

ॐ

పురాణములు

విచారణ

తెలుగు బ్రహ్మ పురాణము

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుంక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాశిష్ఠి మహర్షి

గురు శిక్షప్తి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాజీ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

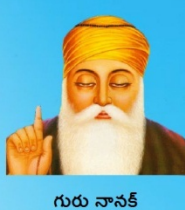
గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి పేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు త్రైలింగ స్వామి

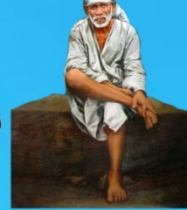
గురు లాహిరి మహాకవి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ కారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు ముక్తయాశస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

నన్ను “నేను” చేరుకోవటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 5010010079808

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals Newspapers Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject:

Language:

Scanning Centre:

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) | [Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ ర స్తు.

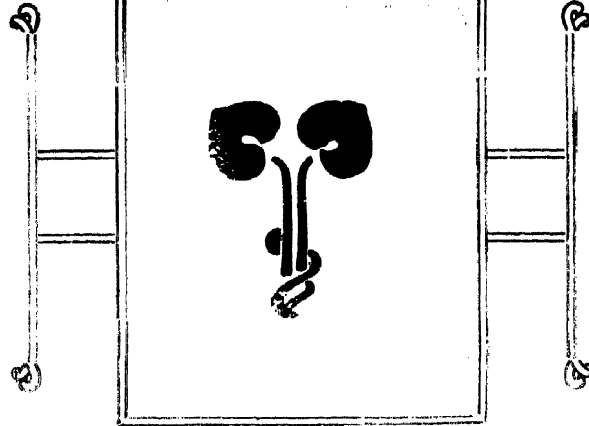
6690

తెలుగు బ్రహ్మపురాణము

కడప మునిసిపల్ హైస్కూలునందుఁ బ్రధానాంధ్రపండితుఁడగు

కాశ్యప్తులితీర్థ

జనమంచి శేషాద్రిశర్మకృతము.

చెన్న పురి :

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి

వావిళ్ల ముద్రణాలయమున ముద్రితము.

1930.

All Rights Reserved.

విషయసూచిక.

అధ్యాయము.	పుట.
దేవతాస్తుతి	1
గురుస్తుతి	2
కవివంశక్రమము	6
1. కథారంభము.	10
నూతుండు కౌన కాదులకుఁ బురాణముఁ జెప్పనారంభించుట	12
దక్షజననము	17
2. అంగపుత్రుఁడగు వేనుని మునులు శపించుట	26
3. మన్వంతరచరిత్రము	35
4. సూర్యవంశకీర్తనము	39
5. ఇలునిజననము	43
కువలాశ్వండు ధుంధుదానవుంజంపుట	47
6. సత్యవ్రతుండు త్రిశంకునామమునొందుట	51
7. అత్రినేత్రమునుండి చంద్రుఁడుదయించుట	58
చంద్రుఁడు తారను గ్రహించుట	59
పురూరవసుజననము	60
హరిశ్చంద్రనియజ్ఞంబునందు శునశ్శేపుండు పశువుగా గ్రహింపఁబడుట	65
9. ఆయున్యపతిసంతతి	65
10. యయాతచరిత్రము	69
11. దుష్యంతచరిత్రము	73
కార్తవీర్యనిచరిత్రము	84
12. వసుదేవునిచరిత్రము	88
13. జ్యామఘన్మపాలచరిత్రము	91
14. స్యమంతకమణిచరిత్రము	95
15. సత్రాజిత్తు స్యమంతకనిమిత్తము చంపఁబడుట.	99
16. భూగోళప్రశంస	103
17. భారతవర్షప్రమాణము	107
18. ప్లక్షాదిసకలదీప్తిపవర్ణనము	109
క్రాంచదీప్తిపము	111
శాకదీప్తిపము	113
పుష్కరదీప్తిపము	114

అధ్యాయము.	పుట.
19. అతలాది సప్తపాతాళవర్ణనము	116
20. చారవాది సరకనిరూపణము	118
21. భూమ్యాకాశాది పరిమాణములు	122
22. శింశుమార చక్రనిరూపణము	125
23. తీర్థమహిమము	127
24. మోక్షప్రదతీర్థప్రదవర్ణనము	130
25. భారతఖండవర్ణనము	132
26. ఓండదేశద్విజవర్ణనము	138
27. సూర్యపూజాప్రకారము	143
28. ద్వాదశవిధసూర్యమూర్తిచరిత్రము	147
సూర్యద్వాదశమూర్తిస్థానములు	149
29. వసంతాదులయందు సూర్యవర్ణ భేదములు	154
30 సూర్యుఁ డదితికిం బుత్తుఁడై జనించుట	156
అదితి సూర్యునినించుట	158
దేవదానవయుద్ధము	165
31. బ్రహ్మాదులు సూర్యుని వినుతించుట	164
32. రుద్రమాహాత్మ్యము	168
33. శివుఁడు గౌరీహృదయమునెఱుంగఁ గపటవేషమును బూనివచ్చుట శివపార్వతుల సంవాదము	178

ద్వి తీ యా శ్వా స ము

34. పార్వతీస్వయంవరము	185
వర్ణవర్ణనము	192
శరదృతువర్ణనము	193
హేమంతశిశిరర్తువర్ణనము	194
పార్వతీవరమేశ్వరవివాహము	197
35. ఈశ్వరుని దేవతలు వినుతించుట	198
36. శివనేత్రవహ్నిచే మన్తధుఁడు దహింపఁబడుట	200
37. గంగాద్వారమున దక్షుఁ డశ్వమేధమునుజేయుట	204
38. దక్షుండప్రోత్తరసహస్రనామముల శంకరు వినుతించుట	210
39. ఏకామ్రక్షేత్రమాహాత్మ్యము	222
40. విరజాద్యష్టతీర్థవర్ణనము	229
41. అవంతిపురమాహాత్మ్యము	232
42 ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు దక్షిణసముద్రముదరికిఁబోవుట	239
43. పురుషోత్తమక్షేత్రవర్ణనము	244

అధ్యాయము.

పుట.

44. ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు పురుషోత్తమక్షేత్రముననివసించఁగోరుట...	...	251
45. ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు ప్రాసాదము నిర్మించుట...	...	254
46. ,,	...	260
47. ఇంద్రద్యుమ్నునకు స్వప్నమున భగవంతుఁడు దర్శనమొసంగుట...	...	266
48. ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు పురుషోత్తమప్రతిమల స్థాపించుట...	...	271
49. మార్కండేయముని మహావటవృక్షమును దర్శించుట...	...	276
50. మార్కండేయనకు భగవంతుఁడు సాక్షాత్కరించుట...	...	277
51. మార్కండేయఁడు విష్ణుదరమున వెడలివచ్చుట...	...	281
52. మార్కండేయముని భగవంతుని తిలించుట...	...	282
53. విష్ణుమార్కండేయసంవాదము...	...	285
54. పురుషోత్తమక్షేత్రయాత్రావిధి...	...	290
55. నరసింహపూజావిధానము...	...	295
56. శ్వేతనృపతి కపాలగౌతముని మృతపుత్రుని బ్రదికించుట...	...	301
57. అష్టాక్షరమంత్రకవచవివరణము...	...	307
58. భగవంతుని విధినిరూపణము...	...	312
59. సుభద్రారామసహితశ్రీకృష్ణమహిమము...	...	316
60. పంచతీర్థమాహాత్మ్యము...	...	318
61. మహాశ్వేతమహిమము...	...	319
62. శ్రీకృష్ణసానాదివిధానము...	...	320
63. గుండికాయాత్రావర్ణనము...	...	326
64. పురుషోత్తమయాత్రావివర్ణనము...	...	328

తృతీయాశ్వాసము

65. విష్ణులొకమాహాత్మ్యము...	...	331
66. పురుషోత్తమక్షేత్రమాహాత్మ్యనిరూపణము...	...	339
67. అనంతవాసుదేవమాహాత్మ్యవర్ణనము...	...	341
68. పురుషోత్తమక్షేత్రమాహాత్మ్యము...	...	346
69. కండుమహర్షిచరిత్రము...	...	348
కండుముని విష్ణుని వినులించుట...	...	358
70. శ్రీకృష్ణావతారకారణప్రశ్నము...	...	362
71. వ్యాసులు మునులకు భగవదవతారములఁ దెల్పుట...	...	367
72. భూదేవిబ్రహ్మకడకుంబోయితనకవృక్షములను జెప్పకొనుట...	...	369
73. మాయాదేవి దేవకీసప్తమగర్భమును రోహిణియందుఁ జేర్చుట...	...	374
శ్రీకృష్ణావతారఘట్టము...	...	375

అధ్యాయము.

పుట.

74. కంసుఁడు బాలవధమునకై ప్రలంబాదుల నియమించుట ...	378
75. మధురసుండి నందాదులు వరుదేవుననుమతిగోకులమునకేగుట ...	380
కంసునిపంపుగొని పూతనసంచరించుట ...	381
శకటానురభంజనము ...	383
76. గర్గమహర్షి శ్రీకృష్ణబలరాములకు సామకరణము చేయుట. ...	384
బృందావనగమనము ...	386
77. కాళీయచుర్దనము ...	387
సాగవత్సులు హరిని వినుతించుట ...	393
78. తాళవనవిహారము ...	394
ప్రలంబానురవధము ...	397
79. ఇంద్రయాగముకుఁజేయఁబూర్వ శ్రీకృష్ణుఁడు నివాసించుట ...	399
నందాదులు గోవర్ధనమును బూజించుట ...	401
80. ఇంద్రుఁ డాగ్రహించి గోపకులపై వర్షముగురిపించుట ...	402
గోవర్ధనోద్ధరణము ...	404
81. శరద్వేణుగానవర్ణనము ...	407
అరిష్టాసురుని శ్రీహరి వధించుట ...	412
82. కంసుఁడు ధనుర్నాగముచేయుంబూర్వ ...	413
కేశిద్రాక్ష ...	415
గోర్క్షిస్యఁడు బృందావనమున కరుగుట. ...	417
83. ఆక్రూరుఁడు గోకులమున శ్రీకృష్ణదర్శించుట ...	421
84. ఆక్రూరుఁడు శ్రీకృష్ణాదులతో సంభాషించుట ...	425
రథయమునాజలంబుల రామకృష్ణులంగాంచి యక్రూరుఁడు వినుతించుట ...	427
శ్రీకృష్ణుండక్రూరు ననునయించుట ...	428
రామకృష్ణులు రాజమార్గమున మధురంబ్రవేశించి రజకుఁజంపుట ...	430
85. కుబ్జుని శ్రీకృష్ణుఁడు చందనాదులయొచిించుట ...	431
ధనుర్భంగము - కువలయాపీడగజవధము కృష్ణుఁడొనర్చుట ...	435
రామకృష్ణులు ముష్టికచాణూరుల వధించుట ...	437
కంసవధము ...	439
86. శ్రీకృష్ణుఁడు దేవకీవసుదేవులతో సంభాషించుట. ...	441
రామకృష్ణులు సాందీపనియొద్ద విద్యనభ్యసించుట ...	443
87. జరాసంధుఁడు రామకృష్ణులతోఁ బోరియొడుట ...	444
88. కాలయవనోత్పత్తిప్రకారము ...	449
89. హరివలనవరములొంది ముచుకుండుఁడు తపంబునకరుగుట ...	450
బలరాముఁడు గోకులమునకరుగుట ...	451
90. బలరాముఁడు వనమునవిహరించుట ...	453
91. రుక్మిణీకల్యాణఘట్టము ...	

అధ్యాయము.

పుట

ప్రద్యున్నచరిత్రము	455
92. రుక్మిణీపుత్రచరిత్రము	459
అనిరుద్ధజనము	460

చతుర్థాశ్వాసము.

93. నరకాసురవధము	462
94. అదితి హరిని నుతించుట	466
పారిజాతాపహరణము	468
95. పారిజాతముంగొని శ్రీహరిద్వారకానగరమున కేతెంచుట	474
శ్రీహరి పదాఱువేపురుకన్యల వివాహమగుట	475
96. అనిరుద్ధచరిత్రము.	476
97. అనిరుద్ధుని బాణాసురుండు నిర్బంధించుట	479
యాదవులు బాణునిపై దండెత్తిపోవుట	481
98. శ్రీహరి పాండ్రకవాసుదేవుంజంపుట	485
99. దుర్యోధనుపుత్రికను సాంబుండవహరించుట	489
100. బలరాముండు ద్వివిదుండవనరుంబొలియించుట	493
101. శాపమున సాంబుండు స్త్రీయయి లోహమునలమును గనుట...	495
102. శ్రీకృష్ణుండు వైకుంఠమునకుంబోవుట	501
103. ఎనమండ్రుకృష్ణభార్య లగ్నిప్రవేశమొనర్చుట	502
104. భగవదవతారదశకసంక్షేపవర్ణనము	511
శ్రీకృష్ణచరిత్రసంగ్రహము	522
105. నరకాసుభవప్రకారము	523
106. నానావిధపాతకవర్ణనము	522
107. నరకదుఃఖనివారణోపాయము	542
108. ధర్మము సర్వోత్కృష్టము	548
109. శుభప్రాప్తిప్రశ్నము	554
110. శ్రాద్ధనిధినిరూపణము	557
111. శ్రాద్ధఫలనిరూపణము	563
112. ససిండికరణనిర్ణయము	567
శ్రాద్ధార్ బ్రాహ్మణులు	569
శ్రాద్ధానర్ బ్రాహ్మణులు	571
113. సదాచారప్రశంస	576
114. పర్వాశ్రమధర్మములు	590
115. అనాచారస్వరూపఫలములు	595

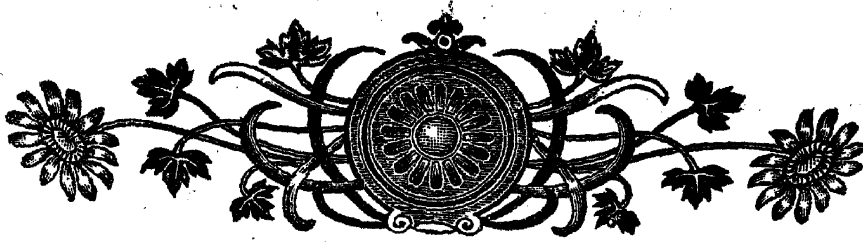
అధ్యాయము.

పుట.

కూడ జాలిధర్మ విశేషములు.	597
116. సదాచారప్రశంస	599
117. స్వర్గప్రాప్తిసంకప్తాప్తికారణములు	604
దుఃఖకారణము	607
118. వాసుదేవిమాహాత్మ్యము	609
119. శ్రీకృష్ణపూజాఫలము	613

పంచమాశ్వాసము.

120. ఏకాదశీమాహాత్మ్యము	616
121. భాస్కరాదిదేవతారాధనక్రమము	627
ఆగ్నేధరాజవృత్తాంతము	629
122. మహాప్రళయవర్ణనము	635
కలిస్వరూపవివరణము	636
123. యుగాంతస్వరూపనిరూపణము	642
124. ప్రాకృతప్రతిసంచరకథనము	650
125. ,,	653
126. ఆధ్యాత్మికతాపస్వరూపము	656
నరకదుఃఖములు	659
127. యోగమాహాత్మ్యము	661
128. సాంఖ్యయోగనిరూపణము	664
129. మోక్షప్రాప్తిమార్గము.	670
130. విశిష్టధర్మము	677
మోక్షోపాయము	680
131. యోగసాంఖ్యమతజ్ఞానులకాచరింపఁదగినధర్మములు	682
132. మోక్షము దుర్లభంబని వ్యాసుఁడు చెప్పట	684
దేహస్థితపంచదోషవివరణము	686
133. పసిష్ఠకరాశజనకసంవాదము	699
134. నానావిధసంసారప్రాప్తిప్రకారణము.	694
135. అర్థజ్ఞానశూన్యులకు వైయర్థ్యము	707
యోగప్రకారము	701
136. విద్యావిద్యాస్వరూపకథనము	703
సాంఖ్యయోగాభేదతత్త్వము	709
137. అజునకునానాత్వకథనము	711
138. బ్రహ్మపురాణశ్రవణఫలము	717

శ్రీ ర జ్ఞ.

శ్రీవరమేశ్వరాయ నమః.

తే లుఁ గు బ్ర హ్మ పు రాణ ము.

— దే వ తా ది స్తు తి. —

రామాకృతి యంచ శంభుఁ డనుచున్ శ్రీదేవి నా నొప్పు లో
కా రాధ్యాంఘ్రి సరోజ యా లలితయేయంచున్ గుమారుం డనం
గా రాజిల్లెడువణ్ణులుం డనుచు భక్తవ్రాతము ల్లాల్వఁ దే
జోరూపంబున మించు వేంకటగిరిశుం గృష్ణుఁ గీర్తించెదన్.

1

చ. వరణ ముహటకాత్మకము భాసిలఁగాఁ గరుణాతరంగభా
స్వరహృదయాంబుజం బలర భవ్యమహాద్భుతతేజ మొప్పఁగా
సరసిజవీరసద్ద యయి సారసవర్ణమనోహరాంగి యై
నిరుపమశక్తివెల్లు జననిన్ వరలక్ష్మిని గొల్తు భక్తితోన్.

2

మ. తనమాహాత్మ్యము వేదరాసులు తదంతంబుల్ వచింపంగ లే
క నమస్కారముచేయ బ్రహ్మముఖలేఖశ్రేష్ఠ లో దివ్యరూ
ప సతార్తిప్రశమైకదీక్ష కరుణాపాఘోధి యంచున్ నులిం
ప నిజాత్మం దిలకించుశంకరుఁ డొగిన్ భద్రంబులం గూర్పుతన్.

3

చ. మనసున సాధుకామమయ మంజులరూపముఁ దాల్చి వాక్కునన్
వినుతతమైకసత్యమయ విగ్రహ మొంది చరించుచున్ సనా
తనపద మీయఁ జాలి సుర తల్లజవందితపాదపద్మ యై
యనుపమదివ్య తేజమునఁ నంతట గన్పడునంబఁ గొల్పెదన్.

4

మ. కరపద్మంబున దివ్యనాదమయ మై కన్నట్లు మాణిక్యవీ
ణ రమాధీశముఖామరప్రతలి నానందాంబుధిన్ ముంప శ్రీ
పురసీపక్షితిరుట్సుమావృతమహా మోదప్రదాస్థానసు
స్థిరసింహాసనసంస్థితన్ వెలయు మంత్రిణ్యంబ ధ్యానించెదన్.

5

- ఉ. కోరిక మీఱ నామదిని గొల్చెద సాంగము లైనవేదముల్
సారతరార్థ మానుపనిషత్సముదాయము తెల్పలేని గం
భీరమహత్త్వ మొప్పు మునిబృందము గొల్పి విరించినుఖ్యబృం
దారకనాథు లెన్నఁదగుతల్లిని శ్రీశివకామసుందరికా. 6
- మ. శ్రుతుల్యాస్యంబులనుండి వెల్పడుచు సృష్టుల్ పూర్వ మిట్లయ్యె నం
చితమార్గం బిదె యంచుఁ దెల్ప విని తత్సిద్ధాంతరీతికా మనో
జ్ఞతమంబౌ కరణికా సృజించి మునులకా సత్యంబుఁ గాపాడు న
ప్రతిమానాత్మ బలంబునకా వెలయు నాపద్మోద్భవుం గొల్చెదకా. 7
- చ. అరుదుగ వాగ్భవస్మరపరాహ్వయబీజమనోజ్ఞమూర్తి యై
గురుకరుణాబ్ధి యై కవులకుకా నిధిరూపిణి యై యుపాసకా
త్కరమున కాదిశక్తియయి కంజజువాక్కున నిల్చి పొల్పు సుం
దరి మది నిల్చి కొల్లుఁ బ్రమదంబు చెలంగఁగ వాగ్విశుద్ధికై. 8
- మ. పరిశుద్ధస్ఫటికాభ మై విమలశోభాస్ఫూర్తివర్ధిల్లిసుం
దరమా విగ్రహ మొప్పుగా సమయతంత్రజ్ఞానసంపత్సుధీ
వరహృత్పద్మనివాసతకా వెలసి భాస్వస్తుక్తిదం బై తగకా
సురసంపూజిత యైనవాగ్దానని నిల్చుం గాక నావాక్కునకా. 9
- మ. సురకార్యార్థము విఘ్నయంత్రము మహాశూరత్వ మేపారఁ ద్రుం
చు రతికా గుంజరవక్త్ర మూని యమరేశుల్ చూచి యాశ్చర్య మొం
ద రయం బొప్పంగ దానిఁ జెండి లలితానవ్యప్రమోదార్హుఁ డౌ
కరుణాంభోనిధి విఘ్ననాథుఁ డొసఁగుం గళ్యాణసంపత్తులన్. 10
- మ. సతతం బారఘునాథపాదకమలాంచచ్ఛిత్రరోలంబుఁ డా
శ్రితరత్నాపరతంత్రుఁ డుత్తమబలాక్షీణప్రతాపుండు స
న్నతి దీనావనసంతతాదరుఁడు జ్ఞానక్షీరవారాశి యి
చ్చుత దీర్ఘాయువు సత్కవిత్వము మరుత్సునుండు నాకాదృతికా. 11

— గు రు స్తు తి. —

- క. శ్రుతిహితుఁడు సర్వతంత్ర, స్వతంత్రుఁ డంబౌపదాంబుజద్వయవిలస
న్నతి భృంగుఁడు రాజ్ఞీసం, తతిభవనరసింహయజ్వ ధ్యానింతు గురుకా. 12
- క. శ్రుతిచతుగపారంగతు, నతులితధీమహిము నన్వహము శిష్యులనా
దృతిఁ భ్రోచు చతురుఁ గొల్చెద, మతి వేంకటరామనామ మాహనార్తమణికా.
- చ. అని యిట్లు లిప్తదేవతల నార్యులదేశికులం దలంచి రా
మునిచరితంబుఁ గావ్యముగ భూమి నెసంగఁగఁ జేసినట్టి స
న్నని మొదలైనసత్కవిసమూహము భక్తిని సంస్కరించుచుకా
దెనుఁగున భారతాదిసుకృతివ్రజనిర్మితి మించుధీరులకా. 14

- క. కాలత్రయమందును శిర,మోలిఁ దదంఘ్ర్యంబుజములయొద్ద నలరు న
ట్లాలోచించుచుఁ దలఁచెదఁ, జాలన్ నిర్మలకవిత్వసరణి లభింపన్. 15
- క. పాకము రీతియుఁ దగున,ట్లే కమ్రకవిత్వశక్తి యేమార్గమునన్
జేకూఱదు తత్స్వరణం, జేకాగ్రమనంబునందు నెసఁగక యున్నన్. 16
- ఉ. కానఁ ద్రిలింగదేశమునఁ గల్గినభాషను సత్కృతుల్ సుధీ
మానసరంజనంబులుగ ట్టాస్థలిపై సతతంబు నిల్చి పెం
పూన నొనర్పఁ బూనిన మహోత్తమపూర్వకవీంద్రసన్నుతిం
దా నొనరింపఁగావలయుఁ దప్పక శ్రేయము గల్గు దాననే. 17
- క. సూతనపద్ధతు లివిగో, చేతోముద మొందునట్లు చేయుననుచు వి
ఖ్యాతి గణింపంగోరిన, వీతజ్ఞానులు వచింతు వేయివిధములన్. 18
- క. యతు లేల ప్రాసముల సం,గతి నేమిఫలంబు రసము కాఱఁగఁ బూన్కిన్
గృతు లల్లఁజాలదే యని, మతిహీనులు పల్కుచుండు మానక సభలన్. 19
- తే. అట్టి కొఱగాము లార్వంగ నదరిపడక
ముక్కుడులయాహ లివి యని చక్కఁదలఁచి
యింఁచు కంతయు నవ్వాని నెంచ కెలమిఁ
గృతుల సత్పథమునె యూని యింపుగులుక. 20
- క. ఒనరింపఁదగున దెవరే, మనుకొనినం గొదువయేమి యార్యులు లేరే
మనమలర మెచ్చుకొన నూ,తనమార్ద్రాశ్రయులు బుద్బుదప్రతిమానుల్. 21
- చ. ఒకఁ డొకదారిచూపఁగ మఱొక్కఁడు వేఱొకదారిఁ ద్రొక్కు దా
నికి నొకఁ డీర్ష్యఁబూని దననేర్పు బయల్పడఁజేయు వానిపై
నొకరుఁడు ప్రక్కబల్లెముగ నొప్పెఱుఁగండితఁ డింతయేని దాం
భికుఁ డనువాదవజ్రము గుజేలున వ్రాలఁగఁజేసి యార్చెడున్. 22
- చ. ఎవరికి నేది తోఁచునో యదే జగమెల్లను నావరింపఁజే
యవలయు నన్నభావములె యంతట నెప్పుడు కల్గుచుండఁగా
నెవరికి వారె పెద్దలుగ నేర్పడు టబ్రమె వారియాశయం
బవని ఫలింఁచు పెట్టులాకొ యాజగదీశ్వరుడే యెఱింగెడున్. 23
- క. తల కొకవ్యాకరణంబుగ, నిలఁబర్చిన భాష యెట్లు హితగతి నిల్వం
గలదో యెఱుంగంజాలను, దలమే యాభాష నెన్న ధాతకు నైనన్. 24
- క. జ్ఞానప్రదాత్రిభాషయె, కానన్ జనయిత్రికంఠ గౌరవపదమం
దానిర్మలాంగి నుంచుట, సూనులకున్ ధర్మ మదియె శుభము లొసఁగెడున్. 25
- చ. జనని మనోజ్ఞశబ్దముల సంస్తవముల్ పఠరించి సాధువు
ష్పనికరవస్త్రరత్నమయచారునిభూషణభూషితాంగిఁగా
నొనరిచి భక్తిభావమున నుద్ధతి మాని భజించు పెన్న నొ
ప్పివపని దాన నాజనని ప్రీతిని గాంచును బెంచు సూనులన్. 26

- చ. విరహితశాస్త్రపద్ధతిని వేమలు తోచినయట్లు శబ్దముల్
సరసమతుల్ సెబా సనగజాలక మోములు వంచి దీనులై
పరిపరిచింతగుండ బహుభంగులఁ గూర్చుచు మాతృసేవయే
పురుషుఁడు చేయఁబూను నిలఁబొందఁడు వాఁడు యశంబు శర్మమున్. 27
- ఉ. భావము తెల్పుటే యగును భాషకు సత్ఫలమంద్రు కొందఱా
భావమె తెల్పుమార్గములు భవ్యములై రసికాదృతిం గనం
గావలయున్ దురుక్తులకుఁ గన్నదియే మది నేవగించెడుం
గావునఁ దోచినట్లు పదకల్పన మొప్పని యెంచరా దిలన్. 28
- క. మనమాటకుఁ గొందఱు సరి, యనువారలు గలరటంచు నాత్మదలంపం
జనునే సరసుం దొకఁడై, నను మెచ్చిన యదియే పల్కనం జనుఁగాదే. 29
- ఉ. కాల మపారమం దొకఁడు కల్గఁడె చక్కనిభాష నొప్పుగ్రం
థాళిఁ బఠింపఁగాఁ దలంచు నాద్యుఁడు సాధుసమాదృతిం గనం
జాలునయేని యయ్యదియే సత్ఫల మాకృతి కంచుఁ గర్తయే
వేళఁ దలంప నొఁ గుమతిబృందము మెచ్చక యున్న నేమి యా. 30
- చ. అని తలపోసి దేవతలయాదృతిపాత్రులు సత్యవాగ్రతిం
గనినమహానుభావులు వికత్తనము ల్పలుకంగనోడు స
జ్జనులు సుమార్గమే యెపుడు సంశ్రయణార్హ మటంచు నెంచుపా
వనమతు లేవిధంబుగను వర్తిలిరో యటు లుండ నెంచితిన్. 31
- ఉ. నన్నయ తిక్కనాదికవినాథులు చూపినసాధుమార్గమే
యెన్నఁగ నాశ్రయింపఁదగి యెల్లవిధంబుల నొప్పియుండు నా
కన్నిఁటశ్రేయ మీయఁదగు నంచు మనంబున నిశ్చయించి వి
ద్యన్నతమాఁ దదుక్తపదవార మటంచుఁ దలంచి పూనికన్. 32
- ఉ. వారలసత్ప్రయోగములవైఖరి నాదట సంగ్రహించి యే
వారికినేని మెచ్చఁదగు బ్రహ్మపురాణము తెల్గుచేయఁగాఁ
గోరితి వేంకటాద్రిపతిఁ గోర్కెలపంటఁ గృతీశుఁడెసి ప
త్సారసయుగ్మ సేవయే యజస్రము నా కిడు మంచుఁ గోరుచున్. 33
- క. తెనిగింపఁ బూనినాఁడను, మనమున నేశంక లేక మాధవమహిమా
ర్థనిచయగుంభితమీయది, యనుపమ ముక్తిప్రదంబు ననునమ్మికచేన్. 34
- ఉ. భారతముఖ్యసాధుకృతివారముఁ జక్కఁబఠించి యందుఁ జె
ల్వారెడుసత్ప్రయోగముల నారసి పాండితిఁ గాంచి మించు న
వ్వారలు దీనఁ గల్గుగుణవారము దోషగణంబు నెన్నఁగా
నేరుతు రట్టికోవిదులనేఁ గొనియాడెద నెల్లవేళలన్. 35

- చ. ఇతరులు తప్పు లివ్వి గుణ మిందొకడైనను లే దటంచు ను
 ధ్మతిఁ బలుకంగ నేకొడువ దానఁ బొసంగదు తదులార! స
 మ్మతిఁ గయిమోడ్చి వేడెదను మామకదుష్టపదప్రయోగముల్
 హితమతి దిద్ది కావడగు నేల యుదారుల నింత వేడఁగన్. 36
- క. భారతకర్తలకే కల, వారయఁగఁ బ్రమాదము లిఁక నల్పజ్ఞుఁడనై
 యిరీతి గవితనల్లున, సారజ్ఞున కవి యునికి సహజమకాదే. 37
- ఉ. తప్పులుపట్టువారికృతిఁ దప్పులె పెక్కులు కానవచ్చు న
 ట్లోప్పులు చూపువారికృతి నొప్పులె కన్నడుచుండుఁ గాన నే
 రొప్పుగుణంబులే వెదుక నూహ యొనర్చుట మేలుమే లటం
 చొప్పుగఁ బలుకసాధుకపు లుర్విఁ జెలంగుదు రొక్క కొందఱే. 38
- క. వారలపదపద్ధరజం, బాహుధిగఁ దలను దాల్చి యాంతరరజమున్
 దూరమగు నన్ననమ్మిక, నీగమ్యపురాణరత్న మిట్లు తెనుఁగునన్. 39
- ఆ. పూర్వకవులవయిన పోలికల్ వదలక, కథను వదలకుండఁగా రచించి
 నాడ వేంకటాద్రినాథున కతిభక్తిఁ, గాన్క పెట్టుతలఁపుఁ గాంచినాడ. 40
- సీ. దేవతాభాషను దెలుఁగున నాంగ్లంబునందును బాండిత్య మంది మిగుల
 రెండుబాసల సుధీమండలమాననఁ గవితచెప్పెడు నేర్పుగలిగి భక్తి
 రసము చిప్పిలుచుండ గ్రంథముల్ రచియించి పరిమళోల్లాసమన్వితనామ
 మలరంగఁ బారిజాతాపహరణ మను తెలుఁగుకబ్బిమానకు లలితరీతి
- తే. వ్యాఖ్య యొనరించి శాస్త్రోక్తవర్తనమున
 మెలఁగు శ్రీనాగపూడి సత్కులజనితుఁడు
 రామకృష్ణశర్మ యనంగ రహిఁ దనర్చి
 పరమశివభక్తుఁ డై యశస్సురణ మొప్పు. 41
- క. నేమమున నలరి కుప్పు, స్వామయ్య యనంగఁ బిల్వఁబడుచు వెలయు నా
 భూమిసురనేత కృతి, స్వామిని నిర్ణయమునేయ సమ్మతిఁ గనుచున్. 42
- క. కరుణావారాశిపరమ, పురుషార్థప్రదుఁడు మానిపూజితుఁడు రమా
 వరుఁ డీద్యుఁడు శేషాద్రీ, శ్వరుఁ డీకృతి కన్యకుఁ దగుస్వామి యటంచున్. 43
- క. వనమునఁ దలంచి స్వన్నంబునఁ బ్రత్యక్షమున వేడఁ బూననిలఱ్ఱి
 శుని బ్రహ్మాండేశ్వరుఁ గృతి, కనకాంగికిఁ బతిని జేయుకాంక్ష మెఱయఁగన్ 44
- సీ. అద్భుతశృంగారహాస్యాదినవరసంబుల నుగ్గుఁబాలతోఁ గలిపిపోసి
 సదమలాలంకారసంగతిఁ గైచేసి పాకపద్ధతి నేర్పి ప్రాథఁజేసి
 శయ్యలరీతులఁ జక్కఁగా సవరించి సుగుణరత్నాళిచే సొంపు గూర్చి
 భావగాంభీర్యంబుఁ బట్టుత నొందఁగఁ బెంచి గతివిశేషంబులఁ గ్రాలఁజేసి

- ఆ. కృతికుమారిఁ బ్రీతి నతిభక్తి శ్రీవేంకటాద్రిపతికి దేవతాధిపతికి
సత్కృపాజలధికి సర్వలోకావనా, దృతికి నిచ్చినాడ నిది తగునని. 45
- తే. వర్ణసంశుద్ధి మిక్కిలి వఱలి చారు, సుగుణమణిభూషణంబుల సొంపుఁ గాంచి
వాసనాతిశయంబున భాసురయయి, వెలయు నీకన్యఁ గొనుమీశ వేంకటేశ.
- క. దీనికిఁ బ్రతిఫలముగ నో, మాసింద్రసుతాంఘ్రిజలజ మామకచిత్తం
జేనెలవున నీదాస్యము, నే నిండినభక్తిఁ గోర నిమ్ము వరమ్మున్. 47
- తే. ఇట్టి నీపదదాసుడ నేతపంబుఁ, జేయుజాడ లెఱుంగను జిత్తశుద్ధి
లేనివాడను దయ నేలుమా నిరంతర మ్మిఁకన్ విను నాదువంశమ్ము సుంత. 48

— శ క వి వ ం శ క్ర మ ము. —

- సీ. ఆంధ్రదేశమునకు యామ్యభాగంబున శ్రీశైల ముత్తరసీమగాఁగఁ
గాంచీపవిత్రనగరము దక్షిణభాగమున నుండఁగాఁ దెలుం గనెడుపేరఁ
బరఁగుదేశం బొండు భాసిల్లు నిదియె త్రైలింగాఖ్యదేశం బనంగవెలయు
నందుఁ బినాకిని యనుమహానది యొప్పు దానికిఁ జెంతనె దక్షిణమునఁ
తే. దనరుఁ గలువాయ యనుపురతల్లజంబు, నాదుజన్మస్థలంబయి నలుపుమీఱు
దానికిం బశ్చిమాశను దగును గడప, యనెడునగరంబు పంచయోజనములందు.
- క. ఆమండలమున వేంకట, రామపురం బనెడు నొక్క గ్రామము తగు సు
త్రామోత్తరదిక్సంధిని, ధీమన్నివహాధ్య మగుచు దివిజపురమునాన్. 50
- సీ. కలువాయఁ బాసి యేకారణంబుననొ నాపూర్వు లాగ్రామంబు పొందు గోరి
వచ్చి వసించిరి వాసార్హమై యది యగ్రహారం బొట నవని దివిజ
వంశపూర్ణం బయి భాసిల్లు జనమంచివారన మాయింటిపేరువారు
తనరుచుందురు, వేదతత్త్వ మెఱింగిన సూర్యనారాయణసోమయాజి
తే. యలరు నాప్రపితామహుఁ డతనిపత్ని
యచ్చమాంబిక వారికి నిచ్చమీఱు
సంతతియె లేకయుండి యీశ్వరకటాక్ష
మున జనించెఁ గుమారుండు వినయధనుఁడు. 51
- క. కృష్ణయజుర్వేదంబున, నిష్ఠాతుం డగుచు ధర్మనియతిని స్వాంతం
బుట్లకిరణపాదార్చన, విష్ణుధ్యానాభిరక్తి వెలయఁగ నలరెన్. 52
- ఆ. వివిధనియమములను విలసిల్లి వేంకటేశ, శావధాని యనఁగ నాతఁ డొప్పెఁ
దత్కశత్ర మవని ధర్మమతిన్ సాధ్వి, యగుచు నెసఁగెఁ జేరమాంబ యనఁగ.
- క. ఆయిర్వరకున్ ధిషణ, ప్రాయులు పుత్త్రీకులు మువ్వరు ప్రభవిల్లి రొగిన్
న్యాయవిదుత్తము లై హిత, ధీయుతు లై సాధుజనసుతిన్ మించి రిలన్. 54
- క. అం దగ్రజుండు శంకర, సుందరపాదారవిందశుంభచ్చిత్రేం
దిందిరుండు వేదవతనా, నందుండు శాంతాదిసద్గుణగణధనుండున్. 55

- సీ. కాశ్యాదిసత్త్వేత్రగణదర్శనాదరుఁ డగుచు సుబ్రహ్మణ్యుఁ డనెడుపేరఁ
బిలువంగఁబడును దత్ప్రియసోదరుఁడు శేషయాఖ్యుఁడు భర్తృశాస్త్రాళి నెఱిగి
యామ్నాయముఁబఠించియలరుఁదతోసోదరుఁడగుసుబ్బయాహ్వాయుండాత్రయం
నందు ద్వైతీయాకుఁ డగుశేషయార్యుండు సంతానహీనుఁడౌ జ్ఞాతీకీయఁ [బు
తే. బడఁగఁ గలువాయయందె నివాస మమరె
నతనికొక్కతనూభవుఁ డార్యభక్తుఁ
డుదయమందె; శేషాఖ్యసహోదరుండు
సుబ్బయార్యుండు వటు వయి చొచ్చె దివిని 56
- క. నాతండ్రి సాధునియతికా, ఖ్యాతిం గని భర్తృపాదకమలయుగళనే
వాతతభక్తిం గని తగు, నాతిం గామాక్షి యనెడు నయగుణనిలయకా. 57
- తే. పెండ్లియాడె నాదంపతుల్ ప్రియము మీఱఁ
బుత్రికల నిర్వురను మఱిపుత్త్రులను ము
వురను గాంచిరి; తొలిపుత్రి నిరుపమసుగు
ణాభిమండితయయి శీల మమర వెలసి. 58
- సీ. సుబ్బమాంబిక యనుశుభనామమును గాంచె నన్న పూర్ణమ్మనా నామె యనుజ
యలరె నవ్వలివార లగుసుతు లిద్దఱు నవషడబ్దవయస్సు నవ్యభవ్య
సుందరరూపముల్ శోభిల్ల నుండంగ నమ్మవారనుపేర నవనిఁ బరఁగు
వ్యాధి యొక్కఁడు సోఁకి వారల నిద్దఱు రేపట మాపట రూపడంగ
తే. జేసె; నప్పటికే నవమాసపరిమి,తమగుబాల్యంబుగలవాఁడఁ దల్లి సుంత [య.
యూఱటంబొంద నావ్యాధి నొందియును బ్రదికితిమాతులగృహమునదేవునిద
చ. తనయల నన్ను నీముగురఁ దాఁ గని నాజనయిత్రిప్రాణముల్
తనువున నిల్పఁజాలెనట తప్పవుగా విధిచేష్ట లంచు నె
మ్మనమునఁ దోఁప మే మచట మాతుల గేహమునందె యెంతయుకా
వనటఁ గృశించుమాతయును వాసముచేసితిమంట యెట్టులో. 60
- చ. జనకుండు జ్ఞానియకాట విధిసమ్మతకార్యము తప్ప దింతయుకా
దనయలు నిర్వు రీసుతుండుఁ దక్కిరి చాలునటన్న యూఱటకా
గని యలయగ్రహారమునఁ గాపుర ముండెను గొన్నివర్ష ముల్
జనకునియింటనుండి నిజసద్వముఁ జేరెను దల్లి యంతటకా. 61
- చ. కొలఁదిదినంబు లేగ ననుఁ గూరిమిఁ బెంచెడుతల్లి నెమ్మదిం
గలిగెఁ దలంపు నకా వటువుగా నొనరింపఁగఁ దండ్రి యిప్పు డీ
తలఁపు గొనంగ నేల? యని దానికి సమ్మతిఁ జూపఁడయ్యె నం
దుల కిసుమంతచింత మదిఁ దోఁచెను దల్లి కదెట్లొ దుర్విధికా. 62
- చ. బ్రదుకుట దుర్లభం బగుట బాలుని వేటొక మాటపల్క కి
యదనున విప్రతక వెలయున ట్లొనరింపుండు నాఁగఁ దండ్రియుకా

- బదియుఁ బదాటునాళ్లకె యభంగగతిన్ జతనంబుచేసి మా
తదయినకోర్కిఁ దీర్చె మదిఁ దల్లడపాటొదవంగ నెట్టులో. 63
- ఉ. ఆటవయేడు నాజనన మాదిగ నప్పు డెసంగె నంటయే
యూఱటలేక నాజనకుఁ డుండఁగఁ గార్తికి కాఖ్యమాసమే
కాఱియఁ బెట్టఁ బూని యొడికంబున వచ్చెను; నన్నుఁ బెంప నే
మాఱనితల్లి జ్యేష్ఠసుతమాటను దాటక పంపె నానెలన్. 64
- సీ. కార్తికికంబు శుక్లం బనుపక్షంబునందును బదియవ దగుదినంబు
రానున్నతఱి జ్వంఘ్నయెయగు నామాత పిలువనంపఁగ నేను బితనుగూడి
యింటికిఁ బోవఁగ నించుకయేఁ బల్కఁజాలనిస్థితి నుండె జనని నాఁడె
మత్కరతలమున మస్తకం బిడి నాదుమోముఁ జూచుచుఁ బ్రాణములను వదలె
తే. సంత నాతండ్రి తద్విరహార్తుఁ డగుచుఁ, గాశికింబోయె నన్ను కనికరమునఁ
జిన్నితోఁబుట్టువయి యున్నయన్నపూర్ణ, చేరఁదీసి యాదృతిని బోషించెమిగుల.
- క. నను సోదరికంబెను వ్రీతిని బ్రోచెను బావ యగుచు దీవ్యభ్రాతృ
గన మించెడు రామార్యుం, డనుకంపాంబుధి యనంగ నర్హుం డతఁడౌ. 66
- క. చిరకాలము శ్రీకాశీపురమున నివసించి యందుఁ బొదలుబుధులయా
దరమునకుం బాత్తుండై, యరుదెంచెను నాదుజనకుఁ డాత్మజులఁ గనన్. 67
- చ. కొలఁదిదినంబు లుండి నను గోమునఁ బెంచెడుతండ్రి యెన్నో వి
ద్యులఁ జదివించువాంఁఁగొని యప్పుడ తోడ్కొని సాధుపండితా
వళుల నెసంగు నీకడప వైశమ చేరిచి తీర్థయాత్రపైఁ
జెలఁగెడు వేడ్కఁబోయెఁ బురిఁజేరిననేఁ జదువంగఁ బూనితిన్. 68
- సీ. పదునొకొండవయేటఁ బరదేశవాసంబు గలిగిననాటలఁ గాలమేగ
కుండఁ బఠించుచు నుండఁ గాశికిఁ బోవువాంఁఁ గల్గెను దానఁ బయనమైతి
బైరాగులే తోడుపాటు చూపఁగఁ గాలినడకచే వర్షముల్ నాల్గుత్రోవ
యందె చెల్లెను గాశియందును గొన్నివత్సరములుచదివి విజయనగరము
ఆ. నందుఁ గసిమికోటయందును శ్రుతినేత్రమును బఠించి సాధుజనులకృపకుఁ
బాత్తుండనయి దైవభక్తి గల్గెడుమార్గములను తెలిసి యోగముల గ్రహించి.
- క. జనులను యాచించి ధనార్జన మొనరుపఁ జాలకెట్లొ సంస్మృతి సాగి
పను నాంగ్లపాఠశాలను, దెనుంగుపండితుండ నై విధిం జక్కంగన్. 70
- క. ఒనరించుచు హాలాస్యం, బనునామమునం జెలంగునట్టి మధురదౌ
ఘనమహిమముఁ జెల్పుకృతిం, బొనరించితి స్కాందమునను బొల్పెడునదియున్.
- క. లలితోపాఖ్యానంబును, లలితాంబాదివ్యకృప చెలంగు ననెడికో
ర్కులఁ దెన్గుచేసినాడను, బలుకుల వదె యొనరఁజేయుఁ బావనములుగన్. 72
- సీ. బ్రహ్మాండ మనెడుపురాణంబుఁ దెనిగించి వేంకటాచలపతి విభునిఁజేసి
రామాయణంబు సర్వంబు వ్యాఖ్యానార్థములతోడ వచనంబు కలియకుండఁ

- దెనిగించి రామచంద్రుని గృతీశునిజేసి వివిధపురాణముల్ వెదకి వెదకి
శ్రీకృష్ణు నవతారసిద్ధతత్త్వంబెల్ల వచనరూపంబున వ్రాసి కృష్ణు
తే. నధిపతిగఁ జేసినాఁడ నయ్యదియుఁ జేరఁ, దనరుఁ గృష్ణావతారతత్త్వం బనంగ
నపుడె తెనిగింపఁ బూనితి నమలకథల, నలరు బ్రహ్మపురాణము నాదిమమని. 73
- క. ఈనడుమ నేనొనర్చిన, నానావిధకృతులఁ జేర్కొనఁగ నేల మరు
త్సూనువిజయాదికములని, వానిం దలపోయఁ దగును భవ్యమనీషుల్. 74
- తే. ఢిల్లికిని ఢిల్లియే సాటి పల్లి కల్ల, పల్లియే సాటి యనునుడి పరఁగియుండు
సత్కవులగ్రంథముల కిద్ది సాటి యగునె, శక్తికొలఁదిని వ్రాసితి సాధులార! 75
- క. నను దాండవకృష్ణుం డని,యును మఱి శేషాద్రి యనియు నొగిఁ బిల్చిరి ప్రీ
తిని జనకాదులు తొలిదా,నిని గ్రంథమె తెల్పుచుండు నియతి మెఱయఁగన్. 76
- క. రెండవదా నామము భూ,మండలమున నెగడు నిట్లు మామకచరితం
బుండును దెల్పితిని గృతీ,శుండగు శ్రీవేంకటేశు శుభసన్నిధిన్. 77
- తే. ఇట్టి శేషాద్రిశర్తనానిలను బిలువఁ,బడెడు నే నీపురాణంబు బ్రహ్మనామ
కమును దెనిగించి శ్రీశివకామసుంద,రిని బరాంబను గొలిచి విరించి సతిని. 78
- క. మనమున నిడుకొని యెటా తోఁ,చినమాడ్కిని వ్రాసినాఁడ శిష్యుం డని న
న్నును మన్నింపఁగాఁ దగు, ఘనకరుణాహార్థ లగుసుకవు లెఱ్ఱునన్. 79
- క. కరిముఖషణ్ముఖపద్మజ, హరిహరవాణీరమాంబి కాదిత్యుల సు
స్థిరభక్తిని మదిలో నన,వరతము భజియింతు నిష్టవరము లొసంగన్. 80
- క. కమలభవకమలలోచన, కమలారివతంసరూప కరుణాంబునిధి
విమలతపోయుతమానిహృ,దమలకమలవాస వేంకటాద్రినివాసా. 81
- క. శక్తి ధర శక్తిసోదర, శక్తిలిత దివ్యరూప శశ్వన్నూర్తి
భక్తజనార్తినిరసనా, సక్తహృదబ్జాత శేషశైలనివాసా. 82
- క. ఆ ర్థత్రాణపరాయణ, కీర్తి రమానిలయశేషగిరివాసరతా
మూర్తి త్రయాత్మకతను, స్ఫూర్తి విభవరత్నహార సుందరమూర్తి. 83
- క. ఇలలోఁ గొలువంబడు వేల్పులలో మిన్నయగువేలుపుంజందురు దా
పలుదెఱఁగుమణులతోడవుల, విలసిలు నెఱ్ఱేనివేల్పు వేంకటరమణా. 84
- క. వేంకటరమణా నతజన, సంకటహరణా వృషాఖ్యశైలవిహరణా
పంకహరణాతినిపుణా, పంకజలావణ్యహరణ భాస్వచ్ఛరణా. 85
- క. సర్వమతస్థులనరు లం,తర్వాణులు మూఢు లవనినాథు లనాథుల్
సర్వులు గొలిచెడుదేవసు,సర్వవినుత వేంకటేశ పావననామా. 86
- క. అనుచుం బ్రార్థించి రమే,శునిమామకహృద్భిసప్రసూనమయమహా
సనమున నాసీనుంజే,సి నియతి నీసాధుకృతిని జెందినభక్తిన్. 87
- క. సురగరుడోరగనరకి,న్నరనికరస్తుత్యచరణనళినయుగునకున్

సరసీరుహదళనేత్రున, కుదునానారత్నహారయుతగాత్రునకున్.

88

వ. అంకితంబుగా నారచియింపఁబూనిన తెలుగుబ్రహ్మపురాణరత్నంబునకున్ గథా
ప్రారంభం బెట్టి దనిన

85

మొదటి అధ్యాయము.

కథారంభము.

- క. శ్రీమన్నారాయణునకున్, దామరసాక్షునకు మనుజతల్లజున్ గనగా
నీమహిఁ దగునరమునికిఁ బితామహవల్లభకు శారదాదేవికినిన్. 1
- చ. వరుస నమస్కరించి తరువాత జయంబును గోరఁగాఁ దగున్
నిరుపమసత్ప్రకాశుఁ డయి నిశ్చలుడై తగు నే మహాత్మునుం
డి రహిఁ దనర్చి మాయ యని నిశ్చయరీతిని జెప్ప నొ జగం
బరయ సమస్త మీయది యహి యనఁ బుట్టి వెలుంగుచున్నదో. 2
- క. ఎవ్వనియందుఁ జెలంగెడు, నెవ్వనియందున్ విలీనమే యగులయమం
దెవ్వనిమహిమమున మరల, నివ్వధిఁ గల్పదులందు నెఁగింపఁబడున్. 3
- తే. మునుల దెవ్వని ధ్యానించి మోక్షపదము
విరహితజగద్వజంబును స్థిరముఁ జొందు
వారొ పురుషోత్తముని నిర్వికారు నమలు
నతని నిత్యుని విభుఁ గొల్తు నాత్మసతము. 4
- చ. మునులు సమాధియోగమున ముక్తిదు నంబరసన్నిభున్ గృహ
వననిధి సుప్రసన్నుభవబంధవిమోచనకారణున్ శుచిన్
ఘనమగుధ్యానయోగమునఁ గన్గొనజాలినవాని నిర్గుణున్
వినుతగుణున్ బ్రపంచవిభు వీతజగద్వజు నాద్యు నచ్యుతున్. 5
- ఆ. వ్యక్తిరూపమునకు నవ్యక్తమునకును, వెలిఁ జెలంగువాని వేదవేద్యు
డలఁచువారొ యజరుఁ దత్త్వరూపుని నట్టి, హరిని దలఁతు నతుల నాచరించి.
- సీ. పరమకవిత్ర మై భవ్య మై పుణ్యదంబయి బహుమునిజనవ్యాప్త మగుచు
విమలపుష్పశోభితమయి సాలముల్ కర్ణికారంబులు ఖదిరఁనన
ధవచూతములు దేవదారుకపిత్థముల్ పారిజాతాశ్వత్థ పాటలములు
నగురుచందనములు న్యగ్రోధవకుశపున్నాగసత్తచ్ఛదనాగకేస
- తే. రములు తాలతమాలసాలములు మద్దు
లట్ల నేరేళ్లు నారికేళాది తరువు

లమలచంపకముఖములౌ నన్యవృక్ష

సముదయమ్ములు వెలయంగ సాంద్ర మగుచు.

7

క. నానాపతత్త్రిగణముల, చేనానామృగగణములచే విమలము లౌ
నానాజలాశయంబుల, చే నిర్మలదీర్ఘ కలను జెలగుచు మఱియున్.

8

సీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులచేత నితరజాతులచేత నింపు గనుచు
వటుతెలిసి గృహస్థవారవానప్రస్థయతులచే నెంతయు నలరుచు మఱి
సంపన్న గోకులసమలంకృతంబయి చణకముల్ యవలు మాషములు ముద్గ
ములును గోధుమలును దిలలును వడ్లును బెల్లము మఱియును ప్రీతి నింపు

తే. చున్న బహువిధనామసంపన్న సస్య

ములును వెలయంగ సంతతమును జూలుచుచు

రమ్యతరమగు నైమిశారణ్యమొండు

పుణ్యధామంబుగా నెప్పు భూమి వెలయు.

9

ఉ. అందు మహామఖంబు నియమాదృతి ద్వాదశవార్షికంబు సా
నందముగాఁ దగన్ వెలయు నైజతపోవిభవుల్ మహర్షులే
సందియ మొందకుండఁ గొనసాగ నొనర్చుచు నగ్నిహోత్రు రా
త్రిందివముల్ హవిర్వితతి. దీప్తశిఖాయుతుఁ జేయుచుకా విధిన్.

10

తే. తృప్తిపఱచుచు నుండుటఁ దెలిసి యచటి

కరుగుదెంచిరి ద్విజులు బ్రహ్మమునులెల్ల

వారి నర్చించి రచ్చట వఱలు మునులు

తగినరీతి సపర్యలఁ దన్తునులను.

11

క. ఉచితాసనముల ఋత్విజ్ఞేచయముతోఁ గూరుచుండి నెమ్మి వెలయున
ట్లుచితోక్తులఁ బల్కెడుతఱి, నచటికి నేతెంచె రోమహర్షణుఁ డెలమిన్.

12

మ. మతిమంతుం డగుసూతునాగమన మామానీశ్వరుల్ గాంచి ప్రీ
తి తగక బూజల నామహావిదునిఁ దృప్తిం బొందఁగాఁజేయ న
ర్చితుఁ డౌ నాతఁడు నమ్రహామునుల నర్చించెకా యథార్హంబుగా
క్షీతిపై నర్హతరాసనోపవసతిం జెందెకా దదాజ్ఞం ద్వరన్.

13

చ. మునులు పరస్పరంబు గురుమూర్తిని సూతునిగూడి మోదముం
దనుకఁగ సత్కథల్ జరపి. తన్మఖదీక్షితు లై నఋత్విజుల్
ఘనతరపాండితిన్ జెలగు క్షౌసురులుకా దముఁగూడియుండ వ్యా
సునిప్రి యశిష్యసర్వః సూతుని సంశయము క్షిణై తమిన్.

14

తే. ప్రశ్న మొనరించి రిట్లు పురాణములను, నాగమంబుల శాస్త్రేతిహాసములను
జక్క నెఱిగినప్రాడపు సకలదేవ, దైత్యచరితంబు జన్మము తత్ప్రవృత్తి.

15

ఉ. భారతవేదశాస్త్రసమవాయమునందును మోక్షశాస్త్రమం
దారయఁగాఁ బురాణములయందును నీ కెఱుంగంగరానిదీ

- రును నారాయణరూపులు, వనజాసనమానసై కభవులును బూజ్యుల్. 39
- క. తరువాత రోషగుణమున, సరసిజ జని రుద్రదేవుశక్తి మహితు నీ
శ్వరుఁ బుట్టఁజేసెఁ బూర్వుల, నరయం బూర్వుని మునీంద్రు నద్భుతతేజున్. 40
- క. ఒనరిచె సనత్కుమారుని, వినుఁ డాసప్తర్షిభవులె విశ్వమున జనుల్
ఘనరుద్రులు నని తెలియుఁడు, మునులార! సనత్కుమార ముని స్కందుండున్. 41
- క. తమతేజస్సులు సంకోచములుగ నొనరించి రంత సప్తర్షులవం
శము లేదు త్రిదశనివహయు, తములై దివ్యంబులగుచు ధన్యము లగుచున్. 42
- క. సంతానయుతములు క్రియా, వంతమ్ములు నగుచు మోని వరసముడాయా
త్యంతవిభూషితములు నై, వింతగ రాజ్యలై నంత విద్యుదశనులన్. 43
- క. ఘనముల రోహిత శతమఖ, ధనువులఁ బర్జన్యుఁ బక్షితతులక నిర్మిం
చెను దొల్ల ఋగ్యజుస్సుల, ననువొందఁగ సామములను యజ్ఞక్రియకై. 44
- క. వెలయుచె సాధ్యులను ద్రిద, శుల నితరామర్ష్యుల నని శ్రుతివిషయం బై
చెలఁగును నీ నుడి; వినుఁ డా, జలజాసను నవయవముల సంతతివలనన్. 45
- ఆ. భూరివిధము లైన భూతబృందంబులు, పుట్టె నిట్ల సృష్టి భూరితరము
గాఁ జెలంగె వినుఁడు కమలాసనేచ్ఛచే, జెలఁగు చున్నయట్టి సృష్టి యిట్టి. 46
- క. పరివృద్ధి నొందకుండుటఁ, బరికించి విధాత యంతఁ బటుశక్తిమనో
హర మగుతనదేహము స, త్వరముగ రెండుగ నొనర్చె వాంఛ యలరఁగన్. 47
- క. ఒనరిచి యం దొకభాగం, బునఁ బురుషుం దొక్కభాగమున వనితయు నై
మనుజులను ద్విప్రకారుల, ఘనమతి సృజియించెఁ దత్ప్రకారము వినుఁడి. 48
- సీ. దివమును వితతపృథ్విని స్వయశక్తిచే వ్యాపించి యేవిష్ణు వావిరాట్టు
సృజియించెనో యతఁడే వెలయుచెను బురుషుని; మనువనఁ బొలిచె నతఁడు
మన్వంతరం బన మహివిస్తృతం బగునది తదంతరమవ్వలిదియె యెన్న
నీమానసతనూజుఁ డెసఁగినకాలమే మన్వంతరం బని మోనులార!
- ఆ. చెప్పఁబడును; భూతసృష్టిని వై రాజుఁ, డాప్రభుండు పురుషుఁ డవల సృష్టిఁ
గోరిచేసె నట్టి నారాయణవిసర్గభవు లయోనిజులుగఁ బరఁగి రంత. 49
- వ. ఇది మొదటిసృష్టిప్రకారంబు దీని వినిన నాయుఃకీర్తులు గలుగు. ధన్యుండును
సంతానవంతుండును నగు. అంతంబున యథాకాంక్షితంబుగ సద్గతి కలుగు. ఈ
ప్రజానేత సృష్టిచేయుకోరిక నయోనిజ యగుశతరూపను బత్నిగా గ్రహించె.
అత్తటి నాప్రజాధినాథుం డాపవ్రం డనంబరఁగు. అయ్యాపవ్రండు మహిమ
ముచే దివ మావరించి యుండ ధర్మంబునుండియే శతరూప జనించె. 50
- క. ఆమెయు నయుతాబ్దంబులు, భీమము నద్భుతము నగుచు వెలయు తఃస్ము
ద్దామగతిం దగ నొనరిచి, కామదు నుద్దీప్తతపసుఁ గాంతుని బొందెన్. 51
- క. మను వన నాపురుషుండే, మునులార! తదీయకాలము పరిగణిత మ

- య్యెను డెబ్బ దొక్కయుగములు, గను; నావై రాజువలనఁ గాంత సుతుఁగనెన్.
 సీ. అతఁడు వీరుం డయ్యె నంతఁ బ్రియవ్రతోత్తానపాదులు నాఁగఁదనయు లిర్వు
 రతనికి నైరి కా మ్యాహ్వాయకన్యయుఁ గలిగె; నాకన్యయే కర్దమప్ర
 జాపతిపత్ని; యాచానకుఁ బుత్రులు ప్రభువుఁ గుడియును సమ్రాడ్విరాట్టు
 లనఁబడు నల్వరై రత్రియు నుత్తానపాదునిఁ దనయుఁగాఁ బరమమోద
 తే. మలరుచుండ గ్రహించె, నా యనఘుపత్ని
 సూన్యతాహ్వాయ నల్వర సుతులఁ బడనె
 ధర్మకన్యక యకా సూన్యతయును జారు
 తనువిలాసిని వాజిమేధమునఁ బుట్టె. 53
- వ. అతరుణీమణి ధృవుఁడు కీర్తిమంతుఁ డాయుష్మంతుఁడు వసువు ననునల్వరు కొ
 డుకులం బడనె. ఉత్తానపాదుం డిట్లు ద్రువుం డను జ్యేష్ఠకుమారునివలన ధన్యుం
 డయ్యె. ఆధ్రువుండు. 54
- క. మునులార! భూరితరయశః, మును బొందఁగఁ గోరి దివ్యములు లెక్కింపం
 గను మూఁడువేలవర్షము, లనూనతప మాచరించె నంతట విధియున్. 55
- చ. అతిశయమోద మంది దివి నాత్మ సమం బగుస్థాన మిచ్చె; న
 చ్యుతమది సత్తమానులకు నూర్ధ్వముగాఁ దగియుండె; నంత న
 ప్రతిముని బుద్ధివైభవము భక్తియును సుజనాభిమానము
 సతతము చూచి భార్గవుఁడు సర్వసురాసురదేశికుం డెదన్.
- క. ఔరా! తప మిది విమలం, ఔరా! వీర్యంబు శ్రుతమి ఔరా! కననీ
 ధారణి నద్భుత మిది కన, నౌరా! సత్త్వ వీర్యం డగ్రస్థలినిన్. 57
- క. చెలువార నున్నవా రితఁ, డలఘుతపశ్శాలి యనుట కనుమాన మిలం
 గలదా యని శ్లోకం బి, మ్ములజెప్పెను; బిదప ధృవుఁడు ముక్కంటికృపన్. 58
- ఆ. శ్లిష్టభవ్యు లనఁగఁ జెలఁగుతనూజులఁ, గనియె; శ్లిష్టుఁ డనెడు తనయుఁ డంత
 సొగసులాడి యైనసుచ్చాయఁ బెండ్లి యై, పాపరహితతనయపంచకంబు. 59
- తే. కనియె; వారలు రిపువు, వృకల, పురంజ
 య, వృక తేజసలును, బుత్తుఁ డనఁగవెలసి;
 రందు రిపు వనువాడు బృహతీయనంగఁ
 బుష్కరిణీవై రిణియునాఁగఁ బొలుచు కన్య. 60
- క. తనయ; నరణ్యుం డనుమహి, తున కామెను పెండ్లి యై సుతుని జాతుమని
 గనియె మనువును వినుఁ డో, మునులార! యనంతరకథ ముద మొనఁగూర్చున్.
- క. వైరాజని యాత్మజక, న్యారత్నము నైననడ్వలాఖ్యను ప్రీతి
 దారగ గ్రహించి యమ్మను, వారాజీవాక్షివలన నాత్మజులఁగనెన్. 62
- వ. వారు కుత్స, పురు, శతద్యుమ్న, తపస్వి, సత్యవాక్కువు, లనియు, నగ్నిష్ఠ
 వుండు, నతిరాత్రి. సుద్యుమ్ను లనియు, నభిమన్యు వనియు నామధశకంబున

జెలువారి మహాజనులై వర్తిల్లిరి. అందు బురుని బెండ్లియాడి యాగ్నేయి
యనునింతి యంగ, సుమనసులు, ఖ్యాతి, క్రతు, గయాంగిరసు లనునార్వురు
పుత్రులం బడసె. అందు జ్యేష్ఠుం డగునంగాహ్వాయుని బెండ్లియాడ సునీధయ
నునంగన వేనుం డనునొక్కకుమారుం గనియె. 63

క. వేనుని యపచారంబున, మానవులకుఁ బీడగలుగు మహనీయతప
శ్రీనిలయులు మానులు క్రుధ, నూని మహారాజు నతని నుద్ధతుని వెసన్. 64

క. బిగఁబట్టి దక్షిణకరం, బు గడుక మధియించి; రంత భూతపద్యం
డగణితసుగుణోపేతుం, డు గలిగెఁ దత్పాణి దనయుండు మునిసుతుండై. 65

ఉ. ఆతనిఁ గాంచి మానివరు లందఱు నిట్లనిపల్కి రీన్మపుం
డాతతశక్తిచే బ్రజల నందఱు సంతసమందఁజేయు వి
ఖ్యాతయశుండు తేజమున నత్యధికుండును నౌ నటంచు; నా
భూతలనాయకుండు జని బొందినయప్పుడె చాపహస్తుఁడై. 66

ఆ. కపచమును ధరించి కడుమండు నగ్నినాఁ, దగినతేజ మొప్పు దాఁ జెలంగెఁ;
నతఁడె పృథు వనంగ నలరె నాయనఘండే, రాజులందుఁ బూర్వరా జనంగ. 67

క. స్థిరకీర్తి గాంచి గురుతర, ధరణిం బాలించె, రాజతతులం దతఁడే
పరిగణితుం డాద్యుం డని, స్థిరయశుండౌ రాజసూయదీక్షితు లందున్. 68

క. తొలుతటివాఁ డతఁడే యగు; సులలితతద్గుణమునెల్ల సొరిది నుతింపం
గలిగిరి మాగధసూతులు, పలుకులనేర్పఱితనంబు భాసిల్లంగన్. 69

చ. నరపతి యాతఁడే పృథుగుణంబున వృత్తిని దత్ప్రజాళికిఁ
ధరణిని బుట్టఁజేయఁగ నుదారత నెంచి ధరిత్రి గోవుగా
నిరుపమశక్తి నేర్పఱచి నిర్మలసస్యపయస్సుఁ బిండె; ని
ర్జరులును మానిసంఘములు జానుగఁ బిండిరి వాంఛితార్థముల్. 70

క. పితరులు గంధర్వులు నా, దితిజులు నచ్చరలు మఱియు ద్విరసనులు మహా
ద్ధతరాక్షసులును లతలును, క్షితిధరములుపిండె భూమిఁ జిత్తము లలరన్. 71

క. ఆయాపాత్రములలో, నాయతవాంఛాతురమున నవనిం బిండక
బాయక యిఞ్చితపయసులె, యాయారీతిక లభించె, నాపయసులచేన్. 72

క. ధరియించిరి ప్రాణంబుల, ధరణీశవరుండు పృథువు తనయవరుల ని
ర్వరఁ గాంచె నశ్వమేధా, ధ్వరము తుడక వారు కీర్తిధన్యులు జగతిన్. 73

వ. ధర్మజ్ఞు లగునాయుర్వు రంతర్ధి యనియుఁ; బాతి యనియు నామముల ధరించి
ప్రఖ్యాతులైరి. శిఖండిని యనునారీమణి యంతర్ధానువకుం బత్ని యై హవిథా
నుం బడసె. ఆగ్నేయి యగుధిషణయు హవిథానుభార్య యై ప్రాచీనబర్హి,
శృక్, గయ, కృష్ణ, వ్రజాజిను లనునార్వురు కొడుకులం గనియె. ప్రాచీన
బర్హి యుం డందుఁ బ్రజాపతి యయ్యె. ఆతండు సకలభూతలవాసి ప్రాణికోట్లం
దండ్రీ యట్లు పాలించి ప్రఖ్యాతుం డయ్యె మఱియు. 74

- క. చిరకాలతపం బొనరిచి, స్థిరమతి యై యంత నృపతి సింధుతనయనా
ధరనుతిగన్న సువర్ణను, బరిగ్రహించెను వివాహపద్ధతిఁ దమిచేన్. 75
- క. తనయుల నాసాముద్రయు, మనుజేంద్రునివలనఁ బడసె మహనీయుల వా
రును దశసంఖ్యఁ జెలంగిరి, ధనుశ్రుతిన్ నేర్పు మిగులఁ దగ నాతనయుల్. 76
- క. పేరునఁ బ్రచేతసులు నా, ధారణిఁ జెలువారి యేకధర్మరతులు నై
ఘోరతపం బొనరించిరి, పారావారంబు నీట వాసముఁ గనుచున్. 77
- క. పదివేలవత్సరంబులు, మదులం దగుపట్టుదల సమంజసనియమం
బుదగం దప మొనరింపం, గదగిన రక్షణము లేమి త్కారుహవితతుల్. 78
- క. ఇల వెలయక క్షీణింపఁ బ్ర, జలును లయం బొంది; రఘు శ్వసనుఁడు వీవం
గలశక్తి లేమివృక్షం, బులయందె వసించె వర్షముల నయుతములన్. 79
- క. జను లిటునటుచలియింపం, గనుజాలక యుండి; రట్లు గాలియు లోకం
బున కుపకృతిఁజేయమి నా, ఘను లంద యెఱింగి శ్రోధకలితాత్మకు లై. 80
- తే. తమతపశ్శక్తిచే బూన్కి తగధనంజ, యునిని వాయువు ముఖములనుండి పుట్టఁ
. జేసి రాదట వాయువాక్షితిరుహముల, శోషిలఁగఁజేయనాశ్రయాశుండుగాల్చె.
- క. తరుసంక్షయ మీవిధమున, జరగెన్ శిష్టంబు నైన త్కారుహతతినా
దురమునఁ గని సోముం డపు, డరుదెంచి ప్రజాధిపతుల నందఱఁ గనియెన్. 82

— దక్ష జననము. —

- క. కని వారితోడ నిట్లను, జనపతి ప్రాచీనబర్హిచంచత్కిర్తి
గనినాఁ డాతనితనయులు, గనుకం గ్రోధంబు వదలఁ గాదగు మీకున్. 83
- చ. క్షితియు, గతద్రుమావళిగఁ జేయఁబడెంగద యేతదగ్ని మా
రుతములచేత నింకయిన రోషము మానుచు వీనిమాన్యుఁ డీ
క్షితిపతి సూనులార! యిదె చెన్నువహించిన కన్య యీతరు
ప్రతతికిఁ బుత్రి రత్నతతిరాజితసద్గుణభూషితాంగియున్. 84
- తే. కన్యకను దీనినికా భావికాలగతుల, నరసి నాగర్భమందు నెయ్యమునఁ దాల్చి
నాఁడ వృక్షంబులకుఁగాఁగ నలువస్మష్టి, జేసె మారిషయన నీమె చెలఁగుచుండు.
- క. సోమాస్వయ సంవర్ధిని, యీమేమహాభాగులార! హితమతి మీకున్
భామిని యై శుశ్రూషల, మీమానసములను బ్రీతి మించం జేయన్. 86
- క. మీతేజస్సుల నగ్ధము, నాతేజస్సున సగమ్ము నయరితిగ నీ
నాతిగ్రహియింపఁగాఁదగు, నీతరుణికిఁ బట్టు సుతుఁడు హితమతియుతుఁడౌ. 87
- క. దక్షుం డనఁగా నాతం, డీక్షితివిలసిల్లు విధికి హితుఁ డై సర్గం
బక్షయముగ నొనరించుఁ బ్ర, జాక్షయ మిటు లయ్యెఁగాదె క్షమ నెల్లెడలన్.
- సీ. మీతఃశ్శక్తిచే మించఁజేయఁగఁబడినట్టి యీయగ్నికి నతఁడు సముండు
తా నయి మరల నీథాత్రిపైఁ బ్రజలను వృద్ధి నొందఁగఁ జేయుబుద్ధి విభవ

- మలరఁగా నని సోముఁ డాడినవచనంబు నాతపోధను లెల్ల నవధరించి
క్రోధంబు విడిచి యాకుజములనుండి తత్కన్యను భార్యగాఁగ గ్రహించి
తే. ధర్మమతిఁ బెండ్లియాడి రాదశధరణిప, తులతపశ్చక్తిచేఁ బుట్టె విలసితగుణ
జాలుఁ డగుదత్తుఁ డత్తతేఁ జంద్రు నంశ, యుక్తి మై లోకవిఖ్యాతి నొందిమిగుల.
- క. చరముల నచరంబుల న, ట్లరుదుగ ద్విచతుష్పదముల నాత్మవిభూతిన్.
బరికించి సృష్టిచేయుచు, దరువాతన్ సృష్టిజేసెఁ దరుణీమణులన్. 90
- క. పదుగురను ధర్మనకు నటు, పదుమువ్వరఁ గశ్యపునకుఁ బత్నులుగా ని
చ్చిదమిన్ జేపించిన యిరు, వదియేడ్వర నొసఁగె రాత్రిపతి కతఁ డంతన్. 91
- సీ. వారలయందు దేవతలు దానవదైత్యగంధర్వ లష్పరఃకాంతలు మఱి
ఖగములు నాగముల్ పొగడొందుగోవులు తక్కినభూతసంతతులువెలసె
నదిమొదలుగ జగమందు మైథునదృష్టికలిగెఁ బూర్వంబు సంకల్పమునను
దర్శనంబునను సంస్పర్శనంబున సృష్టి యలరుచుండె ననంగ నమ్మహర్షు
నే. లో మహాత్మక దత్తునినుండి త్రిదశ, దనుజరాక్షసగంధర్వతతులు ఫణులు
గలిగె నని వింటిమిప్పుడు జలజసూతి, బొటనవ్రేలున దత్తుండు పూతయశుఁడు.
- క. జనిఁ గనె వామాంగుష్ఠం, బున నాతనిపత్ని పుణ్యమూర్తి కలిగె నం
చని వింటి మిట్టిదత్తుండు, ఘనతపుండు ప్రచేతసులకుఁ గమ్రయశులకున్. 93
- క. తనయుం డెవ్విధి నయ్యెను, జనియించె దృఢంబుగాఁగ సంశయ మిది మా
మనముల దానిని దీర్పం, జను నీకున్ విస్తరించి చక్కఁగఁ జెపుమా. 94
- క. మనుచుఁడు గద చంద్రున కా, తని కెవ్విధి మామ యయ్యెఁ దగునే యిది యం
చన రోమహర్షణుం డెప్పుని వరులం గాంచి పలికె మోదం బెసఁగన్. 95
- వ. భూతంబులకు నిత్యంబు లగునుత్పత్తినిరోధంబులకు విద్యావంతు లగుమునులు
సంశయంబు నొందరు. ప్రతియుగంబునం దీదక్షాదినృపు లుదయించుచుందురు.
మరల నంత మొందుచుందురు. కావున నీసృష్టివిషయంబున భ్రాంతి నొండఁ బని
లేదు. వీరియందు జ్యేష్ఠత్వకనిష్ఠత్వంబులు పాటింప నక్కఱలేదు. తపఃప్రభా
వంబులు ప్రధానకారణంబులు. పరమపవిత్రం బగునీచరాచరాత్మకదక్షసృష్టి
నెవండు విను నాతండు సంజానవంతుఁ డై పూర్ణాయుస్సుకలవాఁడగు. స్వర్గ
వాసియు నగుననిన మును లి ట్లనిరి. 96
- క. సురదానవగంధర్వా, సుర రాక్షసఫణులసృష్టి సూతమునీ! వి
స్తరరీతిఁ గా వచింపుము, పరమప్రమదమున నాఁగఁ బలికె నతండున్. 97
- చ. వనజభవుండు దత్తుఁ గని ప్రాణులసృష్టి యొనర్చు మంచు ము
న్ననియెను దాన నాతండు ప్రజావళి సృష్టి యొనర్చెఁ దద్విధం
బును వినుఁ డాప్రజాపతియుఁ బూర్వము మానససృష్టిచేసె దే
వనికరయక్షరాక్షసుల బ్రహ్మమునీంద్రుల వేడ్కమీఱఁగన్. 98

- సీ. ఈమానసీసృష్టి యెంతకాలమునకు నభివృద్ధి నొందమి నాత్మ నెంచి
ధర్మమతికా సృష్టి తత్త్వంబు యోజించి మైథునప్రక్రియ మహితరీతిఁ
బ్రజల నిర్మింపంగ వచ్చునంచూపించి వీరణు నాత్మజు జూరుగాత్రి
సత్తపోనియతను జాయగాగ్రహియించెదా నసిక్ష్మిని లోకధారిణిఁ దమి;
ఆ. నంత నామెవలన నైదువేలతనూజు, లను సువీర్యయుతులఁ గనియె దక్షుఁ
డవల లోకవృద్ధి నందఁజేయఁ దటంచు, వారిశక్తియుతుల భూరిబలుల. 99
- చ. కనుఁగొని దేవమానిపుఁ డఖండతపోబలుఁ డైననారదుం
డనునయ మొప్పుచుండ నిటు లల్ల న వారికి నాశనంబుగ
ల్లను ఘనశాప మాత్మకును గల్లను గోరినరీతిగాఁగ ని
ట్లనియెను; మానులార! వినుఁ డాదృతి నారదుజన్మవద్దతిన్. 100
- వ. కశ్యపముని పరమేష్ఠ్యంశంబు గలపుత్రుని దక్షశాపభయంబునఁ బక్షుం డను
వాని దుహితయందుఁ గాంచె. ఆతఁడె నారదుం డనంబరఁగు. ఆనారదుండు
పరమేష్ఠివలన ముందు జన్మించి యుండె. అసిక్ష్మియందు మరల నుద్భవంబుఁ
గాంచె. ఆతనిం దండ్రి యగుబ్రహ్మవలె ముని మరల నుద్భవిల్లంజేసె. దాన
హర్యశ్వలు దక్షపుత్రు లతి ప్రసిద్ధిం గాంచిరి. వా రెల్లవిధిచే నశింపఁజేయఁ
బడిరి. ఆవిధం బెఱింగి యమితవిక్రముఁ డగుదక్షుండు బ్రహ్మర్షుల ముందిడు
కొని పరమేష్ఠికడకుంబోయి యాచించె. బ్రహ్మయు నీకన్యయందు నారదుండు
నాకొఱకు నీకు సుతుండు కాఁగలండని యభినంది గావించె. అంత దక్షుండు
తనపుత్రిని బ్రహ్మ కొసంగె. ఆమెయందు నారదుండు శాపభయంబువలనఁ బ్రభ
విల్లె ననుటయు మును లిట్లనిరి 101
- క. నారదుఁ డేక్రియ దక్షకు, మారుల నందఱును బూన్కి మ్రందఁగఁజేసెన్
గారణ మద్దానిని వినఁ, గోరిక జనియించె ననినఁ గుతుకం బలరన్. 102
- క. పలికెను సూతుఁ డిట్లని, యలదక్షకుమారు లైన హర్యశ్వలు ప్రా
ణుల నభివృద్ధినిజేసెడు, తలఁపున నుండంగ నారదమునియు వారిన్. 103
- చ. కనుఁగొని పల్కె నిట్టు లని త్కాష్ఠల మింత ప్రమాణ మంచు మీ
కు నెఱుంగ శక్యమే ప్రజలఁగోరికఁ బుట్టఁగఁ జేయఁబూని నా
రనునయ మింతలేక మది నారయఁ బాలిశు లౌట నిట్టు లీ
పని యొనరింపఁ బూని నటు బాగుగఁ దోచెడు నేమిచెప్పుదున్. 104
- తే. అంతరంబునఁ బైఁగ్రింద నరసి ప్రజల, నెట్లు నిర్మింపఁజాలుదు రిప్పు డనిన
నాప్రచేతసునితనయు లానుడిఁ గొని, పలుచెసల కేగి రిది యేటిపని యటంచు.
- క. ఏతావత్పర్యంతం, బాతనయులు సాగరంబునందుఁ గలియు నా
ప్రొత్సవినులటు మరలరు, చేతస్సునఁ బుత్తు లిట్లు చెడుటఁ దెలియఁగన్. 105

- సీ. దక్షుండు వైరిణి నాక్షణంబునఁ గాంచి కామించి పుత్రుల నీమహితులఁ
గాంచె సహస్రసంఖ్యాకుల వారెల్ల శబలాశ్వులనఁగఁ బ్రజాసమృద్ధిఁ
జేయఁ బూనిరి; వారిఁ జేరి నారదుఁడు పూర్వప్రకారంబుగఁ బలికె నంత
శబలాశ్వులెల్లరు చక్కఁగ నరయుచు మంచిమాట వచించె మానివరుఁడు
తే. చాలు నీసృష్టి యింక జ్యేష్ఠసహజన్తు, లరిగి రెయ్యడకో వారి నరసి పుడమి
మాన మింతనితెలిసి నిర్తాణశక్తి, నవల సృజియింత మనుచు నయ్యనఘులెల్ల.
- క. దెసలకుఁ బరుగె త్తిరి జ్యేష్ఠసరణియే మంచి దనుచు; సాగరమునఁ జే
రు సకలనదులంబోలుచు, బ్రసరింపరు భూమి నెందుఁ బరికించి ననున్. 108
- తే. అదియె మొదలుగ నన్నను వెదుకఁ జనిన, వారు నశియింతు రనునీతి వలలెఁగాన
బుద్ధిమంతుఁడు పూర్వుని పూనిక దాను, బూన రాదాత్మ నెంచియే పూనవలయు.
- చ. తనయులు వారు నిట్లుగ నతంత్రులుగాఁ బరుగె త్తిపోవుటల్
మనమున నెంచి దక్షుండు సమస్తవిదుండపు డాయసిక్కియం
దనుషమసద్గుణాధ్య లగునట్టితనూజలషష్ఠిసంఖ్యలక
గనియెను వైరిణీతరుణి క్రమ్మఱ మోదము నొందునట్లుగన్. 110
- క. వారలఁ గశ్యపధర్మలు, వారిజవైరియును దక్కు బ్రహ్మమునీంద్రుల్
దారలుగా గ్రహియించిరి, వారల నెఱిగింతు వినుఁడు వరుసఁగ మీకున్. 111
- తే. ధర్మనకుఁ బదుగుండ్రను, నిర్మలుఁ డగు, కశ్యపునకుఁ ద్రయోదశకన్యకలను
నిరుపదేద్వరఁ జంద్రున కెలమి నిచ్చె, దక్షుఁ డాబహుపుత్రుఁడక తపసి కోర.
- క. ఇరువుర నొసంగె నంతట, నరిష్టనేమికిని బ్రీతి నలరి యొసంగె న
ల్వర నట్లంగిరసున కి, ర్వురను గృశాశ్వునకు మానిరుద్ధున కంతన్. 113
- క. ఇరువుర నొసంగె వారల, సురుచిరనాములు వినిన శుభమగుఁ దొలుతన్
వరమతి దక్షుండుధర్మన, కురుముదమున నిచ్చినట్టి యువిదల వినుఁడి. 114
- వ. అరుంధతియు, వసునామ్నియు, యామియు, లంబయు, బాలయు, మరుత్వతియు,
సంకల్పయు, ముహూర్తయు, సాధ్యయు, విశ్వయు నను నీవదుగురు ధర్మశత్రు
లగుదక్షునికుమారికలు. విశ్వాపుత్రులు విశ్వేదేవతలనియు, సాధ్యాతనయులు
పాధ్యులనియు, మరుత్వతీసూనులు మర్వుతంతులనియు, వసునామ్ని నసంజా
తులు వసువులనియు, బాల యనునామాంతరంబునంబరఁగు భానునామముగల
తరుణికోడుకులు భానువులనియు, ముహూర్తగర్భజనితులు ముహూర్తజా
లనియుఁ బ్రఖ్యాతులైరి. లంబకు ఘోషుండు కలిగె యామినీపుత్రిక నాగవీధిక
యనం బ్రసిద్ధిపహించె. అరుంధతియందుఁ బృథ్వీసర్వవిషయవేత్త లగుతన
యులు గలిగిరి. సంకల్పయందు సర్వాత్మయగుసంకల్పం బుదయించె. యామినీ
పుత్రిక యగునాగవీధియందు వృషలుం డుదయించె. ప్రాచేతసుం డగుద
క్షుండు నక్షత్రాఖ్య లగుపుత్రికల సోమున కొసంగె వారిరుపదేదుగురు నక్ష

త్రినామధారిణులై జ్యోతిశ్శాస్త్రప్రసిద్ధులైరి. ఖ్యాతిమంతులై జ్యోతిఃపురోగములగుదేవతలెవరు విఖ్యాతినొందిరోహారష్టవసువులైరి అయుండును, ధ్రువ, సోమ, థ, వాని, లానల, ప్రత్యూష, ప్రభాసులనునామంబులంబ్రసిద్ధిం గాంచిరి. అందయుండనువసువుపుత్రులువైతండ, శ్రమ, శ్రాంతమునులనునల్వులైరి. ధృవునితనయుండు లోకప్రకాలనుండుగుకాలుండు. సోమునకు మహాత్ముండుగువర్చసుండు కలిగె అతనివలన వర్చస్వి కలిగె. ధవునకు మనోహర యనుపత్నియందు ద్రవిణ, హుత. హవ్యవహులును, శిశిర, ప్రాణ, రమణులు ననుకొడుకులు గలిగిరి. అనిలునకు శివ యనునాతి పత్ని యయ్యె. ఆమె మనోజ, వావిజ్ఞాతగతినామకపుత్రుద్వయంబుం గనియె. అసలునకు శరస్తంబుండునుకుమారుండు శ్రీమంతుండుద్భవించె. అతనికి శాఖ, విశాఖ, నైగమేయులనుకుమారులు దయించిరి. కృత్తికలయందుఁ గార్తికేయుండు గలిగె. ప్రత్యూషుండునునష్టమవసుపుత్రుండు దేవలుండునుమునియని యెఱుంగుండు. ఆదేవలునకు త్సమావంతులును మనీషులు నగునిరువురు పుత్రులుద్భవిల్లిరి. బృహస్పతి భగిని యగుయోగసిద్ధ యనురమణి బ్రహ్మవాదిని యై యసక్తయై జగత్సంచారంబుచేసె. ఆతరుణి యష్టమవసువగు ప్రభాసునకు భార్యయై దేవతాశిల్పియై యనల్ప నిర్మాణకుశలుండై తనరు విశ్వకర్తను గనియె. ఆతండె సకల త్రిదశభూషణ నిర్మాతయు, శిల్పివర్యుండు నయ్యె దేవతల కనుపమానవిమానంబుల నొనరించినవాఁడతండెకదా. ఆతని శిల్పంబు నెఱింగి మానవులు జీవింతురు. సురభియనునంగన తపోబలంబున నీశ్వరుం బ్రీతుండేసి కశ్యపుండునుమునివలన నేకాదశ రుద్రులం గనియె. అజైక పాదుండు, సహిర్బుధ్నుండు, త్వష్టయు, హర, త్ర్యంబ, కాపరాజిత వృషాకపి, కఠర్ది, రైవత, మృగవ్యాధ, శర్వనామంబుల నారుద్రులు విలసిల్లి త్రిభువనేశ్వరులైరి. అమితౌజసులగునీరుద్రులసంఖ్య శతసంఖ్యగాఁ బురాణంబులయందుఁ జెప్పబడు. వారిచే జగంబంతయు వ్యాప్తంబయ్యె. ఇంకఁ గశ్యపమునిపత్నుల నెఱింగించెద.

115

- ఆ. అదితి దితిదనువులు నట్లరిష్టయు సుర, సయునుదామ్రయు, వినతయును, ఖసయు సురభి, క్రోధవశయు, నిరయుఁ గద్రువయును, మునియు ననెడుసతులుఘనతఁగనిరి.
- క. వారికిఁ గల్గినయట్టికు, మారుల నెఱింగింతుఁ బూర్వ మన్వంతరమం దారమ్యయశులు తుషితులు, ధీసులు పండ్రెండుగు రగుత్రిదశశ్రేష్ఠుల్. 117
- క. షరితోషంబునఁ జెలఁగుచు, బరస్పరం బిట్టు లనిరి వై వస్వతునం తర మింక రాఁబోయెడు ని, త్తరుణంబునఁ జాతుఁడుండుతా మను వగుచున్.
- క. షరిపాలించెడు లోకో, త్కరమును ధర్మాదిపతితఁ గ్రాలెడుఁ గానన్ నిరతంబు గలసియుండుద, మరయుచు ధర్మాభి నంచు నాదృతితోఁజన్, 119

- ఆ. అదితియందుఁ బుట్టి యమరవర్షుల మయి, యుండ మనుచు నెంచి యూహచేలఁ
నదితియందుఁ జేరి యాత్మజులై పుట్టి, రఖిలధర్మమూర్తు లమలయశులు. 12
- సీ. చాక్షుషుం డనుమనుసమయంబునకా వార లెల్లమారీచుఁడై యిద్ధతేజః
డైనకశ్యపునకు నాత్మజులైరి. శక్రుండు విష్ణువుగూడఁ గొడుకులైరి
కశ్యపుఁడొక్కఁ గమలమిత్రులు ద్వాదశశఖ్యాతకీర్తులు సత్త్వగుణులు
తనయులై రామకే తన్నామముల వినుఁడర్యమాఖ్యుఁడు ధాత యవలఁదవ్యప్త
తే. పూషయును మిత్రవరుణులు భూరితేజు
లగువిస్వత్సవితరులు నంశభగులు
హేళిసూర్యులు ననుపేరు లిలఁ బ్రసిద్ధిఁ
గాంచె జాక్షుషాంతరమున మించు వేడ్క. 121
- వ. తుషితు లనంబడు ద్వాదశసంఖ్యాకులే వైవస్వతునంతరంబున ద్వాదశాదిత్యు
లై పుట్టిరని తెలియవలయు. సప్తవింశతీసంఖ్య నలరు సోమపత్నులు మహా
వ్రతలు. వారి కతులతేజోవిరాజితంబు లగుజ్యోతిస్సు లపత్యంబులయ్యె. అరి
ష్టనేమి భార్యలయందు పోడశసంఖ్యాకసంతానంబు లుదయించె. విద్వాసుం
డగుబహుపుత్రునకు విద్యుచ్చతుష్కం బపత్యంబయ్యె. పూర్వచాక్షుషమన్వం
తరంబున ఋక్కులు మహర్షులచేఁ బూజింపఁబడు నన్నియే కృశాశ్వం డను
దేవర్షివలన దేవప్రహరణంబులై యుదయించె. ఇవి యుగసహస్రాంతంబున
మరల జనియించు. కామజులై ముష్పదిమూఁడుసంఖ్యలుగలిగిన దేవగణంబుల
కీమన్వంతరంబున నిరోధోత్పత్తి చెప్పంబడియె 122
- క. తరణికి నుదయాస్తమయము, లురుతరగగనంబునం దొగిం దోచుగతికా
సురగణముల కుత్పత్తియు, జరగెడుఁ బ్రతియుగమునందు సహజం బగుచున్.
క. దితియను కశ్యపుఁడొక్కయు, సుతయుగ్గముఁ గనియె ననుచు శ్రుతిగోచరమా
క్షితిసురులారా! సహజ, ద్వితయముపేరులను మీకుఁ జెలిపెద వినుఁడీ 124
- క. తొలుతకా హిరణ్యకశిపుఁ డ, వలను హిరణ్యాక్షుఁ డనెడువాఁడును దేజం
బలరఁగఁ గల్గిరి; సింహిక, లలనాతిలకంబు గలిగె లలితసుగుణ యై. 125
- క. తనరారి విప్రచిత్తికి, వనితామణి యయ్యె; వానివలన బలాధ్యుల్
జనిఁ గనిరి నైంహికేయులు, వినుఁ డింక హిరణ్యకశిపు వృత్తాంతంబున్. 126
- క. హ్రాదుఁ డనుహ్రాదుఁడుప్ర, హ్లాదుఁడు సంహ్రాదుఁ డనెడునాత్మభవులుస
మ్రోదప్రదులును వీర్య, శ్రీదయితులు నల్వరైరిచిరకీర్తి తగన్. 127
- సీ. హ్రాదునకుం బుత్రుఁ డయ్యె హ్రాదుం డనుదనుజుఁడు వానికిఁ దనయుఁడొకఁడు
మాయావి శివుఁ డన మహి విస్తృతిం గాంచె నతనితమ్ముఁడు కాలుఁ డనఁగఁబుట్టె
బ్రహ్లాదునకు ముద్దుపట్టి విరోచనుం డతనికి బలి యను నతఁడు కలిగె
బలికి నూర్వరుతనూజులుపుట్టి రందు బాణుం డనువాఁడు జ్యేష్ఠుండు మౌని

- ఆ. వర్షులార! యతనిభ్రాతలు ధృతరాష్ట్ర, చంద్రతాపసులును జంద్రముండు
కుంభనాభ సూర్యకుటులు గర్దభా, మౌదు లైరి నూర్వు రధికబలులు. 128
- క. వారలలో జ్యేష్ఠుండే, వీరుం డై శంకరునకుఁ బ్రియభక్తుం డై
భూరితపంబున నాత్రిపు, రారిన్ మెప్పించి వరములంది ఘనుం డై. 129
- క. వరబలమునఁ దత్పార్శ్వము, నరహిన్ విహరించె; మానినాయకులారా!
సురలై రిహిరణ్యాక్షుండు, గురుబలవిద్యాధికులను గొడుకులఁ గనియెన్. 130
- ఆ. బర్హుండు శకుని బలశాలియగుమహా, నాభుఁ డవలఁ గాలనాభుఁ డతుల
భూరి వీర్య మలరుభూతసంతాపను, డనఁగ గురుఁడుశంబు నంది రవని. 131
- క. దనుపుత్రులు నూర్వురు భూ, మిని వెలసిరి వీర్యమునను మించుతపమునన్
ఘనులగువారలలోనన్, మునులార! వచింతు మీకు ముఖ్యుల వినుఁడీ. 132
- వ. ద్విమూర్ధుండు శంకుకర్ణ హయశిరసులు, నయోముఖ, శంబర, కపిల, వామన,
మారీచి, మధువంశులు, నిల్వల, సృమణ, విక్షోభణ, కేతు, కేతువీర్య, శత
హ్రదులు, నింద్రజి, త్వర్వజి, ద్వజ్రనా, భైకచక్ర, మహాబాహు, తారకాక్ష,
వైశ్వానరపులోమ, విద్రావణ, మహాశిరసులును, స్వర్భాను, వృషపర్వ విప్రచి
త్తులనువారు దనుపుత్రప్రధానులు. వీరెల్ల మహాబలపరాక్రమసంపన్నులై
కశ్యపుననుగ్రహంబున దనువనుసుదతికిం దనయు లైరి. వీరియందు విప్రచిత్తి
ప్రధానుండై యశంబుఁ గాంచె. వీరిసంతానంబు వర్ణింప నశక్యంబు. లెక్కింప
సులభంబు గాదు. బహుసంఖ్యాకులై తత్పుత్రకులు వారితనయులు ప్రపంచం
బునెల్ల నావరించిరి. 133
- తే. ప్రభ యనెడునింతి యయ్యె స్వర్భానుతనయ, శచి పులోమునిపుత్రిక శక్రపత్ని
యామెయేయుపదానవి హయశిరసుని, తనయ శర్శిష్ఠ వృషపర్వతనయయయ్యె.
- సీ. వైశ్వానరునకుఁ బ్రభావసమగ్రు లౌ తనయు లిద్దఱు కల్గి ధాత్రి వెలసి
రందుఁ బులోమయై యగ్రతనూజ యశాఁ గాలక యనునట్టికన్య యనుజ
యియిర్వురును బలమెసఁగ నొప్పుచు బహుసంతతి యలర నిశ్చింత నుండి
రీయిద్దఱు మరీచి నెలమి భర్తగ నొంది యటువదియొక వేలు నల్లె నాల్గు
- ఆ. శతము లనెడుసంఖ్య సరిపడుతనయులఁ, గనిరి వారలెల్లఁ గడుబలాధ్వ
లయి హిరణ్యనగర మందు వసించిరి, తండ్రితపముబలిమిఁ దనరి రెలమి. 235
- క. పౌలోమకాలకేయులు, చాల బలాధ్వలు ననంగ క్షమ వెలసిరి; ధీ
శాలురు వారలు సింహిక, శ్రీలలితుం డైనవిప్రచిత్తి వరించెన్. 136
- క. తనయులఁ గాంచెను బలుపుర, ఘనబలులై దైత్యదనుజగణసంయోగం
బునఁ బుట్టుట గురువిక్రమ, మునఁ దగ దుర్వారగర్వమునఁ జొల్చి రిలన్. 137
- వ. సైంహికేయులు మహాబలులు త్రయోదశసంఖ్యాకులు వంశ్య, శల్య, నల, బల,
వాతాపి, నముచినామకులు, నిల్వల సృమ, శాంజిక, నరక, కాలనాభ, సరమాన

స్వరకల్పనామకు లైరి హృదయకు మూషకహాండులనునిరువురుకొడులు గల్గిరి
మారీచుండు సుందువలనఁ దాటకయం దుద్భవించె. వీరు దానవశ్రేష్ఠులు. దను
వంశవివర్ధనులు. వీరిపుత్రపౌత్రాదులు సహస్రసంఖ్యాకులు. 138

క. వినుఁ డవ్వల సంహృదం, డనుదైత్యున కాత్మజన్తు లైరి బలయుతిం
గనిననివాతకవచుఁ లనఁ, గ నుర్విఁ బ్రఖ్యాతు లైరి గాఢతపములన్. 139

ఆ. తామ్ర యనెడునాతితనయులు వైద్యతుల్, మూఁడుకోట్లుసుతుల భూరిబలుల
గనిరి వారలెల్లఁ గడఁగి మణిపురిని, గాఢపురంబుచేసి రేపుమీఱ. 140

క. సురలకుఁ గూడ నవధ్యులు, దురమున నష్టనునిచేతఁ ద్రుంగిరి వీరల్
ఁరికింపుఁ డింక సృష్టిని, వరమునులారా! వచించువాఁడ౯ మీకున్. 141

వ. శ్యేనియు, గ్రౌంచియు, భాసియు, సుగ్రీవియు, శుచి, గృద్రియు ననుకన్యకలు
సంతానంబు వెలయించిరి అందు మలూక ప్రత్యులూకకంబులం గ్రౌంచి కనియె.
శ్యేని యనునంగన శ్యేనంబులను, భాసి భాసనామకపక్షి విశేషంబులను, గృ
ద్రిక గృద్ధంబులను, శుచి యనుతరుణి యుదకంబులం దిరుగాడుపక్షులను,
సుగ్రీవి యనునామె సత్పక్షులను గనిరి. అశ్వోష్ణగర్దభంబులు తామ్రాదేవి
వంశంబునఁ బుట్టినవిగాఁ బరిగణింపంబడు.

క. అరుణుండు గరుడుండు వినతకు, నిరువురు సుతులందు గరుడుం డెల్లనగొఱో
వరుఁ డై తనకృత్యంబునఁ, గరము భయంకరుఁ డనంగ ఖ్యాతిం గాంచెన్. 143

చ. సురసకుఁ దీవ్రవిక్రమము శోభిలురూపము వ్యోమమార్గసం
చరణ మనేకశీర్షము లెసంగుట లోనగుశక్తు లొప్పుగా
సురగము లొక్క వేయి కడుసుగ్రముగా జనియించె; నెన్నియో
శిరములు గల్లునాగములు చిత్రబలంబుల విక్రమంబులన్. 144

తే. వఱలి కద్రువుకడుపునఁ బ్రభవ మందె, వానిసంఖ్య సహస్రంబు వైనతేయు
వశమునందెను విధిగతి వానియందు, బ్రముఖతం దగుచాగాళి బ్రస్తుతింతు.

వ. శేష, వాసుకి, తక్ష, కై రావత, మహాపద్మ, కంబ, లాశ్వతరనామకంబులు, నేలా
పుత్ర, శంఖ, కర్కోటక ధనంజయ మహానీల మహాకర్ణ ధృతరాష్ట్ర పలాహక,
కుహర పుష్పదంష్ట్ర దుర్ముఖ, శంఖ, శంఖపాలకపిల వామన నహుష శంఖరోమ
మణిప్రభృతినాగంబులు త్తమంబులు తత్పుత్రనాగంబులు శతసహస్రసంఖ్యాకం
బులు. వానియందు జతుర్దశసహస్రంబులు స్మారంబు లై క్రోధాంతరంగంబు లై
దంష్ట్రాకరాళంబు లై యుండు స్థలపక్షివిశేషంబులు ధరావ్రసరంబు లని తెలి
యంబడు సురభియు గోమహిషంబులం గనియె. ఇర యనునింతి వృక్షలతలను
దృణజాతులను బుట్టింపఁజేసె. ఖశ యనునది యక్షరక్షస్సులం గాంచె ముని
యనులేను యచ్చరలం గనియె అరిష్టయను నంగన మహాసత్త్వు లగుగంధర్వు
లకుఁ దల్లియయ్యె ఇదియెల్లఁ గశ్యపదాయాదసంజ్ఞకంబులు. స్థాణుజంగమం

బులు నగు. వీనిపుత్రపౌత్రజాతంబు శతసహస్ర సంఖ్యాకంబు. ఇది స్వారోచిష
మన్వంతరసృష్టిప్రకారంబు. వైవస్వతమన్వంతరంబున వారుణంబగు క్రతువు
నందు హోమంబుచేయు బ్రహ్మసృష్టిప్రకారంబు చెప్పంబడు. 146

చ. మును తనమానసోద్భవుల భూసురమానుల నేడ్వరన్ దనం
తన వనజాసనుండు సుతతన్ వెలయుంచెను; వారు సంతతిం
గనిరి; సుధాసురుల్ కలహకాంక్షులు గాఢగి పోరఁ జొచ్చి రా
దనుజులు వ్రుంది రేచి తముఁ దార్కొని దేవత లార్తిముంపఁగన్. 147

చ. దితియు వినష్టపుత్రయ్యి దీనతఁ గశ్యపుఁ జేరి కష్టమీ
గతి జనియించె నాకనుచు గాఢతరంబగుభక్తిఁ బూని సం
తతపరిచర్యలం దనిపె దాన నతండును దృష్టుఁ డౌచు నా
యతివను గోరు మొక్కవర మంచని యాదృతిఁ బల్కు నామెయున్. 148

చ. తనయు నొసంగుమా యల శతక్రతుఁ జంపఁగఁ జాలుతేజముం
గని యలరారఁగావలయు గాదిలిపుత్రుఁడు వాఁ డటంచు వే
డిన నిజదారవాంఛయు గడిందియె యైన నొసంగె సత్తపో
ఘనుఁ డగుకశ్యపుండు సుర కాండము భీతిలుచుండ నయ్యెడన్. 149

చ. వరము నొసంగువేళ నొకవాక్యముఁ బల్కె నితంబిసీమణి
వరమిది దుర్లభంబగుట వజ్రనిజంపెడుపుత్రుఁ గాంచఁగా
నిరుపమరీతి గర్భమును నీవు శతాబ్దము లొక్కరీతి నా
చరితశుచిత్వయోగమునఁ జక్కఁగ దాల్పుమ యట్లు లయ్యెడున్. 150

చ. కలుగుసుతుండు సుంతయును గానిపనిన్ మదిఁ బూనరాదు నాఁ
గలికియు నట్లే యంచుఁ బతిగాఢకృపన్ ధరియించె గర్భ మం
త లలితసద్రస్వతాచరణతత్పర యయ్యెను బూన్కి మానిరా
ట్కులపతి యైనకశ్యపుఁడు కోమలికోరికఁ దీర్చి యంతటన్. 151

క. అమితౌజసు లయి మించెడు, నమర్త్యులకునెల్ల నీశుఁ డై నెగడెడుపు
త్రు మహితుఁ గనఁ జేసి దితిన్, సమగ్రవాంఛితగఁ జేయుస్వాంతముతోడన్.

క. సురలకుఁ గూడ నవధ్యము, పరసూదనదక్షుము నగు భవ్యసుతేజం
బరుదుగ నాగర్భంబున, గురుతరమగుశక్తిఁ జేర్చి కూర్చె నియతుఁడై. 153

తే. ఇట్లు లద్భుతతేజ మాయితగర్భమందుఁ జేరిచి తపము చేయంగఁగోరి
పుణ్యపర్వతమున కేగె భూరినియతి, నంత నింద్రుండు నాగర్భ మపహరింప. 154

క. తలపోయుచుండె వత్సరములు నూఱును నిండుతటిని బొలఁతియెడల ని
మ్ముల నంతర మొక్కఁడు గనఁగలిగెం దనకోర్కిఫలముగాంచువిధమునన్. 155

క. చరణములం గడుగకయే, తరుణీమణి దితియుఁ దనదుతల్పమ్మున ని
ర్భరనిద్ర నొందె నింద్రుండు, తరుణంబిదె యుత్తమమని తలపోసి త్వరన్. 156

సీ. దితికుక్షీః జోచ్చెను శతకోటి కరమునఁ గ్రాలఁగా; నద్భుతగర్భ మంత
సప్తభాగములుగఁ జయ్యన ఖండించె వజ్రభేదితమగు వారిజాక్షి
గర్భ మయ్యెడ నేడ్చెఃగట్టిగా నంతట నేడ్వకు మనుచు నాయుండ్రు డలుక
నొక్కొక్కభాగంబు నుగ్రుండై యేడుగా ఖండించె బవిచేత ఖండము లవి

తే. పరఁగెను మరుత్తు లనఁగ నోబ్రహ్మహాను
లార! యేడ్చెడు తటి వజ్ర యారసి యిటు
పలికె మీరు మరుత్తులై ప్రబలుదురని
యట్లె వారెల్ల లోకవిఖ్యాతిఁ గనిరి.

157

వ. వారెల్ల నింద్రునకు సహాయులై నలువదితొమ్మిదిసంఖ్యమరుత్తులై వెలసిరి.
ఆగణంబులకు వేర్వేఱ నొక్కొకండు గణవర్యుం డైయుండు అట్లుండువారికి
సృష్టికర్తృత్వంబు హరి యొసంగె. వారెల్ల రాజ్యాధిపతులై వీర, కృష్ణ, విష్ణు,
ప్రజాపతి, వర్జన్య, తప, నానంతు లనం బ్రఖ్యాతులైరి.

158

తే. జగమునం దంతటన్ వారెసంగి రిద్ది
భూతసర్గ మిద్దానిని బూర్ణభంగి
నెలుఁగువారికిఁ గలుగ దావృత్తి మరల
నింకఁ బరలోకసాధ్వస మెట్లు కలుగు.

159

— అంగపుత్రుఁడగువేనుని మునులు శపించుట. —

చ. నరపతిచంద్రుండైన పృథునాముని వేదనృపాలుపుత్రు సీ
ధరణికి రాజుఁ జేయుచుఁ బితామహుఁ డెల్లర కట్లై రాజ్యమున్
వరుస విభాగపద్ధతిని బాగుగ నీయఁ దలంచె నెట్లనన్
నిరుపమభేటభంబులకు నిర్మలయజ్ఞ తపోలతాళికిన్.

160

క. ధరఁగలద్విజులకు సోమునిఁ, బరిపాలకుఁ జేసి రాజ్యఁజ్ఞము నొసఁగెన్
వరుణుని జలములకున్ రా, డ్వరులకు వైశ్రవణుఁ జేసెఁ బరిపాలకుగన్.

161

సీ. ఆదిత్యులకు విష్ణు వధిపతి యని పల్కె వసువులకెల్లను బావకునిని
బ్రభువుగా నియమించె వాసవునిన్ మరుత్తతికి దక్షునిఁ బ్రజాపతులకు మఱి
దైత్యదానవుల కుద్దామతేజుండగు ప్రహ్లాదుఁ బితృసనువాయమునకు
వైవస్వతుం డనఁబరఁగు నాయమునిని యక్షపార్థివులకు రాక్షసులకు

తే. భూతములకుఁ బితృసమూహములకు, శూలపాణిని శంకరు; శైలములకుఁ
దుహితముని జలధి నదులకు నాభు, లనుగ నొనరించె బ్రహ్మ విలాస మలర.

క. పతిగంధర్వులకెల్లను, హితమతియగుచిత్రరథు నహీనబలుని నా
గతతికి వాసుకి సర్ప, ప్రతతికిఁ దక్షకుని జేసెఁ బ్రభువులు గాఁగన్.

163

క. వారణసముదాయమునకు, నైరావతమును దురంగమావళికెల్లన్
గోరిక నుచ్చైశ్శ్రవమును, పారిజగర్భుండు పతుల వరుసంజేసెన్.

164

- క. గరుడుని బతులకు భయం, కరళాద్ధూలంబు మృగనికాయంబునకున్
వరవృషభము గోవులకున్, దరువులకున్ మట్టి బతులఁ దగ నొనరించెన్. 165
- ఉ. వారిజసూతి రాజ్యములఁ బద్ధతిగా విభజించి రాజులన్
గోరిక నిశ్చయించుచుఁ గకుప్పలఁ గాచెడుశక్తి గల్గున
వ్వారల నిశ్చయించె నిటు బాహుబలంబునఁ బెంపుఁగాంచుచున్
దూరుపుదిక్కు నేలఁదగుఁ దోడనె సాధుసుధన్వం డాదృతిన్. 166
- క. వైరాజాఁ డను ప్రజాపతి, కూరిమిపుత్రుం డతండు కొదువపడని ధ
ర్మారంభుఁ డౌటఁ బూనుత, మీరాజ్యము నేల ననుచు హితమతి మఱియున్.
- తే. కర్ణమూఖ్యప్రజాపతి కన్నశంఖ, సదుండు దక్షిణదిక్కును భవ్యరీతి
నేలఁగాఁ దగుఁ బశ్చిమ మేలుఁగాక, యచ్యుతుండయి రజసునియాత్మజుండయి.
- క. ధరఁ గేతుమంతుఁ డనఁగాఁ, బరఁగినఘనుఁ డుత్తరమును బర్జన్యఁడనన్
నిరుపమయశమొంది ప్రజా, వరు నాత్మభవుండు బాహుబలశాలి యింకన్. 169
- వ. హిరణ్యరోముం డనఁ బ్రసిద్ధి నొందినవాండు పాలింపవలయు. అని పలికి వారి
నభిషేకించె. వారిచే సప్తద్వీపయు సప్తతనయు నగునీయుర్వి ధర్మంబునఁ
బాలింపఁబడుచున్నయది. 170
- తే. రాజసూయాభిషిక్తుఁ డై రాజ్యమందు
నియతిమీఱఁగఁ బృథుభూమినేత దిక్ప
తులు సమాదృతిఁ బొగడ నిర్ధూతపాపుఁ
డగుచు రాజ్యంబు నేలె ధర్మాభినిరతి. 171
- క. మునులారా! చాక్షుషుఁ డను, మనుకాలము గడువ ధర్మమార్గముఁ బ్రోవం
గను వైవస్వతమను విలఁ, దనయధికారంబుఁ జూపె దగువిధ మలరన్. 172
- క. ఈమనుకాలపుఁగృత్యం, బోమానివరేణ్యులార! యొగిఁ దెల్పెద మీ
కీమహితుచరిత మెంతయు, నామోదము నిచ్చు వినఁగ నాదృతి యున్నన్. 173
- క. చరితం బిద్ధి పురాణాం, తరముల నతివిస్తరతను దాల్చెననన్ భూ
సురమాను లిట్లు ప్రశ్నించిరి సూతా! పృథుభవంబుఁ జెప్పము సరిగన్. 174
- క. అతఁ డెట్లు పిదికెనో యీ, క్షీతి నంతన్ దేవమాని జిహ్వులు పితరుల్
దితిజులు నాలుగు యక్ష, ప్రతతులు తరువులు పిశాచపర్వతవరముల్. 175
- క. ధరణిసురులు గంధర్వులు, గురుతర రాక్షసులు మీఱుకోర్కులచే నీ
ధరఁ బిదికిరొ యేపాత్రము, లరహిన్ గైకొనిరొ చెపుమ లలితభణితులన్.
- క. క్షీరవిశేషము వత్సము, లారయ నెట్టెట్టి వగునొ యావిధము నదే
కారణమున వేనుండను, భూరమణుని కరము మానిపుంగవు లెల్లన్. 177
- క. వలదిక మొట్టో యనఁగా, బల మలర మథించినారొ వారనిక్రోధం
బుల మాను లేల పూనిరొ, తెలుపుమ యోసూత! మాకుఁ దెల్లముగాఁగన్.

- చ. అన విని సూతుఁ డిట్లనియె హర్షము పైఁబయిఁ బొంగుచుండఁగా
మునివరులార! వేనపృథుభూపులదౌచరితంబుఁ జెప్పెదన్
వినుఁ డింక నానుపూర్విగను విస్తృతిగాఁ గడుశ్రద్ధఁ బూని యీ
వినుతకథన్ గుచిత్తునకు వేదహితవ్రతదూరవర్తికన్. 179
- క. కృతమెఱుంగనినరునకు మఱి, హితున కశిష్యునకుఁ దెల్పు నెవ్వధిఁ జెల్లున్
శ్రుతిహితమిది కీర్తికరం, బతులస్వర్గ్యంబు ధన్యమాయుఁ ప్రదమున్. 180
- తే. అతిరహస్యంబు నగుదీని ననువదించు
ననుదినం జేనరుఁడు దీని నలరి చదువు
విను ద్విజర్వులనుండి యావిమలచిత్తుఁ
డఖిలదుఃఖవిదూరుఁ డౌ ననఘులార! 181
- చ. కలఁ డొకభూపుఁ డత్రిమునికల్పుఁడు ధర్మరతుండు నత్రివం
శలలితజన్తమంది ఊతిఁ జక్కఁగ నేలెడువాఁడు కీర్తిచే
విలసిలువాఁడు నంగుఁడను విస్తృతతేజుఁడు మున్ను వానికిం
గలిగెను వేనుఁడన్ సుతుఁడు ఖండితధర్ముఁడు దుష్టశీలుఁడున్. 182
- తే. మృత్యుసుతయాసునీధ కీమేదినీశుఁ
డాత్తజుఁడు తల్లిదండ్రులయఘమువలన
స్వీయధర్మంబు నవ్వలఁ జేర్చి స్వేచ్ఛఁ
గామలోభావృతుండయి కడఁగి తిరిగె. 183
- క. ధరణీశుఁ డతఁడు చక్కని, నిరుపమధర్మాశ్రయమయి నెగడి తనదియా
మరియాద వదలి శ్రుతిధర్మరతిన్ విడనాడి పాపరతుఁ డయ్యెఁ గడున్. 184
- చ. అరుదుగ నిట్లధర్మరతి నందినవేనునిరాజ్యమందు నే
నరుఁడును వేదరాశిపతనంబున నాదృతిఁ బొందఁడయ్యె న
ధ్వరములు సాగవయ్యె నరపాలకురీతి నె స్వేచ్ఛమీఱఁగాఁ
దిగిరి మర్త్యు లెట్టిక్రతుదీక్షును బూనఁ డ దెవ్వఁ డేనియున్. 185
- చ. హుతమగుయజ్ఞ భాగముల నుల్లము లెంతయు మోదమంద నా
శతమఖముఖ్యులున్ గొనఁగఁ జాలకపోయిరి హోమకృత్య మీ
ఊతి నిఁకఁ జేయరాదు మఖసిద్ధికి యత్నము చేయరాదటం
చతఁడు ప్రజాళి కాజ్ఞనిడె నంతము చింతకు నేగు దెంచుటన్. 186
- తే. ఇట్లు క్రూరప్రతిజ్ఞ న య్యల నెసంగఁ, జేసి యంతట మానక రోసమాని
పూజ్యుఁ డన నేనె యష్ట నాఁబొగడఁ దగిన, వాఁడ నేనే మఖంజేన వరుఁడ నేనె
- క. క్రతురక్షకుఁడను నేనే, ఊతి నిఁక యజ్ఞంబు మీరు చేయుఁడు ననుఁగూ
ర్చి తగన్ హోమము నట్లే, జతనంబుగఁ జేయుఁ డనుచు శాసించె గటా. 188
- క. మరియాదమీటి స్వేచ్ఛగఁగరమున్ గ్రహించు వేనుఁ గని ధర్మరతిం

- బరఁగు మరీచిప్రముఖులు, ధరణీశుని వానిఁ గాంచి తగువినయమునన్. 189
- క. పరమేశ్రీతిగ న,ధర్వరదీక్షును మేము వెక్కువత్సరములు పూ
నురతిం దాల్చితి మోభూ,వర! నీవు నధర్వరక్ష వలదింకఁ బూసన్. 190
- క. మనుజేంద్ర! సనాతన మై, తనరారెడు ధర్మ మిద్ది దాని నడంపం
జనునే; యత్రిమునికులం,బునఁ బుట్టితి వీవు మర్త్యముఖ్యుడవు కదా. 191
- ఉ. మానవులకా దయామతి సమస్తవిధంబులఁ బ్రోతునంచు మున్
బూనితివీవు దీక్షలను బోలఁ దలంపుము దాని నంచు న
వ్తానులు పల్క నవ్వుచు ఊమాపతి వేనుఁ డధర్మ వేత్తయే
గానఁ గుబుద్ధి నూని పలుకందొడఁగెన్ మదమత్తుఁ డై తగన్. 192
- నీ. ధర్మంబు సృజియింపఁ దగినవాఁ డెవ్వఁడు నేఁ గాక యెవనిచే నేను ధర్మ
పద్ధతి వినఁదగు బలతపశ్శ్చుతసత్యములను నాకెవ్వఁ డీభూతలమున
సముఁడు కలఁడు భూతసంతతికిన్ స్రష్టగా ధర్మజనకునిఁ గాఁగ నన్నుఁ
దలఁపుఁడీ మతి సంపదలు పోవ మీరెల్ల నన్నెఱుంగరు నిజమెన్న నిద్ది
తే. యే దలంచినఁ బృథ్వి దహింతునొండె
జలములకా ముంతునొండె యీక్షమను దివిని
నడ్డిగించెదనొండె సత్యంబు దీన
సంశయము లేదు నా విని సకలమునులు. 193
- క. గరువము మోహము నాభూ,వరునకు లేకుండఁ జేయ వాంఛించియు శ
క్తిరహితు లై క్రోధంబున, వరధర్మముఁ జెఱుపఁబూనువాఁడని మిగులకా. 194
- ఆ. అతని బిగియఁ బట్టి యార్పుచు బలశాలి
యైనయతనియూరు వట్టె పూన్కి
మానులెల్లఁ గూడి మధియింప నందుండి
హ్రస్వతరశరీరుఁ డగుపురుషుఁడు. 195
- క. అతిశయకృష్ణద్యుతి యై, క్షీతివైఁ బడి భీతుఁ డగుచుఁ జేతులు ముకుళిం
చి తగక నిల్వఁగ నత్రియు, నతివిహ్వలునికా నిషాదుఁ డనియెను వానికా. 196
- క. మునులార! నిషాదాన్వయ,మున కధిపతి యాతఁ డయ్యెఁ బూన్కి నతండే
జనియింపఁ జేసె ధీవరు, లనువారికా వేనకల్తషాత్తజుల నిలకా. 197
- తే. వింధ్యపర్వతవాసులై వెలయు తుందు,రులు తుపారు లధర్మమతులు తలంప
వేనకల్త షజనితులే మానులార, యంతట మహాత్ములగుమాను లరసి యరసి.
- క. జనపతి దక్షిణహస్తం,బు నరణికరణికా మధింపఁ బూనిరి క్రోధం
బున దానినుండి పృథువను, జనపతి యుదయించె నగ్నిసమతేజుండై. 199
- చ. తనదగుదివ్య దేహారుచిఁ దద్దయుఁ దోచెడునగ్నిహోత్రుఁడో
యనునటు ప్రజ్వరిల్ల వెన నాతఁడు వెల్వడి భూరిరావమై

- వనటను గూర్చు నయ్యజగవం బనుచాపము దాల్చి కత్తశం
బును రుచిమించుదాని శరముల్ భయదంబులు నొప్పనట్లుగన్. 200
- క. ధరియించి మించె నాతని, వరజన్తముఁ గాంచి భూతవారము మోద
స్ఫురణంబునఁ బొల్పెను ముని, వరులున్ హర్షించి రంత, వనటం గనుచున్. 201
- క. వేనుఁడు స్వర్గంబునకున్, దా నరిగెను మహిమము తగుతనయుఁడు పుట్టం
గా నాతఁడు పున్నామక, మానరకము నొంద కరిగె నమరవసతికిన్. 202
- శా. భూనాథుం డితఁ డైన మే లనుచు నబ్ధుల్ ప్రాదినుల్ రత్నతో
యానూనప్రియవస్తువుల్ గొనుచు నత్యంతప్రమోదంబునం
గానన్ వచ్చె మహాభిషేకమహాముం గల్పింపఁగా బ్రహ్మయున్
మానుల్ నిర్జరసంఘముల్ గొలువ సమ్మానంబు దీపింపఁగన్. 203
- క. అరుదెంచె స్థావరంబులు, చరములు నగుభూతతతులు చనుదెంచి మహీ
వరుగా నభిషేకించెను, బరమేష్ఠియు సమ్మతింపఁ బార్థివుఁ డంతన్. 204
- తే. రాజరాజనుపేర విరాజమానుఁ, డగుచుఁ బ్రజలను రక్షించె నతని నిట్లు
శాస్త్రయుక్తపథంబున సర్వరాజ, విభునిగా నభిషేకించి విప్రముఖులు. 205
- క. రాజేంద్రుండవు కన్తుని, యోజం బల్కుం బ్రతాప ముట్టిపడంగా
నాజగదీశుఁడు వైన్యుఁడు, రాజత్తేజుండు నగుచుఁ బ్రజలం బ్రోచెన్. 206
- క. జనకునిచే నపరంజిత, జనులెల్లం బ్రీతి నొందఁ జక్క మనిచె న
త్యనురాగంబును జనులుం, గనుటన్ రా జనెడుపేరు కడు సిద్ధించెన్. 207
- చ. జలనిధిఁ జేరఁబోవు జలసంతతి పోవక నిల్చెఁ బర్వతం
బులు చనఁ ద్రోవ నిచ్చె ధ్వజముల్ గస వించుక భంగ మంత నీ
యిలయు నకృష్టపచ్యయయి యెల్లరకుం దమిఁ దీతి సస్యరా
సుల నొసఁగెన్ దలంపుననె శుభ్రతరాన్నము గల్గె నత్తఱిన్. 208
- ఉ. ధేనువు లెల్ల కామములఁ దృప్తిగఁ బిండెను వృక్షసంతతిన్
గానఁగ నయ్యె నెల్లపుటకంబులయందు మధుస్రవంతి యి
ట్లానరనాథుకాలమున నద్భుతరీతి సుఖంబు గల్గె న
మౌనవరాజి కంత బహుమానము మీఱఁగ బ్రహ్మ యాదృతిన్. 209
- చ. క్రతు వొనరించుచుండఁ గడఁకన్ జనియించెను సూతినుండి య
ద్భుతముగ మర్త్యుఁ డొక్కరుఁడు భూరినుశుం డయి బుద్ధివైభవం
బతులిత మై యెసంగ నతఁ డంతట సూతనమాఖ్య నొంది సు
స్థితి గనె మాగధుం డనఁగఁ జిత్రతరాకృతి యొక్కఁ డయ్యెడన్. 210
- క. జనియించె బృథుని నుతియిం, పను మానులు చక్కఁదలఁచి భక్తి మెఱయునా
జనులను ప్రేమను బిల్చి పృథునినుతులం బ్రీతుఁజేయుదురుగాక యింకన్. 211

- క. ఇది మీ కర్తవ్యమునకున్, ముద మొసంగం దగినదగును భూపతియు నితం
డు దగం బాత్తుడు నా విని, సదయాత్ములు మానీవరులు చక్కగఁ బలుకన్.
- క. విని సూతమాగధులు మే, మనిశము సురమానీవరుల నర్హునుతులచే
తను ముద మొందగఁజేయుదు, ము నరేంద్రనికృత్యశౌర్యముల లక్షణమున్.
- తే. యశము నెఱుంగమి నేమని యభినుతింతు
మితఁడు తేజస్వియే యగు నితనిగుణము
లనువదింపుడు నా విని మునులు పలికి
రితని భావికృత్యంబుల నెల్ల మీరు. 214
- క. అనువాదముచేయుచుఁ జక్కనిరీతిం బొగడుఁ డింకఁ గార్యములను వే
నిని జేయునో మహీశుం, డనుదినము నెఱింగి పొగడుఁ డవనీపతినిన్. 215
- సీ. అది మొదలుగ లోకమం దెల్లమానులు స్థవముల నాశీర్వచనము లిముడు
నట్లొనరించుట యాచార మయ్యెను సూతమాగధవందు లాతతముగఁ
బొగడ నాపృథుభూపపుంగవుఁ డెంతయు నానందపరవశుం డగుచు సూతు
నకు జలప్రాయమైనజనపదం బిచ్చె మగధదేశం బిచ్చె మాగధునకు
- తే. నమ్మహారాజుఁ గాంచి ప్రహర్ష మలర
నీమహాత్ముఁడు వీరికి వృత్తు లొసఁగె
దాత యీతఁడె భూవరతల్లజుఁ డని
పొగడి జనులెల్లఁ బోయి రాభూపుకడకు. 216
- క. తను వృత్తుల వేడను వచ్చినవారలఁ గాంచి మానిజిష్టులు భూపా
జనులను గావుమటం చని, వినయమునం బల్కు వారి వీక్షించి తమిన్. 217
- క. మే లొనరింపం గోరుచు, భూలలనాధీశుఁ డేమిపోలునొ చేయం
గా లలితరీతి ననుచున్, బోలన్ యోజించి చాపముం గొని కడఁకన్.
- చ. శరములఁ గూర్చి దోర్బలము చక్కగఁ గన్నడ భూమిఁ జీల్చఁగాఁ
బరుగిడె వైన్యభూమిపరిపాలకభీతిని గుంది ధేనువై
ధరణియుఁ బర్విడెన్ బృథువు దానిని వెన్నొని చాపవర్యభీ
కరరవ మొప్పుఁ బోయెఁ ద్రిజగంబులు చుట్టియు నిల్వరామిచేన్. 219
- క. కనుఁగొనియెఁ జాపహస్తునిఁ, దనముందట నున్న భూమిధవు ధరణియుఁ దాఁ
జనుచుండి మరలునప్పుడు, తనుఁ జంపం దీక్షిత్వాణదహనార్చులచేన్. 220
- క. వెలుఁగొందువాని నచ్యుతుఁ, గలితమహాయోగు దేవగణదుస్సాధ్యున్
బలశాలి శరణు చొచ్చెను, నిల వేటొకరక్షకుం డహీనుఁడు లేమిన్. 221
- చ. కరముల దోయిలించి త్రిజగంబులఁ బూజను గాంచివట్టి యా
ధరణియు నిట్లు పల్కె నృపతల్లజ స్త్రీవధ మెన్నఁ బాపభూ

ధరములఁ బెద్దదా నని యెదం దలపోయవు నన్నుఁ జంపి యె
క్కరణిఁ బ్రజాళిఁ దాల్చెదవాగాని యెటుంగ జగంబు లన్నియున్. 222

క. నాయందె నిల్చియున్నవి, పో యీ ప్రజనెల్లఁ దాల్తు బుధులు పొగడ న
న్నీయెడఁ జంపినఁ జచ్చెడు, నీయఖిలప్రాణికోటి యింత యెటుంగుమీ. 223

క. జనులకు మేలుంజేయఁగ, మనమునఁ గోరుదువయేని మానిని నన్నున్
జనితక్రధఁ జంపందగ, దని మఱియుం బల్కె వేనునాత్మజుతోడన్. 224

క. వినవయ్యా! హిత మొక్కఁడు, వినిపింతు నుపాయ మూని విస్తృతకృత్యా
ళిని బూనన్ సిద్ధించును, జనపాలక! త్వరయుఁ గార్యసంఘముఁ జెఱచున్. 225

తే. ఏయుపాయంబుచేత నీ వీప్రజాళిఁ, జక్క ధరియింపఁ జాలువో నిక్క మట్టి
దగునుపాయంబుఁ జెప్పెద నవధరింపు, నన్నుఁ జంపిన జనరక్షణమ్ము నీవు. 226

క. ఒనరింపఁజాల వందున, జనవర! యనుకూల నగుదుఁ జయ్యనఁ గ్రోధం
బును వదలుము సిద్ధించును, బని యీయది మఱొకపల్కు పాటింపు మదిన్. 227

క. విను తిర్యగ్యోనులయం, దును జంపందగదు సుమ్ము తొయ్యలి ననుప్రా
గ్జనవాక్యముఁ గొని ధర్మము, మనమలరం బ్రోవవయ్య మహితమనీషా 228

చ. అని యిటుపెక్కుభంగుల మహా త్తరధర్మము నెన్నిపల్కు మే
దినిగని సాధుబుద్ధియయి దెప్పునఁ గోపము మాని ధర్మ మొ
య్యనఁ బరిరక్ష చేయఁదగు నంచుఁ దలంచి వచించె భూమితో
జనుఁ డెవఁ డైన నారయక స్వప్రియ మొక్కఁడు గోరి దానికై. 229

తే. పెక్కుప్రాణులఁ జంపునో నిక్క మొరుని
కార్యమునకయి యిన్విధిఁ గడఁగి చేయు
నో యఘం బొందు నాజనుఁ డొక్కప్రాణి
తెగిన బహుజీవరాసులు తృప్తిగనిన. 230

క. పని యది చేయుట పాపం, బనఁ జెల్లునె లేదు పాప మట్లుపపాపం
బనునదియుఁ గానఁ బ్రజలం, గొనకొని ప్రోవంగ నిన్నుఁ గూల్చెద నేనున్.

సీ. నామాట విని నీవు ప్రేమ జగద్ధితంబును జేయకున్న నిన్నును వధింతు
మచ్చాసనముమీటు తుచ్చపు గావున నట్లానరించి ప్రఖ్యాతిఁ బడసి
ప్రజల నేనే తమిఁ బాలించువాడను నీవు నాశాసనమే విహితము
చేయఁగాఁ దగునంచుఁ జింతించి ధర్మజ్ఞులం దగ్రగణ్యులై యలరుదాన

తే. వాట నీప్రాణికోటుల నాదరమున, బ్రదుకున ట్లానరింపు మిప్పునికిఁ జాలు
దాన వీవేకదా సుతాత్వమ్ము నీవు, కనుము నాయందు నీశరంబును దృఢింతు.

క. భీకరదర్శన మై తగు, నీకాండము నిన్నుఁ జంప నెత్తినదానిన్
బోకార్పక వదలెద నని, యీకరణిం బల్కు భూమి యిట్లను నృపుతోన్. 233

- క. ఒనరింతు నీవు చెప్పిన, పనులన్నియు సంశయింపఁ బనిలే దిఁక నా
కనువగువత్సముఁ గూర్పుము, తనివొంద స్రవించు పాలు తద్వత్సలతఁ. 234
- క. ఎల్లెడలఁ నమముగ నే, యుల్లసిలం జేయవయ్య యోధర్మాత్మా!
చెల్లివిరియు పాలను నే, నుల్లము రంజిల్లఁ గురియ నొక్కవిధమునఁ. 235
- క. ప్రవహింపవలయు నంతట, నవిహిత మొక్కింత లేనియటుల ననియె; మా
నివరేణ్యులార! వినుఁ డీ, యవలం గొనసాగుకథను హర్ష మెసంగఁ. 236
- చ. ధరణి వచించినట్టి విహితం బగువాక్యము దానివేడ్క భూ
వరమణి యాలకించుచు నెబా సని బాహుబలంబు పొంగ భూ
ధరముల నందు నిందు వివిధస్థలభాక్కులఁ జూప కోటి స
త్వరముగఁ జిమ్మె దాన నభివర్ధితరూపము లయ్యె శైలముల్. 237
- చ. మునుపటిసృష్టియం దలరు భూమి సమంబుగ లేకయుండెఁ బ
త్తనములు గ్రామముల్ బహువిధంబుగఁ జిందఱవందఱైన రీ
తిని దగియుండె; సస్యములు ధేనుసమూహసురక్షణంబు లే
క నిఖిలధాత్రిశోభ గనఁగాఁ దగకుండె నిఁకేమి చెప్పదుఁ. 238
- తే. కృషియు వాణిజ్యమును లేక కేవలఫల
మూలములు చెన్నుమీఁతెఁ బ్రభూతలోభ
మత్సరంబులు లేకుండె మఱియన్మతము
వృద్ధిబొందక యుండె నుర్విని సతతము. 239
- క. వై వస్వతు నంతరమిల, నీవిధి గా మానులార యివియన్నియు నీ
భూవరుండౌ పృథునాముం, డావహిలంజేయ వఱలె సతివిభవమునన్. 240
- సీ. ఎందెందు నీభూమి యెసఁగె సమంబుగ నందందు నివసించి రఖిలజనులు
ఫలమూలములు ప్రజాపటలి కాహారమా నతికష్టముగ వృత్తి నంది రనుచు
వినఁబడియెడు; నంతఁ బృథునరేంద్రుండు స్వామ్యంభువు వత్సమై యలరునట్టి
లొనరించి భూగోవు నొప్పుగఁ దనచేతఁ బిదికె బయోరూపవివిధసస్య
- తే. ములను శౌర్యంబు దిక్కుల వెలయనట్టి, సస్యవయసులచేతనె సర్వమనుజు
లిలఁ బ్రవృద్ధిని బొంది రిట్లేపుమీఱ, నాతఁ డొనరించె వృక్షుల నందఱకును. 241
- ఆ. మునులు సురలు పితరులును ఘణి గంధర్వ, యక్షపుణ్యజనులు నట్లె దైత్య
శైలభూరుహములు త్తోధేనువునుబట్టి, తఱచి రనుచు వింటిఁ దపసులార. 222
- క. వినుఁ డవ్వారికి వత్సంబును క్షీరము దోగ్ధపాత్రమును వేర్వేతై
తనరును వరుసగ వానిఁ, వినిపించెద మునులు చాల వేడుకమీఱఁ. 243
- ఆ. వత్సముగను సోమువరశక్తి నొనరించి, పిదుకువాఁడు దేవబృందగురువు
గా ధర్మిఁ బిండఁగా బ్రహ్మపాత్ర మై, పరఁగఁగదసులు తపంబుగలిగె. 244

- క. అవియే క్షీరము లయ్యెను, దివిజాలు శతమఖుండు దూడతీరున నిలువన్
నవకాంచనపాత్రంబున, రవిదోగ్ధయుఁగాఁగ సురుచిరక్షీరంబుల్. 245
- వ. ఓజస్కరంబులుగా లభియించె. పితరులు రజతమయపాత్రంబున యముండు
వత్సంబుగా సంతకుండు దోగ్ధగా నిలువ క్షీరంబు సుధారూపంబున లభియింపఁ
దృష్టినొందిరి. సర్పంబు లలాబూపాత్రంబునఁ దక్షకుండు వత్సంబుగా నైరా
వతఫణివరుండు దోగ్ధగా నిలువ విషం బనుక్షీరంబుఁ గాంచిరి. అసురులకు
మధువు దోగ్ధయై విరోచనుండు వత్సంబై యాయసపాత్రంబునం బిండి
మాయామయక్షీరంబు లభియింప సంతసించిరి. యక్షులకు వైశ్రవణుండు వత్సం
బయ్యె. రజతనాభుండు దోగ్ధ యయ్యె. ఆమంబు పాత్రం బయ్యె. అంతర్ధానప
యస్సు లభియించె. రాక్షసులకు సుమాలి వత్సంబు. రజతనాభుం డనుదాన
వుండు దోగ్ధ. కపాలంబు పాత్రంబు. క్షీరంబు శోణితం బయ్యె. గంధర్వులకుఁ
జిత్రరథుండు వత్సంబు. పంకజంబు పాత్రంబు. సురుచి దోగ్ధ. క్షీరంబు గంధంబు.
పర్వతంబులకు శైలంబు పాత్రంబు. హిమవంతంబు వత్సంబు. హేమగిరి దోగ్ధ.
రత్నోషధులు క్షీరంబు. వృక్షంబులకుఁ బ్లక్షతరువు వత్సంబు. పుష్పితసాలంబు
దోగ్ధపాలాశంబు పాత్రంబు. ఛిన్నదగ్ధప్రరోహణంబు క్షీరంబు. ఇట్లు భూమియై
ధేనువునుండి బహువిధలాభంబులం బొంది యెల్లరు సంతసిల్లిరి. అట్టి భూమియై
ధాత్రియు, విధాత్రియు, బావనియు, వసుంధరయు నయి చరాచరప్రపంచం
బునకెల్లఁ బ్రతిష్ఠాయోనియు నగు. మఱి సర్వకామప్రదాత్రియు దోగ్ధియు,
సర్వసస్యప్రరోహిణియు నై సముద్రాంత యై మేదిని యనఁ బ్రఖ్యాతిం గాంచె.
- క. మునులారా! మధుకైటభ, దనుజులమేదస్సుచేతఁ దా నాప్లుతయై
తనరుట మేదిని యనఁబడె, నని బ్రహ్మవిదుల్ మహాత్ము లనిరి ధ్రువముగన్.
- క. తరువాతఁ నైన్యుం డయి, నిరుపమవిఖ్యాతిఁ గనుచు నెగడు పృథుమహీ
వరునకు దుహితృతఁ గాంచుటఁ, బరఁగెను బృథ్వీసమాఖ్యపండితులారా. 248
- క. వేను కుమారుండు చక్కఁగ, దీనిన్ విభజించి సప్తర్షి శోధింపఁ
బూనుట సస్యాకృతిగని, జానుగఁ బురనగరవితతిశాలిని యయ్యెన్. 249
- క. ఈరీతి సుప్రభావము,చే రాజలి రాజవర్య సిద్ధఖ్యాతిఁ
భూరిముదంబునఁ బొందుచు, గోరి జనుల్ మ్రొక్క నెగడె గుతలం బందున్.
- ఆ. పూజ్యుఁ డగుచు వఱలె బుధులును వేదవేదాంగపారగులు మహామతులును
బలికి రిట్లు పృథువె బ్రహ్మయోనియు నమ,స్కారమునకుఁ నర్హుఁ డారయంగ.
- క. సరపతులలోన శ్రేష్ఠులు, ధరణిపతిత్వంబుఁ గోరుధన్యులు పృథువే
సరపతులలోన నాద్యుండు, గురువిక్రమశాలి యనుచుఁ గోరికమీఱన్. 252
- ఆ. వంద్యుఁ డనిరి; యుద్ధవాంఛనువిజయంబు, గలుగవలయు ననెడుకామ మలరు
యోధు లీపృథుండె యుర్విని నాదిరా, జగును వంద్యుండు నగునని పలుకుచు.

తే. వృత్తిదాతయు నితఁడె వేయేల యనిరి;

సంగరముచేయువాంఛను జనెడుయోధుఁ

డెవ్వఁడైనను బృథుధారణీశుఁ దలఁచి

చనిన జయమంది మరలు యశంబు వెలయ.

254

సీ. ధనము గోరినవై శృతతులచే వృత్తివిధాయకుఁ డీరాజు తలఁపఁ బడుచు

వందనంబులు చేయఁబడుచు మా కీతఁడె వృత్తి నిచ్చె నటంచు నెన్నఁబడుచు

నుండెను; శూద్రు లభ్యున్న తపరిశుద్ధహృదయులు పరమున హీన మనుచుఁ

గోరువా రీరాజుఁ గోరిక వందనములఁ దన్నవలయు నోమునివరేణ్య

తే. లార! వత్సంబులును దోగ్ధ లారసి పయ

సులును బాత్రంబులును మీకు సారిదిఁ జెప్పి

నాడె నింకేమి మీరు వినంగఁ గోరు

వారొ తెలియంగ నిప్పుడే పల్కుఁ డనియె.

255

మూఁ డ వ అ థ్యా య ము.

— మన్వంతరచరిత్రము. —

చ. అన విని మౌను లిట్టు లని రార్యవరా! మనుకాలముల్ గతిం

చినవి భవిష్యముల్ వినఁగ జిత్తము లాదృతి నొందుచున్న వీ

మనుకృతసృష్టి యెట్లలరె? మానవకాల మదెంత? దానిరీ

తిని విడనాడకుండ నిఁకఁ దెల్పుము నావిని సూతుఁ డిట్లనున్.

256

క. శతసంఖ్యవత్సరంబులు, మితవాక్కుల నేవిధిన్ దమిం బల్కిన నే

యితిహాసము చెప్పఁగ నే, వితమున శక్యమగుఁ దాని వివరింతు నెటో?

257

తే. సంగ్రహంబుగ వినుఁ డిఁక సాధుచిత్తు

లార! స్వాయంభువుం డన భూరికీర్తి

వెలయు మనువాద్యుఁ డయ్యె నవ్వల మనువనఁ

దనరు స్వారోచిషుండు నుత్తముఁడు పిదప.

258

తే. తామసుండును రైవత నామకుండు

చాతుషుండును సత్కిర్తిసాంద్రుఁ డగుచు

వెలయు వైవస్వతుండు నీయిల మనువయి

యున్న వాఁడు తత్సూర్వులు చన్నవారు.

259

వ. సావర్ణి, రైభ్య, రౌచ్య, మేరు సావర్ణిమనువులు నల్వరు రాగలవారు వీరిక్ర

మము విన్న యట్లు వచించితి. వారికాలంబున నుండుముఖులం దెల్పువాడె.

వారిపుత్రులను దేవగణబులనుగూడ వచియింతు. మరీచ్యత్ర్యంగిరసులు,

పులహ, క్రతు, పులస్త్య, వసిష్ఠులు నీ యేడుగురు బ్రహ్మపుత్రులు. వీరుత్తర

దిక్కునందు జ్యోతిశ్చక్రంబున నివసింతురు. ఆగ్ని థాగ్ని బాహు, మేధ్య, మేథా

తిథి, వసు, జ్యోతిష్ట, ద్యుతిమంతులు, హవ్యండు ననువీరు పుత్రులు. ఇది యాద్యం బగుమన్వంతరం బని చెప్పబడియె. ఔర్వుండు, వసిష్ఠపుత్రుండు, స్తంబ, కశ్యప, ప్రాణ, బృహస్పతిదత్తులు నత్రిచ్యవనులు ననువీరు వాయు ప్రోత్తు లగుమహర్షులు వీరు మహావ్రతులు. దేవతలు స్వారోచిషమన్వంతరం బునఁ దుషితులు నా వినుతిం గాంచిరి. హవిష్నుసుకృతులు జ్యోతి, రాపో, మూర్తి, ప్రతీప, నభస్య, నభోనామకులు, నూర్జుండు ననువారు స్వారోచిష మనుపుత్రులు. వీరు మహితాత్ములు. పృథ్వీపాలురు. మహావీర్యపరాక్రమోపే తులు నని కీర్తింపఁబడుదురు. ఇది ద్వితీయమన్వంతరం బని చెప్పబడు ఇంకఁ దృతీయమన్వంతరంబును వివరించెద. సావధానులరై వినుండు. వసిష్ఠపుత్రు లేడుగురు వాసిష్ఠు లని కీర్తింపఁబడిరి. హిరణ్యగర్భునకు నూర్జనామకతనయులు గలిగి మహాతేజోవిరాజితు లైరి. ఈమన్వంతరగతు లగుముఖులఁ జెప్పెద నవ ధరింపుండు. ఔత్తమేయుం డనుమునిశ్రేష్ఠునివలన నిషోర్జస్తనులు, నూర్జుండును, మధు, మాధవ, శుచి, శుక్ర, సహులును, నభస్యుండును నభోనామకుండు నను పుత్రుదశకం బుదయించె ఆమన్వంతరంబున భానవులు దేవతలు మఱియును.

క. మునులార! చతుర్థం డగు, మనువు ప్రజాపాలనంబు మహిమవెలయఁ జే సినయంతరమును జెప్పెద, వినుఁ డీ కావ్యాహ్వానముండుఁ బృథు వనుమునియున్.

తే. అగ్ని, జుహ్నులు మఱిధాత యట్లై మహిమ

నలరుచున్న కపీవంతుఁ డనెడు మునియు

నవలివాఁడ కపీవంతుఁ డైరి సప్త

మునులు వీరు పురుణాళిఁ గనిరి కీర్తి.

262

క. తామసుఁ డనఁగా నొప్పెడు, నీమన్వంతరమునందు నెసఁగిరి దివిజుల్ నామమున సత్యు లనఁగా, నామనుపుత్రులవచింతు ననఘులఘునులన్. 263

వ. ద్యుతి, తపస్య, సుతపసులు, తపోభూత, సనాతన, తపోరతులు, నకల్తాషుండు, తన్వియు, ధృతియు, బరంతపుండు నను నీషదుగుండు విఖ్యాతులు. ఇది చతుర్థ మన్వంతరంబు. వాయుప్రోక్తంబు. దేవబాహు, యదుద్ర, వేదశిర సులు, హిరణ్యరోముండు, పర్జన్యుండు, సోమజుం డగునూర్ధ్వబాహుండు, నాత్రేయుం డగుసత్యనేత్రుండు ననువీరు సప్తర్షులు అభుక్తరజసులు. ప్రకృ తులు ననుదేవగణంబు లలరు. నిదవమనువగు వైవస్వతుని యంతరం బింక వినఁదగు. ధృతిమంతుం డవ్యయుండు, యుక్త, తత్త్వదర్శి, నిరుత్సుకులు, నారణ్య, ప్రకాశ, నిర్లోహ, సత్యవా క్కృతు లనువారు రై వతమనుపుత్రులు. ఇంక షష్ఠసంఖ్యాకుం డగుమనువు నంతరంబుం జెప్పెద నని సూతుం డిట్లనియె.

ఆ. వినుండు మౌనిగణము భృగు వివస్వంతులు

నభస్యుండును సుధామనామకుండు

నతియు విరజసుండును నట్లు సహిష్ణువు
ననెడు నేడ్వు రైరి ఘనయశసులు.

265

వ. చాక్షుషమన్వంతరంబున దేవగణపంచకం బలరు. అప్రభూతులు, ఋషులు,
దేవతలు, దివౌకసులు, లేఖులు నని వానిపేరులు. అంగిరసునకు మహత్తర
తేజంబు లలరఁ గొడుకులు నాడ్వలేయు లనుపేర రుద్రప్రభృతులు దశ
సంఖ్యాకు లుదయించిరి. ఇక సప్తమమన్వంతరంబు వినుండు.

266

తే. అత్రియు వసిష్ఠకశ్యపు లవల గౌత
ముండు భరద్వాజుండును గౌశికుండు ఋచీక
మునిసుతుం డగుజమదగ్ని యనెడునాతఁ
డేడ్వు రైరి మహర్షులు హితకరులయి.

267

సీ. ఆదిత్య రుద్ర సా ధ్యవసు, మరుత్తులు నశ్వీ, విశ్వేదేవు లనెడుత్రిదశు
లధికారపదమున నందియున్నారు, వైవస్వతు సంతరావసర మందు
నిత్యతీ నిత్యాకువే యాదిగాఁగల తనుజాతదశక ముద్ధామశక్తి
నలరు నమ్మనువున కావిర్భవించెను, మహితౌజసులు మహామతులునౌ మ

తే. హర్షలకుఁ గల్గుపుత్రులు నట్లై వారి
తనయులును దిక్కులందెల్లఁ దారె యగుచుఁ
నలరు చున్నారు సర్వమన్వంతరముల
ధర్మలోకరక్షణమును దా రొనర్చు.

268

క. మును లేడుగురును వెలయుదు, రసఘులు వీరెల్ల మనువు సంతర మేగం
గను గృత్య మ్మొనరిచి బ్రహ్మనివాస మనామయంబు నందుదు రెలమిన్.

269

క. మను వంతట నూతనముగఁ, జనుదేరఁగ సత్తపమునఁ, జతురతఁ దగుచుక
మును లాస్థానముఁజేరుదు, రనూనధర్మంబుఁ గాచు నాధృతి మీఱక.

270

తే. ఇట్టిరీతినె మునిముఖ్యు లెల్ల యంత
రముల వెలయుచు నుందురు విమలచరితు
లార! రాబోవు సావర్ణి భూరికీర్తి
మనువు తత్కాలమున మహామహానివరులు.

271

క. సురకథమున నెవరెవ్వరు, పరఁగుదురో వారిఁ జెప్ప బాగుగదా యు
ర్వర ధర్మముఁ గావఁగ వత్తురు రాముండు సత్యవతిసుతుండును మఱియుక.

వ. ఆత్రేయుండు, భారద్వాజుండు, ద్రోణపుత్రుం డగునశ్వత్థామయు, గౌత
ముండు, నజమండును, శారద్యంతుం డగుగౌతముండును, గౌశిక, గాలవులు,
నౌర్వ, కాశ్యపులు ననువీరు సావర్ణిమనుపుత్రు లగుదురు. వైరియు, నధ్వరీ
వంతుండును, శమన, వసువులు, వరిష్టుం, డభృష్టుండు, రాజియు ననునీ
యేడుగురు వీరులు ద్విజపుంగవులు నగుదురు. వీరిని బ్రాతశికాలమున స్మరిం

చిన సుఖంబు, యశస్సు, చిరతరాయస్సును గలుగు. సావర్ణలనువారైదు గురు. వారిలో నొకండు వైవస్వతుండు. తక్కినవారు ప్రజాతసుతులు. బ్రహ్మఘట్ట లగువీరు మేరుసావర్ణతను బొందిరి. వీరెల్ల దక్షునకు దాహిత్తులయి ప్రియయనుతరుణికిం గుమారులై రాజు లగుదురు. మఱియు మహా తపోవిరాజితులై తేజశ్శాలురై మేరుపృష్ఠంబున నివసించుదురు. రుచి యనుప్రజా పతిపుత్రుండు రౌచ్యుం డనుమనువు. భూతి యనుదేవికిం గుమారుం డుదయించి భౌత్యుం డనం బరఁగు. ఆతండును రుచికిం బుత్తుండే యగు. వీ రేడుగురు రాఁగల మనువులు. ఈకల్పంబునం బాలింపం గలరు 273

క. వారలచే సప్తద్వీపారమ్యపురాన్విత యగునట్టిధరణి యో
ధారణి సురులారా! ధర్మార్థము మీఱినేల నొ నిక్కముగఁ. 274

తే యుగసహస్రము పూర్ణమై యొప్పుదాఁక
వార లేలుదు రంతట బ్రహ్మతపము
చేత సప్తతియుగములు చెల్ల నొక్క
రొకరుగా వార లంతంబు నొందువారు. 275

సీ. మన్వంతరంబన మానులార, వినుండు సాగ్రసప్తతియుగంబగుఁ గృతాదు
లందు నియుక్తంబులై యుండుఁ బదునల్ప రనిమనుసంఖ్య విఖ్యాతమయ్యె
సర్వపురాణైకసహిత మావేదంబు నందు మహాత్ములైనట్టి యీప్ర
జేశులకీర్తనం బిది చాల శుభదమా వీర లంతము నొంద ధారణి బ్రజ

తే. లంతమొందుదురవ్వల నవని మరలఁ, బుట్టుచుండుదు రిద్ది చెప్పుటకు శక్య
మెట్టులగు శతవర్షంబు లీపనికయి, వ్యయమొనర్చిన శక్యమే వరుస నగును? 276

వ. మన్వంతరంబులందుఁ బ్రజల విసర్గసంహారంబులు వినంబడు చుండు. సంహారాంతంబున దేవతలు సప్తర్షులం గూడి మృత్యుమాఖంబునం బడక యుండఁ గలరు. తపోబ్రహ్మచర్యశ్రుతంబులు వారికి సహజంబు లయి యుండు. యుగసహస్రము సంపూర్ణం బగుట నిశ్చేషకల్పం బని చెప్పంబడు. అందు భూతంబులెల్ల నాచిత్యరశ్మల దగ్ధంబులగు. ఆకాలంబున మిగిలినభూతంబు లాచిత్యులంగూడి సురశ్రేష్ఠుం డగుటఁ బ్రభు వగు నారాయణునిం బొందు. ఆమహితాత్ముండు సర్వభూతస్రష్ట యగుఁగదా. కానఁ గల్పాంతంబున మరల భూతంబులం బుట్టించుచుండు. అవ్యక్తుండై శాశ్వతుం డగునతని వికృతంబె యీజగం బనియెఱుంగుండు. మునులారా! సప్తమవను వగువై వ్యతుని విసర్గంబు సాంప్రతంబు గావున దీనిం జెప్పుచు వంశప్రసంగవశంబున బురూతన చరిత్రంబును జెప్పితి ఏవంశంబున శ్రీహరి యుదయించునో యావంశచరిత్రం బానుపూర్వకంబుగాఁ జెప్పెద వినుం డని లోమహర్షుండు మరల నిట్లనియె.

నాల్గవ అధ్యాయము.

— సూర్యవంశకీర్తనము. —

- క. మునివిభుఁడు కశ్యపుఁడు ద, తునికూతుం బత్ని గాఁగఁ గొని ద్విజులారా
కనియె వివస్వతుం డను, తనయుని నాతనికిఁ ద్వష్ట్రతనయామణి యె. 278
- క. తనుసంపద మించెడున, వ్వనజాయతనేత్ర సంజ్ఞ భార్య యయి యశం
బున మించి సురేశ్వరి యను, ఘనకీర్తి గాంచె సూర్యకాంతయు నంతన్. 279
- చ. లలితసురూపయావనవిలాసములక రహి మించి సత్తపం
బులఁ జేలువారు తేజమునఁ బొల్చి మహామతియయ్య నత్తఱి
జలరుహమిత్రురూపమున సంతతత్పత్తిని బొందకుండె; ను
జ్జ్వలతరసూర్యరూప మది చాల భయంకరరీతి వెల్లుచున్. 280
- వ. తనదగు సంగసంధులను దగ్ధముచేసెడురీతి నొప్పఁగా
వనితకు నోర్వఁగాఁ దగనిభంగిఁ గనంబడె; సంజ్ఞ యంత సూ
ర్యునిగని రూప మీయదియె యొప్పనిరీతిని నండముక మృతిం
గను నటుచేయు నం చెలమి గన్నడఁ బల్కెను వాన నాతఁడున్. 281
- క. అరుదంది దాని భావముఁ, బరికింపక యీమృతాండవరము రుచులచే
నిరతమువెల్లుట మార్తం, డరమ్యనామంబు మించె నా కని తలఁచెక. 282
- చ. వనరుహబంధుతేజ మదివారనిపూన్కిని ముజ్జగంబులక
గనలఁగఁ జేయుచుక వెలసెఁ గాని చ్యుతింగన కించుకంతయుక
దినదినవృద్ధి నొందె ఖరదీధితి యాసతియందు నిర్వరం
దనయుల నొక్కకన్యక ముదంబునఁ గాంచెను వారిఁ దెల్పెదక. 283
- క. సుతులం దిద్దలును బ్రజా, సతులై రందాద్యుడయ్యె వైవస్వతుఁ డక
సుతుఁ డట్లె శ్రాద్ధదేవుం, డతులయశోవంతుడై స్రజాధిపుఁ డయ్యెక. 284
- తే. యముఁడు యమునయుఁ గవలైరి శ్యామవర్ణ
మైనతద్ద్రాసమును గాంచి యతివ సంజ్ఞ
యోర్వఁజాలక స్వచ్ఛాయనుండి యొక్క
తరుణిఁ గల్పించె నాలేమ తత్త ణంబ. 285
- సీ. తచ్ఛాయనుండి యుద్భవ మంది మాయామయాకృతివెలయఁగా నంజలితగ
నిలువంగఁబడి యిట్లుఁ లికె శుచిస్థితా! నాచేతఁగాఁదగిన పని యెద్ది
నీయాజ్ఞఁ దలదాల్చి నిల్పెద శాసింపు విష్ణుంబురీతి నా నెలమిమీఱ
సంజ్ఞయిట్లనిపల్కెఁ జనియెద నాతండ్రి యింటికి మేలగు నిచట నీకు
తే. నానిమిత్తము నీ వనుమాన మించు, కంతయేఁ బొంద కిట; నిల్వ నొనుదనయు
లిద్ద టీకన్యయును జాల నెలమిఁ గావఁ, దగుదు రని యొప్పగించి విధంబు దీని.
క. సరసిజహీతునకుఁ దెల్పకు, మరవిందముఖి యనంగ నామెలలికె నీ

- కరణి వచింపక యుండెదఁ, దరుణీ నాకొప్పుఁ బట్టి తరణి యడిగినన్. 287
- తే. శాప మిచ్చెదఁ జెప్పమా సత్య మన్న, గుట్టు నీనిని జెప్పెదఁ గోరి నేనె
పలుక నమ్ముము విధిలేక పలుకుదాన, వందనం బిదె చన వమ్మ వలసినట్లు. 288
- క. అనియిటు సవర్ణపలుకన్, విని యట్లగుఁగాక యనుచు ప్రీడితవలెఁ దం
డ్రినికేతనంబురకుఁ బో, యెను సంజ్ఞయుఁ జింత మనసు నెంతయు నేఁచన్. 289
- ఉ. తాతసమీప మొందుచు నుదంతము స్వీయముఁ జెప్పఁ ద్వష్టయున్
జేతముఁ దల్లడిల్లఁ గని సీ! యిటుచేయఁగ నొనె నాథుని
ప్రీతునిఁ జేయఁజొ వ్వునుచు విస్తృతకోఁము మీఱఁ బల్కలున్
దాత వచింప నేమనక తా బడబాకృతి నొంది వేగమే. 290
- శా. ఈరూపంబె యనిందితం బనుచు నెంతే వేడుకం బూని సం
జ్ఞారామామణి యుత్తరాశను సుఖస్థానంబులౌ నక్కురు
త్తొరమృత్యు లందుఁ గ్రువ్వురుచు నిచ్చన్ భూసమున్ మేయుచున్
దా రంజిల్లుచు నుండె; సూర్యుఁడును గాంతారత్నమున్ దానినిన్. 291
- చ. తనదగుపత్నియే యనుచుఁ దాఁ దలపోయుచు నాత్మతుల్యునిన్
దనయునిఁ గాంచె; బూర్వజనితప్రియపుత్రుఁడె వీఁ డటంచు నా
తనిఁ దలపోసి సంతతముదంబునఁ దేలుచు నుండెఁ గాని యా
వనితయు సంజ్ఞ గాదనుచు స్వాంతమునం దలపోయఁ డయ్యెఁ దాన్. 292
- ఆ. మనుసమానవర్ణమున నుంట సావర్ణ్యఁ, డనుచు నామకరణ మొనరిచె రవిః
యవల నొక్కతనయుఁ డావిర్భవింప శ, నైశ్చరుం డనంగ నామ మిడియె. 293
- చ. సతియును స్వాత్మజన్తులను జాలఁగఁ ప్రీతిని జూచుచున్ దద
గ్రతనయులన్ గనుంగొనక కాలముపుచ్చె; యముండు పూర్వుఁడై
యతులితశౌర్యశాలి యగు నస్తునువున్ క్షమియింపఁ జాల కా
యతివను గ్రోధయుక్తిఁ గని రందు యముండు క్రుధావిలాత్తుఁడై. 294
- మ. చరణంబె త్తి భయంబుఁబొందునటు సంజ్ఞాదేవినిం జేయఁ గ్రో
ధరతిం బొంది సవర్ణతల్లి కుమతీ త్వత్పాదపాతంబె స
త్వరమా నంచు శిపించె బెకవగను; దదావర్తన్ యముం డప్పుడే
సరసీదుట్టియుఁ జేరి ప్రాంజలియునై సర్వంబుఁ దెల్పె గ్రుధన్. 295
- సీ. మఱియు వచించెని మూడ్కి నాయముఁ డామెశాపంబునం గల్గుసాధ్వశమున
మనము దల్లడిలంగ మాతపై సంశయ మొలయంగఁ దండ్రి యీయుగ్రశాప
మును మరలింపుమా; జనని యాత్మజుల యందందఱయందు స్నేహంబునొక్క
భంగిఁ గూర్చుం దగుభామిని మనువును నన్ను వేఱుగఁజూచు చున్న దిప్పు
తే. డంతేకాక సావర్ణ్యాదులందు వేడ్క, మిగులఁ జూపుచునున్నది తగ దిదంచు
నాగ్రహంబున నాచేత నాత్మచరణ, మెత్తఁబడియెను దన్న వే దింతనిజము. 296

- క. లోలత్వంబున నో మఱి, బాలత్వంబుననా మోహభారంబుననో
యీలీలఁ జేసితిని ద,ప్పే లాపలుమాట లింక హితమతి వగుచున్. 297
- క. నైరింపవలయు శాపం, బీరితి లభించె ద్రిజగదీశా నాకుం
గారుణ్యమునఁ బదచ్యుతి, నారయఁగాఁ గలుగకుండు నట్లొనరుపుమా. 298
- చ. అనుటయు సూర్యుఁ డిట్లనియె నాత్మజ సత్యరతుండ వీపు ధ
ర్మనిరతిగల్గువాఁడవయి రాజీలుచుండుదు వట్టినిన్నుఁ బై
కొనియెను గ్రోధ మిందులకు గొప్పదిగాఁ దగుకారణంబు గ
ల్గును నినుమంతయైన నిటఁ గొంకు కనంబడ దెన్నిచూచినన్. 299
- క. జననీవచనం బిది త,ప్పనిదిగ లెక్కింపవలయు బాలక మార్పం
గనశక్యమె యగు; మాంసం,బును గొంచుం గృములుభూమిఁజొందుం జొమ్మి.
క. అంతట జననీశాపం, బెంతయు ఫలియించి నట్టులే యగుఁబడవ
శాంతించు శాప మది నీ, వంతట శుభ మొండఁగల వహార్యబలయుతిన్. 301
- చ. అని వచియించి భార్యఁ గని యాత్మజులం దిటు భేదబుద్ధినిం
గనఁబలుకంగ నేల యిది కానిప్రయోజనమాఁ గదా యటం
చనుటయు నామె యుత్తరము నర్హతమంబుగఁ బల్కుకుండె నా
వనజసఖుండు యోగమున వార్తను దాని నెఱింగె నంతయున్. 302
- క. మది నంతయుఁ గని రవి యా, మదిరేక్షణనున్ శపించి మ్రందింపఁ దలం
చెఁ దరుణియుఁ దత్త్వ మెల్లను,స్వదయితునకుఁ జెప్పె భీతిఁ జాల వడఁకుచున్.
క. తపనుం డావార్తను విని, యపరిమితక్రోధ మొప్పు నప్పుడె శ్వశురున్
గవటవిహీనుం గనఁ గో,రి పరుగిడెం ద్వష్ట చాలఁ బ్రీతిన్ రవినన్. 304
- తే. న్యాయరీతి నర్చించి రోషాగ్నిఁ గాల్చు
దలఁచు చున్నట్టి యల్లునిఁ దనను శాంత
యుతునిగాఁ జేసి పల్కె నీయురుతను విది
దుర్నిరీక్ష్యతేజంబునఁ దోచుఁ గాన. 305
- చ. అనుపమ మై మహత్తరము నై తగు తావకతేజ మోర్వలే
క నెలఁత శాద్వలాయతముగాఁ దగు కాన వసించియున్న దీ
వును శుభధర్మవర్తినిగఁ బొచ్చెడు భార్యను జూడ నేగు; మా
వనితయు సాధుయోగబలవర్ణిత యై సుగుణాలవాల యై. 306
- క. గురుతర యోగాచ్ఛాదిత, శరీర యై యున్నదీవు చయ్యనఁ జనుమా
సరసిజహితచుత్సవ్గుత, మురుశుభదం బంచు నీకు నొగిఁ దోచినచోన్. 307
- క. డిశంసంహరింపు నీదగు, నపఘన తేజమ్ము ననంగ నట్లే యనెడు నా
తపనుని భ్రమియంత్రంబున, నపు డిడి ఘనశక్తి మెఱయునట్టులు తఱచెన్. 308
- క. ధానం దతేజము చ్యుతిఁ, గానక యినుమడిగ నొప్పెఁగాని తఱుగదా

భానుఁడు ద్విగుణితతేజః, డై నెగడుచుఁ జూడఁ జూడ నలరెన్ మిగులన్.
మ. వనజేష్టుండును యోగశక్తిఁ జని భాస్వత్కాననం బందునన్
గనియెన్ సంజ్ఞను స్వీయపత్ని బడబాకారంబునం బొల్పి భూ
తనికాయంబు గనంగరానిదగు నుద్దామాకృతిం దాఁ జరిం
చు నెలంతన్ నియమైకరాజితగుణస్తోమాభిరామం దమిన్. 310

క. అకుతోభయ యై తిరుగుచు, సకలవ్రతనిరత యగుచుఁ జంచత్కాంతిన్
బ్రకటించు చుండఁగాఁ గని, యకటా! యిటు లుండ నేల యని యాతురుండై.
క. తురగాకృతిఁ దాలిచి దాఁ, బరమాదృతిఁ దన్తుఖమున స్వముఖముఁ జేర్పం
బరపురుషశంక నాసతి, సరిపడని తదీయరాగసంగతి వదలెన్. 312

తే. మోము మోమునఁ జేర్చుట ముగ్ధ సురత
భీతయై సూర్యశుక్లంబు విడిచె నాసి
కాద్యయంబుననుండి యాక్షణమ దాన
నిరువు రుదయించి రాదిత్యు లిద్దరుతులు. 313

తే. అశ్వినంజ్ఞలవారు వైద్యవరులౌచు, సుప్రసిద్ధిని బొందిరి సొరిది వార
లైరి నాసత్యదస్త్రాహ్వయముల నిప్పు, రశ్విను లటంచుఁ బ్రఖ్యాతి నంది రంత
క. ఎనిమిదవప్రజాపతి యై, తనరెడుమార్తండునకును దనయు లనంగా
ననుసమనిస్తృతిఁ గాంచుచు, వనమహాబాంధవుఁడు కాంతివారిధి భార్యన్.

చ. కని తనదివ్యరూపమును గన్నడఁ జేయ మనోహరాంగు భ
ర్తను గని చాల నొందెను ముదంబును, ధర్ముఁడు శాపపీడ నె
మ్మనమునఁ దోఁపఁ జింతిలియు మానితధర్మముచేఁబ్రజాళి మో
దనియతిఁ బొందఁజేయుచును దాన మహత్తరతేజఁ డై తగెన్. 316

ఉ. అంతియకాక యాసరసిజాప్తసుతుండు పితృవ్రజేశతన్
వితగఁ గాంచి దిక్పతితవేగమ పొందెఁ బ్రజాపతిత్వ మా
యంతకు నన్నయా మను వహార్యతరోత్తమ శక్తి నొందె ని
శ్లేంతయు శక్తిచే వెలసి రిద్దలు లోకములందు ఖ్యాతిచేన్. 317

వ. సావర్ణుండు భావిమను వగు. మునులారా! మేరుపుష్పంబున నిచ్చటికి నాతండు
నిత్యనియతుండై యున్న వాఁడు. ఈసావర్ణి యనుజుండగు శనైశ్చరుండు గ్రహ
రూపంబుననాకసంబుననున్న వాఁడు. త్వష్టయు సూర్యసమాగతతేజశ్శకలంబులచే
విష్ణువునకుఁ జక్రంబు నిర్మించె. అదిసమరంబుల నప్రతిహతంబై దానవాంతకరం
బై యెసంగె. యమునకుఁ జెల్లెలగుయమున నదీరూపంబునుఁగాంచి లోకవిఖ్యా
తినొందె మనువనియు, సావర్ణుం డనియు, లోకవిస్తృతిం గన్న వాఁడొక్కం
డె యని యెటుంగవలయు సంజ్ఞాదేవి తసఛాయనుంచి పోయెగదా. తత్పు
త్రుండే సావర్ణుం డీతని సోదరుండు శనైశ్చరుండు. వీఁడుగ్రహత్వంబు నొంది

సర్వలోకపూజితం డయ్యె. ఎవ్వఁ డేదేవజన్మచరిత్రంబును బఠించునో వినునో
యాతం డాపన్నిర్మక్తుండై యశంబుఁ గాంచు నని యెఱింగించి సూతుండు
మునుల కిట్లనియె.

318

విదవ ఆధ్యాయము.

— ౧౭ ఇలునిజనము. —

- సీ. మను పగువై వస్వతునకుఁ దొమ్మండుగు రాత్తజులుదయించి రరయ వారు
జనకసమానులై చాల విఖ్యాతిని బరంగిరిత్వాకు నాభాగ, ధృష్ట
శర్యాతులును, నరిష్టంతుఁడు ప్రాంశువు నవల రిష్ట, కరూషు లనెడువారు
కొండిక యగుపృషధుండు నీనవసుతుల్ బలపరాక్రమముల వెలసి రిలను;
- తే. మిగులు పుత్రక్రికాంక్ష మిత్రావరుణులను, గూర్చి యిష్టి జేసెఁ గొదువపడక
యుండ మనువు తొల్లి యురుబుద్ధిబలయుతుం, డతనికాత్మజన్తు లందువలన.
- క. పలువురు పుట్టక యుండిరి, సులలితముగ నిష్టిశాస్త్రచోదితముగ ని
మ్ములసాగన్ మిత్రావరుణుల యంశమునందు నామనువు భక్తిమెయిన్. 320
- క. ఆహుతి వేల్చెను సంతమహాహుతి వేల్వంగ సురుచిరాంబరభూషా
వ్యూహము వెలయంగ వరా,రోహ యిలానామధేయ దూపవతి తగన్. 321
- క. జనియించె ననుచు వింటిని, మను వంత నిలాహ్వయంబు మానిని కొసఁగెన్
జనియించినంత నాతఁడు, వనితా నన్ననుసరింపు భద్రాంగి! యనన్. 322
- క. ఇలయును వచించె ధర్మం, బొలయన్ బుత్రార్థి యగుచు నొప్పు నతనితో
లలితగుణా! మిత్రావరుణులయంశమునందు నాకును భవ మలరెన్. 323
- క. వారలచెంతకుఁ బోవం, గోరెద ధర్మంబు నాకుఁ గొదువపడని య
ట్లోరాజా! కాపాడుము, నారమణీ పొమ్మటంచు నయముగఁ బలికెన్. 324
- చ. అతివయు నవ్వనూక్తిఁ గొని యప్పుడ వారలచెంత కేగి కై
జతముకుళించి యిట్లనియె సాధుగుణాకరులార! జన్మమం
దితి భవదంశయుక్తి నిట నే నొనరింపఁగ నర్హమైన దే
దొ తగ ననుజ్ఞయిండు మనువుండుము నాకడ నంచుఁ బల్కినన్. 325
- క. చనుదెంచితి మిముఁ గానఁగ, నని పల్కెడు సాధ్వీ జూచి యారా ధర్మం
బునె యాశ్రయించి పల్కెడు, నని మిత్రావరుణు లప్పు డాదృతి తోఁడన్. 326
- క. వరవర్ణిని నీదగు ధర్మరతిని బ్రశ్రయముచే దమంబున సత్యా
దరణంబున నలరితి మే,మరయఁగ మాకాత్మజాత వను విఖ్యాతిన్. 327
- క. కనఁగల విల నీవే యమ్మనువునకుం బుత్తుఁడవుగ మార్పొందుదు వో
వనితా! సుద్యుమ్నుఁ డనిం,గను విస్తృతి నప్పు డొందఁగల విక మీఁదన్.

- క. జగముల మూడింటను నీ, వగణితయశ మొంది మనువు నాత్మజుడ వటం
చు గణింపఁబడుచు ధర్మము, జగముల సుస్థిరత నిల్వఁజాలుదు సుమ్మి. 329
- క. అనవిని మిత్రావరుణుల, కును వందన మాచరించి కోరికఁ దనతం
ద్రినికేతనమును జేరం, జను తఱి మార్గాంతరమున శశితనయుండున్. 330
- చ. తరుణి విలాస మెన్ని సురతంబున నామెను బ్రీతఁ జేయునా
దరమును జూప నీయకొనెఁ దద్వనితామణి యంత వార లి
ర్వురు సుఖించి రాస్తరుఁడు మోంగఁగ నంతఁ దదీయసంగతిఁ
గరము ప్రకాశమాను సుతుఁ గాంచెఁ బురూరవసున్ మహామతిన్. 331
- క. కొడుకు జనించిన యంతం, బడఁతియు సుద్యుమ్న తను జవంబునఁ గనియెన్
గడు నాశ్చర్యంబుగదా, పుడమిని నిటు లొట మోనిపుంగవులా గా. 332
- సీ. సుద్యుమ్నునకు మహాశూరులు ధార్మికులును నగుతనయులు వినయవంతు
లైరి ముప్పురు వినుం డవ్వారి పేరుల నుత్కలాహ్వయుఁడుగయుండు మఱియు
వినతాశ్వుఁడును నన; మునులార, నుత్కల యుత్కలునకుఁ బుర మొప్పెఁ బశ్చి
మము తూన్పునిక్తును మహితుఁ డౌ వినతాశ్వునకు నివాసంబయ్యెఁ బ్రకటశక్తి
తే. యైనగయునకు గయయె వస్త్ర్యంబు, పిదప
మను వరిందముఁ డౌనర్యముని గనంగఁ
బోయి భూమిని దశభాగములుగ క్షత్ర
పాలితంబుగ నలరామభంగి జేసె 333
- క. మను విటు లమ్మనువుత్తమ, తనయుల నిత్యాకుముఖులఁ దా వెలయించెన్
వినుఁ డిత్వాకువు పాలిం, చెను మధ్యమదేశమును విచిత్రమహిమచేన్. 334
- తే. తాను గన్యగఁ బుట్టుటఁ దండ్రీరాజ్య
మొప్పుఁ గనఁజాలఁడయ్యె సుద్యుమ్నుఁ డంత
మునిమ హేంద్రుఁడు నౌ వసిష్ఠునివచనము
బలిమి నొందెఁ బ్రతిష్ఠానపత్తనమును. 335
- వ. [ప్రతిష్ఠానపురంబున సుద్యుమ్నుండు రాజనామంబున నొప్పి దృష్టు, కాంబరీష
దండకులను తనయులఁ గాంచె దండకుఁడే తనపేర దండకారణ్యంబును
నిర్మించె. దానిం బ్రవేశించిన నరుండు పాపనిర్మక్తుండగు. విలుండనువానిం బడసి
సుద్యుమ్నుండు దివంబునుబొందె.] 336
- తే. ఇట్లు ధర్మాత్ముడై యిల నెసఁగుచున్న
యట్టి సుద్యుమ్నుఁ డవ్వసిష్ఠానుమతిని
రాజుగా నుండి సుతుఁ బురూరవసు నృపతి
గాఁగ నొనరించె దిక్కులఖ్యాతి యలర. 337
- క. తరుణీపురుషులక్షణ, పరియుతుడై మనుసుతుండు ప్రఖ్యాతిం గాం

చె రహిణ సుద్యముం డన, ధరణీస్థలి నిల యనంగఁ దగునామములన్. 333
 వ. నాభాగునకు నారిష్యంతులగు శకులు తనయులు అంబరిషుం డుత్తమతనయుం
 డన విఖ్యాతిం గాంచె. ధృష్టుండు యుద్ధదుర్తనుడై వెలసె. కరూణునకుఁ
 గారూఘులు రణదుర్తదులు తనయులు. నాభాగ ధృష్టు తనయులగు క్షత్రి
 యులు వైశ్యతం గాంచిరి. ప్రాశుం డనువాని కొక్కండెతనయుండు; ప్రజా
 పతి ఖ్యాతి నాతండుగాంచె. నారిష్యంతిదాయాదుండు దండధరుం డగుయముం
 డని యెఱుంగవలయు. శర్యాతికి నొక్కకొడు కొక్కకూతురు కలిగె ఆనర్తుం
 డనుపేరు కొడుకునకయ్యె. సుకన్య యని యాపుత్రిక పేరు ఆమెయే చ్యవను
 నకుం బత్ని యని చెప్పబడు. 339

సీ. ఆనర్తునకు సుతుం డయ్యె రైవుం డన నత డు కుశస్థలి యనుపురంబు
 తండ్రియే తెడుదానిఁ దాబొందె నతనికి రైవతుం డనెడుపుత్రవరుఁ డొదవె
 నతనికి ననుజన్మఁ డయ్యెఁ గకున్ది నాథార్తికుం డందు బెద్ద యగురైవ
 తుండు కుశస్థలినుండి పుడమి నేలెను; వాడె కన్యకాసహితుడై కంజభవుని
 తే. కడకు గాంధర్వ మున్నట్లుగా విని యట
 కరిగి యందు వసించె నావరము తోచు
 బహుముగంబులు క్షణమట్లు బ్రహ్మయాజ్ఞ
 మరలి తనపురి కదుదెంచె మానులార. 341

చ. పుర మది యాదవప్రకరపూరిత మంధకభోజవృష్టిసం
 భరితము వాసుదేవముఖవర్ణ్యచుహపురుషాన్వితంబు నై
 సురుచిర మాచు ద్వారతతిశోభిలి ద్వారవతీసమాఖ్యచే
 బరఁగుచు నుండె నన్విధము బాగుగ నాతఁ డెఱింగె నాత్మలోక. 341

చ. మన కిటు నుండరా దనుచు మానినిఁ బుత్రిక రేవతీసమా
 ఖ్యను బలదేవు నాదృతిని గాంచి యొసంగి సుమేరశృంగమం
 దనుసమయోగనిష్ఠలను హర్షము నొందుచు నుండ నేగె; బ
 త్నిని గుణయుక్తరేవతిని దృష్టిగఁ గూడి సుఖించె రాముండున్. 342

చ. అన విని మాను లిట్లు లని రార్యవరోత్తమ లోమహర్షణా
 వినవినఁ జిత్ర మయ్యె మది వేడుక నిండె యుగప్రజంబు లా
 వనరుహసూతి చెంతఁ గడువంగ జరాభరితాంగి కాక య
 వ్వనితయు యశావసంబుననె వర్తిలె రైవతుఁ డెట్లు వర్తిలెన్. 343

తే. మేరు మొందిన యతనిదొ చారువంశ, వృద్ధి యెట్లయ్యె నవ్వాని వినఁగ వేడు
 కయ్యె నావినియాసూతుఁ డనియొనిట్లు, జరయు క్షత్తుపిపాసయు మరణము నివి.

చ. సరసిజసూతి లోకమున సాధువులార, వినంగరావు సుం
 దరగతి నొక్కకాలమునఁ దప్పకయుండు ఋతుప్రజంబు భూ.

- వరుఁ డగురైవతుండు చని బ్రహ్మకడన్ వసియింప రాక్షసో
 త్కరములు పోయి తత్పురము గాల్చెఁ గుశస్థలి కీర్తి పోవఁగన్. 345
- తే. ధార్మికుం డగురైవతు తమ్ములు శత, సంఖ్యలున్ రాక్షసులచేత నసాధురీతిఁ
 గాల్పఁబడిన పురంబును గాంచి దెసల, కరిగి రిటునుండ రా దని యురుజవమున.
- ఉ. వారలవంశమున్ జగతి వర్ధిలె నయ్యయితావులందు వి
 స్తారముగాఁగ నన్నియును త్కాస్థలి ఖ్యాతిని మించెఁ దద్భవుల్
 చారుయశోవిరాజితులు సద్గుణశోభితులై చెలంగి దు
 ర్వాససురారిభీతిని నరణ్యములన్ వసియించి రా ర్తులై. 347
- తే. వారి కులపంక్తిశర్యాతివరయశంబు
 గాంచె నాభాగుతనయుండు మించు నయ్య
 రిష్టుతనయుండు వైశ్యులై యిష్టతపము
 చేత సద్బ్రాహ్మణతను గాంచిరి గడంగి. 348
- క. వినుఁడీ కరూషనామకు, తనయులు కారూషు లనఁగఁ దనరిరి యుద్ధం
 బున దుర్మదులై వారలు, పెనుకీర్తిని గాంచి రరివిభీకరు లగుచున్.
- క. గురుధేనువును బృషభుఁడు, పరిమార్చి తదీయశాపభరమునఁ బొందెన్
 జరణజతను నవసంఖ్యం, బరఁగుదు రివ్వారు మాని వల్లభులారా. 350
- క. మను వగు వైవస్వతునకుఁ, దనయులు పెక్కండు గలరు తనయార్థి యతం
 దును దుమ్మె నొక్కనాఁ డట, జనియించె సుతుండు కీర్తిశాలి యనఘుఁడున్.
- తే. ఆతఁ డిత్వాకు వనఁబడు నతఁడు గాంచె
 దనయశతకంబువారెల్ల దర్పయుక్తు
 లందు జ్యేష్ఠుఁడు శూరుఁడై యల్లర వెలసె
 నవనియందు వికుఱ్ఱి విఖ్యాతబలుఁడు. 352
- క. పరమగురుధర్మబుద్ధిన్, ధరణీపతియై యయోధ్యఁ దా బొంది ప్రజో
 త్కర మేలె శకునిముఖులౌ, వరతనయులు పంచశతనిబద్ధులు వారల్. 353
- క. కలిగిరి వికుఱ్ఱి కవ్వారలు విక్రమవంతు లుత్తరాఽథదేశం
 బులకుం బ్రభువులుగా నుజ్జ్వలకీర్తిం గాంచి వెలయఁజాలిరి మిగులన్. 354
- వ. చత్వారింశ ద్దశాష్ట్ర సంఖ్యగలరాజకుమారులు దక్షిణదిక్కునంగల రాజ్యం
 బులం బాలించిరి. శశాదప్రముఖులగు రాజకుమారులు గూడఁ దద్దేశంబులం
 బాలించుటకు సమర్థులైరి. వీరెల్లవికుఱ్ఱిసంతతివా రని తెలియవలయు. 355
- సీ. ఒక్కనాఁ డిత్వాకు పురుషుడంబున నప్తకాశ్రాద్ధ మొనరింపఁగా దలంచి
 తనయు వికుఱ్ఱినిఁ దాఁ బిల్చి శ్రాద్ధాద్ధ మడవికిం బోయి శశాళిఁ జంపి
 మాంసమ్ము దెచ్చని మందలిం చెను, వాఁడు వనమునకుం బోయి జనకు నాజ్ఞ
 శశములఁ జంపి మాంసంబు దెచ్చుటమాని శ్రాద్ధంబై మది నెంచి శశపలలముఁ

- తే. దినియె వేటకుఁ బోయె మేదినివిభుండు, గాఁ జెలంగు నిత్యాకుపు గాదిలిసుతు
వానిని దృఢించె నంతట మకానిపతి వ, సింహుఁ డాతనిఁ బిల్చి యీక్షితిని బ్రోవ.
- క. పూనుము నావిని యానృప, సూనుఁడు జనకుండు వెలయుచున్ రాజ్యంబున్
మానితగతిఁ బ్రోచెడుతఱి, దా నేలె శశాదుఁ డెలమిఁ దండ్రియుఁ గనఁగన్.
- క. అనఘుఁడు కకుత్స్థుఁ డనఁగాఁ, దనయుం డారాజునకును దారుణతేజం
డును నయియుదయించె వినుం, డనేనసుం డయ్యె నతనికాత్మభవుఁడుగన్.
- ఆ అయ్య నేనసునకు నాత్మజుండు పృథుండు, నాతనికి విరాశ్వఁ డనుఁగుఁడనయుఁ
డతని కార్ద్రనాముఁ డతనికి యువనాశ్వఁ, డఖిలలోకకీర్తి యలరె నంత. 359
- సీ. శ్రావస్తకుండు తత్సంభూతుఁడై వెల్లె శ్రావస్తి యనుపురసత్తమంబు
వానిపేరనె ధాత్రిఁ బ్రఖ్యాతిని వహించె బృహదశ్వఁ డతనికి వెలసె సుతుఁడు
కువలాశ్వఁ డవానికొడుకయ్యె ధార్మికుండన విస్తృతింగాంచె నతఁడె ధుంధు
వధసమాగతకీర్తి వర్ధిల్లి ధుంధుమారాహ్వయంబును గాంచె ననఁగ మాను.
- ఆ. లార్యవర్య ధుంధువనువాని వధియించి, నట్టిగాథ వినఁగ హర్ష మొదవె
ననిన సూతుఁడిట్టులనియె నోమునులార, వినుఁడు తెల్పువాఁడ విస్తృతముగ.

— కువలాశ్వఁడు ధుంధుదానవుం! జంపుట. —

- క. ఘనుఁడు బృహదశ్వఁ డెంతయు, వినయాదిగుణోత్తముండు విక్రమయుతులన్
గనియెం బుత్తుల నూర్చుర, నినిచిరి బలశౌర్యకీర్తినిన్ వా రవనిన్. 361
- క. క్రతువుల నొసరిచి ధార్మిక, వితతుల నగ్రేసరులయి వెలసిరి భూమిన్
సుతవర్యుని గువలాశ్వని, క్షితిఁపిగాఁ జేసి విరతిఁ జెందెం బిదపన్. 362
- క. తనయునిపై భార మ్మిడి, వనికిం జన నెంచె దండ్రి వలదని బృహద
శ్వని సుత్తంకుం డను ముని, యును బల్కివచించె మఱియు నురురవమడరన్.
- క. చేయఁదగు రక్షణం బొకఁ, డోయవనీపాల! దాని నొగిఁ బూనికతోఁ
జేయు మనుద్విగుఁడనై, యాయడవిం దప మొరర్తు నే నటమిఁదన్. 364
- సీ. నాయాశ్రమము చెంతఁ బాయనిమరుధన్వములగు సమస్తలములను వాలు
కాపూర్ణమైన సాగర మొక్కఁ డుద్దాలకాఖ్యచే నల గారు నందు దేవ
తాళి కవధ్యుడై యతులదేహం బొప్ప బలవిక్రమంబులఁ బ్రాధుఁ డగుచు
వసుధలోలనుండి వాలుకాంతర్హితుఁ డగుసురారి యొకండు హర్ష మలర
- ఆ నున్నవాఁడు పుత్రుఁ డుగ్రబలుండైన
మధుసురారి కలఁడు మహిమ వెలయ
ధుంధుఁ డనఁగఁ బూనికతో లోకనాశన
మాత్రఁ గోరి తపము ననుసరించి. 365
- క. నివసించి యున్నవాఁ డిట, నవివేకి యతండు వాని దౌతపము భయం
బు వఱిలఁగఁ జేయు నయ్యెను, రవరుం డేటెట విడుచురయమున నూర్పుల్.

తే. అప్పుడు భూమి చలించు నో యవనినాథ

మఱియు నిశ్వాసః పనంబు మహిమ వెలయు

భానుమండల చర్యంత మేని నిగుడు

నేడునిసములదాఁక నీయిల వడంకు.

367

క. గురువిస్ఫులింగయుత భీ, కరహవ్యవహుండు ధూమకలితుం డగుచున్

ధర వెడలి వచ్చునటు లా, సురరిపునిశ్వాస మొలయు ట్తోణీశేంద్రా.

368

క. దానం గల్గెడు బాధల, కే నట నిల్వంగఁ జాలకే యిట కిపుడున్

భూనాథ! చెప్పవచ్చితి, దానపు నాతని వధింపఁదగుఁ బూన్కి మెయిన్.

369

చ. జగముల మేలుఁగోరి త్రిదశప్రియకార్యవినాశకున్ వధిం

పఁగ జగముల్ సుఖంబుగను వాని వధింపఁగ నీవె చాలు ద

త్యగణితశౌర్యసారమున సంతియకా దొకమాట పల్కెదన్

దగ వినవయ్య నాయెడ నితాంతముడంబున శ్రీనివాసుడున్.

370

క. వర మిచ్చెఁ బూర్వయుగమున, ధరణీశా! యట్లు గాన దానపు వానిన్

దురమునఁ జంపుము పూనికఁ, బరమాద్భుతశక్తి గల్లువాడవు గానన్.

371

క. వరదానంబున కాక్షుని, గురుతేజ మడంప నీ కగున్ దుష్టుండై

పరఁగుట నాతనితేజం, బరయన్ దుస్సహముగాక యతిసులభంబౌ.

372

వ. వాఁడు స్వల్పతేజం డాట లోకంబులనెల్లఁ గాల్పంజాలండు. వీర్యంబునంజాల

దురాసదం డగునని యిట్లాఁ జర్చివర్చునితో నామహర్షి కలుకుటయు బృహద

శ్రుండు ధుంధుదానపుఁ జంపఁ గువలాశ్రుని నియోగించి యిట్లనియె.

373

చ. మునివర! యస్త్రశస్త్రగణమున్ విడనాడితి నేను, వీఁడుమ

త్తనయుఁడు ధుంధుమానుడగుఁ దథ్యము సంశయ మింతలే దటం

చనునయ మొప్పు బల్కి నృపుఁ డాత్మజు నమ్ముని కప్పగించి తా

వనములకేగి విస్వతము క్రికిన సుప్రత్యుండై వసించినన్.

374

క. కువలాశ్రుఁ డంత సుతీతము వరుసఁ దువెంటరాఁగ మునివరయుతుండై

జవమునఁ బోయెను ధుంధువుఁ, బ్రవిదారణమందుఁ జంపు పట్టునలఁ దగన్.

375

చ. అతులితని క్రమంబు గలయాత్మ మహాసురుఁ జంపఁ బోవు నా

క్షితికతి లోన శ్రీః తియుఁ జెచ్చెను దేజము మహాని వేడ ము

న్నతని కొసంగి న్బ్రనుడి యప్పుడు తథ్యముచేయ లోకసం

తతికిని మేలుచేయ; పృతల్లజుఁ డట్లు చరంగ నొక్కటన్.

376

క. సుకథమున జమశబ్దం, బరుదుగ వ్యాపించె నీతఁ డౌర! యవధ్యం

దురుగుఁడు ధుంధుదానపు, పరిమార్పంగలఁ డటంచుఁ బల్కి సునివచుల్.

377

ఆ దివ్యగంధములును దివ్యమాల్యంబులు, సతనిపై నఁ గురియునట్లుచేసి

రంత ధుంధుభులును నమలనిస్సరముల, దెసలు మ్రోగఁ జేసె దృష్టిమీఱు.

- క. కువలాశ్వుఁ డిట్టు లాత్తజ, నివహముతోఁ బోయి, వీర్యనిర్భరుఁ డయి య
ర్ణవమును ద్రవ్వఁగఁ బంచెను, నవిరళమా వాలుకామయం బగు చోటన్.
- చ. తనయులు హరు పూన్నిమెయిఁ దండ్రీయనుజ్ఞ ఖనిత్రసంతతిం
గొని యలవాలుకాంతరము గొబ్బునఁ ద్రవ్వఁ దదంతరంబునన్
గనఁబడెఁ బశ్చిమాశనుదగం దనుసంయుతి నావరించి పెం
పునఁ దగు ధుంధుదానవుఁడు పొంగెడు నాస్యభవానలంబునన్. 380
- క. లోకంబుల దహియింపఁగ, వీరకఁగడంగిన విధంబు వెలయఁగ నతఁడున్
భీకరకోపంబున విధుఁ, డాకసమునఁ దోచ నబ్ధి యలరెడురీతిన్. 381
- క. అలలగుమిచేత నొప్పెడు, జలమును బ్రవహింపఁ జేసెఁ జటులక్రోధో
జ్జ్వలపావకుచే నాపుత్రులు మువ్వురుకొఱతగాఁగఁ ద్రుంగిరి వెలుచన్. 382
- శా. దానన్ మానవనాథుఁ డెంతయును గ్రోధం బొంది తేజంబురూ
పై నిల్చెం గన నంచుఁ దోచుగతి సత్యాశ్చర్యమాభంగి నా
మానిప్రాణభయంకరున్ దనుజు నున్నత్తన్ వడిం జేరి శ్రీ
జానిస్ఫారకృపం జెలంగెడుమహాసత్త్వంబు గానంబడన్. 383
- తే. ఆతనిజలమయవేగంబు నాత్మయోగ,వహ్నిచే నాపి తన్ముఖవహ్నివిలయ
మొందఁగాఁ జేసి పటుకాయ మొప్పు, నతనినాత్మశక్తిని లయమొందనపుడుచేసె.
- క. దనుజుని వధించి యాతని, పెనుకాయము మానిపతికిఁ బ్రీతిం గనుచుం
గనఁబఱచె నంత నుత్తం,కనామముని యానృపాలు ఘనతరశౌర్యన్. 385
- క. ప్రీతిం గాంచి నృపాలా, యాతతవిత్తంబు వైరు లనిఁ దలఁపడుచో
నేతటి సవజయమొందని, ఖ్యాతియు నీ కలరుఁగాక యనివరయుగమున్. 386
- ఆ. ఒసఁగి ధర్మరతియు నొగి వృద్ధి నొందంగ, నంత మందు స్వర్గమందు సతత
వాస మబ్బుచట్లు వర మిచ్చి యసురని,హతులు సుతులు స్వర్గమందునట్లు.
- క. వరముల నిచ్చెను; దదూభ,వరుతనయులు చావ నట్టివారు మువ్వురు చెం
దిరి ఖ్యాతి దృఢాశ్వుం డం, దరయన్ జ్యేష్ఠుండు గుణగణాధ్యుం డలరెన్.
- సీ చంద్రాశ్వకపిలాశ్వు లింద్రసమానులు తత్సహజన్తు లుదాత్తతేజా
లైరి జ్యేష్ఠునకు హర్యశ్వుండు కొడు కయ్యె హైమవతి యనంగ నతనికాత్మ
జాత యుదయ మందె జగతి దృష్టద్వతి యనుఖ్యాతినిం గాంచె నామెకొడుకు
లోకత్రయఖ్యాతిఁ బ్రకటంబుగఁ గాంచి తనరెఁ బ్రసేనజి త్తనఁగ నతఁడు
- తే. గౌరి యనునాతిఁ బెండ్లాడెఁగాని దానిఁ
గడఁగి శపియించె బాహుదాఖ్య నది యయ్యె
నామె యువనాశ్వుఁ డతనికి నాత్మజన్తుఁ
డయ్యె విఖ్యాతినాఁ బుత్తుఁ డలరె మిగుల.

క. వినుఁ డతనికి మాంధాతయుఁ, దనయుం డాతండు లోకతతిని జయించెన్

వనితామణియగు చైత్రరథిని భార్యగఁ గొనియె సుగుణదీపిత నెలమిన్. 390

తే. ఆమె శశిబిందునకుఁ బుత్రి యగుచు బిందు

మతి యనన్ ఖ్యాతిఁ గాంచి సుమహితరూప

విలసనంబునఁ దగుచు సాధ్వీయయి సోద

రాయుతంబున జ్యేష్ఠ యై యలరె మిగుల.

391

క. పురుకుత్సుని ధర్మజ్ఞుని, వరగుణ ముచుకుందుఁ డనెడువానిఁ దనయులన్

ధరణీపతి మాంధాతయుఁ, బరమాద్భుతతనయయుగముఁ బడసెం బ్రీతిన్. 392

క. పురుకుత్సుండు త్రసదస్యుని, గురుమతి కాజితుని గాంచె గొడుకును, వాఁడున్

దరుణీమణి నర్మదఁ బ్రీతిరతిం బెండ్లాడి కనియె ధీరునిఁ దనయున్. 393

క. ఆతఁడు నామంబున సం, భూతి యనన్ భూతలమునఁ బోలుపొందెం ద

జ్ఞాతుండు సుధన్వుఁ డరిహరుఁడై తగె నాతఁడు త్రిధన్వుఁ డనుసుతుఁగనియెన్.

సీ. ఆతఁడు త్రయ్యారుణుం డనుపుత్తునిం గాంచె సత్యవ్రతుండు తజ్ఞాతుఁడయ్యె

బలశాలియై వాఁడు పొలిచె నాకొమరుఁడే దుర్మతియై యొక్కతోయజాక్షి

నొకఁడు వరింపంగ నుద్ధతి విఘ్నము కలిగించి తద్భర్త కలవిలపడ

బాల్యంబు కానుంబు పటుతరమోహంబు సాహసచపలతల్ చక్కఁగుదురఁ

ఆ. గాముఁ డార్తి ముంపఁ గామిని దానిని, సంగ్రహించె నగరజనులు గుండ

ధర్మనాశకుఁ డగుతనయు నాతనిని, త్రయ్యారుణుండు వదలి దారుణగతి. 395

క. తనయా కుమతీ నాశము, గనుమా యిట నుండ వలదు కడువడిఁ జనుమా

యన నెందుల కేగం జను, నని పలుమరు నడిగెఁ దండ్రి యపు డాతనితోన్.

క. శునకంబులఁ దిను దుర్జ్వా, తినిగూడి చరింపు మింకఁ దెప్పనఁ జనుమా

తనయా కులపాంసన ని, న్దనియు నపుత్రకుండ నేను త్కౌతలమందున్.

397

చ. అని నగరంబు దాఁటు నటు లాజ్ఞ యిడం జనియెం గుమారుఁ డా

పని తగ దంచు మోనితతి భర్త వసిష్ఠుండు పల్కుండయ్యె నా

తనయుండు పుల్కుసావళులధామము లుండెడు చోటనుండె ద

జ్ఞనకుండు కాననంబునకు సాధుతపం బొనరింపఁ బోయెఁ దాన్.

398

ఉ. ఆవిషయంబు నందును దదాదిగ ద్వాదశవత్సరంబు లా

భూవిభుపాపకృత్యమునఁ బొల్పుగువృష్టి నొసంగఁడయ్యె నా

దేవవిభుండు, నంతట సుధీమణి గాధిసుతుండు భార్యనే

యావిషయంబు నందిడి మహాతప మొయ్యనఁ జేయు నాదృతిన్.

399

క. చని సాగరతీరంబున, మన మార వనించె నంత మానితశీలం

బునఁ బొల్చుగాధినందను, వనితామణి త్కున్తహార్తి భరియింపంగన్.

400

క. తనవశముగాఘిఁ దక్కిన, తనయులఁ గాపాడ వేమిఁ దగుమధ్యమనం

దనుగొంతుపట్టుకొని మృతి, గన నెంచుచు గోశతంబు ఘనమూల్యముగన్. 401
 వ. ఆతనివిక్రయించి తక్కినవారింగాపాడఁ దలంచుచుండ సత్యవ్రతుం డనునృపా
 త్తజం డందు నున్నవాఁడు గాన నావిశ్వామిత్రమధ్యమకుమారు విడిపించి
 యాతనిం గాపాడి యాతనితల్లిని రక్షించె. గళబద్ధం డగుట నాకొమరుండు
 గాలవుం డయ్యె. విశ్వామిత్రత్వప్రార్థ మనుకంఠ నాతనిం గాపాడి సత్య
 వ్రతుండు విఖ్యాతి నొందె. ఆగాలవుం డారాజనందనుకటాక్షంబున రక్షితుం
 డయ్యె నని సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. 402

ఆటవలీధ్యా యము.

— సత్యవ్రతుండు త్రిశంకునామము నొందుట. —

- క. ఆవల సత్యవ్రతుం డను, భూవరుఁ డాతండు ప్రతినపూని కరుణచే
 నావిశ్వామిత్రుని సతిఁ, బావనమతిఁ బ్రోచె ధర్మపద్ధతి మెఱయన్. 403
- సీ. వినయంబు మెఱయ నావెలఁదిని బ్రోచుచు నడవిఁ జరించుచు హరిణచయముఁ
 బందుల గాసరపటలంబు వధియించి గాధినందనుఁ డున్న ట్లాసమీప
 మున వృక్షశాఖలకునుఁ గట్టిగాగట్టి తా, నుపాంశు వ్రతతత్పరుఁడయి
 ద్వాదశవార్షిక వ్రతమును బూని తండ్రినియోగమున వసించెను నృపుండు
- తే. తద్వినంబునఁ దనరాజధాని రాజ్య, మట్లె యంతగపురం బుపాధ్యాయుఁ డైన
 యవ్వసిష్ఠుని యాజ్ఞలో నమరియుండఁ, జేసె; మఱియానృపాలుండు చిత్తమందు.
- క. రానున్న కాలబలమునఁ, దానయి వ్యాపించు బాలతన్ మునులారా
 మానివసిష్ఠునిపయిఁ దన, మానసమునఁ గోపయుక్తి మానక యుండెన్. 405
- క. జనకుం డీసత్యవ్రతుఁ, దనరాజ్యమునుండి పంపఁ దా వలదనుచున్
 ముని వారింపకపోయెను, దన మది నక్కారణంబు దగులుట కతనన్. 406
- వ. పాణిగ్రహణమంత్రంబులకు సత్తమపదమందు నిష్ఠ యలరు. సత్యవ్రతుండు
 పూర్వోక్తవివాహంబున సత్తమపదమందె విఘ్న మొనరించె. ఈవిషయం
 బెఱింగియు వసిష్ఠుండు నన్నుం గాపాడక యుపేక్షించె నని యామునియం
 బాగ్రహంబుగలిగి యుండె గుణబుద్ధిచే భగవంతుఁ డగువసిష్ఠుం డతనిఁ దండ్రి
 వెడల నంపునపుడు వారింపఁ డయ్యె. మునితాత్పర్యం బిట్టి దని యాసత్య
 వ్రతుండు గ్రహింపఁ జాలఁడయ్యె మఱియును. 407
- క. జనకునియందు నతృప్తిని, గని సత్యవ్రతుండు తిరుగుకారణమునఁ ద
 జ్ఞసపదమున వర్షింపం, గను బూనఁడు ద్వాదశాబ్దగణ మిందుండున్. 408
- చ. జనకునియం దతృప్తిగనఁ జాలుకుమారుని వృత్తి నెంచి యీ
 తనికి ననన్యదుష్వహము తద్దయు భేదము నీయఁజాలు దీ
 ట్లు గలుగంగఁజేసి కులగౌరవ మొయ్యన నిల్ప నెంచి యే

జనకుడు కోపయుక్తఁ గనఁజాలు నటం చని నల్కఁ డయ్యె న
 మునియుఁ దదీయపుత్రకుని మూర్ధముపై గురురాజ్యభారము
 య్యన నునువంగ లోఁదలచి యావిధమేమియుఁ బల్కకుండె; నా
 మనుజువరాత్తజుండు నిటు మానక ద్వాదశవర్ష దీక్షఁ జ
 క్కనివిధి మీఱఁగా జరపె; గాల మదయ్యెను దుర్భరం బిలక. 409

క. క్షీణిపతిసూనుడు సత్యవ్రతుఁ డత్తటి మాంస మన భరణ దుర్లభమై
 మతిబాధించుటఁ గలఁగుచు, గతి యింకే మనుచు నెంచు కాలమ్మందుక. 410

క. కోరికలం బిండునడా, భారము నగునిద్ది యనఁగఁ దగుచు వసిష్ఠం
 గూరిమిఁ బొందఁగఁజేసెడు, చారుతరాంగంబు వెలయ సాధువినుతమై. 411

క. తనరారుధేనువర్యము, కనఁబడ సత్యవ్రతుండు కడుఁ గోపంబుక
 మనము దహించెడు మోహము, తనువును దహియించుతుత్తు తనునేఁచంగక.

ఉ. తాను వసించుచోటఁ గలధర్మము చొప్పున దానిఁ జంపి య
 ద్దానిని వండి మాంసము ముదంబున గాధితనూజకోటికిక
 జానుగ భోజనం బిడియె త్తొపతిసూనుడు హోమధేనువుం
 గాన వధించె నం చెటిఁగి గాధతరక్రధమౌని యిట్లనెక. 413

ఉ. క్రూరుడ వీవు రాజసుత కొంకవు పాపముచేయ శంకు వి
 ట్లారయకే యొనర్చితి వహంకృతి నంతినుకాక యిప్పు డీ
 ఘోరత రాఘముక మదిని గోరి యొనర్చితి విట్లు రెండుదు
 ర్వారము లై నశంకువులు వాసి నడంచెడుఁ గాన నిన్నికెక. 414

తే. నరక మొందింపఁ దగు జననాథుఁ దండ్రి
 నవమతిం బొందఁజేయుట సవమహార్హ
 గోవుఁ జంపుట శాస్త్రసంకుచితరీతి
 హింసచేయుట మూఁ డివ్వయే యథుములు. 415

క. కనుకనె యీశంకుత్రయమున నీవు త్రిశంకు వనఁగ భూమి బరఁగుమా
 యని ముని పల్కెఁగావున, జనపతియుఁ ద్రిశంకు వనఁగ జనుల నుడిఁ గనెక.

తే. గాధినందను దారల గారవమున, బ్రోచె గానఁ ద్రిశంకువక భూమిధవుని
 మెచ్చి కౌశికముని వర మిచ్చె ప్రితి, నంత నారాజతనయుఁ డత్యంతనియతి. 417

చ. మునిపతి గాధినందనుఁ బ్రమోదయుతుం గని మానివర్య! యీ
 తనువుఁ ద్యజింప కేను సురధామముఁ జేరఁగఁబోవునట్లు లా
 జ్ఞను దయచేయఁగా వలయుఁ జక్కనివాంఛ యిదంచుఁగోరె; ద
 జ్ఞనపదమం దవృష్టిక మసాధువుగాఁ దగుకాల మంతటక. 418

క. గడచెను బండ్రెండేడులు, గడుభీతికరంబు లగుచుఁ గడువంగా న
 ప్పూడమికి రాజుం జేసెను, దడయక కౌశికుడు ప్రితి దగువిభవమునక. 419

- చ. సురగణమావస్థిఘ్నఁడును జూచుచు నుండఁగఁ బైతృకంబుగాఁ
బరఁగెడు రాజ్యమందు గురుపాతకయుక్తుని నాకుమారు నా
దరమున నుంచె నాపిదపఁ దద్విభుఁ డెంతయుఁ గోర శక్తివి
స్ఫురణముమీఱి స్వర్గపురిఁ జొచ్చునిధం బొనరించె వేడుకన్. 420
- క. సతనుని సత్యవ్రతునికా, భిత్తవైరిని స్వర్గపురికి విహిత మనుచు గా
ధితనయుఁ డంపెను, దత్తితి,పతికికా గైకేయవంశభవ పత్ని తగెన్. 421
- ఆ. సత్యరథ యనంగ సాధ్వీమణి యనంగ, ఖ్యాతిఁ గాంచి తనయుఁ గాంచె నాతఁ
డఘవిదూరుఁ డమలుఁ డయ్యె హరిశ్చంద్ర, నామ మలర వంశనామ మలర.
- క. అతఁడే త్రైశంకువునా, క్షీతిఁబేరుం గాంచి యశముఁ జెంది యన్మతవా
గతిదూరుఁ డగుచు సమ్రాద్వితతఖ్యాతిం జెలంగె విబుధులు పొగడన్. 423
- తే. రాజసూయం బొనర్చి సమ్రాట్టనంగఁ, బరఁగెనని విందు; నాక్షితిభర్తకొడుకు
రోహితుం డనఁ బాపదూరుం డనంగఁ, బేరుపొందెను మునులారవినుఁడుపిదప.
- సీ. హరితుఁడాతనిపుత్రుఁడయ్యెను జంచునామకుఁడు తత్సూనుఁడుమహితగుణుఁడు
హరితుఁడనియుఁ బేరందెనా చంచువే యతనికి విజయాఖ్యుఁ డాత్మజుండు
కలిగె దిగ్విజయమువలన నానామంబు సార్థకమయ్యె నాయవనిపతికి
దనయుండు రురుకుండు ధర్మార్థకోవిదుం డావిర్భవించె దదాత్మజుండు
- ఆ. వృకుఁడనంగనొప్పె నెసఁగెబాహువు వాని, తనయుఁ డగుచునతని దర్పమొప్పు
హైహయములునుగ్రూరులగుతాళజంఘులు, వెడల నడచి రనుచు వినఁబడియెడు.
- క. వానికళత్రం బొర్వుని, మానివరన్ శరణ మొందె ట్టాసురుఁ డతఁ డ
మ్మానిని ధర్మపథంబును, దా నెంచి భయంబు వాపి తమిఁ గాపాడెన్ 426
- క. సగరుండు తత్సూతుండై, తగియెం గరయుక్తి భవముఁ దా నొందుటచే
సగరాఖ్య నొందె దజ్జన,ని గడున్ సాధ్వీసముతో మునివ్రజనాథున్. 427
- క. తనకున్ దిక్కినివేడన్, మునిపతి యార్చుండు నిన్ను ముగ్ధా రక్షిం
తును నమ్ము మనియె నవ్వలఁ, దనయుం డుదయించి మానితల్లజువలనన్. 428
- క. నిరుపమమాగ్నేయాహ్వాయ, మరినాశనచణము నైన యస్త్రముఁ గొని వే
ధరిణిం దిరుగుచు హైహయ, నరపతులం దాళజంఘనాముల శకులన్. 429
- ఆ. పహ్లావులను మఱియుఁ బారదు లనఁబడు, ధరణిపులను దఱిమి ధర్మమొప్పు
ధరణిఁబ్రోచె ననినఁ దత్కథా శ్రవణైక, నిరతిఁ బల్కి రిట్టు లరసి మునులు.
- చ. గరయుతుండై కుమారకుఁడు కాననమం దెటుపుట్టెనో మహీ
వరులగు నాశకాదులను బాహుపరాక్రమయుక్తులన్ మహా
త్తరకులజాతులన్ సుకృతధన్యుల రాజులఁ బాఱఁదోల నె
వ్వరుస సుపక్రమించెనో యభంగురరీతి వచింపుచూ కృపన్. 431

- చ. అనవిని మానివయ్యలకు నాకభకుం డిటుపల్కె బాహువక్
జనపతి రాజ్యమేలుతటి సంపదలం గొనఁ దాశజంఘు లక్
మనుజవరుల్ శకాఖ్యులును ధృపతిగర్వసమగ్రహైహాయుల్
చని యలబాహునామకునిఁ జయ్యనఁ దోలి హరించి రుగ్రులై. 432
- తే. యవనపారదకాంభోజు లట్లె పల్లవులును హైహయ, భూవరుల్ చెలఁగితమ్ముఁ
బురికొలుపఁగా హరించిరి త్వరగ రాజ్య, మిట్లు పరవశ మగుట భూమిశుండతఁ
క. తనఁజ్ఞిఁగూడి యడవికిఁ, జనిదేహమువదలె నందె సాధ్వియు యదునం [దు.
దనయునగు తత్కళత్రము, వెనుకొని వని కేగి గర్భవిస్తృతిఁ గాంచెన్. 434
- ఆ. బాహువునకు మఱొకభార్యయుఁ గల దామె
యదుకుమారిగర్భ మొదవఁ బొలుచు
టోర్వలేక యామె కుగ్రవిషం బిడె
యాదవియును భర్త యంత మొంద. 435
- క. వెనిమిటిఁ జితిపైఁ జేరిచి, తనదేహం బతనితోడఁ దజ్జ్వలనుముఖం
బునఁ బడిన సఫలమా నని, మనమునఁ దలపోసి యెక్కి మాననిపూన్కిన్.
- సీ. భార్గవుం డొరువ్విండు పడఁతి నామెం జూచి కరుణాసమగ్రుడై కడఁగి యామెఁ
దగదని వారించి తనయాశ్రమముఁజేర్చె నామెగరంబుతో నందె గర్భ
మును వదలెను దాన జనియించె గురుబాహు వగుతనూజుఁడు సగరాహ్వ
వానికి నమ్మహా మానియే జాతకర్తాదికృత్యంబుల నర్హరీతి [యుండు
- తే. దానెయొనరించి వేదశాస్త్రములనతని, కాదృతింజెప్పి యాగ్నేయమనుమహాస్త్ర
మరివిమర్దనచణము నహార్యతమము, పరుల కెవ్వారికైన భాస్వరము మిగుల.
- క. సురలకు దుస్సహము మహా, త్తరయాపము నొసఁగె దాన ధరణీశుఁ డతం
డురులేజుఁ డగుచు హైహయ,ధరణీశుల రుద్రుఁడు పశుతతి వలెఁ జెండెన్.
- క. వితతయశ మొందె దానన్, క్షీతి శకకాంభోజపతులఁ జెచ్చెట యవన
ప్రతతిని బారదులను శక,పతులను నిశ్శేషమృతికి బాల్పడఁ జేయన్. 439
- క. తలపోసి వారి మార్కొని, విలయం బొందించుచుండ వీరుఁడు సగరుం
డిల లేకుండఁగఁ దమ్ముం, బొలియించు నటంచుఁ దలఁచి భూరిభయార్తిన్. 440
- క. మతిమద్వరుని వసిష్ఠుని, గతి నీవే మాకు ననుచుఁ గడువడిఁ బ్రార్థిం
చి తగన్ శరణం బొందిరి, క్షీతి సురమునివర్మఁ డతఁడు చెచ్చెట వారిన్.
- చ. కరుణను భీతి వాపి నృపకాంతుని నాసగరున్ మహాబల
స్ఫురితుని మంచికాలమునఁ జూడఁగఁ బోయి నయంబు పొంగ సం
గర ముడుగంగ నీకుఁ జనుఁ గావుము వీరి నటంచుఁ బల్కినన్
గురువరువాక్య మాదలను గోరికఁ దాల్చి ప్రతిజ్ఞ నెన్నుచున్. 442
- క. వారలభేషంబుల వొకతీరున మార్పించి చిత్తతృప్తి యలర నా

- భూరమణుండు ధర్మంబును, నేరుపునం గాంచె నెట్లనిన వినుఁ డింకఁ. 443
- సీ. శకనరపతుల శీర్షము లర్థముండముల్ గాఁజేసి విడిచె; నక్కటిక మూని
యవనకాంభోజుల వగును త్రమాంగముల్ చక్కముండములుగ సంస్కరించి
వదలెఁ; బారదమహీవరులను ముక్తకేశులఁజేసి యాపహ్లావులను శ్శత్రు
ధరులఁగాఁజేసి స్వాధ్యాయవషట్కారరహితుల నొనరించి విహిత మిద్ది
- ఆ. యనుచు వదలె; శకులు యవనకాంభోజులు, పారదులును జేర కేరళులును
దర్యమాహిషకులు తగు కాలపర్వులు, రాజులయ్యు ధర్మరహితు లైరి. 444
- క. గురువచనముచొప్పున నా, ధరణీశుండు వారిఁ గాచి తనదుప్రతి ను
ర్వరసార్థకముగనొనరిచె; నిరుపమధర్మంబు నిట్లు నేర్పు మెఱయఁగఁ. 445
- ఆ. కాచి విజయమొంది త్వాస్థలిని జయించి, యశ్వమేధదీక్ష నాచరించి
వాజివరముఁ బూన్కి వదలె నాయశ్వంబు, పూర్వదక్షిణాశఁ బొలుచు నభి.
- క. చరియించుచుండ నింద్రుండు, తురగము హరియించి దానిఁ దోడనె చేర్చెఁ
ధరణీవివరము నంత సగరుఁ డాస్థలి సుతులవెదకఁగా బంచె వడిఁ. 447
- ఉ. వారలు పోయి యాస్థల మవార్యబలంబునఁ ద్రవ్వి రంత నా
ధారణిదేవదేవుండు నితాంతమనోహరమూర్తి విష్ణువఁ
సారసనేత్రుడఁ విమలసంస్తుతిచేఁ గపిలుండు నాఁగ నా
శ్రీరమణుండు ప్రీతిమెయిఁ జేరి సుషుప్తిని బొందఁ జూచుచుఁ. 448
- క. కోపంబున నార్చిరి త,ద్భూషకుమారకులు దానఁ బొంగెడు క్రోధ
వ్యాపారంబున మేల్కని, శ్రీపతి దృక్పేజముననె చెచ్చెఱ వారిఁ. 449
- తే. భస్మ మొనరించె నల్వరు వారిలోన, మిగిలి రోమానివరులార తగుసుకేతు
బర్హి కేతువులును మఱి పంచనదుండు, ధర్మరతుండును వీరు నితాంతబలులు.
- క. జనకునివంశము నిలువఁగను శక్తిం జెలఁగువారు; కపిలుండు సగరుం
గని కరుణచెలఁగ వరమి, చెవును నిక్షువ కృత్వయంబు ఊతి నక్షయమై. 451
- క. నిరుపమకీర్త్యన్వితమై, ధరణి వర్ధిలఁగఁ బుత్రతల్లజఁ బడయఁ
సురలోకంబున విచ్యుతి, బొరయ నివాసంబు గల్గ బొందుగ వరముఁ. 452
- క. కరుణించె నంత సగరుని, వరతనయుం డశ్వవరముఁ బరమర్షి కృపఁ
మరలం బొంది చెలంగుచు, బురికేగిన సగరుఁ డాత్మఁ బొంగెడు కాంక్షఁ.
- క. క్రతువును విధిగా నొనరిచె, ఊతిపతి యజ్ఞాశ్వవరము సింధువువలనఁ
జతనంబున లభియించుటఁ, గృతకృత్యుం డయ్యె నంతఁ జిత్త మలరఁగఁ. 454
- క. శతసంఖ్య నశ్వమేధ, క్రతువుల నొనరించి యశముఁ గాంచి మహిమచే
సుతులను నలువదివేలను, మతిమంతుండు గనియె ననెడుమాట వినఁబడుఁ.
- క. ఆని సంగ్రహముగ సూతుండు, వినిపించినసగరుగాథ విని యిట్లని రా
మును లెట్లలువదివేవేవురు, తనయులు సగరునకుఁ గల్గి ధాత్రి వెలసిరో. 456

- చ. చరితము వానినిక వినఁగఁ జిత్తము లాదృతిఁ బొందె నంచు నా
ధరణిసురేంద్రులన్న విని తచ్చరితంబు సవిస్తరంబుగాఁ
బరమముదంబునం దెలుప న్వాంతమునం దలపోసి సూతుఁ డి
క్కరణి వచించె; నింక వినఁగాఁ దగు నిర్వృరుపత్ను లావిభుక. 457
- క. నేవించుచుండి రంత మ, హివిభుడనఘుండు వారి నెలమిం గనుచుక
భూవిభునాయకుడనఁగాఁ, బావనవిఖ్యాతి మించి ప్రజలం గాచెక. 458
- సీ. తొలిభార్యయుత్సుల్లతోయజనేత్ర విదర్భభూపతివరుతనయ రూప
వతి కేశిని యనంగ వాసినిమించెను, రెండవభార్య యరిష్టనేమి
తనయరూపంబున ధర్మగుణంబున మించుచు మహతి నాఁ గాంచె బేరు
వీరి కిర్వరకును గోరి వరం బిచ్చె నౌర్వమహాముని యతివలార
- తే. యొకతె కర్వదివేలు వేటొకతె కొక్క
వంశధరుఁ డగుసుతుఁ డుద్భవంబు నొందు
దురు తమిం గోరికొనుండు మీ రరసి యొక్క
వరము నా విని వారిలో దరుణియొర్తు. 459
- క. తనయులనర్వదివేలను, గవఁగోరెను వంశతిలకుఁగాఁ దగుసుతు నొ
క్కనిగోరెను వేటొక్కతె, మునివరుఁ డట్లయ్యెడు మని ముదమునఁ బలికెక.
- క. వనితామణి యగుకేశిని, తనయుని నసమంజసుఁ డనఁ దగు వానిఁ గనెక
వినుఁ డతఁడు పంచజనుఁ డను, మనుజేంద్రుఁడు చారుకీర్తిమంతుఁడు సుండి.
- క. రెండవతరుణియుఁ బూర్ణోద్దండమహాబీజసంయుతం బయి కనఁగా
నండాకృతిఁదగు తుంబిని, నిండా రెడుప్రీతిఁ గనియె నృపుఁ డుప్పొంగక. 462
- తే. అందు పష్టిసహస్రసంఖ్యలఁ జెలంగు, గర్భములు తిలసమిత కామములుగ
నలరె నదియు యథా కాలమందు జనన, మంది వృద్ధినిబొందె నాయంబ యలర.
- సీ. ఆశకలంబుల నాజ్యకుండంబుల నునిచి యొక్కొకదాని నుర్వినాథుఁ
డొక్కొక్కథాత్రికి నొగిఁ బెంచఁగా నిచ్చె; నంతటఁ బది నెల లైన వరుస
వెలువడి రెల్లసుతులు తండ్రికింప్రీతి వర్ధిల్లఁజేయుచు వరతనుయుతు
లగుచు నర్వదివేలు పొగడొందుబలముల నారాయణాంశంబుచారుతరము
- తే. పాలయుటంజేసి ప్రాణముల్ వెలయఁ దుంబి
సుండి వెలువడి రని విందు మోమునీందు
లార! పంచజనుం డనుభూరితేజఁ
డాత్తజుం డొక్కఁ డుద్భవ మయ్యెఁగాదె. 464
- క. అతఁ డంశుమంతుఁ డనఁబడు, సుతుఁ గాంచె నతండు వీర్యశోభితుఁ డగునొ
క్కతనయుని దిలీపునిఁ గనె, నతనికి ఖట్వాంగుఁ డనెడు నాత్మజుఁ డలరెక.
- తే. అతఁడే స్ఫర్గముననుండి యవనిజేరి, యొకముహూర్తము జీవించి ప్రకటభక్తి

ముజ్జగంబులఁ గీర్తిలో ముంచి తేల్చి, ముక్తిపదమొందె నని విందుముమునులార.

క. గురుబలుఁడు దిలీపుఁడు మఱియు రహిందగి సాధువనఁగ నొప్పుసుతుఁ గనెన్
సురసముని భగీరథునిన్, సురలోకమునుండి యతఁడె శుభతమ గంగన్. 467

క. ధరణికిఁ దెచ్చెను మఱి సా, గరమునఁ గలియంగఁజేసె గంగను సుతఁగా
నిరుపమకీర్తిగాంచెను, దరువాతనె దేవగంగ ధరణీస్థలిలోన్. 468

క. కనియొక భాగీరథి యన, మునిజనవిఖ్యాతనామమును; బుణ్యాత్మం
డనఁబడెడుభగీరథునకుఁ, దనయుండుశ్రుతుండునాఁగ ధరఁజెలువారెన్. 469

వ. అతనికి నాభాగుండను ధార్మికోత్తముండు తనయుండు గలిగె. వానికంబరీషుండు
సకలలోకవిఖ్యాతుండుపుత్రుం, డతనికి సింధుదీప్తిపుండను వాఁడాత్మ సంభవుండు,
వాని కయుతాజిత్తును, నారాజునకు ఋతుపల్లండును సుతులైరి. ఆఋతు
పల్లండు యశోధురంధరుండు నక్షహృదయవిద్యావిదుండునయ్యె. ఆర్తపర్ణితత్తన
యుండు సుదాసుండు వానికొడుకు వాఁడెయిర్ద్రసఖుండయ్యె. సాదాసుండు
తజ్జనితుండు. కల్తాపపాదుండు వానికుమారుండు. వాఁడు సర్వకర్మయనుకొడు
కుం గాంచె. వాని కనరణ్యుండు కుమారుండు. నిఘ్నుండు తత్పుతుండు. వాని
కనమిత్రరఘునామకు లిర్వురుసుతులు జనించిరి. వారియం దనమిత్రునకు దులి
దుహుం డుదయించె. వానికి దిలీపుండు పుత్రుండు. ఆతం డె శ్రీరామునకుఁ
బ్రపితామహుండు. దిలీపునకు దీర్ఘ బాహువిరాజితుండగురఘు వుదయించె. 470

క. అతఁడే యయోధ్యయం ద, ప్రతిమబలుం డగుచుఁ బట్టభద్రుండయి యు
న్నతి నొప్పె వాని కజుఁడను, సుతుఁ డుద్భవమంది సుగుణశోభితుఁ డగుచున్. 471

క. దశరథుఁ డనుసుతుఁగాంచెను, దశదిశలవెలుంగుకీర్తిఁ దా నొంది యతం
డు శమితరిపుఁ డౌరామునిఁ, గృతానుసమతేజుఁ గాంచె గృతనియతుండై. 474

క. రామునితనయుఁడు కుశుఁడనఁ, గా మహి విఖ్యాతినొంది కలితయశుండై
శ్రీమహితుండై యతిధిని, గామసమానాంగకాంతి కలితుం గనియెన్. 473

సీ. అతిధికి నిషధాఖ్యుఁ డాత్మభవుం డయ్యె నలుఁడు తత్పుత్రకుఁ డలఘుబలుఁడు
వానికి నభుఁడనువాఁడు సూనుం డయ్యెఁ బుండరీకుఁడు వానిపుత్రుఁ డతని
కొడుకయ్యె జేమధన్వుఁడు వానికయ్యె దేవానీకుఁ డనఁబడుసూనుఁ డతుల
వీర్యవంతుఁడు వానికార్యసన్నతుఁ డహీనగుఁ డనునట్టితనయుఁడు కలిగె

తే వానికి సుధన్వుఁ డుదయించె వాఁడు శలునిఁ
గనియె నుక్థ్యుఁడు తత్పుతుఁ డనఘుఁ డఖిల
ధర్మకోవిదుఁ డామహాధాత్రిపతికి
వజ్రనాభుఁడు తనయుండై వాసి గాంచె. 474

క. నలుఁ డతనికి నుదయించెను, నలనామకు లిర్వు లిలకునాథు లనుచు ని
స్తులరీతిఁ బురాణంబుల, విలసిలు నంచెఱుంగవలయు వినుఁ డటమిఁదన్. 475

- తే. అందునొక్కఁడు వీరసేనాత్మజుండు, నితరుఁ డిత్వాకువంశజనితుఁడు నైరిఁ
సాధుమతులార! యిత్వాకుసంతతి నిట, విస్తరింపఁగఁబడియెను వేడుక దగ. 476
- క. ఈతనయులు భానుకులో, ద్వాతులు దుర్వారతేజమునఁ దగి బహువి
భ్యాతిని మించిరి విలస, త్పుతఃచరిత్రంబు దీనిఁ బూని పఠింపఁ. 477
- వ. సూర్యయములయనుగ్రహంబున బుష్ట్యయు సంతానంబును గలుగు. సూర్యలోక
నివాసంబు సిద్ధించు నని సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. 478

ఏ డ వ అ థ్యా య ము.

అత్రి నేత్రమునుండి చంద్రుఁ డుదయించుట. ౧౯

- క. మునులార! సోమునకు న, య్యెను నత్రిమునీంద్రుఁడు పిత యెల్ల మునులలో
గనియెఁ బ్రధానత నాతఁడు, ననజాసనుమాన సప్రభవుఁ డగుఁజుండీ. 479
- క. పరమేష్ఠిసృష్టియొనరుపఁ, బరమాదృతినుండి కనియెఁ బరమర్షిని నీ
శ్వరతుల్య నత్రినాతం, డురునియతిఁ దపంబొనర్చె నోహోయనఁగఁ. 480
- ఆ. దివ్యహోయనములు త్రిసహస్రములు మహా, నియతిఁ దప మొనర్చె నిర్జరనుతి
చెలఁగ ననుచు వింటిఁ జిత్త మాతనివీర్య, మూర్ధ్వగతిని బాతె నొక్కరీతి. 481
- క. సోమత్వమొందె నయ్యది, యామునినేత్రములనుండి యవ్వారి దిశా
స్తోమము భాసిలఁ బాతె ని, కామము దశవిధములై నగతు లలరారఁ. 482
- సీ. ఆగర్భవరము దిగంగనల్ గని హర్ష మలర ధరింపఁగఁ దలఁచియొక్క
మాటుగాఁ జనుదెంచి మౌనిసముద్భవం బయి యప్రత్యర్థ మౌనఱ్ఱిదాని
ధరియింపఁజాలక తనుబుద్ధి నేమని యూహించుచుకా వారలుండ నద్ది
ధరణిపైఁ బడియె; నం తట నిట్లు ధరఁబడు సోమునిఁ గనుచుఁ బితామహుండు
తే. నతని నెత్తిరథమునందుంచె లోకహి, తమునుగోరి యిట్లు ధరణిఁబడిన
యత్రిపుత్రుఁగాంచి యమరులు బ్రహ్మజు, లఖిలమునులు పొగడి రతులనుతుల.
చ. మునిముఖు లిట్లుగాఁ బొగడ ముందట సోమునితేజ మట్టె లో
కనిచయ మాదృతింగనఁగఁ గమ్రతరంబుగఁ దృప్తి నొందఁ జే
సెను దెసలెల్ల నిండె; విధిచే వినియుక్తుఁడు నౌచుఁ దద్రథం
బుననె వసించి సోముఁడు సముద్రయుతంబగుభూతలంబునఁ. 484
- క. తిరిగెను బ్రదక్షిణంబుగ, నిరువదియొకమాటు; లిట్లు లెసఁగెడువీర్యం
బరుదుగఁ బ్రవహించిన యా, ధర నెల్లెడ నోషధులు నితాంతం బొదవెఁ. 485
- తే. వేనిచే లోకములు తృప్తివెలయుచుండు, నట్టియోషధులుద్భవం బందె; నంత
లబ్ధతేజుఁడు సోముఁ డుల్లమున నమల, నుతులచేఁ దృప్తి నొంది సంతోష మలర.
వ. దశదశతిషడ్వ సంఖ్యాకసంవత్సరంబులు తపం బొనరించె. దాన హర్షించి బ్రహ్మ
విద్యర్యుండుగుపితామహుండు బీజోషధులకును, బ్రహ్మణులకును నధిపతివి

గమ్మని వరంబిచ్చిన సోముడు తదనుజ్ఞాతుండై యష్టహారాజ్యంబునొంది సహస్ర
శతదక్షిణంబగు రాజసూయమహాధ్వరంబొనరించి ఋత్విక్కులకుఁ ద్రిజగంబులం
దనకుంగల రాజ్యంబు దక్షిణగా నొసంగెనని వినంబడియె. ఆయజ్ఞంబున
బ్రహ్మర్షిసత్తములు సదస్యులైరి. పిరణ్యగర్భుండగు బ్రహ్మయు నత్రిభృగువులు
ఋత్విజులైరి. బ్రహ్మర్షి పరివృతుండై హరియు సదస్యుండయ్యె. అంత నాసో
ముని సీసీవాలియుఁ గుహువును, ద్యుతి, పుష్టి, ప్రభా, వసు, కీర్తిధృతి, లక్ష్మీ
నామంబుల నలరుదేవీనికరం బాశ్రయించె. 487

- క. అవభృథపరిపూతుండై, దివిజర్షి సమూహసంయుతిని దశదిశలం
బ్రవిమలకాంతుల ముంచుచు, సవమహిమకా వెలసె మిగుల శశధరుఁ డచటకా.
చ. వనరుహసూతిసత్కృతను వర్ధిలి పొందనశక్యమైనభూ
తిని మునిసంస్కృతం బగుచు దివ్యమునై తగుదానిఁ బొందె; నం
త నతఁడు సంపదంధుండయి న్యాయముతప్పి చరించె సుంత త
ప్పనుచు నెటుంగఁడయ్యెను నయంబును వీడినకారణంబునన్. 489

— చంద్రుడు తారను గ్రహించుట. —

- క. వినుఁ డావార్తను చెల్పెద, మునులారా! భూరిభాగ్యమున మోహితుండై
కనులంగానక యంగిర, సునితనయుని భార్యఁగొనియె సుమతి యడంగన్. 490
చ. సురలు సురర్షులెల్లఁ జని శోభిలునాతనివేడి రిట్లు నీ
వరయకచేసి తిద్ది తగ దార్య! యిక్కైనను దీనిమాని యీ
తరుణి నొసంగు మెప్పటివిధంబున సత్క్రియ లాచరింపుమా
గురుతరపాపకృత్య మిది కొంకకచేసితి వంచు దీనులై. 491
తే. ఎంతవేడిన నీయఁగా నెంచఁడయ్యె, మరలఁ దారను గురున కిమ్మాడ్కిఁ జంద్రుఁ
డామెనీయమి శుక్రుఁడాయంబుజారి, ప్రక్కజేరెను సురగురుపై ని గ్రుధను.
చ. ఇది తగుకార్య మెట్లులగు నీయెడ నూరకయున్న న్యాయమె
ట్లుదయమునొంది వర్ధిలెడు నోసురలార! యటంచు రుద్రుఁ డా
త్మఁ దగులునీతిఁ జంద్రుపయి దారుణకోపముఁ బూని కారుకం
బు దహనురీతిఁ బ్రజ్వరిలుభూరిశరంబు ధరించి పూన్కితోన్. 493
క. గురుపక్షంబునఁ జేరెను, సుర లాతనిఁగూడి రంత సురలపయిం గ్రో
ధరతికాదనుజులు చంద్రునిఁ, బరివేష్టించిరి నితాంతపౌరుషములతోకా. 494
క. అంతట బ్రహ్మశిరంబన, నెంతయు భయదంబుగాఁగ నెసంగెడు శస్త్రం
బింతనరానిక్రుధం గొని, పంతంబున వైచె శశియుఁ బరబలముల పై. 495
క. సురలు తనకీర్తి జెఱచుటఁ, బరికించి తదంతము నిక బాగుగఁజేయం
బరమన్యాయ మ్మని శశ,ధరుఁ డాయస్త్రంబు విడిచె దర్పము పొంగన్. 496
ఆ. తారకామయమయి తద్యుద్ధమప్పుడు, దేవదాసవులకుఁ దెంపుమీఱ

- సాగుచుండె, లోకసంతతిక్షయకరం, బగుచు నంతదాని నాపదలఁచి. 497
- క. అనిలోఁజేరక తుషితా,ఖ్యనుదాల్చినదేవతలు మహర్షులు తొలిదే
పుని శాశ్వతునికాబ్రహ్మను, గనఁబోయిరి శరణ మనుచుఁ గళవళపడుచున్. 498
- క. తెలిపిరి తత్సంగరమును, జలజాసనుఁ డంత ననికెఁ జనుదెంచి యుమా
లలనాధీశుని శుక్రునిఁ, బలుకుల వారించి న్యాయపద్ధతిమీఱన్. 499
- క. అంగిరసునకును నాతా,రాంగన నిప్పించె మరల; నాభార్యను జం
ద్రుంగూడుటచే గర్భిణి,గం గాంచి గురుండు క్రోధకలితుం డగుచున్. 500
- ఆ. నీదుకుక్షియందు నెలకొనుగర్భంబు, తన్వి! పరకృతంబు దానిఁ దాల్చు
జన దటంచుఁ బలికెఁ జాన యిషికాశ్ర,యమున దాని వదలె నాక్షణంబ. 501
- క. వనరుహసూతియు జనియిం,చిననాశిశురూప మెలమిచే దేవతలం
గొనుఁడంచుఁ బలికె; సంశయ,మున దివిజప్రవరు లార్చి బొగిలెడుతారన్. 502
- క. కని పల్కి రిట్లు సత్యంబునె పల్కుము పూవుఁబోడి పుత్రుఁ డితఁడు చం
ద్రునకుంగల్గెనొ గురునకు, జనియించెనొ నాఁగఁ దార సభఁ బలుకుటకున్. 503
- ఆ. సంశయించి తాను సత్యంబు పలికిన, గురున కేమియలుక గుదురుకొనునొ
యనుచు నూరకుండె; నంతఁ గుమారుండు,తా శపింపఁ బూనెఁ దార నపుడు.
- చ. జలరుహసూతి యాతనిని శాపమొసంగకు మంచుఁ బల్కి యా
వెలఁదిని జేరి సంశయము వీడఁగఁబల్కెను బంకజాక్షిరో!
పలుకుము సూన్యతంబుగను బట్టియితం దెవనిం బితా యటం
చెలమిని బిల్వఁగాఁ దగునొ యేర్పడ నన్న లతాంగి దీనతకా. 505
- ఆ. దోసిల్లాగ్ని యీతఁ డీసోమునకుఁ బుత్రుఁ, డనఁగ నాకుమారు నంతలోన
నెలమిఁజేరి చంద్రుఁ డేర్పడ మూర్ధము, ముఖమునందుఁ జేర్చి ముద్దుగొనుచు.
- సీ. బుధుఁడను నాహ్వాయంబును బెట్టె; నాబుధుం డాకాశమునఁగాననై ననేదొ
యశుభంబు భూలోకమం దుద్భవిల్లును;బుధునకు నిలయందుఁబుత్రుఁడొదవె
నతఁడె పురూరవుండనఁగనై లుండనఁ బ్రఖ్యాతినొందె; నారాజవర్చుఁ
డూర్వశియందుఁ దానొగి సప్తపుత్రులఁ గనియె నీయది, సోముజననమిట్లు.
- ఆ. చెప్పఁబడియెమీకు స్థిరకీర్తిదంబిది, మోనులార! సోముమహితవంశ
కథ యశంబు నొసఁగుఁగడునాయువునుభాగ్య, మునుమనోరథమ్మలనునొసంగు.
- క. అనఘం బిది మర్త్యులకుకా, వినినంజదివినను గల్గుఁ బృథుసంతానం
బనయంబు పాపజాలం,బును బోకార్పంగఁజాలు మునివరులారా! 508

పురూరవజనుజననము. ౧౭

- క. అనిపలికి లోమహర్ష యు, డమానమోదంబుమీఱ నమ్మునివరులం
గని మఱియు నిట్లు పలికెకా, వినుఁ డాబుధునాత్మజుండు విద్వాంసుం డై. 509

తే. తేజముననొప్పిదాతయై దేవతలను, యజ్ఞములఁదృప్తినొందించుమితదక్షి
ణలనుఋత్విజాలందన్నివెలసె నతఁడె, వేరునఁబురూరవసుఁడనఁబృథ్విదనరె. 510

క. ఆతండ్ బ్రహ్మవాదియు, భీతశరణ్యుండు వైరిభీముం డనిలో
నేతఱిని దుర్దముండగుఁ, ద్రేతాగ్న్యర్చకుఁడు భూపతిప్రవరుండున్. 511

చ. ఋతమె వచించి సంతత మహీనపవిత్రమతిం జెలంగి వి
స్తృతసుగుణాధ్య యాలలన నెంతయువేడుకఁ బెండ్లియాడి సం
యతరతియై జగత్త్రయమునందు నితాంతయశంబు మించఁగా
క్షీతి నలరారె నాన్యపతిసిద్ధుఁడు బ్రహ్మతపస్సమాయుతిన్. 512

ఉ. ఆన్యపచంద్రు నూర్వశియు హర్షమునం గని దేవగౌరవం
బూననిచి త్రవృత్తిమెయి నొక్కటిఁ గోరె నతండు నూర్వశిన్
మానసతృప్తిదాయిని నమానుషలభ్యను గూడి తృప్తికై
దా నలరారెఁ గేళుల నితంబిని నెమ్మది మెచ్చునట్లుగన్. 513

తే. చైత్రరథమను నారామసత్తమమునఁ, బదియునై దునువర్షముల్ భవ్యమైన
యట్టిమందాకినీతటమందునైదు, హాసములాటవర్షంబు లలకయందు. 514

క. తనరారువిశాలాపురమున సప్తాబ్దములు దేవముఖ్యహితంబై
కనుపట్టునందనంబున, నెనిమిదిసంవత్సరంబు లెలమిం గడపెన్. 515

వ. మఱియు నారాజచంద్రుం డగణ్యరూపవిలాసవతియగునాయువతింగూడి యుత్త
రకురు దేశంబులందును, దేవతాస్తుత్యమానేతరస్థలంబులందును విహరించుచుం
బ్రమోదంబు నందుచుండె. మఱియుఁ బుణ్యతమంబై మహర్షి సేవితంబు నగుప్ర
యాగస్థలంబునివాసంబుగా రాజ్యంబు చేయుచుండె. ఇట్లప్రతిహతవిక్రముం
డగునారాజన్యుండు జాహ్నువీనద్యుత్తరతీరంబునఁ బ్రతిష్ఠానపురంబు నిర్మించి
యందును గొంతకాలం బుండె. ఆతని కూర్వశియందు దేవతలుల్కలై మహాత్ము
లై న యాయువు నమావసు, విశ్వాయువులును శ్రుతాయువు దృఢాయువు,
వనాయువు. బ్రహ్మాయువు ననునేడ్వరు కొడుకులు గల్గిరి. అం దమావసుతన
యుండు భీమనామకుండు రాజేంద్రుండయ్యె. ఆతనికుమారుండు కాంచనప్రభుం
డావిద్యత్రప్రభువునటి బలశాలియగుసుహాత్ముండు తనయుండాతనిభార్యకేశిని
ఆదంపతులకు జహ్నునామకుండు తనయుండుకలిగె. ఆతండ్ సర్పమేధం బొన
రించె పతిలోభంబున నాతనింగంగ యాశ్రయించె గదా ఆతండంగీకరింపనికతన
నాతనియజ్ఞ హటంబు నాభాగీరథి ముంచె నప్పుడు. 516

చ. తనదగుయజ్ఞ హటము నితాంతజవంబున గంగముంచుటన్
గనుఁగొని క్రోధవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులురాలఁగా సుహా
త్తుని తనయుండు జహ్నుమునితోడనె దా శపథంబుఁ బల్కె ని
ట్లని; సురవాహినీ వినుము యజ్ఞము దీనిని బాడుచేయఁగన్. 517

- ఉ. పూనితివీపు నీదయిన పోకడలెల్ల నడంగఁద్రావెదన్
గానఁగనౌను నాదగునఖండమహత్త్వము నిల్వమింక నెం
దేని చనంగ నెట్టులగు నీజతనంబును మాన్పివై చెదన్
మానిని, దీనికిఁఫలము మానక యిప్పుడె నీవు పొందుమా. 518
- చ. అని వచియించి దేవనది నాత్మబలంబునఁ ద్రాగె నవ్విధం
బును గని మాను లాతనికిఁ బుత్రికగా వచియించి గంగ నా
ర్తిని గనకుండఁజేసి నృపతికముదమొందఁగఁజేసి; రంత దే
వనదియు జాహ్నువీప్రధితభవ్యయశంబును గాంచె నంతటన్. 519
- క. యువనాశ్వుతనయ లావణ్యవతిం గావేరి యనెడునామంబున నొ
ప్పువరారోహను జహ్నుఁడు, వివాహరీతికావరించె వేడుకమీఱన్. 520
- వ. ఆకావేరి యువనాశ్వుశాపంబున గంగార్ధంబునుండి వినిర్గతయై నదీశ్రేష్ఠ యను
విఖ్యాతింగాంచి జహ్నుమహర్షికిం బత్నియయ్యెనని యెఱుంగవలయు. 521
- తే. జహ్ను వాసతియందుఁ బ్రశస్తగుణుని,
ధార్మికుని బుత్తునిక సునందప్రధితుని
గాంచె నాతని కజకుండు కలిగె సుతుఁడు,
వానికొక్కతమాజుఁ డుద్భవముఁ గాంచె. 522
- క. అతఁడు బలాకాశ్వుండను, క్షీణిపతియై వెలసె నతఁడు సిద్ధబలుని స
త్పుతుఁ గుశు మృగయాశీలుని, వితతయశోవ్యాప్తదిశుని వీరుని గనియెన్. 523
- క. నలుగురుతనయులు కుశునకుఁ, గలిగిరి దేవతలఁబోలుకమ్రయశులు ని
స్తులబాహుబలులు వీరులు, నిలాధిపతిశేఖరులు నహీననియతులున్. 524
- వ. కుశిక, కుశనాభ, కుశాంబ, మూర్తిమంతులనునామంబులంబరఁగిరి పహ్లావు లాకు
శికుం బాఱఁదోలిన వనవాసంబుచేయుచునాతండు శతమఖతుల్యుండగు కొడు
కుం బడయంగోరి యుగ్రతపంబుచేయ వర్షసహస్రంబు నిండుటయు, శక్రండు
ప్రత్యక్షంబై సమర్థుం డగుకొడుకుగలుగునని వరంబిచ్చె. తద్వరంబున నింద్ర
తుల్యుండై గాధియను పేరంబరఁగు కుమారుండు గలిగె. 525
- క. పురుకుత్సతనయ యాభూ, వరునకు సతియయ్యె నామె వరగుణయుత యై
పరఁగుచు గాధికృపంగనె, నిరుపమగుణయుక్తఁ గూఁతు నెమ్మి తనరఁగన్. 526
- క. ఆమెయు సత్యవతి యనన్, భూమినిబేరొందిసుగుణభూషిత యగుచున్
నేమమున నుండ గాధియు, నామానిని గావ్యపుత్రుఁ డై సన్తుని యై. 527
- క. అలరారుబుచ్చీకున కి, మ్ముల నిచ్చెను సత్యవతియు ముదమున నతఁడే
సులలితుఁ డని ప్రేమించెను, గలదే యిలనిట్టి దనుచుఁ గాంతలు పొగడన్. .
- చ. మనుజవిభుండుగాధి యిటు మానిని నాముని కిచ్చి యంతటం
దనయుని బొందఁగోరి మునితల్లజు లెల్లరు సమ్మతించున

ట్లనువుగనల్లుడే కడుసహాయుడుగా నొకయిష్టి జేసె నం
దు నొకపదార్థ మేర్పడియె దోడనె యాచరు వారగింపఁగన్.

529

తే. తగునటంచు ఋచీకుండు తలచి భార్య, యైనసత్యవతిం బిల్చి చాన యిద్ది
సత్పదార్థము చరువనఁజాలు దీనిఁ, దల్లితోఁగూడి భక్షింపు ముల్ల మలర.

530

క. ఇది నీకు భక్ష్యమగుఁ జూ, మ్మది నీతల్లికిని భక్ష్యమగు నద్దానన్
గదిరెడుఫల మేమనఁగా, సదమలదీప్త్యన్వితుండు త్పత్రియవరుఁడున్.

531

చ. తను ననిగెల్పుభూమిపతితల్లజులే యిల లేకయుండఁ జ
క్కనియశ మొప్పఁగాఁదగు నఖండతరప్రతిభాయుతుండు నౌ
తనయుండు నీమతల్లికిని దప్పక కల్గెడు నీకు భామినీ!

యనుపమదాంతియుం దపము హరిశమంబును భూషణాలిగన్.

532

క. అలరెడుతనయవతంసము, కలుగున్ సత్యంబు మార్పు గాకుండఁగ నో
లలనా! భక్షింపఁదగున్, బలుకుల వీనిం దలంచి భక్షింపఁ జనున్.

533

క. అని పలికి ఋచీకుండు తప,మునఁగలయాసక్తిని వనమునకుం జనియెన్
జనపతివరుఁ డాగాధియుఁ, జను దెంచెన్ భార్యగూడి చరువును గొనఁగన్.

534

తే. తీర్థయాత్రాప్రసంగయుక్తిని ఋచీకు,నాశ్రమంబున కేతెంచి యాత్మజఁ గనె
సత్యవతియును హృష్టయైచరుయుగంబు, భర్తృనానతి గ్రహియించి పలుకు

క. తనజననిచేతికిచ్చెను, జనని యభేదముగ దాని స్వాంతమ్ముననె [తెన్ని.

న్ని నిజాత్మజ కొకదానిని, గొను మని యొసఁగంగ దానిఁగొని యాదృతిమై.

క. తనకిచ్చినదో కాదో, మునిపతి యని తలచు కాత్మ మునుకొనువేడ్కం
గొని భక్షించెను దానన్, మనుజాధీశాంతకరుని మహితప్రజ్ఞన్

537

క. తనయుని గర్భంబునఁ దా,లెను దానన్ దీప్రకాంతిఁ జెలఁగుచుఁ జూడం
గను ఘోరంబగు నాకృతి, వనితామణి కాంచె నంత భర్తయు దానిన్.

538

చ. నిరుపమయోగదృష్టిని గనెన్ విసుగొందెడుచిత్తమొప్పఁగాఁ
దరుణిని గాంచి యిట్లనియె దప్పెను గార్యము తల్లిచేత నీ
చరువు గతక్రమంబుగను జానరొ యీబడె నీకు దానసుం
దరి భవదాత్మజుండు కడు దారుణకర్తుఁడుఁ గ్రూరచిత్తుఁడున్.

539

తే. కాఁగలం డింక నీదునగ్రజుండు బ్రహ్మ
వేత్తయుఁ దపోధనుండు నౌవిశ్వ మెల్లఁ
దపమునన్ నిండఁజేయంగఁ దగినతనయు
నీకు నీయ నాచరువును నిల్వినాఁడ.

540

క. ఐనను విధిగతి నీపని, మానిని! వ్యత్యయముగాఁగ మాతె ననిన నా
మీనాక్షి సత్యవతి తన, మానస మురియాడఁ జాల మన్ననమీఱన్.

541

చ. పతిని బ్రసన్నుఁజేసి భగవంత మదాత్మజుఁ డిట్టివాఁడుగా

- క్షుతిఁ దగకుండఁ జేయఁదగు సిద్ధతపోబలయుక్తిగల్గి య
ప్రతిమయశంబుగన్న మిమువంటి మహాత్మునిపుత్రుఁ డిట్టిఁడౌ
ట తగునె యన్న నాముని కడఁక వచించెను ధర్మపత్నితోఁ. 542
- క. కోరిక నిటు తలఁపఁగలే, దోరమణీ! యిట్లుపల్కుటొప్పునె సుతుఁడౌ
దారుణకర్తుం డస్త, త్కారణమున ననిన మరలఁ గామిని పతితోఁ. 543
- క. తలఁచినయంతన లోకం, బుల సృజియింపంగఁగలవు పుత్రుం డన నో
కలుషహారా యెంతటిపని, యలఘుశమాన్వితుని వృత్తిహారిని సుతునిఁ. 544
- క. కరుణింపఁదగుదువీ వని, తరుణీమణి మఱియుఁ బలికెఁ దాపసవర్యా!
పరికింప మనకుఁ దాదృశ, ధరణీశాంతకుండు కల్గదప్పని దైనఁ. 545
- క. ఆపలుకు మార్ప నర్హ, వ్యాపారము గానిదైనఁ బౌత్రుం డటులే
భూపాలాంతక పౌత్రుం, డే పుట్టెడునట్లు వరము నిష్ఠా యనినఁ. 546
- క. తనయుండౌ తత్తనూజుడౌ, వనితా! యట్టిం డె యగును. బరికింప భవ
న్తనమునఁగోరినయట్లులే, తనయుండు కృపాకరుం డుదయమొందెడుఁ జూ. 547
- చ. అనిపలుకంగ సత్యవతి యప్పటికీఁ ముదమొందె నంత స
త్తనయుండు దాంతుండుఁ దపమెద్రవ్యముగాఁగలవాండు భార్గవుం
డన జమదగ్నినాఁబడెడు నట్టియశోనిధి యుద్భవిల్లె; నా
మునియమరేశకేశపుల ముందుగ లోనఁ దలంచి యవ్వలఁ. 548
- తే. చరువునందుఁదదంశముల్ చక్కఁజేర్చి, యుండె విధిగతి వృత్త్రమ యుక్తిసద్ది
వారిచే భక్షితం బయ్యె వైష్ణవార్ధ, భాగమునఁ బుట్టె జమదగ్ని పరమగుణుండు.
- సీ. అట్లు చరువ్యత్యయంబొనరించుట జమదగ్ని నామంబు క్షమఁ జెలంగె
నాసత్యవతి యెంతయే సత్యధర్మపరాయణకౌశికీ రమ్యనామ
మలరంగఁ బుణ్యాత్మయై మహానదియయి యిదెప్రవహించెడు లమిమిగుల
నిక్షౌఢుకువంశ్యుడై యెసఁగు రేణువునాఁగధరణీశుండుఁకడౌ ప్పెఁ దత్కుమారి
- ఆ. కామలి యన రేణుక యనఁగ నలరారు, నామె యాబుచ్చీకు నాత్మభవుని
భర్తగా గ్రహించి పరమతపోనిధి, సకలవిద్యలందు సాగరసము. 550
- క. దారుణచిత్తుని నిగమా, ధారుని వరచాపవేద్యతత్త్వజ్ఞుని గం
భీరమతి జామదగ్నుని, భూరవణాంతకుని రాముఁ బుత్రుని గనియెఁ. 551
- క. ఆతండు దీప్తపావకుఁ, డే తగ నీరూపమొందెనేమొ యనఁగ వి
ఖ్యాతుం డగుచుఁ బితామహుఁ, భూతలమున సకలసుగుణములఁ దుల్యుండై.
- క. అలరారె బ్రహ్మవిస్వరుఁ, డలఘుతపశ్శాలియు నయి యాఘనునకు న
వ్వలివాఁడు[శునశ్శేఫుం, డలరె శునఃపుచ్చుఁ డతని కనుజుం డయ్యెఁ.] 553
- తే. కుశికనందనుడౌ గాధి కొడుకుఁ గనియె
నవని నతండు విశ్వామిత్రుఁ డనఁగఁ బరఁగె

దపము విద్యయు శాంతము ధనముగాఁగ

నతఁడు విఖ్యాతుఁ డగుచు బ్రహ్మముని యయ్యె.

554

సీ. ధర్మాత్ముడై నయాతండు రెండవపేర విశ్వరథుండన వెలసి కౌశి

కాన్వయవర్ధనుం డగుచు ఖ్యాతిం గాంచె; దేవరాతాదులౌ పావనాత్ము
లతనికి సుతులైరి వితతవిఖ్యాతిచే వారిపేరులు చాలఁ బ్రబలె జగతి
దేవరాతుఁడు జ్యేష్ఠుడై వానినింగాంచె నతనితమ్ముఁడు కతియనఁగనొప్పె.

తే. నతనిపుత్రులు జగతిఁ గాత్యాయను లన, నలరి రవల హిరణ్యాత్ముఁడవలరేణు
రేణుకులును సంకృతియు విరించితుల్యు, లైన గాలవముద్గలు లైరి సుతులు.

వ. మదుచ్ఛందజయులును, దేవతాష్టకులును, గచ్ఛప, హరితులు, ననువీరు విశ్వా
మిత్రతనయులు. వారిగోత్రంబులు జగద్విఖ్యాతిం గాంచె. కాదూషసంతతివారు
ప్రాణినులనియు, బభ్రువులనియు, ధ్యానజప్యలనియుఁ, బార్ధివులనియు, దేవ
రాతులనియు, శాలంకాయనులనియు, బాష్కలులనియు, లోహితులనియు,
యమదూతలనియుఁ బ్రఖ్యాతిం గాంచిరి. ఇంకను సౌశ్రవాదిగణంబులు కుశిక
గోత్రసముద్భూతంబు లై ప్రఖ్యాతినొందు.

556

తే. కౌశికుండయి బ్రహ్మరి కాంతుడైన, పౌరవుం డొప్పెఁ దద్వంశభవులు జగతి
విశ్రుతిం గాంచి రరివీరవితతి నడచి; గాధినందనుఘంతానగణమునందు.

557

క. తొలివాఁడు శునశ్శేపుం, డలఘుప్రఖ్యాతినొందె నాభార్గవుండు
జ్వలకౌశికాన్వయత్వము, పాలయుట రాట్టిహ్నుములను జొందె విధిగతిక.

— హరిశ్చంద్రనియజ్ఞంబునందు శునశ్శేపుండు పశువుగా గ్రహింపఁబడుట. —

క. మునులారా! యాగాధేయనకు శునశ్శేపుఁడనఁగ నుదయించె సుతుం
డని వింటిరి గాదె హరిశ్చంద్రనియజ్ఞమునందు వాని దోర్బలయుతునిక.

559

తే. నిర్ణయించిరి పశుతనొంది నవమెల్లఁ, బూర్తిచేయంగ నంత విబుధు లతనిని
మరల నిచ్చిరి గాధేయవకాని కెలమి; దానిచే దేవరాతుఁడై తనరె నతఁడు.

సీ. దేవరాతాదులు దీప్తతేజస్కులు సుతు లేడ్చు రాగాధిజునకు నుర్వి
విఖ్యాతిఁ దెచ్చిరి వినుఁడు దృషద్వతీసుతుడైన యష్టకుం డతనికొడుకె
యతనికి లోహి యకసుతుఁడుదయించెను; జహ్నుగణంబు సంస్తవముచేయఁ
బడియెఁగదా యింక బ్రహ్మమునీశ్వరులార! యాయువునాఁగ భూరికీర్తి

తే. నొందినట్టి మహాత్ముని యుత్తమాన్వయంబు వివరింతు నది పాపహరమువిమల
తరము కీర్తికరంబుఁ బుత్రప్రదంబు, జ్ఞానవైరాగ్యదము నయి త్నమఁ జెలంగు.

తొమ్మిదవ అధ్యాయము.

ఆయు నృపతిసంతతి.

క. వినుఁ డవల నాయువనురాజునకుక స్వర్భానుతనయ సుగుణనిధి యనం

- జను ప్రభ భార్యగనెలకొని, తనయుల నైదుగురఁ గనియె దరోజ్జ్వలులఁ.
- క. వారెల్ల మహారథు లై, ధారణి బాలించి మిగుల ధర్మాత్ములుగాఁ
బేరింది రందు నహుషుం, డారయఁ బ్రథముండు వాని కవ్వలివాడై. 565
- ఆ. వృద్ధశర్మయలరె వీనికి ననుజుండు, రంభుఁ డయ్యె నవల రజి యనేన
సుండును సహజులై రి సారిది ముజ్జగముల, వీరియశము కీర్తి వెలసె మిగుల.
- సీ. రజియన ధాత్రిఁ బరఁగు రాజు పంచశతతనూజులంగాంచె దత్కులంబు
రాజేయమనఁగ నింద్రభయావహంబయి తనరారె నొక్కట దైవదాన
వాతిభయంక రాహవము ఘటిల్లంగ నిరుదెగలందున్న యిద్దతేజ
లంబుజసంభవునంతికంబున కేగి పలికి రిట్లనుచు నీబవరమందు
- తే. విజయ మేపక్షమున కగు విశ్వనాథ, తెలుపవే తత్త్వవార్త నాపలుకు వినఁగ
వేడుకయ్యెడు నా విని విధి వచించె, దనయులార వినుండు సత్యంపుఁ బలుకు.
- క. నరవతివరుడొరజి యెవ్వరికొఱకు ధృతాయుధుండయి బవరము చేయుఁ
వరుసఁ ద్రిలోకంబుల గెల్తురు వా రనుమాన మిందుఁ దోచదుసుండి. 566
- తే. ఎందు రజి యుండు నందుండు ధృతియు నద్ది
యెందు నుండునొ శ్రీదేవి యందె యుండు
నన్ని రెండు నెందుండునో యందె ధర్మ
జయము లుండు నటంచని సరసిజజని. 567
- చ. పలికిన నాలకించి సురవరులు రాక్షసులుఁ జయాధ్యులై
యలయక యారజిం గనఁగ నప్పుడ పోయి వరించిరాప్రభా
జలరుహనేత్రపుత్రుఁడు విశాలతరోత్తమతేజ మొప్పు ని
మ్ములఁ బరరాజిఁ జెందుచును భూతదయాపరుడై చెలంగుచుఁ.
- క. కులవర్ధను డైయుండెను, నిలేశు నారజిని గాంచి యెంతయు హర్షం
బుల దేవదానవేజ్ఞులు, పలికిరి ధర్మాత్త! భూమిపాలశశాంకా. 568
- క. మాకుఁ జయముఁ గూర్పం, జేకొమ్ము శరాసనంబుఁ జెచ్చెట నన నా
భూకాంతుండు వారలతో, నీకరణి సాధుయశము హితముగ వెలయఁ.
- క. తనవాక్యంబుల స్వాధ్యము, గనఁబడుచుండంగఁ బల్కెఁ గడఁగి శతమఖా
దనుజులనందఱి వీన్యంబున నేను జయించి ధర్మమున నింద్రుడనై. 571
- క. తనరారఁగఁ గల్గినచో, నని నొనరుతు నన్న సులు హర్షంబున నో
మనుజేంద్ర! నీయిష్టము, గను సఫలత ననిరి కార్యకారవచరతఁ. 572
- క. నరవరుండును సురవాక్యం, బరుదుగ విని దానవాళినంతం గని య
క్కరణిని బల్కెను ద్రిగళో, త్కరముం గని కల్కినట్లే గారవమొప్పుఁ. 573
- చ. దనుజులు స్వాధ్యమేయట నితాంతము ముఖ్యముగాఁ దలంచి ద
ర్పనిహితచిత్తులై మిగులఁ బౌరుష మొప్పు వచించి రొన్నసా!

వినుము విరోచనాత్మజాఁడు విశ్రుతుఁ డౌగద మాకు నింద్రుఁ డౌ
ఘనుఁడె తదర్థమే కడఁకఁ గయ్య మొనర్తుము నీవు నీ యనికా.

574

క. నిలువుము ప్రహ్లాదున కీ, పలుకుల నెఱిఁగించి మరల వత్తు మనఁగ న
ట్టులె కా నిమ్మనె నాన్మపుఁ, డల విబుధులు నేర్పుమీఱ నారజివృత్తికా.

575

క. కని పల్కి రిట్లు నీ వీ, యనిమొన దానవులఁ గిట్టి యపజయ మొందం
గను జేయు మగుదు వింద్రుఁడ, వన నానరపతియు దానవప్రతతిఁ దగకా.

576

ఆ. మారుకొని కడంక మర్దించె నింద్రున, కని జయింపరాని యమితబలుల
రాక్షసులను మఱియు రజిభూపుండమరులఁ, బాసి చనినసిరిని బలముమెఱయ.

క. మరలించె నంత నింద్రుఁడు, గురువీర్యము మెఱయఁ బొల్పు ట్కోఁగీశుని ని
ర్భరతేజఁ గాంచి యెల్లరు, సరిగా విన నేను రజికి త్కౌఁగిమణికికా.

578

క. తనయుండ ననుచు మఱియును, ననియెకా విబుధాళికెల్ల నధిపతి వీవే
జనకా! సందియమే లే, దనఘా నే నీకు సుతుఁడ నను విఖ్యాతికా.

579

తే. కర్తములచేత నొందఁగాఁ గల నటంచుఁ
బలికె నీరీతి శతమఖిలకుల విని
యతనిమాయను వంచితుండై నరేంద్రుఁ
డెల్లె యాఁగాక యని యింద్రు నలరఁజేసి.

580

ఉ. అంతట నమృహీరమణుఁ డాదృత్తి స్వర్గము నొందఁ జాలదు
ద్దాంతులు యుద్ధదుర్మదులు తత్తనుజాతులు స్వర్గరాజ్య మొ
క్కింతయు జంకులేక యమరేశ్వరునికా గణియింప కేగి వే
పంతము మీఱఁగాఁ గొనిరి బాపురె యంచు జనుల్ తలంపఁగకా.

581

తే. పంచశతరాజసూను లీపగిది స్వర్గ
రాజ్య మాత్మవశంబుగ రమణఁ జేసి
కొని తదాదిగ దుష్పథంబునను నే్వచ్చుఁ
దిరుగుచుకా ధర్మసూన్యు లై తెంపు వెలయ.

582

క. పలువిధముల రాజ్యంబును, విలయాంతకుఁగిది మిగుల భీతిలఁ జేయం
గలవిలపాటొందిరి వి,ప్రులు ధర్మము చెడియె ననుచుఁ బొగులుచు నెదలన్.

చ. ధరణిపసూను లిట్లు ఊతిదైవములకా గణియింపకుంట స
త్వరముగ దర్పహీనులయి ధర్మవిహీనులు నొటఁ గాంచి ని
ర్జరవిభుఁ డాత్మరాజ్యమును గ్రమ్మఁ గైకొని యాకుమారులకా
దురమునఁ జంపెఁ గామమునఁ దోరపుగ్రోధమునకా గతాత్మని
ర్భరబలయుక్తులొట నిటు రాజ్యము నింద్రుఁడు పొందునీకథకా.

584

క. వినునో యెవ్వఁడు నిల్పునో, మనమున నెవ్వఁడు వారు మహి డౌర్గత్యం
బును మాని సుఖింతురు పుణ్యానికేతను లగుదు రనుచు నమ్మునితెతికా.

585

- ఆ. తేటపఱచి మఱియు దివ్యవాక్కుల సూతుఁ, డిట్లుఁలికె రంభుఁ డించుకయును
సంతతిం గనంగఁజాలక యుండె న, నేనసునికులంబుఁ బూని వినుఁడు. 586
- వ. అనేససునకు మహాయశంబున నలరు ప్రతిక్షత్రుం డుదయించె. వానికి సృంజ
యుండు తనయుం డాతనికి జయుండు కుమారుం డవ్వానికి విజయుం డాత్మ
భవుం డాసుకీర్తిధురంధరునకుఁ గృతి కొడు కాతనికి హర్యత్వతుండు సూనుం
డాతనికిఁ బ్రతాపవంతుఁ డగుసహదేవుం డౌరసుండు, వానికి నదీసుండును,
వానికి జయత్సేనుండును, వానికి సంకృతియు, నాతనికి క్షత్రవృద్ధుండును,
నాధర్మాత్తునకు ననేససుండును జనియించిరి. ఆక్షత్రవృద్ధునకే మరల సునీహా
త్తుండు జనించె. వానికి ముగ్గురు కుమారులు కాశ్యశల్యగృత్స్నమదు
లనం బరఁగిరి. అందు మూడవవానికి శునకుం డాత్మజుండు, వానికి శౌనకుం
డుదయించె. మఱియు బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్య శూద్రు లవ్వానినుండి వృద్ధి
నొందిరి. శల్లాత్మజుం డార్జునేయుండు వానికిఁ గాశ్యపుండును, వానికిఁ గాశీ
పుండును, దీర్ఘతపుండు ననునిరువురును, దీర్ఘతపునకు ధన్వంతరియు జనించిరి.
ధన్వంతరి తఃప్రభావమహితుండయ్యె. కారణాంతరంబున మనుష్యలోకంబున
ధన్వంతరియే యుదయించె. ఆతండు కాశీరాజయి సర్వరోగనివారకుండయి
భరద్వాజమునివలన నాయుర్వేదంబుఁ బడసి భిషగ్వరుండై యాయుర్వేదంబు
నెనిమిదివిభాగంబులుగ నొనరించి శిష్యులకుం బంచిపెట్టె. ధన్వంతరికిఁ గేతు
మంతుండును వానికి భీమరథుండును, వానికి దివోదాసుండును బుట్టిరి.
దివోదాసుండు వారాణస్యధినాథుం డయ్యె నంత. 587
- క. నరవరుఁ డీతఁడు కాశీపురపతి యగుసమయమందె భూరితరబల
స్ఫురణమున నొప్పుక్షేమక, సురవై రియు దాని మనుజుశూన్యముఁ జేసెన్. 588
- వినుఁ డద్దానికిఁ గారణంబును దపోవిఖ్యాతించే మించు నీ
శునిభ క్తుండు నికుంభుఁ డానగరమున్ శూన్యాకృతిన్ గాంచు నం
చనుచున్ దన్తితి వేయియేం డ్లనుచుఁ గ్రౌర్యం బొప్పఁగా శాప మి
చ్చెను దద్వాక్యము నాలకించి నృపుఁడుం జింతించి సాధ్వాజ్ఞచేన్. 589
- క. తనరాజ్యము తుదిభాగంబున గోమతి నదికిఁ జెంతఁ బురమును నిర్మిం
చెను, బూర్వము వారాణసి, ఘనభద్రశ్రేణ్యనృపతి కాంతుండు పతిగన్. 590
- క. అలరుచు నుండెను దన్మాఘ, పలలామునిసుతులు చాపపాణు లమేయుల్
గలరు శతసంఖ్యు లవ్వారలనెల్లర భూరిసంగరంబునఁ గడఁకన్. 591
- క. సమయించి దివోదాస, క్షమాధిపతి తా గ్రహించె సరగున రాజ్యం
బమితబలుం డయి పొల్చుట, సమరము తుములముగ మిగుల సాగెడుతఱినిన్.
- వ. భద్రశ్రేణ్యపుత్రుం డగుదుర్ధ్వముండు బాటుం డని దివోదాసుచే గరుణ విడు
వంబడియె. ఆతండు హైహయలతో బంధుత్వం బొంది పితృధనం బగురాజ్యం

బేరుఁ గాంచె యయాతియుఁ బృథ్వీ కీశుఁ
డయ్యె జ్యేష్ఠుఁడు యతియు విఖ్యాతఁ గాంచె.

600

వ. యయాతి కకుత్స్థకన్యకయగు గోదేవిని బెండ్లియాడె. యతి యనువాఁడు మునివృత్తి నవలంబించి ముక్తిం గోరి తపం బొనరించుచుండె. తక్కినయైదు గురిలో జ్యేష్ఠుండగు యయాతి రాజన్యుల నోడించి భూమినెల్ల నార్జించి ప్రభువయ్యె నంత.

601

తే. శుక్రతనుజాతయయి చాల సురుచిరాంగి
యైన యాదేవయాని భార్యగ గ్రహించె
మఱియు వృషపర్వరాక్షసమండనాత్మ
జాత శర్తిష్ఠ నింతగా సంగ్రహించె.

602

సీ. యదుతుర్వసుల దేవయాని యిద్దఱు గాంచె
ద్రుహ్యుని ననువుఁ బూరుని గనియెను
శర్తిష్ఠ యాభూషణత్తమునకు నిందుఁ
డతిహర్షమున భాస్వరాంగ మగుచు
సాంగమై కనకమయంబు దివ్యమునయి
తగి మనోజవమునఁ బొగడఁబడుచు
సద్వంశభవములై చారులక్షణములఁ
దనరారు హయరత్నతతులు గలిగి

తే. కార్యసాధనమె ఫలంబుగాఁ జెలఁగుచుఁ
దగురథం బిచ్చె నట్టిస్యందనము నెక్కి-
యాటుదినములలో భూమినంత గెలిచి
యుద్ధదుర్ధరుడై కీర్తి యొప్పుచుండు.

603

క. సురలను దేవారుల న,చ్చెరువును బొందంగఁ జేసె జిత్రతరంబౌ
నరదం బది కౌరవులకు, వరుసగ నొప్పారె దానివైభవ మెల్లన్.

604

వ. సంవర్తవసువునుండియుఁ గౌరవుం డగు జనమేజయునుండియు మరలె. పరీక్షి-
త్తున కదిలభింపఁ దయ్యె. దీనికిం గారణంబు గర్గమునిశాపంబు తద్విధంబు వినుం-
డు. గర్గమునితనయుండు బాలుండై యుండ జనమేజయుండు హింసించె. దాన
బ్రహ్మహత్య నొందె. ఆపాపంబున నారాజు దుర్గంధాంగుడై యిటునటు తిరు-
గుచుఁ బౌరజానపదులు విడువ మనశ్శాంతినొదక దుగ్ధసంతప్తుడై యేమహా-
త్ముల సభకుం బోవంజాలక శౌనకుండనుబ్రహ్మర్షిని శరణంబు నొందుటయు
నామునిచంద్రుండు.

605

క. జనమేజయుచే జేయిం,చెను హయమేధంబు దానఁ జెందు శుచిత నం
చని యవభృథ మొనరింపఁగఁ, దనుదుర్గంధము నశించెఁ దత్తణమాత్రన్.

606

- ఆ. ఆక్షణంబ రాజు నాశ్రయించెను దివ్యరథము తృప్తదేవరాజదత్త
మగుచు దానిచే బృహద్ధ్రుం డనబడె, నదియు నవల నతనియాత్మజునకు.
- క. అనుకూలంబై యొప్పెను, వినుండు జరాసంధు నతని భీముండు వధిం
చెను వాసుదేవునకు నిచ్చెను దానిం బ్రీతిమీఱఁ జెలఁగుచుఁ బూన్కిన్. 608
- క. మునులార! పూర్వకథ నింకను వినుఁడీ మాయయాతి కంధియుతంబై
పెనుద్వీపసప్తకాన్విత, మునునగు భూమిన్ జయించె మునుకొనుపూన్కిన్.
- సీ. అవల రాజ్యంబు యయాతియే విభజించి తనపుత్రులకు నిచ్చెఁ దద్విధంబు
వినఁదగియే యుండుఁ గనుకఁ దెల్పెదఁ బూర్వదిక్కునందున్న మేదినికి జ్యేష్ఠుఁ
డైనట్టి యదుని నెయ్యమున నాకుని జేసె మధ్యభూమికిఁ బూరు మహిపుఁ జేసి
దక్షిణపూర్వస్థధరణికిఁ దుర్వసుఁ బట్టభద్రుని జేసె వారిచేతఁ
బత్తనవర్య సప్తద్వీపవతియైన ధరణి పాలితయయి తనరుచుండె.
- తే. వారిధర్మంబులే తరువాతివారు, చక్క రక్షింప సాగిరి సతత మట్లు
ధనువు బాణంబులం బూన్కిఁదాల్చి పంచ, తనయయు క్తుండునౌ రాజతల్లజుండు.
- క. జర నొందె బంధువులపై, బరువును మోపుచు యయాతి పార్థివుఁ డంతఁ
శరచాపంబులఁ బోనిడి, చరియిం చెన్ దుష్టయుండయి ధృష్టలి నెల్లఁ. 611
- చ. తనయుల కిట్టిరీతి వసుధన్ విభజించి యొసంగి యాయదుం
దనయవరేణ్యుఁ గాంచి యిటు ధర్మయుతంబుగఁ బల్కె నోకుమా
ర! నను జరాభరం బిదె కరంబు వ్యథం గనఁ జేయఁబూనె దా
నిని గ్రహియింపు మెట్టులౌ యనిందితతావకరూపవైఖరిన్. 612
- ఆ. నే గ్రహించి ధరణి నెమ్మిఁ జరించెద, నాజరాభరంబు నాకు బదులు
గా ధరించి నీవు కదలక యుండుము, నాగ నిట్టులను దనయుండు కడఁక. 613
- సీ. ఈధర్మభిక్షమే నేబ్రాహ్మణునకు నిచ్చెన నంచు శపథంబుఁ జేయలేదు
గాన నీముదిమిని గ్రహింపఁగా నొల్ల జరయందుఁజాల దోషములుపొదలుఁ
బాసభోజనముఖపద్ధతులం గూడ నాదోషములు గల్గు నట్లు లోట
దాని గ్రహింపఁగాఁ దలపోయఁజాలను నేఁగాక ప్రియసుతుల్ నీకుఁ గలరు
- తే. గాన ధర్మజ్ఞుఁ డవగుట సూను నొరుని
వేడుమా యను నమ్మాట వీనులఁ బడఁ
గనె యయాతియుఁ గ్రోధయుక్తిని దమాజు
నిస్సిరో యంచు వచియించె నిట్లు కడఁగి. 614
- క. నీ కాధారం బెవ్వఁడు, నాకంటెన్ మఱియు నీకు నయః ధముల కా
పోకడలఁ దెల్పు నెవ్వఁ, డోకొడుకా దుష్టబుద్ధి నొందుచు నన్నున్. 615
- క. పూనితి తిరస్కరింపఁగఁ, గానవు సత్పథము దేశికప్రవరుఁ డనన్
నే నౌదుఁ గాదె నాదగు, నానతి దాటంగఁ దగునె యంచు నమర్షన్. 616

- ఆ. శాపదగ్ధుఁడేసి యైపతి యిట్లనె, నీదుప్రజలు తమకు నృపుఁడు లేక
యుండగలరు శంక యొక్కింతయును లేదు, నాదుఁలుకు సఫలమౌ దగంగ.
- చ. మునివరులార! యీవిధిని భూపతి నల్వరఁ బుత్రవర్యులకొ
గొనకొని శాపదగ్ధులుగఁ గొంకక చేసి కనిష్ఠుఁ డౌపురం
గనుఁగొని యావచస్తతినె క్రమ్మటఁ బల్కెను నీదుప్రాయముం
గొని చరియింపఁ గోరెదను క్షోణిని నాముదిమిక్ గ్రహింపుమా. 618
- క. మనసార నీవు గోరినఁ, దనయా! యిదె యిచ్చువాఁడ దాని ననిన నా
జనకాజ్ఞరీతి ముదిమిక్, గొనియెం బురుఁ డంత వయసుఁ గొనుచు నృపుండుకొ.
- క. మనుపటిచందంబున మేదిని నెల్లఁ జరింపఁజొచ్చె ధీరుఁడు ప్రాయం
బున నొప్పి నేవచ్చఁ గ్రీడిం,ను గోరి మహేంద్రసభను భాసీలుదానికొ. 621
- క. అనుపమలావణ్యము గల్గిన విశ్వాచియును దోడఁ గ్రీడారతి రా
ననవిల్తుఁడు పురికొల్పం,గను జైత్రరథంబునందుఁ గాంక్షఁ జరించెకొ. 622
- సీ ఎపుడు కామంబుల నెల్లఁబొందియుఁ దృపుఁ డయ్యెనో నృపవరుఁడపుడు జరను
బురునుండి కొనియెను వరమునులార! యయాతి పల్కినగీత మాలకింపుఁ
డతఁడు కూర్తం బెట్లు స్వాంగమ్ములకొలోన నిమూడునట్లుగఁజేయు నెల్లకొర్కు
లను నట్లుగాఁ బొంది వినుతించె నీగాథ వినుఁ డద్ది వీనుల విందు సుండి
- తే. “కామ మనునది యుపభోగకలన నుపశ
మింప దేనాఁడు వహ్నియు మిగులు హవిసు
చేత నభివృద్ధి నొందినరీతి వృద్ధిఁ
బొందు నటుగాన విడువంగఁ బూనవలయు. 623
- క. ధరణిక్ యవలును ప్రీహులు, హిరణ్యముకొ బశుసమూహ మింతులు మేలొ
పరికరములు కామంబున, కరయంగ నివి చాల వద్ది యధికతరం బొ. 624
- క. అని తలఁచి మోస మొందం,గను జనదు మనస్సుచేతఁ గర్తంబున వా
క్కున భూతవితతిపైఁ బా,సనియతభావంబు నెవఁడు పడయఁడొ యతఁడే.
- ఆ. బ్రహ్మపదము నొందుఁ బరులవలన భీతిఁ, గనక నొరులభీతిఁ గనఁగఁ జేసు
కెద్ది కోర కెవనినేని ద్వేషింపక, యలరు నతఁడు పొందు నజానిపదము. 626
- ఆ. ఎద్ది విడువ సాధ్యమే కాదొ కుమతుల, కెద్ది చెడియుఁ జెడకయే యెసఁగునొ
యెద్ది ప్రాణవితతి నెల్లఁగూల్చెడురోగ,మగునొ యదియెత్పవ్యయనఁగఁ బరఁగు.
- క. దానికొ మానిన సుఖమే, కానంబడు వార్ధకంబు గల్గినఁ గురులుకొ
గానఁబడుకొ శ్వేతములై, మానుగ దంతములు వదలు మహి వృద్ధునకుకొ.
- క. వినుఁడు ధనజీవితాశలు, తనుపాటవ మెడలుతఱిని దలుగవు కామం
బునఁ గల్గుసుఖము స్వర్గం,బునఁ గల్గుసుఖంబు నెన్న భూరితరములొ. 629
- తే. ఇవ్వి తృప్త్యాక్షయంబున నెసఁగుసుఖము,నందు పోడశభాగంబు నందలేవు”

సమత నని యిట్లు ధాజన్విన త్తముండు, పలికి జరంగొని వని జేరె భవ్యనియతి.
క. చిరకాల మతులతపమును, ధరణీశుఁ డొనర్చె బట్టుదలఁ బూని మహా

త్తరభృగుతుంగంబున వత్సరశతములు తపముచేసి తనువుఁ ద్యజించెన్. 631

తే. అనశనుం డయి తపమిట్లు లొనరిచి నృపుఁ

డంగముఁ ద్యజించి స్వర్గంబు నందె; నతని

వంశమునఁ బంచపూరుషుల్ వజలి రంత

వారివంశాళి వ్యాపించె వసుధ నెల్ల. 632

వ. సూర్యుం డాత్మగభస్తులచే లోకంబు వ్యాపించునట్లాయయాతివంశ్యులు వసు
ధాతలంబెల్ల వ్యాపించిరి. అందు యదువంశంబు వివరించెద దానియందె
శ్రీమన్నారాయణుం డుదయించెగదా. ఆతండె వృష్ణీకులంబు నుద్ధరించె నని
సూతుండు పలుకుటయు. 633

సదునొకండవ అధ్యాయము.

— ౧౦ దు శ్యం త చ రి త్ర ము. —

క. మును లిట్లని రోసూతా, వినవలతుము పూరువంశవిస్తృతి నెల్లన్

ఘనవంశ మిద్ధి తత్సహ, జనికాయ తనూజకోటిచరితం బెలమిన్. 634

తే. వేలువేట వచింపుమా విస్తరించి

యనిన సూతుండు పలికె నోయనఘులార

మహిమ వెలసినపూరునిమహితవంశ

మానుపూర్విగ విస్తృతినలర వినుఁడు. 635

వ. పురుభూపకుమారుండు సువీరుం డాతనికొడుకు మనస్కుండు, తత్పుత్రుం డభ
యదుం డాతనియాత్మభవుండు సుధన్వుం డాతనిసూతుండు సుబాహుం డాతని
తనయుండు రౌద్రాశ్వం డాతనికి దశార్హేయువు, కృకణేయువు, కక్షేయువు
స్థండిలేయువు, సన్న తేయువు, ఋచేయువు, జవేయువు, స్థలేయువు, ధనేయువు,
వనేయువు, ననుదశకుమారులును; భద్రయు, శూద్రయు, మద్రయు, శలదయు,
మలదయు, ఖలదయు, నలదయు, సురసయు, గోచపలయు, రత్న కూటయు నను
దశకుమారికలును గలిగిరి. అత్రివంశసంజనితుం డగుప్రభాకరముని వారిని
భార్యలఁగా గ్రహించె ఆమునియు భద్రయను భార్యయందు యశోవిరాజితుం
డగుసోమునిఁ గనియె. స్వర్భానుహతుండయి సూర్యుండు నభంబునుండి భూ
మిపైఁ బడుచుండ లోకంబు తిమిరాచ్ఛాదితం బగుడుఁ బ్రభాకరముని లోక
సంతాపనాశకరంబుగాఁ బ్రభ నొకదానిం బుట్టించి సూర్యుం గాంచి నీకు
శుభంబుఁ గలుగుంగాక యని పలికిన భయంబు వాసి భూపతితుండు గాక
యుండె. అట్టి బ్రహ్మని త్తముం డగుప్రభాకరుం డత్రివంశంబులు యశశిపూర్ణం

బులై వెలయునట్లుగాఁ బెక్కింటి నొనరించె. దేవతలత్రిగోత్రంబులు ప్రబలంబులని వక్కాణించి యజ్ఞంబులయందు గౌరవించిరి. అట్టి మహిమాధ్యుఁడగుప్రభాకరముని యాదారలయందు బహుపుత్రికలఁ బుట్టించె. ఉగ్రతపోనిరతు లగుపుత్రులం బదుగురం బుట్టించె. వారు వేదపారగులై వంశకర్తలై యత్రిగోత్రకర్తలై ధర్మార్థకామములం గోరక మోక్షకాంక్షులై విఖ్యాతి నొందిరి. ఇంకఁ గత్తేయువుసంతతి వినుండు. 636

సీ. కత్తేయువునకును గల్గిరి పృథుకీర్తి వెలసినతనయులు విక్రమాధ్యులందు సభానరుం డగుజ్యేష్ఠుఁ డవ్వలఁ జాక్షుషుండును వానిసహజుఁడైన పరమన్యువును వీరు ధరణిఁ బాలించిరి నయమూర్తి యగుసభానరుని కొడుకు కాలానలుం డనఁగాఁ బేరునొందెను స్పంజయుం డారాజశేఖరునకుఁ
తే. దనయుఁడయ్యెఁ బురంజనుం డనుకుమారుఁ
డతనికిం గల్గె మునులార యతనికొమరుఁ
డయ్యె జనమేజయుఁడు వాని యాత్మజుండె
తనరుఁ జుండి మహాశాలుఁ డనఘుఁ డతఁడు. 637

క. సుర లాతని సత్కిర్తిం, బరినుతిచేయుదురు వానిపట్టియు ధర్మం
బరయు మహామనుఁ డయ్యెను, సురపూజితుఁ డగుచు నతఁడు శోభిలు జగతిన్.

క. తనయుల నిద్వర నాతఁడు, గనియె నుశీనరుఁడు ధర్మఘనుఁడు తితిక్షుం
డనువాఁడు మహాబలుఁ డీ, తనయులలో జ్యేష్ఠుఁ డంత ధర్మం బలరన్. 639

తే. పంచపత్నులఁ జేకొనె బరచరాజ, వంశజనితల వారెల్లఁ వఱలుకీర్తి
సుగుణగణసంయుతిని జాలశోభిలి పతి, భక్తిభూషణలలితలై పరఁగి రవని. 640

వ. నృగయుఁ గృమియ, నవయు, దర్వయు, దృషద్వతియు నని వారిపేరులు.
వారియందుఁ గ్రమంబున నైదుగురుపుత్రుల నారాజుం గాంచె. వారు తపోబలపరాక్రమంబులఁ గులోద్వహు లైరి. నృగయందునృగుండును, గృమియందుఁ గృమియు, నవయందు నవుండును, దర్వయందు సుప్రతుండును, దృషద్వతియందు శిబియుఁ గల్గిరి. శిబికి శై బుంబును, నృగునకు యాధేయనగరంబును, నవునకు నవరాష్ట్ర పత్తనంబును; గృమికిఁ గృమిలాపురియు, సుప్రతునకు నంబష్టపురంబును రాజధాను లయ్యె. ఇంక శిబిసంతానంబు వినుండు. 641

తే. శిబికి శిబులను నల్వరు షీతిఁ బ్రసిద్ధు
లుదయమందిరి వృషదర్భుఁ డొప్పె జ్యేష్ఠుఁ
డగుచు నాతనికి సువీరుఁ డనుజుఁ డతని
కైరి కైకేయమద్రకు లనుసహజులు. 642

సీ. వారికి నయ్యెనివాసముల్ కైకేయ మద్రక వృషదర్భ మహితశర్మ
కర సువీరములనఁ గ్రాలుదేశంబులు; తెలుపువాడఁ దితిక్షుకులము నింకఁ

బ్రాహ్మేశవిభుఁడయి పాలించె నాఘనుఁ డతని కుషధ్రఘుఁ డాత్మజుండు
 ఫేనుఁ డాన్యఃపతికి సూనుండు; సుతఃసనుఁ డతనికుమారుండు వితతకిర్తి
 తే. యొనబలి యాతనికిఁ బుట్టె మానుషాకృతిని దదీయనిషంగముల్ కనకమయము
 లయి చెలంగు మహాయోగి యవనిపతియు, నయ్యె నాబలి పుత్రుల నంతఁ గనియె.
 వ. వంశవర్ధనులై వారంగ, వంగ, సహ్యా పుండ్ర, కళింగ నామంబులం దనరుదురు,
 తత్కులంబు బాలేయం బనం బరఁగె. బాలేయులెల్ల బ్రాహ్మణప్రవర్తకులై
 భూరివిఖ్యాతిం గాంచిరి. 644

క. సరసిజజని ప్రీతుండై, వరమిచ్చెను బలికి మున్ను వసుధాస్థలిపైఁ
 జిరకాలము జీవింపఁగ, నిరుపమయోగితప్త మొంది నెమ్మిఁ దిరుగఁగఁ. 645

ఆ. కల్ప ముండుదనుక త్తాస్థలి వర్తించు, నతఁడు ధర్మతత్త్వ మరయుటందు
 నసదృశుండు రణములందును విజయంబు, బొందు ధర్మయుక్తిఁ బూని యెపుడు.

తే. మూఁడులోకంబులను బలిచూడఁ జాలు
 నాల్గువర్ణంబులన్ ధర న్న్యాయరీతి
 నిల్పుచుని బ్రహ్మశాసింప నృపుఁ డతఁడు
 వల్లె యని శాంతమే పూని వఱలెఁ జొండ్లి. 647

క. చిరకాల మవని నాతఁడు, జగపి సురాలయముఁ బొందె జనపదములు త
 ధరణిపుపుత్రుల పేరిటఁ, బరఁగెన్ మునులార వాని వర్ణింతు నిఁకన్. 648

వ. అంగ వంగ సహ్యాక పుండ్ర కళింగంబులు తన్ని వాసంబునఁ బ్రఖ్యాతి నొందె.
 ఇంక నంగనామకుసంతతిం దెల్పెద. 649

తే. అంగపుత్రుండు దధివాహనాఖ్యుఁ డతని
 సూనుఁ డయ్యెను దివిరఘుం డానరాధి
 పతికి వజ్రసమబలుండు స్వర్గరఘుండు
 తనయుఁ డాతఁడు చిత్రరఘునిని గాంచె. 650

సీ. ఆస్వర్గరఘుండు భక్త్యతిశయమున మున్ను కాలంజరాద్రిని గ్రతు వొనర్చు
 చుండఁగాఁ బురుహూతుఁ డురుతరకృపచేత నరుదెంచి సోమపానాదికృత్య
 ముల నొనరించె నాభూపతితనయుఁ డౌ చిత్రరఘుండును సిద్ధబలుని
 దశరథనామునిఁ దనయుని గాంచె నాపార్థివుండే లోమపాదుఁ డనఁగ.

ఆ. ఖ్యాతి నందె నతని యనుఁగుఁగుఁతురు శాంత
 యనఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచె నతనికొడుకు
 వీరవరుండు కీర్తివృద్ధిని దగుచతు
 రంగుఁ డుర్వి వెలసె రాజు లలర. 651

క. జనపతితనయుం డాతఁడు, మునిపతియగు ఋశ్యశృంగుభూరికరుణ భూ
 వినుతిం గాంచెను గులవర్ధనుఁ డనఁ బృథులాత్ముఁ డతనితనయుం డయ్యెన్.

- క. ఆతనిని గురుతరకీర్త్యన్నితుండై చంపాఖ్యుఁ డఖిలవిమలగుణుఁడు సం
తతిగలవానిగఁ జేసెను, సుతుఁ డాతఁడు మాలిని యనుశుభనదిచెంతఁ. 653
- క. పురమును జంపానామము, ధరణిం బాలించుపొంతుఁ దా నిర్మించెన్
నరపతి కతనికిఁ గల్గెను, బురహరుతో సాటియైనపుత్రుం డతఁడున్. 654
- తే. పూర్ణభద్రప్రసాదసంభూతుఁ డయ్యెఁ, బేరు హర్యంగుఁ డనఁగ సువిస్తృతిఁగనె
నితనిపుట్టుకవేళ దేవేశవాహ,న మగునై రావతంబు నియమ మలరఁగ. 655
- క. పిలిపించె మంత్రములచేఁ, జెలఁగుచు నయ్యదియు నిలనుజేరెను; వినుఁ డ
వ్వల హర్యంగుని కొక్కిఁడు, గలిగెం జూడి భద్రరథుఁడు ట్టాసుదులారా. 656
- సీ. కలిగె బృహత్కర్త యలభద్రరథునకు నతఁడు బృహద్దర్భుఁ డనుకుమారుఁ
గనియె బృహన్తనుం డనువాఁడు తత్సుతుం డతఁడుజయద్రథుం డనుతనూజుఁ
బడసెను దృఢరథుం డుడురాజతుల్యుండు వానికుమారుడై వాసిఁ గాంచె
నతఁడును విశ్వజిత్తును కీర్తిఁ గాంచిన జనమేజయునిఁ గాంచె ట్టాపతి యతఁ
డాత్తజు వైకర్ణుఁ డనువానిఁ బడసె వికర్ణుఁ డాతనినుండి కలిగె నతని
- ఆ. కాత్తభవులు నూర్పు రైరి వంశంబును, వఱలఁ జేయునట్టివార లంచు
నెఱుంగవలయు సంగనృపునివంశం బిట్లు, చెప్పినాఁడ జ్ఞానసింధులార. 657
- క. ఆవంశంబునఁ బుట్టిన, యావీరులు సత్యనిరతు లమలమనీషుల్
పావనతనులు మహారథు,లై విలసిల్లుదురు ధాత్రియం దసదృశు లై. 658
- వ. రాద్రాశ్వతనయుం డగుఋచేయువంశంబును వివరించెద. ఋచేయునికొడుకు
మతిసారుం డనువాఁడు. వానికిఁ బరమధార్మికు లగు వసురోధ, ప్రతిరథ, సు
బాహువు లను మువ్వురు తనయులు గల్గిరి. వీరెల్ల బ్రహ్మవేత్తలై సత్యవాదులై
వెలయుదురు. మఱియు నిల యనుకూతురుగల్గె, ఆమె బ్రహ్మవాదినియై తం
సుం డనువానిం బెండ్లియాడె. ఆతంసునకు నిలవలన ధర్మనేత్రుండు గలిగి
ప్రతాపవంతుం డయ్యె. వానిభార్య యుపదానవి యనంబరఁగె ఆమె నలు
గురుపుత్రులం బడసె. దుష్యంత సుష్మంత ప్రవీ రానఘు లని వారి నామం
బులు. 659
- క. తనయుఁడు దుష్యంతున క,య్యెను భరతుం డనెడుపేర నెంతయు వీర్యం
బునఁ బొదలి సర్వదమనుం, డనుఖ్యాతిం గాంచి యయుతహస్తిబలుం డై. 660
- ఆ. చక్రవర్తి యగుచు ట్టాపాలుసంతతి, వెలయఁజేసె జనని యలరె నతని
కిద్ధరూప యగుచు నెసఁగు శకుంతల, యా కుమారుపేరు ప్రాకటమయి. 661
- క. వ్యాపించె భూమిఖండం, బాహుధివీరీతికుమారునాహ్వయముననే
చూపట్టు భారతం బన, నోపరమమునీంద్రులార యొప్పుగ వినుఁడి. 662
- వ. ఆతనివంశంబు క్షీణింప మాతృపక్షంబున వధిల్లె నని మున్నె చెప్పితిఁగదా.
తద్విధం బెఱింగించెద. 663

- తే. అంగిరఃపుత్రుడైన బృహస్పతితను, జాతుఁ డైన భరద్వాజుఁ డాతతమగు
తపముబలిమిని నొక్కయధ్వరము పూని, యతనిచేతనె చేయించె నంత దాన.
- క. జనియించె భరద్వాజుని, ఘనకరుణా వితథనామకలితుఁడు తనయుం
డనఘుం డాతఁడు పుట్టిన, యనంతరము తద్భరతుఁడు సరిగెన్ దివికిన్. 665
- తే. ఆభరద్వాజుఁ డంతట నక్కుమారుఁ
బట్టభద్రునిగాఁ జేసి వనమునకును
దపముచేయఁగ నరిగె; వితథుఁడు పంచ
పుత్రులం గాంచె వారలు పూజ్యమతులు. 666
- వ. సుహోత్రుండును సుహోతయు గయ గర్గ కపిలు లనునామంబులం దాల్చి
భూవినుతిం గాంచిరి. సుహోత్రునకుఁ గాళిక గృత్స్నమతు లనునిరువురు
తనయు లుదయించిరి. అందుఁ గృత్స్నమతికిఁ బుత్రులై బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్య
లుదయించిరి. కాళికునకు దీర్ఘతపోనామకుం డుదయించె. ఆతనికి ధన్వంతరి
కుమారుం డయ్యె. ధన్వంతరికిఁ గేతుమంతుం డాత్తజుండు వానికుమారుండు
భీమరథుండు. తత్పుత్రకుండు వారాణస్యధిపతి యగుదివోదాసుండు. ఆతని
తనయుండు వీరుం డగుప్రతర్థనుండు. తత్పుత్రకులు వత్సభార్గవులను నిరువు
రైరి. అలర్కుం డనురాకొమరుండు హైహయదాయాద్యమును హరించె.
బలవంతంబుగ దివోదాసుండు కొన్నపితృరాజ్యంబును మరలం బడసె. దివో
దాసుండు రణరంగంబున శత్రువుల నోడించుచుఁ గరుణచే నీయలర్కుండు
బాలుం డని విడువం బంచె. అష్టారథుం డనువాఁడు భీమరథునకు వేటొక
కొడుకు గలిగె. ఆపుత్రుండు పితృరాజ్యంబు శత్రువులచేతఁ బడినదానిని మరల
సంపాదించె. అలర్కుండు కాశీనగరాధిపతియై సత్యసంగరుం డనుబరఁగె. అటు
వదియాటు వేలసంవత్సరములు ప్రాయంబునను రూపసంపదను భూమినాతండు
పాలించె. కులోద్ధారకుండునయ్యె. అంత దీర్ఘాయుర్దాయం బాతనికి లోపా
ముద్రాపతి యగునగస్త్యమునికరుణం గలిగె. వయస్సు తుద నాతండు క్షేమక
రాక్షసుం జంపి వారాణసియందు నివసించి యందె రాజ్యంబు స్థాపించె. అల
ర్కునికొడుకు క్షేమకుండు. తత్పూనుండు వర్షకేతువు. తదాత్తజుండు
విభునామకుండు. తత్కుమారుం డానర్తుండు. సుకుమారుండు తత్త్రి
యతనయుండు. సత్యకేతు వనుమహారథవద్యుండు తత్పూనుండు. వత్సుం
డు తద్భవుండు తన్నామంబున వత్సభూమియు భార్గవునామంబున భర్గభూ
మియుఁ బ్రఖ్యాతంబు లయ్యె. వీరెల్ల భార్గవువంశంబున నంగిరస్సంతతివారు.
బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులు నిం దుందురు. ఇంక నాజామిథవంశంబు
వివరించెద వినుండు. 667
- క. ఘనుడైన సుహోత్రునకుం, దనయుండు బృహత్పూఁ డన నుదయ మందెను నా

- తనికి ముగ్గురుతనయులు, జనియించిరి జ్యేష్ఠుఁ డం దజామీధుఁ డగున్. 668
- తే. తగ ద్విమూఢుఁడు పురుమీధుఁడు గలిగి రతి
బలయుతుల్ వారిలోఁ బెద్దవాఁడు ఘనుఁడు
నౌ నజామీధువంశంబు ననువదింతు
వానికి ముగ్గురైరి సద్భార్య లందు. 699
- వ. నీలి జ్యేష్ఠుఁడై. కేశినియు ధూమినియు నవ్వలిపత్ను లైరి. కేశినియందుఁ
బ్రతాపవంతుఁ డగుజహ్నుం డుదయించె. ఆతండ్రి సర్వమేధం బనుమహా
సత్రం బొనరించె. గంగయుఁ బతిలోభంబున నాతని న్వరియించెగదా. ఆతం
డంగీకరింపమి నాతని సత్రంబెల్లఁ దననీట ముంచె నప్పుడు. 670
- చ. తనదగు యజ్ఞ వాటము నితాంతము ముగ్గుట లో దలంచి గం.
గను గని కోపవేగమునఁ గన్నుల నిష్పకణంబు లొల్క ని
ట్లనియెను ముజ్జగంబులను ఖ్యాతిని గాంచినదీని నంజలిం
గొని కడుఁబూన్కిఁ ద్రాగెదను గోరిక ముంచిన తత్ఫలం బిటన్. 671
- ఆ. అనుభవించుఁగాక యని దాని ద్రావిన, గాంచి మానులెల్ల గళవళించి
దుహితృతం జెలంగఁ దోయజనేత్రను, గంగఁజేసి రంత త్కౌతలమున. 672
- క. కనియెన్ జాహ్నువినామంబును జహ్నుం డంత యజ్ఞమును బూర్ణవిధం
బొనరించి యవల యువనా, శ్వనిసుతఁ గావేరి యనెడుసుదతీమణినిన్. 673
- అ. పెండ్లియాడె నంతఁ బృథుకోపమున గంగ, దా శపింప దానఁ దద్వనితయు
సగము నదిగ మాతె జహ్నుమహర్షికి, నజకుఁ డనుకుమారుఁ డలఘుబుద్ధి 674
- క. జనియించె బలాకాశ్వం, డనువాఁ డాతనికిఁ బుత్రుఁడయ్యెఁ గుశికుఁ డన్.
తనయుండు కల్గె నతనికి, మునులారా! వేటయందు ముద మాతనికొ. 675
- క. వనచరు లగుపహ్లాపు లా, జనపతితో వైరమూని చరియించిరి త
జ్జనపతి శక్రసమానుని, దనయుని బడయంగఁగోరి తప మొనరించెన్. 676
- క. సురపతి భయమున నతనికి, వర మొసఁగెను దాన గాధి ప్రభవిల్లెను ని
ర్భరతేజంబునఁ దానై, పురుహూతుం డుదితుఁడయ్యెఁ బో యనురీతిన్. 677
- సీ. అతనికిఁ బుత్రుఁడై యావిర్భవించె విశ్వామిత్రుఁ డతని కష్టకుండు కల్గె
విశ్వబాధియు మహావీరుఁడైన శ్వజిత్తు ననువార లిర్వురై రనుజులు తగఁ
దద్వంశముననె సత్యవతియు జన్మించి తాముచీకుని మహానితల్లజుఁబతి
గా వరించి యపారకరుణుని జమదగ్నిఁ గనియె; విశ్వామిత్రుతనయు లైరి
దేవరాతాదులు ధీరులు విలసిల్లి రవ్వారికీర్తి యీ యవనియందె
- తే. కాక పైలోకములయందుఁ గలయఁబర్వె, వారిపేరులు వినుఁ డింక వరుసఁజెప్పు
వాఁడఁదొలిపుత్రకుండు కీర్తివై భవములఁ, జేరుగనె దేవరాతుండు వీరవరుఁడు.
- వ. కతియు నవ్వలివాఁడయ్యె. తత్సానుండు కాత్యాయనుండు శాలవతియందు

హిరణ్యాతుండు వానికి రేణుండును, వానికి రేణుక యనుపుత్రికయుఁ గల్గిరి. సాంకృతి యనునింతియందు గాలవులును మాద్దలులు ననువిప్రులు గల్గిరి వారెల్లఁ గౌశికులై గోత్రకర్తలైరి. పాణినులు బభ్రువు ధ్యానజప్యులు, దేవరాతులు శాలంకాయనసౌశ్రవసులు, లోహితులు, యామభూతులు, కారీషులు ననువీరు కౌశికు లగువిప్రులు. సైంధవాయనులుగూడ నట్టివారే. ఋష్యంతర వివాహఋషులును గౌశికు లనం బ్రఖ్యాతిం గాంచిరి కౌశికుండై పారవుండును బ్రహ్మరిగోత్రంబు బ్రహ్మక్షత్రియయోగ్యం బయ్యె. విశ్వామిత్రాత్మజులలో శునశ్శేషుం డగ్రజుం డని కొందఱు అందురు. భార్గవుండు కౌశికత్వంబు నొందె. దేవరాతాదులు విశ్వామిత్రాత్మసంభవులు. దృష్టదృశీసుతుండు విశ్వామిత్రుండు. వాని కష్టకుండు కొడు కని యెఱుంగవలయు. 679

ఆ. అష్టకునకు లౌహి యాత్మజుం డింతకు, మునుపు జహ్నుగుణుని ననువదించి నాడఁ గాదె మానినాయకులార! వే, తొక్కవంశగాథ యొప్పు జగతి. 680

క. వినుఁ డద్ది యాజమీధం, బనఁబడు సజమీధుఁ డొక్కయంగన వరియిం చెను నీలిని యనుపేరునఁ, దనరారును సాధ్వి యామెతనయు సుశాంతిన్. 681

తే. కనియె వాహ్యశ్వుఁ డతనికిఁ దనయు డతఁడు
పురుకులంబునకుం జెంది భూరికీర్తిఁ
బడసెఁ దత్పుత్రకులు సుపర్వగణసములు
పంచసంఖ్యలు వారియాహ్వాయము లిలను. 682

వ. ముద్గల, సృంజయ, బృహదిషు, యవీనర, కృమిలాశ్వు లని విఖ్యాతంబులు. ఈయైదుగురె సకలజగతీరక్షణదత్తు లని వింటిని. వారికిం బంచాలజనపదంబులు నివాసంబులయ్యె. ధర్మవిధివారు వాని రక్షించిరి ముద్గలునకు మహా యశుం డగుమాద్దల్యుం డుదయించె. ఆతనిభార్య యగునింద్ర సేన గర్భంబు దాల్చి వంధ్యశ్వుం గాంచె. [ఆతనికి ధనుర్వేదపారగుం డగుసత్యధృతి గల్గె. సత్యధృతి యొకచో నచ్చరం గని తమి నిలువఁజాలక శుక్లంబు విడువ నది శరస్తంభంబునం బడియె. దాన మిథునం బున్భవించె మృగయారతుండై చనిన శంతనుం డామిథునంబుఁ గరుణచే గ్రహించె. పురుషుండు కృపుండు. కూతురు కృపి యనంబరఁగె. వీరెల్ల శారద్యతు లనం బ్రఖ్యాతులైరి. గౌతములనువారు వీరె యని యెఱుంగవలయు. ఇంక దివోదాసువంశంబు వర్ణించెద. దివోదాసునకు మిత్రయుం డనువాఁ డుదయించె. వానికి సోముం డనుతనయుండు కలిగె. తద్వంశంబునఁ బుట్టినవారెల్ల మైత్రేయు లనంబరఁగిరి. ఈరెండువంశంబులవారు బ్రహ్మక్షత్రియత్వంబు గలవారని తెలియవలయు.] 683

క. పంచజనాహ్వాయుఁ డపుడుదయించెన్ సృంజయున కతఁడు హితమతి యగుచున్
జంచత్కిర్తివిరాజితుఁ, డంచు జనుల్ పొగడ వెలయు నాత్మజుఁ గనియెన్. 684

ఆ. సోమదత్తుఁ డనఁగ నామహిమతి యొప్పె, నతఁడు గాంచెఁ దనయు నమలమతిని
సాధుకీర్తి గన్న సహదేవు నాతఁడు, సోమకునిని గాంచె భీమబలుని. 685

సీ. ఆసోమకున కొక్కయాత్మజుం డుదయించె
గృత్సమతి యన సత్కీర్తి గాంచె
దండ్రి యంతము నొందఁ దనయుఁ డాతఁడు రాజ్య
భారమ్ము వహియించె బలము మెఱయ
నజమీధుఁ డతనికి సంగభవుం డయ్యె
నతఁడు సోమకుఁ గాంచె నమ్మహితుఁడు
జంతునామకుఁ గాంచె శతపుత్రు లతనికిఁ
గల్గిరి వారిలోఁ గడపటిసుతుఁ

తే. డయ్యెఁ బ్రపతుండు ద్రుపదుఁ డాయవనిపతికిఁ
దనయుఁ డయ్యెను వీరెల్ల ధాత్రిలోనఁ
దగి రజామీధు లనఁగ నుత్తమతము లగు
సోమకు లనఁగ వినుఁ డింక శుభతమకథ. 686

క. మునులార! యజామీధుని, వనితామణి పుత్రుఁబడయువాంఛ యలరు ధూ
మిని సాధ్వీ సత్కులోద్భవ, పెనిమిటియానతిని వ్రతముఁ బెలుచంబూనెన్.

క. సతతమ్ము నియమ మలరఁగ, వ్రత మీభంగిగనె యయుతవత్సరములు న
దృఢతముగఁ గన్పట్టగఁ జేసి తగ్గ హోమమున వహ్నిజేసెం దృప్తున్. 688

క. మితభోజనంబు తగ వి, స్మృతనియతిం బూని యుండి యెలమి శుచికుశ
వ్రతతిగ్ శయనించెను నీ, గతి నొప్పగ గర్భభారకలితయయి తగెన్. 689

క. తనయుండు ఋక్షనాముఁడు, ఘనుఁడు సుదర్శనుఁడు ధూమ్రకం బగువర్ణం
బునఁ బొల్చువాఁడు కలిగెగ్, జనకుఁడు సంతోష మంద ట్టాజను లలరన్. 690

చ. అతనికిఁ గల్గె సంవరణుఁ డాతనికిగ్ గురుఁ డుద్భవించె ను
న్నతమతి యైన యమ్మనుజనాయకుఁడే కురునామధేయసం
గతిఁ గనుక్షేత్రముం గలుగఁగా నొనరించెను; క్షేత్రమద్ది యీ
క్షీతిని బ్రయాగముగ్ మిగిలి సిద్ధిదమై రమణీయమై తగెగ్. 691

క. అది పుణ్యకృన్ని పేవిత, మదిపావనతమము దాని యన్వయ మిలలోఁ
బొదలెగ్ విస్తృతిఁ గౌరవు, లుదితులు వెక్కండ్రు తత్కులోత్తమమందుగ్.

క. కురుపుత్రులు నల్వరు భూ,వరమాళులు నాఁగఁ గీర్తి భాసిల్లిరి మా
నిరమణులార! సుధన్వుఁడు, లేరువాతెగ్ సుధనుఁ డనఁగ దైవారె నిలగ్. 693

వ. పరిక్షిత్తు సరిమేజనుండు ననం బ్రసిద్ధులెరి. పరిక్షిత్తునకు జనమేజయుండు. ఆత
నికి శ్రుతసేనుండని, యుగ్రసేనుండని, భీమసేనుండనియుఁ బేరులు గలవు.
[సుధన్వునకు సుహోత్రుండు నతనికిం జ్యవనుండును, వానికిఁ గృతయజ్ఞుండును,

వానికి విశ్రుతుండును గల్గిరి. విశ్రుతుం డింద్రసఖుండై సుప్రసిద్ధుం డయ్యె. తత్పుత్రుండు చైద్యుం డాతం డుపరిచరుం డనుపేరం బరఁగి వసువై యంతరిక్షచరుం డయ్యె. ఆతనికి గిరికభార్యయై సప్తపుత్రులం గనియె. అందు మహారథుం డగుమగధరాట్టు బృహద్ధ్రుం డన విఖ్యాతిం గాంచె. ప్రత్యగ్రథుం డతని సోదరుండు. క్రథుం డతని యనుజుండు. మణివాహనుం డనునామాంతరం బతనికిం గలదు శాలకుండు తత్సహజుండు. జహువు తత్సహజన్ముండు. మత్స్యండు వానితమ్ముండు కాళి యనువాడు తదనుజాతుండు. బృహద్ధ్రుండునకుఁ గుశా గ్రుండు తనయుం డతనికి వృషభుండు పుత్రుం డాతండు విద్యాభూషణుండను విఖ్యాతిం గాంచె. ఇంక జహువంశంబు సర్వగుణాన్వితం బగుట వివరించెద. జహునకు సురథుండనుపుత్రుండు గలిగె. 694

క. వీరెల్ల మహాభాగులు, వీరులు బలయుతులు కీర్తివృద్ధులు నగుచున్
ధారణి వెలయ మహిపతి, శూరుండు జనమేజయునకు సుతుండు జనించెన్. 695

క. మతిమంతుఁ డైన యాతండు, ఊతి సురథుం డనఁగఁ గీర్తి జెందె మిగులఁగా
నతండు విదూరథుం డనఁబడు, సుతుఁగాంచెను ఋతుం డతనిసూనుం డయ్యెన్.

ఆ. మఱి విదూరథునకు మహితభరద్వాజ, కరుణ ఋతుం డనఁగఁ గలిగె సుతుండు
వీర లేకనామధారులై రట ద్వివీ, యుండు సోమవంశమండనుండు. 697

క. ధర భీమసేనులను ము, వుర్వురునున్ జనమేజయు లనఁ బొల్తురు సుండీ
యిరువురు ఋతునితనయుం, డరాతిహృద్భీమసేనుఁ డయ్యె నతనికిన్. 698

క. అతండు ప్రతీపుని గాంచెను, బ్రతీపుండున్ సుతుల మువ్వురం గాంచెనతం
డతిశయగుణుండు శంతనుఁ, డతనికి దేవాపి బాహ్లికాఖ్యులు సహజుల్. 699

క. తొలికొడు కగుశంతనుఁ డా, యిలకున్ రాజయ్యెఁ గులము నెసఁగం జేసెన్
గుల మాబాహ్లికవంకన్, వెలసె నదేరీతి దాని వివరింతు నిఁకన్. 700

తే. సోమదత్తుండు బాహ్లికసుతుండు చాల, యశమునం బొల్చెనతనికి నాత్మభవులు
భూరి భూరిశ్రవశ్శులు లైరి, బాహ్లి, కాగ్రజుం డగుదేవాపి యమరతతికి. 701

క. అమరె నుపాధ్యాయుండుగా
సుమహితుఁ డాతనికిఁ జ్యవనసుతుండు కృతకుం డ
య్యె మిగుల మిత్రము; శంతనుఁ
డమితవరాక్రముండు భూపుఁ డయ్యెఁగడఁకన్. 702

క. కౌరవులం దాభూపతి, భూరిధనుర్ధరుండు కీర్తిభూషితుండు సుండీ
యా రాజవంశచరితం, బారసి వర్ణింతు వీను లలరన్ వినుండీ. 703

క. గంగామతల్లివలనం, బొంగుచు నారాజు గాంచెఁ బుత్రు సుగుణరా
శిం గడుపీరుని రిపుబల, భంగదు దేవప్రతుని నభంగబలాధ్యున్. 704

- ఉ. ఆతఁడు భీష్ముఁ డన్నయశ మంతటఁ గాంచెను బాండవాళికిం
దాతయు నాఁగఁ బిల్వఁబడె ధర్మగుణాన్నిత యైన కాలి వి
ఖ్యాతు విచిత్రవీర్యుఁ గనె నాతఁడు శంతనుఁ ముద్దుపట్టి యై
పాతకశూన్యుడై వెలసె బ్రహ్మమునీశ్వరులార! యవ్వలన్. 705
- క. జనపతి యాతఁడు సంతతి, గనకయై మృతినొండ నతనికాంతలవలనన్
గనియెన్ వ్యాసుఁడు ధృత రాష్ట్రుని బాండువిదురుల మిగుల శుభతమగుణులన్.
- క. ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారిని, సతీమణిం బెండ్లియాడి శతపుత్రుల ను
న్నతులంగాంచెను దత్తుత, శతమున దుర్యోధనుండు సత్తముఁ డయ్యెన్. 707
- ఆ. పాండురాజపుత్ర పంచకమున ధనం, జయుఁడు మేటి యతనిసాధ్వి కృష్ణు
ననుజ యగుసుభద్ర యామె సౌభద్రుని, బడసె సుతునివాడు బాహుబలుఁడు.
- క. అతఁడే యభినున్యుం డన, వితతప్రఖ్యాతి మీఱ వెలయుచుఁ గాంచెన్
సుతునిఁ బరీక్షిత్తును దత్తుతుఁడొ బారిక్షితుండు సురమునులారా! 709
- సీ. అతఁడు కాశీనామ మలర లావణ్యాంబునిధి యైనభార్యను నెమ్మిఁ గాంచి
యనుఁగుఁబుత్రులఁగాంచె నందుఁ జంద్రావీడుఁ డవల సూర్యావీడుఁ డనెడువరుస
సహజన్తు లైరి; జ్యేష్ఠభ్రాత రాజయ్యె ననుజుండు మోక్షజ్ఞుఁ డయ్యె; నంత
నగ్రజుం డొగిఁ గాంచె నాత్మజన్తుల నూర్వురను వారు చాపవిద్యాధికులయి
తే. మించి రస్వయ మది జానమేజయ మన, జగతి విలసిల్లె నందు జ్యేష్ఠత్వమొంది
సత్యకర్ణుండు వారణస మనువురము, నందు బలశాలియై యజ్వయై తనరె 710
- వ. అతనికి శ్వేతకర్ణుండు కలిగె వాఁ డపుత్రుఁకుం డై తపోవనంబునకుం బోయి
యందుండ నాతనిపత్ని గర్భంబు దాల్చె ఆమె యాదవియై యలరు. సుబా
హుదుహిత మాలిని యనుపేరంబరఁగు. అత్తటి శ్వేతకర్ణుండు మున్నె సంకల్పిం
చినవాఁ డౌట మహాప్రస్థానంబు చేయం బోవ నామె వెనుకొనియె. మార్గమ
ధ్యంబున సుకుమారుం డగుకుమారుం గాంచి యాశిశువుం ద్యజించి భర్త
వెంటం బోయె ద్రౌపదివలె నామె విఖ్యాతిం బొందె. కుమారుం డతండు గిరి
కుంజంబున నేడ్వ దయమెయి మేఘంబు లావిర్భవించె శ్రవిష్ఠాపుత్రులగు
వైష్ణలాదికౌశికు లిరువురు నాశిశువుం గైకొని, జలకం బాడించి తడియార్చి
రుధిరసి క్తములగు నాశిశువుపార్శ్వంబులు కడిగి శిలాఫలకంబున నునిచి నంత
సాపార్శ్వంబు లజశ్యామంబులై యలరుటంబట్టి యజపార్శ్వండుని పేరు పెట్టిరి.
అంత నబ్బలకుండు రోమకశాలయందు నిద్దలు బ్రహ్మాణులచే రక్షింపఁబడియె.
రోమకునిభార్య పుత్రుఁకారణంబున నాతని నెత్తివెంచె. కాన నాశిశువు రోమ
కీపుత్రుఁ డనంబరఁగె. మున్ను పోషించిన బ్రహ్మాణులు రోమకుమంతులని తెలి
యవలయు. తత్సంతతి కడువెలింగె. ఆవంశంబె పారవం బనం బరఁగి పాండవ
ప్రతిష్ఠకు మూల మ్యయ్యె.

- క. ఈవిషయంబున నాహుషుఁడై వజ్రలు యయాతివృద్ధుఁ డాతటి స్తోకం
బీవిధి వచించె బ్రీతుం, డై వర్ణితయాప మనఁగ నలరెడుదానిన్. 712
- తే. చంద్రసూర్యులు నక్షత్రసమితి యుండు, దాఁక నీభూమియందు నుత్తమతమంబు
పౌరవాన్వయముండు నెబ్బంగిఁగనిన, సందియమే లేదు క్రమవృద్ధి నందుటందు.
- వ. మునులారా! పౌరవంశముఁ దెల్పితి. ఇంకఁ దుర్వసుద్రుహ్యనుయదువులను
నల్వరవంశంబుల ప్రవృత్తిం దెల్పెద. అవధరింపుడు. 714
- సీ. తుర్వసునకును సుతుండు గల్గెను వహ్ని యనువాఁడు గోభాను వతనికొడుకు
త్రైపాను వాతనితనయుండు వానికిఁ గలిగెఁ గరంధముం డలఘుబలుఁడు
తత్తనూజుండు మరు త్తనువాఁడయ్యె నావిక్షితుండు తదాత్మభవుఁడు
వానికిఁ బురుషసంతానంబు లేదయ్యె సంయత దుహితయై చారుకీర్తి
- ఆ. యలరఁజేసె; నాతఁ డధ్వరదక్షిణా,ర్థంబుగాఁగ మానిరాట్టయి తగి
సాధుతపసియైన సంవర్తునకు నిచ్చె, నంతఁ దనయుఁ డొక్కఁ డతని కలరె. 715
- క. ఆతఁడె దుష్యంతుం డన, భూతలవిఖ్యాతి నొందె బుణ్యతముండై
యీతేజఁగున జరనంది యయాతి శపింపంగ వంశ మది యిటులయ్యెన్. 716
- వ. దుష్యంతునకుఁ గరూరోముం డాత్మజుం, డాప్రీదుండు తత్పుతుండు. తదాత్మ
జులు నల్వరు పాండ్య కేరళ కోళ చోళు లనువారు. వారికి రాజ్యంబులు
తదాహ్వయంబుల విలసిల్లె. 717
- క. మునులార! బభ్రు సేతువు, తనయుఁడు ద్రుహ్యునకు నయ్యెఁ దత్తనయుఁడుఖ్యా
తిని శూరత నసదృశుఁ డయ్యెను జే రంగారసేతు విల విలసిల్లెన్. 718
- క. మరుదోఘపతియుతుండై, దురమున నాయకావనాశ్వుతో ఘోరముగాఁ
జరియించి మానదశకం, బరాతు లౌరౌర యనఁగ నమరత నొందెన్. 719
- క. అతనికె గాంధారుం డను, సుతుఁ డుద్భవ మందె నతఁడె ట్తోణిని దనపే
రతిశయత నిల్వ చేశము, నతిసుఖదము నలరఁజేసె నం దుద్భవమై. 720
- క. తురగము లుత్తమజాతిం, బరఁగుచు గాంధారము లనఁ బరమయశమునన్
ధర విలసిల్లెను ద్రుహ్యుని, కరయంగా ననువు సహజుఁ డౌ గద యతఁడున్.
- క. తనయుని ధర్మం డను నా,తని గాంచెను ధృతుఁడు వానితనయుం డతఁడున్
గనియె శతద్ద్రాహు వాతని, తనయుండు స్రచేతసుండు ధార్మికుఁ డిలలోన్.
- సీ. అతఁడు సుచేతసుఁ డనువానిఁ గాంచెను వినుఁ డింక యదుమహీవిభునివంశ
మతనికి నాత్మజు లైదుగు రమరసూనులఁ బోలువారలు గలిగి రందు
నాద్యుఁ డౌను సహస్రదాఖ్యుండు తర్వాతివాఁడు పయోదాఖ్యవజ్రుఁగ్రోహు
పవ్వలివాఁడగు నవల నీలుఁడు వానితమ్ముఁ డంజికుఁ డనఁ దనరుచుండు;
- ఆ. నందు జ్యేష్ఠుఁ డైన యల సహస్రదునకు,
ముగురు సుతులు ధర్మమూర్తు లైరి

హైహయండు హయండు నవల వేణుహయండు
ననెడునామములను నలరువారు.

723

— శార్తవీర్యచరిత్రము. —

- క. తొలివాఁ డగు హైహయనకుఁ, గలిగెఁ జుండి ధర్మనేత్రకమ్రాహ్మయ మి
మ్ముల నొప్పుఁ గార్తుఁ డాతని, వలనం బ్రభవిల్లి ధర్మవర్ధనుఁ డగుచున్. 724
- క. తనయున్ సాహంజుని గాం, చెను భూపతి యతఁడె స్వాత్మచిత్రము సాహం
జుని యనుపురి నిర్మించెను, గనియె మహిష్మతుని శౌర్యకలితు నిరుపమున్. 725
- క. ఆతఁడు భద్రశ్రేణ్యుని, జేతోభవతుల్యు వీరు శ్రీమంతుని వి
ఖ్యాతుని గాంచెను దుర్ధముఁ, డాతనిసూనుండు కనకుడతనితనయుఁ డా. 726
- క. శృతవీర్యండు కృతాజుఁడు, కృతకర్త కృతాగ్ను లన నకృత్రిమబలు లై
రి తనయు లాకనకునకున్, గృతవీర్యున కర్జునుం డహీనుఁడు సుతుఁడై. 727
- క. కరముల వేయింటను దుర్భరసాధనవితతిఁ దాల్చి రాజద్వీపే
శ్వరుఁడై భాస్కరతేజస్సురణంబున నొప్పు రథము శోభిలుచుండన్. 728
- తే. పుడమి యంతయు నిర్జించి భూధవేంద్రుఁ
డయ్యె నయుతాబ్దము లొగి సాధ్యంబుగాని
తప మొనర్చుచు నత్రిపుత్రకుని దత్త
యోగి నేవించె నమ్మునియును గరుణను. 729
- క. అతనికిఁ బొడసూపిన నా, ఊతిపతి ప్రణమిల్లి భక్తిఁ గీర్తించిన స
మ్మతి నాల్గువరము లిచ్చినఁ, బతి తొలుతం గోరె వేయిబాహువు లుండన్. 730
- సీ. అవల రెండవవర మడిగెను ధర్మంబునందు నామతిపూన్కి నావహిల్లఁ
బెద్దలు వలదన్న వినెడు నట్లుగ; మఱి యుగ్రవీర్యంబున నుచ్చి గెలిచి
ధర్మంబుననె ప్రజాతతిని రంజిలఁజేయునట్లుగ బహువిధాహవములందు
శత్రుసహస్రంబుఁ జతురిమ నిర్జించి తా నెక్కుఁ డయియుండఁ దగు నటంచు.
- తే. వరములను గోరె నీరీతి బ్రహ్మహాను
లార! యుద్ధంబు చేయంగ భూరమణున
కమ్మహాత్ముని కరుణసహస్రకరము
లొప్పుఁ జిత్రంబుగా వైరు లొగిఁ బరుగిడ. 731
- చ. అతఁడును గార్తవీర్యుఁ డనునాహ్మయ మొప్పుగ నేడుదీవులన్
వితతసముద్రపత్తనసువిస్తృతభూధ్రవరాళి నొప్పునీ
ఊతిని రక్షైకమార్గమునఁ జేవ దలిర్ప జయించి జన్నముల్
శతము లొనర్చి ద్వీపములఁ జక్కఁగ నిల్పె యశంబు ఖ్యాతియున్. 732
- క. అతఁ డొనరించినయజ్ఞ, ప్రతతులు బహుదక్షిణైకభాసురములు ను
న్నతకాంచనయాపంబులు, తతకాంచనవేదికలును ధన్యతమములున్. 733

- సీ. వ్యోమయానంబుల నొప్పి భూషణముల వెలయుగంధర్వులు లలితదేవ
రమణులు సతతంబు రంజిల్ల నొప్పారునవియునై యుండుఁ దద్యజ్ఞమందు
గాయకోత్తముఁ డనఁ గ్రాలు నారదుఁ డిట్లు పలికె విస్తితుఁడయి లలితభణితిఁ
గార్తవీర్యుని దైనగతిఁ బూనఁజాలెడు వాఁ డొక్కరుండైన లేడు జగతి
- తే. యజ్ఞదానతపస్సుల నతులవిక్రమమున శ్రుతమున నసముఁడై త్నముఁ జెలంగు
ద్వీపసప్తకమునయందుఁ దీవ్రఖడ్గచర్మకోదండధారి యీడ్వైవిభుండె. 734
- తే. రథియు నీతండె యోగియన్ ప్రథితకీర్తి
నందువాఁ డీతండె శోక మంద కెపుడు
భ్రాంతి నొందక భూరిద్రవ్యంబు చెడక
యుండ మహిమము న్యాయంబు నొప్ప నేలె. 735
- క. సతతంబు వివిధరత్నప్రతతియుఁ జెలువారఁ జక్రవర్తియు నయినీ
క్షీతినేలెం బశుపాలకుఁ డతండె చుండి త్నేత్రపాలుఁ డన నాతండె. 736
- క. ధరపై వృష్టి నొసఁగు జలధరుఁ డనఁగా నతండె యోగితం దగియుండన్
వరయోగి యతండె యయి భూవరుఁడాయద్బనుండు వైభవంబున నలరెన్.
- తే. కరసహస్రమ్ము మిగుల జ్యోమాతకతిన
మైన చర్మము తగఁగ సహస్రరశ్మి
యుతి శరత్కాలమున భానుఁడో యనంగ
సాధుదర్శనుడై యొప్పె జనవిభుండు. 738
- క. జనపతి యాతఁడు ద్యుతిచేఁ, దనరుచుఁ గర్కటకసుతతతి యుద్ధమునం
దున నోర్చి యాత్మపురమున, నునిచెన్ బండికృతముగ నురుతరకీర్తిన్. 739
- క. జలనిధి వేగంబున నా,యిలాధిపతి బాహువితతి నెంతయుఁ గ్రీడం
జెలఁగినగతి నాపుచు శైవలినులఁ గ్రమహీనగతిని బాటఁగఁజేసెన్. 740
- తే. అతనిపురిచెంత బాటుచున్నట్టి నర్త
దాఖ్యనదమును గలగుండు నందఁజేసి
యందు విహరించు నాభూపుఁ డద్ది విచల
దూర్జితతి సంశయించుచు నొగిని బాటు. 741
- చ. ఒకతటి వేయిబాహువుల నుద్ధతి సంద్రమునుం గలంపఁగా
వికలతరాంగజాలముల వింతగ నందు వసించురాక్షసుల్
సకలవిధంబులన్ బెగడి చర్యల మాని యడంగి యుండి; ర
పు కడఁగి భూవిభుండు తనభూరిభుజంబుల నబ్ధి నూఁచగన్. 742
- సీ. పెనుతరంగంబులు విశిధిలములుగాఁగఁ దిమితిమింగిలములు దెరలి కదల
మారుతావిధమై భూరిఫేనము తగ నుడులెల్ల నెంతయు తోభ మొందఁ

- భయదాకృతిం బొల్చి పాథోధి మిక్కిలి కనఁబడె దేవతాగణము లెల్ల
మందరాద్రిని గంధియం దిడఁ గల్గుతో భంబునన్ గరుడుండు వచ్చునేమొ
- ఆ. యనుచు శంకనొంది యదరి భయంకర, మూర్తి గార్తవీర్య నార్తి గాంచి
కదలకుండె మీనగణములు మునులార, వినుడు కార్తవీర్యవితతబలము. 743
- చ. ఖరకరుఁ డస్తమించుతఱి గాలి కనంట్లు చలించునట్లు స
త్వరముగఁ దీవ్రచాపమున దారుణరీతి నెసంగుజ్యాలతన్
నిరుపమశక్తి గూర్చి యరినిర్భరకాండము లైదు దానఁ జే
ర్చి రవముమీఱ నైన్యయుతు జిహ్మరిపున్ దనుజేంద్రు రావణున్. 744
- మ. బలమొప్పున్ వెఱగందఁజేసి దివిజుల్ బల్మేలు మేలంచు నా
ర్పుల నింగిన్ బగులంగఁజేయఁ బెలుచన్ బొంగారుశౌర్యంబుతోఁ
గలగుండె దితిజుల్ వడిం బరుగిడంగఁ ద్రాళ్ల బంధించి ని
స్తులకీర్తిన్ సుజనుల్ నుతింపఁ బురికిం దోడ్తోన కొంపోవుచున్. 745
- ఆ. భటులు బలసిరాఁగ వందిమాగధనుతు, లలర బద్ధుఁజేసె; నంతఁ గొంత
కాల మరుగఁ బొత్తుఁ గారాగృహస్థుని, గాఁ బులస్త్యమానికాంతుండు విని.
- క. చనుదెంచి కార్తవీర్యార్జునునిన్ మాహిష్ఠతీశు రూపవిజితమా
రుని శూరు ధీరుఁదాఁగని, యనియెన్ నాపాత్ముఁగల్పి తది యశ మొసఁగెన్.
- క. ఐనన్ నాపైఁగల దయ, చే నాపాత్ముని విడిచి ఊత దివిఁ గీర్తిన్
బూనుమ యని యాచించిన, భూనాథుండు విడిచి పుచ్చె బుధనుతుండగుచున్
- తే. అతనిబాహుసహస్ర సంధృతశ రాస, నో తమజ్యాలతఁఘర్షణోత్థరవము
ప్రళయమున మేఘనిర్గతభయకృదశని, నిస్వినముపోలె ఘోరమై నెగడుఁగాదె.
- క. ఔరా! యట్టి మహిశుని, దారుణకరదశశతంబుఁ దా ఖండించెన్
భూరిపరాక్రమనిధి యగు, నారాముండు పరిశుధార నాహవభూమిన్. 750
- క. కనకమయతాళవనమును, సునిశితమా పరశుధార సుఖముగ ఛేదె
చినయట్లు కార్తవీర్యార్జునుబాహుసహస్రము దివిజులు వెఱగందఁ. 751
- క. ఒకతఱి నాకలిగొని శుచి, సకలావనిపాలుకడకుఁ జనుదెంచి విభూ
యికఁ దాళఁజాల నాకలి, సకలాంగకములను గాల్ప సమకట్టె ననన్. 752
- చ. విని కృతవీర్యనాత్తజుండు వింతగఁ దోచుట నగ్నిఁ జూచి ద్వీ
పనికర మే నొసంగితిని బాధ యడంగ దహింపు మన్నఁ బ
త్రనములు గ్రామఘోషసహితం బగుదేశతతిన్ దహించె భా
నునిచయ మెల్లఁ జక్కఁగఁ గనుంగొన శక్యముగాని రీతిగన్. 753
- తే. శైలవనముల దహించి సత్వరముగ, వరుణపుత్రునిదొ తపోవసతిగూడఁ
గాల్చె నవ్వల భీతిల్లె త్తాపతియును, బెగడె నేయపకారంబు తగులునో యని.
- క. వరుణుండు వసిష్ఠుండనఁ, బరఁగుసుతుం గాంచె నాపవప్రఖ్యాతిన్

ధరఁ గనియె నతఁడు నాపపు, పరమాశ్రమ ముద్ది కాల్పబడియెన్ శుచిచేన్.

చ. కని తనయాశ్రమంబు శుచి కాల్పుట రాజును సమృతించుటన్
దనమది నెంచి దుర్భరనితాంత రుడావిలనూనసుండు నై
మనుజపతిన్ శపించె నిటు మామకవాసము గాల్పుకుండఁ జే
ప్పను దలపోయ కీవు గరువంబున నాజ్ఞ యొసంగి తందునన్.

756

తే. అనుభవింపుము నాశాప మన్యుఁ డొకరుఁ, డీయనుంగుశరీరం బహీనశక్తిఁ
ద్రుంపఁగలఁడెవ్వఁడనినచోదుర్జనాంత, కుండుమహాబాహుశాలిరాముండుతపస్వి.

క. జమదగ్ని తనయుండు ప్రతాపముగల్గుఘనుండు నీదుబాహుసహస్రం
బు మహిమఁ ద్రుంచును దేజం, బమరన్ నీశిరముఁ జెండు నవనీనాథా.

758

సీ. మునులార! యేమహిళునకు నష్టద్రవ్యతయె లేక యుండ శాత్రవులఁ జెండ
వరము గల్గెనొ శౌర్యవంతుండు న్యాయైకపాలకుఁ డారాజు బ్రహ్మమాని
శాపవశంబునఁ జచ్చె నింకొకనిచే వరము నట్టిదె మున్ను వలచె నతఁడు
విధివశంబున దాన విప్రర్షిచే జచ్చెఁ దత్పుత్రులు శతంబు దగుదు రందుఁ

తే. బంచపుత్రులు బలయుతుల్ పరమధర్మ
విదులు కీర్తివిరాజితుల్ విమతహరులు
శూరులు కృతాస్త్రులు మహాత్ము లారయంగ
నసదృశులు వారు జగతిలో నన్నిగతుల.

759

తే. శూరనేనుండు తొలివాండు శూర వృషణు
లట్లై మధుపధ్వజుండు జయధ్వజుండు
ననఁగ వారలపేరు లం దాజయధ్వ
జుం డవంతీపురీనాయకుండు వెలయు.

760

క. వీరలె కృతవీర్యాత్మజ, భూరమణాత్మజులు దర్పభూషితులు బలో
దారులు నైరి; జయధ్వజుఁ, డారయ నం దు త్తముండు నై సుతుఁ గనియెన్.

సీ. తాళజంఘుం డన ధారణి నతఁ డొప్పె నతనికి శతపుత్రు లైరివారు
తాళజంఘు లనంగ నోలిఁ జేరులఁబొంది రవ్వారలెల్ల నిత్యాగ్నిహోత్రు
లతిసువ్రతులు నయియవనిపై వీతిహోత్రులుసువ్రతులును భోజులును మఱియు
నావంతు లనఁగ విఖ్యాతిని గాంచిరి; తాళజంఘు లనంగఁ దగినవారు

ఆ. తొండికేరు లనఁగఁ దలకీర్తు లగుభరతులు సుజాతు లనఁగ వెలసి రట్టి
వారిసంఖ్య చెప్ప వలనుపడకయుండు, విస్తృతిం జెలంగి వెలసియుంట.

762

వ. వృషప్రభృతులు యాదవులై పుణ్యకార్యరతు లైరి. వృషుం డందు వంశకర్త
యయ్యె. వానికొడుకు మధునామకుండు వానికి శతపుత్రులు. అందు వృష
ణుండు మూలపురుషుండు. అతనికి వృష్టులు గలిగిరి. మధువునకు మాధవులు
కలిగిరి. యాదవులను హైహయలు యదునామునిచే గీర్తి గాంచిరి. అయ్య

దుండు విత్తనాశంబులేక ధనంబు నార్జించె. మునులారా! కార్తవీర్యనియుత్పత్తి నెవరు ప్రతిదినము పఠింతురో వారు పుణ్యవంతు లగుదురు. యయాతి పుత్రులు పంచవిధంబుల లోకైకవీరులై జగత్పాలనచతురులై స్థావరజంగమభూతాధిపతులైరి. నరపతి యీచరితంబు విన్నఁ బంచభూతవశీకరణసమర్థుఁ డగు. దీర్ఘాయుఃప్రభృతి సత్ఫలంబులం బొందు. ఇంకఁ గ్రోష్టువంశంబు వినుండు. యదు వంశధరుండై యజ్ఞయై పుణ్యాత్ముం డగు క్రోష్టునిచరితంబు విన్న సర్వ పాపంబు లడంగు. అతనివంశంబునందే కదా మహావిష్ణు వవతరించె నని లోమహర్షణుం డిట్లనియె.

763

పండ్రేండవఅధ్యాయము.

— పసుదేవునియుత్పత్తి. —

- క. మునులార! క్రోష్టునామకు, వనితామణులిర్వురందు వరగుణయుతయై
తనరెను గాంధారియు నా, మెను మించెను మాద్రీ జనులుమేలని పొగడన్.
- క. అనమిత్రుని గాంధారియుఁ, గనియెన్ బలశాలి యగుచుఁ గడు వర్ధిల్లె
దనయుం డాతఁడు మాద్రీయుఁ, గనియె యుధాజిత్తు దేవకల్పుని ననఘున్.
- తే. దేవమీధుషుఁ డనెడు ద్వితీయసుతునిఁ
గనియె వారలవంశంబు త్కౌతలమున
మువ్విధంబులుగాఁ దగె నవ్విధంబు
వినుండు మాద్రీతనూజులు విక్రమించి.
- 766
- సీ. వృష్ణ్యంధకులునాఁగవెలయుపుత్తులఁగాంచి రందు వృష్ణియు శఫల్కాఖ్యుఁజిత్ర
కునిని గాంచెను; శఫల్కుండు ధర్మచిత్తుండుమునులార! యాతఁడెందునివసించు
వ్యాధిభయంబును వర్షభయంబును గలుగ వందు వినుండు గాథ యొకటి
కాశిరాజు వసించు త్కౌతలంబున వృష్టి వాసవుఁ డీయమి వత్సరత్ర
- తే. యము తపించిరి జను లంత నానృపాలుఁ
డరిగి పూజించి యాదృతి నాశఫల్కుఁ
దోడితెచ్చిన వర్షించె నాఁడె యింద్రుఁ
డంత నాకాశినాథుని యనుఁగుఁబుత్రి.
- 267
- క. పరిణయ మయ్యె శఫల్కునిఁ, దరుణీమణి గాందిని యనఁ దా గుణమణియై
ఋరఁగెం దండ్రీయు బ్రాహ్మణ, వరునకు నతిథికిని గూఁతు భక్తి నొసంగెన్. 768
- క. అతనికి నక్రూరుం డను, సుతుఁ డుద్భవ మందె నవల సొరిదిఁ గుమార
ప్రతతి యుదయించె నయ్యది, ప్రతిలేని పరాక్రమైకభాసుర మయ్యెన్. 769
- వ. ఉపమద్గు, మద్గు, మేదు, రారిమేజ, యావిక్షి, తాక్షిప, శత్రుఘ్న, ధర్మభృ
గ్యతిధర్మ, ధర్మోత్సాంధకరునామకులు నావహప్రతివాహు లనుకుమారులును,

సుందరి యనుకుమారియుఁ గల్గిరి. అందుఁ దొలికొడు కగునక్రూరుం డుగ్రనేన
యనుభార్యయందుఁ బ్రసేనోపదేవు లనుతనయులం గాంచె. శఫల్కునిసోద
రుం డగుచిత్రకుండు పృథు విపృథువులు, నశ్వగ్రీ, వాశ్వబాహు, స్వపార్శ్వక,
గవేప, కారిప్తనే, మృశ్వ, సుధర్మ, ధరభృ, త్సుబాహు, బహుబాహువు
లనుకొడుకులను, శ్రవిష్ఠా శ్రవణ్యాఖ్యలం గొమరితలను గాంచె మఱియు
నక్రూరుం డసిక్కి యనుభార్యయందు శూర, దేవమీధుషులను గాంచె. భోజ
రాజదుహితయందు శూరుండు పదుగురసుతులం గనియె. 770

క. తొలికొమరుండు వసుదేవుం, డలఘుభుజుం డతఁడు పుట్టు నవసరమునఁ బె
ద్దలముగ దుందుభినిస్వన, మలరెక్క దివి నానకములయారవ మెసఁగెన్. 771

క. ఆనకదుందుభి యనఁగా, మానవవరుం డతఁడు పొల్పె మహిఁ దజ్జననం
బొనెడ సుమవృష్టియు భూ,జాని మహాసాధమందు సాగె ఘనముగన్. 772

క. మునులార మనుజలోకంబున నతనికి నీడువచ్చుపురుషులు రూపం
బున నెన్న లేరు చంద్రుని, కెనయగు తనుకాంతి యతని కెసఁగెం జొండీ. 773

వ. వసుదేవుని పిదప శూరునకు దేవభాగ దేవశ్రవసులు, ననాధృష్టి, కనవక, వత్స
వంతులును, గృంజమ, శ్యామ, శమీక, గండాషనామకులు గల్గిరి. వారి
వెనుకఁ బంచపుత్రిక లుదయించిరి. పృథుకీర్తియు, బృథయు, శ్రుతదేవయు,
శ్రుతశ్రవయు, రాజాధిదేవియు నని వారినామంబులు. వీరెల్ల వీరమాత లనం
బ్రఖ్యాతిం గాంచిరి. శ్రుతదేవియం దావత్సుం డనుకొడు కుదయించె. శ్రుత
శ్రవయందుఁ జైద్యుండు కలిగె. ఆతండె శిశుపాలుం డనం బరఁగె. 774

క. దనుజేంద్రుండు దేవేంద్రా,దినిఖిలసురవీరు లదర దివిఁ బాలించెన్
మును పల హిరణ్యకశిపుండె, జనించె బృథుకీర్తియందు సత్తనయుం డై. 775

ఆ. వృద్ధశర్మ యతనిపిత యగు దండవ, క్రావ్యాయమును గాంచె నవనిఁ జెలఁగు
నాకరూపదేశ మతనికి వాసమా, బలయుతుండు వాండు ప్రాధశక్తి. 776

నీ కుంతిభోజుం డొక్కకూతు గాంచెను బృథ యనుపేర నాయమ యమరె జగతిఁ
బాండురా జాలేమఁ బత్నిగా వరియించె నామెయందే ధర్మనాశిషముల
ధర్మమూర్తి నితాంతదయకు నాలయమైనయాయుధిష్ఠిరుం డొప్పె నతనివెనుక
భీమసేనుండు జగద్వీరుండొ వాయు వునంశంబునం బుట్టె నమరవిభుని

తే. యంశముననె ధనంజయుఁ డలరెఁ దండ్రిఁ
బొరుషంబున మెప్పించి ప్రతియె లేని
యట్టి యతిరథుండయి తగె నతఁడె; పిదప
శినియు ననమిత్రునకుఁ బ్రియతనయుఁ డయ్యె. 777

క. అనమిత్రుండె వృష్టితనూ,జనికరమునఁ గొండిక యగు కై నేయుం డై
తనరార్కుసత్యకుం డా,తనికిన్ యుయుధానుఁ డనెడుతనయుండు గలిగెన్.

వ. సాత్యకియు నతనికి రెండవతనయుండు. దేవభాగునకు మహాభాగుండగు నుద్ధవుండు పుట్టె. అనాధృష్టి యనువాఁడశిక్షి యనుభార్యయందు యశస్వియగు దేవశ్రవసుం గనియె. వానివెనుక శ్రుతదేవుండుదయించె. వానికి నైషాది కలిగె. ఏకలవ్యుండు నైషాదితనయుండు. 779

క. మునులారా! వత్సావతి, యనపత్న్యందై తపింప నావసుదేవుండును నౌరసుఁడౌకౌశికు,ననురాగము మీఱ నిచ్చె నందఱు పొగడన్. 780

తే. సంతతియె లేని గంఢూషుఁ జాలిఁ గాంచి

యిచ్చె సుతుల విష్వక్సేనుఁ డెలమి మిగులఁ

గైకొనియె వారి గంఢూషుఁ డీకరణిని

వారివంశంబు లెంతయు వఱలె జగతి.

781

వ. ఆకొడుకులు చారుదేష్ట, సుదేష్ట, పంచాల, రాక్షసేయు లనునామంబులం బ్రఖ్యాతిఁ గాంచిరి. అందుఁ బంచాలుం డనవరతయుద్ధాభిలాషుండు. చారుదేష్టుండు వాయుసక్రి డాలంపటుండు. వాఁడరుగుచుండ సహస్ర వాయుసంబులు వెనుకొనుచుండు. ఆతండు పెట్టించు పాయసంబు భక్షింతు మని యవి కూయుచుండు. కనవకుం డనువానికిం దంత్రిజ, తంత్రిపాలు లనునిరువురు కొడుకులు గలిగిరి గృంజిమునకు వీరువు, నశ్వహానుం డనుకొడుకు లిరువురు కలిగిరి. శ్యామునకు శమీకుండు గలిగి రాజ్యంబు పాలించె ఆతండు భోజకులజన నము నేవగించి రాయసూయం బొనరించె. అజాతశత్రువు రాజసూయం బొనరించి ప్రఖ్యాతిం గాంచె. ఇంక వసుదేవతనయుల వర్ణించెద. 782

తే. వృష్టివంశంబు త్రివిధమై విమలబహుళ, శాఖలం బొల్చి బహువిధసద్యశముల నవనిఁ దనరాఁరెఁ బూజ్యమై యతులరీతి, నెసఁగు వసుదేవపత్ను లహీనగుణలు.

సీ. వారలు సంఖ్యచేఁ పదునల్వ రైరి పారవి రోహిణియు జితరాజబింబ యగు మదిరాదియు నట్టివై శాఖయు భద్రసునామ్నియుఁ బంచమియును సహదేవయును మఱి శాంతిదేవయు నట్లె శ్రీదేవి దేవరక్షితయు నవల వృకిదేవి యుపదేవి ప్రకటగుణాధ్యయకా దేవకీదేవియుఁ బావనాఖ్య

తే. వైరి సుతనువు బడబయు ననెడు నిర్వు, రాలతాంగుల నేవింప నచట నిలిచి రందు రోహిణి బాహ్నికు నాత్మజాత, జ్యేష్ఠపత్నియు నటుగాన శ్రేష్ఠ యగుచు.

క. అనురాగ మొప్పు భర్తను, వినయంబునఁ గొల్చుచుండి విమతవిభేది గనియెన్ రాముని శారణుఁ, డను వానిన్ శత్రుని దుర్మదాహ్వయు దమనున్.

తే. శుబ్రపిండారికుల మహాశూరుఁ డగు ను, శీనరుని గాంచె వేడుక సూనుల మఱి చిత్ర యనుకూతు నిటునవపుత్ర పుత్రి, కలను గని ధన్య యయ్యెనీత్యైతలమున.

క. నుతిగాంచె సుభద్ర యనన్, హితమతియకా చిత్ర యంత నెంతయుఁ బుణ్యంబు తగన్ ఫలించె నన నా, సతి దేవకియందుఁ బుట్టె శౌరి కరుణమై. 787

- క. రేవతి రామునివలనక, దా వరగుణుని శత్రు గాంచె దద్వంశంబే
పావనమై తనరారెను, భూవినుతం బగుచుఁ గీర్తిపూతం బగుచున్. 788
- వ. సుభద్ర యభిమన్యు నర్జునునివలనం గాంచె. అక్రూరుని భార్య యగుకాశికన్య
సత్యకేతుం గనియె. వసుదేవునిభార్యలం దేడుగురుకనినపుత్రులు శూరులు.
వారిపేరులు వచించెద. భోజ విజయు లిద్దఱు శాంతిదేవాతనూజులు. వృక
దేవగదులు సునామ్నిపుత్రులు. వృక దేవి క గావహుండు తనయుండు. త్రిగర్త
రాజకన్య శిశి రాయణుభార్య భర్తయం దీర్వ్యగలదగుటఁ బండ్రెండు వత్సరం
బులు నియతయై యుండ మిథ్యాభిశస్తుండై యాగార్థ్యుండు క్రోధాతిరేకంబు
న నామెం ద్యజించి ఘోషకన్య గ్రహించి కామించినప్పుడు గోపాలి యను
నచ్చర గోపకన్య వేషంబున గార్థ్యుఁ జేమించి గర్భంబు ధరియించె. శూలపాణి
యనుజ్ఞ చే నామానుషియందుఁ గాలయవనుండు బలాధికుం డుదయించె.
వాఁడు వృత్తపూర్వార్థకాయుం డై సింహసంహననుండై రాజాంతఃపురంబున
వర్ధిల్లె. యవనుం డగునాబాలుండు నీలనీరదతుల్యగాత్రుం డగుటఁ గాలయవ
నుండు నాఁబరఁగె. ఆతం డె యుద్ధాభిలాషియై నారదు నడిగిన వృష్ణ్యంధకకులో
త్పన్నుల నాతండు తెలిపె. అంత నక్షోహిణీసేనం గొని మధురాపురంబు నావ
రించి దూతం బనుప వృష్ణ్యంధకులు శ్రీకృష్ణుం బురస్కరించుకొని మంత్రంబు
సలిపి తత్కాలానుగుణం బగుటఁ బలాయనపరాయణులై యీశ్వరాజ్ఞను
బాలించుచు మధురాపురంబు వదలి కుశస్థలి యగుద్వారవతిం జేరి సుఖంబుగ
నివసించిరి. 789

సదుమూడవ అధ్యాయము.

శ్యామకున్యపాలచరిత్రము. ౭౯

- క. వినుఁ డింకఁ గ్రోస్తుసంతతి, ఘనుఁడౌ క్రోస్తువున కంతఁ గల్గెఁ గుమారుం
డనఁబడు వృజినీవంతుఁ డ,తనికిన్ స్వాహి యనుపుత్ర తల్లజుఁ డొదవెన్. 790
- సీ. అతఁడును షడ్ధవన్సుతుఁ గాంచె నాతండు భూరిదక్షిణ లొప్పు పుణ్యమఖము
లెన్నియో యొనరించె నున్న తగుణుఁ బుత్రుఁ బడయఁగామదిలోనవాంఛపొదలఁ
జిత్రరథుం డనుస్థిరకీర్తి భూషణుఁ డుదయించె నాఘనుఁ డురుగుణాధ్యుఁ
జైత్రరథుం గాంచె శశబిందు వాతనితనయుఁ డయ్యెను యశంబునఁ జెలంగు
తే. నాపృథుశ్రవుఁ డతనికి నాత్మజన్మఁ
డయ్యె నంతరుఁ డవ్వని యంగభవుఁడు
వానికి సుయజ్ఞుఁ డనునాత్మభవుఁడు గలిగె
నుషతుఁ డాతనిపుత్రుఁ డై యర్విఁ బొదలె.

క. వానికి శినేయుఁ డనఁబడు, సూనుం డుదయించె వానిసుతుఁడు మరుతుఁ డా
భూనేత జ్యేష్ఠతనయుఁ, దా నొందెఁ సుగుణశాలి ధర్మమనీషున్. 792

తే. అతఁడు కంబళబర్హి ఘఁ డనఁగ వెలసె, వాఁడు సత్సుతుఁబడయంగ వాంఛఁబూని
రుక్తకవచుని గనియె వైరుల నతండు, కవచధారుల నూర్వురఁ గడఁగి గెలిచె.

క. శితశరములఁ జెండి రిపు, ప్రతటికా బెగడొందఁ జేసి రమ చెలువారక
క్షీతిఁ గీర్తిఁగాంచె నారా, ట్సుతుఁ డగుపరజిత్తు గెల్చె శూరుల రిపులన్. 794

క. పరజిత్తు పుత్త్రపంచక, మురుతర తేజస్వమూహ మొగిఁ గనియెను న
చ్చైరువయ్యె వారిజన్మము, సురలకు దైత్యులకు నెల్ల ఖోణిజనులకున్. 795

వ. రుక్మేషు, పృథురుక్త, జ్యోమఘ, పాలిత, హరి నామంబులు వారికిం జెల్లె. అందు
బాలితహరినామకుల నిర్వుర విదేహరాజులు ప్రార్థింపఁ దండ్రి యొసంగె. రుక్మే
షువు రాజై పృథురుక్తుఁడు సహాయుండుగాఁ బ్రజలం బాలించుచుండి వైరా
గ్యసంపదచే సంసారంబెఁ ద్యజించె. జ్యోమఘుండు తణ్ణానంబున నలరె. అంత
బ్రాహ్మణులు బోధింప రుక్మేషువు మరల సంసారంబునం బ్రవేశించి ధనుర్ధరుండు,
కవచియు, ధ్వజియు, రథియు నై యన్యరాష్ట్రంబుపైఁ బోయి నర్మదాకూలం
బున నేకాకియై తిరుగుచు మృత్తికావతి మేఖలాపురిం బొచ్చి ఋక్షవద్దిరిని
జయించి శుక్తిమత్పురిం బ్రవేశించె నంత. 796

తే. జ్యోమఘునిభార్య శైబ్య సత్యవ్రతయయి
యలరె ననపత్యుడై రాజు లలన వేటొ
కతుకఁ బెండ్లాడఁ డయ్యె నొక్కతటి సమర
మొప్ప విజయంబు నందుఁ దా నొందె మిగుల. 777

క. అందొక కన్యకఁ గని తన, సుందరినిం గానఁబోయి స్నుషగా దీనికా
బొందుమ యన నాశైబ్యయు, సందియమున నెవరి కిది స్నుషయగు మహిళా.

చ. అన విని జ్యోమఘుం డనియె నాదృతి నీకు జనింపఁజోవువు
త్తుని కిది భార్యగాఁదగును దోయరుహానన దీనిఁ గావుమా
యనియె మునీంద్రులార! పతియానతి శైబ్యయు ఘోరమా తపం
బొనరిచి పుత్తునిం గనియె నుర్వి విదర్భుఁ డటంచు నాతఁడున్. 799

క. పేరుం గని యాకన్యక, గారవమునఁ బెండ్లియాడి క్రథకై శికులకా
శూరులఁ దనయుల నిర్వుర, నారాజన్యుండు వినిహతారులఁ గనియెన్. 800

తే. మఱియు నిర్వురఁ దనయుల మానధనులఁ
గనియె నాద్యుండు భీముండు ఘనుండు వాని
తనయుఁ డయ్యెను గుంతినాఁ దనరు వాడు
సమరభీముండు ధృష్టి తత్సంభవుండు. 801

వ. ధృష్టికి బరమధార్మికులు శూరులు నగు నావంత, దశార్హ, విషహరు లను మువ్వరు పుత్తులు గల్గిరి. దశార్హునకు వ్యోమనామకుండు తనయుండు; వానికి జీమూతుం డాత్మజుండు. వికృతి యాతనిపుత్తుండు. భీమరథుండు తత్సంభవుండు. నవరథుండు తత్తనయుండు. దశరథుండు తత్సూనుండు. శకునివాని కొడుకు. శరభుండు వానియకారసుండు. దేవరాతుండు తత్సంతానంబు. దేవక్షుత్తుండు వానిని జనకుం డనిపిల్చువాడు. దైవక్షుత్రి తదంగసంభూతుండు. మధువంశకర్త కాంగల మధుండనువాడు తజ్జనిం గాంచె. వానిభార్యయగు వైదర్భి పురుషవరేణ్యుం డగు పురుద్యంతుం గనియె. మఱియు మధుం డిత్వాకులసంభూత యగు నొకనారీమణిం బెండ్లియాడి సర్వసుగుణమణిశేఖరుండగు సాత్వతుం గనియె. ఈవంశక్రమంబును వినిన సంతానంబు గలుగు. అధికై శ్వర్యంబు సంభవించు. 802

తే. సాత్వతునిపత్ని కౌసల్య సాధుమతుల, భాగి భజమాన నాముల భాసురాంగుఁడైన దేవావృథుని నంధకాఖ్యవృష్టి, గాంచె వారెల్ల వంశంబు మించ నెగడి.

క. నాలుగువంశంబులు తమ, శ్రీలలితయశంబు నిలుప తీలి నభివృద్ధి
జాలగ నొనరించిరి ముని, పాలకులారా! వచింతుఁ బ్రమద మ్మిడంగన్. 804

సీ. భజమానునకు నైరి భార్యలు సృంజయ యనునా మెపుత్రికల్ హరిరూప
భాసుర లయి తగు వాహకయును నుపవాహక యనుపేరఁ బరంగువారు
భర్త సంతోషింప బహుపుత్తులం గాంచి రందును గ్రిమియు మహాబలాధ్యుఁ
డగు క్రమణుండును నట్టి ధృష్టుండును శూరపురంజయుల్ భూరియశము

తే. నొంది వెలసిరి వీరెల్ల నొగిని వాహ్య
కాత్మసంభూతు లని తెలియంగవలయు
నాయుతాజిత్తు పిదప సహస్రజిత్తు
వీరశతజిత్తు దానకుఁ డొర యనగ. 805

క. ఉపవాహక సృంజయికి, దపనాయితతేజులైన తనయులు సుండి
కపటవిహీనుం డగుచున్, దపమున్ దేవావృథుండు తా నొనరించెన్. 806

క. మనమున సకలసుగుణనిధి, తనయుండు నాకొదవుఁగాక తప్పక యని చే
సెను దపమును బర్ణాశయ, యనునదిజలముల స్పృశించి యనిశము భక్తిన్.

ఆ. పుణ్యనదియు నద్ధి భూపతికిన్ మేలు, చేయఁ దలఁచెఁ జింతచే నతండు
నిశ్చితాంతరంగనిర్మలుండుం గాక, పరితపించుచుండె బట్టి కొఱకు. 808

చ. నరపతి మంగళాస్పదుండు నా కనుగమ్యతముం డటంచుఁ ద
త్పరమతియై తరంగిణియు భవ్యతమాకృతి మీఱుచుండఁ ద
త్పరిసరసీమఁ జేరె; నరపాలుండు నట్టిసతీలలామమున్
ధరఁ గవకుండెఁ బూర్వ మీటు తన్వియుఁ దానయిపోయి ప్రీతితోన్. 809

చ. అనుపమరూపసంపదల నాతనిచిత్తము పొంగఁ జేయుచున్
దనుఁగని మెచ్చురాజును నితాంతకుతూహలఁ దా వరించె నా
వనిత నతండు గోరె నిటు వారక యిద్వర కాత్మమోద మ
య్యె నవల గర్భమొప్పె సతి కెంతయు నాథుఁడు వేడ్క నొందఁగన్. 810

ఆ. తపము కలిమిఁజేసి తద్గర్భ మురుతేజమున వెలింగె నెలలు మొగిని నిండె
దశమమాసమందుఁ దనయుని బభ్రుని, సకలసుగుణుఁ గనియె శ్రేవలినియు. 811

మ. తనయున్ వానినిగూర్చి పూర్వసుకవుల్ తత్త్వంబు నీరీతి గీ
తినికాయంబున నెంచి రెట్టు లనఁగా దేవావృథుం డెట్టులో
తనయుం డెట్టులె కీర్తనీయగుణసంతానుండు దూరంబునన్
వినినట్లే దరిఁజేర సాధుగుణముల్ వెవ్వేలుగాఁ గన్నడున్. 812

క. నరులందు బభ్రు వీడ్చుఁడు, సురతుల్యుఁడు వీనితండ్రి సురుచిరకుల మీ
ధరనొప్ప నలువదార్దులు, సురతుల్యులె తనయు లనుచు స్తుతియింతు రొగిన్.

వ. యజ్ఞయై దానపతియై బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నుండై దృఢాయుధుండై బభ్రు వలరె.
ఆతనియన్వయంబునఁ బెక్కండ్రుగురు వంశకర్త లుదయించి భోజసాత్వతనామం
బులం బ్రఖ్యాతి నొందిరి. అంధకునివలనఁ గాశ్యదుహిత నల్వరు తనయులం
బడసె. కుకుర, భజమానస, సకబల, బార్హిష్ఠులని వారలపేరులు. కుకురునకు
వృష్టియు, వృష్టికిఁ గపోతరోముండును, వానికిఁ దిత్తిరియు, వానికిఁ బునర్వసు
వును, వానికభిజిత్తును, వాని కాహుకశ్రాహుకులను నిర్వరును గొడుకులైరి.
ఆహుకుంగూర్చి యొక గాథను బూర్వమునులు వచింతురు. 814

తే. శ్వేతపరివారయుక్తుడై సింహశాబ
కిప్రతిముఁ డయి యెనుబదిగాఁ జెలంగు
వర్తములఁ గూడి యాహుకవసుమతీశుఁ
డరుగుఁ బరరాజభూముల నాక్రమింప. 815

తే. సంతతివిహీనుడై శతసంఖ్యలకును, బూజసలుపక యయుతాబ్దములు బ్రదుకక
శుద్ధకర్తుఁడుగాక విశుద్ధయజ్ఞ, గాక యుండఁడు తత్సేవకతతి నొకఁడు. 816

సీ. భోజఁ డానాహుకభూపాలు నేనుంగు లొకసహస్రం బింద్రుఁ డున్నదిశకుఁ
బోవును శశిబింబమును స్పృశించెడుధ్వజంబుల నొప్పి మేఘధ్వనులను మించు
శబ్దముల్ వెలయు సుస్యందనంబులు వేయి పదులేగు రిపులదోర్బలము నడఁపఁ
గాంచనరజతకక్షముల నిర్వదియొక వేయిరథంబులు విమతతతుల

తే. నడఁచు నుత్తరమున కేగు నార్యులార, జ్యాలతాంకితకరులయి సమదశత్రు
సూదనులు నగుభోజులు ఊణి నెల్ల, నిండి ప్రజలను బ్రోచి రఖండరీతి. 817

వ. అంధకరాజు లావంతిదేశప్రభువునకుఁ దమస్వస నిచ్చి రని తెల్పుదురు. ఆహు
కునకుఁగాశీదేవీయందునిద్దలుతనయులు గల్గిరి. దేవకోగ్ర సేనులని పారిపేరులు.

దేవకునకు దేవతుల్యులగు నలుపురుషోడుకులు గల్గిరి. దేవవంతుఁ డుపదేవుండు సందేవుండు, దేవరక్షితుండు నని వారిపేరులు కొమరిత లేద్వరు. వారిని వసుదేవున కొసంగె. దేవకియు, శాంతిదేవియు సుదేవయు, దేవరక్షితయు, వృకదేవియు, సుపదేవియు, సునామ్నియు నని వారిపేరులు. ఉగ్ర సేనునకుఁ దొమ్మండ్రుగురుకొడుకులు. అందుఁ బూర్వజాండు కంసుఁడు. న్యగ్రోధుండు, సునామకుండు, కంకసుభూషణులు, రాష్ట్రపాలుండు, సుతనువు, సనావృష్టియుఁ, బుష్టిమంతుండు నని వారిపేరులు. వారితోఁబుట్టువు లైదుగురు. కంసయుఁ, గంసవతియు, సుతనువు, రాష్ట్రపాలియుఁ, గంకయు నని తన్నామధేయంబులు. ఉగ్ర సేనుండు సాపత్యుండుగఁ గుకురోద్భవుం డని కీర్తింపఁబడియె. అతండు కుకుర వంశోద్ధారకుండై ప్రజావంతుండై యశంబు గడించె. 818

ప దు నా ల వ అ థ్యా య ము.

— శ్లోకమంతకమణిచరిత్రము. ౧ —

క. మునులారా! భజమానుని, తనయుండు విదూరభుండు తద్దయు ఖ్యాతిం గనియెను వానికి శూరుం, డనబడు రాజాధిదేవుఁ డాత్మజుఁ డయ్యెన్. 819

నీ. అతనికిఁ బుత్రులై యతివీర్యవంతులై
దగిరి దత్తుం డతిదత్తుఁ డల్లె
శోణాశ్వుండును మహాశూరుఁడౌ శ్వేతవా
హనుండును శమియు సద్యశమునఁ దగు
దండశర్మయు మఱి దంతశత్రుండును
శత్రుజిత్తును సప్తసంఖ్యు లైరి
శ్రవణాశ్రవిష్టలక్ష్మ సద్గుణయుక్తరౌ
తనయులు గల్గిరి మునివరేణ్యు

తే. లార! శమి యనువానికి భూరితేజుఁ

డగు ప్రతిచ్ఛత్రుఁ డాత్మజుం డయ్యె నతని
కొమరుఁ డయ్యె స్వయంభోజుఁ డమితబలుండు
వానికి హృదీకుఁ డనుపుత్రవర్ణుఁ డలరె. 820

వ. వానికొడుకులు భీమపరాక్రములు. అందుఁ గృతవర్త జ్యేష్ఠుండు. శాంతధన్వుండు మధ్యముండు. వారిద్దఱి వెనుక దేవాంత సరాంత భిషగైవ్యతరణ, సుదాం, తాతిదాంత, నికాశ్య, కామదంభకు లనువారు గల్గిరి. దేవాంతకు నకుఁ గంబలబర్హి యుం డనుకొడుకు కలిగె. వాని కసమంజసుండు తనయుండు. వానివెనుక నాసమాజసుండు కలిగె. సుదంష్ట్ర, సుఖారు, కృష్ణు లనువారందఱు కులు. గాంధారి బలశాలియగు నసమిత్రునిం గాంచె. మాద్రీ యథాజిత్తుని

దేవమీధుషునిం గాంచె. అనమిత్రుం డమిత్రనాశకుండై యపరాజితుం డనం
బ్రఖ్యాతిం గనియె. వానికి జహ్నుండను కుమారుం డొదవె. అతనికిం బ్రసేన
సత్రాజిత్తులను నిర్వురు కొడుకు లుద్భవిల్లిరి. 821

క. వినుఁ డిం దనుజుఁడు ద్వారవ,తిని వాసముగాఁ దలంచి దివ్యప్రభలకా
గనెడు స్యమంతకరత్నంబును దుర్లభతేమము ప్రీతిఁ బొందె రవికృపకా. 822

చ. అతనికిఁ బ్రాణతుల్యుఁ డయి యంబుజమిత్రుఁడు పొల్చె దాన నా
క్షితిపతి సూర్యభక్తుఁడయి చెందెడువేడ్క నిశావసాసమం
దె తరలి దివ్యహారథము నెక్కి తరంగిణియందు నర్హ్య మి
చ్చుతమిని బోయెఁ గృత్య మది సూర్యహితంబయి యెప్పుఁ గావునకా. 823

చ. ధరణీఽపుత్రుఁ డీకరణిఁ దన్నొగిఁ దృప్తునిజేయ రాఁగ భా
స్కరుఁ డుదయించి స్వీయకరజాలము చెల్వవహింపఁ బొల్చె భ
క్తిరతిని నాకుమారుఁడు మదిం దమి పొంగఁగ భానుఁ గాంచి యీ
కరణి వచించె వ్యోమమున గాఢమయూఖుని నిన్ను నెప్పుడుకా. 824

క. కనుచుండు నెదుటఁ దోచిన, నిను నట్లే కాంచువాఁడ నిర్లభిషణా
వినుమీ శరణార్థిని నగు, ననుఁ జేకొని కాతు వని మనంబున నిన్నుకా. 825

ఆ. తలఁచు చున్న నాకుఁ ద్వత్సహాయం జేమి, కలదొ దర్శనమునఁ గలుగు నెట్టి
ఫలమొ తెలియఁజాల భాస్కరా యన విని, లోకబాంధవుండు శ్రీకరుండు.

క. కరుణించి స్యమంతకమణి, వరము స్వకంఠముననుండి వదలించి మనో
హర మిది యని యేకాంతము, న రాజపుత్రునకు నిచ్చె నరపతి యంతకా. 827

చ. తనువు ధరించి ప్రీతిఁ దనదాపున నొప్పెడుభానుఁ గాంచి యో
వనరుహమిత్ర! నీకరుణ వర్ధిలె నాపయి నంచు సుంత ప
ల్కి నిలిచి తాఁ జనందలఁచు కేవలకారుణికోత్తముకా రవిం
గని మరలకా వచించెఁ గలకాలము నేమణిభూషితుండవై. 828

క. జగముల భాసిలఁ జేసెదొ, ఖగనాయక యీస్యమంతకము నాకొసంగం
దగునంచుం బ్రార్థించెదఁ, దగదే యీభవ్యరత్న తల్లజ మొసంగకా. 829

చ. అన విని యాప్రసేనుఁ గని యాదృతి నీమణి నీ కొసంగితికా
గొను మిదె యంచు నేగె నృపకుంజరుఁ డమ్మణిఁ దాల్చి ద్వారకం
గనఁ జనెఁ బొరు లాన్మృతఁ గాంచి యిదే రవి పోవుచున్నవాఁ
డని వెనువెంట నేగిరి మహాత్తరమోదము పొంగుచుండఁగకా. 830

ఆ. అంత నాధరాధిపాత్తజుం డంతఃపురమున కేగి కాంతిరాజిత మగు
నాస్యమంతకంబు నాత్మసోదరునకుఁ, శ్రీతి మీఱ నిచ్చె వింత గనఁగ. 831

చ. కనకము నిత్య మీనుచును గ్రాలెను దద్గృహమందు రత్న మం
త నిరతవృష్టి యాజనపదంబునఁ గల్గఁజేసె నింద్రుఁ డా

- ర్తిని గనరైరి భూజనులు దీనతఁ గాంచరు దేన నైన వ్యా
ధిని గనువాఁ డొకండయిన దేవునకుం గనరాఁడు చూడఁగన్. 832
- తే. రత్న మద్దానిఁ బడయంగ యత్న మైనఁ
జేయఁడయ్యె ముకుందుఁడు సిద్ధశక్తి
యలరు చుండినవాఁడయ్యు నాత్మ నైనఁ
దలఁపఁ డయ్యెను నవల భూధవసుతుండు 833
- మ. ఒకనాఁ డాస్మశసూనుఁ డామణివరప్రోద్భూషితగ్రీవుఁ డై
సకలస్వీయజనాళిఁ గూడి మృగయాసంసక్తిమై బోయెఁ గా
నకుఁ దద్భ్రత్నముఁ గాంచి యాసపడి భూనాథాత్మజంజంపె భీ
తికరధాన్వనముతో మృగేంద్ర మొకటం దీవ్రప్రతాపంబునన్. 834
- శా. భూనాథాత్మజఁ జంపి యమ్మణివరంబుం గొంచు సింహంబు స్వే
చ్ఛానూనత్వరఁ బాఱి భల్లుకవరుం డారత్నముం గాంచి య
ద్దానిం గైకొనఁబూని బాహుబలమంతం జూపి చక్కాడి భూ
జానుల్ దాల్చుగఁజాలు నమ్మణిని హృత్సంతోష మేపాఱఁగన్. 835
- క. తలఁదాల్చి యాత్మగుహకుఁ, జెలఁగుచు వేపోయె నంత శ్రీకృష్ణుం డి
మ్ముల దానివేడుటయుఁ గానలలోనఁ బ్రసేనుఁడు యమునగరికరుగుటల్. 836
- ఆ. చాలదూర మెంచి శంకించి రీకృష్ణుఁ
డితనిఁ జంపి యుండు నిందు నరయఁ
గారణంబు మణియై కాండగు నని యంత
జనులసంశయంబుఁ జక్రి యెఱిఁగి. 837
- చ. మనమున ధర్మ మూని మతిమంతుఁడు కావున నీస్యమంతముం
గొని చను దెంతునంచు జనకూట మెటుంగఁ బ్రతిజ్ఞ చేసి తాఁ
జనియెను గాఱుకానకు నెసంగెడు పౌరుష మొప్పు నెందు నా
తని మృగయాప్రకారము నితాంతము సాగెనొ యచ్చటుం గనక. 838
- క. చరణము లిడినమహీస్థలిఁ, బరికింపఁగ నేర్పుగలుగువారలతో స
త్వరగతిని ఋక్షవద్దిరి,వరమున్ వింధ్యాచలంబు వరుసం గనుచున్. 839
- చ. అరిగి శ్రమంబునం దనదునంగము లార్తి మునుంగ నొక్కచోఁ
దురగముతో మృతిం గనిన ధూర్తుఁ బ్రసేనుని గాంచి యందు న
వ్వరమణిఁ గానలేక పలుభంగుల నారసి చెంత నొక్కచో
హరియును భల్లుకాభిహతి నంది మృతిం గనియున్న సింహమున్. 840
- క. కని భల్లుకపదములగు,త్తును గాంచుచు దానిఁబట్టి తోడనె పోయెన్
వనజాక్షుఁడు భల్లుకవన,తిని గన నాగృహము ముందుఁ దిన్నగ నిలిచెన్. 841

- చ. వనిత యొక్కర్థ దివ్యముగఁ బాడుచు నుండఁగ నాలకించె జ
క్కనినినదం బటంచు నటఁ గాంతయు దాదికరంబునుండి త
మ్ముని నలజాంబవంతునకు ముద్దుతనూజుఁడుగాఁ జెలంగువా
నిని గడుఁబ్రీతి వాక్యములనేర్పున నాటలఁ దేల్పుచుండె దాన్. 842
- క. ప్రచురమణితోడఁ గ్రీడించి చుచునుండెను ధాత్రి యంత శూరమృగేంద్రం
బు చరించుచు రాకొమరుని, నచటఁ బ్రసేనున్ వధించె నాసింహంబున్. 843
- క. ఘనబలుఁడు జాంబవంతుం, డనిమొన వధియించి తెచ్చె నమలమణివరం
బును దీని స్యమంతకమును, గొనుమా నీయాట కిద్దికొమరుగ నుండున్. 844
- చ. అని పలుకంగ నానుడుల నమ్మరవైరి యనూనభంగిమై
నిని వెఁజొచ్చె నాబిలము వేడ్కయ పోలే గుహాముఖంబునన్
దనబలనాథులన్ హలిని దారుణశత్రుభయంబు గల్గకుం
డ నునిచి లోనఁ జొచ్చి యచటన్ గనియెన్ ఘనుజాంబవంతునిన్. 845
- మహాప్రగ్ధర.—
ఘనభాహాశ క్తిమీఱన్ గడువడి మెఱయన్ గాఁ జలం బెంతో పొంగన్
వనజాక్షుం గాంచి ఋక్షప్రవరుఁడు గదియన్ వాసుదేవుండు తానా
తనితోడం బోరె బాహుధతబల మడరన్ ధైర్య మాశ్చర్యదంబై
కనుపట్టన్ బూని యొప్పుంగను మణివరమున్ గైకొనం జిత్తముబ్బన్. 846
- క. ఇరువదియొక్కదినంబులు, వరుసన్ బోరాడుచుండ వాకిటఁ గాఁపైఁ
ద్వారపడు హలధరముఖులు, పరనిహతుం డయ్యె దనుజువైరి యటంచున్. 847
- చ. తలఁచుచు నున్న రంచుఁ జని ద్వారవతిం బొడఁగాంచి తమ్ముడే
విలయము నొందె నంచు విధి వేయివిధంబులఁ దిట్టుచున్ జనం
బుల కిటులయ్యె హా యనుచుఁ బొక్కుచుఁ బల్కుచు నుండి రంతఁ ద
ద్బిలమున జాంబవంతుని సువిస్తృతపౌరుష మొప్పుచుండఁగన్. 848
- క. ధరణిఁ బడవేయ వడఁకుచు, శరణు దయావార్ధి! భక్తజనపాలక! నీ
కరుణకుఁ బాత్రుడ నన నా, దరమునఁ గాపాడి యతని తనయామణినిన్. 849
- తే. కాన్కఁగా నీయ గ్రహియించె గంజనయనుఁ
డతులభక్తి స్యమంతక మాతఁ డీయఁ
గరము ముదమంది చేకొని కమ్రభణితి
జాంబవంతుని సమృదస్వాంతుఁ జేసి. 850
- క. బిలమును మణితో సతితోఁ, జెలఁగుచు విడనాడి తనదుసేనాసంఘం
బులఁ బోక మిగిలియున్న భటులతోడం బత్తనముఁ గడున్ వడిఁ జొచ్చెన్.
- క. తనపై మోపిన యపయశ, మును నీగతిఁ దొలఁగ రత్నమును గైకొమ్మా
యని యిచ్చెను సత్రాజిత్తునకున్ సభవారలెల్లఁ దొలఁగక కనఁగన్. 852

- క. మునులా రా! మిథ్యానిం,దను శత్రునికృంతనుండు దామోదరుఁ డొ
 ప్పినయట్లు రత్నలాభం,బున మానుపుకొనియెఁ జూచి పురజను లలరన్. 853
- సీ. వినుఁడు సత్రాజిత్తువనితలు దశసంఖ్య నలరి రాభార్యలయందు నతఁడు
 శతపుత్త్రులం గాంచె సర్వవిధంబుల ఖ్యాతి నొందిరి మువ్వు రందు భంగ
 కారుఁడే వారి కగ్రజుఁడయి తనరారె వాతమతియుఁ దరువాతివాఁడు
 వసుమేధనుఁడు వెక్కువాఁ డయ్యె నతనికిఁ దరువాతివారెల్లఁ దలఁప నిట్లు
- ఆ. పేరుకల్లువారు గారు కుమారికల్, ముపురు దిశలయందు మ్రోయునినుతి
 గల్లువార లిట్టికన్య కామణులందు, సత్యభామ యగ్రజ యగుఁజొండి. 854
- వ. దృఢవ్రతయుఁ బ్రసాపినియు నామె యనుజాతలు. సత్యభామ నాతండు
 శ్రీకృష్ణున కొసంగె. భంగకారునకు సభాక్షనాదేయులను నిరువురు తనయులు
 గలిగిరి. వారు రూపగుణపౌరుషంబులం బ్రసిద్ధి గాంచిరి. వృష్టి భార్యయగు
 మాద్రియందు యుధాజితుం డుదయించె. మరల నావృష్టికి శ్వఫల్కు చిత్రకు
 లుదయించిరి. శ్వఫల్కుండు కాశిరాజకుమారికం బెండ్లియాడె. ఆమె గాందిని
 యనునామంబునఁ బ్రసిద్ధిపహించినకూఁతుం గనియె. ఆమెను గాశ్యం డను
 వాని కొసంగె. ఆమె శ్రుతవంతుం డనుకుమారుం గనియె. అక్రూరుండు భూరి
 దక్షిణల నొసంగి క్రతువు లనేకంబు లొనరించి తనయుల నుపమద్దు, మద్దు,
 మద, రారిమర్దనుల, నారిక్షేపాక్షేపశత్రుహుల, నరిమేజయ, ధర్మభృ, ధర్మ,
 గృధ్ర, భోజాంధకుల, నావాహప్రతివాహులను, సుందరి యనుకూఁతుం
 గనియె. ఆమె వసుంధర యనునామాంతరంబున నొప్పి విశ్రుతాశ్వనకు మహి
 షియై విఖ్యాతి నొందె. మఱియు నక్రూరుం డుగ్రనేన యనుపత్నియందుఁ
 గులోద్ధారకు లగు వసుదేవోపదేవులను నిరువురఁ దనయులఁ బడసె. చిత్రకు
 నకుఁ బృథువిపృథులు, నశ్వగ్రీవాశ్వబాహువులు, సుపార్శ్వకగ వేషణులు,
 నరిష్టనేమియు, ధర్మ, ధర్మభృ త్సుబాహుబహుబాహు లను పుత్త్రులుఁ గల్గిరి.
 శ్రవిష్టయు శ్రవణయు నను నిర్వురుపుత్రిక లుద్భవిల్లిరి. మునులా రా! మిథ్యా
 భిశస్తిని దెలుపునీకథ మిథ్యాపవాదభయంబుఁ దొలఁగించు నని చెప్పి లోమ
 హర్షణుండు మరల నిట్లనియె. 855

ప దు నే న వ అ థ్యా య ము.

— సత్రాజిత్తు న్యమంతకనిమిత్తము చంపఁబడుట. —

- క. సుదుచిరమైన న్యమంతక,నిరుపమరత్నంబు నీలనీరదరుచియై
 పరఁగెడుహారి యొసంగె మహా,దరమున నాసత్యభామతండ్రికి నంతకా. 856
- క. దానిం గొన శతధన్వుఁడు, మానసమున నెంచె హరియు మానినిమణియై
 తా నలరుసత్యభామను, బూనెం బత్నిగ గ్రహింపఁ జొంగెడుకాంక్షకా. 857

- తే. అతనికాంక్ష సత్రాజిత్తు హర్ష మలర
నెఱిగి తా నిచ్చెఁ గొమరిత నిది తగు నని
యంత నక్రూరుఁ డమ్మణి నపహరింపఁ
దలఁచె శతధన్వుఁ డుద్దామదర్ప మొప్పు. 858
- క. రాజకులాలంకృతు స, త్రాజిత్తును జంపి రత్నతల్ల జమును వి
భ్రాజితుఁ డగునక్రూరున, కేజనునకుఁ దెలియకుండ నిచ్చెం బ్రీతిక. 859
- క. వరహణిఁ గొని యక్రూరుం, డరాతిభయదుండు నయ్యు హరిభీతిని జం
కి రయమ్మున శతధన్వుని, బరికించి యొనర్చె నొక్కపద్ధతి సరిగక. 960
- క. నే నీకెఱుంగం దగ నిక, భూనాయక కృష్ణువలన భూరిభయంబుల్
గానంబడు నీమణిచే, నీనగరం బెల్ల నాకు నెంతయు వశమా. 861
- చ. జనకుఁడు మృత్యువుం గనఁగఁ జాలఁ దపించుచు సత్యభామ నె
మ్మనమునఁ గల్గుక్రోధమున మాధవుఁ జూడ రథంబు నెక్కి తాఁ
జనియెను హస్తినాపురికిఁ జక్రి నటం గని భోజకృత్యముక
వినునటు చెప్పె దుఃఖపరివీతమతిక విలపించె నార్త యై. 862
- చ. హరియును బంధుసత్తముల కందఱకుక విధిఁ దర్పణంబు లా
తురమతియై యొనర్చి తనతోఁ జనుదెంచిన సాత్యకిక యుధి
ష్ఠిరముఖులైన బంధులకుఁ జేయఁగనైన సహాయ మొప్పు న
ట్లరసి యొనర్ప నుంచి జవమారఁగఁ జేరెను ద్వారకాపురిక. 863
- మ. తనయన్నక హాలిఁ గాంచి ప్రశ్రయ మెదం దభోక్తుచుండం బ్రసే
నుని సింహంబు వధించెఁగాదె శతధన్వుం డల్కుఁ దద్భ్రాతఁ జం
పెను వింటే యింక నాస్యమంతకము త్విడ్బృందాభిరామంబు నా
దనియే నమైద భోజుఁ జంపి కయికో నొ నద్ది యట్లాటచేక. 864
- చ. అరదము నెక్కవయ్య జవమారఁగ నాశతధన్వుఁ గిట్టి సం
గర మొనరింపఁగాఁ దగును గమ్రతరంబగు నాస్యమంతముక
గురుభుజశక్తిఁ దే దగును గొంకక పోదగు నస్త్రదీయమై
వరఁగెడుఁగాత మద్ది యన భ్రాతృవచగపరిచోదితాత్మఁ డై. 865
- ఉ. స్యందన మెక్కి తోడఁ జనెఁ జక్రికిఁ బ్రాపయి నీలచేలుఁ డం
తం దుములాహవం బట సుదర్శనధారికి భోజితోడ న
య్యెం దగ; నంత భోజపతి యేర్పడ రత్నము గొన్న మిత్రునిక
గ్రంధుగ నొప్పు సంగరముఖంబున నెల్లెడఁ జూచె నార్తుఁడై. 865
- ఉ. భూరితరాహవం బచట భోజజనార్దను లేచి చేయ న
క్రూరుఁడు గాంచి సాయపడఁ గొంకుచు శాపము గల్గునేమొ యం
చారసి యూరకుండెను; జనార్దనుఖారికి నిల్వలేక యా
భూరమణుండు భోజుఁ డొగి బొంకముఁ బాసి తొలంగి పర్విడెక. 867

- క. శతయోజనములు చక్ర్యధిఁ దలఁచుచుఁ బోయెఁ దురగతల్లజయుతుండై
శతయోజనగామిని యానతనితురంగంబు హృదయ యనుపేరఁ దగున్. 868
- ఆ. ఆడుగుట్ట మద్ది యాతఁ డద్దానినే, యెక్కి చక్రితోడ నింతనేపు
సంగరంబుఁ జేసెఁ జక్రాయుధుండును, గూడఁ బాటెఁ బట్టఁ గోరి యతని. 869
- క. శతయోజనములు పరుగిడి, యతిశయ మగుశ్రమము నొందె నశ్వమ్మునుచున్
మతినెంచి రథస్థుండై, శితశరములఁ జక్రి యతనిచేవ నడంచెన్. 870
- చ. వడివడిఁ బాటి వైరి ఘనబాణకృతవృథఁ జాల నొచ్చి యా
బడబయు నేలఁగూలె ననుపంచక మేగెను స్వర్గసీమకున్
దడయక చక్రి యిట్లనె రథస్థుని నన్నను జూచి వైరియున్
జడత వహించె నిల్వ మిటఁ జయ్యన నేజనువాడఁ గాల్పడన్. 871
- చ. తురగము లివ్వియున్ మిగులఁ ద్రోవను దాఁటుట నొచ్చియున్న వి
త్తరుణమునందుఁ బర్విడఁగఁ దార్కొనఁ జాలవు నేన పోయి యా
నిరుపమరత్నముం గొనుచు ని న్నవచ్చెద నంచుఁ బల్కి తాఁ
బరుగిడె భోజాడున్ మిథిలప్రాపున కేగఁగఁ జేరె నాతనిన్. 872
- క. తగునే యిట్లు లొనర్పఁగ, మగవాడవ యేని నిల్వ మాతో మిగులం
బగఁగొంటి వెందుఁబోవఁగఁ, దగుదు వటం చాడి యస్త్రతతి నని నొంచెన్.
- క. రిపుని వధియించి యంతట, నిపుణముగాఁ జూచె నందు నిర్మలరత్నం
బపు డగపడ దయ్యెను జక్రపాణియున్ వేగ వచ్చె రామునికడకున్. 874
- క. తనకడఁ జేరినపోదరుఁ, గని లాంగలి రత్న మిమ్ము కాంచెద నన లే
దనియెం గృష్ణాడు దానం, గనలుచు ధిగ్ధిక్వదాళిఁ గడువెడలంగన్. 875
- క. పలికెం గృష్ణా! తగు నిటు, పలుకన్ పోదరుడ వాఁట బాగొ నిది నీ
కెలమిం గల్గుత మిఁక నె,గ్గులు పల్కక పోవువాడఁ గోరినయెడకున్. 876
- క. ద్వారకతో వృష్ణులతో, నారయ నీతోడఁ గృత్య మనునది నాకీ
ధారణి లే దిఁక ననుచున్, భూరిక్రథ మిథిలఁ జొచ్చెఁ బొంక మెడలంగన్.
- క. ఆతనిం గని భయభక్తుల, ఊతిఁబతి వైఁధిలుఁడు పూజచే నలరించెన్
జతనమున బభ్రు వాయెడఁ, గ్రతువుల నానాహ్వయములఁ గావించె విధిన్.
- క. దీక్షామయకవచంబును, రత్నార్థము దా ధరించె రత్నము తనదొ
సు త్తేత్రంబుగ నుండఁగ, నాక్షోణీశుండు గాండియాత్మజాడు సుఁడీ. 879
- క. నిరుపమరత్నధనంబుల, ధరణీసురతృప్తికొఱకుఁ దాను బహువిధా
ధ్వరములయం దర్పదివ, త్వరములు దానంబు చేసె భర్తాత్ముండై. 880
- క. వినుఁ డక్రూరమఖంబులు, ఘనతమము లటంచు ఖ్యాతిఁ గాంచె నవీయు నే
ర్పునఁ దెట్టునన్నమునఁ దృప్తిని జేసెడు డక్షిణును వెఱఁగొందించెన్. 881

- చ. హలి మిథిలాపురంబున మహాత్తరపూజల నందుచుండుటన్
దెలిసిన నాసుయోధనుఁడు తీవ్రతరంబగు భీమసేను దో
ర్బలముఁ దలంచి యాహలి నరాతినిషాదనుఁ జేరఁబోయి ని
స్తులము గదాపరిశ్రమము దుష్టహారం బగుఁగాన దానినిన్. 882
- క. కరుణించి నేర్పు నాకని, పరిపరివిధములను వేడ బాగుగ నేర్చెన్
హరిసోదరుఁ డంతట సోదరుఁ గానఁగఁబోయె బంధుతతితో హరియున్. 883
- క. కని యందు నీలచేలుని, ననూనసంఖాషణముల నలరించి జవం
బునఁ దోడితెచ్చె ద్వారక, కనుపమమగుశక్తిమీఱ నక్రూరుండున్. 884
- తే. నిద్రపోవుసత్రాజిత్తు నిఖిలబంధు, వితతితోఁ జంపి యంధకయుతుఁడయి పురిఁ
బాసఁ బెనుభీతి నంతట బంధుభేది, భయముచేత నుపేక్షించె వాని హరియు.
- క. చనె నెపు డక్రూరుఁడు శక్రునిఃపున మేఘువితతి కుంభిని వర్షం
బును గురియకుంట రాష్ట్రంబున త్నామభయంబు చెలఁగె భూతభయదమై. 885
- చ. జనపదరాజి త్నామమున సన్నగిలం గుకురాంధకుల్ జవం
బునఁ జని వేడి ద్వారవతిఁ బొందఁగఁజేసిరి; దాననాథుఁ డై
తనరు నతండు రాఁ గురిసెఁ దత్త్వణమాత్రన పాకశాసనుం
డనునయ మొప్ప నాజ్ఞ నిడ నబ్ధసమూహము భీమనాద మై. 886
- క. తనతోఁబుట్టువు శ్రీకృష్ణున కిచ్చెను బ్రీతుఁ జేయ తోజీసురమా
నినిచయము మేలు మేలన, మనమున శ్రీకృష్ణుఁ డంత మణివరవార్తన్. 887
- క. పరికించి బభ్రుగత మని, యరసి మహాయోగనియతి నక్రూరుసభా
పరిగతుఁ గని యిట్లనియెన్, వరమణిని స్యమంతకమును వారనికరుణన్. 888
- క. నీయొద్ద నున్నదానిని, నీయెడ నా కీయవయ్య యించుకయైనన్
నాయందుఁ బ్రీతియుండిన, నా యిట్టియనార్యకము జనంబుల కెల్లన్. 889
- క. తొలఁగి చనఁజేయు మీవని, పలుకుచు మఱియున్ వచించె పత్సరపక్షిన్
గల నాయారోష మైద, నిలిచెన్ వేఱుని దాని నిల్వకయుండన్. 890
- క. జనరింపు కాల మేంతో, చనియెఁగదా యన్న నంతఁ జక్రధరునిప
ల్కును విని బభ్రువు సాత్వతు, లనునయ మొప్పారఁ జూడ నమ్మణివరమున్. 891
- తే. ఒసఁగె సభలోనఁ గృష్ణున కురుముదంబు
పొదల; నవ్వల నద్దాని సదయుఁ డగుచు
బభ్రు వీయ గ్రహించి యవ్వాసుదేవుఁ
డొసఁగె మరలను రత్నంబు నూహ చెలఁగ. 892
- చ. హరికరదత్త మైనమణి నాదృతి గాందినిపుత్తుఁ డై ధరా
వరుఁడగుబభ్రు వప్పడ సఖాస్థలిఁ గంతమునందుఁ దాల్చి భా

స్కరుఁ డనఁగా వెలింగె సభఁ గల్లుజనుల్ వెఱఁగంది చూడ శ్రీ
హరికరదత్త మేవయిన నద్భుతదాయకమై చెలంగదే.

894

పదునాఱవలభ్యాయము.

— భూగోళప్రశంస. —

చ. అన విని మాను లిట్టు లని రార్యవరా! కరుణాంతరంగ మొ
ప్పను వచియించినారు కద భారతదేశజనిం జెలంగు పా
వనస్మపనాథసచ్చరిత వ్యాశకదంబకరాక్షసాళిదే
వనికరదైత్యదానవుల వర్ణ్యచరిత్రము నానుపూర్విగన్.

895

తే. సిద్ధగుహ్యాకగంధర్వచిత్రచరిత, ములను దద్ధర్మలక్షణంబులను వారి
జన్తరీతుల గాథల సర్గభంగి, నెఱుంగఁజెప్పితి వున్నట్టు లేర్పడంగ.

896

సీ మఱియుఁ బ్రజాపతిమండలగుహ్యాకాఫ్సరసలస్థావరజంగమముల
యుత్పత్తిఁ జెప్పితి నొప్పుగ వింటిమి సత్పురాణంబును శ్లక్ష్యవాక్కు
లలరఁ గర్ణమనస్సుఖావహంబుగ నమృతాభమా చరితంబు నమలధిషణ
యిప్పుడు వినఁగ మే మెంచితి మీపృథ్విమండలచరితంబు మామకమగు

తే. ప్రశ్నమును దీని నాలించి బదులుచెప్ప
వలయు నీవిషయము విన వాంఛ యలరె
సాగరము లెన్ని ద్వీపవర్షము లవెన్ని
పర్వతములెన్ని పావనవనము లెన్ని.

897

క. నిరుపమదేవాలయస, త్సరిత్తు లవి యెన్ని భూవిశాలాదిక మె
క్కరణిని లెక్కింపం దగు, స్థిర యేయాధార మూని చెలంగునొ చెప్పుమి.

తే. దీనిసంస్థానమెట్టులు తెలియఁదగునొ, యున్న దున్నట్లు చెప్పుమా యన్న సూతుఁ
డోమహామునులార! మీయుద్యమంబు, తెలిసె సంక్షేపముగ దీనిఁ దెల్పువాఁడ.

క. అతివిస్తృతిఁ జెప్పఁగా, శతవత్సరములకునైన శక్యం బగునే
హితమగుభంగిం జెప్పెద, క్షీతిదేవమునీంద్రులార! చెచ్చెఱ వినుఁడి.

900

సీ. అలరు జంబూష్టములు శాల్మలమును గుళ, క్రౌంచ, శాక, పుష్కరము లనెడు
నివి యేడుద్వీపంబు లేడుసంద్రంబుల నావృతములయి యొప్పారుచుండు
జలధులు లవణేతువులు సురాసర్విర్దధులు దుగ్ధజలములు వెలయు మఱియు
వినుఁడు జంబూద్వీప మనునది ద్వీపాళిమధ్యస్థమై తనమహిమ సాటి.

తే. యనునదియె లేక యలరారు నందు మేరు
వనుకనకపర్వతము చెన్నారు దాని
యుచ్ఛ్రాయం బెనుబదినాల్గుయోజనంబు
లది పదాఱుయోజనములయంత క్రింద.

901

- క. చొరఁబడి యుండును దద్దిరి, వరమూర్ధము విస్తరమున ద్వాత్రింశత్సం
ఖ్య రహిత యోజనముల నం, బరమున వ్యాపించు రుచులభాసుర మగుచున్.
- వ. మూలంబు షోడశసహస్ర యోజనమితంబు. ఆయామం బంతియ. భూమి యను
కనులంబునం దది కర్ణికారాకృతి నొప్పుచుండు. దానికి దక్షిణంబున హిమవం
తంబు, హేమకూటంబు, నిషధంబు ననుపర్వతంబులు గలవు. ఉత్తరంబున నీల
శ్వేత శృంగవద్భూధరంబు లలరు. రెండులక్షలయోజనంబుల యంతరంబు
గలవి రెండును, దొంబదివేల యోజనంబుల యంతరంబుగలవి తక్కినవియునై
యుండు. అవియన్నియు ద్విసహస్ర యోజనోచ్ఛ్రాయంబుగలిగి యంతవెడల్పు
గలిగియుండు. మఱియును. 903

- సీ. భారతం బాద్యవకా వర్షంబు కింపురుష హరివర్ష మ్ము లాశ్చై లరాజ
దక్షిణంబుగ నుండు దానికి నుత్తరమహి రమ్యకము హిరణ్మయము లనెడు
వర్షముల్ చెలఁగును బంగరుకొండకు భారత మెట్టులో సారభూత
కురుదేశములును నాక్షోణిని భాసిల్లు వీనియంతరభాగ మాను దలఁచ
- ఆ. నవసహస్ర యోజ నంబులు తస్తధ్యధరణియం దిలావృతంబు వెలయుఁ
గనకమయము గాఁగఁ గ్రాలు మేరునగం బి, లావృతంబుచుట్టు లలితరీతి. 904
- వ. తొమ్మిదివేలయోజనంబులు తనరు మేరువునుజుట్టి పర్వతచతుష్టయంబు వెలయు
చుండు. వానివిష్కంభంబులు పదివేలయోజనంబులవిస్తృతి గలిగియుండు.
తూర్పున మందరంబును దక్షిణంబున గంధమాదనంబును బశ్చిమంబున విపు
లంబు నుత్తరంబున సుపార్శ్వంబు నుండు. వానియందుఁ గ్రమంబునఁ గదంబ
జంబూ పిప్పల వటవృక్షంబులు పదునొకండునూలుల యోజనంబులయాయా
మంబులు గలిగి పర్వతకేతువు లనం బొల్పాటుచుండు. జంబూద్వీపంబునకు
జంబూవృక్షంబు నామహేతువుగా నుండు. మహాగజప్రమాణంబు లగుఫలం
బులు దానియందుఁ గనంబడు. అది పర్వతపృష్ఠంబున నెల్లయెడల శీర్షమాణం
బులై పడుచుండు. తత్సాక్షాదురసంబున జంబూనది యొకం డావిర్భవించి ప్రవ
హించుచుండు. 905

- క. దానిమనోజ్ఞాంభస్సులఁ, బానము చేయుదురు తన్ని వాసులు దానక
మానసములు తృప్తిం గనఁ, గా నాజను లుల్లసీలుచుఁ గానంబడుచుక. 906
- ఉ. స్వేదము లేమి దుర్గతులు చేకురమిక జర పొందరామి స
మ్రోదము నంగసంభులసమూహము తగ్గమి నెంతో చక్కఁగాఁ
బ్రోదిచెలంగ నుండు రల పూజ్యసరి త్తటమృత్తు తజ్జలా
స్వాదన మొప్పఁజేసి సుఖవాయువిశోషిత యోచు నంతటక. 907

- తే. పరఁగు జంబూనదాఖ్య సువర్ణ మగుచు, సిద్ధభూషణమయి మునిజన్మలార
లలిత భద్రాశ్వ కేతుమా లంబులు దగు, వర్షములు రెండు తస్తధ్యభాగమందు.

క. తనరు నిలావృత మనునది, వన మొక్కఁడు చైత్రరథము వాస్తోష్పతిది
క్కుననుండు గంధమాదన, మనుగిరి యామ్యమున నొప్పు నసదృశ మగుచున్.

తే. పశ్చిమంబున వైభ్రాజవనము సౌమ్య
భాగమున నందనంబును బరఁగుచుండు
వజ్రులు నరుణోదమును మహాభద్ర భవ్య
నామ మసితోదమును సమానసము ననఁగ.

910

క. సరసులు నాలుగు తగు నిర్జరభోగ్యము లగుచు మఱియు శైలవరము లా
ధరణీధరవర్యము నిర్జరశైలము నాశ్రయించి రంజిలు వినుఁడి.

911

వ. శాంతవంతంబు, చక్రకుంభంబు, కురరియు, మాల్యవంతంబు, వైకంఠంబు
లోనగు పర్వతంబులు తూర్పునఁ గేసరాచలంబు లనంబరఁగుచుండు. త్రికూట,
శిశిర, పతంగ, రుచక, నిషఢాదులు దక్షిణంబునఁ గేసరతుల్యంబులై వెలయు.
సవైదూర్యంబగు శిఖివాసంబును, గాపిల, గంధమాదన, జానుధిప్రముఖంబులు
పశ్చిమంబునఁ గేసరాకృతి నొప్పు. మేరువు ననంతరంబ జతరాదులయందు శంఖ
కూటంబు, ఋషభంబు హంసంబు, నాగంబు కాలంజరాదికంబులు, కేసరాకృతి
నుత్తరంబున నలరు. చతుర్దశసహస్రయోజనంబులుగల మహాపురి యొండు
మేరుమూర్ధంబున బ్రహ్మనిర్మితం బగుట సాటిలేకుండు.

912

క. దానికి నెనిమిది దిక్కులఁ, గానంబడు శతమఖాదికత్రిదశపతుల్
జానుగ వసించునగరము, లానిర్మలమణిమరీచు లలరఁగ వెలయున్.

913

చ. సరసిజనాభపాదతలసంభవముం గని చంద్రమండల
స్ఫురణముఁ గ్రమ్మి యెల్లెడలఁ జూడఁగనై దివినుండి బ్రహ్మపూ
ర్వరమునఁ దాఁ బడుక బరమపావనమూర్తిగ నొప్పుగంగ య
ప్పరముననుండి నల్లడలఁ బోవును భూరితరంగసంహతిన్.

914

వ. సీతయు నలకనందయుఁ జక్షుస్సును భద్రయుఁ గ్రమంబున వానినామంబులై
యుండు. మేరువునుండి తూర్పుగా సీతయు భద్రాశ్వంబను పూర్వవర్షంబుతోఁ
గూడి సముద్రంబునం గలియు. అలకనందయు దక్షిణంబుగాఁ బ్రవహించి
భారతవర్షంబుం గూడి సప్తభేదంబులు గలిగి సాగరంబునం గలియు. చక్షుస్సును
బశ్చిమమూర్ధంబునం బ్రవహించి పర్వతపంక్తి నతిక్రమించి కేతుమాలాఖ్య
వర్షంబుం గూడి సముద్రంబునం గలియు. భద్రయు నుత్తరపర్వతంబులను గురు
దేశంబుల నతిక్రమించి యంభోధిం గలియు. నీల నిషధ మాల్యవద్గంధమా
దనంబులకు నడుమ మేరువు కర్ణికాకారంబున వెలయు.

915

సీ. మునులార! భారతములు కేతుమాలముల్ భద్రాశ్వములు కురవకము లెన్నఁ
బత్త్రముల్ లోకపర్వతమున కెల్లగా నమరును జతరభూధ్రమును దేవ

కూటము ననురెండుక్షోణీధరంబులు దక్షిణోత్తరములఁ దగుచు నీల
నిషధపర్వతముల నెఱి నంటి యవియుండుఁ బూర్వపశ్చిమముల బొలిచి గంధ
తే. మాదనంబు కైలాసంబు మోదదంబు
లగుచు నెనుబదివేల్ యోజనగణిత మగు
చున్న యాయామమున నబ్ధియుండుదాఁకఁ
గ్రమ్మకొనియుండు భూమిని గళల మించి. 916

వ నిషధపారియాత్రంబులు మర్యాదాపర్వతంబులు దక్షిణోత్తరాయామంబులు.
మేరుపర్వతపశ్చిమదిగ్భాగంబున నిలిచియుండు. త్రిశృంగజారుధినామకంబు
లుత్తరంబున నుండు వర్షపర్వతంబులు ఇవి పూర్వపశ్చిమాయతంబులై సము
ద్రంబుదనుక వ్యాపించియుండు. ఇవి మర్యాదాచలంబులుగ నాచే గీర్తింపఁ
బడియొగదా. మేరువునకు జతరావస్థితంబులై నాల్గుదిక్కులయందు రెండేసి
పర్వతంబు లుండు. మేరుశైలంబునకుఁ జతుర్దిక్కులయందును గేసరపర్వతం
బులు శీతాంతాద్యంబులు మనోహరాకృతి వెలయు. పర్వతద్వయమధ్యభా
గంబులు సిద్ధచారణసేవితంబులై మనోజ్ఞంబులైయుండు. అందుఁ గాననంబులు
పురంబులు లక్ష్మీవిష్ణువ్విగ్నిసూర్యేంద్రదేవనివాసంబులై యలరు. మఱియు
వానియందు నరకీన్ద్రసమాజాప్తంబు లగుప్రదేశంబులు వెలయు. గంధర్వ
యక్షరక్షస్సులు దైత్యదానవులు నందుఁ గ్రీడించుచుందురు. ఈస్థలంబులు
భూలోకస్వర్గంబు లని యెఱుంగవలయు.

క. జననశతంబులకైనను, జను లించుక యఘ మొనర్పఁజాలిరయే నిం
దును జొరఁజాలరు వినుఁడీ, మునులారా! నిరుపమానమూర్తి హరియుఁదాఁ.

సీ. భద్రాశ్వమున హయవదనుఁ డై యుండును గేతుమాలంబునఁ బ్రితిమీఱ
వారాహరూపంబు భాసిల్ల నుండును భారతంబునఁ గూర్తవపువు గ్రాల
నలరుచుండును మఱి యామహావిష్ణువు మత్స్యరూపంబున మహితకురుజ
నపదమ్ముల వసించు నారాయణుండు సర్వేశ్వరుం డాహరి యెల్లచోట్ల

తే. విశ్వరూపంబుఁ గైకొని వెలయుచుండు, సర్వమునకు నాధారమై సర్వమయత
నుండు నాశ్రీవిభుండు ప్రచండశక్తి, నలరి కింపురుషాది వర్షాప్తకమున. 919

క. శోకాయాసోద్వేగము, లేకరణిం గల్గకుండు నెల్లప్రజల క
ట్లాఁకలివలని వెతం గన, కే కమనీయాకృతులను నెసఁగుదురు జనుల్. 920

క. ఆరోగ్యభాగ్యములచే, భూరిసుఖం బొచ్చ దుగిఖముం గన కెంతో
శ్రీరమ్యమూర్తు లగుచున్, వారలు పండ్రెండువేలవర్షము లందున్. 921

అ. ఆయు వలర నుండు రాస్థలంబుల భౌమములగు నితరదుగిఖములు గలుగవు
వినుఁడు కృతయుగాదికనిఖిలసమయభేదములు యెప్పడవు తత్త్వ మిదియె.

క. ఈవర్ష సప్తకంబున, భావింపఁ గులాద్రు లేడు వఱలును నదులం
దావహిలి వేనవేలుగ, నేవేళం బాటుచుండు నెన్నం దగుచున్.

923

పదునేడవ అధ్యాయము.

— భారతవర్ష ప్రమాణము. —

క. అని మఱియు మునులతో నిట్లనియెన్ సూతుండు భారతాహ్వయవర్షం
బును వినుడు సౌమ్యభాగంబున సంద్రము యామ్యభాగమున హిమగిరియున్.

క. అలరంగ భారతవర్షము, చెలంగున్ దత్సంతతియును జెన్నువహించున్
దులలేనిభారతి యనన్, విలసిలు నావర్ష మాత్మవిస్తృతిచేతన్.

925

వ. తొమ్మిదివేలయోజనంబులు దానివిస్తారంబు. స్వర్ణాపవర్ణంబులఁ గోరువారి కిది
కర్మభూమియై యుండు మహేంద్ర మలయ సహ్యా శుక్తిమంతంబులు, ఋక్ష
వింధ్య పారియాత్రంబు లనునివి కులాచలంబులు. ఈభూమి స్వర్ణతుల్యంబు.
దీనినుండి ముక్తియుం జేకూరు. తిర్యక్త్వంబును నరకంబును గర్తానుసారంబు
గం గల్గుచుండు. ఈభూమినుండియే స్వర్గమోక్షంబు లలవడు. ఈభూమిని
దప్ప వేటొందుతావునఁ గర్తాచరణంబు చెప్పంబడదు.

926

క. ఈభారతవర్షంబున, నే భేదములయ్యెఁ జక్క నెన్న నవమితిన్
శ్రీభాసిల నవి ద్వీపము, లై భారతకీర్తిరమను హర్షించించున్.

927

వ. ఇంద్రద్వీపంబు, కనేరుమంతము, తామ్రపర్ణము, గభస్తిమంతము, నాగద్వీపము,
సౌమ్యము, గంధర్వము, వారుణంబు నని యెనిమిదిభేదంబులు దీని కయ్యె.
ఈభారతం బందుఁ దొమ్మిదవదియై సాగరసంవృతంబై యుండు దక్షిణోత్తరం
బుగా నిది సహస్రయోజనాత్మకంబు.

928

సీ. తూరుపునం గిరాతులు ఁశ్చిమంబున యవనులు నుండు బ్రాహ్మణులు భూభు
జులు వైశ్యకూద్రులు సొరిది మధ్యమభాగమున నుండు రిజ్య ప్రథమము జేర
మును నేవ యనువృత్తులను వారు జీవింతు ప్రాలేయశైలసంభవము గాంచి
ప్రవహించు నాచంద్రభాగ శతద్రువు మొదలుగాఁగల మహానదులు వెలయు
వేద స్తృతి ముఖముల్ వెలసెడు నాపారియాత్రసంభవములై యలరు నర్హ
ఆ. దయును సురస మొదలు ధన్యనదుల్ వింధ్యశైలసంభవములు చారుజలము
లలరు తాపి యనెడు హ్రదిని కావేరియును బయోష్ణి యనెడు ఘననదియును.

వ. నిర్వింధ్య లోనగునదులు ఋక్షపాదోద్భవంబులై చెలంగు. పాపాపనోదనపటు
వులై యవి మహాప్రసిద్ధి గాంచె. మఱియు గోదావరియు భీమరథియుఁ గృష్ణవే
ణియు లోనగునవి సహ్యాపాదోద్భవంబును గాంచి పాపభయంబును దొలఁ
గించుచుండు కృతమూలయుఁ దామ్రపర్ణియు మలయపర్వతోద్భవంబులు.

త్రిసాంధ్యయు, ఋషికుల్యాదులు మహేంద్రసంభవంబులు. మఱియు వేటొక ఋషికుల్యయుఁ గుమారాదులు శుక్తిమత్పాదసంభవంబులు. వీనికి నడులు ప నడు లనేకంబులు గలవు. కురుపాంచాలమధ్య దేశజనులును, బూర్వదేశనివాసులును, గామరూపవాస్తవ్యులును, బౌండ్ర, కళింగ, మగధ, దాక్షిణాత్యులును, సౌరాష్ట్ర, శూద్రాభీరార్జున మారుక మాళవ పారియాత్ర నివాసులును, సౌవీర, సైంధవశాల్యశాలకవాసులును, మద్రా రామాంబష్టపారసీకవసతులు నీమహానదులజలంబులం ద్రావుచు నుందురు ఈజనపదంబులు హృష్టి పుష్టజనాకులంబులై యుండు. 930

క. వినుఁడీ భారతవర్షంబున నాల్గయుగంబు లుండుఁ బొందుగ నవియే తనరుం గృతమనఁ ద్రేతయు, నన ద్వాపరకలియుగంబు లన ధర్మగతి. 931

క. యతులై తప మొనరింతురు, క్రతువుల దేవతలఁ బ్రీతికలితులఁ జేయం దతమతులై యజ్ఞులు స, త్కృతిఁజేయుదు రమలభక్తి కీర్ణాత్మకులై. 932

క. పరలోకార్థముగా నా,దరమున దానముల సమృదంబు పొదలఁ గూర్తురు యాచకులకు వినుఁడీ, పురుషులచే నెట్లు యజ్ఞపురుషుండు భక్తి. 933

క. హోమము చేయంబడుచున్, దా మోదము నొందుచుండుఁ దగ నీజంబూ నామకమా ద్వీపంబున, నీమెయి ద్వీపాంతరముల నెల్లను విధులున్. 934

ఆ. చెల్ల వందు వేటుసిద్ధులు గల వన్ని, వేటుచోటఁ జెప్ప విశద మగును ద్వీప మిద్ది యెల్లద్వీపంబులను శ్రేష్ఠ, మాను గర్తభూమిగానఁ జూడ. 935

క. ఇతరద్వీపంబులు భోగతతిం బొందంగఁ దగియె కలకాలం బున్నతి నొందుచుండు వినుఁడో, ఊతిసురమునులార దీని కీర్తి విరివిగన్. 936

వ. జంబూద్వీపంబున జన్మసహస్రసహస్రంబులచే నొకానొక కాలంబున జంతువు మానుషత్వంబు నొందు. దానికిఁ గారణంబు పుణ్యసంచయంబే యగు. భారత ఖండవాసులు ధన్యాత్ములనియు, స్వర్గాపవర్గాస్పదమగు సఖండంబున నుత్పత్తి గల్గుటయే యందులకుఁ గారణం బనియు దేవతలు కీర్తించుచుందురు. మఱియు నిందు జన్మించినవా రసంకల్పితఫలంబు లగుకర్మముల నొనరించి పరమాత్మయగు శ్రీవిష్ణువునందుఁ జేరి నిర్మలాంతరికరణులై యందె లయంబు నొందుదురు. స్వర్గప్రదం బగుకర్మము నొనరించి దేహబంధంబును ద్యజించి సుఖంబులందుఁ బొందుదురుగాన నీభారతఖండం బత్యంతపావనంబు. నవవర్షాత్తకంబగు నీజంబూద్వీపంబు లక్షయోజనవిస్తారం బని సంక్షేపంబుగఁ జెప్పంబడియె. ఈద్వీపంబుఁ జాట్టుకొని లక్షయోజనవిస్తృతిగల యౌరవారిధి యుండు నని యెఱుంగఁ దగునని మహర్షులకు సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. 937

పదునెనిమిదవ అధ్యాయము.

— పక్షాదినకలదీప్తిపవర్ణనము. —

- క. జంబూద్వీపం బెటు యో, రాంబుధిచే నావృత మగునటు ప్లక్షదీప్తి
పంబును యోరాంభోధిజ, లంబులచే నావృతమయి లలితంబె యగున్. 938
- సీ. వినుండు జంబూద్వీపవిస్తృతి నూటువేల్ యోజనంబులఁ దగియుండుఁ గాదె
తద్ద్విగుణంబయి తనరు విస్తృతిచేతఁ బ్లక్షాహ్వయదీప్తిపవరము మించు
దాని కేలికయు మేధాతిథినాఁ దగునతని కేడ్వరుపుత్తు లైరి శాంత
మయుండును శిశిరుండు మఱి సుఖోదయుండు నానందుండు శివుండువినందగియశ
- ఆ. మలర నొప్పు యేమకాఖ్యుండు ధ్రువుండును, వీరు ప్లక్షభూమి విభుతఁ గనిరి
వీరిపేరభూమి వెలసె వర్షంబులు, యశము దెసలయందు నలముకొనఁగ. 939
- వ. మర్యాదాకారణంబులై యవ్వి యలరు. మఱియు నేడువర్షపర్వతంబులు
గలవు. గోమేద, చంద్ర, నారద, దుందుభి, సోమక, సుమనో, వైభ్రాజంబు
లని వాని నామంబులు. మనోహరంబులగు నీవర్షపర్వతంబులందు దేవగంధర్వ
సహితులై ప్రజలు నివసించుదురు. ఆదీప్తిపంబునఁ బావనజనపదంబులు ప్రజానిబి
డంబులై యలరు ఆధివ్యాధు లందుఁ గలుగవు. శాశ్వతసుఖంబె వారికి
సహజంబై యుండు నని యెఱుంగునది. ఆవర్షపర్వతంబులం బుట్టి సముద్ర
మునఁ గలియునదు లేడు గలవు. తన్నామసంకీర్తనంబు పాపహరంబై యుండు.
అనుతప్తయు, శిఖియు, విపాశయుఁ, ద్రిదివయుఁ, గ్రమునామకయు, నమృ
తయు, సుకృతయు, నను నీయేడునదులును బూర్వోక్తవర్షపర్వతంబులును
బ్రథానంబు లని తెలియవలయు. స్వల్పనదీపర్వతంబు లెన్నియో యందుఁ
గలవు. జనపదవాసు లందఱు నదీజలంబులం ద్రావి హృష్టమానసులై యుం
దురు. ఆనదు లన్నియు జలహీనంబులుగాక యుపద్రవకృత్ప్రవాహంబులు
గాక సమముగాఁ బ్రవహించుచుండు. ఆ స్థానసప్తకంబున యుగావస్థ లేదు.
మునీంద్రులారా! సదా త్రేతాయుగసమకాలం బందు వర్తిల్లు. ప్లక్షదీప్తిపాది
శాకదీప్తిపాంతభూస్థితు లగుజనులు పంచవర్షసహస్రంబులు జీవింతురు. 940
- క. అమరును ధర్మము నాల్గువి, ధములన్ వర్ణాశ్రమోచితములుగ నాదీప్తి
పములందు నాలుగొ నా, శ్రమముల వివరింతు మీకు సన్తునులారా. 941
- సీ. ఆర్యక కురు వివిశ్వాఖ్యుల భావిసంజ్ఞల నొప్పుదురు విప్రకులులు యత్రి
యులు వైశ్యు లక్ష్మణూద్రులుమానివరులార వానియంతరమున వఱిలుచుండు
జంబువన్ తరువు విశాలశాఖలమిన్నుఁ దాఁకుచుఁ బ్లక్షపాదపము గలుగఁ
బ్లక్షనామమున దీప్తిపము విస్తృతిం గాంచె నిత్యురసోదధి యెల్లకడలఁ

తే. జుట్టుకొనియుండు నద్దాని సొబగుమీఱ
 ద్వీపములరీతి నీరీతిఁ దెలిసికొనుండు
 సంగ్రహమ్ముగ వానిదొచరిత మెల్లఁ
 బ్లక్షమున నర్యకాది త్రివర్ణభవులు.

942

క. హరిని జగత్స్రీప్తును సోమరూపింగాఁ బూజచేసి మహితోత్సవముల్
 జరపుదురు వారి కాశ్రీ, హరి కాంక్షల నొసంగుచుండు నయ్యెయెడలన్. 943

క. వినుఁ డిక శాల్మలమన నొప్పినద్వీపచరిత్ర మెల్లఁ బృథుతరముగ మీ
 కును దెల్పెద వీరాహ్వయమున నొప్పుఁ దదీశ్వరుండు మునివరులారా! 944

సీ. అందు వర్షంబు లేడలరు శ్వేతంబన
 హరితజీమూతము లనఁగ రోహి
 తము వైద్యుతము మానసము సుప్రభమునని
 వానిపేరులు ధాత్రిఁ బరఁగుచుండు
 శాల్మలభూరుహసంవాప్తి నాద్యీప
 మునకు శాల్మల మనుఘనత గలిగెఁ
 దద్విగుణాకృతిఁ దనరి సముద్రంబు
 చెఱకురసం బనఁ జిత్రరీతి

తే. నలరు నుదకంబుతో దాని నావరించి
 యుండు నాద్యీపమున నేడుకొండ లుండు
 మణుల కాకరములు గాఁగ మలయుచుండు
 నవియు వర్షాకరంబులై యన్వహంబు.

945

వ. కకుదం, బున్నతంబు, వలాహకంబు, మహాశాషధీనిలయం బగుద్రోణాహ్వా
 యంబు, కంకంబు, మహిషంబు, కకుద్ధంతంబు ననునామంబుల శాల్మలద్వీప
 పర్వతంబు లొప్పు. శ్రేణి, తోయ, విత్పష్ట, చక్ర, శుక్ర, విమోచని, నివృత్తి
 యనుపేరుల నదు లేడును బిలువంబడుచుండు. పాపశాంతిం జేయునమ్మహా
 నదు లాద్యీపంబున కలంకారంబు లనంజెల్లు. శ్వేత, లోహిత, జీమూత, హరిత,
 వైద్యుత, మానస, సుప్రభంబు లనువర్షంబు లేడును జెలంగు. లోహితంబు
 లనుపేరు లొక్కదానికే చెల్లునని యెఱుంగుండు. ఆద్యీపంబున వర్ణచతు
 ష్కంబు వెలయు. కపిలారుణపీతకృష్ణనామకము లనునవి వేఱువేఱి విరాజిల్లు.
 అవి క్రమంబున బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రజాతు లని పిలువంబడు.
 వారందు విష్ణువు నవ్యయునిఁ బూజించుచుందురు. యాగముల నొనరింపఁ
 దలంపుగలవారు వాయుభూతునిగా భగవంతు నారాధించుచుఁ తత్ప్రీతి
 కొఱకు యజ్ఞంబుల నొనరింతురు.

946

క. వినుండు మనోహరతను మనఁ, జను నాద్యీపంబునందు సమధికముగ దే
వనికాయ మలరుచుండును, ఘనశాల్మలివృక్ష మొండుగల దచ్చోటన్. 947

చ. సురుచిరశాఖలక వెలసి సుందరమూలముగా నెసంగుచుకా
గరుణ సుఖంబు భక్తులకుఁ గల్గఁగఁజేయుచు నామహిమహం
బరయ మహత్తరం బగుచు నంబరచుంబితపర్వ రాజియై
నిరతము నొప్పు ద్వీప మది నిర్మలభూతలమై కనంబడున్. 948

క. అదియునురోదకమునఁ దగు, నుదధితనుం జాట్టుకొనఁగ నొప్పు నుదధియా
యది శాల్మలిసమవిస్తృతి, యొదవఁగ నొప్పారుచుండు నూర్చిభయదమై. 949

సీ. సాగరం బద్ది కుశద్వీపపరివృతం బొచు శాల్మలికంటె నరయ ద్వీగుణ
విస్తృతి కనఁబడ వెలయుచునుండు నాద్యీపంబునం దేహుదివ్యవర్ష
పర్వతంబులు దగు వానిపేరులు వినుఁ డుద్భిదం బనునది యొప్పుమొదల
వేణుమలై స్వరభవితతపర్వతములు రంధనధృతులన రాజిలు నవి
కమ్రప్రభాకరకపిలంబులను నివి వర్షంబు లనియెడుభవ్యకీర్తిఁ

తే. గాంచి యుండును దదృష్టగణమునందు, దేవదానవసంక్తియుక్తిని మనుష్య
లుండు రట్టులె గంధర్వయుక్తి దేవతలు వసింతురు మునులార లలితగతుల.

క. విలసిల్లు యక్షకింపురు, ఘలు న్వేచ్ఛగ నుండువారు శుంభద్వీపంబులం
జెలఁగుచు మఱి వర్షంబులు, కలవు చతుస్సంఖ్య వానిక్రమ మింక వినుఁడీ.

వ. దమి, శుష్టి, స్నేహ, మందేహ, నామంబుల బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్య, శూద్రజా
తులు వరుస నలరారుచుండు. వారు యథోక్తకర్తాచరణతత్పరులై యుందురు.
విశేషించి యందుండువారు బ్రహ్మరూపజనార్దను నర్పించుచు సధికారఫలప్ర
దోగ్రకర్తంబులం ద్యజించియుందురు. మఱియు నందు విద్రుమహేమశైల
ములు, ద్యుతిమ, త్పుష్టిమ, త్కుశేశయ, హరి, మందరంబు లనువర్షపర్వతం
బులు కలవు. నదు లేడు తద్దీపంబునఁ బ్రవహించుచు ధృతపాప యని శివ
యని, పవిత్రయని, సవ్యతి యని, విద్యుత్తని, అంభస్సని, మహి యని, ప్రఖ్యా
తింగన్న నామంబులు గల్గియుండు. ఆద్యీపంబునఁ గుశస్తంభంబు వెలయుటఁ
గుశద్వీపంబునం బ్రఖ్యాతం బయ్యె. ద్వీపసమానవిస్తృతి గలిగి ఘృతోదకసా
గరం బాద్యీపంబును జాట్టియుండు. ఆసముద్రంబును క్రౌంచద్వీపం బావరించి
యుండు. దానివృత్తాంతంబు నెఱింగించెద వినుం డని మునులకు రోమహర్ష
ణుండు మఱియు నిట్లనియె. 952

— క్రౌంచద్వీపము. —

క. మునులార! కుశద్వీపంబునకుఁ రెండింత లగుచుఁ బొలిచెడుఘనతం
దనరారి క్రౌంచనామంబునొప్పును ద్వీప మొకఁడు బుధనుత మగుచున్. 953

- క. దానికి నేడ్వరుపుత్తులు, భానిచయం బలర నుండ భాసిల్లుదు రో
మాసింద్రులార! వినుడీ, వానికిఁగలనామములను వరుసఁ దెలిపెదన్. 954
- సీ. ఆపేరు లెల్ల ద్వీపాధీశుడే భూమి వెలయునట్లుగఁ దానె పెట్టెఁ గుశగ
మందగోష్ఠములును మఱియుఁ బీవరమంధకారకమునులును భూరిహస్
మొప్పు దుందుభియు నత్యురుతరదీప్తులఁ గ్రాలునీతనయులు గల్గఁ దనరు
నాద్వీపమునయందు నమరగంధర్వాదిసేవితంబులుగాఁగ జెలగు వర్ష
తే. పర్వతము లేడు మునులారప్రబలుచుండు, వానిపేరులుక్రొంచంబు వామనంబు
సంధకారక దేవప్రతాప్సాయములు, ధమము మఱి పుండరీకవంతంబు సనఁగ.
- క. ఆవల దుందుభి యనునది, భూవినుతిం గాంచి నెగడు మునివరులారా!
యావర్షపర్వతంబులు, వావిరి ద్విగుణప్రమాణవపువులఁ దనరున్. 956
- వ. ఒక్కద్వీపంబును, వర్షపర్వతంబులు నవ్వలద్వీపంబు ని ట్లీక్రమంబున నలరారు
చుండు. వర్షపర్వతంబుల యాధారంబున ద్వీపాభివృద్ధి గలుగుచుండు. ఆపర్వ
తంబులయందు నిరాతంకులై దేవగణంబులు ప్రజలు నుందురు. పుష్కరంబులు
పుష్కలంబులై యుండు. బ్రహ్మత్రియవైశ్యశూద్రులు స్వస్వవిధుల జరపు
చుందురు. అందు నద్యుదకంబులం ద్రావుచు నాప్రజ లారోగ్యభాగ్యంబులు
గలిగియుందురు. ఆనదుల నెఱింగించెద. అం దేడునదులు ప్రధానంబులై
యుండు. వానినుండి వందలకొలది నుపనదు లుదయించుచుఁ బ్రజారక్షకుఁ
దోడ్పడుచుండు. గౌరియు, గుముద్వతియు, సంధ్యయు, రాత్రియు, మహాజ
వయు, ఖ్యాతియు, బుండరీకయు ననునీయేడు ప్రధానంబులు. ఇవియే వర్షపర్వ
తంబు లనంబడు. పుష్కరాదివర్షంబుల జనార్దనుండద్వీపంబున యోగిరుద్ర
రూపుండై పూజింపఁ బడుచుండు. క్రొంచద్వీపము దధిమండోదకంబుగల
సముద్రంబుచే నావృతం బగు. ఆసముద్రంబు ద్వీపతుల్యవిస్తృతి వెలయు.
అదిశాకద్వీపసంవృతంబై యుండు. ఆద్వీపంబు క్రొంచద్వీప ద్విగుణవిస్తృతిం
జెన్నారు. ఆశాకద్వీపేశ్వరునకు సప్తతనయులు గలరు. వారికి నేడువర్షంబుల
నొసంగె. జలద, కుమార, సుకుమార, మనీరక, కుసుమోద, మోదాకి, మహా
ద్రుమనామంబుల నాకుమారులు వెలయుదురు. వీరి నామంబులం దాల్చి యా
వర్షంబులు ప్రఖ్యాతిం గాంచె. అందుఁ బర్వతంబు లేడు వర్షవిచ్ఛేదకారం
బులు గాఁగలవు. ఉదయగిరి యందుఁ దొలుతటిది యనంబరఁగు. రెండవది
జలధారంబు. మూడవది లైవతకంబు. నాల్గవది శ్యామంబు. ఐదవ దంభోగిరి.
ఆఱవ దాస్తీకేయంబు. ఏడవది కేసరి యనునది. అదియే పర్వతోత్తమంబనం
జలంగె.

క. కాకద్రుమవర మచ్చట, రాకాశశిఁగిర్తి మించి రాజిల్లు సురా
నీకము గంధర్వులు నే,వాకుంఠప్రమద మొప్పు ననయము గొలువన్. 958

తే. దానియాకుల స్పృశియింపఁ దనరు ప్రీతి,
వర్ణనాతీతమై యుండుఁ బలుకులేల?
ద్వీపమున నందు బహువిధదేశములు ప
విత్రములు సుందరము లౌచు వెలయుచుండు. 959

క. నాలుగువర్ణంబుల ప్రజ, లోలి నటన్ మించుచుండు రోముచులారా!
యాలస్యాధికజాడ్యము, లేలీలం గనిన లేకయే యుండఁ బ్రజల్. 960

క. అలరారుదు రట వ్యాధులు, గలుగవు తజ్జనులు చూడఁగా సుమతములన్
వెలయుచు నిర్మలదేహంబుల నొప్పుచు దైవభక్తిఁ జూలుతురు సతమున్.

సీ. నదు లందు బహుళపుణ్యం బొసంగుచు సర్వపాపంబులం దోలి పరఁగుచుండు
సుకుమారియుఁ, గుమారి, ప్రకటకీర్తిం గాంచి నట్టి దౌనశినియు నవల రేణు
కయు, నిక్షుప్తును, ధేనుకయు,గభ స్తియు ననునీయేడు ఖ్యాతిచే నెసఁగుచుండు
నయుతసంఖ్యలఁ దగునట్టి వెన్నో చిన్ననదు లందు గలవు; పుణ్యగిరివరము

తే. లెన్నో లెక్కింపరాకుండు సన్నుతిఁ గను
నట్టి వర్షాద్రు లలరారు నందుదేశ
ములును భాగద్వయావని నలముకొనుచు
మెఱయుచుండును సుఖవృద్ధి మించుచుండ. 962

క. నదులందుం బ్రవహించెడు, విచిత్రాత్మమహాత్వ మొప్పు విమలసలిలముల్
పొదలఁగఁ బవిత్రగతులన్, ముదమునఁ దముఁజేరి నరులు మ్రొక్కు లిడంగన్.

చ. మనుజులయందు ధర్మ మొకమాటును హానిని బొందకుండు, నా
జను లొకకాలమందుఁ గడుసంతసమున్ మఱియొక్కవేళఁ గుం
దును గన కొక్కరీతిగనె త్రోయుచునుండురు కాలమున్ ముదం
బుననె; తదీయదేశములఁ బుట్టవు వ్యాధు లదెల్లు చూచినన్. 964

క. మరియుద విడువ రటఁగల,పురుషులు వర్ణములు నాల్గు పాలుచును ద్వీపాం
తరములయం దెటులో యా, వరుసనె యవ్వారిఁ దెల్పువాడన్ వినుఁడీ.

—ॐ కాకద్వీపము. ॐ—

సీ. మగములు మగధముల్ మానసంబులు మందగము లనవర్ణముల్ క్రాలుచుండు
మగములు భూసురమహితవంశంబులు మాగధము లనంగ త్ప్రాపతికుల
ములు మఱి మానసములు వైశ్యకులములు మందగములు శూద్రమండలి కగు
వంశముల్; తద్దేశవర్ణితకులముల పేరు లీరీతిని బిల్వఁబడును

తే. గ్రాంచ మనుద్వీపచరిత యిక్కరణి నొప్పు;

వినుడు మునులార శాకమద్వీపచరిత

మింకఁ దెలిపెద నందు దేవేజ్యుడు హరి

సూర్యరూపధరుం డయి శుభము లొసఁగు.

966

క. నరు లట నియతాత్ములు శ్రీహరిని యథావిధిగఁ బూజనలరించుచు నుం

డురు ద్వీపవర్య మయ్యది, పరివృతమై తీరవార్ధి భాసిలు చుండుకా.

967

— పుష్కరద్వీపము. —

వ. శాకద్వీపప్రమాణంబున నాసముద్రంబు వలయాకారంబుగా దానిం జొట్టుకొని యుండు. ఆసముద్రంబు బుష్కరద్వీపసమావృతం బని యెఱుంగవలయు. శాకద్వీపద్విగుణప్రమాణంబు పుష్కరద్వీపంబని చెప్పబడు. పుష్కరద్వీపంబునకు సవననామకుం డధిపతియనం బరఁగు. వానికి మహావీతుం డనికొడుకు గలఁడు. ధాతకియు రెండవకొమరుండు. వారిపేర రెండువర్షంబులువెలసె. ఆఖండంబులు వరుసగా మహావీత ధాతఖండంబు లనంబరఁగె. అందు విఖ్యాతిం గాంచినవర్ష పర్వత మొక్కండు గలదు. అవి తత్తండాంతరంబున వలయాకృతిగ వ్యాపించి మనసోత్తరనామంబుఁ దాల్చి పంచాశత్సహస్రయోజనోత్సేధము గలిగి యంత విస్తీర్ణంబుచే నొప్పుచు భాసిల్లు చుండు. అది చూచువారలకుఁ బుష్కరద్వీప వలయమును రెండుగా విభజింప నలువ నిర్మించినట్లు కనఁబడుచుండు. దానిచే నాద్వీపము విచ్ఛిన్నం బయి రెండుఖండంబు లయ్యె. ఆరెండును వలయాకృతి గలిగియుండు. వానినడుమ పర్వతంబుండు. అండలిమానవులు పదివేలవత్సరం బులు జీవించురు. నిరామయులు, విశోకులు, రాగద్వేషవర్జితులు నై వారుండురు. అథమోత్తమభేదంబు లందు లేవు. వధ్యవధకనామంబులు నం దుండవు. ఈర్ష్యా సూయాభయరోషదోషలోభాదికంబు లామనుజులయందుఁ గన్పట్టవు. మహావీతవర్ష ఖండమును ధాతఖండమండితంబై కనుపట్టుచుండు.

968

తే. మానసోత్తరనామక త్కౌఠరంబు

నాశ్రయించి సురాసురయక్షముఖులు

కాలమును బుచ్చుచుండు; పుష్కరమునందు

లేవు సత్యాన్యతంబులు లేవు నదులు.

969

క. దరణీధ్రంబులు లే వటఁ, బురుషులు సమవేషములను బూని సురలతో

సరిచేయఁ దగినదూప,స్ఫురణంబునఁ బొల్పుచుండు మునివరులారా.

970

సీ. వర్ణాశ్రమాచార వరపద్ధతులు లేక ధర్మాహరణవర్జితంబు నగుచు

నామ్నాయవార్తలు నటు దండనీతి శుశ్రూషలు లేక యాక్షోణిఖండ

యుగశంబు భూస్థలి నొప్పు స్వర్గంబన నొప్పుచుండును; కాల మొక్కరీతి

సుఖముల నే యిచ్చుచుకా రోగములు జరాభయములేకుండఁగఁబరఁగుచుండు

తే. థాతకీఖండమును మహావీతఖండ

ములను బొల్పుచుఁ బుష్కరము ధర వెలయు;

నందు న్యగ్రోధతరువు బ్రహ్మకు నివాస

భూతమై యెల్లజనులచేఁ బూజలఁగొను.

971

క. ఆతరువరమూలంబున, థాత సురాసురులచేతఁ దాఁ బూజితుఁడై

చేతోముదమున నొప్పును, భూతల మది పుణ్యములకుఁ బ్రోవై యలరున్.

క. సురుచిరజలముల సంద్రము, పరినుతమై దానిఁజొట్టి భాసిల్లుటఁ బు

ష్కర మెన్న యోగ్యమై తగు, సరితృప్తియు ద్వీపవర్యసమవిస్తృతిచేన్. 973

క. కనఁబడుచుండును; భూసుర,మునులా కా! యేడుద్వీపములు సప్తమహా

వననిధుల నావృతములయి, కనువిందుగఁ గానఁబడుచుఁ గ్రాలుచునుండున్.

వ. ద్వీపసముద్రంబులు రెండును సమవిస్తృతి నొసంగుచుండు. అవ్వలిద్వీపసము

ద్రంబులు తద్ద్విగుణవిస్తృతిం గానంబడుచుండు. ఇట్లే ద్వీపసముద్రసప్తకం

బని యెఱుంగవలయు. సర్వసముద్రంబులు సదా సలిలసంపూర్ణంబులై యుండు.

ఆజలంబులకు వృద్ధిక్షయంబులు లేవు. అగ్నిసంయోగంబున జలము ద్రిక్త

మగునట్లు చంద్రసంసర్కంబున సముద్రజలంబు వృద్ధి యగుచుండు. క్షీణించు

చుండు. శుక్లకృష్ణపక్షములయందు శశ్యుదయాస్తమయంబులం బోలె సముద్ర

జలంబు వృద్ధిక్షయంబుల నొందుచుండు. విదువందల పదియంగుళంబులు సము

ద్రజలంబులందు వృద్ధిక్షయంబులు చూడఁబడుచుండు.

975

క. జనులకు నాహారము చి,క్కును గప్తమెలేక వాడు కోరినరీతిన్

మునులార! షడ్రసంబులఁ, గొనుదురు భుజియించువేళఁ గూడిక మెఱయన్.

క. అనుపమమధురజలంబులఁ, గన నందముగాఁ జెలంగు త్తౌష్ణలమున నె

ల్లను మనుజులు వసియింతురు, వననిధివాయువులు సౌఖ్యవారిధి ముంపన్.

సీ. ఆద్వీపమునయందు నమలకాంచనమయభూమియు ద్విగుణమై పొలుచుచుండు

జంతుజాలము లట జనుల బాధించెడు నవి గాన రావ దెందైనఁగాని

చక్రవాళాహ్వయ శైలంబు పదివేలయోజనంబుల పొడ వొప్పునుండు

దానియు తేస్థంబు తన్వితంబయి యుండు నంధకారము దాని నావరించి

తే. జనులదృష్టికి దానిదర్శనము లేక,

యుండఁ జేయును మునులార! యుర్వికొలఁత

కనఁగ నేఁబదికోట్లయోజనము లుండు

ద్వీపసాగరములఁ గూడి వెలయు నదియె.

978

వ. ఆభూమియే విధాత్రియు, సర్వభూతగుణాధికయు, సకలాధారభూతయు నని

యెఱుంగవలయు నని పలికి మరల లోమహర్షణుం డిట్లనియె.

979

పందొమ్మిదవ అధ్యాయము.

— అకలాదిన ప్రపాతాళవర్ణనము. —

- క. క్షితివి స్పృతిఁ దెల్పితి స, క్షతిసంఖ్యసహస్రములుగ ధాత్ర్యన్నతి స
 న్నతులు గల దందు రింకను, క్షితిక్రిందం దనరు వానిఁ గీర్తింతుఁ దగఁ. 980
- సీ. పదివేలయామడలో పాతాళలోకంబు లొక్కొక్కటియు నొప్పుచుండు నందు
 నతలంబు వితలంబు నితలంబు సుతల తలాతలంబులును రసాతలంబు
 పాతాళ మను నివ్వి పరఁగు నథోలోకసంజ్ఞితంబులుగాఁగ క్షమయుఁ గృష్ణ
 వర్ణయు శుక్లయు వర్ణింపఁదగినట్లు లరుణయుఁ బీతవర్ణాంచితయును
- తే. శర్కరయు, కైలమయియుఁ గాంచనమయియును
 నగుచు, నాలోకములను దివ్యంబులగుచు
 హర్ష్యములు పొల్చు దానవు లసురులు బహు
 జాతులుగ నుండు, రవ్వారి సంఖ్యయరుదు. 981
- వ. మహాంగంబు లగునాగంబులు జ్ఞాతులంగుండి యందుండు. స్వర్లోకంబునకంటె
 నథోలోకంబు లెల్ల రమ్యతరంబు లని నారదముని యొక్కతటి వర్ణించె.
 మఱియుఁ బాతాళమునుండి కొందఱు స్వర్గంబున నివసించి రనియుం బలికె.
 ఆయ్యథోలోకంబుల నాహ్లాదంబుఁగల్పించుచు శుభ్రతమంబులై సుప్రభంబు
 లై మణులు వెలయు. అందును పాతాళంబున నాగాభరణంబు లగుమాణి
 క్యంబు లనర్థంబులుగ నలరు. కానఁ బాతాళంబున కేలోకము సాటిగాదు.
 అందందు నిచ్చావిహారంబులు సేయు దైత్యదానవకన్యలు గలపాతాళంబునం
 దు విముక్తునకుంఁగూడ నప్రీతిగలుగదు. పగటివేళ సూర్యరక్తులు లోకప్రకా
 శం బొనరింపఁజాలుఁ గాని దానిఁ దపింపఁజేయఁ జాలవు. రాత్రులందు శీతాంశు
 జ్యోత్స్నయు శీతోత్పాదనంబునకుం గాక ప్రకాశమాత్రంబునకై యగు.
 అందుండు భోగులు సురుచిరభక్ష్యభోజ్యమహాపానముదితులుగ నుందురు.
 అందలిదనుజాదుల కెంతకాలంబు గడచినను గనంబడక యుండు. వనంబులు
 నదులును సరస్సులును మనోహరంబులై చెలంగు. మఱియు. 982
- క. అతులితపుంస్కోకిలకూ, జితములు తల్లోకమందుఁ జెలఁగుచునుండుకా
 మతి కింపుఁగూర్చువస్త్రము, లలిమూల్యవిభూషణంబు లను లేపనముల్. 983
- సీ. వేణువీణాదికవిమలరవమ్ములు సన్నదంగాదినిస్వనము లెప్పు
 డలరారు నేవేవి యమలతమంబులౌ భాగ్యభోగ్యములు తద్వాసులై న
 దైత్యదానవసర్పతతులచే ననుభవింపఁగఁబడు; పాతాళజగములకును
 గ్రిందిభాగంబునఁ గేవలతామసీతనువొప్ప శేషాహి యనుపమాన
- తే. గుణనిధానము తానయై కూర్చి నుండు, దద్గుణంబుల వర్ణింపఁ దరముగాదు
 సిద్ధదేవర్షి వితతిసంసేవితఁ డయి, యే యనంతుండు పొల్చు నల్లెన్నఁబడునొ. 984

- క. అతఁడే యాశేషాహియు, ఊతిసురమునులార! వేయిశీర్షంబుల ను
న్నతిఁ గనుచు మహిమ వెలయఁగ, సతతము శ్రీస్వస్తికాదినదృష్టాక్షణముల్.
- క. తనువున వెలయఁగ ఫణములఁ, గనదురుమణు లొక్కవేయి గ్రాలఁగ దిశలన్
ఘనకాంతుల వెలయించుచుఁ, దనుధారుల నెల్ల విగతదర్పలుగాఁగన్. 986
- క. సురలకు జగములకును హితే, మరయుచు మదఘూర్ణితాతుడై గుండ్రముగాఁ
బరఁగెడు తనువున నుండును, గిరీటిమును దాల్చి శుద్ధకీర్తి యలరఁగన్. 987
- తే పూలమాలిక లొప్పార జ్వాల లొప్పు
నగ్నిఁ గూడిన శ్వేతభూధ్రాభుఁ డగుచు
నసితవస్త్రంబు ధరియించి యమలములగు
శ్వేతహారంబు లొప్పారఁ జెలఁగు నతఁడు. 988
- తే. అభగంగాప్రపాతయుక్తాంగ మైన
యట్టికైలాసపర్వత మట్టు లున్న
తిని దగం జొల్చి లాంగలమనెడు నాయు
ధము కరంబునఁ దాల్చి యుత్తమముసలము. 989
- క. ధరియించి తన్నుఁ దానే, స్తరియించుచు మనమునందుఁ జంచత్తేజ
స్సృరణమున నొప్పి వారుణ, శరీరమునఁ జెన్నుమీటు సన్నునులారా. 990
- సీ. ఏయనంతునివగు వేయిమోములనుండి విషవహ్నిశిఖలచే విస్తరిల్లి
సంకర్షణాత్మకసారబలాధ్యరుద్రుఁడు వెల్వడుచునుండు రూఢి లోక
ములను మూఁడింటిని గలవిలపాటొందునట్లు చేయుచు షటి యయ్యనంతుఁ
డుర్వరామండలం బుత్తమాంగంబున ధరియించి పాతాళధరణిమూల
- తే. సంస్థితిని బొల్పుచుండు నిర్జ్వరసహస్ర
సంతతార్చితుఁ డగుచు ననంతువీర్య
సుప్రభావస్వరూపముల్ సొరిదిఁ బొగడఁ
దెలియఁ జాలరు సుంతయు దివిజులైన. 991
- వ. ఏయనంతునిచే ధారితంబగునీభూమి ఫణామణిశిఖారుణయై కుసుమమాలవలె
వెలయుచున్నదో యట్టియనంతునివీర్య మిట్టిదని వర్ణింప నేరితరంబు? ఆయనం
తుఁడు మదఘూర్ణితలోచనుడై యెపుడు విజృంభించునో యపుడీభూమి
సాద్రితోయాదికాననయై కంపించును. గంధర్వాప్సరస్సిద్ధకిన్న రోరగరాక్ష
సులు తద్గుణంబు లిన్నియని వీనిపార మిది యని కనుఁగొనఁ జాలకుండుట
ననంతం డనం బరఁగె. అతఁడవ్యయుండునాగకాంతాహస్తలేపిత హరిచందనం
బయ్యనంతునిశ్వాసానిలంబుల దిక్పటవాసతే నొందుచుండు. ఏయనంతు
నారాధించి పురాణమహర్షియగు గర్భండు బోయితిస్సుల నెఱింగెనో అట్టిశేష
ఫణిపతిచే శిరస్సుచే నీభూమి ధరియింపఁబడునదేవాసురమానుషంబులగు

సకలలోకంబుల నాతండె ధరియించు నని పలికి మఱియు లోమహర్షణుం
డిట్లనియె. 992

ఇ రు వ ద వ ల థ్యా య ము.

— రారవాదినరకనిరూపణము. —

- క. నరకము లుదకాధస్థిత, ధరణిం గనఁబడుచునుండు ధర్మైతరమా
ర్గరతులకొఱ కవ్యానిని, సరసిజజని పుట్టఁజేసె సస్తునులారా! 993
- వ. రౌరవంబు, శౌకరంబు, రోధస్తనంబు, విశసనంబు, మహాజ్వాలంబు, తప్తకుం
భంబు, మహాలోభంబు, విమోహనంబు, రుధిరాంధంబు, వైతరణియుఁ, గృమీ
శంబు, కృమిభోజనం, బసిపత్రవనంబు, కృష్ణనామకంబు, లాలాభక్షంబు, దారు
ణంబు, పూయవహంబు, వహ్నిజ్వాలం, బధశ్శిరంబు, సదంశంబు, కృష్ణమూ
త్రంబు, తమసం, బాపీచినామకంబు, శ్వభోజనం, బప్రతిష్ఠం, బవీచి మొదలగు
నరకంబులు మిగుల భయంకరంబులై, దారుణంబులై యమనగరంబున శస్త్రాగ్ని
భయదాయకంబులై యుండు. 994
- క. పురుషులు పాపక్రియ లా, దరమున నొనరించువారు ధర్మైతరమై
పరఁగెడు పక్షియున నిల్చి రహిణి సాక్షిత వహింపఁ జేరెడువారల్. 995
- తే. పక్షిపాతమూని పల్కెడువారలు, వలయు ననుచు నన్యతవాక్కు లలరఁ
బలుకువారు వీరు పడుదురు రౌరవ, నరకమందు మోనినాథులార. 996
- సీ. భూణాహత్య యొనర్చుపురుషుఁడు, గురుహంత,
గోహత్యయొనరించుకుమతి, యొరుని
యుచ్చాస్యసముల నాపునుగ్రమనస్కుండు
ఘోరరౌరవమునఁ గూలుచుండు
సురద్రాగునాతఁడు ధరణిదేవులఁజంపు
నతఁడు సువర్ణంబునపహరించు
నతఁడును సూకర మనునరకంబునఁ
బడుదురు వీరితోఁ బరమమైత్రి
తే. యలర నివసించువారు మహత్తరముగఁ
గానఁబడు సూకరంబునఁ గఠినబాధ
లనుభవించుదురు రాజవైశ్యజనహంత
లల్లె గురుతల్పగుఁడు నను నఘకరు లొగి. 997
- ఆ. తప్తకుంభ మనెడుదారుణనరకంబు, నందుఁ బడుదు; రుద్వియందు నెవఁడు
స్వసను గూడు నెవఁడు త్తౌపతిభటుఁ జంపు, నెవఁడు సాధ్వీవిక్రయించుగడఁగి.

సీ. ఎవఁడు మద్యము నమ్ము నెవఁడు కేసరవిక్రయమున జీవించు వీరందఱొక్క
మొగిఁ దప్తలోహంబునఁ గడుఁ గష్టంబుల ననుభవించురు క్రూరులగుచు నన్న
మును ద్యజింతురొ పుత్రికను స్నుషఁ గూడుదురోమహాజ్వాల మనామధేయ
మునుదాల్చి భయమును గనఁజేయునరకంబునందు నుందురు కష్ట మనుభవింప;

తే. గురువులకు నవమానంబుఁ గూర్పు నెవఁడు
వారి దూషించు నెవ్వఁ డెవ్వఁడు వేద
ములను దూషించు వాని నమ్ముకొను నెవఁడు
పొందఁదగనట్టివారిని బొందు నెవఁడు.

999

క. వారెల్లక శబలం బను, ఘోరమహానరకమందుఁ గూలుదు రొకటక
జోరుఁడు విమోహమునఁ బడు, ధారణిసురులార! నరకతత్త్వం బిటులొ. 1000

వ. మర్యాదాదూషకుండు, దేవద్విజపితరుల ద్వేషించువాఁడు, రత్నదూషకుండు
కృమిభక్ష్యనామకనరకంబునం బడి కృమిగణములం దినుచునుండు. మఱియుఁ
బితృదేవాలిథుల వదలి యెవఁడు భుజించు, నప్పాపాత్ముండు లాలాభక్ష్యనర
కంబునకాబ్రుంగు. శరకర్త, వేధకనరకంబునఁ బడియుండు కర్ణినామక బాణంబులఁ
జేయువాఁడును, ఖడ్గాదులనిర్మించువాఁడును భృశదారుణం బగు విశసననర
కంబునఁ బడుదురు. దుష్టవస్తువులఁ బ్రతిగ్రహించువాఁడధోముఖనరకంబున
నుండు. అయాజ్యయాజకుండు, నక్షత్రసూచకుండు, కృమిపూయ మనునిరయం
బునంబడి మిష్టాన్నంబులఁ దినుచుందురు. లాతౌమాంసరసంబులను, దిలలను,
లవణంబును విక్రయించుబ్రాహ్మణుండు కృమిపూయనరకంబునందె పడియుండు.
మార్జార కుక్కుట చ్ఛాగశ్వ సూకర విహంగంబులఁ బోషించునతండు పూ
ర్వోక్తనరకంబున కేగు. రంగోపజీవియుఁ గైవర్తుండును, గుండాశియు, విష
ప్రదాతయు, సూచియు, మహిషవిక్రయమున జీవించువాఁడును, బర్హముల
భార్యఁగూడువాఁడును, గృహదాహకుండును, మిత్రఘ్నుఁడును, శకునంబులఁ
జెప్పువాఁడును, గ్రామయాజకుండును, నగుబ్రాహ్మణుండు రుధిరాంధంబునఁ బడు
దురు. సోమవిక్రీతయు, మధువు దొంగిలించునాతండును, గ్రామాపకారియు,
వైతరణియును నిరయంబున నుందురు. రేతఃపానాదికర్తయు, మర్యాదాభేదకుం
డును, గృహనరకంబునఁ బడియుందురు. అపరిశుద్ధులు, మోసముచేయుచు
జీవించువారు నసిపత్త్రవనంబున బహుకష్టంబుల ననుభవించురు. నిష్కారణ
ముగా వనముఁద్రేదించువాఁడును, నొరభ్రకుండును, మృగవ్యాధుండును,
వహ్నిజ్వాల మనుదుర్గతిం బడి శ్రమములనొందుదురు. ఎవఁ డభక్ష్యవస్తువుల
వండునో, వ్రతోపలోప మొనరించునో, ఆశ్రమచ్యుతుఁడయి యాశ్రమాంత
రము నొందకుండునో వారెల్ల సందంశయాతనాభాక్కు లగుదురు. మఱియు

ఆ. బ్రహ్మచారియయ్యుఁ బవలు రేతస్సేక, మొనరుచునొ తనూజఁ డనువదింప

- నెవడు విద్యనేర్చు నిట్టివారు శ్వభోజ, నాఖ్యనరకకూపమందు నుండు. 1002
- క. నరకము లీపేర్కొనినవి, కరము భయంకరము లౌచుఁ గానంబడు నీ
నరకములుగాక యింకను, నిరయంబులు గలవు వేలు నియతంబులుగన్. 1003
- తే. అందు దుష్కృతకర్తు లౌనట్టివరులు
పడుచుఁ గష్టంబు లొందుచుఁ గడఁగి మున్ను
తమ రొసరిచినపాపాళిఁ దలఁచి తలఁచి
కుందుచుందురు మునులార యందె చిరము. 1004
- సీ. ఇచటఁ జేర్కొనినట్టి యెల్లపాపంబులుగాక యింకను బాపగణము గలదు
దాని లెక్కింపఁగఁ దరముగా కుండును నరకాంతరమ్ముల నరులు కుడుచు
కష్టంబు లివియని గణుతింపరాదు వర్ణాశ్రమరహితము లైనకర్త
ముల మనోవాక్కాయములఁ బూని యొసరించుకుమతులు నారకకూపగణము
- తే. నందుఁ బడియుండు; రవ్వయు నమరవరుల
చేతఁ దలక్రిందుగా నున్నయాతనాగ
తులుగ నున్నట్టిపాపితతులు గలవిగఁ
గనుఁగొనంబడుచుండు నిక్కముగ సతము. 1005
- ప. నరకంబులు క్రిందనుండ దేవత లూర్ధ్వభాగస్థితస్వలోకంబులనుండి చూతురు.
స్థావర కృమి జలజ, పక్షి, పశువులు, ధార్మిక త్రిదశ ముముక్షువులు ప్రథమ
స్థానసహస్రగుణితోర్ధ్వభాగంబుల నుండు రని యెఱుంగవలయు. ఎందఱు
పుణ్యలోకంబుల నుండురో యందఱు నరకంబులయందు నుందురు. పాపంబుల
నొసరించి ప్రాయశ్చిత్తకర్తవ్యంబులఁ జేయ నొల్లకుండువారు నరకంబునంబడుదురు.
పాపంబులఁ బరిహరింపఁ దగినప్రాయశ్చిత్తంబులు పరమకారుణికు లగుమహర్షుల
చేఁగల్పితంబు లయ్యె. మఱియు స్వాయంభువాదులగు మహాత్ములు గురుతరపా
పంబులకు గురుతరప్రాయశ్చిత్తంబులను లఘుపాపంబులకు లఘుప్రాయశ్చిత్తం
బులను, సర్వవిదులౌట నేర్పఱచిరి. ప్రాయశ్చిత్తంబు లన్నియుఁ దపశ్శ్రాత్తకం
బులు వాని కన్నింటికిని శ్రీకృష్ణానుస్థరణము ప్రధాన మని తెలియవలయు.
మఱియు. 1006
- క. మనమున నెవనికిఁ దాఁ జేసినపాపమ్ములకు శాంతిఁ జేయం దగు నం
చనుకాపము గల్గెనొ యాతనికి హరిష్కృతియె యఘవితానహరం బౌ. 1007
- సీ. ఉదయమధ్యాహ్నము లుభయసంధ్యలు రాత్రి హరిని స్మరింపంగ నర్హములగు
నట్టివేళలయందు హరిని స్మరించినఁ బాపక్షయం బగుఁ బరమపదము
నొందుయోగ్యత గల్గు సుందరశ్రీవిష్ణుసంస్మృతిచేతనే సకలపాప
ములు లయమొందఁగా ముక్తికిం బను స్వర్గసంప్రాప్తి యతనికి సాధుముక్తి

తే. విఘ్నముగఁ దోఁచుచుండును విమలరీతి

నెవనిమనమున వాసుదేవేష్టదూప

మర్చనాదిని జపకాలమందు హోమ

సమయమున నిల్చునో యట్టిసాధుమతికి.

1008

క. శతమఖపదాధిపత్యము, మతి దలఁచక విఘ్న మనుచు మానుగఁ దలఁపుం
డితరపదంబులు లెక్కయె, యతనికి? మఱి యొక్కమాట నర్హము వినుగక.

తే. మరలఁ బుట్టంగఁజేయు నమర్త్యరాజ

పద మ దెక్కడ? శాశ్వతపరమసుఖముఁ

గలుగఁజేసెడుముక్తి యెక్కడ? తలంప

వాసుదేవమంత్రంబు నెవ్వఁడు జపించు.

1010

వ. అతని కక్షయముక్తిపదంబు లభించుఁ గావున నహర్నిశంబులు శ్రీవిష్ణునామస్తర
ణంబు చేయఁదగియుండు. అట్లు లొనరించుమహాత్ముఁడు సకలపాపంబులు
నశింప నరకంబునుం జూడక ముక్తిపదంబునకుం జోవు. స్వర్గంబు మనఃప్రీతి
కరంబు. నరకంబు తద్విపర్యయంబు. పుణ్యపాపంబులు స్వర్గనరకంబు లని చెప్పం
బడు.

1011

సీ. ఒకవస్తువే దుఃఖ మొయ్యన సమకూర్ప సుఖమును జేకూర్ప సారిది నీర్వ్యః

గలిగింపఁ గోపము వెలయింప నంతియగాని తర్కింప దుఃఖమునె గల్గఁ

జేయువస్తువు లేదు? క్షితిసురమునులార! ప్రీతిని గల్గింప భూతలమున

నేవస్తు వలరునో యావస్తువే దుఃఖమును గలిగింప నొప్పు నని యెన్నుఁ

తే. డదియె కోపాలయం బగు నదె ప్రసాద

మునకు నగుఁ గాన నొకదుఃఖమునె గలుగఁగఁ

జేయువస్తువు సుఖమునె సిద్ధి నొందఁ

జేయువస్తువు లే దని చెప్పనగును.

1012

క. వినుఁడి సుఖదుఃఖాత్మక, మనఁ దగులక్షణము గల్గునట్టి యిదియునొ

మునులార! మనఃపరిణతి, జను లెఱుంగరు దీనివిధము జ్ఞానములేమి.

1013

క. జ్ఞానంబె పరబ్రహ్మము, జ్ఞానమే బంధంబుగూర్చు జాలునదియు నొ

జ్ఞానాత్మక మీవిశ్వము, జ్ఞానేతర మొకఁడులేదు జగతి నిజముగక.

1014

సీ. విద్య యవిద్యనా వెలయును జ్ఞానమే మునులార మీకును భూమిమండ

లమురీతిఁ దెల్పితి నమరఁ బాతాళాదికముల వార్తలను జక్కంగఁ దెల్పి

తిని నారకంబులతెఱుగు వర్ణించితి జలధులు ద్వీపముల్ శైలములును

వర్షముల్ నదులును వరుసఁ దెల్పింబడె; సంక్షేపముగ నిట్లు జగము వార్త

ఆ నెఱుకపలుపఁబడియె నింకను వినుగోరు, వారొ దేనిఁ దృప్తి మీర లనుచు

లోమహర్ష ణుండు భూమినిర్జరమాని, పరులఁ జూచి పలుక వారలపుడు. 1015

ఇరువదియొక్కడవ యధ్యాయము.

— ౧౦ భూమ్యాకాశాదిపరిమాణములు. ౧ —

క. మునివర! మీచే సంతయు, వినిపింపం బడియె భూమివృత్తాంతం బిం
కను మాకు భవద్గోళాదినిఖిలలోకములవార్తఁ దెలుపఁబడఁ దగున్. 1016

తే. గ్రహము లుండెడుతావులు ఖచరవితతి
పరిమితులు చక్కఁ దెల్పుమా కరుణ ననిన
లోమహర్షణుఁ డెంతయుఁ బ్రేమ మలరఁ
బలికె నిట్లని మునులకుఁ బ్రోధభణితి. 1017

చ. ఖరకర శీతరశ్మి గురుకాంతులచే వెలుఁగొందుచున్ మహా
త్తరతటిసినముద్రగిరితల్లజసంయుత యైనయట్టి దు
ర్వర యని చెప్పఁగాఁబడియె వారియుఁ జట్టుకొనంగ నొప్పునీ
ధరణీసమప్రమాణ మగుఁ దప్పక వోయమము శాస్త్రరీతిచేన్. 1018

నీ. లక్షయోజనము లిలాస్థలినుండి లెక్కింపఁగ నెంతయుఁ గీర్తనీయ
మగు సూర్యమండల మంబరంబున నున్న యట్లుగానంబడు నవల రెండు
లక్షలచేతసంలక్షితస్థలమున శశిమండలం బుండుచంద మొప్పు
నవ్వల నొకలక్ష యగుయోజనంబులఁ దారకామండల మారయంగఁ

తే. గానఁబడుచుండు మీఁద నక్కడకు రెండు
లక్షలగు యోజనముల లలి బుధగ్ర
హముచెలంగెడుమండలం బమరియుండు
సంతపరిమాణమగు దూరమందె కవియు. 1019

క. ధరణీతనయుం డంతః, పరిమాణము గల్గుదూరపదమునఁ గలికిం
బరికింపంబడు; నవ్వల, గురుఁ డుండును దివిని గాంతికూటము దగగన్. 1020

తే. రెండులక్షలఁ దగుదూర ముండుఁ గుజగు
రులకు సంతరమందు; నవ్వల ద్వీలక్ష
యోజనము లంతపొడవున నుండు శనియు
నతనికిన్ లక్షపరిమితి సంతపై న. 1021

క. మునిసప్తక ముండును నా, మునులకు పైభాగమందు మునుకొని ధ్రువుఁ డుం
డును లక్షయోజనంబుల వినుఁ దాపద మొప్పు సమతవెలయం గనఁగన్.

చ. మేఘీభూతుండయి ధ్రువుం డుండు నని యెఱుంగందగు. ఇది త్రైలోక్యసార
కథావిషయంబు. ఇజ్యాఫలంబునకు భూమియిది యాధారంబు. యజ్ఞం బీభూ
మియందె ప్రతిష్ఠింపఁబడు. ధ్రువునకుం బైన మహర్లోకం బుండు. అందుఁ గల్ప
వాసు లుండురు. కోటియోజనంబులు తత్పరిమాణం బని లెక్కింపనయ్యె.
అవ్వల జనలోకంబు రెండుకోట్లయోజనంబులవిస్తీర్ణంబు గలిగియుండు, అందు

బ్రహ్మనుతు లుందురు. వారె సనందనాదు లని పరిగణింపబడుచుందురు. నిర్మల
తేజోవిరాజితులై వారెప్పు డొక్కరీతినుందురు. జనలోకపరిమితి చతుర్ముఖిత
పరిమాణంబునఁ దపోలోకం బుండు. విదేహులై వైరాజసంజ్ఞక దేవత లందుం
దురు. తపోలోకషడ్గుణపరిమాణంబు గలిగి సత్యలోకం బలరుచుండు. అందు
మృతివర్జితు లగువారె నివసించుదురు. పృథివీమయంబై పాదగమ్యం బగువస్తు
వొక్కటియు నందు లేదు. మునులారా! భూలోకప్రమాణంబు నాచే జెప్పఁ
బడియెఁగదా. భూమిసూర్యాంతరంబున సిద్ధాదిమును లుందురు. రెండవది
భువర్లోకం బని వినుతింపం బడియె. ధ్రువసూర్యాంతరము చతుర్దశనియు
తంబు లని యెఱుంగుండు. స్వర్లోకంబు తెఱుం గెఱింగించితి. ఈలోకత్రయంబు
కృతకం బనిపెద్ద లనువదింతురు. జనతపస్సత్యలోకంబు లనుమాండు నకృతకం
బులని తెలియందగు. ఈకృతకాకృతకంబుల నడుమ నుండునది మహర్లోకంబు
అది కల్పాంతంబున శూన్యంబై యవినాశనం బయియుండు. ఇట్లు మహా
లోకంబు లేడును వర్జితంబు లయ్యె. సాతాశలోకంబు లేడును జెప్పబడియె.
బ్రహ్మాండపరిమాణము కీర్తితం బయ్యె. మఱియును.

1023

- సీ. ధారణీసురమునితల్లజులార! బ్రహ్మాండకటాహ మియఖిలభూమిఁ
దిర్యసూర్వముల నాతీరుననే యథోభాగంబులఁ గపిత్థఫలమునందు
బీజంబు సర్వత్ర వెలసినయట్లులు వ్యాపించియున్నది; యవనిభాగ
మునకంటెఁ బదిరెట్లుగను జలంబులచేత వ్యాపింపఁబడును బ్రహ్మాండ మిద్దీ
ఆ. అట్టిజలము లగ్ని యావరింపఁగ నుండు, వహ్ని యదియుఁ దన్ను వాయు వావ
రింప నొప్పు నదిపరీవృత మగునభంబుననే యంచు నెఱుంగుఁ డనయ మిట్లు.
- క. వ్యోమమ్మా మహత్తత్త్వము, చే మించిన యీశుశక్తిచే నావృతమై
యోమానులార! వెలయును, శ్రీమద్దైవంపుశక్తి జెప్పం దరమే.

1025

- వ. ఈయేడును దశోత్తరపరిమాణంబుగలవియై యొకదాని నొకటి యావరించి
యుండు. ఆమహత్తత్త్వంబును బ్రధానంబగువిరాట్టు వావరించియుండు.
ఆవిరాటుపరిమాణం బనంతం బగుటనెఱుంగఁ దరంబుగాదు. ఆయావృతి విష
యంబును దెలియ శక్యంబుగాదని నిశ్చయింపుడు. మఱియు.

1026

- సీ. అదియశేషమునకు నరయఁగా హేతుభూ
త మనిచెప్పంబడు నమలతత్త్వ
మది పరాశక్తియే యగునట్టి ప్రకృతియా
బ్రహ్మాండములసంఖ్య పరిమితికిని
మించియుండును వాని నెంచఁ దరంబుగా
దనుచుఁ జెప్పుటయే న్యాయంబునగును

దరువున వహ్నియుఁ బరికింప నెట్లుండు

దిలలఁ దైలంబెట్టితిరునఁ గనఁ

తే. బడునొయట్టులె యోమునివర్యులార! యాప్రధానంబునందె యత్యంతనియతిఁ
బురుషుఁ డుండును వ్యాపకుం డరయ నితఁడె, చేతనాత్మనివేదనసిద్ధిఁ గనుచ్చ

క. వినుఁడు ప్రధానము పురుషుఁడు, ఘనతరసద్విష్ణుశక్తికలన వెలయుచున్
గనఁబడుచుండు పరస్పరమును జక్కనియాశ్రయమును బొందినరీతిన్. 1028

తే. సర్వభూతాత్మభూతయై సమధికముగ

నలరు నావిష్ణుశక్తి నెట్లునువదింప

శక్య మగును? బ్రధానంబు సమధికంబు

పురుషుఁ డెట్టిఁడెయగునని పోలఁగనుఁడు.

1029

వ. ఆప్రధానపురుషులకు సంశ్రయకారణంబు పృథగ్భావంబె యగు. సర్గకాలంబున
నాపృథగ్భావరూపశక్తిక్షోభకారణభూతయగు. వాయుపు జలమందున్న శైత్య
మును జలకణికాగతంబుగ నెట్లుధరించునో యట్లే విష్ణుపు జగచ్ఛక్తియుఁ
బ్రధానపురుషాత్మకం బగునని చెప్పబడు. వృక్షం బెట్లు మూలస్కంధశాఖా
దిసంయుతంబై యాద్యబీజమునుండి పుట్టువుం గాంచునో దానినుండి పెక్కు
బీజంబు లెట్లుఽపతిల్లునో వానినుండి యెట్లు బహువిధవృక్షంబులు పుట్టునో
యవియుఁ దల్లక్షణంబులు గలవిగ నెట్లుండునో యట్లే యవ్యక్తమునుండి
మహాదాదితత్త్వములు పుట్టువుం గాంచు. వానినుండి విశేషాంతంబు లగుసురాది
భూతంబులు పుట్టుచుండు. వారినుండి పుత్రులనుపేర భూతంబు లుద్భవిల్లు.
వానినుండి సుతు లుద్భవింతురు. బీజమునుండి వృక్షప్రరోహమునఁ దరువున
కపచయంబు లేనియట్లు భూతంబులకు భూతసృష్టిచే నపచయంబు లేదు. తరు
వునకు నెట్లు సన్నిధానంబువలన నాకాశకాలాదులు కారణంబు లగునో అట్లే
విశ్వంబున కపరిణామంబున భగవంతుం డగుహరి కారణం బగు. ప్రీహిబీజం
బున మూలనాశపాత్రాంకుర కాండ కోశ పుష్ప క్షీరతండుల తుమాకణంబు
లుండి శ్రేష్ఠంబగు ప్రరోహహేతువు నొందునట్లు బహువిధకర్తృవిశేషంబుల
దేవాదితనువులు సంభవించు. ఆకర్తృంబులు విష్ణుశక్తినొంది ప్రరోహత్వము
నొందుచుండు.

1030

క. కనఁబడు నీజగమంతయు, జనిఁ గాంచును వృద్ధినొందు సమయు నెవనివం

కను విష్ణు వతఁడె బ్రహ్మయు, నన నతఁడె సమస్తమునకు నాధారుఁడు నా. 1031

సీ. అతఁడె ప్రధానంబు నతులధామము సదసత్పరమం బనఁ జాలుపదము

నగుఁ దదభేదంబె యగు నీజగంబెల్ల నతఁడె యా మూలప్రకృతియు మఱియు

వ్యక్తరూపము నొందనగు జగంబులుగాఁగ విలయమొందినతఁటి విలసితములు

గా నున్న భూతముల్ క్రమృత నాతత్త్వమందె లీనము లగు నట్టితత్త్వ

తే. మఖిలకార్యంబులకుఁ గర్త యగును బూజ్య
మగును యజ్ఞంబు నగు మఱి యజ్ఞఫలము
నగును సర్వంబు నగు భిన్న మంతకంటఁ
గానరా దెద్దియును మునికాంతులార.

1032

ఇరువదిరెండవ అధ్యాయము.

శిశుమారచక్రనిరూపణము.

చ. అని మఱియున్ వచించెను మహర్షులు ముజ్జలధిన్ మునుంగఁ జ
క్కనిగతి శిశుమార మనఁ గ్రాలెడునాకృతిఁ దార కామయం
బనఁదగు నాపరేశ్వరునిదొగగనాంగము చెన్నుమీటు నం
దునఁ దగు పుచ్చభాగమునఁ దోచు ధ్రువస్థితి నేత్రపర్వమై.

1033

క. తిరుగుచు దా నాధ్రువుఁ డా, సరసిజబాంధవముఖాది సకలఖగములన్
దిరుగం జేయుచు నుండును, సరిగాఁ జక్రాకృతిని భసంతతి త్వరఁగన్.

1034

క. తిరుగుచునుండును; సూర్యుఁడు, సరసిరుహవై రియు నుడుసముదాయము ఖే
చరులును నక్షత్రంబులు, వరుసన్ శ్వసనౌఘమయసుబంధంబులచేన్.

1035

తే. చక్క బంధింపఁబడియుండు సాంద్రశిశు
మారచక్రాకృతిన్ గ్రహమండలములు,
తారకలు నంబరంబునఁ దగినయట్లు
లుండునో వాని కెల్లర కుద్యమమున.

1036

క. నారాయణుండు సకలా,ధారుఁడు సకలాతిశాయి! ధాముఁడు కననా
ధారుఁడగు మౌనులారా!, శ్రీరమణుం డతఁడె సర్వసిద్ధిప్రదుఁడౌ.

1037

తే. ఆతఁ డుత్తానపాదునియాత్మజుండు, చిన్నతనమున నాధ్రువుం డెన్నఁదగిన
నియతిఁ బూని ప్రజాపతి నెమ్మి నాశ్రయించి పూజించి కాంచె నహీనశక్తి.

వ. తారాశిశుమారచక్రంబులకు ధ్రువుండు పుచ్చంబున నుండఁజాలె శిశుమా
రంబున కాధారభూతుండు సర్వాధ్యక్షుండు జనార్దనుండు. శిశుమార చక్ర
ధ్రువపదంబున సూర్యుండు వ్యవస్థితుం డగు. సదేవాసురమానుషం బగునీజగం
బెల్లఁ దదాధారం బగు. ఏవిధానమున నిట్లాధార మగునో యావిధం బెఱిం
గించెద నని మఱియు నిట్లనియె.

1039

సీ. సరసిజమిత్రుఁడు సాంద్రకరంబుల మాసాష్టకము రసాత్మకజలంబు
గ్రసించుచుండుఁ దర్వాత వర్షించును దాన నన్నము గల్గుఁ దనరునిఖిల
జగములెల్లను; వివస్వంతుండు తీక్షణంబు లగుకిరణంబుల నవనిజలముఁ
గైకొను సోమునిఁ గడఁగి పోషించును జంద్రుండు నంబరస్థలమునందు

తే. వాయునాడీమయంబులై వఱలు నీటిఁ

జల్లు ధూమాగ్న్యనిలమూర్తిసముదయముల

యందు సలిలంబు లవి వానియందు నిమిడి

చెదరకయె యుండు నోమునిశ్రేష్ఠులార.

1040

వ. ఆభ్రగతంబులగు నాజలంబులు వాయుసముదీరితంబులై కాలజనితసంస్కారంబు నొంది నిర్మలంబు లయి సరిత్యముద్రాకృతి భౌమంబు లగు ప్రాణిసంభవంబులు నగుభగవంతుఁ డగువివస్వంతుండు నాల్గువిధంబుల జలంబుల స్వకరంబుల గ్రహించు. ఆకాశగంగాసలిలంబులను స్వగభస్తివితతి నాకర్షించి యుర్వి వానిచే దడుపు. తత్సంస్పర్శమాత్రనిర్ధూతపాపపంకులై మర్త్యులు నరకంబు నొందరు. దానికి దివ్యస్నాన మనివేరు గల్గు. ఆజలంబు మేఘసహాయంబు నొంద కుండునని యెఱుంగవలయు. ఆకాశగంగాసలిలంబు రవికిరణంబులచే జల్లంబడు. కృత్తికాదివిషమనక్షత్రంబులయందు దివంబునుండి వచ్చుజలంబు దిగ్గజోర్ఘ్నితంబగుగాంగసలిలం బని తెలియవలయు. యుగ్మనక్షత్రములందు దివంబు నుండియర్కోద్భృతజలంబు పతితంబగునాజలంబు సూర్యరశ్మిలద్వారంబుగ వచ్చునది యనియెన్నఁబడు. ఈభేదద్వయం బగుజలంబు పుణ్యంబు. నరుల పాపంబుల నడంచు నని తెలియవలయు. ఆకాశగంగాసలిలస్నానము దివ్యస్నానమని చెప్పఁబడు. మఱియు.

1641

చ. ఘనములు వృష్టిరూపమున త్రౌఢలిపైఁ గురియించు నీరు ప్రాణినికరసంప్రమోదదము నిత్యము నౌ మఱియోషధివ్రజంబును బెనుపొందఁజేయఁదగు భూరితమామృత మద్దియాట జీవన మని మానవుల్ పలుకువా రమృతం బదియశాను వారికిఁ.

1042

క. దాన మహాపాద లెల్లను, బూనిమహావృద్ధి నొందుఁ బొలుచు మనుజునఁ తానమునకు సాధకముగ, నౌను ఫలాంతస్తు లగుచు నలరు నవనిలోక.

చ. మనుజులు శాస్త్రదృష్టు లయి త్రౌఢలిఁ బొల్పుట వేదసిద్ధమై తనరు మఖిద్రజంబును లతాఫలసంతతిఁ జేయుచుందుని త్యనియతి దాన దేవతల హర్షము నొందఁగఁ జేయుచుండు రోమునివరులార! యీకరణి భూమిని యజ్ఞము లన్ని వేదముల్.

1044

తే. విప్రపూర్వకవర్ణముల్ విబుధనికర,
ములును బశుభూతగణములు చెలఁగు వృష్టి
సాయముననె చరాచరజగము దాని,
చేతనే వర్ధితంబగు సిద్ధమిద్ది.

1045

క. ఆవర్షము రవివలననె, యావిర్భావంబు నొందు నాభానునకుఁ

భావింప ధ్రువుఁడు ప్రాసా, భూవిభుసూనునకుఁ బుణ్యమూర్తి కతనికిఁ.

1046

- తే. శింశుమారచక్రం బనఁ జెలఁగుపదమె,
యాశ్రయం బగు నదియు నారాయణాశ్ర
యమగు; నారాయణుఁడు తదీయాంతరమున
నిలిచి యుండును సర్వంబు వెలయఁజేయ. 1047
- తే భూతజాలంబులను సంప్రభూతశక్తిఁ, దా భరించు నన్నింటిఁ బ్రధానుఁడగును
మఱి సనాతనుఁడై యొప్పు మానులార, తెల్పినాఁడ బ్రహ్మాండముతీరునెల్ల.

ఇరువదిమూడవ అధ్యాయము.

— తీర్థమహిమము. —

- చ. ఆనవిని మాను లిట్లుని రహస్యతపోధన! లోమర్షణా!
ఘనధరణీస్థలిఁ గలుగు కామదతీర్థములన్ మహాఫలం
బును గరుణించుతేత్రములఁ బూని వినంగను కోర్కె గల్గెఁ గా
వున వినిపింపుమా యనినఁ బొంగెడువేడుక నాతఁ డిట్లున్. 1049
- సీ. ఎవనిక రాంఘ్రు లట్లేమది విద్యయుఁ దపసు కీర్తియు నియతమును గనునొ
యతఁడు తీర్థఫలంబు నందు నేపురుషుని మనసు విశుద్ధం బగునొ తలంప
నదియె తీర్థంబగు నమలవాక్కులు తీర్థమగు నింద్రియావళి నట్టై నిగ్ర
హించుటయును తీర్థ మేయగు నివ్వియె యంగజతీర్థంబు లనఁగఁబడును
- తే. స్వర్గమార్గంబు నివితెల్పుఁ జాలియుండుఁ; జిత్త మంతర్గతంబయి చెలఁగి స్వేచ్ఛఁ
దిరుగు, నద్రియు నెన్నియేఁ దీర్థములను, సానమొనరించినన్ శుద్ధి నూనదరయ.
- క. శతవారంబులు తీర్థ, ప్రతతిజలంబులను శ్రద్ధ వజ్రలఁ గడిగినన్
సతతం బశుచియె మదిరా, యుతభాండమురీతి నెన్న నోమునులారా! 1051
- చ. వ్రతములు దానతీర్థసమవాయము నాశ్రమముల్ దురాశయున్
సతత మనిర్జితేంద్రియుని జాలఁగ దంభరుచిం జెలంగుకు
త్పితమతి శుద్ధిఁ గాంచునటు చేయఁగఁజాలవు సత్య మిద్ది; యో
క్షితిసురమానులార! హితచి త్తత నింద్రియసంఘమున్ దగన్. 1052
- చ. తనవశమందు నుండెడువిధంబున జేసి మనుష్యుఁ డేస్థలం
బున వసియించినన్ శుచియె పోలనతండు తదీయవాసతం
దనరెడుభూమియే జనపదంబుల మేటిప్రయాగమా నదే
కనుఁగొనఁ బుష్కరంబె యగుఁ గన్రుఫలంబుల నీయఁజాలెడున్. 1053
- క. మునులార! కురుతేత్రం, బన నదియె యగును, గాన హరితరతే
త్రనికాయముఁ దీర్థంబుల, వినిపింతున్ వినఁగ మీకు వేడుక గానన్. 1054
- ఆ. విస్తరించి చెప్ప విసుగుజనించునో, యనుచు సంగ్రహించి యనువదింతుఁ;
బుడమిఁగలుగుతీర్థముల నాయతనములఁ, దెలిసినంతవట్టు తేటపడఁగ. 1055

క. ధరణిగల పుణ్యతీర్థో, త్కరముల డేత్రములఁ జెప్పఁగా శక్యంబె
 క్కరణి నగు; నాదియగుఁ బుష్కరణి యనంజెల్లునది కడుఁ బుణ్యదమా.

వ. నైమిశారణ్యంబు, ప్రయాగంబు, ధర్వారణ్యంబు, ధేనుకంబు, చంపకారణ్యంబు,
 నైంధవారణ్యకంబు, సగరారణ్యంబు, దండకారణ్యంబు, గయాడేత్రంబు,
 ప్రభాసంబు, శ్రీతీర్థంబు, కనఖలాఖ్యంబు, భృగుతుంగ, హిరణ్యాక్ష, భీమా
 రణ్య, కుశస్థలీ, లోహార్ద్ర, కేదార, మందరారణ్య, మహాలయ, కోటితీర్థ, రూప
 తీర్థ, శూకరతీర్థ, చక్రతీర్థ, వ్యాసతీర్థ, శాఖోటికతీర్థ, కోకాముఖతీర్థ, బదరీ
 శైల, సోమతీర్థ, తుంగకూట, స్కందాశ్రమ, సూర్యప్రభ, ధేనుసర, సప్తమా
 ముష్టిక, ధర్వోద్భవ, కోటితీర్థ, సర్వకామికతీర్థ, సూర్యప్రభ, మహాకుండ,
 సోమాభిషేచన, మహాశ్రోత, కోరక, పంచభారతీర్థ, త్రిభారక, సప్తభారతీ,
 ద్విభారతీ, ధామకంటకతీర్థ, సాలగ్రామ, చక్రతీర్థ, కదలీప్రద, విద్యుత్ప్రభతీర్థ,
 దేవప్రద, విష్ణుప్రభ, శంఖప్రభ, దేవకుండ, వజ్రాయుధ, వస్త్రాపదతీర్థ, బర్హ
 పద, లోకారోహణ, స్వయంవట, భద్రబల, కౌశాంబ, దివాకర, ద్వీపతీర్థ, సార
 స్వత, దేవతీర్థ, విజయ, కామజ, సోల్లయ, తీర్థాంగోపచారతీర్థ, చవరతీర్థ, వన
 పూర్ణ, స్నానకుండ, ప్రయాగ, గుహాహ్వయ, విష్ణుపద, కన్యాకుండ, వాయు
 కుండ, జంబూమా, ర్గోత్రమ, గభస్తీర్థ, యయాతిపత్తన, కోటితీర్థ, భద్రవట,
 మహాకాశవన, నర్మదాతీ, ధార్మదతీర్థ, వాసిష్ఠతీర్థ, వైప్రీయతీర్థ, వార్షికతీర్థ, సంచరక
 సుతీర్థ, బ్రహ్మరద్రతీర్థ, కన్యాకుమారికాతీర్థ, శుక్రతీర్థ, సంచనద, రేణుకాతీర్థ, వైతా
 మహాతీర్థ, విమల, రౌద్రపాద, మణిమ, త్కామతీర్థ, కృష్ణతీర్థ, కులింగకతీర్థ, శ్రీశక్ర
 యజనతీర్థ, బ్రహ్మవాలుకాతీర్థ, వ్యాసతీర్థ, పుండరీక, మణిమంథ, దీర్ఘమ, ధంస
 పాద, శయనతీర్థ, దశాశ్వమేధ, కేదార, తమసోద్యేద, రుద్రకూప, సంయమనీ
 తీర్థ, సంత్రావనాసక, స్యమంతపంచక, బ్రహ్మతీర్థ, సుదర్శన, పృథివీతీర్థ, పారి
 స్లవ, పృథూదక, దశాశ్వమేధిక, సాక్షిద, విజయ, పంచనద, వారాహ, యక్షి
 ణీప్రద, పుండరీక, సోమతీర్థ, ముంజావటరథతీర్థ, బదరీవన, బబూరవణ, స్వర్ణో
 కద్వారకతీర్థ, కపిలతీర్థ, సూర్యతీర్థ, వరుస్థానతీర్థ, భవాభవనతీర్థ, యక్షరాక్షస్య
 తీర్థ, బ్రహ్మతీర్థ, కామేశ్వర, మాతృతీర్థ, శాంతవన, భౌమస్థాన, హంసస్థాన, సారస,
 సరస, బ్రహ్మజ్ఞ, వరతీర్థ, సప్తర్షి కుండ, దేవీతీర్థహస్పద, కింవాన, కింజయ, కారండవ,
 విశ్వ, త్రివిష్టవ, పాణిఖాత, మిశ్రక, మధుకంట, మనోమయ, కాశికీతీర్థ, దేవ
 తీర్థ, కన్యాతీర్థ, బ్రహ్మతీర్థ, మనస్తీర్థ, సాగంధికవనతీర్థ, మణితీర్థ, సరస్వతీ, తీర్థ,
 శావతీర్థ, ప్రవరతీర్థ, సంచయజ్ఞతీర్థ, త్రిశూలభారతీర్థ, మహేంద్ర, దేవస్థాన, మహా
 లయ, కాకంభరీతీర్థ, దేవతీర్థ, సువర్ణాఖ్యతీర్థ, కపీమదతీర్థ, ఊరేశ్వరతీర్థ, విదూ

సూర్యప్రభ కోటితీర్థకట్టములు రెండుపర్యాయము లిట మూలముననే భిన్నస్థలములఁ
 గన్పట్టెడివి.

పాక్షతీర్థ, భృగుతీర్థ, కుశోద్భవతీర్థ, బ్రహ్మవర్త, బ్రహ్మయోని, నీలపర్వత, భద్ర
కర్ణహ్రద, శక్రకర్ణహ్రద, సప్తసారస్వ, తౌశనసతీర్థ, కపాలలోచన, నావకీర్ణ,
పంచక, చతుస్సముద్రిక, కాంచనహస్తిక, రేణుక, పంచకటక, పాపవిమోచన,
స్థాణు, కురుతీర్థ, స్వర్ణద్వార, కుశధ్వజ, విశ్వేశ్వర, వామకర, నారాయణాశ్రమ,
గంగాహ్రద, వటతీర్థ, బదరీపావ, నేంద్రమార్గణకే, శత్రతీర్థ, జరికావాస, కోటి
తీర్థస్థలి, భద్రకాళిహ్ర, దారుంధతీవన, బ్రహ్మవ, రాశ్వదేవీతీర్థ, కుబ్జవన,
యమునాప్రభవ, వీరప్రమోక్ష, సిద్ధార్థ, మాయావిద్యోద్భవ, మహాహ్రద, వేత
సికా, రూపతీర్థ, సుందరికాశ్రమ, బ్రహ్మణీతీర్థ, గంగోద్భవసరస్వతీతీర్థ, బాహుకానా
మతీర్థ, విమలాశోకతీర్థ, గౌతమతీ, కైరావతీతీర్థ, శతసహస్రిక, భర్తృస్థాన,
కాపిలీతీర్థ, మార్కండేయపంచనదతీర్థ, శివోదతీర్థ, మత్స్యదరీతీర్థ, సూర్యప్రభ,
సూర్యతీర్థ, సోమకవ, నారుణాస్పద, వామనక, సవాలుకసూర్యతీ, ధావిముక్త
రూపనీలకంఠహ్రద, పిశాచమోచనతీర్థ, సుభద్రాహ్రద, విమలకుండ, చండీశ్వర
తీర్థ, శ్రేష్ఠస్థానహ్రద, సముద్రకూప, జైగిషవ్యవన, హరికేశవ, నాజాముఖరస
తీర్థ, ఘంటాకర్ణహ్రద, పుండరీకహ్రద, కంటకవాపికాతీర్థ, శ్వశానస్తంభ, వినా
యకహ్రద, సిద్ధోద్భవకూప, బ్రహ్మసరస్వతీర్థ, భద్రావాస, సోమకనాగతీర్థ,
భక్తహ్రద, ఊరసరస్వతీర్థ, ప్రేతాధార, కుమారక, బ్రహ్మవర్త, కుశావర్త,
దధిక, ర్హోదయాత్మక, శృంగతీర్థ, మహాతీర్థ, మహానదీతీర్థ, బ్రహ్మసరస్వతీర్థ, గయా
శీర్షాక్షయవట, దక్షిణోత్తరసంజ్ఞకగోమయతీర్థ, హయశాంతిక, కపిలాహ్రద, గృ
ధ్రకూట, సావిత్రిహ్ర, దాఘనాశన, గీతవన, యోనిద్వార, ధేనుక, ధన్వక, లోహి
కాఖ్య, మతంగహ్రద, పితృకూప, రుద్రకూప, సుమాలిన, బ్రహ్మస్థాన, సప్తకుండ,
మణిరత్నహ్రద, ముద్గలాశ్రమ, ముద్గలహ్రద, జనకకూపతీర్థ, వినశనతీర్థ, శోకా
ఖ్య, భారత, జ్యేష్ఠాలిక, విశ్వేశ్వర, పుణ్యశత, కన్యాసంవేధ, నిధిరామభవ, వసిష్ఠా
శ్రమ, దేవకూట, కాశికాశ్రమ, కులకర్ణహ్రద, కాశికిందుమ, భర్తృతీర్థ, కాంచనతీ,
కౌడ్డాలకతీర్థ, మూలినీతీర్థ, వనచండికాతీర్థ, సంధ్యాతీర్థ, కాలతీర్థ, కపిలాలోహి
తార్ణవతీర్థ, శోణోద్భవ, వంశగుల్మ, రామభంగీతీర్థ, పుణ్యావర్తహ్రద, బదరికాశ్ర
మ, రామతీర్థ, వితస్తాతీర్థ, మేరుజాతీయ, రోహిణీకూ, వేంద్రద్యుమ్నసర, స్నావ
సర్గ, మహేంద్ర, శ్రీతీర్థ, శ్రీనదీ, తీర్థేషుతీర్థ, వార్షిక, కాజేరహ్రద, కన్యాతీర్థ,
గోకర్ణ, గోపతిస్థాన, సంవర్త, విశ్వాస, సప్తగోదావరీహ్రద, బదరీహ్రద, బ్రహ్మ
స్థానవివర్ధన, జాతీహ్రద, దేవహ్రద, కుశప్రధన, సర్వదేవవ్రత, కన్యాశ్రమ
హ్రద, మహారాజహ్రద, శక్రతీర్థ, కుండ, కాంగిరస్వతీర్థ, రుద్రారణ్యక, మేధావి,
దేవహ్ర, దామరవర్తన, మందాకినీహ్రద, క్షుమ, మూహేశ్వర, గంగాతీర్థ,
త్రిపురుష, భీమతాండవవాముఖ, పృథుకూట, శాల్మకూట, శోణ, రోహితక,
మాల్య, కపిలాహ్రద, వాసిష్ఠకపిలాహ్రద, వాలఖిల్యహ్రద, సప్తర్షిహ్రద, మహర్షి

హ్రద, దాఖండితహ్రద, నామకంబులు తీర్థవర్యంబులు. వీనియందు శ్రద్ధాసమన్వితుండై జితేంద్రియుండై, యుపవాసవిధిస్నాన మొనరించి దేవర్షిపితృమనుష్య తర్పణంబు లొనరించి తత్రస్థదేవతల నారాధించి రాత్రిత్రయం బచ్చట గడపిన నొక్కొక్కతీర్థఫలంబులం బొందు. మఱియు నశ్వమేధమహాఫలంబు నొందు. సంశయంబు లేదు. ఎవఁ డీతీర్థమాహాత్మ్యంబు వినునో పఠించునో యితరులకు వినిపించునో యతండు సర్వపాపవినిర్ముక్తు డగునని పలికిన లోమహర్షణుంగని మును లిట్లనిరి.

1057

ఇరువదినాలుగవఅధ్యాయము.

—ॐ మోక్షప్రదతీర్థవర్ణనము. ॐ—

క. మునివర! భూమండలమున, ననుపమ మగుభూమి యేది? యర్థము ధర్మంబును మోక్షదంబు నయి తీ, ర్థనికరమున శ్రేష్ఠమగుచుఁ దగుతీర్థమేదో? 1058

క. అన లోమహర్షణుం డి, ట్లనియొక మునులెల్లఁబ్రశ్న మాదృతి నిట్లే యొనరించిరి మద్గురు మును, పనఘుం డతఁ డనువదించె నది వినిపింతున్. 1059

సీ. మును కురుక్షేత్రంబునను మహాపుణ్యదం బగుచు సర్వర్తుపుష్పాఢ్యము నయి బహువిధద్రుమలతాపటలసంకీర్ణమై బహుమృగసముదయభవ్య మగుచు సరళముల్ పున్నాగతరువులు కర్ణికారములు సాలములు తాళములు దేవ దారువుల్ పనసలు ధర ఖాదిర తమాల పాటలాశోకచంపక వకుళములును గరవీరమ్ములును మఱియును బహువిధభూరుహమ్ములు విమలకుసుమ శోభితంబులుగాఁగ సొంపువహింపఁగ నాశ్రమంబునయందు నాసనవరమం దుపవిష్టుండై యఖిలభారతధర్మవక్తృవరిష్టుండై బహుశశాస్త్రకర్తయై యధ్యాత్మకలితచి త్తమున సర్వభూతహితంబు సతముకొరు

తే. చును బురాణాగమములఁ దా ననువదించు

నట్టి నియమంబునం దగి యఖిలవేద

వేత్త యాచుఁ దదంగైకవిద్యరిష్టుఁ

డై పరాశరపుత్రుఁ డౌ వ్యాసమునిని.

1060

క. సరసిజపత్రేక్షుణు శాంతు రహితకోపుని మునీంద్రు ధూతాఘునిఁ గాంచురతిని మోనీంద్రులు వచ్చిరి ప్రీతి సమాహితైకచిత్తులు నగుటన్. 1061

వ. కశ్యప, జామదగ్ని, భరద్వాజ, గౌతమ, వసిష్ఠ, జైమిని, ధౌమ్య, మార్కం డేయ, వాల్మీకి, విశ్వామిత్ర, శతానంద, వాత్సర్య, గర్గ, నామకులు, ఆసురి, సుమంతు, భార్గవ, కణ్వ, మేఘాతిథి, గురు, మాండవ్య, చ్యవన, ధూమ్రా సిత, దేవల, మాద్గల్య, తృణబాహు, పిప్పలా, దాకృతవ్రణ, సంవర్త, కౌశిక, రైభ్య, మైత్రేయ, హరిత, శాండిల్య గస్త్య, దుర్వాసులును, లోమశ,

నారద, పర్వత, వైశంపాయన, గాలవ, భాస్కరి, పూరణి, సూత, పులస్త్య, కపి, లోలూక, పులహ, వాయు, దేవస్థాన, తుంబురు, సనత్కుమార, వైల, కృష్ణ, కృష్ణానుభౌతిక, ప్రముఖులరుదెంచిన వారిం గూడి సత్యవతీసూనుండు నక్షత్రపరివృతశశాంకుండుఁబోలె వెలింగె. 1062

చ. మునిపతి యంత నమ్మునుల మోదముమీఱఁగ వేదవేత్త గా
పున మరియాదలం దనిపె; బొల్పుగ వారును మోనిచంద్రు నా
తనిఁ బ్రతిపూజలం దనిపి తత్సమయోచితభాషణాళి నొ
య్యన క్షణమాత్రమే జరపి యమ్మునితో నిటు పల్కి రాదృతిక. 1063

క. ఆమాటలు సంశయముల, నేమాడ్కిం గల్గనీక యెంతో హితముక
భూమిస్థులకుం గల్లం, గా మిక్కిలి చేయఁజాలి క్రాలుచు నుండెన్. 1064

సీ. మునివర! వేదశాస్త్రనిఖిలవరపురాణాగమభారతాద్యమలసాధు
గాథల నెఱుంగుదు కడుధన్యుడవు భూతభవ్యభవిష్యవిద్యరుడ వీవు
సకలవాఙ్మయము నిశ్శృంక నెఱుంగుదు, కష్టమై దుఃఖసంకలిత మగుచు
సారవిహీనమా సంసారసాగర మదియు రాగగ్రాహసార్థభయద

తే. మధిక రౌద్రము విషయోదకాన్వితంబు, నింద్రియావర్తకలిల మహీనమాన
నేష్టకల్లోలసంకుల మెలమి యనున, దించుకంతయుఁ గనరాక యేఁచజాలు.

ఆ. మోహరూపపంకమున నావిలం బయి, దుర్గమంబు నగుచుఁదోచి లోభ
నిమ్నతను బొసంగి నియతగంభీరత, వెలయ నొప్పుచుండుఁ గలుష మగుచు.

క. దానక మునిఁగిన లోకముఁ, గాన నిరాలంబ మగుచుఁ గడుఁ జేతనముం
గానక యుండెడు దీనిని, మానసమునఁ దలచు భీతి మైకొనియెడుఁజూ. 1067

క. భైరవము లోమహర్షణ, మారయ నిస్సారము నయి యలరెడు నీసం
సారము మునివర! యిందే, సారము శ్రేయస్సు గలదొ సరగం జెపుమా. 1068

చ. కనఁబడుచుండు ఘోరమయి కంఠవిధంబున నిట్టిదాని నే
యనువున దాఁటనొనొ యనునట్టి మహత్తరసంశయంబు మా
మనములఁ దోచుచున్నయది మోనివరా! యుపదేశరూపతక
జనులకు మేలుగూర్చెడు ప్రశస్తపథంబును దెల్పుమా దయాక. 1069

క. సులువుగఁ బొంద నశక్యం, బలఘుతరం బనుపమంబు నతిమోదదముక
విలయంబు పాపములకుం, గలుగంగాఁ జేయునదియుఁ గ.మేష్టదముక. 1070

తే. కర్మభూమియు ననిచెప్పఁగాఁ దగినది
యునగు క్షేత్రంబుఁ జెప్పుమా యొక్కదాని
వినఁగఁ గౌతూహలం బయ్యె జనులదెట్టి
కర్త మొనరించి విధియుక్తి గడలుకొనఁగ. 1071

క. అలఘుతరసిద్ధి నొందంగలరో సహర్షములను గావింపక దు

- స్ఫులదం బగునరకము కనఁగలరో మునివర్య! యట్టి కర్తవిధంబున్. 1072
- క. కరుణంజెపుమా; మోక్షద, మరయంగా నెద్దియగునో యాక్షేత్రమునన్
బరమాదృతి నొనరించినఁ, బరమార్థము గల్గుఁ గర్తఫలముగఁ గానన్. 1073
- ఆ. అట్టిక్షేత్రవరము నానతివ్వా ముని, గణము ప్రశ్నచేసెఁ గడఁగియుత్త
రమును జెప్పవలయు రయమునననుమాటఁ, దలఁచి యనిన మానితల్లజుండు.
- ఆ. భావితాత్మ లైన బ్రహ్మర్షి విట్లాడ, నాలకించి కాలజాల మెలుఁగు
వ్యాసుఁ డిట్టులనియె; నార్యులార! వినుండు, మీకు నుత్తర మగు మేటిపలుకు.
- క. మునివరులకుఁ బరమేష్ఠికి, మును జరగిన సాధువాదమును వచియింతున్
ఘన మేరుపర్వతాగ్రం, బున నొకతటి నజుఁడు చాల మోదముమీఱన్. 1076
- క. నానారత్నవిభూషిత, మై నెగడుచు బహువిధద్రుమాభివృత్తంబై
నానాపుష్పాఢ్యం బై, నానావిధపక్షిరమ్యనాదయుతంబై. 1077
- క. పలువిధము లైనపులుఁగులు, వెలయఁగ సత్వములు పెక్కు విలసిల్లఁగ ని
స్తులమై యాశ్చర్యంబును, గలుగఁగాఁ జేయఁజాలి కమ్రశిలలచేన్. 1078
- క. ఒప్పుచు నానా ధాతువు, లుప్పతిలం జూడఁదగుచు నురుతేజములన్
గొప్పఁగ నుపకృతి సేయఁగ, నెప్పుడు తలపోయుమాను లెసఁగుచునుండన్.
- తే. ఆశ్రమంబులు పెక్కుసంఖ్యలఁ జెలంగ, నలరు నాచోట నుపవిష్టుఁ డైనలోక
పతిని లోకైకరారణు నతులమూర్తి, బ్రహ్మలోకనమస్కృతుఁ బరమనియతు.
- క. కని మాను లంతికమునకుఁ, జనఁగా సురదనుజయక్షసంఘంబులు భో
గినికరగంధర్వులు మఱి, మునిసిద్ధులు నచ్చరలును మోదము తనరన్. 1081
- ఆ. అతనిఁ జాట్టియుండి రందు గొందలు నుతు, లలరి చేయుచుండి రందు గొంద
అమృతహాత్తురూప మాత్మ ధ్యానించుచు, నుండి రొక్కకొంద టుద్యమమున.
- వ. దాద్యంబుల మ్రోయఁజేయు చుండిరి. కొందలు నృత్యంబు సల్పుచుండిరి.
ఇట్లు మనోహరంబుగ నలరుచు నానాకుసుమగంధాఢ్యంబై, దక్షిణపవనసంసే
వితంబై, తనరుకాకాలంబున భృగ్వాదిమును లావరమేష్ఠికి వందనంబు లాచ
రించి చేతులు జోడించి యిట్లనిరి. 1083
- క. భగవంతా! పరమేష్ఠిన్, జగతీస్థలిఁ గర్తభూమి జక్కనిమోక్షం
బు గడున్ దుర్లభతరము నొసఁగు దానిం జెపుమ వినఁగ శ్రవణము లలరున్.
- క. అని యిట్లుపలుకు మానులఁ గని బ్రహ్మ వచించె దగినగతి నుత్తర మం
చనుపమయోగీశ్వరుఁ డౌ, మునిపతి వ్యాసుండు బ్రహ్మమునులకుఁ జెప్పెన్.

— — — — —
ఇరువదియైదవ అధ్యాయము.

— — — — —
భారతఖండవర్ణనము. ౧౧

- చ. మునివరులార! వేదహితమున్ గడుఁ బూర్వము భుక్తిముక్తిదం
బును నగుసత్పురాణమును బూని వచించెద నాలకింపుడి

- ఘనతర కర్తృభూమి యనఁగాఁ దగుఁ గర్తృఫలంబు నొందఁగా
ననువగుచో టటంచు స్తుతినందును స్వర్గము నారకం బనన్. 1086
- క. వినుతిం గనుఁ; దద్వర్షం, బున మర్త్యుఁడు పుణ్యపాపముల నొనరిచినం
గనును శుభాశుభఫలములఁ, జనదు వృథా కర్తృమద్ధి ట్లామహిమమునన్. 1087
- చ. ధరణిసురాదు లెల్లరు నితాంతము శ్రద్ధ స్వకీయకర్తముల్
సరిగ నొనర్చి తత్ఫలముఁ జక్కఁగ నొందుదు రించుకంతయే
నరయఁగ శంక లేదు; వినుఁ డాధర ధర్మము నర్థకామముల్
నిరుపమము క్రియుం గలుగు నిర్మలకర్తము లాచరించినన్. 1088
- క. శతమఖముఖు లచ్చటనే, చ్యుతినొందనికర్తృవితతి నొనరించి సురే
శత లోనగుపదముల స,మృతి నొందిరి; మఱియుఁ బుణ్యమతు లొనరులున్. 1089
- క. పరమం బగుపురుషార్థము, మరణాంతమునందుఁ గనిరి మహితసుఖసము
త్కర మనుభవించి రిధర, శరీరమును దాల్చియుండు సమయమునందున్.
- తే. వీతరాగులు మత్సరవిరహితులును
నగుచు బుధు లుందు రావర్షమందు శాంత
ధనులు నయి; యింకఁ గొందఱు మనుజు లెంతొ
పుణ్యములఁ జేసి స్వర్గభూములను జేరి. 1091
- ఆ. వ్యోమయానముల విబుధనుతిం గాంచుచు, నుంచు; రమణు లెల్ల నందు వసతి
నెపుడు కోరుచుండు రపవర్గమును స్వర్గమును నొసంగు నట్టిభూమి యనుచు.
- క. కనుదు మ దెప్పుడొ భారతము నంచుఁ దత్పరతఁ విబుధముఖ్యులు గనుచున్
మనముల నుతించుచుండు ర,నిన మానులు వ్యాసమానినిం గని భక్తిన్. 1093
- క. మునివర భవదుక్తం బౌ, ననుపమ కర్తం బిదెన్న నన్యధాత్రిం
బొనరింప ఫలము నీయదొ, జనులకు మఱి పాప మిడునొ చయ్యనఁ జెప్రమా.
- క. భారతవర్షంబుననే, యీరీతి నొనర్పఁ బుణ్య మిడునో తెలియం
గోరెద మింకను స్వర్గ, ద్వారము చొర మోక్షగేహవరముం జొరగన్.
- క. మనుజుల కీభారత ముం,దునఁ దప్ప మఱొక్కచోటఁ దోచిన సత్క
ర్మనిరతిఁ బొందిన ఫలముం, గనరాదొ వచింపు దీనికారణ మెల్లన్. 1096
- సీ. భారతవర్ష విస్తారమాహాత్మ్యము వచియింపుమా మమ్ము భవ్యదృష్టిఁ
గనుఁగొని; మఱియు నీఖండంబునంగల వర్షపర్వతముల వర్షభేద
ముల, నించుకేనియుఁ బోవిడువక తెలియంగఁజెప్పుమ యని యధికభక్తి
వేడఁగా ముని యిట్లు వివరించె నని బ్రహ్మవచియించె నిట్లుని; బ్రహ్మమాసు
- తే. లార! భారతవర్షంబు నారయంగ
భేదనవకంబు గలదియౌ భేదము లవి

సాగరాంతరితంబులై సమము లగుచు
నలరు నొండొంటితో నని తెలియవలయు.

1097

వ. ఇంద్రదీప్తిపంబు, కశేరువు, తామ్రవర్ణంబు, గభస్తిమంతంబు, నాగదీప్తిపంబు, సౌమ్యంబు, గాంధర్వంబు, వారుణంబు నని యెనిమిదిభేదంబులు. ఈభారతంబు నవమంబు. దీప్తిపంబున సాగరసంవృతంబని తెలియం దగు. ఈదీప్తిపంబు దక్షిణోత్తరంబుగ లెక్కింప సహస్రయోజనంబులు. పూర్వభాగంబునఁ గిరాతులును, బశ్చిమభాగంబున యవనులు నుందురు. ఈభారతఖండంబున బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రనామకజాతిచతుష్టయవిశిష్టజను లుందురు. ఇజ్ఞా యుద్ధవాణిజ్యకృషికర్తృంబులు వారిని బవిత్రులను జేయుచుండు. ఈకర్తృంబులై వారికి జీవనంబు జరపుచుండు. ఇవియే వారలకు స్వర్గాపవర్గహేతువులు. ఇవియే పుణ్యపాపంబుల నొసంగు చుండు. మహేంద్ర, మలయ, సహ్యా, శుక్తిమంతంబులు, ఋక్ష, వింధ్య, పారియాత్రము లనునీయేడు పర్వతములు కులాచలము లనంబడుచుండు. వీనిచెంత బహుసహస్రపర్వతంబు లుండు. అవియెల్ల నున్నత్యాయామములం దగి విచిత్రసానువులం దనరారు చుండు కోలాహలంబు, వైభ్రాజంబు, మందరంబు. దర్దలాచలంబు, వాతాధ్వగంబు, దైవతంబు. మైనాకంబు, సురసంబు, తుంగప్రస్థంబు, నాగగిరి, గోధనంబు, పాండురంబు, పుష్పగిరి, వైజయంతంబు, రైవతార్కదంబులు, ఋష్యమూకంబు, గోమంథంబు, *కృతశైలంబు, కృతాచలంబు, శ్రీపర్వత, చకోర పర్వతంబులు లోనగునవి వేనవేలు గలవు. అందు జనపదంబులు విమిశ్రంబులై వేలువేలు భాగంబుల ప్లేచ్ఛాదులు నివసింప నలరు. అందలివా రానదీవరోదకంబులఁ ద్రావు చుందురు ఆనదులనామంబు లుగ్గడించెద. గంగాసరస్వతీ, సింధు, చంద్రభాగాయమునలును, శతద్రు, విపాశా, వితస్తై, రావతీ, కుహూ, గోమతీ, ధూతపాపా, బాహుదా, దృషద్యతీ, 'విపాశా, దేవికా, చక్షుర్నదులును, నిష్ఠీవా, గండకీ, కౌశికీనదులును హిమవత్పాద నిసృతంబులై ప్రవహించు చుండు. దేవస్తృతియు, దేవవతియు, వాతఘ్నియు, సింధువు, వేణ్యయుఁ, జందనయు, సదానీరయు, మహానదియుఁ, జర్మణ్యతియు, వృషీనదియు, విదిశయు, వేత్రవతియు, శిప్రయు, ద్రవంతియు ననునీనదులు పారియాత్రపర్వతంబునుండి వెలువడు చుండును. శోణయు, మహానదియు, నర్మదయు, సురభయుఁ, గ్రియయు, మందాకినియు, దశార్ణయుఁ, జిత్రకూటయు, జిత్రోత్పలయు, వేత్రవతియుఁ, గరమోదయుఁ, బిశాచికయు, నతిలఘుశ్రోణియు, విపాశయు, శైవలయు, శుక్తిమతియు, శకునియుఁ, ద్రిదివయుఁ, గ్రమునది

* కృతశైలః కృతాచలః అని మూ. 1 విపాశానామనది చెండుసారులు చెప్పబడినవి. భిన్నస్థలములయందుండునని యెఱుంగవలయు.

- యు, వేగవాహినియు నను నీశైవలినులు ఋక్షపర్వతపాదప్రసూతిం గలిగి ప్రవహించుచుండు. *శివప్రయుఁ, బయోష్ఠీనదియు, నిర్వింధ్యయుఁ, దాపియు, సరిద్వారయు, వేణయు, వైతరణియు, సినివాళియుఁ, గుముద్వతియుఁ, దోయయు, మహాగౌరియు, దుర్గయు, నంతశ్శిలయు నను నీతరంగిణులు వింధ్యపాద ప్రభవత నలరారుచుం బ్రవహించు చుండును. గోదావరియు, భీమరథియుఁ, గృష్ణవేణియుఁ, దుంగభద్రయు, బాపనాశినియు, నను నీనదులు సహ్యాపర్వత పాదంబునం బుట్టి నిర్మలజలంబులఁ బోలుపారుచుండు. కృతమాలయుఁ, దామ్రపర్ణియుఁ, బుష్పవతియు, సుత్పలావతియు నను నివి మలయపర్వతసముత్పత్తిం బొంగి ప్రవహించు చుండు వీనిజలంబులు పరమపవిత్రంబులై శీతగుణంబున నలరు. పితృసోమర్షి కుల్యయు, వాజాలయుఁ, ద్రిదివయు, లాంగలినియు, వంశకరయు నను నివి మహేంద్రప్రభవతం జెలంగునవి. సువికాలయుఁ, గుమారియు, మనసయు, మందగామినియు, క్షయయుఁ, బలాశినియు ననునివి శుక్తి మత్పర్వతంబునఁ బుట్టునవి. ఈనదులెల్లఁ బరమపవిత్రలై సముద్రగామిను లగు.
- క. జనులకు నీనదు లన్నియు, జననులక్రియ నుపకృతికా విసారజలముచే నొసరించుఁ బాపసంఘంబును బోగొట్టుచు నజస్రమును శోభిల్లుకా. 1099
- ఆ. వేలకొలది మఱియు దీప్తపవతులు పొల్పు, నందుఁ గొన్ని వృష్టియదను నందె పాటుచుండుఁ గొన్ని పావనజలముల, సతము పాటుచుండు వితతగతుల.
- వ. ఈనదీప్రాంతములందు మత్స్య, కుముదమాల్య, క్రతుల, కాశీ, కోసలంబులు, నంద్రక, కళింగ, మళక, వృక మధ్యదేశిగులు లుండు 1101
- క. గోదావరి సహ్యాత్తర, మా దేశమునందు నెల్ల నావృతిఁ గనుటం గాదే యాభాగము స, మ్రోదదమై కాంతము నయి పొల్పుచునుండున్. 1102
- సీ. అనుపమతేజాఁడౌ నట్టిభార్గవుని నివాసభూతంబు గోవర్ధనపుర మలిరమ్యమై తగు నట్లెవాహిక రాటములు ధానములను విమలభాగములు సకాలఘ్నాన జలసమృద్ధిని బొల్పి తనరారుచుండు; నింకను సమృద్ధిఁ బొల్పు శూద్రకములు భూరిబాహ్లికములు కేరళంబులును గాంధారయవన తే. ములును సౌవీరమద్రకములును సింధు జనపదములు శతద్రుహజనపదములు పారదములు కళింగముల్ పరమపుణ్య దములు హరిభూషి కాఖ్యభాగములు మఱియు 1103
- వ. కనక, మాతర, కైకేయ, దంభమాలికంబులు క్షత్రియోపమదేశంబులు వైశ్య శూద్ర కులభూయిష్ఠంబులై యుండు, కాంభోజ, బర్హర, లాకిక, వీర, తుమార, పహ్లావంబులు, నాత్రేయ, భారద్వాజ, పుష్కలక, దశేరక, లంపక, శుశోక,

* శివప్రసాది రెండుమాఱులు మూలమునందే యున్నది.

కుళిక, జాంగలంబులు, నౌషధ్య, చలచంద్ర, కిరాతంబులు నీచజాతిజనాక్రాంతంబులు తోమర, హంసమార్గ, కాశ్మీర, కదూశ, శూలిక, కుహక, మాగధ దేశంబు లుదీచ్యంబులు ఇతర బ్రాహ్మదేశంబుల వినిపింతు. 1104

తే. అంధ, వామంకురాకంబు, లక్ష్మి వల్ల
కములును, మఖాంతకములు నంగములు, వంగ
మలదములు, మాలవ ర్తికములును, భద్ర
తుంగములు, ప్రతిజయము లనంగఁ దగుచు.

1105

వ. భార్యాంకా, పమర్దక, ప్రాగ్జ్యోతిషంబులును, మద్ర, విదేహ, తామ్రలిప్తక, మల్ల, మగధక, సందనామకంబులు ప్రాచ్యజనపదంబు లనంబరఁగు. పూర్ణ, కేవల, గోలాంగూలమ్ములును, ఋషిక, ముషిక, కుమార, రామత, శక, మహారాష్ట్ర, మాహిషక, కళింగ, గాంభీర, వైశిక్య, సర, వాటవ్య, పులింద, మాలేయ, వైదర్భ, దండక, పాలిక, మాలి, కాశ్మిక, భోజవర్ధన, కాలిక, కుంతల, దంభక, నీలకాలక దేశంబులు దాక్షిణాత్యజనపదంబు లని తెలియం దగు. ఇంక శూర్పారక, కాలిధన, లోల, తాళకటనామకంబు లపరాంతనామకంబులు. ఇత వింధ్యపర్వతప్రాంత దేశంబుల వినుండు. మలజ, కర్కశ, మేలక, చోల, కోత్తమర్జ, దశార్జ, భోజ, కిష్కింధక, తోషల, కోసల త్రైపుర, వైదిశ, తుంబుర, చర, యవన, పవన ములు, నభయ, దుండికేర, చర్పర, హోత్రధర్మినామకంబులు వింధ్యసమీపమునఁ బ్రసిద్ధిగాంచి యుండు. పర్వతముల నాశ్రయించియుండు దేశంబుల నెఱింగించెద. నీహార తుషమార్గ, కుర, తుంగణ, ఖస, కర్ణప్రావర, ణోర్ణ, దర్ఘ, కుంచక, చిత్రమార్గ, మాలవ, కిరాత, తోమరనామకములు సుప్రసిద్ధంబులు. ఈజనపదము లందుఁ గృతతే తాద్వాపరకలియుగప్రోక్తవిధులు చెల్లుచుండు.

క. వినుఁడీ భారతవర్షం, బనునది నవభాగయుక్త మయి దక్షిణమం
దును బడమర దెను దూర్పున వననిధి యొప్పార వెలయు వర్ణిత మగుచున్.

క. ధనువునకు నారిచందంబున దీనికీ దుహినశిఖరి పాలుచు నుదీచికా
గనుకనె భారతవర్షం, బనఁజను నిది సర్వభీజమై విలసిల్లున్. 1108

సీ. ఇందుఁ బుట్టుకఁ గాంచియే శుభాశుభకర్తములఁ జేసి మృతినొంది సులభరీతి
బ్రహ్మత్వ మమరేశభావంబు, దేవత్వ మనిలత్వ మట్టులె యక్షభావ
మప్పురోజాతిత్వ మహిజాతి భావంబు మృగభావ మారీతిఁ దగినస్థావ
రత్వ మిలోనగు రమ్యరూపంబులు కర్తరూపంబునఁ గాంచుచుండు

ఆ. రట్టులొట నిందె యఖిలపుణ్యాత్ములు, భవముఁ గాంచుచుండు భవ్యకర్త
భూమియంచు దీనఁ జొడము ఫలంబులు, తక్కు ఖండములను దలచు లేవు.

క. సురలకు నీఖండంబునఁ, బరమప్రమదంబు గలదు భవము గనుట కీ
సుర లమరత వీడుచు నీధరఁ బుట్టుదు రమలకర్తతతుల నొనరుపన్, 1110

- చ. మనుజుత నొంది కర్తముల మంచివి చేయఁగవచ్చు నిర్జర
త్వనియతి బూని చేయఁదగుభంగియె గానఁగరాదు కానఁ గ
ర్తనిరత్తులైనవారలకు మానితకర్తములం ద్యజింపఁగా
మనమునఁగోరుయోగులకు మంచిది భారతవర్ష మే యగున్. 1111
- తే. దీనిఁ బోలినవర్ష మీస్థిర మతెందు
గానరాదు; మహీసురగణ మితరులు
సాధుకర్తము లొనరించి సకలవాంఛ
లను ద్వారం బొందుచుండు రోయనఘులార. 1112
- క. భారతవర్షంబున నే,వారలు పుట్టుదురొ పుణ్యవంతులు వారే
వారే ధన్యులు మర్త్యుల, నారయఁగా వారె ధన్యు లనఁబడువారల్. 1113
- తే. ధర్మ మర్థంబు కామంబు; తగినముక్తి
యనెడు వీనిఫలంబుల నందు మనుజుఁ,
డిందుఁ బుట్టిన; మఱియు నహీనతపము
నకుఁ దగినసత్ఫలమ్ము బొందఁదగు నిందె. 1114
- తే. సర్వదానఫలంబును సర్వయజ్ఞ,ఫలము సత్త్విర్యాయాత్రలఫలము సాధు
గురువు నేవింపఁ బొందఁదగు ఫల మల్లె, దేవతారాధనమ్మును దీప్తభక్తి. 1115
- క. ఒనరింపఁ గలుగుఫలమును, మనుజుఁడు గార్హస్థ్యమందు మానక పొందం
గను జాలునొ యద్దానిని, గనుఁజొండీ భారత మనుఖండమునందున్. 1116
- తే. ఎందు దేవతలందఱు నెల్ల కాల
మమితహర్షంబులం బొంది యభిమతాను
సారముగ జన్త మొందుచు సకలసుఖము
లొందుదురొ వర్ష మయ్యది యెప్పు మిగుల. 1117
- క. నానావ్రతముల ఫలమును, నానాశాస్త్రములఫలము నయహిత మగుచున్
గానఁబడు నహింసావ్రత, సూన్యతనద్వితీతఫలంబు చొప్పుడు నందున్. 1118
- సీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతఫలము స్వాధ్యాయసంగతఫలంబును, మఱి కాననాంత
రావాసఫలము, సన్న్యాసఫలంబు, నిష్టాపూర్తఫలమును సాధుకర్త
ము లవియెన్నో ధరఁజెలఁగు నవ్వానిని జేసినచోఁ గల్గు చిత్రఫలము
భారతవర్ష ముం దారూఢి గల్గును; దక్కుఖండంబులఁ దత్ఫలంబు
- ఆ. గలుగ; దోమహర్షి కాంతులార వినుండు, భారతాఖ్యవర్ష వరగుణములు
వర్ణనంబు చేయ వశమె యెవ్వరికైన, నిరుపమాన మగుచు నెగడు నద్ది. 1119
- క. భారతవర్షం బుత్తమ, మేరీతిం గనిన నంచుఁ నెఱిగించితి నో
సూరిజనులార! నయ్యది, యారయఁ బాపాంతకరము నగుఁ బుణ్యద మా.
- ఆ. మతివివర్ధనంబు మఱియు ధన్యము నగు, నిర్దితేంద్రియుఁ డయి నిత్య మెవఁడు

దీని వినునొ చదువునో నరుఁ డాతండు, సర్వపాపములను సమయఁ జేయు.
 ఆ. కోరికలను బొందు యోగి ధన్యుండనఁ, జెలఁగు నంతెకాక లలితముక్తి
 కతఁడు చనును వాని కాదినారాయణుఁ, డఖిలవాంఛితముల నందఁజేయు.

ఇరువదియాఱవ అధ్యాయము.

— ఓండదేశద్విజవర్ణనము. —

- క. అని కలికి మఱియు మునులకు, వనరుహసూనుండు పలుకు భారతవర్షం
 బున దక్షిణసాగరతట, మునఁ గనఁదగు నోండదేశము విభూతి తగ్గ. 1123
- క. అది ముక్తిని స్వర్గంబును, నొదవించును; సాగరమున కుత్తరమందు
 బొదలునది విరజమండల, ముదధిలసత్తోయవాయు మోయ్యన వీవక. 1124
- క. తనరారును దద్దేశంబున సద్గుణశీలతేజములఁ గనఁబడుచు
 జను లుండు; రందు వెలసెడు, ఘను లుర్విసురులు శాంతకమ్రాభరణుల్. 1125
- తే. ఇంద్రియవ్రాతములును జయించి తపము
 వేదపఠనంబుఁ జేయుచు విశ్వవంద్యు
 లగుచుఁ బూజ్యులునై పొల్తు రన్వహంబు
 శ్రాద్ధదానవివాహయజ్ఞములయందు. 1126
- క. నిరతులును సదాచారులు, సురకార్యములందు శ్రద్ధశోభిలువారల్
 సురవర్యాంశజనితులును, నిరతము పట్కర్తకరణనియతధిషణుల్. 1127
- క. శ్రుతితతిపారగులును మఱి, యితహాసజ్ఞులు పురాణహితతాత్పర్య
 జ్ఞత నొప్పువారు శాస్త్రవి, తతికుశలులు యజ్ఞులును సదాగతరోషుల్. 1128
- ఆ. అగ్నిహోత్రపరులు నగుదురు కొండలు, స్తార్తవీతిహోత్ర మహితపూజ
 నమునఁ బ్రీతి గలుగు నమలచిత్తులు పుత్ర, దారధనము లలరఁ దనరువారు.
- క. హోతలు సూన్యతభాషణు, లాతతయజ్ఞోత్సవములయందభిరతమై
 ఖ్యాతిం గను నుత్కలమునఁ, జేతఃప్రమదంబునక వసింతురు సతముల్. 1130
- క. ఇతరులు క్షత్రియముఖు లున్నతచిత్తస్థిరులు తా రొనరుపం దగుక
 ర్తతని జేసెడుపూనికం, బ్రతిలేక చరించువారు పటుశాంతాత్ముల్. 1131
- క. ధార్మికులు నొచునుందురు, నిర్మలరీతిం జెలంగి నిఖిలజనుల దా
 పేర్చి నిదగు నుత్కలమున, శర్మదుండై వివిధఖచరజాలవిభుండై. 1132
- సీ. అలరుచునుండు దివాకరుం డెట్లు కోణాదిత్యుఁ డక పేర ఖ్యాతితనర
 నేదివాకరుఁ గాంచి యెల్లపాపంబులు నశియింపఁ దేజస్సు నరులుగాంచు
 చుందురో యాసూర్యుఁ డొప్పు నచ్చటను దన్నామంబున నటన్ నామహర్ష
 లిట్లని రోదేవ యెఱిగింపుమా దివాకరుని క్షేత్రము దాని ఖ్యాతివినఁగ
- ఆ. వేడుకయ్యె మాకు వివరింపు ముత్కల
 మందు నెందు నలరు నర్కుఁ డతని

- ఖ్యాతి యొట్టి దనిన నాశతానందుఁ డి
ట్లనియె మకానులార యాదరమున. 1133
- క వినుఁ డల లవణాబ్ధితటం, బును జూడఁగ సుందరంబుఁ బూజ్యంబునునై
కనఁబడుఁ ద త్తీరంబున, ఘనతర వకుళద్రుమములు కడు భాసిల్లున్. 1134
- తే. సకలగుణములఁ దత్తటం బకలుషముగ
నలరుఁ గరవీరచంపకంబులు నశోక
పాటలంబులు పున్నాగ వరమహిజ
ములును మఱి కర్ణికారంబు లలరుచుండు. 1135
- వ. నాగకేసర తగర ధవళాణాతిము క్తకుబ్జకంబులు విలసిల్లు. మాలతీకుండపుష్పర
బులు సదా యలరుచుండు. మల్లికాదిసురుచిరసకలకుసుమంబులు దృష్టిమనో
హరంబులై కానంబడు. ఇంతయేల కేతకీప్రముఖసర్వద్రుకుసుమంబులు సదా
కనంబడుచుండు. కదంబ లకుచ సాల పనస దేవదారు సరళ ముచుకుండ చంద
నాశ్వత్థ సప్తపర్ణరసాలామ్రాతక తాల పూగఫల నారికేళ కపిత్థప్రముఖవివిధ
భూరుహంబు లాతీరంబునఁ గానంబడుచుండు. 1136
- ఉ. అందు దివాకర ప్రభునియాలయ మొప్పెడు క్షేత్ర మెంతయో
సుందరమై మహామహావిశోభితమై సుకృతాంబురాళి నాఁ
గం దగి యోజనాయతముగా నలుప్రక్కల నొప్పి భుక్తిము
క్తిం దనివార నిచ్చుచు క్షితిప్రథమాభరణంబునై తగున్. 1137
- తే. క్షేత్రమున నందుఁ దాసరసీరుహసఖుఁ
డర్కుఁ డలర రుచుండు సహస్రకరుండు
భుక్తిముక్తిప్రదుండు సద్భూమిదేవ
గణసమా రాధ్యుఁ డగుచు విఖ్యాతిమీఱు. 1138
- వ. కోణాదిత్యుఁ డని తద్దేశ ప్రసిద్ధనామం బారవికిఁ జెల్లె మఱియు. 1139
- సీ. మాసోత్తమంబగు మాఘంబునన్ శుక్ల
సప్తమీతిథియందు సంయతేంద్రి
యుఁ డగుచు నుపవాస ముండి మర్త్యుండు మక
రాలయంబున స్నాతుఁ డగుచుఁ గృత్య
వితతి నొనర్చి దేవతలలో ముఖ్యుండౌ
భాస్కరు స్మరియింపవలయు వఱియు
సాగరమున యథాశాస్త్రంబుగా స్నాన
మొనరించి భాస్కరునొద్ద నియతి
తే. సురల ఋషులను. చితరుల నరులఁ దృపు
లనుగ నొనరించి యబ్ధిజలంబు వెడలి

భౌతనిర్మలవస్త్రముల్ తగ ధరించి

ప్రయతుడై యాచమించి సంద్రంబుదరిని.

1140

క. తూరుపుమోముగ నుదయమె, కోరికఁ గూర్చుండి భక్తి కుదురుగఁ బడ్డా

కారముగ రక్తచందన, వారిని విలిఖింపవలయుఁ బద్మం బదియున్.

1141

క. ఎనిమిదిపత్రంబులుగాఁ, గనఁబడుచుం గేసరాళికలితము వలయుం

బును నయి యున్నతకర్ణిక, మునఁ దనరుచు నుండవలయు మునివరులారా.

క. తిలతండులసంయుతమా, జలమున రక్తప్రభాఢ్యచందనమున ని

ర్మలరక్తపుష్పముల ద, ర్భల నుంపందగును దామ్రపాత్ర మునందున్.

1143

ఆ. మఱియు నట్టితామ్రమయపాత్ర మునయందు, నర్కపత్ర పుటమునందుఁ దిలలు

తండులాదిపస్తుతతి నించి పై వేటు, పాత్రమునను గప్పవలయుఁ జొండి.

1144

క. కరహృదయన్యాసంబులఁ, బరమశ్రద్ధాభు వగుచు వావిరి నొనరిం

చిరహింసా భాస్కరు నాత్మగఁ, బరికించుచు భక్తి ధ్యానవశతం గనుచున్.

వ. మధ్యభాగంబునందును, నగ్నినిబుబుతివాయుశంకరకోణదళంబులందు భాస్కరు

నారాధింపవలయు నిర్మలుండయిపరమసుఖప్రదాతయై నిరతిశయమహిమంబున

నలరుభాస్కరు నాకాశంబునుండి యాకర్షించి యం దావహిల్లఁజేసి కర్ణికోపరి

భాగంబున స్థాపించి ముద్రాప్రదర్శనంబుఁ గావించి సుసమాహితుండై యప్పుర

మాత్తుని ధ్యానింపవలయు.

1146

సీ. భవశేషద్వోపరితలమున శ్రీరవిఁ దేజస్వరూపుని ద్విభుజా రక్త

వర్ణునిఁ బింగాక్షుఁ బద్మపత్రారుణాంబరు సర్వలక్షణభాసమాను

ననుసమాభరణజాలాభిరాము వరదుశాంతమూర్తిని బ్రభాసాంద్రమండ

లాభిభూషితు సురూపాభిభూషితు భాను నుద్యద్దివాకరు నుగ్రకరుని

తే. సాంద్రసిందూరసన్నిభు సత్త్వమూర్తిఁ

గాంచి యచ్చాత్రమును గొని గాఢభక్తి

జానువులుసోఁక ధరఁబడి స్వశిరమందుఁ

బాత్రమును దాని నిడుకొనవలయు నవల.

1147

క. నియమితవాక్కునఁ ద్ర్యక్షర, మయి తగు మంత్రమున రవికి నర్ఘ్యంబిడఁ బ్రీ

తి యలరు భాస్కరునకు నిఁక, నియతిఁ దీక్షితుఁడు కాక నిర్మలమతియై.

ఆ. అలరునట్టిపురుషుఁ డైనసూర్యునినామ,

ముచ్చరించి యర్ఘ్య మొప్ప నిడఁగ

వలయు శ్రద్ధనొందు భావంబుగల భక్తిఁ,

దా గ్రహింపఁబడును దరణి యొప్పుడు.

1149

వ. అగ్నినిబుబుతివాయుశాసకోణములయందు, మధ్యస్థలంబునఁ బ్రాగాది

దిక్కులయంధు, హృచ్చిరశ్శిఖావర్షనేత్రముల నస్త్రంబును బూజింపవలయు.

అంత నర్హ్యం బిచ్చిగంధధూపదీపనై వేద్యముల నొసంగి మంత్ర రాజంబు జపించి
స్తుతియించి నమస్కరించి ముద్రాదర్శనంబుఁ గావించి విసర్జింపవలయు. నియ
తేంద్రియులై యెవ్వరు భానున కర్హ్యం బిడుదురో బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్య
శూద్రులలో నెవరైనను వారు స్వాభిమతభోగంబులం బడసి యంతమందుఁ
బరమగతిం గాంతురు. భక్తిభావము విశుద్ధాత్మయు సూర్యప్రీతికరము లని
యెఱుంగవలయు.

1150

- క. ఏనరులు గగనచరునికా, భానునిఁ ద్రైలోక్యవినుతు భాసురమూర్తికా
మానసమున స్థిరియింతురొ, మానవు లవ్వారు సుఖము మహితవిధమునకా.
- క. కనుచుందు రుదితుఁడగుసూర్యునకుం దొలుదొల్ల నర్హ్య మొసంగి యవలవి
ష్టుని శంకరు నింద్రునిఁ బూజనములఁ దనువంగవలయు సద్భక్తిమెయికా.
- క. రవికికా ముందుగ విష్ణ్వాదివిబుధులం బూజనములఁ దృప్తిపఱుప రా
దవితథభక్తి మహాన్యము, సవితకు దినదినమునను నొసంగఁగ వలయుకా. 1153
- ఆ. సాధుగంధపుష్పసహితమా నర్హ్యంబుఁ, దొలుతనొసంగవలయు లలితరీతి
సప్తమీతిథినిఁ బ్రశస్తత రార్హ్య మిట్లొసంగ నీస్థితముల నొందు నతఁడు. 1154
- సీ. రోగి యిట్లొనరింప రోగవిముక్తుఁడౌ విత్తార్థి యిటు చేయ విత్త మబ్బు
విద్యార్థియిటు రవి వెలయుఁ బూజింపఁగ విద్యలెల్లను ద్వారవెలయు నతని
వశమునఁ బుత్రుల వాంఛించి పూజింపఁ బుత్ర సంపద నిచ్చు బోదలుచుండు
మఱియు నేయేకోర్కి మనమునఁ గల్గిసూర్యార్హ్య మెత్తిన వానికాఫలములు
- ఆ. కలుగుచుండు; నిట్లు కడలిని మున్గి భా
నునకు నర్హ్య మిచ్చి నూత్న ముదము
తనర మ్రొక్కునరుండు తన్వంగియును వాంఛి
తార్థములను గాంతు రన్వహంబు.

1155

- క. సరసిజమిత్రుని గంగాతరంగిణిం గ్రుంకి భక్తి దర్శల విధిగా
శిరమున నిడుకొనినం బాపరహితుఁ డై స్వర్గమొందుఁ బటుపుణ్యమునన్.

తే. అవల సూర్యునివై నట్టియాలయంబు
నొంది పుష్పములం గొని డెండ మలర
మూఁడుసార్లు ప్రదక్షిణముల నొనర్ప
వలయు మోసీంద్రులార! భావం బలరఁగ.

1157

- క. శ్రుతిహితములు తాంత్రికములు, ప్రతిలేనిఫలంబు నీయఁ బాల్పడునవియుకా
వితతములు నైనమంత్రము, లతిభక్తి దలంచుచుకా మహాత్మునిఁ బూనికన్.

తే. భానుతిథియందుఁ బూజింపవలయుఁజొండి
గంధపుష్పక్షతలధూపకమ్రదీప
భూరినై వేద్యముల నమస్కారములను

- విజయశబ్దంబులను మహాస్తవవరముల. 1159
- చ. సరసిజమిత్రునిం దనిపి శాంతమనంబున ధ్యానయుక్తి నీ
శ్వరుని జగత్ప్రభుకా రవిని సంతతభక్తిని బూజచేయఁగా
నరుఁడు దశశ్వమేధము లొనర్చినసత్పుల మొందుఁ బాపముల్
పరుగిడ యావనం బలర భవ్యకళేబర మొప్పు రాజిలుక. 1160
- తే. ముందువెనుకల నన్వయములను నేడి
టిని దరింపఁగఁజేయుచుఁ గనకరత్న
మయవిమానంబునం దెక్కి మహితతేజ
మలర గంధర్వగానముల్ చెలఁగుచుండ. 1161
- క. భానునిలోకంబున కా, మానవుఁ డింపొందఁబోవు; మహిమము వెలయం
గా నచట సుఖములం గను, మానీశ్వరులార! లయసమయ మగుదాఁకన్. 1162
- క. సుకృతము నశియింపఁగ యోగికులమునంబుట్టి చాలఁ గీర్తిం గని భ
క్తికలితుడై వేదావళి, సకలాంగయుతంబుగాఁగఁ జదువుచు శుచియై. 1163
- ఆ. స్వీయధర్మనిరతిఁ జెంది వివస్వత్సు, యోగ మభ్యసించి తాగణింపఁ
దగనిసుఖము లొంది ధన్యుడై ముక్తిని, గాంచుఁజుండి మానికాంతులార. 1164
- సీ. చైత్రమునఁ దొలిపక్షంబున దమనభంజిక యనుయాత్రను జేయు నెవ్వఁ
డతనికిఁ బ్రాగుక్తమగుఫలంబెల్ల ను గలుగు సూర్యోదయకాలమందు
నస్తమయం బగునపుడు సంక్రాంతిని విషవద్దినమున రవిదగువార
మునను దత్తిధిఁ బర్వమున నెందునే నందు యాత్రనొనర్చినయట్టిపురుషు
- ఆ. లమల తేజములను నర్కవర్ణవిమానములను నెక్కి భానుఁ డలరు లోక
మునకుఁ బోవఁ గలరు; మునులార! సాగర,తటమునందుఁ బుణ్యధామమందు.
- క. కనఁబడుచుండు మహేశ్వరుఁ, డనఘుఁడు రామేశ్వరుఁడనునాహ్వాయ మొప్పుం
గను సర్వకామఫలముల, జనులకు శాంతాత్ములకు నొసంగుచు సతముక. 1166
- మ. జను లేరైన మహాదధిక్ నియతిమై స్నానం బొగిం జేసి కా
ముని లీలక వధియించినట్టిమహితాత్ముక శంకరుక గొల్పి చం
దనపుష్పంబుల ధూపదీపముల వింతల్ గొల్పునై వేద్యకం
బున సమ్యక్ప్రణిపాతరాజి స్తుతులక మోదంబుఁ గల్పించువా
ద్యనికాయంబున గీతసంతతిని శ్రద్ధం బూని నేవించినక. 1167
- తే. రాజసూయఫలంబును వాజిమేధ,ఫలము గల్గును ముక్తియుఁ గలుగుఁ జారు
కింకిణీజాలమండి తాకృత్రిమేష్ట, గమన మొప్పు విమానంబు గ్రాలుచుండ. 1168
- క. హరులోకంబున నుందురు; నిరతము గంధర్వనికరనిర్మలగీతో
త్కరసంశ్రవణప్రమదము, పరఁగంగా నందు నుండు ప్రమథులలోనన్. 1169
- చ. ఆధూతసంప్లవం బందుండి సకలసుఖము లనుభవించి పుణ్యంబుత్తలుగ నీభారత

వర్షంబునం బుట్టి చతుర్వేదంబుల నభ్యసించి శాంకరయోగంబు నూని ముక్తి
నొందుదురు. ఎవండు సూర్యక్షేత్రంబునఁ బ్రాణముల వదలునో వాఁడు
సూర్యలోకము నొంది దేవతలం గూడి విహరించి మరల మానవత్వము
నొంది ధర్మాత్ముఁ డగుప్రభువై కొంతకాల ముండి సౌరయోగము నభ్యసించి
ముక్తి నొందును. మునులారా! సుదుర్లభ క్షేత్రంబుం దెల్పితి. అందుఁ గోణా
ర్కుఁడు నివసించు నని పలుకుటయు.

1170

ఇరువది యేడవ అధ్యాయము.

సూర్యపూజాప్రకారము. ౧౭

- క. వినిమానులు కథకునితో, నని రిట్లని దేవనాథ యర్కునిమహిమం
బును జెప్పితి రించుక భుక్తిని ముక్తిని నొసంగునట్టి క్షేత్రమహిమముకా. 1171
- క వినిపించితి రై నను దృష్టిని గాంచదు చిత్త మేమొ దేవేజ్యునివ
క్కునిగాథ వినఁగ నింకను, గనువారము వేడుకను నికామముదమునకా. 1172
- తే. పాపనాశనమై పుణ్యఫలము నొసంగునట్టి ఖరకరుచుహిమంబు ననఘ! చెపుమ.
పూజచేయంగఁ గల్గెడు పూజ్యఫలమ, దెట్టిదో వినవేడుక యెసంగు మాకు.
- సీ. దానఫలంబును దరణికి వందనములను జేయఁగఁ గల్గుఫలము భక్తి
ఫలము ప్రదక్షిణఫలము ధూపము దీపముల సమర్పించినఫలము మఱియు
సమ్రాజ్యనవిధానసత్ఫలంబును నుపవాసపుణ్యఫలంబు వరుస నక్త
భోజనజనితమా పుణ్యఫలంబును వచియింపుమా మఱి భాస్కరునకు
- ఆ. నర్భ్య మిచ్చునిధము నది యెందు నిడఁ దగు, ననువిధంబు భక్తి ననుకరించు
కరణి యెట్లు? దేవకాంతుఁడు ప్రీతుఁడో, నాప్రకారమెల్ల ననఘ చెపుమ. 1174
- చ. అన విని బ్రహ్మ యిట్లనియె నర్కున కర్భ్యమునిచ్చు రీతిఁ బూ
జనమును భక్తిశ్రద్ధఁగనుచందము చిత్తసమాధి యెట్లు పూ
న నగునో యాప్రకారము మనంబున నిల్వఁగ నేవచింతు నో
మునివరులార! చక్క విని మోదము నొందుఁ డటంచు బ్రహ్మయున్. 1175
- చ. మనమునఁ జేయుభావనయే మంచిఫలంబు నొసంగు భక్తియం
చనియును శ్రద్ధయంచు సుజనాళినుతం బగు ధ్యానమేకదా
యనఁబడెడుకా సమాధియని యర్కునిగాథను జెప్పనాతఁడుకా
విని ముదమొందునాతఁడు సువిస్తృతభక్తిని బొందునాతఁడున్. 1176
- సీ. పూజించువాఁడును బుణ్యాత్ము లనఁబడుదురు వహ్నిశుక్రాప కరము వేడ్క
నొనరించువారలె యుర్వి భక్తులటంచుఁ జెప్పఁగాఁ బడుదురు చిత్తమెల్లఁ
దద్గతంబుగఁ జేసి తన్మనుండయి దేవపూజారతుండయి పూన్కిసర్వ
కాలముఁ దత్కర్మ కాండ మొనర్చుచుఁ గాలంబు గడపునాఘనుఁడె భక్తుఁ

- ఆ. డనగ నొప్పు శ్రుతుల యర్థప్రకారమే
కర్తములు చెలంగుఁ గడఁగివాని
నొప్పుకొనుమనుష్యుఁ డురుభక్తిఁ గీర్తించు
నతఁడు భక్తవర్యుఁ డనగ వెలయు. 1177
- క. సరసిజమిత్రుని భక్తని, కరముం గని యోర్వకుండఁగా రాదు నిరం
తర మన్యదేవదూషణ, పరతం గనరాదు మానిపార్థివులారా. 1178
- తే. సూర్యవ్రతములనే చేయుచుకా సతంబు
వెలయునాతఁడె భక్తుండకా లలితకీర్తి
గాంచు నడుచుచు నిల్చుచు గాఢనిద్ర
నందుచుకా భుక్తిసల్పుచు నన్వహంబు. 1179
- సీ. నీట్టూర్పుపుచ్చుచు నేత్రపత్త్యమ్ములఁ గడలించుచుకా బద్ధ కాంతు నెవ్వఁ
డతిభక్తి స్మరియించు నతఁడె సనాతనభక్తుండె; నీరీతి భక్తియెపుడు
చేయఁగాఁ దగు; భక్తిచేత సమాధిచే దత్త్వంబుచేత జేతస్సుచేత
దగినచందంబున నొగి జేయునియమంబు విప్రుల కిచ్చెడువిపులదాన
తే. ములును, ఫలవంతములగు నవ్వరుషు సురలు
వనుజపితరులు గ్రహియింతు రనఘుఁ డనుచు
బ్రత్రపుష్పఫలంబుల వారి భక్తి
సంగ్రహించి సమర్పింపఁ జాలఁదృష్టి 1180
- క. కనుచుకా దేవత లామను, జుని వ్రీతిం గనుచునుండు శుభపరమార్గం
బున సంచరించునా స్తికు, లను మానుడు రెల్లదుష్టలక్షణు లొటకా. 1181
- క. నియమాచారసమన్విత, మయి తగుసద్భావశుద్ధి యభ్యాసమునకా
నియతిమెయిఁ గుదురుకొనఁ జేసి యొనరెచ్చెడు కార్యము లవి చెందు ఫలంబుకా.
- తే. భావశుద్ధిప్రధానంబు ఫలము నిచ్చు
నద్ది యదియే; స్తవంబుల నమలభక్తి
జపమునం బూజచేత భాస్కరునిసూర్వి
చేయునుపవాసమున సిద్ధిఁ జెందు నరుడు. 1183
- సీ. సర్వపాపంబులు సమయు శిరంబును ధరణిని మోపి వందనము చేయు
నెవ్వఁ డాతనియఘు మెంతయు వేగంబ నశియించు శంక యనంగలేదు
భక్తియుక్తుండయి భాస్కరునకు నెవ్వఁ డొగిబ్రదక్షిణము చేయునొ సమస్త
ధరణికి నతఁడు ప్రదక్షిణసముదయమును జేయుఫలము నొందును దివాక
తే. రుని మనంబున నిడుకొనుచును నభంబు
నం బ్రదక్షిణమొగిఁ జేయునరుడు సర్వ
సురలకుకా వలగొనినట్టి వరసుకృతము
నంధు లేవించుకయు సంశయంబు లేన్న. 1184

వ. పక్షియం దేకభుక్తినియమంబు: బూని సూర్య నారాధించిన నశ్వమేధఫలంబు నందు. సప్తమియందు నల్ల యొనరించిన నాఫలంబె కలుగు. ఎవ్వఁ డహోరా త్రోపవాసవ్రత మూని భాస్కరుని భక్తిఁ బూజించునో యానదుం డగ్నిప్ర కాశక విమానంబునం గూరుచుండి సూర్యలోకంబునకుం బోవు. ఈవ్రతంబు పక్షీసప్తమితిథులయం దొనరించిన సమానఫలంబె గలుగు. కృష్ణపక్షసప్త మియం దుపవసించి జితేంద్రియుడై సర్వరత్నోపహారంబునఁ బూజించు నరుఁడు పద్మసంకాశవ్యోమయానంబున సూర్యలోకంబునకుం బోవు. శుక్లపక్ష సప్తమి నుపవాసనియమము నొనరించి సర్వశుక్లోపహారంబున భాస్కరు నర్చిం చిన సర్వపాపవినిర్మూలకై భానులోకంబునఁ జిరకాలంబు నివసించు. అర్క సంపుటపంయుక్తోదకంబును ద్రావుచుఁ గ్రమవృద్ధిచే నిరువదినాలుగుదినంబులు పూజించుచు మరలఁ గ్రమంబునఁ దగ్గించుచు నిట్లు రెండువత్సరంబులకు సమాప్తనియముఁ డగుమనుష్యునకు సర్వకామములు ఫలించు. ఇది యర్క సప్తమి వ్రతంబు. సర్వకామప్రదం బనం బరఁగు. శుక్లపక్షసప్తమియం దా దిత్యవారంబు సమకూడిన నది విజయాసప్తమి యనంబడు. నాఁ దొనరించిన దానంబు లనంతఫలదంబులు. స్నానదానజపహోమోపవాసంబులు విజయా సప్తమియం దొనరించినచో నవి సర్వపాపంబుల నడచును. మఱియును, 1185

క. నరుఁ డెవ్వఁ డర్కదినమునఁ, బరమవ్రతఁడరుఁడు నగుచు భానుప్రీతిం బరంగించి శ్రాద్ధ మొనరుచు, నిరుపమఫలరాశిఁ బడయు నెమ్మి నతండున్. 1186

వ. మహాశ్వేతుం బూజించిన మహాఫలంబు గలుగు. అర్ఘ్యంబులు నిరంతరంబు భాస్కరు నుద్దేశించి చేయవలయు. అట్టు లొనరించువారి వంశస్తులందు డరి ద్రుఁడుగాని, వ్యాధిబాధితుఁడుగాని గలుగరు. శ్వేతరక్తవీరమృత్తికలచే సూర్య దేవాలయంబున నుపలేపనం బొనరించిన వాంఛితఫలంబులం బొందు. చిత్ర భానుండగుసూర్యుని సుగంధి విచిత్రకుసుమంబులం బూజించునరులు సర్వ కామంబులం బొందుదురు. 1187

క. ఘృతమున దీపము వెలిగించి తమిన్ రవి కిడఁగఁ దగును జిత్తంబున సం తతభక్తిఁ దైలముననే, శతపత్రప్రియున కిడఁగ సత్ఫల మలరున్. 1188

క. తను వలరుఁ జూడఁగాఁ దగు, ననువున దీర్ఘాయు వబ్బు నక్షిస్ఫురణం బనవరతము చెడ కుండును, మునులారా! దీపదానమును జేసినచోన్. 1189

క. జ్ఞానప్రదీపవృద్ధిం, గానంగా నొను భక్తగణనాథుండై మానవుఁ డెంతయు గౌరవ, మూనియె చరియించు బుద్ధి యొప్పు రుచిరమై.

క. తిలలు పవిత్రతమంబులు, గలఁగనిమది వాని నీయఁ గలుగుఫలము న త్యలఘువుగద శుచికృత్యంబుల వాని నొసంగఁ బాపములు నశియించున్.

- ఆ. నిర్జరాలయముల నిత్యము దీపంబు, నొసఁగునతఁడు మనుజు లొక్కమొగిని
బోవు త్రోవలందుఁ బొల్పుఁగాఁ గనఁదగు, తనువులలర నుండుననఘుఁడగుచు.
- వ. హవిస్సులచే సూర్య నారాధించుట ప్రథమకల్పంబు. ఓషధీరసంబుల నారాధిం
చుట ద్వితీయకల్పంబు. వసామేదోఽస్థినిర్యాసంబులర్కున కెఱుఁదొనంగరాదు.
- ఆ. ఊర్ధ్వగతియె యెప్పు డొప్పు దీపమునకు, నీచగతియె లేదు నిత్య మిద్ది
దాని నిచ్చునట్టి దాత దీప్తిం గను, నీచగతిని జెందనేరఁ దెపుడు. 1194
- క. జ్వలియించుదీపమును దొంగిలఁ గూడదు శాంతి నొసఁగ గీటడగింపఁ
గలుగుఁ బంధము దనరును, విలయము క్రోధంబు జ్ఞానవిచ్యుతి పొసఁగుఁ.
- క. దీపంబు దాన మిచ్చెడు, నాపూరుషుఁ డభ్రయానమందేగి జ్వల
ద్దీపావలివలె సురపురి, నేపారుచునుండు సాటియే లే కెపుడుఁ. 1196
- ఆ. మరల జన్మమంది మహానీయధనయశః, స్థిలఁ బెంపు నొంది ఊతిని వెలయు
మనుజులందు మిగుల మన్నన లలవడఁ ర క్తపుష్పరాజి రాజిలుఁ గడు. 1197
- సీ. ఉదయ కాలంబున సదమలభక్తిని రవి కర్ణమొసఁగువిప్రప్రవరుఁడు
వర్షంబునకా సిద్ధిఁ బ్రాపించు మఱియు నుదయమాదిగాఁ గ్రుంకుదాఁక రవికి
నభిముఖుఁడై భక్తియలర మంత్రమునేని స్తుతినేని జపియింప వితతఫలము
గలుగు సూర్యవ్రతాఖ్యం బిది నియమంబు పాపాఘనాశనతాపహరణ
- తే. చణము; సూర్యునిగూర్చి యేజపముగాని
సంస్తవముగాని చేయుసజ్జనుఁడు పూన్కి
నర్ఘ్యపూర్వకముగఁ జేయ సాంగమగును
గాకయున్నఁ గొఱంతయే కలుగు దాన. 1198
- క. మునులారా! శ్రద్ధాయుతి, వనజాతాపునిగుఱింపి భక్తి నుదయమం
దునఁ జేయువ్రతము పాపా, లిని దోలుచు సత్ఫలము లలిం గలిగించుఁ. 1199
- వ. సువర్ణ ధేనువృషభవసుధావస్త్రసంయుతంబుగ నర్ఘ్యంబు సూర్యున కొసంగిన
నరుం డేడుజన్మంబులదాఁక సుఖించు. అగ్ని తోయాంతరిక్షములయందుఁ గాని
పరిశుద్ధభూమియందుఁగాని ప్రతిమయందుఁ గాని యర్ఘ్యం బీవలయు. అపసవ్య
ముగఁగాని సవ్యముగఁగానివిముఖముగఁగానియర్ఘ్యంబీ రాదు. అభిముఖముగఁ
గూరుచుండి యర్ఘ్యదానము చేయవలయు. ఘృతముంగూర్చిదీపంబును గుగ్గులు
తోఁఘాపంబును రవికినభిముఖంబుగభక్తియుక్తిఁ జేయవలయు సర్వపాపంబుల
క్షణంబనశియించుసంశయంబు లేదు. శ్రీచందనదేవదారు సర్వక కర్పూరాగురు
ఘాపంబుల నొసంగిన స్వర్గలోకంబు గలుగు. సౌమ్యయామ్యాయనంబుల సూ
ర్యునారాధించిన సర్వపాపంబులుతొలంగు. విషవత్కాలంబులఁజుం ద్రసూర్యో
పరాగంబుల, షడశీతిముఖంబుల విశేషించి సూర్యుం బూజించిన సకలపాపంబులు
నాశంబునొందు. ఈరీతిఁ బ్రాగుక్తకాలంబులందుఁ గాని, యనుక్తకాలంబు

లందుగాని భక్తియుక్తుడై భాస్కరు నారాధించిన సూర్యలోకనివాసంబు గలుగు. కృపరంబులఁ బాయసాపూపంబుల ఫలమూలఘృతౌదనంబుల సూర్యునింగూర్చి బలిదానంబు చేయుమానవులు సర్వకామఫలంబులం బొందుదురు. ఘృతతర్పణంబున సర్వశ్రేష్ఠం డగు. క్షీరతర్పణంబున మనస్తాపంబులు తొలంగు. దధితర్పణంబునఁ గార్యసిద్ధి పొసంగు. సూర్యునభిషేకింప జలంబుల నదినుండిగాని పరిశుద్ధవాపికనుండిగాని సంగ్రహించువాడు పరమగతిం బొందు. ఛత్రధ్వజవితానంబులఁ బతాకను జామరంబుల భక్తిమీఱ భాస్కరు కొసంగినపుణ్యాత్ముండు నేర్పవ్యమగుట బొందు. ఏద్రవ్యముగాని భక్తియుక్తుడై సూర్యున కొసంగిన నాద్రవ్యము జన్మాంతరమున శతసహస్రగుణితంబుగ లభించు. మనోవాక్కాయజదుష్కృతంబులు సూర్యప్రణామంబున నశించు. ఒక్క పగటికాలంబున శ్రద్ధాభక్తుల సూర్యనారాధింపఁ గలుగుపుణ్యాంబు యథోక్త దక్షిణల నొనరించు యజ్ఞశతంబులఁ గలుగనేరదని పంకజాసనుండు పలుక మహర్షు లిట్లనిరి.

1200

—•—
ఇరువదియొనిమిదవ అధ్యాయము.

—• ద్వాదశవిధసూర్యమూర్తిచరిత్రము. —•

- క. వినినారము లోకేశ్వరుఁ, డనఁబడు భాస్కరునిమహిమ మంతయు నీయా నననిర్గతమును లెస్సగ, విన వేడుక మరల మాకు వెలసెడు ననఘా. 1201
- క. మరలం బ్రశ్నింతుము ముని,వర! నిన్ను గృహస్థువేని వటువేని వన స్థిరవసతిఁగాంచు సద్వృత్తి,వరుడే గర్తందియేని పరమపదంబున్. 1202
- క. పొందఁగఁ గోరిన నేదే,వ్రం దగ నర్చింపవలయు? భూతిస్వర్గం బందఁగ నెద్ది యుపాయ మ,గుం దేనిని బొంద సుఖము కొఱుతెం గనదో.
- తే. స్వర్గమునకన్న నెయ్యది సత్పదంబో, దేనిఁ బొందిన మరలుట గానరాదో దేవతలకెల్ల నెక్కుడు దేవుఁడెవఁడో, పితరులకునెల్ల నెవ్వఁడు పితయనఁదగు.
- తే. ఎవనికంటెను బరతర మింకలేనో, యతని వివరింపుమా మాకు నబ్జయోని విశ్వమిద్దాని నెవ్వఁడు వెలయఁజేసె, జంగమస్థావరాత్మకసరణి మెఱయ. 1203
- సీ. ప్రళయకాలమున విశ్వం బిద్ధి యెవ్వనియందు లీనంబగు నతనివిధముఁ గరుణ వచింపుమా కంజాతసంభవా! యనఁబ్రహ్మ యిట్లని యనువదించె వినుఁడింక మునులార! విశ్వమియ్యది యెవ్వఁ డుదయింపఁజీకటులొగినశింః వెలయునో తనవగు విమలకరంబులఁ దిమిరాళిఁ జెండి యేదేవుఁ డెసఁగు
- తే. చుండునో యష్టిభాస్కరుం డొకఁడె దైవ మతని మించినవాడు లేఁ డరయ నెందు

- నాతఁడె యనాదినిధనుఁ డవ్యయుఁడు శాశ్వ
తుఁడును బురుషుఁడు నన నుతిఁ బడయునతఁడె. 1206
- క. జగముల మూఁడింటిని ర, శ్చిగణంబునఁ దాపమొందఁ జేయుచుఁ దీక్ష్యం
బుగఁ గాంతు లొప్పుఁగా నెపు, డగణితవేగంబుమీఱ నరుగుచు నుండున్.
- తే. సర్వదేవమయుండతఁ డుర్వరఁ దపి, యింపఁగాఁజేయువారియందెల్ల నధికుఁ
దఖిల విశ్వేశ్వరుండయి యఖిలకర్త, సాక్షియవ్వఁడెయోమునిత్యక్షులార.
- క. తనలోఁ గొనుభూతంబులఁ, గొనినట్లే వెలువరించుఁ గూర్చి మెఱయఁగాఁ
దనకరముల మెఱయుచు నే, పున నెల్లఁ దపింపఁజేయు భూసురులారా. 1209
- క. ఇతఁడే ధాత విధాతయు, నితఁడే భూతాదిభూతహితవ ర్తనుడై
యితఁ డలరు భూతభావనుఁ, డితఁడే యగు క్షయతనొందఁ డెన్నండైనన్.
- అ. ఇతనిమండలం బదెన్నండునుఁ టీణ, మెట్టిభంగిఁ గాదహీనతపము
వెలయ నలరు మానివృత్తారులార! యీ, యినుఁడె పితరులకు నగును బిత తగ.
- క. సురలకు దేవత యీతఁడె, యరయంగా నితనిపదమె యగు ధ్రువ మనఁగాఁ
జొరయదు చ్యుతి యెన్నఁటికిఁ, ధరసర్గపువేళఁ గృత్యతతికిఁ రవియే. 1212
- క. కారణ మగుఁ బ్రళయంబున, నీరవియే భూతవితతి నెల్ల స్వపదముం
జేరంగఁ జేయు; యోగులు, సారససఖమండలంబు శాశ్వత మనుచున్. 1213
- అ. గృహక శేబరముల నహి కుబుసంబును, వదలునట్లు వేగ వదలి వాయు
భూతులగుచుఁ దేజములకు సంస్థానమా, నినుపదంబుఁ జేరి కనుదు రెలమి.
- సీ. భాస్కరునద్దీప్తి వారంబు మానులు సురలతోడను బక్షివరములు తరు
శాఖలయందుంచుచందంబునం జేరియుందు రాశ్రయ మిదె యొప్పిదమని
యోగిధర్మంబుల నొప్పి గృహస్థులౌ జనకాదులును దపశ్శక్తివెలయు
వాలఖిల్యాదు లౌబ్రహ్మవాదులు మఱి మునులు వాసప్రస్థులును మహాత్ము.
- తే. లైన వ్యాసాదిభిక్షువు లమలయోగ
మూని రవిమండలంబు నోహా ప్రదీప్త
మనుచుఁ జొత్తురు; వ్యాసునితనయుడైన
శుకమహర్షి యు సత్తపస్సూర్తి యలర. 1215
- చ. సరసిజమిత్రుసత్కిరణసంతతి నొంది సుఖంబు గాంచుచున్
మరల యథోక్తయోగరతి మానెను దత్పద మెంతొ నిత్యమై
పరఁగుట; మానులార! విధిపంకజనేత్రులు శంకరుండునున్
సురుచిరశబ్దసంశ్రవణశోభితమూర్తులుగాఁ దలంపుఁడీ. 1216
- క. భానుం డన్నఁ సాక్షా, ద్ధానమయాకారుఁ డగుచుఁ జక్కం ధోఁచున్
గానం దిమిరనిఘాదను, పై నుంపుఁడు భక్తి సర్వభద్రము లలరున్. 1217

- క. కనఁబడుచున్ బాధింపఁడు, కనఁబడకయె నిత్య మగుచుఁ గ్రాలుం గానన్
గనఁబడుచుం గనఁబడకయె, తనరున్ బ్రహ్మంబు నగుచుఁ దపనుం డెపుడున్.
- క. అనవరతము భగవంతుఁడు, వనజావుం డర్చ్యుఁ డౌను భక్తి మూర్తు
మనమున నిల్పుం డాతని, జననియు జనకుండు గురువు జగముల కతఁ డౌ.
- సీ. అతఁ డనాద్యుఁడు జగద్వితతి నాథుండౌను; మిత్రత్వ మూనుచు మెలఁగుఁగాదె
కనుక ననాదిని ధనుఁడు బ్రహ్మమ్ము నక్షయుఁడును స్రష్టయు సాగరాన్ని
తము లగుద్విపవరముల లోకంబులఁ బదునాలిగింటిని బరమకరుణఁ
బాలించు చుండు; భువనహితార్థము రవి చంద్రసరి త్తటసంస్థితుఁ డయి
తే. శక్తిమూర్తి బ్రహ్మధీశముదయంబు
బహువిధంబులుగాఁ దగుప్రజల బుట్టఁ
జేసి నియుతాంశు వయ్యును స్థిరుఁడు నయ్యు
దనను బండ్రెండు మూర్తులుగ నొనరించి. 1220
- వ. ఆదిత్యు నొందు ఇంద్రుఁడు ధాతయు, బర్హస్పతి, త్వష్ట, పూష, ర్యమ, భగ
వివస్వ, ద్విష్ణువులు, సంశ, వరుణ, మిత్రులు నను నీద్యాదశనామంబులఁ బిలువం
బడుచు నీజగ త్తంతయు నీరూపంబుల వ్యాపించి యుండు మఱియు. 1221

— సూర్యద్వాదశమూర్తిసానములు. —

- క. తొలినామ మింద్రసంజ్ఞిత, మలరారెడుమూర్తి యద్ది యాస్వర్గమునన్
జెలఁగుచు సురరాజత వై,రులఁ గూల్చుచుఁ దేజ మలర రూఢిఁ గనియెడున్.
- క. ద్వైతీయ స్తుతమూర్తియు, ధాత యనంగఁ జెలంగి తనగురుశక్తి
ప్రీతిం బ్రజాపతిత్వ, ఖ్యాతిం గని వివిధజంతుగణము సృజించున్. 1223
- క. వినుఁడీ మూఁడవనామం, బనునది పర్హస్పతి డనెడు నదిగాదే యా
ఘనమండల వసతిం గని, తనకరముల జలముఁ బీల్చి తా వర్షించున్. 1224
- సీ. నాలవమూర్తి వనజమిత్రునకు నగుఁ ద్వష్టనామము కడుధరణిఖ్యాతి
మించు నయ్యది యుండు మేటివృక్షములందు నోపధులందు మహాజ్వలముగ
నలరుచు; మఱియు నహస్కరుపంచమమూర్తి పూషాహ్వయమును ధరించి
యన్నమునం దుండి యతిశయపుష్టిని గల్పించి ప్రజలను గాచుచుండు;
- తే. పృథమం బగురవిమూర్తి క్షమను గ్రాలు
నర్యమాఖ్యను వాయువు నావరించి
త్రిదశతతి నాశ్రయించి సమృద్ధ మొనఁగుచు;
భాను నేడవమూర్తియుఁ బరఁగుచుండు. 1225
- క. ధరణి భగాహ్వయమున న, య్యరుమూర్తియు భూతవితతి నొగిఁ బ్రాణికళే
బరములయందును నిల్చును, నిరతము పోషించు వాని నిర్భరశక్తి. 1226

- తే. భానునష్టమమూర్తియు వజ్రలుచుండు, దా వివస్వత్సమాఖ్యను దాల్చి యగ్ని
యందు నెనఁగుచు జీవుల యన్న మెల్లఁ, బక్ష్వముగఁజేయు చుండును బ్రాధశక్తి.
- క. ఖరకరు తొమ్మిదవ దగుచు, బరఁగెడు నామూర్తి విష్ణువరనామమునకొ
సురలందు వెలసి శత్రు,త్కరనాశనదక్షతం బ్రకాశించుఁ దగ్గఁ. 1228
- సీ. రవి పదియవమూర్తి రాజిల్లు నంశుమన్నాచుధేయంబు నుద్దామశక్తి
మంతంబు ధరియించి మారుతమున నిల్చి ప్రజల కాహ్లాదంబుఁ బ్రబలఁజేయు
చుండు; మఱి పదునొకండవరవిమూర్తి వరుణనామంబునఁ బరఁగి సలిల
ములయందు నిల్చి ప్రజల నెప్పు కాచుచు నుండుఁ బండ్రెండవయుగభాను
- తే. మూర్తి మిత్రాఖ్యను ధరించి పూని జగము
లకు హేతం బొనఁగూర్చునుల్లాస మలరఁ
దాను జంద్రసరిద్వరతటమునందు
నిలిచి మునివేషమును దాల్చి నియతిమీఱు. 1229
- క. అనిలుని నాహరించుచు, జనులకు మే లొప్పుఁ గూర్చు చతుస్సులచే
ననిశము చూచుచు భక్తుల, మనసులఁదగు వరముల బహుమానము మీఱన్.
- తే. ఇచ్చుచుండును; నాస్థాన మీశ్వరప్రకల్పితం బాది నందు శ్రీకరకరుండు
నిలిచె మిత్రాహ్వయంబునఁ గలిగె దాన, మిత్రవన మనునామంబు మించుకీర్తి.
- క. మునులారా! యీద్వాదశ, వినుతాఖ్యల భాస్కరుండు విశ్వం బెల్లకొ
గనుచుకొ వ్యాపించి సతం,బును గాచుచునుండుఁ గానఁ బూనికమీఱన్.
- క. ధరణీదివిజులు శ్రీభాస్కరునకు వందనశతంబు సల్పఁగఁ దగు భ
క్తిరతిం ద్వాదశపదగతు, ఖరకరు నెడ నిల్చి సాధుకల్పానుగతిన్. 1233
- క. వినయంబునఁ బూజింపఁ,గను దగు; ద్వాదశవిభాగగతు భాస్కరునికొ
మనుజులు ధ్యానించుచు వందనముల నలరంగఁ జేయఁ దగు నిత్యంబున్.
- క. ఈనుతి వినినఁ బఠించిన, మానవు లాసూర్యలోక మహితపదమునకొ
బూని వసించురు; నా విని, మౌనులు చతుఃగాస్యుఁ జూచి మనసులుపొంగన్.
- చ. సరసిజనంభవా! రవి ప్రశస్తతరుం డగునాదిదేవుడై
పరఁగునయే నదేల వరవారముఁగోరి తపస్సుచేసెను
ర్వరఁ దగుప్రాకృతుండు బలఁ బల్కుము తద్విధ మన్న బ్రహ్మయుకొ
వరమునులారా! గుహ్యతరవార్తను జెప్పెడ నాలకింపుఁడీ. 1236
- క. మును సూర్యవార్త నారద,ముని యడిగినఁ దీక్ష్ణరశ్మిమూర్తులఁ బండ్రెం
టిని దెల్పెఁగాదె తద్విధ,మును దెల్పెద; భానుని వగుమూర్తులయందున్.
- సీ. వరుణమిత్రాఖ్యల వజ్రలు నిద్దలు తపం బొనరింపఁ బూని రందును వరుణుండు
జలములఁ ద్రాగుచు సాంద్రభక్తిని బళ్ళిమాట్టితటంబున నమలతపము

- చేయుచుండెను మిత్రు డాయతనియతిమై మిత్రవనంబున మేటితపము
వాయు వాహరించి భక్తి జేయుచు నుండె నత్తటి మేరుశృంగ్రాగ్రభాగ
- తే. మున వసించిన నారదముని జగంబుఁ
గనుఁగొనం గోరి స్వేచ్ఛమై గంధమాద
నమున కేతెంచె మిత్రుఁ డాయమలగిరిని
దపము సేయుచునుండె నెంతయును బూన్కి.. 1238
- క. నారదుఁ డామిత్రుని గని, యీరీతిం దలఁచె మనిని నితఁ డవ్యయుఁ డన్
భూరిప్రస్తుతిఁగాంచెను, సారసమిత్రుండు సర్వజగదధిపతియున్. 1239
- ప. వ్యక్తావ్యక్తుండు. సనాతనుండు నక్షయుండు నగు. ఇతనిచే లోకత్రయంబు
ధరింపఁబడు. మఱియు. 1240
- క. పిత యెవఁడు సర్వదేవ, ప్రతతికి మఱి శ్రేష్ఠులందుఁ బరమశ్రేష్ఠ
స్తుతికిం దగువాఁ డెవ్వఁడో, యతఁ డీభానుండె కాఁడె యట్టిం డయ్యున్.
- సీ. ఏదేవతం గూర్చి యితఁడు ధ్యానించెడు నేపితృదేవత నెదను నిల్పి
తపమొనర్చెడు నని తలఁచి నెమ్మనమున నాతనిగుఱిచి యిట్లనియె; దేవ
సాంగంబు లగుచు సోపాంగంబులై తగువేదాళిచేతను విమలతరము
లగు పురాణాళిచే ననయంబు నుతియింపఁ బడుదువు నినుఁ గూర్చిపరమమునులు
- తే. సకలదేవాత్మకుండ వని యకలుషవిధిఁ
బూజ సల్పుదు; రీవె యీభవనములకు
బితవు మాతవు మఱియు దైవత మవుదువు
భూతభవ్యభవిష్యముల్ పొందు నిన్ను. 1242
- ఆ. నాలుగాశ్రమములఁ గ్రాలువారలు నిన్ను, నాశ్రయించువార లరయ నీవు
శాశ్వతుండవు గావె సరసిజసఖ! యట్టి, నీవె యెవనిగూర్చి నియతభక్తి. 1243
- క. తప మొనరించెదవో యీ, తపమున కెదిఫలమొ దానితత్త్వంబెఱుంగం
దపనా! కోరెద ననఁగా, నపు డామిత్రుండు మౌని కాదృతి ననియెన్. 1244
- క. ఇది వచియింపఁగ రాని ద,నఁదగుమహాగుహ్యమును సనాతనము నగున్
మదిసీపైఁ గలభక్తిని, నది యెట్టిదియైనఁ జెప్పనగు విను మింకన్. 1245
- సీ. అతిసూక్ష్మమై మఱి యవ్యక్తమై యవి
జ్ఞేయమై యచలమై స్థిరము నగుచు
నింద్రియవితతిచే నింద్రియార్థములచే
సర్వభూతములచే సతతము నది
వర్జింపఁబడుచును భాసిల్లు నేతత్త్వ
మదియె భూతంబుల కంతరాత్మ

యనియు ఔత్త్రజ్ఞుండు ననియుఁ జెప్పబడు

నదియె యోగమున సాంఖ్యమునఁ బెక్కు

తే. నామరూపంబులు గలచందంబు చెప్పఁ, బడియె; నదియె హిరణ్యగర్భస్వరూప
మదియె బుద్ధియనంబడు నదె మహత్తు నాఁ బ్రధానంబు యోగి నాథనుతము.

క. అదియె త్రిరూపము విశ్వం, బదియె యేకాక్షరంబు నగు; సద్దానక
విదితంబగు త్రైలోక్యం, బది యేకాత్మకముగాఁగనే విధృతంబౌ. 1247

క. తనురహితమయ్యు నయ్యది, తనుభారులయందు నెల్లఁ దా నివసించుకా
మునివర! యటు నివసించియుఁ, దనుభృత్కర్తముల నంటఁదగక వెలుంగున్.

ఆ. నాదు నంతరాత్మ నీదగు నాత్మయుఁ, దక్కినట్టి దేహభారుల దగు
నంతరాత్మ యదియె యగు; సాక్షిభూతమై, తా గ్రహింపనెట్లు తగక వెలయు.

క. అదియె సగుణం బనియును, నదియె నిర్గుణ మనంగ నభివర్ణితమా
నదె జ్ఞానగమ్య మనియును, నదియె విశ్వం బటంచు నభినుతిఁ గాంచున్.

సీ. అద్వి యెల్లెడఁ జేతు లంఘులు గలదగు సర్వతశ్శీర్షాక్షీనముదయయుత
మగు సర్వతోముఖమయి విలసిల్లును సర్వతశ్శ్రోత్రమై సర్వమునను
దానయై విలసిల్లుఁ దత్త్వ మద్వియై విశ్వమూర్ధంబు విశ్వైకభుక్కు నదియె
నదె విశ్వసాదాక్షియై విశ్వనాసికమై యేకమై ఔత్త్రమందు స్వేచ్ఛ

తే. సంచరించుచునుండును; శర్త మొదవ, నెల్లతనువులు ఔత్త్రములే యనంగఁ
బడును వాని నెఱుంగుటవలన నదియె, వినుతమగుచుండు ఔత్త్రజ్ఞుఁడనఁగజగతి.

క. మునివర! యవ్యక్తపురం, బున నుండుటచేత నదియె పురుషం డనఁగా
దనరుకా విశ్వము బహువిధ, మని తెలియందగును దైవ మది యెల్లెడలకా.

తే. వివిధ రూపంబులం దాల్చి వెలయుచుంట

విశ్వరూప మటంచును వినుతిఁ గాంచె;

దానిదైన మహత్త్వంబు తగినరీతిఁ

బురుషుఁ డనఁబడు వాఁడెపో పోల నెఱుంగు.

1253

వ. ఆతండాక్కండె మహాపురుషశబ్దంబు భరియించు. సనాతనుండు నగు, ఆమహా
పురుషుండు సత్త్వబుద్ధిక్రియాపన్నుండై స్వాత్మచే జగంబు నిర్మించు. శతధా
సహస్రధా శతసహస్రధా కోటిశః స్వాత్మచే బ్రత్యగాత్మ నొనరించు. ఆకాశ
ఁజితం బగుజలంబు స్వాదుతరంబుగ భూగుణంబునుబట్టి యగురీతి ఔత్త్ర
గుణంబున మాలుచుండు. వాయు వొక్కండయ్య దేహంబులఁ బంచధా
వెలయునట్లు బహుత్వైకత్వంబులు పరమాత్మకుం జెల్లు. సంశయంబు లేదు.
స్థానాంతరవిశేషంబున నన్ని యెట్లు మహత్త్వంబు నొందు నెట్లు ధ్రువాదుల
యందు బ్రహ్మాదులయందు సంజ్ఞలువెలయు నట్లే మేము నని యెఱుంగుము.
ఋక్కదీపంబు దీపసహస్రంబులఁ బ్రభవిల్లంజేసినట్లు రూపసహస్రంబుల

పురుషుం డొక్కరుండె కల్గించు. ఎప్పుడు తన్నుఁదా నెటుంగునో అపు డొక్కరుండె నిలుచు. ప్రలయంబున నేకత్వంబును, సర్గంబున బహుత్వంబు నాపురుషునకుం గల్గుచుండు. జగంబున స్థావరజంగమంబులయందు నిత్యం బగువస్తువు లేదు. అక్షయం డప్రమేయండు సర్వగతుండు నగు నని పురుషుం డాతండె వర్ణింపంబడు. కావునఁ ద్రిగుణంబయి యవ్యక్తంబై వెలయు ననియెటుంగఁదగు. వ్యక్తావ్యక్తభావస్థ యగునదియై ప్రకృతియని తెలియుము. అదియై బ్రహ్మయోనియని చెప్పంబడు. సదసదాత్మకం బగుటయై దానికిం గారణంబు. లోకంబున దైవపితృకర్తృంబుల నెవఁడు పూజింపఁబడు వానికింబె వేటగునది ప్రపంచమున లేదు. ఆతండె తండ్రియనియు దేవుండనియుఁ జెప్పంబడు. ఆతండాత్మచే నెటుంగఁదగువాఁడు. కాన నాపరమాత్ము నారాధించెద. 1254

క. సురపురమున నుండిననుం, బరమాత్ముని నతని భక్తిభావనమెయి ని
వ్వరుసనె పూజింతురు మా, నిరమణ! తత్ఫలముచేత నిర్మలపదమున్. 1255

క. కనఁజాలుదు రవ్వారలు, వినుమా నిర్జరులు చాలవిధములఁ దగుమా
ర్తినీకరమున రాజిలునా, ఘనమూర్తిని బూజ సల్పఁగా నవ్విభుఁడున్. 1256

క. వారలకు సుగతి చూపును; శ్రీరమణుం డతండె యెల్లక్షీతిభాగములన్
జేరి చెలంగును నిర్గుణుఁ, డై రాజిలు నంచుమాను లందు రతనినే. 1257

క. ఈవిధ మెఱిగియె వినియే, యావిభుఁ బూజించువాడ నాఘనమూర్తిన్
భావించి పూజసల్పిన, నావర్ణితగుణులు పరము సంబుజనేత్రున్. 1258

క. అతనినే పొందుదు; రేకం, బతులిత మగుతత్త్వ మద్ది యమలవిభూతిన్
జ్యోతిలేక యెల్లరకుఁ దా, గతియయి యేకత్వ మలరఁగా విలసిల్లున్. 1259

చ. మునివర! నారదా! మిగుల ముఖ్యము గుహ్యము నైనభావమున్
మనమున నేనిరంతరము మానక ధ్యానముచేయుదాని నీ
కొనర వచించినాడ మును లుద్యమ మొప్పుచునుండఁగాఁ బురా
ణనిచయముం బఠించి కనినా రిదె గుహ్య మటంచుఁ జెప్పనా. 1260

క. ఆపరమాత్మ దివాకరు, నేపారెడు భక్తిభావ మేర్పడుచుండం
గాపరియని పూజింతురు, శ్రీపతి యని ధ్యానయుక్తిఁ జేర్తురు మదినిన్. 1261

చ. అని పరమేష్ఠి మానితతి నాదృతిఁ గాంచి దివాకరుండె మున్
మునులకు నీవిధం బెఱుంగఁ బూనిక మీఱ వచించె దానినే
వినఁదగుఁ గానఁ జెప్పితిని వేడుక మీరు మదుక్తరీతిగా
జనులకుఁ జెప్పఁగాఁదగును సారసమిత్రుని భక్తిగల్గియే. 1260

వ. సూర్యభక్తి విడిచిన లాభము లేదు. ఎవఁడీవివ్యచరిత్రము వినిపించునోయెవఁడు
వినునో వారు శ్రీసూర్యనారాయణుం బొందుదురు సంశయంబులేదు. ఈకథ
నాలకించినరోగి రోగవిముక్తిం గాంచు జిజ్ఞాసువై విన్నజ్ఞానంబుం బొందు,

దీనిం బఠించిన ధ్యానయోగనియతి సిద్ధించు. ఏయేవాంఛ లున్న నవియెల్ల
ఫలించు. కాన మీరెల్ల శ్రీభాస్కరు నారాధింపుడు. ఆతం డె ధాతయు విధా
తయు సర్వజగద్గురుండు నగునని పలికి బ్రహ్మ మఱియు నిట్లనియె. 1262
ఇగువది తొమ్మిదవ అధ్యాయము.

—●—
పసంతాదులయందు సూర్యవర్ణ భేదములు. ౨

- క. మునులార! సూర్యమూలం, బనఁదగు నీయఖిలజగము నట్లాటను భా
నునివలన ససురమానుష, మనఁబడు నీజగము గల్గు నని చెప్ప నగున్. 1263
- సీ. ఇంద్రమహేంద్రుల కీశ్వరునకు సర్వనిర్జరులకు మఱి నిర్మలతర
తేజంబుగల్గిన దేహిప్రజమునకు సార్వలౌకికసుతేజస్సు రవియె
సర్వాత్మ యాతఁడె సర్వలోకేశ్వరుఁ డఖిలదేవతలకు నాదిదేవుఁ
డతఁడె ప్రజాపతి యాదిత్యుఁడే త్రిలోకములకు మూలంబు విమలదైవ
తే. తము నగున్ పీఠిహోత్రునందు మహితవిధిఁ
జేయుహోమము లాదిత్యుఁ జేరుచుండు
సూర్యునుండియె వృష్టియు ఊజిగల్గు
డాన నన్నము ప్రజలు న ద్దానివలన. 1264
- క. కలుగుదు రాసరసిజసఖు, వలననె సర్వంబు గలుగుఁ బ్రళయం బందున్
ఖిలహరణువలన భావం, బులభావము లుప్పతిల్లు మునివరులారా. 1265
- తే. ధ్యాన మొనరించువారికి ధ్యాన మిదియె,
ముక్తులకు మోక్ష మిద్దియె భూతవితతి
నర్కునం దొగి లయమగు నతనివలన
మఱియు నుప్పతిలున్ బలు మాటు లిట్లె. 1266
- క. జరగుచునుండు ముహూర్తొత్కరములుక్షణములును దివసకాండమునిశలున్
నిరతము పక్షము మాసము, శరత్తు లట్లే యుగర్తు జాలము లమరున్. 1267
- క. ఖరకరువిడిచినఁ గాలముఁ, బరిగణనము చేయుతోవఁ బట్టుపడదు త
త్పరిగణనము మానినచో, జరగదు శుచిహోమకృత్య జాలం బెల్లన్. 1268
- క. ఏనియమము సాగదు ఋతు, మానం బిది యనెడునియమ మార్గమ్ముచెడున్
సూనవితానము ఫలతతి, గానంబడు నిష్ఠు డనెడు క్రమము చెడియెడున్. 1269
- సీ. ఆదిత్యువిడిచిన యట్టైన నాపుష్పఫలములు వెలయునె ట్లలరుఁ దృణము
లోషధులును మఱియుర్వివైఁ గలవ్యవహారముల్ జంతువు లవగుకృత్య
మేవియు సాగకయేపోవు; భూగతజలముఁ గరంబుల నెలమిఁ బీల్చి
వృష్టిరూపంబున వెలయించు భాస్కరుం డావృష్టి లేకున్న నవనియెల్లఁ
- ఆ. జాలఁ డప్త యగును సలిపమే పరిధిగా, నర్కు నావరించి యమరియుండు;
వారిచేత రవియు భాసిల్లు మఱివసం, తమునఁ గపిలవర్ణ తం దనరును. 1270

క. కనకచ్చాయను గ్రీష్మం, బున వెల్లును వృష్టికాలమున శ్వేతాభం
డనబడు శరత్తునకా భూ, వినుతింగనుఁ బాండువర్ణ విధకరుఁ డనఁగన్. 1271

సీ. హేమంతమునఁ దామ్ర మేరీతిఁ గనఁబడునట్లు కరావళి యమర వెలయు
శిశిరర్తువున సరసిజబాంధవుఁడు లోహితచ్చాయ వెలయును దపనుకాంతి
వర్ణముల్ తత్కాలభవములు చెప్పఁగాఁబడియెఁగదా ఋతుభవము లివ్వి
యగు నీవిధంబునఁ దగుకాంతులం దాల్చి జగదభివృద్ధికై సప్తహయఁడు

తే. పాటుపడుచుండు భాస్కరు ద్వాదశవిధ
నామములు తెల్పఁగాఁబడె నీమమలర,
మఱియుఁ బండ్రెండునామముల్ మహితఫలద
ములు గలవు వాని వచియింతు మోద మలర.

1272

వ. ఆదిత్య సవితృసూర్య, మిహి, రార్క, ప్రభాకర, మార్తండు, భాస్కర, భాను,
చిత్రభాను, దివాకర, రవినామంబులు ప్రసిద్ధంబులగు. ఇవిగాక విష్ణు, ధాతృ,
భగ, పూష, మిత్రేంద్ర, వరుణార్యమ, వివస్వ, దంశుమ, త్వష్ట్ర, పర్జన్యనా
మంబులు పండ్రెండును గుహ్యతమంబులుగ భాస్కరునకుం గలవు. ఈనామం
బులం దాల్చి పండ్రెండు మాసంబుల నుదయించుచుండు. చైత్రంబున విష్ణువు
భూమిఁ దపింపఁజేయు వైశాఖంబున నర్యముం డన వెలయు. జ్యేష్ఠమాసంబు
న వివస్వంతుఁ డనఁబరఁగు. ఆషాఢంబున నంశుమంతుఁ డనభాసిల్లు. శ్రావణం
బున బర్జన్యుఁ డన విలసిల్లు. భాద్రపదంబున వరుణం డనఁదనరు. ఆశ్వయుజం
బున నింద్రుఁ డనం బ్రకాశించు. కార్తికంబున ధాతృ యన భాసమానుండగు.
మార్గశీర్షంబున మిత్రుఁ డన నలరారు. పౌషమాసంబునఁ బూష యన నొప్ప.
మాఘమాసంబున భగుం డనఁ బ్రభవిల్లు. ఫాల్గుణంబునఁ ద్వష్ట్ర యనునామం
బుఁ దాల్చియుండు. మఱియు విష్ణునామంబుఁ దాల్చినరవి పండ్రెండు వందల
కరంబుల, నర్యముం డనునామంబు ధరియించిన భానుండు పదుమూడువందల
కిరణంబులను, వివస్వంతుం డనునామధారి యగునర్కుండు పదునాలుగు శతం
బుల కాంతులను, నంశుమన్నామధారి యగుతపనుండు పదునేనువందలగభస్తు
లను, బర్జన్య నామధరణకాలంబున నరుణగభస్తి వివస్వంతునివలెను, వరుణ
నామవహన సమయంబున నర్యమునిభంగియు, భగుం డనుపేరం దనరుతటిని,
ద్వష్ట్రనామంబుగల యప్పడు మిత్రురీతినివేయి ఘృణుల, నింద్రనామంబుగల
నెలఁబండ్రెండువందల రుచులను, ధాతృనామంబుగలకాలమున నేకాదశశత
దీప్తులను ధరియించియుండు. మిత్రం డనఁబడు తరుణంబున సహస్రచ్ఛవులను,
పూషుఁ డనందనరు నవసరంబునఁ దొమ్మిదివందల జ్యోతిస్సులను దీప్రకిర
ణుండు తనరారుచుండు. ఉత్తరాయణంబున నీకాంతులు వృద్ధినిండు. దక్షిణా
యనంబున నివ్వి క్రమంబునఁ దగ్గుచుండు.

1273

తే. ఇట్లు రశ్మి సహస్రంబు నే సమాశ్ర,

యించి యినలోక సంగ్రహ మెంచఁబడును,

ఋతువులనె యాశ్రయించి సం తతము వృద్ధి

హ్రాసమును గాంచుచుండు సూర్యప్రభుండు.

1274

క. ఖరకరు నామవరంబులు, పరిగణితములౌ మహర్షి పార్థివుల్పారా

పరమపములు నల్వదొక్కం, డరయ సహస్రంబు నెన్న నౌ నామములన్. 1275

చ. అన విని మాను లిట్లు లని రఘుని భక్తి సహస్రనామపం

క్తిని నుతియింప నేఫలము దివ్యమునై కను పట్టు దానినిన్

విన విన వేడ్క యయ్యె నన విశ్వగురుం డగు బ్రహ్మ యిట్లనెన్;

మునివరులార! పూర్వతమ మున్ బహుపుణ్యమునై చెలంగుచున్.

1276

సీ. యియించినంతనే పరమపుణ్యము నిచ్చు స్తవము నామసహస్ర సారభూత

మును వచించెద; నామముల గుహ్యతమములఁ బావనంబుల శుభప్రదములవినఁ

బుణ్య మబ్బును వినఁ బూనుఁ డవ్వాని; వి కర్తనుండు రవి భాస్కరుండు మఱియుఁ

గ్రాలెడు లోకప్రకాశక మార్తండులును వివస్వంతుండు లోకచక్షు

తే. వును మహేశ్వరుండును గర్తయును ద్రిలోక,

పతియు హర్తయుఁ దపనుండు ధావంతహర్త

లోకసాక్షియు శుచి సర్వలోకవిభుండు

సప్తహయవాహనుండు ననఁ జాలునవియు

1277

ప. గభస్తహస్ర, బ్రహ్మణ్య, సర్వదేవనమస్కృతతాపనులను నీయేకవింశతినామం

బులు సూర్యస్తీతికరంబులు. ఈనామ స్తవము భాస్కరస్తీతికరము. శరీరారోగ్య

ప్రదంబు. ధనవృద్ధికరంబు. యశస్కరంబునగు. ఇదియె స్తవరాజంబనఁ ద్రిలోక

విఖ్యాతిం గాంచె. ఎవ్వఁ డీనామంబుల నుదయాస్తమయంబుల భాస్కరు నుతి

యించు నతండు సర్వపాపవిరహితుండై పరిశుద్ధుండగు. మానసికవాచికదేహ

జంబు లగుపాపంబులు, కర్మజంబు లగునఘంబులు నీనామజపం బొక్కమాటు

రవినన్ని ధి నొనరించిన నశియించు. ఏకజప్యస్తవంబు, హోమంబు, సంఘోషాస

నంబు, ధూపమంత్రార్ఘ్యమంత్రంబులు, బలిమంత్రంబు ననునివి యన్న ప్రదానం

బున, దానంబునఁ బ్రణిపాతంబునఁ, బ్రదక్షిణంబున, స్మరియించిన సర్వపాపంబులు

నశియించు. కాన మీరు ప్రయత్న పూర్వకంబుగా నీ స్తవంబున సర్వకామఫల

ప్రదుండై వరదుండై యున్నదేవుని వినుతింపుఁ డని బ్రహ్మ పలికిన విని మును

లిట్లనిరి.

1278

ముప్పదియవ యధ్యాయము.

— సూర్యుఁ డదితికిం బుత్రుండై జనించుట. —

చ. సరసిజసంభవా! ద్యుమణి శాశ్వతుండై తగు నిర్గుణుండై యా

నరయ మహాత్ముఁ డంచు భవదానననిర్గతవార్త వింటి మీ

- హరియే జనించె ద్వాదశమ హత్తరహాపములొంది యంచు ని
త్తరుణమునందె పల్కితివి తత్త్వవిదుత్తమ దేవనాయకా. 1279
- క. అతులితతేజోనిధియా, శతపత్రసఖుండు దేవ సన్నతుఁ డెట్లా
యతివదగుకుక్షినుండియె, జతనంబుగ జన్మమందె సద్వినుతముగన్. 1280
- క. అనుమాట వినినతోడనె, మనముల సంశయముదోచె మా కెల్ల ననన్;
విని పద్మజుఁ డిట్లును ద,క్షునిదుహితలు షష్ఠిసంఖ్య సురుచిరరీతిన్. 1281
- క. వెలసిరి; దక్షుం డంతటఁ, గులగుణములహాపమునను గొమరారు తనూ
జలఁ బదుమువ్వురఁ బ్రీతిన్. జలఁగుచుఁగశ్యపున కిచ్చె సిద్ధార్థుండై. 1282
- క. దితియు నదితియును దనువను, నతివయు వినతయును వార లందు మిగుల ను
న్నతిఁ గాంచువారలందు న,దితి లోకత్రయము నేలు దేవప్రభులన్. 1283
- క. కనియెను; దితియును దైత్యులఁ, గనియెను దను వనెడునింతి కడుఁగ్రూరులుగాఁ
దనరెడు దానవులన్ బలమున మించెడువారిఁ గనియెఁ బొంగెడువేడ్కన్. 1284
- క. వినతాదులైన కాంతలు, కని రొక్కట స్థాణురూప కలితుల మఱియుం
గన జంగమరూపులనుం, దనయులఁ బెక్కండ్ర భూరి దర్పుల నిలయున్. 1285
- సీ. వారిపుత్రులు సుతల్ వారిసంతానంబు నిండ నెంతయునొప్పె నిర్మలాత్మ
లార! వినుండు దైత్యారులౌ దేవత లాకశ్యపాత్మజులందుఁ జూడఁ
గాఁ బ్రధానులు మఱి గణుతింప సాత్వికుల్ రాజసుల్ తామసుల్ గా జగంబు
నందు వారొప్పి; రా యనఘుండు కశ్యపుఁడవ్వారలందు యజ్ఞాంశహరుల
తే. ముజ్జంగంబుల నేలెడు భూరిశౌర్య, రాజితులఁ గా నొనర్చెను బ్రహ్మవేత్త
యై ప్రజాపతియై తగు నమ్మునీంద్రుఁ; డంత వారల యైశ్వర్య మరసి యరసి.
- క. దానవులును దైత్యులు వి,జ్ఞానంబునఁ దమ్ము మించి జగతి వెలయు న
మ్మానితుల దేవతల నెపు,డూనినక్రమ నేచు చుండి రురుభుజశక్తిన్. 1287
- ఆ. [అంత నొకట వారి కన్యోన్యవైరంబు, పెరుగ యుద్ధ మెంతో భీకరముగ
జరగఁ జాలకాల మురుతరయుద్ధమందమరు లెల్ల నోడి రసురులు కడు. 1288
- క. బలవంతు లొట నొందిరి, గెలు ప,వ్వారలను శక్తి గెల్వఁగ లేకే
కలవిలపా టొందుచు వే,తోలఁగిరి దైన్యంబు చక్కఁ దోచుట భీతిన్.] 1289
- క. అంతట మునిఁతి కశ్యపుఁ, డెంతయు ధృతిదూలి దైత్యు లెల్ల దనుజు ల
త్యంతము బాధింపంగా, జింతిలు నిర్జరులఁ గాంచి చిత్తము దూలన్. 1290
- ఆ. ఊరకుండె,నదితియును దైత్యదానవ, హతముఁద్రిభువనంబు నంతఁ గాంచి
క్షుత్తుసుతుల నేఁచఁ గుందుచు యజ్ఞాంశ,ములనుదాహరించె జలఁగుశక్తి.
- క. తనయులకు శక్తి గలుగంగను జేయఁగ సూర్య భువనకాంతుని నారా
ధనములఁ బ్రీతుం జేయంగను యత్నము చేసె నియతి గ్రాలుచు నుండన్.
- చ. మనము విచంచలంబుగ నమానుషశక్తి నొనర్చి యన్నముం

- గొనక వ్రతంబుఁ బూని యొక కొంచెముగా నెదియో గ్రహించి తాఁ
 దినుచు మహాద్యుతిప్రకర దీపితుడై గగనంబునందె యుం
 డినగురుమూర్తి భాస్కరు మునిస్తుతుఁ గొల్పుచు భక్తిమీఱగఁ. 1293
 వ. ఇ ట్లని వినఁతించె. 1294

—ॐ అదితినూర్య స్తుతింతుట. ॐ—

- క. పరముని సూక్తుని మానీ, శ్వరకృతనుతివితతి దీన శర్మదు లోకో
 త్కరధరుని దలఁతుఁ; దేజ, స్ఫురితులకు నధీశుఁ డగుచు శోభిలురవికిఁ.
 తే. తేజములరాశికిఁ సదా స్థిరతఁ గాంచు, నర్కునకు వందనం బిదె యాచరింతు;
 జగములకు నెల్ల నుపకృతి సలుపఁ బూను, భానునకు గోపతికిఁ జేయు దాన నతులు.
 తే. తీవ్రరూపము గ్రహియించి తేజరిల్లు, సాధుమూర్తికి నేనమస్కారములను
 జేయుదానను; మఱియును క్షీతిగతాంబు, మయరసంబును నెనిమిదిమాసములను.
 తే. తాను గ్రహియించి దానిని దాల్చి తీవ్ర
 రూపమున వెల్లు శ్రీభాస్కరునకు వంద,
 నము లొనర్తును; రెండుసంధ్యలను రజసు
 తనరఁ బొల్పుచు శాంతాత్ముఁ దనఘుఁడు నయి. 1298
- క. మనమున నేఁగోరినవాం, ఛను దీర్చెడు సద్గుణైక శరనిధికిఁ వం
 దనములు చేయుదు; వేద, ప్రణతంబయి దేవవార పరికిర్తితమై. 1299
- తే. ఋగ్యజుస్సామముల యైక్యరీతి వెలసి, వెలుఁగుచుండు నేరూపంబు విశ్వమెల్ల
 నిండుతేజంబులం గల్గి నిర్తల మగు, నట్టి భానుని నేవింతు నన్వహంబు. 1300
- వ. ఏరూపం బోంకారమయంబై యష్టాలంబు స్థూలంబు సమలంబునై యలరునో
 యట్టి సనాతనమూర్తికి నమస్కారంబు లొనరింతు నని యదితి వినఁతించె నని
 పల్కి బ్రహ్మ మఱియు ని ట్లనియె. 1301
- చ. మునిపతిఁబ్ది యిట్టివిధముం గొని భాస్కరు, గూర్చి సన్నుతుల్
 మన మలరంగఁజేయుచు సమస్తవిధంబులఁ బూతచిత్త యై,
 వినియతభోజనంబు దగవిచ్యుతభక్తి చెలంగఁ గొల్పె శ్రీ
 దినకరుఁ జాలకాల మిటు తీక్ష్ణతరవ్రత మొప్ప వేడినఁ. 1302
- క. అదితికి సంహృష్టుండై, పొదలెడు ననుకంపఁ దోచె ముందుగ నపుడా
 సుదతియుఁ దేజఃకూటం. బెదఁ గలవాంఛలను దీర్చు నిద్ధాకారుఁ. 1303
- చ. ధరణికి వచ్చి తేజము నితాంతము వెల్లఁగఁ జూడరాక భీ
 కరముగ నొప్పి వేదమయ గాత్రముతో నలరారుచున్న భా,
 స్కరుఁ గని సాధ్యసంబు దగఁ గశ్యపుదేవి వచించె నిట్లు శ్రీ
 కర జగదాద్యనన్దరుణఁ గావుము ని న్దనఁజాలఁ జక్కఁగఁ. 1304
- క. కరుణింపుము నాయెడ భ, క్తరతా! యేరూప మీవు తాల్చిన నేనుఁ

- సురుచిరముగఁ గాంతుకొయ, క్కరణిని చాల్పంగవలయుఁ గరుణాంబునిధీ.
- క. దీనులపాలితి కల్పక, మానీవే నాదుసుతుల నార్తులఁ గావం
గా నేర్తువు నాఁ గశ్యపు, మానిని ప్రార్థనము రవియు మన్నించి త్వరక. 1306
- సీ. అతిదుస్సహంబుగ నగపడుచున్న తేజోమండలమునుండి యామిహిరుండు
భక్తనిరీక్షణ పరమ గమ్యం బగుదివ్యరూపము చాల్చి భవ్యరీతిఁ
గనఁబడె; నప్పు డాకమలమిత్రుని రూప మభితప్తతామ్రసత్తాభమగుచు
నలరారె నదితియు నతిభక్తిఁ బ్రణమిల్లఁగా దివాకరు డెంతో కరుణమెఱయఁ
- తే. బలికె నిట్లని యోదేవి వర మొకండు, కోరు మిచ్చెద నన్నీవు కొల్చి నందు
లకు ఫలంబుగ నా విని యకలుషితము, నంబునం దగునట్టి యానారి భక్తి. 1307
- క. తలసోఁక మ్రొక్కి జానువు, లిల నుంచి వచించె భేదరేంద్రుని వరదుక
ఖలహరణుభాస్కరుని ను, జ్వలతేజుని దృశ్యరూపు వారక కనుచుక. 1308
- క. పరమాత్మ ! దేవనాపైఁ, గరుణింపుము దై త్యదనుజగణ మేఁచంగఁ
బరమార్తి నొందె జగములు, సురల మఖాంశములు చెడియె సురరిపు లలుగక.
- చ. దనుజులు దైత్యులుగ్రతర దర్పమునం జెలరేఁగి నేనలం
గొని యరుదెంచి నాసుతుల గొబ్బున మార్కొనిపాఱఁజేసి రే
మని మొఱవెట్టుదానఁ గరుణాన్వితచి త్తముతోడ నాదుపు
త్రనికరపీడ పోయెడువిధంబు నొనర్పము దేవపాలకా. 1310
- క. కమలసఖా ! సురలకు నం, శమునక సోదరత నొంది శత్రువితతిఁ గూ
ల్పుము నాదుపుత్రు లెట్టి వి, ధమునక యజ్ఞాంశముల యథావిధిఁ గొనఁగక.
- క. మరలం దగుదురొ నిర్జర, పురికిం బ్రభువులుగ నెప్పు పొల్తురొ లోకో
త్కర మస్తత్తనయులకుం, గరగతమై యేవిధమునఁ గ్రాలంగలదో. 1312
- తే. అట్టియనుకంప నునుపుమా యార్తిహరణ, కార్యకర్తవు నీవె జగంబులందు
ననిన నా వారితెస్కరుం డచట మ్రొక్కి, యున్న యదితిని గని తమి యుప్పతిల్ల.
- తే. పలికె నిట్లని; యోయంబ భవదభీష్టి, తము ఫలింపఁగ నాదు సంశమున నొకట
నవతరించెద నీతనయారివర్గ, ములను ద్రుంచెద వేగంబ వెలయుశక్తి. 1314
- చ. అని వచియించి యాయదితి యద్భుత మంద సదృశ్యుఁ డయ్యె నా
వనరుహబాంధవుం; డదితి వాంఛలు చక్కఫలింపఁగాఁ దప
స్సునకు ఫలంబు గాంచి తనసూనులకష్టము లెల్లఁబాసె నం
చును దనయింటి కేగె; నటసూర్యుని వేయికరంబులం దొగిక. 1315
- క. ఒకకరము సుఖమ్నాఖ్యము, సకలారిధ్వంసనంబు సరగునఁ జేయక
బ్రకటస్థితి సురలకుఁ గూర్చుకొతుకము మీఱ భాస్కరుని యాసతిచేక. 1316
- తే. అదితి యుదరంబునందు నొయ్యన వసించె
వత్సరంబున కవ్వల; వామనేత్ర

యట విధిం గృచ్ఛచ్ఛాంద్రాయణాదికముల,

నొసరిచెను; గర్భ మంతటఁ గనఁబడియెను.

1317

క. సురజననియుఁ బరిశుద్ధ, స్ఫురదురునియమంబు మీఱఁ బూని ధరించెన్
వరగర్భంబును శ్రీభాస్కరుఁ డే యుదయించు ననెడుకాంక్ష గలుగుటన్. 1318

చ. మునివతి కశ్యపుండఁ తనముగ్ధను గాంచి రవంత కోపముం
గనఁబటుపంగఁజాలినప్రకారము మాటల చందమొప్పుఁ గా
మిని సతతోపవాసముల మించెడుగర్భము నాశమొందఁ జే
యను దలపోయుదే యనిన నాసతియుం బతి భక్తి నిట్లనున్. 1319

క. మునివరి! యీగర్భాండంబును గాంచుము చెటుప దీనిఁ బూనను రిపులన్
దనుజులఁ గూల్పుం జాలెడు, నని యించుక కోప మొదవ నాగర్భంబున్. 1320

క. అతిభయదంబును విడిచెను, ఊతిపైఁ బడునట్లు భర్త చెప్పినవాక్య
ప్రతతిం గల్గినక్రుధచే, నతిశయతేజస్సులను మహాద్భుతరీతిన్. 1321

ఆ. వెలుఁగుచున్నదాని విడిచె; గశ్యపుఁడును, నుదయమందు నప్పు డొప్పు భాను
నట్లు ప్రజ్వరిల్లు నాగర్భమును గాంచి, ప్రణతుఁ డగుచు వేదరాశినుతుల. 1322

క. వినుతించె; దాన భాస్కరుఁ, డనుకంపాసహితుఁ డగుచు నాగర్భాండం
బుననుండి వెడలె సరసిజ, ఘనపత్రసువర్ణ కాంతి కనఁబడుచుండన్. 1323

క. వితతజ్వాలనాశా, ప్రతతిన్ వెలిగించుచున్ నభస్థలముననుం
డి తగన్ వినఁబడ నిట్లనె, హితవాక్కులఁగశ్యపముని హృదయం బలరన్.

తే. అదితియును మోద మందంగ నబ్జనిమ్మ, వాక్కు వినఁబడ; నోమునివర్య నీవు
“మారితంబయ్యె నీచేత మానిని” యని, పల్కితివి గాదె యత్తటి భార్యతోడ.

ఆ. అదియొ కారణముగ నాత్మజుఁ డీతఁడు, నీకుఁ గలిగినట్టినిర్మలాత్మఁ
డగును జేరుచేత నార్య! మార్తండుండే, యనుచుఁ జెప్పి మరల ననియొ నిట్లు.

చ. దనుజుల యజ్ఞభాగములఁ దస్కరు లట్లు హరించువారి నీ
తనయుఁడు చంపఁజాలు ననఁ దద్వచసుల్ విన రాఁగ దేవతల్
గని రతులప్రమోదమును గర్భురు లప్పుడె హీనతేజులై
చనిరి తొలంగి కశ్యపుఁడు సంతస మందెను దేవమాతయున్. 1327

క. సుతవర్యుఁ జూచి యెంతయు, మతిఁ బొంగెనువరుస సుతుఁడు మార్తండాఖ్యన్
ఊతిఁ గాంచి వృద్ధి నొందెను; శతక్రతుం డంత దైత్యసముదాయంబున్. 1328

క. సమరము చేయఁగ రమ్మని, యమితోత్సాహంబు మీఱ నాహ్వనించెన్;
సమరము చేయఁగఁ బూనిరి, యమరులు దేవేంద్రుఁగూడి యసురప్రతతుల్.

— జేవదానవయుద్ధము. —

చ. సురపతిచేతఁ బిల్వఁబడి ఘోరతమీఱఁగఁ బోరఁ జొచ్చె; నా
దురమున నస్త్రశస్త్రమ లతోఁ దగువృష్టి చెలంగె భూనభోం

- తరము గనంగరాక తగె; నాకులు ఘోరసురారికార్దుకాం
తరవిగళస్తహస్తముల తాకున కోర్వంగజాల కుండియున్. 1330
- క. బీరంబు మానజాలక, పోరుచు నుండంగ మానిపుత్తుడు కోపం
బారయ రూపం బొందిన, సోరున మార్తండనామశక్తియు వెలయన్. 1331
- క. కనియెన్ దైత్యుల; నాతని, కనుయుగ్మమునుండి వెడలి కడుఁ దీక్షముగాఁ
గనఁబడు తేజంబున నా,దనుజులఁ గాల్పంగ వారితనువులు వెలుచన్. 1332
- తే. భస్మరూపంబు నొందె: నాపనికి మోదఃమంది రెల్లసురల్ మఱి యతులనుతుల
నతనిఁ బొగడిరి మార్తండ! యార్తిహరణ, యంచు నాతని తల్లినినాదరమున.
- క. వినుతించి స్వాధికారంబును బూనిరి యజ్ఞభాగములఁ బూర్వపురీ
తిని సంగ్రహింపఁ జొచ్చిరి; వనజసఖుం డంతఁ బ్రీతి వర్ధిలుచుండన్. 1334
- తే. సురుచిరకదంబపుల్లప్రసూన మట్లు, సర్వతోవ్యాప్తకాంతిపుంజంబు తనర
నగ్నిపిండసమాకృతి యమర నైజమండలము సొచ్చె ననుటయు మానివరులు.
- చ. సరసిజసంభవా! ద్యుమణి చక్కని నీవసుమంబుభాతి నుం
దరవరగోళరూపమును దాల్చె నదట్ల యెటుంగఁజెప్పమా
పరమముదంబు మాకు నిటఁ బర్యేడు నాగఁ బితామహుండుమా
నిరమణులం గనుంగొనుచు నిర్మలవాక్కుల నిట్లుపల్కెదాన్. 1336
- సీ. వినుడు సన్తునులార వృత్తాంత మొక్కండు వినిపింతుఁ ద్వప్తయు మునునిజాత్మ
జాతను ద్యుమణికి జాయగాఁగ నొసంగె నల్లునిఁ గరుణాత్మ నట్లొనర్చి;
సంజ్ఞ నాఁ బరఁగె నా సరసిజాక్షియు నంత భానుఁ డాసతియందుఁ బడసెఁబుత్తు
లను నిర్వరన్ గూతు ననుపమానగుణాధ్య; నం దాత్మజద్వయ మతులనుగుణ
- తే. పుంజ మాకన్య యమున నాఁజొల్చె; రవియుఁ
దాను మార్తండుఁ డనఁబడి తపనుఁ డన్న
పేరు సార్థకముగ నొప్పు భూరితాప
మంది లోకంబు లడలంగ నలరఁ జొచ్చె; 1337
- తే. భర్తదగు గోళకాకార మార్తిఁ గాంచి,సంజ్ఞ యెంతయు నోర్వంగజాల కతుల
తేజమును దగ్ధనట్లుగాఁ దీవ్రశక్తి, జేయఁగా నెంచియిట్లనుస్వీయరుచికి. 1338
- చ. జనకునియింటి కేగెదను జయ్యన నేనె యతండు పిల్వకు
న్నను బతి యించుకేని నిజనారియె కాదని సంశయింప కొ
య్యన ననుఁగాఁ దలంచునటు లాదృతి నుండుము నీకు మేలగున్
బనుపును దీనిఁ గైకొని ధ్రువం బగుపూన్కి వసింపు మీయెడన్. 1339
- క. తనయుల నీయిర్వర నీ,తనయను నాకొఱకు సాధుధర్మంబునఁ బ్రే
మను బూని కావఁగాఁ దగు, వనరుహమిత్రునకుఁ జెప్పవల దీవార్తన్. 1340
- చ. అనవిని ఛాయ యిట్టులను నంబరొ! నాథుడు కేశపాశముం

గొనఁ దమకించుదాఁకఁ గ్రుధఁ గూరిమిఁ బాసి శపింపఁబూనుదాఁ
కను వచియింప నీమతమె గైకొని యుండెద న్వేచ్చమీఱఁగాఁ
జను మన సిగ్గుతోఁ జనియె సంజ్ఞయుఁ దండ్రిగృహంబు పొంతకున్. 1341

చ. జనకునియింట వేయి యను సంఖ్యకు నీడగువత్సరంబులుం
డెను; జనకుండు పోవఁదగు నీపతియింటికి నింక నంచుఁ జె
ప్పెను బలుసారు లట్లగుట విహ్వలయై బడబాకృతిం దగం
గొని కురుదేశసీమలకు గొబ్బునఁబోయి వసించె నత్తతీన్. 1342

చ. ఊతిసురులార! యచ్చట వసించుచు భుక్తిని మాని యుగ్రమై
నతపముఁ జేయుచుండె; గ్రహనాథుగృహంబున ఛాయసంజ్ఞయి
వ్వితమునఁ దండ్రియింటికిని వేడుక పోవఁగ మాటచొప్పునన్
బతికడ సంజ్ఞయాకృతిని బాగుగఁ దాలిచి నేవచేయుచున్. 1343

క. కాలంబుగడపుచుండఁగఁ, జాలశరత్తులు గతించె సారసమిత్రుం
డేలీలనైన సంశయ, మోలిం గనకుండు నట్లు లొక్క తెఱఁగునన్. 1344

క. జరపుచు నుండెను సంస్మృతి; నిరువురఁ దనయులను గాంచె నేకతనయ;న
త్తురణమున సంజ్ఞ తనయుల, నరయక స్నేహంబు మానియామెతనరుటల్.

క. మనువనఁగ సంజ్ఞకుం దొలి,తనయుం డోర్పుకొని యుండె ద్వైతీయుం డా
తనయుండు యముండు టొంటిం,గొన కుండెను మానసమునఁ గ్రోధ మడరుటన్.

వ. బహువిధంబులఁ బీడ్యమానుండై సపత్నియం దోర్పుఁబూనఁ జాలక కోపంబు
నను బాల్యంబునను భావికార్యంబువలనను యముండు పాదం బెత్తి దండిం
చెద నని పినతల్లి భయపెట్టె. అంతియెగాని తాడనంబు చేయఁడయ్యె నప్పుడు
కోపంబున ఛాయ యమున కిట్లనియె. 1347

క. చరణం బెత్తుచు జనకుని, తరుణిన్ బహుమానయోగ్య దండింపంగాఁ
బరికించితి వటులొటను, జరణము పడిపోవు గాకఁ శమనా యనినన్. 1348

తే. శాపవీడితచిత్తుండై శమనుఁ డగ్ర, జన్మండై తగు మనువుతోఁ జని యదెల్లఁ
దండ్రికిం జెప్పె నిట్లని; తండ్రి! మమ్ము, నిరువురం బుత్రవాత్సల్య మేర్పడంగ.

క. కనఁబలువక యుండెడుఁజూ, జనయిత్రియు; జ్యేష్ఠులైన సాధుమతులమ
మ్మును నాదరింప కవరజు,లను స్నేహముమీఱఁ జూచులాగుకనఁబడన్. 1350

క. కినుకం గా లెత్తితి నా,జననిం దన్నంగ లేదు సత్యము మోహం
బునఁగాని బాలభావం,బునఁగాని యొనర్చివట్టి పోలనిపనినిన్. 1351

క. ఊమియింపవలయుఁ నేశా,పమునొందితిఁ దల్లివలనఁ బరికింపఁగ శా
పమునం బుత్తుని నేచుట, ద్యుమణి; నాతల్లి యనుచుఁ దోషదు నాకున్.

క. పరమాత్మా నీకరుణను, జరణం బిది చెడకయుండఁ జాలెడునట్లు లీ
వరము దయనేయు మంబయుఁ ద్వరపడి శపియించెఁ గానఁ దప్పింపుఁ దగున్.

వ. అన విని భాస్కరుం డిట్లనియె.

1354

మ. తనయా ధర్మవిదుత్తముండ వగుచుకా ధర్మప్రవృత్తికా సతం
బును వర్తిల్లెడునీదుచి త్తమున నిష్పోల్కికా మహాక్రోధ మొ
య్యన నిల్వంగను గొప్పకారణ మెదో యాలోచనాప్రాభవం
బున నూహించినఁ దోచు; శాపములు తప్పంగొన్నిచందంబులకా.

1355

క. ప్రతిఘాతము జననీకల్పితశాపమునకు నెందు లే ది ది నిజమా;
సుత మాతృవచనమును నే, వితమున నిష్ఫలము గాదు విను మేరీతికా.

1356

క. ఐనను నీశాపమునకు, నే నించుక సాయ మొసంగ నేర్తు ఫలింపం
గా నది చాలకయండకా; మానిని వాక్యమ్ము నిలుచుమదిఁ గుం దడఁగుకా.

తే. నీదుమాంసంబు గైకొని మేదినీత

లముఁ గృముల్ సొచ్చు జననివాక్యము ఫలింపు

నీవు రక్షింపఁబడుదువు పావనాత్మ

యనుచు నుతు నూఱడిల్లంగ నొనరిచితగ.

1358

చ. వనితను ఛాయఁగాంచి సుతవర్గమునందు సమానమైత్రి యుం
చను జనుఁ గాని యొక్కరుని జక్కనిమక్కువ గారవించి యిం
క నొకని దూఱఁగాఁ దగునె కారణ మెన్నఁగఁ దల్లి వీవు కా
దని తెలియంగ నయ్యె నిజ మారసి చెప్పుము దీని హేతువుకా

1359

తే. సంజ్ఞ యెచ్చటికో పోయె సత్య మిద్ది, నిర్గుణులు నయి తనయులునిలిచియున్నఁ
దల్లి శాపం బొసంగుట ధరణిలేదు, నిజము వచియింపు మని భర్త నేర్పు మెఱయ.

క. అడుగుటయుకా ఛాయయు న, స్పృశు కోపము మాని శాపము నిడును బతి త
ప్పఁ డటంచు భీతి నొందుచు, నుడుగక వృత్తాంత మెల్ల నొగి వచియించెకా.

చ. విని తనభార్యవార్త గతవృత్తము నెంచుచు మామయింటికిం
జనియెను భానుఁ; డంతటను సారసమిత్రుని నల్లుఁ జూచిమా
ను నియతి శాస్త్రరీతి బహుమానితుఁ గా నొనరించుచుకాదహిం
పను జను దెంచినట్టి రవి బల్లఱు శాంతిలునట్లు చేయుచుకా.

1362

సీ. పలికెను బహుమానపద్ధతి నావిశ్వకర్తయుఁ దపన! నీకాయ మిద్ది
యతిశయదీప్తిచే నతిదుస్సహం బగు దీనిచే వ్యాప్త మీభూనభమ్ము
నట్లొట సహియింప కలసంజ్ఞ వనములఁ దపముసల్పుచునున్న దిపుడు, నీవు
చూడంగఁగలవు తచ్చుభతమవ్రతచారిణిని భార్య వనముల ననుపమాన

తే. మైనతావకరూపార్థ మటవిఁ దపము, సల్పు చున్నది నాయీవ చనము నీదు
మదికి రుచియించు నేని యీమహితరూపమును నడంపుము కాంతమై తనరునట్లు

చ. అనవిని యట్లై చేయఁగల నంచును ద్వష్టను సమృతిం గనం
గను రవి చేసి కాంతమయి కన్పడఁజేయు మటంచుఁ బల్కు నా
వనరుహమిత్రుబింబమును వర్తులమై తగుదాని శాకనా

- మనియతి నొప్పు ద్వీపమున మానితమా భ్రమినామయంత్రమున్. 1364
- తే. భాను తేజంబుఁ దగ్గింపఁ బటుతరస్ర, యత్నమును జేసె; భ్రమియందు నమరి తిరుగు
ననభిభూతతేజం డగు నర్కుచేత, సాగరాద్రివనోపేతక్షమ నభంబు. 1365
- ఆ. వ్యాప్తమయ్యె నంతనబ్జముఖ్యగ్రహ, సంయుత మగు భేటచక్ర మెల్ల
ధిక్కరింపఁబడియె దీనత నొందెను, జగము లెల్ల నొక్కక్షణములోన. 1366
- చ. జలనిధులందు నీర మటు చాలఁగ జొంగి తటంబు గ్రమ్మె శీ
ర్ణలలితసానుబంధనవిరాజితశైలము లెల్ల బ్రద్దలై
యిలఁ బడియెన్ దృఢంబు లన నెంతయునేర్పునఁ గట్టియున్న ది
వ్యలలితగేహముల్ చెదరి యట్టెపడెన్ గతరత్నరాజులై. 1367
- వ. వేగభ్రమణ సంపాతవాయు విక్షిప్తమహామేఘంబులు వేనవేలుగ ఘోరారా
వంబులు గావించె. ఇట్లు భాస్వద్భ్రమణ విభ్రాంత భూమ్యాకాశరసాతలంబగు
జగంబు మిగుల నాకులంబయ్యె. ఇవ్వీధంబునఁ ద్రిలోకంబులు తిరుగుడు పా
టొందిన సురర్షులు దేవతలు చతుర్ముఖం గూడి శ్రీసూర్యభగవంతుని గాంచి
కరకమలంబులుమోడ్చి యిట్లు వినుతించిరి. 1368
- క. సురలందుఁ బ్రథమగణ్యుడ, వరయఁగ ధర మేలుకొఱకె యావిరూఢితిం
బరఁగితి; సర్లస్థితిలయ, పరికరముల మూడుగతుల భాసిల్లుదు సూ. 1369
- తే. సర్వజగదధినాయకా! స్వస్తి నీకు, గలుగుఁగాక దివాకరా! కమధర్మ
వర్ష, యని యిట్లు వినుతింప వాసవాదులై న సురవద్యులెంతయు నాదరమున.
క. జయజయదేవా! సూర్యా. జయజయలోకేశ! నిన్ను సంస్తుత రూపున్,
వియదనిలాద్యాత్మకు శ్రుతి, నియతుం గొల్తుము సతంబు నీరజమిత్రా. 1371
- క. మును లంత వసిష్ఠాదులు, ఘనతమవేదోక్తరీతిగా స్తోత్రములన్
వినుతించిరి గంభీరా, ర్థనియతిఁ జాలుపారునట్లు తత్త్వ మెఱుఁగుటన్. 1372
- తే. వాలఖిల్యాదు లంతఁ బావనతరశ్రు, తీరరితస్తోత్రముల భక్తి నెలమిఁ బొంద
వినుతి చేసిరి; యంగిరస్సను మహాత్ముఁ, డాదియైన మునీంద్రు లాయర్కమూర్తి.
- క. భ్రమియం దారోపితయై, యమితప్రభలన్ వెలుంగు టపుడెంచి మహా
ప్రమదంబున నీరీతిగ, నమలస్తుతులన్ నుతించి రాదరమొప్పన్. 1374
- సీ. సర్వజగన్నాథ! సాధుముముక్షువులకు మోక్ష మీవెగా వికచకమల
సఖ, భావనయోగ నిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయుడ వీవె భూతాళి కొక్కరీతి
గతివీవె సత్కర్త కాండప్రవర్తకులకు నీవెసుగతివి సకలదేవ
వర పూజ్యతముడవు భాస్కర; సుఖము నీవలన లోకంబుల కలరఁ దగును
- ఆ. ద్విపదయుతము లగుచుఁ దేజరిల్లెడు ప్రాణ, లకుఁ జతుష్పదముల కకలుషసుఖ
మలర వలయు ననుచు నభినుతింపఁగ నంత, యక్షపన్నగులును రాక్షసులును.
- క. వినుతించిరి విద్యాధరు, లనుమతిఁ జేతులు మొగిడ్చి యర్కునకున్ పం

- దనము లొనరించి శ్రుతులకు, మనసునకు సుఖము నిచ్చుమాడ్కి నుతింపఁ.
- క. మొదలిడిరి; భూతభావన, సదమలతేజంబు మాకు సహ్యాం బగురి
తిఁ దగం జేయుము శర్త, ప్రదనీవేశరణ్యా మెల్లరను నిత్యంబుఁ. 1377
- వ. హాహాహూహూ నామకులు. నారదతుంబురులు గాంధర్వవిద్యా నిపుణులు
షడ్జమధ్యమ గాంధారగ్రామత్రయ వికారదులు నగుట మూర్ఖులచేతను,
దాశసంప్రయోగములచే సుఖప్రదమగు రీతిం బాడి వినుతించిరి. విశ్వాచీఘ్ను
తాచీ నామకదేవకాంతలు. నూర్వశీతిలోత్తమా మేనకా సహజన్యారంభా ప్ర
ముఖాఘరసలు జగదధిపతిమూర్తిం గాంచి నాట్యంబు సత్పిరి. ఆనాట్యంబు
భావహావ విలాసాదుల ననుమోదం బొసంగం జాలియుండె. కొందలు ఏణా
వేణ్యాదుల వాయించిరి. పణవపుష్కర మృదంగపటహాసక దేవదుందుభి శంఖ
ములు శతసహస్రరీతుల మోసె. గీతవాద్య నృత్యంబులచేతను, దూర్యవా
దిత్ర నిర్ఘోషంబులచేతను జగంబెల్లఁ గోలాహలీ కృతంబయ్యె నప్పుడు. 1378
- క. పరిభిఖ్యమానుఁడౌ భా, స్కరుఁ గాంచుచు జేతు లొగ్గి సమధికభక్తి
శిరసులవంచి సుధాశను, లరుదుగ వందనశతంబు లర్పించి తగఁ. 1379
- ఆ. వినుతి చేసి రంతవిశ్వభూతసమాగ, మమునఁ గలకలంబు లమర విశ్వ
కర్త మెల్ల మెల్లఁగను సూర్య తేజంబు, శాంతముగ నొనర్చె శక్తిమెఱయ. 1380
- ఆ. విశ్వకర్త చేత వెరవున నాజాను, లిఖితుఁడైన రవియులీలఁ దలుగఁ
డయ్యె నింక నేలయని దింపె భ్రమినుండి, లేజమించుకేని తీరుచెడమి. 1381
- చ. సరసిజమిత్రరూప మిటు శాతతరభ్రమియందు నుంచినఁ
గరము విరాజిలెఁ, మఱియుఁ గాంతతమంబుగఁ జూడనొప్పె; ని
క్కరణి హిమాంబుఘర్తయుత కాల సుహేతువు పద్మయోని శం
కర కమలాక్ష సంస్తుతుఁ డఖండతరద్యుతి వారిరాశియుఁ. 1382
- క. కరుణాకరుఁడును నగు శ్రీ, హరిదత్తుని భ్రమిని జేర్చి నట్టికథ నదే
నరుఁడు విను నతఁడు పుణ్య, స్థిరమతియై సర్వకార్యసిద్ధి గని మనుఁ. 1383
- క. మునివరులారా భాస్కరు, జననం బీరీతిఁగల్గెఁ జక్కనిరూపం
బును గాంచె బూర్వరీతిగ, వినిపించితి నీవిధంబు విశ్వనుతంబుఁ. 1384

ముప్పదొకండవ యధ్యాయము.

— బ్రహ్మాదులు సూర్యుని వినుతించుట —

- క. అని బ్రహ్మపలుకఁగా విని, మునులెల్ల వచించి రిట్లుపూషునిచరితం
బును జెప్ప మింకఁ దృప్తిం, గనఁ జాలకయున్నరీతి గనఁబడు మదిలోఁ. 1385
- క. వినవిన సుఖము నొసంగెడు, వనజాస్తుని దీప్తహవ్య వహసమతేజఁ
గన సంప్ర మోద మలరెడు, వినుతంపుము తన్తహిమము విందుము వేడ్కఁ.
- చ. అనవిని బ్రహ్మయిట్లునియె నార్యమునీశ్వరులార! చక్కఁగా

- వినుడు వచింతు భాస్కరుని వృత్తము తన్తహిమంబు, నాదియం
దునఁ దను మెల్ల నిండుటయుఁ దోఁపకయుండఁ జరాచరాత్మకం
బనఁ దగు లోక మెల్ల నపుడాది యనంబడి స్వేచ్ఛ మిఱుగఁ. 1387
- ఆ. వ్యాప్తి నొండఁజాలు నట్టిదౌ ప్రకృతికి, నమరు సుగుణహేతువైన బుద్ధి
యలరె; దాన నట్టె యమరె నహంకార, మదియే భూతరాజి కెల్లనాది. 1388
- వ. ఆయహంకారంబె మహాభూత ప్రవర్తకంబు. అవ్వలవాయ్వగ్ని జలాంబరభూ
ములు వానివలన బ్రహ్మాండము ప్రభవితై. ఆయండంబున నీలోకంబులు సప్త
సంఖ్యాకంబులు ప్రతిష్ఠితము లయ్యె. పృథ్వీయు ద్వీపసప్తకంబుచేతను సము
ద్రంబు లేడింటిచేతను భాసిల్లు. అందే నేనును విష్ణుమహేశ్వరులు నుందుము.
అట్టిమహాంధకారం బావరించియుండుతఱి విమూఢులై యెల్లరు పరమేశ్వరుం
డగు శ్రీసూర్యుం గూర్చిప్రార్థింపఁ జొచ్చిరి. వారిదీనాలాపంబు లాలకించి
తమోధ్వంసకుం డగుభాస్కరుం డావిర్భవించె. ధ్యానయోగంబున మే మెల్లఁ
ద న్నుపాసించిన ట్లతఁ డెఱుంగు. అట్లావిర్భవించిన పరమాత్మను జూచి యెల్ల
రు వేర్వేఱ వినుతింప సాగిరి. మే మెల్ల భక్తియుక్తులమై యీశ్వరుం డగు
శ్రీభాస్కరుని వినుతించితిమి. 1389
- క. సురలకు నాదివి నీవే, పరమైశ్వర్యమున నీవెపరమేశుండవై
పరఁగుదువు భూరిభూతో, త్కరమునకు నీవె యాదికర్తవు దేవా. 1390
- తే. ఓదివాకర! యాదితేయోత్తముండవు, జీవనంబవు భూతాళిదేవదనుజ
యక్షగంధర్వకిన్న రాద్యఖిలదివిజ, భేదములకును మానిపృథ్వీపతులకు. 1391
- క. ఊరగములకుఁ బక్షులకును, బరికింపఁగ జీవనంబు భాస్కర నీవే;
సరసీరుహభవుండవు శంకరుండవు విష్ణు వవు నీవె గా సత్యముగఁ. 1392
- సీ. వాయువుసోముండు వాసవవరుణులు నానొప్పు దిక్పతుల్ మాననీయ
నీవెయోదవు; కాల మీవె సృష్టిస్థితిసంహారకర్తవు సకలలోక
విభుండవు నీవె, సద్విపవతీతతి సాగరపర్వతాశనిసురేంద్ర
చాపవిద్యుత్తతి సరసిజసఖ! నీవే; ప్రళయంబు ప్రభవంబు పరఁగుచుండు
- తే. సతము నీవలననె; వ్యక్తమతులితాత్మ, రూప! యవ్యక్తమును నీవె యేపగిదిసి
గనిన నీవె సనాతనుండనఁ బరఁగుదు, వీశ్వరునకంటె విద్యయే యెక్కుండరయ.
- తే. విద్యకంటె బరుండయివెలయు శివుండు, శివునికంటెను నీవెగా శ్రేష్ఠుండవు మ
హాత్మ సర్వగతాంఘ్రిహస్తాక్షిశీర్షముఖుండ వన నీవె భాస్కరా! మునివరనుత.
- వ. సహస్రకరుండవు. సహస్రముఖుండవు. సహస్రచరణుండవు. సహస్రనేత్రుం
డవు. భూతాదివి. భూర్భువస్వర్తహలోకంబులునీవ. సత్యతపోజనలోకంబులు
నీవ. ప్రదీప్తుండవు. దీపసుండవు. దివ్యుండవు. సర్వలోకప్రకాశుండవు. దేవతల
కుంగూడ దుర్నిరీక్ష్యంబగు తేజంబుగలనీకు నమస్కారము. సురసిద్ధగణాన్వితం
బై భృగ్వత్రిపులహాది మునిస్తుతంబయి యవ్యక్తంబయి వెలయునీరూపంబునకు

వందనంబు. వేదవిన్నిత్యవేద్యంబై సర్వజ్ఞానసమన్వితంబై దేవగణాద్వివేదవతంబై
యలరునీరూపంబునకు నతితతులు. విశ్వకరణక్షమంబై విశ్వభూతంబై వైశ్వా
నరసమర్చితంబై విశ్వస్థితికారణంబై యవేద్యంబై యమరునీరూపంబునకుఁ
జేమోడ్పులు. యజ్ఞవేదలోకములకంటెఁ బరంబై పరమాత్మాభినుతంబై తన
రారు నీరూపంబునకు మ్రొక్కులు. అవిజ్ఞేయంబై యనాలక్ష్యంబై ధ్యానా
గమ్యంబై యవ్యయంబై యనాదినిధనంబై వెలయు నీరూపంబునకు సాష్టాంగ
ప్రణామంబులు. కారణకారణున కివె నమస్సులు. పాపవియోచనుని కివె వంద
నంబులు. అదితివందితున కివె జేజేలు. రోగవినాశనున కివెనతిశతంబులు. 1395

తే. సర్వవరముల నొసఁగుచుసర్వసుఖదుఃఖగుచు సర్వధనప్రదుం డగుచు సర్వ
మతి నొసంగుచు నలరుద్యుమణికి నివియె, వందనంబులు మఱియునువందనములు

చ. అని యిటు సన్నుతించు నమృతాంధసులం గని దుర్నిరీక్ష్యమై
తనరెడుతేజ మూపి తనలై జనరూపము నాశ్రయించి చ
క్కనిశుభ మీయఁజాలి శుచిఁ గ్రాలినవాక్కు వచించె నిట్టు; లో
ఘనమతులార! యేవరము గానఁగఁగోరితి రిప్పు చెప్పఁడి. 1397

క. అన దేవత లిట్లని రో, వనజప్రియ! తైజసముగ భాసీలురూపం
బును జూచి యోర్వఁ జాలము, కనుకన్ సహనీయమూర్తిఁ గ్రాలుము ప్రీతిఁ.

చ. హిత మగు దాన లోకముల కెల్ల మహేశ్వరయంచు వేడఁగం
జతతిహితుండు వారిఁగని సాంత్యనపూర్వకభాషణంబులన్
హితమతిఁ బల్కె నట్లె ధరియించెద సహ్యశరీర మంచు నో
క్షితిసురులార! తత్ప్రభృతసిద్ధులు యోగులు సాంఖ్య లాదృతిఁ. 1399

ఆ. మోక్షకాంక్షులైన మునులు హృదంతర, సంస్థ ద్యుమణి నాదిశక్తియుతుని
ధ్యానయోగనియతిఁ దలఁచుచు నుందురు; సకలలక్షణయుతిఁ జాలువాఁడు.

సీ. సర్వపాతకములసతముచేసెడువాఁడు భాస్కరుసేవించి పాపగణము
పోవశుద్ధుండగుఁ; భావకునర్చయు వేదపాఠంబునువిమలభూరి
దక్షిణాన్వితమహాధ్వరము లొనర్చుట యనునివిభాస్కరు నాశ్రయింపఁ
గలుగుఫలంబులఁ గనఁ బదాఱవపాలు నీయఁజాలవు, సిద్ధమిది మఱియును

తే. దీర్ఘములయందుఁ బరమమౌ తీర్థ మితఁడె; మంగళములందు నిరుపమ మంగళంబు
భానుఁడే యకాను బరిశుద్ధవస్తువితతి, యందు జూడఁ బవిత్రుఁ డీయర్కుఁడెయగు.

క. సురపతిముఖ సంస్తుతు భా, స్కరు నెవ్వరు వందనముల సంతస మందఁ
వరభక్తి జేయుదురొ వా, రరయఁగఁ బుణ్యాత్మ లగుచు నర్కుఁ గనంగఁ.

క. చని యందునుండ్రు; నా విని, మును లిట్లని రోమహాత్త! పూషుని నామా
ళిని నష్టోత్తరశతమును, వినఁ గోరుచు నుండు మద్ది వినిపింపఁగ జే. 1403

- క. అనవిని సరసిజభవుఁడి, ట్లనియెను వచియింతు వీనులరంగ గుహ్యం
బనఁదగి స్వర్గము మోక్షం, బును నీయఁగఁజాలు నామములసంఘంబు. 1404
- వ. సూర్యుం, డర్యముండు, భగ, త్వష్ట్య, పూ, మార్క, సవిత్ర, రవి, గభ స్తిమ
న్నామంబులు, నజ, కాల మృత్యు, ధాతృ, ప్రభాకర, పృథివ్యప్రేజో వా
య్యాకాశ, సోమ, బృహస్పతి, శుక్ర, బుధాంగార కేందువివ స్వద్దీప్తాంశు
శుచి, శౌరి, శనైశ్చర, బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రస్కంద వైశ్రవణ యమవైద్యుత, జత,
రాక్షసైంద్రంధన తేజఃపతి, ధర్మధ్వజ, వేదకర్తృ వేదాంగ, వేదవాహన కృత
త్రేతా ద్వాపర కలి సర్వామరాశ్రయ కలాకాష్ఠాముహూర్త త్తపా యామ
క్షణ, సంవత్సరక, రాశ్వత్థ, కాలచక్రవిభావసు, పురుష శాశ్వతయోగి వ్యక్తా
వ్యక్త సనాతన కాలాధ్యక్ష ప్రజాధ్యక్ష విశ్వకర్తృతమోనుష, వరుణ, సాగ
రాంశ, జీమూత, జీవనా రిఘ్న, భూతాశ్రయ, భూతపతి, సర్వలోక నమస్కృ
త, స్రష్టృవివర్తక, యజ్ఞ, సర్వాద్యలోలు, పానంత, కపిల, భాను, కామద,
సర్వతోముఖ, జయ, విశాల, వరద, సర్వభూతహితరత, మనస్సు పర్ణభూతాది
శీఘ్రగ ప్రాణధారణ ధన్వంతరి భూమకే త్వాదిదే, వాదితిసుత, ద్వాదశాత్మ
రవిదక్ష పితృమాతృ పితామహస్వర్గద్వార ప్రజాద్వార మోక్షద్వార త్రివిష్ట
ప దేహకర్తృ ప్రశాంతాత్మ విశ్వాత్మ విశ్వతోముఖ, చరాచరాత్మ, సూక్ష్మాత్మ
మైత్రేయ కరుణాన్విత, నామంబు లమితతేజసుండగు భాస్కరు న్ద్యోతరశత నా
మంబులనం బ్రసిద్ధంబులు. ఇవి సురగణపితృ యక్ష నేవితంబులు, నసురనిశాకర
సిద్ధవందితంబులునగు. కనకహుతాశన ప్రభుండగు శ్రీసూర్యదేవునకు నమస్క
రించు చున్నాడను. ఎవ్వఁడు సూర్యోదయకాలంబున సుసమాహితుండై
యీ నామంబులఁ బఠించునో వాఁడు పుత్రదారధనంబులం బొందు. జాతిస్త
రత్వంబు వానికి లభించు. స్మృతిమేధలుగలుగు. దేవాదిదేవుం డగు. శ్రీసూ
ర్యస్తవం బగు దీనిని బరిశుద్ధమనంబున ధ్యానించిన శోకదవాన్ని సాగరంబు
నుండి తరించి యథేప్సితఫలంబులం గాంచు నని పలికి బ్రహ్మమరల నిట్లనియె.

ముప్పది రెండవ యధ్యాయము.

— రుద్రసూహృత్త్యము. —

- తే. సర్వగతుండయి త్రిపురారి సర్వశక్తియై త్రిలోచనుడై తుహినాంశుబింబ
మందు నర్థము శేఖరంబై వెలుంగఁగా నుమాప్రియుండై దేవగణనుతుండయి.
- క. సురలను గంధర్వలమా, నిరమాణవిద్యాధరులను నిర్మలసిద్ధి
బరఁగెడు సిద్ధాదిసురో, త్కరములఁ బరువెత్తఁ జేసి దక్షునిఁ గడిమి. 1407
- క. క్రతు వొసరించుచు నుండఁగ, క్షీతిఁ బడఁగాఁదన్నె యజ్ఞ సిద్ధియుఁ జెడఁగా
మతిమంతులార! యజ్ఞం, బతులితరత్నాధ్య మగుచు నమరాన్వితమై. 1408

- తే. సర్వసంభారనిబిడమై సాధుమాని, జాప్తమై యుండె దాని దతుండు చేయ
నీశ్వరుం డేగి యాతని నిలఁ బడంగఁ, దన్నెఁ దచ్చోర్యమునకు సంత్రస్తులగుచు.
- చ. సురపతిముఖ్యులైన దివిజుల్ స్థితిఁ బొందంగ లేక యీశునే
శరణము వేడ వారల విశాలకృపం గొనికాచె; నాతఁడే
వరదుండు శూలపాణి వృషభధ్వజుఁ డంతకభీకరుండు ని
ర్జరనుతుఁ డీశ్వరుండు మునిసత్తమ పూజితహదుండై తగున్. 1410
- తే. ఆమహాదేవుండే యుత్కలాఖ్యదేశ, మందు నేకామ్రకం బననలరు డ్దేత్ర
మందు నలరారుఁ గోర్కుల నఖిలభక్తజనులకొసంగుచు నన మునిసత్తములును.
- ఉ. భూతహితక్రియాకరణ పూర్ణముదన్విత చిత్తపద్మండ
భూతవిభుం డ దేలొకొ విభుండగు దతుని యజ్ఞకార్యమున్
జేతము పొంగఁగాఁ జెఱచె సిద్ధసుపర్వులు కాచుచుండఁగా
ధాతవు నీవు సర్వమును దప్ప కెఱుంగుదు ఖిల్లుగావునన్. 1412
- చ. తెలుపుము మాకుఁ బూర్ణముగ దీని విధం ఓదియిట్లు లాటకుం
గలుగును గొప్పకారణము గానియెడన్ సవహంతయానె శ్రీ
గళుఁ డని మాకుఁదోఁ చెడినికామము దీని పొంగఁ గోర్కమా
కలరెడు నన్న బ్రహ్మయు మహాదృతి నిట్లని తెల్పె వారికన్. 1413
- సీ. వినుండు దతునకును దనయలై రెనమండుగురు వారు భర్తలఁ గోర్కఁగొలుచు
చును బ్రీతితనరంగ శుభతమాచారలై యుండంగ దతుఁ డయ్యువిదల నొక
పర్యాయ మాత్మీయ భవనమునకుఁ గొని వచ్చి వస్త్రంబు లాభరణములును
వారలు గోరినభంగి నొసంగఁగా జనకు నింటనె వారు సమృదమున
- తే. నుండి; రవ్వారియందు సర్వోన్నతగుణ
ములకు రాశి యనంగను బొలిచి జ్యేష్ఠ,
యగుచు నీశ్వరపత్నియై యలరు సతియుఁ
బిలువఁగాఁబడ దయ్యెఁ దత్పితయు మదిని. 1414
- క. తనయల్లుని శంకరు దూఱ్యునిగం దలపోసె నీశుఁ డుద్యమమున మా
మను గౌరవింపఁ డయ్యెను, దనమది నేయీసు లేక తత్త్వవిదుండై. 1415
- ఆ. సహజ మైనయట్టి శాంతంబునన్ దన్నుఁ
దానె తలఁచుకొనుచు దైవ మొండు,
తనకు వంద్యుఁ డెచటఁ దలఁచిన లేడని
యెఱింగియుంట మామ యీతఁడనుచు. 1416
- క. తనమది నెఱింగియున్ వం,దనముల నొనరింపఁద్రొమ్మె; దతుం డీతం
డుననున్ గౌరవదృష్టిం, గనఁ డంచుఁ దృణించె నతనిఁ గన్యను సతినిన్. 1417
- చ. తనసహజాత లెల్లరును దండ్రీగృహంబును జేరియుంట దా

- విని సతి తండ్రి త న్బిలువ వేడుక నొందమి నెంచకే చనెం
దనమతి? దక్షుఁ డాసతిని దక్కినీనపు త్రిక లట్లుచూడ కొ
య్యన సతిహీనగాఁ దలఁచి యహ్వాదృతిఁ బిల్వకయుండె గర్వియై. 1418
- చ. జనకు ననాదృతిం దలఁచి చయస్త్వినఁ గ్రోధ మమర్షయుం బెనం
గొన సతి యిట్లు పల్కెఁ; దొల్పి కూఁతు ననుక మరియాదమీఱఁగాఁ
గనుఁగొన కిట్లనాదృతిని గన్యకఁ లందఱు చూడఁ జూచుటే
జనక యనర్హ మేనుగద సర్వకర్మమారికలందుఁ బెద్దజా. 1419
- ఆ. సత్కరింపఁదగిన చంద మెఱింగియుఁ, గొలఁదిచూపుచేతఁ గుండఁజేసి
తేను దొలికుమారి నెల్ల గుణంబులఁ, బెద్దదానఁ జుమ్ము ప్రియ మొనర్పు. 1420
- చ. అనవిని ర క్తనేత్రుఁడయి యా గ్రహ ముట్టిపడంగ దక్షుఁ డి
ట్లనియె; మదీయపుత్రికలు హామ్యగుణోన్నత లెల్లఁ జూడఁగా
నినుఁ గడు మించువా రనుచు నేనె వచించెద వారిభర్తలో
వినుతగుఁ ప్రసిద్ధులయి వేడుక నుందురు నాదుచెంగట 1421
- సీ. బ్రహ్మిష్ఠులై మహావ్రతనిష్ఠులై గురుయోగులై ధర్మవిదుత్తములయి
సద్గుణైశ్వర్యసం స్తవనీయులై నీదుపతికంటె సధికులై వజ్రలువార;
లందు వసిష్ఠాత్మ లట్లె పులస్త్యుంగిరసులును బులహండుఁ గ్రతుభృగువులు
మఱియు మరీచియకమానియు ననువీరు జామాతలందు శ్రేష్ఠతనుగాంతు
తే. రిట్టివారలతోఁ బగ పెట్టుకొనియె, నీదుపతి వీరు నతనితో నిత్యవాద
ములను జేయుచునుందురు నెలుఁడు నీదు, భర్త గావున నిన్ను నే వదలినాఁడ. 1422
- క. హరుసంబంధంబున నీ, వరయ పం బ్రతికూలవైతి వని దుర్బుధిం
బరిహతుఁడై దక్షుఁడు భీ, కరశాపము నొందఁగోరి కడు మూఢుండై. 1423
- క. మును లెంతచెప్పినకాదా, వీనకయె క్రుధఁ బూనియున్నఁ బితరుని గని శం
భునిపత్నియైనసతి యి, ట్లనిఁ మొక దుర్బుధి నాపునాశయ మొప్పక. 1424
- క. మనసున వాక్కునఁ గర్తం, బున దోష మెటుంగనట్టి భూతేశ్వరు నీ
శుని గర్హించితి వందునఁ, దనువుం ద్వద్భవము విడువఁ దలఁచితి దీనిక. 1425
- చ. అని వచియించి యాసుదతి యాయవమానము నెంచి దుఃఖముం
గని తనభర్తృపాదములు గాఢపుభక్తిని లోఁ దలంచి వం
దనముల భర్తఁ బ్రితిని గనందగు నంచు గరద్వయంబు నొ
య్యనముకుళించి యిట్లనియె నాయవమానము తొందఱింపఁగక. 1426
- సీ. ఎందునే జనియింతునేని భాస్వతను వలరంగ ధర్మంబు నాశ్రయించి
జ్ఞానసంయుక్తనై శంకరుపత్నీనై యొప్పెడునట్లు చేయుము మహాత్మ
జగదీశ్వరా యని శపథరూపంబున వచియించి యచ్చట భక్తిమీఱ
నుపవిష్టయై రోష మొప్పుంగఁ దనువును విడువంగఁ దలఁచి శ్రీవిశ్వనాథుఁ

- తే. బతిని దలఁచుచు నగ్నిసంబంధ మైన
యాత్త నాత్తను గూర్చి ప్రాణానిలముల,
మెల్లఁ గదలించి యంగాళి నెసఁగువాయు
పులను నొకచోటఁ జేర్చి యుజ్జ్వలహుతవహు. 1427
- క. మండింపఁజేసి తను పు, ద్దండజ్వాలలను భస్మతం గాంచంగా
జండతరయోగశక్తిని, జండీశునిపత్ని చేసె సరగున నంతక. 1428
- చ. తనపతి దత్తుగేహమునఁ దా నవమానము నోర్వఁజాలకే
తనువుఁ ద్యజించె యోగమునఁ దండ్రీయుఁ జూచుచు నూరకుండె నం
చును విని శూలపాణి యనశోభిలు శంకరుఁ డాకుమారికా
జనకుల కైనవాదమును సర్వము తా విని తత్త్వ మంతయుక. 1429
- చ. తనమది నిశ్చయించి యిదె దత్తుఁడు నాశము నొందువేళ వ
చ్చె ననుచు వేమహాగ్రహముఁ జెంది వచించె; దురాత్మ! దక్ష నీ
తనయ త్వదీయగేహమునఁ దా నవమానిత యయ్యెఁ దక్కునీ
తనయలు వారిభర్తలును దద్దయుఁ బ్రీతిని గాంచు చుండఁగక. 1430
- క. కనుకక వైవస్వతమను, వొనరంగా ధర్మమార్గ మూని జగములం
గనువేళ నీమహర్షులు, జనియింతు రయోనిజులుగఁ శాపవశమునక. 1431
- ఆ. నీదుయజ్ఞమందు నిల్తురు త్వద్యజ్ఞ, మద్ది చాతుషుఁ డననలరు మనువు
నంతరమునఁ జెడెడు నని మోనులకదత్తుఁ,దా శపించె భార్యుఁ దలఁచి తలఁచి.
- క. మనుజుండై చాతుషుఁ డ, న్నను వొప్పెడువేళ నాదుమామ ప్రచేతో
జనపతికిం బుత్తుండై, జనియింపం గలఁడు దక్షజనపతి యనఁగక. 1434
- వ. ప్రాచీనబర్హికిం బొత్తుండు కాఁగలండు. మారిషయను వనితయాతని కాజని
యందుఁ దల్లి యగు. అత్తతీ నే నీతనియజ్ఞంబు ధ్వంసంబుఁ గావించు. ధర్మకా
మార్థ యుక్తములగు కార్యంబుల దత్తుం డొనరింప విఘ్నంబు నేన గావించు
నని శపించిన దత్తుం డాశాపం బెఱింగి కోధంబున నిట్లనియె. 1435
- క. నాపైఁగల కోపంబునఁ, బాపాత్మా! మునుల కిట్లు పంతంబుమెయిక
శాపం బిచ్చితివిగదా, కాపురుషుఁడ వౌట నదియె కారణముగనే. 1436
- క. నిను శపించెద నింక న, వనిదేవత లలర యజ్ఞభాగంబుల ని
చ్చు నపుడు నిను వర్జింతురు, ఘనులౌ భూసురులు యజ్ఞకల్పమునందుక. 1437
- సీ. నీ కాహుతిని నిడి నిర్మలహస్తముల్ మలినంబులై నట్లు మదులఁ దలఁచి
జలముల స్పృశియింతు శాస్త్రసమృతమని; నీవిందె యుండఁగలావు దివము
వదలి యుగక్షయవర్యంత మింకను భూతలంబున నిన్నుఁ బూజ్యుఁడ వని
సురలతో హామంబు శుభతమమంత్రాళి వేల్చి కుందురుగాక విధిహితముగ

తే. ననుచు శపియించె; నీశ్వరుండును రుద్రుగ
నయనుండై వర్ణములు నాల్గు నాకివరుల,
కిచ్చుపూజల నేఁ గొన నిచ్చుగింప
వారలం గూడి వేటుగా వానిఁ గొనుదు.

1438

క. లోకంబుల కెల్లను భూ. లోకమె యాది యగు నట్టులుగ నొప్పుట నీ
లోకమ్మనె, ధరియించెదఁ, బ్రాకటదోశ్చక్తి స్వేచ్ఛ వఱలుచునుండఁ. 1439

ఆ. నీదునాజ్ఞ గాదు నీచాత్త! భూలోక, మేను దాల్పు జగములెల్ల స్థిరతఁ
గాంచు దాన నిట్లుగాన నే నిం దుందు, నీకువెఱచి కాదు నీచదక్ష. 1440

చ. అని యిటు లుద్ధతం బయినయట్టి మహత్తరతేజఃమొప్పుశం
భునిదగు శాపవాక్యములఁ బోలఁ దలంచి ప్రజాపతిత్వముం
గనుతనువుం ద్యజించి మృతిఁగాంచెడుమర్త్యతనుత్వ మొందె: నం
త నతఁడు యజ్ఞకర్త యయి తా నొనరించెను బెక్కుజన్మముల్. 1441

క. సుర లందులకుఁ సాయం, బరుదుగఁ జేయంగ దక్షుఁ డధ్వరశతముల్
ధర నొనరించెను; సతియుఁ, శరీరముం బాసి యీశు శంభుఁ దలఁచుచుఁ.

సీ. వైవస్వతమనువు వసుధ ధర్తంబును బాలించువేళను బర్వతేంద్రుఁ
డైన శీతాద్రి మేనాహ్వాయమున నొప్పుభార్యయం దుమయనఁ బరఁగు పుత్రి
కను గాంచె; నామెయే మును సతీదేవి నాఁ బ్రఖ్యాతి వహియించి పర్వతేంద్రు
నకుఁ దనూజాతయై ప్రకటికీర్తిం గాంచి యుమయనుపేరున నొప్పుచుండె;

తే. భవునిసహధర్మచారిణి పడఁతి; భవుఁడు
నుమయే పత్నిగ నై యొప్పు నుండువాఁడు
తనదుమది నెప్పు డుమను గోరునొ తదుత్త
రక్షణమునందె యామెభార్య యగుఁ బ్రీతి. 1448

క. మునివరుఁ డగుకశ్యపునకు, వనితామణి యదితి యెట్లుభార్యయగునొ యా
వనజాక్షునకును శ్రీసతి, తనకారునొ భార్యయయి నితాంతము ప్రీతిఁ. 1444

తే. శచియు శతమఖుపత్నియై శాశ్వతప్రమదము నెట్లొందెనో విష్ణు నుదితతేజః
గీర్తి యెట్లు వరించెనో యార్తిహరుని, భాను నుష యెట్లు కోరెనో వాంఛమీఱ.

తే. ముని వసిష్ఠు నరుంధతి మన మలరఁగఁ
గోరెనో యెట్లు వీరెల్ల నారయంగ
విడువ కుందురు పతుల నవ్విధమున నుమ
శంకరుని బాయఁజాల దేజనిఁ దలఁపఁగ. 1445

వ. ఇట్లుప్రాచేతసుండగుదక్షుండు చాక్షుషమన్వంతరంబునఁబ్రాచీనబర్హికిం దొత్తుం
డై ప్రచేతఃపుత్రుం డయ్యె. ప్రచేతసులు దశసంఖ్యాకులు మారిషయను భార్య

యందుదక్షునింగనిరి. రుద్రశాపంబున భృగ్వాదిమును లెల్లమహర్షులై జనించిరి. ఆద్యత్రేతాయుగంబున వైవస్వతమనుయజ్ఞంబున వారుజీతనువుం దాల్చి ఋత్విక్కులైరి. జన్మాంతరమున వారి కీశాపంబు వ్యధాపేతు వయ్యె. దక్ష త్ర్యంబకులకు శాపంబులు పరస్పరశాశ్వతవైరకారణంబు లయ్యె. కాన వైరి యందు సంశయబుద్ధి నునుపఁదగదు. వైరంబే వారికి స్థిరతం గాంచు. శుభా శుభకర్తంబులు జన్మాంతరమందును బ్రాణుల వదలకుండు మఱియును. 1447

[క. తనువును మఱియొకదానిని గనిన స్వభావంబుగా స్వకర్తంబులు పాయను జాలకుండు; వాసన,యనునది దేహాంతరమునయందును నంటున్. 1448

క. కనుకన్ దుఃఖము ప్రాప్తిం,చిన జ్ఞానము గల్గునతఁడు చింతింపంగా జనదు;] మఱి జంతువులకున్, గనఁబడు విఖ్యాతి స్థిరముగాక నశించున్. 1449

క. కనుకన్ వగవం జనదన,మును లిట్లుగఁ బ్రశ్న సేయఁబూని రజునితో వనజాసన! మును రోషం,బున దక్షునిపుత్రి సతియుఁ బూనిక మేఱయన్. 1450

చ. తనువుఁ ద్యజించి శీతగిరితల్లజు గేహమునందుఁ బుట్టె నే యనువున? వేఱుదేహమునయందును శంకరుసంగతిం గనం గను దగె నెట్లు? వారిదయి కమ్రతరంబుగ నొప్పువాదమున్ విసవిన వేడు కయ్యెఁ గడు వేడ్క వచింపుము మాకు నంతయున్. 1451

తే. అలరె నేవిధిగాఁగ స్వయంవరంబు, జన్మమున నందు నాసతీశంకరులకు జరగినట్టి వివాహ మాశ్చర్యకరము,గాన సర్వము నిపుడు పల్కఁదగు మాకు.

క. పరమపవిత్రం బగుశం,కరుగాథ మనోహరమ్ముగాఁ దనరారున్ సరసిజలోచన చెప్పుము, ఫరికించి యటన్న బ్రహ్మ పరమాదృతితోన్. 1453

చ. ఊతిసురమానులార! వినఁజెల్లును శంకరపార్వతీపతి త్రతమచరిత్ర మద్ది యఘరాశి నడంచుచు సర్వకామసం తతుల నొసంగు; నొక్కతరుణంబున మానిమహేంద్రుడై మహా వ్రతనియయాన్వితం డగుచు భాసిలు కశ్యపమాని స్వేచ్ఛఁగన్. 1454

చ. సదనముఁ జేరరాఁగ గిరిన త్తముఁ డౌహిమవంతుఁ డాదృతుల్ పొదల సపర్యలం దనిపి పుణ్యదమై తగి ఖ్యాతినెంతో యీ యఁదగిన వార్తనుం దెలియునాశయ మూని వచించె నిట్టు లో సదయ! మునీంద్ర! దేన సువిశాలమనోహరకీర్తి యబ్బెడున్. 1455

తే. అక్షయము లగులోకంబు లమరు దేన, నర్చనీయతయుం గల్గు నరయ దేన నట్టిదాని వచింపుమా యనినఁ గశ్యపముని యివ్వధమునఁ దమిఁ బల్కెనపుడు.

క. వినుము మహాబాహు! నా,కనువుగ నివియెల్లఁ గలిగె నమలావత్యం బుననే బ్రహ్మత్వము ముని,జనవర్యత తద్విధంబుఁ జక్కఁగ నీవున్. 1457

- క. వినఁదగియుండు నెఱింగియు, ననుఁ బ్రశ్నించెదపు శైలనాథా యైనక
మును నేఁజూచినవిధమును, వినిపించెద నే నదెట్టివృత్తిం గొనుచుక. 1458
- క. కాలంబు పుచ్చినాఁడనొకై లేంద్రా వినుము నీకుఁ జక్కఁ దెలిపెదక
జాలదినంబుల క్రిందట, నే లలి వారాణసిఁ గన నేగితిఁ బూన్కిక. 1459
- నీ అం దుండుతఱి వోయమమందునూత్నవిమాన మనుపమంబుగఁ గాననయ్యె నద్ది
మూల్యమిం తనుచుఁ జెప్పుట కసాధ్యంబయి యలరా రె దానికి నరయఁ గ్రింద
గర్తభాగంబునఁ గలిగె మహార్తనాదం బది వినఁబడి యెం బటువుగఁ
దద్విధం బెల్ల నాతపసునఁ గల్గుశక్తి నెఱింగి దాఁగియుంటిని సమీప
తే. మందెఁయంతట శై లేంద్ర! యవనిసురుఁడు
నియమవంతుఁడు పరిశుద్ధనిశ్చలమతి
తీర్థమజ్జనపరిపూతదేహుఁ డమల
తప మొనర్చిన పుణ్యండు దాంతుఁడునయి. 1460
- క. అరుదెంచె నచటికాభూ, సురుఁ డిటు వేగంబ మున్ను ఊఁగి నొకట భీ
కరశార్దూలము తఱిమినఁ, బరికంపితదేహుఁ డగుచు భయసాంద్రుండై. 1461
- క. నేనెందుదాఁగియుంటినొ, యానెలపునఁ దగినగర్త మది కన్పడఁగా
త్వానిర్జరుఁ డాంతం డటఁ, గానంబడు వీరణంపుగంట నిడుపుగక. 1462
- తే. ఆశ్రయించి ప్రేలాడెడు నట్టిపితరు,లను మహార్తులఁ దాఁగనుఁగొనుచు నార్తుఁ
డగుచుఁ బ్రశ్నించె నిట్లని యార్ద్యులార,మీర లెవ్వారొ యిట్లుండుకారణంబు.
- క. ఏమో యీ స్తంభంబున, నీమాడ్కిక ప్రేలుచుండు తేలొకొ మీవె
మోము లధోవ్యాఘ్రములై, వేసులు దుఃఖించుచుండువృత్త ము దేమో.
- తే. దేన నీదుఃఖములు తీలుఁ గానఁబడవు
జగతి నిట్టివి.నాకెప్పు సరగఁ జెప్పు
డనినఁ బితరులు బ్రాహ్మణుఁ గని వచించి
రేము కృతపుణ్యుఁ డనెడు మహీసురునకు. 1465
- క. పితరుల మైతిమి మఱియును, బితామహులతోడ వారిపితరులతోడక
పెతలం బొందెద మిట నీ,దుతగనికర్తమున; నీకుఁ దోఁపదె యిదియుక. 1466
- చ. నరక మిదొను గర్తమనునామమునం దగియుండు నిందు నీ
వరయఁగ వీరణాకృతిని నందుచు మా కిపు డాశ్రయంబుగాఁ
బరఁగితి విట్టి స్తంబమును వారక యాశ్రయమయ్యె నంచుని
క్కరణిని ప్రేలుచుండు మిలఁ గాయము దీనిని నీవు తాల్చుచుక. 1467
- క. జీవించి యుండుదనుకనె, యీవీరణమును సమాశ్రయించి యదెట్లో
యీవెతలం బొందుదు మీ,వేవేళ మృతుండ పొదు వేమెల్లరముక. 1468

- చ. నరకము నొందువారలమె నాయన! భార్యనుగూడి సంతతి
బరమముదంబునం గనిన పక్షమునక బరిము క్తపాపత
నరకము వీడి పుణ్యగతి న్యాయవిధంబునఁ బొందువార మో
వరతనయా తపంబునను భవ్యమహత్తరతీర్థయాత్రలక. 1469
- క. గతి మాకుం గల్గదు స, న్నతివై మామతమును విని మానినితోడక
సుతులం గాంచుము మము దు,ర్గతినుండి తరింపఁ జేయఁగా నూల్కానుమి.
- చ. అనుటయు నాతఁ డానుడుల నాత్మఁ దలంచుచుఁ దండ్రితాతలం
గనుఁగొని దుఃఖమంది మిముఁ గాతీయఁ బెట్టిన నీచుడక ఊమిం
పనుదగుదుక వరించెదను భామిని సద్గుణశీల నంచు నీ
శుని గిరిజాపతిం గొలిచి సూన్యతభాషణతత్పరుండునై. 1471
- ఆ. వారి నుద్ధరించి వరుసఁగాఁ బితృగణమందుఁ జేరఁజేసె; నతఁడె రుద్ర
దయితుండయి సువేశుఁ డనుపేరఁదగి రుద్ర, గణవరుండు నగుచుఁ గ్రాలె భూతి
- చ. కనుకనె నీవు సాధుమతి కల్పితశక్తిని ఘోరమాతపం
బును బొనరించి యోతుహినభూధర! సాధుగుణాధ్యయైన స
త్తనయను గాంచు మంచు మునితల్లజుఁ డాడి చనంగ నాతఁ డా
దినమునయందె పూన్కితగఁ దీవ్రతపంబును బూనెఁజేయఁగక. 1473
- ఆ. నియమమూని తపము నిర్భరభక్తిచే, దనకుఁదృష్టి గలుగ నొనరిచె; నట
ననుచు బ్రహ్మ వలికె మునులార ననుఁగూర్చి, తపము చేయ నే ముదంబు నొంది.
- చ. ధరణిధరేంద్రపాలికి నితాంతవరంబుల నీయఁగోరియే
యరిగి గిరిశ; నీతపము నారసినాఁడ ముదంబు నొంది నీ
పరిసర మిట్లుచేరితిని బాగుగ నీమదిఁ గోరినట్టి స
ద్వరముల నీయ వచ్చితిని వైశమ కోరుము నీకు మేలగుక. 1475
- చ. అనవిని పర్వతోత్తముండహార్యముదంబున నన్నుఁగాంచియి
ట్లనియెఁ గృపాకరా? ముదము నందితివేని సమస్తసద్గుణా,
ధ్యని సుతు నిష్ఠు నా కిదియె యొప్పువరం బనియొక్కి వేడు భూ
ధ్రాన్యపతిఁ జూచి యట్టులె వరంబు నొసంగెద నంచుఁబ్రీతిమై. 1476
- చ. మనమున నీవు కోరినటు ధృధరనాయక యీమహాతపం
బునకు ఫలంబుగాఁ గలుగుఁ బుత్రిక వేటొకభంగిగా మనం
బునఁ దలపోయఁగా వలదు పుత్రిప్రసాదమునక దిగంతకీ
ర్తిని గయికొందు వందునఁ బరిస్ఫుటసంపద లొందు ని న్నొగి. 1477
- సీ. దేవతార్చితుండవై తీర్థకోటియుతుండ వొడువు శుద్ధపుణ్యంబులకు ని
ధానమ వొడువు; మానితుండవు నీవె నిర్లరులందును; నీకుమారి

దేవతాగణనమద్ధివ్యపాదాబ్జయై వజ్రలఙ్కాలైడుఁ జామ్మ వసుమతీధ్ర
యింక నిద్దలు సుత లెసఁగుదు రట్టులే యనివల్కి నేజోయితిని స్వలోక

తే. మునకు; సంతటఁ జిరకాలమునకు మేన

యనెడుతనభార్యయందుఁ బుత్రిని సులగ్న,

మందుఁ గనియె నపర్ణయై యామె తనరెఁ

బుట్టినప్పటినుండి యాపుత్రి యాత్మ.

1478

ఆ. ఏకపర్ణి యగుచు నేకపాటలయయి, యుండెఁ దద్రహస్య మొప్పు నిట్లు
లమలమకాసులార న్యగ్రోధ మేకప, ర్ణ మనఁ బిల్వఁబడు ధరాతలమున 1479

వ. పాటలం బేకపాటలయనంజెల్లు. ఏకపర్ణం బాహారంబుగా గృహంబు నెడఁబాసి
తపస్సు చేయసంకల్పించె. దేవదానవులకు దుష్కరంబయిన తపంబును శతవ
ర్షసహస్రంబులు చేయఁబూని యాహారం బేకపర్ణంబుగా నేకపర్ణాఖ్యఁడగు నా
యపర్ణ గృహంబెడఁబాసె. కొంతకాలం బేకపాటలం బాహారంబుగాఁగొనుట
యేకపాటల యనంబరఁగె. వర్షసహస్రంబు పూర్ణంబగుదాఁక నిట్లు పార్వతీ
సహచరిణులు గూడ నిట్లే యాహారంబుగాఁ దపంబు సల్పిరి ఏకపర్ణయు నేక
పాటలయు నని వారిపేరులు. అవ్వల సపర్ణయు నిరాహారయై తీవ్రతపం జూన
రింపఁ బూన నామె తల్లియగు మేనాదేవి యిట్లనియె. 1480

క. తనయా! నీవిటులన్న ముఁ, దినకయై తపమానియుండు తెగువకు దుఃఖం
బునుజొందెద నింక “నుమా”, యనియెన దేపార్వతికిని నాహ్వయ మొప్పెన్.

తే. తలఁపఁగ నుకారముర్విని దపమనియెడు, నర్థమిచ్చును మాయను నవ్యయంబు
వల దనెడునర్థ మిచ్చు నిట్టులు చెలఁగుటఁ, దపము వలదని పుత్రికిఁ దల్లి చెప్పె.

క. పేరదియే లోకంబున, సారప్రఖ్యాతిఁ గాంచె సన్తునులు సురల్
గారవమునఁ బూచించిరి, కోరిక విడుతల్లియే యగున్ భువి ననుచున్. 1483

వ. ఈకుమారీత్రయంబె సచరాచరప్రపంచం బయ్యె. వీరితపః ప్రభావంబె యీ
భూమిని ధరించియుండు. వారెల్లఁదపశ్శరీరలై యోగమునాశ్రయించి యుం
డిరి. ఆమూవురు మహాభాగలు. సుస్థిరయావనలు లోకమాతలు. బ్రహ్మచారి
ణులు నై సదాతపః ప్రభావంబున లోకంబు ననుగ్రహించు చుందురు. వారి
యందు నుమ పరిష్కయై జ్యేష్ఠయైవరవర్ణినియై యలరె. మఱియు మహాయోగ
బలోపేతయయి మహాదేవు నాశ్రయించె. దత్తకుండు నుశనసుండు ననువీ
రాకాలంబున భృగునందనులై వెలసిరి. ఏకపర్ణయు భృగునందనుండగు నుశన
సుం బతిగా వరించి దేవలుం గనియె. ఆపుత్రికా త్రయంబునఁ గనిష్ఠయగు నే
కపాటలయు నలర్కుని వరించి శంఖవిఖితులను నిరువురు తనయులం గనియె
కాని వారియోనిజు లనం బరఁగిరి. 1484

క. మునులారా! యుమ యన నే, మును చెప్పినకై లరాజపుత్రి మహాభీ

- తని గల్గించు తపంబును, బొనరించుచు నుండె లోకములు ఘూర్ణిల్లెన్. 1485
- క. పొగగప్పిన చందంబున, జగములు కనబడుటఁ జూచి సత్వరముగ నే
నగజాతచెంతకుం జని, తగ వొప్పఁగ నిట్టు లంటి ధన్యమనీషా. 1486
- క. కర మరుదౌ తపమున నో, ధరతనయా! త్రి భువనములు తాపం బందఁ
బరికింపక చేసెద వీ, శ్వరి వీవే కావె సృష్టి వైఖరి మోఱయన్. 1487
- క. నీవే పుట్టించితి వటు, గావున నాశన మొనర్పఁగా రాదుసుమీ
నీవే తేజం బొప్పఁగ, నీవసుధం దాల్తు విట్టులే కోరికచేన్. 1488
- క. జననీ! మది నేవాంధం, గొని యీఘోరంపుదపము కూడ దనక యి
ట్లనిశము చేసెదవో నే, వినఁ గోరెదఁ బ్రీతిఁ జెపుమ విశ్వస్తుత్యా. 1489
- క. కరుణింపు మెల్లజగముల, వరవర్ణిని! యనిన నుమయుఁ బరమప్రీతిఁ
సరసిజసంభవ! విను మి, క్కరణిని నే దేనిఁగోరి గాఢతపంబున్. 1490
- క. ఒనరించు చున్న దాననొ, మనమున నీ వెఱిగియు నిటు మరలం బ్రశ్నిం
పను జన్నె యన్న బ్రహ్మయు, మనస్విని! యెట్టివాంఛమదిఁగోరి యిటన్. 1491
- చ. అనిశము సత్తపంబు నియమాన్వితవై యొనరించుచుండు వో
జనని! యతంఁడె యిచ్చుటికిఁ జయ్యన వచ్చి తనంతనే వరిం
చును నిను; శర్వుఁడే ప్రభువు శూరశిఖామణి సర్వలోకపా
లనచఱుఁ డీశ్వరుండు ను విలాసకృతాఖిలలోకుఁ డెన్నఁగన్. 1492
- క. వరియింపఁ దగిన భర్తయు, నిరతము పూజ్యండు నగు ననింద్యచరిత్రా.
పరికింపఁగ మే మీశ్వరు, చరణవశంగతుల మనఁగఁజాలుదుమునుమీ. 1493
- సీ. శివకింకరులము సూ శివుండు మహాదేవుఁ డఖిలలోకేశ్వరుం డాద్యుఁ డతండు
పరమదయాపూర్ణుఁ డరయ నాదేవుండు నీయంతికమునకు నెమ్మితనర
నరుగు దెంచును మహాత్తరరూపుండై గాని వికృతరూపంబున వెలసిగాని
మఱిసమానాకృతి మైకొనియేగాని పరమాదృతిని మహేశ్వరుండు పర్వ
తే. తాధివాసుండు స్థావరం బనంగ జంగ
మం బనంగ నెసంగు నీమహితలోక
ముల కధీశుండు తొలిదైవ మిల నతండు
యప్రమేయుండు భూతేశుఁ డసదృశుండు. 1494
- క. తారాధీశవిహీనుండు, రాజన్నిరర్జరేంద్రునట్లు మహాతే
జో రాజితుండై భయకృ, ద్భారంజితుండై శివుండు వఱలును జననీ. 1495

ముప్పదిమూడవ యధ్యాయము.

శివుడు గౌరీహృదయము నెఱుంగఁగపటవేషమును బూని వచ్చుట; శివపార్వతులసంవాదము.

- చ. అని యిటుతెల్పి యాసరసిజాసనుఁ డింకను మానివర్యులం
గని యిటుపల్కె నే నిటులుగౌరిని బేర్కొని పల్కి సంతటన్
మునివరసంయుతిం ద్రిదశముఖ్యులు వేగమ యాపరాంబికం
గనుఁగొనఁ బోయి యిట్లునిరి కమ్రసరోరుహనేత్ర రాజితా. 1496
- క. దేవీ! నీ వెవ్వనిచే, నీవిధిసృజియింపఁ బడితొ యెవ్వఁడు నిన్నున్
జోవిడువఁజాల కుండునొ, యావిబుధేశ్వరుఁడె నీకు నగుఁ బతిజగతిన్. 1497
- క. పరశివుఁడె భర్త కాఁగలఁ, డురుతాపము గల్గఁజేయ నుంకించు మా
త్తరతపము చేయకుము భూ, ధరతనయా యనుచు దేవతావరులెల్లన్. 1498
- క. వలగొని యాపరమేశ్వరి, సులలితవాక్కుల నుతించి పొచ్చిరి స్వర్గం;
బెలమిన్ గిరితనయయు ని, స్తులభక్తి శంభుఁ డలఁచుచున్ దివిజోక్తుల్. 1499
- క. మనమున నెన్నుచు స్వాశ్రమమున నుండెన్; ద్వారభాగమున నున్నతిచే
గనఁదగియుండె నశోకం, బనఁబడు వృక్షంబు దాని నాగిరిసుతయున్. 1500
- ఆ. ఆశ్రయించి శంభు నాత్మఁ జింతించుచు
నుండ; నొక్కనాఁడు యోగివర్య,
వినుతపాదుఁ డమలవిధు భూషితోత్తమాం
గుండు సురార్తిహారుండు గుహజనకుండు. 1501
- క. అరుదెంచె వికృతరూపము, పరఁగన్ గిరిజాశ్రమంబుఁ బావనతమమున్
సురపూజితంబుఁ జూడఁగ, హరుఁ డప్పుడు హ్రస్వరూప మమరుచునుండన్. 1502
- క. కరయుగము హ్రస్వమై యెల్లరకుం గన్నడఁగ గతవిలాసముగా ను
స్థిరదేహ మొప్పు నాసిక, సరిగా క విభగ్నరీతి స్పష్టం బగుచున్. 1503
- క. కనఁబడఁ గేశమ్ములతుడ,లను బింగళవర్ణ మట్లొలయఁగాఁ జూడం
గను నేవ పుట్టఁ జేసెడు, తను వమరన్ వచ్చి మోము తగ వికృతంబై. 1504
- చ. కనఁగ నసహ్యమై యమరఁగాఁ దనుఁజూచిన వార లేటి కీ
తనువు సృజించె బ్రహ్మ యని తద్దయు నేవగొనంగ మెల్లఁగా,
ననియొఁ దఱస్వినీ! నిను మహాముద మొప్పు వరింప నెంచి వ
చ్చినననుఁ జూడుమా యనినఁ జేతము పొంగ హిమాద్రిపుత్రియున్. 1505
- ఉ. యోగసమాహితాత్మ యగు టొప్పుగ వచ్చినవాఁడు శంకరుం
డాగజచర్మధారి యని యారయఁ జాలినదౌట వేగ య
భ్యాగతు భక్తితత్పరత నాదృతిమీఱఁగ గారవించి నా
నాగమసూక్తరీతి హరు నర్చనలం దనుపంగ నెంచుచున్. 1506
- క. అంతర్భావవిశుద్ధయుఁ, జింతావిరహితయు నౌట శివుకృప నొందం

- జింతించి యర్ఘ్యపాద్యము, లంతట నర్పించి ప్రీతి యధికంబగుటకా. 1507
- సీ. మధుపర్క మొసఁగి సుమంబులఁ బూజించి పరమేశ్వరుని సర్వపరు ననంతు
శంకరు ధ్యానించి సరసోక్తులం బల్కె; శ్రీమహాదేవ సంసిద్ధయాప
నే నస్వతంత్రును మానితవిఖ్యాతిఁ గన్ననాజనకుండు గలఁడు జనని
కలదు వారలలో నఖండతరప్రభావమున రాజిలుతండ్రి వరుఁడు యోగ్యుఁ
- ఆ. డనుచు నిర్ణయించి నను నొసంగఁగఁ బ్రభు,వతఁడె దాన మీయ నర్హుఁ డేను
గన్యఁ గాన వారిఁ గాదని వరియింప, నర్హ మెట్టు లగు మహాత్మ చెపుమ. 1508
- చ. ధరణిసురేంద్ర! నీ వరిగి తండ్రిని నం దమిఁబెంచువాని భూ
ధరవరు నవ్యయాత్ముని నితాంతకృపాకరుఁ గాంచి వేఁడు మా
దరమున నీకు నన్నొసఁగఁ దండ్రి తలంచునయేని నిన్ను నేఁ
గరము ముదంబునం బతిగఁ గైకొనఁజాలుదు న్యాయమాటచేకా. 1509
- చ. అనుటయు నమ్మహాశివుఁ డహార్యపరాక్రమశాలి యాగిరిం
ద్రునితనుజాత పల్కిన యనూనతరార్థవచస్తతికా ముదం,
బున విని యట్టులే యరిగి భూధరు వేఁడెద నంచుఁబల్కి చ
య్యనఁజని కూఁతు నిమ్ము తుహినాద్రివరా కయికొందు భార్యగకా. 1510
- మ. ఊలిభృన్తాళియు రుద్రు నవ్యయునిగాఁ జింతించి తద్ధూప్య మ
ట్లతిమాత్రంబు వికారరీతి గను టత్యాశ్చర్యముం గల్గఁగా,
మతిఁ జేయంగ భయంబు నొంది తనయకా మన్నించి యీకున్న నీ
శిలికంతుండు శపింపకుండఁ డొసఁగం జిత్తంబు రా దేగతికా. 1511
- మ. కనుకం జేయఁగ నైనదెద్ది యనుచుకా త్తాభృద్వరుం డెంచి యి
ట్లనియెకా శ్రీపరమేశ! బ్రాహ్మణుల దేవాళికామహామాన్యులం
చనయంబుం దలపోయుచుండు నిసుమంతైనకా దిరస్కారముకా
గనఁ జేయంగఁ దలంపఁ బెండ్లి పలుకుల్ కాంక్షించి నేఁజెప్పెదకా. 1512
- మ. మునుపే యొక్కవిధంబుగా జరపఁగా బుద్ధిం దలంపంబడెకా
గనుకకా దాఁపక తద్విధం బెఱుంగ నింకంజేయువాడకా; మహా
జను లౌ నౌ ననఁగా స్వయంమరమదే సంతోషమేపారఁ జే
యను సిద్ధాంతము చేయఁగాఁబడియె నార్యా! సాగు నావేడ్కయుకా. 1513
- తే. ఆమహాత్మ్యవమండు నాయాత్మజాత, యెవని వరియించు నాతఁడె యింతి కగును
భర్త యిద్దియె నియమంబు బ్రాహ్మణాగ్రగణ్య!యన విని యాశితకంతుడజాఁడు.
- క. శైలాగ్రగణ్యు నభిమత, మీలా గని యెఱిఁగి గిరిజ యంతికమునకుకా
జాలఁద్వరం జని శంకరుఁ, డీలీలం బల్కెఁ బర్యతేశ్వరపుత్రీ. 1515
- క. జనకుండు నీకు స్వయంవర, మును గావించెద నటంచుఁ బూన్కిఁ బలికె నె

వ్వని వరియింతువొ యందును, వనితా యాతండె నీకుఁ బతి యగుఁజుమ్మి.
ఉ. ఈవచనంబు దెల్లముగ నీవెటుఁగన్ వచియించి నేవ్వచ్చఁగాఁ
బోవఁగ వచ్చినాడ స్వరుఁబోలినరూపము గల్లువాని నీ
వే వరియింతు గాని వికృతేక్షణు మాదృశునిన్ వరింతువే
కావున నీదుసమ్మతిని గాంతరొ పోయెద నంచుఁ బల్కినన్. 1517

సీ. పరమేశుభావంబుఁ బరికించి కృత్యంబుఁ జక్కఁగా నూహించిశంభుఁడు తను
దుర్లభగా మదిదోఁచుఁగా వచియించె నంచును భావించియతనికి మదిఁ
దనపైనఁ గల్గినయనురాగ మెంతయు గాఢతమం బనికాంక్షఁ దలఁచి
సుప్రసాదముఖుండు సురపూజాఁ డీశుండు తనుఁ గోరియే వచ్చెధన్య నైతి
తే. ననుచుఁ దలపోసి వచియించె నాదరమున, దేవతాధీశ! మఱొకరితిని దలంపఁ
జనునె నిన్నె వరించెద సత్య మిద్ది, యచ్చెరువు గల్లునే యిందు నరసిచూడ.

చ. పరశివ సంశయంబు మదిఁబాటిలునేని మదుక్తియం దదే
వరుసను నిన్ను నీక్షణమె భర్తగ నే వరించుదాన నా
దరమున నన్త్రహింపుము సతంబును నిన్ మది నిల్పియున్నయీ
తరుణిని బోవఁగాఁ దగదె దర్పకభంజన! సోమశేఖరా. 1519

చ. అని వినియంబునం బలికి యాగిరిరాజకుమారి పుష్పహా
రనియతహస్తయై నిలిచి రాజధరోత్తమకంతసీమయం
దునిచి వరించితిన్ నిను మహోత్తమరూపునిఁ బ్రాణనాథుఁగా
నని పలుకంగ సాంబశివుఁ డాదృతిఁ దన్ను వరించు నాసతిన్. 1520

క. కని పలికె నయ్యశోకంబును వాగమృతంబుచేతఁ బూని మరలఁజే
తనము గనఁ జేయుమాడ్కిన్, ఘనసుమహారంబ ప్రాకృకర్తవశమునన్. 1521

క. వరియించితి నన్నున్ దత్పరతం గావునను నీకుఁ దగులకయుండున్
జర మృతియు; దివిజతం గని, నిరతము నుతిపాత్రమ వయి నెగడుము నెమ్మిన్.

ఆ. కామరూపి వగుచుఁ గామపుష్పంబవై, కామదాయివగుచుఁ గడుముదంబు
నాకుఁ గూర్పఁజాలి ప్రాకటాభరణపుష్పాఢ్యమవయి మిగులఖ్యాతిమించి. 1523

వ. సర్వపుష్పఫలోపగంబు. సర్వాన్నభక్షకంబు, సుధాస్వాదంబు, సర్వగంధంబు
దేవతాప్రీతిదాయకంబు ననువిఖ్యాతిం గాంచినర్వభూమిరుహముఖ్యంబవై
యుండఁగలవు నిర్భయంబుగా లోకంబుల సంచరింపం జాలుదువు. మునులు
నిన్నుఁబ్రశంసించు గలరు. ఆశ్రమం బీయది యిది మొదలు చిత్రకూటం బనం
బరఁగు. ఈకూటంబునకుఁ బుష్పార్ధయై యెవ్వండు వచ్చునో యాపూతచరిత్రం
డశ్వమేధఫలంబు నొందు. ఎవ్వడీకూటంబున నీయంతికంబునమృతి నొందువాఁడు
బ్రహ్మలోకంబునం దుండగలఁడు. ఎవ్వఁ డీశిఖరంబున నియమంబునఁదపం బొన
రించి ప్రాణంబుల యోగంబున వదలునో యాసుకృతి ప్రమథగణేశ్వరం డగు.

అనిపలికిపరశివుం డుమాతరుణి యనుమతంబు నొంది యంతర్ధానంబు నందె.
ఇట్లుపరమేశ్వరుండు సర్వభూతమహేశ్వరుండు చనుటయు నాహిమవత్పుత్రి
కయుడదేశ ధ్యానపరాయణయై యాశిలాఫలకంబునందె నివసించి పరశంకరదర్శ
నోన్ముఖయై యుండె. శివవిరహితయాట నాపార్వతి చంద్రరహితయగు త్రియా
మవలె జంచలచిత్తయాట నలరారకయుండె. 1524

మ. తరువాత గిరిజాత యార్దుండయి చింతం దెల్పున క్లేద్యుభూ
సురపుత్రారవ మాలకించె నదియుక శోభిల్లుపద్మాక రాం
తరమందుండి చెలంగినట్లయిన శబ్దం బిట్టులేలొక్కొ యీ
తరుణం బందు వినంగ నయ్యె ననియాత్మం జక్కగా నెంచుచుకా. 1525

ఆ. హేతువేమొ యనుచు నిధమార్గంబునఁ, దలంచుచుండె; దేవతాగణేశుఁ
డజాఁడు శివుఁడు బాలునాకృతి గ్రహించి, యాసరోవరమ్ము నంతరమున.

క. జలకేళీకాతుకమునఁ, బలుభంగులఁ దిద్దుచుండఁ బటుతరనక్రం
బలరెడు తన్ద్రహించిన, బలమేది రవంబుచేసె బాపురె యనుచుకా. 1527

సీ. విశ్వంబుఁ బుట్టించు విపులశక్తి మించు యోగమాయగ్రహించి యాగతి శిశు
వై సరోమధ్యంబు నందుండి యిటుపల్కె; గ్రాహము నన్ని దె కడిమి మెఱయఁ
బట్టుకొనియె నిది వదలకున్నం జాపు తప్పదుగాదె యేధర్మబుద్ధి
యైనఁ గాపాడునే నాతనికిం దక్కు జీవనం బిచ్చినసిద్ధపుణ్య

ఆ. మక్కటా జలంబు నం దిట్టికష్టంబు, గలగెఁ గోర్కులెల్లఁగలవు నాదు
మనసునందు వాని ననుభవింపక యిట్లు, బాల్యమందె చావవలసె నాకు. 1528

చ. వనజజూఁ డెంతో నిర్దయత వ్రాసెను నాదులలాటసీమఁ జ
చ్చు నితఁడు గ్రాహవక్త్రమున ఊణి న దెవ్వరు లేనిచోట నం
చును దలపోయువాడ నిదె చోద్యము ది కొక్కడైన లేడునా
తను విది గ్రాహభక్ష్యమయి తప్పక సంయమి వీటి కేగెడుకా. 1529

క. దానికి నేఁ జింతింపను, గాని ననుం బ్రీతిహింపఁ గాపాడినయా
సూన్యతవచనుని దండ్రిని. నేనొకడనె కొడుకుగా జనింపఁగఁ బ్రీతికా. 1530

క. తనజన్మము సఫలముగా, ననుదినముఁ దలంచు నట్టియమ్మను మదిలో
నన తలచి దుఃఖమందెదఁ; జనకులు నావార్త నిట్టిచందము వినుచుకా. 1531

క. తనువులఁ బరిత్యజింతురు, తనయుం డొక్కరుండు గానఁ దముఁగాపడు వా
రన లేరుగాన జివింపను గోరరు సత్య మిద్ది బాగుగఁదలఁచుకా. 1532

చ. మనమున నెన్న నీస్థితిని మాన్పఁగరాదు కటా! వయస్సునా
తనువును సోక కున్నతఱి దల్లియుఁ దండ్రీయు నాదుముద్దు చూ
డనితటి నిట్లు గ్రాహము కడంకను మ్రొంగఁగఁ జాపు సిద్ధమ

- య్యెనుగద దైవచేష్టిత మదెవ్విధి మాన్వనురాదు సుంతయున్. 1533
- చ. అని యిటుపల్కుచున్న యల యార్థమహిసురబాలు కంతని
స్వనము శ్రుతిద్వయిం జొరంగ సంతతమంగళకార్య లోలయా
టను బరితాప మందుచు వడంకెడు దేహముతోడ నచ్చటుం
గనఁజనె నెందు నాస్వనము గల్గెనో యాసరసుం గనంద్వరన్. 1534
- చ. సరసిజనేత్ర యందుఁ గనె త్వాసురబాలకుఁ జారుదూపు భీ
కరతరనక్రవక్త్రగతు గాఢభయార్తిని వే వడంకుచున్
బరమవిషాదముం గనెడువానిని; నక్రము దేవి రాకచేఁ
ద్వరపడి బాలకుం గొనుచుఁ బాతాఁ దదంతరసీమ కంతటన్. 1535
- ఆ. మొసలి తన్ను నీడ్వ ముద్దులబాలకుం, డార్తిమీఱ నట్లు లఱచె దాని
కెంతో వగచి యాగిరింద్రుతనూజాత, పలికె నిట్లు తొట్టుపాటు గనుచు. 1536
- తే. గ్రాహరాజను! ఘోరదంష్ట్రావిశేషభయదమూర్తి మహాసత్త్వ ప్రబలశౌర్య
రాజితా యేకపుత్రు నీబ్రహ్మణవటు, వ్రను జవంబున వదలుమీ కనికరించి. 1537
- క. అనవిని గ్రాహం బిట్లని, యెను నాఱవదినమునం ద దెవ్వరు తోలుతం
గనఁబడుదురొ నాచెంతకు, జనుదెంతురొ వారె నాకు సారసనేత్రా. 1538
- తే. అగుదు రాహార మని పూర్వమందె లోక, కర్త లుపదేశ మిచ్చిరి; త్వాభృదాత్మ
సంభవా దేవి యేను పృథమదినమున, నిపుడు విధి పురికొల్పంగ నితనిఁ గాంచి.
- క. కరములఁ బట్టితి వదలం, దరమే నా కింక నిద్ది ధాతృవిహితమై
పరఁగొంగదనీబాలకు, పరిగ్రహింపకయె వదలఁబాడి యదెట్లా. 1540
- చ. అనవిని యాగిరింద్ర సుత యార్తిని బొందుచు నిట్లు పల్కె గ్రా
హనృపవరేణ్య నేను దుహినాచలశృంగమునందు భక్తిఁ జే
సినతప మెల్ల నొడ్డెదను జెచ్చెఱ బాలునిఁ జంపకుండు వం
దన మిదె నేనొనర్చెద నితాంతకృపారక యన్న గ్రాహమున్. 1541
- చ. నిరుపమగాత్రి చంద్రముఖ నీవు తపంబు వ్యయంబు చేయ నీ
తరుణమునందుఁ బాడియె ఋతంబు వచించెద వీని కెట్లు నా
కరములనుండి మోక్షణము గల్గునో యాలెఱఁ గేను జెప్పిన
ట్లరసీ యొనర్చుమా యనిన నాతుహినాచలపుత్రి యిట్లనున్. 1542
- మ. జలజగత్పూత్రమ సజ్జనప్రియ మదేచందంబునం జూడ నొ
నలరీతిన్ వచియింపు మే నొనరుతున్ హర్షంబునన్ దాని ని
మ్ముల త్వాదేవతలందుఁ బీఠి యలరుం బో నాకు నత్యంతమం
చలరం బల్కిన గ్రాహ మిట్లనియె నార్యా! యింక నాలింపుమీ. 1543
- సీ. కొలఁదియెయైన నిమ్ముల నుత్తమం బనఁ దగినట్లు చేసిన తఁమునెల్ల
నాకొసంగుము దాన నీకుమారుని వేగ వదలెద నా విని సదమలాంగి

పుట్టుకదొట్టి యేపుణ్యంబు లేను జేసిన దాననో వానిఁ గొనుము వీని
వదలు; మంచని పల్కు వారిచరం బడై తత్తపోబలమునఁ దనువుపొంగ

తే. వెలఁగెమథ్యాహ్న మపుడు నిస్తులగభస్తి
మాలికల నొప్పు భాస్కరుమాడ్కి దుర్ని,
రీత్యు తేజంబునకా; మృదురీతి నంతఁ
బలికె నిట్లని గ్రాహంబు పార్వతిఁ గని.

1544

క. గిరిజాతా! నియమంబులఁ బరఁగుచుఁ జేసినతపంబు బహువిధకష్టో
త్కరసాధ్యముగద దానిం, బరికింపక వ్యయ మొనర్పఁ బాడియె చెపుమా.

క. మనమున నించుక యరయక, వనితారత్నంబ తపము బాలునికొఱకై
ననుఁ బొందఁజేసితివి దీ, నిని బెద్దలు వినుతినేయ నేరరుసుమ్మా.

1546

క. ఐనకా బ్రాహ్మణభక్తికి, మానస మలరారె నీదుమహితతపం బి
ద్ధాని నొసంగెద మరలం, జానరొ కైకొనుమ విప్రసత్తమసుతునికా.

1547

క. తనుమథ్యా! యతిమోదంబును బొందితి వరముఁ గోరుము చెలంగెడుశ
క్తిని దాని నిచ్చెదను నా, విని పార్వతి నియతయగుచు వేడుకఁ బలికె. 1548

క. అవహారరాజమా భూ, దివిజుఁడు తను విచ్చియైనఁ దేకువ రక్ష్యం
డవు తపముచేసి పుణ్యం, బవిత్రధముగఁ బొందవచ్చు; నవనీసురుఁడుకా. 1549

క. ఆపన్నధ్యస్థితుండై, యీఁగిదిం జిక్క నతని కింపొనఁగుంర్పం
జేపట్టు పుణ్య మయ్యది, ప్రాపించుట యరుదు గ్రాహవర్యమ యెందుకా. 1550

క. మనసునఁ జిక్కఁగ నెంచియె, పని యీగతిఁ జేయఁబడియె బాలుండు విమో
చనముననుఖపడుఁ గాపునఁ, జను నీకార్యంబుఁ జేయ సన్నతి మీఱకా. 1551

క. తప మవనీసురుకంటకా, సుఫలప్రద మనఁగరాదు ఊఁజీసురుండే
తపమునకంటకా శ్రేష్ఠుఁడు, కృపఁ గాచితి విదియె చాలుఁ గీర్తింపంగకా. 1552

క. ఇచ్చినదాని గ్రహించుట, సచ్చరితులపథము గాదు త్సమియింపుము నే
నిచ్చినతపము గ్రహింపను, బొచ్చెము లే దిందు గ్రాహపుంగవ వినుమా.

ఆ మొదట నిచ్చి మరల మోహంబున న్నరుఁడెవ్వఁడే గ్రహింప నెట్లు నేర్పు;
మనసు తృప్తిమీఱ ఘనతపం బిచ్చితి, మరల దానిఁ గొనఁగ మనసు రాదు.

క. ఘనతప మియ్యది నీయం, దున వెలయుంగాక బ్రాహ్మణుని పుత్రుం డీ
యనఘుండు విడువం బడుఁగా, కన విని గ్రాహంబు దేవి నభినందించెకా. 1555

క. ధరణిసురార్భకునికా విడిచి రమంబునఁ గానఁబడక చెందె స్వపదముకా
సరసున ముక్తింగని భూ, సురబాలుండు చూచువారు చోద్యం బందకా.

తే. స్వప్నలబ్ధధనం బట్లు సరగ నందె

కనె నదృశ్యతః హిమగిరి కన్య స్వీయ
తప మపచయతః గాంచుట తలఁచి మరల
నియమ మొప్పారఁ జేయఁ బూనెను దపంబు.

1557

చ. మనసు ధృఢంబుగా నిలిపి మాననిపూన్కిఁ దపంబుచేయ భూ
ధ్రన్యపకుమారిఁ గాంచి సురరాజసమర్చితపాదఃకృతఁడై
తనరు హరుండు పల్కె వనితామణిరో తప మింకఁ జాలు నీ
వనుపమస త్రవఃఫలము హర్షము నొంది యొసంగ దానిని.

1558

తే. నేను జేకొంటి నక్షయం బౌ నదియును
పేయిభంగుల నొనరుచు విధమున నది
నీకు ఫలియించు నిక మీఁద నీవు తపము
చేయఁగా నేల యని యిట్లు శివుఁడుపలుక.

1559

చ. హరువలనఁ వరం బిటుల నక్షయసత్ఫలదంబు నొంది భూ
ధరవరపుత్రి శంకరుని దర్పకభంజనుఁ బ్రీతి నెన్నుచు
బరమముదంబు నొంది యట వాసముచేసె; మహర్షులార! యీ.
నిరుపమగాథ నే నరుఁడు నిర్మలభక్తిఁ బఠించు నిచ్చులుక

1560

క. గౌరీపాదాంబుజముల, సా రెకుఁ బూజించు నట్టి సద్భాగ్యము చే
కూరఁగ దేహాంతమునఁ గు,మారగఁజాగీశులవలె మన్నింపఁబడుక.

1561

— ఆశ్వాసాంతము. —

క. శ్రుతిశీర్ష తతిప్రతిపా, దితదివ్యచరిత్ర భూమిదేవర్షికృతా
యతనుతిపాత్రానిర్జర, వితతి సమారాధితాంఘ్రి బసరుహాయుగళా.

1562

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీ కరుణావాప్తగీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ, కాశ్య
పాన్వయప్రభవ శ్రీజనమంచివంశాంబురాశి కుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర తాండవకృష్ణాపరాభిధేయశేషాద్రినామధేయ వినిర్మితంబైన తెలుగు
బ్రహ్మమహాపురాణంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీః

తేలుఁ గు బ్రహ్మపురాణము

ద్వితీయాశ్వాసము-ముప్పదినాల్గవయథ్యాయము.

నియతవాసహృదయా

జ్ఞా నిర్మితవామనేత్రభాగవిలసద,

జ్ఞా నీరజజాదిసుష

ర్వానీకశరణ్య వేంకటాచలనాథా.

వ. మహాప్రభూ తరువాతివృత్తాంతం బవధరింపుము.

❦ పార్వతీస్వయంవరము. ❦

క. సురుచిరవిమానశతసంభరితము విస్తృతము నైనపర్వతతతి భూ
వరపృష్ఠభాగమున భూ!ధరపుత్రికి జారుమతికి దతగుణవతికి.

1

క. చిరకాలంబునకు స్వయం,వరమహాము మహావిభూతిఁ బరఁగెన్, త్కౌభృ
ద్వరుఁ డగుహిమవంతుఁడు ధ్యానరతప్రవరుండు కాపునన్ శంకరుచేన్.

2

క. తనదుహితను నభిమంత్రితఁగ నెఱింగియు స్వప్రతిజ్ఞఁ గాచెడు వేడ్కం
గొని లోకాళి స్వయంవర,మును ఘోషింపంగఁ బంచె మునిసమ్మతిచేన్.

3

ఉ. దేవత లాశరుల్ సకలదిక్పరిపాలకు లెల్లసిద్ధులున్
జేవగలట్టిభూవరులు శ్రీయుతులై తగులోకవాసు లో
హో వరియించె శంకరు మహోత్తమదేవు నటంచు నెన్నఁ గా
నావరపుత్తి యెల్లరు గనంగ వరించెడుఁగాక శ్రీశివున్.

4

తే. ఇట్టులానరించుటే శ్లాఘ్య మిదియె సుకృత
మిదె మదభ్యుదయమునకు హితము ననుచు,
మంతన మొనర్చి శంకరు మదిని నిల్పి
చాటఁ బంచె స్వయంవరోత్సవమునపుడు.

5

చ. వనజజాలోకమందు సురవల్లభులోకమునందు నన్యదే
వనికరవాససీమలను వర్ణన మొప్పుగఁ గాంచియున్న పా

వనభువనంబులకా దుహిత వారక తానె స్వయంవరంబునకా
దనమది కెక్కుసద్గుణవితాను వరించెడు నన్న వార్తనుకా.

6

తే. తెలియఁగాఁజేసి యుత్సవదేశ మెల్ల
మణిమయంబుగ నొనరించి ట్లాభదుత్త,
ముఁడు స్వయంవరమునకు విభూతిమెఱయ
సిద్ధపఱచెను వస్తువుల చెలఁగువేడ్క.

7

సీ అగజాత తాను స్వయంవరంబున గోర్కి కనువగుసాధుగుణాధ్య నెన్ని
వరియించు నంచీనువార్త వినంబడి నంతనే దేవత లాదియైన
సర్వలోకైకవాస్తవ్యులు సురుచిరవేషముల్ ధరియించి వేడ్క తమ్ముఁ
ద్వారపెట్టఁగా హిమవంతుఁ డేర్పఱచినచక్కటికిం జేరి రొక్కమొగిని;

తే. పుల్లపద్మాసనస్థుండు భూతకర్త
సిద్ధసంపృతపార్శ్వండు శ్రీసమృద్ధుఁ,
డఖిలసద్యోగిపూజితుం డజుఁడు హిమమ,
హీధుఁ డాదృతిఁ దెల్పంగ నెన్ని మదిని.

8

క. సురసంయుతుఁ డాచు స్వయం, వరదేశముఁ గాంచ నేగె బ్రాహ్మణమానీ
శ్వరులార! నేనె యప్పుడు, గిరివరుసంప్రాప్తమునఁ గృప దల్కితా.

9

క. చేరితి నట్టిప్రదేశము, సారసభవుఁ డేగె నంచు సద్వార్తను మీ
రారయ నెఱుంగఁదగు నని, యిరితి నెఱుంగు నట్లు తేఁ బల్కితిఁ గా.

10

చ. వినుఁడు మునీంద్రులార! మది వేడుక పొంగఁగ వేయినేత్రముల్
కనుఁగొను వారి కగ్గలముగాఁ బ్రమదంబును నిండఁజేయఁగా
ననువమచందనాంచిత మహార్హ శరీరము తేజరిల్ల హః
రనికరదీప్తు లెల్లెడల రాజిలుచుండఁ బ్రహర్షచిత్తుండై.

11

క. కరితెతిముఖ్యంబు మహా, త్తరమా నై రావతంబు దానాంభ స్సం
భరితకపోలము నెక్కి య, మరతతి గొల్వంగ వచ్చె మఘవుండు త్వరకా.

12

చ. కరమున వజ్ర మొప్పు సురకాండముననుండు మనోహరంబుగాఁ
బరమగతికా గజేంద్రము విభాసురలీలఁ జనంగఁ గాంతి భా
స్కరుఁ డితఁడే యనకా చెసలఁ గ్రాలఁగఁ జేయుచు వోయమయానముల్
సురుచిరహేమచిత్రములు సొంపుగ వెంటను రాఁ బతాకలుకా.

13

క. చలియించుచుండ రత్నో, జ్వలకుండలమండితుఁ డయి వహ్నిర్కమరీ
చుల మించి కాంతు లలరకా, బలరిపుఁ డేతెంచె దనదు భాగ్యం బలరకా.

14

సీ. పీతాంగయష్టియు వెలయఁగా సంగహారములు తేజంబు బలము సమాన
మనలేక యొప్పుగ నతిభయంకరదండమును ధాల్చి భీమాకృతిని జెలంగు

మహిషంబు నెక్కి త్సమాధరోచ్చయపీనగాత్రంబు హాటక కమ్రరత్న
భూషణాంచిత మయి పాలుపార దక్షిణదిగధినాథుడు హిమింద్రికిని వచ్చె;

తే. విశ్వధారణ నిపుణుండు విబుధదనుజ
నికరమును దేజమున మించు ప్రకటశక్తి,
వోమయానంబుపై నెక్కి యొప్పు మెఱయ
వచ్చె మారుతదేవుండు వైభవమున.

15

చ. అనలుండు హరిభూషణము లర్హతమంబుగ వెల్ల వేషమ
త్యనుపమమై కనంబడంగ హర్షదమై తన కీడులేక యొ
ప్పిన దగు వోమయానమున విశ్వభయంకర తేజ మొప్పుగా
దనుజులు దేవతల్ వెఱవఁ దాఁ జనుదెంచె హిమాద్రికాద్భుతి.

16

చ. ధనతతి కెల్లనాథుడయి దర్పమునక సురదానవాళి మె
ప్పును గనఁజాలి వేషమున భూరితరాప్రతిమానకాంతి న
త్యనుపముడై స్వయంవరమహంబునకుం జనుదెంచె రాజరా
జను వినుతిం జెలంగుచు హిమాద్రికి నెంతయు వేడ్కమిఱంగఁ.

17

క. జ్వలదమలరత్నతతికాం, తుల నొప్పువిమాన మెక్కి తోయజరిపుఁ డెం
తొ లలితరూపమున వే, డ్కలు సందడిగ్రమ్మ వచ్చె త్సాధరమునకు.

18

ఉ. నల్లని గాత్రయస్త్రి తగ నైజవిభూతి యనంతమై కుభృ
ద్వల్లభుసంపదకా గెలువ వర్ణితమాక్తికహారరాజియు
పుల్లసరోజనేత్రములు పొల్పుగణింపఁగఁ బర్వతాభమై
యుల్లమురిత నేగు పతగోత్తమవాహన మెక్కి యాద్భుతి.

19

క. అరిభీకర మైన గదకా, ధరియించి జగద్విభుండు దామోదరుఁ డీ
శ్వరుఁ డరుగు దెంచెను స్వయం, వరమునకు దివిజు లెల్ల వందనము లిడక.

తే. అశ్వదేవత లిర్వరు హరిరూప, వేషముల నుల్లసిల్లుచు విబుధవైద్యు
లొక్కవోమయానంబున నొప్పుగులుక, వచ్చి రాతుహిమాద్రికి వైభవమున.

క. అనలార్కవర్ణమునఁ దగి, యనుపమమై వోమయాన మలరారంగ స
ర్పనికరపరివృతుడై వ, చ్చైననంతుడు కోర్కులెల్ల సిద్ధిం గనఁగఁ.

22

చ. అనలుని దీప్తభానుని సురాధిపు మారుతు మించు తేజముల్
కనఁబడఁ బెడ్లికిం దగిన కమ్రతరోత్తమవేష మొప్పుగా
దనుసుతబృంద మాయమర తల్లజరాజిని మించి వచ్చె నా
యనుపమశీతలైలసుత నాద్భుతిమై వరియించు కోర్కిచే.

23

సీ. చారురూపము చూడఁజాలిన యట్లుండ దివ్యాంగదంబులు దివ్యహార
ములు క్రాలుచుండ నిమ్ముల వోమయానంబునను శక్రనాజ్ఞ గంధర్వవరులు

- తనుఁ జేరి కొలువ గం ధర్వరా జరుదెంచెఁ దక్కినదేవత లొక్క రొకరు
మించురూపముల స మంచితభూషణకలితులై వచ్చిరి విలసితాకృ
తే. తులను గంధర్వకింపురుషులు నురగులు
యక్షకిన్నరు లేతెంచి రమరవరుల
నడుమ రాజుల కెల్లను నాయకుఁ డయి
సమతయే లేక మూర్తి యుజ్జ్వలము గాఁగ. 24
- క. బలమాజ్ఞేశ్వర్యంబులు, కలిసి తనుంగొల్వ శతమ ఖప్రఖ్యాతి
వెలసిన దిక్పతి యాగిరి, నలంకరించెను సుధాశ నాళి గొలువఁగఁ. 25
- వ. ఆ య్యవసరంబున. 26
- సీ. త్రిజగన్నహాప్రసూతికి మూలహేతువు విబుధమహాసుర వితతి కెల్ల
జనయిత్రి యామహేశ్వరునకుఁ బత్నియు సత్పురాణావళి సతతగీత
ప్రకృతి, పరావర; పరమేశ్వరియు నయి యెవతుక వెలయునో యింతిమిన్న
యామెయే దత్తునియందుఁ గల్గినకోపమునఁ దనదేహంబు ఘనతమైక
అ. యోగశక్తి వదలె నాగజగామిని, యమరకార్యమునకు నమృహీధ్ర
తనయగను జనించె జనయిత్రి యామెయే, మణిగణా త్తమా విమానమందు. 27
- మ. ప్రచలచ్ఛామరవీజితాంగి యయి సర్వశ్రేష్ఠభావంబు పొం
గుచుఁ జూపట్టఁగ సాంద్రగంధమున దిక్కులోసోఁకు సర్వర్తువు
ష్టచయాలంకృతమాతృకం గరమునకా సంధించి మోదంబు పెం
చి చనెకా దేవముఖావృతస్థలికి నాశ్రీకంఠుఁ బెండ్లాడఁగఁ. 28
- చ. నిరుపమపుష్పహారమును నెఱ్ఱిఁగరంబునఁ దాల్చి దేవతో
త్కరనిబిడ స్వయంవర ముఖంబునఁ దానొగిఁ బర్వతేంద్రువు
త్రి రహితదేవతాంతరపరిగ్రహస క్తమతికా వనింఁగఁ
సురపతిముఖ్యదేవవర శోభితయై సభ యొప్పె నెంతయుకా. 29
- ట. తను మది నెంచు పార్వతి యుదారతరంబగు భావ మెంచి లో
చనముల మూఁడిట న్వెలుఁగు శంభుఁడు పంచశిఖుండుగాఁ దన
ర్చినశిశురూపముం గొని విజృంభితతేజము తోడ మండపం
బున వసియించు శీతగిరిపు త్రియొడిం బవళించె వేడుకకా. 30
- చ. శిలిగళు నంకసుపు సురసిద్ధనుతుకా శిశురూపధారి ను
న్న తవరతేజః బంచశిఖు నాధునిగా మది ధ్యానయోగ వి
స్తృతనిజశక్తి నెన్ని పరమేశ్విత మెల్ల ఫలించె నన్న ప్రీ
తి తనర భర్తగాఁ గొనియె దేవవరార్చిత పాదపంకజకా. 31
- సీ. పరిశుద్ధసంకల్పభావయై పార్వతి దేవతో త్తమవితతిం దలంప
కాపరమేశ్వరు నాత్మవిభుం గాఁగ గ్రహించె; దేవతాకాండ మంతఁ

- గాంతావరోత్సంగకలితు నాశిశువును గాంచి యెవ్వఁడో యిక్కడకు నెట్లు
వచ్చెనో యని యెంచి యచ్చోట గుంపుగాఁజేరి తన్తహిమంబు భూరితర మ
తే. టంచుఁ గనుగొనఁజాలక చంచలించి, క్రోధఘూర్ణితమతులైరి; గోత్రభేది
యంత నిలుపంగఁ జాలని యాగ్రహమున, వజ్ర మెత్తి జవంబున వైవఁ బూనె.
క. సురపతి మీఁదికి నెత్తిన, కర మట్లే కదలకుండఁగా స్తంభమునా
బరఁగె శిశుదూపుం డగు, పరశివుచే స్తంభితమయి బాహువు వెలయన్. 33
- చ. కులిశము వైవఁగాని మదిఁ గోరినయట్లు కదల్చఁగాని శా
నిలఁ జలియింపఁగాని తగ కెంతయు నార్చిని గుందుచుండె; నం
త లలితరూపవైభవుఁ డుదారపరాక్రమశాలి కాశ్యపుఁ
డలఘుబలుండు భాస్కరులయం దొకఁడౌభగుఁ డెంతో క్రుద్ధుడై. 34
- మ. తనదివ్యాయుధ మెత్తి యాశిశువు వే దండింపఁగాఁ బూనె నీ
శునిమాహాత్మ్య మెఱుంగఁజాల కపు డీశుం డాత్మశక్తువృద్ధి
గనఁగాఁ జేయఁగఁ బూని తత్కరము నాకిస్తోమ మెల్లం గనుం
గొన స్తంభించె; దదీయయోగబలముల్ తుద్రుంబులై చేడ్పడెన్. 35
- చ. సరసిజనేత్రుఁ డట్లయినచందము గన్గొని చంద్రశేఖరం
బరశివుఁ గాంచి మస్తకము పల్కెఱు కంపము నొందఁజేసె; నో
వరమునులార క్రోధమున బగ్గున మండుచు దేవవర్చు లా
తురమున నుండ నేమియును దోపమిఁ జిత్తము చంచలింపఁగన్. 36
- తే. వేటుపాయము లే దని విశ్వసించి
పద్మజుడ నగు నేను నాపరమశివుని
ధ్యానయోగంబునం గొల్వఁ దలఁచి భక్తి
గిరిజయుత్సంగమున నున్న పరమపురుషు. 37
- క. అనుపమతేజునిఁ దలఁచి య, తనిమహిమము నెఱిఁగినాఁడఁ దత్తణమే నే
నును లేచి సాదరంబున, ఘనవాక్కుల సంస్తుతింపఁగాఁ దొడఁగితగన్. 38
- సీ. నామగానంబుల సాధుపురాణాళిఁ బుణ్యగుహ్యాకనామ పూగములను
నభినుతుండవు గావె యజుఁ డన నీ వీశ యజరుండవు పరాత్పరాహ్వయుండవు
సప్తపు శంకరా బ్రహ్మము నీవౌదు వలప్రధానంబన నలరు దీవు
పురుషుండ వౌదు వక్షుఁ డవు ధ్యేయుండ వన నమృతం బననఖిలకార
తే. ణమనఁ, బరమాత్మ యీశుఁ డనఁగ మహాత్మునాఁగ వర్ణింపఁబడువాఁడ వోగిరిశ
నీవె కాదె; చతుర్ముఖ భావకిల్పితము జగత్తుగుఁ బ్రకృతియె దాని కాది. 39
- క. ప్రకృతికిఁ బరుండవు సర్వ, ప్రకృతుల నీయంద వెలయు భవనాశక యీ
మె కదా ప్రకృతి నిరంతర, ము కల్పితామలజగత్సమాహాయ నగుఁ జూ. 40

- అ. నీవుచేయుసృష్టి కీవామనేత్రయే, మూలహేతు వగును; ముగ్ధయీమె
విశ్వమూల మగుచు వెలసి పత్నీరూపమిట్లు తాల్చి వచ్చె నీశ! యిపుడు. 41
- క. దేవీసహితుడ వగు నో, పావకనేత్రా! మహేశ పరమాత్మా నీ
కే వందన మొనరించెద, భావజపరితాపదూర ప్రమథగణేశా. 42
- క. పరమేశ నీదుకరుణా, గురుతరభవదాజ్ఞ నెమ్మి గొని యీ ప్రజలక
ధరంబుట్టించితి నీని, ర్జురు లెల్లను మూఢులయి పరాత్పరు నిన్నుక. 43
- క. కనఁజాలక త్వన్తాయా, పినద్ధచేతస్కు లైరి పృథుతరకరుణం
గను మీశ్వరా మహాత్మా, మునుపటివలె వీర లుండఁబోలుక జగతిక. 44
- చ. అనియిటు లేను సాంబశివు నర్హవిధికి వినుతించినాఁడ నో
మునివరులార! యంత సురముఖ్యుల స్తంభితబాహులక గనుం
గొని యిటుపల్కితిక ద్రిదశకుంజరులార విమూఢచిత్తులై
తనరుట నీమహాపురుషు దర్పహరుక శివు లోకనాయకుక. 45
- క. తెలియం జాలక యవకృతిక, గలిగింపం బూను టిది యకార్యముగాదే
తెలివిం గైకొని మీ రిపు, డలఘుతమస్తుతుల నీకు నలరించి తగక. 46
- క. శరణం బీవె యటంచని, పరమేశు భజింపుఁ డీమె ప్రకృతి యగుఁజాఁడి
గిరిజాయతుండై తగు నీ, పరమాత్మునిఁ గొలువుఁ డనుచుఁ బల్కితి నంతక. 47
- చ. అమరులు స్తంభితాకృతుల నట్లె మనంబుల శంభు నిల్పి యో
సుమహితరూప! నీదయిన చొప్పు నెటుంగక యేమొచేయుగ
ర్వము గొనినార మోయభవ వందన మియ్యదియే గ్రహింపు చి
త్తమునఁ గృపం దలంపు మని తత్పద మాత్మల నిల్పి మ్రొక్కినక. 48
- చ. సురలమహార్థిఁ గాంచి మది శూలధరుం డనుకంప నూని ని
ర్జరుల దురంతబాధలను సత్త్వము పొంగ నడంచె; నంత దే
వరమణు లెల్ల బాధలను బాసి యథార్హగతిం జెలంగి శం
కరుని మహాత్త్వ మెన్ని యింకఁ గాఁడగుకృత్య మదేదో యం చొగిక. 49
- చ. మనముల నెంచు చుండిరి; క్ష మాధరచాపుఁడు శంకరుండు దే
వనికర మిట్టు లెన్నుతఱిఁ బావకనేత్రము గన్నడంగ న
త్యనుపమమై విచిత్రమును నైతగు దేహము చెన్నుమీటుచుం
డ నిజమహాత్త్వ మేర్పడ జనప్రియరూపముఁ దాల్చె నయ్యెడక. 50
- క. ఆపరమతేజమును గన, నౌ పాటవ మింత లేక యాత్మనయనముల్
వే పరమభీతి నొందుచు, నాపక్షము లావరింప నలరకయుండెక. 51
- తే. తనదు నాకృతిఁ గాంచు నుదారదృష్టి, దేవతల కిచ్చి శంకరుఁ డావిబుధుల
యార్తి మాన్పెను; శంకరు నమలరూప, మంతటం గాంచి రేర్పడ సంతసముల.

- సీ. సుర లిట్లు పరమశంకరు దివ్యరూపంబు పావకనేత్రవిభాసురంబు
కరము హర్షంబునఁ గాంచి యాపరమేశు మహిమము భక్తిబల్లాలు పొగడి;
రామ హేళుని చెంత నంబిక హిమగిరితనయ కన్నడియె శతకృతుముఖ
దివిజాలకెల్ల; నత్రైఱంగునఁ గన్నడి పుష్పమాలికఁ బ్రీతి భూతనాథు
- ఆ. పదయుగంబు మ్రోలఁ బదిలంబుగా నిడి, యామహాద్యుతిని మహాత్ము నీశుఁ
దలఁచు చుండె మదిని దత్కార్యమును గని, మేలుమే లటంచు నోలి సురలు.
- క. పలుకుచు గిరిజాయుతుండై, యలరాధు త్రినేత్రునకు మహాదేవునకుఁ
దలసోక మ్రొక్కి రంతట, నిలాసురుల్ దేవయుక్తి హిమవంతునితోక. 54
- చ. అనుపమసంప్ర మోదభరితాత్ములు నాచు వచించి రిట్లు లో
వినుతచరిత్ర! శ్లాఘ్యుండవు విశ్రుతపుణ్యుండ వెల్లవారిలో
ఘనుండవు నీవు వంద్యుండ వఖండసుదీప్తియుతుండ వైతి వీ
శునకుఁ గుమారి సిచ్చుపరిశుద్ధ మహావిభవంబు గల్గెఁ గా. 55
- క. గిరిశునితో సంబంధము, పరికింప మహాభ్యుదయము పరినుతమును నాఁ
ద్వారపడి యింక గిరింద్రా, పరిణయమహా మౌఘజేయ బా గని పలుకక. 56
- చ. షిని హిమవంత హిధ్రాతి వేడుకపొంగఁగ నన్నుఁగాంచి యి
ట్లనియెఁ బితామహా! కొనుమ యస్తదనేకవమస్కృతుల్ కనం
గన మదభీష్టసిద్ధికిని గారణ మీవె కదా తలంపఁ జ
క్కనియనుకంప నాఁయిని గల్గెను నేఁ గృతకృత్యుండం జామీ. 57
- ఆ. సకలమునకు నీవె సరసిజాసన హేతు, వట్టులొటఁ బెండ్లి యర్హ రీతి
జేయుపనియు నీదె నీయధీనుండ నే, నేమి చేయవలయు నెఱుంగఁ జెప్పుచు 58
- చ. మునివరులార! యాశిఖరిముఖ్యుండ భక్తిని నిట్లు పల్కు నీ
శునికరపీడనంబునకు సుందరరీతిఁ బురం బలంకృతం
బును విధియుక్తవస్తువరి పూర్ణముగా నొనరింపు మంచు నా
జ్ఞ నిడితి నంతఁ దత్పురము చారుమణీయుతి నెంతో రాజిలెక. 59
- చ. పరశివుఁ గాంచి వేడితిని బార్వతిని విధియుక్తిగాఁ దమిక్
సురలు ప్రమోద మంద రిపుసూదన పెండిలియాడవయ్య స
త్వరముగ నన్న శంకరుండ త్వన్తలిరీతి నొనర్పు మంచు నా
దరమునఁ బల్కు దేవసముదాయముఁగూడి వివాహసిద్ధికై. 60
- క. పురమిది తగు నని యెంచితి, మరయం దత్పురవరంబు హరిమణిగణో
త్కరయుతమై హాటకసుం, దరమూక్తిక రాజి నొప్పి తద్దయు వెలింగెక. 61
- తే. సకలరత్నంబు లొకమేను సరగఁ దాల్చి
పురవరం బన నాగిరిఁ బొలిచె నేమొ,

- యనఁగఁ దనరారె నందు గేహములు దివ్య
మరకతస్థలయుతములై మహితకాంతి. 62
- క. కొమరారుచు స్వర్ణస్తంభములకొ విలసిల్లు నట్టిస్థితికంబులకు
డ్యములకొ ముక్తా ద్వారచ, యములకొ రాజిల్లుచుండె నభినుత్యములై. 63
- ఉ. అందొకమందిరమ్ము తుహినాచలపుత్రిక దేవదేవుడై
సుందరమూర్తియై మహితశోభల మించు సదాశివుకొ మహా
నందునిఁ బెండ్లియాడ మునినాథులసమ్మతి నొప్పియుండె నం
దిందుదివాకరుల్ సమత నిజ్యమణిమయరూపధారులై. 64
- సీ. ఆమందిరంబు నింపొమాడ్కి వెలయంగ నొనరించుచుండి; రయ్యనిలుఁ డమల
పరిమళగంధంబు ధరియించుచుకొ సుఖసంస్పర్శుడై యర్థచంద్రభక్తి
గనఁబడఁగా వీవఁగాఁ బూనె సంద్రముల్ నాలుగు శక్రాది నాకివరులు
సురనదుల్ గురునదుల్ సురసిద్ధులును మహామునులు గంధర్వులు దనుజరాక్ష
సే. సులు భుజంగులు యక్షులు సురవనితలు
నౌదకంబులు భేదరు లనఁగఁ బరఁగు,
ప్రాణులును గిన్నగుల్ మునీంద్రునుతుండైన
నారదుఁడు తుంబురుఁడు దేవ చారణులును. 65
- క. అనుచరయుతులై వరరత్న నికరములఁ గొంచు మఱి యితరవస్తువులకొ
ఘనమూల్యంబులఁ గైకొంచును వచ్చిరి తత్పురంబుఁ జూచెడుకాంక్షకొ. 66
- చ. శ్రుతితతిగీతముల్ పలుకుచుకొ దపమే ధనరాశిగాఁగ ను
న్నతిగను మానివరులు మనంబులఁ బొంగెడువేడ్క దేవతా
ప్రతతి కధిశుండొ శివుని రమ్యవివాహమునందు మంత్రముల్
హితగతిచేఁ బఠించిరి గిరింద్రుడు సంతసం మందుచుండఁగకొ. 67

— పర్వ ద్వివర్ణనము. —

- వ. జగన్మాతలు, దేవకన్యకలును బార్వతీపరమేశ్వర వివాహంబున మంగళసూచకం
బులగు పాటలుపాడిరి. ఋతువులాటు నానావిధపరిమళకుసుమాన్నితంబులై శరీ
రంబులు దాల్చి సాక్షాత్కరించె. నీలజీమాతసంకాశంబులై మంత్రనిస్సవ ప్రహ
ర్షంబులై మయూరంబులు కేకారవంబు లొనరించుచు నృత్యంబుచేసె. విలోల
పింగళస్పష్ట విద్యుల్లేఖా విలాసితంబై, కుముదా పీడశుక్లంబులగు బలాకాగ
ణంబులచే శోభితంబై, ప్రత్యగ్రసంజాతశిలీంధ్రకందళీలతాద్రుమవినిర్గతపల్లవవి
భాసురంబై, శుభతమాంబుధారాప్రణయద్రుబోధితమదాలసమండుకాం
డనిబిడనిస్వనబధిరీకృతదిగంతరాశంబై, పల్లభవిషయమానోద్ధతమానసని
తాంతికామాకులితమనస్సినీగణంబులకుం గూడ మనఃప్రమోదదాయకంబులై,

లై, మానవిభంగహేతువు లగుమయూరకేశకారవంబుల ఘూర్ణితగుహంత
రాశంబై, మఱియు వివర్ణోజ్జ్వలరుచిరమూర్తి యగుహాటకకాంతిచే: గుటి
లంబగుటఁ బయోదసంఘాత సమీపస్థితమహేంద్రచాపంబున విభాసురంబై
నయట్టు లొప్పుగలిగి, విచిత్రతమకుసుమవిసరసలిలభవంబు లగుపరిమళంబుల
రంజిల్లుచు, ఘనాంబుసంపర్కముగలుగుట సుశీతంబులు నగుచు నొప్పువన
వాయువులచే సురాంగనామృదుతమాలకపంక్తిజలంపంజేయుచు, గర్జత్ప
యోదస్థగి ందుబింబంబై, నానావిధపయస్సంసీక్తరుచిర దూర్వాంకురంబై,
సాదరోత్సుకపథికాంగనా నిశ్వాసధూమ్రంబై, హంసనూపురశబ్దాధ్యంబై
సమున్నతపయోధరంబై, చలద్విద్యుల్లతాహారమనోహరంబై, స్పష్టపద్మవిలో
చనయుతంబై, యసితజలదబృందాధారచిత్రాంబుహంసంబై, విగళితసలిల
ధారోత్పాతనమ్రోత్పలాక్షిరుచిరంబై, సురభికుసుమరేణుసంక్షిప్తసర్వాంగ
శోభలం బొలిచి, ప్రావృట్కూలంబు పార్వతీపరమేశ్వరవివాహసమయంబున
నావిర్భవించె నంత.

68

ఆ. సర్వపరికరములు సమహర్వఃబడియె దే, వాధినాథు లెల్ల సానుచరులు
గాఁగ సర్వకార్య ఘటనాదరంబుల, నుండి రావివాహ మొప్పు గనఁగ. 69

— శరదృతు పర్వనము. —

క. ఘనకంచుకనిర్దుక్తయు, వనరుహకోశోపమాన భాసురపీన
స్తనయును మరాళనూపుర, నినాదయును రమ్యదిశయు నిరుపమయునునై.
క. అరుదెంచె శర త్తపు డల, ధరణీధరరాజ మెల్లఁ దగ వెలుఁగొందె
సురుచిరవిస్తృతపులిసో, త్కరసుశ్రోణియును సాంద్రకాంతియుతయునై. 71

సీ. సస్వనామలసార సగణమేఖలయును సంఘల్లకువలయ శ్యామలోచ
నమనోహరయు మృదుతమబింబసత్ఫలాధరపుటయునుఁ గుండ దంతహాస
యుతయు నవశ్యామ హితలతాశ్యామరోమసరణివినుతయు; మహితదేహ
హారియు నై శరదూర్భరివిఖ్యాతయకా ఋతు వొప్పె; జంద్రాంశువితతహార

ఆ. మతికరోరసుష్ట లాభిగామియు నొచు, వెలయ జనుల నెల్ల నలరఁజేయు
నన్నుమిన్నయట్టు లమరసంఘంబుల, సంతసమునఁ దేల్చె వింతరీతి. 72

క. సమదాళికులోద్గీత, ప్రమదావహమధురనాద భాషిణియుఁ జల
త్కుముదగణచారుకుండల, సుమహితభూషితయు నొచు శోభిల్లె గడుక.

సీ. హారికత్తాశోక భూరుహవర్యప్ర శాఖోత్థ కాంతకిసలయ లలిత
నిరుపమాంగుళిధారిణియు నశోకప్రసవమయాంబరైకవి భాసురాంగి
యును గోకనదపద యును జాతికాపుష్పమయనఖరాళియు, మహితకదలి
కాస్తంభచారూరు కలితయుఁ జంద్రవదనయు నసమలక్షణనికరయు సు

తే. భూషణాలంకృతయు నయి పొలుపుమిగుల
పానురాగ మనోరమ మానితాంగి
యు నగుకాంతామణియువలె నొప్పి యాశ
రత్తు స్పృశియించె నత్తటి రమ్యశిఖరి.

74

— హేమంత శిశిరర్తువర్ణనము. —

సీ. నిర్దుక్తనీలాబ్జ నిచయకంచుకపుటయ్యి పూర్ణచంద్రాస్యయగుచు ననీత
పంకజాక్షియు నయి; భాస్వన్తరీచికాప్రోద్భిన్నపంకజా తోరుకుచయు
నయి బహువిధసుమ నస్సంఘగతరజఃపరిమళసంలగ్న పవనహర్ష
దయునయి కలహంసతతినూపురయు నొచునలశరదంగన యంబికావి

తే. వాహమహమున నెల్లెడ వఱలె; నంత,

మిగులశీతలవారిచేఁ దగినయట్లు

దెసల ముంచుచుఁ జారుకాంతిని వెలయుచు

నలరు హేమంతశిశిరర్తువులటఁ దోఁచె.

75

క. అల రెండుబుతువులును శీ, తలవారిం గురియుచుండఁ దద్దయు నొప్పెన్

గులగిరి యయ్యది నేవకు, వలెఁ గానంబడుచుఁ జూడబహుచిత్రముగన్

76

ఆ. అట్టితుహినవృష్టి నాహిమవద్దిరి, ఘనసమావృతివలెఁ గానంబడుచుఁ

గలశ వారిపూర కలితదుగ్ధాబ్ధినాఁ, జెన్నుమీఱియుండె నెన్ననగుచు

77

క. బుతుషట్కము వరుసఁగ నా, ఊతిభృద్వరమందు నలరఁ జెన్ను మెఱసెను

న్నత సజ్జనోపచార, ప్రతతిఁ గృతార్థుఁడగునీచపద్ధతి మీఱన్.

78

క. అనయము స్రాలేయావృత, ఘనశృంగంబులఁదుహినశిఖరివర్యము తె

ల్లనిగొడుగుల నొప్పెడు భూపుని చందంబున వెలింగెఁ బొగడం దగుచున్.

79

క. సురలకుఁ త్రిదశాంగనలకు, స్తరభావోద్రేకకర సుమహిత పవనముల్

గిరివరమున నయ్యదనున, సరిగా వీవందొడంగెఁ జంచద్దతులన్.

80

చ. సరసులు నిర్మలాంబువుల సంతతముం బరిపూరితంబులై

యరుదుగ నొప్పుచుండె; మఱి యంబుజ హల్లకముల్ సుగంధసం

భరితములై న పుష్పములు బాగుగ నందుఁ జెలంగుచుండె న

త్తరుణమునన్ వసంతుండు నితాంతము పార్వతివెండ్లియా తటిన్.

81

క. తనదుచిరాకృతి మెఱయం, జనుదెంచి మహీధ్రరాజ సానుతలములం

దనుపమగతి నొప్పెను భృంగనికర మలరాఁచె బుష్పగణసంక్రాంతిన్.

82

సీ. ఉడుతరోద్భిన్నపయోధరాగ్రము లొటఁ దరుణులవలెఁ రమ్యతరములగుచు

నలరాఁచె సత్సరస్సులు గిరింధ్రమున నాత్యుష్ణశీతాంబువు లొప్పుఁ గేస

రాళిచూర్ణంబుల నల్లనఁ గపిలీశ్రుతములొచు నలరాఁచె; మమతఁ జక్ర

నామకవికీరయుగ్ధామలమృదునాదములు చెలరేగఁగురలతరుణులు

ఆ. ప్రముదితాత్మ లగుచు భాసిల్లిరి; ప్రియంగు, వృక్షములను జాతవృక్షములును
జాతములఁ బ్రియంగుజాతంబు బెదరించు, నట్లు మంజరులను నలరఁ జొచ్చె. 83

క. హిమశిఖరిశృంగములు శుక్లములై కనుపట్టఁ దిలక గణములు పూర్ణిక్
విమలసుమోత్కరయుతి సుత, సమితియుతిక వృద్ధు లట్లు చక్కఁగఁ దోచెన్.

తే. వికసితాశోకలత లొగి వృక్షసంశ్ర

యమునఁ గాంతగళావలంబమున నలరు

కామినులు వోలె వెలుఁగొందె ట్టాధరేంద్ర

కూట ముఖభాగములయందుఁ గోర్కు లలర.

85

వ. మఱియు నవ్వసంతర్దువునందు సహకార కదంబ నీప తాల తమాల సరళ కపి
త్తాశోక సర్వార్థున కోవిదార పున్నాగ నాగేశ్వర కర్ణికార లవంగ కాలాగురు
సప్తపర్ణ న్యగ్రోధ శోభాంజన నారీకేశ ప్రముఖ భూరుహ ప్రకరంబులు పుష్పఫ
లభరితంబులై మనోహరాకారంబుల నాపర్వతభాగంబుల నెల్లయెడలఁ జూప
టై. జలాశయంబు లెల్ల సువర్ణతోయపూర్ణంబులై చక్రకారండవ మరాళ
సందోహ సంకీర్ణంబులై కోయష్టి దాత్యూహ బలాక యుక్తంబులై నీలోత్పల
మీనసంపూర్ణంబులై యలరారుచుండె. ఖగంబులెల్ల నానావిధభూషితాంగం
బు లట్లు శరీరంబు లొప్పార, వృక్షశాఖాగ్రంబుల నిలిచి విచిత్రపక్షంబు లొ
ప్పు గేళీసమాస క్త ప్రాణేశ్వరులఁ దర్జించుచు, మదనేరితాలాపంబు లొనరించు
చు విరాజిల్లుచుండె. ఆహిమశిఖరిమూర్ధంబునఁ బార్వతీవివాహమహంబున సుఖ
శీతలస్పర్శంబులై వాయువులు వీచఁజొచ్చె మఱియు. 86

చ. మలయధరాధరేంద్రమున మానుగ నుద్భవ మంది సుందరం
బులు పరిశుభ్రరూపములు పూతసుగంధము లున్నతంబులు,
జ్వలవరపత్రయుక్తములు పావనకేసరపుంజరంజితం
బులు నయి వాయువుల్ ప్రసవపూగము రాల్పుచు వీచె మెల్లఁగన్.

87

చ. ఋతువులు పుణ్యరూపముల నెల్లెడ నొప్పి పరస్పరాశ్రయం
బు తగ వెలింగె; లోకమున భూరినుతిం గనుసత్పదార్థసం,
తతి యపుడాగిరింద్రమునఁ దద్దయు ముద్దులు గుల్కురూపముల్
జతనముమీఱఁ దాల్చి దివిజస్తుతిపాత్రములౌచు రాజిలెన్.

88

క. అతిశయ మదయుత బంధర, తతి గీతలతాళి సుమవితతి నొండొంటిక
సతతము భయపెట్టుచు మా,లతు లెంతయు రాజిలెన్ విలాసముమీఱన్.

89

నీ. నీలాంబురుహముల నీలజలంబులు, గౌరమృణాలైక కాండములను
గౌరపాథస్సులు కమ్రరక్తాంబుజముల రక్తవర్ణాంబువులు ప్రమత్త
బంధరావిలజ్జాప్త పత్రంబులన్ జేయఁబడియె! నొక్కొకచోట భర్తవర్ణ
కమలముల్ విస్తీర్ణకమ్రోదకంబుల నంతరం బన లేక యలరుచుండె

తే. జారువైదూర్యనాశముల్ చక్కగ్రాలు, పంకజంబులు సరసులఁ బ్రబలుచుండె
గొన్నితావుల; బావులు కువలయముల నబ్జములఁ గూడి రుచిరత నమరియుండె.

క. నానావిహంగ కలరవ, గానంబుల రమ్యహాట కమయవిమలసో
పానంబుల వాపిక లొగి, గానంబడె నేత్రములకుఁ గన్పతరములై. 91

తే. రమ్యచుప్పితకర్ణికా రములఁ దుహిన, శైలశృంగము లవిరళ శాతకుంభ
పుష్పసంభరితములుగఁ బొల్పుమీతై, గనుల కెల్లను విందుగాఁ గానంబడుచు.

తే. సుంత పూచిన చారుకుసుమ వితతిని
బాటలంబులు హిమశైల భాగములను
గ్రమ్ముకొని గాలిచే వడఁకంగఁ జేయఁ
బడుచు నుండఁగ దిక్కులు వఱలై మిగుల. 93

సీ. కృష్ణార్జునాఖ్య మహీరుహంబులు దశగుణవృక్షముల్ నీలకుజము లాయ
శోకముల్ వికసితసుమ సంతతులతోడ నొండొంటితో స్పర్ధనూని యద్రి
వరమున వర్ధిలై; సురుచిరఁజీ నిస్వానమ్ములఁ బలాశవనము లందుఁ
గటకభాగంబులఁ గడునిబిడంబులై యలకారెఁ గాన్తుపొదలు శిఖరిని

తే. నెల్లతావుల విలసిల్లి యింపుమీఱ
నుండె; నీలాంబుదోఘంబు లురుగిరివర
సంధులం దొప్పఁ గువలయసమితిఁ గూడి
యున్న యట్లొప్పె నట్టిమహోత్సవమున. 94

చ. అమలవిశాలశాఖలను హరిసుమాళుల నున్నతంబులై
హిమగిరిఁ దోచుచంపకమహీజములన్ హరిచందనంబులన్
భ్రమరసమూహముల్ పికవరంబులు భక్తిని నిస్వనంబులన్
బ్రమదము మీఱఁ జేయుచును బర్వంగ నద్భుతరీతిఁ గన్పడెన్. 95

క. అనుఁచు మృదు కలశబ్దం, బును బరభృతము లొగిఁజేయఁ బొంగుచు నెమిళుల్
ఘనపక్షంబుల విచ్చుచు, సునాద మొప్పుగ భవించె శుంభచ్చక్షిన్. 96

చ. వరపికనీలకంఠముల స్వాదురవంబులు ప్రోత్సహింప సుం
దరసుమచాపబాణములఁ దాల్చి యనంగుడు నిర్జరాంగనో
త్కరముల నేఁచఁ బూనె; రవికాంతుల జీవన మింకఁ బల్వలా
ళి రహిఁ దొఱంగ గ్రీష్మము స్వలీల గనంబడఁ జేరె నత్తటిన్. 97

క. ఋతు వయ్యది సుమవారపి, హితభూరుహగణముచే దుహినగిరిశృంగ
ప్రతతిని నెల్లెడఁ జెలువ, మృతగన్ వర్ధిల్లఁజేసెఁ బూనికమీఱన్ 98

చ. ఖరకరుతీవ్రకాంతు లొగి గ్రమ్మెడునామని మీఁదికాలమం
దురుతుహినాచలంబునయి నొప్పెడు వాయువు లెల్లెడఁగమనో
హరములుగాఁ దనర్చుచు నహర్నిశమున్ వరపాటలాఖ్యస
త్తరువుల పూలవాసనలఁ దార్కొని వీచుచునుండె నొప్పుగన్. 99

- తే. అర్జునకదంబపుష్పగంధాత్త తనువు, లలర వీచెడు పిల్లగాలు లవి యెంతో
హాయిగా నుండె;వాపిక లమలపుల్ల, షడ్వక్రసరయుతి రక్తవర్ణములయి 100
- క. కనఁబడుచుండెఁ దటంబుల, ననయము కూసెడు మరాళహారిరవము లొ
య్యన వినఁబడు చుండఁగ స, జ్ఞను లానందంబుమీఱ స్తవములొనరుపక. 101
- క. కురవకములు కుసుమావృత, శరీరముల బంభరాళి సంతత మొప్పు
గిరిశృంగంబుల నెల్లెడఁ, బరికింఁగ నద్భుతముగ భాసిలుచుండెక. 102
- క. ఊతిధరభూరినితంబ, ప్రతతక వకుళములు స్వాదుపరిణతసుమసం
తతి నీనుచుఁ జూడంబడె, నతిశయసమ్మోహ మొప్పునట్లుగఁ దగుచుక. 103
- సీ. ఈవిధంబున హిమాద్రీశునివైఁ బుష్పభారవిచిత్రమహీరుహములు
బహువిధవిహగ సుభవ్యనాదాయత దేశముల్, పార్వతీదేవి పెండ్లి
సమయంబునం దపు సర్వర్తువులు వెలుఁగొండఁగా మునివీరు లొక్కమొగిని
వచ్చి చేరిరి; భూతేవారసమాగమ మిట్టు లొప్పుగ భూసురేంద్రులార
- తే. భూరివాద్యస్వనంబులు బోరుకలఁగ
నేనుయోగ్యాభరణయుక్తి మేనుపొదల
నలరు గిరికన్యకనుగొని యలవివాహ
నగరమును జొచ్చితిని మహాన్నతవిభూతి. 104

— పార్వతీపరమేశ్వరవివాహము. —

- ఉ. అంతట మౌనిపుంగవస మర్చితపాదసరోజు నంబికా
కాంతుని లోకనాయకునిఁ గాంచి వచించితి నిట్లు శంకరా
సంతతస మొప్పు హవ్యవహు సత్ఫలదుం బ్రణయించి హోమమ
త్యంతవిధిప్రకారమున నర్హులఁ గూడి యొనర్తు నిత్తజీక. 105
- తే. నే నుపాధ్యాయపదవిని బూని యుండు
వాడనీ వాఙ్మయిడినచో వహ్నికృత్య
మొనరుతు నటంచుఁ బలుక మహాగ్రతేజః
డమరవరనాయకుఁడు శంభుఁ డనియె నిట్లు. 106
- చ. వసరుహసంభవా యెటులు వాంఛయె తద్విధి నీ వొనర్చుమా
యొనరుప నర్హమిద్ది యని యూహకుఁ డోచిన దానిఁ జెప్పు మ
ప్పనియొనరింతు లోకములపాలన మెయ్యదియో తలంప న
ప్పని భవదాఙ్మగాదె జరపందగు నావిని నే ముదంబునక. 107
- చ. ప్రముదితమానసుండ నయి పార్వతిహస్తము శంభుహస్తసం
గమమున నొప్పజేయుటకుఁగాఁ గుశలక గ్రహించి యోగబం
ధమున లగింపఁజేసితిని దత్తణమే జ్వలనుండు హస్తయు
గ్గము నతిభక్తిఁ జేర్చి శితికంఠునిమ్రోలను నిల్చె సంతటక. 108

- క. శ్రుతిగీతమహామంత్ర, ప్రతతులు మూర్తులు ధరించి భవముండట స
మృతి నిల్చె నంత విధియుతి, హుతవహు కుండంబునందు నుత్కంఠ తగక.
- వ. ఘృతహవిస్సుల వేల్చితి. శివునిచే నగ్నికిం బ్రదక్షిణంబుచేయించితి. పార్వతీపర
మేశ్వరహస్తబంధనము వదలించి సర్వదేవతలంగూడి సనకసనందనాది మానస
పుత్రులం గలిసి సిద్ధులు సహాయు లగుచుండఁ బరమానంద కందళితాంతరం
గంబున వివాహవేదిక వృషభధ్వజునకు నమస్కరించి గౌరిశంకరులయోగం
బున నేవివాహంబు పూర్తికావించితి. ఇతరదేవత లావివాహరహస్యం
బెలుంగరు. ఇది పార్వతీపరమేశ్వరవివాహమహోత్సవ చరితంబు, పరమ పావ
నంబు, పాపవిధ్వంసకంబు నగు నని షలికి బ్రహ్మ మునులకు మఱియు నిట్లనియె.

ముప్పదియైదవ యధ్యాయము.

—ॐ ఈశ్వరునిదేవతలు వినుతించుట. ॐ—

- చ. పరశివుఁ డద్రుపుత్రికయు భవ్యవివాహమహోత్సవంబు ని
ర్జరవరు లెల్ల మే లనఁగ సాగఁగఁజేయఁగ నింద్రముఖ్యుల
సురలు ప్రహర్ష మొంద శ్రుతిశోభితవాక్కుల నాపరాత్పరుం
బరశివు సన్నుతించి రిటు వందనపూర్వముగాఁగ భక్తితోక. 111
- సీ. పర్వతలింగుఁడు పర్వతేశ్వరుఁడును బవనవేగుఁడు స్వరూపరహితుండు
నజితుఁ డక్లేశుఁడు హర్షప్రదుండును నీలశిఖండుఁడు నిత్యుఁ డంబి
కాధిపుఁ డనిలరూపాధికుండును శతరూపుండు భైరవరూపుఁ డమల
వహ్ని నేత్రుండును వర్ణితరూపుఁడు వేయినేత్రంబుల వేయిపాద
తే. ములను విలసిల్లి సురరూపమునఁ జెలంగి
వేదముల కంగభూతుఁడై వెలసి శతమ
ఖునికరంబుల స్తంభించి వినుతవేద
వితతి కంకురభూతుఁడై సతము తనరి. 112
- క. చరమునకు నచరమునకుక, బరమేశ్వరుఁడై శమాఖ్య భాసిల్లుచుఁ బు
ష్కరరాశిలింగుఁడై యీశ్వరుఁడై లయకర్త యగుచు సద్వంధ్యుండై. 113
- సీ. మఱియుఁ గపాలాళి మాలికాలంకృత కంఠుఁడై, దండియై గదియు నగుచు
హస్తంబులం గపాలావళి ధరియించి, తత్సూత్రవితతిని దాల్చి లోక
ములకు నాధుండయి యలరుచు, బశులోకరతుండయి ఖట్వాంగరమ్యహస్తం
డై ప్రణతార్తిసంహరుఁ డయి మఖిరోహంతయై కృష్ణకేశావహరణుఁ
తే. డగుచు భగనేత్ర భేత్తయై తగి సుపూర్ణుఁ
డగుచు దంతహరుండయి యసిపినాక
శూల ముద్గర ఖడ్గముల్ సారిదిఁ దాల్చి
కాలకాలుండు శుచినేత్రకలితుండు నయి. 114

- క. అంతకునకు నంతకుడై, చింతింపం దగనిభూతిఁ జెలువారుచు శ్రీ
కాంతగళిండయి భూధర, కాంతనివాసుండు నగుచుఁ గడు మహితుఁడునై.
- వ. సువర్ణరేతసుండు, కుండలధారియు దైత్యయోగనాశకుండు, యోగియు,
గురువును, శశాంకాదిత్యనేత్రుండు, లలాటనయనుండు, శ్మశానరతుండు, శ్మశా
నవరదుండు, నవినీతనాశనుండు, వ్యంశకుండు, నశనీశతహాసుండు, పర్వతేశ్వ
రుండు, గృహస్థసాధువు, నిశ్శుండు, జటి, బ్రహ్మచారి, ముండాధ్యముండుండు,
పశుపతి, సలిలతప్యమానుండు, యోగైశ్వర్యప్రదాయకుండు, శాంతుఁడు,
దాంతుఁడు, ప్రళయోత్పత్తికారియు, ననుగ్రహకర్తయు, స్థితికర్తయు, రుద్రుం
డు, వసువు, నాదిత్యుం, డశ్వయుఁ బితయు, సాంఖ్యుండును, విశ్వేదేవుండును,
శర్వుండుగ్రుండు, శివుండు, వరదుండు భీముండు సేనానియుఁ బశుపతియు,
శుచియు, వైరిహరుండును సద్యోజాతుండును, మహాదేవుండును జిత్రుండును,
శూలియుఁ బ్రధానుండు, నప్రమేయుండు, కార్యకారణుండును, బురుషుండు,
పురుషేచ్ఛాకరుండును, బురుషసంయోగప్రధానగుణకారియుఁ బ్రకృతిపురుష
ప్రవర్తకుండు, కృతాకృతకర్తయు, ఫలసంయోగదుండును, గాలజ్ఞుండు, సర్వ
నియమకారియు, వైషమ్యకర్తయు, గుణవృత్తిదాయకుండు, దేవదేవేశుండు,
భూతభావనుండు, సౌమ్యముఖుండు నగు భగవంతునకు నమస్కరింతుము.
మహాత్మా శంకరా! మా యపచారంబుల త్నమించి మమ్ముం గరుణింపు మని
ప్రార్థించి రని మునులకుండెల్ని విరించి మఱియు నిట్లనియె. 116
- చ. సురవరు లిట్లు తన్ బొగడ సూర్యశశాంకధనంజయాంబకుం
డురుకరుణాపయోధి భుజగోత్తమహారవిభూషితాంగుఁ డా
దరమున దేవతావరులఁ దాఁగని యిట్లు వచించెఁ బ్రీతి; ని
ర్జ్వరవరులార! తీక్షణముఖసంయుతి మీయెడనుండు నొక్కటన్. 117
- తే. సౌమ్యముఖసంగతిని జూడఁ జాలియుండు
నొక్కతఱి మీయెడన్ నేను నురుతరకృప
నిపుడు వరమీయఁ బూనితి నింక మీరు
సంశయింపక గోరుండు సద్వరముల. 118
- క. అనవిని దేవత లెల్లను, మనములు సంతోషవార్ధి మగ్నంబులు కాఁ
గ నపుడు త్ర్యంబకునకు వం, దనములతోఁ దెల్పి రిట్లు తమవాంఛితముల్.
- చ. పరశివ నీసహాయ మెటువంటిది కావలె నంచు మామదిన్
బరఁగునొ వాంఛ దానిఁ దగుభంగి నొసంగ వరంబు నిష్ఠు స
త్కరుణను మేము గోరుతఱి దానిని దీర్పంగ నంతదాఁక నీ
పరిసరమందె యుండఁగను భార్యతినాథ యనుగ్రహింపుమా 120
- చ. అనవిని శంకరుం డటులె యా నని దేవవరాళి సంపి మా
నినికరసంయుతుం డగుచు నెమ్మి గణంబులఁ గూడి మందిరం

- బున కరిగెన్; మహామునిసమాహములార! సురద్విజాతు లా
య్యన వసియించుచోటఁ బరమాత్మ మహాత్మవగాథ దీనినిన్. 121
- క. వినుతించునొ గానము చేయునొ వాఁ డసమానవిభవ మొప్పఁగఁ బ్రమథా
ళిని ముఖ్యుడగుచు నంతం, బున మోక్షసుఖంబు నొందు మునివరులారా. 122
- క నరుఁ డెవఁ డీ స్తవము మహా, దరమున వినునో సుభక్తిఁ దాఁ జదువునొయా
నరుఁ డఖిలపుణ్యాభూముల, కరిగి సురార్చితుఁడు నగుచు నట వసియించున్.

ముప్పదియావ యధ్యాయము.

శివనేత్రవహ్ని చే మన్నఁడు దహింపఁబడుట. ౨౦

- చ. ధరణిధరేంద్రపుత్రియును దాను గిరిశుండు సౌధమందు నా
స్తరణవరంబునన్ మునివితానముతో నుపవిష్టుఁ డయ్యె న
త్తరుణమునందు మన్నఁడు తా మును పూనినక్రోధయుక్తి శం
కరునకుఁ బీడగల్గుటకుఁ గార్యము చేనిని జేయ నొనాఁకొ. 124
- చ. అని మది నెంచువానిని దురాచరణున్ గుచుతిన్ గులాభమున్
మునికృతసత్తపోనియతి మోదమునం జెలుపంగ నెంచుమూ
ర్ఖుని సకలాంగసంవరణ కుత్సితు లోకసమాహముం దహిం
చునటులు చేయనెంచు పరిశుష్కకృపున్ నియమప్రతాంతకున్ 125
- తే. అలరి చక్రాహ్వయునిరూప మంది రతిని, గలిసి వచ్చినమదనునిఁ గాంచి తన్ను
గినుక బాధింప వచ్చిన కృత్రిమునిగఁ,దలఁచి భూసురులార! తద్దర్శమడఁచ. 126
- చ. తనమది నెంచి కోపమునఁ దన్నుఁ గ్రుధంగొని పీడచేయవ
చ్చెను గదయన్న యూహఁ గొని శ్రీగళుఁ డగ్నిమయాంబకంబుఁ జ
య్యన వికసింపఁ జేసి కనె నప్పుడె తన్ను యనప్రభూతుఁడౌ
ననలుఁడు తీవ్రరోచులసహస్రము లొక్కటఁ బర్వచుండఁగన్. 127
- చ. రతివతిదేహ మొక్కమొగి రాజధరాజ్ఞను గాల్చె నంతలో
మతివినయంబుతోఁచిన రమాసుతుఁ డోశివ శంకఁ భవ
ద్వితతమహత్త్వ మెన్నక కువృత్తినిఁ బీడయొనర్ప నెంచితిన్
రతిపయినైన సత్కృప ధరాధరవాస! మహాత్మ కావవే. 128
- చ. కరుణచెలంగఁ దప్పులను గైకొన కర్తిలిఁ బ్రోవుమా నిరం
తరకరుణాలవాలుఁడవు దాంతుండ వీవేకదా యటంచు నా
తురమునఁ బల్కుచున్ శివునితో మొఱపెట్టెడువానిపోల్కి నా
స్మరుఁడు ధరాస్థలిం బడియె; సప్తమయాఖుఁడు తన్ను నేఁచఁగన్. 129
- ఆ. లోకతాపనుండు ప్రాకటశౌర్యుండు, వేగ మూర్ఛనొందె; విషమనయను
కంటిమంటచేతఁ గడువడి మ్రందిన. ప్రాణనాథుఁ గాంచి రతియు వగల. 130

- చ. కనుఁగొనువారిచిత్తము వికావికలై కరుణార్ద్రమై తగ్గ
వనటఁ గలంగి యేడ్చు; ధరవర్యకుమారిని బార్వతీవిభుం,
దనదురవస్థఁ బాపుఁ డని తత్పరతఁ గయిమోడ్చి వేడె నె
వ్వనికయినక దదీయదురవస్థఁ గనం దగియుండ దయ్యెడక. 131
- మ కరుణాపూర్ణమనస్కులైరి హిమవత్కన్యాగిరిశుల్ మనో
హర తద్వాక్కులు దీనవృత్తిఁ గని చింతాంభోధిమగ్నంబులై
పరఁగఁ శ్రోత్రము లీరతిప్రహితశుం భద్వాక్కులక విన్న మీ
కరయంగా ననుకంపతోఁపదొకొ యాహాయంచుఁ దెల్పెం ద్వరక. 132
- క. తమముందట నీలాగున, భ్రమ చెందినయట్లు దెసలఁబ్రాకుచు రతి యా
సుమశరుని కశేబరమును, మమతం గని యేడ్చుటఁ గని మదులు ద్రవింపక.
తే. డొఱిడించుచుఁ బల్కి రో యువిద మదనుఁ
డిచట దగ్ధాంగుడయ్యె మ టితఁడు తనువుఁ
గనఁగఁజాలఁ డనంగుఁ డయ్యును సుమంగ
ళాంగి తీర్చును గృత్యాళి ననుపమగతి. 134
- వ. అంతనీశ్వరుండు మఱియు నిట్లనియె.
- క. ఏతరుణంబున విష్ణుపు, భూతలమున యదుకులమునఁ బుట్టువుఁగని వి
ఖ్యాతిని వసుదేవసుతుం,డై తగ వర్ధిల్లు నప్పు డాహరిసుతుండై. 135
- క. నీపతి పుట్టంగలఁ డీ, తాపమును వదలియుండఁ దగు నీ కనియా
పాపవినాశకుఁ డాడిన, నాపడఁతియు సద్వరమ్ము నందె నిటు తగక. 136
- ఆ. కామపత్ని యంతఁ గడుఁదమి మోమెంతో, కళల నీనుచుండఁగా గతక్ల
మయయి ప్రీతియు క్తమానస యగుచు ని, వ్దంబురీతిఁ జనియె సరభసగతి. 137
- చ. స్త్రీరుని జగత్ప్రతాపకుని జంచదుదగ్గ నిటాలనేత్రవి
స్ఫురదనలార్పిఁ గాల్చి హిమభూధరపుత్రికఁ గూడి భూరిభూ
ధరవిమలప్రదేశములఁ దత్సమయానుగతిక మహేశుఁ డా
దరమున నుండె; గందరవితానములం గమలాకరంబులక. 138
- చ. సరసుల నిర్జనస్థలులఁ జారుతరామల కర్ణి కార భూ
మిరుహ వనంబులక మిగుల మేలగునై వలినీతటాళిఁ గి
న్నరవర నిర్మితస్థలగ ణంబుల శృంగతటాక రాజి సుం
దరపతగౌఘచంపకవనంబులఁ బావనతీర్థపేటికక. 139
- సీ విద్యాధరావృతవిమలదేశంబుల, గంధర్వదేవయక్షగణసేవి
తస్థలంబుల, నుమాతరుణీయుతుం డయి విహరించె శంభుండు వేడ్క మిగుల;
నొకతటి మునులు యక్షకదంబములు శతమఖముఖదేవతల్ మహిమములను
దనరుసిద్ధులును గంధర్వవిద్యాధర దైత్యముఖ్యులు మఱిదాంతు లైన

- తే. యట్టిదేవర్షులుం దను నాదరమునఁ, గొలువఁ బర్వతపుత్రిని గూడి శివుఁడు
హర్ష మొందుచు నుండె దేవాంగన లొగి, నాడ గంధర్వు లాదృతిఁ బాడిరపుడు
క. మునులగు భూదివిజాలు ధ్యా, ననిరతిఁ బూజించి రెలమి నాకులు సురనా
భుని గాంచి వాద్యముల మ్రో, గను జేసిరి భక్తి స్తోత్రగణముల శివునిన్. 141
- ఆ. అలరఁజేసి; రిట్టు లామహాదేవుండు, స్వగణసహితుఁ డగుచుఁ జాల హర్ష
మొందె శక్రముఖుల నొగి గేలినేయుగ, శాధిపతులు వెలసి రచటఁ గడఁక.
క. పరశివుఁడు పార్వతికి హ, ర్షరతిం గల్గింపఁ దుహినశై లంబును నె
త్తరుణంబున వీడక కా, పుర ముండెను సర్వసమతఁ బొల్పెడు కానక. 143
- చ. అనవిని మానులెల్లఁ జతురానన! కామహరుండు శైలరా
ట్టనచును గూడి యగ్గిరి నుదారవిభూతి వసించి యెట్లు లో
కనికర మేలె నావిధముఁ గర్ణసుఖంబుగఁ జెప్ప మే మొగి
వినఁగఁ దలంతు మన్న విధి వేడుక నిట్లని పల్కె భక్తితోన్. 144
- చ. పరశివుఁ డాహిమాద్రిపయిఁ బావనశృంగమునన్ హిమాద్రిజా
పరియుతుండై వసించె దనభార్య మనఃప్రియకృత్య మున్నతిన్
గర మొనరింపఁగాఁ దలచి కమ్రతరాకృతు లొప్పఁగా గజే
శ్వరముఖు లెల్లఁ గొల్వ మునివర్యులు భక్తి నమస్కరింపఁగన్ 145
- క. * అనుదినము క్రొత్తసంతస, మును గూర్చుచు నుండె; దేవి మోదం బందం
గను బాలచంద్రతిలకుండు, దిన మొకరూపంబుఁ దాల్చు తెఱఁగునఁ గనన్.
- ఆ. గొప్పయనుభవంబు నెప్పు డేరూపంబు, వలసినను గొనంగ వఱలు శక్తి
సర్వవేత్తతయును సామర్థ్యమును గల, భక్తు లెల్లఁగొల్వఁ బరమశివుఁడు.
క. అలరుచునుండె; నదొకఁడె, యలపార్వతి తల్లి మేనకాంబ యనఁగ ను
జ్జ్వలతేజ మగల నొప్పెడు, లలనామణిఁ గనఁగ మది విలాసము మెఱయన్.
- చ. చని కనకాసనంబున నెసంగెడు దేవిని లోకమాతనుం
గని మదిఁ బొంగు వేడుక నికామవిధిప్రహితాభివాదనం
బున నలరించె; నాతుహినభూధరు రాణియు నిట్లుపల్కెఁ బ్రీ
తిని జరకాల మయ్యె నినుఁ దృప్తిగఁ గాంచి కుమారికామణి. 149
- క. చిరకాలమునకు నిచ్చటి, కరుదెంచితి వమ్మ నిస్సృ డగుప్రాణేశుం
బరమాత్మునిగాఁ దలంచుచు, నిరతము విహరింతు వీవు నెమ్మితలిర్పన్. 150
- తే. ఎవ్వరు దరిద్రులో మఱి యెవ్వ రాశ్ర
యవిరహితులో కుమారికా యట్టివారె
నీపతివలెనే విహరింతు నేర్పుమెఱయ
ననుచు నొకభంగిఁ బలుకంగ వినుచు గిరిజ. 151

- చ. జననిని గాంచి వేడ్కగనఁజాలని చిత్తముతోడ నొప్పి యిం
తనివచియింపరానిక్షమ యాత్మ చెలంగఁగ నించుకేని ప
ల్కను దమి మానియుండె; నిటు ఖండశంశాంకధర్మదేహయా
జననియు సాగ నంపఁ జని శంకరునిం గని పల్కె నివ్వధిన్. 152
- మ. పరమేశా సురనాథ యిందు నివసించె వేడ్క ఊణించె ని
ర్జరసంఘావృతమై నివాసమునకున్ జానైన, భాగంబు స
త్వరమే యేర్పటుపం దగున్ మహితమా థామంబునన్ నిల్వ నా
తురతం బొందు ననున్ దయం గనుమ యోధూతాఘరాశీ యనన్. 153
- చ. హరుఁడిటు పల్కె వేటొకట నంబికరో వసియింపఁగోర వే
తరుణమునందు నీశిఖరితల్లజమందె వసింపఁ గోరుచుం
దు రమణి యెట్టివేళలను దోచుదు నీయెడ నిట్టియూహ యి
క్కరణిని గల్గునంచు ని దకారణసంభవ మేమిహేతువో. 154
- క. ఈతరుణంబున నీవే, భూతలమున నొండుచోటఁ బూనిక నుండన్
జేతస్సునఁ గోరుట కే, హేతువా సుస్థితముఖాబ్జ యెఱిఁగింపు మనన్. 155
- సీ. కాత్యాయనియు నిట్లు కామహరుం గాంచి పలికె; నాథా నేను బరమవిభవుఁ
డగు తండ్రియింటికి నరిగితి నటఁ దల్లిఁ గనుఁగొంటి నేకాంతముననె నేను
మరిమాదయొప్పుంగ; దరహాసయు క్తమా కరణి నిట్లని మేనకయు వచించె
నాతి నిస్వక్రీడనంబులఁ బలిఁగూడి విహరింతు వీక్రీడ విబుధులందుఁ
- ఆ. గానఁబడదటంచుఁ గరుణలేకయె పల్కె, నోమహాత్మ నీవు ధీమహితుఁడ
వఖిలగణము లొప్ప నద్రివైఁ గ్రిడింపఁ, దల్లిమదికి నిదియుఁ దమిఁ గొలుపదు.
- చ. అనుటయు నల్లనవ్వి ప్రమథాధిపుఁ డాగిరిరాట్కుమారి నొ
య్యనఁ బరిహాసముల్ పలుక నాత్మఁ దలంచి వచించె నిట్లు లో
వనితరో తల్లి చెప్పినది భవ్యమెయకా నొకసందియంబు లే
దనిమది నమ్ము; నీదుపతి హ స్తివిభూ త్తమ చర్మధారియకా. 157
- సీ. వస్త్రవిహీనుఁడు వస్త్రవిరహితుఁడు వనముల గుహలఁ బర్వతములందు
సంతతముండు శృంగాననిలయుఁడును, నగ్నులై తనరుగణంబు లెల్లఁ
గూడిరాఁ దిరుగుచుఁ జూడ నసహ్యమా నాకారమున నొప్పు నంబుజాక్షి!
తల్లివైఁ గోపింపఁ దగదు సత్యంబు నే వచియించె నీతల్లి వసుధయందుఁ
- తే. దల్లి కిడగు బంధువు తలఁప నెందుఁ, గానరా దెట్టివస్తువం దైనఁగాని
యనెడు నాధునిఁ గాంచి యిట్లనియెగిరిజ; బంధువులనుండి కాదగుపనియె లేదు.
- క. ఇసుమంతయైనఁ గార్యము, పాసఁగదు నాకిందు నోత్రిపురనాశన యె
ట్లు సుఖము నాకొదవునొ యెం, దసమానవిలాసకేళి యలరునొ యచటన్.
- క. నను నివసింపం జేయుమ, యని పార్వతి వేడ దేవతాధీశుఁడు నె

మనమునఁ దత్ప్రియమును గూ, ర్పనెంచి యచ్చోటువాసి పర్వతనాథుఁ. 160
 ఆ. మామ వదలిపెట్టి మహితమై విబుధేంద్ర, సిద్ధకిన్నరాది సేవిత మగు
 మేరుభూధరమున వారిజక్షిం గూడి, స్వగణయుక్తుఁ డగుచు శంభుఁడందె.

ముప్పది యేడవ యధ్యాయము.

— గంగాద్వారమున దక్షుఁడశ్వమేధమును జేయుట. —

- క. అనవిని మానులు పంకజ, జనిఁ గని ప్రాచేతసుఁ డన శాశ్వతకీర్తి
 గనినట్టి దక్షుఁ డతిభ, క్షిని జేసెడుక్రతు వదేల తీవ్రవిధిహతిఁ 162
 తే. నాశ మొందెను! దక్షుఁడు నాకవాసు
 లందు నగ్ర్యుండు గాదె ప్రయత్న మతని,
 దయ్య వైవస్వతుని దగు సంతరమున
 విఘ్న మొందఁగ నేలాకో విస్తరింపు 163
- చ. క్రతు వది యీశపత్నియయి ఖ్యాతిని మించిన యాసతీక్రథఁ
 వితతమునీంద్ర బృంద పరివేష్టిత మయ్యు వినాశ మొందెఁగా
 శితిగతుఁ డేల యాగ్రహముఁ జెంది మహత్తరతేజాఁడౌ ప్రజా
 పతి మఖముఁ హరించె ననిప్రాగ్విదితం బయియుండు నోవిధి. 164
- తే. తా మహాదేవుఁ డయ్య నత్తటి నదేల
 యాగ్రహించెనొ శంకరుఁ డవిధంబుఁ
 దెలుపుమా యన్న మానుల పలుకులా విని
 పంకజాసనుఁ డివ్విధిఁ బలికె నపుడు. 165
- చ. మునివరులార! యాశివుఁడు పూనికమీఱఁగఁ గ్రోధయుక్తుఁడై
 వనితపయిం గలట్టితమి వారక తత్ప్రేమదంబు తీర్పఁగా
 మనమున నెంచి యజ్ఞమునఁ మానుషశక్తి నడంచె నవిధం
 బును వివరింతు; మేరు వసుభూధరపర్వము పొల్చునే కదా. 166
- ఆ. మూఁడులోకములను బూజితంబగు దాని
 శృంగ మలరు నప్రథమ్య మగుచు
 శుభమణీయుతంబు జ్యోతిస్థలంబు నాఁ
 నమరు నప్రమేయ మగుచు నెపుడు. 167
- సీ. లోకవంద్యంబయి ప్రాకటమహిమము వెలయనొప్పుచునుండు విబుధజుష్ట
 మగుచు; బూర్వము శివుఁ డమలథాతువిచిత్రిత మగునాశృంగమందమరవరులు
 తన్ను సేవింప నుద్దామమహత్త్వంబుపొలయుటఁ బర్యంకమువలె నద్ది
 యరుదార నందు సమాసీనుఁడై యుండె భార్యయు సతతంబు పార్శ్వమందె.

తే. యుండ నాదిత్యు లతితేజ మొప్పు నెసఁగు
వసువు లమరుల వైద్యులై వఱలు నశ్వ
లక్ష్మి గుహ్యకపరియుతుండై తనర్పు
నట్టి వై శ్రవణుండు యతాధిపుఁడును.

168

క. పరమేశ్వరు దివ్యశ్రీ, చరణాంబుజయుగము భక్తి సాంద్రమనములక
నిరతము ధ్యానించుచు నుండిరి సేవయె ముక్తి యనుచు నెఱనమ్మి తగన్. 169

క. మహితద్యుతియా భార్గవుఁ, డహితవినాశకుఁడు గొల్వ నరుదెంచెను లో
కహితము గోరుమహామును, లహిభూషణుఁ గొల్వ వచ్చి రాసమయమునన్.

క. మునివర్యు లగుచు వెలసిన, సనత్కుమారాదులైన శాంతధనులు చ
య్యన వచ్చి రంగిరఃప్రము, ఖనిర్జరర్షులు మహర్షిగణములు పెలుచన్. 171

సీ విశ్వావసువునాఁగ వెలయుగంధర్వుఁడు తుంబురునారదుల్ తోరపుగతి
వచ్చిరి; దేవతావనితలు నత్తఱిఁ బరిమళమిళితమై పరమసుఖద
మై పరిశుద్ధమై యలరు వాయువు; వీచె; సర్వర్తుకుసుమవిసరము లమర
ఫలము లొప్పారఁగఁ బావనవనతరువ్రాతంబు లమరె; విఖ్యాతులైన

తే. సాధ్యపరులు విద్యాధరుల్ సాధుమునులు
సిద్ధు లప్పు మహాదేవు శీఘ్రఫలదుఁ
బశువతిని ద్రవ్యంబకుని మహాభక్తి గొల్పు
చుండి రావేళ సాధుభూతోత్కరంబు.

172

క. నానావిధరూపంబుల, శ్రీనిలయుని గొల్చె రూపసిద్ధి వెలయఁగా
దానవులు పిశాచంబులు, నానాయుధములను దాల్చె నవ్యప్రీతిన్. 173

క. పురహరుని గొల్చుచుండిరి; సరిసేయఁగరాని మహిత శక్తిం దగునా
పరశివుని వహ్నితేజ, స్ఫురణమునం దగినమునులు పూజించి రొగిన్. 174

చ. తనదగు దివ్యతేజమునఁ దద్దయు వెల్లుత్రిశూలముం గరం
బున ధరియించి శంకరుని భూరితరాజును మాళిఁ దాల్చి ని
ల్చెను దమి నందికేశ్వరుఁడు సిద్ధగణాధిపసేవితుండు గా
వున సురదానవావళుల బుద్ధిబలంబున లొంగఁ జేయుచున్. 175

తే. సర్వతీర్థజలోద్భవసారమహిమ, మున విరాజిల్లుగంగయు మూర్తిఁ దాల్చి
చంద్రమాళిని సేవించె సాధుభక్తి, నిట్లు భగవంతుఁ డౌసార్వతీశ్వరుండు. 176

చ. సురమునిదేవతావళులు చొక్కపుభక్తిని దన్నుఁగొల్వి ని
ర్జరపతి జ్ఞానదాత మునిసంఘసమర్చితుఁ డౌచు నుండె నా
తరుణము హాయిగాఁ గడచెఁ దత్త్విము శంకరుఁడొప్పు జెప్పఁగా.
గిరివరశృంగ మట్లు పరికీర్ణ సురర్షిసమూహమై తగన్.

177

తే. కొంతకాలము గడువ దత్తుం డనంగ,

నలరునట్టి ప్రజాపతి యర్హ విధిని

భూరిహయమేధమును జేయఁబూని వేల్పు

చుండె; నాయజ్ఞమున దేవతోత్తములును.

178

క. సురపతిముఖు లెల్లను నిర్బరపురమును మాని యశ్రుసరణి విమానో

త్కరముల నగ్నిప్రభములఁ, బరమాదృతి నెక్కి యజ్ఞవాటంబునకున్.

179

క. అనలసమానప్రభ లొ,య్యనఁ బరవఁగ వచ్చి నిల్చి రాగంగాద్వా

రనియతదేశంబున; సుర,వనితామణు లెల్లఁ బ్రీతి వచ్చిరి మఱియున్.

180

సీ. గంధర్వు లప్పురోగణములు నిండఁగా బహువిధద్రుమలతల్ వరుస వెలయ

మునిసంఘచరివృతము నయి తన్తఖవాట మమరె; ధర్మాత్ములయందు మేటి

యగు దత్తుఁ డందొప్పె; నవనిపై సంతరిక్షమున స్వర్గంబునఁ గ్రాలువార

లెల్లఁ బ్రాంజలులయి యెలమి నచ్చట నుండి రాయజ్ఞమహిమము నర్హరితి

తే. గాంచు వేడుక; నాదిత్యగణము వసువు, లామరుత్తులు సాధ్యు లబ్జాతుఁ గూడి

యజ్ఞభాగంబులం గొన నరుగు దెంచి, రామఖంబున సోమపు లాజ్యపులును.

181

క. మరువోఁఘం బశ్వీయుగం, బురుతరమహిమాతిశయత నొప్పు త్రిదశు లీ

ధరణిఁగల సాధుభూతో, త్కరములు తన్తఖముఁ జూడఁగా నరుదేరక.

182

ష. జరాయుజంబు, లండజంబులు, స్వేదజోద్భవంబు లామహాత్ముని సంకల్పబలం

బున నాహూతంబులై తత్తత్కార్యంబుల నియుక్తంబులై యుండె. దేవతలు

భార్యలం గూడి వచ్చి వేడుకం జూచుచుండిరి. మహర్షులు శిష్యసహితులై

వచ్చిరి. నిర్జరోత్తములు దివ్యవిమానారూఢులై ప్రదీప్తాగ్నులంబోలి తేజం

బుల వెలుంగుచుండి రంత.

183

చ. మునివరుఁ డొదధీచి మునిముఖ్యులఁ గూడి తదీయమకామఖం

బునకు శివ్రండు రాకునికి పోల నెఱింగి సురర్షిముఖ్యులం

గనుఁగొని యిట్లుపల్కె మునికొండములార! మహామఖంబునం

గనుఁగొన రాదుశంకరునిఁ గారణమేమొ యెఱుంగరాదుగా.

184

క. పరశివుఁడు యజ్ఞనాయకుఁ, డరయంగా నతఁడు లేని దది యధ్వర మె

క్కరణి నగుఁ దద్విహీనా, ధ్వర మెట్లలరారుఁ జెప్పుడ తద్విధమెల్లన్.]

185

క. నరుఁ డెవఁ డపూజ్యపూజన, పరుఁ డగునో పూజ్య లై నపరమాత్ముల నే

నరుఁ డర్చింపఁడొ వారలు, నరకమునం బడుదు రనుట న్యాయహితంబొ.

క. అనిఁలికి దధీచియు దత్తునిఁ గన్గొని మరలఁ బలికె సురనాయకుఁ బూ

జ్యని బశుపతిఁ బరమేశ్వరు, ఘనకరుణానీర కాశిఁ గ్రవ్యాదహరున్.

187

తే. ఏల పూజింపవో తెల్పు పోల ననఁగ

దత్తుఁ డిట్లని పల్కె; రుద్రగణ మెంతొ

గలదు, వారెల్ల శూలహస్తులు కపర్ద
ధరులు పదునొక్కపదములఁ బరఁగువారు.

188

క. వీరలకంటె మహేశ్వరు, నారయఁగాఁ జాల; నొకనిఁ ననఁగ మునివరుం
డీరీతిఁ బల్కె నిర్జర, వారంబునఁ గల్లువిభులు వచ్చిరికాదే.

189

తే. నీవె పిలిపించితివిగాదె నిర్జరేంద్రు, లను మహాప్రీతి శ్రీశంకరుని నదేల
పిలువఁ బంపవో; శంకరు విడిచి యన్య, దైవతంబును నధికునిఁ బావనమతి.

క. కనుఁగొనఁజాలను; గావున, ననుఁజుమఖరాజ మిద్ది యర్హవిధిని వి
ఘ్ననిచయ మొందక పూర్తిం, గనదని నేడలఁచువాఁడఁ గారణయుక్తిఁ.

191

చ. [అనవినిదక్షుఁడిట్లనియె యజ్ఞవిభుండయి లోకనాథుఁడై
వనజదళాక్షుఁడైన ఖగవాహనుఁ గూర్చి విధిప్రయుక్తమై
ఘనతరమంత్రపూతమయి క్రాలు హవిస్సు నువర్ణపాత్రమం
దున నిడి భక్తి నిచ్చెదను దోషదు శంభున కీయ నీయెడఁ.]

192

చ. [మునివర! లోకనాథుఁడు త్రిమూర్తులలోఁ బ్రథముండు నా నుతిం
గనిన సరోజనేత్రునకుఁ గాని మఖాంశ మ దన్యదేవతల్
గొనఁదగు నంచు నేవిధియుఁ గోరదు తెల్పుఁగ నట్లుకాన వి
ఘ్నన కిడువాఁడఁ జక్రియె కొనుకొ మఖభాగము నర్హుఁడౌటచే.

193

అ. శంకరునకు నెట్లు సవనభాగం బీయ, నర్హమగును? నాఁగ నమరు లెల్ల
నెఱిఁగి భాగముల నదెట్లో కైకొని చని,రంత నుమయఁ బతికి ననియె నిట్లు.

చ. జనకునియజ్ఞముం గనెడు సంతస మొప్పుఁగ నేగు శక్రము
ఖ్యనిఖలదేవతావళుల నారయఁజాలక ప్రాణనాథ! దే
వనికర మేగుచున్నయది వైభవ మొప్పుఁగ నేమికోరియో
వినమది వేడ్క గల్గె శ్రుతివిస్తృతశక్తివి గానఁ జెప్పవే.

195

అ. సంశయంబు మదిని జాల బాధించెడు, దానిఁదీర్చ నీవె తగినవాఁడ
వన మహేశ్వరుం డహార్యతత్త్వవిదుండు, వినుము దేవి దతుండనఁగ నెగడి.

సీ. తా మహాభాగుఁ డుత్తముఁడు ప్రజానేత యయివిరాజెల్లు మహాత్ముఁ డతఁడు
హయమేధ మొనరింప నమరు లచ్చటి కేగుచున్న వారన దేవి యొప్పుబలికె
నోమహాభాగ యాయుత్తమక్రతువున కేలపోవరో మీర లేనిమేధ
మున గమనంబుచేయను బూనకుంటిరో తెలుపుఁడి యని వేడు దేవిఁ గాంచి
తే. పలికె నోసతి యిది దేవతలసహాయ

ముననె చేయంగఁబడియె యజ్ఞనికరమున
నెందునే భాగమును బొంద నే ననర్హుఁ
డ నను నొకవిధి కల్పితం బయ్యె నిపుడె.

197

క. మునుపటి విధియార్థంబున, నను భాగమునొందు దేవి నాకివరులు నూ

- తనవిధిఁ గల్పించిరి కావున భాగము నాకు నీయఁబూనదు యజ్వల్. 198
- వ. అనుటయుం బార్వతి యిట్లనియె. 199
- చ. పరశివ సద్గుణంబులఁ బ్రభావమునకా సిరిచే యశస్సుచే
నిరుపమదివ్య తేజమున నీవె ఘనుండవు గావె చూడ ని
ర్జరగణమం దజేయుండవు సర్వజగత్పతి వస్త్రధృష్యవి
స్ఫురదురు విక్రమాధ్యుండవు భూతపతీ మునిసంఘసేవితా. 200
- తే. ఇట్టి నీకధ్వరాంశంబు నీయకుంటఁ
దౌష్ట్యమునఁగాదె; యీమాటఁ దలచ మిగులఁ
జింత పొడమెడుఁ గంపంబుఁ జెందె మేన
ననుచు మఱియును బల్కె నీహారగిరిజ. 201
- సీ. భగవంతుండని దేవవర్తితుండని కీర్తిదనరారు నీకు సవనియతాంశ
మిది కల్లు నట్లుగా నేదాన మొనరింతు నేనియమంబు నేఁబూనఁదగును?
దప మెద్ది చేయఁగాఁ దగునొ యెయ్యదిగాని యొనరింతు నాపతి కనఘమతికి
సవమునయందు మూడవభాగ మేర్పడుఁ గాకయంచు వచించు కాంతఁగాంచి
- తే. యామెచి త్తమ్ము తుభితమై యార్చి గాంచె
నంచు నెఱిగి ప్రహర్షమ్ము స్వాత్మ నలరె
బలిహితంబును గోరినపత్ని యనుచుఁ
బలికె నిట్లని వృదుతమ వాక్కు లమర. 202
- క. తనురుచిరాంగీ! నను నా, త్తను నెఱుంగవు నీవు నీకుఁ దగినవచన మి
ట్లనుపమగతి వచియించితి, వనూన సంతోషమున మదాత్మయు నలరెక. 203
- క. సురుచిరవిశాలనయనా, నిరతభ్యానైకశక్తి నే నెఱుంగుదు ని
ర్జరకార్యమ్మును; సాధూ, త్కరములు భ్యానైకదృష్టిఁ గాంతు రఖిలముకా.
- చ. వనితరో! తావకీనమయి భారతరంబగు నాగ్రహంబుచే
తనె సురలెల్ల జేడ్పడిరి దారుణబాధల నొందె లోకముల్
విను నను యజ్ఞనాథునిగ విశ్వనుతంబు రథంతరాఖ్యమై
తనరెడు సామ మేర్పడఁగఁ దా వినుతించు నుతింతు రెల్లరుకా. 205
- చ. ఊతిసురు లెల్ల నర్హవిధిచే మఖరాజిని నన్నుఁ గొల్తు రా
దృతిఁ గొని మంత్రవేత్త లొగి నెల్లమఖంబుల శ్రేష్ఠభాగ మో
శితిగళ! వే గ్రహింపు మని చేతులుమోడ్చి యొసంగుచుండు రో
యతివరొ యన్నఁ బార్వతియు నాత్మవిభుం గని పల్కె నీగతికా. 206
- క. భగవంతా! ప్రాకృతుడై, నఁ గడుకా ధీమంతుఁ డగు జనసమాజమునకా
బాగడుకొనుం దనుఁ దానే, తగనివిధికా గర్వమానుఁ దధ్యం బిదియా. 207
- క. వనితాసాన్నిధ్యంబునఁ, దనుఁ దా వినుతించుకొనును ధాత్రి విశేషిం

- చి నరుం డిది సాజంబౌ, నన విని పరమేశుఁ డనియె నాదృతిమీఱఁ. 208
- మ. అమరేశీ! నను నేస్తుతించుకొనఁగా నాత్మం దలంపం జుమీ
సమయం బెయ్యడియైన నీవెటుల స్త్రీసాన్నిధ్యమం దంచు ని
త్యము భావించువా; పార్వతీ! మఖమునం దాత్మీయభాగంబు పూ
ర్వమురీతిం బడయఁక సృజించెద మహారంభుఁ జగత్త్రాసకుఁ. 209
- చ. అని తనప్రాణసంఘమునయందును ముఖ్యముగాఁ దలంపనౌ
వనితను గాంచి యల్కి భగవంతుఁ డుమావతి క్రోధవహ్ని నొ
క్కని సృజియించె భీతికరకాయుని విక్రమమూర్తిఁ బావకుం
డనఁ దగువానిఁ గింకరుని; నంత మహేశుఁడు వాని కిట్లునుఁ 210
- చ. చను మట దక్షునధ్వరము సాగుచు నున్నది మద్విరుద్ధరీ
తిని గనుకఁ దదధ్వర ముదీర్చపరాక్రమ మేర్పడంగఁ జ
య్యనఁ జెడునట్లుచేయుము మదాజ్ఞను దద్వ్రతమెల్ల వ్యర్థమై
చనఁగ నొనర్చు మం చపుడు శంకరుఁ డాజ్ఞ నిడంగ నవ్వలఁ. 211
- తే. పార్వతీమన్యుకృతమయి పరమదారు
ణాంగచంఛాస్యవేషంబు నట్టె దాల్చి
యామహారూప మప్పుడే యరిగి దక్షు
నధ్వరముఁ జెండె ననిపల్కియజుఁడు మరల 212
- చ. మునులను జూచిపల్కె సురముఖుని మన్యుజమూర్తి యధ్వరం
బును నశియింపఁ జేయఁజనఁ బూనఁగ భీకరమూర్తి క్రోధయు
క్తిని దగు భద్రకాళి యతిధీరుని శంకరు నాత్మఁ గొల్చి వే
చనియొఁ దదీయకార్యమును సాగఁగజేయఁగ నై న్యయుక్తయై 213
- చ. తనకు సహాయభూతయయి దారుణరూపముఁ దాల్చి వచ్చునం
బను గని యట్టె పొంగి భగవంతునియాజ్ఞను వీరభద్రుఁ డఁ
వినుతిని గన్న యాపురుషవీరుఁడు పార్వతి క్రోధవహ్ని చ
య్యన నడఁగంగఁ జేయఁ జనె హస్తమునకా వరశూల మొప్పుఁగఁ. 214
- క. తన రోమకూపములనుండి నిఖిలగణనాయకుల ననింద్యచరితులఁ
జనియింపఁ జేసె వారును, ఘనవిక్రము లద్రినాధకల్పులు మఱియుఁ. 215
- క. హరకార్యతత్పరులు శంకరతుల్యపరాక్రములు నికామభయంబుఁ
బరఁగం జేయఁగఁ జాల్చిన, యురుమార్తులు వీరభద్ర నుగ్రతరాజ్ఞుఁ. 216
- చ. శిరములదాల్చి శస్త్రములచే జ్వలియించెడు చేతు లొప్పు స
త్వరముగ వేలసంఖ్యలుగ వారు భయంకర నిస్వసంబులఁ
సురలునుబాఱ నాకసము ఊడెయు నిండఁగఁ బాటి యామహ
త్తరమఖవాటముఁ గని నితాంతము రేగినయాగ్రహంబునఁ. 217

తే. చుట్టుకొని; రంతః దద్ద్రవ మట్టై సర్వ
ననుచు లెల్లరు దిగు లొంది రద్దు లెల్ల
ప్రయ్య లయ్యెను భూమియు వడకె మారు
తములు ఘోరంబుగా వీడె దత్త ణమున.

218

క. జలరాసులు ఘూర్ణిలె న, గ్నులుజ్వాలాహీనములుగఁ గుంటుపడియె దీ
పులఁబాసి భానుఁ డూరక, నిలిచెఁ గగనంబునందు నిశ్చలుఁ డగుచున్.

219

క. వెలుఁగక యుండె గ్రహంబులు, సులలితకాంతులు చెడంగ సొరిసి నుడుగణం
బులు తారకలును గన్పడె, నిలాసురర్షులును దైన్యమే గని రచటన్.

220

చ. సురలును దానవుల్ మిగుల శోభలఁ బాసిరి; ధావంత మెల్లెడన్
ద్వరగని యావరించె; బ్రమభప్రవరల్ చెలరేగి రంతటన్
గురుగతిగాఁ బ్రభంజనుఁడు ఘోరముగాఁగనె వీవసాగె ని
ఘరతరదుప్తవస్తువులు సొంపుచెడం బడియెన్ సభాస్థలిన్.

221

తే. వీరభద్రుని కింకర వితతులందుఁ
గొంద తార్చిరి మర్దించుకోర్కిఁ గొంద
ఱుగ్రులై చొచ్చి రందు యజ్ఞోత్సవమును
జెలుపఁ గొందఱు పరువిడి చేరి రచట.

222

క. మరుదంతరంగముల నె, క్కరణిని లెక్కింపనట్టి గమనంబుల న
ధ్వరమును ధ్వంసము చేయఁగఁ, బరువిడి రొకకొండఱుగ్రపావకు లట్టుల్.

223

సీ. యజ్ఞపాత్రముల నింతై నను మిగులక యుండునట్లుగఁ జెండి రొక్కకొండ
తామఖశాలయం దన్ని భాగంబుల విధ్వంసితములుగ వే యొనర్చి
రప్పు డామఖశాల యంతయు జీర్ణమై యంబరంబునఁ దారకాళి విరళ
ముగనుండ నొప్పెడు పోలికఁ గనుపట్టె నందు దివ్యాన్న భక్ష్యములరాసు

తే. లధికశీతలపానకా ద్యఖిలవస్తు
వులును భూధరవరములవ లెఁ గనఁబడె
క్షీరసదులును ఘృతసదుల్ భూరిపాయ
సమయకర్తమములు చూడఁ జాలియుండె.

224

వ. మఱియు దివ్యములగు సుధుమండోదకంబులును, ఖండశర్కరావాలుకంబు
లును, గుడకుల్యలును సుచ్ఛానచంబులగు మాంసంబులును నింకినుం గల
భక్ష్య విశేషంబులును; లేహ్యములు చోష్యములు లోనగువస్తువు లన్నియు
వీరభద్రకింకరభక్షితంబులై మ్రింగఁబడి వివిధస్థలంబులఁ బడియె దుద్రకోపన
ముద్భాసులై మహాకాయులై కాలాగ్నిసప్తశులై, శైలప్రమాణాకారం
బులం గనఁబడుచు, నెల్లయెడలం దిరిగియందఱభయ పెట్టుచు, వివిధాకారంబుల
విహరించుచు దేవతాకాంతల భీతిపరవశలం గావించు చుండి రంత.

225

- తే. హరునిప్రమథాళిఁగూడి యహఃర్యశౌర్య
ఘనుఁ డయినవీరభద్రుండు కాలకింతు
ననుమతంబున సర్వదేవాభిరక్షి
తి మగు దత్తాధ్వరంబును దాదహించె. 226
- తే. దారుణాకృతితో శూల ధారిణియయి
కానఁబడు భద్రకాళిక కనుచునుండ
వీరభద్రుండు దహియించె విషగళాజ్ఞ
దైవయత్నంబునకు నసాధ్యంబు గలదె. 227
- చ. అనుపమతత్ప్రతాపమున కాహరసేవకు లెల్లభూతముల్
మనముల భీతినిొందఁగ నమానుషనాద మొనర్చి; రంత నీ
శునిభటులందుఁ గొందఁ జితి శూరత యజ్ఞమృగోత్తమాంగ ము
ర్విని బడఁగొట్టి భీతికరరీతిని నార్చిరి క్రోధమూర్తులై. 228
- చ. సురపతిముఖ్యులైన త్రిదశుల్ పరమేష్ఠికి నీడుచేయ నె
వ్వరుసను జాలుదత్తుండును బ్రాంజలులై వినయంబుమీఱ నె
వ్వరు పనుపంగ వచ్చితివో భద్రగుణాకర పేరదెయ్యవో
కరుణచెలంగఁ దెల్పు మనఁగా నిటుపల్కెను వీరభద్రుండున్. 229
- క. నేనున్ గాను సుపర్వుండ, దానవుండను గాను భుక్తితత్పరమతిన్
రా నీస్థలికి మఖంబును, గానంగఁ గౌతుకంబు కడలుకొనంగన్. 230
- క. రా నిచటికి దత్తాధ్వర, మీనిర్జరు లెల్లఁజూడ నీశునియాజ్ఞం
బూని వినాశము కూర్పఁ, గా నిర్జరులార! పూనికను వచ్చితిఁగా. 231
- క. రుద్రామర్షోద్భవుండ న, భద్రదుండన్ శంభువైరి వారమునకు ని
ర్ణిద్ర ప్రతాపుండను మే, ర్వద్రినివాసుండ శంక రానాచరుండన్. 232
- ఆ. వీరభద్రుండనఁగ విఖ్యాతి నొందిన, వాడ నేను; నీమే భద్రకాళి
దేవి కోపజనిత దేవదేవేశుండు పనుప వచ్చెనుఖము పాడుచేయ. 233
- చ. త్రిదశవరేణ్యు మానివినుతిం గనుదేవు నుమాపతిన్ బ్రమో
దదు సుజనావనాదరుఁ బ్రతాపనిధిం గరుణాసముద్రు శ,
త్తుదమను గాన నేగి దయతో ననుఁ గావు మటంచు వేడుమీ
ముదమునఁ గాచుఁజుమ్ము నిను భూపతివర్య యెఱుంగఁ జెప్పితిన్. 234
- క. పరశివుక్రోధము పరమా, హరసేవకవితతితోడి దగు పగకన్నన్
ద్వరపడి శరణుం జొరుమీ, సురపతివరుఁ గానఁబోయి శుభ మగు నీకున్. 235
- చ. అనుచు నిరించి తెల్పి ముదమారఁగ నింకను మానిరాట్టతిం
గని వచియించె నవ్వలి యఖండశివాత్మజ పౌరుషంబునున్;

వినుఁడు తదాజ్ఞఁ బూసి త్వర వీరులు తత్పరిచారకుల్ మఖా
వనిఁ జొరఁబాటి యూపసమవాయము పాఁడొనరించి యుద్ధతిఁ. 236

క. పరిచరులఁ జంపి తత్పల, నిరతిం గృధ్రములు వ్రాలినిర్భరశబ్దం
బురుతరముగఁ జేయఁగ భీ, కరముగఁ దన్త ఖధరణియుఁ గనఁజేసి వడిఁ. 237

నీ. పక్షసంచాలన పవనవిధూత శివానినాదంబుల భయదరీతిఁ
గనఁబడఁ జేయ మఖంబు మత్తుండైన దక్షునియవినీతిఁ దానశించె;
నంత యజ్ఞము హరిణాకృతి ధరియించి యాకసంబున కేగునట్లు వెడల
నారూపమునుగాంచి యదియజ్ఞమని యెంచి వృష కేతనుఁడు దాని వెంటఁదవిలి

తే. ధనువుఁ గైఁజేర్చి జ్యాలతదానఁ గూర్చి
శరము సంధించి మృగమును జంప మించి,
యమిత తేజంబు దిక్కుల నావరించి
వెలయ నాప్రమథేశుఁడు వేగ మలర. 238

చ. చనుచు గుణంబు శ్రోత్రబిలసంగతి గాంచఁగలాగి బాణ మొ
య్యన విడువంగఁ బూనునపు డాహరు భాల తల చ్యుతంబు పా
వన మగు నేడ్వబిందువు జవంబున ఘోరతరంబుగాఁగ మే
దిని బడె; నద్ది వే వడఁగఁ దీవ్రత రాగ్ని జనించె నచ్చటఁ. 239

క. కాలానలతుల్యం బా, భీలంబై యద్ది వెలసె ద్విజవరులారా
యోలి నటనుండియపుడు త్రి, శూలియనఁ బురుషుఁ డొకఁడుశుంభ త్రనుఁడై.

క. జనియించె; హ్రస్వమై త, త్రనువు కనంబడియె మిగుల దారుణర క్తం
బును గ్రక్కునయన యుగ్మము, కన నయ్యెను శ్మశ్రువులును గడు హరితములై

క. కనుపట్టుచుండె సాధ్వస,మును గల్లఁగఁజేయు నంగమును నూర్ధ్వముగాఁ
గను బెరిగిన కేశంబులు, తనువెల్లను రోమములునుదనరారంగఁ. 242

ఆ. శోణకర్ణములు నశుభకృష్ణవర్ణంబు, ర క్తవస్త్రములును రాజిలంగ
నప్పరుషుఁడు తోఁచి యధికస త్త్వంబునఁ, గాల్యైఁ గక్షవహ్నికరణి మఖము.

క. అమరులు భీతం గాంచి జ,వమునఁ దిక్కులకు నట్టై పరుగిడి రతితే
జము వెలయఁ జరించెడు వి,క్రమధుర్యుని నప్పరుషునిగాంచి భయమునఁ. 244

చ. ధరణి వడంకె ద్వీపసముదాయముతోడను, మానులార! స
త్వరముగ నమ్మహాపురుష తల్లజుఁ డివ్విధి సంచరింపఁగా
సురపద మెల్లఁ దల్లడిలె; శూరత మించెడు నీశ్వరుఁ మహ
త్తరమహిమాధ్యు వందనశతంబులఁ బూజితుఁ జేసి భక్తితోఁ. 245

క. పలికితి నీవిధి నే నో, ఖలహరణా! దేవదేవ! కంజజుఁడను నా
పలు కొక్కటి వినుఁమా య,వ్వలఁ డొఁచినరీతిఁ జేయవచ్చుం జచ్చి. 246

- క. లోకేశా! నీకు సురా, నీక వృద్ధ్యగమునందు నెమ్మి నిడుదు ర
స్తోకాంశము తుమియుంపుము, లోకధ్వంసమునం గలుగు యోభంబుల్. 247
- క. కాపునఁ బ్రతిసంహారము, గావింపుము వీని కింకఁ గరుణావార్ధి
దేవతలును మునివద్యులు, నీవిధి నీవాగ్రహమున నెసఁగుచునుండన్. 248
- తే. శాంతినొందక యున్నారు సర్వలోక,ములును జీకాకుపడియెడు భూతనాథ
తావక స్వేదజాం డయి దారుణాకృతిని ధరించిన పురుషుం డవనిని ముందు. 249
- సీ. జ్వరనామమును దాల్చి సంచరించెడుఁగాక భూమియందే గాక భూతనాథ
యెల్ల లోకములందు నెసఁగుత; మీభూత మొక్క దేహముగాక పిక్కటిల్లి
బహురూపములఁ దాల్చి పరఁగంగఁజేయుము దాన లోకములకుఁ దగ్గుభార
మని వేడినాడ; నోమునులార! నే నిట్లు ప్రార్థించి భాగంబుయజ్ఞమందుఁ
- తే. దనకుఁ గల్పింప భగవంతుఁ డనుపమాన
శక్తిఁ దనరిన దేవతా స్వామి నన్నుఁ
గరుణ చెలువారఁగాఁ గాంచి కంజజన్త
యనుచు సంప్రీతినిం బల్కె ఘనుఁడు గాన. 250
- క. మనమున దత్తుం డపు డీ, శునిశరణము పొంది నీవెశుభదుండవు సు
మనఘా యపరాధము దీనిని గావు మటంచు వేడి నియతాత్ముండై. 251
- వ. [ప్రాణాపానవాయువులనిరోధించి ప్రయత్నపూర్వకంబుగాఁ జత్తుస్థానమునందుఁ
బ్రవర్తింపఁజేసి దృష్టిని నిశ్చలంబుగాఁ దనరఁ జేసెనంత]
- క. స్థితపూర్వకముగ గౌరీ, పతి యిట్లునిపల్కె నేమిపని కోరి ననుక
గతిగా భావించితో పల్కు తగక వేగంబ యన్నఁ గోరిక మెఱయన్. 252
- క. పితృదేవత లమరులు తద్ధితవాక్యము నాలకించి తృప్తింగని రా
వితమునఁ బల్కిన యల్లుని, శితికంఠుని గాంచి భక్తిఁ జేమొడ్పు తగన్. 253
- తే. భీతి కనఁబడఁగా శంక వెడలిపోవ, వదన మీక్షణములు బాష్ప వారిఁ దడువఁ
బరశివుం గాంచి పల్కె నిచ్చగిది దత్తుఁ, డోమహాత్మ ప్రసన్నత నొప్పుదేని. 254
- క. నేనీకుఁ బ్రియుండ నని నీ, చూనసమునఁ దోచునేని మహితాత్మ! మహే
శా! నేను ననుగ్రహింపఁడఁ, గా నీవు తలంప వలయుఁ గరుణచెలంగన్. 255
- సీ. వరము వేటొకదాని వాంఛింతు నే యజ్ఞసంభారములఁ బ్రయాసము సహించి
నేకరించితి ఫలసిద్ధిని గాంక్షించి బహుకాల మీశ్వరా! పట్టె దీని
కిట్టిసంభారంబు లెల్ల గణములచే భక్షింపఁబడియెఁ గోపమునఁ ద్రాగఁ
బడియెను మ్రొంగఁగాఁ బడియెను బాడుచేయంబడియెను; బిండి యగువిధమునఁ
- తే. జేయఁబడియెను నలుదట్ల చిమ్మఁబడియెఁ, గాన నవియెల్ల నీఘన కరుణఁ బూర్వ
రీతి నొప్పంగవలయు విఖ్యాతి నొంది, యనిన మునులార! నే నిట్లు లంటి నప్పుడు.

క. పరశివ దక్షుండు శోరిన, కరణిం జెలువారుచుండుఁగాక యనుచు హ
ర్షరతిం బల్కితి; నంతట, హరుఁ ద్రినయను దేవవిభు మహదేవు శివున్. 257

తే. కనుచు దక్షుండు జానువుల్ ఊమనుదగులఁ
బడి వరంబులఁ గైకొనెఁ బరశివుండు
కరముహర్షించి యొసఁగె ముఖంబుచెడక
యుండఁ గోరుట హిత మను నూహ యలర. 258

వ. మరల దక్షుండు భక్తిపురస్సరంబుగా నప్టోత్తరసహస్రనామంబుల శంకరు
నేకాగ్రమనస్కుండై వినుతించె. 259

ముప్పది యెనిమిదవ యధ్యాయము.

❀ దక్షుం డప్టోత్తరసహస్రనామముల శంకరు వినుతించుట. ❀

క. మునులారా! శంకరున, త్యనుసమవీర్యంబుఁ గాంచి యాదక్షుం డా
త్తను భక్తిరసము పొంగఁగ, వినుతించెఁ బరాత్పరుని సువృత్తరచనలన్. 260

తే. దేవదేవ నమోఽస్తు తే దివ్యరూప
బలనిఘాదన శంకరా! వామదేవ
తే నమోఽస్తు సురేశ! యం చానతోత్త
మాంగుండై పేడి మఱియు నిట్లనియె నతఁడు. 261

వ. శంకరా! నీవు బలశ్రేష్ఠుండవు. దేవదానవపూజితుండవు. సహస్రాక్ష, విరూ
పాక్ష, త్ర్యక్ష, యక్షాధిపతియ, నామప్రియుండవు. సర్వతఃపాణిపాదుండవు.
సర్వతోఽక్షిశిరోముఖుండవు. సర్వతశ్చక్రమంతుండవు. సర్వము నావరించి
యుండువాడవు. శంఖకర్ణ, మహాకర్ణ, కుంభకర్ణ, ర్ణవాలయ, గజేంద్రకర్ణ
గోకర్ణ, శతకర్ణనామంబులనలరునీకు నమస్కరించెదను శతోదర, శతావర్త,
శతజిహ్వ, సనాతన, విఖ్యాతనామధేయుండ వగునీకు వందనంబుల నొనరింతు.
గాయత్రీదేవతోపాసకులు నిన్ను గానము చేయుదురు. ఆకర్తులు నిన్నుర్చిం
తురు. నీవు దేవదానవగోప్తవు. బ్రహ్మపు. శతక్రతుండవు. మూర్తిమంతుండవు.
అమూర్తివి. మహామూర్తివి. సముద్రుండవు. సరోనిధివి. గోవులు గోష్ఠంబున
నుండునట్లు సకలదేవతలు నీయం దుండువారు. శరీరమున నీవలన సోమగ్ని
వరుణులఁ జూచుచున్నవాడను. ఆదిత్యవిష్ణుబ్రహ్మబృహస్పతులను నీశరీర
మునఁ గాంచుచున్నవాడను. క్రియయుఁ గరణకార్యములు, కర్తయుఁగారణ
మును, సదసత్తులు, ప్రభవాప్యయములు నీవకదా. భవ, శర్వ, రుద్ర, వరద,
పశుపత్యంధ కాసురఘాతి, త్రిజట, త్రిశీర్ష, త్రిశూలధారి, త్ర్యంబక, త్రినేత్ర,
త్రిపురఘ్న, చండ, ముండ, విశ్వచండధర, దండి, శంఖకర్ణ, చండీచండ, నామ

ముల నలరునీకు నమస్సులు. అర్థదండికేశ, శుష్క, వికృత, విలోహిత, ధూమ్ర, నీలగ్రీ, వాప్రతిరూప, విరూప, శివ, సూర్య, సూర్యపతి, సూర్యధ్వజపతాకి, ప్రమథనాథ, వృషస్కంధ, హిరణ్యవర్ణ, హిరణ్యకవచ, హిరణ్యకృతచూడ, హిరణ్యపతి, శత్రుఘాత, చండ, పర్ణసంఘశయ, స్తుత, స్తుతి, స్తూయమాన, సర్వభక్ష, సర్వభూతాంతరాత్మ. హోమ, మంత్ర, శుక్లధ్వజపతాకి, నమ్యా నమ్య, కిలకిల, శయమాన, శయితోత్థిత, స్థిత, ధావమాన, భూత, కుటిల, సర్తశీల, ముఖవాదిత్రకారి, బాధాపహ, లుబ్ధ, గీతవాదిత్రకారి, జ్యేష్ఠ, శ్రేష్ఠ, బలప్రమథన, కల్పన, క్షమోపక్ష, మోగ్ర, దశబాహు, కపాలహస్త, సిత భస్మప్రియ, నిభీషణ, భీమ, భీమవ్రతధర, నానావికృతవక్త్ర, ఖడ్గజిహ్వోగ్రదంష్ట్ర, పక్ష మాన లవాద్య, తుంబీవీణాప్రి, యఘో, రాఘోరరూప, ఘోరాష్టోర తర, శివ, శాంత, శాంతతర, బుద్ధ, శుద్ధ, సంవిభాగప్రియ, ప్రపం, చోగ్ర, సాంఖ్యపర, చండైకఘంట, ఘంటానాద, ఘంటి, సహస్రశతఘంట, ఘంటా మాలాప్రియ, ప్రాణదండ, నిత్య, లోహిత, హళాంహళాంకార, రుద్ర, హళాంహళాంకారప్రి, యాపారవర్ణిరివృక్షప్రియ, మార్గమాంససృగాల, తారక, తర, యజ్ఞాధిపతి, కృత, ప్రకృత, యజ్ఞవాహ, దాంత, తథ్య, పితథ్య తట, తట్య, తటినీప, త్యన్న, దాన్నప, త్యన్నభు, కృహస్రశీర్ష, సహస్రచరణ, సహస్రోద్యతశూల, సహస్రనయన, బాలార్కవర్ణ, బాలరూపధర, బాలార్క రూప, బాలక్రీడనక, శుద్ధ, బుద్ధ, షోభణ, క్షయ, తరంగాంతకేశ, ముక్తకేశ, పట్కర్షతుష్ట, త్రికర్షనిరత, వల్లాశ్రమధర్మ ప్రవర్తక, శ్రేష్ఠ, జ్యేష్ఠ, కలకల, శ్వేతపింగళనేత్ర, కృష్ణరక్షేక్షణ, ధర్మకామార్థమోక్ష, క్రథ, క్రథన, సాంఖ్య, సాంఖ్యముఖ్య, యోగాధిపతి. రథాతిరథ్య, చతుష్పథపథ, కృష్ణాజినోత్తరీయ, వ్యాళయజ్ఞోపవీతి, నామవిఖ్యాతుండ వగుశంకరా నీకు జేమోడ్పులు. ఈశాన రుద్రసంఘాత, హరికేశ, త్రింబి, కాంబికానాథ, వ్యక్తావ్యక్త, కాలకామద, కామఘ్న, దుష్టోద్వృత్తి నివారణ, సర్వగర్హిత, సర్వఘ్న, సద్యోజా, తోన్తా దన, శతావర్తగంగాతోయార్ద్రమూర్ధజ, చంద్రార్థసంయుగావర్త, మేఘావర్త నానార్థదానిభృదర్థ, దాన్నప్రప్త్య, భోక్తృ, మజ్జభు, గనల, జరాయు, జాండజ, స్వేద, జోడ్పిజ్జ, దేవదేవేశ, చతుర్విధభూత గ్రామరూప, చరాచర నిర్మాణ నిరత, ప్రతిహర్తృ, బ్రహ్మ, విశ్వేశ, సర్వపరమకారణ, స్వభారూప, జ్యోతి ర్నిధినామముల నలరునీకు నమస్తతులు. ఋక్సామోంకార ప్రతిపాదమండ వని బ్రహ్మవాదులు కొనియాడు నీ కీవేమంజలులు. మఱియు.

262

- ఆ. బ్రహ్మవాదు లనంగఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచిన
సామగులు సతంబు శంకర నిను

హాయిహాయి యనుచు హరహువాహివా య
టంచు బాడుచుండు రంచితముగ.

263

- సీ. నీవెయజురేద మివె ఋగ్వేదము సామవేదము నీవె శంకరా! య
ధర్మవేదం బీవెతతభక్తి నిను బ్రహ్మవేత్తలు కల్పెకవిదులు నుపని
షద్వేత్త లెల్లరు సతతంబు సేవింతు; రవనీసురులు భూపు లర్యు లంఘి
భవులు వర్ణాశ్రమవరధర్మములు నీదు నంగంబు లవుజుమ్ము హరపరేశ
తే. ఆశ్రమావళి యన నీవె యభ్రమునఁ జె,లంగువిద్యుత్తు లీవె యిలాతలమున
భయము గల్గించు నిర్ఘోషఁటల మివె, వత్సరర్తువు లీవె యోభవ మహేశ.
ఆ మాసపక్షములును మఱి కలాకాస్థాని, మేషతారకలును మించు యుగము
లుక్షములకకుత్తులు ర్విధరములవా, శిఖరములును నీవె శివపరేశ.

265

- సీ. మృగతతిఁ బంచాస్య మివెకదా భోగిగణములందెల్లఁ దక్షకుండ వీవె
సంద్రములం బయస్సాగర మివె వేదములయజురేదమమరవంద్య
నీవె దివ్యాయుధనికరమ్మునక వజ్ర మివె ప్రతమ్ములఁ బావనతమ
సత్య మివె నీవె సతత మిచ్చాద్వేషమోహరాగక్షమములును శాంత

- తే. మివె వ్యవసాయలోభముల్ ధృతియుఁ గామ
మట్లై శ్రోధంబు సర్వాత్మహర! జయాజ
యములు నీవే గదియనఖిట్యాంగి యనఁగఁ
జాపి శరి యన ధ్వజి యన శర్వనీవె.

266

- క. హరరథి యన నీవేద, పరమాత్మాచే త్తయనఁగఁ బరఁగుదు వీవే
పరికింప భేత్త వీవే, సరియైనప్రహర్త మివె శంకర దేవా.

267

- వ. నేతృశబ్దవాచ్యుండవు. మంతపు దశలక్షణయుక్త ధర్మరూపుండవు. అర్థకామ
ములు నీవేకదా ఇంద్రసముద్ర సరిత్పల్వలసరోల తావల్లితృణౌషధులు నీవ.
పశుమృగక్షత్రవ్య కర్మగుణారంభములునీవ. కాలపుష్ప ఫలప్రదుండవు నీవ.
ఆదిమధ్యాంతములు, గాయత్ర్యంకారములు, హరిత, లోహిత, కృష్ణనీల,
వీణారుణ, వర్ణములునీవ. కద్రు, కపిలబభ్రు, కపోత, మేచకంబులు నీవ. సువర్ణ
రేతోవిఖ్యాతుండవునీవ. సువర్ణంబు నీవ. సువర్ణనామధారివి. సువర్ణప్రియుండవు.
చంద్ర, యమ, వరుణ, కుబేరానలో, తుక్కల్ల, చిత్రభాను, స్వర్భాను, భాను, నామ
ములు నీకువర్తిల్లు. శంకరా హోత్రము, హోతయు, హోమ్యము, హుతము
నీవ. త్రిసౌవర్ణమునీవ. యజుస్సులలోశతకుద్రీయమంత్రములు నీవ. విత్తులలో
నీవే పవిత్రుండవు. మంగళములలో మంగళంబవు. పాపాంతకవృక్షం బన నీవే.
జీవప్రళయములు నీవ. ప్రాణరజస్తమస్సత్త్వములును నీవ. ప్రాణాపానసమానో
దాన వ్యానము, లున్దేష నిమేషకాలకల్పములు, నీవ. లోహితాంగుడవు. దం

ప్రివి. మహావక్త్రుండవు. మహాదనుండవు. శుచిరోముండవు. హరిచ్ఛృంగుండవు. ఊర్ధ్వకేశుండవు. చలాచలుండవు. గీతవాదిత్యనృత్యాంగుండవు. గీతవాదనప్రియుండవు. మత్స్యజాల, జలాజయ్య, జలవ్యాళ కుటీచర, వికాల, సుకాల, దుష్కాల, కాలనాశన, మృత్యుశబ్దవాచ్యుండవు. అక్షయానంత శ్చమామాయాకరోత్కర, సంవర్త, వర్తక, సంవర్తక, బలవాహక, నామవాచ్యుండవు. ఘంటాకి, ఘంటకి, ఘంటమాడాల, లవణోదధి, బ్రహ్మ, కాలాగ్నివక్త్ర, దండిముండి, త్రిదండధృ, కృతుర్యుగ, చతుర్దేవ, *చతుర్హోత్ర, చతుష్పథ, చాతురాశ్రమ్యనేత్ర, చాతుర్వర్ణ్యకర, త్షరాక్షర, ప్రియ, భూర్త, గణాగణ్యగణాధిప, రక్తమాల్యాంబరధర, గిరీశ, గిరిజాప్రియ, శిల్పీశ, శిల్పిశ్రేష్ఠ, సర్వశిల్పప్రవర్తక, భగనేత్రాంతక, చండ, పూష్ణ, దంతవినాశన, నామధేయుండవు. స్వాహాస్వధావషట్కారీనమస్కార శబ్దవాచ్యుండవు. గూఢ వ్రత, గూఢ, గూఢవ్రతనిషేవిత, తరణ, తారణ, సర్వానుసూయతచారణ, ధాతృ, విధాతృ, సంధాతృ, నిధాతృ, ధరణీధర, తపో, బ్రహ్మ, సత్య, బ్రహ్మచర్యార్జవ, భూతాత్మ, భూతకృ, ద్భూత, భూతభవ్యభవోద్భవ, భూభువస్స్వరిత, వృ, తాగ్నిమహేశ్వర, రేక్షణ, షోక్షణాకాంత, దాం, తాదాంతవినాశన, బ్రహ్మవర్త, సుగావర్త, కామావర్త, కామబింబవినిర్జాంతృ, కర్ణికారమాలాప్రియ, గోనేత్ర, గోప్రచార, గోవృషేశ్వరవాహన, త్రైలోకగోప్తృ, గోవింద, గోప్తృ, గోగ, గ్లాఖండచంద్రాభిముఖ, సుముఖ, దుర్దు, ఖాముఖ, చతుర్ముఖ, రణాభిముఖ, హిరణ్యగర్భ, శకుని, ధన, దాన్వపతి, విరా, డధర్మహంతృ, మహాదక్ష, దండధారి, రణప్రియ, స్థిర, స్థాణు, నిష్కంప, సునిశ్చల, దుర్వారణ, దుర్విషహ, దుర్దర్ప, దురతిక్రమ, దుర్ధర, దుర్వశ, నిత్య, దుర్లభ, విజయజయ, శశ, శశాంకనయన, శీతోష్ణ, త్సుతృప్తా, జరా, ధివ్యాధి, వ్యాధిహా, వ్యధిప, సహ్య, యజ్ఞమృగవ్యాధ, వ్యాధ్యాక, రాకర, శిఖండి, పుండరీక, పుండరీకావలోకన, దండధృ, కృండదండ, రౌద్రభాగవినాశన, విష, పామృతప, సురాప, క్షీరసోమప, మధు పాపప, సర్వప, బలాబల, వృషాంగవాహ్య, వృషభ, వృషభలోచన, వృషభ, లోకవిఖ్యాత, లోకసంస్కృత, చంద్రాదిత్యచతు, ర్హృదయరూపపితామహ, గ్నిష్టో, మాదేహ, ధర్మకర్మప్రసాధిత, బ్రహ్మవిష్ణుపురాణమున్యవిదితమాహాత్మ్య, విఖ్యాతుండ వగు నీకు నమస్కారములు.

268

క. పరశివ! సూక్ష్మతరంబులు, నిరుపమములు గాఁగ నెపుడు నెగడుచు జగతిం బరఁగెడు త్వన్మూర్తులు నా, కరుదుగఁ గన్పడెడుఁగాక యచవర్గ మిడక. 269

క. ఆనీమూర్తులచే బిత, సూనుని రక్షించునట్టి చొప్పున సతతం

* చతుర్హోత్ర కృతుష్పథః = అని మూలము.

- బూనినకృప రక్షింపుము; సూనాయుధహరణ చంద్రశోభితశీర్షా. 270
- క. నను రక్షింపంగ నర్హుడ, ననితలపు మొనర్తు వందనావళి భక్తి
ద్రినయన! భక్తావనరత, యనిశము త్వత్పాదభక్తి నలరెడు నన్ను. 271
- క. నిరతముఁగృహ గాపాడుము, పరమేశ్వరుఁ డెవఁడు వేలభక్తులు తను సా
గరమునఁ బరివేష్టించుగఁ, బరిరక్షుకుఁడగునొ యట్టి పరుఁ బ్రార్థింతు. 272
- క. జితనిద్రులు సత్త్వపులు, జితనిశ్వాసులును భూరిసిద్ధులు సమదృ
ష్టి తగఁ వెలసెడు యోగులు, సతతం బేజ్యోతిఁ గాంచఁ జాలుదురొ కడు. 273
- తే. అట్టియోగాత్మునకు వందనాళిఁ గూర్తు;
బ్రలయకాలమురా భూతవారమును గ్ర
సించి జలమధ్యమున శయనించు నెవ్వఁ
డట్టి కేశవు నేవెందు నహరహంబు. 274
- నీ. ఎవఁడు పర్వముల రాహువున క్తమును జొచ్చి చంద్రుని మ్రింగునో సప్తహయుని
నల్లె గ్రసించునో యగ్నియు సోముఁడు నై యుండుమహితాత్మనతనిఁ గొలుతు;
నంగుష్ఠమాత్మలై యంగములకా నిల్పుచురుషులు ననుఁబ్రీతి నిరతమేలు
చుందురుగాక న న్నొప్పుగ సంతృప్తి గలవానినిగఁజేయఁ దలంచు చుందు.
- తే. గాక; యెవ్వనిచే సురలో కాంచిరొ జని
నెవనిచే మృతినొందిరొ యెల్ల వారి
కెవఁడు స్వాహాస్వధారాపుడు విభుఁ డెలమి
నగునొ యలశంభు వినుతింతు నాదరమున. 275
- క. తనుధాను లెల్ల నేశం, భుని జేరుదురో తమంత భూమిని సృష్టిం
పనుబడుదురొ యెవ్వనిచే, ఘను నాతని దేవదేవుఁ గనుఁగొందు మదిన్. 277
- క. ప్రమదము శోకమును భూతములకు నెవ్వఁడు పుట్టఁ దాఁ జేయునొ యా
ప్రమథాధిపు మూర్తులకును, నచుస్సులం జేయు వాఁడ నామనమందున్. 278
- నీ. సాగరములయందు శైవలినులయందుఁ బర్వతములయందు బహువిధముల
నలరెడు గుహలందు నవనీరుహావలిమూలంబులకా గోష్ఠములను దుర్గ
మారణ్యగహనంబులందుఁ జతుష్పథములయందు రథ్యల భూరిసభలఁ
గాననములయందుఁ గరిహయరథశాలలందు జీర్ణోద్యానబృంద మందు
- ఆ. నాలయములయందు నాచంచభూతంబు, లందు దిగ్విదిక్కులందు నింద్ర
ఖరక రాంతరములఁ దరణిసోమాంశువు, లందు నెవనిమూర్తు లలరునొ తగ. 279
- క. బలిపద్మమునను దానికి, వెలుపల నేవ్వని మూర్తిబృంద మలరునో
యలమూర్తుల కివె వందన, ములు ముమ్మాటులుగ భక్తిఁ బూనికొ నొనరుతున్.
- క. హర! నీవు సర్వమగుదువు, పరికింపగ సర్వభూతపతివి భవుడ వ

పరమఖ్యాతిం గాంతువు, పరశివుడవు సర్వగుండవు పరమనీవే. 281

తే. సర్వభూతాంతరాత్మవు సర్వలోక, పలివి గావునఁ బలువంగబడవు యజ్ఞమునకు; నోదేవ బహువిధము లగుడక్షిణ లొగిగల్గిన యధ్వరంబులను నీవే.

క. నిరతము పూజింపబడి, పరఁగుచు నుండువు మహాత్మా! పాలక కార్యోత్కరమునకు నీవే కర్తగఁ, బరిగణితుండ వాటఁ బిల్వబడవు క్రతవునన్. 283

క. అనుపమము సూక్ష్మమును నై, కనఁబడని త్వదీయమాయ కప్పుట మోహంబును గాంచితిఁ గావునఁ గ్రతువునకుఁ నినుఁబిల్వనైతి భూతగణేశా. 284

సీ. సర్వదేవేశ! ప్రసన్నుడ వగుము నా కెన్నదిక్కనఁగ నీవే మహాత్మా
గతియుఁ బ్రతిష్ఠయుఁ గామహరా! నీవే వెఱొక్కమతి నాకు విశ్వమందుఁ
గానరా కున్నది గరళకంతా! యని యీవిధి వినుతించి పాపనాత్ముఁ
డయి యూరకుండె; నెయ్యమున గౌరీపతి సుప్రీతుడగుచు దక్షునకు ననియె

తే. దక్ష! పరితుష్టి నొందితి స్తవము దీని

భక్తి నొనరించితివి పలుపలుకు లేల

మత్పదము నొందఁ గలవింక మహితపుణ్య

మతి వటంచు వచించి సమృద్ధముమీఱ.

285

చ. మనమలరారు వాక్యము లమానుషశక్తి శివుండు పల్కి యిం

కను వచియించె నిట్టులు; మఖంబు వినాశిత మయ్యె నంచుఁ జిం

తను గనఁబోకు నేనె సవనంబును బాడొనరించినాడ నీ

పును గనుఁగొంటి కాదె వగవుంగనకుండ సమాహితాత్మతన్.

286

క. వర మొండు కోరు మిచ్చెదఁ, గరుణించితి నీదుష్టవము కడుఁదమి వింటి
బరమాద్భుత మిది కావున, వర మొసఁగెద నీదుచిత్తవాంఛ ఫలింపన్. 287

తే. అశ్వమేధసహస్రమ్ము లట్లె వాజ, వేయశతములు పొనరింప వెలయు ఫలము
గల్గఁగలదు ప్రజానాథ గాఢమత్స్య, సాదమున ముక్తిపదము వాస మగు నీకు.

తే. సాంగము లగువేదంబుల నాత్మ నెలుంగఁ

గలవు సాంఖ్యయోగంబులఁ దెలియఁగలవు

దేవదానవ దుశ్చర దివ్యతపము

చేయఁగల వీవు పొందుదు చిత్తశుద్ధి.

289

వ. ద్వాదశవర్షనియమంబుగలిగి, సూక్ష్మమై, మూర్ఖజనాగమ్యంబయి వర్ణాశ్రమ
ధర్మయుతంబై యొకప్పుడైన భ్రంశంబుఁ గాంచక పశుపాశవిమోక్షణంబై,
సర్వాశ్రమోపకారక మగు పాశుపతవ్రతము నాచే నుత్పాదితం బయ్యె. అది
సర్వపాపవిమోచనంబు, సమర్థంబు నగు దీనిఁ జిరకాల మాచరించిన నేపుణ్యం
బుగలుగు నయ్యది నీకు నశ్రమంబునఁ గలుగు. కావున మానసజ్వరంబు నెడ

- బాయుమని ఎలికి సఃత్వీ సేవకుండై మహాదేవుం డంతర్హితుం డయ్యె. 290
- క సవమం దుమతోఁ గూడక, భవుం డంశమ్మును గ్రహించి పరమామోదం
బు వఱలఁ జనుచుకొ జ్వరమును, వివిధవిభాగములఁ జేసివిస్త్రుతిఁ గూర్చెకొ
తే. సర్వభూతశాంత్యర్థ మీచందమున నొనరిచె వాని నెఱింగింతు ధరణిదివిజా
లార! నాగములకు శిఖాభూరితాప, మద్దులకును శిలాజతు వనెడు రుజయు. 292
- సీ. జలములకుకొ జ్వర మలరు నీలికయన భుజగంబులకును నిర్మోకమనెడు
నదియు ఖోరక మనునది సౌరభేయంబులకు నూషరాఖ్యమి లాతలమున
కఖిలశునకముల కవనీదివిజాలార దృష్ట్యవరోధన మెల్లఘోట
కములకు రంధ్రాగత మనెడునదియును శిఖులకుఁ బింఛంబు జీర్ణమగుచు
- తే. క్షుమనుబడుటయు నేత్రరాగము పికముల
కగును జ్వర మని శాసించె హరుఁడు మఱియు
జను లదెంతటివారెయైనను విభేద
మగుజ్వరం బని పల్కె నాయభవుం డపుడు. 293
- వ. శుకములకు హిక్కికయను జ్వరంబును, శార్దూలములకు శ్రమమను నదియు,
మనుష్యులయందు జ్వరమను నదియుఁ, గలిగియుండు నని శాసించె. ఈజ్వరము
జన్త మధ్య మరణములఁ గల్గునని యాదేశించె. ఇదిమా హేశ్వరతేజంబు. జ్వ
రనామంబున భయంకరంబై పరఁగె. మహాత్ముం డగునీశ్వరుండు నమస్కరింపఁద
గి మన్నింపఁదగి సర్వప్రాణిశరణ్యుం డనందగి యుండువాఁడు ! ద్విజవర్యులా
ర! ఈజ్వరోత్పత్తికథ నదీనమానసుడై సమాహితాత్ముడై పఠించిన విముక్త
రోగుడై ప్రమదంబు గాంచి వాంఛితములఁ బొందుచుండు. 294
- క. స్తుతి యిది దక్షప్రాక్తం, బతిశయఫలదంబు గాన నతిభక్తి నదే
మతిమంతుండు వినుఁ జక్కఁగ, నుతియించు నమంగళములనుం బొందఁడిలకొ
- తే. ఆయురభివృద్ధి గల్గు దేవాళీలందు, శంకరుం డెట్లు శ్రేష్ఠుఁడో స్తవ మి దఖిల
నుతులయం దుత్తమోత్తమ మతిశయఫల, దానదక్షింబటంచును దలఁపవలయు.
- సీ. యశము స్వర్గము దేవతైశ్వర్యవిత్త విజయములఁ గాంతీంచు జనుఁడు భక్తి
స్తవముదీనిని ద్రిసంధ్యలయందుఁ బఠియింపవలయువిద్యాకాంక్ష వఱలునతఁడు
పఠియింపఁదగు వ్యాధిబాధితుం డగువాఁడు దుఃఖసాగరముల దొప్పఁదోఁగు
నతఁడు దీనుం డగునతఁడు భయాదిసంగ్రస్తుండు భూపతికార్యముల ని
- తే. యుక్తుం డగువాఁడు ముక్తుడై యొప్పుచుండుఁ
దనువు దీనినె పూని శంభునికరుణను
జగమునం దిందు సుఖములఁ జాలఁ గాంచి
ప్రమథగణరా ట్టనంగఁ దాఁ బరఁగు సతము. 297
- తే. యక్షనాగపిశాచముల్ పక్షివరము, లేగ్రహంబునఁ బశుపతి యీ స్తవమున

వినుతుఁ డగు నాగృహంబునఁ బీడఁగల్గఁ, జేయఁజాలవు పలునుడుల్ చెప్ప నేల.
 చ. వినుతిని దీని భక్తిదగ విన్న వఘామణి తండ్రిగేహమం
 దనుపమగౌరవంబుఁ గను నట్టులె భర్తృగృహంబునందు మ
 న్ననఁగనుచుండు నేనరుఁ డనారత మీస్తుతివర్య కీర్తనం
 బునఁ గడు ధన్యుఁడౌను బరిపూతమనోరథముల్ ఫలించెడున్. 299

తే. అంతియేగాక తత్తప మల్పకాల, ముననె సిద్ధిని గను వానిముఖమునుండి
 వెడలువాక్యము మదినుండు విమలచింత, ఫలమునందును నీస్తవ బలముకలిమి.
 సీ తొలుదొల్ల స్కందునితోఁగూడి యున్నట్టి శివునకు దేవికి శివకరమ్ము
 లగు కృత్యముల భక్తి నారసి యొనరించు నందీశునకును ధనంబుకొలఁది
 బలి నిచ్చి శమదమంబులఁ గని తర్వాతహరనామగణము యథార్హ రీతిఁ
 బఠియింపఁగాఁ దగుఁ బరమభోగంబులు లభియించువానికి సభను బూజ

తే. గలుగు మృతినొంద స్వర్గంబు కమ్రసుఖద
 మలరుఁ బాతకములు విలయంబు నొంద,
 ముక్తినిొందును మనుజుండు; మోక్షనాథుఁ
 డైన శితికంఠ స్తవము దక్షాభిమతము. 301

క. మనమునఁ గది రెడు భక్తిని, ననయము పఠియింపఁ బోవు నఘజాలము చ
 చ్చినయంత ప్రమథగణములకును బతి యగు దేవదనుజకూట వినుతుఁడౌ. 302

క. నందీశ్వరుఁ డాపురుషుని, సుందర మగు వ్యోమయానసురుచిరపడముం
 బొందించి శంభులోకం, బం దునుచును బ్రళయకాల మగువఱి కెలమిన్ 303

క. హరునకు ననుచరుఁడై సుస్థిరసంప త్తలర నుండు సిద్ధం బని యీ
 శ్వరుమహిమ మెఱింగినమా, నిరమణుఁ డగు వ్యాసుఁడనియె నియతుఁడుగానన్. 304

క. ఇది యెవ్వరి కెఱింగింపఁ దగదు నీచున కెట్టితఱిని గాని యెఱింగి
 పడగదు వినిపింపంగఁ దగదు నిశ్చయ మిద్ది ఫలముఁ గల్గదు గానన్. 305

తే. ఎట్టులో పాపమతులు గౌరీశువినుతిఁ
 బరమగుహ్యము దీనిని భవ్యదమును
 వినుదురేఁ బుణ్యమతులౌచు విమలపదము
 నందు వారుసుఁడి వైశ్య లంఘిజులును. 306

క. వనితలు వినినక రుద్రుని, ఘనలోకము నొందుదురు నికామప్రమదం
 బున విప్రవలనఁ బర్వము, నను వినినక శర్వపదమునన్ బ్రీతి దగన్. 307

తే. వాసమును గాంతు రింకేటివాక్కు లొకటి
 పలుకువాఁడను ద్విజులార పార్వతీశు
 స్తవము దక్షకృతంబు మోక్షప్రదంబు
 నిస్సమంబయి నెగడును నిర్మలగతి. 308

ముప్పదిలోమ్మిదవ యధ్యాయము.

— ఏకామ్రక్షేత్రమాహాత్మ్యము. —

- చ. అనియిటు లోమహర్షణుడు వారిహరస్తుతిరీతిఁ జెప్పె న
మునులకు నంచు బ్రహ్మ మునిపుంగవులం గని పల్కి వెండి యి
ట్లనియెఁ బవిత్రమాచు సకలాఘవిమోచనమై చెలంగు నీ
శుని వరనామకీర్తనము శుభ్రఫలప్రదమై తనరైదుకా. 309
- సీ పార్వతీరోషంబు పరమేశుదుస్సహక్రోధంబు వీరభద్రుని యుదయము
భద్రకాలీసుభవము దక్షయజ్ఞవినాశన మద్రిజానాథుని దగు
నద్భుతపౌరుషం బల దక్షువిషయమై హరుసుప్రసాదంబు యజ్ఞభాగ
మాహరునకుఁ గల్గియమరసవృతమాట యజ్ఞఫలంబును హరునికరుణ
- తే. దక్షుఁ డొందుట తెల్పితి ధరణిదివిజ, వర్యులార యటంచు నాబ్రహ్మ తెలుప
మాను లెల్లరు విస్మితమానసులుగఁ, జెలఁగి మున్గిరి సంతోషసింధువందు. 310
- క. అనివ్యాసుఁడు వచియించిన, వినుచుఁ గథాశేష మెల్ల వివరింపుము మా
కని మాను లనఁగ మరలను, వినిపించె నజుండు తెల్పువిధమునఁ బ్రీతికా. 311
- చ. వనరుహసంభవుండు హరువై భవ మిట్లు వచింప మాను లిం
తని వచియింపరాని తమి నంగములం దొగి లోమరాజి ని
క్క నిటులు ప్రశ్నచేసి రల కాలగళాప్రతిమానపౌరుషం
బును మఖనాశనంబు క్రతుపూర్ణఫలంబును దక్షుఁ డొందుటల్. 312
- క. సరసిజసంభవ ! వింటిమి, పరమాద్భుత మద్భి వినినఁ బామరుఁడు మునీ
శ్వరుఁడౌ నేకామ్రేశ్వరు, చరితము వినిపింపు మింక స్వాంతము లలరుకా. 313
- క. అదివిను కౌతూహల మొ, ప్పెఁ దగకా మామదులయందు విశ్వేశ్వర ! యం
చుదితప్రీతిం బల్కిన, ముదితుండై బ్రహ్మ చెప్పఁబూనెం దానికా. 314
- క. ధరణీతలమున యం దా, హరు క్షేత్రము భుక్తిముక్తి నందంజేయుకా
వరమునులారా ! మీకు వి, వరింతు నద్దాని వినఁగఁ బాపహరంబౌ. 315
- తే. పరమదుర్లభ మయ్యది గిరిశలింగ, కోటియుతము వారాణసికోటిసమము
పేర నేకామ్ర మనఁగఁ బృథ్వీతలమున, ఖ్యాతిఁ గాంచెను దీర్ఘాష్టకమ్ము దనర.
- క. ఏకామ్రవృక్ష మాస్థలి, భూకాంతముగాఁగ వెలసెఁ బూర్వసమయమం
దాకమ్రభూజనామము, స్రాకటముగ క్షేత్రమునకు వలలెం జూడి. 317
- సీ. మునులార ! యాక్షేత్రము తదాది నేకామ్రకమన విఖ్యాతినిఁ గాంచె ననుచు
వినఁబడియెడు హృష్టమును బుష్టమును నగు జనతతిచే నిండి మనుజవర్యు
లతివమిన్నులు వెలయంగ విద్యర్థణ మలరార ధనధాన్యములును దనర
గృహగోకులావళి యెంతయో కనఁ జెలువముగ నొప్పంగ గోపురముల మిగుల

- . భూషితంబయి బహువణిక్పంజయుక్తి
నెసంగి బహువిధమణిరాశి పాసంగ విమల
వీధ్యలంకృతమయి బహువిధవినుతుల
కర్తృమగుచు నిస్సమత విఖ్యాతిఁ గాంచి. 318
- *క. పరమాట్టాలకయుతమై, నిరుపమకలహంసరాజి నిభసాధాళిక్
బరికింప నగుచు సాలో, త్కరముల శోభిల్లుచు నది క్రాటుక్ మిగులక్. 319
- క. భూరితరద్వారావళి, చే రాజలి శస్త్రసమితిచే రక్షితమై
సారపరిఖాళ్యలంకృత, మై రమ్యతరంబుగాఁగ నమరుచు మఱియుక్. 320
- క. సితరక్తంబులు శ్యామా, సితపీతంబులును నగుచుఁ జెలఁగెడువర్ణ
ప్రతలిం దగి వాతాహతి, నతిచపలతఁ గనుపతాక లమర నసమమై. 321
- క. అనవరతోత్సవములచే, త నొప్పి వాదిత్ర నివహ తతనాదములం
గన విన వర్ణింపం దగి, ఘనవీణావేణుముఖ సకల వాద్యములక్. 322
- క. నిరత మ్మలరారుచు సుం, దరమర్దళికాదు లొప్పు దైవతనిలయో
త్కరములను క్షేపణీతతిఁ, గరము విరాజిల్లి నుతులఁ గాంచుచు సతముక్. 323
- సీ. ప్రాకారవరముల భాసిల్లి, సురుచిరపూజార్చనస్తుసమూహాయుతిని
మెచ్చఁగాఁ దగి క్షేత్ర మచ్చటఁ జెలువారు ధరణీదివిజాలార ధన్యమైన
యేకాన్త్ర సుక్షేత్ర మింతటివైభవోపేత మం చెన్నఁగ విబుధవితతి
కైన శక్యముగాదు మానినీమణు లందుఁ దనుమధ్యలను వేరు తమకుఁ దగఁగ
- తే. నితసంతుష్టలై యుండు నిర్మలమణి, హారసమలంకృతగ్రీవ లగుచుఁ బద్మ
పత్రసువిశాలనేత్రలై పార్వణవిధు, సమముఖంబుల నొప్పుచు సతము వెలసి
- క. పీనోన్నతకుచములఁ దగి, జానగు నలకముల నొప్పి చారుమహాకాం
చీనూపురముల నెసఁగుచు, నానారీమణులు పొల్తు రంగప్రభలక్. 325
- సీ. సాధుశిరోరుహజాలంబు లొప్పార జఘనవిస్ఫూర్తి విశాలకర్ణ
యుగళ చారుత సకలోరులక్షణముల ఘనత భూషణములఁ గ్రాలునేర్పు
లసమానరీతిచే నలరారుచుండంగ దివ్యవస్త్రంబులఁ దేజరిల్లి
యాక్షేత్రమున నుండు; రందుఁ గొండలు కాంచనాభ దేహచ్ఛాయఁగ్రాలువారు
- తే. హంసవారణగతులచే నలగువారు, సాధువక్షోజభరమునఁ జక్క నన్త్ర
లైనవారును, దివ్యగంధానులిప్త, లైన వారును శ్రుతిభూష లమరువారు. 326
- క. కొండలు మదాలసలు మఱి, కొండలు సుశ్రోణు లింకఁ గొండలు హసితా
నందమునఁ దగినవారలు, కొండలు బింబోష్ణములను గొమరుగులుకఁగక్. 327

* రాజహంసవిభైశ్చుభ్రైః ప్రాసాదైరుపశోభితమ్ = అనిమూలము.

ఆ. అలరుచుండువార లందుఁగొందలు చారు

దంతపంక్తి మధురతర రవంబు

లమరఁ జెలఁగు వార లుమఱి తాంబూలరం,

జితముఖాంబుజములఁ జెలఁగు వారు.

328

క. కనఁ దగురూపంబులఁ బ్రీతిని గూర్చెడుభాషణముల దివ్యంబగు యా

వనగర్వయుక్తిఁ జారి, త్రనియతి నసమాన లగుచుఁ దనరుదు రెపుడున్.

329

మ. సురనారీమణు లస్తదుజ్జ్వలతనుస్సూర్తిన్ విడంబింతురే

సరియే నాగలతాంగు లంచు నరుదౌసౌందర్య మొప్పారఁగా

నిరతక్రీడల స్వీయసౌధముల వర్ణింపంగ శక్యం బి దె

వ్వరికొ నన్న విభూతి నుండుచు మహాభవ్యంబు తేత్రం బదౌ.

330

క. పురుషులు సురూపయావన, గరిమను దనరారుచున్న గర్వంబున నా

భరణవిభూషితతనువుల, సురుచిరలక్షణము లొప్ప శోభిలుదు రటన్.

331

క. ధరణీసురులును త్రియ, వరులును వైశ్యులును బాదభవులును శాస్త్రో

త్కరకల్పిత నిజధర్మ, ప్రరతిక ధార్మికులు నొచు రాజిలుదు రటన్.

332

సీ. వర్ణచతుష్కన్యవంశసంభవ మంది చారులోచనముల సరసగాన

ముల నలరారుచుఁ గలకంఠముల నొప్పి యాఘృతాచికి మేనకాఖ్యతరుణి

కారంభకును మార్వశీ రామకును దిలోత్తమకును సాటియా నమలరూప

మలరఁగా విశ్వాచియను నన్ను మిన్నకు విప్రచిత్రికి రూపవిభవమందు

తే. సాటియగుచుఁ బ్రహ్లాదకు సదృశలగుచుఁ

బ్రియముగా మాటలాడుచు విహసితాస్య

లగుచుఁ గళలందుఁ గౌశల మమర సుగుణ

మండితలుగాఁ జెలంగుచు మాన్య లగుచు.

333

తే. నృత్యగీతవిశారద లిలను వీరి, కంటె లేరనువిఖ్యాతిఁ గాంచి స్త్రీగు

ణాభిగర్వితలై వేశ్య లాచునోజ్ఞ, పుణ్యభూమిని సతతంబు పొదలుచుండు.

చ. పలుకులయందుఁ జూపులచు భావముఁగన్నడఁ జేయునేర్పుచే

వెలయుచు సుందరాంగములఁ బ్రీతిని గల్గఁగ్గఁ జేయఁజాలుచున్

స్థలమున నందుఁ జారుగతి సంగతినొప్పదు; రందు రూపమున్

గలుగనినారి వృత్తి సిరి గాంచని లేమయు నుండ దొక్కెడన్.

335

క. పరులకు ద్రోహము కల్గిం, చురతిం గలకాంత లేదుచుండి సత్య మిదౌఁ

బురుషులు వారికటాక్షో, త్కరమున మోహంబుఁ గనక తనరుటగలదే.

336

క. ధనహీనులు మూర్ఖులు రో, గనికరపీడితులు మలినకాయులు నీచుల్

మనమునఁ బగఁగల వారలు, కనదంగవిహీను లచటఁ గనరారునుండి.

337

ఆ. మాయఁ బూనువారు మంచివర్తనమునఁ, దిరుగ కుండువారు తివిరి పరుల
కార్తిఁ గూర్పఁదలఁచు నమ్మానవులు లేరు, ఖ్యాతిమించు త్కేత్రమందు నందు.

సీ. మునులార! పరమపావన మగునేకామ్ర సుత్కేత్ర మయ్యది సుఖకరంబు
సర్వసత్త్వములకు సాధుసంఘరణార్హ మఖిలజనాకీర్ణ మర్హసస్య
కలితంబు మఱి కర్ణికారచంపకములు పనస లశోకముల్ పాటలములు
నాగకేసర కపిత్థాగముల్ వకుళంబు లాయశోకములు ధవావనీరు

ఆ హములు చూత నింబ కాఖ్యము లమలక, దంబవృక్షములు నితాంతకుసుమ
నిబిడపుణ్యభూజ నికరంబు లతివిమ, లకుసుమముల వెలయు లతలు చెలఁగు.

వ. మఱియు సాల తాల తమాల నారికేళ శుభాంజనా ద్ధున పిప్పల సత్తపర్ణ కోవి
దార లకుచ సరళ లోధ్ర హింతాల దేవదారు పలాశ ముచుకుండ పారిజాత
కుబ్జక కదళి జంబూ పూగ కేతకీ కరవీ రాతిముక్త కింశుక మందార కుండ
ప్రముఖఫలకుసుమసాంద్రద్రుమ విరాజితంబును, నానాపక్షివర రవనేవ్య నంద
నోపమోద్యాన నిబిడితంబును, ఫలభారానత భూరుహావితానమ్ముల సర్వసత్త్వ
సముత్కరంబుల విలసితంబును, జకోరశతపత్ర భృంగరాజ, కోకిల, కలవింక,
మయూర, ప్రియపుత్ర, శుక, జీవంజీవక, హారీత, చాతక, ప్రముఖనానావిధ
మధురస్వనివిరాజత్పక్షిగణ దర్శనీయంబును, దీర్ఘికా తడాగ పుష్కరిణి వాపీ
ప్రముఖ పద్మినీ ఖండ మండిత నానాజలాశయప్రమోద ప్రదంబును, సుప్రస
న్నసలిలవిమలసరోవర మనోహరంబును, గుముద, పుండరీక, నీలోత్పల, ముఖ
కుసుమామోద మనోజ్ఞంబును, గాదంబచక్ర వాకజలకుక్కుట, కారండవ, ప్లవ,
హంస ప్రముఖ జలచరనిబిడంబును, నై యొప్పుచుండు. 340

క. మునివరులారా! యీవిధ, మున నానావిధ మహిజములఁ బుష్పములకా
ఘననీరాకరములఁ బావనభూస్థల మద్ది మిగుల భాసెలుచుండుకా. 341

క. ఆసుస్థలి వృషభధ్వజుఁ, డాసురసంహరణనిపుణుఁ డార్యావిభుఁ డు
ద్భాసితగజచర్తాంబరుఁ, డాసర్వవిదుండు లోకహర్షప్రదుండై. 342

తే భుక్తిముక్తుల నొసఁగెడు భూరిశక్తి
వాస మొగిఁ జేయుచుండు విశ్వంభరనుగ
లక్ష్మి తీర్థముల లెన్నియో యఘము నడఁచు
నట్టినదులు సరస్సులు నంబుధులును. 343

తే పుష్కరిణులు తడాగముల్ భూరివాపి
కలును గూఢవ్రజంబులు గలనొ యెన్ని
వానినుండియె జలబిందువార మొప్ప
వేలువేలుగఁ దెచ్చి యావిశ్లేభర్త. 344

క. సురయుతుడై లోకహితం, బురుతరముగఁ జేయనెంచి యొనరిచెఁ బూనికన్
నిరుపమము బిందుసర సన, ధరఁ బ్రఖ్యాత మగుపేరఁ దద్దయు వెలయన్. 345

క. మునులనుగూడి సరోవర, మును బిందుసర స్సనంగఁ బొల్పు గనంగా
నొనరిచె నోమునులారా! వినుఁ డవ్వలిచరిత మెల్ల వేడుకమీఱన్. 346

తే. త్వాదివిజులార! మార్గశీర్షమున బహుళ
పక్ష మందప్తమీతిధిఁ బరమభక్తి
నెవఁడు బిందుసరస్సన నెసఁగుజ్ఞేత్ర
మందు యాత్రను జేయునో యతఁడు సుకృతి. 347

సీ. విజితేంద్రియుండయి విషువంబునన్ బిందుసరసున స్నానంబు సలిపి శ్రద్ధ
యలరఁగా దేవమునులకును బితరులకును మనుష్యులకును గోర్కమీఱఁ
దర్పణం బొనరింపఁ దగునామగోత్రంబు లుచ్చరించుచు దాన నొప్పు నశ్వ
మేధయజ్ఞ ఫలంబు మిహిరశీతాంశూపరాగంబునందు సంక్రాంతియందు

తే. నయనమున పడశీతి యుగాది ముఖ్య, పుణ్యతిథులందు నెవ్వరు భూసురులకు
శక్తి కనురూపముగ ద్రవ్యసంచయంబు, దాన మిత్తురొ యాపుణ్యమానవులకు.

క. ఇతర జ్ఞేత్రకృత సుకృత, హితకృత్యాగతఫలంబు నిందు ద్విగుణమై
సతతము గల్గుచునుండును, బితరుల కేనరులు భక్తి బిందుసరసునన్. 349

తే. పిండదానముసేసి సంప్రీతి ద్విజులఁ, గొలుతురో వారు పితరులకును నిరంత
రము మహాప్రీతికరు లన రాజిలుదురు; సంశయములేదు దీని కోసాధులార.

సీ. ఈరీతిఁ దీర్థంబు నిర్దమునీడ్యంబు నేవించి యవ్వల శీతరశ్మి
ధరుని యాలయమునకరిగియ తేంద్రియుండగుచు వాఙ్మయమంబు నాత్మశుద్ధి
యలరఁగా శంకరు నర్చింపఁదగుఁ బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా క్షీరములను
ఘృతమున స్నానంబు నలిభక్తిఁ జేయించి వరచందనమున లేపనముచేసి

తే. చంద్రమాళి నుమాపతిఁ జారువివిధ, పుష్పముల బిల్వముఖపత్రపూగములను
బూజనేయఁగఁదగు వేదములను నాగ, మములఁ జెప్పినరీతిని సమధికముగ. 351

క. ఆగమదీక్షం గైకొన, కేగతితో పూజచేయ నెంచునరుం డ
య్యాగమవేద్యుని మూలము, నాఁగఁబరఁగు మంత్రముననె యర్చింపఁ దగున్.

క. ఈరీతి గంధపుష్ప, ద్యాయాధాలంకృతుల నుమాధీశుని లో
కారాధ్యు ధూపదీపము, ఖారాధనములను దనుప నర్హముసుండి 353

సీ. అమలనై వేదోపహారంబులను స్తుతివరముల దండవత్ప్రణతుల మృదు
గీతవాద్యంబుల ఖ్యాతనృత్యంబుల జపముల బహువిధ జయజయధ్వ
నులఁ బ్రదక్షిణవితతుల విధిమీఱఁగాఁ బార్వతీపతి దేవపతి మహేశ్వరఁ
బూజనల్పిన బాపపుంజంబు లేడఁబాయు రూపయావనములు రూఢికెక్కు

ఆ. నిరువదొక్కకులముఁ బరమపవిత్రమౌ, కరణి నొనరఁజేసి కాంతరత్న
భూషణముల నొప్పి భూరియజ్ఞంబులఁ, జేసి దాతలగుచు ఓతిపతులయి. 354

వ. ముక్తీశ్వర సిద్ధేశ్వర స్వర్ణజాలేశ్వర పరమేశ్వర సూక్ష్మకామ్రేశ్వర నామం
బులం బరఁగు నాయుమాపతి నెవరు పూజించి దర్శింతురో. వా రాబిందుసర
స్నానపుణ్యంబునను భవానీపతి పూజనంబునను గింకిణీ జాలమండితదివ్యవి
మానారూఢులై గంధర్వాప్సరోగీయమానులై దిక్కుల వెలిగించుచు శివలో
కంబునకుం బోయి సుఖసంతతు లనుభవించి యాలోకవాసులంగూడి సృష్టిన
శించునంతదాక నందుండుదురు. పుణ్యక్షయంబు కాఁగా భూలోకంబున యో
గుల గృహంబున జన్మించి వేదవేదాంగపారగులై పాశుపతయోగంబు సాధిం
చి ముక్తికిం జనుదురు. మఱియును. 355

క. అయనంబుల సంక్రాంతుల, శయనై కాదశిఁ బ్రబోధసమయమున బిలే
శయరాట్నయనుని గొల్తురో, నియమంబునఁ దత్త్రిధిని విసితమతులునై. 356

క. పరశివు నాతనిఁ జూడఁగ, నరుదే మోక్షంబు; మఱియు నందు నశోకా
ఖ్యరహిం గను నష్టమి నా, దరమున శివుఁ గాంచ నగు ముదంబు సతంబుకా.

క. అనఘుఁ బవిత్రారోపణ, మనఁ బొల్పెడు తిథి నుమేశు నర్పించి తగక
గనుఁగొందురో వా రరుగుదు, రనుపమము క్తికి విమానమందు నలరుచుకా

క. నిరతం బేకామ్రేశ్వరు, హరు నెవ్వరు కాంతు రట్టి యమలాత్మ లఘో
త్కరవిరహితులై పోదురు, పరశివలోకమున నుండఁ బరమాదృతిచేకా. 360

సీ. ఏకామ్రనాథుఁడౌ నీశునాలయమునకును దూర్వుపడమరలను నుదీచి
దక్షిణమునఁ జూడఁ దత్తేత్రమరయ సార్ధద్వియోజనమాత్రధరణి వెలయు
నాభూమి భుక్తిని నపవర్గము నొసంగు నందులింగము మహార్హమ్ము భాస్క
రేశాహ్వయంబున నెల్లకోర్కుల నీయఁజాలియుండును దాని సాధుభక్తి

ఆ. గాంచువారు తొలుతఁ గమ్రకుండంబున, స్నాతులగుచుఁ బిదప శంభుఁ గాంచ
వలయు భాస్కరుండు వామదేవుని మున్ను, భక్తిఁ బూజచేసెఁ బరమనియతి

క. కనుకనె భాస్కరలింగం, బను పేరు ప్రసిద్ధమయ్యె నాలింగవరం
బును గాంచువారు పాతక, వననిధిఁ దరియించి దేవవరయానమునకా. 362

క. కలగితంబుల గంధ, రువ్వులు పొగడుచునుండ శంకరుని లోకమునం
గలకాలము వసియించెడు, విలసత్కాంక్షులను బోయి వేడుక నందుకా. 363

తే. కల్పమొక్కండు నివసించి కమ్రభోగ
వితతి ముదమంది మరలఁ బృథ్వీతలమునఁ,
బ్రవరకులమున జనియింతు వివిధవేద
వేత్తలై యోగిగృహములఁ విమలజనిని.

- క. కని భూతహితంబును సత, మును జేయుచు మోక్షశాస్త్రమునఁ బండితులై
మనము సమత్వముగన నీ, శునియోగము గల్గి ముక్తి జొత్తురు త్వరఁగన్.
- చ. ఊతిసుచులార ! పుణ్యదము డేత్ర మదౌ నట లింగమొండు వి
చ్యుతి గననట్టిదౌ మహిమ మొప్పఁగఁ గన్పడుచుండుఁ బూజ్యమై
మతివిభవంబు పేర్చి వనమధ్యతలంబున మార్గమధ్యమం
దితరధరాతలంబుల నదెందును గాని వనించు చుండినన్.
- 366
- ఆ. మఱి చతుష్పథమున మనుజుల యంతంబు, దెలుపు నాశ్చర్యశానతలమునందు
నెందుఁగాని యున్న యేనరుడైనను, భక్తి లింగవరము వరశుభదము.
- 367
- క. పరమశ్రద్ధామతియై, పరికించినచో విముక్తి బడయును; భక్తి
బరశివలింగమ్ము మనో, హరచందనపుష్పముల సమర్పించి విధిన్.
- 368
- తే. ధూపదీపనై వేద్యముల్ స్తుతులు వంద
నములు దండాకృతిం బెట్టు నమలఫలద,
ములగు ప్రణిపాతములు నృత్యములును గీత
ముఖములగు నుపచారసమూహములును.
- 369
- క. ఒనరంగ శివుని బూజి, చినచో శివలోకమునకుఁ జేరు నరుం డో
మునులార ! వనితయైనను, మునుచెప్పినరీతి శ్రద్ధఁ బూజించినచోన్.
- 370
- క. ఫలమును బొందునుజుండీ, కలఁగం బనిలేదు ఫలము గల్గునెయని యా
యలఘుడేత్రమహాగుణముల లెక్కింపంగఁజాలు, బుధుఁడున్ గలఁడే.
- 371
- క. పరమేశ్వరుఁ డొక్కండే, నిరుపమ తత్త్వేత్రసుగుణనివహము నెఱుంగున్
గర మనురాగంబున శంకరుడేత్రము దానిఁజూడఁ గల్గు శుభంబుల్.
- 372
- తే. శ్రద్ధఁ బూనియొ లేక యశ్రద్ధఁగొనియొ, మాధవాదిమాసంబుల మనుజుఁడేని
వనితయే నేతిధినిగాని వరసరసున, స్నాన మొనరించి సద్భక్తసకలఫలదు.
- 373
- క. వరదుని శంకరు, వరదను, బరమేశ్వరి నేకదంతం బ్రహ్మభగణేశున్
శరజన్తుఁ జండు వృషభే, శ్వరుఁ గల్పద్రుమము నట్లై సావిత్ర్యాఖ్యన్.
- 374
- క. కనుఁగొని పూజించిన నీ, శుని లోకమునందు నుండు శుభఫలదంబై
తనరారు కపిలతీర్థంబున నఘనాశనమునందు మునుకొనుభక్తిన్.
- 375
- తే. స్నాన మొనరింపఁ జిత్తవాంఛలు ఫలించు
నెవఁడు నాడేత్రవరమున నెలమి దీర్ఘ
మొనరుచునొ నియతేంద్రియుఁ డనఘుఁ డాతఁ
డేకవింశతికులముల నిధికిర్తి.
- 376
- తే. వెలయఁ జేయుచు శివలోక మెలమి నొందు
దత్తులజు లెల్ల శంభుఁడమును బొందు

దురుసుండి; కాశికాఖ్యనగరసమమ్ము

క్షేత్ర మయ్యది మునులార సిద్ధమిద్ది.

377

తే. అందుగల తీర్థరాజంబులందు మునింగి

భక్తి శంకరులింగంబుఁ బాపహరముఁ

గాంచు నెవ్వఁడు వాఁడు మోక్షంబు నొందు

సత్య మిది సత్య మియ్యది సత్యమిద్ది.

378

—
నలువదియవ యధ్యాయము.

— విరజాద్యుష్ట తీర్థవర్ణనము. —

సీ. విరజనామకమందు విరజాఖ్యమాత బ్రహ్మాణి ప్రతిష్ఠ చేయంగఁబడియెఁ
దద్ధర్మనమున సప్తకులంబులం బావనములుగా నొనరించి నరుండు తానుఁ
బావనుఁడౌ నొక్కపర్యాయ మాయంబ భక్తిచేఁ బూజించి వందనములఁ
దనుప స్వపంశము తా నుద్ధరించి నాలోకంబునకు వచ్చుఁ బ్రాకటగతి

ఆ. ననుచు బ్రహ్మ పలికి మునులకు మఱియు ని

ట్లనియె విరజమందు వినుతిఁ గాంచు

చున్న లోకమాత లుందురు వారెల్లఁ

బాపముల హరింప వరము లొసంగ.

379

క. తమభక్తులఁ బాలింపఁగ, సుమహిత శక్త్యతిశయముల శోభిల్లుదు రో
యమలాత్మలార యాక్షేత్రమునకై వైతరణినదియుఁ దగఁ బొలుపాడు 380

క. పాపహరకృత్యమున సంపదించును శక్తి నదియు దివ్యనదిని నే
పాపి జనుండె స్నానముఁ, గాపాడు మటంచుఁ జేయఁగల్గునొ యతఁడౌ 381

తే. సకలపాపవిముక్తుఁడౌ త్వాసురేంద్రు, లార యచ్చట నిరుపమాకార మూని
దంష్ట్రరూపంబునకై హరి తనరుచుండు, నతని దర్శింపఁ దత్పద మందు నరుండు.

వ. కపిల, గోగ్రహ, సో మాలాబుతీర్థంబులయందును, మృత్యుంజయ, క్రోడ, వాసుక,
సిద్ధకేశ్వర తీర్థంబులయందును మతిమంతుఁ డగునరుండు స్నాన మొనరింపం
దగు, ఈయప్తతీర్థంబులయందు విధిమెఱయ స్నాన మొనరించి దేవతల దర్శించి
నమస్కరించిన సర్వపాతకనిర్మక్తుడై విమానారూఢుడై గంధర్వగీయమా
నుడై బ్రహ్మలోకంబు నొందుమఱియు. 383

క. విరజం బనుమత్తేత్రం, బరుదుగఁ గన్పెడుడు నందు సతిభక్తిని నే
నరుఁ డొగిఁ బిండం బిడునొ పి, తరులకు నది చాలఁ దృప్తిఁ దాఁ గల్పించుక.

క. అనుమాన మొందవల దో, మునులారా మామకంబు పూజ్యతమమునై

తనరెడు విరజక్షేత్రం, బున దేహము వదలు నరులు ముక్తులుసుండీ.

385

తే. సాగరంబున స్నానంబు సలిపి కపిలు

హరిని వారాహిదేవిని నిరతభక్తిఁ

గాంచు నాతఁడు పొందు స్వర్గంబు; లోక

మందు నెన్నియొ తీర్థము లలరుచుండు.

386

క. అమరాలయములు పావన,తమములు గల వెన్నో మహానితల్లజాలారా

సమ మిది యని తన్నతే,త్రమునకుఁ జెప్పంగఁదగు పదంబు ధరణిలోక. 387

క. కనరాదు వెదకిచూచిన, ఘనపదములు దానియందె కలవు తెలుపువాఁ

డను సాగరమున కుత్తర,మున ముక్తిప్రదము పుణ్యమూల మసమముకా. 388

సీ. అతిగుహ్య మఘరాశిహరణచణంబు నెల్లెడ వాలుకాకిర్ణ మెల్ల కామ

ముల నిచ్చునది యామడలు దశసంఖ్యలు తనవిస్తృతిందెల్పుఁ దనరునదియు

సరళపున్నాగవృక్షము లశోకంబులు వకుళార్జునంబులుఁ బనస నారి

కేళముల్ సాలముల్ తాళకపితృచంపకకర్ణికార బిల్వద్రుమములు

తే. నామ్రపాటల కోవిదారాహ్వయములు,మఱి కదంబలకుచనామ మహితతరువు

లామలక నాగకేసరా హ్వయము లల్లె, ఖదిరధవలోధ్రనారంగ కద్రుమములు.

వ. సమీచ సర్జ భూజ్వాశ్వకర్ణ తమాల దేవదారు మందార పారిజాత న్యగ్రో

ధాగురు చందన ఖర్జూ రామ్రాతక, సిద్ధ ముచుకుండ కింశు కాశ్వత్థ సప్తపర్ణ

మధుధార శుభాంజన శింశు పామలక నీప నింబ తిందు విభీతక మహిజంబులు

సర్వర్తుఫలగంధాధ్యంబులై సర్వర్తుకుసుమవిభూషితంబులై మనోహ్లాదకరం

బులై శుభవిహగనాదమధురంబులై శ్రుతిరమ్యంబులై మనఃప్రీత్యుద్ధీపకం

బులై తనరుఖగవాక్కులఁ దేజరిల్లుచుండఁ జూడఁ దగియుండు. మఱియు

నాక్షేత్రవర్యంబునఁ జకోరశతపత్ర భృంగరాజ శుక కోకిల కలవింక హారిత

జీవజీవక ప్రియపుత్ర, చాతకప్రముఖ వితత మధుర రవ పతత్రి సంఘంబు

లొప్పార నయ్యది చూడఁ దగియుండు. ఆక్షేత్రవర్యంబు కేతకీవనంబుల

చేత నతిముక్తకుబ్జకమాలతీకుండబాణకరవీర సితేతర జంబీరారుణ కంకోల

దాడిమిబీజపూరక మాతులుంగ 'పూగహింతాలవనములచే, మనోహరంబై,

లతావితానగుల్ప వివిధవిధ జలాశయ దీర్ఘి కా తడాగ పుష్కరిణీ వాపీ నివ

హంబులు పద్మినీవితానవిరాజితంబులై తనయందు నమర నలరారుచుండు.

మఱియుఁ బ్రసన్నసలిలంబులు గలసరోవరంబులు కుముద పుండరీక నీలోత్పల

కన్కార కమలాన్వితంబులై యాక్షేత్రంబునఁ గానం బడు. వానియందుఁ

గాదంబ చక్రవాక జలకుక్కుట కారండవ స్లవ హంస కూర్మ మత్స్య మద్గు,

దాత్యూహ సారస పతత్తులు విహరించుచుండు. మఱియు వర్ణనాతీత పతత్రి

కూజితంబు లందు వినంబడుచుండు వివిధవిచిత్ర కుసుమంబులు, జలచరంబులు

పక్షులు వానియందుఁ గనంబడుచుండు. జలగజంబు లాసరోవరజలంబుల

మునుంగుచు లేచు చుండు. తత్తేత్రంబున బ్రహ్మచారులు గృహస్థులు వాన
ప్రస్థభిక్షుకులు స్వధర్మనిరతులై యొప్పారు చుండుదురు. హృష్ట పుష్ట జనం
బులు నివసింప నారీమణులు సంచరింప నాత్మేత్రం బశేషవిద్యానిలయంబై
సర్వధర్మగుణాకరంబై పరమదుర్లభంబై తనరారుచుండు. 390

ఉ. అందు మునీంద్రులార! కమలాధిపుఁ డుత్కల దేశవాసు లిం
పొందఁగ నెట్టిపద్ధతుల నోర్పున నాచరణంబు లందుఁ గూ
ర్పం దలపోయుచుండుదురొ బాగుగ వానికి సర్వ మైనరీ
తిం దగి యుండుఁ జొండి వినుతిం గనుచున్ సురవర్యసంతతిన్. 391

తే. దేశ మయ్యది దిక్క మదీప్యమాన
మగునొ యెందాఁక శ్రీకృష్ణ నాదరమున
సంతదనుకను బుణ్యతమా హ్వయమున
విమలవిఖ్యాతి నొందు భూవిబుధులార. 392

చ. ధరణి నడెందు విశ్వమయతం దగురూపముతోడ నమృతా
పురుషవరేణ్యుఁ డుండును విభూతి చెలంగఁగ నాస్థలంబు నుం
దరమయి పావనంబునయి తత్త్వవిదు త్తమవాసయోగ్యమై
పరఁగును దానికిన్ సమత పర్వెడు తైత్రము లేదు చూడఁగన్. 393

క. అతఁడె జగన్నాథుం డన, వితతఖ్యాతిం దనర్చు విబుధేశుం డా,
శితిగతుండు నేను దక్కిన, హుతపహముఖనిర్జరులు మహాత్మవలీలన్. 394

క. అందు సదా నివసించుము, బృందారకవరులును బితృవితతియు దివిష
త్సుందరులును గంధర్వులు, బృందంబులుగా మహేంద్రవిభవ వ్దులరన్. 395

సీ. వసియింతు; రందు సద్వృత్తుల నలరారు మునులు యత్నులు సిద్ధులును బ్రజాధి
పతులగునాకశ్యపప్రభృతులును, విద్యాధరుల్ వాలఖిల్యాదులైన
నియతమానులు నాగనివహంబు కిన్నరుల్ గరుడులు శ్రుతిచతుష్కంబుసాంగ
మఖిలశాస్త్రము లితిహాసపురాణముల్ వివిధదక్షిణలను వెలయుక్రతువు

తే. లెల్ల నదులును వివిధహృదిష్టదాన
దక్షిణము లగుతీర్థంబులు దైవనిలయ
ములును సాగరములు శైలములును నచట
వెలయుచుండును మాటలు వేయు నేల? 396

క. సురమునిపితృసేవిత ము, శ్వరఁ బుణ్యతమంబు భోగరాజిసహితమున్
గర మరుదగునదియగుశ్రీ, పురుషోత్తమపదమునందుఁ బూన్కి వసింపన్. 397

క. ఎవని మన సొచ్చకుండున్?, సువిహితదేశంబు జగతిఁ జూడఁగ నెందే
ని విమలమై వేఱొక్కట, స్తవమున కర్హముగ నుండఁ దగు నెబ్బంగిన్. 398

- క. పురుషోత్తముఁ డెచ్చటఁ గా, పురముండునొ ముక్తి నొసఁగఁ బూని యలమహా
త్తరపదమునకంటెను ను, ర్వర వేటొకఁ డధికపదము రాజిలు నెట్టుల్? 399
- క. వినుఁ డీయుత్కలదేశం, బున వాసము చేయుచున్న పురుషులె ధన్యుల్
ఘనకీర్తియుతులు నవ్వా, రిని మించిన వార లీధరిత్రిం గలరే. 400
- చ. అనుపమ తీర్థరాజమునయం దొగి స్నానము చేసి శ్రీహరిం
గనిన నరుల్ సుపర్యపురకమ్రతరస్థలులన్ వసించు రా
మనుజుల కా యమాలయముమాట వినంబడకుండు; నుత్కలం
బునఁ దగు క్షేత్రవర్యమునఁ బుణ్యదమై తగు దానియందునన్. 401
- క. వసియింపఁగా జీవిత, ము సఫలహాఁ గాన నందు మునుకొను వేడ్కన్
వసియించు మనుజులకు సము, లెసఁగెడు పూన్నిం గనంగ నిష్ఠరఁ గలరే? 402
- సీ. సుప్రసన్నములును శుభము లాయతములు నగు నేత్రములు గల్గి యనుపమాన
హరిభ్రు కేశస మాయతమకుటంబు తనరఁ గర్ణయుగావతంసములును
జారుదంతంబులు హరిస్థితంబును శుభ్రనాసికయును శుభకపోల
ములు సులలాటంబు లలితలక్షణములు వర్ణనాతీతమాధంగి వెలయ
తే. లోకముల మూఁడిటంగల్లు లోకులకు మ
హత్తరానందజనకుడై యమరవంద్యుఁ
డైన శ్రీకృష్ణుని ముఖాబ్జ మే నరుండు
గనఁగఁ గల్గునొ సఫల మాతనిభవంబు. 403

నలువదియొకఁడవ యధ్యాయము.

అవంతీపురమాహాత్మ్యము. ౧౯

- చ. అని వచియించి పద్మభవుఁ డామునులం గని పల్కె నిట్లు గా
ఘనమునులార! ప్రాక్కృతయుగంబున నింద్రునిఁబోలు విక్రమం
బున సిరిమించఁగా వెలసె భూమిపతీంద్రుఁ డొకండు కీర్తిచే
దనరుచు సత్యవాది శుచితం దగువాఁడు సమస్త డీద్యుఁడున్. 404
- క. పే రింద్రద్యుమ్నుం డన, ధారణి వెలుగొందె శస్త్రధారులలో నీ
వీరుఁడే మేటి యనంగా, భూరితరఖ్యాతి మించె మునులు నుతింపన్. 405
- క. శూరుఁడు దాతయు భోక్తయుఁ, జారుతనూసుందరతను జాల ఖ్యాతుం
డారయ సుభగుఁడు యష్టయు, సారధసుర్వేద వేదశాస్త్ర నిపుణుఁడున్. 406
- తే. ప్రియము పుట్ట మాట్లాడ నేర్చినఘనుండు
జ్ఞాని సూన్యతసంగరుఁ డానతారి,
పూర్ణ శశిభంగి వనితలఁ బురుషవరుల
నలరఁ జేయును దుష్ప్రేక్షుఁ డరుఁభంగి. 407

- క. అరిజనభయంకరుండును, సరసిజనయనాంఘ్రికమల సంసక్తాత్మం
డురుబలుడు జితక్రోధుడు, నిరతము విజితేంద్రియుండు నిర్మలమతియున్.
- సీ. అథ్యాత్మవిద్యాసమావృతిఁ గనుమేటి ధర్మతత్పరుండు ముక్తకుజనాభి
రతుండు ముముక్షుండు రమ్యయశశ్శాలి సర్వగుణాధ్యుండు జనహితుండు
నయి రాజ్యమేలె భూదయితుండింద్రద్యుమ్నుఁడతనిబుద్ధియుఁదగె హరిసమర్ప
నము నొనరింప నెంతయు దృఢభక్తితో నంత నాతం డెట్లు హరి భజింపఁ
- తే. దగునో యేక్షేత్రమున జనార్దను సురేంద్ర
విభుని నేతీర్థమున నదే విమలనదిని,
నేమహాశ్రమమునయందు నెట్లు పూజ
చేయఁదగునో యటఁ చెడఁ జింతఁ బూనె. 409
- చ. మనమున నిట్లుగాఁ దలఁచి త్కౌపతి తీర్థగణంబు నెల్లప
త్తనముల దేవతాయతన తల్లజసంఘము నిర్ణయించి ము,
క్తికొనఁగఁ జాలి క్షేత్రవితతిం గడు హేచ్చయి పుణ్యరాశినా
జననుతిఁ గన్న క్షేత్ర మిది చాలదె నే హరిఁ బూజచేయఁగన్. 410
- క. పురుషోత్తమాహ్వాయంబునఁ, బరఁగెడుఁగద యంచు భూమిపాలుం డటకుం
బరమాదరమునఁ బరిజన, పరికరయుతిఁ జనియె భక్తపాలు భజింపన్. 412
- క. చని యందు నశ్వమేధంబున శ్రీపతి విధియుతముగఁ బూజించి ముదం
బున బుల్బిజాలకు దక్షిణ, లనుపమభంగిగ నొసంగె నందలు మెచ్చన్. 411
- క. హరికిం బ్రసాదవరం, బురుతరమును జేయఁబంచి యెప్పుగ నట శ్రీ
హరిసంకర్షణమూర్తిని, దరుణీమణినిన్ సుభద్రఁ దా స్థాపించెన్. 413
- ఆ. తీర్థపంచకము విధిప్రహితంబుగ, వీర్య మలరు భూమివిభుండు త్రవ్వఁ
బంచి స్నాతుఁడయి తపంబును దానహో, మములు చేసి హరిని మాధవునిని
- తే. భక్తి దర్శించి పూజించి పరమపురుషు
నకును బ్రసాదవరము విన్నాణమొప్పు
గట్టఁగాఁ బంచి దృఢభక్తి కడలుకొనఁగ
ముక్తికొందెను భూపతి మును లలరఁగ. 415
- క. హరి మార్కండేయుని వట, తరువును బలరాముఁ జూచి తత్పరతన్ సా
గర మింద్రద్యుమ్నాఖ్యను, బరఁగెడు నందున్ మునింగి పరమపదంబున్.
- క. కను నేనరుండైన ననన్, విని మానులు పల్కి రిట్లు వినిపింపుము త
జ్జనపతి యెవ్వఁడు? పనిదే, నిని బూని విముక్తిదనుయినెగడి శుభదమ్మె. 417
- క. పరమంబై తనరారుచు, బురుషోత్తమ మనఁగ జగతిఁ జొగడొందిన యా
పరమక్షేత్రమునకు నె, వ్వరినిం బూజింప నేగె వరుసం జెపుమా, 418

క. నరపతి యింద్రద్యుమ్నుం, డురుభక్తి వాజిమేధ మొప్పుగ నొనరిం
చి రమానాయకు నేగతి, నిరుచమవిధి బూజచేసె నీరేజభవా. 419

సీ. సకలఫలంబు లొసంగజాలిన యల పరమదుర్లభదివ్య పదమునందు
మూడులోకంబుల నీడు లేనట్టి ప్రాసాద మెవ్విధి శాస్త్రసరణి మెఱయఁ
గట్టించె? శ్రీకృష్ణఁ గాంచనాంబరు హలి బలరాము నట్లె సుభద్ర నెట్లు
నిర్మించె లక్షణనిచయంబు వెలయంగ నమ్మహిపాలుఁ డత్యాదరమున
తే. నట్టిప్రాసాదమునయందు నఖిలదేవ, వరులఁ గృష్ణాదులను భక్తి వఱలఁజేసె?
నీవిధం బెల్ల విస్తృతి నెఱుంగఁ జెప్ప, వయ్య మాకెల్ల సంశయ మడఁగు నట్లు.

క. అతిసంగ్రహముగఁ జెప్పిన, నతిమోదము తృప్తి గల్గ దబ్బోద్భవ మా
మతిఁ దృప్తిగల్గ వాక్యా, మృతమును గురిపింపవయ్య యిప్పుడు ప్రీతి. 421

క. విన వేడుకయ్యె మాకు, వనజోద్భవ యనిన మానివరులా రా! చ
క్కనిప్రశ్న మిద్ది సుండ్లీ, సనాతనం బెల్ల పాపసంహరణంబు. 422

తే. భుక్తిముక్తుల నొసఁగును బుణ్యతమము
నైన యారాజచంద్రుని యఖిలచరిత
మిప్పుడు తెల్పెదఁ; గృత మన నెసఁగుయుగము
నందు నెవ్విధి జరగెనో యట్లు మీకు. 423

చ. వినుఁ డవధానతం దనరి వేడుకతోడ జితేంద్రియత్వముం
గని చరితంబునే వినెడుకాంక్ష చెలంగఁగ నంచు నబ్జజిం
డనియె; నవంతినామమున నార్యయుతిం దగుపత్తనంబు పెం
పునఁదగు మాశవంబున విభూతి నెసంగుచు నుండు నాపురి. 424

క. భూపతి యింద్రద్యుమ్నుం, దేపారుపరాక్రమమున నెసంగుచు నుండు
దీపించు నాపురవరం, బీపుడమికి భూషణముగ నెల్లవిధముల. 425

చ. తనదుచు హృష్టపుష్టజనతాయుతి మించుచు నర్గళాలి యం
త్రనికరముల్ చెలంగఁ దగుద్వారముల బరిభాగణంబునం,
గనఁదగి సదృశిగృతి నికామము పొల్చి యమూల్యవస్తురా
జిని దగునట్లు లవ్వుదగు శ్రీయుతు లెంతయు నొప్పబొల్చుచు. 426

సీ. రథావళంబుల రాజిల్లి త్రికచత్వరములభూషితమయి రమ్యతరము
లైన యట్టాలక మాననీయచతుష్పథములఁ గనుంగొనఁ దగుచు గేహ
గోపురసంఖ్యాధమై పటువీధుల సమలంకృతంబయి సారరాజ
హంససన్నిభ శుభ్ర హరిచిత్రగ్రీవ బహువిధ ప్రాసాద పటలదృశ్య
తే. మగుచు యజ్ఞోత్సవావళి నలరి విమల, గీత వాదిత్ర నిస్వన ఖ్యాత మగుచు
భూరివర్ణ పతాకా భిభూషిత మయి, ధ్వజసమూహమనోజ్ఞమై పావనమయి.

చ. కరిహయరాజి స్వందననికాయము పత్తిగణంబు సాంద్రమై
పరంగ సమీకశూర భటవారము లొప్పుగ గ్రామవాసులొ,
పురుషులు క్రష్టియుండ వరభూసుర బాహుజ వైశ్యశూద్రు లా
దరమున వాసమున్ సలుపఁ దత్పుర మొప్పు నితాంతభూతిచేన్. 428

తే. వేదశాస్త్రాళిఁ బాండితి విస్తరిల్ల, నీడులేక విద్వాంసులు గూడియుండ
నాపురంబొప్పుఁ దిలకమై భూపురంద్రి, కందు మలినులు మూఢులు నరయలేరు.

క. బలహీనులు కనఁబడ రా, స్థలమున రోగులును ద్యూతసరణి బ్రదుకువా
రలు సంగహీనులును లే, రెలమిం దగువారె యందు నెసఁగుదు రెపుడున్.

క. సుమనసులుగాఁగఁ బురుషులు, ప్రమదలు నొప్పుదురు రేలుఁ బవలును సమ్మో
దమునం గ్రిడింతుచు నె, య్యమే వారికి భూషణ మని యరయఁ దగుఁజుఁడీ.

చ. సురుచిరవేషభాషలను శుభ్రమణీయుతకుండలంబులన్
నిరుపమసద్గుణంబులను నిర్మలదేహములం జెలంగుచుం,
బురుషులు కామదేవునకుఁ బోల్పుఁగ నర్హులునై సులక్షణో
త్కరములఁ జెన్నుమీలుదురు కమ్రకపోలము లొప్పుమీఱఁగన్. 432

సీ. ఆననంబులు కాంతి నలరారుచుండంగ శ్మశ్రువుల్ ధరియించి సర్వశాస్త్ర
వేత్తలై వైరులభేదింపఁజాలుచు సర్వరత్నముల విచారహీను
లయి చాతలకు నిచ్చునట్టి నేచ్చునఁదగి సర్వసంపదోగళాలు రగుచు
బురుషులొప్పుదురందుఁబూఁబోఁడులతిమనోహరరూపములఁజూడనగుచుహంస

తే. వారణసమాన సద్గతి వై భవములఁ, దనరి కర్ణాంతనయనముల్ తగ సుమధ్య
లగుచు జఘనంబులసిరి చెల్వారఁ బీన, కమ్రవక్షోజములఁ జాలఁగ్రాలి సతము.

క. అనుపమ మృదుకేశంబులు, మనములఁ గరఁగించునాస్యమండలము తమం
తన చెలువారు కపోలము, లనయము తమగొప్పఁదనము నభివర్ణింపన్. 434

క. అలకలు స్థిరసౌందర్యముఁ, దెలుకఁగ విద్యుత్ప్రకాశతీక్షణగ్ర ప్రో
జ్వలదశనంబులు వినుతిం, గలుగం జేయంగ నుండు కలకాలంబున్. 435

సీ. హావభావంబుల నానతగ్రీవలై బింబోష్ఠములఁ జాల వెలసి రంజి
తముఖలై తాంబూలరమణీయముఖకాంతి యలర స్వర్ణాభరణాలి వెలయ
శ్యామావదాతవర్ణాంచితగాత్రలై శ్రోణీభరంబుల సొబగువెలయ
హరికాంచీనూపురావంబులు తగ దివ్యమాల్యాంబర భవ్యచంద

తే. నానులేపనములు చూడ నర్హములయి
తనరుచుండ విదగ్ధతఁదనరి సుముఖ,
లగుచు సొబగున మించెడునవయవములు
సంతసమొసంగ సుస్థితాస్యముల వెలసి.

- క. రూపము లావణ్యంబును, దీపింపఁ సభలయందు దేవవనితలఁ
రూపింప గానకుశలత, నేపగిదిం గనిన గెల్చి యెసఁగుదు రెపుడుఁ. 437
- క. అరుదగువాద్యకథాలా, పరతిన్ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచి బహువిధకేళీ
నిరతిం గాలము పుత్తురు, పురి నటఁగల భామ లెల్లఁ బూతచరితలై. 438
- తే. వారముఖ్యులు నృత్తవిశారదలును, గీతనైపుణి మించి విఖ్యాతదృష్టి
విజితభీతమృగాత్ములై విమలవాక్య, కుశలతం దగి యోషిత్సుగుణము లొప్ప.
- క. పురమున నందుం జొల్తురు; సురుచిరగుణగణ్య లగుచు శుభ్రతమాలం
కరణవిధూషితలై కుల, తరుణులు సాధ్వీయశంబు తగియుండంగఁ 440
- తే* మఱియుఁ బుర మది యుద్యానమండిత మయి
యువనంబుల వనముల నొప్పి దేవ,
తాయతనములఁ జెన్నారి యమలకుసుమ
శోభితము నగుగృహతరుస్తోమము తగ. 441
- వ. వినుతిసాత్రంబయి యుండు. మఱియుఁ దాలతమాలవకుళ నాగకేసర పిప్పల
కర్ణికారచండనాగురు చంపకపున్నాగ నారికేళ పనస సరళనారంగ, లకుచ,
లోధ్ర, సప్తపత్తాంజన, చూత బిల్వ కదంబ శింశుప ధవ ఖాదిర పాటలాశోక
తగర కరవీరవృక్షంబులచే మనోహరంబులై వీతార్జున, భల్లాత, సిద్ధామ్రా
తక, న్యగ్రో, థాశ్వత్థ, కాశ్మర్య, పలాశ, దేవదారు, మందార, పారిజాత,
తింత్రిడిక, విభీతక, స్రాచీనామలక, ప్లక్ష, జంబూ, శిరిష, కాలేయ, కాంచ,
నార, మధు, జంబీర, తిందుక, ఖర్జూ, రాగస్త్య, వకుళ, శాఖోటిక, హరీతక,
కంకోల, ముచుకుండ, హింతాల, బీజపూరక. కేత, క్యతిముక్త, కుబ్జక, మల్లికా
కుండ, బాణ, కదళీ, మాతులుంగ, పూగఫల, కరుణ, సిందువారక, బహు
వార, కోవిదార, కరంజక, ప్రముఖ పుష్పఫల విరాజమానవృక్షనికర శోభితం
బులై, లతాగుల్మవితాన సాంద్రంబులై, నందనోపమంబులై, కుసుమగంధంబుల
వెదఁజల్లుచు, ఫలభారంబుల భూమిని స్పృశించుచుఁ జూడఁ జూడ మనః
ప్రమోదము నొసంగఁజాలు నుద్యానంబు లానగరంబున నలరారుచుండు.
మఱియు నానాఁక్షిరుతంబుల శ్రవణపర్వమొనర్చుచు, జకోరశతపత్ర, భృక
గార, ప్రియపుత్రక, కలవింక, మయూర, శుక, కోకిల, కపోత, ఖంజరీట, శ్వేనం
పారావత, ప్రముఖనిఖిల మనోహరవిహంగము లాపురంబున స్వస్వరంబుల
వినుతిం గాంచుచుండు. సరసులు, పుష్కరిణులు, జలాశయంబులు కుము
దోత్పలమండితంబులై పద్మకల్పర సుగంధ బహుళంబులై తనరారుచుండు.
మఱియు సర్వర్తుకుసుమంబులందుఁ గననగుచుండు. హంసకారండవ చక్రవా,

* పన్నెళ్ళోపవనైః పుణ్యైరుద్యానైశ్చమనోహరైః = అనిమూలము.

సారస బలాకి కూర్మమత్స్య నక్ర, జలపాద, కదంబకష్టవజలకుక్కుటప్రముఖ
జలవిహంగంబులు జలాశయంబులంగనుపట్టుచుండు. 442

క. నానావిధపుష్పంబుల, నానావిధసత్సరసుల నానాపుణ్యో
ద్యానంబుల మృదురవయుత, నానావిధసత్సతగ గణంబుల బెడంగై. 443

క. త్రిదశాలయములఁ బత్తన, మది యెంతయు నొప్పుచుండు నందుఁ ద్రినేత్రం
డుదితార్కకోటితేజుఁడు, సదయస్వాంతుండు వెలయు సాధువరదుఁడై. 444

క. వేర మహాకాళిం డన, నారూఢమహత్త్వయుక్తి నఖిలసుధాంధో
వారములు గొల్వ నుండును, భూరిత రాఘవాఘ వారణముగ నచ్చోటన్. 445

క. తనరారున్ శివకుండం, బను తీర్థం బందు మున్ది యమరుల మునులన్
మనమున నెన్నుచుఁ బితరుల, ననుపమవిధిఁ దర్పణముల నలరించి తగన్. 446

క. హరు నాలయమునకుం జని, పరమప్రమదంబుమీఱి వలగొనుచున్ శం
కరునిం గన లోనికిఁ జని, విరహితమతిచంచలుఁడయి విమలాంబరుఁడై. 447

సీ. స్నానంబులను సుగంధంబులఁ గుసుమాళి రుచిరధూపంబులఁ బ్రచురదీప
ముల సాధునై వేద్యముల సుహారంబులను గీతవాద్యంబులను బ్రదక్షి
ణముల దండకృతి నమరెడుప్రణిపాతములను నృత్యస్తోత్రములను శివుని
విధియుక్తిఁ బూజించి విశ్వేశ్వరుని మహాకాలుని నొకమాటు కాంక్షదీపి

తే. దృష్టిపూతంబుగాఁ జూడ నిష్టసిద్ధి
యశ్వమేధసహస్రంబు లాచరింపఁ
గలుగుఫల మెల్లఁ గల్గును గలుషరాశి
యడఁగు వ్యోమయానంబున నమరపురికి. 448

క. చని మానవుఁ డందుంగల, యమానభోగాళిఁ జొంది యటనుండియె శం
భునిలోక మొంది దీవ్య, త్తనువును ధరియించి మణివిలేతికృతభూషల్. 449

క. ధరియించి దివ్యభోగో, త్కరముం దగననుభవించి గణనాథులతో
సరిగాఁ దగి ప్రళయంతము, జరామృతులులేక యుండి శంకరు కరుణన్. 450

తే. గణపతిత్వముఁ బూనుచుఁ గాల మెంతో
చనఁగఁ బుణ్యము నశియింప డ్దమను విప్ర
వరుకులంబున జన్మించి వరుస వేద
శాస్త్రములయందుఁ బాండితి చక్కనొంది. 451

క. అనుపమము పాశుపత మనఁజనుయోగ మృభ్యసించి సాధువినుతులం
గని యపవర్గము నొందును, మునులారా పార్వతీశు భూరితరకృపన్. 452

చ. పురముననందు డ్దప్రయను పూతతరంగిణి లోకవిస్తృతిం
బరఁగుచు నుండుఁ బూర్ణజలవాహము సంతత మొప్పుచుండ నే

- నరుఁ డట మున్గి దేవపితృనాథులనుఁ విధిఁ దర్పణంబు భ
త్తీరతిని జేయునో యతఁడు తీవ్రతరాఘవిముక్తుడై త్వరకా. 453
- చ. అనయము వ్యోమయానమునయందె వసించుచు స్వర్గపత్తనం
బున బహుభోగముల్ పడయుఁ; బూర్వరమందట శంకరుండు నాఁ
దనరుచు దేవదేవుఁడనఁ దాపహరుండున సర్వకామదుం
డున నపవర్గదుండనఁగ హరితరాకృతి యొప్పుమీఱఁగకా. 454
- క. గోవిందస్వామియనం, గా వసుధకా ఖ్యాతి మిగులఁ గాంచె నతఁడు; శ్రీ
దేవీపతి గోవిందుని, బావనమతిఁ గనిన ముక్తిఁ బడయును జొండీ. 455
- క. ఇరువదియొకతరములఁ బా, పరహితములఁ జేయు; మఱియు భాసురరీతిం
బరఁగుచుఁ గామగతిం దగు, సురుచిరయానమున దేవసుదతులు పొగడకా.
- తే. అమరగంధర్వవినుతుల నంది విష్ణు
లోకమున నుండు; నందు స్వేచ్ఛాకలితుఁడు
నగుచుఁ గామంబులం బొంది విగతతాపుఁ
డగుచు నాభూతసంస్థవ మందె యుండి. 457
- తే. మరల భూమికి నరుడెంచి త్వాసురాన్వ
యమున జనియించి యోగవిద్యాప్రశస్తి
వేదవేదాంగపాండితి వెలయ వైష్ణ
వ మనుయోగంబుఁ గొని ముక్తిఁ బడయు నిజము. 458
- సీ. విక్రమస్వామి నా విష్ణుదేవుం డుండు నం దామహాత్ముని నధికభక్తి
దర్శించు నరుఁడేని తరుణీమణియయేని పూర్వోక్తఫలమునే పొందు ధ్రువము
శక్రాదులగుసురసత్తము లటనుండు సప్తమాతృకలు తత్ఫలమునందు
నివసించి భక్తాళి నెఱ్ఱి గాపాడుచు వారికోర్కెలఁ దీర్చి వైభవముల
- తే నలరఁగాఁ జేయుచుండు; రాయంబికలను
భక్తి దర్శించి పూజించి వందనాళి
రంజిలఁగఁ జేయఁగా నఘవ్రజము తొలఁగుఁ
గరతలామలకంబు స్వర్గంబు ధ్రువము. 459
- శా. పూర్వర్యం బది రాజసింహుఁడను సద్భూజాని పాలింపఁగా
సర్వాలంకృతి నుత్పవావళులచే స్వర్గంబు నా సద్యశం
బుర్విం గాంచి చతుష్పథప్రతతిచే నొప్పారఁగాఁ బూజ్యుడై
శర్వుం డెల్లజగంబు లేలువతి వాసం బొప్పఁజేయం దమికా. 460
- క. చాపజ్యాఘోషంబుల, నేపారుచు సిద్ధసంఘ మేతెంచి యటం
గాపుర ముండకా విద్వద్భూపాలకు లొప్ప మిగులఁ బొల్పుచు సతముకా. 461

- క. తనరారుచుండె నామ్మా, యనినాదము వినఁబడుచు మహాత్తరపుణ్యం
బు నొసంగుడు పురాణంబుల, ఘనధర్మంబులను దెల్పుగాథలుమఱియున్. 462
- క. ఇతిహాసంబులుశాస్త్ర, ప్రతతియుఁ గావ్యైకవిషయవాదంబులు సం
తతమున్ వినఁబడ నాపురి, హితగుణముల నొప్పుచుండు నెంతయు సిరులన్.
- క. మును నే వివరించిన య, తన మదియే మానులార ధాత్రీపతిమం
డనుఁ డగు నింద్రద్యుమ్నం, డనూసవిధి నేలె దాని నమలపథమునన్. 464

నలువది రెండవ యధ్యాయము.

— ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు దక్షిణసముద్రముదరికిఁబోవుట. —

- చ. మును పల రాజమండనుఁడు భూమిని నేలుచుఁ గన్నపుత్రులన్
జనకుఁడు వోలె స్వప్రజలఁ జక్కఁగఁ బ్రోచెను జ్ఞానసంపదం
దనరుట సత్యవాది మృదుతం దగు వాఁడును సద్గుణాధ్యుఁడున్
వినుతపరాక్రముండు శ్రుతివేత్తయుశాస్త్రవిదుండు మానియున్. 465
- తే. ధర్మసంపన్నుఁడున్ శీలతన్ సతంబు
వెలయువాఁడును దాంతుఁడు వీరవైరి
పురహితాశనుఁ డాదిత్యుఁబోలు తేజ
మునుఁ జెలంగెడు వాఁడును ఘనధిషణుఁడు. 466
- సీ. అశ్వితనూజులయట్టి రూపమువాఁడు వర్ధమానగుణౌఘ భాసురుండు
శతమఖసన్నిభశౌర్యంబు గలవాఁడు శారదసంపూర్ణచంద్రు నట్లు
సకలలక్షణముల సమలంకృతుండును యజ్ఞములను జేసి యమరవరులఁ
దన్నిన గుణశాలి తగుదక్షిణల నిచ్చి యశ్వమేధంబుల నప్తవిధిని
- ఆ. జేసినట్టిఘనుఁడు ఊతి దానయజ్ఞముల్, తపము సలిపినట్టి ధన్యతముఁడు
సాటియనఁగ లేరు సత్యమింద్రద్యుమ్ను, భూమిపతికి వెదకి పోలఁ గనిన. 467
- చ. కనకము మాక్తికంబులును గమ్రగజాశ్వము లెల్లరత్నముల్
వినుతమహార్ఘ్య వస్తువులు విశ్రుతభూపతియింట నెప్పుడున్
గనవు కొఱంత; యజ్ఞముల త్తాదివిజాళికి ద్రవ్యరాశి ని
చ్చెను దనవేర్చి నెల్లరును జెప్పుకొనం దగినట్లు నేర్పునన్. 468
- చ. కరిహయముల్ శతాంగములు కంబళ వస్త్ర చిరత్నరత్నముల్
గురుధనధాన్యముల్ మఱియుఁ గోరినవస్తువు లెల్ల భూమిరా
డ్వరదని గృహంబునన్ వెలయు వాంఛకు మిక్కిలిగా గణింప నె
వ్వరికిఁ దరంబుగాదు; గుణవారవిభూషితుఁడై యజస్రమున్. 469
- క. ధనముల గుణముల నెంతయు, వినుతింపం దగి సమస్తవిధముల వృద్ధిం

- గని రాజ్య మేలే నుత్తముఁడను భూరి యశంబు మించి యలరుచునుండన్.
- ఉ. ఆతనిచిత్తమం దొకట నర్హగతిఁ జనియించె వాంఛ నా
శ్రీతరుణీమనోహరుఁ బ్రసిద్ధమహామహిముఖ మునీంద్రునం
ఘాతసమర్పితాంఘ్రియుగకంజుని యోగిపతిఁ గురూత్తముఁ
జేతముఁ జల్లఁజేయుకృపచేఁ దగు నీశుని బూతచిత్తునిన్. 471
- క. ఏవిధమునఁ బూజింపం, గావలెనో భుక్తిముక్తికారణ విష్ణుఁ
దేవవరేణ్యుని నని యా, భూవిభుఁ డెంతయుఁ దలంచి బుధగణయుతుండై. 472
- క. శ్రుతులఁ దదంగములఁ శాస్త్రతతిని దంత్రముల సత్పురాణగణము నా
యితహాసధర్మశాస్త్రవి, తతిమునిభాషితము నెల్లఁదగువిధమొప్పున్. 473
- క. పరికించుచు విద్యాలయ, వరముల గురుజనులను దృఢభక్తిఁ గొలుచుచుఁ
ధరణీదివిజుల శ్రుతివి, స్వరులఁ నేవించి యత్నవైభవ మలరన్ 474
- క. కృతకృత్యుఁ డయ్యె; భగవద్ధితత్త్వముఁ జక్క నెఱిగి యీశుని విష్ణుఁ
గృతభక్తరతు నెన్నుచు, మతిభ్రాంతిఁ వదలి ముక్తిచూర్ణము వెదుకన్. 475
- తే. సంయతేంద్రియుండై యెట్లు చక్రిఁ బూజ
నమున సంతృప్తుఁ జేయుదు నమలవిధి య
దెట్టిదో పీతవస్తుండై యెసఁగి శంఖ
చక్రపంకజగదల హస్తములఁ దాల్చి. 476
- క. వనమాల నురస్థులమునఁ, దనివారఁగఁ దాల్చి పద్మదళనేత్రంబుల్
గనుపట్టఁగ శ్రీవత్సాం, కనియతవత్సంబు మెఱయఁగా నసదృశుండై. 477
- నీ మనుటాంగదంబులఁ బ్రకటభాషాపు లొప్పుఁదగుజగన్నాథు నేమి గతిఁ బూజ
సల్పుదు నంచని సరగఁ బట్టణమును వదలి బలంబు లపార్యగతిని
దసవెంట రా భృత్యతతులు గొల్వఁగఁ బురోహితుఁడును దోడరా నెల్ల శస్త్ర
పాణులు గొల్వంగ భాసమానవిమాన సమ రథంబులును ధ్వజములు మఱియు
తే. సత్యతాకలు శోభిల్ల సాదిగణము, ప్రాసతోమరయు క్షమై పవనతుల్య
వేగముల నొప్పుఘోటకవితతు లరుగ, నిర్దమించె నింద్రద్యుమ్ను నృపవరుండు.
- శా. ప్రాలేయాద్రి జనించి, మత్తగతులఁ భాసిల్లుచుఁ సంచర
చ్చైలప్రాతములే యటంచుఁ బ్రజ లెంచంగా మహాంగంబులఁ
జాలం గ్రాలెడు హస్తదండముల భాస్వద్భాషలం బొల్పు శుం
దాలంబుల్ చనియెఁ బ్రజాధిపతితోడఁ భూరిమోదంబునన్. 479
- ఆ. హేమకక్షములను నెంతయుఁ జెలఁగుక, తాకలను గనంగఁ దగుచు పష్టి
హాసముల వయసు హర్షిండురూపంబు, గలిగియుండెనేన్దుగముల కపుడు.
- వ. విజయయుద్ధవిశారదత్వమునఁ దగుమత్తదంతావళంబు లిట్లు వెంటనంటఁ బదా
తులు ధనుఃప్రాసాసివిలసితఃకులై దివ్యమాల్యాంబరంబుల ధరియించి దివ్య

గంధానులేపనంబులఁ దనువు లొప్పారుచుండఁ బ్రభువు ననుసరించి నడచిరి.
ప్రాయమున నొప్పి మృష్టకుండలమండితులై సర్వాస్త్రకుశలులై నూచులై
సంగ్రామలాలసు లగువీరకుమారులు కూడఁజోయిరి. మఱియు. 481

క. అంతఃపురవాసమునకా, వింతగఁ గన్పట్టుచున్న వివిధమణిగణా
క్రాంతాలంకృతులకా సుర, కాంతల మించంగఁజాలు కమ్రాకృతులన్. 482

క. అరు దగుయావనముల సీ, ధరణికా వెలయింపఁజేయు తతగుణముల వి
స్ఫురదురుయశముం గాంచిన, తరుణులు ప్రకృందనయుత తనులతికలునై. 483

చ. సురుచిర కోమలాంబరవిశోభితలై శరదించువక్త్రముల్
కరము మఱోహరంబుగఁ దగంగ సుమధ్యమలౌచు నెంతొ సుం
దరముగ నొప్పువేషముల దాడిమబీజములకా హసింపఁ జా
లిరమణఁ గూర్చుదంతముల లీలలఁ గూర్చెడు కుండలంబులకా. 484

తే. చారుబిందౌష్ఠ్యములఁ బంకజదళనయన, ముల వెలుంగుచువారు తాంబూలరంజి
తముఖపంకజలై రక్షితతుల చేతఁ, జక్క రక్షింపఁబడుచు రాజవరుఁగూడి 485

సీ. ఉచ్చావచములయి యొప్పుయానంబులు మణికాంచనాంచితా గణితవిభవ
యుక్తములై తగ నుపగీయమానలై యం దధిష్ఠించి గాయనులు వంది
మాగధుల్ స్తుతియింప మహితశస్త్రావళి కరములఁ దగుభటగణము కావఁ
జనిరి; సర్వాంగముల్ చక్కనిరీతిని వెలను నానాలంకృతుల విభూషి

తే. తలయి సురుచిరరూపముల్ గలిగి చూడఁ
గనులకుకా విందుచేయుచుఁ గ. మయాన,
ముల నధిష్ఠించి పరిచారకులు గొలువఁగ
నృపగణాగ్రణి వెనువెంట నేఁగి రెలమి. 486

క. శ్రుతితతిసాంగము శాస్త్ర, ప్రతతిని గడు నభ్యసించి బ్రాహ్మణవరు లా
క్షితిపతితోడం జని ర, ప్రతిమానపరాక్రమముల రంజిల్లు నృపుల్. 487

క. ఊరుజాలు పాదజాలుఁ జని, రా రాజుంగూడి మఱియు నానృపు వెనుకం
గోరికల స్వర్ణకారులు, గారవముం గోరు లోహకారులు వేడ్కకా. 488

ఆ. మఱియుఁ జర్తకార మణికార కర్తార, కుంభకార పాచకులును జనిరి
కూడఁ నేగి రశ్మకుట్టక శిల్పివ, ర్యులును వేత్రకారు లొక్కమొగిని. 489

సీ. పణ్యకారులు రాజాపజ్జనే పోయిరి; కడువేడ్కమెయి వేత్రకార ముద్ద
కారులు మఱి కేశకారులు నిషుకార తుంబికారులు ఖడ్గతూణకారు
లల్లె స్వధాకారు లఖిలవాహకులును జలవిక్రయకులును సర్వవస్తు
వుల నమ్మువారు పూవుల నమ్మువారును, భక్ష్యములను నమ్మివరఁగ భనము

- ఆ. నేకరించువారు శ్రీకలితులు నగు, వణిజు లఖిలపారవరులు స్వీయ
ధనమణుల సువర్ణతతులను గొని దార, లరుగుదేర నేవకాళిఁ గూడి. 490
- వ. అస్త్రములనమ్మువారు తాంబూలపణ్యజీవులు తృణవిక్రయకులు కాష్ఠవిక్రయ
కులు రంగోపజీవులు పలవిక్రయులు తైలవస్త్ర ఫలపత్రవిక్రయకులు కూడ
రాఁ బోయిరి. యవసహారులు రజకులు గోపాల నాపిత వస్త్ర సూచక మేష
పా లాజపాల మృగపాల హంసక థాన్య, గుడ, లవణ, విక్రయులు గాయక
నర్తక మంగళపాఠక శైలూష కథక పురాణార్థవిశారద కవి నానాకావ్యవిశా
ర్థ విషఘ్న గారుడవిద్యావిశారద నానారత్నపరిక్షక వ్యోకార తామ్రకా
ర కాంస్యకార, చిత్రకార, కుండకార, పావక, దండకా రాసికార సురా
ద్యుతోపజీవి మల్ల, దూతకాయస్థ తంతువాయ, రూపకార వార్తిక తైల
పాఠక లావణి, తైత్తిరిక, మృగపక్ష్యుపజీవి, గజవైద్య, వైద్య, నానావైద్య,
వృక్షవైద్య, గోవైద్య, చ్ఛేదదాహక ప్రభృతులనేకు లారాజువెంట సరిగిరి.
- చ. జనకుఁడు వేలుపల్లియకు సజ్జనబృందము పిల్వఁ బోవుచోఁ
దనయులు గ్రామదర్శన నితాంతకుతూహలు లోచు వెంబడిం
చిన గతి నాగరుల్ నృపతిశేఖరు వెంబడి పోయి రిట్లుగా
జను లొగి రాఁగ శ్రీయుతుఁడు చక్రీపదాంబుజభక్తుఁ డాదృతిఁ. 492.
- మ. తనతో సజ్జను తెల్లరాఁ గరులబృందంబుల్ హయకాఘంబు స్యం
దనవర్గంబు పదాతిసంతతి తనంతఁ రా గతుల్ మందతం
దనరంగాఁ జని యామ్యసింధుతట మంతం గాంచె నైన్యంబు లొ
య్యన భూపాలుని వెంటఁబోయి విడిసెన్ యామ్యాభివేలాస్థలిఁ. 493
- శా. కాంచెన్ భూపతి నర్తనంబు సలుపంగా నెంచు నట్లొప్పుచుం
జంచత్తుంగతరంగకోటుల నజస్రం బావిలంబొచు న
భ్యంచద్ద్రిత్తుగణంబులున్ వెలయఁ బెక్కొ జీవసందోహముల్
మించెన్ జిత్రముగాఁ గనంబడుచు నూర్చిస్తోమహ స్తంబులన్. 494
- క. తనుఁ బిలుచుచు నున్నట్టులు, కనఁబడుచున్ దీర్ఘరాజ కమ్రఖ్యాతిఁ
గనుచు నపారంబై భీ, తిని గల్గించుచు ఘనప్రతీకాశంబై. 495
- ఉ. ఇంతని లోఁతు తెల్పదగ కెల్లెడలన్ మకరంబు లొప్పఁగా
బంతమునన్ యుపావళులు భవ్యమహత్తరశంఖ శుక్తికా
సంతతి కూర్చనక్రములు శంకువులున్ మఱి శింశుమారముల్
సంతతభీతిదంబు లగుసర్పగణంబులు పెంపుమీఱఁగన్. 496
- చ. హరి శయనింప స్థానమయి యాతుగణంబుల కున్నిపట్టుగాఁ
బరఁగుచుఁ బాపశైలముల వ్రయ్యలుచేయుచు సత్తరంగిణి,

- వరుఁ డగుచుం బవిత్రుఁడయి వాంఛల నీయఁగఁజాలుచుకా భయం
కరగతిఁ జొల్పు నాసుడులఁ గానఁగ నొచు గభీరరాశియై. 497
- క. దానవసమాశ్రయంబయి, మానుగసురయోని యనెడు మహితఖ్యాతిం
బూనుచు నమృతారణియై, మానవసర్వస్వ మగుచు ట్లాసీచుయునై. 498
- క. జీవనమై ప్రాణులకుకా, బావనమై సర్వవస్తు వారంబునఁ దీ
ర్థావృతి నెసఁగుచు నుత్తమమై వఱలుచుఁ దీర్థవితతి వ్యయవిరహితమై. 499
- తే. చంద్రవృద్ధిక్షయంబుల సరణి నెవని, పరిమితియు నిర్ణయింపఁగఁ బడెనొ యట్టి
లవణయాదఃపతిం జూచె లలిత గతి వి, లాసముల నొప్పువాని నిలాధవుండు. 500
- క. భూతాఘాతభేద్యంబుగ, నేతటినేఁ గానఁబడుచు నింద్రాదులకుం
బ్రీతిగ నమృతంబిడి వి, ఖ్యాతింగని జననమృతి విహారరహితమై. 501
- తే. జంతుసంతతికెల్ల నాశ్రయముగాఁగఁ, దనరి నదనదీపతియయి యనుపమాన
విభవమున నొప్పు సాగరవిభునిఁ గాంచి, విస్తయము నొందె నాపృథివీవరుండు. 502
- క. జలరాశిచెంత నతిని, ర్మలతీరమునందు సర్వమంగళముల కి
మ్ముల స్థానమైన చోటను. నలరుచు నివసించెఁ బరిజనావళి గొల్వకా. 503
- సీ. సాలపున్నాగముల్ సరళకదంబక వకుళ పనస తరునికర మట్లై
ఖడ్గూర పిప్పలాఖ్యములును నారికేళములును బీజపూరములు తాల
ములు నాగకేసరములును నారంగము లామ్రాతలోధ్రము లాకపిత్థ
కర్ణికా రాశోక కదళికాచంపక పాటల దాడిమ పారిజాత
- ఆ. ములు తమాలములును సలలి తార్జునములు, వటమహీజ బిల్వవసుమతీజ
ములును ఖాదిరములు భూరిజంబుకమధు, కిములు మొదలుగాఁగ ట్లైరుహములు
- వ. మఱియుఁ బ్రాచీనామల కాశ్వత్థప్రముఖవృక్షరాజంబులు క్రిక్కిరిసియుండ సర్వ
ర్తుకుసుమంబులు నేత్రపర్వ మొనరించుచుండ సర్వకాలఫలంబులు పరిధవిల్ల
నానాపక్షిరుతంబులు శ్రుతిసుఖమును గూర్చుచుండఁ బుష్పితవృక్షశాఖాగ్రము
లందు నివసించు పతత్త్రిరవంబులు ప్రతిధ్వనుల నిచ్చుచుండఁ గేతకీకుండమల్లి
కా యూధనాధికా తగర కుటజ బాణాతిముక్త కుబ్జక మాలతీ కరవీరప్రము
ఖ పరిమళ కుసుమవితానంబు లింపుసంపాదించుచుండ విద్యాధరగణంబులు సి
ద్ధచారణనివహంబులు గంధరోర్విరగ రాక్షసవ్యూహంబులు కిన్నరాప్పరోనికు
రుంబంబులు మహర్షి నముదయంబులు సేవించుచుండ, బహువిధమృగగణంబు
లు క్రిక్కిరిసియుండ హంసకారండ వాద్యనేకపక్షినిబిడమనోహరజలాశయం
బులు వెలయుచుండ నందుఁ గమలశతపత్ర కన్హార కుముదోత్పలాద్యనేక కు
సుమంబులు జలవిహంగమంబులు విలాసములుమీఱ విహరించుచుండఁ జారు
కందరమండి తోన్నతశిఖరవిరాజమాన మహీధరంబులు కనుపట్టుచుండ సకలౌ

- షణ్మ లప్పర్వతంబులఁ బ్రకాశించుచుండ నాసాగరతటంబుచూడం దగి నేవింపఁ
నర్పించె నివసింప ననుకూలంబై సమ్మోదజనకంబై యుండెనంత. 505
- క. దశపంచయోజనంబుల, విశాలమును నాయతంబు వెలయఁబతగరా
జశరణ్యంబై దుర్లభ,ము శివదమునునైన డేత్రమును గనె నందుకా. 506

—●—
నలువదిమూడవ యధ్యాయము.

—● పురుషోత్తమక్షేత్రవర్ణనము. —●

- చ. అనవిని మాను లిట్టులని రబ్జభవా యసమానవై భవం
బునఁ దగి డేత్రవర్వ మనఁబొల్పెడు నప్పురుషోత్తమస్థలం,
బున మును విష్ణుచిహ్నములఁ బూజ్యతరంబగు నట్టివిగ్రహం
బనఘము దేవతార్చితము నై తగునట్టిది లేకపోయెనే. 507
- క. ఏకారణమున నరపతి, యాకాంతారమున కేగి యందుఁబ్రతిమ శా
స్త్రైకవిధిఁ బ్రతిష్ఠించెనె, శ్రీకృష్ణుని నాసుభద్ర శీఘ్రవరదనుకా. 508
- క. శ్రీరాముని నిర్మించెనె, భూరమణుఁడు భృత్యసుభట పూగ యుతుండై
కారణమును దానిని వినఁ,గోరిక పుట్టెను వచింపఁగూడును దానికా. 509
- మ. అనినకా బ్రహ్మయుఁ బూర్వవృత్తమును బాపాఘంబుఁ జెండాడుదా
నిని దెల్పకా మది నెంచి యిట్టులనియెకా నీరేజసంవాసముం
గను నాభార్గవి దేవదేవుఁ ద్రిగజత్కాంతుకా సరోజాక్షుడు
ప్రనియంతం గని వేడె దీనిఁ దెలియకా స్వాంతంబు ప్రేరేపకకా. 510
- క. హరి లక్ష్మీకః దెల్పినయా, చరితమె మీప్రశ్నమునకుఁ జాలినదై య
చ్చెరువును గొల్పందగు ను,త్తర మగునద్దాని వినుడు తాత్పర్యమునకా. 511
- సీ. ఒకపరి మేరుభూధోత్రమకాంచనశిఖరంబు చాల నచ్చెరువు గూర్పఁ
జాలియుండఁగ నందు సాధ్యవిద్యాధర గంధర్వ సిద్ధ యక్షవ్రజంబు
నిర్జరచారణ నిచయంబు కిన్నరుల్ దానవ భుజగ సంతతులు దేవ
కాంతలు గుహ్యకగణము మహద్దులు గరుడులు మారుతగణము కాశ్య
- తే. పాదులైన ప్రజాధిపుల్ వాలఖిల్య
ముఖ్యనియతప్రతులు శృంగముననె యందు
భవ్యగుణసాంధ్ర మునివర్యవార్ధి చంద్రు
సాధుజన మానసాధారు సతతధీరు. 512
- క. నేవించుచుండి రాగిరి, పావనశృంగంబు సర్వవరతరునికరం
బై వజలి యన్నియుతువుల. భావింపంబడెడు కుసుమపటలము మెఱయకా. 513

వ. మనోజ్ఞతమంబై యుండు, మఱియు నాశిఖరోత్తమంబున సకలవిధవృక్షంబులు
జాతదూషప్రతీకాశంబులై సాలతాలాది నామంబుల నొప్పారుచుండు వాని
పైఁ బుంస్కోకిలంబులు కూయుచుండు, సకలర్తుకుసుమంబు లెల్లకాలంబు నొ
క్కరితి నలరారుచుండు. మఱియు. 514

మ. సురసంఘంబులు గొల్వఁ దద్విభవమున్ సొంపొప్పవర్తింపఁగాఁ
దరవెట్లొ నని శేషముఖ్యులు మనోధైర్యంబు వీడంగఁ గి
న్నరగంధర్వనికాయ మెల్లపుడు గానస్ఫూర్తి రంజిల్ల శ్రీ
కరమై రత్ననిధానమై వెలయుశృంగం బెంతయున్ వర్ణ్యమై. 515

ఉ. ఆగిరిమూర్ధమందు సకలమరవందున్దుండు లోకకర్త స
ద్భాగవతోఘ పూజిత పద స్ఫుటపంకజ యుగ్మఁ డార్తర
తూ గణనీయవిక్రముఁ డఖండవిభూతియుతుఁ డనంతుఁ డీ
ద్యాగమవేద్యసన్నత మహత్తరశక్తియుతుండు శ్రీశుండున్. 516

తే. వాసుదేవాఖ్య నొప్పునవ్యయుండు ఘనుండు
మునిజనంబులు నేనింపఁగ నట వసతి,
చేయుచుండంగ భార్గవి శిరసు నాధు
పాదములు సోకఁ బ్రణమిల్లి భక్తిపరతే. 517

క. జగములకున్ హిత మేవరు, సంగల్గునో యట్టిదైన సంప్రశ్నము చే
యఁగఁ బూని లోకనాథా, యగణితమహిమాధ్య! సంశయంబొకఁడు మదిన్.

చ. కలిగిన దద్ది యేమియనఁగా విను తెల్పెద మర్త్యలోకమే
చేలఁగును గర్తభూమియనఁ జిక్కదు పుట్టుక దానియందు న
ట్లలరుచునున్న యాజగమునందును లోభము మోహకామముల్
కలిగెను గ్రోధ మెల్లపుడు కాపురమున్న దిదేమి చిత్రమో. 519

తా. వీనిన్దాటంగరామి సర్వజను లుద్వృత్తిం బ్రవర్తింపఁగా
నోనాథా కనఁ జింతయయ్యెడిని నోహా! వారు సంసారదూ
పానేకావిలవస్తుసాగర మహార్యం బెట్లు దాటంగఁ బె
పూనం జాలుదురో వచింపు మనఘా! యోదీనమందారకా. 520

చ. తెలుపుము నాపయిం గరుణ తృప్తియు నుండునయేని పాదనే
వల నొనరించుదాని నను భక్తగణంబునఁ జేర్చువేని యి
మ్ముల మనుజుల్ తరించువిధి భూతతీ! నిను వీడి సంశయం
బులఁ దొలఁగించువారు మహిఁ బోలఁగ లేరు తలంచి చూచినన్. 521

చ. అని వచియించు లక్ష్మీ గని యాదృతితో నమృతోపమానమై
తన రెడునట్లుగాఁ బలికెఁ దద్దయుఁబ్రీతిని; భార్గవీ! సతీ

- వినుము సుసాధ్యుడై మిగుల విశ్రుతమా ఫల మీయఁ జాలి వే
డ్కను గొలువంగ నర్హుఁ డగు కాంచనచేలుఁడు లోకనాథుఁడున్. 522
- క. పురుషోత్తముఁ డనువేరున, సురుచిరవరతీర్థమందు సుందరమూర్తిన్
ధరియించి భక్తజనులకుఁ, బురుషార్థము లిచ్చుచుండు భూతలమందున్. 523
- క. దానికి నీడగు క్షేత్రము, గానంబడకుండు లోకగణములయం దో
మానిని దాని నుతింపం, గా నబ్బును ముక్తిపదముఁ గమలదళాక్షి. 524
- క. పలుపాపంబు లడంగును, జలజాక్షి నాదుప్రతిమ శక్రాదిసురా
వళిచే దానవదైత్యా, దులకుమతి సాధుమునితతులకు నదెప్పుడున్. 525
- క. కనఁబడకుండ నొకానొక, వినుతస్థలమందుగుప్త విధి నునుపఁ బడెన్
విను మదిరాక్షి! యటుగా, పున నయ్యది తీర్థరాజ పూతాహ్వాయమున్. 526
- క. ధరణిఁ బ్రసిద్ధముగాఁ గని, పరఁగున్ సుశ్రోణి! యేకభావంబున నా
పరమక్షేత్రమహత్త్వము, కర మరుదై వెలయుఁగానఁగడఁగెడఁ జెప్పన్. 527
- క. ప్రళయము కల్పం బనఁబడు, జలజాయతనేత్ర! యట్టిసమయము రా భూ
తలమున స్థావరజంగమ, ములు నాఁడగు భూతనివహములు వ్రుందుటయున్.
- క. సురగంధర్వులు విద్యా, ధరులును దైత్యులును సర్పతల్లజులు నొగిన్
మరణము నొందిన నెల్లెడఁ, బరఁగెన్ దమ మొక్కరీతిఁ బ్రాభవ మెసఁగన్.
- ఉ. అత్తటి సర్వభూతములె యాత్మగ నొప్పు పరాత్పరుండు లో
కోత్తరుఁ డవ్యయుండు సకలోరుతరాంగుఁడు లోకకర్త సా
ధూత్తమపూజితుండు మహితోన్నతుఁ డీశ్వరుఁడున్ ద్రిమూర్తికృ
త్స్వీత్తమమూర్తి శ్రీయుతుఁడు యోగమె యాత్మగ నొప్పుదైవమున్. 530
- అ. వాసుదేవుఁ డనఁగఁ బ్రఖ్యాతి గన్నట్టి, హరియు యోగనిద్ర యంతమొండఁ
దొలుత సృష్టిచేసె లలితనాభ్యంభోజ, మధ్యగునిగ బాలు మహితవిభవు. 531
- సీ. పద్మ కేసరవర్ణ బ్రహ్మను నవ్యయు; నట్లుసృజింపఁగ నతఁడు సర్వ
జగదధిపతియై సరగునఁ బంచభూతసమన్వితంబుగఁ దా సృజించె
స్థూలసూక్ష్మములుగఁ దోచుభూతముల మాత్రామోనులన నవితనరి నాల్గు
విధములై స్థిరచరవిఖ్యాతినిం గాంచి మణిచరాచరనామ మండితముగఁ
- తే. దనరె; నవ్వల విధి యాత్మఁ దలఁచి వివిధ
విధములం దగుప్రజలను విశ్వవృద్ధి,
కరులను మరీచిముఖమునివరుల నురగ
రాక్షసులను గంధర్వుల యక్షవరుల. 532
- క. సురలను మఱియును విద్యా, ధరులను గంగాదినదులఁ దగ నరులను వా
నరులను హరులను విహగో, త్కరమును సృజియించె నేర్పు కనఁబడుచుండన్.

తే. అండజములు జరయుజ మండలములు

న్నదజోద్భేదజంబులు సృష్టిచేసె,
నలువ బ్రాహ్మణులను క్షత్రియులను వైశ్య
శూద్రులను సృష్టిచేసె విస్ఫురితశక్తి.

534

సీ. అంత్యజు లనబడునట్టివారిని మ్లేచ్ఛులను నిట్లుబహురీతులను జెలంగు
సృష్టిచేయుచు సుంతయే జీవమునఁదగు తృణగుల్మముఖముల నెల్ల జగతిఁ
బర్వఁగాఁజేసి యాబ్రహ్మయు సచరాచరము నిట్లు సృజించి రమణఁ దనదు
దక్షిణాంగమును దలఁచి పురుషునిని వామాంగమున నారి వరుసఁ బుట్టఁ

తే. గా నొనర్చెను నదిమొద లీనిఖిలధ

రణిని మైథునసంభవరమ్యసృష్టి
తనరే; నధమ మధ్యమము లుత్తమము లనెడు
మామకక్షేత్రములు గల్గె మంగళాంగి.

535

ఉ. ధారణి నిట్లుసృష్టియు నితాంతము చూడఁగ నద్భుతంబుగా
సారతరంబుగా వెలయ సారసనేత్రుఁడు వాసుదేవతఁ
గోరికఁ దా గ్రహించె దనకుం దగుదేహము నప్పు పుట్టె దు
ర్వారమహత్త్వ మొప్పు మధువైరి సహస్రశిరస్సు లొప్పఁగన్.

536

తే. వేయినేత్రంబు లంఘులు వేయి వెలయఁ

బుండరీకేశణంబులు పాలుపుగొలుప
జలదవర్ణంబు శ్రీవత్సలలితలక్ష
ణము కనంబడ దీప్యమానతనుకాంతి.

537

చ. సరసిజసంభవుం డపుడు చక్రధరుం గని పాద్య మర్ఘ్యమున్
ద్వారపడి యాసనంబు నిడి వారక యక్షతపుష్పరాజిచే
సురుచిరపత్రసంతతిని జొక్కపుభక్తిని బూజచేసి ధ్యా
నరతిని స్తోత్ర రాజిని వినమ్రశిరుండయి వేఁడెనంతటన్.

538

చ. జలరుహసంభవుం గని విశాలవిలోచన యిట్లు నే నొగిం
బలికితి వత్స! నన్నిటులు వర్ణనచేయఁగనేల? నీమదిం

గలిగిన వాంఛలం దెలుపఁగాఁ దగు నంచన బ్రహ్మ యివ్విధిం
బలికెను; మర్త్యలోకమున వాసముచేయుమనుష్యు లేగతిన్.

539

చ. సురపురిద్వారభేదనముఁ జోద్యముగా నొనరించి మోదమున్
స్థిరసుఖముం గనంగఁదగి సిద్ధులునొదురొ యజ్ఞదానముల్
నిరుపమమోగతీర్థములు నిర్మలసత్యతపస్సు లింకనుం
బరఁగువిధంబులన్ వదలి వారలు స్వర్గము నొందువారలో.

540

క. కరుణించి యట్టి మార్గము, సరసీరుహనేత్ర! వే ప్రసాదింపుము నా

కురుతరపావనపదమా, దరమునఁ దెలుపంగఁ దగును ద్వరపడి కొలుతున్. 541

తే. అద్దినర్వోత్తమంబయి యలరవలయు, దాన భగవంతు నర్పింపఁ దలంచువాఁడ
ననిన బ్రహ్మ యభిప్రాయ మాత్మ నెఱిగి, పలికితిని బ్రీతిమీఱఁగాఁబడ్డనయన.

మ పరమేష్ఠీ విను దుర్లభంబు గురుపాపభావంతసూర్యప్రభం

బురువుణ్యప్రద ముత్తమంబు భవరూపోగ్రాభిసంతారకం

బు రమాప్రాపక మెల్లజేత్రములలో ముఖ్యంబు గోబ్రహ్మణో

త్కరమోదప్రద ముర్వి మానవులకుఁ గాంతౌప్రదం బెంతయున్. 543

క. ధరణీసురముఖవర్ణో, త్కరశర్మప్రదము నై న ధన్యజేత్రం

బు రమాస్పద మొక్కం డిలఁ, బరఁగుఁ భుక్తియును ముక్తిఫలములనిడుచున్.

ఆ. దానిహండి పరమధర్మాభివృద్ధిదం, బైన తీర్థరాజ మావహిల్లు

నాల్గయుగములందు నానావిధంబులఁ, బూజనేయ నర్హముగఁ జెలంగు. 545

సీ. సురలు మహర్షులు సురగులు గంధర్వకిన్నరదానవకింపురుషులు

దైత్యరాక్షసులు విద్యాధరనాగులు స్థావరంబులు మఱి చరములెల్ల

సేవింపఁ దనరు నాజేత్ర ముత్తమపురుషుఁడు పొల్పు నందున సురుచిరాంగుఁ

డట్లాట నాజేత్ర మాహ్వాయంబునఁ బురుషోత్తమం బన ఖ్యాతినొందె; యామ్య

ఆ. సింధుతీరమందుఁ జెలంగు న్యగ్రోధంబు, యోజనములఁ బదిట నొప్పుమీఱఁ

దగు విశాలతను నితాంతశుభావహ, మగుచు నెందు జేత్ర మలరునందె. 546

క. ఎది సర్వప్రాణ్యంతక, మది కల్పం బట్టికల్ప మావహిలంగా

జెదరదు స్థానం బదిము, క్షిదమయి శాశ్వతముగా నొగిం జెలువారున్. 547

క. తరువరమగు న్యగ్రోధముఁ, బరికించుచు దానినీడ వసించినచో

ధరణీసురహత్యయుఁ జెడు, దురితంబులు మిగిలినవియుఁ దొలఁగుట యరుదే.

చ. వలగొని భక్తిమ్రొక్కిన నవార్యమహాఘము లెన్నియోద్వరం

దొలఁగ నతండు కేశవుని ధూతమహత్తరపాపుఁ జేరి యి

మ్ములఁ బరమేశ్వరలోకమునఁ బొంగుచునుండు ననేకవత్సరం

బులు; పటభూరుహంబునకుఁ బోలగ నుత్తరభాగమందునన్. 549

తే. కేశవస్వామి కింత దక్షిణమునందుఁ, గలదు ప్రాసాద మొక్కండు సులలిత మది

యందు నివసింప ధర్మమయంబుగానఁ, గలుగు సత్ఫలములు వేయు పలుకు లేల.

ఉ. అందొకసుందరప్రతిమ యాపమేశ్వరనిర్మితంబు గా

నందగు దానిఁగాంచు నృగణంబులు మామకలోకమందు నుం

డందగియుండు; దానిని గడంగి కనుంగొని ధర్మరాజోగి

డెందము కుంద నల్లనఁ గడించిమగంటిమి దూల దీనుడై.

క. చనుదెంచి స్వీయమస్తకమును నాపాదాంబుజయుగమును దాడంగఁ జే
ర్చి నిలిచి యిట్లనియెను; నో, వసజాతా! లోకనాథ వందన మిదిగో. 552

సీ. ఊరాబ్ధివాసియై చెలఁగి యనంతుని మేనిపై శయనించి తానె కర్త
యై వరేణ్యుండయి యఖిలార్థదాయకుండై విష్ణు వజ్రాడునై యఖిలలోక
పతియు సర్వజ్ఞుఁడు ప్రభువునై యపరాజితుఁడు నల్లఁగలువలతో సమాన
మగుఛాయ మేని యందలరఁగాఁ బుండరీకిని భేక్షుఁడయి జగములకెల్లఁ

ఆ. గర్తయగుచు జ్యోతినిగాంచక శాంతుఁడై
సర్వలోకధాత సర్వలోక
సుఖదుఁ డనఁగ నెగడి సుకృతాలయుండయి
వ్యక్త మగుచుఁ గాక యాది యగుచు 553

క. పురుషుండు పురాణుం డనఁబరఁగి సనాతనుఁడు నగుచు భాసిల్లి జగ
ద్వరుండు పరావరసృష్టికి, బరమేష్ఠియు నొచు రుచిరవనమాలియునై. 554

క. శ్రీవత్స మనెడు సంకము, భావము రంజిల్లఁ దనదు వక్షమునఁ దగం
గా వఱలుచుఁ బీతాంబర, మావిష్కృతదోశ్చతుష్క మతిసుందరమై.

క. కనఁబడఁగా దరచక్రము, లనుపమరీతిం జెలంగు నాగదయును హ
స్తనికరమున వెలయఁగాఁగనకమణీరచితముకుట కాంతులు పర్వన్. 555

తే. హరికేయూరములు దగ నచులసర్వ
లక్షణంబులునిండా ర లలితరీతి
వెలయుచున్ సకలేంద్రియవిరహితుఁడయి
యచలుఁడగుచుఁ గూటస్థుఁడై యాద్యుఁడగుచు. 556

క. జ్యోతిరూపమునఁ దగి స, నాతనుఁడై సూక్ష్మ మగుచు నానాభావ
ప్రాతవినిర్దుక్తుఁడు నై, యేతటి నే నెల్ల యెడల నిద్ధప్రభలన్. 557

క. వ్యాపించి ప్రకృతిపరుఁడై, దీపించు మహాత్మునకు నతిస్థిరభక్తి
బ్రాపించు మదిని వందన, మోహరమేళా! యటంచు నొగి నొసరింతున్. 558

క. అని వినుతిచేసి యముఁ డా, ఘనవటతరుసన్నిధిని నికామప్రీతిం
గనునటు బహువిధవినుతుల, వినతుల ననుఁ దన్వెఁ గంజవిపులదళాక్షి. 559

ఉ. నే నల ధర్మరాజును వినీతుని గాంచి కరంబు లొగ్గి దీ
నాననమొప్ప నిల్చుటకు నర్హముగాఁదగు కారణం బదే
మో నెఱిఁదెల్పుమంచుఁ గృపయొప్పఁగఁ బ్రశ్నముచేయఁబూని యో
మానిని యిట్లుఁక్రింది మానధనా రవిపుత్రభూషణా. 560

మ. అమరాళిం గన నుత్తముండపుగదా యట్లయ్యు నన్నేల నే
మమునన్ సన్నుతి చేసినాడ విది యే మాడ్కిన్ ఫలింపంగఁ జే

- య మదిం గోర్కియొ నాఁగ నిట్లనియె నాయర్కాత్తజం డోమహా
త్తమరూపా! పురుషోత్తమస్థలిః బ్రహ్మస్సారదివ్యాకృతిన్. 561
- ఆ. ఇంద్రసీలమయిగ నెసఁగును బ్రతిమయు, నద్ది కామబృంద మాశ్రితులకు
ననుదినంబు నొసఁగు నద్దానిఁ గనిభక్తి, మనుజు లెల్ల నేకమనము లలర. 562
- క. శ్వేతాఖ్యంబగు భవనం, బీతటిఁ గన నేగువార లేకామము లే
కాతతపుణ్యాత్మకులై, నాతట్టునుజూడ రేమి నాపాపంబో. 563
- క. అరిసూదనా! మఱేపనిఁ బరికించి యొనర్పఁజాలఁ బ్రతిమను దానిక
ధరఁ గన్పడకుండఁగఁజే, యురయంబున నాయెడక గృహోన్నతి మెఱయక.
- క. అని వై వస్వతుఁ డాడిన, విని నేనిట్లంటి దేవి! విను మవ్వలి వా
ర్తను ధర్మరాజ! నాప్రతి, మను సికతావితతిఁగప్పి మనుజుల కెల్లక. 565
- క. ఒనరించెదఁ గన్పడకుం, డ నటంచుం బల్కి నేను నానాలతలక
గనఁబడకుండం బ్రతిమను, మునిపూజం బడయునట్టి పోలికఁజేయక. 566
- చ. ఒనరిచి స్వర్గకాంక్షు లగునుర్విజనుల్ కనఁజాలకుండ నో
వనజదళాక్షి దాఁచితిని భర్తమయాభరణాలి వెల్లు నా
తనుగతచిహ్నముల్ వెలయుదానిని దాఁచ యముండు సంతసం
బునఁ జనె దక్షిణంపుదిశఁ బొల్పుపురంబున కార్తిపాయఁగాక. 567
- చ. అని వనజోద్భవుండు మునులందఱు నచ్చెరువందఁ బల్కి యి
ట్లను వనజాక్షుఁ డాత్మసతి కాదృతిఁ జెప్పిన దెల్లఁ జెప్పెదక
వినుఁ డలస్వీయరూపమును విశ్రుతసల్లతలక దృఢంబుగాఁ
చెనఁగొనఁ జేసె క్షేత్రమది విశ్వనుతంబయి యొప్పె సంతటక. 568
- సీ. రాజేంద్రుఁ డైనయింద్రద్యుమ్నుఁ డచ్చోటి కరుగుట కాంచుట యందు భ
నిలుచుట ప్రాసాద మెలమినిర్మించుట హయమేధ మొనరించు టవల స్వప్న
మందు జనార్దను నవ్యయుం జూచుట యుప్పుసంద్రముదరి నొక్కచోట
దక్షిణాస్థలమునఁ దరుశాఖఁ గాంచుట వాసుదేవుని శిల్పివరుని నందుఁ
- తే. గనుట ప్రతిమను నిర్మింపఁగా దొడఁగుట
మఱియుఁ బ్రాసాదముననం దమరుల నెల్ల
శాస్త్రవిధిమీఱి స్థాపించి సర్వదేవ
తామయంబుగ నాక్షేత్రతల్లజంబు. 569
- క. వెలయంజేయుట యాత్రకుఁ, బలుతావులనుండి వచ్చుభక్తుల కెల్లక
జలజాక్షుని నేవించెడు, స్థలముల నిర్మించుటయును దక్షేత్రమునక. 570
- క. మునిపతి మార్కండేయుని, ఘనచరితము శంకరునకుఁ గా గేహంబుక
బొనరించి యందు లింగం, బును స్థాపించుటయుఁ దీర్థములపంచకముక. 571

- క. ధరణి నట వెలయుఁ జేయుట, హరుఁగాంచుట వటతరువును నరయుట వ్యష్టిం
బరికించుట బలదేవుని, హరి దర్శించుటయు వారియనుజాత సతీ. 572
- క. వనజాక్షి సుభద్రాంబను, గనుఁగొనుటయు వారిదైన కమ్మ చరితమున్
వినుటయు నరసింహుని ద, ర్శనమునఁ గృతకృత్యుఁడగుట ధౌవతెయంతక.
- తే. వ్యష్టిసంకీర్తనము చేయు టొక్కచోట
సయ్యనంతుని వాసుదేవాఖ్యుఁ గనుట,
వారిసంకీర్తనంబును స్వర్గగమన
యోగ్య మగుద్వారమును గాంచు టుద్యమమున. 574
- వ. శ్వేతమాధవమాహాత్మ్యంబు నెఱుఁగుట సముద్రమును దర్శించుట యందు
స్నానతర్పణంబులుసేయుట, సముద్రస్నానమాహాత్మ్యంబువినుట పంచతీర్థస్నాన
సఫల మాలకించుట మహాశ్వేష్టప్రభావంబును, గృష్ణబలరాముల స్థానవిశేషం
బులు సర్వయాత్రాఫలంబులు విష్ణులోకవర్ణనము లోనగు విషయంబుల
శ్రీమన్నారాయణుండు లక్ష్మీదేవికిం దెల్పె నన విని మును లిట్లనిరి. 575

—◆—
నలువదినాల్గవ యధ్యాయము.

—◆ ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు పురుషోత్తమక్షేత్రమున నివసించుగోరుట. —◆

- మ. పరమేష్ఠి! పురుషోత్తమస్థలిని భూపాలోత్తముం డుండి యే
కరణిక దేవునిఁ గొల్చెనో వినఁగఁ గాంక్షల్ మీంచె మాకోర్కులక
వరుసం దీర్పు మటన్న బ్రహ్మ కలికె బ్రహ్మర్షులారా! వినుం
డురుచిత్తుం డొనరించు కృత్యముఁ దదుద్యోగంబునుం దెల్పెదక. 576
- శా. భూపాలుం డలక్షేత్రవర్యమును సంపూజ్యంబు లోకత్రయీ
పాపారణ్యదవానలంబుఁ గని యాపాఘోధి తీరంబునక
జూపట్టం దగు సాధుభాగముల సంశోభిల్లుపుణ్యావగ
శ్రీపద్మాకర సంతతిం గనుచు సంప్రీతిం గనెం జాలఁగక. 577
- తే. వింధ్యపాదంబునం బుట్టివెలయు నొక్క
పుణ్యక్షైవలినియు నందుఁ బొలుపుఁ గాంచుఁ
జేరు వింధ్యావలయనంగఁ బృథ్వీ జెల్లెఁ
బాపహరణదక్షిం బతిపావన మది. 578
- సీ. గంగామహానదీ ఖ్యాతిఁగాంచినయది దక్షిణార్ణవమునఁ దాను గలియుఁ
గాన మహానదీమానితనామంబు దానికిం గల్గె నద్దాని జలము
పరిశుద్ధతమమయి పావనంబునునయి దక్షిణాంభోధికి దార యనఁగఁ
దనయాశతోపేత యనఁగ నానది యొప్పు దానితటంబులఁ గాననైన

- తే. గ్రామములు నగరంబులు కరము సస్య
శోభితములు మనోజ్ఞముల్ సొంపుచెంపు
గలుగుజనతతి నిబిడముల్ లలితవస్త్ర
భూషణోపేతములు నయి పొదలుచుండు. 579
- క. ధరణీపివిజులు క్షత్రియ, వరులును వైశ్యులును విష్ణువరపాదభవుల్
నిరతము వేర్వేటి వసిం, తురు స్వీయస్వీయపద్ధతుల విడువకయే. 580
- క. శాంతమె ధనముగ లక్షణ, సంతతియే భూషణముగఁ సంతతమాలా
క్రాంతములగునవయవములు, వింతగ వారలకు నొప్పు వివిధవిధములకా. 581
- క. మోమునఁ దాంబూలసుఖన, రీమశమును సాంగవేదరీతులు భూషల్
గా మెఱయుదు రందలి ద్విజు, లోమానివరేణ్యులార! యుర్వి నరుదుగకా.
- ఆ. అగ్నిహోత్రరతులు నౌపాసనక్రియా, రతులు విమలశాస్త్రవితతి దక్షు
లధ్వరములు చేయునాదృతి గలవార, లగుచు ద్విజులు పొల్తు రగణితగతి.
- తే. చత్వములందు నుపవనసమితి యందు, వనములను రాజమార్గంబులను సభలను
దేవతాలయములను శ్రుతివ్రజంబు, సాంగముగ వినఁబడుచుండు ననవరతము.
- క. ఇతిహాసములు పురాణ, ప్రతతియుఁ గావ్యములు శాస్త్రరాజియునుజన
ప్రతతులు కీర్తింపఁ బ్రజా, వితతియు వినుచుండు మిగుల వేడుకపొంగకా.
- చ. జనపదమందు నందుఁగల చానలు రూపము యకావనంబు చ
క్రనిగతినిొప్ప శాస్త్రములఁ గన్నడులక్షణరాజి యెల్లఁ ద
త్తనువులఁ జూడఁగాఁబడఁగఁ దద్దయు శ్రోణిభరంబు చెల్వుగాఁ
గనఁబడఁ బద్మనేత్రములు కన్తశరవృశిసన్నిభాస్యముల్. 586
- క. పీనోన్నతకుచములు కన, మానితములుగాఁగఁ దోఁప మండగతులతో
మానినులు తిరుగుచుండఁగఁ, గానందగు నరులె భాగ్యకలితులుసుండీ. 587
- సీ. సంపదచే మించి సౌవర్ణవలయముల్ కరముల వెలయంగఁ గన్తువస్త్ర
ములఁ దాల్చియరఁటిమోపులఁబోలిగాత్రముల్ కోమలతమములై కూర్చినిడఁగఁ
బద్ధకింజల్కసప్రభలు రాజిల్లంగ బింబాధరపుటముల్ వెలయఁ జారు
కర్ణాంతలోచన కలితలై మృదునీలకేశముల్ హారసంకీర్ణకంధ
- తే. రములు వెలయంగ సురలోకరమణులఁ దమ
గాత్ర లావణ్యమునఁ దిరస్కార మొప్పు,
జేయ నుందురు; కొందఱు స్త్రీలు పద్మ
దళవిశాలాక్షులై సొంపు తనర నుండు. 588
- క. కొందఱు నారీరత్నము, లిందీవరదళనిభాయ తేక్షణముల నిం
పొందుచు నుందురు మఱియుం, గొందఱు విద్యుత్ప్రకాశ కోమలదళనల్.

- క. తనుగాత్రలు కొండలు మఱి, యనుగొండలు కుటిలకుంతలోరువిలాసం
బునఁదగువారులు కొండలు, వనితలు సీమంతవీధి భాసురశీర్షల్. 590
- సీ. కంధరాభరణముల్ క్రాలనొప్పెడువారు హరిభూషితలయి యలరువారు
నవరత్నయు క్తకుండలమనోహరముఖభాసురల్ దేవతాభామినులను
దనుగతలావణ్యమున ధిక్కరించెడువారునై కొండలువఱలు హర
లాదేశమున; వినుఁ డందు గానంబున నందఱు మాన్వడునట్లు చేయుఁ
- తే. జాలి కొండలు వనితలు సాధుతమవి, పంచికావేణుముఖవాద్య యటుత నలరి
పణవగోముఖదుండుభి ప్రముఖ వాద్య, నిస్వనంబుల రంజింప నేర్పుగలిగి 591
- క. సురుచిరశంఖమృదంగ, స్ఫురదారవములను జిత్తముల వికసిల్లం
గ రయమునఁ జేయఁజాలుచు, బరస్పరము క్రీడ లొప్పఁబరఁగుదు రెపుడున్.
- ఉ. సారసనేత్ర లందుఁబలుసారులు గీతములొప్పఁ బాడి హృ
త్సారసముల్ చెలంగ స్తరశాస్త్రవిశారదలౌట సంతతం
బారమణీయహర్త్యముల హరివనంబుల న్వేచ్ఛ మీఱఁగా
గారవమూని నాయకుల గాఢముదంబుధిఁ దేల్పుచుం ద్రొగిన్. 593
- క. జనపదమం దట తేత్రం, బనుపమరీతిం జెలంగు నందును సిద్ధుల్
ఘననియతుల్ గలవటువులు, వినీతులగు భిక్షువులును వెలయుదు రెలమిన్.
- తే. స్నాతకులును వైఖానసుల్ సవనిరతులు, మంత్రసిద్ధులు తపమున మహితులైన
వారు సేవింప నా తేత్రవరముతనరు, చుండుఁ బురుషోత్తమాఖ్య చే నురువిభూతి.
- క. పరమంబు దుర్లభంబును, బరికింపఁగ మానివేద్య భాసురమహిమ
స్ఫురితంబు నౌట నాభూ, వరుఁ డద్ధానిం గనంగ వాంఛించె మదిన్. 596
- క. కనినంత దాని నెప్పున, మున నెంచె సనాతనుఁడయి పొల్పువరుని లో
కనికరగురు భగవంతుని, వనజాతుని ముక్తిదాత వర్ణ్యమహిమునిన్. 597
- తే. మఱి యనంతుని సర్వేశు మాన్యు విష్ణు
నచ్యుతు నపారమహిముని నాశ్రయించి,
యిందె పూజింతు; నిదియె రమేశ్వరునకు
మానసం బగుతీర్థంబు మది నెఱిగితి.
- క. ఆతితర కాయంబునఁ గల్పతరువునా వటమహీధ్రవర్యం బిట నే
చ్యుతిఁగనని మహిమ వెలయును, బ్రతిమయు నిట నింద్రనీలరమ్యాకృతిమై.
- క. వెలసియు భగవంతునిచే, నిల నిట గోపితమ యయ్యె నింకొక్క రమే
శులలితవిగ్రహ మీభూ, స్థలమునఁ గన్పడ దదేమిచంద మొ తెలియన్. 600
- ఉ. సూన్యతవిక్రముండగుచు శోభిలు నప్పురుషోత్తముండు మ
న్తానసవీధిఁ గన్పడెడుమాడ్కి నొనర్చెద యత్ను; మద్దియే

దానతపస్సవంబులను ధ్యానమునకొ మఱి యర్చనంబులకొ
మానితహోమపద్ధతుల మంచివ్రతంబులఁ బూన్కిమీఱఁగకొ.

601

క. ఉపవాసంబుల మఱియే, మిపద్ధతులఁ గాననగునొ మృత్యుంజయు ల
క్షీపతిం దద్విధ మొనరుతు, నపరాధలవంబులేనియట్టి నియతిచేకొ.

602

ఆ. ఆన్యమనను లేక యచ్యుతాధీనమా, నసము చెల్వుమీఱ బిససుమాక్షు
నాయతనముఁ గట్టి యందుఁ దదర్చన, మేను జేయువాడ మాన నింక.

603

నలువదియైదవ యధ్యాయము.

— ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు ప్రాసాదము నిర్మించుట. —

క. అనిమఱియు సిరికి విష్ణువు, తనమహిమముఁ జెప్పినట్లు ధాత మునితతిం
గని చెప్పె నిట్లు లంతట, జనపతిమది నెంచి భక్తిసంపూర్ణుండై.

604

క. ప్రాసాదము నిర్మింపఁగఁ, దా సరగునఁ బూనె; నంతఁ దత్త్వవిదులనుకొ.
భూసురులను దైవజ్ఞుల, నాసుక్షేత్రమున శ్రీశు నాలయవరముకొ.

605

తే. కట్టఁగాఁ గోరి వారిని గారమునఁ, బిలువఁగాఁ బంచి పూజించి పృథ్వి నెల్లఁ
జక్క శోధింపుఁడీ యన శాస్త్రరీతి, వారు శోధించి రంత నాభూరమణుఁడు.

సీ. జ్ఞానసంపన్నులై మానసియాగమపారగులై శాస్త్రచటలి నెఱిగి
సత్ప్రవర్తకులయి శాంతధనుల్ మాన్యులయి తగు భూసురు లట్లమాత్యు
లఖిలవాస్తువిధంబు లందుఁబొండితి గల్గు వారును దనతోడ వరుసరాఁగఁ
జక్క నాలోచించి సకలశుభంబుల నిడఁజాలులగ్నమం దెలమిఁ గూర్పు

తే. చంద్రతారాబలంబుల సాధురాశి
గతకుజావిగ్రహంబులఁ గమ్రమైన
యాముహూర్తంబునందు జయధ్వను లొగి
జెలఁగుచుండఁగ మంగళాశిషము లొప్పు.

607

క. పలువిధములైన వాద్యంబులు మ్రోయఁగ వేదనాదములు శ్రుతిరంధ్రం
బులయందుఁ జొరఁగ సురుచిర,ములుగాఁ దగుగీత రావములు బోరుకొనకొ.

తే. పుష్పలాజాక్షతలు గంధములును ధూప
దీపములు పూర్ణకుంభముల్ తృప్తినొసఁగ
నర్ఘ్యమిచ్చెను శ్రీహరి కధిపమాళి
శ్రద్ధయును భక్తియుం గూడుస్వాంత మొప్పు.

609

క. హరి కిట్లు లర్ఘ్య మొసఁగి స,పరికరుండై రాజు పిలువఁబంచె గళింగే
శ్వరు శూరు నుత్కలాధిపు, నిరుపమగుణుఁ గోసలాధినేతం ద్వరఁగకొ.

610

క. వారలు రా నిటుపల్కిను, భూరమణుఁడు భూపులార పోదము శ్రద్ధా

- ప్రారంభ మలర శిలకై, ధీరులు శిల్పాగమమునఁ దేజీనప్రాజ్ఞుల్. 611
- క. మనవెంట వచ్చి యుపలవి, ధిని చెల్వఁగ శ్రీపతికి నతిస్ఫుటరీతిం
గనఁబడు ప్రాసాదము సన్ననమున నిర్మింపఁదగును మాధవుఁ గొల్వఁ. 612
- తే. బహుశకందరముల నొప్పి పరమ మగుచుఁ
జాలవి స్తుతి గలవింధ్యసానుమంత
మునకుఁ బోయి సమస్తభూములను వెదకి
చారుశిలలను గ్రహించి శకటములను. 613
- ఆ. మఱియు నితరములగు మహితసాధనముల, నునిచి తెచ్చి కట్ట నూహనేయుఁ
డాలసింపవలదు హరిపూజ త్వరపడి, చేయవలయు ననుచుఁ జెప్పి విభుఁడు.
- క. అనియెను మఱియుఁ బురోహితు, లనుగూడిన రాజవర్యులం గని మీరె
ల్లను దూతలఁ బంపఁ దగు, జనులకు నాయాజ్ఞఁ చెలుపఁజాలినవారిక. 615
- క. జనపతు లెందెందుం గల, రనుపమగతి వారికడకు నాదూతలు పో
యి నిఖిలబలయుతముగ ని,వ్వనజాతుని క్షేత్రమునకు వచ్చి మదాజ్ఞక. 616
- ఆ. చేయఁదగు కార్యముల కెల్ల సాయపడఁగ
వలయు నని పల్కఁదగు నంచుఁ బలుక నృపులు
దూతలం బంపి రప్పుడే దూత లిరిగి
ధరణిపతులకుఁ జెప్పిరి తద్వచనము. 617
- చ. నరపతులెల్ల రాధరణినాయకు నాజ్ఞల నాలకించి స
త్వరగతి నైనయ్యుక్తముగ వచ్చిరి తూరుపు దక్షిణంబు నా
వరుణునిదిక్కు నుత్తరముఁ బాలనచేయు మహీశు లేగుదెం
చిరి నికటంబునందనరు శ్రీయుతభూపతు లాదరంబునక. 618
- క. చనుదెంచిరి పర్వతములఁ, దనరారుమహీశు లెల్లఁ దమి పొంగఁగఁ జ
య్యనవచ్చి రట్లే ద్వీపా,ళిని గలభూపాలకులును లీలాగతులక. 619
- చ. కరిహయముల్ రథంబులును గాల్బలముల్ తమవెంటరాఁగ భూ
సురులను ద్రవ్యరాసులను శుభ్రతరోత్తమరత్న రాజి నీ
శ్వరునకు నింకనుక వలయు సాధనరాజిని గొంచు వచ్చి రా
ధరణిపునాజ్ఞలక దలలఁ దాల్చి మహోత్సవ మొప్పునట్లుగక. 620
- క. చనుదెంచిన యావరవరు,లను గని తన్నంత్రివర్యులం గని తోడం
జనుదెంచిన విద్వాంసుల, ననూనమగుప్రీతిఁ గాంచి యర్హవిధములక. 621
- క. మరియాద లొప్పుఁ గూరిచి, ధరణీశుఁడు కార్యగురుతఁ దలఁచి యనియె నో
నరవరులారా! మీ రా,దరమున మద్వాక్కులను ముదం బిడువానిక. 622
- క. వినుఁ డించుక యత్యుత్తమ, మనుషమమును బుణ్యాదంబు నైహికమునుము

క్తినిసూర్వః జాటు క్షేత్రం, బును దీనిం గాంచినంతః బుట్టెను గోర్కుల్. 623

తే. అందు హయమేధమొనరించు టనున దొకటి

సాధుతమమైనయట్టి ప్రాసాదవరముఁ

గట్టు టొక్కటి వీనినేగతిని సఫల

ములుగఁ జేయంగవలయుచో తెలియఁబడక.

624

క. మనసట్టె చంచలించెడుఁ, గనుకన్ మీరెల్లఁ గూడి కార్యము దీనిం
గొనసాగింపుఁడు మీదగు, ఘనతరసాహాయ్యమొదవఁ గార్య మి దలరున్.

చ. అనియిటు చక్రవర్తి తము నందఱు గూరిచి పల్కువాక్యముల్

విని పరిహృష్టచిత్తులయి వింతగ రత్నధనాళివర్ష మ

ట్లనుపమభక్తితో నృపతి యాత్మబ్రహ్మోదము నొందునట్లుగాఁ

గను గురిపించి రొక్కమొగి గమ్రతరాంబరకంబళాదులన్.

626

తే. రాంకవంబుల మఱియువజ్రములు లోను

గాఁగఁదగు రత్నగణములఁ గరుల హరుల

నరదముల రౌప్యములను ధాన్యముల నింపి

రాష్ట్రము నెల్ల సజ్జను లొర యనఁగ.

627

ప. మఱియునీహి యవ మాష ముద్గ తిల సిద్ధార్థ చణక గోధూమ మశూర
శ్యామాక మధుక నీవార కుళితప్రముఖసకలవిధ ధాన్యముల నారణ్యకప
దార్థవిశేషంబుల నచటఁబ్రోగు పోయించిరి. తండులరాసులు పర్వతంబు లట్లుం
డె. అవ్వలసకలపదార్థంబులు పచనముచేయింపఁబడియె. అతిథుల కెల్ల విధములఁ
దృష్టిచేయింపఁ బడియె ఇట్లు వచ్చిన వారెల్ల సంతృప్తులుకాఁగా యజ్ఞసంభా
రము లన్నియు సిద్ధపఱుకఁగా నింద్రద్యుమ్నమహీశాని కరము హర్షించి
యంతట.

628

నీ. యజ్ఞకర్తవిదులు నామ్నాయపారగుల్ వేదాంగసముదయవేత్తలు మఱి

శాస్త్రైకనిపుణులు సర్వకర్తంబుల నిపుణులునైన మునిప్రముఖులఁ

దపసులఋషులను దగుబ్రహ్మచారుల సద్బ్రహ్మణ్యుల వనసద్బులైన

మాన్యుల స్నాతకమండలి నగ్నిహోత్రాదృతిగనెడు బ్రాహ్మణులవేద

ఆ. పఠనశీలురగుచుఁ బరఁగు నుపాధ్యాయులదల దేశికులను బరమనియతిఁ

దనరువిప్రవరుల ఘనుల సదస్యులఁగనుచుఁ దనపురోహితునకు ననియె. 629

చ. ఘనమతులైన వీరల నఖండతరశ్రుతిపార మెంతయుం

గనిన మహాత్ములం గొనుచుఁ గ్రన్నన నేగి మహాశ్వమేధసి

ద్ధిని గనఁజాలు నాస్థలముఁ దీప్రథలప్రదమైనదాని య

జ్ఞనిరతిఁ గూర్చుదాని నిక శ్రద్ధనుబూని కనంగఁ జెల్లదే.

630

- క. అనిపలుక భూమివరుని వ,చనమున్ విని పండితేంద్రసచివుల కవ్యా
కన్యనిచయ మెఱిగించి ముదం,బున స్థపతులఁగూడి యతఁడు పోయెం ద్వరగన్.
- క. ధరణీసురవర్యులనుం, బురస్కరించుకొని యజ్ఞమున కర్హములె
సరణుల నెఱిగినవిద్య,ద్యులం దోడ్కొనుచు రాజవరుఁ డలరంగన్. 632
- క. చనియెన్ ధీవరనామం, బునఁ దగుగ్రామంబునకుఁ బ్రభూతమహిమ మొ
ప్ప నిరతముం దగుచోటికి,మనుజేంద్రుని యజ్ఞఫలము మాడ్కి నది తగన్.
- వ. ప్రతోళివిటంకంబులం దనరునాగ్రామంబునకుం బోయి యందు. 634
- క. వినుతంబగు శాస్త్రము చెప్పినయట్లులు యజ్ఞశాలఁ బృథులతరముఁగ
ట్టునుబంచె నట్టు లయ్యది,యొనరింపంబడియె శిల్పికోత్తమతతిచేన్. 635
- సీ. ప్రాసాదవితతిసంబాధమై మణివరశోభితంబయి చాల సొగసుమీఱ
నింద్రహర్త్యంబన నెసఁగుచు రమ్యమై భర్తరత్నావళి భాసమాన
మయి మఖవాటంబు హర్షించె; స్వర్ణాంచితము లైనస్తంభములమలచిత్ర
తోరణావళులు నందుం బొల్పెఁజూడంగ ననువగురీతి నయ్యధ్వరగృహ
- తే. మమలభర్తాంచితమ్ముగ నమరె నందు,నంతిపురములు బహువిషయములనుండి
వచ్చురాజన్యులకును నివాస మొప్పు,జేయఁ దగునట్లు లుండె నాక్షితిపునాజ్ఞ.
- క. పలుదేశంబులనుండియు, నెలమిం జనుదెంచినట్టి యెల్లద్విజులకుం
గలుముల నీనుచు నుండంగ లలితగేహములు పెక్కుగా నందమరెన్. 637
- వ. ఆసమయంబునం దాయశ్వమేధోత్సవంబు విని. 638
- చ. నరపతి మోదమంద నరనాథులు రత్నచయంబుఁ గొంచు వే
తరుణులఁగూడి యుత్సవముఁ దా రటఁ జూడఁగ నేగుదెంచి రా
ధరణిపు లెల్లరున్ శిబిరతల్లజరాజి వసించి సన్నుతిం
ప రవము సింధుఘోషమును బాగుగ మించి చెలంగె నాదివిన్. 639
- ఉ. అంతట వారి రాక విని యాదరముం బ్రమదంబుఁ జొంగ భూ
కాంతుఁడు వారికిం దగిన కమ్రతరాన్నముఁబిండినంటలున్
వితగఁదోచు శయ్యలును వేడుకఁ గూర్చుమహోపచారముల్
సంతస మిచ్చునై క్షవరసంబును గోరసమున్ యథావిధిన్. 640
- క. సమకూర్పఁ బంచె దానే, క్షమాధవుల్ మెచ్చుకొనఁగ సవ మది విప్రో
త్తమనికరము మునివర్యులు, క్షమఁగను నార్యులునుగూడి సాగింపంగన్. 641
- తే. వారిశిష్యులు తోడ్పడఁ బార్థివుండు, వారినెల్లను మర్యాద వఱలఁజేయఁ
దానె వచ్చి గృహంబులఁ దగినయట్లు,కనఁబఱుపఁగను సంతోషకలితు లగుచు.
- క. జరపించిరి మఖ మయ్యది, నిరుపమముగ సాగుచుండె నృపుఁ డాతఁడు దం
భరహితుఁడై శిల్పుల నా,దతమున నర్పించె దగువిధంబునఁ బేర్చిన్. 643

- క. వారెల్ల రవ్వహీనతి, గౌరవమునఁ గాంచి సర్వకార్యంబు లవే
వేరితిఁ జేయఁబడెనో, సారవిధానమున నెట్లు సాగంగలదో. 644
- క. తెలివిరి; వారలు చెప్పిన, సులలితకార్యములరీతి సొంపుగ విని మం
త్రులఁగూడి సాంద్రమోదత, నలరారె ఫలించె నన్నయాశయ మొప్పుక. 645
- మ. క్రతు విబ్భంగిగ సాగుచుండఁ బటువాగ్భ్రాంతిల్ సభాస్తారసం
తతి యకారా!యన హేతువాదముల విస్తారంబుగాఁ జేయుచుం
బ్రతిపఱుచి జయించుకోర్కెల మహారావంబు గావించి; రా
క్షసిభృన్ద్రాళియు సంతసిల్లఁగ శచీచిత్రేశు నట్లెంచుచుక. 646
- తే. శాతకుంభమయంబులై చారుకాంతి
నలరుతోరణములఁ గట్టి రందుఁగల్గు
జనులు, వానిని వచ్చినజనులు గాంచి
రందుఁగల శయ్యలను మహార్హంపుమణుల. 647
- క. పలువిధములై నస్ఫటికం,బులఁ గట్టిన గేహజాలముల రత్నములం
గలయం గూర్చిన కలశం,బులఁ జూచెడు వారి కెల్ల ముద మొనఁగూర్చుక
- సీ. వర్ధమానకములకా వాసి మించినయవ్వి కనుపట్టె నెంతయు గౌరవమును
గూర్చుచు నందునాక్షోణీశుఁ డరయంగ భర్తమయంబుగాఁ బరఁగనట్టి
దెందేని కనఁ డయ్యె; నెల్లచో యూపముల్ శాస్త్రోక్తమైనట్టి సరణిమించి
దారవంబు లగుచు భూరిమయాభరణావళి నొప్పుచు నలరె నవ్వి
- తే. తగినతటి నెత్తఁబడుచుండె స్థలజములును
జలజములు నైనజంతువుల్ సవముఁ జూడ
వచ్చినటు వచ్చుచుండ భూవరుఁడు గనియె
ముచ్చటగ నంద టుండిరి యిచ్చమీఱ. 649
- వ. గోవులు మహిషీగణంబులు వృద్ధస్త్రీలు, నుదకభవసత్త్వంబులు శ్వాపదంబులు
పక్షులు జరాయుజంబు లండజంబులు నందుఁజూడఁ బడుచుండె. పర్వతభవం
బులు భూభవంబులు నగుధాన్యవిశేషంబు లందుఁగానఁబడుచుండె. ఇట్లు పశు
ధాన్యధనంబుల నాయజ్ఞవాటంబు నిండి యుండె నంత. 650
- క. ధరణీశు లెల్ల నాయ,ధ్వరవాటముఁ గాంచి మిగుల వైభవములతోఁ
బరఁగెడు నని విస్తయ మొం,దిరి బ్రాహ్మణు లర్యు లందుఁ దృప్తి గనుచుక.
- క. అనుపమ మిష్టాన్నంబులఁ,దనివార భుజించి రంత ధాత్రీసురు లం
దును లక్షసంఖ్య నొప్పిరి, వినుతించెడువారిరవము వినువీధిఁదగెక. 652
- క. ఘనములు గర్జించెను బ్రతి,దిన మీవిధమొప్పు భుక్తి ద్విజు లలరంగా
మనుజేంద్రయజ్ఞ మయ్యది, వినుతిం గాంచెను ద్రిలోకవిభు లెదమెచ్చుక. 653

- చ. ధరణిసురుల్ కనుంగొనిరి తన్మఖవాటికయందు నన్నభూ
ధరముల ఊరవాద్ధుల నితాంతమనోజ్ఞదధిపూదంబులకా;
గరము ప్రమోద మొప్పుఁ గమఖంబును జూడ హిమాలయాఖ్య ము
త్తరమున రామనేతు వది దక్షిణమందుననొప్పు భూస్థితుల్. 654
- క. నానాజనపదవాసులు, మానితనియమాళి నొప్పు త్తొదివిజులు భూ
జానిసమాహవాతులు నై, మానినులం గూడి శిష్యమండలయుతులై. 655
- క. చనుదెంచిరి మఱియును వే, లన లక్ష లనంగఁ జెప్పననువుపడిన మే
దినిదివిజులు వచ్చి మఖం, బునఁ జక్క భుజించి గేహములఁ దగువానికా. 656
- క. కనకమణికుండలాంచిత, ఘనతరకర్ణులుగనొప్పు త్తొదివిజులు వే
లనుమించి యజ్ఞమండప, మును బరివేష్టించి రెలమి మునుకొనుచుండకా. 657
- క. నరనాథులకుం దగుపరి, కరముల భోజ్యముల విప్ర కాండము పొంగకా
ధరణీశునాజ్ఞ వడ్డించిరి భేదములేక భుక్తిచెల్లెకా విధిగకా. 658
- చ. శ్రుతులఁ దదర్థజాలముల సూన్యతథంగి నెఱింగి నట్టివి
ప్రతతుల రాజవద్యుఁ డొగి రత్నధనంబుల గారవించె; భూ
పతుల దిగంతరాగతులఁ బౌరుషశాలుర యుద్ధనైపుణికా
క్షీతిని బ్రసిద్ధిఁగాంచి మునిసిద్ధులఁబోలెడు యోగసిద్ధులకా. 659
- ఆ. మిగుల గౌరవించె దగుసపర్యలుమీఱ; నటుల నర్తకులను నర్తనాగ
మమున నేర్పుగాంచి యమరుపండితులను, సత్కృతులను నృపుఁ డెసంగఁజేసె.
- చ. నరపతిపత్ను లెల్లరును నాథులు రా ముద మొప్పుచుండ న
ధ్వరముఁ గనంగఁ జారుకుముదస్సుటపత్ర విశాలనేత్రముల్
పరంగ శరద్ధిమాంశుసమభాసురవక్త్రము లొప్పు సత్కులం
బురుతరశీలముకా వెలయ నొయ్యన వచ్చిరి లెక్కమించుచుకా. 661
- క. సవ మది నృపవరదేవీ, నివహాన్వితమై చిరత్న నిచయాంచితగే
హవిసరమై ధ్వజపూగ, ప్రవిమలమై చూడఁగఁ దగి భాసిల్లెఁ గడుకా. 662
- క. వరరత్నహారయుతమై, నిరుపమచంద్రప్ర కాశనిర్మలమై భూ
సురవినుతంబై యొప్పెను, బరమాద్భుత మగుచు దేవవరసవ మట్టుల్. 663
- సీ. పర్వతాకారముల్ పరిధవిల్లంగ మదజలధార లతిమనోజ్ఞముగజాఱ
నఖిలభూషణముల నందముదగియుండఁ గరులెల్ల నందొప్పెఁ గరము వేడ్కఁ
గలిగించుచుకా; వాయుగమనంబునఁ జెలంగి సింధుదేశోద్భవస్థిత నెసఁగి
శుభలక్షణంబుల శోభిల్లి శ్యామకర్ణంబులఁ జూపట్టి రమ్యతరము
- తే లైన శ్వేతాశ్వములు నసంఖ్యాకములుగ
వెలసె నాచోట; నాయుధబృంద మనికః

- దగినరీతిం దగం గడు దర్ప మొప్పు
వీరభటులందు నుండిరి గారవమున. 664
- క. వా రెల్ల దేవపుత్రుల, వీరమునకై గెల్వఁజాలు వీరులు గానకై
భూరమణుఁ డెల్లతావులఁ, జేరి కనుంగొనియెఁ గార్యసిద్ధిం గనఁగకై. 665
- క. పరమానందము నొందుచు, ధరణీశుం డిట్లుఁజాలికె దగుగుణములతో
నిరుపమగతిఁ దగు నశ్వము, ధరణీస్థలిఁ దిరుగఁ బంపఁదగుఁ గాడె యిక్కకై. 666
- క. దానిం గావఁగ భూధవ, సూనులు దర్పంబుమీఱి శుంభద్యులులై
జానుగఁ బోవం దగు నిట, భూనిర్జరవరులు వేదముల నర్థయుతిన్. 667
- ఆ. ఎఱిగి శాస్త్రములను నెఱి యజ్ఞవిధుల ను, జక్కఁ దెలిసి నాకు సాయపడుచు
హోమకార్యవితతి నొనరింపఁ దగు నంచుఁ, బలికి రాజవరుఁడు పరమనియతి
- క. కరులఁ జతుష్టప్పికై దగు, శరత్తులం బొల్పువాని సాధుమనీషకై
ధరఁదగు నేణముల వృషో, త్కరముల గోవులను బాలకప్రజయుతిగన్. 669
- క. తెప్పించి హేమకరకము, లొప్పదముగఁ దేరఁబంచి యుర్వీదివిజౌల్
గొప్ప యి దొనన నిచ్చెను, దప్పక సర్వాధినాథుడయ గల దనుచున్. 670
- క. నానాదేశాగతభూ, జానుల కెల్లను విధానసరణిఁ గరుల నా
జానేయ వరాంబరముల, నూనినశ్రద్ధం జెలంగి యొసఁగెఁ బురములన్. 671
- క. పలువిధము లైన భక్ష్యం, బుల భోజ్యంబులను విప్రముఖ్యుల దీనా
వళుల ననాథులఁ దృప్తిం, బొలుపొందఁగఁజేసి యిష్టములఁ దీర్చెఁ దగన్. 672
- చ. ధరణిసురావసీఁతులఁ దద్దయుఁబ్రీతిని గారవించి యా
దరమున వైశ్యశూద్రులను దన్ని స్వదేశముఁ గాననేగ భూ
వసుఁడును సమ్మతించె మఱి వారిసతీతిలకాళి సేవకో
త్కరముల సత్కరించెఁ గడుఁ గౌతుక మందిరి వార లాత్మలన్. 673
- క. కృతకృత్యుఁడనైతిని నీ, వితమున నని రాజు తలఁచెఁ బృథ్వీసురులుకై
క్షీతిపులులోనగు జను లా, దృతిగాంచుట కన్నులారఁ దిలకించుటచే. 674

నలువదియాఱవ యధ్యాయము.

- క. అని పలికి మఱియుఁ జతురా, ననుఁ డిట్లనిపల్కె మౌనినాథులతో వే
దనియతవిధి హయమేధం, బును నింద్రద్యుమ్న భూవిభుఁడు నియతుండై. 675
- క. అంతఃకరణము శుద్ధికై, వింతగఁ గాంచంగ ఘోరవిపులభవాభికై
జింతించి భీతుండై యే, కాంతమ్మునఁ గూరుచుండి కడు నిష్ఠ మొయిన్. 676
- చ. మురహుసత్పదంబునకుఁ బోవఁగఁగోరి ముకుందు నచ్యుతుం
బరము జగత్పతికై భువనవారముదాపహదివ్యనాముదు

స్తరభవసాగరోత్తరణ శాశ్వతనౌకనుఁ జిత్తవంకజాం
తరముననిల్పి సన్నుతిని దా నొనరింపఁగఁ బూనె భక్తితోన్. 677

సీ. సర్వలోకాధార! సర్వకామప్రద! శ్రీనాయకా! దయాసింధు భక్త
వత్సలా సజ్జనవారపోషణరత భవసాగరనిమగ్నుఁ బావనిరతు
నన్నుఁ గాపాడుమా నానావిధాసురసంహారకా లయశ్వసనతుల్య
వరసింహ విక్రమస్ఫురణమూర్తి! దీప్తనయనా! ననుంగావ హయముఖా, త

తే. లంపుమా మదిని; రసాతలంబునుండి
ధరణి దంష్ట్రాగ్రముననె యెత్తంగఁబడియె
దాన రక్షింపఁబడియె నోదంష్ట్రరూప
భవభయమునుండి నన్నుఁ గావఁ దగునీను. 678

క. పరమాత్మా శ్రీకృష్ణా,వరదా; నీమూర్తు లివియె వజ్రలు జగమునం
బరినుతములయ్యె నవి యే,హరి! బలదేవాదులందు నలరుదు వీవే. 679

క. నీతనువు లే తార్క్ష్యాదులు,భూతలమున ఖ్యాతినొందెఁ బో లోకేశా
ఖ్యాతింగల యాయుధములు,నీతనుశకలము లే చూడ నీరజనాభా. 680

ప. కేశవాదినామభేదంబు లెన్నియో బుద్ధిమత్కల్పితంబులగు నవియున్నియుఁ
బ్రసన్నాయతలోచనా! నీతనువు లే నాచేఁబూజింపఁబడి నుతింపఁబడి నమస్కరింపఁబడిన వన్నియు నీరూపములే.ధర్మకామార్థమోక్షప్రదములగు హరసంక
ర్షణాదిరూపభేదములు నాచేఁ గీర్తింపఁ బడియె. మహాత్మా! నాకు వరమిమ్ము.
ఆరూపములు త్వత్పూజార్థకల్పితములుగదా యనిపల్కి మఱియు నిట్లనియె.

క. పరమార్థంబునఁ జూచిన, సురవర! భేదంబు నీకుఁజొప్పడ దెందుకొ
నిరుపమతావకతను వ,ధర్మరమునిమిత్తంబు కల్పితంబయ్యెఁ గదా. 682

క. నిను నదై వ్యతునిదై వ్యతుని,గను జెప్ప నరుం డెవండు కడఁగును? నేకం
బనఁబడుదు వీవు శ్రీశా,మునిజనవంద్యా! సమస్తమున నీవుంటన్. 683

సీ. సర్వత్రవ్యాపించి సాధుతరోన్నత చిత్స్వభావుండని చెప్పఁబడుదు
వీవు నిరంజనుం డిద్ధతేజుం డన వర్ణింపఁబడుదు భ్రువంబు నీదు
నిర్మలరూపము నిర్లిప్త మమలంబు సూక్ష్మంబు నచలంబు శుభఫలదము
కూటస్థమును బాపకూటవినిర్ముక్తము నగు; సత్తామాత్ర మనఁగఁ జనును

తే. దానితత్త్వంబు దేవతాతతు లెఱుంగరు, నాఁగ నిక నెల్లెఱుంగుదు నరుడనేను
సర్వలోకేశ వేటొకచారుతరభ, వత్తనువు నాల్గుభుజముల వజ్రలుచుండు.

చ. సురుచిరపీతవస్త్రమున శోభిలుచుకొ దరచక్రముల్ గదా
వరకరవాలముల్ మెఱయ భాసురరత్నకిరీట మొప్పుగా

- నిరుపమహారముల్ చెలంగ నిర్మలచిత్రతరాంగదంబులున్
గరమువెలుంగఁ జూచుటకుఁ గన్నులు చాలక యుండు నోప్రభూ. 685
- క. ఉరమున శ్రీవత్సాంకము, కరముల వెదఁజల్లుచున్న కన్మతరమహ
త్తరవనమాలయు నొప్పఁ గఁ, బరగెడు నద్దాని విబుధవర్షులు భక్తుల్. 686
- క. అనవరతం బర్చింతురు, వనజాతా! భక్తలోకభద్రద కృపతో
ననుఁగావుము భవసాగర, మున మున్గిన వాడ వేటుమూర్తి నెలుంగఁ జూ. 687
- క. నిను నే శరణం బంటిని, వనజదళాతా! రమేశ! వారక నాపై
నునుపుము దయ మధుసూదన, నను నేఁచెన్ దీప్తశుగ్గణంబులు సతమున్. 688
- సీ. జరయు వ్యాధిగణంబు సతము వీడించెడు మూఢుండ, బహువిధభూరికర్మ
పాశయంత్రితండను బలితుండ బహుఘోరసంసారకంధి విషయపయసుల
సంతములేని దహార్యరాగ ద్వేషఝషసంకులం బంగసంఘభీక
రావర్తగంభీర, మతిశయతృష్ణాశుగుగ్రోర్తి సంకుల మురుతరంబు
- తే. నిర్గతాలంబముమఱి, యనిశము చంచ
లంబు నిస్సారమును నయి డంబుమీఱు,
చును నిరాశ్రయమై మాయ గనుంగొనంగఁ
దగనిదానిని గానఁబడఁగ నొనర్ప. 689
- క. కనరాని యట్లు భీతిం, గనఁజేయఁగ నట్టి జన్మకంధిం బడి త
ట్టును గానకున్న వాడను, గనుకన్ రక్షింపవయ్య! కంజాక్షహరీ. 690
- క. నానాజాతిశతంబుల, సూనుత్వముగాంచి కాంచి చొక్కి-తి; భవసం
తానము గాంచితి వేలని, యైనన్ నియుతంబులనియునైన నవి తగున్. 691
- క. భవసాగరమున నిచటబ, హువిధవ్యధ లెన్నియేనియో కంటిని భ
క్తవరద! సాంగముగ వే, దవితతి చదువంగఁబడియెఁ దామరసాతా. 692
- తే. ఎన్నియోశాస్త్రముల నేర్చియున్న వాడ
మఱియు నితిహాసములు కథామండితంబు,
లగుపురాణంబు లెన్నియో యరసినాడ
స్మృతివితతిజూచినాడనచ్యుత! పరేశ. 693
- క. ప్రమదము దుఃఖము సంచయ
ము మఱియు సపచయము వ్యయము భూరిధనంబున్,
మమతన్ గడియించుట విజ
యము సపజయము ననునివ్వి యనిశమునాచేన్. 694
- అ. అనుభవింపఁబడియె సరిమిత్ర బంధుభా, ర్యావియోగయుతుల ననుభవించి
తిని బితరుల జననులను నెందఱి నో చూచి, యున్న వాడ నేను మున్ను దేవ.

సీ. ఎన్నియో దుఃఖంబు లెసఁగునుఖంబులు ప్రాపించె బంధుపుత్రకులు భ్రాత
లల్లె జ్ఞాతులునుండి రంగనామణులతోఁ గాలంబుఁ బుచ్చిత గర్భమందు
విష్ణాత్రముఖవస్తువిప్లవం బగుచోట నివసించితిని దుఃఖనీరరాశి
దాటంగఁజాలక తపియించితిని బాల్యయావనలబ్ధదుఃఖాళి వార్ధ

ఆ. కమునఁగలుగువెతయుఁ గడుదీర్ఘ కాలంబు,
నన్నుఁ బొందెను మరణమునఁ గలుగు
వెతలు యమునియింటి వివిధకష్టంబులు
తెలియఁబడియె మున్నె దేవదేవ.

696

క. నరకమునందగు దుఃఖోత్కర మెఱుంగుదు ద్రుమములు, కృమితతి కీటాభిల్
కరిహయమృగపక్షులు కా, సరముఖజంతువులు నాకు జనకంబులు సూ. 697

క. ధరణీమరముఖులౌద్విజ, లురుమతులౌ శూద్రు లర్థమొప్పఁగఁదగు భూ
వరులు దరిద్రులుగాఁదగు, వరమానులు రాజభృత్యవారము మఱియున్. 698

తే. ఇతరజాతులు మఱియిల నెన్నొ కలవు, వానియందెల్ల జన్మంబు వరుసఁ గనితి
విసుగుచెందితి శ్రీనాథ వివిధగతుల, రాజులకు దాసుడనెయైతి రాజునైతి.

క. జనియం దొకట దరిద్రత, గనితిన్ స్వామిత్వ మేను గాంచితి జన్మం
బున నొకట నీశ్వరత్వం, బును గాంచితిఁ బల్కులేల మురదనుజహరా. 700

తే. ఎందఱినో చంపినాఁడ నన్నెందఱో వ,ధించి రెండఱికో ధనసంచయముల
నిచ్చినాఁడను గైకొంటి నితరులవల,నను ధనం బెంతయో రమానాథ! దేవ.

క. జననీజనకసుహృద్భ్యా, తృనిచయములనుండి మఱియు నింతులవలనన్
గనితిన్ దైన్యము ధనములఁ, దనరారెడుశ్రోత్రియులవితతినుండి కడున్. 702

సీ. కనినాఁడ దైన్యంబుఁ గడుదరిద్రులుగాఁగఁ గనఁబడుమునులవంకను మహత్త
రము లగుకష్టమ్ము లమరె వారలతోడ సిగ్గుమానియె వచించితి మదీయ
దైన్య మియ్యదియని; స్థావరములయందుఁ జరములయందును నరులయందు
దేవతాతతియందుఁ దిర్యక్కులందును నేను బుట్టనితావు గానరాదు

ఆ. దనుజహరణ నరకమున వాస మొక్కటి,స్వర్గవాస మొకట జనులవాస
మైనలోకమందు నలరియుండుట నొక్క, యపుడు తీర్థజలములందు నొకట. 703

క. జలయంత్ర చక్రభాగము, లలయక వైభాగమునకు నటులె యధస్థ
స్థలమునకుఁ దిరుగుచాడ్పున, జలజాతా! తిరిగినాఁడ సంతత మీశా. 704

వ. చక్రభాగము లెట్టులూర్ధ్వాఘోమధ్యభాగంబు లనునియమంబు లేకతిరుగునో
యట్లు నేను గర్తరజ్ఞసమాశ్రితుండనై కర్తయోగంబున నూర్ధ్వమధ్యాఘోభా
గంబులందుఁ దిరుగుచున్న వాఁడను. ఇట్లు భైరవంబై రోమహర్షణంబై న సంసా

రచక్రంబునఁ జిరకాలమునుండితిరుగుచున్నవాడను. దీనియంతంబుఁ గనఁజాల
కున్నవాడ. శ్రీహరీ! వ్యాకులేంద్రియుండ నైతి. ఇంకనేమి చేయుదును. 705

చ. ఘనతరళోకతృప్తల నికామము భీతుడనై పలాయనం
బును గనుచున్నవాడ గురుబుద్ధి నశించెడు దేవ నీవెది
క్కని శరణంబుచొచ్చితి నుదాత్త భయాతుర మయ్యె గోపికా
జనపరిపాలకా! కుభవసాగరమగ్నుని నన్నుఁ గావుమీ. 706

మ కరుణంజూడుము నన్ను భక్తునిగ హృత్కంజంబునం దెంతువే
వరదా ని నివిడనాడి వేటొకని నే బంధుప్రియంబొప్పు నే
తరుణం బందుఁదలంప నింక హృదయస్థానంబునం గల్గుదు
స్తరచింతౌఘము నూయఁజేసి కనుమా దాక్షిణ్య మేపారఁగఁ. 707

మ. నిను నే నాథునిఁ బొంది భూరిభవకంధిస్ఫారభీతిం దొలం
గను శక్తుండనై యైతి నుచుఁ దలఁతుం గంజాక్ష! యోనాయకా
జననంబుల్ స్థితిమృత్యువుల్ గలఁప నేనందంబునం జాలవో
యనుకంపఁ దగ నట్లుచేయుము మహార్హాంఘ్రిద్యయా శ్రీహరీ. 708

క. క్షేమము యోగము నాయది
యేమెయిఁ గనుఁగొనఁగవలెనొ యెన్నుము నీవే
దామోదర! విధియుతముగ
నేమనుజులు నిన్ను గొల్వ నెఱుంగరొ వారల్. 709

క. నరులం దధములు సుగతికి, నరుగఁగలే రట్టివారి కతిశయభవసా
గర మెట్లు దాటశక్యంబు రమాధీశా! మహేశభవనాధీశా. 710

తే అట్టి నరులకుఁ గులమేడ? చులఘుశీల, మేడ? విద్యయదేటికి? జూడ జీవి
తన్మదేటికి? గాల్చినే దైత్యదమన, యెవరియాత్మల భక్తియునువిహితముగ. 711

క. జనియింపదొ కేశవునం, దనుమానం జేల యాతఁడాసురిఁ బ్రకృతిం
గని నిన్ను నిందసేయును, జనిఁగాంచు నతండు మరల సరగున ధరణిఁ. 712

క. మృతినొంది నరకమునఁబడి, క్షీతి మఱియుం బుట్టి మృతినెఱిందె మరలనీ
వితమునఁదిరుగుచునుండును, జ్యోతిలేనిపదంబు నతండు చొరఁ డెబ్బంగిఁ. 713

క. పరమాత్మా! నా రాయణ, దురితహరా! నిన్ను నెవరు దూషింతురొ యా
నరులు పురుషాధములుగాఁ, బరఁగుదు రిల వారికెట్లు భద్రము లలరుఁ. 714

క. ఎందెందు నేను జన్మము, నొందుదునో పూర్వకర్త మొప్పుగఁ బరికొ
ల్పం దగ నందందును భక్తి దనరఁగఁ జేయవయ్య కేశవ, కరుణఁ. 715

చ. సురలును దైత్యదానవులు శుభ్రవధంబునఁ బోవఁజాలు నా
నరులును భక్తిభారమున నారదవందిత దేవదేవ ని

స్తర మనురక్తిఁ గొల్చి బహుకామము లందిరి; దేవ యట్టి నిక
హరి నెవఁ డాదృతిం గొలువఁ డాతఁడె పో తలపోయ మూఢుఁడౌ. 716

చ. శతధృతి లోనుగాఁ గలుగు సర్వసుపర్వలు నిన్ను నీశ్వరా
స్తుతి యొనరింపఁ జాల రన ధూర్తమనుష్యుఁడనై కరంబు మూ
ర్ఖతఁ దగునే నొగిం బ్రకృతికంటె బరుండవుగాఁ జెలంగు ని
న్నుతు లొనరింపఁ జాలుదునె నూత్నవిధం బదికాదె యారయన్. 717

తే. ఐన నజ్ఞానభావము నూని వినుతి, చేసినాఁడను నాతఁడు స్థితరక్తప
సైపుమా తప్పు లొనరించు పాపమతుల, నైన సాధులు రక్షింతు గానలోల

క. కనుకన్ బ్రసన్నుఁడవు క, మృనళూ న్నేహంబు భక్తులం దుండుట నీ
కును సాజము భక్తిని బూ, నిన మది స్తుతియించినాఁడ నిన్నుం బ్రీతిన్. 719

క. ఈనాస్తుతి సత్యంబే, యశా నట్టులు కరుణ నునుపు మట్టాతొ నీ
కే నిదె వందన మిడుదున్, మానినుతా యంచు భూషమండనుఁ డెలమిన్. 720

ఆ. మాన మూని యుండ సూనాస్త్రజనకుఁ డా
గరుడకేతనుండు కడుఁ బ్రసన్నుఁ
డగుచు నతనిచిత్త మందున్నకోర్కుల
నెల్ల నొసఁగె మాను తెల్లఁ జొగడ. 721

చ. నరుఁ డెవఁ డీస్తవంబునను నారదవందితు సన్నుతించునో
నిరతము వానికిం గలుగు నిర్మలదివ్యపదంబు ముక్తియున్
ధరణిసురుండు పాయనిముదంబున దీనిని మూఁడు వేళలన్
గురుమతియై జపించినను గూడును వానికి ధర్మకామముల్. 722

చ. ధన మొనఁగూడు ముక్తియును దప్పక యంతముసందఁ గల్లు నే
మనుజుఁడు దీనిఁ బాడు విను మానక యింకొకరిన్ వినంగఁ జే
యును దమి నట్టివానికి మహోత్తమదివ్యపదంబు గల్లు న
వ్యవజడళాత్ముఁగూడియై నివాసముచేయు నతండు ధన్యుడై. 723

సీ. భవ్య మీస్తవము పాఠనికరతూలాన్ని యగు భుక్తిముక్తుల నర్హరీతి
నిచ్చును మంగళ మీస్తుతి లభియించు గుహ్య మియ్యదియెల్లకోర్కులొసఁగు
నది దుర్లభంబైన యదికాన నెవరికి నుపదేశవిధిమీఱ నొసఁగరాదు
నాస్తికునకు మూర్ఖునకుఁ గృతఘ్నునకును గర్వయుక్తునకు దుష్కల్మషములఁ

తే. జేయునతనికి ధూర్తున కీయమోఘ
వినుతి నొసఁగంగరాదు భక్తునకు సుగుణ
శీలునకు విష్ణుపూజను జేయువాని
కిని సుశాంతున కీయగల్గునుఫలంబు

724

- చ. ఇది సకలాఘనాశక మహీనకృపాన్విత మిద్ది మోక్షదం
 బిది సుఖదంబు వాంఛితము నెల్ల నొసంగసమర్థమై ఫల
 ప్రదమయి నిస్సమానతవిరాజిలు శ్రీపురుషోత్తమాజ్ఞ చే;
 సదయుఁ బురాణపూరుషుని శ్రద్ధను దీన నుతించు నాతఁడున్. 725
- తే. పరమపురుషార్థమునుజొందు గరుడగమను
 నందు సంలీనుడౌ నధ్వరాగ్నియందు
 మంత్ర హుతమగు నాజ్యంబు మంటఁ గలియు
 చందమున సత్య మియ్యది సత్యమిద్ది. 726
- చ. అతిశయదుఃఖసాగరనిహంత పరాత్పరుఁ డవ్యయుండు శ్రీ
 పతి యొకఁడే చెలంగు మఱి భార్గవినేతకు నీడునేయు వాఁ
 డితరుఁడు లేఁడు స్రష్ట యతఁడేయగుఁ డాలకుఁ డన్న నాతఁడే
 మృతీకరుఁ డన్న నాతఁడే మహిం గడుమాన్యుఁడుగాఁ జెలంగెడున్. 727
- ఆ. విద్యయున్న నేమి విచులగుణంబులు, గల్గియున్న నేమి క్రతువు లెన్ని
 చేయఁగల్గినేమి యాయతతఃములు, చేయనేమి భక్తి చెందకున్న. 728
- క. పరమపదంబిడునీఁయి, గురుతరభక్తికిం దగంగఁ గూర్చినఁ జాలున్
 సరసిజలోచన యాతఁడె, ధరణిన్ ధన్యుండు శుచియు దైవజ్ఞుండున్. 729
- క. క్రతువితతుల నొనరించిన, యతిపుణ్యనకంబె శ్రేష్ఠః డగుఁ బరమాత్మం
 డతులితమహిముఁడు నగు శ్రీ, పతిపై నెవ్వనికి భక్తి పరఁగునొ యతఁడే. 730
- క. జ్ఞాతయు సత్యవ్రతుఁడును, దాతయు విజ్ఞానరూప ధనవంతుండున్
 భూతలవిఖ్యాతయశో, వ్రాతావృతదిగ్వితతియు రమ్యాత్మండున్. 731

న లు వ ది యే డ వ య భా య ము.

— ఇతి ఇంద్రద్యుమ్ననకు స్వప్నమునభగవంతుడుదర్శన మొసంగుట. —

- క. అని తెల్పి బ్రహ్మ మఱియును, మునివరులం గాంచి పల్కె ముదమున నట్లా
 మనుజేంద్రుండు సనాతను, జనార్దనుని సర్వకామసత్ఫలదాతన్. 732
- తే. వాసుదేవుని వినుతించి వసుధఁ గుశలఁ
 బఱచి యవానిపై రవ్యవస్త్రము నిడి
 నిర్జితేంద్రియుండై పరుండెను దదాస
 నమునఁ దద్గతచిత్తుండై మమత వదలి. 733
- క. సురనాథుఁ డాజనార్దనుఁ, డురుతరమహిమాధ్యుఁ డెట్లు లుర్విని నిండున్
 దొరలాడు నాదుమ్రాలను, బరికింపఁగ నై నమూర్తిఁ బ్రత్యక్షంబొ. 734

- తే. ఆర్తిహారుడైన యబ్జాతుఁ డాదరమునఁ
గనఁబడునొ యంచుఁ జింతించుచును బహుండె;
నిట్లు నిద్రించునరపతి యెదుటఁ దోచె
వాసుదేవుండు లోకై కవందితుండు. 735
- క. పరమకృపానిధి నృపతికి, పరనిజరూపంబు దివిజవారసుతమ్ముఁ
దరచక్రగదల నొప్పెడు, కరముల వెలుఁగొందుదానిఁ గనఁబఱచెఁగలక. 736
- చ. నరపతి యంతఁగాంచె ఖగనాథునియంసముపై వసించి ని
ర్జరగణసేవితుం డగుచు శంఖముచక్రగదాసిశార్ఙ్గముల్
శర మభయాఖ్యచిహ్నము విశాలసరోరుహ మాత్మహస్తరా
జి రమణ వెల్లఁగా మునులు చేరినుతింపఁగ నెంతో ప్రీతితోక. 737
- క. ఘనతేజోమండల మొ, య్యన లయభాస్కరునిఁ గ్రుంగునట్లుగఁ జేయం
గను దోరప్టకమునఁ జూ, డనునయి రాజేంద్ర మదిఁ గడింది ముదంబుక. 738
- క. కలిగించుచు శ్రీదేవీ, కలితుండై యిట్లు పల్కెఁ గమ్మోక్షి తగక
సులలితమఖభక్తి శ్ర, ధలఁ బ్రీతుండ వైతి మిగుల థాప్రీశవరా. 739
- మ. ధరణీశా! ఫలహీనపద్ధతిని జింతంబూనఁగా నేల? యే
కరణిక లోకసుపూజ్యమాప్రతిమఁ బ్రాక్కాలంబునం దైనదా
ని రయంబొప్పఁగఁ గాంచఁ గల్గుదునొ దానిం దెల్పెదక నీకు భూ
వర ప్రాతస్సమయంబునక విమలుడై భానుండు చూపట్టఁగక. 740
- క. నానావిధతరుభూషిత, మా నీరధిజలమునందు నరయఁగఁ జిత్తం
బోనరనాథా యొక్కడు, గానంబడుఁ దెల్పువాడ గారవ మలరక. 741
- క. ఆతరుణంబున వేలను, జేతోముద మొప్పునట్లు చేయుజలము వి
ఖ్యాతతరంగావళిచే, నాతీరము మంచుచుండు నద్భుతరీతిక. 742
- ఆ. అట్టిచోటఁ దీర మాశ్రయించినయట్లు, లొక్కవృక్షరాజ మొప్పుచుండు
దాఁ దరంగముల నుదాత్తరవంబునఁ, గొట్టఁబడియు నింతకుందనట్లు. 743
- క. పరికంపము నొందక యా, తరువరము చెలంగుచుండు దానికడకు నీ
వరుగుము పరశువుఁ బూనికఁ, గరమున ధరియించి యొంటిగా రాజేంద్రా
- క. తరు వది యశ్వత్థాఖ్యము, పరశువుఁ జేబూని దానిఁ బడఁగొట్టుము భూ
వరశంక గొనుకుమా మదిఁ దరువిచ్చేదంబు జేయఁ దగునేయంచుక. 745
- క. ప్రాతఃకాలంబున సం, ప్రీతిం గూర్పంగఁజాలు పృథువృక్షము నీ
రీతిం దెగవేసితి నని, భూతలనాథా! తలంపఁబూనకుము మదిన్. 746
- క. దానిం గన్నంతనె నీ, మానసమున సంతసంబు మైకొనుఁ గానక
దానిమహాశాఖను గొని, మానితగతిఁ బ్రతిమఁ జేయు మానకరాజా. 747

- క. పదలుము చింతను నీవిడక, గుదురును నీవాత్మ నెన్నుకొనుప్రతిమయు నే
కొదువయు నుండదు నీకని, ముదమున శ్రీహరి వచించె భూపతి పొంగెన్. 748
- చ. అని వచియించి శ్రీహరియు నప్పు డదృశ్యత నొందె సంత నా
మనుజవిభుండు మేలుకని మానస మెంతయొ విస్తయంబు నొం
ద నిశను దాని నెవ్వధినో దాటంగఁజేసి రమేశునందె నె
వ్వనముదగంగ విష్ణునుహినుంబును దెల్పెడు మంత్ర రాజినిన్. 749
- తే. సూక్తములను బఠించుచుశుభతరగతిఁ, దెల్లవాఱంగ లేచి సంపుల్లహృదయ
పంకజాండయి విధి నసాంపతిని గ్రుంకి, విప్రవరులకు దానముల్ వేడ్క నొసఁగి.
- క. గ్రామంబుల నగరంబుల, భూమీసురవరుల కొసఁగి పూర్వాష్టమునకా
దామోచరునకుఁ బ్రీతిగ, నేమములం దీర్చి యేగె నృపుఁ డభిదరిన్. 751
- చ. అరదము నాగఘోటకము లాజినమద్దుడుగాఁ జెలంగి భీ
కరబలుండైన వీరభటకాంతుండు సారథి యిందు నొక్కఁడే
సరయంగ లేక యొంటరిగ నభిమహాత్మరకూలమందుఁ దా
నరిగె మనోవిభూతి తగ నానరనాథుండు శ్రీశు నెన్నుచున్. 752
- క. కనియొ నట నొక్కచోఁ గాం, తినిమించుచుఁజూడఁజూడఁ దీవ్రతరంబై
తనరారు వృక్షరాజముఁ, గనులకు రౌద్రముగఁ దోచి ఘనశాఖంబై. 753
- తే. ఎత్తున విశాలమున దీని కిదియె సాటి, యనంగఁ దగియును జలములయందు మున్ది
సాంద్రమాంజివృవర్ణమై జాతినామ, వర్జితంబయి కనుపట్టు వరతరువును. 754
- చ. నరపతి గాంచి హర్షము మనంబున నొప్పుగ శ్రీశునాసతిం
బరశువుఁ గేలఁ దాల్చి తనపౌరుష మెల్లఁ గనంబడంగ నా
తరువును జెండఁ దీక్షితర ధారను వెల్లుమహాయుధంబుచే;
సరగున రెండుగా నఱుక త్రూపతి యెండడునంతలోపలన్. 755
- తే. చూచుచుండఁగ వేగమ సురవరేణ్యు, శిల్పి యగువిశ్వకర్మయు శ్రీపతియును
విప్రవేషంబు లలరఁగాఁ బృథ్వినాథు, కడకు వచ్చిరి సమగతి కడలుకొనఁగ. 756
- క. తమకుం దారే కల్గిన, సుమహితభవులైన చక్రిసురశిల్పులు తే
జములకా వెలయుచు వరగం, ధముచేతను బుష్పహార! తతిచేఁ దగుచున్. 757
- చ. ధరణివిభూతముం ద్రిదశతల్లజమిత్రునిఁ గాంచిఁక్కి రో
నరవర! యిందు నేఁని యొనర్పఁగఁ బూనితో యేటికో మహా
త్తరధరణీరుహంబు తనధర్మముచేయుచునున్నదీని నీ
బరశునిశాతధారలను బాగుగఁ ద్రుంచితి వింత చెప్పుమా. 758
- క. అసహాయుండవై నిర్జన, ము సత్త్వబహుళంబునునయి పొల్చు గహనమం
దు సముద్రతీరమున నున్న సాలవర్యంబుఁ ద్రుంచినాడవు గాదే. 759

- చ. అనియిటువార లిద్వరు మహాదరమొప్పు వచింపఁగా ముదం
బున విని కోమలోత్తులను భూపతి వారలతోడఁ బల్కె నె
మ్మనమునఁ జంద్రభాస్కరులు త్తొస్థలిఁ జూడఁగ నేగుడెంచిరో
యని మది నెంచి గూఢముల నాదృతిఁ గాంచి నమస్కరించుచున్. 760
- క. తనముఖము వంచి యోహా, ఘనమతులారా! యమర్త్యకాండేశ్వరు లో
కనిచయరక్షకు భగవంతుని బూజ యొనర్చుకోర్కితో నే నిందున్. 761
- క. ప్రతిమను నిర్మింపఁగ నీ, తీతిరుహమును జెడినాఁడ శ్రీవతిరగు స
ప్తతినొందితి స్వప్నంబున, హిత మిక్కార్థముగఁ దోచె నీకు భజంఁన్ 762
- క. గతవార్తనెల్ల వినిపించితి నన్న నరేంద్రమాళి చిత్తస్థితియున్
జతనమ్ము నెఱిఁగి త్రిజగత్పతి మాధవఁ డలరి యిట్లు పలికె నృపుతోన్.
- తే ఓమహాభాగ! మేల్తేలిదొప్పు నీని
కంటె నుత్తమకార్యంబు గలుగ దెదియు
భవమహింబుధి ఘోరంబు బహుభోగ
మకరసంకుల మగుఁగాదె మనుజనాథ. 764
- క. కదలీదళసన్నిభమై, యదితగు నిందియము లనెడు నావర్తము లో
ప్పు దురాసదమై సారంబొదవెడువిధ మెన్న లేక యొప్పునుగాదే. 765
- చ. తలఁచినయంతనే దిగులు తప్పుక కల్లఁగఁజేయుచున్ మలం
బులను విచిత్రబుద్ధుడసమూహములన్ దగి చూడ భీతినిం
గొలుపుచు నుండునట్టి భవగూఢమహింబుధి దాటఁ గోరి శ్రీ
లలితునిఁ గొల్వ నీమది చెలంగె గృతార్థుఁడ వైతి వెన్నగన్. 766
- చ. ధరణిపతీంద్ర సద్గుణవితానముచేత నలంకృతుండవై
తరయ సశైలకానమహావని ధన్యయె నీదుపెంపునన్
బురనగరాళి గ్రామములు పూజ్యములే నిను నాధుఁగాఁగ ని
త్తరుణమునం గనం గలిగె ధర్మమతీ! విని కృతదుర్మతీ. 767
- క. రారమ్ము ధర్మలోలా, చారుసుఖాస్పదముగా నెసంగెడు నీభూ
మీరుహమూలంబుకడం, గూరిమిఁ గూర్చుండు మమ్ముఁగూడి ముదమునన్. 768
- క. వినుతింపఁ దగినకథలను, వినుమా మానుండి ధర్మవిస్తారక! యీ
యనఘుండు శిల్పివరుం డొ, య్యన వచ్చెను నామసాయమై యిచ్చటికిన్. 769
- సీ. విశ్వోర్త్తసముండు వినుతిపాత్రుఁడు సర్వకర్తంబులందు నిక్కిముగ సాధు
మతి యగు నీతఁడు మంత్రత మూనియె ప్రతిమన నిర్మించు రయమునఁ దట
మును దీని విడిచి చయ్యన నొండుస్థలమున నివసింపుమా; యన నృపుఁడుబ్రాహ్మ
ణానుమతిం గొని యబ్ధితీరంబును విడనాడి యాచెంత విడిసె నొక్క
తే. తరువరచ్చాయ నంత భూసురతనుఁడగు, వాసుదేవుండు తచ్చిల్పివరున కీపు

- చిత్రరీతిని బ్రతిమను జేయవలయు; బరమశాంతుని గృహస్థుని బంకజాతు. 770
- క. ధరచక్రగదాకౌస్తుభ, ధరు శ్రీవత్సాంకు, రుచిరథాముని మఱి యిం
కొరునిక శశికోక్షిరా, ధరమాథామాంగు దేవవర్యు ననంతుక. 771
- తే. స్వస్తికాంకితు దేవయక్షఫణిదైత్య, గరుడగంధర్వ నితతికి గానరాని
మహిముండౌట ననంతాఖ్య మహితరీతి, జెలంగె గావున సట్టిసంసిద్ధవిభవు.
- క. ఒనరింపుము బలదేవుండు నొప్పెడువాని మఱియు హరిసోదరినిక
గనకచ్చాయ జెలంగెడు, తనువున నొప్పారుదాని దన్వంగి దమిక. 773
- క. పేరున సుభద్ర యనఁగా, ధారణి నొప్పారుదాని ధన్యగుణమణిక
నారీరత్నంబును నీ, నేరుపు గనజేయవయ్య నిర్మలచిత్తా. 774
- క. ప్రతిమ యిది మూడవదిగా, జతనం బొప్పార గూర్పజను నని పలుకక.
దితిజారిశిల్పి యట్టులె, ప్రతిమల నిర్మించె జహ్నుభాసురములుగక. 775
- క. సురుచిర విచిత్రకుండల, పరిభాసురకర్ణములను బరంగుచు హలముక
దరమును గరముల నొప్పంగ, సురశిల్పివరుం డొనరై శుంభచ్చక్తిక. 776
- క. తొలిప్రతిమ శుక్ల కాంతిని, జెలంగుచు శారదహిమాంశు సిరిగల వక్త్రం
బెలమిం గూర్పంగ రక్తాక్షుల దీర్ఘాంగమున భోగశుభచిహ్నంబున్. 777
- అ. కలిగె రూప మద్ది కమ్రసీలాంబరంబును ధరించి యుగ్రమును బలమద
దుర్నివారమునయి దోచి గదాముస,లములఁ దాల్చి కుండలముల వెలసి. 778
- క. తనరాచెను; రెండవ దౌ,వనమాలాధరునితనువు వఱలెక సితప
ద్మనిభాక్ష మసితవిలస, ధ్వనవర్ణము పీతవస్త్రకలిత రుచిరముక. 779
- క. శ్రీవత్సలక్షణము పుణ్యావహ మఘహరము చక్రహస్తము సగుచుక
బూవిలుతు ధిక్కరించుచు, శ్రీవిభవము నొచు మిగులఁ జెలంగెం గననై. 780
- క. మూడవప్రతిమయు మిగులం, జూడం దగి స్వర్ణవర్ణ శోభిత మగుచుం
జేడియ యని తెల్పుచు సిరి,గూడిన రూపమున వింతగొల్పుచు నుండెక. 781
- చ. అరుదగు పప్తపత్రములయందము గేలి యొనర్చునేత్రముల్
నిరుపమచిత్రవర్ణముల నిద్దముగుల్కెడునంబరంబు నా,
భరణతతుల్ వెలుంగఁగ సుభద్ర యనందగు విగ్రహంబు నా
సురవరశిల్పి గూర్చె నృపశేఖరు డద్భుతరీతిఁ బొల్పుసుం
దరతరవిగ్రహంబుల క్షణంబున నిర్మితజేయు చందముక. 782
- చ. కనుఁగొని విస్తితుండగుచుఁ గ్రవ్వుటఁ జూచె మహాముడంబుఁ గాం
చె; నవియు దివ్యవస్త్రయుగ చిత్రతరామలరత్న భూషణ
ప్రణత సుచిహ్నముల్ వెలయ రమ్యతరంబులుగాఁ జెలంగె; వా
నిని గని విస్తయం బొదువ నెమ్మి నృపాలుఁడు పల్కె వారితోక. 783
- క. ధరణిసురరూపముల నీ,ధరణికి నేతెంచి యద్భుతంబగు రూప

- స్ఫురణమున నొప్పుమీర లెవరో చెప్పుడ దేవవృత్తభాసురు లగుటకా. 784
- క. మనుజులు కారని తోచెడుః, ఘనవిద్యాధరులొ యక్షకాంతులొ పద్మా
సనవనజాక్షులొ లేకున్నను నశ్వకుమారకులొ మనంబున నెఱుంగకా. 785
- క. సురుచిరసూనృతభావము, లరుదుగఁ గన్పడఁగ మాయ యమరంగా నీ
ధర కేతెంచిన మీదగు, చరితము వినుపింపుఁడేను శరణాగతుడకా. 786

నలువదియెనిమిదవ యధ్యాయము.

— ఇంద్రద్యుమ్నుడు పురుషోత్తమ ప్రతిమల స్థాపించుట. —

- క. అనవిని భగవంతుం డి, ట్లనిపల్కె నృపాలుతోడ నమరుడనే గా
నని యెఱుగుము యత్తునిగా, ననుఁ దలఁచకు కాను దితితనయుడకా రాజా.
- క. సురపతిని గాను మఱియుకా, విరించి రుద్రుండఁ గాను విస్తయ మేలా
పరమేశ్వరుడను నేనే, ధరణీకా! లోకములవితతి కీశ్వరుడకా. 788
- తే. ఆర్తిహారుడను సంపూర్ణ మైనబలము
విక్రమము గలవాడను విమలభూత,
వితతిచేఁ బూజఁగొనువాడ మృతి యనునది
యెప్పుడే లేకయుండుదు నిర్ధచరిత. 789
- సీ. సకలవేదాంత శాస్త్రముల నెవ్వని జ్ఞానగమ్యుడం చనునుతిఁ గాంచు నట్లు
చేయుదురో యోగసిద్ధులు వాసుదేవుండని యెవ్వనిఁ బొగడువారొ
యవ్వాడ నేనె స్వయంభువుడను నేనె విష్ణువు నన నేనె విషమనేత్రుఁ
డనఁగ నేనే యింద్రుడన నేనె జగముల లయమొందఁగాఁ జేసెడుయముడనఁగ
- తే. నేనె పృథ్వీదిభూతముల్ మానసీయ
హృతవహత్రయ మన నేనె యుర్వి నేనె,
వరుణుడన నేనె ధారణీ ధరుడ నేనె
స్థావరము జంగమము నేనె త్రావిభువర. 790
- క. చర మచర మనెడువిశ్వం, బరయఁగ మన్తయము నాకు వ్యతిరేకముగాఁ
బరఁగెడు నది లేదోభూ,వర! ప్రీతుండ నైతిఁ గోరు వరము వరంబుకా. 791
- క. ఎది సీమనమునఁ గొరితొ, యది నీకు ఫలింపఁగూర్తు నిర్ధచరిత్రా
మది సంశయింపకయె కో,రఁ దగుకా నాదర్శనము విరజసులకె యగుకా. 792
- తే. అకృతపుణ్యులకున్వస్వ మందునైనఁ, గలుగ దది నీవుదృఢభక్తికలితుండవుగఁ
దనరుటం గంటి వీనన్ను ధరణీనాథ, యనెడు శ్రీవాసుదేవోక్తి నాలకించి. 793
- క. తనువున రోమాంచము లొ,ప్పు నిలిచి భక్తుత్కటమున భవ్యస్తోత్రం

బును జేయఁ బూనె నెప్పున,మున నారాయణుని బరుసుముఖుని దలఁచుచున్.

క. శ్రీనాథా వందనశత, మోనీరజనయన దేవతోత్తమ శ్రీశా
మానితపీతాంబరధర, శ్రీనిలయ మనోజ్ఞహృదయ శ్రీప్రద కృష్ణా. 795

సీ. వందనంబులు నీకు వాసుదేవా; యాద్యుండనంగ నీశానుండెయనంగ నొప్పి
పరముండవై తివి పరమాత్ముండయి సర్వవిభుండయి సర్వతో వృతముఖుండయి
నిష్కలుండయి మఱి నిర్గుణుండయి పరదైవమై యాసనాతనుండయి తగి
శబ్దగుణాతీతుండబ్దనాయకుండు భావాభావవిరహితుడై చెలంగి

తే. సర్వవిదుండు నిర్లిప్తుండు సర్వభావ
నుండును సూక్ష్ముండునై కనఁబడుచు వృష్టి,
కాలమేఘంబుకరణిని గాయకాంతి

వెలయ గోబ్రాహ్మణహితంబుఁ దలఁచు చెప్పుడు.

796

క. అందఱు రక్షకుండై, యందఱుచే వినుతిగనుచు నంతటఁ దానై
యందఱు తానేయుయి యర,విందాక్షులఁ బొల్పువాని వినుతింతుఁ దమిన్.

క. దరచక్రగదలు ముసలము, కరముల నొప్పార నల్లఁగలువలవలె సుం
దరములగు కన్ను లలరఁగఁ, బరఁగెడు పరమేశ్వరునకు వందన మిడుదున్.

క. ఉరగపతి శయ్యగాఁ దగఁ, బరిపూర్ణక్షీర వార్ధివసతి యలర దు
స్తరపాపరాశిఁ జెందుచు, హరియన వర్తిల్లు విభున కంజలిఁ గూర్తున్. 799

చ. వరదుండు లోకనాయకుండు వార్ధిసుతాపతి విష్ణుమూర్తి స
త్పురుషులకోర్కిపంట గురుముక్తి నొసంగెడు నవ్వీరాట్టు భా
సురవరతేజఁ డంచు నుతిశోభిలు విష్ణున కేను భక్తితో
మరల నమస్కరింతు సురమండన ప్రోవు మటంచుఁ గోరుచున్. 800

చ. అని వినుతించి భూమిపతి హస్తయుగంబును మోడ్చి వందనం
బున నలరంగఁజేసి కడుఁ బూనిక భూస్థలమందె వ్రాలి యి
ట్లని వచియించె; నాథ పరమాత్మక నాడయిఁ బ్రీతియుంచు తె
న్న నిజమయే వరంబును మనంబున నెన్నుచుఁ గోరువాడఁజూ. 801

సీ. రాక్షసోత్తములు నిర్జరులు గంధర్వులు యత్రాసురోరగవక్షివరులు
సాధ్యవిద్యాధరుల్ క్షమతఁగాంచినసిద్ధు లఖిలగుహ్య కకిన్న రాళి మిగుల
శాస్త్రసంతతుల విశారదత్వము గన్న మునులు పరివ్రాట్టు లనుపమాన
యోగసక్తులు శ్రుతుబొప్పారఁబరియించి దానితత్త్వంబు నుదారమతిని

ఆ. దలఁచు వారు మోక్షధర్మ విచారకుల్, మఱియుఁ లెక్కలేనిమహితగుణులు
పరమపదము దేనిఁ బరికించి ధ్యానింతు, రట్టిపదముఁ బరమమైన దాని. 802

క. అరయన్ నిర్గుణమై మఱి, పరమంబై పావనమయి బహుగుహ్యంబై
విరహితమలినంబై తగు, పరమపదముఁ బొంద నాకు వాంఛ గలదుసూ. 803

క. అది దుర్లభంబు గావున,సదయహృదయ వాసుదేవ చక్రీ నాక

య్యది లభియింపఁగఁ జేయుము,మదిఁ గలవాంఛ యన,నిదియె మాట లింకేలా.

చ. అనవిని వాసుదేవుఁ డను నార్యవరా భవదీయవాంఛితం
బనఘము కోరఁగాఁదగినయట్టిదియే కనుకన్ ఫలించు దే
నిని మది నెట్లుకోరితివా నెమ్మిని దానిని నల్లె పొందుమా
మనుజవరేణ్య సంశయము మానుము నాకృప నీపయిం దగున్. 805

క. వదివేలవర్షములు తొమ్మిది వందలు వానిపైన మేదిని నేయే
కొదవలు రాకుండఁగ నే,లుదువు ప్రజాసమ్మతంబులున్ వెలయంగన్ 806

క. ఆవల దుర్లభతమమై,పావనమై దివ్యము నగు పదమును బొందం
గా వచ్చు నదిసురాసురు,లేనిధమునఁ గోర దొరకకే చెలువారున్. 807

సీ. పరిపూర్ణమై సదావాంఛనీయంబయి శాంతమై గుహ్యమై చలనరహిత
మగుచు నవ్యక్తమై యవ్యయంబయి పరాత్పరమయి సూక్ష్మమై భద్రదమయి
నిర్దేపమై క్రియానిచయకారణవర్జితమయి జరాశోకతతుల నీడి
యనుపమానంబయి యలరు నెయ్యది దాని జ్ఞేయాఖ్యపదమును మాయఁ బాసి

తే. యుండుదానిని జూపెద; నుర్విరమణ,దేనిఁ బడసిమహానందమూని పరమ
గతిని గాంచునొ దానినే కరుణ నొసఁగు,వాడఁ గీర్తియు నీకబ్బు నీడులేక.

క. కనుకన్ నీవిట నుండుము,ఘనములు నాకాశ మబ్జకాంతుండు శశియున్
గనఁబడుదు రెంతకాలం,బనఘా! నక్షత్రరాశి యలరెడుదాఁకన్. 809

క. సరిదధిపతులును మేర్వా,దిరమృభూధ్రములు మఱియు దేవతలును నుం
దురొ యెంతడనుక నీవున్,స్థిరకీర్తిం గనుచు నిందె చెలఁగుదు పనఘా. 810

క. క్రతువరతనుసంభవమై,క్షితి నింద్రద్యుమ్న మనఁగఁ జెలఁగెడుసర సొం
డు తనరు భూపతివర్యా,కృతమతి యెవ్వాడు స్నానకృత్యం బందున్. 811

క. జరపునొ యామర్త్యుడు నిర్జరపతిలోకంబు నొందు; జనుఁ డెవ్వం డీ
సరసుతటంబునఁ బిండము,లురుభక్తి నొసంగుఁ బితరు లుప్పొంగంగన్. 812

క. అతఁ డిరువదియొకతరముల,నతిపావనములుగఁ జేసి యమరేంద్రపురిన్
జతనమునఁ జూరఁగొనుఁ జు,మృతిపలు సురలోకవసతి నందినవారల్. 813

క. వినుతింతురు గంధర్వులు,మనమునఁ గలసంతసమున మన్నింతురు వా
నిని; వోయమయానమున నా,యనఘుండు నివసించి ప్రీతి యలరుచు నుండన్.

క. శతమఖు లొగిఁ బదునల్పరు, చ్యుతిగాంచెడు నంతదాఁక శోభిలుచుండున్
క్షితిప సరోదక్షిణమున, దితిసుతభాగమున మట్టి తేజస్సూర్తిన్. 815

క. అలరుచునుండుఁ దదంతిక, తలమున మండప మొకండు తనరుచునుండున్
గలవండుఁ గేతకీవన, ములు దానింజొట్టి మిగులఁ బూజ్యము లగుచున్. 816

వ నారికేళ, చంపకవకుళాశోక కర్ణికార, పున్నాగ, నాగకేసర, పాట, లామ్రాత, సరళ, చందన, దేవదారు, న్యగ్రో, థాశ్వత్థ, ఖదిర, పారిజాతార్జున, హింతాళ తాల, శింశుప, బదర, కలంజ, లకుచప్లక్ష, పనస, బిల్వ, థాతుక, ప్రముఖ వివిధభూరుహసమావృతంబై యామండపంబు మనోహరంబై యొప్పుచుండు.

సీ. ఆషాఢసితపక్ష మందుఁ బంచమినాఁడు పితృదేవతాకమై పృథ్విఁ గీర్తి గన్న మఖర్తమం దున్నతభక్తితో నన్ను దానితటంబునను విధిమెయి నునిచి యేడుదినంబు లనుపమమండపమందుఁ బూజించి వేశ్యలసునర్త నము మనోహరి గా నము మఱి క్రీడావిశేషముల్ రత్నభూషితము లగుచు

తే. స్వర్ణదండంబులై నట్టి చామరముల
వాయువును గల్గ నన్ను నేవావిశేష,
ములను నర్చింపఁదగు; వటువులును యతులు,
స్నాతకులును గృహస్థులు సాధుజనులు.

818

క. ఇతరద్విజులును విమలస, దతతియుతస్తోత్రములను దారామ్నా యో
న్నతనిస్వనముల రాజా, మతివిభవ మ్రొగి జెలంగుమాడ్కి భక్తి.

819

క. బలరామకేశవుల ని, మ్ముల సంతస మండఁజేసి ముదమునఁ జేమో
డ్పుల నన్నుఁగనెడు భక్తుఁడు, జలజాతునిపురిని నయుతసంవత్సరముల్.

820

తే. అచ్చరలు తన్నుఁగొలువంగ నాదరమున, గీతములను గంధర్వులు కీర్తివెలయఁ
జేయఁగా శ్రీహరికినిదా నేవకుఁడయి, తిరుగు భగవంతునిం గూడి తేజమలర.

క. ఖరకవర్ణమునఁ దగి, నిరుపమ సద్భక్తిహార నిచయాంచితమై
పరఁగువిమానంబున నే, తరుణమునం దిరుగు చుండు ధన్యాత్ముడై.

821

చ. తనతపమెల్ల ఊణమగుదాఁక వసించి మనుష్యలోకముం
గన నరుదెంచి బ్రాహ్మణుని కమ్రకులంబునఁ బుట్టి యెంతయున్
ధనపతియకాచు వేదసముదాయము నేర్చి చెలంగుచుండు నం
చని వచ్చియించి మానులకు నాయజుఁ డిట్లని చెప్పె వెండియున్.

822

చ. అనియిటు లామహీవిభున కచ్యుతుఁ డట్టివరంబు లిచ్చియొ
య్యన సమయంబుచేసి త్రిదశాధిపుశిల్పినిగూడి యప్పుడే
చనియె స్వకీయలోకగత సజ్జనులన్ దయఁ గావఁబూని యం
త నృపతి యప్పు హర్షమునఁ దద్దయు మేను చెమర్చుచుండఁగన్.

823

క. కృతకృత్యునిగాఁ దనునెంచి తమిన్ హరిఁగంటి నింకఁ జేయఁదగిన ద
చ్యుతునేపయె యని నిశ్చితమతియై శ్రీకృష్ణుని హలమండితకరునిన్.

824

క. వరద సుభద్రను వేడుక, సురుచిరమణిహేమఖచిత శుభయానములన్
బరమముదంబున నునిచి ఊ,తిరమణుఁ డామ్నా యరవతతియఁ జెలంగంగన్.

క. జయమంగళనిస్వనములు, వియదంతర మెల్లనిండ వివిధధ్వను లా
లయమెల్ల ధ్వనిమయము సేయ యథావిధిఁ బావనమగు నట్టిస్థలమునన్. 827

తే. తాఁ బ్రతిష్ఠించి శుభతిథి తారకమగు
సన్తుహూర్తంబునందు లక్షణము లొప్ప
ద్విజలతోడను వేదవిధిని దగంగ
మూర్తీసంస్థాపనము చేసె భూమిభర్త. 828

సీ. ఆచార్యు ననుమతి నంది కృత్యంబెల్ల శాస్త్రసమ్మతముగ జరపి యంత
నాచార్యునకు విధియమరంగ దక్షిణలిచ్చి ఋత్విజులకు నెల్లనర్హ
దక్షిణ లొసఁగి వేదముల నేర్చిన యితరావసీసురులకు నాదరమునఁ
దగినదక్షిణ లిచ్చి తనరారుప్రాసాదవరమున మూర్తుల వరుస నిలిపి

తే. యించుకైనను శాస్త్రమ్ము మించకుండ, సకలకార్యంబు లొనరించి ధ్యేవిభుండు
బహుళసురభిసుమంబుల భర్తరత్న, మాక్తికంబుల నర్చించె మహితభక్తి. 829

క. నానావిధవస్త్రంబుల, నానావిధరత్నములను నానాసనసం
తానంబుల గ్రామంబుల, మానితపురములను విషయమండలి నొసఁగెన్. 830

క. ఈరీతి నాధరావిభుఁ, డాదూఢంబైన భక్తి హరి కొసఁగి మహా
సారం బగురాజ్యంబును, గారవమున నేలి సన్తఖము లొనరించెన్. 831

క. పలువిధములైన దానంబులుచేసి మనోరథములు పొలుపుగఁ బండఁ
జెలఁగుచు సంస్మృతి వదలుచు, జలజాతునిపదము చేరె శాశ్వతమదియే. 832

క. అనిపలికి బ్రహ్మ వఃఱియును, మునులంగని క్షేత్రమహిమమును జెప్పితి నిం
కను వినఁగోరుదు రెద్దాని ననఁ బ్రహ్మాక్షి విని మునివరులు తమితోఁ. 833

మ. వనజాతోద్భవ! యెత్తఱి జనిన భవ్యక్షేత్రవర్యంబు చ
క్కనివాంఛావళి నిచ్చు నేవిధిని సత్కార్యంబులం దీర్థః
క్షిని జేయందగుఁ బంచసంఖ్య నెసఁగుం దీర్థంబు లేవేవి యం
దొనరింపం దగుకృత్య మెయ్యదియొకో యొప్పారఁగాఁ జెప్పుమా. 834

ఉ. ఒక్కొక్కతీర్థమందు విధియుక్తిని స్నాన మొనర్చి దానముం
జక్కనిభక్తి నీయ నగుసత్ఫల మెయ్యది దానిఁ జెప్పుమా
యక్కమలాతు ప్రోక్షణమునందు నదేవిధి యొప్పుదానిఁ బె
న్నక్కువ నిర్వచింపుము సమాహితచిత్తుల మాదు మందునఁ. 835

మ. అనిప్రశ్నింపఁగ బ్రహ్మ యిట్లును నిరాహారండుగా భూమిపా
లనికాయం బనిసేయు క్షేత్రమున లీలఁ బాద మేకంబు భూ
మినిదాఁకంగ వసించి యింద్రియములఁ మేలొంద నిర్జించి చ
క్కనిరీతిం బదివేలవర్షములు సంక్రాంతాత్మయోగంబునఁ, 836

- ఆ. ఒక్కమాటుగాక యెగి నేడుమాటులు, తపముచేయఁ బొందఁదగు ఫలంబు
పూని ద్వాదశితిధిఁ బురుషోత్తమక్షేత్ర, దర్శనోపవాస ధర్మనియతి. 837
- క. కలుగుక దానినిమించిన, ఫల మబ్బుక శంక లేదు భవ్యతమంబై
చెలఁగెడు జ్యేష్ఠంబున ని, మ్ముల స్వర్ణముఁ బొందఁగోరు పుణ్యమనీషుల్. 838
- క. పురుషోత్తము దర్శింపఁగ, నరుగం దగుఁ; బంచతీర్థ మనుయాత్రను భ
క్తిరతిక జ్యేష్ఠమునందు నొ, నరుపం జను విధిగ మానినాయకులారా. 839
- క. సితపక్షంబున ద్వాదశి, నతిభక్తి లోకనాథు సంబుజనేత్రు
దితిజాంతకు నేమానవు, లతిశయఫలకాంక్షఁ గందు రమ్మనుజవరుల్. 840
- ఆ. విష్ణులోక మొంది విపులసుఖంబుల, ననుభవించు చుందు రంతెకాని
మరలి రారువారు మనుజులోకమునకుఁగాన జ్యేష్ఠచుందుఁ గడు నియతిని. 841
- క. పురుషోత్తమసుస్థలమునఁ, బరఁగెడు నాచంచతీర్థవరయాత్రను జే
సి రమానాథునిఁ గనఁదగు, సురుచిరఫల మబ్బు మఱియు శోకము లడఁగుక. 842
- క. దూరంబున నుండినఁ జే, కూరెడుభక్తి మహాత్ముఁ గుంజరచింతా
పారావారోద్ధారకు, శ్రీరమణుని బొగడవలయు శ్రీవృద్ధికిన్. 843
- క. ప్రతిదినము పగలు శుద్ధా, త్తత శ్రీపురుషోత్తమునినమస్సుముఖుని స
న్నుతిఁ చేసిన శ్రీహరిపుర, సతతావాసంబు గల్గు సంశయ మేలా. 844
- ఆ. కృష్ణపక్షమం దకృత్రి మభక్తిని, యాత్ర చేయునాతఁ డఘవితతిని
బాఱఁదోలి విష్ణుపత్తనమున కేగు, ధన్యుడగుచు భక్తమాన్యుడగుచు. 845
- క. హరిచక్రముఁ బ్రాసాదో, పరితలమున నున్నదానిఁ బరికించిన స
త్వరముగఁ బాపవిముక్తిని, గరము వెలుంగుక రమేశుఁ గాంచెడుకతనక. 846

—•—
నలువదితొమ్మిదవ యధ్యాయము.

—•— మార్కండేయముని మహాపటపృక్షమును దర్శించుట. —•—

- చ. మునిపరులార లోకములు మున్నెడుకాలము రాఁగ బ్రహ్మఁడా
యనిలుఁడు శీతభానుఁడును సంతము నొందఁగ జంగమంబు నా
జనునది స్థావరం బనఁగఁ జాలిన యయ్యది యెల్ల నష్టమై
కనఁబడకుండె; నావిలయకాలకరోరఖరాంశుఁ డొక్కెడక. 847
- క. ఆనఁబడసాగెను భీతిద, ఘనగర్జనముల్ నభంబుఁ గాఱియపెట్టం
గను వినఁబడె విద్యుద్వజ్ర, మును గన్నడె దాన గిరులు భూజము లడఁగెక. 848
- క. డల్కు లట్టెఁడియె నొగిఁ దదాహతులచే, జగము నాశమయ్యె జలము లింకె
సరసు లెల్ల నదులు నై కతపూరంబు ననె కనంగ నయ్యె ననఘులార. 849
- సీ. సంవర్తకనామకజ్వలనుఁడు పవనుతో నాదిత్యశోభితం బైనజగము
సందుఁ బ్రవేశించి యవనిని భేదించుకొని రసాతల ముట్టె కోరి చొచ్చి

- దేవతోత్తమయశ్చ దితిజభయంకరమయి తనర్చుచుఁ గ్రింద నమరియున్న
లోకంబుఁ గనుఁగొని వీక భస్మముచేసి యిరువదివేలన నెసఁగుసంఖ్య
- ఆ. నొప్పుయోజనమ్ము లొగి శతగుణితమ్ము, లమరునంత యున్నతమునఁ బెరిగి
పవను సాయమునను బావకుఁడభివృద్ధి, నొందె నేమిచెప్ప నొప్పు నిందు. 850
- క. సురగంధర్వులు రాక్షసులురగులు లోనైనదివిజయోనులు వహ్నిఁ
ద్వారపడి మరణించిరి; భీకరమూర్తిని చాల్చి విలమకాలునిపగిదిఁ. 851
- క. హుతవహుఁ డాతఁడు భేదర, పతికోటిసమప్రకాశ పరిణామమునఁ
బ్రతిలేక వెలిఁగి లోక, త్రితయము దహియించె వేయిలెఱఁగులఁ గడఁకఁ.
- క. ఘోరాతిఘోరమై యిటు, భూరితరంబైన ప్రళయమున నిరుపమధ
ర్మారంభుఁడైన యొకముని, శ్రీరమణధ్యాననియతచిత్తుం డయ్యెఁ. 853
- తే. ఒక్కఁడేయుండె నట్టిమహోగ్రవిలయ
కాలమందు మార్కండేయుఁ డోలి మోహ,
పాశబద్ధుండు తుత్తృష్ణ లీళునాజ్ఞఁ
దనను బాధింప నింద్రియతతి గలంగ. 854
- చ. కరము వెలుంగుపావకునిఁ గాంచి గళోష్ఠము లెండఁ చాలువుల్
సరిచెడఁగా భయమ్ము తనస్వాంతము బెగ్గడిలంగఁ జేయఁగా
ధరణిని గాందిశీకుఁడయి తాను జరించె విచేతనుండునై
శరణుచొరంగ నర్హుఁ గనఁజాలక నాలుగు దిక్కులం దొగిఁ. 855
- క. చరియించుచుండె నొక్కెడఁగరమూర్తిని బాయు జాడఁగానక యిం కే
కరణి దిరుగుదు నెవ్వని, శరణము గనువాడ నేదిచనుఁ జేయంగఁ. 856
- సీ. పురుషేశ్వరుండు దేవవరుండు సనాతనుం డగుదేవు నెవ్విధి నరయువాడ?
ననియిట్లు లేకాగ్ర మైనచి త్తమ్మున నూహించి ప్రలయంబు లుప్పతిల్ల
హేతువై తగి పురుషేశవిఖ్యాతమై శాశ్వతం బగువటక్షౌరుహంబు
నుండ నాధారమై యొప్పుతత్పదమును జేరె; నంతట మునిక్షితిపమాళి
- తే. త్వరగ నాచోటుఁజేరి యాస్థానమందు, వృక్షమూలంబున వసించె వేడుకలరఁ;
గాలహుతవహుభీతి యాభీలహవ్య, వాహవృష్టిభయము లేక వటముతనరె.
- క. ప్రళయాగమవజ్రశను, లిలఁ గన్నడకుండె నందు నించుకయును భీ
తిలఁజేయు నవ్వి యేవియు, స్థలమున నట లేక మిగులఁ జక్కఁగ నొప్పెఁ.

ఏఁబదియవయధ్యాయము

— మార్కండేయునకు భగవంతుండు సాక్షాత్కరించుట. —

మ. తరువాతఁ గజసంఘతుల్యములు నుద్దామప్రభామాలికో
త్కరి భీతిప్రద విద్యుదోఘయుతముల్ కాలాంబుదంబుల్ నభో

తరమం దప్పుడు పర్వెఁ జూడ భయదధ్వానంబు లొప్పారఁగా;
వర నీలోత్పలపత్ర భాసురములై వర్ధిలై నం దొక్కటన్.

859

తే. కుముదసన్నిభములుగాఁగఁ గొన్ని, తనరెఁ
గొన్ని కింజల్కసమములై కొన్నిపీత,
వర్ణములఁ గొన్నిహరితప్రభా ప్రభావ
ములయి తనరారె మేఘముల్ కలయఁబర్చి.

860

సీ. కాకాండనిభములై కమలపత్రాభంబులగుచుహింగుళకాంతిఁ దగుచుమఱియుఁ
బురవరాకారముల్ పొలయ శైలాకృతు లొప్పు నంజనవర్ణ మొలయ మరక
తప్రభల్చెలఁగ నాధారాధరంబులు వియదంతరంబున వెలసె మెఱపు
లుగ్రరీతిగ నొప్పు నుగ్రయాపంబులు ఘోరనిస్వసములు కుతల మెల్ల

తే. బ్రద్ధలుగఁజేయ సంతట వారిదములు, గగనమెల్లను గ్రమ్మి యీత్తూతలంబు
నద్రికాసనయుతముగ నమితవృష్టి, ముంచె దిక్కులు తెలియక చంచలింప.

క. పరమేష్ఠి శాసనంబున, ధరణి మహావర్షమున నితాంతము ముంచెన్
గురుకుంభంబులఁ బోసిన, కరణ్ణ ధరయెల్లఁ గానఁగా రాకుండన్.

862

చ. జలములు భూతలంబు గనఁ జాలనిభంగిని ముంప నగ్ని యు
జ్జ్వలమగు నూప మెల్లఁ జెడె, ద్వాదశవర్షము లొక్కరీతి నా
జలదము లీశ్వరాజ్ఞఁ గొని, సాంద్రతరంబుగ వృష్టినించి యీ
యిల్క గనరాకయుండఁగ న, హీనపరాక్రమ మొప్పుజేయఁగన్.

863

చ. జలధులు వేలదాఁటి గురుశైలములన్ మునుఁగంగఁజేసె నీ
యిల సలిలంబులన్ మునిఁగె నివ్వధి మేఘము లంబరంబునన్
జెలఁగి భయంకరంబులయి సిద్ధమరుత్త్రహితంబులై మహీ
తలము నళింప జేసె నలతామరసాక్షుఁడు విష్ణు వంతటన్.

864

ఉ. భీకరమారుతంబు ఘనవీర్యము గన్పడ నట్టెత్తాగి య
స్తోకమహత్త్వమట్లుడుగఁ దోయరుహాయతలోచనంబులన్
శ్రీకలితంబులన్ ముడుగఁజేసి పరుండఁ దమోమయంబు న
ట్లేకడుభీకరంబునయి యేచుసముద్రమునందు నొక్కచోన్.

865

క. సురరాక్షసాదు లొక్కట, మరణింపఁగ వివిధభూ తమండలిచెడ దు
ర్భరమయిచీకటి క్రవ్దఁగఁ బురుషోత్తముఁ డట్టె నిద్రఁ బూనెన్ స్వేచ్ఛన్.

866

చ. మునిపతి యంత నేత్రముల మూసి సనాతను నాత్మ నెంచి య
వ్వనజదళాక్షుఁ గాంచి గురుభక్తి నులించి విలోచనంబు లొ
య్యన దెలువంగ భూమియు మహాభి మునుంగుటఁ గాంచె గానియా
ఘనవటభూరుహోత్తమముఁ గానఁడ దైవముమాయచూపుటన్.

867

- చ. ఖరకరు దిగ్వితానమును గ్లాపవనంబుల దేవదానవో
 త్కరములఁగానఁడయ్యె బహుదారుణసాగర మట్టె తోచె స్థా
 వరములు జంగమంబులు విభాగములేకయె నబ్ధి డిందె నా
 తరుణమునందు మానికిని దప్పక కన్నడునద్ది యబ్ధియే. 868
- క. దానిం దరియింపఁగ వెర, పూని మునీశుండు తిరిగె నొగి నట్టిటుగా
 మానస మార్తిం గనఁ దఱ, బూనికఁగాచెడు మహాత్ముఁ జొడఁగను వేడ్కన్.
- క. వగయనుసంధ్రంబునను ము, నిఁగె రక్షకుఁ గానలేక నిరతము హృదయం
 బగులంగ నిట్లువిహ్వలుఁ, డగు మానిం గాంచె బంకజాత్ముఁడు తనలోక.
- చ. కరుణచెలంగ మానిగణకాంత మృకండుతనూజు భక్తి త
 త్వరమతి నెంచి యాత్మ నిటుపల్కెను వత్స! ముదంబు నొందె ని
 వ్వరుసను ధ్యాన మీ వొనరుపంగ మదీయమనంబు భక్తులం
 దరయఁగ నీవె యుత్తముఁడవై తగువాఁడవు నిశ్చయంబుగఁ. 871
- క. బాలుండవు మచ్చింతా, శీలుండవు రమ్ము రమ్ము శీఘ్రింబ మదు
 ల్లోలుండవు గాన భీతిం, జాలం దపియింపనేల? శర్తము గనుమా. 872
- క. నను నాశ్రయించితివి భీ, తిని గంటివి శ్రమము లోలిఁ దీవ్రమ్ముగ ని
 న్నును బీడనేయ ధైర్యం,బును గంటివి వలదుచింత బూనఁగ నింకఁ. 873
- చ. అనుపలుకుల్ చెవిం బడినయంతనె యాగ్రహ ముగ్రరూపతం
 గనఁబడ విస్తీతుండగుచుఁ గ్రన్నన నిట్లని పల్కె మాని; యీ
 చనువున నెవ్వఁ డిట్లు బలసంపదతోడఁ దపఃప్రభావ మొ
 ప్పనివిధిఁ దూలనాడు నటుపల్కెడు నాదగు పేరుచెప్పుచుఁ. 874
- తే. పెక్కువేలవర్షంబుల నొక్కరీతిఁ, బరఁగు నామేను నిర్లక్ష్యభావ మూని
 తూలనాడెడు స్వేచ్ఛచేఁ దోచినట్టి, పలుకు దేవతలకుఁగూడఁ బలుకఁదగదు.
- చ. సురగణనాయకుం డయిన చొక్కపువేలుపు బ్రహ్మ దీర్ఘమై
 పరఁగుఁ ద్వదాయువం చనియె భారతపోయుతశీర్షతం గరం
 బరుదుగఁ జొల్చునన్ను నిటులల్పత రాయుషుగాఁ దలంచి భీ
 కరరవ మొప్పు మృత్యువుముఖంబునఁ జొచ్చువిధంబుఁ దెల్పుచుఁ. 876
- ఆ. ధీరభాషణములఁ గోరి మార్కండేయ
 యనుచుఁ బిలుచునట్టి యతఁ డెవండొ;
 యనుచుఁ జింతచేత నార్తుడై యమ్ముని
 స్వప్న మయ్యెనొక్కొ జలధినడుమ. 877
- క. కలగాకయున్న మోహం, బొలసెనో యని చింతనేయునురుచుతికిఁ దప
 స్సుల ఫలముగాఁగ దుఃఖం, బులఁ జెందెడునూహ తోచె బూజ్యవిధమునఁ.

- క. పురుషోత్తము లోకేశ్వరు, శరణము వేడంగ నిపుడు చను భక్తి నటం
చురుమతి నెన్ని మహాత్ముని, బరిపూర్ణస్వాంతు నాత్మఁ బరితృప్తి మెయిన్. 879
- చ. శరణము వేడె నంత మునిసత్తముఁ డావటభూరుహంబు సా
గరసలిలంబుపైఁ బొడమఁ గాంచె దదుత్తమశాఖయందు ని
ర్జరవరశిల్పిచేత రుచిరంబుగ నిర్మిత మాచు హాటకా
భరణము నాఁ దనర్పు నొకపానుపు గన్నడెఁ జిత్రదూపతన్. 880
- సీ. వజ్రముల్ సురుచిరవైదూర్య విద్రుమములు పద్మరాగముల్ లలితరీతి
నమరంగ నది వివిధాస్తరణంబుల నచ్చెరువొసఁగుచు నమలకాంతు
లను దీప్యమానమై తనరుచుచుండెను; దానిపై శయనించి మానసీయ
మహిముండై దేవోఘమండనుండయి బాలతనువు గ్రాలగ గ్రీష్మతపనకోటి
- తే. సమరుచుల్ గ్రాల వేషంబు సాధురీతి
నమర బాహుచతుష్కంబు హరిపద్మ
నయనములు చెన్నుమీఱ సంతతము వక్ష
మందు వనమాల రాజిల్ల సుందరముగ. 881
- క. దరచక్రగదలఁ దాలించి, వరకుండలమండితుండయి భాసురహారో
త్కర రాజద్రిప్తుండై, సురుచిరత్నోఘహరసుందరుఁ డగుచున్. 882
- తే. నిరుపమానగతిం బొల్పి పరమపురుషుఁ, డనఁగ నొప్పారుచున్న శ్రీహరిని గాంచి
వికచనయనారవిందుండై విపులహర్ష, జనితరోమాంచములఁ గ్రాలుతనువుతనర.
- క. మునిపతి మార్కండేయుఁడు, వనజాక్షుర కెంతోభక్తి వందనశతముల్
పొనరించి యీవిధిఁ బల్కెను, వనరుహనేత్రా! జగంబు వారిమయం బై. 884
- క. స్థావరజంగమసృష్టియు, వావిరి నశియింప నిట్టివడుపున నొక్కం
డై పఱలుబాలరూపం, బీవిధిఁ గొని భీతి లేక యెసఁగెద విచటన్. 885
- క. అని భూతభావిభవ్యము, లనుకాలముల నెఱుంగు నట్టిండైనన్
ముని మాయామోహితుండై, కనఁజాలండయ్యె దేవ కాంతు ననంతున్. 886
- చ. కనుకనె తొల్ల విష్ణువని క్రమృత నీతఁ డెవం డటంచు నె
వ్వునమున నెంచె నిట్లు మునిమండనుఁ డాభగవంతుఁ గాంచి యి
ట్లని తలపోసె, నాతపము వ్యర్థము జ్ఞానము సత్కీర్తయల్ వృథా
యనఁజను జీవితం బిదియు వ్యర్థము మర్త్యభవంబు వ్యర్థమా. 887
- క. పానుపునఁ బవ్యళించిన, యీనిర్మలతనుని బాలు నేర్పడ నిందే
కానం జాలక పోతిని, గాననె జీవిత మిదెల్లఁ గడువ్యర్థంబే. 888
- చ. అనియిటు చింతలన్ మునిఁగి హర్షము వీడినబుద్ధిచే వగం
గని తను నుద్ధరించెడు నఖండమనీషుని గానలేక తోఁ

- చని మది నుండె నూరకయె సన్నని బాలదినేశతుల్య భ
వ్యుని స్వమహాత్మ్యరాజితుని నోపడ చూడంగ నించుకేనియున్. 889
- క. మునులార! బాలరూపంబున నొప్పియు దివ్యతేజమునఁ జొల్పుట న
మ్మునికిఁ జూడందగునె, ట్లనుపమతేజుండు గాఁడె హరి సంతతమున్. 890
- క. ఈరితిఁ దనను గనఁగా, నేరక చెంతకును వచ్చునిర్మలచిత్తున్
భూరితపోనిధిఁ గని యా, వారిజనేత్రుండు స్థితము వర్ధిలఁ బలికెన్. 891
- చ. ధ్వనియది మేఘనిస్వనముభంగి వినంబడె; వత్స! రక్షణం
బును మదిఁగోరి నన్నుఁ గనుబుద్ధిని వచ్చుట నే నెఱుంగుదున్
నిను మఱి శ్రాంతుగాఁ దలఁతు నీవు మదంగములోనఁ జొచ్చినన్
జను వగ లెల్ల భీతియును సత్వరమే తొలఁగున్ దనంతటన్. 892
- చ. సరసిజనేత్రుఁ డిట్లు మునిసత్తము గాంచి వచింప నేమియున్
సరిగ వచింపఁ దోఁపమి విశాలముగాఁ దగు విష్ణువక్త్రం
దరమును మాటలాడకయె తత్తణమే ముని చొచ్చె మాయ య
త్తరుణమునన్ దనున్ మిగుల దారుణభంగిగఁ గప్పియుండఁగన్. 893

ఏఁబదియొకఁడవ యధ్యాయము.

— మార్కండేయుండు విష్ణుదరమునఁ దిరిగి వెడలివచ్చుట. —

- చ. మునివరులార! లోకవిభుమూర్తి మృకండుతనూజుఁ డివ్వెయిన్
గొనకొని చొచ్చి యం దొగిని ఊఁడి సవర్వతకాననంబుగా
జనపదయుక్తగాఁ గనియె సారగపంక్తియు భారతాదివ
ర్షనిచయ మట్లె మేరువను త్తైధరవర్యము రత్న పూర్ణమై. 894
- తే. కనఁబడియె నందు లవణేక్షుకములు సర్పి
యనియు దధిదుగ్ధసుర లనియును జలాబ్ధి
యనియుఁ బేరువహించిన యట్టిసంద్ర
ములను నేడింపిఁ గాంచె నామునివరుండు. 895
- చ. జంబూష్ణక్షకుశక్రౌంచశాకశాల్మలపుష్కరంబులనుద్వీపంబులను గనుంగొనియె.
నానారత్నవిభూషితకందరమందిరంబుగాఁ దోచుహిమాలయంబుఁ గాంచె.
అంత్యజాల నంత్యజాతుల నందుఁ జూచె. మృగములను, శాఖామృగములను,
సింహములు లోనగుమృగములను గజంబులను జూడంజాలె. మఱియుఁ
బృథ్వీయం దెన్ని తీర్థంబులు గ్రామములు నగరంబులు గల వన్ని యెల్లఁ
గానంబడియె. కృషిగోరక్ష వాణిజ్యములు, క్రయవిక్రయంబులు దృష్టిగోచరం
బయ్యె వెండియు. 896

సీ. శక్రాదినిర్జరసత్తముల్ త్రిదశులు గంధర్వులప్పురఃకాంతలు మఱి
యక్షులు ప్రాక్తను లైనమహర్షులు దైత్యదానవసముదాయ మురగ
ములు నాగములు దేవతలకుశత్రువులగు సింహికాతనయులు ఊతిని మున్ను
తానుజూచిన వస్తుతతులు చరాచర మనఃబడు నదియెల్ల గనఁగఁబడిన

ఆ. విస్తయమునఁ గాంచె విష్ణువుకుఁజీని, బెక్కుమాటలేల వినుఁడు మాని
వద్యులార! యందు బ్రహ్మచిగా స్తంబమువఱ కున్నదెల్లఁ బోలఁ దోచె. 897

వ. భూర్భువస్స్వర్లోక మహర్లోక జనతపస్సత్యలోకంబులు, నతలవితల పాతాళ
భూతలవితలరసాతల మహాతలంబు లనులోకంబులును, గల బ్రహ్మాండ మెల్ల నా
మహాకుఁజీ దోచె. 898

చ. సరసీజనాభుసత్కరుణ సస్తుని కందు నవార్ధరీతియై
పరఁగెడునట్టిదాగతియుఁ బాటవమొప్పెడుబుద్ధియున్ దగెన్;
దిరుగుచుఁ గుఱి లోకమును దెల్లముగాఁ గనఁ గాని యాజగ
ద్వరుతను వెంతయో గనెడువాంఛను దీర్పఁగఁ జాలఁ డాతఁడున్. 899

చ. తనుపరిణామముం గనఁగఁ దా నసమర్థుఁ డటంచు నెప్పు తోఁ
చెనొ యపుడే మహాత్ము సరసీరుహనేత్రుని దీనబాంధవున్
మనమున భక్తి నెన్ని బహుమానముతో శరణంబువేడె; నం
తనె గురువాయువేగమునఁ దాఁ బురుషోత్తము సత్కృతన్ దగన్. 900

ఆ. ముఖము వెడలివచ్చె ముందున్న చోటికి, నంతెకాని యెఱుంగఁ డింతయైన
వచ్చినట్టిరీతి నచ్చటఁ గాంచిన భంగి మాయ తన్నుభ్రాంతుఁడేయ. 901

ఏఁబది రెండవయథాయము.

— మార్కండేయముని భగవంతు నులించుట. —

చ. మునిపతి విష్ణువక్త్ర బిలమున్ విడనాడి యథాప్రకార మం
దు నిలిచి విశ్వమంతయును దోయమయంబుగ నుండఁ గాంచె నే
జనులును గానరామి మును సంశయమొంది శిశుత్వమొంది తన్
గని కృప మాటలాడిన యఖండతరాంగుని గాంచె విష్ణువున్. 902

సీ. న్యగ్రోధభూజశాఖాగ్రపర్యంకోర్ధ్వ భాగసంస్థితుని శ్రీవత్సవతుఁ
బీతాంబరుని జతుస్స్థితబాహుని బద్ధపత్రాయతేక్షణు భద్రమూర్తి
జగములనెల్లను స్వవశంబునందుండఁ జెలఁగువానిం జూచె శ్రీహరియును
దనచెంతకును వచ్చు ముని సంశయాత్మకు స్వముఖనిర్గతుఁ గృప వఱలఁగాంచి

ఆ. ప్రహసనమ్ముమీఱఁ బలికె; నోవత్స యెం,దుంటి వింతకాల ముదర మిద్ది
యస్తదీయమెకద యందు భ్రమించి యా,శ్చర్యమెల్లఁ జూడఁజాలినావె. 903

- ఉ. ఆరయ నాకు భక్తుడ వహార్యతపోధనరాశి వెంతయున్
ఘోరతరా ర్థి పైకొనుటఁ గుందితి మిక్కిలి డస్సితీవు నన్
జేరితి విట్టినిన్ను మునిసిద్ధుని విస్తితుఁ గాంచి మేలు చే
కూరఁగఁ బల్కువాడఁ గనఁగొమ్ము ననున్ గడు శ్రద్ధమీఱఁగన్. 904
- మ. అనునమ్మాటల నాలకించి మిగులన్ హర్షాంకరోమాంచముల్
తనరన్ జూడ నశక్యమై విమలరత్నస్ఫారహారంబు లొ
ప్ప నియంతృత్వము గన్నడం దగిన యప్పద్మాత్ము నీక్షించె న
మ్మునిదృష్టుల్ విమలంబు లై కరుణచేఁ బొంగారె నవ్వేళలన్. 905
- ఆ. ఒక ముహూర్త మిట్టులుండ నాదేవుని, దివ్యపాదయుగము దివిజసంఘ
పూజితంబు రక్తమును బూసి నట్లున్న, యంగుళులఁ జెలంగునద్ది తోచె. 906
- చ. కనుఁగొని మూర్ధమున్ దగులఁగాఁ బ్రణమిల్లి ప్రమోదగద్గద
స్వనమునఁ జేతులొగ్గి శ్రుతివాక్కుల నిట్లు నులించె విస్తయం
బున మది చేడ్పడంగ సురపూజ్య సనాతనుఁ గాంచుచున్; సురా
దినిఖిలసంస్తుతా! సకలదేవవిభూ! సకలార్తినాశనా! 907
- క. సురుచిరపంకజనేత్రా! శరణాగతు నన్నుఁగావు చాలఁగ దుఃఖో
త్కరమునఁ గుందినవాడను; సురవర! సంవర్తవహ్నిశుంభజ్జ్వాలన్. 908
- క. తపియించు చున్న వాడను, విపరీతాంగారవృష్టి భీతుడ నన్నీ
విపదంబుధిఁ దరియింపఁగఁ, గృహజేయవె లోకనాథ! కీర్తివిశాలా! 909
- క. పురుషోత్తమా! ప్రచండం, బురుతరమును నైనవాయు మోగి వీవఁగ నా
తురపడితిని దీనుడ నన్, గరుణింపుము దేవదేవ కంజదళాక్షా! 910
- క. నను నాదిత్యులు ప్రళయంబున నుద్రేకమున మిగులఁ బాలుచుఘనములున్
దనుతాప మందఁ జేసెను, గనఁజాలనుశాంతిఁగనుకఁ గావుము దేవా! 911
- సీ. తుత్తృప్త లొగి నన్ను శోషిల్లఁజేసెడు దుఃఖ మొందితి సుంత తోచకున్న
దితఁడు రక్షకుడని యెన్న నేరక యున్న వాడను నన్నుఁ గాపాడు మీశ;
యీచరాచర మెల్ల నేకార్ణవం బయ్యె నశియించె నన్నియు నాకివర్య
యీచింతకంతంబు నెఱుంగఁజాలక యున్న వాడ ననుంగావు వాసుదేవ;
- ఆ. నీదునుదరమందు నేఁ జరాచరమెల్లఁ, గంటి విస్తయంబుఁ గంటి మఱి వి
షణ్ణుడనయి యిట్లు చరియించుచున్నాడఁ, గావపయ్య నన్ను గమలనాభ.
- క. ఘోర మనాథారము సంసారము సంద్రంబునకును సరివచ్చెడు నో
వారిజనయనా! కడువం, గారాదు ప్రసన్నదృష్టిఁ గడలేర్పు ననున్. 913
- సీ. సురనాథ, సురరక్ష! నురసమాశ్రయ నీవు సుప్రసన్నుడవయి శుభము లిడుము
జగదోఘనాథ జగత్కారణమునకుఁ గారణ మన నీవ కావె దేవ

భూధరా' ననుఁగావఁ బూనుము సలిలసంవాస మధుప్రాణవాయుహరణ
కమలేశ త్రిదశేశ కరుణ రక్షింపుమీ; కంసకేశి ప్రముఖసురవైరి

తే. విదళనాదర మధురాఖ్యవినులపురని, వాస యదునందనా పరవారభయద
శతమఖానుజ యవ్యయ శక్రవినుత, నన్నుఁ గాపాడుమా సర్వనాథ చక్రి.

క. ధరణియు సలిలము హుతవహుఁ, డరయంగా ననిలుఁడు దివియన నీవెకదా
పరమేశ మనసు బుద్ధియుఁ, బరికింప నహంకరణము ప్రకృతియు నీవే. 915

నీ. సత్త్వాదులన నీవె జగదోఘబీజంబు నీవెకా పురుషుఁడనీవె పురుషు
కంఠెను త్తముఁడవు గావె; సర్వేశ్వరా యింద్రియసముదయ మీవె సర్వ
శబ్దముల్ విషయముల్ సరసిజాతా! నీవె సర్వదిక్పాలకుల్ సకలధర్మ
ములు వేదములు యజ్ఞములు నీవె యింద్రుఁడ వీవె శివుఁడవు దేవుఁడవును

ఆ. హవిసు హుతవహుఁడు యముఁడు కోణపుఁ డపాం
పతియు వాయు వర్ధనతియు నీశుఁ
డ వన నీ వనంతుఁడవు గణేశుఁడవు
షణ్ముఖుఁడవు రుద్రసమితి నీవే. 916

క. ఏతటి నాదిత్యవసు, వ్రాతము దానవులు యక్షవారము దైత్యుల్
వాతొఘము సిద్ధులు నన, నీతనువే యచ్చరలును నీవే కృష్ణా 917

క. తలఁపఁగ నాగులు గంధ, ద్వులు చారణవరులును బితరులును బ్రజానా
థులు మునులు మునిసమూహం, బులు నశ్వులు నన్యజాతిపుంజము నీవే. 918

క. ధరణిఁగలజీవకోటులు, పరమాత్మా! నీవె కావె పల్కు లిఁ కేలా
సరసిజభవుఁ డాదిగ గో, చరమగునది యెల్ల నీవె చక్రధర! విభూ. 919

తే. భూతభవ్యభవిష్యముల్ పురుషవర్య, నీవె సచరాచరఁబన నెగడుజగము
నీవె నీరూపమే తగు నీరజాక్ష, యరయఁ గూటస్థ మనువేర నవనియందు. 920

చ. నినుఁ బరమేష్ఠిలోనయిన నిర్జరపుల్ తెలియంగలే రనం
గను నిఁక నల్పబుద్ధు లెటు కందురొ నీదుమహత్త్వ మీశ్వరా
వినుతము శుద్ధ మవ్యయము విశ్రుతముం గనఁ దుల్య మెందులే
క నెగడునీస్వభావము తగం బ్రకృతికా మితిమీటి వర్తిలుకా. 921

ఆ. శాశ్వతంబనంగ సర్వత్ర వ్యాపించు, నది యనంగ వ్యక్త మనఁగరాని
దనఁగ నీదుతత్త్వమగుఁ దలపోయ నీ, శ్వరుఁడ వంబరంబు వరుస నీవె. 922

వ. శాంతంబనఁగ నీవెకదా మహేశ్వరుఁడ వజ్రుఁడ వవ్యయుండ విట్టి నిర్గుణుండ
వగు నిన్ను నెవఁడు స్తుతింపఁజాలు? ఇట్టి నిన్నుల్పబుద్ధిగల నేను వినుతించితి.
క్షమియింపుము. ఇవె నీకు నమస్కారము లని మూర్ఖుండేయుం డూరకుండె.

ఏబదిమూడవయధ్యాయము.

—ॐ విష్ణుమార్కండేయసంవాదము. ॐ—

- క. మునిపతి మార్కండేయుం, డనూనభక్తిన్ నుతింప సంబుజనాభుం
డనుకంప నిట్లు పల్కెను, ఘనగంభీరోక్తు లొప్పఁగా నమ్మునితోన్. 924
- చ. మనమున నెద్దికోరెదవా మానివరా! వచియింపు మేది నీ
కు నొసఁగవచ్చునో యదియుఁ గూర్చి నొసంగెద సంచు బాలుడై
తనరు మహాత్ముఁ డిట్లు కృప ధర్మము వర్ధిలఁ బల్కు నాలకిం
చి నియతిఁ దద్గతాత్ముడయి శ్రీపతితో వచియించె ప్రితితోన్. 925
- చ. తెలియఁగఁగోరువాడ నిట ధీరవరా! భవదీయమాయ ని
మ్ముల భవదీయసత్కృపను బొల్పెడు నీస్మృతి యిట్లై యుండఁగా
వలయును లోనవర్తిలుచు బాహ్యమునన్ గనరాక యుందు వో
యలఘుచరిత్ర! నీదగు మహాత్మ్యము నేఁ దెలియంగఁగోరుదున్. 926
- తే. ఇంచె శిశురూపమున నిండి యెసఁగుచుండి
నట్లు కనఁబడుచుండియు నఖిలజగము
నాత్మ కుక్షీని నిడుకొనినట్టిసీదు
చరిత్ర మెల్లను వినఁగ నాస్వాంత మలరు. 927
- చ. తనువున నీచరాచరము దానవసూదన! యుండ నేల? నిం
క నిచట నెంతదాఁక నిటు కన్తుశిశుత్వము నూనియుండఁగా
మనమునఁ గోర్కొయో వినఁగ మానస ముత్సుకతం గనెన్ విభూ!
వసజదళాక్ష! యీచరిత్ర వారక తెల్పు మపారసత్కృతన్. 928
- క. చింతింప నలవిగాకయె, వింతగఁదగు నేను గన్న విపులజగం బో
చింతామణి యెఱింగిపుము; సంతోషముఁ గనుదు నన్న సర్వేశ్వరుఁడున్. 929
- చ. మునిపతి నూఱడించుచుఁ బ్రమోదమునన్ వచియించె సాటిగా
ననితనతేజమెల్ల మునినాథుని గప్పఁగ దేవవర్యులున్
గనుఁగొనలేరు నాదగునఖండమహాత్మ్యము సత్య మిద్ది యై
నను గృప నీకుఁ జెప్పెదను నాదుప్రవృత్తివిధంబుఁ జక్కఁగన్. 930
- సీ. ఏటికి జగములనెల్ల సృజింతునో వినవయ్య నీవనఁ బితరులందు
భక్తిగలాఁడవు పరమాత్ముడ నగునన్ శరణంబు నొందితి వరయఁ బాత్రుఁ
డవు వినంగను యోగ్యుడవు గాననే నన్నుఁ గనుఁగొనఁజాలితి వసఘ! బ్రహ్మ
చర్యప్రభావ మీచందమునం దగు పిను మింక నారమ్ము లనఁగఁబరఁగు
- తే. జలము లీసంజ్ఞచేసితిఁ జాలకాల, మునకుఁబూర్వమె నేజలముల వసించు
కతన నారాయణుండనఁగను బరఁగుదు, నామ మద్దియె ప్రఖ్యాతమోమహాత్మ్య
- క. చ్యుతిలేదునాకు నేళా, శ్వతుఁడను నేనే విధాత్మశబ్దముచే నీ

క్షీతిః బిల్వబిందుడు సర్వము, మృతి నొందఁగఁజేయువాడ మించెడువేడ్క

క. నేనే విష్ణువు బ్రహ్మయు, మానీ దేవాధిపతియు మహనీయుండై
గానంబడు యముఁ డాయీ, శానుం డర్థపుఁడు సోమసంజ్ఞాఁడు నేనే. 933

సీ. కశ్యపుం డనుమానికాంతుఁడు ధాతృవిధాతలు యజ్ఞంబు తలఁప నేనె
యగ్ని వక్త్రము క్షీతి యంఘ్రులు చంద్రార్కు లక్షులు శీర్ష మీయంబరంబు
దిక్కులు శ్రోత్రముల్ దివ్యజలంబులు స్వేదసంభవములు నాదనవయ
ఃములు వాయువు నాదు వపువు నాదేహతత్త్వం బిదె; లోకసంస్థాపనార్థ

ఆ. మాత్తదక్షిణలను ననువొందునట్లు య

జ్ఞములు శతము లేనె చక్క నొనరి

చితిని వేదవిదులు చెలఁగి నన్నే దేవ

యజనమందుఁ గూర్తు రర్చనముల.

934

చ. ధరణిపతుల్ సురేంద్రపురతల్లజమందు సుఖింపఁగోరి య

ధ్వరముల నన్నుఁ గొల్తు రొగి వైశ్యులు స్వర్గజగీషువుల్ నిరం

తరము సవంబులన్ నను ముదంబును బొందఁగఁజేయుచుందు రో

వరముని మేరుమందరవిభాసురమై యసమానకీర్తిచేన్.

935

క. జలధిచతుష్కముచే నిమ్మన నొప్పెడు భూమిభాగమును శేషుఁడనై

లలిఁ దాల్తు నేనె యీభూస్థలి వారాహాంగ మూని జలముల మునుఁగన్. 936

ఆ. ఉద్ధరించితి బాడబాహ్వోగ్రవహ్ని

నగుచు నభిజలంబుల ఛమరఁ ద్రావి

సమయ మొదవిన విడుతు వక్త్రము తలంప

బ్రహ్మమగు బాహువులగు క్షీత్రంబు నాకు.

937

క. ఊరువులు వైశ్యులగుదురు, చారుతరాంఘ్రులుగ శూద్రజాతి పాలుచుఁజూ

ధారణిదేవా! వినవ,య్యా! రమ్య చరిత్ర మిద్ది యగు సుఖదంబౌ. 938

తే. సొరిది ఋక్సామములు యజుస్సును మఱియు న

ధర్వమనువేదములు నాల్గు తగ మదంగ

సంభవంబులె ప్రలయంపు సమయమందుఁ

జొచ్చు నన్న విచ్యుతిలేక శోభిలుఁజుము.

939

క. యతమతులు శాంతిపరములు, సతతము నాయందె మదిని జక్కనిలుపు నా

యతులెల్ల నన్నె చొత్తురు, చ్యుతకోపు ద్వేష మెడల నొప్పెడుసుమతుల్.

తే. విగతసంగులు వీతకిల్బిషులు శాంత

ధనులు నిరహంక్రితులును దత్త్వమునె చింత

చేయుసుకృతులు నన్ను నంచితవిధులను

బూజచేయుదు రుపలబ్ధిపుణ్యులగుట.

941

సీ. సంవర్తకంబనఁ జనెడుజ్యోతిస్సేన సంవర్తకంబను జ్వలనుఁ డేన
సంవర్తకుండను సరసిజసఖుఁ డేన సంవర్తకుండను శ్వసనుఁ డేన
తారకాకృతి నభస్థలమునఁ గన్పడు తేజస్సులెల్ల సందీప్తమామ
కాంగజరోమకూపాళి యంచెఱుఁగుము రత్నాకరములు సరస్వదాళి

తే. నాల్గుదిక్కులు నావసనంబు శయన
నిలయము లటంచు నెఱుఁగుము నిర్మలాత్మ
కామమును గ్రోధమును హర్ష మామెయి భయ
మోహములు నాదురూపముల్ పూన్కి నెఱుఁగు.

942

క. అవియివి యనఁగా నేటికిఁ, భువి దివిగల వస్తుజాలములు నాతనుసం
భవము లని యెఱుఁగు మోమా,నివరా! సర్వంబు నందు నేనే యుందున్. 943

క. నరు లేశుభకర్తంబు నొ,నరుతురొ తత్తుల్యకమయిన ఫలఘ్నాను గాం
తురు సత్యదానతపములు, పరమశుభాహింస జంతువారం బందున్. 944

క. తనుధారులెల్ల నాదగు, పనువున వర్తిల్లువారు బ్రాహ్మణమానీ
విను విజ్ఞానము నాచే,తనె యభిభూతంబుగాఁగఁ దత్తఱపడుచున్. 945

క. తిరుగుచునుందురు స్వేచ్ఛం, దిరుగం జాలరు సమగ్రదివ్యరుఖములన్
ధరణీదివిజులు వేదో,త్కరముం బరియించి శాంతకమాత్ములునై. 946

క. జితకోపు లగుచు నన్నే, గతియని కాంతురు; కుతంత్రగణముల నెల్లం
బ్రతిదినముచేయు దుష్టన,తతి నన్నుం బొందలేదు ధారణిదివిజా. 947

క. అతిలోభులు కృపణులు స,న్నతికూన్య లనాచ్యులు నగుమానవులకు నీ
వితతఫల మబ్బ దింక స,త్కృతులకు నీఫలము లబ్బు నెల్లవిధములన్. 948

చ. అతిశయమూఢతం జెలఁగునట్టి నరాధము లీఫలంబులన్
శతజనులందుఁ బొందఁగను జాలరు మోసపుయోగు లట్లె యు
న్నతిఁ గనఁజాల రెత్తఱిని నాదగునాజ్ఞను బొల్పుధర్మసం
తతికిఁ గొఱంతగల్గునో యధర్మము నెక్కొనఁజూచునో ధరన్. 949

ఆ. అట్టితరుణమందు నాత్మరూపంబున, నేసృజించు చుందు నీసురారు
లమరవరులచేత ననిఁ బడఁజాలరు, హింసయందు రక్తి యెక్కువగుట. 950

క. లోకంబున రాక్షసులని, యేకరణిని నీడులేక యెల్లయెడలఁ దా
రే కడు నధికుల మనుచున్, భీకరులై పుట్టువారు పృథుబలు లగుచున్. 951

క. నేనుం దత్సమయంబున, సూన్యతరతులై చెలంగు సుజనులదౌ సం
తానమ్మున నాయాత్మను, బూని సృజింతున్ నిజంబు మునిజననాథా. 952

చ. మనుజుత నొంది దుష్టజనమండలి నెల్ల శమింపఁజేయువాఁ
డను దితిపుత్రసంతతిఁ గడంగి నశింపఁగఁ జేయఁబూనునా

- కనుచరులై చరింప దివిజావళి సద్దితిజాలినిన్ భుజం
గనికరమున్ మనుష్యులను త్కృష్టిం బుట్టంగ జేయువాడఁ జూ. 953
- తే. మఱియు గంధర్వముఖుల జన్తంబు గనఁగఁ
జేయువాడను; వారిసహాయమొప్పు
దుష్టరాక్షసవితతిని దోర్బలమునఁ
బొడవడంగఁగ జేయుదుఁ బో మునీంద్ర. 954
- క. ఎత్తఱిఁ గార్యము పొసఁగునొ, యత్తరుణంబుననె దేహ మనుకూలముగాఁ
జిత్తమున నెంచి తాల్తును, సత్తమ! నాయాత్మ యెరఁగు సమయానుసృతిన్.
ఆ సర్వభూతములను సర్వకాలం జేను, నిండియుండుఁ గాని నేనెఱుంగఁ
బడ న దెవరిచేతఁ గడఁగి న న్నెల్లలో, కముల భక్తజనులగణము ప్రీతి.
క. ధ్యానింతురు పూజింతురు, మానీ! నాయందుఁ జొచ్చి మదిఁ గ్లేశం జే
మేని గనినాడవో యది, యశా నీయభ్యుదయమునకె యనఘమనీషా. 957
- సీ నాకుక్షిలోఁ జొచ్చి నానావిధాకృతు లగుప్రాణులను గంటి వవి మదాత్మ
లనియె యెఱుంగు మదాత్మయు భూతభావన మంచు నెఱుంగుము బ్రాహ్మజేంద్ర
నారాయణుం డనునామంబు నాకగు శంఖంబు గదయును జక్రమును బ్రి
యములగు దివ్యాయుధావళి సుమ్ము యుగంబులు వేయి యేకాలమునకు
తే నిండు నందాఁక నాదునుద్దండమాయ
విశ్వమంతయు నావృతి వెలయఁ బవ్వ
ళింతు మానీంద్ర! యీవిధి సుతకాల
మిట్లు పుత్తును ధ్రువ మంచు నెఱుంగవయ్య. 958
- క. శిశురూపంబును దాల్చితి, నశిశువు నేనయ్యు నిప్పు డబ్జజానకుఁ గూ
డ శరణ్యుడ నన్నెఱుంగఁగ శక్యమే యేరికై న త్కృసురమానీ. 959
- చ. మునుపు విరించిరూపమునఁ బొల్చినయేనె వరంబు లిచ్చినాఁ
డను గద నీకు నీస్తుతికడంగి మహాప్రమదాత్ముఁ జేసె నన్
గనుకనె చావులేక యిటు గాంచఁగఁ గల్గితి వీలయంబునన్
నను మునివర్య! సృష్టియు వినాశిత మయ్యెఁగదా తలంపఁగన్. 960
- ఉ. నాదు వరప్రభావమున నప్తజగంబులనుండి వెల్వడం
గాఁ దగు శక్తి నందితివి కానఁ గనంబడఁ జేసినాడ సొం
పేది జగంబు లన్నియును నీయెడ నాదగు కుక్షి నిల్చె నో
భూదివిజేంద్ర! నాయుదరముం జొరఁజేసితి నిన్నుఁ ప్రీతిచేన్. 961
- చ. కనుకనె సర్వలోకములఁ గాంచఁగఁ జాలితి విస్తయంబునుం
గనియు యథార్థ మిద్ది యని గ్రక్కున నెన్నఁగ లేక యున్న ని

న్నును వెడలించినాడను గనుంగొనినంతయె చాలునంచు నో
మునివర! యున్నదున్నయటు పోలంగఁ జెప్పితి నీవెటుంగఁగఁ. 962

సీ. నాయాత్మ నెటుంగంగ నాయాదితేయుల కైన దై తేయులకైన శక్య
మేగాదు కావున నెటుంగఁజాలఁడు బ్రహ్మ బ్రహ్మనివర! స్వేచ్ఛ వఱలఁ దిరుగ
వయ్య; లోకపితామహాఖ్య గన్నయజుండు మేల్కొనునంతన మించుశక్తి
నేనె భూతంబుల మానక సృజియింతు నాకసంబును బృథ్వీ ననిలుఁ దేజ

తే. మును బయస్సుల నింక నీభూతలమునఁ
గలుగుస్థావరజంగమంబులను బూన్కిఁ
బుట్టఁజేయుదు నని పల్కి మురహరుండు
మరల నిట్లని పల్కె నచ్చకానిఁ గాంచి. 963

తే. యుగసహస్రము పూర్ణమై యొప్పె నప్పు
డబ్బగంభీరరవమున నచ్యుతుండు
మునివరా! యన్నిమిత్త మీవు నను నుతులఁ
దనిపినాడవొ వాస్తవార్థంబు తెలియ. 964

క. దానికిఫలముగ వరమును, మానసమున నెన్ని కోరు మన్నించెద ని
ద్దే నీ కిచ్చెద వరమును, మానీ! దేవాళియందు మద్వరశక్తి. 965

క. ఆయుష్షంతుఁడవైతివి, నాయాశ్రితులందు మేటివైతివి మఱియు
నాయాజ్ఞ మరలఁ గని దీ, ధ్వాయువు దేవతల మించి యలరుము సతము. 966

చ. అనిపలుకుల్ వినంబడినయంతనె మోదము పొంగఁగా జనా
ర్థను మరలం గనుంగొని శిరస్సు పదంబులు సోఁక మ్రొక్కి యి
ట్లనియె మృకండుసూనుఁడు మహాత్త! పరాత్పర! నీదురూపముం
గనితిని మోహ మెల్లఁ దొలఁగం బొడఁగాంచితి జ్ఞాన మీయెడఁ. 967

క. నీతనువు గానఁబడఁగా, నీతటి విజ్ఞాన మొదవె యిదిసత్యం బో
ధాత్మవినుతపాదాంబుజ, శ్రీతరుణీనాథ! యనుచుఁ జిత్తము పొంగఁ. 968

క. పలికె మరలఁ దేవా, ఖలహరణా! యిట్లై నాకుఁ గనఁబడుచుండఁ
లలిఁ గోరువాడ; లోకం, బులకుఁ హిత మొదవ నించె మూర్తి నిలుపుమా

క. నానాభావమ్ములు చ్యుతి, గానఁ నీదివ్యతనువుఁ గనఁబడఁజేయం
గా నేఁ గోరెద; మఱియు, శ్రీనాథా నాదుకోర్కిఁ జిత్తంబందు. 970

సీ. అవధరింపుము శైవులైన భాగవతులకును, వైష్ణవులకును ఘనతరముగ
జరగువాదములను సమయఁజేయంగ నీపురుషోత్తమక్షేత్రమున వినిర్మ
లమయి పుణ్యంబయి యమలఫలప్రదంబయి యొప్పునిచ్చోట హరునియాల
యంబుఁ గట్టించెద హతపాతకా! నీదుస్థానవరంబున శంకరుఁ బరు

- తే. నేఁ బ్రతిష్ఠచేయ నెంచెద నద్దాన, నేకమూర్తులగుచు నెసఁగుమిమ్ము
హరిహరులను గాంచి యఖిలమనుష్యులు, జ్ఞానసిద్ధిఁ గాంతు మానివంద్య. 971
- క. అనిపలుక మానివర్యునిఁ, గని శ్రీహరి యిట్లుపలికెఁ గారణుడై లో
కనికరనాథుండై తగు, పినాకిలింగంబు నిగమవేద్యము శుభముక. 972
- క. పలువిధములై నభావం, బులు శాంతిం బొందుకొఱుప మునివర నాయా
జ్ఞులఁ బూని శివాలయమును, జెలువొప్పఁగఁ గట్టవయ్య శీఘ్రమ యిందుక. 973
- క. దాని ప్రభావమ్మున నో, మానీ! యక్షయము మానిమండితము మహా
మానితము నై నశంకరు, స్థానమునక నిల్పు మీపు సంతత మెలమిక. 974
- క. హరునిక సంతాపించిన, మురహరునిక నన్నుఁగూడ ముదమున స్థాపిం
చి రహిం బూజించిన య, ట్లురుఫలముం బొందుమర్త్యుఁ డోమునినాథా. 975
- క. *మాయిరువురకుక భేదం, బేయెడలక లేదుసు వ్వుహీనమతీ! మా
యాయిర్వురభావము లా, మ్నాయవిధిక దలఁప నేకమని యెఱుంగనగుక. 976
- క. ఒకత త్వమై ద్వివిధముగా, నొకకార్యముకొఱుకు జేయనొప్పు ద్వివిధమై
సకలజ్ఞఁ డొకఁడె రుద్రుం, డొకఁ డతఁడే విష్ణు వాతఁ డొగి రుద్రుఁ డనక. 977
- క. అనిలాకాశములకువలె, వనజాక్షమహేశ్వరులకు వఱలదు భేదం
బని యెఱుంగవయ్య జ్ఞానం, బున నొప్పనివారు మందబుద్ధులు జగతిక. 978
- క. గరుడధ్వజుండై త్రిపురా, సురహరుఁడగు త్ర్యంబుఁ డనుచు సొంపుగ నెఱుంగం
బరికింపంగను జాలరు; వరమానీ! నీదునాఖ్య వర్ధిల్లంగక. 979
- నీ. నిర్మింపుమీ దయానీరధి శంకరు నాలయంబున నిందు నమలభక్తి
దేవదేవునకు నుదీచిని దీర్ఘంబుఁ బావనజలపరిభాసురంబు
ద్రవ్వింపు మద్ది మార్కండేయతీర్థ మంచవనిఁ బ్రఖ్యాతమై యలరఁగలదు
పాపప్రణాశనపటుతర మగు నది తపనశీతాంశు లెందాఁక నుందు
- ఆ. రంతకాల మద్ది యక్షయముగ నుండు, ననుచు నామృకండుతనయునకును
దెలిపి మురహరుండు తీవ్రగతిం దిరో, హితత నొందె నందె యతులశక్తి. 980

ఏఁ బ ది నా ల్ల వ య థ్యా య ము.

— పురుషోత్తమక్షేత్రయాత్రావిధి. —

చ. అని పరమేష్ఠి తెల్పుచు మహర్షులఁ గాంచి వచించె నిట్లు లో
మునివరులార! క్షేత్రవరముక వినిపించితిఁ బంచతీర్థపా

* నావయోరంతరం కించిదేకభావో ద్విధాకృతౌ, యో రుద్రస్స స్వయం విష్ణుర్వ్యోమస్స
మహేశ్వరః, ఉభయోరంతరం నాస్తి పవనాకాశయోరివ. 65 అని మూలము.

- వనచరితంబు స్నానవిధి వారక తెల్పెద వానియందు ము
న్గిన నగునత్ఫలంబు హరికేవలభక్తిని దాన మిచ్చినన్. 981
- క. కలుగుఫలంబును దేవుని, లలిం గాంచినఁ గల్గుతత్ఫలంబును మీకుం
దెలియం బల్కెద వినుడి, యలఘుతరంబైనభక్తి యాత్రకుఁ జనుచున్. 982
- సీ. తొలుత మార్కండేయ లలితతీర్థంబున నుత్తరముఖుడయి యొప్పుశ్రద్ధ
స్నానము చేయఁగాఁ జను మూడుమాటులు మంత్ర మియ్యది పరమమ్ము చెప్పఁ
దగును “సంసారమ౯ దారుణసాగరమగును బాపగ్రస్తు మతివిహీను
భగ నేత్ర భేత్తవై పరఁగుశంకర నన్నుఁ గాపాడుమా నమస్కారములను
తే. జేయువాడను శాంతుడు శివుడు సర్వ
పాపహరుడును నగు నుమాపతికి వంద
నము లొనర్తు” నటంచని స్నాన మొప్పు
జేయవలయును దాననే సిద్ధి గలుగు. 983
- క. మనుజుండు నాభిమాత్రం, బనఁ దగు జలమందు మున్గి నర్ప విధిని దే
వనికరము మునులఁ దృప్తిం, గనఁ జేసి తిలోదకములఁ గడఁగి పితరులన్. 984
- ఆ. తృప్తి గనఁగఁజేసి యితరుల సంతృప్తి, నందఁజేయవలయు నట్లు విధియు
తముగ స్నాతుడగుచు నమలవిధానంబు, తనర నాచమించి త్రినయను శివు.
- క. సేవింప నాలయమునకుఁ, బోవలయును; మూడుసార్లు భూతపతికి భ
క్త్యా వేశమునఁ బ్రదక్షిణ, మేవిధమునఁ జేయఁ దగునొ యెఱిగి విధిగతిన్.
- క. ఓనరించి మూలసూత్రం, బునఁ బూజించియె మృకండు మునిసుతు నీశు౯
గనఁబోయి యఘోరం బనఁ, జను మంత్ర ముచ్చరించి చక్కనిభక్తిన్. 987
- ఆ. మ్రొక్కి కరుణఁ బూను నక్కరణిని జేయ, వలయుఁ “ద్రిణయన శశిలలితశీర్ష
వందనములు నీకు వరుస నొనర్తును, గామహరణ నన్నుఁ గావు మీశ”. 988
- క. అనుమంత్ర ముచ్చరించుచు, ద్రినయను బూజింపవలయు దేవునివలెనే
మునితీర్థంబున మునుఁగుచు, వినాయకునిదండ్రు జూడ వితతాఘంబుల్. 989
- క. విలయంబునొందు మఱియుం, గలుగును హయమేధశకకరణఫలమ్ముల్
విలసిల్లెడు శివలోకమున లలి౯ నివసింపఁ గలఁడు నరుఁ డతఁ డెప్పుడున్. 990
- క. అందుఁ బ్రళయంబుదనుకం, బొందుచు సుఖసంతతులను భూలోకముఁ జే
రం దాఁ జను దెంచును మఱి, యిందు బహుశ్రతుఁడుగాఁగ నెసఁగు౯ సతమున్.
- క. శాంకరయోగంబున నే, శాంకుని ప్రీతికిని బాత్తుడయి ముక్తుండా;
సంకటహరమై కల్పక, సంకాశంబైన వటుకుజంబును గనుచున్. 992
- వ. ప్రదక్షిణత్రయం బొనరించి నిరుపమభక్తిచే “ఓం నమో హ్యాసరూపాయ
మహాప్రళయకారిణే, మహాద్రస్తోపవిష్టాయ న్యగ్రోథాయ నమోఽస్తుతే” అను

- మంత్రంబు జపించుచు బూజింపవలయు మఱియు. 993
- క. హరి కాయతనంబపు నిర్జరుండపు కల్పంబుతఱిని సమధికమహిమో
త్కరుండపు వటరాజము నా,గురుపాపగణంబు నీవు కూల్పు నతి యిదే. 994
- చ. అని వచియించి భక్తిమెయి నావటవృక్షము భక్తి గొల్పినకా
జను క్షణమాత్రం బాపములు సర్పమునుం గుబుసంబు పాయురీ
తిని మునివర్యులార! యల దివ్యమహిజముఛాయ నిల్పునా
మనుజుని బ్రహ్మహత్యయును మానును బీడ యొనర్ప భీత యై. 995
- చ. ఇతరము లైనపాపముల నేటికి జెప్పుగఁ గల్పవృక్ష మకా
వితెమహాఖ్యఁ గాంచి పృథివీసురతేజము నిండియుండఁ గృ
ష్ణతనువునుండి యుద్భవము సొంపుగ నొంది వటాఖ్యవిష్ణు వు
న్నతగతి నొప్పుఁ దద్విసతి నాకసుఖంబుల నీయఁజాలెడుకా. 996
- తే. రాజసూయాశ్వమేధసత్కృతుసహస్ర
ఫలము నీఁజాలు; మానవుఁ డెలమి దానిఁ
గొలిచి వంశము నభివృద్ధి వెలయఁజేసి
విష్ణులోకము నొందు భూవిబుధులార. 997
- మ. వినతాసూనుని గృష్ణ ముం దలరు నావిభ్రాజమానాంగుఁ బ
క్షినికాయాధిపుఁ గొల్పి వందనములం జేయంగఁ బాపాఘముల్
చనుఁ జూర్చంబయి విష్ణుపత్తననివాసం బొప్పుఁ బక్షింద్రునికా
ఘనమా నవ్వటభూజముకా గని తగంగా నవ్వలకా భక్తితోన్. 998
- క. పురుషోత్తము సంకర్షణుఁ, దరుణీమణినికా సుభద్రఁ దాఁగను మనుజుం
డురుతరపరమపదంబున, కరుగుకా ధ్రువ మిద్ది యోమహామతులారా. 999
- సీ. విష్ణ్వాయతనమును వెసఁజొచ్చి ముమ్మాలు లటఁ బ్రదక్షిణ మొప్పునట్లు సల్పి
సంకర్షణాఖ్యుని సాధుమంత్రంబున భద్రాంబికను పూజఁ బరమకరుణఁ
బూనఁగాఁ జేయు టొప్పును; మంత్ర మెట్లన “హలధరా శ్రీరామ లలితచిత్త
నీకు వందనముల నే నొనరింతును ముసలాయుధా! నతిప్రంజము లివె
- తే. రేవతీకాంత! భక్తవరీతపార్శ్వ
బలవదగ్రా! మహీధర వాసుదేవ
పూర్వజ! ప్రలంబసూదనా పురుషవర్య
కాపుమా నన్ను” ననుమంత్రగణము పఠికి. 1000
- సీ. దేవు నజేయుని ద్రిదశార్చితుని వెండికొండఁబోలినతను వుండువాని
జంద్రునికన్నను జారుతరంబైన యాననమ్మున సొగనైనవాని
నీలాంబరంబును నెమ్మిఁ దాల్చినవాని సత్కణావికటమస్తకుని హాలిని
నతిశయబలుని నాయతకుండలై కవిభూషితశ్రవసుని బూజ్యతముని

- తే. రాహిణీయుని భక్తి నారాధనములఁ
దనుపుభక్తుఁడు వాంఛితతతిని బొందుఁ
బాపనిర్ముక్తుఁడగుఁ జక్రిపదము నొందుఁ;
బ్రళయకాలంబు దాఁక నాపదవి నుండి. 1001
- క. తనపుణ్యము క్షయమగుడున్, మనుజులలోకమునఁ బుట్టి మానితయోగీ
శునిసంతతిఁ బెంపొందుచు, ననునమవేదాళియందు నధికప్రతిభన్. 1002
- క. కని శాస్త్రంబుల నేరిచి, మునులా రా! యందు మిగులఁ బూజ్యతఁ గని ము
క్తిని బొందు దుర్లభం బై, నను ముక్తియుఁ గరగతంబ నాబడుఁ జొండి 1003
- క. ఈరితి వాలిని బూజల, గౌరవ మేపారఁ దన్ని కమలాక్షుని దే
వారాధితపదపంకజ, శ్రీరమణుని దేవదేవు నేసింఁక దగున్. 1004
- తే. ద్వాదశాక్షరమంత్రంబుఁ దలఁచుకొనుచు
హరిని బూజింపవలయు; నాయమలమంత్ర,
రాజమునఁ బురుషోత్తమా రాధనంబుఁ
జేయునాతఁడు ముక్తిని జెందు నిజము. 1005
- తే. యోగులును సామగులు నెట్టియు త్తమగతి
నొందువారలొ తద్గతి నొందు ద్వాద
శాక్షరము జపించి శ్రీహరిని బూజ
చేయునాతఁడు మిక్కిలి చెప్పనేల. 1006
- క. ఆమంత్రముచేతనె యతి, మానుషునిన్ లోకగురుని మాధవుఁ గృష్ణున్
గోమలదేహుని భక్త్యుద్దామత నేవించి ప్రీతుఁ దగుఁ జేయంగన్. 1007
- సీ జయజయ శ్రీకృష్ణ జయ జగన్నాయకా జయ పాపసంఘనాశన ప సాత్త
చాణూరకేశిఘ్న జయ కంససంహార జయజయ పద్మసంఘదనునేత్ర
చక్రగదాధరా జయ నీలజీమాతసదృశదేహచ్ఛాయ జయమహాత్మ
సర్వసుఖప్రదా జయ సర్వసంపూజ్య జయజయ సంసారసాగరభయ
- తే. హరణ! విష్ణూ పరేశ జయ మహనీయ, వాంఛితప్రద జయజయ వాసుదేవ
భూరిసిస్సారఘోరసంసారసాగరంబు బహుదుఃఖభేనయు క్తంబు తలఁప. 1008
- క. అతికోపగ్రాహకుల, మతిరౌద్రము విషయజలమహాప్లవమయమున్
వితతామయభంగావిల, మతిమోహావర్తఘోర మది లక్ష్మీశా. 1009
- తే. అట్టిసంద్రంబునన్ మున్గినట్టివన్నుఁ, గావుమా పురుషోత్తమా కడుజవమున
ననుచు దేవేశు వరదుని నఖిలభక్త, వత్సలుని సుప్రసన్నుఁగా వరుసఁ జేసి.
- సీ. పాపాఘనాశనుఁ బరమదైవము సర్వకామఫలప్రదుఁ గంజపత్ర
నయనుఁ బీనాంసుని నారాయణుని గృష్ణు బాహుద్వయుని భూరివత్సుఁ బీత

వసనుని శుభతమవక్త్రుని శంఖచక్రగదాభిభూషితకరుని బరుని
ముకుటాంగదైకవిభూషితు సర్వలక్షణయుక్తు వనమాలికావిభూషి.

తే. తుని బరాత్పరు దర్శించి మనుజుఁడు తమి
నంజలింబట్టి సాష్టాంగమైన వంద
నము సమర్పింప హయమేధ సుమహితఫల
ములను వేయింటినిం గాంచు బలుకు లేల.

1011

క. ఘనతీర్థరాజములలో, మునిగి యటన్ దానపూగములఁ జేసినచోఁ
గనునో యేఫలమును దా,నిని బొందు నరుండు కృష్ణునిన్ దర్శింపన్.

1012

తే. ఋమరత్నమ్ములన్ భవ్యభర్త రాశి, నొసంగ నేఫలమిచ్చునో వెన నుపేంద్రు
దర్శనంబున వందనతతుల నట్టిఫలముఁ గల్గును మునులార భవ్యులార.

1013

సీ. సర్వవేదంబులఁ జక్కఁగాఁ బఠియింప సర్వయజ్ఞంబుల సవిధిఁ జేయఁ
గలుగుఫలంబు శ్రీకాంతుని దర్శించి మ్రొక్కినఁ గలుగు నిమ్ముల సుభక్తి
సర్వదానంబుల సకలవ్రతంబుల నియమంబులన్ గల్గునియతఫలము
శ్రీకృష్ణు దర్శించి శిరముసోఁకఁగ మ్రొక్క దప్పక కల్గు నోధన్యులార

తే. యుగ్రతపముల విధియుతి నొగి నొనర్పఁ
గలుగు నేఫల మది కృష్ణు గాంచి మ్రొక్క
గలుగు; బ్రహ్మచర్యంబుఁ జక్కఁగను బూనఁ
గలిగెడుఫలంబు లెల్లను గలుగుదాన.

1014

క. స్మృతి పలుకునట్టివిధమున, జతనముమీఱంగ నియమసంతతిఁ బూనన్
మతి నెంచుగృహస్థుండే, వితతంబగు ఫలమునొందు విష్ణుని జూడన్.

1015

క. నతు లొనరింపఁగఁ దత్ఫల, మతిశయముగఁ బొందు; వనమునందు వసింపన్
మతిఁగొను వానప్రస్థుఁడు, హితమతి తత్ఫలము గాంచుఁ గృష్ణుని గొలువన్.

ఆ. శాస్త్రవిహితమైన సన్న్యాసమున నెట్టిఫలము గలుగఁగలదో బలభిదనుజు
దర్శనమున నతుల దానిమించినఫలములను గాంచు నరుండు పలుకనేల.

1017

మ. పలుమాటల్ వచియింపనేల గురుతన్ భాసిల్లు శ్రీకృష్ణు ని
మ్ముల దర్శించుమనుష్యసంత హిమమున్ బూనికన్ నుతింపంగ శ
క్తులు గన్నట్టరు ముక్తి యాతనికిఁ జేకూరున్ మహాపాపరా
సులు తోడ్పొంద నొలంగు సంపదలు సంశోభిల్లు నెల్లప్పుడున్.

1018

ఆ. సర్వసద్గుణములు సర్వకామంబుల, వానియందు నెప్పు వఱలుచుండు;
దివ్యకాంతితోడఁ దేజరిల్లు విమాన,మెక్కి కులము నిరువదొక్కటిఁ దమి.

1019

క. తా నుద్ధరించి కమలా,జానిపురిం బొందు నందు శతసంఖ్యలుగాఁ
బూనిక సుఖములఁ బొందుచు, జానుగ సురసన్నుతుఁ డగుఁ జక్రి విధమునన్.

క. మరలన్ నరలోకంబున, ధరణీసురవర్యునింటఁ దాఁ జనిఁ గనిమ

- త్సరహీనుఁ డగుచు ధర్మోత్కరముల దత్తుండు వేదకాండవిదుండున్. 1021
- క. తనధర్మమందు నిరతుం, డనుపమశాంతుండు దాంతుఁ డఖిలహీతుండున్
వనజాక్షుభ క్తుండును నై, వినయజ్ఞానముల మిగులఁ బెంపొంది కడున్. 1022
- ఆ. పరమపదము నొందు; భవ్యమంత్రంబున, భక్తవత్సలతను భాసిలు జగ
దంబికను సుభద్ర నర్చింపఁ దగు నను, స్కారములను వినుతిపమితి భక్తి.
- క. ఒనరించి కృతాంజలియై, వినయముచెలువార నిట్లు వేడందగు వే
దనుతా దేవీ సర్వం, బురనుండెడు శక్తి నీకుఁ బొల్పునుగాదే. 1024
- తే. సర్వశుభముల నొసఁగు సచ్చక్తిఁ దనరు
దానపుకదా మహాదేవి దీను నన్నుఁ
గావుమా యంచు భక్తిచేఁ గంజనేత్ర
నంబఁ గాత్యాయనిక వేడ నగును జుండి. 1025
- సీ. ఈరీతిగా సకలేష్టదాత్రిని జగద్దాత్రిని హరిసహోదరిని వరద
నాసుభద్రను గొల్చి యమలంబుఁ గామగమును నౌపిమానంబునను ముదమున
విష్ణుపురంబును వేడుకఁ జేరు నాభూతసంప్లవమును బురిని నచట
నివసించి మరల నీభువియందు జన్మించి వేదవేదాంగాళివేత్తయగుచు
- తే. విష్ణుయోగంబు నొంది యేవెఱపు లేక
ఘోరసంసారబాధలఁ గుండ కెలమి
మోక్షపదమును బొందు నో మునివరేణ్యు
లార యనిఁల్కి మఱియు సంభోరుహజని. 1026

—♦—
ఏఁబదియైదవ యధ్యాయము.

—ॐ నరసింహపూజావిధానము. ॐ—

- క. ఈరీతిం బలకృష్ణులఁ, జారువిలోచన సుభద్రఁ జంచద్భక్తిక
గోరిక నేవించినచో, భూరితరంబైన ధర్మమును నర్థంబున్. 1027
- ఆ. కామమోక్షములను గడువడిఁ బొందును; దేవతాలయంబు భావితాత్ముఁ
డగుచు వెడలి దాని కతిభక్తిఁ బ్రణమిల్లి, దానిచుట్టు దగుఁద్రిదశవరులను.
- సీ. చక్కనేవింపనా శక్రనీలమయుండు వాలుకావృతుఁడు నౌవాసుదేవుఁ
డంతర్హితుండయి యట నుండుఁగావున నాదేవుదర్శించినట్లు తలఁచి
వందన మైనరింప వైకుంఠ మొందును; సర్వదేవమయుండు చక్రధరుఁడు
దానవేశ్వరుఁ జంపె దా మును నరసింహుఁ డాదేవు దర్శించి యమలభక్తి
- తే. దండమిడిన మహాపాపతలివిముక్తుఁ
డగును సంశయమే లేదు తగ నరహరి

భక్తు లెందఱు భువిలోనఁ బ్రబలువారో
వారి నింతయుఁ బాపంబు చేర వెఱచు.

1029

క. కనుక నృసింహుని సర్వవిధనియమములచేతఁ గొల్వఁ దగు ధర్మం బ
ధనిచయము కామమోక్షము, లను వొందఁగ నతనిఁ బొందు నాక్షణముననే.

చ. అనవిని మాను లిట్లు లని రజ్జభవా నరసింహమూర్తి పా
వనమహిమంబు దుర్లభము వాంఛితసిద్ధిద మట్లుగాన నా
తనిచరితంబుఁ దెల్పుము ముదంబున విందుము కౌతుకంబు గ
ల్గెను వివ నట్లుగాన నఘక్రంతనదక్షిణ నౌచరిత్రమున్.

1031

క. వినిపించు మెట్టు లాతఁడు, జనులం గరుణించి ప్రోచు సద్భక్తహితం
బును గోరు మాకుఁ దెల్పు మ,తనిదయ నేసిద్ధు లమరుఁ దమి నవ్వానిన్.

1032

క. వినఁగోరుదు మట్లాటచు, వనజభవా తెల్పు మన్న వారిమనోవాం
ఛను దీర్పనెంచి బ్రహ్మయు, ననియె మహామానులార! యాతనిమహిమన్.

ఆ. తెల్పువాఁడ నతఁడు ధీరుఁడు నజితుండు, నప్రమేయుఁ డాద్యుఁడనదృశుండు
నై వెలుంగు నతనియద్భుతమహిమంబుఁ, దెలుప శక్తుఁ డెవ్వఁ డలరు జగతి.

క. అతనిసకలగుణముల నేర్పుతగం దెల్పంగఁజాల మునులార! మహా
న్నతతచ్చరితముఁ దెల్పెద, మతిఁ దెలిసినయంతదనుక మన్న న మీకున్.

1035

క. ఏయేసిద్ధులు గలవని, యాయమరులు మానవులును నిభినుతినేయం
గా యావత్కాలము దలఁపొయుదు రాసిద్ధులెల్ల బొందుదురు జనుల్.

1036

క. సురపురి మర్త్యంబున నుం,దరబలిసద్దమున దిగ్వితానంబునఁ బు
ష్కరములఁ బురముల వరభూ,ధరముల నరసింహుకరుణ దనరునయేనిన్.

1037

క. గతి యవ్యాహతమై తగు, దితిజాంతకుఁడౌ నృసింహుచివ్యకరుణ నీ
క్షీతి సాధ్యముగాని ఫలం,బు తగన్ బరికింప నుండఁబోదు ధ్రువముగన్.

1038

సీ. భక్తానుకంపి యాపరమేశ్వరుండని తలపోయుఁడీ మది నల నృసింహు
నర్పించువిధము భక్తానుకంపం బూని వచియింతు దేనిచే వాసుదేవు
కరుణకుఁ బాత్రుడై నరుఁ డిష్టసిద్ధులఁ బొందఁగల్గునొ మునిముఖ్యులార
బహుపూర్వతరముగాఁ బొలుచుకల్పంబున నవతరించినమృగేంద్రాస్యచరిత

ఆ. మమరముఖ్యులేని యరయంగఁ జాలరు, వాసుదేవు నతని వన్యములగు
శాకయావకఫలసంతతి మూలపి,ణ్యాకముల భుజించి యర్హుగతిని.

1039

క. క్షీరములఁ ద్రావియైనను, భూరితరంబైన నియమమున సాధకుఁ డా
శ్రీరమణుఁ గొల్వఁదగు విధి, నారసి కౌషీనధారియగుచున్ భక్తిన్.

1040

తే. ఇంద్రియాళి జయించి ధ్యానేచ్ఛ తనర
నటివియందైన నిర్జనం బౌప్రదేశ

- మందునైనను భూధరమందునైన
సింధుసంగమముననైన జేరి నియతి. 1041
- సీ. మఱియు నూషరమగుక్షాభాగమునునైన సిద్ధిదక్షేత్రమైచెలఁగుచోటు
నందైన నారసింహక్షేత్రమందైన దన్తూర్తి నిలిపి విధానరీతి
నర్చింపవలయు శుక్లాఖ్యపక్షంబున ద్వాదశిః బస్తుండి భక్తి నియతి
నరసింహమంత్రంబు నరుడు వింశల్లక్షసంఖ్యలుగూడఁగ జపము సలుప
- తే. వలయు నుపపాతకమహాఘములు దొలంగుఁ
బావనుండగు సాధకుం డీవిధమున
సంశయము లేదు నరసింహ సకలఫలదుః
గనుచు వలఁగొని మొక్కుచుఁ గౌతుకమున. 1042
- క. సుమముల గంధాదుల ధూపములక దీపముల బహుళపావననై వే
ద్యములక దృష్టిం బొందఁగ, సుమహితపూజలను జేయఁ జొప్పడుఫలముల్.
- వ. కర్పూరచందనమిలితజాతీపుష్పంబుల శ్రీహరిశిరమున నునుపం దగుదాన భగ
వంతుం డలరి యిష్టసిద్ధుల నొసంగుచుండు. 1044
- క. నరసింహమూర్తి కార్యోత్కరమున నెద్దానియందుఁ గాని చొరఁబడం
గరమరుదే తత్కార్యము, స్థిరఫల మొసఁగంగ నింక జెప్పఁగనేలా. 1045
- క. దుర్వారతేజమును నా, శంఖాదులు చూడలేక సాధ్వసమతులై
యుర్విష్ఠలి నెంచో స్థితి, బహుదు రింక దానవులు సుపర్వులు సిద్ధుల్. 1046
- క. గరుడులు గంధర్వులు కిం, పురుషులు విద్యాధరులును బురుషులు తాళక
వరశక్తిగాంతురని యనఁ, దరమే నరసింహమూర్తి దారుణతనుపుక. 1047
- సీ. మంత్రసంతతిఁ బెక్కుమనుజులు వాంఛింతు సాధకుల్ మంత్రైశ్వరణులగుచు
నన్యమంత్రంబుల సతిభక్తి జపియింతు వారెల్లఁ బ్రళయంబు వచ్చునపుడు
తపనాగ్నిదీప్తుల దారుణతక మ్రందువారు; నృసింహుకవచవరంబు
సర్వసౌఖ్యదము నచలమును జపియించి ఫలసిద్ధిఁ గాంతురు పరమభక్తి
- తే. రెండుమాటులు జపియింప నిండుఁగోర్కు
లమర దానవులకుఁగూడ నమరయోను
లకును గోర్కులు పండుఁ జలత్వమొంద
నట్టిభక్తిని మూఁడుపర్యాయము లొగి. 1048
- క. సురలకు దానవులకు నెవ్వరునక భేదింపరాని వరకవచంబుక
నరుడు జపించిన దైవము, పరితృప్తిం బొంది యట్టిభక్తునిఁ బ్రీతిక. 1049
- తే. యోజనద్వాదశశకమున నొప్పుదూర
ముననె నివసించినను గాచు మునివరేణ్య

- లార! బలశాలి నరసింహుఁ డారసితన
మహిమ మేర్పడ నిత యాత్రమహిమ వినుఁడు. 1050
- సీ. యాత్రకుఁ జని నరుఁ డలబిలద్వారంబునన్ని థానమున నిశాత్రయంబు
పవసించి హంతవహుఁ బ్రభుని బలాశదారువుల నుండఁగఁజేసి సవిధమీఱఁ
గాఁ బలాశద్రుమ క్రమసమిధలను ద్రిమధుస్థితంబుల దృఢతరమగు
భక్తి హోమము చేయవలయును ద్విశతసంఖ్యల వషట్కారంబు గలుగఁజేసి
- తే. యట్లుచేయ బిలద్వారమల్లన వివృ
తమగు నాక్షణమందె సాధకుఁడు శంక
నొండ కందుఁ బ్రవేశించు టొప్పఁగవచి,
యగుచుఁ బోవంగఁ బోవంగ నాబిలమున. 1051
- క. *తమసును మోహము వరుస ల,య మగుకా మఱి రాజమార్గ మతివి స్తీర్ణం
బమరిచినయట్లు కన్నడు, భ్రమరాంచితమైనయట్టి పథమునఁ బోవకా. 1052
- క. నరసింహుని స్తరణంబున, ధరణీసురవర్యులార! తగఁ బాతాళం
బు రహిం గన్నడు నట సుం,నరభాగమునందు నిల్చి తన్మంత్రంబుకా. 1503
- సీ. జపియినవలయును సరగున వీణల వాయించునుండరవనిత లెన్నో
వేలసంఖ్యలుగాఁగ నోలి వత్తురు వారె స్వాగతం బిడుదురు భోగిలోక
మునకు వారలె హస్తమును బట్టుకొనివానిఁగొనిపోవుదురు రసాయనముదివ్య
మును బ్రీతిఁ దినుమని వినయమ్మునం గోరి భక్షింపఁజేయుదు రాక్షణమున
- ఆ. దివ్యదేహ మొందు దీప్తిమంతము బలా,న్వితము గల్గు వాఁడు వెలఁదిపిండు
గూడి లయముదనుకఁ గ్రీడించుచుండు న,వ్వలను జేరుజుండి వాసుదేవు. 1054
- వ. ఆలోకంబున నివసింప నేక్షణమ్మున నిచ్చలేకయుండు నాక్షణంబుననే వెడలి
స్వస్థలమును జేరు. మఱియుఁబట్టశూలఖడ్గరోచనామణిరసరసాయనపాదు కాంజన
కృష్ణాజినమనోహరగుటికా కమండల్వక్షసూత్ర సంజీవనీ యష్టిసిద్ధ విద్యాశా
స్త్రంబుల గ్రహించి సాధకోత్తముఁడు జ్వలన్వహ్నిస్ఫులింగోర్తి వేష్టిత త్రిశి
ఖునిహృదయంబునఁ దలంచిన సర్వపాతంబులు దగ్ధంబులగు. దేహగతవిషకుష్ఠం
బులు తొలంగు. భ్రూణహత్యాదిపాపంబు లప్పుడ నశించు. గ్రహబాధలు గల్గు
తఱి మహాగ్రహగృహీతేషుని జ్వలమానతేజునిగ నృసింహమూర్తిని ధ్యానిం
చిన నాపిశాచము లాక్షణంబ నశియించు నృసింహకవచమంత్రంబును బత్రం
బున లిఖించి గళంబునఁ గట్టిన నది బాలుని సదా రక్షించుచుండు గండ పిండక
లూతంబులు నశించు మఱియు. 1055
- తే. మించి చెంగల్వకోష్ఠసమిధలఁ గొనుచుఁ
బాల నేతిని ముంచి తత్పరత హోమ

* రాజమార్గ స్సవిస్తీర్ణో దృశ్యతే భ్రమరాంచితః. అనిమూలము.

మొక్క నెల మూడువేళల నొప్పుజేయ

సర్వరోగములుం బాము సత్వరముగ.

1056

సీ. ముల్లోకములమందుఁ బోల నాలోచింప వానికి సాధ్యంబు గానియట్టి
దొక్కటియే లేక యుండు నేయేసిద్ధులను గోరు నవి యన్నియును ఫలించు
నష్టోత్తరశతంబు నలరి పూజించిన; మఱియొక్కపద్ధతి మమత వినుడు
వల్లీకమున సప్తవారముల్ పిడికిట మృత్తికం గైకొని మేటిరక్త
చందనం బండున సంకలితముచేసి యావుపాలను జేర్చి యమరఁ దడిపి
యాఱంగుళములదొ నానరసింహుని ప్రతిమను జేసి భూర్బదళవితతిఁ
బొందుగ రోచనంబున మంత్రవరమును విలిఖించి యద్దాని విమలకంఠ
సీమను గట్టుచు స్థిరభక్తిని స్వశక్తి కనురూపముగ జప మాచరింప

తే. వలయును జలాశయంబుప్రక్కలను నేడు, దినము వీరితిఁ బూజింప దివ్యవృష్టి
ధరణి యేకార్థ వాక్యతిఁ దనరియుండు, నిది యనావృష్టిఁ దొలఁగింపను దగురీతి.

వ. శ్రీశానంబునఁగాని చతుష్పథంబునఁగాని మృత్తికం గైకొని పైరీతిఁజేయవచ్చు.
శుష్కవృక్షాగ్రంబున నృసింహమూర్తిని బూజించి యష్టోత్తరశతవారములు
మంత్రంబు జపించిన నతివృష్టిదోషంబు తొలంగు. ఆమంత్రమును లిఖించిన
యంత్రమును బింజకంబున బంధించి గిరగిరం ద్రిప్ప నొక్కముహూర్తంబున
మహావాతం బుద్భవిల్లు. ఇందులకు సందియంబులేదు. అవ్వల నేడుసారులు జ
లంబుల నభిమంత్రించి వానిందడిపి యాయంత్రంబును ధరింపవలయును. మఱి
యు నాప్రతిమ నెవ్వనిద్వారమందున భూస్థాపితంబుగ నొనరింతురో వానివం
శంబు నశియించు ఆదోషంబు తొలంగవలయునన్న దానింద్రవివేకాకాశో
స్థాపింపవలయు. ఆదోషంబు శాంతించు.

1058

క. మునివరులారా! కావున, మనుజుమృగేంద్రుని స్వకీయమానసమున ని
ల్పి నిరంతరంబు పూజిం, పనుదగు; గురువీర్యయుక్తి భాసెలునృహరికా. 1059

తే. సర్వకామఫలప్రదు సాధురక్ష

కుని సమర్చింపఁ బాపముల్ కూలు విష్ణు

లోకమది హస్తగత మగుఁ బ్రాకటఫల

ములు చెలంగును గోరినపోల్కి ధ్రువము.

1060

క. ధరణీదివిజులు ట్లోణీ, వరు లూరుజు లంఘ్రభవులు వనితామణులు
స్థిరభక్తి మెఱయ నానర, హరిఁగొల్పిన భూర్యఘంబు లడఁగుట యగుదే. 1061

క. జనికోటుద్భవపాపము, లనూనపంచాస్యశీర్షు ననుకంప నశిం
చును దత్పూజనమునఁ గోరినవెల్ల లభించు నిద్ది ఋతమగుఁ జుండీ. 1062

సీ. దేవత్వ మమరతతిప్రభుత్వము యక్షనాథత్వ మమలగంధర్వసిద్ధ
విద్యాధరత్వముల్ వేవేగ లభియించు మఱియొద్దికోరిన నెఱి లభించు;

నరహరిం దగఁగించినన్ నుతించిన నమస్కృతు లొనర్చిన సమర్పితుని జేసి
నను నరుల్ రాజ్యంబు ననుపమస్వర్గంబుఁ జాలదుర్లభ మనఁజాలు ముక్తి.

తే. నొందుదురు; వాంఛితంబు లెల్లందమంత
భక్తునిం బొందుఁ బాపముల్ పాటిపోవు
విష్ణులోకనివాసత వెలయుచుండు
నృహరిసేవకు లోమునినృపతులార.

1063

క. ఒకమాటు నృసింహుని భక్తికలితుడై చూచునేని తీవ్రాఘంబుల్
సకలజనిసంభవంబులు, వికలములై పోవు వగలు విలయమునొందున్.

1064

చ. అనిమొన ఘోరసంకటమునందును షోరులు ద్వీపిసంఘముల్
తను వెఱఁ జుట్టుకొన్నతటి దారుణకాననమందుఁ జిక్కి పో
వను దెరువెద్దియం చొగిని స్వాంతము కుందెడువేళఁ బ్రాణముల్
తనువున నిల్చునా యను వెతం గనునప్పుడు వహ్నిభీతినిన్.

1065

తే. విషభయంబును ఘోరాంబుభీతి పొసఁగు
తరుణమున రాజ సాగర దారుణామ
య గ్రహాదిక పీడలు నలముకొనెడు
నపు నృహరిని స్మరియింప నవి తొలంగు.

1066

చ. ఖరకిరణోదయంబునను గాఢతమ స్తతి నాశమొందు న
క్కరణి నృసింహదర్శనము గాఢతరంబగు భక్తిజేయ దు
ర్భరబహుళాపదల్ తొలఁగుఁ బాదుకసిద్ధియు సంజనాఖ్యసుం
దరఘటికాదిసిద్ధులు నితాంతము గల్గును దప్పదేదియున్.

1067

ప. పాతాళగమన రసాయనాదిసిద్ధు లానృసింహమూర్తి కరుణింప లభించును.
మఱియు నితరవాంఛితంబులు గల్గిన ఫలించు. ఏయేవాంఛను దలంచి నరసింహ
మూర్తిని స్మరించునో యాభక్తుఁ డావాంఛితమును బొందు. సంశయంబు
లేదు. మఱియు.

1068

చ. కనుఁగొని యానృసింహుని నికామము భక్తితగంగఁ బూజనం
బున నతిసంతతిం దనుప భూరితరంబగు నశ్వమేధయా
గ నియతసత్ఫలంబు దశకప్రగుణం బొగిజేయ నెంతో యం
త నరుఁడు కాంచుఁ; బాపములు తప్ప కడంగు గుణంబు లొప్పెడున్.

1069

క. జరయును మరణము తొలఁగును, గురుకామము లెల్ల వేగ కొనసాగును; భ
క్తిరతిఁ గనుమానవుఁడు నిర్జరలోకము వ్యోమయానసరణిం గనెడున్.

1070

ఆ. స్వర్ణమయవిమానస త్తమమందునఁ, గూరుచుండి స్వర్ణగుంభితమ్ము
లైన కింకిణుల మహాస్వన మొప్పుంగఁ, గామగమనమున నఖండకాంతి.

1071

- క. తనరారఁ దారహారము, లనువొడఁగ వెలుఁగ దేవతాంగనలెల్లం
దనుఁ గొలువఁగ గంధర్వుల, వనితలు పాడంగఁ గులమువారు చెలంగన్. 1072
- క. అమరులవలె మోదంబున, నమరుచు శ్రీవిష్ణులోకమందును నచటన్
సమయం బెంతో గడువఁగ, క్షమచేఁ బూజ్యుండు నగుచు సత్వముపొంగన్.
- సీ. గంధర్వులు తనుఁ బొగడుచుండఁగాఁ జతుర్బాహువులొప్ప శ్రీవాసుదేవు
దివ్యరూపము నొంది తివిరి లయంబగుదనుక వసించి మోదములు గనుచు
ధరణిని యోగివతంసుకులంబున జనియించి వేదముల్ చదివి శాస్త్ర
సారంబుల నెఱింగి చక్రియోగంబొంది యపవర్గముం గాంచు నమృహాత్ముఁ
ఆ. డట్లుగాన మానిహరిహయులార! శ్రీ, నారసింహమహాపిత భూరిశక్తి
వినుతినేయనేర రను టబ్బురమె వేద, వితతివేద్యుఁ డతఁడు విశ్వకతియు. 1074

ఏబదియాటవయధ్యాయము.

శ్వేతనృపతి కపాలగౌతమమునిమృతపుత్రుని బ్రదికించుట. ౧౭

- చ. అని పరమేష్ఠి మౌనులకు నానరసింహమహాత్మ్య మేర్పడం
గను వచియించి యచ్చటను గల్లు ననంతుని వాసుదేవుఁ డం
చు నెగడుదైవమున్ మదిని బొప్పడుభక్తి నమస్కృతుల్ దగం
గను గొలువంగఁ బాపములు గ్రన్ననఁబోవు విముక్తి యబ్బెడున్. 1075
- క. మునులార యాయనంతుని, మును నేఁ బూజించినాడ ముదమున నవలన్
దనుజారి శతక్రతుఁ డ, ర్చనములఁ గొలిచెన్ దళాసుస్వసహజం డవలన్. 1076
- క. నేవించె రామచంద్రుండు, భావించి నమస్కరించె బరమాత్ముని నా
శ్రీవిభుని గొలువకుండిన, ధీవిభవులు గలరె నేవలెఱుగున్ వినుఁడీ. 1077
- సీ. శ్వేతగంగ మునింగి శ్వేతమాధవుఁగని మత్స్యఖ్యుఁడగునట్టి మాధవునిని
దర్శింప వేగ శ్వేతద్వీపమున కేగు మనుజుండు; నా విని మునులు చల్కి
రాశ్వేతమాధవునద్భుతమహిమంబుఁ దెలుపంగఁ దగును విస్తృతిని నతని
సుప్రతిష్ఠను; దేవుశుభమూర్తి నాతనిఁ దత్త్వేత్రవరమున భన్యుఁ డెవఁడు
- తే. శ్వేతమాధవుఁడనఁ బ్రతిష్ఠించె మున్ను
దానివృత్తాంతముం దెల్పుమా నితాంత
మోదమున నన్న నిట్లను సాదరమున
బ్రహ్మ కృతయుగమందుఁ బూర్వము జగతి. 1078
- క. బలశాలి శ్వేతుఁ డనఁబడు, నిలాపతి సుబుద్ధి శూరుఁ డెల్లవిధములం
జెలఁగెడు ధర్మంబుల ని, మ్ముల నెఱిగినవాఁడు సత్వమున నిశ్చలుఁడున్. 1079
- క. వ్రతమున దృఢతంగను భూ, పతి యొప్పెను శ్వేతురాజ్యపాలనమున మ

- క్షయితయును నయతవత్సర,మితి యాయువునందుఁ గాంచి మేటిబలులునై.
- ఆ. రోగరహితులగుచు భోగులునై మను, చుండు రర్భకులును గండు రాయు
వంతెకాని మృతిని నసమయమునఁ గన, రతని ధర్మరాజ్యమందు సతము. 1081
- చ. ఊతిపతి శ్వేతుఁ డిట్లు పరికి ర్తితఃస్థతి రాజ్యమేలుచుం
గతిపయవత్సరంబులు నికామముదంబునఁ బుచ్చె నంతనా
ఊతిని గపాలగౌతముఁడు కీర్తితనిష్ఠుఁడు ధర్మసక్తిచే
సతము చెలంగుమానిపతి శాంతమనీషుఁడు పొల్చె నాతఁడుకా. 1082
- చ. తనయునిఁగాంచి నాసుతుఁడు తద్దయు సుందరకాయుఁడయ్యుఁ జ
చ్చె నొకదినంబునందు సుతుఁ జెచ్చిరఁగైకొని ధీవిశాలుఁడౌ
మునిపతి త్వాఁతం గనఁగఁ బోయెను రాజు పరుండియుండిన
ట్లనువుగఁ దోచి మృత్యుగతుఁడౌమునిబాలకుఁ గాంచి నెవ్వగకా. 1083
- చ. ప్రతిన యొనర్చె నాశిశువుప్రాణము లెప్పటిరీతి నిల్వ నీ
సుతుని బరేతనాథుపురిఁ జొచ్చినయీతని సప్తరాత్రముల్
ఊతిపయి సాగకుండఁగనె జీవితుఁజేయనయేని నే నొగకా
జితిపయి మేనుఁజేర్చుచు శుచికాదహియించెద మేను దీనినికా. 1084
- చ. అనుచుఁ బ్రతిజ్ఞ చేసి కమలావళి సంఖ్యలమీటునట్లుగా
ననుపమభక్తి శంకరు మహాత్ముని బూజలఁ దృప్తుఁజేయుచున్
ఘనతరమంత్రరాజము నికామముదంబు తగకా జపించె నా
తనిదృఢభక్తి కెంతయు ముదంబునుజొంది యుమాసమేతుఁడై. 1085
- ఆ. రాజు మ్రొల నిల్చి యోజగత్పాలకా, తృప్తి నొందినాఁడ నింక లెమ్ము
జపము చాలు ననెడుశంకరుఁలకుల, నాలకించి శివుని నట్టెచూచి. 1086
- సీ. భస్మద్ధిగాంగుని భాలనేత్రుని శరత్కుందేందువర్చసుఁ గుటిలహరుని
శార్దూలచర్మవసనుని శశాంకాంకితోత్తమాంగుని జూచి యుర్వి వ్రాలి
నతు లొనరించి సప్తతీరబల్కె నిట్లని! యోమహాదేవ నన్నురుతరకృపఁ
గాంచి ప్రసన్నుడ వంచితవరుదుఁడ వగుట సత్యంజేని యవనిసురుని
- తే. మృతకుమారకు బ్రదికింపు మీశ నాదు
ప్రతినఁ గావుము సమయము రాకయుండు
తఱి మృతిం బొందెఁ గావున దర్పకహర
యతని బ్రదికించి క్షేమంబు నందఁగూర్చు. 1087
- చ. అనివచియించుభూమిపతి హారివచస్సుల నాలకించి యిం
తని వచియింపరాని తమిసంది మహేశుఁడు తత్త్వణంబ ర
మ్మని మదిలో స్థరించె యముఁ డప్పుడె భూతభయంకరుండు వ
చ్చెను బరమేశుఁడతనిని జేడ్పడఁ బల్కి మృతుకా గుమారకున్. 1088

తే మృత్యుముఖమును జొచ్చిన మృదుశరీరు
జీవితనిజేసి కుశలంబుఁజెంది బ్రదుకు
నీతఁ డనితెల్పి భూదేవుఁడెంతో యలర
దేవితో నేగ నెచటికో దేవవిభుఁడు

1089

క. ఈరీతి శ్వేతనామక, భూరమణుఁడు విప్రవర్యపుత్రుని బ్రదుకం
గా రమణఁజేసె నా విని, గారవమున మానులనిరి కంజభవునితోన్. 1090

సీ. దేవదేవా మహాపావనా త్రైలోక్యసృష్టికారణ జగదీశ్వరావ్య
యా విధి శ్వేతాఖ్యు సమలచరిత్ర తత్త్వంబు వచింపుమా వాంఛ మాకు
వినఁగల్గె ననవిని విధి యిట్లు తెల్పెను మునివరులార వే వినుఁడు భూత
హితమునకయి తత్త్వ మెల్లను వచియింతు మాధవు సంస్తుత్యమహిమ మఖిల

ఆ. పాపహరము దాని భక్తిమీఱఁగ విన, సర్వకామములను సరగఁ బొందు
మునులు తెల్పి రెలమి మున్నుదానికా భయ, శోకకష్టహరము శుభతమమ్ము.

క. శ్వేతత్త్వాఽతి భూమిని, వీతారిగణంబుగాఁగ విమలతరలన
త్యాగి మెఱయఁగ నేలెను, వీతాహంకారుఁ డగుచు వేయిశరత్తుల్. 1092

క. జనవిహితలోకధర్మములను వైదికధర్మవితతులను నియమములన్
విని కేశవు నారాధన, మునఁ జిత్తము నిల్పె సుదృఢముగ ప్రతనిరతిన్. 1093

చ. నిరుపమమైన దక్షిణపునీరధితీరమునకా బలిత్రమై
పరమము మంగళ ప్రదము భవ్యమునై తగుజ్ఞేత్రమందు ని,
ర్భరమహిమాధ్యుండై తనరి రాజిలుకృష్ణుని యంతికంబునకా
ధరణివిభుఁడు శ్వేతుఁడు ముదంబున శ్రీతిభక్తిపూర్ణుఁ డై. 1094

క. కనుఁగొనఁ దగుస్రాసాదం బును గట్టిం చెను మహావిభూతిని కాస్త్రం
బునఁ జెప్పఁబడినరీతిని, మునులా కా! యధికృష్ణమూర్తివసతికికా. 1095

వ. శతధనుః ప్రమాణాంతరంబున నాస్రాసాదంబు నిర్మింపఁబడియె. శ్వేతశిలా
విగ్రహం బందుఁ జంద్రసన్నిభంబు శుభతమలక్షణయుతంబుగాఁ బ్రతిష్ఠింపఁ
బడియె. అది విధివిహితప్రతిష్ఠం దనరి శ్వేతమాధవనామంబునఁ బ్రసిద్ధం బ
య్యె. ఆప్రతిషాకాలంబున నాభూపతి విద్యద్భాసురులకు దానంబు లొసఁగి
దీనానాథతఃస్విజనుల నాదరించి యాదట భూపతి శ్రీశ్వేతమాధవురన్నిధి
యందు భూమిని ద్రవ్వించి శోధించి యందు నియతింగూరుచుండి యోంకారా
న్విత ద్వాదశాక్షర మంత్ర రాజంబును జపించుచు మానియై సమాధినిరతిం
గాంచి యొక్కమాంబు నిరాహారుడై భగవత్పాదపద్మాధీనమానసుండై జపాం
తంబున దేవదేవు నిట్లని వినుతించె. 1096

సీ. ఓంకారరూపున కురుభక్తి వందనములు వాసుదేవున కెలమి మ్రొక్కు-
సంకర్షణునకు నాసక్తి వందనతతి ప్రద్యుమ్నునకు నమః ప్రతతి మఱియు

ననిరుద్ధునకును నారాయణునకు బహుమాపునకు విశ్వరూపునకును
నప్రతర్క్కునకును నతిపరిశుద్ధునకును నిర్గుణునకు శుక్లునకు బద్ధ

- ఆ. నాభునకును బద్ధనయనునకు బద్ధ; గర్భభవున కబ్జకన్తువర్ణు
నకును బద్ధహస్తానకు నమస్కారముల్, పుష్కరాక్షునకు విభూతిదునకు. 1097
- వ. సహస్రాక్షునకు, సహస్రపాదునకు, సహస్రభుజునకు, వరాహమూర్తికి, వరదునకు,
సుమేధనునకు, వసిష్ఠునకు, వరేణ్యునకు, హిరణ్యునకు, నచ్యుతునకు, బాలరూపు
నకు, బాలపంకజప్రభునకు, బాలార్కసోమనేత్రునకు, ముంజకేశునకు, ధీమంతు
నకు, గేశవునకు, నారాయణునకు, మాధవునకు, వరిష్ఠునకు, గోవిందునకు
నమస్కరణంబులు. విష్ణు, దేవ, వసురేతో, మధుసూదన, శుద్ధాంశుభ, రా
నంత, సూక్త, శ్రీవత్సధారి, త్రివిక్రమ, దివ్యవీతాంబర, సృష్టికర్తృ, గోష్ఠ్య,
ధాతృ, గుణభూత, నిర్గుణ, వామనరూప, వామన, కర్త, వామననేత్ర, వామన
వాహి, పూజ్యావ్యక్తరూ, వ్యవ్రతర్క్కు, శుద్ధభయహర, సంసారార్థహిత,
ప్రశాంత, స్వరూపి, శివ, సౌమ్యరూప, ఘోరరూపధర, భవభంగకృ, ద్భవభో
గప్రద, భవసంఘాతరూప, భవసృష్టికృ, ద్వివ్యరూప, సోమాగ్నిశ్వసిత, సోమ
సూర్యాంశుకేశ, గోబ్రాహ్మణహిత. నామములనలరు శ్రీకేశవునకు వందనములు.
ఋక్స్వరూపుడై, షడక్రమస్వరూపుడై, ఋక్సుతుండై, ఋక్సాధనుడై,
యజుర్వేదధారియై, యజూరూపుడై, యజుర్యాజ్యుడై, యజుర్జుష్టుడై, శ్రీ
పతి. దేవ, శ్రీధర, వర, శ్రియః కాంత, దాంత, యోగిచింత్య, యోగి, ప్రముఖనా
మధరుండై, సామరూపుడై, సామధ్వనివరుండై, సామసౌమ్యుండై, సామయో
గవేత్తయై, సామగీతుడై, సామధారియై, సామయజ్ఞవిదుండై, సామకరుండై,
యధర్వశిరసుడై, యధర్వస్వరూపుడై, యధర్వపాదుండై, యధర్వకరుండై,
యలరుదేవునకుఁజేమోడ్పులు వజ్రశీర్షుడై, మధుకైటభఘాతయై, మహాదధి
జలస్థుండై, వేదాహరణకారియై, దీప్తస్వరూపుడై, హృషీకేశుడై, భగవం
తుడై, వాసుదేవుడనంబరంగుమహాత్మునకు నమస్సులు. నారాయణా! నీవు
లోకహితుండవు. మోహనాశనుండవు భవభంగకరుండవు. గతిప్రదుండవు.
బంధహరుండవు. త్రైలోక్యతేజకర్తవు. తేజస్వరూపుడవు. యోగీశ్వరుం
డవు. శుద్ధుండవు. రాముండవు. ఉత్తరణకారణుండవు. సుఖస్వరూపుడవు.
సుఖనేత్రుండవు సుకృతధారివి. వాసుదేవుండవు. వంద్యుండవు. వామ
దేవుండవు. దేహిదేహకర్తవు. భేదభంగకరుండవు. దేవవందితదేహుండవు.
దివ్యమాళివి. వాసనివాసుండవు. వాసవ్యవహారుండవు వసుకర్తవు. వసు
వాసప్రదుండవు. యజ్ఞస్వరూపుడవు. యజ్ఞేశుండవు. యోగివి. యతియోగ
కరేశుండవు. యజ్ఞాంగధారివి. సంకర్షణుండవు. ప్రలంబమథనుండవు. మేఘఘో
షస్వనోత్తర్ణ వేగలాంగలధారివి. జ్ఞానిజ్ఞానమూర్తివి. నారాయణుండవు. పరా

యఁజుడవు. అమృతుఁడవు. బంధువవు. నరకోత్తారకుఁడవు. నతవత్సలుఁడవు. ఇట్టిసీకునమస్కారము లొసరించువాఁడను. 1098

చ. తనుజము మానసోద్భవము దారుణరూపమునొమలంబు నో
వనజదళాక్ష తూళన మవారితశక్తినిజేయ నీవు త
క్క నితరుఁ డెవ్వఁడేగలఁడె కావున సంస్పృతి యోగమెల్ల నీ
ఘనకృప నమ్మి మానియిటఁ గానఁగ వచ్చితి నిన్నుఁ గేశవా. 1099

ఉ. కావున నీదుసంగతి నికామము నాకుఁ బొసంగుఁగాక నా
కీవిధి లాభమబ్బుఁగల దెల్లవిధంబులఁ గేశవా హరీ
యావిలమై మహాపదల కాలయమాచు నపారమై భవం
బావహిలుఁగదా యనుచు నాత్మ నెఱింగితి నీదుసత్త్వపక్ష. 1100

క. తాపత్రయ బాధితుఁడనె, యై పాలకమూర్తి వనుచు నంబుజనేత్ర
యీశఙ్ఖున నీశరణము, వేపొందితిఁ గావవయ్య విబుధార్తిహారా. 1101

సీ. నీదగుమాయచే నెఱి జగంబంతయు నాచ్ఛాదితంబు లోభాదికముల
నాకర్షితంబు నట్లాట నిన్నే నేను దిక్కుంచు నమ్మి యీతీరునఁ దమి
నేవింపవచ్చితి; దేవేశ సంసారమందున్న దేహికి నరయ సుఖము
సుంతయులేదును మైతయుఁ దలపోయ నెల్లెట్లునీయందు హృదయమొప్పు

తే. నల్లె ఫలరహితంబగు నమలసుఖము, శాశ్వతమ్ము లభించును జ్ఞానమెల్లఁ
బోయెఁ గష్టములకును గాపురముజగము, కాపు గోవింద భవభయకలితునన్ను. 1102

క. తరియింపఁదగక కడుదు, ర్భరమోహజలావృతమగు భవనీరధిశ్రీ
వర మున్నితి యుద్ధర్తవు, కరుణానిధి వీవెకావె కలఁడె యొరుఁ డిలన్ 1103

చ. అనియిటు శ్వేతభూమిపతి ఖ్యాతిఁ జెలంగెడు తేత్రవర్యమం
దునిటులు సన్నుతింప హతధూర్తుఁడు శ్రీపతి వానిభక్తి నె
మ్మనమున నూహచేసి సురమండలి తన్ద్రాలువంగ రాజుముం
దు నిలిచె నీలమేఘమనఁ దోచుతనుద్యుతి యొప్పుచుండఁగన్. 1104

చ. సరసిజపత్రనేత్రములు చాల మనోజ్ఞములై కనుబడన్
నిరుపమదీప్తిమండలవినిర్మలమై తగుచక్రవర్యముం
గరమునఁ దాల్చి పాలవలెఁ గన్నడుకొంటిని నిర్మలంబుగాఁ
బరఁగుచుఁ జంద్రతుల్యముని పావనమై యసమానమై కడున్. 1105

క. తనరారు పాండజన్యము, వనకాక్షునిహస్తమందు భాసిలుచుండెన్
వినతాకనిష్ఠజధ్వజమున నొప్పుచు సిరులువెలయ మొనకొని గదనున్. 1106

క. ధరియించి శార్ఙ్గచాపము, కరమున మెఱయంగఁ బల్కె త్కౌపాలక నీ
వరమతి నుతింపఁదగు నా, కురుమోదము గల్గెఁ గోర్కు లొసంగఁ దలఁచితిన్.

క. ఎదికోరఁగ నీమనమునఁ, గుదురునొ వాంఛితము దానిఁగోరికొను మొసం

- గెద సుప్రసన్నమతిన్, తిం దగన్ నాఁ గంజనేత్రు దివ్యోక్తులకున్. 1108
- ఆ. అమృతధారలకు మహాహర్షముం గాంచి, నట్లు లలరి శీర్ష మంఘ్రిమూల
ములను సోక మ్రొక్కి మురహరునకు నిట్లు, లనియె భక్తిభరితమనము తగఁగ.
- మ. పరమేశా భవదీయపాదభజనస్వాంతుండనై నట్లు మీ
రురుచి త్తంబున నెంచుటల్ నిజమయే నొప్పారుచున్నట్టిస
ద్వరముం గోరెద బ్రహ్మలోకమునకుం బైదై లయం బెన్న లే
క రహిం బొల్పుచు వైష్ణవంబయి కనం గాంతంబుగా నొప్పుచున్. 1110
- క. పరిశుద్ధంబయి విమలం, బరయన్ సంసారరూపకార్ణవభీతిం
బరిహరణముచేయుచుఁ దగి, విరజంబయి యొప్పు పదము వే పొందంగన్. 1111
- క. మనమునఁ గోరెద నీదగు, ననుకంఠన్ వాసుదేవ; యనవిని హరి యి
ట్లను విబుధులు మోనులు సిద్ధనిచయమున్ యోగిజనులు తపము సలిపియున్.
- ఆ. దేనిఁ బొంద లేరొ దివ్యమా నప్పనం, బునకుఁ బోవఁజాలుదు నరనాథ!
రాజ్యరూపసుధ విరాజిల్ల గాఁ బరి, పాలనంబు చేసి భక్తుండవయి. 1113
- క. లోకప్రకరంబులనున్, వే కడచి సునిర్మలముగ విలసిల్లుచు న,
స్తోకమహిమంబునం దగు, నాకమ్రపదంబు గనుము నరవర! ప్రీతిన్. 1114
- సీ. నీకీర్తి మూఁడగు లోకంబులనుదాఁటి నాదుసాన్నిధ్యంబునం జెలంగఁ
గలదు; దానిన్ దేవగణము దానవులును శ్వేతగంగ యటంచు వినుతినేయు
దురు; కుశాగ్రంబున నరవర యీక్షేత్ర మందొప్పుజలమును హర్ష మలర
స్పృశింప సర్వర్థంబు చేకురు; మద్భక్తు లాత్మసమాహితులగుచు నీవు
- ఆ. పూజచేసినట్టి పుణ్యదప్రతిమను, మాధవాహ్వాయమున మహిఃబ్రసిద్ధిఁ
గనిన దీనిఁ జంద్ర కాంతరుచిం దగి, క్షీరశంఖనిభతఁ జెలఁగి మఱియు. 1115
- క. పాపావళిఁ జెండుచు స్థిర, మౌపధతి ధర్మమందు నవని దగంగా
నేపునఁజేయుచు నొప్పెడు, నీపరమప్రతిమఁ గాంచి యెవఁడు నతితతుల్. 1116
- క. ఒనరించునొ యామనుజుం, డనుపమమత్ప్రీతి కర్ణుండై లోకౌఘం
బును దాఁటి నాదులోకం, బున వెల్లును జాలకాలము మనుజనాథా. 1117
- క. సురకన్యలు తనుఁ గొల్వంగఁ, జిరకాలము నందెయుండు క్షీతిపై మన్వం
తరములుచెల్లున వెన్నో, ననుఁ డాతం డందు సిద్ధనాథార్చితుండై. 1118
- సీ. గంధర్వసేవ్యుండై కమ్రభోగముల ననుఁగూడి పొందుచు మనుజులోక
మున నవ్వలం బుట్టి భూదేవుండై తగి వేదవేదాంగాలివేత్త యగుచు
భోగియై చిరకాలమును జీవితం బొగింగని గజహయరథ కలితుం డగుచు
ధనధాన్యయుతుండయి తనయులఁ బొత్తులఁ గనుచు రూపంబున ననుపమానుఁ
తే. డగుచుఁ బురుషోత్తముని భక్తి నలరఁ జేసి
యీస్థంబునఁ దగువటవృక్షమూల

తలమునం దభిసన్నిధిఁ దనువు విడిచి
ననుఁ దలంచుచు ముక్తిని గను ధ్రువంబు.

1119

ఏఁబదియేడవయథాయము

—ॐ ఆష్టాక్షరమంత్ర కవచ వివరణము. ॐ—

చ. అనిపరమేష్ఠి మౌనులకు నానృపుయత్నముఁ దెల్పి ప్రీతి ని
ట్లనియెను శ్వేతమాధవుని యంతికమందును మత్స్యమాధవుం
డనఘుఁడు పొల్చు సాగరములన్నియు నొక్కటిగాఁ జెలంగి భూ
మిని గ్రసీయించి నిల్పుతఱి మించినశక్తిని రోహితాకృతిక. 1120

చ. శ్రుతులను దొంగిలించి చనుసోమకునుండి శ్రుతుల్ గ్రహించునా
దృతి విలసిల్లె నంతట నహీనరసాతలమందునున్న యీ
క్షీతినతి నుద్ధరించి మునుచెందిన కీర్తిని బెంపఁగోరి మ
త్స్యతనువుఁదాల్చె మాధవుఁడు తద్దయుభక్తిఁ దదీయమూర్తిక. 1121

చ. వలగొని మ్రొక్కినం దొలఁగు వంత లవెట్టివెయైన దివ్యమై
విలసిలు ముక్తి యబ్బు నెటవిష్ణువు తా వసీయించియుండునో
యల హరిముఖ్యవాసమున హరిసుఖంబులఁ బొందుచుండి యీ
యిలపయిఁబుట్ట వచ్చి పృథివీశుఁడుగా జనియించు నాతఁడుక. 1122

సీ. మత్స్యమాధవమూర్తి మహితభక్తిని గొల్చి దుస్సాధ్యుఁ డగును శత్రుతతికెల్ల
దాతయు మిగులభోక్తయు యజ్వయును విష్ణుభక్తుండు సత్యైకవాది సత్య
సంగరుండును, నయి చక్రియోగంబునఁ బరమపదంబును బడయు నిదియే
మత్స్యమాధవునిదౌ మహిమము మునులార! యామూర్తి దర్శింప నఖిలకామ

ఆ. ములనుజొందు ననఁగ మును లిట్లు ప్రశ్నించి
రోమహత్త వినుఁగ నూహపొడమె
సాగరమున మున్గి జనులుమార్జన మెట్లు
చేయఁదగునొ దాన సిద్ధియెట్లొ. 1123

క. దానం గల్గెడు ఫలముల, మానక వచియింపు మన్న మౌనులఁగని యా
సూనాంబకపితృసూనుం, డూనినమోదమునఁ బల్కె నుదధివిధులనుక. 1124

క. పరమంబగు భక్తిని సాగరమున విధులన్ని తీర్పఁగాఁ బుణ్యంబౌ
నరునొందు మృకండుమునీ, శ్వరసూనుహృదమ్మనందు స్నానము విధిమై. 1125

క. జనరింపందగు ముందుగ, మునులార! చతుర్దశిని బ్రమోదముమీఱం
గనుజేసిన స్నానము పాపనికరములఁ బాఱఁద్రోలు భద్రముల నిధుక. 1126

క. ఆరీతి నుదధి స్నానము, సారవిధిం జేయవలయు సతతము విధిచే

- గోరికఁ బున్నమతిథియం, దారీతిం జేయ నబ్బు హాయమఖిఫలముల్. 1127
- సీ. బసర మార్కండేయు ఘనవటద్రుమమును శ్రీకృష్ణ బలదేవు సింధువరము
ననునివి యొప్పెడు నైదుతీర్థము లన జ్యేష్ఠమాసమునందు శ్రేష్ఠమైన
పున్నమయును ఫలముల నీయఁజాలు జ్యేష్ఠాఖ్యనక్షత్ర మేయదనునఁ గనఁ
బడునొ యావేళ నీభద్రదహా తీర్థపంచకమును జూడఁ బరమభక్తిఁ
- తే. బోవఁగాఁ జనుఁ ద్రికరణములను శుద్ధుఁ
డయి యనన్యమానసుడయి యఖిలయుగ్మ,
ములను విడనాడి మత్సరమును ద్యజించి
వీతరాగుండునయి యాత్రవిధుల నెఱింగి. 1128
- క. చనవలయుఁ గల్పవృక్షం, బసనొప్పు వటంబుగాంచి యటఁ బుష్కరిణిం
గని గ్రంథి యందును జనా, ర్థనునికా దర్శించి మ్రొక్కఁ దగు ముమ్మాఱుల్.
- తే. ఎవనిదర్శింపఁ బాపాళు లెల్ల నేడు
జన్తములఁ జేసినవి పోవు సకలపుణ్య
ములును విలసిల్లు వాంఛితములు లభించు
నతనినామములను మీకు నభినుతించు. 1130
- తే. ప్రతియుగంబున నవియొ సమృతములగును
వరుసఁ గృతయుగముఖముల వఱలు నవ్వీ,
వట,వశ్వేశ్వర నామముల్ భాసమాస
ములు కృతమునను ద్రేత నవ్వల వినుండు. 1131
- సీ. పూర్వనామము ద్వాపరోర్విని విఖ్యాత మవ్వలిదాకలియందుఁ దగుఁబు
రాణపురుషును రమ్యనామము వటనామము లివి మునినాథులార
పూర్వోక్త మగుమంత్రమున వృక్షమునకు నమస్కారమొనరించి మహితభక్తి
దక్షిణాభిముఖుడై ధనువులు మున్నూఱు లెంతదూరము క్రమ్మియొసఁగునంత
- తే. దవ్వనం గన్నడుకొ హరి ద్వారమద్ది
స్వర్గమున కేగ సాగరాంభఃస్థుతంబు,
క్షేత్ర మయ్యది సుగుణరాజిని దనర్చు
నందుఁగల విష్ణువునకు మ్రొక్కందగుఁదమి. 1132
- క. నిరుపమభక్తిం బూజా, పరతంగని యర్చనముల భద్రదుఁ గొలువన్
బరుగిడు రోగపిశాచో, త్కరములు పాపములు మౌనిగణపతులారా. 1133
- క. తొలి యుగ సేనుఁ గన్గొని, జలనిధినిం గానఁబోయి చక్రిఁ బరేశుక
జలజాతుఁ దలఁచి వార్చుచు, మలరాశి హరించునట్టి మంత్రవరంబుకా. 1134
- సీ. ఆష్టాక్షరంబును నఖిలవాంఛాప్రదం బాదృతిఁ బాటించి హస్తదేహ
ముల దానివిన్యాసమున నెన్నవలయు; నారాయణశబ్దంబు నాద్యవర్ణ

ముగ నోంకృతిని జేసి తగఁ జతుర్థ్యంతముగను బల్కవలయు నెట్లన వినుండు
ప్రణవము దానికిఁ బ్రక్కననే నమశ్శబ్దంబు నద్దానిసన్నిధాన

తే. మందు నారాయణాయ యనందగుపద

మాదృతింజేర్ప నస్తాక్షరాభిధాన,

మంత్ర మగు నేమనుష్యుఁ డామంత్ర రాజ

ముచ్చరించునొ ముక్తి కర్తుఁ డతఁడౌను.

1135

చ. మనసున కెంతోభ్రాంతి దగుమాడ్కి నొనరెచ్చెడు వేటుమంత్రముల్

గొనకొనిపల్క నేల? మదిఁగోరెడు కోర్కుల నిచ్చు దీనినే

యనిశము సంస్కరింపఁదగు; నప్పులు లోకమునందుఁ జేరుఁగాం

చెను నరసూను లంచు నవెచ్చెప్పఁబడుం బరమాత్మరూపతన్.

1136

తే. అవ్వి నారములను పేరునందె నవియె

యయనమాట నారాయణుం డనఁగఁ జక్రి,

తనరు; నారాయణపరంబు లనఁగఁజెల్లు

జగములెల్లను మునులార సత్య మిద్ది.

1137

వ. సురలు నారాయణపరు లగుదురు. సత్యము నారాయణపరంబు. పదము నారాయణపరంబు. పృథ్వీనారాయణపరయగు. జలమునారాయణపరంబు. వహ్నియు నారాయణపరంబేయగు. నభంబు నారాయణపరంబే. వాయువుమనస్సు, బుధ్యహంకారములు, భూతభవ్యభవిష్యములు సకలంబు నారాయణపరంబెయని చెప్పఁబడు. స్థూలసూక్ష్మ భేదంబుల నలరుప్రాణికోటి యంతయు నారాయణపరంబె యని నమ్ముండు. శబ్దావిషయంబులు, శ్రోత్రాదీంద్రియంబులు ప్రకృతి పురుషులు నారాయణాత్మకులే యగుదురు. జలస్థలపాతాళస్వర్గలోకాంబరన గంబుల నావరించి పరాత్పరుఁడగు నారాయణుం డుండు. విశేషించి వచియింపనేల? చరాచరప్రపంచమెల్ల నాబ్రహ్మస్తంబవర్ణ్యంతము నారాయణాత్మకంబయగు.

1138

క నారాయణుకంటఁ బరం, బేరీతిం గనిన వేదహీనత నతఁడే

సారంబని చెప్పఁబడు, నారాయణుఁ డతఁడే జగమునకా వ్యాప్తుండై. 1139

తే. వెలుగుచుండుఁ జరాచరంబులన నొప్పు

నవియుఁ దన్మయములై యంచునరయఁ దగును;

జలము లాయతనంబు లాచక్రి కతఁడే

యంబుపలి యగుఁ గావున నంబువులను.

1140

క. స్మరియింపం దగు నాతనిఁబరుఁ డానారాయణుండు పాపదుమభీ

కరపరశు హృట మజ్జన, తరుణంబున సంస్కరింపఁ దగు నాచక్రిన్.

క. మనమున ధ్యానింపం దగుఁ, దనయంగములందు నెల్లఁ దద్ధూనిము నే

- వినివేశింపం జను నెట్లనఁ దెల్పెద మానులార హరికథ వినుడి. 1142
- వ. ఓంకార సకారంబు లంగువృత్తమందును హస్తంబులందును దర్జన్యాద్యంగుళు
లందు శేషాక్షరంబులును న్యాసక్రమంబున భావింపవలయును. మరల నోంకా
రమును వామపాదమందును సకారము దక్షిణాంఘ్రియందును, మోకారమును
వామకటిభాగమందును, నాకారము దక్షిణకటియందును, దలంపవలయును.
నాభిని రాకారంబును, వామబాహుకంబున యకారంబును, దక్షిణబాహువున
ణాకారంబును, మూర్ధంబున యకారంబును న్యసింపవలయు. ఊర్ధ్వాధో
హృదయపార్శ్వపృష్ఠాగ్రభాగంబుల నారాయణుండున్నట్లుభ్యానింపవలయు.
ఇట్లు న్యాసప్రకారంబున భగవంతుని ధ్యానించి పిదపఁగవచంబును బ్రారంభిం
పఁడగు. తద్విధం బెట్లులనిన. 1143
- సీ. పురుహూతుఁ డేలేడుపూర్వమ్ము గోవిందుఁ డెట్లెదక్షిణము నా యనఘమూర్తి
మధుసూదనుఁడు పశ్చిమముశ్రీధరుండు నుత్తరముఁ గేశవుఁడునుదహనుభాగ
మును విష్ణుమూర్తియు దనుజుభాగమ్ము మాధవుఁడు వాయవ్యము ధర్మమూర్తి
యైనహృషీకేశుఁ డాహరుభాగము వామనుండును గావవలయు భూత
- తే. లమును వారాహమూర్తి యూర్ధ్వముఁ ద్రివిక్ర
ముఁడును గాపాడవలయును మొక్కలముగ;
ననుచుఁ గవచంబుఁ జింతించి యవలఁ దన్ను
ధ్యానమున నెన్న వలయు నిట్లని దృఢముగ. 1144
- క. దరచక్రగదాభయధర, కరుఁ డగునారాయణుఁడనుగా నే నైతిక
బరిరక్షకుఁడ నటంచని, కర మాత్మక ధ్యానయోగకలితుండగుచున్. 1145
- తే. తలఁపవలయు నీమంత్రంబు నుదాత్తమహిమ
మునఁజెలంగెడుదాని నత్యనుపమమును;
“నీవెయగ్నివి ద్విపదౌఘభూవిభుఁడవు
మఱియు రేతోధసుఁడవు కామదుఁడ వీవు. 1146
- సీ. సర్వభూతములకు శరణదుండవు ప్రధానుఁడవు జీవములకుఁ బుడమిపతివి
చ్యుతిలేనివాఁడవు సుధకును జనకుండ వమరయోనివి సలిలాధినాథ!
నాభూరిపాపసంతతుల హరింపుమా తీర్థరాజ నమస్తతిని గ్రహింపు”
మని యుచ్చరించుచు ఘనభక్తి విధియుక్తి స్నానంబు చేయంగఁజనును;మఱొక
- తే. విధముగానైన స్నానంబు విఫలఫలద,చునఁగఁ జెల్లదు స్నాన మిట్లొనరఁజేసి
యవల నద్వైతము లగునట్టిమంత్రములను నభిషేకమార్జన ములను సలిపి
- క. సలిలాంతర్భాగంబున, నిలిచియె యఘమర్షణమును నిశ్చలభక్తిక
బొలుపారఁగ జపియింపక,వలయును ముమ్మాటు లద్దిబహుపాపములన్.
- క. హరియించు సశ్వమేధా,ధ్వరమెట్టిదో సూక్తమిద్ది తాదృశ మనుచుక

- బరికింపవలయు నవ్వల, శరనిధి చెల్వడి సుధౌత సాధ్వంబరముల్. 1149
- క. ధరియించి యాచమించుచు, బరమేశ్వరు మదిని నిల్పి పాయనిశ్రద్ధా
భరమునఁ బ్రాణాయామము, సరిగా నొనరించి సరసిజసఖు ఘనరుచిన్. 1151
- తే. మది నుపాసించి వైజూచి మహితపుష్ప
మండితాంజలి యిడి బాహుదండయుగము
సూర్యభాగా భిముఖమయి యొప్పు జేసి
మంత్రముల సూర్యభగవంతు మహిమ మెన్ని. 1151
- క. పావని గాయత్రిని శ్రీ, దేవిని నప్టోత్తరశత దీవ్యత్సంఖ్యకా
వావిరి జపియింపం దగు, నావిధి సౌరాదికముల సంతశ్శుద్ధిన్.
- తే. శ్రద్ధగా జపియించి సూర్యభగవంతు, నకు నమస్కార మొనరించి న్యాయవిహిత
మైనయాసనమున శుచిమానసము, తనరఁ గూర్చుండి వేదమంత్రముల నెల్ల.
- సీ పారాయణము చేసి భక్తి దేవతలకు మనుజులకుం బితృమండలికిని
దర్పణంబులు చేసి తగ నన్యులకు నామగోత్రముల్ చెప్పి పవిత్రవిధిని
దిలమిశ్రితములైన జలములఁ దర్పణమును జేయఁ దగుఁజూడి మున్ను దేవ
తలకుఁ దర్పణము నితాంతభక్తిని జేయ నవ్వలఁ బితృతర్పణాధికారి
- తే. యగును, మునులార శ్రాద్ధకృత్యంబునందు
నన్న కాలంబునందును హస్తమొండు
తనరు నుపయోగపటుపంగఁ దర్పణమున
హస్తయుగమును గూర్చునొ ననిరి బుధులు. 1154
- వ. అన్వారబ్రహ్మహస్తంబు దక్షిణహస్తంబుతోఁగూర్చి నామగోత్రము లుచ్చరించి
తృప్తికొందుదురుగాక యని వాగ్యతుండై యుచ్చరింపఁదగు. కాయస్థంబులగు
తిలలచే నెవ్వఁడు మోహంబునఁ బితృలకుఁదర్పణంబుచేయునో యతఁడు
పితరులకుఁ దృప్తాంసరుధిరాస్థులచేఁ దర్పణంబుచేసిన పాపంబు ననుభవించు.
కావున సంగస్థతిలలచేఁ బితృతర్పణము చేయరాదు. ఆయుదకము రుధిరంబగు.
దాన దాత కిల్బషముల నొందు. జలములందుండి తర్పణోదకంబుల భూమిపై
విడిచిన నాతర్పణము నిష్ఫలంబు. దానిఫలం బెవ్వనికిం జెందదని తెలియం
దగు. స్థలముననుండి జలములఁ దర్పణోదకంబు విడిచిన నదియు నిష్ఫలంబె
యగు. ఉదకమునందు నుదకమునుపితృతర్పణంబునఁ గూర్చురాదు ఒడ్డునఁబరి
శుద్ధస్థలంబునఁ గూరుచుండి యుదకతర్పణంబు చేయవలయును. ఉదకములం
దును, పాత్రమునందును ఏకహస్తంబునఁ దర్పణంబుచేసిన నాజలంబుపితరులం
జెందదు రెండుచేతులచేఁ దర్పణముచేయం దగు. పితరుల కక్షయస్థానము
భూమియని నాచే నేర్పఱుపఁబడియె. కావున సందే పితృతర్పణోదకమునువిడు
వవలయు. భూపృష్ఠంబునం బుట్టుదురు. భూమియందు నివసించుదురు. భూమియం

దేలయంబుఁ గాంతురు. కావున భూమియందే తజ్జలంబు విడువందగు. సాగ్ర
దర్శనను బ్రాచీనాగ్రంబులుగా దేవకార్యంబులందును దక్షిణాగ్రంబులుగఁబితృ
కార్యంబులందును మంత్రములచేఁ బఠించి యందుఁగృత్యంబుల నొనరింపందగు.
అని పలికి మఱియుఁ జతురాననుం డిట్లనియె

1155

ఏఁబదియొనిమిదవయథ్యాయము.

భగవత్పూజా విధి నిరూపణము.

క. సురలను బితరుల మఱియు ని

తరులను దర్పణపువిధి నితాంతము ముదమున్

బరమాదృతిఁ గనఁజేయుచుఁ

బురుషుఁడు వాఙ్మేయతిమిఱుఁ బురమొం డచటన్.

1156

తే. హస్తమాత్రము నాలుగేయైన కోణ, ములను ద్వారంబులం దగియలఘురీతి
నలరునట్లుగ లిఖించి యభితీర, చుందుఁ దత్పురమధ్యంబునందుఁ బూన్కి.

సీ. ఎనిమిదిదశములఁ దనరుపద్దంబును విలిఖించి కర్ణికాన్వితముఁజేసి

యిట్లుమండలమును నెల్లవిధంబులఁ దగుదాని లిఖించి ధరణిదేవ

వర్మలారా! పూజ వరుసఁ జేయం దగు; నష్టాక్షరవిధాన మలర నజాని

విభుని నారాయణు విమలభ క్తిని బూజనములఁ దృప్తుంజేయ నమరు ముక్తి;

తే. కాయశోధనపద్ధతి న్యాయసమ్మ

తముగ వచియింతు దనదుహృదయమునం ద

కారమును జక్రరేఖావికారమొప్పుఁ

దలఁపవలయును సాధకోత్తముఁడు నియతి.

1158

వ. పాపనాశనంబయి వెలుంగుచుఁ ద్రిశిఖంబై చంద్రమండలమధ్యస్థంబైన రాకా
రమును శిరంబునఁ జింతింపవలయును శుక్లవర్ణంబై యమృతమును గురియు
చు దాన భూమిని దడుపుచున్నట్లు ధ్యానింపవలయు. ఇట్లుతలంచిన నిర్ఘాత
పాపజాలుండై సాధకుఁడు దివ్యదేహము గలవాఁడగు. పిదప మంత్రరాజంబగు
నష్టాక్షరము నాత్మయందు న్యాయవిధిఁ దలంపం జను. అది వామపాదము
మొదలు క్రమముగఁ జేయవలయును. వైష్ణవంబగు పంచాంగమును, జతు
ర్వ్యూహంబును వరుసధ్యానింపవలయు. తొలుతమూలమంత్రమునఁ గరళుద్ధి
చేయవలయు. మంత్ర రాజాక్షరంబుల నొక్కొక్కదాని నొక్కొక్కయంగులి
యందు వేటువేటుగా విన్యసింపఁజను ఓంకారమును బృథ్వీచ్ఛరూపముగను
శుక్లవర్ణముగలదిగను వామపాదంబునందును, శాంభవంబై శ్యామవర్ణంబగు న
కారమును దక్షిణపాదమందును, కాలస్వరూపంబగు మోకారమును వామకటి

ప్రదేశమందును, సర్వబీజభూతంబగు నాకారమును దక్షిణకటితటంబునందును, తేజోబీజంబగు రాకారంబును నాభిదేశమందును, వాయవ్యంబనంబడు యకారమును వామస్కంధమందును, సర్వగంబగు జాకారమును దక్షిణస్కంధంబునందును, యకారమును సర్వలోకాశ్రయంబగు శీర్షంబునందును విన్యసింపవలయును. మఱియు “నోవిష్టవేనమః” అను దానిచే శిరంబును, “ఓంజ్వలనాయనమః” అను దానిచే శిఖయు, “ఓంవిష్టవేనమః” యను దానిచే గవచంబును, ఓంవిష్టవేనమః “అను దానిచే దిగ్బంధంబును, “ఓంహంఘ్రి” అనుదానిచే నస్త్రంబును విన్యసించినట్లు తలంపవలయును. శిరస్సు శుక్లవర్ణవిశిష్టవాసుదేవుండని, రక్తవర్ణవిశిష్టసంకర్షణుడు, గరుత్మంతుడు తేజస్సు, ఆదిత్యుడును లలాటంబని, వాయుమేఘంబగు ప్రద్యుమ్నుడు గ్రీవాభాగంబని, కృష్ణుండని రుద్ధుండు సకలశక్తి సమన్వితుండాంబీజరూపుండు హృదయంబని, యిట్లు చతుర్వాహంబై తనదేహంబుగా ధ్యానింపవలయు. పిదప గవచంబును దలంపవలయు. అవిధం బెట్టిదనిన.

1159

సీ. ఎదుటనిల్చియె విష్ణు వీనన్నుఁ గాపాడుఁ జక్రికేశవుఁడు పృథ్వింబుగాచు
దక్షపార్శ్వమును రక్షించు గోవిందుఁ డలమధుసూదనుఁ డవలిపార్శ్వ
మును, నూర్ధ్వమాభాగమును గాచు వైకుంఠుఁ డవనినివారాహుఁ డల్లెప్రోచు
నల్లె యవాంతరమగు దిగ్వితతిఁ గాచు మాధవుఁ డరుగంగ మహినినిల్వ
తే. మేలుకొనియుండ శయనింప మించుశక్తి, శ్రీనృసింహుఁడు గాపాడుఁ జిత్రరీతి
వాసుదేవమయుండను భాసురుండ, ననుచు విష్ణుమయుం డయియవల నియతి.

క. తనువున నెట్లో యద్దేవునిపై నకా ద త్వవితతిఁ బొలుపొందంగా
నునుపం దగు న్యాసవిధి, వినుఁ డవ్వలఁ బ్రోక్షణమును విమలమనీషణ. [ము

సీ. ప్రణవంబునకా దానిఁ బాటించనగును ఘటాకారంతముగఁజేయఁ గలుగు శుభ
లాఠులు తొలఁగు; నందర్కచంద్రాగ్నులకును మండలములు తగునొనరింపఁ
బద్ధమధ్యమునందుఁ బరమేశు విష్ణువు విన్యసింపందగు విమలబుద్ధి
నోంకృతి హృదయైకపంకజమ్మున జ్యోతిగా విన్యసింపనొ గర్హింపయి

తే. నలరుచున్న సనాతను ననఘు జ్యోతి
రాకృతిందగువానిగా ధ్యానయోగ,
మునను దలఁపంగఁదగు మంత్రమును యథాక్ర
మముగ నప్రాక్షరమును న్యాసము నొనరిచి.

1162

వ. ఆమంత్రముచేత వ్యస్తసమస్తభేదంబునఁ బూజనము చేయవలయును. ద్వాద
శాక్షరమంత్రంబున భగవంతు నారాధింపఁజను. శ్రద్ధాయుక్తుడై హృదయ
మందును, గర్హింపఁదగు, వెలుపలను న్యాసవిధినొనర్చుట శుభము మఱియు.

చ. కరములునాల్గుగల్గి తనుకాంతి విభాకరకోటితుల్యమై

పరంగ మహాబలంబు దగ భద్రదుండౌచుసనాతనుండునై
రుపమనిలేజమే తనువు నిశ్చయమిద్ది యనంగ నొప్పి ని
ర్జరగణసేవితండయిన చక్రి దలంచెద నంచు నెంచుచున్.

1164

తే. అవలమా నసపంకజమందు దేవుఁ

బోల నావాహనము క్రమంబుగ నొనర్ప,
వలయు ఝషరూపుడై కిటివర్కుఁ డగుచు
నారసింహుండు వామనుడై రహింగని.

1165

క. వరదుండు నారాయణుండుగఁ, బరికిర్తితుండైన యట్టి పరమేశుండు స
త్వర మేగుచెంచుఁగా కని, వరమంత్రముచేతఁ బిల్వవలయుం జొండి. 1166

వ. ఇది యా వాహనక్రమంబు. ఈయర్చనంబున నష్టాక్షరమహామంత్రంబె యుచ్చ
రింపం దగు ననిసర్వత్ర యెఱుంగునది. సుమేరుపాదపీఠాంతంబునఁ బద్మకల్పితా
సనమును ధ్యానించి యందు నోమధుసూదనా సర్వసత్త్వహితార్థము వసింప
వలయునని పూర్వోక్తమంత్రరాజంబున నాసనస్థాపనము చేయవలయు. త్రై
లోకపతులకధిపతియై దేవదేవుండైన హృషీకేశునకు నమస్కార మనిపూర్వవి
హితమంత్రము నుచ్చరింపవలయు. ఇదియర్ఘ్యవిధానము. పద్మనాభా, సనాత
నా, కమలపత్రాక్షా! మధుసూదనా, ఇదేపాద్యమర్పింతు నని మంత్రమును
స్తరింపఁజను ఇదిపాద్యవిధానము. మహాదేవా, పురుషోత్తమా. నీకొఱకు బ్రహ్మ
దులచే గల్పితంబగు నీమధుపర్కమును గ్రహింపుమని ప్రార్థించి ప్రాగుక్తమం
త్ర ముచ్చరించు టొప్పు. ఇది మధుపర్కపద్ధతి. పరమపూరుషా. యీశలిలము
మందాకినీ నదీవరసమాసీతము. శీతలము. శుభప్రదము. సర్వపాపహరము. దీని
నర్పించెదను. అనిముందుఁ జేర్కొన్న మంత్రమును ధ్యానింపవలయు. ఇదియా
చమనసమర్పణరీతి. లోకేశ్వరా! నీవేజలము. పృథివియు జ్యోతిస్సువాయువు
నీవే. ఇట్టినీకు వృత్తిమాత్రమున జలముచే స్నానమునుగల్పించుచున్న వాఁడ.
అని మంత్రవర్యము నుచ్చరింపఁదగు. ఇది స్నానమూర్ధము. 1167

సీ. దేవ తత్త్వాన్విత దివ్యమహాయజ్ఞ వర్ణ సమన్విత స్వర్ణవర్ణ
తనుకాంతిరాజితా బామోదరా వస్త్రయుగము సమర్పింతు నొప్పుకొనుమ
యని మంత్రరాజంబు నభిమతఫలదంబు సంస్తరింపంగను జను నిదివస
నముల నర్పించెడు సమయము, కేశవా నీదుశరీరంబు నేనెఱుంగ

తే. నీదుచర్యల నెఱుంగంగనేర దివ్య, గంధమర్పింతుఁ గైకొను కమలనాభ
యనుచు మంత్రము పలుకంగ నగును నిదియై, యగువిలేపనపద్ధతి యనఘులార

తే. శతధృతియు ఋగ్యజుస్సుల సామవేద
మును ద్రివృతముగఁ దా నొనర్చెను మఱియును,

- భవ్యసావిత్రి కాగ్రంథి పరియుతముగ
నట్టియుపవీత మర్పింతు ననుచు వేడి 1169
- ఆ. మంత్ర ముచ్చరించి మహితయజ్ఞోపవీ, తము నొసంగవలయు; నమలరత్న
సమధికాంగవహ్ని జలజసఖప్రభా, దివ్యభూషణములు దేవదేవ. 1170
- క. నేనర్పించెదఁ గైకొను, మా నీరజనాభయనుచు నమలకలాపం
బూనిన శ్రద్ధ నొసంగుచు, మానితమంత్రంబుఁ బలికిమనుజుఁడు పిదప. 1171
- వ. మంత్ర రాజంబు నుచ్చరించుచు భగవంతుని బూజింపవలయు. దివ్యమగువనస్ప
తిరసంబు గంధాధ్యంబు సమర్పించెద. పరిగ్రహింపు మని మంత్ర ముచ్చరింప
వలయును. ఇదిధూపఽద్ధతి. విద్యుత్తునుమించి సూర్యచంద్ర తేజస్సులంబోలిన
దీపము సమర్పించెద ప్రతిగ్రహింపు మనిమూలమంత్రము చింతింపవలయు. ఇది
దీపప్రదాననియమము. చతుర్విధంబై, షడ్వ్రీసాన్వితంబై మహితంబునగు నన్నమ
ర్పించెద నంగీకరింపుమని మంత్ర రాజము నుడువఁదగు ఇది నైవేద్య విధాన
ము. మఱియు. 1172
- నీ. వాసవుదిక్కును వాసుదేవుండును గాలుని దెసను సంకర్షణుండు
పడమరదిక్కును బ్రదుక్ముండు త్తరమ్మును బూన్కిననిరుద్ధుండునుముదమున
నాగ్నేయమును వరాహావతారంబును నైఋతిదిక్కును నారసింహుఁ
డనిలభాగమ్మును నలమాధవుండును విషమాక్షుడెసను ద్రివిక్రముండు
- తే. గాచఁగావుత మని భక్తి గణనచేసి
యజ్ఞై యష్టాక్షరాఖ్య మంత్రాధిదైవ,
మునకు ముందుగ గరుడుని నునుచునట్లు
ధ్యానయోగముఁ బూనంగ నొను బిదప. 1173
- క. హరివామసార్వమందున, వరచక్రముదక్షిణంపు భాగమునందున్
దరముమహాగదయునునర, హరివామమునందున్ శరాసనవరమున్. 1174
- తే. ఉన్నయట్లు ధ్యానించున దొప్పుమీఱ, దక్షిణంబున నిషుధులఁ దగు నిలుపఁగ
వామమున ఖడ్గవరము శ్రీవామనయన, దక్షభాగంబునన్ నిల్పి తనరు నట్లు.
- వ. ధ్యానింపవలయు. ఉత్తరంబునఁ బుష్టియు, నురంబున వనమాలయు శ్రీవత్సం
బును, గొస్తుభంబును, నిలుపందగు. కోణంబున నస్త్రంబును విన్యసించినట్లుతలం
పవలయును. పిదప నింద్రాగ్నియమదనుజ వరుణవాయుకుబేరే శానులను
గ్రమంబున న్యసించందగు. బ్రహ్మతోఁగూడ ననంతుని ధ్యానింప వలయు. వై
దికతాంత్రికమంత్రంబుల నూర్ధ్వోభాగంబులను బూజింపం జను. ఇట్లుమండ
లస్థుండగు జనార్ధను బూజింపవలయు. ఇట్లొనరింప నిష్టకామముల సాధకుండు
పొందు. సంశయంబులేదు. 1176
- క. ఈనియమంబునఁ గేశవ, మానితమండలమునందు మహిమాన్వితుఁగాఁ

- బూనికఁ బూజించి తగం,గా నందున్నట్లు చూడఁగల్గు నరునకున్. 1177
- క. పరమపదం బబ్బును; నొక, పరియైనం గేశవుండు పరమంబయి శా
స్త్రరతిం బొల్పిన నీవిధిఁ, బరిపూజితుడైన గరుణ భక్తుని నతనిన్. 1178
- క. జనిమృతిజరావివర్జితుఁ,గను జేయుచు బిదప ముక్తిగతిఁ గల్పించుక
మునులార వినుడు నారా,యణు నెవ్వఁడు సాంద్రభక్తి నర్పించు విధిన్.
- క. ఆపుణ్యపురుషు శ్వేత,ద్వీపమున వసింపఁ జేయు ద్వీపవరంబై
దీపించుదాని నిప్పని,కై పరమేశ్వరుండు ప్రీతిఁ గల్పించెఁజుడి. 1180
- ఆ. ప్రణవమాదిగాఁగఁ బరఁగి నమఃకార, మంతముగఁ జెలంగునట్టి నామ
పరమై తత్త్వవితతి వర్ణితమంత్రమా, నీవిధానముననె శ్రీవిభుఁ బరు.
- సీ. గంధపుష్పావళిఁ గరము నివేదించి వరుసఁబూజింపఁగా వలయు మఱియు
ముద్రలు శాస్త్రోక్తముగఁ జూపఁదగు నదేమాత్రము వానిని మఱువరాదు
మూలమంత్రజపంబుఁ బూనిచేయందగు నెనిమిది యిరువదియెనిమిది మఱి
యష్టోత్తరశతంబులను వీనియందు యథాశక్తి జపియింపఁ దగు నియతిని;
- తే. బద్ధశంఖంబు లట్లెశ్రీవత్స గదలు, గరుడ చక్రశార్ఙ్గంబులు ఖడ్గము నను
నివ్వె యెనిమిది ముద్రలం చెఱుఁగవలయు, నిట్లుపూజించి భక్తిజపించి యపల.
- వ. పురాణపురుషోత్తమా! పరమస్థానంబునకు విజయముచేయుము విజయముచేయు
ము. ఎందు బ్రహ్మాదిదేవవర్యులు భవద్ధర్మనంబుఁగోరుదురోయనిమూలమంత్రము
నుచ్చరించుచు విసర్జన మొనరింపం జను. వీనరులు శ్రీహరిమంత్రంబుల భగ
వంతుం బూజింప నెఱుంగరో వారుమూలమంత్రముచేతనే యచ్యుతుం
బూజింపవలయు. అని మునులకుం దెలిపి బ్రహ్మ మఱియు నిట్లనియె. 1183

వీఁబడితొమ్మిదవయథాయము.

సుభద్రారామసహితశ్రీకృష్ణమహిమము. ౧౭

- క. పురుషోత్తము నీవిధముగఁ, బరమవిధిం బూజచేసి వందనవితతుల్
శిరము ధరసోక నొనరిచి,సరితృతిక జేయఁదగుఁ బ్రసన్నునిగాఁగక.
- శా. భూత వ్రాతము నీవు ప్రాణముగ సమ్మోదక్రియాస్థానమై
భూతింజెందునదీఁమూహము భవత్పూర్ణస్థితింబొల్పు సం
ఖ్యాతీతప్రియతీర్థరాజికిని బ్రాణాధార మీవే కదా
యోతీర్థాధిప నీకు వందనము నన్నూహించి కాపాడవే. 1185
- మ. అనుచుకా స్నానముచేసి తత్తటమునం దానందభక్తుల్ తగక
వనజాతాయతనేత్రు శ్రీపతిని సంభావించి పూజించి రా
ముని శ్రీకృష్ణు సుభద్రనుం దలచి సమ్మోదంబునం గావుడి
నను దీనుం భవరత్తిబద్ధుని విపన్నాశంబు మీకృత్యమా

- శా. ఈరీతిఁ దృఢభక్తిమైఁ దలచు నెన్నే నశ్వమేధక్రియా
సారప్రాచితపుణ్యమున్ జనుఁడు శ్రీశస్పరమోదంబునున్
ధీరత్వంబును గాంచుఁ బాపవితతుల్ తీటున్ మహాదుఃఖముల్
చేరంజాలకయే నశించును దహస్సిద్ధుల్ తగున్ వేగమే. 1187
- మ. ఆమరత్వంబును గల్గు రూపము గనన్ హరిత్వ మేపారఁగా
నమరున్ యశావనమొప్పు శాశ్వతముగా నత్యద్భుతవ్యోమయా
నమునన్ సూర్యసహస్రకాంతు లమరన్ నాకేశపూజల్ తగన్
విమలాభ్రంబునఁ బోవు యానమున వేవేపోవుఁ జక్రింగనన్. 1188
- క. ఇరువదియొక్కకులంబులఁ, దరియింపఁ జేసి విష్ణుధామంబున సు
స్థిరుఁడై యుండును సుఖములఁ, జిరకాలం బనుభవించి సిద్ధులుపొగడన్.
- తే. అచ్చరలు తన్నుఁ గొల్వ మన్నంతరశత
కాల మందుండి యేబాధ లోలి లేక
క్షీతిని బుట్టును విఖ్యాతిఁ జెలఁగువంశ
మందు రూపం బతుల్యమై యలరుచుండ. 1190
- సీ. వేదశాస్త్రార్థవిద్విప్రుఁడై విష్ణుభక్తిని బొలుపొందుచు ననుపమాన
వైష్ణవయోగంబుఁ బాటించి మోక్షంబుఁ బడయును; మునులార పరమయోగ
పరులార గ్రహణంబుతరుణంబునన్ రవిసంక్రాంతులను దినక్షయమునను యు
గాదులందును మఱి యాపాధపూర్ణమయందు బాహులమాన మందుఁ దనరు
- తే. పూర్ణి మాతిథియందును బూజ్యములగు
నితరదినములయందు నాయతమహోద
ధికిని జెంతను దానముల్ తెలిసి చేయ
ఫలము వేయిమడుంగులై చెలఁగు ధ్రువము. 1191
- వ. ఆమహాసాగరతీరంబునఁ బితరులకుఁ బిండదానంబు చేయవలసిన పథతిం దప్పక
చేయ నక్షయసంతృప్తి పితరులకుంగల్లు. ఇది సాగరస్నానఫలంబు. దానపిండ
ప్రదానఫలంబు నగు. దీనిఁబఠించిన ధర్మార్థకామమోక్షముల కర్హుం డగు.
ఆయుష్కీర్తు లలరు. దుస్వప్నఫలంబులు తొలంగు. సర్వపాపంబులు నశి
యించు. ఈ విధానము నాస్తికునకు వచియింపరా దని సకలతీర్థంబు లుద్ఘో
షించుచుండు. పుష్కరాదితీర్థంబులు దివ్యఫలంబు లొసంగు. తీర్థరాజమనఁ
బడు సముద్రము సర్వతీర్థఫలముల నొసంగుచుండు. భూతలంబునం గలనదనదీ
సరస్సులు సాగరంబును జొచ్చుకతన సాగరంబు తీర్థరాజం బనువిఖ్యాతిం
గాంచె. సర్వతీర్థరాజంబని సరిత్పతియని సముద్రంబు వర్ణింపబడు. కాన
సాగరస్నాన మనంతఫలప్రదంబయి యొప్పు. సూర్యుఁ డుదయింపఁ దమోనాశం
బెట్టులగు నట్లుతీర్థరాజస్నానంబున సర్వపాపంబులు నశించు. తీర్థరాజసమాన

తీర్థంబు లేదని యుద్ధోషింపం దగు. అందే నారాయణుండు నివసించుంగదా. దానిమహిమ మెవ్వఁడు వినుతింపంగలఁడు తొంబదితొమ్మిదికోట్లతీర్థంబులందు గలియుచుండు. కావున సాగరస్నాన దాన జప హోమములు మహాఫలముల నొసంగు నని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

1192

అఽుపదియవయథ్యాయము.

— పంచతీర్థమాహాత్మ్యము. —

- క. జలనిధికడఁ జేయందగు, కలుషహరణకృత్యములను గావించి చనక వలయును యజ్ఞాంగంబుగఁ, బొలిచెడు తీర్థంబుఁ జూడ మునివరులారా.
- సీ. అద్వి యింద్రద్యుమ్న మనువేరఁ బరఁగును బరమపావనము శుభప్రదంబు నగుఁ బరిశుద్ధుడై యమలమనీషుడై యట నాచమించి శ్రీహరిని మదిని ధ్యానించి స్పృశియించి తజ్జలంబులను నీమంత్రంబు జపింప మహితనియతి గొనఁదగు; హయమేధ ఘనయజ్ఞ సంభూత సర్వాఘనాశన సకలశుభద
- తే. తీర్థరాజ త్వదీయభూతిప్రదాంబు, వులను మజ్జన మొనరింతుఁ గలుషములను బాఱఁదోలుము చేయుదు వందనమ్ము, లనుచు వచియించి విధిని మజ్జనముచేసి.
- క. సురలను మునులను బితరులఁ, బరమవిధిం దర్పణమునఁ బరితృప్తులఁ జేసి రహితపాపుండై వా, జ్ఞీరతుండై పిండములను నియతిఁ బితృతతిన్.
- క. పరితృప్తి నొందఁ జేయుచు, బురుషోత్తముఁ బూజచేయు పురుషుండు పొందుకొని ధీరకీర్తి నశ్వమేధని, కరపుణ్యము సత్య మిద్ది ట్లాసురులారా. 1196
- సీ. ఈరితి నొనరించు భూరిపుణ్యాత్ముండు పూర్వుల నేడ్వర ముందుంగల్గి బోవు వారలను నేడ్వర నుద్ధరించుచు స్వేచ్ఛమీఱఁగఁ బోవు సిద్ధయాన మున విష్ణులోకంబుఁ గనుఁగొనఁగాఁబోవు నందుఁ జంద్రాదిత్యులవనియుండు దనుక వసించి సుఖనికరమును బొంది మర్త్యంబునం బుట్టి మరల ముక్తి
- తే. నొందు; నీరీతిఁ బంచతీర్థోత్తమముల, నమలభక్తి నేకాదశియందు నుపవసించి సేవించినను జ్యేష్ఠసితనిశాక, రతిధి సేవించినను గల్గు వితతఫలము.
- క. హరి నాదినములఁ గన్గొని, పరిపూజితుఁ జేయఁ బూర్వఫల మబ్బును నిర్జరులకునే లభింపని, పురుషోత్తమపదము గల్గు మునివరులారా.
- క. అన మాను లిట్లుపల్కిరి, వనజాసన మాఘముఖ్య వరమాసములకొని వినిపింపక జ్యేష్ఠంబును, ఘనతర మని పల్కి తీవు కారణమేమో. 1199
- మ. విన వాంఛింతుము నా విరించియను నోవిఖ్యాతమాసీంద్రులార నితాంతప్రమదంబునకొ బలికెదకొ రమ్యంబు ముక్తిప్రదంబు ననం జెల్లును జ్యేష్ఠమాసము; నదుల్ పూతంబు లౌతీర్థముల్ వనజప్రాంచితసత్సరస్సులు సదాంభఃపూర్ణ వాప్యోఘముల్. 1200

తే. పుష్కరిణులును శెలుపులు భూరికూప
ములును హృదములు నదములుజలనిధులును
క్షేత్రవర్ణంబునం దందు జ్యేష్ఠశుక్ల
దశమి మొదలుగ నివసించుఁ దత్త్వ మిద్ది.

1201

వ. స్నానదానదేవతాప్రాక్షణాదిక్రియాకలాపము లించుక యొనరించినను దత్కా
లంబున నక్షయఫలంబుల నొసంగు. జ్యేష్ఠశుక్లదశమితిథి దశవిధపాపంబుల
హరించుఁ గావున దానికి దశహారాహ్వయము ప్రసిద్ధం బయ్యె. ఏనరుం
డాదశమియందు బలరాముని శ్రీకృష్ణుని సుభద్రను దర్శించునో వాడు
సర్వపాపవినిర్ముక్తుడై విష్ణులోకము నొందు. ఉత్తరదక్షిణాయనంబులందును,
బురుషోత్తముని రాముని సుభద్రను దర్శించిన విష్ణులోకంబు చేరుభాగ్యంబు
గలుగు.

1202

క. నరుఁ డెవఁడు డోలికాగతుఁ, బురుషోత్తము ఫాల్గునమునఁ బొడంగనఁ గల్గున్
మురహరుపురమును బొందును, ద్వార నాతనిపుణ్య మెన్నఁ దరమె తలంఁన్.

క. పురుషోత్తము దివసము రా,వరభక్తి బంచతీర్థభాసురవిధి శ్రీ
హరి హరిని సుభద్రను నే, నరుఁ డాదృతిమీఱఁ బొడంగనంగాఁ గలుగున్.

క. క్రతుఫలము దుర్లభంబును, వితతసమస్తాఘహరము విమలమును గనున్
బ్రతిలేని విష్ణులోకముఁ, జ్యోతిగాననిదానిఁ బొందు నోమునులారా.

క. ఏనరుడు రాధమాసము,రా నిర్మలపక్షమునను రాజిబుతదియన్
మానితచందనరూపితుఁగా నీరజనేత్రుఁ గనినఁ గను హరిపురమున్.

తే. జ్యేష్ఠ యనుతారకం గూడి చెలఁగు పూర్ణి
మాదినంబున హరిఁ గను మనుజుఁ డిరువ
దొకకులంబును దరియింప నొగి నొనర్చి
విష్ణులోకముఁ దా నొందు వేయునేల.

1207

అటువదొకటవయథ్యాయము.

—ॐ మహాజ్యేష్ఠమహిమము. ॐ—

సీ. ఎపుడు మహాజ్యేష్ఠి యెసఁగునో రాశిసక్షత్రయోగములను గలిసి యపుడె
యత్నంబు మీఱంగ యాత్రకై పురుషోత్తమక్షేత్రమునకు సన్నతిని బోవ
వలయు; నాసాధుదివసమున శ్రీకృష్ణరాములనుక సుభద్రను గనంగ
ద్వాదశయాత్రలఁ దగుఫలం బెక్కుడయ్యును బొందు నట్టిసన్ననుజు నపుడె;

తే. యమలదినమున నందుఁ బ్రయాగమందు, నాకురు క్షేత్రమందు గయాఖ్యపురిని
బుష్కరంబున నై మిశంబునను గంగ, యభిజేరెడుసుస్థలమందు మఱియు.

వ. గంగాద్వార, కుశావర్త, కోకాముఖ, శూకర, మధురానగర, మదుస్థల, సాల
గ్రామ, వాయుతీర్థ, మందర, సింధుసాగర, పిండారక, చిత్రకూట, ప్రభాస,
కనఖల, శంఖోద్ధార, ద్వారకానగర, బదరికాశ్రమ, లోహకుండ, సర్వసాప
ప్రమోచనదక్షాశ్వతీర్థ, కామాలయ, కోటితీర్థ, ఆమరకంటక, లోహార్గళ, జంబు
మార్గ, సోమతీ, ధోత్పలావర్తక, పృథుతుంగ, సుకుబ్జక, కామ్రక, కేదార,
కాశీనగర, విరజ, కాలంజర, గోకర్ణ, శ్రీశైల, గంధమాదన, మహేంద్రమల
య, వింధ్య, పారియాత్ర, హిమాలయ, సహ్యా, శుక్తిమత్పర్వత, గోమం,
తాద్భుద, గంగాసర్వతీర్థ, యామునసర్వతీర్థ, సారస్వతతీర్థ, గోమతీ, బ్రహ్మపు
త్రసప్తక, గోదావరీ, భీమరథీ, తుంగభద్రా, నర్మదా, తాపీ, పయోష్ణి, కావేరీ,
క్షిప్రా, చర్మణ్యతీ, వితస్తా, చంద్రభాగా, శతద్రువదీ, బాహుదా, ఋషికుల్యా,
కుమారీ, విపాశా, దృషద్వతీ, సరయూ, గంగా, గండకీ, మహానదీ, కైశికీ, కర
తోయా, త్రిస్తోతా, మధువాహినీ, వైతరిణీ, ప్రముఖనదీవతంసములందును,
మణియుఁ బ్రపంచంబునంగల యితరమహానదులందును, సర్వతీర్థములందును,
సర్వక్షేత్రములయందును, సాగరసర్వతసరోవరంబులయందును స్నానదానం
బు లొనరించిన నేఫలంబుగలుగునో గ్రహణద్యయమందు స్నాన దానాదికము
లొనరింప నేఫలంబులభించునో యాఫలంబెల్ల మహాజ్యేష్ఠియందు శ్రీకృష్ణుని
దర్శించినంతన కలుగు. కావున సర్వప్రయత్నములచేతను, బురుషోత్తమక్షేత్ర
మునకుఁ బోవఁదగు. సర్వకామఫలంబులం గోరువారెల్ల నామహాజ్యేష్ఠియందు
రామకృష్ణసుభద్రల దర్శించిన విష్ణులోకమున కరుగుదురు. అంతియగాక స్వకు
లమును దరింపఁజేయుదురు. విష్ణులోకంబున సకలభోగంబుల ననుభవించి ప్రళ
యంబుదనుక నందుండి పిదప భూలోకంబునఁ జతుర్వేదవేత్తయై పుట్టి స్వధర్మ
నిరతుఁడై శాంతుఁడై శ్రీకృష్ణభక్తుఁడై జితేంద్రియుఁడై వైష్ణవయోగమును
బొంది ముక్తినిొందు ననిపలికిన పరమేష్ఠిం గాంచి మునుల్లునిరి. 1209

అఱువది రెండవయథ్యాము.

శ్రీ కృష్ణస్నానాది విధానము. ౧౧

- క. హరికిఁ స్నానం బది యే, తరుణంబునఁ జేయవలయు దాని విధంబే
కరణిం దగు దానిక విను, గరముం గోరుదుము కమలగర్భా! చెప్తమా. 1210
- చ. అన విని బ్రహ్మ యిట్లునియె నాదృతి నోమునివర్యులార! శ్రీ
శునకును రామమూర్తికిని శుంభదభంగురశక్తిచేత నొ
ప్పినయల భద్రకుఁ సుకృతవృద్ధి నొసంగెడుస్నానరీతినిక
వినుఁడు వచింతు జ్యేష్ఠమున వింతగఁ దోచెడుపూర్ణిమాతిథిక. 1211

తే. చంద్రదైవతమైన నక్షత్రమందు, గృహస్థునకు స్నాన మొనరింప నింతఫలము
గలుగునని చెప్ప శక్యమే కమ్రసర్వ, తీర్థమయుడు కృష్ణుండగు దేవుడతడె.

వ. అత్తటి భోగవతి ప్రత్యక్షంబై యుండు. కావున జ్యేష్ఠపూర్ణిమయందు సువర్ణ
కలశంబులచే జలంబును గ్రహించి శ్రీకృష్ణబలరాములకు సుభద్రకు నని సంక
ల్పించి యభిషేకార్థమై పరమమంగళంబై పతాకాలంకృతంబై సుదృఢంబై
సుఖసంచారంబై వస్త్రపుష్పధూపదీపాద్యలంకృతంబై విస్తీర్ణంబై యొప్పునుం
చంబు నిర్మించి పీతవస్త్రంబులు పఱచి ముక్తాహారంబులను గైచేసి యుండు.

నీ బహువిధ విమల సద్వాద్యంబు లొప్పుగ శ్రీకృష్ణ బలభద్రు జెలగి నిలిపి
వారికి నడుమ సుభద్రను నిలుపుచు జయమంగళధ్వనుల్ సంభవిల్ల
బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యశూద్రాదులఁ గలిసి యందును గృహస్థులును స్నాత
కులు భిక్షువులు వటువులు చేరియుండంగ మంచస్థు శ్రీకృష్ణ నంచితవిధి

తే. బలుని నభిషిక్తుగాఁ జేయవలయు నపుడు
సర్వతీర్థంబులను బుష్పసహితములను,
స్నాన మొనరింపఁదగు నిట్లు స్నానకృత్య
మొప్పుగాఁజేసి భక్తిమై నుల్లమలర

1214

వ. పటహ శంఖ భేరిమురజ, కాహళ, తాళ, మృదంగ, జర్కుర, ఘంటాది వివిధ
వాద్య శుభనిస్వనములచేతను, బురంధ్ర మంగళశబ్దములచేతను, మానిజల్పి
తవేదనాదములచేతను, జయశబ్దస్తుతినాద వీణా వేణునిస్వనంబులచేతను, సము
ద్రనాదంబు ననుకరించునట్లు మంత్రధ్వనులచే ముఖరితంబగునట్లు సామశబ్దోప
బృంహిత నానావిధస్తోత్ర రాజంబుల నాశ్రమచతుష్కంబును శ్రీహరిని విను
తింపవలయును అత్తటిసవవయస్సురిత వేశ్యాజనంబులు పీతరక్తచ్ఛాయలు
గలిగి బహువిధచామాభిరామంబులై రత్నమండితంబువై సువర్ణస్తబకాంచితం
బులై రత్నదండంబులై యలరారు చామరంబుల విసరుచుండవలయు. యక్షకి
న్నరసిద్ధ విద్యాధరాప్పరోగణంబులు సేవింపవలయు. అంబరముననుండి దేవ
గంధర్వచారణాదిత్యవసురుద్రాదు లాతరుణమున సేవింతురని యెఱుంగుం
డు. లోకపాలకులు దివ్యస్తోత్ర రాజంబుల వినుతింతురు. మఱియు. 1215

తే. దేవదేవ జగత్పతీ దివ్యరూప, సర్గపాలనమృతికర సకలభక్త
పాలకా! పురుషోత్తమ భద్రదాన, దక్ష నతు లొనరింతుము తగువిధమున. 1216

క. జగముల మూడింటిని దాల్చి గదాధరుండగుచు మోక్షసిద్ధిదుండునునై
తగువాంఛాఫలముల నీ, యఁగఁ జాలిన దైవమునకు నంజలి యిదిగో. 1217

చ. అనియిటు లాదితేయవరు లాభగవంతునిఁ గృష్ణ రామునిఁ
ఘనమతియకా సుభద్రను నికామముదంబున సన్నుతించి య
భ్రనియతసంస్థితిం జెలగి పాడుచు నాడుచు సన్నుతించుచు

గనుగొనుచుండు రచ్చరలు కమ్రగతుల్ దగనాట్యకేళులన్. 1218

క. కాలముపుత్తును; తూర్యము, లోలిన్ ధ్వనియించు వాయు మోక్కవిధమునన్
జాలన్ శీతలమై తగు, బాళిన్ మేఘములు పుష్పవారయుతముగన్. 1219

ఆ. వృష్టిగురియు; మాను లెలమిసిద్ధులఁజూర, ణులను గూడిసన్నతుల మహాత్ము
నలరఁ జేయుచుండు రమరేఖుఁ డఖిలది, కృతులఁ గూడి మాని వితతితోడ.

క. కరుణానిధి శ్రీకృష్ణుని, బరమాత్ముని గనుచునుండు భద్రపరికరో
త్కరములఁగొని విధి సమృతి, సురవరు లభిషేచనంబు సొంపుగఁ జేయన్. 1221

వ. సంసిద్ధులైయుండ నింద్రుండును విష్ణువు సూర్యశశాంకులును, ధాతయు విధా
తయు, ననిలాగ్నులు, పూషయు, భగుం, డర్యముండు, త్వష్టయు, మిత్రావరు
ణులును, రుద్రులు, వసువు, లాదిత్యులు, సశ్వీదేవతలు, విశ్వేదేవమరుద్గణంబులు,
సాధ్యులు, పితరులు, గంధర్వు, లప్పరోగణంబులు, యక్షరాక్షసపన్నగులు,
ససంఖ్యాకదేవర్షులు, బ్రహ్మర్షులు, వైఖానస, వాలఖిల్య, భ్వగ్వంగిరఃప్రభృ
తులు, యతులు, విద్యాధరులు, యోగులును వెంటనుండఁ బితామహుండు
పులస్త్యపులహంగిరః, కాశ్య, పాత్రి, మరీచి, భృగుక్రతు, హర, ప్రచేతో,
దక్షమనువులంగూడి ఋతువులు గ్రహములు, జ్యోతిస్సులు, మూర్తిమన్న
దులు, సనాతనదేవతలు, సముద్రములు, హదంబులు, తీర్థంబులు పృథ్వీయు,
నంబరంబును, దిక్కులు, పుణ్యవృక్షంబులు, దేవమాతయు, ప్రీతీసాస్విహా
సరస్వత్యుమాశచీ, సినీవాల్యనుమతీకుహూరాకాప్రభృతులు, దేవపత్ను
లు, హిమవద్వింధ్యమేర్వాది పర్వతవరంబులు, నైరావతద్విపేంద్రంబు, కలా
కావ్యలు, షక్షమాసర్తుదివానిశలు, హయరత్నంబగును చైశ్శ్రీవంబు, నాగ
రాజంబగు వామనంబు, నరుణగరుడులు, నోషధివనస్పతులు, ధర్మండులోనగు
వారలంగూడి యరుదెంతురు. కాలయమమృత్యువులు వచ్చి కాచి యుందురు.
శ్రీవత్యభిషేకోత్సవాద్ధులై యరుదెంచి వీరెల్లఁ బుణ్యతోయప్రపూర్ణసువర్ణ
కలశంబుల నందుకొని సరస్వతీప్రభృతి పతివ్రతాశిరోమణులంగూడి శ్రీకృష్ణుని
బలదేవుని సుభద్రను మంత్రంబుల నభిషేకింతురు. విమానంబు లంబరంబున
దిరుగుచుండు దివ్యంబులగు కానుకలర్పింతురు. గీతవాద్యములు చెల్లుచుండు.
ఇట్లులెల్లరు వారి నభిషేకించి యిట్లు వినుతింతురు. 1222

సీ. జయ లోకపాలక జయ భక్తరక్షక జయజయ ప్రణతవత్సల మహాత్మ
జయజయ భూతైకశరణ పురాతన బహువిధకారణ వాసుదేవ
జయ సర్వదానవసంహార జయజయ దివ్యమీనసురూప త్రిదశసర్వ
జయజయ సాగరశయన యోగీశ్వర భాస్కరనేత్ర దేవగణనాథ
జయ కైటభవిరోధి సర్వవేదేశ్వర కూర్మరూపా యజ్ఞకూటనాథ
జయ పద్మనాభ శ్రీకైలసంచరణ, యోగశయన విశ్వాత్మ కమ్రరూప

- జయ వేగధర మహాచక్రధారణదక్ష భూతౌఘనాయక భూమిధరణ
 జయజయ శేషైకశయనాదరా పీతవస్త్రవిభూషితవరశరీర
 జయ సోమకాంతక సాధుయోగనివాస,దహనవక్త్రా హరీ ధర్మవాస
 జయ సుగుణనిధాన జయ శ్రీనివాస ఖగేశ్వరగమన యహీనవీర్య
 జయజయ సుఖనివాస పరాత్పరా ధర్మకేతూ మహివాస భూతగహన
 జయ యోగిగమ్య సత్సవనివాసక వేదవేద్య యోగీశ్వర వినుతచరిత
 జయ శాంతికర జయ జ్ఞానరూపా,పుష్టికర కమలాకర సరసభావ
 జయ భావవేద్య మోక్షప్రద, నిర్మలతనుధరా సత్త్వనిధానహృదయ
 జయ గుణసాగర సవకర గుణసూన్య, భూతశరణ్య లోకాతిశక్తి
 జయ కాంతియుత లోకజననీయుతా పంకజాక్షా సదాయోగహారిహృదయ
 జయ సర్గకర, ఘనశ్యామదేహాన్విత, సాగరావిష్ట దేహా గణేశ
 జయ భార్గవీపంకజభ్రమరాత్మక, భక్తవశంవద పరమశాంత
 జయ పావనాత్మక సారభూతాత్మక నీలాంబరా శాంతనిర్మలాత్మ
 జయజయ పాపౌఘశమన కృష్ణా జగన్నాయకా సంకర్షణసహజన్మ
 తే. సారసదళాక్ష భక్తవాంఛాప్రదాయ,కా మహాత్మక వనమాలికామనోజ్ఞ
 వక్ష చక్రగదాధర భార్గవీశ,విష్ణుమూర్తి నమస్కార వితతి యిదిగో. 1223
- చ. అని మఱియున్ వచించె విధి యాహరి నీవిధి సంస్తుతించి హ
 ర్షనియతచిత్తముల్ వెలయ శక్రముఖుల్ త్రిదశాళిఁగూడి మా
 నినికరయుక్తులై హరిని నీలరుచిందగు నంబరంబుతోఁ
 దనరెడు రాము భద్రను నితాంతముభక్తి నమస్కరించుచున్. 1224
- క. కనుఁగొని కరములు మోడిచి
 వినుతించుచు స్వర్గమునకు విమలాత్మకులై
 చనుచుండు విమానంబుల
 మునులారా! మఱియు వినుఁడు మురహరుమహామున్. 1225
- వ. విమానరాజంబులు సకలరత్నవిభూషితంబులై కామగమనంబున నప్పరోగణి
 బిడంబులై గీతవాద్యంబు లొప్పుచుండఁ బతాకావిభూషితంబులై యంబరం
 బునఁ దిరుగుచుండు. ఆమహోత్సవంబు చూడందగియుండు. 1226
- క. ఆకాలంబున మానవు,లేకరణిన్ భక్తివీరి నీశ్వరుఁ గృష్ణున్
 శ్రీకలితు బలు సుభద్రను,వే కాంతురొ వారు గాంతు విమలపదంబున్. 1227
- చ. వరసతి నాఁదనరెడు సుభద్రను రామునిఁ గూడి శయ్యపై
 నిరుపమశోభ నొప్పు హరి నీరజనాభునిఁ బూరుషోత్తమున్
 నరు లెవ రత్తఱిం దమిఁగ నందగుపుణ్య మొనర్చి యుందురో
 పరమపదంబు వారలు ధ్రువంబుగఁ గాంతురు శంకలే దిఁకన్. 1228

సీ. పుష్కరంబనుక్షేత్రమునఁ గపిలాశతదాన మొనర్పంగఁ దగు నదెట్టి
పుణ్యమో యది యలపూవుఁజోడి సుభద్ర బలుఁగూడి సకలసత్ఫలములొసఁగు
మంచమ్మనందున్న మాధవు దర్శింపఁ గలుగును; మార్వరఁ గన్యకలను
దాన మిచ్చిన సుకృతం బదెంత చెలంగు నంతపుణ్యము మంచమందు నలరు

తే. కృష్ణు దర్శింపఁ గల్గు నిందేలశంక;
భర్తృశతనిష్కదానసత్ఫల మదెంత
యలరునో మంచసంస్థు శ్రీహరిని గనినఁ
గలుగు నంతటిసుకృతంబు త్కౌతలమున.

1229

తే. గోసహస్రప్రదానంబుఁ గూర్చి జేయఁ
గలుగుసుకృతంబు మంచస్థుఁ గాంచనాంబ
రుని గనుంగొనఁ గల్గును మునివరేణ్యు
లార! మఱియును వినుఁడు శ్రీశౌరిమహిమ.

1230

సీ. విధి దాటకుండ సంప్రీతి భూదానంబు చేసిన నేఫలసిద్ధి గలుగు
నన్న దానమ్ము నర్హైతి కొనుగిన లభియించు నెంతఫలంబు ధరణి
దగ వృషోత్సర్గంబుఁ దమిజేయఁగా నెంతఫలము మానవునకుఁ గలుగఁగలదో
భీష్మగ్రీష్మమునందు విమలజలంబుల నొసఁగ నేసుకృతంబు పొసఁగఁగలదో

తే. మఱియుఁ దిలధేనుదానంబు మహితభక్తి
జేయ నేపుణ్యఫలములు చెందఁగలవో
యవి శ్రీకృష్ణ మంచస్థు నలరఁ గనినఁ
గలుగు సందేహములు లేవు పలుకు లేల.

1231

క. కరిహయరథదానంబునఁ, బరఁ గెడుపుణ్యంబు మంచవరమునఁదగు శ్రీ
హరిఁ గృష్ణుఁ గనిన నబ్బును, ధరణీసురమానులార తథ్యం బిదియశా. 1232

తే. కనకశృంగిని దాన మిచ్చినఁ జెలంగు
సుకృత మెయ్యది యద్దియే చొప్పుడుఁజూడి
మంచసంస్థుని శ్రీకృష్ణ మాధవు విభుఁ
గనినయంతన లేవు శంకలు తలంప.

1233

వ. జలధేనుప్రదానంబునఁ గలుగుపుణ్యంబును, ఘృతఘోసదానజనితసుకృతంబును,
జాంద్రాయణవ్రత చర్యావిర్భూత మహాఫలంబును, విధివంతాసోపవాససంగత
పుణ్యవిశేషంబును, మంచస్థుఁ గృష్ణుని దర్శించినయంతన కలుగు. విశేషించి వచి
యింపనేల సర్వతీర్థంబుల, వ్రతదానంబులఁ గలుగు సుకృతవిశేషంబు పురుషో
త్తముని మంచస్థితుని దర్శించినంతన గలుగుట నిక్కంబు. సుభద్రామాన్వి
తుని శ్రీకృష్ణుని సందర్శింప ముక్తి కరతలామలకంబగు. కావున వనితలుగా
ని పురుషులుగాని పురుషోత్తమక్షేత్రమున కరిగి శ్రీకృష్ణుని దర్శింపవలయు.

శ్రీకృష్ణస్నానశేషోదకంబును శిరంబున నునిచినంతన సకలతీర్థస్నానఫలంబు వెలయు. పంధ్యయు, మృతప్రజయు, దుర్భగయు, గ్రహవీడితయు, రాక్షసాదిగృహీతయు, రోగవితతిసంహతయు నగుపూజోడి శ్రీకృష్ణస్నానశేషోదకాభిషేచనమున విముక్తి నొందు. సకలవాంఛితార్థంబులం బడయు. పుత్రులంగోరినంబు త్త్రులును, సుఖార్థినిసుఖములను, రోగవిముక్తింగోరిననదియును, ధనముంగోరిన ద్రవ్యంబును, జొంది నారీమణియై వెలయు. ప్రపంచంబునంగల తీర్థంబులెల్ల శ్రీకృష్ణస్నానశేషజలంబుల షోడశభాగఫలంబుల నీయఁజాల వనుట ధ్రువంబు. కావున భగవత్స్నానశిష్టజలంబుల మానవులు తమ సర్వావయవంబుల నభిషేకించుకొనవలయు ఆజలంబు పరమపావనంబుకదా. మఱియు. 1234

క. స్నాతుండై దక్షిణదిశ, కేతెంచెడుకృష్ణఁ గాంతు రెలమిదనర నా
పూతాత్మలు గురుపాప, వ్రాతంబులు తొలఁగిపోవ వఱలుదు రెపుడు. 1235

తే. ధరణి ముమ్మాలుగాంగఁ బ్రదక్షిణంబు, చేయ నేపుణ్య మాగమసిద్ధ మగునొ
యద్దిదక్షిణాముఖుడగు హరిని గనినఁగలుగు నేశంకలును లేవు తలఁప నిందు.

క. ధరఁగల తీర్థోత్తమములఁ, బరమాదృతిఁ గ్రుంక నెట్టిఫలమబ్బునొ శ్రీ
హరి దక్షిణాస్థుఁ గాంచిన, నరునకుఁ దత్పుణ్య మబ్బు నరహరికరుణ. 1237

తే. బదరికావనమందును బరమభక్తి
నరుని నారాయణుని గాంచినం జెలంగు
ఫల మిటా దక్షిణాముఖుఁ బరమపురుషుఁ
గృష్ణ దర్శించినం గల్గు నిది నిజంబు. 1238

సీ. అమలకురుక్షేత్రమందు గంగాద్వారమందు స్నానమొనర్చి యర్హులైన
ధరణినిర్జరులకు దాన మిచ్చినఁగల్గు ఫలమెల్ల నిందు శ్రీబలుననుజాని
దక్షిణాముఖుఁ గనఁ దప్పకకల్గు; బ్రయాగమందు మనుష్యుఁ డాదరమున
నలమహామాఘియం దర్హవిధి గంగ మునిఁగినఁ గలిగెడు ననుపమాన

ఆ. మైనఫలము; చైత్రమందొప్పుపూర్ణిమ, నిష్టసిద్ధిగోరి యేనరుండు
గండకీనదిమునుంగంగఁ గల్గెడునది, దక్షిణాస్థుఁ జూడఁ దనరు నిజము.

వ. మహాకార్తికీయందుఁ బుష్కరతీర్థంబున స్నానదానంబు లొనరించినఁ గలుగుఫలంబును, గంగాసాగరసంగమంబున స్నానదానంబు లాచరింపఁ గల్గుసుకృతంబును, సూర్యోపరాగంబునఁ గురుక్షేత్రంబున స్నానదానంబులు నిర్వర్తింప జనించుపుణ్యంబును, గంగయందును సర్వతీర్థంబులందును, యమునానదీతీర్థంబులందును, సరస్వతీప్రాచంబులందును, మఱియుంగల పావనసరస్సులందును, స్నానదానంబులు విధిమీఱ నాచరించినఁ గలుగు విశేషపుణ్యంబు దక్షిణాముఖుండగు జగన్నాథుం గాంచినం గలుగు. పుష్కరంబున సర్వతీర్థంబులందును

గయాత్రేత్రంబునందును, యమకంటకంబునందును, సమిషాదితీర్థంబులందును, సర్వదేవాలయములందును, సూర్యగ్రహణకాలంబున స్నానదానంబు లాచరించినఁ బొందుసుకృతవిశేషం బీపురుషోత్తమత్రేత్రంబున దక్షిణాముఖు శ్రీకృష్ణుని దర్శించినంతన లభించు. మునులా రా! పెక్కుమాటలు వచింపనేల! వేదశాస్త్రపురాణంబుల సకలధర్మశాస్త్రంబుల నేయేపుణ్యము లనువదింపఁబడినవో యవియెల్ల దక్షిణాముఖుండై సుభద్రాబలరామసహితుండగు శ్రీకృష్ణుని దర్శింపఁ గలుగు ననిపలికి మఱియు బ్రహ్మ మునివర్యుల కిట్లనియె. 1240

అటువదిమూడవయథాయము.

—ॐ గుండికాయాత్రావర్ణనము. ॐ—

- తే. గుండికామండపమునకుఁ గోర్కి రథము
నెక్కి యరిగెడు శ్రీపతిఁ గృష్ణ రాము
నలసుభద్రను గాంచుమర్త్యులు రమేశు
భవనమున కేగుదురుసుండి పావనులయి. 1241
- క. ఆమండపమున శ్రీబల, రాముని భద్రాంబఁగూడి రాజిలు కృష్ణు
నేమమున సప్తదివసము, లేమాఱక చూచువారలే ముక్తు లనక. 1242
- క. అన మాను లజానిఁ గన్గొని, వనజభవా! యెవనిచేత వరమండపయా
త్ర నియతిని గల్పితమ్మ, య్యెను? యాత్రాఫల మదెద్ది? యెఱిఁగింపు తమి
- సీ. ఏటి కింద్రద్యుమ్నుఁ డెలమి నిర్మించిన సరసుతటంబున జనవిహీన
ధరణిఖాగంబునఁ దనరుమండపమున భద్రయు రాముండు బలరిపుసహ
జన్మఁడొ కృష్ణుండు సప్తాహములు నిజస్థానంబు వదలి నితాంతహర్ష
మున నరదంబునఁ గనుఁగొనువార లచ్చెరువంద నుండంగ నరయ హేతు
- తే. వేమి? తెల్పుమ యన బ్రహ్మ యిట్టు లనియె
మునుపు రాజేంద్రుఁ డాహరిఁ గని వరంబు
లడిగె సప్తాహములు మదీయమగుసరుసు
నంతికంబున నివసింప నగును దేవ. 1244
- క. పరమాదృతి గుండిక యిహ, పరసాధనశక్తి వెలయు భవదీయకృపక
బరమాత్మా! కరుణింపుము, వర మీయవె యంచు వేడఁ బరమేశ్వరుఁడుక.
- క. వర మట్లెయ్యింపఁగె; నేమన, ధరణీశా! నీసరస్సుతటమున నివసిం
చురతిం గాంచెద నదియుం, బరఁగుం గుండిక యనంగఁ బావనరీతిక. 1246
- క. ఆయాత్ర యేడుదివసము, లేయడ్డునులేక సాగు నెల్ల ఫలములక
ఖాయక కాంతురు మానవు, లోయవనీనాథ! కొఱత నొందకు మింకక.

- క. మనుజు లదెవ్వరు గుండిక, యనుమండపమందు నన్ను హలిని సుభద్రా
ఘనభక్తిఁ బూజచేయుదు, రనఘులు వారౌదు రందు నవసీసురులున్. 1248
- క. ధరణీశులు విట్పూద్రులు, తరుణులు చందనము పుష్పదామంబులునున్
సురుచిర ధూపము దీపో, త్కరములు నై వేద్యములు నికామశ్రద్ధన్. 1249
- తే. మఱియు నుపహారములును నమస్కరణము
లర్హరీతిఁ బ్రదక్షిణమట్లై వినుతి
మొదలుగాఁగల యుపచారములను స్తోత్ర
గీతముల నన్నుఁ గొల్చినఁ బ్రీతిఁ గనుచు. 1250
- క. మనమునఁ గోరినవాంఛలఁ గనుదురు పొందంగరాని కాంక్ష కలుగ దా
మనుజుల కస్తత్కరుణన్, జననాథా! యిందు లేదుశంక యటంచున్. 1251
- క. పలుకుచు శ్రీపురుషోత్తముఁ, డలరంగఁ బృథ్వీశుఁ జేసి యంతర్వితుండై
జలజాతుఁ డేగ భూపతి, విలుప్తతాపుండయి హర్ష విస్తయములచేన్. 1252
- క. కృతకృత్యుడ నైతి నటం,చతిశయ తృప్తుండు నయ్యె నటుగావున నా
యతగుండికయం దలరెడు, శ్రితరక్షకుఁ గృష్ణుఁ జూడఁ జెందును వాంఛల్.
- క. తనయవిహీనుఁడు సుతులం,గను ధనహీనుండు ధనముగలవాఁ డగు రో
గనికరము క్తుండగు రో,గి నెలంతయుఁ బతిని బడయుఁ గ్రీడారతునిన్. 1254
- సీ. ఆయువుఁ గీర్తియు యశము మేధాబలవిద్యాధృతులు పశువితతి, రూప
యకావనసంపద లభినవంబులుగాఁగఁ దనరారుఁ; గలుగుదు రనఘమతులు
తనయులు వేయేల తనమదిఁ గోరినవాంఛ లెల్ల ఫలించు వరుస మిగులఁ
బురుషుడైనను మఱి పూజోడియైనను బురుషోత్తముని జూడఁ బొందు ముక్తి
- తే. గుండికాయాత్ర నాపాథకువలయాత్త, వృద్ధిపక్షంబునం జేసి విధియుతిఁ దమి
రామకృష్ణుల నాసుభద్రను గనంగఁ, బంచదశహయమేధ సత్ఫలము గలుగు.
- క. తనకున్ ముందును వెనుకను, జనియింపఁగఁబోవునట్టి జ్ఞాతిజనులఁ జ
క్కనిగతి నేడ్వర ముక్తులఁ,గను నొసరిచి వ్యోమయాన కలితుం డగుచున్.
- తే. సర్వరత్నాళిఁ దనరుచు సాధ్యసిద్ధ, గరుడగంధర్వదేవతా కాంత లెలమిఁ
దనను గొల్వఁగ రూపంబు దర్పకాను, సారిగాఁదగఁ జేరు నాచక్రీపురము.
- చ. ప్రళయముదాఁక నందు బహు రమ్యసుఖంబులఁ నొందుచుండి ని
ర్మలతను వొప్పఁగా జరయు రామిని మృత్యువు చేరకుంట ని
మ్ముల ముద మొంది యవ్వలను భూమిని బుట్టి శ్రుతుల్ పఠించి శ్రీ
శలీలతయోగ మొంది కను శాశ్వతముక్తిని గృష్ణసత్కృపన్. 1258

అటువదినాల్గవయథ్యాయము.

—పురుషోత్తమయాత్రాదివర్ణనము. ౧౭—

- చ. అని పరమేష్ఠి పల్క విని యమ్మును లిట్లని ప్రశ్నచేసి రో
వనజజ! యాత్ర లేపగిది భక్తి చెలంగంగ వేటువేటు చే
సిన ఫలమెద్ది కలు మఱి స్త్రీలకుఁ బూరుషపాళికైన నా
విని యజాఁ డిట్లుపల్కెఁ గడు వేడుకయొప్పెను బ్రశ్నరీతికిన్.
- క. ప్రతియాత్రాఫలమును విస్తృతముగ వచియించువాడ సిద్ధక్షేత్రం
బలిశయ ఫలదము నగు నా,క్షీతిగనువారలకుఁ గల్గు శ్రీపరిణతులున్.
- సీ భగవంతుఁడు సుమస్తాఁ బాసి మేల్కొనునట్టి యుత్థానతిథియందు నొప్పుమీఱు
ఫాల్గుణపూర్ణిమా భాగంబునను విషువమున గుండికయాత్ర భక్తి జేసి
భద్రను రాముని వాసుదేవునిఁ గాంచి ప్రణమిల్లినం గల్గు ఫలము లెల్ల;
విష్ణులోకంబున జిహ్వువుల్ పదునల్వురుండినంతటికాల మొక్కరీతి
- తే. నుండఁజాలును; జ్యేష్ఠమాసోత్తమతిథి
యాత్ర విధిమీఱు జేయ మున్ననువదించి
నంతకాలము విష్ణుమూర్త్యంతికమున
భోగములఁ బొందుచుండును బుణ్యమలర. 1261
- వ. ఆపురుషోత్తమక్షేత్రవర్యంబు భుక్తిముక్తిప్రదంబు. సర్వసత్త్వసుఖావహంబు
నగు. కావున నందు జ్యేష్ఠమాసంబున యాత్ర యొనరించి పురుషుండుగాని
నారీమణిగాని యింద్రియనిగ్రహంబుగలిగి యథోక్తవిధిచే బండ్రెండుప్రతిష్ఠ
లానరించిన శాత్యదంభవర్జితులై యీలోకమున సకలభోగంబుల ననుభవించి
తుది మోక్షంబుకొందుడు రనిఁల్కిన విని మును లంబుజాసనునక్కిట్లనిరి. 1262
- క. వినవలతు మాప్రతిష్ఠా,ర్చనదానవిధానములను సాధుఫలం బ
ర్చనముఖముల నెదికల్గునొ, వినిపింపుము వనజభవ సువిస్తృతి దగఁగన్.
- క. ఆనవిని విధి యిట్లను నో,మునులార! విధిప్రయుక్తముగ నొప్పుప్రతి
ష్ఠను దెల్పువాడ నద్దా,నినిజేయ లభించుఫలము నెఱి మీకిచ్చడే. 1624
- క. ద్వాదశయాత్రలు పూర్ణము,గాఁదగు నేవేళ నవలఁగాంక్ష తనరఁగా
శ్రీదయితునకుఁ బ్రతిష్ఠను,మోదంబురఁ జేయుదురు సుబుద్ధులు విధిగన్. 1265
- సీ. అది పాపములఁ జెండు నఖిలేష్టముల నిచ్చు; జ్యేష్ఠమాసంబున సిత మనఁదగు
పక్షంబునందుఁ బాపహరమై తగిన యేకాదశియందు ని కామభక్తి
సలిలాశయముఁ జేరి శ్రద్ధ నాచమనము నొనరించి శుచియయి ఘనతరంబు
లగు తీర్థముల నెల్ల నావాహనము చేసి నారాయణుఁ బరు ధ్యానంబుచేసి
- తే. యవల స్నానంబు విధియుతి నాచరింప

వలయు; నెవనికి నేవిధి వర మటంచు,
మునులు పల్కిరొ స్నానవిధిని వచించు
నపుడు తన్మార్గమునఁ జేయ నగునతండు.

1266

వ. ఇట్లు స్నాన మొనరించి యథాశాస్త్రంబుగా దేవర్షిపితృతర్పణములు సాగించి
యితరుల నామగోత్రము లుచ్చరించి చేయఁదగువారికిఁ దర్పణములు చేయవ
లయు. జలాశయంబు వెడలి ధౌతవస్త్రములఁ దాల్చి భాస్కరాభిముఖుండై
నిలువం బడి ధ్యానించి కూరుచుండి పరమపావనియగు దేవిని గాయత్రిని వే
దమాతను మనస్సున సప్తోత్తరశతవారంబులు జపింపవలయు. ఆమహాదేవి సర్వ
పాపంబులఁ దొలఁగించి పుణ్యంబుల నొసంగఁ జాలు. అవ్వలఁ బరమపవిత్రము
లగుసౌరమంత్రముల శ్రద్ధాసమాహితుండై జపింపవలయు. పిదప ముష్ఠాబు
లు ప్రదక్షిణంబు లొనరించి సూర్యునకు నమస్కరింపం దగు. ద్విజులనఁబడు
బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యలకు వేదోక్తస్నానజపములు విధివిహితంబులు. స్త్రీకూ
ద్రులకు స్నానజపములు వేదవిరహితంబులు. తరువాత నింటికి మానియై పోయి
పాదప్రక్షాళన మొనరించి పురుషోత్తముం బూజింపం దగు. తొలుత ఘృతము
చేతను నవ్వల క్షీరములచేతను బిదప మధుగంధోదకములచేతను, దరువాతఁ
దీర్ఘ చందనోదకంబులచేతను శ్రీపురుషోత్తమునకు స్నానము చేయింపవలయు.

క. పరిధానార్థము వస్త్రము, లురుమూల్యములుగ గ్రహించి యొప్పుగ భక్తికా
బురుషోత్తమునకుఁ గట్టం, బరమార్థము లబ్బు వేటు పల్కు లిఁకేలా. 1268

సీ. చందనాగరుముఖ సద్వస్తువులను గప్పురమునఁ గుంకుమమునను దేవు
ననులేపితుని జేయనగు; నిరుపమభక్తిఁ బంకజంబుల మఱి వైష్ణవమ్ము
లనఁబడు మల్లికా దినిఖిలపుష్పంబులను బూజచేసి యావనజపయను
భుక్తిముక్తిప్రదుఁ బురుషోత్తముని హరి ధూపమ్ము నగరుసం దీపకముగ

తే. నొసఁగి ఘృతదీపముం బెట్టి యురు విభవము, లలర ద్వాదశవిధదీపములను నిల్పి
తృప్తుఁ జేయంగవలయును దీపము లవి, తైలఘృతముల దేనినేఁ దనరవలయు.

వ. పాయసాపూప శఘ్నలీ వటకాది సమన్విత నై వేద్యంబు సమర్పింపవలయు.
ఫలసహితంబైన నది సత్ఫలప్రదంబు. ఇట్లు పంచోపచారంబుల నుపచరించి
శ్రీహరి చెంత “నోనమః పురుషోత్తమాయ” యనుమంత్రంబు సప్తోత్తరశతవా
రంబులు జపింప వలయు. పిదప భగవంతు ననుగ్రహంబుఁ గోరి ప్రార్థింప
వలయు.

1270

తే. భక్తరక్షక దేవేశ; వందనములు
సర్వలోకేశ భూరిసంసారజలధి,

*యస్య యోవిధి రుదిష్టబుష్టిస్సాన్నినకర్తవ్యే, తేనైవ తువిధానేన స్నానంతస్య విధీయతే =
అనిమూలము.

- మగ్నన న్నుద్ధరింపుమా మాధవ యని
ప్రార్థనము చేయవలయు సంయతమతియయి. 1271
- తే. యాత్ర లియ్యవి పండ్రెండు హతసురారి!
నీదుసత్కృప సంపూర్తి నెగడవలయు,
ననుచుఁ బ్రార్థించి హరికి సాష్టాంగవంద
నములు చేయంగఁదగు మఁనినాథులార. 1272
- క. తరువాత భక్తిఁ బుష్పి, త్కరముల ననులేపనములఁ గమ్రాంబరరా
జి రుచిరభూషణసంతతి, గురువరు నర్చింపవలయుఁ గోరికతనరక. 1273
- క. గురువునకుఁ దై వమునకు, నరయఁగ నంతరము లేకయలరుం గానక
గురుపూజ యుత్తమం బని, వరమతు లూహింతు భేదవాదము లేలా. 1274
- క. పురుషోత్తముపైఁ బుష్పి, త్కరములచే మండపంబు కల్పింపఁ దగుక
గర మరుదుగ నొప్పారెడు, కరణి సుమమండపాఖ్యై గ్రాలెడు నదియుక.
- క. ఈరితి శ్రద్ధగాఁ బూజారతి నాచగలు గడపి జాగరణము ని
ద్రావారతి లేకుండఁగ నా, శ్రీరమణుచరిత్ర గేయసిద్ధాంతములక. 1276
- క. ఒనరింపఁదగునా ధ్యానంబున గీతీపాఠమునను భూలేశురతిక
గొనకొని రాలిరి గడుపం, జనును; బ్రభాతంబునందు సంతస మొప్పుక. 1277
- సీ. ద్వాదశీతిథియందు ద్వాదశసంఖ్యల వ్రతనియమస్థుల ఊతిసురులను
వేదపాఠగులను వేదాంతవేత్తల నర్థింపఁదగు భోజనార్థ మరుగు
దెండంచు వార లుద్దండభక్తులు నితిహాసపురాణజ్ఞులై జితేంద్రి
యులునుమఱిశ్రోత్రియులునయియుండనొనవలఁ గర్తయు స్నాన మాచరించి
- తే. ధాతవస్త్రములను దాల్చి వీతకాముఁ
డగుచుఁ బురుషోత్తముని భక్తితగ విధియుతి
నర్చనములను దనుపనౌ నమలదివ్య
గంధపుష్పోపహార సంకలనఁ దనరి. 1278
- వ. ధూపదీపనై వేద్య బహువిధోపచార ప్రదక్షిణనమస్కార జప్యస్తుతిమనోహర
గీతవాద్యముల నాపూజ యొప్పున ట్లుండవలయు. పిదప బ్రాహ్మణభోజనంబు
చేయించి పండ్రెండుగోదానము లాభూసురులకుఁ జేసి యథాశక్తి సువర్ణం
బొసంగిఁచత్రం బుపానద్యుగం బొసంగి వస్త్రాదికంబుల వారిసంతుష్టులను గా
నొనరింపవలయు. భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు దానఁ దృప్తుండగు. ఆమీఁద
నాచార్యు నర్పించి ధేనువు నొసంగి వస్త్రంబులు గట్టనిచ్చిఁచత్రోపా నద్యు
గంబులను, గాంధ్యపాత్రంబును ధాన్యంబు నొసంగవలయు. బ్రాహ్మణభోజ
నంబు పాయసపూర్వంబుగ నుండం జను. గుడసర్పిసమన్వితంబై చతుర్విధంబై
యాభోజనం బొప్పారవలయు. ఇట్లు తృప్తిమీఱి భుజించి స్వస్థమానసు

తైన భూసురులకు ద్వాదశోదకుంభంబుల సమర్పింపవలయు. యథాశక్తి దక్షిణ లొసంగి గురువున కుదకకుంభదక్షిణల నిచ్చి యారీతి ద్వాదశసంఖ్యా కభూసురలను జ్ఞానప్రదాయకుండగు గురువును బూజించి వారిని విష్ణుతుల్యులనుగా భావించి యథావిభవంబుగాఁ దక్కుంగలభూసురుల నారాధించి సర్వవ్యాపియు శంఖచక్రగదాధరుండును ననాదినిధనుండును, జగన్నాథుండు నగుపురుషోత్తముం డానందించుఁగాక యనునీమంత్రంబు పఠించి ముమ్మాలులు ప్రదక్షిణం బాచరించి గురువుపాదములకు నమస్కృతులర్పించి యాసీమాంతము కూడ నరిగి వారి నంపవలయు. విసర్జనంబు నమస్కారపూర్వకంబు గావలయు. మఱియు.

1279

- క. తనబంధువులుం దానును, మనమున శ్రీనాథు నెన్నిమాలులొ శ్రద్ధగ గనుచు స్మరించుచు భుక్తిం, గౌనఁజను నుపవాస మున్నట్తోఁజీసురులకా. 1280
- ఆ. భిక్షుకులను భుక్తివేడు నన్యులఁగూడి, తా భుజించుటొప్పుఁ దనరురీతి నిట్లు పూజనేయు నింతియే నరుఁడేని, ఫలము నొందు వారు పలుకులేల. 1281
- సీ. అశ్వమేధసహస్ర మాచరించినఫల మట్టులే రాజసూయములు నూలు చేసినఫలము సంసిద్ధించు మునులార నూలుతరంబుల నూలుగుర భ విష్యులఁ బావనవృత్తుల నొనరించి స్వర్గంబునకుఁ బోవు సత్య మిద్ది సర్వలక్షణముల సంపన్నుడయి సర్వవిమలభూషణముల వెలసి సర్వ
- తే. కామసంతృప్తిఁ దగి సురగణమురీతి, విగతసంతాపుడై రూపవిలసనమున యకావనంబున నొప్పారి హరిసుగుణ, రాజినెసఁగుచు నచ్చరల్ రమణఁ గొలువ.
- క. అనుపమరవికాంతుల నొ, ప్పినయట్టి విమానమందు విపులపతాకా భిని రత్నంబులఁ దగుదాని నెక్కి దిక్కులు జ్వలింప నిర్మలకాంతికా. 1283
- క. బప్పుచు విగతక్లముడై, యప్పురుషుండు విష్ణులోకమందు వసించు జొప్పడుపుణ్యంబునఁ జను, నప్పుతజగంబునందు నఖిలేష్టములకా. 1284
- ఆ. కల్పశతముదనుకఁ గడఁగి తా నొందుచు, సకలసాధువినుతి సంతతంబుఁ గనుచు విష్ణుమూర్తికరణి నొప్పారుచు, ముదితుండగుచు నుండుఁ గదలకుండ.
- వ. ఆతనిరూపంబు చతుర్భుజంబు శంఖచక్రగదాధారణంబునై యుండు. ఆలోకంబున సకలసుఖంబు లనుభవించి బ్రహ్మభవనంబుఁజేరు. ఆలోకంబు సిద్ధవిద్యాధరాదిసేవితంబుకిన్న రాదిపరికీర్తనంబునై యుండు. అట్టిబ్రహ్మలోకంబునఁ దొంబది కల్పంబు లుండి యందుండి సర్వకామఫలప్రదం బగు రుద్రలోకంబునకుం బోవు. అదిసురగణసేవితంబు. సుఖమోక్షదంబు. అనేకదివ్యవిమానసమాకీర్తనంబు. సిద్ధవిద్యాధరయత్యోదివిభూషితంబు నయి తనరు. ఆరుద్రలోకంబున నశీతికల్పకాలంబు నివసించి సుఖంబు లనుభవించి యటనుండి గోలోకంబునకుం బోవు నదియు.

1286

క. సురసిద్ధాకీర్ణము న, చ్చరలెల్లఁ జెలంగఁ జూడ నమధికభూతిం
బరఁగెడు నదియును నైయ, చెరువును గల్గించుచుండు శ్రీసుసమృద్ధిఁ. 1287

తే. అందు సప్తతికల్పంబు లఖిలసుఖము, లనుభవించుచు నిర్జయనట్టు లుండి
దానిమాని ప్రాజాపత్య మైనలోక, మునకుఁ బోవును; గంధర్వమునివరు లట.

సీ. సిద్ధచారణుల సుశ్రీకులనుం గూడి యచ్చర లొప్పార హాయిమీఱ
నుందురు తల్లోకమందును షష్టికల్పములుండి బహువిధపరమసుఖము
లొందుచు శక్రునిసుందరభవనంబు నరుదగుదానిఁ జెచ్చెరఁ గనంగఁ
బోయి యందొప్పారు నాయమర్త్యుల దేవయోనివిశేషంబులొ నిలింప

తే. జాతులం జూచు చేఁబదిసంఖ్య నలరు
కల్పములు సర్వసుఖములఁ గమ్రరీతి,
ననుభవించుచు నటనుండి చని యమర్త్య
పదమునకా వ్యోమయానసంభరితమునను.

1289

క. పరమపవిత్రము దుర్లభ, మురుతరముగ సుఖసమృద్ధి నొప్పారంగాఁ
బరికించి యట వసించుచు, బరమేశ్వరపాదపద్మభక్తి దనరుచుకా. 1290

క. నలువది కల్పంబులు సుఖ, ములఁ బొందుచుఁ దృప్తినిొంది భూరితరంబై
చెలఁగెడు తారాలోకము, లలి నొప్పెడు దాని సర్వలక్షణయుతముకా. 1291

క. కని యట ముప్పదికల్పము, లనుపమభోగాళిఁ గనుచు నటనుండి శశాం
కుని లోకమునకుఁ బోవును, వినుఁ డందు శశాంకుఁడెల్ల విబుధులతోడకా.

సీ. కలిసియుండును మహాకాంతుల నొప్పుచు నందు నిర్వదిసంఖ్య నలరుకల్ప
ములు నివాసముచేసి యలఘుభోగము లొంది యాదిత్యలోకంబు నచటనుండి
వసియింపఁదగు ననువాంఛయుఁ దగులంగ నద్దానిఁజేరి దేవాళి గొలువ
నాశ్చర్యమునకుఁ దా నాధారభూతమై సురవిశేషంబుల సొంపు మిగుల

ఆ. నలరుచుండ నద్దియావాస మని నిల్చి, కల్పదశక మచటఁ గమ్రభోగ
కలనఁ గడపి యచటగుదలి గంధర్వలోకమును జేరు దుర్లభ మది ధ్రువము.

క. అందొకకల్పము మదికిం, పొందగఁ గన్పడెడుసుఖములొహా యనఁగాఁ
బొందుచు భూలోకంబున, కుం దగ నేతెంచి ధార్మికుండగు ప్రభువై. 1294

చ. జనులను బ్రోచుచుకా సుజనసంగతిఁ గాంచుచుఁ జక్రవర్తియై
ఘనభుజవీర్య మొప్ప గుణగణ్యులలోఁ బ్రథముండు నొచు మే
దినిఁ దనధర్మమాని వినుతిం గనఁజాలెడురీతిఁ బ్రోచి య
జ్ఞనికర మెంతో దక్షిణల సద్విధిఁ జేయుచు జ్ఞానసిద్ధుడై.

1295

తే. యోగిలోకంబు నొందు నదొప్పు మోక్ష
దము శివంబును నయి యందుఁ దమి లయంబు

దనుక సుఖములఁ గాంచుచుఁ దరలి వచ్చి
యోగికులమున జనియించు నుర్వియందు.

129

క. అరుదగు వైష్ణవయోగము, పరఁగంగా శ్రుతులు నాల్గు వాగ్విశతఁ గనన్
బరమవిధిన్ యజ్ఞంబుల, నిరతం బొనరించి భక్తినియతి వెలయఁగన్. 1297

తే ముక్తిసొందును; యాత్రాప్రసక్తఫల మి
దగును వచియించినాఁడ నీయాత్రఁజేయు
పద్ధతిని దత్ఫలంబును బరమమౌను
లార యింకేమి వినఁగ మీఁకోరిక తగు.

1298

ఆశ్వాసాంతము.

క. ద్విరదవిభు పాలనాదర, సరసీరుహసంభ వాదిసకలామర్త్యే
శ్వరపూజిత పదకమలా, పరిపాలిత సర్వలోక భక్తశరణ్యా. 1299

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీ కరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితా ప్రాభవ
కాశ్యపాస్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచి వంశాంబురాశికుముదినీమిత్ర సుబ్రహ్మ
ణ్యమనీషిపుత్ర తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయ వినిర్మితంచైన
తేలుగు బ్రహ్మమహాపురాణంబున ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీః
తే లుఁ గు బ్రహ్మ పు రాణ ము

తృతీయాశ్వాసము.

అఱువ దేనవయధ్యాయము.

సంపదానరతా

శాసితదై త్యేంద్ర, నిగమశాఖి ప్రసవో,

ద్భాసితకోమలపదనఖి

వ్యాసాదికవినుత వేంకటాచలనాథా.

వ. మహాప్రభూ! తర్వాతి వృత్తాంతంబుఁ జిత్తగింపుము.

పిష్టుణాకమాహాత్మ్యము. ౧

సీ. అనుటయు నజుఁగని యామాను లిట్లుని ప్రశ్నించి రోదేవ పావనమయి
సర్వలోకానందజనకమై యామయరహితమై కాంతమై విహితమునయి
వైష్ణవలోకంబు వఱలు నంచనివిందు మది యేప్రమాణత నందియందు
నద్దాని కాంతిభోగాదుల వివరింపు మెట్టికర్తమున ధర్మైష్ట్యలైన

తే. వారు దానిని బొందంగ వలఁతు లగుదు

రెద్ది దర్శింప స్పృశియింప నెట్టి తీర్థ

ముల మునుంగఁగ లభియించు లలితరీతి

దాని వివరింపుమా వేడక తనరు వినఁగ.

1

చ. అనుటయు బ్రహ్మ యిట్టులను నాదృతిమై వినుఁ దద్దియే పరం
బనుపద మన్న ధన్యమన నర్హతమంబనఁ బుణ్యమన్న నీ
జననమృతిప్రణాళికకుఁ జాలఁగ నాశనహేతువన్న లో
కనిచయవర్యమన్న నుతిఁ గాంచెడు వైష్ణవలోక మద్దియే.

2

తే. అద్ది యాశ్చర్యమూలమౌ నది త్రిలోక

పూజితంబగు నద్దాని భూరిచరిత

మెల్ల వినిపింతు వినుఁడు; ప్రభుల్లపారి

జాతము లశోకములు చారుచంపకములు.

3

సీ. మందారవకుళముల్ మాలతీమల్లికా నాగకేసరసుకుందములు మఱియుఁ
బున్నాగములు నతిముక్తప్రియంగు, తగరము లర్జునచూత ఖదిరపాట
లాఖ్యముల్ కర్ణికారాహ్వయంబులు పసలు లోద్రనారంగములును నింబ

- సర్వకదాడిమఖర్జూర లకుచముల్ ద్రాక్షామధూకాఖ్య వృక్షరాజ
తే. ములు కపిత్థేంద్రఫలవృక్షములును నారి, కేళములు శ్రీఫలద్రుమతాళములును
గల్పవృక్షము లిన్నని గణననేయఁజాలనట్టి మహీరుహసమితిఁ దనరి. 4
- వ. సరళ, చందన, నీప, దేవదారు, శుభాంజన, జాతీ, లవంగ, కంకోల, కర్పూ,
రామోదవాసిత, మహీజగణంబులఁ జెలువారి, తాంబూల పత్ర నివయ
పూగీఫలద్రుమ ప్రభృతివృక్షవిశేషంబులఁ బెంపునొంది, మఱియు సర్వర్తుకు
సుమఫలద్రుమంబుల నొప్పారి, లతాగుచ్ఛసముద్భవనానావిధ కుసుమంబుల
దర్శనీయంబై, నానావిధజలాశయంబులు గలిగి, బహువిధశకుంత సంతాన
మనోహర రుతవిశేషంబుల శ్రోత్రవివర హితంబై, నిరంతరజలసంపూర్ణ దీర్ఘికా
శతంబుల సుఖప్రదంబై, కుముదశతపత్రకోకనద రక్తనీలోత్పల మనోహర
కష్ణోర ప్రముఖ నిఖిల జలకుసుమ విసరమనోజ్ఞంబై, హంస, కారండవ, చక్ర
వాక, కోయష్టిక, దాత్యూహ, చాతక, ప్రియపుత్ర, జీవంజీవ కాద్యనేక
పక్షినినాడ భాసురంబై, దివ్యంబై యొప్పుచుండు అట్టి వైష్ణవలోకంబునందుఁ
గామగమనంబున మహామహిమంబు గాంచి సర్వరత్నాధ్యంబులై దివ్యగంధర్వ
గీతనాదముఖరితంబులై తరుణాదిత్యసంకాశవర్ణంబులై యప్పురోగణనేవితం
బులు నగువిమానరాజంబు లసంఖ్యలుగా వెలయుచుండు. అందు నానాభోగో
చితపదార్థంబు లొప్పుచుండనవిగృహవరంబులని చెప్పనొప్పుచుండు. మఱియు
నావిమానవర్ణంబులయందు దివ్యకుసుమమాలిక లొప్పుచుండు. నానావాదిత్ర
నిస్వనంబులచేతను, గింకిణీస్తబకంబులచేత నావ్యోమయానంబులు సుఖధామం
బులను విఖ్యాతి నొందియుండు. 5
- చ. హరిపుర మద్దిలోకముల హరితరంబను కీర్తిఁగాంచి స
త్పురుషనివాసభూమియనఁ బొల్పుచు నుండు; నటక వధూమణి
పరికరసంయుతిక బురుషవర్ణులు చారువిమానరాజిపైఁ
దిరుగుచునుండు రెంతయును దివ్యకథాశ్రవణంబు లొప్పుగక. 6
- శీ. దృఢపీనవక్షోజ దివ్యదేహాల్లస త్కామినీమణుల సంగతుల వెలసి
చారుమధ్యంబుల సరసగతుల్ మీఱఁ జరియించునంగనాసమితిఁ దనరి
మత్తమాతంగ గమనవిశేషంబులఁ దనరారు శ్యామావితతి నెసంగి
రతిఁ గేలినేయు శుభ్రవిలాసముల మించుపూవుఁబోలుగుమిఁ బొలుపుమిగిలి
- తే. తనరునావ్యోమయాన సంతతుల నలరు
నాపురం బందుఁ జామరహస్త లగుచు,
రత్న భూషణగాత్రైకరమ్య లగుచుఁ
దరుణు లరుదుగ నేవింతు పురుషవరుల. 7
- క. గీతమ్ముల వాద్యంబుల, నాతతనృత్యముల స్తుంధరాలాపములక

- ప్రీతి వధూమణు లాపురి, జేతస్సులఁ దన్నుచంద్రు సిద్ధుల సతమున్. 8
- మ. సురసంఘంబులు సర్వకాల మెలమిన్ శోభిల్లుచుండన్ మునీ
శ్వరు లోంకారపురస్సరంబుగ నుతుల్సల్పంగ నాపత్తనం
బరుదై కన్నడుచుండుఁ బుణ్యపురుషుల్ హరిప్రమోదంబులన్
నిరతంబుం జెలువారుచుం గొలుతు రానీరేజపత్రేక్షుణ్. 9
- తే. యామ్యసాగరతటమున నమలభూరి
వటమహిజము చెంగట భాసురాంగు
వనజనేత్రుని శ్రీకృష్ణ భక్తిఁ జూడఁ
గలుగుఁ పుణ్యాత్మ లాతారకముగ దివిని. 10
- క. చెలువారుచుంద్రు సుఖవృ, ధుల నొప్పుచు హేమవర్ణతులితాంగచ్ఛా
యల నెసఁగి జరయు మృతియును, గలుగని దేహంబు లొప్పుగా మునులారా
- తే. దుఃఖభారంబు లెవ్వీయుఁ దోఁపకుండ
గ్లానియేఁ దృప్తయేఁదమ్ముఁ గనకయుండ
భుజచతుష్కము వెలయంగ భూరివీర్య
మున నెసంగుచు వనమాలలనుధరించి. 12
- క. శ్రీవత్స లాంఛనులునై, పావన దర చక్ర గదలు భాసీల్లంగా
శ్రీవిష్ణుమూర్తివలె నట, శ్రీవిలసిల నొప్పుచుంద్రు చింతలు తొలగన్. 13
- సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయ నెఱి నొప్పుఁ గొందటు కనకతుల్యచ్ఛాయగలిగి కొండ
ఱుందు మరకతకాంతిం దగి కొందటు వైడూర్యమణికాంతి వజ్రలఁ గొండ
ఱట శ్యామలచ్ఛాయ యమరఁ గొందటు కుండలముల నొప్పారుచు నమలవజ్ర
కాంతులఁ గొందటు కలయఁ జూడం దగియుందురు; వారల యొప్పు దేవ
- అ. తలకునైనఁ గలుగ దల విష్ణులోకస్థు
లచ్చెరువు జనింప నలరువార
లందుఁ జొరఁగ మరల నవనిఁ బుట్టువు గల్గ
దింతవట్టు నిజ మహీనమదియు. 14
- క. జగదధిప్రతి మహిమమునన్, దగునటు బహ్వర్థసిద్ధితతి యమరుఁజూడీ
జగములు నశించు దనుకన్, బొగ డొందుచునుండనగును బూజ్యచరితులై.
- చ. పురముననందు రూపమునఁ బొంకముగాఁ దగు యశావనంబునన్
బరఁగుచు నెల్ల వారు తమిషర్వఁగఁ గేళివిహారరీతి సం
చరణము సేయుచుందు రలచక్రిని రాముని నాసుభ్ర నా
దరమునఁ గాంచుచున్ దదుచితం బగుచున్న ప్రభావసంపదన్. 16
- మ. పురమధ్యంబున విష్ణుమందిరము సొంపుల్ గుల్కుఁగాఁ దక్షక
ర్భరసంకాశముగాఁ జేలంగుఁ దరుణార్కుం బోలి రత్నోఘసుం

- దరమై పెక్కు పతాక లొప్పగన నూత్న స్వర్ణ సాలంబు శ్రీ
హరిగేహంబును జుట్టి యోజనము దీవ్యత్కాంతి నొప్పారుచున్ 17
- క. కనబడుచుండును ధ్వజములు, కనదువ్యచ్ఛిత్రవర్ణ కలితము లగుచున్
మనమున కింపును బెంచుచు, ఘనతారా గణముగూడు గ్లాబింబ మనన్. 18
- సీ. హరిమందిరం బదియలరుఁ జతుర్ద్వారముల సువిస్తీర్ణమై యలఘురక్ష
కులచేత రక్షణమలరారఁగాఁ బురసప్తకయుతమయి చాల నున్న
తమయి మనోజ్ఞమై యమలమై యొప్పారుఁ; బ్రథమపురంబు స్వర్ణమయ మల్లె
యవలిది మరకతహారియౌ నవలిది యింద్రనీలంబుల నెనఁగుచుండు
నవలి పురంబు మహానీలమయ మగుఁ బద్మరాగయుతంబు పంచమంబు
షష్ఠంబు సద్వజ్రసంయుతంబగు సప్తమపురంబు వైదూర్యమయమయి తగుఁ;
గనకప్రవాళాదికములు చెక్కంబడ నొప్పు స్తంభంబుల నురుతరరుచి
గన సుందరంబయి కన్పడుచుండును సిద్ధు లామందిర సీమనుండి
- తే. దశదిశల వెల్లఁజేయుచు ధ్యానయుక్తి
వెలయు చుండురు మందిరం బెలమిఁ గనఁగఁ
దారకాన్విత చంద్ర విధంబుఁ దోఁపఁ
జేయుచుండును దద్రీతి చెప్పఁ దరమె. 19
- శా. సారాశ్చస్థగితాలయంబున నివాసం బొప్పఁగాఁ జేయు లో
కారాధ్యుండు రమాసమేతుండయి శ్యామాంగంబుతోఁ బీతవ
స్త్రారమ్యాజ్జ్వలవేషుండౌచు దరముఖ్యంబులక రాజ్యంబులన్
ధీరత్వంబునఁ బట్టి సాధ్వీచనసం దీప్తాశయం బొప్పఁగన్. 20
- సీ. వెలయుచుండును నస్త్రములనెల్ల నశియింపఁజేయనౌఁజ క్రంబు సిద్ధ మిద్ది
యట్టిసుదర్శన మమల తేజోరాశి దక్షిణకరమునఁ దనరుచుండఁ
గుండేందరజతకాంతిం దగి గోక్షీర తారహరిచ్ఛాయహరితరము
నగు శంఖమును సవ్యహస్తంబునం బట్టి యలరునద్దాని ధ్వనులు జగంబు
- తే. లెల్ల ఊోభంబుఁ గనఁజేయు నిదియె పాంచ
జన్య మనఁగ నావర్తముల్ సరిగవేయి
దానికిం గలఁవట్టులే దారుణాఘ
నాశకరి యననొప్పి సాంద్రరుచి గలిగి 21
- చ. దనుజుల దానవావళుల దారుణభంగి నడంపఁజాలి భీ
తిని గలిగించుచున్ జ్వలనదీప్తశిఖాకృతిఁ గాననౌచు దే
వనికరమేని యోర్వఁగఁ బ్రభావ మెటుంగఁగ లేకయుండఁగాఁ
దనరుచు శార్ఙ్గపాణిదగు దక్షిణహస్తమునందు వెల్లుచున్. 22
- క. తననామము కౌమోదకి, యనఁగా నొప్పారుచుండు; హరిసవ్యకరం

బున శార్ఙ్గమనెడు చాపము, కనదుద్యద్భానుబింబ కాంతి నలరెడున్. 23

- క. జ్వాలామాలాకుల శర, జాలంబులఁ దద్భవముల సచరాచరమై
గ్రాలెడు జగములఁ జెందును, శ్రీలలితుఁడు చక్రి లయముచెలఁగెడుతఱినిన్.
- వ. సర్వానందకరుండై సర్వశాస్త్రవిశారదుండై సర్వలోకగురుండై సర్వదేవసమ
స్కృతుండై శీర్షనయనచరణసహస్రయుతుండై సహస్రాఖ్యుండు సహస్రాంగుండు
సహస్రభుజుండుననఁబిల్వఁబడుచు, సింహాసనాసీనుండై పద్మపత్రాయతేక్షణుండై
విద్యుత్తేజస్సుంకాశుండై సర్వజగన్నాయకుండై సర్వగురువై సురసిద్ధగంధర్వా
ప్సరస్సుంఘనేవితుండై యక్షవిద్యాధరనాగమునినాథసంకీర్తితుండై చారణసుపర్ణ
వైత్యదానవ రాక్షసగుహ్యక కిన్నరాదిత్యగణ స్థూయమానుండై శ్రీకృష్ణుం
డాదివ్య మందిరంబున వెలయుచుండు. మఱియు. 25

- సీ. ఆదివ్యమందిరమందుఁ గీర్తియు మేధ ప్రజ్ఞాసరస్వతుల్ ప్రభయు బుద్ధి
మతి సిద్ధి మూర్తులు ద్యుతియు క్షాంతియు మఱిగాయత్రి సావిత్రి కాంతిసర్వ
మంగళయును నల్ల మంగళాదేవియు నారాయణియు శ్రద్ధ భూరికీర్తి
రాజిల్లుకొళికి రాత్రి విద్యుత్తులు సాదామినియు నిద్ర సాధియైన
- తే. మాయయునుదక్కుఁగల్గు నమర్త్యనారు
లెల్ల శ్రీవాసుదేవుని నుల్ల మలరఁ
గొలువ నివసించి యుందురు పలుకులేల?
మఱియుఁ జెప్పంగ నెల్ల రమ్మాడ్కి నుండు. 26

- వ. ఘృతాచీ, రంభా, మేనకా, సహజన్యాతిలోత్తమా, నిష్టాచోర్వశీ, వామనా,
మందోదరీ, సుభగా, విశ్వాచీ విపులాననా, భద్రాంగీ, చిత్రనేనా ప్రష్టాచా,
మునిసమ్మోహినీ, రామా, చంద్రమథ్యా, శుభాననా, సుకేశీ, నీలకేశా, మన్మ
థదీపి, న్యలంబుషా, మిశ్రకేశీ, ముంజకస్థలా, క్రతుస్థలా, వరాంగీ, పూర్వచిత్తి
పరావతీ, మహారూసా, శశిలేఖా, హంసలీలానుగామినీ, మత్తవారణగామినీ,
బింబోష్ఠీ, నవగర్భా, ప్రభృతిదేవయోషిస్త్రణులు రూపయాననగర్వముల నలరు
వారు సుమధ్యులును, జారువదనులును, సర్వాలంకారభూషితలును గీతమాధు
ర్యసంయుక్తులును సర్వలక్షణసంయుతలును గీతవాద్యకుశలలు, నైజగన్నాథు
దివ్యమందిరంబున నృత్య మొనరించుచుఁ బాడుచు నుండురు. వెండియు నందు.

- క. కలుగవు రోగము గ్లానియు, విలయము హిమ మాతఁబు విసుఖము మఱి యా
కలి దప్పులు వైరూప్యము, బలుజరయు నదెట్టివేని పటుగోగంబుల్. 28

- క. పరమానంద ప్రదమై, నిరుపమ వాంఛాప్రదాననియతిం గని మం
దిర మది చెలఁగు మనోహర, తరమై ఊతి దానిఁజోలఁ దగునవి కలవే. 29

- తే. పుణ్యకర్తములొనరించుపురుషవకురుల
కెట్టిలోకము లని పెద్ద లెల్లఁ బలు

చుందురో యట్టివెల్ల దామోదరుపద
పోడశాంశముఁ బోలవు శుభము నొసంగ.

30

- క. ఈరీతి హరిస్థానము, భూరిగుణాన్వితము సర్వభోగదము సుఖా
ధారం బాశ్చర్యమయం, బై రాజులు మానులార యతులం బదియున్. 31
- సీ. శ్రీవిభుపదము నా స్తికులును విషయాత్మకులు, కృతఘ్నులు పిశునులును బోరు
లజితేంద్రియులు చొర ననువుగా నుండదు; జగదోఘగురువయి సర్వసుజన
రక్షకుండయి తగు రాజీవనేత్రుని వాసుదేవుని సదా భక్తిమీఱ
నర్పించు వైష్ణవు లాదివ్యలోకంబుఁ జొరఁజాలుదురు శంక లరయ లేవు;
తే. దక్షిణోదధితటమునఁ దనరు కృష్ణు, బలు సుభద్రను గాంచినఁ గలుగుఁ బుణ్య
మావటోర్వీరుహముచెంత నంగము విడువఁగ నె చేరుదు రావిష్ణు భవ్యపదము.
వ. వటసాగరమధ్యభాగమున శ్రీపురుషోత్తముని సంస్కరించిన నరుండు పురుషో
త్తమ దివ్యపదంబున మృతుండయి ముక్తినిొందును. మునీంద్రులారా! శ్రీపతి
లోకంబును వర్ణించితిని. అదిసర్వానందకరము. భుక్తిముక్తి ఫలప్రదంబు నగు.
ఇంకేమి వినవలతు రని బ్రహ్మదేవుం డడిగిన మును లిట్లనిరి. 33

అటువదాటవయధ్యాయము.

— పురుషోత్తమ తేత్రమాహాత్మ్య నిరూపణము. —

- క. సరసిజనాభుని లోకం, బరుదుగ వర్ణింపఁబడియె నది నిత్యశ్రీ
కరమై మోదావహమై, పురుషులకు నొసంగు భూరిభుక్తిని ముక్తిన్. 34
- క. పురుషోత్తమ మను తేత్రము, పరికింపఁగ దుర్లభ మనిపలుసారులు నీ
వరుదుగఁ గీర్తించితి వట, శరీరము దొఱంగి గాంచు సాలోక్యంబున్. 35
- తే. తేత్రమాహాత్మ్య మెల్ల సంసిద్ధఫలద, మనుచు వర్ణించితివిదానియందుఁ దనువు
వదలినంతనె శ్రీవిభు వాసలోక, మొండ దగుటను దత్తేత్ర ముత్తమంబు. 36
- క. తనువున్ వదలుట యట ము, క్తిని బొందఁగ మార్గ మనుచుఁ గీర్తించితి వీ
వినుతి మనుష్యుల కుపకృతి, నొనరించును సంశయంబు లొదవవు మదిలోన్.
- తే. నరు లనాయాసముగఁ గళేబరము నందు
వదలి యామయరహితమై వఱలు విష్ణు
పదముఁ బొందుదు రనుటయే సదమలాత్మ
చాల లోకోపకారమా సరణిగాదె. 38
- తే. తేత్రమాహాత్మ్యమును విని చిత్తమందు
విస్తయము పొందినారము విపులహర్ష
మొదలె మఱియు గగుర్పాటుపొదలె నాప్ర
యాగమాదిగఁ గలుగు తేత్రాళికంబు. 39

సీ. ఇది యుత్తమం బయ్యెనిలఁ గలతీర్థాలి సరసులు నదులును జక్క నిట్లు
వర్ణించఁబడ వయ్యె వారిజసంభవా యీత్రేత్రవర్యంబు నెన్నినట్లు
లింతకుఁ బూర్వమీ వేత్రేత్రమును జెప్ప విపుడు నీభావంబు నెఱిగినార
మిద్దానిఁజోలు నదెద్దియు లేదని నమ్మినారము నాఁగ నళినభవుఁడు

తే. సత్య మిది సత్య మోముని చంద్రులార
వినుఁడు పురుషోత్తమత్రేత్రమునకు సమము
గలదు వేటొక్కత్రేత్రమక పలు కసత్య
మీజగంబునఁ దత్తుల్య మెన్న లేదు.

40

క. ధరఁగల త్రేత్రాయతనము,లరయం బురుషోత్తమాఖ్య నలరెడు పద్మా
వరవాస త్రేత్రమునకు,సరి నేయఁగ పోడశాంశసమతం గనునే.

41

క. పరమాత్మఁడైన కమలా,వరుఁ డెవ్విధి సర్వదేవవర్యం డగునో
పురుషోత్తమ సుత్రేత్రము,ధరఁగల త్రేత్రములలో నితాంతము ఘనమా.

42

సీ. సురలందుఁ దలఁప విష్ణువు వర్యుఁ డెట్టులో సకలతీర్థంబుల సర్వపుణ్య
దేశంబులందు నీదవ్యస్థలం బుత్తమం బనియెఱుఁగుఁడీ మానులార
తారకలందు నిశారాజు సరసులవారిధి వసువులఁ బావకుండు
రుద్రులలో శంకరుఁడు వర్ణములలోన బ్రాహ్మణుఁ డెల్ల పర్వతవితతిని

తే. మేరువును బక్షివితతి ననూరుసహజఁ
డెల్లశిఖరులఁ దుహినాచలేంద్ర మంగ
నాళి శ్రీలక్ష్మీ నదుల జాహ్నవి గజౌఘ
మందు నైరావతమువర్య మట్టు లిదియు.

43

క. మునులందు భృగువు నై న్యే,శనికరమున శంక రాత్త జన్మఁడు సిద్ధా
ధిని గపిలుం డెట్లుధికతఁ,గనునో పురుషోత్తమంబు గను నటుకీర్తిన్.

44

వ. తురగంబుల నుచ్చైశ్శ్రీవస్సును, గవుల నుశనసుండును, మునులయందు
వ్యాసుండును, యక్షరక్షస్సులందుఁ గుబేరుండును, నింద్రియాళి మనస్సును,
భూతంబుల నవనియు, వృక్షంబుల నశ్వత్థంబును, ద్రుతగతులందుఁ బవనుండు
ను, భూషణావళిఁ జూడామణియు, గంధర్వులందుఁ జిత్రరథుండును, శస్త్రం
బులఁ గులిశంబును, వర్ణంబులయం దకారంబును, ఛందస్సులందు గాయ
త్రియు, సంగంబులయం దుత్తమాంగంబును, స్త్రీలయం దరుంధతియు, విద్యుల
యందు మోక్షవిద్యయు, మనుష్యులయందు రాజును, ధేనువులయందుఁ
గామధేనువును, సర్వరత్నంబులందు సువర్ణంబును, సర్పంబులందు వాసుకియు,
సర్వదైత్యులయందుఁ బ్రహ్లాదుండును, శస్త్రభృత్సంఘమునందు శ్రీరాముం
డును, ఝషంబులందు మకరంబును, మృగంబులయందు సింహంబును, సము

ద్రంబులయందు ఊరాభియు, జలభూతంబులయందు వరుణుండును, సంయములయందు యముండును, దేవర్షులయందునారదుండును, ధాతువులయందుఁ గాంచనంబును, బవిత్రంబులయందు దక్షిణయుఁ, బ్రజాపతులయందు దక్షుండును, ఋషులయందుఁ గశ్యపుండును, గ్రహంబులయందు భాస్కరుండును, మంత్రంబులయందుఁ బ్రణవంబును, యజ్ఞంబులయందు దశ్వమేధంబును, నోషధులయందు ధాన్యంబును, దృణంబులయందుఁ దృణరాట్టును, సమస్తతీర్థంబులయందు సంసారతారకంబగుధర్మంబు, నెట్లు శ్రేష్ఠంబు లట్లు శ్రీపురుషోత్తమక్షేత్రంబు సర్వక్షేత్రోత్తమం బని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 45

అటువదియేడవయథ్యాయము.

—ॐ అనంతవాసుదేవమాహాత్మ్యవర్ణనము. ॐ—

- తే. ధర్మతీర్థములందు క్షేత్రజపహోమ, తపములందును వ్రతతతి దానగణము నందు నేఫల మబ్బు నరాళి కిందుఁ, గలుగు ఫలములకది సరికాదు నిజము.
- క. మరలకా మరలకా బలుకకా, గర మాదృతిఁ బూన నేల? కమ్రక్షేత్రోత్కరమునఁ బురుషోత్తమమే, వర మిది సత్యంబె యగుఁ ద్రివారంబులకున్.
- క. పురుషోత్తమసుక్షేత్రము, వరభక్తిని నొకటిఁ గాంచి వారిధి నొకమా అరుదుగ స్పృశించినంతనె, నిరుపమఫల మబ్బు మాని నికరములారా. 48
- తే. బ్రహ్మవిద్య జపింప గర్భమున నునికి, గలుగనట్లుగ నీక్షేత్రకంధిదర్శనమున గర్భనివాసము నరుల కెల్ల, మరలఁ గలుగదు నిజ మిద్ది మానులార.
- సీ. హరిసన్నిధిని మహాత్తర మను విఖ్యాతి నందినపురుషోత్తమాఖ్యఁ దనరు క్షేత్రంబునకా మనస్సిద్ధి మీఱఁగ వర్ష ముపవాస ముండుట యొప్పునట్టి శక్తిలేకున్న మాసమునైన నుపవాసమునఁ గడుపంగ నౌ మనుజవర్యుఁ డద్దాన జపయుక్తి నగుఫలంబును హోమతపములఁ గలుగంగఁ దగిన సుఫల
- తే. మబ్బు; సంతియగాక దివ్యమగు ముక్తి పదము లభియించు నెందు శ్రీపద్మనాథుఁ డఖిలయోగీశ్వరుం డుండు నందు సకల భోగములఁ బొందుఁ జిరకాలమును నిజంబు. 50
- క. సురనారీ నేవితుండై, చిరకాలం బందెయుండి ఊతి జనిఁ గాంచుకా నిరుపమయోగి కులంబునఁ, బరమజ్ఞానంబు గల్గు బ్రాహ్మణు నింటన్. 51
- తే. విష్ణుయోగంబుఁ గల్గి యాపిదప ముక్తిఁ గాంచు; మునులార! కల్పవృక్షప్రభావ ముల్లె రామునియును సుభద్రాంబయును మ

- హత్త్వమును జెప్పినాడ మీ కాదరమున. 52
- వ. మార్కండేయేంద్రద్యుమ్నమాధపులమాహత్త్వంబును, స్వర్గద్వారప్రభావంబును, సాగరస్నానమార్జనవిధులను, భాగీరథీసమాగమంబును, వివరించితి. సర్వాశ్చర్యమయంబు రహస్యంబును, బుణ్యంబును బురాణంబు సంసారమోచనంబు నగు నీమాహత్త్వంబు వింటి రికనేమి వినవలతు రనిన మునుల్లిట్లనిరి.
- చ. పురుషవరేణ్య సత్కథలు పుణ్యతమంబులు వాని విన్న మా కరుదుగ నింకనుక వివరం నొ ననుబుద్ధియై గాని తృప్తి యెక్కరణిని గల్గు? నిపు వివర గాంక్ష జనించె ననంతవాసుదేవు రహితపాపసత్కథలఁ బూనిక వచింపుము లోకనాయకా. 54
- క. మును పాదేవునిమహిమంబును విస్తారముగఁ జెప్పఁబూనవు గానక వివరేడుకయ్యెఁ జెపుమా,యను మానుల కనియెఁ బంకజాత్మజుఁ డెలమిన్.
- చ. మునివరులార; సారతరముక వచియింతు ననంతవాసుదేవుని మహిమంబు లోకతతిఁ బూజ్యము దుర్లభముక సనాతనంబును నగుఁ; బూర్వకల్పమునఁ బుట్టితి నేఁ బరమాత్మ నుండి యంత నపుడె విశ్వకర్తయను నామముఁదాలించి దేవశిల్పియై. 56
- తే. కల్పనానల్పమతియయి క్రాలువానిఁ బిలిచి యిట్లు వచించితిఁ బ్రీతిదనర వాసుదేవుని ప్రతిమను భాసురాశ్చమయిగ భువి నుండఁజేయుమా మహితశక్తి. 57
- క. దేనిం గాంచిన యంతనె,మానవు లింద్రాదిదేవ మాన్యులు భక్తిం బూనుచుఁ గర్మశరాక్షస,దానవభీతిం దలంగి తగి సుఖయుక్తిన్. 58
- తే. మేరుశిఖరంబునందు న మేయవిభవ,మలరఁ దగుస్వర్గమున నుండఁగలరొ వాసుదేవుపూజావిశేష విస్తృతిఫలముగ,నట్టి శ్రీవాసుదేవుని నయ్యనంతు. 59
- క. ప్రతిమగఁ బూజార్థము నీ,వతులితశక్తిని నొనర్పు మను నాపలుకుల్ జతనంబున విని యప్పుడె, ప్రతిమను దరచక్రగదల భాసిలుదానిన్. 60
- తే. సర్వలక్షణసంయుక్తిఁ జాలుదానిఁ బుండరీకాయతాక్షులఁ బొలుచుదానిఁ మణియు శ్రీవత్స మనెడులక్ష్మము చెలంగు దాని నిర్మించె నేర్పు నితాంత మలర. 61
- సీ. వసమాలికావృత వక్ష మొప్పెడుదాని ముకుటాంగదంబులఁ బొలుచుదానిఁ బీతవస్త్రము దాల్చి పీనాంసములఁబొల్చి కుండలాలంకృతిఁ గొమరుమిగిలి యొప్పెడు నట్లుగ నొనరించె సంతట గుహ్యమంత్రంబులఁ గూర్చినేను దానిఁ బ్రతిష్ఠించి భరణి నుంచిత; నట్లు శక్రండు దేవతా సమితిఁ గూడి.

తే. గజవరేణ్యము నెక్కి యక్కడకుఁ బోయి
పూజలను దానిఁదన్ని యాపూజ్యశిలను
గైకొనుచు స్వర్గమును జేరి గాఢభక్తి
నియతకరణత్రయండయి నిర్మలుండయి.

62

క. క్రూరుల దారుణకర్మ, ప్రారంభుల వృత్తనముచులాదిగఁ దగు దే
వారులఁ జెండి జగంబుల, నారూఢప్రాభవమున నలరుచునేలెన్.

63

క. త్రేతాయుగ మరుదేరఁగ, దైతేయగణప్రభుండు దశకంధరుఁ డ
త్యాతపరాక్రముండు తన, చేతము బిగఁబట్టి తపము సిద్ధులుపొగడన్.

64

ఆ. అయుతవత్సరంబు లాహారమును మాని, యాచరించె నుగ్రమగుచు నద్ది
పరమదుష్కరమయి పరఁగె దానికిఁ దృప్తి, నంది నే వరంబు లతని కిడితి.

65

క. వరముల కవ్యానికి ఫల, మురగులచే దితిజదివిషదోఘముచే సం
గరమున శస్త్రంబులచే, నురుతరశాపాలిఁ జావకుండఁగ నయ్యెన్.

66

తే. శమనుదూతలచేఁ గూడఁ జావు గలుగ
దతని కిట్టివరంబుల నంది యమర,
యక్షముఖులఁ గుజేరుని నని జయించి
శతమఖుజయింప నెంచి తాఁ జనియె ననికి.

67

ఉ. ఘోరతరంపు టాహవము క్రూరతరుండగు పంక్తికంఠుఁ డే
పార నొనర్చి దేవపతి నప్పు జయించెను దత్తుతుండు శ
క్రానిని మించువాఁడు సుమహత్తరవిక్రముఁ డింద్రజిత్తు నాఁ
జేరు వహించె నాయనిని వింతగ నేనును వింటి దానినికా.

68

ఆ. మేఘనాదుఁ డనఁగ మేటిశూరుఁ డతండె, యింద్రజిత్తనంగ నెసఁగె నంత
నమరపతి జయించి యమరావతిని జొచ్చి, శక్రునింట విడిసె శౌర్య మలర.

69

క. కని సం దంజనతల్యం, బనుపమ సల్లక్షణాత్త మమలశ్రీవ
త్సనియతచిహ్నము నీరే, జనిభాయతనేత్రము నయి సమధికకాంతికా.

70

క. చెలువారు వాసుదేవుని, సులలితవిగ్రహముఁ జాల సొంపుగ నది యు
జ్జ్వలవనమాలాభూషితము లలితముకుటాంగాది భూషితమునునై.

71

క. దరచక్రగదాభూషిత, కరకమలమునై యమూల్యకాంచన వస్త్రా
భరణాన్వితమై నాలుగు, కరములఁ జూడంగఁబడుచుఁ గామప్రదమై.

72

చ. తనరుచునుండఁ గాంచి తను ధన్యునిగాఁ దలపోయుచున్ మదిన్
ఘనతరరత్నసంతతులఁ గాదని యీప్రతిమన్ గ్రహించి వే
చనియెను వ్యోమయానమున సాధుగణాన్వితుఁడా విభీషణుం
డనఘుండు పత్తనాధిపతి యాదశకంఠుని పిన్నతమ్ముడున్.

73

- క. మతిమంతుడనై శ్రీహరి, ప్రతిమను దేవేంద్రదివ్యభవనవరప్ర
చ్యుతిఁ గన్నదానిఁ గని స, మ్మతిరోమాంచితతనుండు మహితవిభవుడున్. 74
- క. పరిపక్వపూర్వపుణ్యుడు, పరమేశ్వరుకరుణ కవుపాత్ముడు నగుటన్
బరికించి దానివిభవముఁ, బరిగ్రహించెను ముదంబు పర్వచు నుండన్. 75
- చ. శిరము తదీయపాదసరసీరుహయుగ్మము సోక మ్రొక్కి హ
ర్షరతిని గాంచుచిత్తమున జన్మము నేడు ఫలించె నాతప
స్సురణము ధన్యమయ్యె ననిసూనృతవాక్కులఁ బల్కుచున్ సహో
దరవరుఁ జేరఁబోయి కరతామరసద్వయి మోడ్చి యిట్లనున్. 76
- చ. దనుజవరేణ్య! యీప్రతిమ ధన్యమతి న్ననుఁగాంచి యిచ్చి యీ
యనుజుని నుద్ధరింపుము మురారిసువిగ్రహమైనదీని నే
ననయము పూజలం దనిపి యంతములేని భవాబ్ధి దాటుదున్
నను సఫలప్రయత్నుని నొనర్చుము నా విని రావణుండనున్. 77
- క. అనుజా! ప్రతిమను దీనిని, గొనుమా నాకేల యిద్దికోర్కి శతానం
దునిఁ బ్రీతుఁజేసి విజయం, బునుగంటిఁ ద్రిలోకములను బూజ్యుఁ డజుఁడెసూ
- చ. అనుటయు బుద్ధిమంతుడయి హరిగుణుండగు నవ్వీభీషణుం
డనఘుఁడు దానిఁ గైకొని శతాబ్దము లష్టయుతంబు లొప్పుగా
వనజదళాక్షుఁ బూజలను వారకచేసి జరామృతుల్ తనుం
గననివిధంబు సిద్ధులను గమ్రసుఖంబుల సాధువాంఛలన్. 79
- క. లంకాధిపత్యమును నక, లంకప్రఖ్యాతిఁ గాంచి లలితవిభూతిన్
సంకట విరహితచిత్తముఁ, బంకజాక్షుపయి భక్తిఁ బడనె ధ్రువముగన్. 80
- చ. అనుటయు మాను లిట్లడిగి రంబుజసంభవ విస్తయంబు దోఁ
చెను బరమామృతంబె యనఁ జెల్వగు నీకథ విన్నయంత శ్రీ
వనజదళాక్షు వై భవము వర్ణనచేయుము తృప్తిదీక్షుగా
వినవిన వేడ్క యయ్యెఁ గడువంతగదా యిది వీనులంబడన్. 81
- క. పరమేష్ఠియంత వారికి, మురహరుమహిమంబుఁ జెప్పఁబూని యనియె నా
శరుఁ డంతఁ గూర్చిత్త, స్ఫురణము మీఱంగ లోకపూజ్యుల సురలన్. 82
- క. మనుజుల సిద్ధుల సాధ్యుల, ననిజంపి తదీయసతుల నాత్మనగర మం
దునిచి మహిసుతకొఱకై, చనియెను గపటంబు పూని సాధ్వినీ దేగన్. 83
- క. హరిహిరణ్మయ హరిణస, మారంభముగాఁ బ్రయత్న మవ్వని సాగం
గా రావణుఁ డామెం గొని, చేరెన్ లంకాపురంబు శ్రీలు తొలంగన్. 84
- క. తనసతిఁ గొనిపోవుట నె, మ్మనమున నూహించి కోధమార్తాండుండై
తనతమ్ముఁ గూడి రావణు, నని జంపం గోరి తొలుత నమరేంద్రసుతున్. 85
- క. శరమొక్కటఁ దనుమాడెను, హరిపతి సుగ్రీవుఁ జేసె నభిషేకవిధిన్

సురపతిపాత్రుని యువరాజురహింబొనరించె దార శోకం బుడుగన్. 86
 వ. అంత రామచంద్రుండు హనుమన్నలనీలజాంబవత్పనస గవయ గవాక్ష ప్రభృ
 తులగు మహాత్మమబలవీర్యసంపన్న వానరులం గూడి ధరణీధరంబుల భూరు
 హంబుల నేతువుం గట్టి సాగరంబు దాటి లంకం జొట్టుముట్టి మహాఘోరసం
 గ్రామం బొనరించె. ప్రహస్త నికుంభ కుంభ సరాంతక యమాంతక మాలాధ్య
 మాలికాధ్యప్రముఖదానవవీరులం దునుమాడియింద్రజిత్కుంభకర్ణులంజంపిరా
 వణుంబొలియించి యగ్నిపరిశుద్ధురాలగు వైదేహిని బరిగ్రహించివిభీషణునిలం
 కా రాజ్యమున కభిషిక్తుంజేసి వాసుదేవప్రతిమనుగైకొనిపుష్ప కవిమానం చెక్కి
 పూర్వపరిపాలితబగు నయోధ్యాపురంబుఁజేరె. సోదరులగు భరతశత్రుఘ్నుల
 యందు రాజ్యభారము నునిచి పురాతనయైన స్వమూర్తిని జక్కంగ నారాధిం
 చి పదునొకండువేల సంవత్సరములు చతుస్సాగరముద్రితభూవలయంబును
 బరిపాలించి స్వలోకము నొందె. వైష్ణవలోకంబు నొందఁజోవు నపు డాప్రతి
 మను సముద్రున కొసంగుచు నిట్లుపలికె. 87

క. జలనాథా! యీప్రతిమను, జలముల సంతర్హితముగ సాధ్వర్షన లి
 మ్ములఁజేయుచు నుండుమ యని, పలికె మహామౌనలార భద్రదుఁ డెలమిన్.

సీ, ద్వాపరయుగము రాధాత్రి బాపాత్ముల వధియించి ధర్మంబు వజ్రలఁజేయఁ
 గా జగద్గురు వగు కంజలోచనుఁ డవతార మొందును లోక వారమాత్మ
 సద్భావములు లేక సాధుమార్గంబుల విడనాడుటం గాంచివిమలకరుణ
 వసుదేవకులమున వాసుదేవుఁడు పుట్టి కంసాదులం జంపఁగా ననంత

తే సాయముం గొని యుండెడు సమయమందు

నాప్రతిమ నుద్ధరించు వాంఛాప్రదంబు,

గాన లోకహితార్థ మొక్కపని కొఱకు

నల్లపురుషోత్తమత్మైత మందు దాని. 89

క. తానై తీయును జలపతి మానితతోయములనుండి మహి నది యందే
 మానవులకు వాంఛల నిడు, మానస మలరంగ నుండు మౌనులు గొలువన్.

క. సురలకుఁ గల్గెడు నార్తుల, హరియించుచుఁ గోర్కు లిడుచు నమలమునిసము
 త్కరములు పూజింపఁగ నా, పురుషోత్తమ నామమునను బొలుచు స్థలమునన్.

క. జను లెవ్వ రాయనంతుని, ననంతమహిమాధ్యు విభుని నాదరభక్తుల
 పెనఁగొనఁగా నేవింతురొ, మనమున వాక్కునను గృత్యమండలి శ్రద్ధన్. 92

క. వారలు పరమపదంబును, జేరుదు; రొకసారి సర్వసిద్ధిప్రసూ నా
 శ్రీరమణుని భక్తిరతిన్, గోరి నమస్కృతులఁ దన్వఁ గోరిక లమరున్. 93

తే. రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరము లొనర్పఁ
 గలుగు ఫల మెల్ల నద్దానఁగలుగు నిజము,

- దశగుణంబులు యాభక్త తల్లజుండు
కామగమగు విమాన ముత్కంఠ నెక్కి. 94
- ఆ. అందుఁ బొదలుచున్న యమలరత్నాదులఁ, గని ముదంబు నొందుచును ద్రిసప్త
కులము నుద్ధరించి లలితసురాంగనా, కలితుఁ డగుచు విష్ణుకమ్రపదము. 95
- క. తను గంధర్వులు వినుతిన, నిజాశయముల్ ఫలింపఁ బరమాత్మునితో
ననువొంద నుండు నచ్చటఁ, గనఁ దాతఁడు జరను మృతిని గడు శోకములకా.
వ. అందు సకలభోగంబు లనుభవించి దివ్యరూపధరుండై ప్రళయంబువఱకు నుం
డిపుణ్యక్షయంబు కాఁగా మరల ధరణియందుఁ జతుర్వేదవిశారదుండై జన్మిం
చి విష్ణుభక్తిని మోగంబు నభ్యసించిము క్తినిొందు. మునులారా! వాసుదేవ
మాహాత్మ్యంబు వచియించితి. భగవత్సహిమంబును విస్తరించివచింప నెవ్వఁడు
సమర్థుఁ డగునని పలికి మఱియు బ్రహ్మ యిట్లనియె. 97

అటువది యెనిమిదవ యధ్యాయము.

— పురుషోత్తమక్షేత్రమాహాత్మ్యము —

- క. మునులార యనంతుని పా, వనమహిమము క్షేత్రసంఘవర్యంబై చె
న్ననఁదగి పురుషోత్తమ మనఁ, జను క్షేత్రమహాత్మ్యమును బ్రసంగవశమునకా.
క. పురుషార్థచతుష్టయముల, నరులకు నది యిచ్చుఁ గావునం జక్కంగాఁ
బరిశీలించి వచించితి, దరచక్రగదాధరుండు తత్క్షేత్రమునకా. 99
- క. నివసించి యుండుఁ గాంచన, సువస్త్ర మొప్పారుచుండ ట్కోణిని ధర్మం
బు వికలముగఁ జేయు నమ, ర్త్యవిరోధులఁ గంసముఖుల నతిశయ శక్తికా. 100
- క. పొలియించి యందె యుండును, సులలితపురుషోత్తమాఖ్య శోభిలు భూమి
స్థలమున నివసించిన శ్రీ, జలజాతుని నిర్జరవరసముదయ వినుతుకా. 101
- సీ. సంకర్షణు సుభద్ర సమధికభక్తిచేఁ గనుఁగొన్న ధన్యతఁ గాంత్రు నరులు;
సర్వలోకాధిపు సర్వకామప్రదు హరిని శ్రీకృష్ణుని ధ్యానయోగ
మునఁ గొల్పువారలు ముక్తులే యగుదురు; శ్రీకృష్ణునందు స్వచిత్తములను
నిలిపి యాపరమాత్ము నిత్యముఁ దలఁచుచు రాత్రిఁ బరుండి యారాత్రి నందె
తే. గడపి యుదయంబుననె లేచి కమలనయనుఁ
గొలుతురో వారు దేహమా స్థలమునందె,
వదలి శ్రీహరిలోను జేరుదురు మంత్ర
హుతహవి స్సగ్నిహోత్రుని నొందునట్లు. 102
- చ. మునివరులార! శ్రీహరియు మోదమునం బురుషోత్తమస్థలం
బనఁ జను క్షేత్రవర్యమున నాదృతి నెవ్వనిచేత భక్తి గ

- న్ద్రానఁబడు ముక్తి నాతనికిఁ గోరక యిచ్చును; బూర్వపుణ్య మొ
య్యన ఫలింప ముక్తిగను నంతటికృత్యము చేయు ధన్యుడే. 123
- క. శయనోత్థానము లనఁబడి, సుయశంబున నొప్పుచున్న శుభతిథులం ద
వ్యయునిక బలుని సుభద్రను, నయనము లలరంగఁగాంచు నరు నరహరియున్.
- క. తనదివ్యపదముఁ జేరుచు; ననిశం బెవ్వారు భక్తి హరి బలు భద్రాం
బను జూడఁ గల్గుదురొ శ్రీ, వనజాక్షుని పదముఁ గాంతువారు ధ్రువముగన్.
- తే. వార్షికములగు మాసముల్ వరుస నాల్గు
తత్ఫలంబున గడ పెడు ధన్యుఁ డెవఁడొ,
తీర్థయాత్రాఫలంబుల నన్ని నాతఁ
డొందు సందియమే దీననుండఁ బోదు. 106
- చ. అనిశము తత్ఫలంబున మహామతు లుండెడుచోట నుండునే
మనుజుఁడు క్రోధముక విడిచి మానస కూత్సవశంగతంబుగాఁ
దనరఁగ నామహాత్ముఁడు నితాంతతఃఫల మందు;నింకనుక
వినుఁ డయుతాబ్దముల్ ధరణి విస్తృతతీర్థములందు భక్తిచేక. 107
- తే తపమొనర్చిన ఫలమేది తనరు నడ్డి
యిందు మాసము నిలిచి యహీననియతిఁ
దపము చేసినఁగల్గు; నోధన్యులార
వినుఁడు మఱియును వివరింతు ఘనఫలముల. 108
- ఆ. తపము బ్రహ్మచర్య మపరిమితం బగు,సంగమును వదలుట సాగెనే న
దే ఫలంబు గలుగు నీక్షేత్రదర్శనమునను దత్ఫలంబుఁ గను నరుండు. 109
- సీ. సర్వతీర్థంబుల స్నానము చేసిన దానము చేసినఁ దనరు నెట్టి
ఫలము, తదధికమా ఫల మీష్ఠలంబున వసియింపఁ గలుగు;సుప్రతములొలి
నాచరించిన నియమావళిఁదీర్చిన లభియించు నెట్టిఫలంబు దాని
కెక్కుడౌ సత్ఫల మిందు వసించినఁ బ్రాప్తమా; మఱియును బహువిధాభ్య
- ఆ. రములు చేయ నేఫలము గల్గు నయ్యది,క్షేత్రవరమున నిటఁ జెలఁగి నియతి
వాసుదేవుఁ జూడ వరుస లభించును, బెక్కుమాటలేల నిక్కువ మిది 110
- క. పురుషోత్తమసుష్థలమున,శరీర మెవ్వఁడు కల్పశాఖ నికటమం
దురు భక్తి వదలు నాతఁడు, పురుషోత్తమదివ్యపదముఁ బొందు ధ్రువముగక
- క. పారావారవటాంతర,ధారణి నెవ్వఁడు విడుచు;దనువు నతఁడె పు
ణ్యారంభుఁడు మోక్షంబును,జేరును సంశయము దీనఁ జెందదు నుండీ. 112.
- క. తనమది వాంఛింపక యే,మనుజుం డట వదలుఁ దనువు మాననిదుఃఖా
లిని బాసీ యతఁడు మోక్షంబును దుర్లభతమము వేగ పొందు నిజముగక.
- వ. కృమికిటపతం గాదులుంగూడ నట దేహమును వదలినఁ బరమకళ్యాణపదము

లభించు. మునులారా! లోకులభ్రాంతిం బరికింపుడు. ఇతరతీర్థంబుల నేవింపఁ
బోవుచుందురు. వా రొక్కపురుషోత్తమ త్కేత్ర సేవనమున సమ స్తతీర్థసేవాఫలం
బును గాంతురు. కాన శ్రద్ధచే బురుషోత్తమ త్కేత్రంబును దర్శించునది. పురు
షనహస్రములలో నొక్కపుణ్యపురుషుం డొక్కరుండే కలఁడు, ఆతఁడు
ప్రకృతికి బరుండు. కావున వేదంబులందును బురాణంబులందునుబురుషోత్తముఁ
డని పరికీర్తితుం డయ్యె. ఎవ్వఁడు వేదాంతములందును బురాణములందును
బరమాత్మ యని కీర్తింపఁబడునో యాదేవదేవుడు నివసించుట నీ త్కేత్రంబు
పురుషోత్తమనామంబునఁ బరఁగు. మార్గమందుఁగాని శ్శశానమందుఁగాని గృహ
మండపరథ్యాప్రదేశములందుఁ గాని యిచ్చచేనొండె ననిచ్చచే నొండె. శ్రీ
పురుషోత్తమ త్కేత్రంబున దేహంబును ద్యజించిన ముక్తిలభించును. కావున సర్వ
ప్రయత్నములచేతను దత్కేత్రంబున ముక్తికాంక్షులగు వారు మృతినొండఁ
బ్రయత్నింపవలయు. పురుషోత్తమమహిమము నెవ్వఁడు వినుతింపఁగలఁడు.
అందుండు వటువిటపి దర్శించిన బ్రహ్మహత్య తొలంగు. ఆస్థలమాహాత్మ్యంబున
నేక దేశంబు వచియించితిని. వర్షశతంబులు చెప్పినను దన్తహిమము వచింప
నలవిగాదు. మునులారా! ముక్తి నొంద మీకిచ్చగలదేని త్కేత్రవరంబుననందు
నివసింపుడు. అను పరమేష్ఠి పలుకులువిని పురాణమును లాత్కేత్రంబున నివ
సించి పరమపదమునొంద నర్హులైరి. కావునఁ బురుషోత్తమ త్కేత్రవరంబు నివా
సార్హంబు సకలవాంఛాప్రదంబుముక్తిప్రదంబు నగు. అని బ్రహ్మకు మునులకు
నైనసంవాదమును వచించివ్యాసమహర్షి సత్కథాశ్రవణకుతూహలంబున నున్న
మునులకు మరల నిట్లనియె.

114

అటువదిలొమ్మిదవయధ్యాయము.

కండుమహర్షిచరిత్రము.

- చ. మునివరులారా! సస్త్రగసమూహసుఖావహమై తనర్చి పెం
పునఁ బురుషార్థరాశి నిడు పుణ్యపదంబున నందుఁ గండుం డ౯
మునిపతి దివ్య తేజమునఁ బొల్చుచు సూనృతవాదియై మనం
బనిశము సంయతం బగుచు నారయ భూతహితంబుగాఁ దగన్. 115
- క. జితమత్సరుండు మఱియు విజితసర్వేంద్రియుఁడు సకలసిద్ధియుఁడు వే
దతతిగా వేదాంతము నందతిశయపాండిత్య మొప్పు హర్షయుతుండై. 116
- క. పురుషోత్తమ సుస్థలమున, నిరతము నివసించి దేవనికరేకుని శ్రీ
హరి నిత్యము సేవించుచు, జరపెం గాలంబు వెక్కుసంపత్సరముల్. 117
- క. మును లింకను నట నుండెరి, ఘననియమాదరులు భూతగణహితులు మనం.

- బును వశగతముగ నుండంగను జేసికొనంగఁజాలు ఘనులు వికోపుల్. 118
- క. అనువ్యాసుని వాక్యంబులు, విని యాకండుం డెవండు వృత్తంబును దే
నిని బూని సిద్ధి నొందెను, వినఁగోరితి మవ్విధంబు వివరింపు తగన్. 119
- చ. అనుటయు నప్పరాశరుని యాత్మజాఁ డిట్లను గండువృత్తమున్
వినఁదగు దానిఁ బాపతతి వేగ నశింపఁగఁ జేయుదాని స
ద్వినుతులఁ గాంచుదాని వినిపింతుఁ గ్రమంబున మీకు నిష్ఠఁ పా
వనతమగౌతమీతటము వర్ణితమై విజనంబునై తగున్. 120
- శా. తత్తీరంబునఁ గండమూలఫలసంతానంబు పుష్పావళుల్
వృత్తాకారతనొప్పుగుల్మినులు నెంతే మోదముం గూర్చుచున్
నెత్తాపుల్ వెడఁజల్లు వాయువులు సాంద్రీభూతవృక్షాళి యు
ద్వృత్తి మామగఁజేయు దర్భలు శకుంతేశావళుల్ రాజిలున్. 121
- క. నానామృగగణయుతమై, నానావిధశుకరుతము లనయము వెలయఁగా
మానితమై తగు నచ్చట, మానీంద్రుండై సుశాంతమానస మలరక. 122
- తే. ఆశ్రమంబును గల్పించి యనఘుండైన
కండుముని యుండె; నందు నఖండభూతి,
నలరు సర్వర్తుసుమఫలంబులు కదళులు
చూడఁ జూడంగ నెంతయుఁ బోద్యముగను. 123
- సీ. ఆమహాముని యట నద్భుతమకాతపం బొనరించె వ్రతముల నురుతరోప
వాసంబులను స్నానవర్ణ్యనియమముల దానంబులను నది ధన్య మయ్యెన్
బంచాగ్ని మధ్యమపద్ధతి గ్రీష్మమునందు వర్షంబుల నవనిమిఁదఁ
గంతంబుదనుక నికామశీతంబగు జలమొప్పు చుండెడు కొలఁకులందు
- తే. హిమము గురియుకాలంబున నెంతో నిష్ఠఁ
దపమునల్పెను గండుండు తత్తపమున
కమరగంధర్వ సిద్ధవిద్యాధరు లొగి
విస్తయావిష్ట చిత్తులై వెలసి రొకట. 124
- చ. మునిపతి తత్తపోనియతి మూఁడుజగంబులు తాప మొండఁగా
నొనరించె దత్తమాధిఁ గని యొక్కట దేవత లింతధైర్య మిం
తనివచియింప రానినియమాన్విత సాధుతపస్సు మున్ను భూ
మిని గనినారమే యనుచు మించినవేడ్క నుతించి రెంతయున్. 125
- ఉ. అంతట నింద్రుఁగూడి యమరావళి మంత్ర మొనర్చె నిట్లు కా
లాంతకుఁ బోలితీవ్రనియమాదృతిమైఁ దపమొప్పు జేయ లో
కాంతకమాఁ గదా యిది; మహర్షిని వీనిని జంచలాత్ముఁగా
నింతటఁ జేయఁగావలయు నీయది విఘ్నము నొండఁ జేయనా. 126

- చ. త్రిదశుల యాశయంబుఁ గొని దివ్యవయస్సు చెలంగ రూపసం
పద చెలువార దంతరుచి భవ్యముగాఁ దనరన్ సుమధ్యయై
త్రిదశనితంబినీమణి మతిస్థిరతంగను నద్ది యిద్దియే
సదమలకాంతి నంచు నుతిఁ జాలఁగఁగాంచినదాని నాదృతిన్. 127
- ఆ. పిలువఁ బంచి యింద్రుఁ డెలమిఁ బీనస్తని
సర్వలక్షణాధ్యై జారుగాత్రిఁ
బ్రమదలందు మిన్నఁ బ్రయోచ యనుదానిఁ
గాంచి లలికె సమయ మెంచి యిట్లు 128
- చ. పనితరొ యెందు సత్తపము వారనిపూనికఁ గండుమాని తా
నొనరుచు చున్న వాఁడొ మది నూహను దేనిని గాంచినాఁడొ నె
మ్మనమున సంశయింప కలమానితపంబొగి విఘ్నయోగముం
గన నొనరింపఁ బొమ్మ మునిఁ గాతీయ పెట్టుము సత్వరంబుగన్. 129
- క. అనివిని ప్రయోచయు నిట్లును జిహ్వుని జూచి నీడునానతిఁ జేయం.
గను బూనెద దేవేంద్రా, మనమున శకింతు బ్రదుకుమాటఁ దలఁచుచున్. 130
- క. ముని బ్రహ్మచర్యనిష్ఠుం, డనలార్కసమప్రభుండు నత్యుగ్రతపం
బొనరుచు చున్నాఁడాస, క్తిని దేజము చూడఁజూడఁ దీక్షితఁ గనఁగన్. 131
- క. తనతపముఁ జెటువ వచ్చిన, ననుఁగని క్రోధానలునికణంబులు పొలయన్
ఘనతేజఁడొట దుస్సహ, మనఁ దగుశాపం బొసంగు నమరాధీశా. 132
- వ. ఊర్వశియు, మేనకయు, రంభయు. ఘృతాచియు, బుంజికస్థలయు, విశ్వాచియు
సహజన్యయు, బూర్వచిత్తియు, దిలోత్తమయు, నలంబుషయు, మిశ్రకేశియు
శశిలేఖయు, వామనయులోనగువనితామణులు రూపయావనగర్వంబున నల
రుచుఁ జారువదనంబుల, సుమధ్యంబులఁ బీనోన్నతపయోధరంబుల నొప్పుచుఁ,
గామప్రచారకౌశలంబున విష్ణువీఁగు వారుగలరు. వారి నియోగింపుము. అన
విని శతమఘం డాముదితపలుకులు విని వారి నే నెఱుంగుదును. రూపయావ
నగర్వంబున వారొప్పుదురుగాక. నీ పీకార్యంబును దీర్ప వలంతివి. కామవసం
తవాయువుల నీకుం దోడుగ నిత్తును. వారింగూడి కండుముని యుండుచో
టికిం బొమ్మని యాజ్ఞాపించుటయు. 133
- చ. శతమఘవాక్యముల్ విని విశాలమనోహరనేత్రపద్మశో
భిత యగు నాతలోదరియు వేగ వసంతముఖుల్ స్వకీయసం
గతిఁ జనుదేరఁగాఁ జనియెఁ గండుమునీంద్రుని యాశ్రమం బదే
క్షితిఁ దగునచ్చొటుం గనఁగ సిద్ధపథంబున సంశయించుచున్. 134
- చ. చని రుచిరాకృతిం బొలుచుసాధుతదీయవనంబుఁ గాంచె నం
దు నొకట దీప్తతేజమునఁ దోఁచుచుఁ గల్పషలేశహీనుఁడై

తనరెడు కండువకాని గనె దద్దన మెంతయు నందనాఖ్యమా
వన మన సర్వకాలసుమవర్యములం దగియుండె నయ్యెడన్.

135

చ. కపిగణసంకులం బగుచు గంజవనంబులఁగూడి పావనం

బహుమిత ప్రమోదదమునై నవపల్లవయు క్తశాఖరా
జి పరఁగ శ్రోత్రరమ్యమృదు సిద్ధఖగధ్వను లొప్పుచుండ మా
నిపతి మనోజ్ఞ వాసమున నిర్మలమై కనుపట్టె నద్దియున్.

136

వ. మఱియు నావనంబుసర్వర్తుఫలకుసుమభారావనమృకమృదుమమనోహరంబై విహ
గనాద ముఖరిత లతావితాన విరాజితంబై, యామ్రామ్రాతకనారికేళ, తిందుక
బిల్వ, జీవ, దాడిమీ, బీజపూరక, పనస, లికుచ, నీప, శిరిష, పారావత, కోలా,
రిమేద, వేత, సాష్లు, భల్లాత, కామలక, శతపర్ణ, కింశుక, కరవీ, రేంగుద,
హరితకీ, విభీత, కాశోకపున్నాగ, కేతకీ, వకుళ, పారిజాత, కోవిదార, మందా,
రేందీవర, దేవదారు, పాటల, సాల, తమాల, నిచుల, ప్రముఖ, నిఖిల, పావన,
భూరుహవర నిబిడంబై, చకోర శతపత్ర భృంగరాజ శుక పిక కలవింక హారిత
జీవంజీవక ప్రియపుత్ర చాతక ప్రముఖ ఖచరగణ సేవితంబై, ఖగముఖ విని
ర్గతశ్రుతిమృదునాద సంకులంబై, ప్రసన్న సలిల నిబిడసత్సరోవర నికరమండి
తంబై, కుముదపుండరీక నీలోత్పల కష్టూర కమలాదిసత్కుసుమ వినర మనోహ
రంబై, చక్రవాకజలకుక్కుటకారంసత్కు కాదంబ హంస బక కూర్మ ప్రముఖ
సకలవిధ జలజంతుకుల విలసితంబై శ్రుతినయనమనస్సుల కతిశయామోదంబు
నొసంగుచునుండె నంత.

137

చ. తరుణి సురేంద్ర నాజ్ఞ మెయి దద్దన మల్లనఁ జొచ్చి మారుత
స్తరులు వసంతుఁడున్ దనదుసంగతి నొప్పంగ నెల్లతావులం
దిరిగె దపస్వీశక్తిని మదిం గొనియాడుచు నంత మారుత
స్తరుల వసంతుఁ గన్గొని విశాలవిలోచన పల్కె నివ్వెథిన్.

138

క. మీరెల్ల నాకు సాయము, గోరిక మెయి జేయవలయుఁ గొదువపడనియ
ట్టిరమ్యకాననంబున, నే రయమునఁ బోదు నమ్మనిప్రవరుఁ గనన్.

139

ఆ. అనుచు మఱియుఁ బల్కె నమ్మనీంద్రుని స్తర

శాస్త్రగళితరశ్మి సతతయుక్త
తనుతురంగముని నితాంతకుసారథి
గను నొనర్చుదానఁ గనుఁడు మీరు

140

క. అని శక్తిగర్వమున నొయ్యనఁ బల్కుచు బ్రహ్మనైన హరినై నను శం
భునినైనఁ గామసాయక, వినిహతచిత్తునిగఁ జేయ వేడుకఁడుదున్.

141

చ. అనివచియించుచున్ జనియె నమ్మనియాశ్రమ మెందునొప్పుఁ బా
వన మగు నాస్థలంబునకు భామిని; యాశ్రమ మద్ది యమ్మనీం

- ద్రునిదగు సత్తపోనియతి ధూర్తమృగావలి శాంతచిత్తమై
కనఁబడుచుండె మెచ్చుకొనఁగాఁ దగి యెల్లెడ శాంతరూపతః. 142
- తే. చారుపుంస్కోకిలావళి సరసనాద, ముఖరితంబౌ నదీతటమున వసించే
నంతఁ గంతస్వరం బెంతో హరితమము, గాఁగ గానంబు చేసె నికామశక్తి
ఉ. అంత వసంతుఁ డత్తఱి నె యాత్మ బలంబు గనంగఁజేయ శ్రో
త్రాంతర శర్తదం బగుచు నప్పుడె కోయిల నిక్కి కూయఁగా
స్వాంతము మార్పఁజాలెడు రవం బది యల్లనఁ బర్వె నెల్లెడఁ
శాంతము తగ్గె మానులకు సత్వరమే యది కాంచి వాయువుఁ. 144
- చ. మలయమహీధరంబు నొకమాటు విడంగను జాలనట్టి నే
ర్పలవడ మెల్లఁగా వినరె; నవ్వనిఁ బుష్పము లెల్ల జాఱి యా
యిలపయి మెల్లగాఁ బడియె నెంతయుఁ దన్తహి పుష్పశయ్యచే
జెలఁగె మనోహరం బగుచుఁ జెప్పఁ దరంబె తదీయసంపదల్. 145
- మ. స్తరుఁ డంతః సుమఖాణసంతతులఁ బుష్పస్ఫారచాపంబునం
దురుశక్తిఁ గదియించి కండుమునిదౌ నుద్యోగముఁ మాన్ప స
త్వరుండై చెంతకుఁ బోయి యాతని మనోధైర్యంబునుం జెందె ని
ష్ఠురబాణావళి వైచి పౌరుష మొగిఁ శోభిల్ల నుద్యద్గతిఁ. 146
- చ. మునిపతి గీతనాదమును మోదమునఁ విని విస్తయంబునన్
మనము తగంగఁ గామసుమ మార్గణపీడితుఁ డౌచు నెందు నా
వనిత చెలంగు నచ్చటికి వైశమ తాఁ జనియెఁ దదీయపా
వనవనమందె యొక్కతరు వర్యముక్రింద నదీతటంబునన్. 147
- చ. అలరెడువేడ్క గానమును హరితరంబుగఁ జేయుచున్నతో
య్యలిఁ గని విస్తయంబునఁ దమంతనె నేత్రసరోజముల్ వికా
సలలితమోదముం గనంగఁ జయ్యనఁ బై వసనంబు జాఱి ని
ర్మలమన ముప్పు చంచలత మార్పుగనం బులకాంచి తాంగుండై. 148
- తే. చారుహాసిని సుశ్రోణి చారుగాత్రి, యెవ్వతపు నీవు కార్య మదెద్ది యిచట
మన్ననసు హరియించె దీమాడ్కి నేల, నిజము చెప్పు సుమధ్యమా నీరజాక్షి.
- క. అనఁ బ్రహ్లాచయు నిట్లను, మునివర! నీసేవచేసి మోదంబును గాం
చ నిచటికిఁ వచ్చితిఁ బుష్పనిచయమునఁ గోర్కిగలదు సత్య మిదియెనూ. 150
- క. అనఘా యేవిధ మగుసేవను జేయఁగ నాజ్ఞ యగునొవారక దానిఁ
మనమున హర్షించుచు నే, నొసరుతు నాదేశమొసఁగు మొయ్యన మానీ 151
- చ. అనవిని యమ్మునీశ్వరుఁ డహార్యతరం బగుధైర్య మెట్టులో
తను విడనాడి పోవుటయుఁ దత్పదమం దురువిస్తయంబు వే

- గ నిలిచియుంటయున్ దెలియఁగా నసమర్థుఁడెయకాచు దేవతా
వనితను దాని హస్తమున వాంఛలుపొంగ గ్రహించి ప్రీతుఁడై. 152
- క. తనయాశ్రమంబుఁ జొచ్చెను, వనితామణి మోనివెంటఁ బరమప్రమదం
బున నేగె వచ్చినటులే, యనిలుఁడు కంతుఁడు వసంతుఁ డరిగిరి దివికిన్. 153
- క. కృతకృత్యులౌచు వచ్చిన, యతిలోకుల వారిఁగాంచి హరిహాయుఁ డట స
మృతిఁ దెల్పె మోనివరుచే, స్థితమును విని దేవగణము చెలఁగెన్ మిగులన్.
- ఉ. అంతటఁ గండుమోని త్రిదశాంగనఁగూడి వసంబుఁజేరి య
త్యంతముదంబునింపు తను వల్లనఁ దాల్చెఁ దపః ప్రభావతన్
గంతునిమించుయావనము గ్రాలఁగ రూపము నట్టిదై తగన్
గాంతుఁడు పొల్చుటం గని నికామము సమృతిఁదెల్పె నాతియున్. 155
- సీ. దివ్యభూషణరాజిఁ దేజరిల్లుచు పోడశాబ్దవయస్కుఁడై యమలవస్త్ర
గంధమాల్యంబులఁ గాయ మలంకృతి మించ భోగార్హ వస్త్ర్యంచితమయి
వనమెల్లఁ దత్తపోబలమునఁ జెలువారఁ గన్నులుసంతృప్తి గాంచఁ జూచి
ప్రహ్లాదయును మదిఁ బరమవిస్తయమొందె; నరరే! తపశ్శక్తి యతులముగద
- ఆ. దీనిఁబోలునట్టిదాని గనుంగొనఁ, జాల నే నటంచు స్తవ మొనర్చె;
నంత మోని నాథుఁ డర్హ కృత్యంబుల, స్నానదానహోమ జపముఖముల. 156
- క. సురసమధికార్చనము శ్రుతి, వరపతనము సద్యోతోపవాస నియమమున్
బరమాత్మధ్యానముఁ ద, త్రుణీసంగతిని మానెఁ దత్త్వముననే. 157
- క. పగలని నిశలని భేదంబు గణింపక యతివఁగూడి పొంగెడు కాంక్షన్
దగఁ బోత్పహించుమదనుం, డగపడకే మది మహార్థిసందగఁ జేయన్. 158
- క. వనితామణితో విహరిం, చెను భూరితపోబలంబు చెడుట తలఁప; కం
త నతఁడు సంధ్యలు రాత్రులు, దినములు పక్షములు నెలలు తీవ్రగతి తగన్.
- తే. సాగిపోవుట ఋతువులు చనుట హోయ
నములు గడచుట యెఱుఁగడు సమయ మెల్ల,
జరగిపోవునటం చని స్వాంతమందుఁ
దలఁపఁ దావిషయేచ్ఛలఁ దగిలియుంట. 160
- చ. తరుణియుఁ గామజంబులయి తద్దయుఁ జిత్తముఁ బల్లవింప స
త్వరముగఁజేయు భావములఁ బొండితిఁ గాంచిన దౌట నమ్మునీ
శ్వరుని రహోవిలాసమృదుభాషణయుక్తి వశంగతాత్మఁగా
మురిపెములం గలంగి కడు మోహమునొందినవానిఁ జేసెఁ దాన్. 161
- క. ఈరితిఁ గండుమోనియు, సారసనయనాభి రామఁ జంచద్ధాత్రిన్
నారీతిలకము దానిం, గోరిక మెఱుఁగూడి తపముఁ గోల్పోయె దగన్. 162

తే. మందరద్రోణియందు నమృందయాన
తోడ నూతేండ్లు విహరించె దోయజాక్షి,
యొక్కనాఁ డిట్టులనియె నాయోగివరునిఁ
గాంచి బ్రహ్మమునీంద్ర! యింక దివి కరుగ. 163

క. మనమునఁ గోరెద నాకిపు, డనుమతి యిమ్మా యనుగ్రహమున నన నా
మునివరుఁడు తదాసక్తిం, గనువేడుక నింకఁ గొంతకాలం బిందున్. 164

క ననుఁగూడి యుండుమా యని, విసయంబునఁ గోరెనదియు విప్రమునివచిం
చిన యల్ల పెక్కుదినములు, మనసిజకేళులను దేల్చె మానీశ్వరునిన్. 165

సీ. పెక్కుదినంబు లీవిధి సాగ నొకనాఁడు మునివర్య! నే స్వర్గమునకుఁ బోవ
వాంఛింతు ననుమతి వారక యొసఁగుమా యనివేడి శతసంఖ్యహాసములు
సుంత యెక్కువగఁ బుచ్చుచు నొక్కనాఁ డిట్టులప్పునిఁ బ్రార్థించె నాత్మమోద
ముల నీయఁజాలిన లలితదివస్పతిపురమున కరిగెదఁ బూజ్యచరిత

అ. యనుమతింపు మనఁగ హరిజేక్షణా! చిర,కాల మిచటనన్ను లీలఁగూడి
యుండు మనియె శాప మొసఁగునకా భీతిచే,నచ్చరయును నమృహాత్ముఁ గూడి.

వ. కించిదూనశతద్యయవత్సరంబులు తత్సంగతిఁ గడపె. అంతదేవరాజనికేతనగమ
నాభిలాషము మదివెలయ మునిఁబ్రార్థింప నింకఁగొంతకాలము నిలుపుమాయని
పలికె. కామశాస్త్రకుశలయయ్య నాప్రస్థాప శాపభయంబునను మోమోట
మిని బ్రణయభంగార్తి నెఱింగినదిగాన నమ్ముని వదల నెంచకయుండఁ దద్ద్రీతి
కేళులం దేలునమ్మునికి దానియందలి శ్రీతి నవనవాక్యతిం చాల్చెనంత. 167

చ. త్వరపడి యొక్కనాఁడు మునితల్లజానాశ్రమభూమి వీడి స్వః
పురి కరుగందలంచు మృదుపుష్పసమాంగిని గాంచి యెందు నీ
వరిగెద వంచుఁ బల్కె ద్రిదశాంగన స్వఃపురికేగుదాన నం
చురువినయంబునం బలుక నోలలితాంగిరొ యాలకింపుమా. 168

తే. దినముగడచెడు నేను సంధ్యను జెలంగు, భక్తిమీఱనుపాసింతు వదలి నంతఁ
గర్తలోపంబు చేకూరుఁగాదె యనఁగఁ,బక్కున న్నవ్వి పూఁబోడి పలికె నిట్లు.

సీ. గతకర్తములకు నేగతి లోప మొదవకయుండు విస్తయమిట్టు లొందనేల?
యనఁగ నమ్ముని యిట్టులనియె నోసుశ్రోణి వచ్చితి విచటికి నిచ్చతనర
నీదినారంభమం దీనదీతటమున నినుఁ గంటి నీవు నిందును జెలంగు
నాశ్రమంబును జొచ్చి యాదృతినుంటివిగద యింతలోన భాస్కరుఁడు క్రుంకఁ

అ. జనుచు నున్నవాఁడు సంధ్య యిదేకద, హాస్య మిట్లుచేయ నగునె నీకు
సాధుభావమూనఁ జను ననఁ బ్రస్థాప,పలికె నిట్లు మానిపతిని గాంచి. 170

క. మునివర! ప్రత్యాషంబునఁ,గనఁ జాలితి నిందు నిన్నుఁ గాదన నగునే
యన్మత మదిగాదు మఱి యే,మనినం దత్కాల మిద్ది యనఁ దగదుసుఖి,

- క. ఈనడుమఁ శతసంఖ్యలు, గా నబ్జంబులు గతించెఁ గాదే యన స
 మ్మానియు వికాలనేత్రను, మానినిఁ గని యిట్టు లడిగె మానస మదరఁ. 172
- తే. భీరు! నీతో రతిందేలు వేళ నెంత, కాల మరిగెనొ తెల్పుమా కరుణ ననిన
 మాని కిట్లను బ్రహ్మోప యానడుమను, సప్తసంఖ్యాధిక నవవ ర్షశతము లొగి.
- క. చనియొక మాసము లాటును, దినములు మూడును మునీ! గతించెఁ వింటే
 యన నిది సత్యమె హాస్యం, జానరింపఁగఁ బల్కపుకదయుత్పలనేత్రా. 174
- క. నినుఁగూడి యున్న కాలము, దిన మొకఁడే యని తలంచితిఁ బ్రహ్మోచా
 యనఁ దరుణి నీదుసన్నిధి, నన్మతము వచియింతునయ్య యనఘ! మునివరా! 175
- క. సురపురి కరుగుచు మార్గాం, తరమున నీవడుగ నెట్లు తథ్యేతర మి
 వ్వరుస వచియింపఁ జాలుదు, నరిగెద నిక నన్న నమృహామునియార్థి. 176
- చ. విని యలపూవుఁబోణివగు విశ్రుతవాక్యము లెల్ల లజ్జచే
 దనమది నిస్సీరో యిటులు తప్పి చరించితి ధర్త మార్గముఁ
 జనునె యిదంచు భర్తృనము స్వాంతమునందు లగింపఁజేయుచుక
 మునిధనమా తపంబు చెడెఁ బోయె వివేకము సర్వ మీవిధి. 177
- క. తరుణీ! మోహము విడువం, దరంబు గా దండ్రు దానిఁ దగులువివేకం
 బరయఁగ నిష్ఫలమే యె, క్కరణిని భద్రంబు లీయఁగా నద్ది తగుఁ. 178
- క. కనుకనె యోషిన్తోహం, బును గను టవివేక మనిరి బుధులు షడూర్తుల్
 తనుఁ బొందకుండ నొప్పం, గనుజాలిన బ్రహ్మ మును నికామశ్రద్ధఁ. 179
- తే. ఆత్మజయమును గనఁదగు; నకట! నన్ను
 నిట్టిగతి బట్టఁజేసినయట్టి స్తరమ
 హాగ్రహము తుచ్ఛమా నీసీ! యఖిలవేద
 ములు వ్రతంబులు కారణంబు లొగినవియు. 180
- క. నరకగ్రామపుసరణిగఁ, బరఁగెడు నాకాముచే నభవ్యంబులుగాఁ
 బరివర్తితములె యయ్యెను, గర మెదఁ దలఁపంగఁ జెడితిఁ గా నీభంగి. 181
- చ. అని తను నిందనొందఁ దగినట్లు తలంచుచు ధర్త వేత్త యా
 ముని పరమాత్మఁ గాంచఁదగు బుద్ధిగలాఁడు స్వసన్నిధిం దగఁ
 గనఁబడుచున్న యచ్చరను గాంచి వచించె; నితాంతదుష్టచి
 త్ర నియతిహీన స్వేచ్ఛఁగ ముదంబునఁ బొమ్మిక స్వర్గభూమిక. 182
- క. ఏకార్యం జానరింపఁగ, నీకడ కరుదెంచితివా యహీనగతిని నీ
 వాకార్యము చేసితి వికఁ, బాకారిప్రియముఁ గోరి పలుమార్గములక. 183
- క. నామదిఁ గలఁచితి వింతి, యీమాడ్కి నొనర్చిపట్టి యీనినుఁ గోహా
 ధ్దామాగ్ని నీలుఁజేయం, గా మన మొప్పదు తదీయకారణ మిదియే. 184
- తే. సాధుసఖ్యంబు తలఁపఁగా సాప్తపదము

నిన్నుఁ గూడియె కడపితిఁ గొన్నిదినము
లదియెగాక భవద్దోష మరయ నేది
గలదు? నాదోషమే యిదిగద కృశాంగి.

185

తే. దేన నజితేంద్రియుఁడనయి మానిని వని
తెలిసియును నిన్నుఁ గూడితిఁ దెలివిమాలి
శక్రహితమునుగోరి నీ వక్రమముగ
మత్తపోవ్యయ మొసరిచి తిత్రైఱిగున.

186

క. కనుక నిశీ! ఘనమోహంబును గల్గఁగఁజేయు నిన్ను బుద్ధిఁ దలఁప నిం
కను నిందచేయుచుందును, వనితా యని విప్రమానివరుఁడు పలికినన్. 187

క. నెన్నడుమున రాజిలు నా, కన్నియ స్వేదాంబునిక్తగాత్ర యగుచుఁ దా
ఖిన్నయయి కంపమొందెను, దన్నిర్భరభీతి మునివతంసుఁ డెఱిఁగఁ దాన్. 188

సీ. వడవడవడఁకుచుఁ గడు స్వేదజలముల గాత్రప్రతాననిఁ గరము తడుపు
చున్నయా యచ్చరమిన్నఁ గనుంగొని సక్రోధుఁడై మునిసత్తముండు
పొమ్ము పొమ్మి యింకఁ బూర్వ మున్న పదంబునకు నన నాయంతి వికలచిత్త
యగుచుఁ దదాశ్రమ మపుడె విసర్జించి యాకాశసరణిఁ దా నరుగుచుండి

తే. సురపురాంతికముననున్న తరువరముల
నలరు మృదుపల్లవముల స్వేదాంబువులను
దుడుచుకొనుచును బల్లవధూతతాప
యగుచు మెలమెల్లనం బోయె నా ర్చిబాసి.

189

వ. ఇట్లు మార్గంబున వృక్షమునుండి వృక్షమునకుం బోవుచుఁ బల్లవంబుల స్వేద
జలంబులఁ దుడుచుకొనుచుఁ బోయె. కండుమునివరనిహిత తదీయగర్భగత
తేజంబు తద్ద్రోమకూపంబులనుండి స్వేదజలరూపంబున నిర్గమించె. దానిని
ధరించి వృక్షములెల్ల గ్రహించె. అది యొక్కటిగ విధివశంబునఁ జేయఁ
బడియె. అయ్యది చంద్రకిరణంబుల నాప్యాయితంబై వృద్ధి నొందుచుండె. నియ
తకాలంబున నందుండి కన్యక జనించె. ఆమె వృక్షవళికిఁ బుత్రికయయ్యె.
మారిష యనుపే రాకన్నియకుఁ జెల్లె. ఆచారులోచన ప్రాచేతసు లనువారికి
భార్యయై దక్షునింగని దక్షమాత యనవిఖ్యాతినొందె.

190

క. మునిపతి కండుఁడు తప మొయ్యన తీణతఁ గాంచఁ బంకజాక్షునిలయమై
తనరెడు పురుషోత్తమమును, గనఁబోయెను విప్రులార కడు శోకార్తిన్. 191

సీ. పరమమై యపవర్గఫలదమై భూలోకమున దుర్లభంబయి మురహరునకుఁ
బ్రీతిప్రదంబయి వెలసి దక్షిణవార్ధితటమున వాంఛాప్రదంబు నగుచు
బహుమనోహరమయి వాలుకాక్షీర్ణమై కేతకీకాననాక్షీర్ణమునయి
నానామహిజప్రతాననీసాంద్రమై బహువిధపక్షిరవంబు లలర

తే. సర్వతస్సుఖసంచారసరణి మించి, సార్వకాలికసుమనోవిసరము నగుచు
సర్వసౌఖ్యము లిడఁజాలి సర్వగుణము, లలర మంగళదంబయి యతులమునయి.

క. మునివతులగు భృగ్వాదులు, తనయందు నివాసమును ముదంబునఁ జేయఁ
గను సిద్ధులొప్ప గంధ, ర్వనికరములు యక్షకిన్న రవితతి యెసఁగఁ. 193

తే. మఱియు మోక్షంబునుం గోరుమాన్యు లొప్ప
నలరు నప్పురుషోత్తమం బగ్ర్య మగుచు;
దాని దర్శించె నమ్మునితల్లజాండు
సర్వదేవాదిదేవునిఁ జక్రి గనియె. 194

క. చతురాశ్రమనిష్ఠులు వ, ర్ణతతిం బొలుపొందువారు రాధావిభు న
చ్యుతుఁ గొల్చుచుండఁ గనియెఁ, మతిమోదము చెంగలింప ట్టాసురుఁడంతఁ.

తే. అట్టిమహనీయసుక్షేత్ర మాహరిఁ దమిఁ
గాంచి కృతకృత్యతను నేను గంటి ననుచుఁ
దలఁచి యేకాగ్రచిత్తుఁడై తగువిధమునఁ
బరమపురుషు నారాధించె భక్తి యెసఁగ. 196

వ. ఏకాగ్రమానసుండై బ్రహ్మపారమయంబుగ జపంబొనరించె. మఱియునాకండుం
డూర్ధ్వబాహుండును, మహాయోగనిరతుండునునై యుండె ననుటయుమును
లిట్లనిరి. 197

క. మునివరుని బ్రహ్మపారము, వినఁ గోరెద మద్ది శుభము వృద్ధిం జేయుం
గనుకఁ మునివరుజపమున, వనజాక్షుం డలరె నెట్లు వచియింపు విభూ. 198

వ. పరమాత్మరూపుం డగుహరి పరాత్పరుండు. అపారపారు డనంబడు. ఆతఁడె
బ్రహ్మపారుండు నగు. పర పారభూతుం డనియుఁ జెప్పంబడు. పరమేశ్వరులకుఁ
బరమేశ్వరుం డగుటఁ బారపారుండని మునివినుతిం గాంచు. కారణసంశ్రితుం
డైన యతఁడె కారణం బగు. పరహేతుహేతువనఁబడువాఁ డతఁడే. కార్య
ములయం దాపరమేశ్వరుండు బహువిధములగు కర్తృకర్తృరూపములచే సర్వ
ముపాలించుచుండు. ఆబ్రహ్మమే ప్రభు వగు. ప్రజలకుఁ బితయని చెప్పంబడు.
సర్వభూతుండునగు. అవ్యయంబు నిత్యం బజంబు ననువర్ణనంబులకుఁ బాత్రుం
డాతఁడె యగు. అవిష్ణు వపక్షయాదులచే నసంగుం డనియు వినుతింపంబడు.
మఱియు. 199

సీ. బ్రహ్మ మక్షర మజరంబు నిత్యంబును నగు వాఁడె పురుషోత్తమాఖ్యఁ దనరు
నాతని కరుణ రాగాదు లస్తద్దోషములు నాశమొందు నంచలమి మీఱ
భగవంతు భజియించె; బ్రహ్మపారంబను మంత్రంబు జపియించెవకాని నియతిఁ
బురుషోత్తముండు జపంబును దృఢభక్తిని. మది నెంచె; భక్తుల మానసేష్ట

- ఆ. ముల నొసంగఁజాలి యలరు శ్రీవిష్ణు వా, మునిసమీపమునకుఁబోయి యిట్లు
మధురవాక్కు లలర మహితమేఘము గర్జనాళి దిశల నించునట్లు పలికె. 200
- క. వినతాకులవర్ధనుడై, తనరారెడు గరుడు నెక్కి తమిషాంగఁగ నో
మునివర! నిరుపమకార్యము, మనమునఁ గలదేని పలుకు మానక తీర్తున్. 201
- క. వరదుండను నీకిప్పుడు, వరముల నొసంగంగ నిటకు వచ్చితి సాధూ!
పరికించి కోరుమా యన, హరివచనము లాలకించి యావరమాత్మున్. 202
- క. సురనాయకాది వినుతుని, బరమేశ్వరుఁ జక్రధరునిఁ బరికించి మనో
హరమూర్తియొడుటదోచుటఁ, బరమాదృతిభక్తియుఁడగఁబ్రణతులొనరిచెన్.
- సీ. ఆతసీసుమచ్ఛాయ నలరుదేహమువాని సంబుజదళలోచనాభిరాము
గదయునుశంఖచక్రములు హస్తంబుల నలరారఁడగువాని సంగదముల
ధరియించి ముకుటంబు పరికింప నిరుపమమై యొప్పుగా నాల్గుహస్తములను
గనుఁగొనఁగాఁ దగిలమ్రపీతాంబరధారియై ప్రభువయి హరిమూర్తి
- తే. యగుచు శ్రీవత్సలాంఛనం బమర దివ్య
కాంతిఁడగు వనమాలిక గ్రాలుచుండ
నెడుట నిలుచున్న శ్రీపతి ముదము పొడలఁ
గాంచి విస్తయ ముప్పొంగఁగ నిటు పలికె. 204
- క. పులకాంతివిగ్రహుడై, జలజాతా! నాదుజనియు సఫలం బయ్యెన్
ఫలియించె దపము ననుచున్, గలుషహరున్ వినుతిచేయఁగాఁ బూనె దమిన్.

— ౧౧ కండుముని విష్ణుని వినుతించుట. ౧౧ —

- క. నారాయణ శ్రీకృష్ణా, కారుణ్యాభీ మహాత్మ కమ్రాంగా శ్రీ
నారీప్రాణాధారా, కోరిక నిను నిరత మేను గొల్తు మురారి. 205
- సీ. జగముల కెల్ల బీజంబవు లోకైకధాముండ వగు దీవె తజ్జగముల
కెల్ల సాక్షివి నీవె యిదె మ్రొక్కువాడను నవ్యక్త మననీవెయఖిలమునకు
నీవె ప్రధానుండ వీశ్వరా! పుండరీకాక్ష గోవింద లోకాలినాథ
వందనములఁ గొను మిందిరాస్రాణేశ పంకజనాభ తప్తవరహేమ
- తే. గర్భ శ్రీధామ మేదినిగర్భ యీశ
యంజలుల నోహృషీకేశ యాదృతిఁ గొను
మాది యంతము లేకయె యమృతుండనఁగ
నలరు నీమూర్తి కడు నజేయంబు గాదె. 207
- వ. జగత్ప్రభూ! సర్వోత్కృష్టమహిమమున వర్తించు నీకుసమస్కారంబులు. శ్రీని
వాసా, యజితాఖండపరాక్రమా యోగమూర్తియప్రమేయలోకస్వరూపా,
నీవే సనాతనుండవు. కూటస్థుండవు. అచలుండవు దుర్జయిండువు. ఇట్టి నీకుఁ

జేమోడ్పులు సమర్పింతును. వరేణ్యుడు, వరదుడు, డనంతుడు బ్రహ్మయోని,
గుణాకరుడు, ప్రళయోత్పత్తియోగేశుండు, ననంబరఁగి వాసుదేవుండ వగు
నీకు నతు లొనరింతును. పర్జన్యధర్మకర్తయని, దుష్పారుండని, దురధిష్ఠితుండని
దుఃఖార్తినాశనుండని, విఖ్యాతినొంది జలశాయి వగునీకు జేజే లర్పింతును.
భూతపతి, వవ్యక్తుండవు, భూతేశుండవు, భూతతత్త్వంబులచే నాకులితుండవు
గాకయుండు వాడవు. భూతాధివాసుండవు. భూతాత్ముండవు. భూతగర్భుం
డవు నగు నీకుఁ బ్రణామంబు లాచరింతును. యజ్ఞరూపుండవు. యజ్ఞపు.
యజ్ఞధరుండవు. యజ్ఞధాతవు. అభయప్రదుండవు యజ్ఞగర్భుండవు. హిరణ్యం
గుండవు. పృశ్నిగర్భుండవు. క్షేత్రజ్ఞుండవు. క్షేత్రభృత్తువు. క్షేత్రహరుండవు.
వశివి, క్షేత్రాత్ముండవు. క్షేత్రరహితుండవు. గుణాలయుండవు. గుణావాసుండవు.
గుణాశ్రయుండవు. గుణావహుండవు. గుణభోక్తవు, గుణారాముండవు గుణ
త్యాగివి. ఇట్టి నీకుఁ బ్రణతు లాచరింతును. మఱియును. 208

- సీ. నీవవిష్ణుండవు నీవ చక్రివి హరి వీవ జిహ్నుండవు నీవ తలపఁ
గా జనార్దనుండవు కమ్రభూతమ వీవ నీవ వషట్కార మీవ భవ్య
మీవ భవత్కాల మీవ యవ్యక్తుండ వీవభూతావళి కెల్ల భద్ర
ములనిచ్చువాడవు జలజాతుండవు భూతభావనుండవు నీవ నీవయజుండ
తే. వీశ్వరుండ వనంతుండ వీవ ప్రకృతి, వీవ సుష్టు వృషాకపి వీవ కృతము
నెఱుంగువాడవు దుద్రుండ వీవ సర్వ, భూతతతి నప్రధర్నుండ వేతటిఁ గన 209
వ. విశ్వకర్మవు. శంభుండవు. వృషాకృతివి. శంకరుండవు. ఉశనసుండవు. సత్యస్వ
రూపుండవు. జపతపస్వరూపుండవు, విశ్వజేతవు. సుఖస్వరూపుండవు. శరణ్యుం
డవు. అక్షరుండవు స్వయంభువుండవు. జ్యేష్ఠుండవు. పరాయణుండవు. ఆది
త్ముండవు. ఓంకారుండవు. ప్రాణరూపుండవు. పర్జన్య, ప్రథిత, వేధోసురేశ్వర,
నామధరుండవు. ఋగ్యజుస్సామ సమ్మతుండవు. అగ్ని, పవన, కుజేర, హని,
స్సృష్ట్రు, భోక్త్రు, క్రతు, కవి, శ్రేష్ఠ, హరి, లోకపతి, సర్వదర్శన, సర్వదమన,
శత్రు, ఘ్నహోరాత్ర, వత్సర, రూపుండవు. కాలకళాకాష్ఠా ముహూర్తక్షణ
లవ, బాల, వృద్ధ, స్త్రీపున్నపుంసక, విశ్వయోని, చతు, స్థాణు, శుచిశ్రవ,
శ్శాశ్వ, తాజి తోపేంద్రోత్త, మసర్వవిశ్వసుఖద, వేదాంగ, వేదవేద, ధా
తృ, విధాతృ, సమాహిత, జగదోన్యమూల, పునర్వసు, వైద్యధృతా, త్తాతీం
ద్రియగోచ, రాగ్రణీగ్రామణీ, సుపథ్నారిందమ, సంగ్రహ, యమ, నియమ, ప్రాం
శు, చతుర్భుజశబ్దవాచ్యుండవు. అన్నాంతరాత్మవు. పరమాత్మవు. గురు, గురు
తమ, వామ, ప్రదక్షిణ, పిష్పల, వ్యక్త, ప్రజాపతి, హిరణ్యనాభ, దేవ, శశ్య
నిర్దేశ్యవపు, స్ఫురారిఘ్న, సంకర్షణ, కర్తృ, సనాతన, వాసుదేవ, గుణవర్ణితా
మేయాత్మ, జ్యేష్ఠ, వరిష్ఠ, సహిష్ణు, మాధవ, సహస్రశీర్షవిరాజిత, సహస్రనే

త్ర, సహస్రపాద, విరా, ట్సురప్రభు, ప్రథితశబ్దవాచ్యుండవు ఇట్టి నీకు నమస్తతు లొనరింతును. దేవదేవా! దశాంగుశమాత్రరూపుడవై నీవయ్యుండువు. మృతామృతశబ్దంబులునీవ. నీవలననీజగంబు లుదయించు. మహీయాంసుండవు. అను త్తముండవు. ఋరమపురుషుండవు. దశధా స్థితిం గాంచితివి. నవభాగంబులుగ దివియందును, నవభాగంబులుగ నంతరిక్షమందును, నివసించువు. భాగద్వయంబున భూమి నుండువు. చతుర్భాగంబుల నీపురుషోత్తమక్షేత్రంబున నుండువు. జగద్వృష్టికారణంబగు యజ్ఞములు నీవలన సంభవిల్లు. విరాట్టువు నీవలన నుదయించు. ఆవిరాట్టువై హృదయంబుననుండు పురుషుండు. ఆతండు యశస్తేజో శ్రీసమృద్ధులచే లోకాధికుండగు. నీవలననే సురగణంబుల కాహారంబగు పృషదాజ్య ముదయించు. నీవలననే గ్రామ్యారణ్యోషధు లుద్భవిల్లు. ఐశుమృగాదులు నీవలననే పుట్టు. ధ్యేయధ్యానపరుండవునీవే. దేవదేవా! నీవే నిద్రించునపుడు కాలాఖ్యుండవై దీప్తవిగ్రహుండ వగుదువు. చరాచరప్రపంచ మంతయు నీవలనఁబుట్టు. నీయందే లయించు. అనిరుద్ధమాధవ ప్రద్యుమ్న సర్వసురేశ్వరశబ్దంబులు నీకుంబ్రవ ర్తిల్లు. మహాత్మా! అరవిందాత్మా! నన్నుం గాపాడుము. నారాయణా; నీ కివె నమస్కారములు. విష్ణూ! పురుషోత్తమా! సర్వలోకేశా! కమలాలయా, గుణాలయా, గుణాకరా! నీకుంబ్రణామంబు లాచరింతును. వాసుదేవా. జనార్దనా సనాతనా యోగిగమ్యా, యోగావాసా, లక్ష్మీపతీ, శ్రీపతీ, జగత్పతీ! జ్ఞానిపతీ! దివస్పతీ! మహీపతీ! మధుసూదనా, పుష్కరేక్షణా, కైటభఘ్నా! సుబ్రహ్మణ్యా, మహామీనరూపా, శ్రుతిపృథ్విధరా. సముద్రసలిలక్షోభ పద్మజాహ్లాదకారణా, అశ్వశీర్షా, మహాఘోషా, మహాపురుషవిగ్రహా, మధుకైటభఘ్నా, తురగాననా, మహాకమతభోగా, పృథివ్యధ్ధరణక్షమా, విభృతాద్రిస్వరూపా మహాకూర్మా నీకు నమస్తతతుల సమర్పింతు మహావరాహా, విశ్వరూపా, సూక్ష్మావ్యక్తముఖ్యవరపరమాణుస్వరూప యోగిగమ్య పరమకారణకారణ, యోగీంద్రవృత్తనిలయ, క్షీరార్ణవాశ్రిత మహాహినుతల్పశయన, కనకరత్న కుండలమండిత ప్రథితశబ్దరూపుడవగు నీకు నమస్కరింతును.

210

- క. అని వినుతించెడు కండుని, మునివరుఁ గని మాధవుండు మోదంబున నిట్లనియెను ద్వారఁగా వేడుము, మనమునఁ గల వాంఛితంబు మానక యిత్తున్.
- నీ. అనుటయు నాకండుఁ డతిభక్తి వచియించె జగదధిపా సుదు స్తరము లోమ హర్షణమును ననిత్యము దుఃఖబహుళంబు కడలీదళాభంబు కడు నిరాశ్రయము నిరాలంబము నమృతబుద్ధుడచంచలము సర్వోపద్రవము లొలయదు స్తరంబయి యతివి స్తరంబయి ధైరవంబయి దాట నెవ్వరును నైనఁ
- ఆ. దరముగాని యట్లు తనరు సంసారాబ్ధి, మాయ పొలయ ముగ్ధమానసుండ

- నగుచుఁ జాలకాలముగ భ్రమించెద దేవ, దీనియంత మేను గానఁజాల. 212
- క. అనిశము విషయాసక్తిం, గను నింద్రియములనుగూడి కడు బాధల నం
దినవాఁడ నిన్ను శరణం, బని వేడితి నిప్పు కృష్ణ హతదనుజౌఘా. 213
- క. తరియింపఁ జేయుమీ భవ, సరిత్పతిని ముస్థకుండఁ జయ్యన నీదౌ
పరమపదంబును బొందఁగ, హరి దేవాధీశ వాంఛ నాత్మం గలిగెన్. 214
- క. పునరావృత్తిరహితమయి, తనరారు భవన్మహాపదంబును గరుణం
గనఁ జేయుమా పరాత్పర, యని వేడఁగ మోదమంది హరి యిటు చలికెన్. 215
- చ. మునివర నాదుభక్తుడవు మోదమున న్ననుఁగొల్పు చుండుమీ
యనిశము మత్స్యసాదమున నన్యజనాళికి దుర్లభంబు పా
వనమును నైన మోక్షమును వారకపొందుదు వీవు; భక్తిభా
వన ననుఁ గొల్పుక్షత్రియులు వైశ్యులు శూద్రులు స్త్రీలు సంత్యజుల్. 216
- క. పరమపదంబును వే కాంతురు విప్రుడవైన నీకు దొరకుట యరుదే;
ధరణి శ్వపాకుండే భ, క్తిరతిని శ్రద్ధాన్వితుండయి దివ్యపదంబున్. 217
- తే. పొందఁగోరినఁ దప్పక పొందుఁజుమ్ము;
పరుల మాట యిఁకే లనిపలికి భక్త
వత్సలుండయి తెలియంగఁబడనిమహిమ
మునఁ దగిన విష్ణు వపుడె పోయెను దనంత. 218
- చ. హరి యిటుగానరాక చన హర్షమునం దగి కండుమౌని ని
ర్భరవరభక్తిఁ గామసమవాయముఁ జక్కఁ బరిత్యజించి దు
స్తరభవబాధ తన్వదలి తానె చనంగను స్వస్థచిత్తుడై
కర మరుదైన మోహము నికామము మాని శమంబు దాంతియున్. 219
- తే. కుదురుకొనఁగ నహంకృతి కుండ నింద్రి
యముల నియమించి మిగుల నేకాగ్రచిత్తుఁ
డగుచు శ్రీహరి నిర్లిప్తు విగతగుణుని
శాంతు సత్తావ్యవస్థితఁ జక్రధరుని. 220
- సీ. అనిశంబు ధ్యానించి యమరులకే దుర్లభమగు మోక్షంబును బడసె నీయు
పాఖ్యాన మెవ్వఁడు హరిభక్తిఁ బరియించు విను వాఁడు నాకండుమునివరుగతిఁ
బాపవిముక్తుడై స్వర్లోకమును బొందు; మునులార యిది కర్మభూమియనుచు
వచ్చియించితిని గాదె ప్రచురతరాఘముల్ చనఁజేయుఁజూడి తేత్ర మనుపమాన
కే. ము నగుపురుషోత్తమాఖ్యంబు మనుజు లెవరు
కనుదురో హరిఁగొల్తురో కడఁగి ధ్యాన
ముననుగొల్తురో ముక్తిదుం డనఁగఁ బరఁగు
హరికృపం గాంతు రవ్వార లద్భుతముగ. 221

తే. ఘోరసంసారదుఃఖ సంహారకంబు

తారకము త్రేత్ర మయ్యది దాన నిల్వ
మనుజుభోగంబు లొంది యమర్త్యదుర్ల
భమగు మోక్షంబు లభియించు బలుకులేల.

222

దెబ్బదియవయథ్యాయము.

శ్రీకృష్ణావతారకారణ ప్రశ్నము.

చ. అని యిటు తెల్పి సూతముని యమ్మునివర్యులఁ గాంచి వ్యాసమా

ని నియతి విట్లు పల్కు మునినిర్జరనాథులు హృష్టచిత్తులై
వినియత కాంక్షులొటఁ గడు విస్తయమోదము లుల్లసిల్ల నె

మ్మనములు పొంగ నిట్లనిరి మానివతంసుని బాదరాయణుఁ.

223

కృ. కరుణానీరధిఁ గన్దొని,వరమునిచంద్రా మహాత్మ భారతవర్షం

బరుదంచుఁ దన్నహత్త్వముఁ,బరికి ర్తించితివి వినఁగఁ బాల్పడితిమి సూ.

224

క. పురుషోత్తమసు త్రేత్రము,గురుచరితముఁ బల్కి తీవు కోరి వినితి మీ

చరితమున విస్తయంబులు,పరఁగెఁ మామదులఁ గానఁ బ్రశ్నింతు మింకఁ.

225

ఆ. ఎవనిమహిమ వినఁగ నీవిస్తయము వాయు,నిట్టి మహిమమొలయు పెవనివంక

నయ్యె నతనిమహిమ మంతయు వినిపింపు,మెంతకాలమునకొ యిట్టిచరిత.

226

క. వినఁగల్గె సంశయము వా,పను నీవే తక్క నొకఁడు పరికించిన లేఁ

డనఘా! శ్రీబలదేవుని,జని కృష్ణునిజని సుభద్రజననము వరుసఁ.

227

ఆ. తెలియఁబలుకవయ్య తృప్తిమీఁకఁగఁ బ్రశ్న,మిదియొ యేల వార లీభువి జనిఁ

గనిరొ కృష్ణబలులు క్రమమున వసుదేవు,నింటఁ గార్య మేమొ యిద్దఱకును.

మ. పరికింపంగ నసారమై మృతిభయ భ్రాంతంబు ఘోరాతిదు

స్తరదుఃఖాకుల మెన్నఁ జంచలము నై తాపంబుఁ గల్గించి భీ

కరమై బుద్బుదతుల్యమై శ్రమదమై కష్టాలయంబై నిరం

తరవిణ్ణాత్రనిషిద్ధమై మఱియు నిద్యంబై యసహ్యంబునై.

229

ఆ. ఒప్పుచుండుఁగాదె నొగి నాతిగర్భంబు, దానియందు వసతి మానితాత్తు

లైన రామకృష్ణ సూనాస్త్రజనకుల,కెట్లు లయ్యె వార లేమిపనికి.

230

క. జనియించి రదే కర్తము,లొనరించిరి వారియద్భుతోత్తమచరితం

బును విస్తరించి చెప్పము, వినవేడ్క జనించె మాని బృందమహేంద్రా.

231

క. అతిమానుషమగుఁగద య,చ్యుతుచరితము దేవతాగ ణోత్తముఁడై యు

ద్ధతులం జెండు ననంతుం,డతిసీచంబైన మర్త్యమందుముదమునన్.

232

సీ. వసుదేవుగృహమున వసియించి తా వాసుదేవుడఁ విఖ్యాతి దివి భువిఁ గనె

నమరసంవృత మగునట్టిసురావాసమును బుణ్యకృజ్జుప్తమును దృఢించి
మర్త్యలోకమున నేమాడ్కి జన్మించెను; సురమానవుల కెల్ల శుభదండీశుఁ
డఖిలలోకంబుల నలవరించిన మేటి మానుషంబున దివ్యమైన యాత్మ

- ఆ. నెట్లు పుట్టఁజేసె; నెవ్వనిచక్రమే, మనుజుతలికిఁ గల్గు ఘనత రామ
యములఁ జెండు నట్టిదా చక్రమును గదఁ,దాల్చుమేటి మర్త్యతనువుమీఱ.
- క. చిరకాలవృద్ధి నొందెను; బరమేశుం డెవఁడు సార్వభౌతికజగమున్
బరిరక్షింపఁగఁ జాలునొ, సురనాథుం డట్టిసాధు శుభదుం డిలలోన్. 234
- క. గోపత్వ మెట్లుపొందెను; శ్రీపతి భూతాత్మకుండు చెలఁగి స్వశక్తుల్
దీపింప మహాభూతో, ద్వీపితలోకంబుఁ దాల్చు దేవుండు కదా. 235
- సీ. జగములఁ బుట్టించు శక్తిమంతుఁడుకదా శ్రీగర్భుఁ డతఁడొక స్త్రీకడపున
జనియించె; నెవ్వఁడు తనపాదముల మూఁడుజగములఁ గొల్చె నిర్జరపదంబు
గ్రహింపఁ గోరిమార్గత్రయంబులఁ ద్రివర్గఫలదంబుల నిల్పెత్తని గాంచ
కుండ నేపురుషోత్తముండు లయంబున జగములఁ ద్రావి వర్షమును పోయ
- తే. మయముగా నొనరించి యాత్మను స్వశక్తి
దృశ్యము నదృశ్యముగఁ జేసి యెల్లసృష్టిఁ
జేసె నేకార్ణవంబుగఁ జిత్త మెకద
యిట్టి యద్భుతశక్తి యింకెందుఁ గలదు. 236
- ఆ. ఏపురాణపురుషుఁ డీద్యుఁడు వారాహ
తనువుఁదాల్చి కొమ్ముకొననె జగము
నిలిపె; శతమఖుండు నెమ్మి వాంఛింపఁగ
ముజ్జగముల నొసఁగి ముదముఁ గూర్చె 237
- మ. సరసింహాన్విత దేహ మొప్పు మనుజుల్ నాకస్థితుల్ మానులున్
బరితోపింపఁగ నాహిరణ్యకశిపుం బ్రహ్మోదుఁగావంగ ని
ర్భరదోశ్శక్తి చెలంగఁ జంపి సుజనుల్ వర్ణింప వర్ధిలై; నే
హరి యూర్వండును నన్నియై ఘనతరంబొ నాత్మ తేజంబునన్. 238
- తే. తాను బాతాళమందుండి దారుణోద
ధిని గలజలంబుఁ ద్రావె నుత్కృష్టశక్తి
గనఁబడంగను; వేయియాఁ గన్న లన్ని
తలలు నన్నియుఁబాదముల్ తనరుచుండ. 239
- క. చెలఁగెడు పురుషోత్తముఁడను, సులలితవిఖ్యాతి యోగిజుష్టము నొండెన్;
ఖిలహరణుఁ డిట్లు ప్రతియుగముల వర్తిలు సంచుసాధుమునులంద్రుగదా.
- క. కమలము నాభిస్థలి జన,నము నొండఁగఁజేసె నదియె నాల్గువదనముల్.
సమతందగు బ్రహ్మకు గేహము మానివరేణ్యులాభ! యాదృతి విస్మయదీ. 241

తే. నాగలోకము జలమయమై గనంగఁ

బడంగఁ బరితప్తకంచన పంకజంబు

తనర నొప్పు మహాత్ముడే తారకామ

యమగు నని దైత్యులం జంపె నద్భుతముగ.

242

సీ. సర్వదేవమయంబు సకలాస్త్రధరము నొవపువును దాల్చి యవ్వై నతేయు

మూఁపున వసియించి భూరిబలాధ్యుడౌ కాలనేమిని జంపె లీలపోలె;

నమ్మతమయంబగు నాపాలకడలిలో నుత్తరాంతంబున నురుతరంపు

యోగమూనియె యెవ్వఁడురుకాలము సుషుప్తి జెందెను దిమిరంబు స్థిరతరముగ

తే. నుండఁగాఁజేసి; యేమహోద్బంధశౌర్య

ననుపమానుని దేవతాజనని యదితి

గర్భమునఁ దాల్చె నేదేవి ఖలహరణుని

శక్రుఁ దొలిపుత్రుగాఁ గాంచె సంతసమున.

243

చ. సరసిజలోచనుం డెవఁడు శక్రుని విన్నప మాలకించి స

చ్చరణసరోరుహక్రమత శాశ్వతయోగమహత్త్వయుక్తి ని

ర్భరగతి లోకముల్ గొలిచి స్వర్గవిలాసుల దైత్యులకా ఫణి

శ్వరపదసంగతిం గనఁగ వారక చేసి సురేంద్రు శక్రునిన్.

244

క. ఓనరించె నెవ్వఁ డాతఁడె, సనాతనుం డంచు వేదసమితి నులింఁచు

వనజాక్షుఁ డెవ్వఁ డాదృతి,దనుజారులఁ గావఁ బూని తనగురుశక్తిన్.

245

వ. గార్హస్థ్యవిధానంబున నన్వాహార్యకర్తంబున నాహవనీయాగ్నిని సమిద్భవంబుగ

నొనరించి వేదమును దీక్షను బ్రోక్షణీయస్రవంబున వాక్పాణియై యొనరించి దేవత

లహవ్యభాగభాక్తులనొనరించె. దేవతల హవ్యాదులను, బితరులఁగవ్యాదులను

గానాజ్ఞాపించె. యజ్ఞవిధిచే దత్కర్తంబున నిట్టియిట్టిపద్ధతులుండఁదగునని నియ

మించె. మఱియు నేమహాత్ముఁడు యజ్ఞపాత్రములను దక్షిణను, దీక్షను, జరూ

లూఖలములను, యూపసమిత్సృవంబులను, సోమఽఽధిధులను, యజ్ఞీయద్రవ్య

ములను, జమసములను, సదస్యులను, యజమానులను, మేధాదులను విభజించి

తత్తదుపయోగములం దెల్పెనో, ఊణిమేషకావృకలాముహూర్తతిథిమాససం

వత్సరస్తువులను, గాలయోగములను, ద్రివిధప్రమాణములను, ఆయుస్సును

క్షేత్రముల, నుపచయముల, లక్షణమును, రూపసౌష్ఠవమును, ద్రిలోకము

లను, ద్రిదైవములను దైవిద్యమును ద్రేతాగ్నులను ద్రైకాల్యమును, ద్రివి

ధకర్తములను, ద్రివర్ణములను ద్రిగుణములను నియమించియే దేవదేవుఁడు వెల

యించెనో, యేలోకేశ్వరుఁడనంతకర్తమునలోకములసృజించెనో, సర్వాంతర్యా

మియైసర్వభూతగుణాత్మకుడై యింద్రియపూర్వయోగంబున నరులలోరమించు

చుండునో, గతాగతంబుల కెవ్వఁడు నేతయు విధియు నీశ్వరుండు నగునో,

యట్టిమహాత్మునిచరితంబును వినిపింపు మని మఱియును.

246

క. గతి యెవఁడు ధర్మయుతుల క, గతియెవ్వఁడు ఘోరపాపకర్తుల కెవఁడొ
బతి చాతుర్వర్ణ్యమునకు, బిత యెవ్వఁడు పూతజాతివితతికి ధరణి. 247

సీ. ఎవఁడు చాతుర్విద్య నెఱుంగు నెవ్వఁడుచతు గాశ్రమస్థుల కాశ్రయమగు నెవఁడు
దిక్తదంతరములు దివి భువి వాయువు ద్వాదశాత్మఁడు చంద్రభాస్కరమయ
మైన జ్యోతియు గేశుఁ డగునొ యెవ్వఁడుక్షణదాచయం డెవ్వఁడు త్తమతపంబు
నిరుపమజ్యోతియా; నిశ్చలస్వాంతు లేవ్వనిఁ బనుఁ బరమాత్మఁబరమపురుషుఁ

తే గను నుతింతురొ యాదిత్యగణమునందు
నెవఁడు దేవుఁడొ దైత్యుల యేపునూన్పు
విభుఁ డెవఁడో యుగాంతపువేళ నెవ్వఁ
డంతకుఁడొ లోకలయకర్త కంతకుఁడొ.

248

తే. నేతు డెవ్వఁడొ లోకాళినేతువులకు
మేధ్యకర్తంబులకు నెల్ల మేధ్యుఁ డెవఁడొ
వేదవేత్తలలోపల వేద్యుఁ డెవఁడొ
ప్రభువొ ప్రభవాత్మలకును నెవ్వఁడొ యరయ.

249

వ. ఎవ్వఁడు సౌమ్యులకు సోమభూతుండై అగ్నివర్చసుల కగ్నిభూతుండై శక్రుల
కీశభూతుండై, తపస్వులకుఁ దపోభూతుండై, నయవృత్తులకు వినయదాపుండై
తేజస్వులకుఁ దేజోభూతుండై విగ్రహార్థులకు విగ్రహంబై, గతిమంతులకు
గతియై వెలయునో అతనిచరితంబును జెప్పుము. మఱియు వాయువా కాశప్రభ
వుఁడు. అతనికిఁ బ్రాణముహఃతాశనుఁడు. దినమునకుఁ బ్రాణమగ్ని. ఆయగ్నికీఁ బ్రాణ
ము మధుసూదనుఁడు. రసమునుండి శోణితంబు ప్రభవిల్లు. ఆశోణితమునుండి
మాంస ముప్పతిల్లు. దానినుండి మేదస్సు పుట్టు. ఆమేదస్సునుండి యస్థి సంభ
వించును. దానినుండి మజ్జయు, దానినుండి శుక్రంబుజనించు. శుక్రంబువలన
గర్భంబగు. దానికి రసమూలకర్మము ప్రధానం బనియెఱుంగఁదగు. ఆగర్భం
బునందు జలము ప్రథమభాగము. ఆజలముసౌమ్య రాశియనం జెల్లు. డోష్టసంభ
వగర్భంబు ద్వితీయభాగం బగు. శుక్రము సోమాత్మకంబు. ఆర్తవంబు పావకా
త్మకంబగు వీనిభావంబులు రసానుగంబులని యెఱుంగఁదగు. బీజమందుశశిపా
వకభాగంబు లిమిడియుండు. కఫవర్గంబునందు శుక్రంబును, బిత్తవర్గంబున శోణి
తంబు నుప్పతిల్లు. కఫమునకు హృదయముస్థానము. పిత్తస్థానమునాభిదేశము.
దేహమధ్యమభాగమగుహృదయము మనస్సునకు స్థానమని చెప్పంబడు. నాభి
కోష్ఠాంతము హఃతాశనునకుస్థాన మగు. మనస్సుప్రజాపతి యనితెలియవ
లయు. కఫముసోముఁడని చెప్పంబడు. పిత్త మగ్నియని విదితము. ఇట్లుజగం
బెల్లనగ్ని సోమాత్మకంబగు ఇట్లుగర్భముత్పత్తియయివృద్ధినొందుచుండ వాయు
వందుఁ బరమాత్మ నియోగంబునఁ బ్రవేశించు. ఆవాయువైదు తెఱంగుల

దేహమున వర్తిల్లు. ప్రాణాపాన సమానోదాన వ్యాసములని యావాయు
పుల నామములు. అందుఁ బ్రాణవాయువు పరమాత్మను వృద్ధి నొందించుచుఁ
బ్రవర్తిల్లుచుండు. అపానంబు దేహశ్చిమ భాగంబునాశ్రయించి యుండు.
ఉదానంబు శరీరకర్ధభాగంబువృద్ధి నొందించుచుండు వ్యానంబుసర్వత్ర వ్యాపిం
చియుండు. సమానంబు సర్వనాడీజన్తస్థానంబునావరించియుండు భూతావాప్తి
దానినుండికల్గుచుండు. పృథివీవాయ్వాకాశజలజ్యోతిస్సులు సర్వేంద్రియము
లఁ దమతమభాగంబుల నునిచి యుండు. దేహము పార్థివంబు. మారుతము
ప్రాణాత్మకంబు వివరము లాకాశభాగంబులు. ప్రావభాగంబుజలంబు జ్యోతిస్సు
నయనంబులు. తేజస్సనునది యద్రియే. మనస్సు వానింబ్రవర్తిల్లఁజేయు. ఏమన
శ్చక్తిసర్వవిషయములుగోచరించునో యదిప్రధాన మనుట యాశ్చర్యంబుగాదు
కదా. ఇట్లుపురుషుండు లోకముల సృజించి చిరస్థాయులుగా నొనరించును. కాని
యీలోకంబులు మృతినొందునవి ఇట్టిలోకంబున శ్రీవిష్ణువు నరత్వమెట్లుపొం
దెనో. ఈవిషయమున మాకు సంశయముగలదు. దానిందొలఁగింపుము.
మఱియు.

250

క. గతిమంతులకెల్లను స, ద్గతియెవ్వఁడో యట్టి ఘనుఁడు కడఁగి నరత్వం
బతితుచ్చ మెట్లు పొందెను, మతిఁ దలఁపఁగ నచ్చెరు విది మోనిజననుతా. 251

క. సురదనుజవర్యు లెవ్వని, చరితముఁ బరమాద్భుత మని సన్నుతిసేయక
బరిపరి వింటిమి మోనీ, పరమేశుని జన్తచరిత బాగుగఁ జెప్పుమా. 252

తే. అమిత తేజుఁడు మిగులఁ బ్రఖ్యాతబాహు
వీర్యుఁడు నగు శ్రీవిష్ణుని విమలజన్త,
చరిత మాశ్చర్యభూతంబు సాధుతమము
చేగ వివరింపుమా మోనివితతివినుత. 253

సీ. పురుషోత్తముఁడు దేవపూగార్తిహరుఁడు సర్వవ్యాపి లోకాఘవల్లభుండు
సర్వలోకేశుండు స్వర్గపాలనమృతికర్త లోకసుఖైక కారణుండు
శాశ్వతుం డక్షయసత్త్వం డనంతుండు నిర్లిప్తుఁడు నజుఁడు నిర్గుణుండు
నిర్వికారుఁ డుపాధినిర్దుక్తుఁ డేకంబు వికృతిహీనుఁడు సర్వవిభుఁ డచలుఁడు

తే. నిత్యతృప్తుఁడు వ్యాప్తుండు నిర్వికల్పుఁ
డాదినారాయణుం డని యాలకించి,
తిమికదా; కృతయుగమందు నమరుచుండుఁ
బరమునకును హరిత్వంబు నిరుపమంబు. 254

వ. దేవతలందు వైకుంఠత్వంబును మానవులయందుఁ గృష్ణత్వంబును, జెలంగు.
కర్మములగతి గహనంబు. కావున గతాగతభగవచ్చరిత్ర శ్రవణేచ్ఛ మాకుం
గలదు. అవ్యక్తుఁడు వ్యక్తలింగస్థుఁడై నారాయణుం డనం బరఁగుచుఁ బ్రపం

చక్షున వెలుంగుచుండు. బ్రహ్మశక్తరుద్రధర్మశుక్రబ్రహ్మస్పతిప్రముఖనామం
బులం దాల్చి సృష్టికార్యార్థము బ్రహ్మను బుట్టించె. ఆతఁడు ప్రాగ్యుగమునఁ
బ్రజాపతుల నవతరింపఁజేసె. ఇట్లు పరమపురుషుం డగుశ్రీహరి సర్వలోకేశ్వ
రేశ్వరుండు మర్త్యలోకంబున నేల యదుకులంబున జనించె నెఱింగింపు
మనుటయు వ్యాసమహర్షి మునుకులకు భగవల్లీలలం జెప్ప నెంచి. 255

దెబ్బదియొకఁడవయథ్యాయము.

—ॐ వ్యాసులు మునులకు భగవదవతారములఁ జెల్పుట. ॐ—

- చ. సురల కధీశుండై మిగుల శోభిలుచున్ సకలస్థలంబులం
బరఁగి పురాణపూరుషుండు భద్రదుఁ డవ్యయుఁ డీశ్వరుండు సు
స్థిరవిభవుండు నిర్గుణుండు చిత్రగుణాకరుఁ డధ్వరాంగుఁ డన్
చిరనుతిఁ గాంచి యెంతయును శ్రేష్ఠుండునై యమితప్రభావుండై. 256
- సీ. వేదవేత్తలచేత వెదకంగఁబడుచు సర్వాల్పతముండయి యధికవిస్తృ
తాకారుండై విశ్వమంతట వ్యాపించి సచరాచరంబగు జగము నెల్లఁ
దానయై జనిమృతిఁ గానక కనఁబడి కనఁబడకయై విలక్షణుండు నగుచు
సర్గపాలనలయచతురుండై మఱి చతుర్వ్యూహాత్మకుండయి యొప్పు బ్రహ్మ
తే. కును నమస్కారముల భక్తిఁగూర్చు ననుచు
మ్రొక్కి యవికారునకు శుద్ధమూర్తి కజిన,
కాపరేశ్వరునకును సదైకరూపు
నకును విష్ణువునకు జగన్నాథునకును. 257
- క. హరికిని హిరణ్యగర్భున, కురుతరసుఖదునకుఁ జాల నుత్తముననకు శం
కరునకు సృష్టిస్థితిలయ, కరునకు సారునకు భూతగణనాథునకున్. 258
- క. ఏకానేకాకృతికిన్, శ్రీకలితునకున్ సమస్తసిద్ధిదునకు స్థూ
లాకారునకున్ సూక్ష్మ, ప్రాకటకాయునకు వ్యక్తపరమాత్మనకున్. 259
- ఆ. వ్యక్తరహితునకును నపవర్గదునకు వి, ఘ్నువున కఖిలమూర్తిశోభితునకు
మూలభూతునకును లీలావతారున, కును బరాత్పరునకు ఘనతమునకు. 260
- వ. విశ్వాధారభూతుండై యణువులలో నణువై సర్విభూతస్థుండై పురుషోత్తముఁ
డచ్యుతుండు జ్ఞానరూపుండు నిర్మలుం డర్థరూపుఁ డనభ్రాంతిదర్శనంబున నుండు
వాఁడు. గ్రసిష్ఠ్యపు విష్ణుపు జగదీశుఁ డనంతుఁ డక్షయుం డవ్యయుం డనం బరఁ
గుపరమాత్మనకు నమస్కరించెద. మున్ను మీరు నన్నడిగినట్లే యత్నాదులు
మహామునులు. ప్రశ్నింపఁ బితామహుండు వచియించె. దాని మీకుఁ జెప్పెద.
ఋక్సామముల వెడలఁగ్రక్కు వాక్కులచే నెవ్వఁడు జగత్త్రయంబును బవి

త్రము చేయునో యట్టియాశు నేకార్ణవ వినిర్గతునిఁ బ్రార్థింతును. ఏమహాను
భావుని శాసనమును సకలనిర్జరులు మానవులు నితరదేవతాగణంబులు శిరం
బులఁ దాల్చురో అట్టి యవ్యక్తజన్మఁడగు బ్రహ్మమతమును విస్తరించినచియిం
చెద. ఎవనిచే సృష్టి నుద్దేశించి ధర్మాదులు సృజింపఁబడిరో ఆపరాత్మనుని చరి
తంబు వివరించెద వినుండని యిట్లనియె. 261

సీ. అప్పులు నారంబు లనిచెప్పఁబడు నవ్వి యయన మెవ్వనికొ నతఁడు పిల్వ
నౌధర నారాయణాహ్వయంబున నట్టిభగవంతుఁ డఖిలంబుఁ బరమశక్తి
నావరించియె యుండు నతఁడు చతుర్భాగములుగ నెల్లెడ నుండువెలయు నొక్క
మూర్తి వ్యక్తంబయి మూర్తిలేకయె యొక్కఁడగు శుక్లవర్ణంబుగ గణుతించి
తే. బుధులుచూచుచునందురు భూరిదీప్తి, చూలికానృతరూపిణి మహితయోగి
వినుత వేత్తొకమూర్తియు విస్తరిల్లు, సకలసుగుణాతిగయె యనుసంస్తుతిఁగని.

వ. అది దూరమందున్న ను జెంతనున్న నొక్కవిధంబుగ నె తలంపఁబడు. అది వాసు
దేవాభిధానంబున నిర్మమత్వంబునఁ గనఁబడుచుండు. దానికి రూపవర్ణాదులు
కల్పనామయంబులగు భావంబులు లేవు. మఱియు నయ్యది సదాశుద్ధంబై
సుప్రతిష్ఠైకరూపిణియై యలరారుచుండు. రెండవది మూర్థంబుచే భూమిని
ధరించి శేషాఖ్యచేఁ గ్రిందిభాగంబున వెలయుచుండు. అదితామసియని ప్రఖ్యా
తిం గాంచె తిర్త్యక్త్వంబును బొందె. మూడవది ప్రజాపాలనకర్తం బొన
రించు. అది సత్త్వోద్రిక్తయై ధర్మసంస్థానకారిణియై యుండు నాల్గవది జలమధ్య
భాగంబునం దుండింన్నగతల్పంబునశయనించి యుండు. దానిగుణంబు రజస్సు.
అదిసృష్టికార్యం బొనరించుచుండు. శ్రీహరితృతీయమూర్తి ప్రజాపాలనతత్పర
యగుచుండు ననిచెప్పఁబడెనో యదియే ధర్మసంస్థాపనమును భూతలంబునఁ
జేయుచుండు. గర్వించు నసురులం జెండాడు. ధర్మహంతలఁ గూల్చు. ధర్మరక్ష
ణకర్తలగుదేవతలం గాపాడుచుండు. మఱియు. 263

క. ధర నేయే సమయంబులఁ, బరమంబగు ధర్మమునకుఁ బాటిలుఁ జ్యోతియె
త్తరుణములందె యధర్మము, శిరముం బైకెత్తు నపుడె షీలి హరిపుట్టుక. 264

క. మును పాదివరాహంబన, జనియించి స్వదంష్ట్రచేత జలము నడచి మె
ల్లన భూమిఁ బైకి నెత్తెను, వనజలతకా బోలె లీల వరతరశక్తిక. 265

క. నరసింహతనువుఁ దాలించి, పారణ్యకశిపుక వధించె నెంతయుఁ దగుని
ర్భరబాహుబలము మెఱయఁగ, సురవైరులు విప్రచిత్తిశూరప్రముఖుల్. 266

క. పొడసూపి ధర్మహానికిఁ, గడఁగిన నప్పుడె యెఱింగి కమలాక్షుండు చే
డ్పడఁ జేసె వామనుండను, బుడుతఁడుగాఁ జెలఁగి మాయ పొంగఁగ బలినిక. 267

క. వంచించి జగత్త్రితయము, నంచితగతి నింద్రునకు మహత్తరశక్తిక
మించి యొసంగెను, యశముం, గాంచిన భృగువంశమం దఖండనియతుండై. 268

- క. తనరెడు జమదగ్నికి స, తనయుండై పుట్టి తీవ్రదర్పంబునఁ దం.
 ద్రీని జంపిన హైహయలను, జనపతులం జంపెః బరశుచంచద్ధారణ. 269
- క. ఆరీతి నత్రిమానికు, మారుండై సర్వశక్తిమహితుండై దు
 ర్వారతర యోగశక్తిని, భారణి వెలయంగఁజేయు తలఁపు వెలయంగఁ. 270
- ఆ. తగునలర్కమునికిఁ దాను దత్తాత్రేయ, నామమును ధరించి ధీమహత్త్వ
 మలరుచుండ నొప్పి యష్టాంగయోగంబుఁ, దెలిపె మానులార పలుకులేల. 271
- చ. దశరథరాజపుత్రుడయి ధాత్రి జనించి ప్రతాప మొప్పుగా
 దశముఖు మూఁడులోకముల దర్పమునం దగి భీతిదుండునై
 స్రుశమితజిహ్మవై పరఁగురావణుః జంపె రణాంగణంబునఁ
 యశము చెలంగ రాముడన నాపరమేశుఁడె ధర్మరక్షకై. 272
- సీ. మూఁడులోకములు సముద్రజలంబుల మునుంగఁగా దేవతామూర్తి హరియు
 వేయియుగంబులు విషధరపతిశయ్య యోగనిద్రను గాంచె నొప్పుమహిమ
 మున మూఁడుజగములఁ దనకుఁజీ నిడుకొని జనలోకగతసిద్ధసమితి పొగడ
 మానివర్యులు వేదమహితవాక్కుల నెన్న; నాపరమాత్ముని యమలనాభి
 తే. పంకజంబున జనియించె బ్రహ్మ యదియుఁ, బ్రత్యదశకంబునం దగి వహ్నిభాను
 సమరుచిం బొల్చి కైలకేసరవిభూషి, తమయి మారుతకింజల్కతతిఁ దనర్చి 273
- క. అనుపమతం దగు నందే, జనియించె జతుర్ముఖుండు సకలసురవిభం
 దనఘండునైన యూతఁడు, జనియించిన యంతలోనఁ జయ్యన నసురుల్. 274
- ఆ. చక్రికర్ణమలము జననస్థలంబుగా, మధువుకై టఘండును మహితశక్తి
 సహితులగుచు వచ్చి శతదృతిఁ జంపఁగాఁ, దలఁప వారిః జంపెఁజక్రి లేచి. 275
- వ. ఇవిధంబున భగవంతుఁ డొనర్చిన యద్భుతకృత్యంబులు లెక్కింపఁ దరంబు
 గాక యుండు. మధురానగరమున నామహాత్ముఁ డవతరించుట యిటుఁ బ్రధానం
 బగు. ఇట్లు లాసాత్వికీమూర్తి యవతరించు చుండు ప్రద్యుమ్నాహ్వాయంబున
 నాసాత్వికీమూర్తి ప్రఖ్యాతిం గాంచెరయొక్కర్థమున కుపక్రమించు. దేవత్యమను
 ప్యత్యతిర్యక్త్యంబులం గాంచు. తత్స్వభావంబులం గాంచుచుండు. ఇది వాసు
 దేవాజ్ఞ చే నని యెఱుంగునది. ఆమూర్తి పూజింపఁబడి భక్తుల కభీష్టంబుల
 నిచ్చుచుండు. మునులారా! ఆభగవన్నూర్తివిభవంబువర్ణించితి. ఆమూర్తిమను
 ప్యత్యంబునఁ జెలంగువిధంబువివరించెద వినుండనివ్యాసుండు మరలనిట్లనియె.

—•—
 డెబ్బది రెండవ యధ్యాయము.

—•— భూదేవి బ్రహ్మకడకుంబోయి తనకష్టములను జెప్పుకొనుట. —•—

- చ. వినుఁడు మునీంద్రులార! పృథివీగురుభారము తీర్చ నెంచి మే
 దినిపయిఁ బుట్టెక్రిహరి యతిస్థిరవిక్రమశాశ్రిధర్మమే

- యనువున క్షీణతంగనునొ యట్లై యధర్మము వృద్ధి నొందునో
కనుఁగొని ధర్మమార్గమును గావ జనార్దనమూర్తి పుట్టెడున్. 271
- క. తనతనువు రెండువిధముల, నొనరించి సాధువులఁ గావ నొక్కటిధర్మం
బును నిల్పి దుష్టశిక్షణ, మును జేసి యధర్మమార్గమును బోఁగొట్టెన్. 273
- ఆ. తనదు మూర్తులందుఁ దగునొకదానిని
వెలయుఁ జేయు దనుజవీరవరులఁ
జెండఁ బ్రతియుగమున క్షీతిఁ బుట్టుచుండును
వినుఁడు తద్విధంబు విన్నవెంతు. 279
- చ. మును పాకవేశ భూమిసతి భూరితరంబగు భార మోర్పునం
బనివడి మోయఁజాలక జవంబున బ్రహ్మను గానఁబోయి మే
రునగళిరంబునన్ సురవరుల్ తనుఁ గొల్వఁగ వెల్లుచున్న బ్ర
హ్మను గని మ్రొక్కి యేడ్చెఁ దనయూర్తిని గాంచి మునుల్ తపింపఁగన్. 280
- చ. తమకు నమస్కరించి గురుధర్మము గావుఁ డటంచుఁ బల్కు నా
క్షమ గని దేవతల్ మునులు కాఱియనొందుచు నుస్సురంచు నుం
డ మరలఁబల్కె భూసతి కడంకను జాలిని గల్లఁజేయు వా
క్కమరఁగ నోపితామహ హుతాశనుఁడౌ గురు వెన్న భూరికిన్. 281
- క. ధేనువులకు సూర్యుండే, యకాను గురుం డింక నాకు నఖిలమ్మునకున్
శ్రీనారాయణుండే గురు, వోనిర్జరవర్య! మనవి యొప్పుగ వినుమా. 282
- క. అరుదెంచితి మీచెంతకు, సురరిపులౌ కాలనేమిశూరాదులు భీ
కరసత్త్వు లిపుడు మర్త్యముఁ, గర ముత్తలపాటు నొండఁగాఁ జేయంగన్. 283
- క. పనిపూని యహర్నిశమున్, జనులను బాధించువారు శతధృతి! మునుపా
వనజాక్షుఁడు విక్రమమున, దనుజేంద్రునిఁ గాలనేమి దారుణరీతిన్. 284
- క. అనిఁజంపె నుగ్ర నేనుం, డనువానికిఁ దనయుఁ డగుచు నాతఁడె పుట్టెన్
ఘనబలు లరిష్టధేనుకు, లనువారలు కేశి నరకులను క్రూరాత్తుల్. 285
- క. దనుజేజ్యుండగు సుందుఁడు, ఘనబలుఁడగుబాణుఁ డతఁడె కద బలిపుత్తుం
డనఘా! యింకను వీర్యం, బున నసములు దనుజవరులు భూపగృహములన్. 286
- క. జనియించిరి దుష్టాత్తులు, వనజాసన వారి నెన్నవశమే నాకున్
గనుకన్ దృష్టలసంఖ్యలు, దనజులు నాపైనఁ క్రూరతం జెలువారన్. 287
- ఉ. వారల భూరిభారమున వంతను గాంచుచు నున్నదాన దై
త్యారివరేణ్యులార! భవనాళి నొనర్చెడు నోవిధాత యీ
భారము పూనఁజాల నొకవాక్కు వినుం డింక నన్ను నేనె యీ
సారి భరించి నిల్చుకొనఁజాల నొనర్చెద విన్నవంబిదే. 288
- శా. నా యీవిన్నప మాలకించి దనుసంతానంబు క్షీణించు నే

చాయం దత్కృతి నూహచేయుడు మనస్థైర్యంబు మీఱంగ నో
హోయం చూరకయున్న నేబడుదు నత్యుగ్రాహి లోకంబునన్
న్యాయం బింకఁ దలంపుఁడీ యనుచు దైన్యంబొప్పఁగాఁ బల్కుగన్. 289

చ. ధరణి వచించినట్టి గురుధర్మవచస్తతి నాలకించి ని
ర్జరవరు లీకృతిన్ సలువఁ జాలఁ బ్రయత్నముచేయుటే సమా
దరమును జూపుటో ననుచుఁ దారు మనంబుల నెంచి రంత నా
సరసిజసూతి యిట్టులనె త్తొసతి ధైర్యము నొందునట్లుగన్. 290

చ. సురవరులార! యిత్తఱిని ఊఁచి వచించిన దెల్ల సత్యమా
హరుడును నేను మీరును జరాచరరూపము నొప్రపంచమున్
హరిమయ మామహాత్ముని దయాకిరణంబులె సర్వభూతముల్
పరమవిభూతిసంతతికె పర్వెడు మ్యానతయున్ మహత్త్వమున్. 291

తే. ఒక్కదాని వేటొక్కటి యుక్కడంపఁ
దలఁచుచున్న వనోన్యన్యంబు తద్విభూతు
లట్టులొటను మనమెల్ల నరుగవలయుఁ
గలశపాథోధితటమున కెలమి మిగుల. 292

క. అందుండు పరమపురుషుం, డెందుం దనకీడు లేని యేపునఁ గావన్
సుందరమూర్తిని గని మన, మందఱ మీవిధము తెల్ప హరి యేమనునో. 293

తే. పరమపురుషుని బూజించి ధరణియూర్తిఁ
దెలుప సర్వాత్ముడైన యాజలజనయనుఁ
డఖిలవిశ్వమయుండొట స్వల్పభాగ
మున ధరం బుట్టి ధర్మము పూర్వగతిని. 294

క. నిలుపును గావున మన మా, జలజాతుని పజ్జకేగఁ జనునని వారిం
గలిసి సమాహితమతియై, యిలఁదోడ్కొనిపోయె జగదధీశుం గనగన్. 295

చ. చనిచని క్షీరవార్ధి దరిఁ జక్రి ననంతు సహస్రపాదశీ
ర్షనయను భక్తి నెంచి శ్రుతిసారవచస్సుల సన్నుతించె నో
వనజదళాక్ష! లోకమును బాగుగఁ బుట్టఁగఁజేయఁ బెంపఁ ద్రుం
పను గతి వీణ సూక్ష్మతరవస్తువులం దతిసూక్ష్మ మీవ సూ. 296

ఆ. అణువులందు నీవె యణువవు గురువస్తు, జాలమందు నీవె చక్రధరణ
యతి గురుత్వమందు నట్టివాడవు దేవ, మద్ముఁ గావరమ్ము మాధవేశ. 297

ప. ప్రధాన బుద్ధింద్రియ వంతుడవు. ప్రధానకారణుండవు. మాయీప్రార్థనంబు
నంగీకరింపు మని మఱియు నిట్లు విన్నవించె. 298

చ. ధర యిదె భూమిఁబుట్టిన నితాంతదురాత్ములఁ గూరకృత్యులన్

సురరిపులక భరించుటకు సొక్కుచు దీనత నొంది వారిసం
హరణమునందు నీవె తగు దంచు నినుక శరణంబు వేడ నా
పురి కరుదెంచె నేను సురపుంగవులం గొని నీదుచెంతకుక.

299

క. అరుదెంచితి భూదేవీ, గురుతరభారంబుఁ దీర్చ ఊజీస్థలిపైఁ
ద్వారఁ జింతింపుము దేవా, వరుణుం డితఁడే యమ ర్త్యవల్లభుఁ డితఁడే.

300

సీ వసువులు వీరె దుద్ర సమితి యిదె సూర్యు లివ్వారె వాయువు లెన్న వీరె
హవ్యవాహుఁ డితఁడె యమదు లింకనుగల వారెల్ల వీరె యీవసుధభార
మును దీర్చఁ జేతగామిని నిన్ను శరణొంద వచ్చినారము దేవ వాసుదేవ
మాకు నాజ్ఞాపింపు మాచేత నగు పని దీర్తు మవ్వలిపని దీర్చు బూను

ఆ. మనుచు సన్నుతింప నాపరమేశ్వరుఁ, డాత్మకేశములను నపు శ్వేత
కృష్ణవర్ణములను హితమతిఁ జే లాగి పద్మజాదులఁ గని పలికె నిట్లు.

301

క. ఈనాకేశంబులు ధర, పై నవతారంబు నొంది భారముఁ గ్లేశం
బూని నశింపఁగఁ జేసెడుఁ, గానక సురలార! స్వాంశకంబుల మీరల్.

302

ఆ. ధరణి నవతరించి దర్పము పొంగఁ బూర్వమె చెలంగుచున్న రాక్షసులను
మారుకొనుఁడు వారు మ్రుందుదు రంతట, భవదమోఘభాణ నివహములను.

చ. దనుజులు చావ భూసతి నితాంతసుఖంబును గాంచు సంశయం
బనునది లేదు; దేవకియు నవ్వసుదేవునిఁ బెండ్లియాడి యా
త్మనియతి దేవతాజననిమాడ్కి వెలింగెడు నామె గర్భమం
దనుపమకేశ మియ్యదియె యష్టమపుత్రుఁడుగా జనించెడుక.

304

మ. ధరఁ బెంపొంది నృశంసుఁ గంసుని మహాదర్పంబునం ద్రుంచి భీ
కరదర్పిద్ధతుఁ గాలనేమి మఱియుక గర్వోద్ధతిం బొల్పునా
శరసంతానముఁ ద్రుంచు భీతి వల దేసందేహముల్ పొందకే
యరుగుం డంచు వచించి తాఁ గనె నదృశ్యత్వంబు నచ్చోటనే.

305

మ. హరియుం గన్పడకున్న నయ్యమరు లాయబ్బాటు లో నెంచి భ
క్తిరతిక మ్రొక్కి “క్షమస్వ దేవ” యనుచుంగీ ర్తించుచుంబోయి యు
ర్వరపై స్వాంశములక జనించిరి; తపోరాజత్వ భ్రావుండు భీ
కరవృత్తిప్రతిరోధి నారదుఁడు చక్కక స్వాత్మ నూహించుచుక.

306

క. దేవకి యష్టమగర్భము, భూవర నినుఁ జంపు ననుచుఁ బోల వచింపం
గా విని కంసుఁడు నారదు, వేవిధములఁ బొగడె మిత్రవిధి యిదెయనుచుక.

తే. దేవకివసుదేవుల భావితాత్మ, లనక కోకంబు దీపింప నాత్మనగర
మందుఁ గారాగృహంబునయందు నునిచెఁ, గంసునకు వసుదేవుఁడు కఠినమతిని.

క. తన కుదయించిన సుతుల న, తనికుశలముఁ గోరియొసఁగె ద నటంచుఁ బ్రతి

- జ్ఞును జేసి యున్నరీతిని, మనమున వగ గదుర నొసఁగె మానినిఁ గావక. 306
- తే. అందు నార్దురుతనయు లయ్యెనురనేత, యగుహిరణ్యకశిపునకు నాత్మజాతు
లగుదు రవ్వారి శ్రీహరి యాజ్ఞ నిద్ర, దేవకీగర్భమునఁ గూర్చె దివ్యశక్తి.
- సీ. ఏమాయశక్తిచే నెల్లలోకంబులు మోహితములగుచు మునిఁగి యుండు
ఘనతరావిద్యయకా ఖ్యాతిఁగాంచిన యోగనిద్ర నద్దాని మానిపతి వినుతుఁ
డగు జగత్పతి హరి యాదృతిఁ బిల్చి యిట్లనియె; నిద్రాదేవి యస్తదాజ్ఞఁ
బాతాళమున కేగి యాతురపడుచున్న తనయుల నార్వరఁ గొని యనూన
- తే. శక్తి నాదేవకీగర్భసంస్థితిఁ గన, వరుసఁ జేర్చుము కంసుఁడు వారిఁ జంపు
నవల నేడవ గర్భమం దయ్యనంతు, నంశము వసింపఁగలదు నాయానతిమెయి.
- తే. గోకులంబున వసుదేవు కూర్చి పత్ని, కలదు రోహిణి యనఁబడు కాంత యామె
గర్భమున నీయనంతుని కళను జేర్చు, వలయు; దేవకీగర్భంబు వదలిపోయె.
- క. అనిలోకు లెంతు రేడవ, తనయుఁడు జనియింపకుండఁ దాఁ జెడె గర్భం
బని కంసుఁడు తలపోయును, జను లక్లే తలఁచువారు స్వాంతములందుకా.
- తే. గర్భసంకర్షణమున సంకర్షణుఁ డన, సతఁడు విఖ్యాతినొందు శ్వేతాద్రితుల్య
కాంతి నలరారు నవ్వలఁగంసు నడఁచ, దేవకీగర్భమును నేను దివిజు లలర.
- క. చేరుదు నప్పుడె నీవును, శ్రీరంజిలు నాయశోద చెలువగు కుక్షిం
జేరుము ప్రావృట్కూలము, రా రమ్యశ్రావణమున రాత్రి శివతిథికా. 315
- ఆ.*కృష్ణపక్షమందుఁ గీర్తనీయంబగు, కాలమందు జనిని గాంతు నేను
నవమియందు నీవు నవనిఁ బుట్టంగల, వపుడె నను యశోద యంతికిమున. 316
- క. నిను దేవకిచెంతను నా, పనుపున వసుదేవుఁ డునుచుఁ బాపాత్మకుఁడౌ
జనపతి కంసుఁడు నినుఁ జేఁ, గొని శైలశిలాతలమునఁ గొంకక వైచుకా. 317
- క. వ్యోమమున కెగిరి నీవట, ధీమహితస్ఫూర్తి నిలువు దేవవినుతవై
భూమండలమునఁ బూజల, నేమమునం గొనుము దివిజ నేతయు నిన్నుకా.
- క. వేవిధములఁ బొగడుచు నిం, పావహిలకా నన్నుఁగాఁగ నరసి భగినిగా
భావించును బూజించును, నీవును శుంభాదిదనుజనిచయము ననిలోకా. 319
- ఆ. పౌరుషంబుమీఱ వధియించితివి గాదె, యట్టిసీకు భూమియందుఁ బెక్కు-
స్థలము లలరఁగలవు. సజ్జనపూజల, నందుచుందు వీవు హర్షదవయి. 320
- సీ.†భూతి సంతతి కీర్తి భూరికాంతులు నీవె ధృతివీవెనీవె పృథ్వివి తలంపఁ
బుట్టిని లజ్జవు భూధరపుత్రియకా నుమ నీవె జగతిపై నొప్పమిగులు

* ప్రావృట్కూలచనభసికృష్ణాష్టమ్యామహానిశి ఉత్పత్త్యామినవమ్యాంచప్రసూతింత్యమ
వాప్యసి = అనిమూలము.

† లజ్జాపుష్పిరుమాయాచకాదిదన్యాత్వమేవసా = అనిమూలము.

నట్టినారీమణి యలరునే నయ్యది త్వడ్డాప్రిణియె సుమ్మ భక్తి నెవ్వ
రంబిక వంచు దుర్గాంబ వంచును వేదగర్భవంచును భద్రకాలి వనుచు

తే. తేమకారిణి వనుచు నక్షీణమహిమ

మొప్పు దానవటంచు నిన్నొగి బ్రభాత
మందు నసరాష్ట్రకాలంబునందు మ్రొక్కి
పూజనేయుదు రవ్వారు పాలుచుచుందు.

321

క. వారలవాంఛితములు నా, భూరికటాక్షముల మిగులఁ బొంగి ఫలించున్
జారుతరపదార్థము లుపహారములు నొసంగి నిన్ను నర్పించినచోన్.

322

క. మనుజుల కెల్లను గోర్కులఁ దనివార నొసంగు మీవు ధన్యులు నిన్నున్
మనముల భక్తిం గొల్తురు, వనితారత్నంబ వారె భక్తులునాకున్.

323

క. మనమున నించుక సంశయమును బొందకు మీవు నాదుమూర్తివె నీవై
యనఘార్పితవై చెలఁగుదు, వని శ్రీహరి పలికెఁ జాలనాదృతి దగఁగన్.

324

—•—
దెబ్బదిమూడవయథ్యాయము.

—•— మాయాదేవి దేవకీసభమగర్భమును రోహిణియందుఁజేర్చుట. —•—

చ. హరి యిటు పల్క దుర్గయు మహత్తరశక్తివిలాస మేర్పడం
ద్వరపడి యాటుగర్భములఁ దద్వనితామణి కుక్షిలోపల్
వరుసగఁ జేర్చి యేడవది వారిరుహానన రోహిణీమృదూ

దరమునఁ జేర్చె శ్రీపతియుఁ దత్ప్రతికై ముద మొందునట్లుగన్.

325

క. హరియును రోహిణి కుక్షిన్, బరమేశ్వరి యయ్యనంతు భద్రదతేజం
బురుశక్తిఁ జేర్చ దేవకి, నిరుపమగర్భంబునందు నెమ్మిం జేరెన్.

326

సీ. యోగనిద్రయు యశోదాగర్భమున నప్పు చేరె శ్రీహరియును సిద్ధతేజ
మలర దేవకికుక్షి నమరి యుండెడురీతి; ఖచరగణంబులు కమ్రగతుల

నందియుండెను దివి హరిదివ్యతేజ మాసుదతిగర్భంబున శోభిలంగ

భూదేవియును బ్రీతిఁ బాలుసారె ఋతువులు శుభసంపదభివృద్ధి సొంపునింపె

తే. నవుడు దేవకిఁ జూడంగ నవని నెవ్వఁడైన శక్తుఁడు గాఁడయ్యె హరిసుతేజ
మందునుండుట నతిశయమైన కాంతి, నమరియుంటను గని తుద్రు లార్తిగనిరి.

చ. పురుషులు కాంత లాసతిని బోలఁ గనుంగొనఁ జాలకుండ ని

ర్జరవరు లాసరోజముఖ చక్రిని గుక్షి ధరించియుండ నా

దరమునఁ గాంచి వేవిధుల ధన్యవు నీవె యటంచు సన్నుతుల్

జరపిరి వేదవాక్కుల నెసంగెడుభావము లొప్పునట్లుగన్.

328

సీ. నీవె స్వాహాదేవి నీవె స్వధాంబవు విద్యయు సుధయునై వెలయు దీవె
జ్యోతిస్సు నీవె యీక్షోణిని రక్షింప సర్వలోకములకు శర్మ మొసంగ

నవతరించిన దాన వమరులయెడ సుప్రసన్నురాలవు గమ్ము సర్వజగము
లకు శుభంబులను గల్లగఁజేయు ప్రీతితో నఖిలజగంబుల నాత్మ నునుచు
తే. కొను మహాత్ముని ధరియింపు మనుషమాన, శక్తి నని వినుతింపఁగ సరసిజాక్షి
పుండరీకాక్షు దేవతా పూగపతిని, జగదవనకారణుని దాల్చె సాధుకుక్షి.

— శ్రీకృష్ణావతారఖట్టము. —

సీ. దేవకీప్రాకృంధ్యఁ ద్రిజగదంభోరుహబోధనార్థము జగత్పూగకర్త
యగు చక్రిభాస్కరుం డావిర్భవించెను మధ్యరాత్రంబున మహితలేజఁ
డఖిలలోకాధారుఁ డప్పరాత్పరుఁడు దేవాధిపుఁ డమల ధర్మాభిరక్ష
ణముచేయఁ బుట్టంగ నభమునఁ గ్రమ్మి మేఘములు మృదుధ్వని కలుగ మోద

తే. మును సమీచీనముగఁ దెల్చె ననుషమసుమ

వృష్టి పర్వెను దేవతా వితతినుండి

వాయువులు వీచె మెల్లన వాఘ లప్తె

పొంగె నేరికి బాధయుఁ బొసఁగకుండ.

330

మ. వికచేందీవరపత్ర నేత్రుని మహావిరూపతిమాత్రోద్ధత
ప్రకటారిప్రళయుక్ జతుర్భుజుని శ్రీవత్సాంకవక్షస్థలుక్
సకలార్తిక్షయహేతుభూతుని జగత్సాక్షిక్ మహాత్ముక్ బరుక్
సకలేశుక్ వసుదేవుఁ డట్టై కనుచుక్ సమ్మోద మేపాగఁగన్.

331

చ. సులలితవేదవాక్కులను స్తోత్ర మొనర్చి ప్రసన్నచిత్తుడై
యిలపయి మాటులేకయె యహీనపరాక్రమ మొప్పు ధర్మముక్
విలయమొనర్పఁ బూను నృపవీరునిఁ గంసునిఁ గూర్చి చెప్పఁగాఁ
దలఁచి తదీయభీతిమెయిఁ దద్దయు నస్ఫుటవాక్కు లొప్పఁగన్.

332

క. వినయంబున నీరీతిగ, ననియెక్ బరమేశ దేవతానీకమహా

ర్తిని బాప నవతరించితి, వని యెఱుఁగుదు నైన దుష్టుఁ డగు కంసునిచేన్.

క. దరచక్రగదాధరణా, నిరతము కష్టంబుగల్గు నీ వీతనువుక్

గరుణ నుపసంహరింపుము, సురగమ్యం బిద్ధి తనువు శుభతమమును నా. 334

క. నరపతి కంసుఁడు యాతనఁ, ద్వరగాఁ గల్గించు నాకు దామోదర మం

దిరమున నిట నీజని విని, పరికింపక హింసచేయఁ బరుగిడుఁ జువ్వి.

335

క. అన దేవకి యిట్లనియెక్, దనకుక్షిఁ బ్రపంచమెల్లఁ దాల్చి ప్రపంచం

బును దానయగుచు నెవ్వఁడు, తనరారుచొ యట్టి పరమదైవం బిచటన్. 336

ఆ స్వీయమాయచేత సిద్ధార్థకల్పంబు, దాల్చి యున్న వాఁడు తలఁపఁ దా న

నంతుఁడయ్యు మఱి యనాది యయ్యును శిశు, వట్టు లలరు నిట్టి యమరవిభుఁడు

క. కరుణించుఁగాక మమ్ముక్; బరమేశ్వర దేవదేవ బాహుచతుష్కం

- బురుశక్తిగల్గు తనువును, గరుణమెయిన్ గానరానిగతిఁజేయు మిటన్, 338
- క. దనుజాంతక! దుష్టాత్ముఁడనఁదగు కంసుండు నీదు నవతారముఁ గ
న్గొనకుండునొ యవిధమునఁ, గనఁబడుమా యనుచు వేడఁ గంజాత్ముఁడనున్. 339
- క. మును పుత్రులకై వేడితి, నను నావాంఛితము దీర్ప నారీమణి నీ
కును దనయుఁడనై తిని బ్రార్థనము ఫలింపంగఁజేయు తలఁపున గానన్. 340
- క. బాలునిభంగిగ నుండెద, నేలీలం గంసుఁ డెఱుఁగు? నిట్టి నను నిఁకన్
జాలును వెతనొందఁగ నని, బాలునివలెఁ గానఁబడియెఁ బడ్డాత్ముండున్. 341
- క. వసుదేవుఁ డంత బాల,త్వసమాకలితున్ మహాత్ముఁ బద్మదళాత్మున్
వెఁగొని తన్నిశయందే, పసరంబులమంద లుండు పట్టున కేగన్. 342
- చ. కొమరుని దోసిటం బొదిగి కొంచుఁ జనన్ వసుదేవు యోగని
ర్రమహితశక్తి నెవ్వరును రక్షకు లడ్డ రదేమి హేతువో
యమరవిభుండు పత్తనము నవ్వలికేగఁగ ద్వారపాలకుల్
తమ కపుడేమితోఁచమిని ధాత్రిఁ బరుండిరి నిద్ర పెంపునన్. 343
- చ. తలుపులు తీయుచప్పుడును దద్దయుఁ బర్విననైన నేమియుం
డెలియక వారలుండ వసుదేవుఁడు బాలకుఁ గొంచుఁబోయె నా
జలదము లప్పు పర్వి గురు శబ్దములొప్పుఁగఁ గుంభవృష్టి ని
మ్ములఁ గురియంగఁ దజ్జలము పొంగఁగ నించుక బాధలేకయే. 344
- క. తనయుం గైకొని పోయెడు, ఘనమతి కాలని కనంతు కమ్రఫణము లా
ర్తిని బాప ఛత్రమట్లుగఁ, దనరాఁరె బరేశునాజ్ఞఁ దత్సమయమునన్. 345
- ఉ. ఇంతటి లోతటంచు వచియింప నశక్యముగాఁ జెలంగుచున్
వంతలఁగూర్చు సుశ్లగమి వందలుగాఁ గనుపట్టుచుండ నా
వంతయు దాఁట శక్యమగు నట్టితెఱంగు కనఁబడంగనీ
కెంతయు భీతినించుచు నహీనగతిం బ్రవహించు సూర్యజన్. 346
- చ. కనుఁగొని వాసుదేవుని యఖండమహత్త్వము నమ్మి సుంత భీ
తిని మదినిల్పి కాయమున తీవ్రజవంబునఁ బాటుచుండఁగాఁ
దనదగు జానుమాత్రమను ధైర్యముగల్గుట దాఁటె దాని నం
త నతఁడు కంసభూపతికిఁ దా రొసఁగందగు రొక్క మీయఁగన్. 347
- తే. యాదవులు నందముఖ్యు లాయమునయవలి
తటమునన్ నిల్చి యుండ ముదంబునఁ గని
వారితోఁ బల్కకే పోయె వారు నతనిఁ
గనుఁగొనం జాల రాకృష్ణకరుణ మహిమ. 348
- ఉ. అత్తఱి గోకులంబున మహాసతి యప్రథితప్రభావయై
యుత్తమసంపదల్ మెఱయ నొప్పు యశోదయ యోగనిద్ర తన్

- మత్తు గనంనజేయ నొకమాడ్కిఁ బరుండి కుమారికన్ మహా
దాత్తచరిత్రఁ గాంచె నది తానెయెటుంగదు తోడి గోపికల్. 349
- క. తనయ జనించుట యెటుంగక, వనితామణి చుట్టునుండి వారని నిద్రం
గనియుండి రాముహార్యంబున నానకదుందుభియును బొదిగిటఁ దగుచున్.
- తే. ముద్దులను మాటఁగట్టుచు ముగ్ధశిశువుఁ
బోలికన్నడు తనప్రియపుత్రు నామె
ప్రక్కలో నిడి యందున్న రాజవదన
యగు కుమారికఁ గైకొని యపుడె తరలె. 351
- ఉ. ఆనకదుందుభిస్సుటత రామలక్ష్మి కుమారికై వసం
బైనపదార్థమట్లుగ క్షణార్థమునన్ గొనిపోవ సుంతయున్
గానక స్వీయశయ్యపయిఁ గన్పతరోత్పలపర్ణవర్ణుడై
సూనుఁడు చూడనొటకు యశోద మహాముద మందె నయ్యెడన్. 352
- క. సుతజన్మ మాతలోదరి, కతిసంతోషంబు గూర్చు టది యబ్రంజే
యతివలగమి తమపుత్రుల, గతి నాసుతు నెంచి రెదలఁ గాంక్షలు పొంగన్.
- క. ఆనకదుందుభి యంతట, నూనిని గొని వేగ స్వీయ మందిరమును శ్రీ
జానికృపాలేశంబునఁ, గానం జని దారశయ్యఁ గడుఁ దమి నిడియెన్. 354
- క. మునుపటివలెఁ దా నుండెను; దనయయు బిట్టేడ్చె నంత ధ్వని నద్దానిన్
విని గేహరక్షకులు మే,ల్కని సంరంభంబుమీఱఁగాఁ దద్వార్తన్. 355
- చ. త్వరఁజని దేవకీసుదతి బాలుని గాంచె నటంచు విన్నవిం
చిరి; ప్రసవించె నన్ననుడి చెచ్చెరఁ గర్ణములం బడంగ భూ
వరుఁడు కృపాణహస్తుఁడయి పర్విడి సోదరిసూతికాగృహం
బురుగతిఁ జొచ్చి కాంచె నట నొప్పెసలారు సమాకృతిన్ గృతిన. 356
- చ. కనుఁగొని కోధమెంతో తనుఁ గాఠీయపెట్టఁగ నాఁడుఁబాప యం
చనక తటాలునం గొనఁగ నంతికసీమకు నేగ నన్నరో
వనిత యిదొంగదా బయలువాక్కులు తప్పెను బుత్తుఁడైనఁ జం
పను దగియుండుఁ గామినిని బాపము చంపుట కాన మానుమా. 357
- చ. కొడుకులనెల్ల నిచ్చితిని గొంకక చంపితి వీధవంబునన్
బుడుత జనించె; బుత్తుకుండె పో పగ నీకగునంచు నభ్రవా
క్కడ రెంగదా మహాత్మ విను మప్తమగర్భము పుత్తుఁడై నినుం
బొడవడఁగించు నన్ననుడి బొంకుగదా పలుమాట లేటికిన్. 358
- ఉ. సందియమూని నాసుతులఁ జంపితి వియ్యది పాపమంచు నీ
డెందమునం దొకప్పుడు కడిందివిచారము నొంద వక్కటా!

- యిందొసరించుపాతకములే పరమందు ఫలించునన్న వా
క్కుం దగ నెంచకుండు టది ఘోరమదీయమహాఘయుక్తియే. 359
- చ. అని యిటు గద్గదస్వరమహత్తర శోకపరీత వాక్కులకా
దనుఁగని పల్కు దేవకిని దత్తణమే యటుపోవఁ ద్రోసి యా
వనితఁ దటాలునం. గొనుచు వధ్యశిలోపరిభాగమందుఁ జ
య్యనఁ బడనట్టె వైచె నది యద్భుతశక్తి కనంబడం ద్వరకా. 360
- చ. ఉపలతలంబునం బడక యున్నతరూపముఁ దాల్చి యాయుధౌ
ఘపరివృతాయతప్రకట కన్తుకరాష్ట్రక మొప్పు నభభా
గపదమునందు నిల్చి క్రుధఁ గన్నుల నిప్పులు రాలుచుండ నొ
క్కచగిది నవ్వి యిట్లనియెఁ గంసునితోఁ గఠినస్వరంబునకా. 361
- మ. ధరణీపాలక కంస నన్నెగుర నుద్దామప్రతాపంబు ని
ఘ్రురకోపంబు గనంబడకా విసరి తీక్షోభంబు న న్నంట దీ
తరుణంబందుననే జనించిన మహాదర్పండుదేవోత్తమో
త్కరసంపూజితుఁ డొక్కబాలకుఁడు నికా ఖండించు సత్యంబుగకా. 362
- తే. నీప్రతాపంబు నాయెడ నిష్ఫలంబు
నాదువంకనె జనియించి నీదునామ,
మడఁచు బాలకుఁ డీచెంత నలరువాఁడు
తెలియు మీవార్త నీదుమదిం దిరముగ. 363
- క. దీనికిఁ దగినప్రతిక్రియ, మానసమున నీహితమగుమాడ్కి నెఱిగి
మోసరపాలా యనుచుకా, మానిని దివ్యాంగరాగ మహితాంగమునకా. 364
- క. కనుపట్టుచు భూపణములఁ, దనులత చెలువార గంధదామమ్ముల వా
సనలెల్ల దెసల నిండఁగ, మనుజేంద్రుఁడు గనుచునుండ మంగళనుతులకా. 365
- అ. పొగడఁబడుచుఁ గంసభూపతి యచ్చెరు
వందుచుండ శ్రీశు నాజ్ఞ మౌళిఁ,
దాల్చి యరిగె నెటకొ తనరూపమే దివిఁ
భువిని బూజ్య మగుచుఁ బొల్పుమీఱ. 366

డెబ్బదినాల్గవ యధ్యాయము.

— ౧౧ కంసుఁడుబాలవధమునకై ప్రలంబాదుల నియమించుట. —

- చ. మనమునఁ గొంకొకింతయును మాని తలోదరి యిట్లుఁల్కి వే
చనఁగ నృశంసుఁ డానృపుఁడు చయ్యనఁ గేళిఁ బ్రలంబు నింకనుం
దనమది కెక్కుదానవుల దారుణకర్ములఁ బిల్వఁబంచి యి
ట్లనియెఁ గలంకనొంది మది యాత్రపడకా బలుకుల్ తడంబడకా. 367

సీ. ఓప్రలంబాసురా! యోకేశిదై త్యేంద్ర ధేనుకనామక దానవేజ్య
పూతనా మఱి యిటఁ బొలుచునరిష్టనేమి ప్రభృత్యసురేశ మిత్రులార
యాటకింపుఁడు మీర లస్తదీయహితంబె కాంక్షించు వారలు గాన వివిజ
లస్తదవీధార్థమై యత్న మొనర్పిరి దుష్టచిత్తులు మఱి ధూర్తులౌట

తే. మత్ప్రీతాపాగ్నిఁ గ్రాగి దుర్తాను లగుచు

వీరులం జోలి తిరుగు నీవిబుధపతుల,

గణనచేయను నామదిఁ గాని కన్య

పలికినట్టి నుడులో వినఁబడుట యరిది.

368

చ. సురలు ననుక వధింప బలుశూరులఁజోలి ప్రయత్నముల్ పరం

పరలుగఁజేయుచుంట విని పల్కఱునవ్వుచునుందు నేను ని

త్తరుణమునందు వారిదగు దారుణయత్న మడంపఁ బూనుటే

సరియని తోఁచెడుక గనుకఁ జక్కనిపూనికఁ బూనుటొప్పుకన్.

369

తే. భూతభవ్యభవత్ప్రభు వీతఱి ననుఁజంపఁగాఁ బుట్టె నని బాల స్పష్టవాక్కు

లలరఁ బల్కెను దద్బాల యస్తదనుజయైన దేవకి కాత్మజయకాను జాండి. 370

చ. కనుక ధరిత్రీయందు నెమకం దగు బాలుర నెల్ల వేనియం

దనుపమదోర్బలంబు తగు నాశిశువుక వడిఁ జంప నొగదా,

పనియిది చక్కఁగా నడుప బాహుబలాధ్యులఁ గూర్చునొను స

త్తనయుఁ డెవండు బాహుబలదర్పమునం దగుఁ జిత్తరీతిగన్.

371

క. వానిం జంపఁగ వలయుక, గానక మీరెల్ల రిట్లుగావింపుఁడు నా

యానతి యందాదృతిఁ దగు, దానవులుగదా యటంచు దారుణభంగిన్. 372

ఉ. ఆనతి యిచ్చి కంసుఁ డపుడంతిపురంబును జొచ్చి యాత్మలో

మానుగ మీఁదికార్యము లమానుషశక్తిగలట్టివౌటఁ దా,

వానిఁ దొలంగఁ ద్రోయఁదగు పద్ధతిఁ జక్కఁగ నెన్ని యప్పుడే

మానిని దేవకి సుగుణమండనుఁడౌ వసుదేవునిన్ దమిన్.

373

చ. పిలువఁగఁబంచి యిట్లనియొఁ బ్రీతులు గండు దురాశచేత మి

మ్ములఁ గడుఁ గష్టముల్ గుడువ భూరివిచారమునొందఁ జేసిపు

త్తుల వధియించినాడఁ గ్రుధతో మది కూడుట నింతపుట్టె ని

ష్ఫలములు నాప్రయత్నములు చాలు నికేటికి వానిఁ బల్కుగన్.

374

చ. నను వధియింపఁగాశిశు వనంతవిభూతిఁ జెలంగ నేస్తలం

బుననొ జనించె నంట వగవుం గనుమాటల నేమిలాభమా,

వినుఁ డొకమాట దైవగతి వేయివిధంబులఁ బెద్దయా భవ

త్తనయులఁ గాలరూపుఁ డగుదైవమే చంపె నొకండు శక్తుండే.

375

తే. ఆయురంతంబునకొ మృతి నందుఁ బ్రాణి
కారణం బందులకు విధి గాని యొరుఁడు,
కాఁడు మీకును దెలియదే కడు సుమతులు
కద విశేషించి పలుకంగఁ గలదె నీతి. 376

క. అని పెక్కుభంగులం బ్రీతిని వారల నూఱడించి తృప్తులఁ దగు న
ట్లొనరించి బంధమోచనమున సత్కారములఁ దన్ని పోవిడిచెఁ దగ్గ. 377

తే. మంచిమాటల వారలఁ బంచి వారి
వలనఁ గలుగంగఁదగు భూరిభయ మిఁకేమి,
యును బొసంగమి నూహించి చనియొఁ బాను
నంతిపురమున కెద యురియాడుచుండ. 378

—•—
దెబ్బదియైదవయధ్యాయము.

—•— మధురనుండి నందాదులు వసుదేవు ననుమతిగోకులమున కేగుట. —•—

శా. కాకాగారవిముక్తి నొంది తనదౌకల్యాణముల్ పుత్రజ
స్థారంభంబుననుండి సాగునవి యంచాత్తక బ్రహ్మదంబు లే
పారక నమ్మి జవంబునం గదలి నందాదుల్ కరం బిచ్చి భూ
పారాధ్యం గనవచ్చు తెంచి కనునూహం బోయె నవ్వారలక. 379

తే. వారియావాసమున కేగి వరసుతాత్తి
వినినయానందమున నొప్పు విమలమతిని
నందునిక బంధుజనుల సంతసము పొంగఁ
గనియె; నందునిఁ గాంచి యిట్లనియె నపుడు. 380

క. కనుఁగొన నదృష్టవంతుండ, వన నీవే వార్ధకమున నాత్మజలాభం
బును బొందినాఁడ విద్వా, నినిబోలు నదృష్టమును వినితిమే యెందుక. 381

క. నరపతి కీయం దగువ, త్సరకర మిచ్చితివి చేయఁదగుకృత్యంబుల్
వరుసం జెసితి విఁక నీ, వరుగుము నిల్వఁదగ దిందు నరక్షణమైనక. 382

క. పనిదేనిఁ దీర్ప వచ్చితి, వనభూ! యాకార్యమెల్ల ననువొందంగఁ జె
ల్లెను గాన నింకగోకులమున కేగుము తెడయవలదు పురమున నిందుక. 383

క. నీపురి నాసతి రోహిణి, పాపని గనె వాని నీదు పట్టిం బోలెక
గోపవరా! కనుచుండుము, వేపలుకు లిఁకేల సర్వవిధముల సుతులక. 384

అ. ఓక్కరీతిఁ గాచుచుండము నా విని, నందములు శేటబృందములను
దెచ్చి యున్నకరము లిచ్చివారొట, వేగ కేకపురికి కేగి రొకట. 385

— ౧౦ కంసునిపంపుగొని పూతన సంచరించుట. ౧౦ —

- చ. పురమున కేగి యాత్మజుని భూరితరంబగు తేజమొప్పు శ్రీ
వరుడన నున్నవానిఁ గని వంతలనెల్లఁ దొలంగి నందుఁ డె
తో రమణ నుండెఁగ్రూరుడయి యుద్ధతుండై తగు కంసుపంపునం
దరుణి యొకర్తు పూతన యనందగు దానవి సంచరించుచున్. ౩౩6
- సీ. యాదవులు వసించునట్టి పల్లెల నెల్లఁ గలయంగఁ దిరుగుచుఁ గమ్రూప
ముల నొప్పుచున్న పాపలఁ గాంచి ముద్దాడి పాలిచ్చుచుండె, నాపాలుత్రాగి
నంతనే వార లయ్యంతకపురి కేగుచుండిరి; పూతన యొకట ప్రజము
చొచ్చి యందలరు యశోదను గని యామె కూరుచుండు మనంగఁ గోర్కితనర
- ఆ. బాలుఁగాంచి ప్రీతి వర్ధిల్ల ముద్దాడి, పాలుత్రాగు మన్న వద్దనేత్ర
యనుచు బుజ్జగించు చాపాపనికి రేయి, తనదుపాల నీయఁదలఁచె నంత. ౩౩7
- ఉ. ఉద్యోలనున్న బాలకుని నొయ్యన నెత్తి మనోజ్ఞరూప రా
వయ్య; పయస్సు గ్రోలుము మహాముదమందెద నంచుఁ బల్కుచుం
బద్యోదఁ జక్కనొత్తుచును బాలుని తొమ్మనఁ జేర్చె నాతఁడున్
నెయ్యముతోఁప నొక్కకరనీరహంబున తొమ్మ నంటుచున్. ౩౩8
- సీ. సవ్యస్తనంబును జక్కఁగాఁ గుడుచుచుఁ దత్కృత్యముల మదిఁ దలఁచి క్రోధ
సంయుతహృదయుండై సంరంభ మేపాఱఁ బ్రాణానిలంబులఁ బాలు గ్రోలు
నురవడిఁ బీల్చె; నాయుద్ధతి కోర్వక దానవి ఘోరనాదంబు నిగుడఁ
జేయుచుఁ దనవగున్నయుబంధనములు విచ్చిన్నములు కాఁగ వెతలఁ గనుచు
- తే. భీమరూపము గన్పడఁ బృథ్విఁ బడియె; దాని భీమరవం బొగి వీనులఁ బడ
విహ్వలత నొందు మనముల వేగ వచ్చి, యాదవులు పూతనం గని రర్భకునిని.
- చ. ధరఁబడియున్న పూతనను దాఁ గనుచుం దదుదగ్రకృత్యముం
ద్వరఁగ నశింపఁజేయఁ దగువై ఖరిఁ బూనియు సుంతయేని తా
నరయనియట్టు లున్నయలయర్భకునిన్ భయకంపితాంగియై
సరభస మొప్పు నెత్తుకొని సాధ్వీ యశోదయు దీనవాక్కులన్. ౩౩9
- ఆ. వత్స! నిన్ను దుష్టవనిత పాలిచ్చునె
పమునఁ గీడుచేయఁ బాలుపడియుఁ
దానె మరణ మొందె దైవంబె యీగండ
మును దొలంగఁ ద్రోచె ననుచు వేగ. ౩౩1
- సీ. గోపుచ్చమును ద్రిప్పి యాపగిదిన్ శిశుదోషముల్ వేవేగ తొలఁగఁజేయు
నట్టి కృత్యంబుల నప్పుడే యొనరించి బాలదోషములఁ బోదోలె; నందుఁ
డంత గోమయము నాయర్భకు నొందల నునిచి రక్షణముఁ బా నొనరఁజేయు

చును బల్కె నీరీతి నిను వత్స శ్రీహరి దోషజాలంబులఁ దొలఁగఁజేయు

తే. చును దమిం గాచుఁగావుత మనుషముఁడయి

తనరు నాహరి నాభిపద్మమునుండి

జగము లావిర్భవించె నాచక్రి యొకట

స్వీయదంష్ట్రాగ్రమున నెత్తె ఊతిని బూన్కి.

392

క. వారాహతనువుఁ దాలిచె, శ్రీరమణుం డట్టితటిని శ్రీపతియతఁడే

గారవమున నినుఁ గాచుత, భూరిపరాక్రమము మీఱఁ బూజ్యుఁ డతఁడే. 393

క. నరసింహరూప మొయ్యన, ధరియించి నఖాగ్ర వితతి దానవవీరుఁ

జొరిపుచ్చె నట్టి శ్రీహరి, పరికించి త్వదీయదోషపటిలి నడఁచుతఁ.

394

సీ. జఠరంబు గుహ్యంబుఁ జక్కఁ గాపాడుత శ్రీమహావిష్ణువు సిద్ధిదాత

జంఘలు పాదముల్ శత్రుజనార్థనుం డోముత నిన్ను శ్రీవామనుండు

సతతంబు గాచుత ఊణమున నేమూర్తి జగములఁ గొలువంగ శక్తుఁడయ్యె;

బాదత్రయంబున బ్రహ్మాండమంతయుఁ గొల్చి యాయుధసమగ్రుఁడుగఁ దనరు

తే. నట్టి గోవిందుఁ డనుకంప యలర నీడు

మస్తకంబును గాచుత నిస్తులవిభ

వమునఁ దగుకేశవుండు కంఠమును గాచుఁ

గాక యని పల్కి మఱియు నిక్కమగు ప్రీతి.

395

వ. ముఖ బాహు ప్రబాహు మన స్ఫుర్యేంద్రియంబుల నవ్యాహతైశ్వర్యుండగు

నారాయణుండు కాపాడుఁగాక. మఱియు దిక్కులందు గోవిందుఁడు, విదిక్కు

లయందు మధుసూదనుండు, నభంబున హృషీ కేశుండును, ధరణియందు మహీ

ధరుండును, నిలిచి యాపద లొందకుండఁ గాపాడుఁగాక యని యాశీర్వదించి

విధివిహితస్వ స్త్యయనకృత్యంబు నిర్వర్తించి నందుఁడునందనునిశకటాధః ప్రదే

శంబునఁ బరుండఁ బెట్టించె. శకటాధఃప్రదేశము గోకులంబున బాలపర్యంకికా

తలం బని ప్రఖ్యాతంబు.

396

ఉ. పూతన మేనివిస్తృతియు భూతభయంకరరీతి నొప్పుచుం

జేతము లెల్లఁ దల్లడిలఁ జేయఁగఁ గాంచుచు నట్టెగోపక

వ్రాతము విస్తయంబు గని బాపురె యిట్టివిధంబు గంటిమే

యేతటినైన నంచు విధి యీగతి దీని హరించె నం చొగి.

397

చ. పలుకుచుఁ బోయి;రంతఁ దనబాలుని సోకిన కీడు వాపఁగా

బలువిధులం బొనర్చె; నిటు పాఁడు చెన్నువహించి యుండ గో

కులము చెలంగె నందుఁడును గోర్కెలు పండఁ దనూజలాలనం

బులను దివానిశల్ చెలఁగి పుచ్చుచు నెప్పుది నుండె నంతట.

398

శకటాసుర భంజనము.

మ. ఒకసా డర్భకుఁ డంబచన్లుడిచి యత్యుత్సాహ మేసార నం
బ కడుక్ ముద్దులఁ గాంచుచుండి యెటో పోవక్ ఖట్వసుం దోప్పుచుక్
వికలస్వాంతముతోడ నేడ్చుగతిఁ జాపెంబైకి బాదద్యయిక్
సకలజ్ఞుం డగుటక్ స్తనార్థియను నాచందంబు గానంబడక్. 399

క. బాలురు ప్రాయశముగ నిలఁబాలకు నేడ్చుటయుఁ బైకి బాదద్యయముక్
బోలఁగఁ జాపుటయుఁ దగుక్, శ్రీలలితుఁడు కృష్ణుఁ డట్టిరీతి గనఁబడక్. 400

మ. తనపాదంబులఁ బైకి నెత్తి తుధచేతక్ బిట్టు వాపోవు బా
లుని చందంబున నేడ్చుచుక్ గుటిలశీలుం దన్నెఁ బాదంబులన్
దనుజుం డొక్కఁడు బండిచందమున నుద్దామప్రతాపంబునక్
దనుఁ గొంపోవఁగ రా నెఱింగి వడిఁ బాదద్వంద్వభూతంబునన్. 401

క. మృతిఁ గూర్చె శకట మయ్యది, దితిజాంతకు పాదయుగహతిం బఱియలున్
క్షితిఁబడెఁ బరివర్తితమై, యతిహోరాకృతిని దాల్చి యర్భకు మ్రోలక్. 402

సీ. అందుండి బాండకుంభాదులు విపరీతముఖములై పడియె నాభూతభయద
కృత్యంబుఁ గని భీతి నెల్లగోపకులును గోపికల్ చనుదెంచి కూరదనుజుఁ
గని బాలుఁ డుత్తానకముగఁ బరుండుటఁ దిలకించి శకటంబు నిలఁబడంగఁ
జేసిన దెవ్వ రీచిత్రకృత్యము దెలియంగఁ గోరెద మని యడుగ నందుఁ

తే. దిరుగుచున్నట్టి బాలకుల్ తెలియఁబలికి
రీకుమారుడె పడఁదోనె నీశకటము,
శిశు వితం డేడ్చుచుండె నీ చెంతనుండి
కంటి మీతనిపదహాతికమున బండి. 403

క. తిరుగుచు నభ్రమునుండియె, ధరఁబడియెను వేటొకండు తగనీపని ని
త్తరుణమున జేయలేఁ డిటఁ, బరికించితి మిచట శకట పరివర్తనముక్. 404

చ. ఆనవిని గోపకుల్ మిగుల నచ్చెరువొందుచు బాలు నిట్టివా
నిని గనుఁగొంటిమే యనుచు నేర్పటి పోయి తఁడంచుఁ బల్కుచుక్
గనుఁగొనుచుండి రిట్లు తమకంబున; నందుఁడు విస్తయంబునం
దనయుని నెత్తి మూర్ధము నితాంతము మూర్కొనె నయ్యశోదయున్. 405

తే. వికలభాండ కపాలకశకట మచటఁ, బడి కనంబడ దీని దౌబాధ యింక
నంటకుండెడుఁగా కంచు నమలదధిఫ, లాక్షతాదులఁ బూజించె నాదరమున.

*విధ్వస్తభాండకుంభంత ద్విపరీతంపపాతవై = అనిమూలము.

దెబ్బదియాఱవ యధ్యాయము.

—ॐ గర్గమహర్షి శ్రీకృష్ణబలరాములకు నామకరణముచేయుట. ॐ—

- చ. దనుజుఁడు క్రూరకృత్యమునఁ దన్ద్రొనిపోవఁగ రాఁదలంచి పా
దనిహతిఁ జంపి శ్రీహరియుఁ దద్దయునై శవ మూని యుండె; ని
ప్పనివిని దేవకీపతియు భవ్యమతిం దలపోసి గర్గునిం
బనిచెఁ బురోహితుఁ డనదుపట్టికిఁ బెనును బెట్ట నంతటన్. 407
- చ. పరమతపోధనుండు మునివారమునం దొలి లెక్క పెట్టఁగాఁ
బరఁగుయశంబు గన్న మునిపర్యుఁడు గర్గుఁడు గోకులంబు నుం
దరహరిపాదపద్మముల ధన్య మనంజనుదానిఁ జేరఁగా
నరిగి రహస్యభంగిని మహావిభవంబున నున్ననందునిఁ. 408
- క. కనుఁగొని యానకదుదుంభి, పసుపునఁ దనరాక యనెడు పలుకు తెలుప కా
తనిపంపుననే గోపకు, లను బిల్వక నామకరణలలితవిధిఁ దమిఁ. 409
- క. ఒనరించె నందుఁ దొలికొడు, కనఁదగు వానికిని రాముఁ డంచు సహజుఁ డం
చును బిల్వఁబడెడు హరికిఁ, ఘనమతిఁ గృష్ణుఁడని నామకరణము చేసెఁ. 410
- క. మతిమంతులలో ను త్తముఁ, డతులప్రజ్ఞానిధాన మమ్ముని ప్రజభూ
పతికిఁ దనూజుల మహిమోనన్నతిఁ దెల్పి హరిఁ సమస్తనాథుఁ దలఁచుచుఁ.
- క. చనియొఁ దనంతన యాశ్రమ, మున కవ్వలఁ గొలఁదికాలమున బలరాముం
డును శ్రీకృష్ణుఁడు దోఁగా, డను నేర్పిరి లోకమును విడంబించుతమిఁ. 412
- సీ. అంతఁ గరిషభస్తాంబరధారులై యిటునటు తిరుగుచు నింపుమీలు
గతులఁ గ్రిడింప శ్రీకలితుల బాలుర నాయశోదయు వల దనకయుండె
నట్లై రోహిణియు మహాదృతిఁ గనుచుండె; గోవాటమునడుమఁ గొమరులొకట
వత్సవాటమునందు వరుస నాడుకొనుచు నుండియాదినమున నుద్భవించి
- తే. నట్టిగోవత్సములతోఁక లమరఁ బట్టి
యీడ్చుచుండిరి; మఱియు నాయిర్వ రొక్క
స్థలమునం దాడుకొనఁ జూచి సాధ్వీ నంద
పత్ని వారింపకుండె నెప్పగిది నైన. 413
- చ. వరుసఁ గుమారకుల్ వెరిగి వైభవమొప్పుగ రత్నభూషణో
త్కరముల ముద్దుగూర్చుచు నికామమనోజ్ఞగతుల్ చెలంగ నుం
దరమృదువాక్కు లొప్పుగ ననారతముఁ విహరించుచుండి; రి
క్కరణిని బ్రొద్దుపుచ్చుటకుఁ గాంతలు పొంగుచు నుండి రెంతయుఁ. 414
- ఆ. తల్లిమాట వినక తా నొగిఁ గృష్ణుండు
తిరుగుచుండ నొక్కదినమునందు

నడుము త్రాటంగట్టి నాతిమిన్నయు దాని:

గట్టె తోటికట్టె పట్టుదలను.

415

చ. బరులకుఁ గట్టమే కలుగకుండఁ జరించెడు కృష్ణమూర్తి న

త్తరుణి యులూఖలంబునకు దామముచే నటుకట్టి యోర్వ లే

కురురవ మొప్పుఁ బల్కెఁ జన నోపుదువేఁ జలచేట్టితా! యింకం

ద్వారఁ జను మంచుఁ బోయెఁ బని వైఖరి తన్నొగి దొందరింపఁగన్.

416

క. పనిపైఁ గలత త్తఱమున, జనని గృహభ్యంతరంబుఁ జక్కఁగఁ జేరం

గని శ్రీకృష్ణుఁ డులూఖల, ము నీడ్చుకొని పోయె వృక్షములుగల యెడకున్.

చ. ధరణిఁగలట్టి చిత్రములఁ దానె యెటుంగుట నర్జునాఖ్యచేఁ

బరఁగు మహిషయుగ్మ మొక భంగిని స్వాగమనంబుఁ గోరుటన్

ద్వారపడి శాపముక్తి కది తథ్యముగాఁ దగు కాలమాటచే

నరిగె సరోరుహాక్షుఁ డొకయర్చకుపోలిక మెల్ల మెల్లగన్.

418

చ. తరువులు జంటగా నలరుతావునకుం జని వానిదైనయం

తరమును జొచ్చి తోలు నొగి ధాత్రిరుహంబులఁదాకి యీడ్వ నె

వ్వరుసను మధ్యభాగమునఁ బాటఁగ రానివిధంబుగాఁ దగన్

నిరుపమశక్తి నీడ్చె వడి నీరజనేత్రుఁడు చిత్రరీతిఁగన్.

419

క. తోలడ్డంబుగ నుండుట, బాలుం డవాని మధ్యభాగంబునఁ దా

లీలంజని యీడ్చుట వడిఁగూలెన్ వృక్షములు రెండు కుంభిని గదలన్.

420

మ. హరిపాదద్వయి సోఁక వృక్షములు శాపాంతంబు చేరన్ వసుం

ధరపైఁ గూలఁ దదీయనిస్వనము దుర్ధాంతంబుగాఁ బర్వీభి

కరమై గోకుల మూర్తి నొందుగతిగాఁగన్ గోపకుల్ నివ్వెఱం

బరుగుల్ వాటి తరుద్వయంబు పడనాబాలుండు దోఁగాడుచున్.

421

ఆ. వానియంతరమునఁ దా నేమియెటుంగని, యట్టు లుండఁ గాంచి యమ్మహిజ

శాఖ లెల్ల విడిగి స్కంధముల్ చూర్ణంబు, లయి కనంబడంగ నచ్చెరుపడి.

422

క. అలఁతిరదంబులతోనొప్పులకుప్పఁగనలరుచున్న మోమునఁజిలున

వ్యాలయఁగ బాలక్రీడలఁ, జెలఁగెడు శ్రీకృష్ణుఁ జూచి చేట్పాటుతగన్.

423

నీ. చెట్లసందున రశ్మిచే బద్ధమధ్యుండై తనరుట నప్పుడాతనిని వార

లరసి దామోదరుఁ డంచుఁబల్కిరి నందగోపపురస్కృతుల్ గోపవృద్ధు

లాయుషత్రవ మెంచియట్టియుత్పాతముల్ గలుగఁగారణమేమి? కాలమిద్ది

దుర్భరంబుగ నిందుఁ దోచెడుఁ బైపైన నాపదల్ పొసఁగెడు నట్టులొట

ఆ. నిచటువాసి పోద మెచ్చటికైన గో, వ్రజము హాయి నొందు భంగినున్న

వనికి నంచుఁదలఁచి వరుసనీయెడ మహా,త్పాతము లొగిఁగానఁబడియెడుఁగద.

మ. తొలుతం బూతన యాపయిన్ శకటయుక్తుం డైన క్రవ్యాద్యుఁ డి

మూలఁ గానంబడి మ్రుంది రిత్తటిని నీభూజాతముల్ ధూర్తవా
తలవస్పర్శము గానకే పడియెఁ జందం బిద్ది యూహింప గో
కులమున్ వీడి మతేవనంబునకొ యేగుం డంచు నీచిహ్నముల్. 425

క. మనకుం దెల్పెడి బృందా, వనమునకుం బోవు టొప్పు వారక యిందుం
డిన నెన్నియిట్టిదోషము, లను గందుమొ చన సుఫలములను గన నగుఁగా.
క. గోకులమున భూమిజము ల, నేకోత్పాతములు పుట్టి యిటువలె బాధల్
చేకూర్పకుండఁగా మన, మేకడకే బోవు టొప్పు హితమతులారా. 427

చ. అని వచియింప నందఱును నందుల కెంతయు సమ్మతించి చెం
తను దనరారి బృంద యన థాత్రిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కి-యున్న యా
వనమున కేగ నెంచి రటు వారు తలంపఁగ రాజు నాజ్ఞ య
య్యెను స్వకుటుంబయుక్తముగ నేగఁదగుం ద్వర నంచు నత్తటికా. 429

— బృందావనగమనము. —

సీ. గోవ్రజంబులఁ దోలుకొని శకటంబులఁ బరికరంబులఁ గొని బాలురు సతు
లెల్ల గుంపులుగాఁగ నేద్రైఱ జనుచుండ గోపకుల్ పోయిరి గుంపులు గొని
సర్వవస్తువులును శకటగణానీతములయి పోయెను ఊణంబున వ్రజంబు
కాక కాకీవ్రజకలితమై సుంతయు నొప్పకయుండె; నట్లురుతరగతి
తే. నెల్లరును బోయి బృందాఖ్య నెసఁగు వనము, చేరి; రక్షిత్వకర్తుడౌ శ్రీహరి తన
మనసునం దీవనంబు గోమండలమున, కెప్పు సుఖదంబుగా దుష్టహీన మగుచు.
క. గతరోగావళియై యుండుత మంచుఁ దలంచె వనము నూత్నోత్సాహం
బతిశయముగఁ దోఁపఁగ సంస్తుతిపాత్రం బగుచు నపుడు చూడంబడియెన్.
క. ఖరకరుని తాపమున భీ, కరమయ్యును శ్రీశు నిచ్చ గలుగుటచే నా
తరుణమున వృష్టికాలము, కరణం జెలువారె నూత్న ఘాసోత్కరమై. 431
తే. పల్వలంబులు సలిలసంపన్నములుగ, నపుడు చూపట్టె గోపకు లందు విడిసి
శీతలద్రుమసంయుతిచేత నెలమి, గాంచి రావులమందలు గాసి వదలె. 432
వ. శకటీవాటపర్యంతంబు చంద్రార్ధాకృతి నొప్పియుండ నందెల్లరు మనోరోగం
బులఁ బాసి సుఖం బుండిరి. రామదామోదరుల గోపబాలకులు కూడి యుండి
రంత. 433

చ. వనములఁ దోచుపుష్పసమ వాయ వతంసకులై మయూరబ
ర్హ నియతమ స్తభూషులయి యర్భకసంయుతి రామకృష్ణ లా
య్యన వ్రజమందు నాడుకొన హరితరంబుగఁ గాంచి నందుఁ డా
తనిసతి సంతసించిరి; నితాంతమహోత్సవ మొప్పు నర్భకుల్. 434

సీ. తమతోడిబాలకుల్ తరుపత్ర కృతవాద్యముల నొప్ప వేణుహస్తలయి కాక
పక్షముల్ సొంపుగా భాసిల్ల శంకరుతనయులం బోలి చెంతఁ దగు వనుల

- నాడుకొనుచు వరహాసముల్ చేయుచు బహువిధక్రీడల బాలురకును
నేర్పుచు విహరించి రోర్పుమై నొకచోట నొండొరుల్ నవ్వుచు నొక్కయపుడు
తే. నితరులంగూడి యాడుచు నెలమి గోగ
ణముల నడవికి మేసంగ మమత నరుగు
చును గుమారులంగూడి యచ్చోటనైనఁ
దిరుగుచును గాలమును గొంత జరపి రపుడు. 435
- క. కాలము సుఖతమమై యది, యోలిక గడువంగ గోకులోర్వీపతి స
ద్బాలకులు సప్తవర్షము, లీలీలం గడపి రేమియెటుంగని యట్టుల్. 436
- తే. జగములకు నెల్లఁ బాలకులుగఁ జెలంగి,యును వ్రజంబున వత్సపాలనమునందె
శక్తి తగ నొప్పి ధేనువ్రజంబుఁ గాచు, చుండి రాత్రియశక్తియు నొప్పకుండ.
- చ. ఘనములు మింటఁ బర్వి కడుఁ గ్రమ్మి నిరంతరరీతి నొప్ప భీ
తిని బ్రమదంబునుం గనెడుతీరు గనంబడుచుండఁ గర్షకుల్
మనముల సంతసంబుఁ గనుమాడ్కిని వచ్చెను వృష్టికాల మిం
తని తెలియంగరాని మహిమాతిశయంబునఁ జూడనై తగక. 438
- తే. ఏకధారల దిక్కుల కెల్ల నైక్య
మును బొసంగఁగఁ జేయురీతిని జెలంగె;
ధాత్రి యెల్లఁ బ్రహాఢనూతనసుమాధ్య
యగుచు శక్రగోపము లొప్పనలరె నపుడు. 439
- చ. మరకతపద్మరాగమణిమండితభూషణరాజి బొల్పు న
క్కరణి వెలింగె భూసుదతి; గాఢరయంబున జీవనౌఘముకొ
దరుల నడంచుచుం గొని నితాంతముదంబునఁ బొంగుచుకొ సరి
ద్వరుఁ గనఁబోవుచుండె వృషభంబు మదించి చెలంగునట్లుగక. 440
- చ. ధనులు చనంగ నత్తటిని దోచెఁ గుబుద్ధులు లక్ష్మీవెంపునకొ
మనసులు గర్వయోగమున మార్పు గనం బొలుపారుమాడ్కి- నుం
డునటు లకాలమందును గడుంగడు మోదమునం గుమారు లొ
య్యన సరియీడుబాలకుల నందఱఁ గూడి మహాబలాధ్యులై. 441
- క. సురలవిధంబునఁ గ్రీడించిరి సుందరమందిరములఁ జిత్రమహిబో
త్కరనిబిడ కాననంబులఁ, బరమాత్ములై యయ్యు గోపబాలకు లనఁగక. 442

—
దెబ్బదియేడవయధ్యాయము.

—ॐ కాళీయమర్దనము. ॐ—

- చ. ఒకపరి కృష్ణుఁ డగ్రజుని నొయ్యన వీడియె గోపబాలక
ప్రకరము వెంటరాఁ జనె నరణ్యముఖంబున కెల్ల ధేనువుల్

- ప్రకటనినాద మామురళి పర్వఁగఁ జేయఁగ నాలకించుచున్
సకలమహిమహాళిఁ దగుఱ్ఱాయలఁ బచ్చికఁ బ్రీతి మేయుచున్. 443
- క. చరియించుచుండ గోవక, పరివృత్తుడై సంచరించె బాలుఁడు వోలెం
బరమేశ్వరుండు యమునా, తరంగిణీతీరమందుఁ దగినవిధమునన్. 444
- మ. తనకుఁసాటి తరంగిణుల్ గలవె యీధాత్రీస్థలంబందు నం
చనుమోదంబునఁ దీరసంఘటితఁ ఘనోఘస్ఫుటవ్యాజయు
క్తిని నెంతో పరిహాసముల్ సలుప నుంకించెం గదా యంచుఁ దోఁ
చునటుల్ చేయుచు హరివైభవమునన్ శోభిల్లు కాలిందినిన్. 445
- చ. కనుఁగొని దానియున్నతికి గాఢముదంబును బొంది యందు నొ
క్కనెలవునందు భీకరముగాఁ గనుపట్టి విషాగ్నిదూషితం
బనయము ప్రాణవాతముల నప్పుడె లోఁగొనఁజాలు బాష్పముల్
కనఁబడుచుండ నొప్పెడు నగాఢజలంబుల నొప్పుదానినిన్. 446
- క. కాళీయనామఘణిపతి, వాలాయము కాపురంబు వనితలతోడన్
లీలను జేయఁగఁ దద్విష, జాలానలహేతు లొప్పు జనభయదముగన్. 447
- క. కనఁబడుచుండు హ్రదంబును, వనరుహనాభుండు గాంచె భయకృద్గరళా
గ్నిని బుట్టుఘోరహాపా, నిలములఁ దటసంస్థభూజనిచయము నెల్లన్. 448
- క. దహియించుచు నాహ్రద మా, యహిపతికిం బ్రీతిపాత్రమై విషవాయూ
పహతావిల జలసంస్ప, ర్భహతాఖిల విహగ మగుచు రమ్యేతరమై. 449
- క. రెండవమృత్యుముఖం బనఁ, జండతరం బగుచు లోకసంతతికి మహా
ద్దండభయం బొసఁగుచు నా, ఖండలునకునైనఁ జూడఁగాఁ దగకుండెన్. 450
- ఆ. అట్టిదానిఁ గాంచి యాబాలకృష్ణుండు, తనదు చిత్తసీమఁ దలఁచె నిట్లు;
హ్రదమునందు నిందు నతిభయంకరవిషా, యుధుండు దుష్టచిత్తుడొక్కఁడుండు.
- క. ఆతఁడె కాళీయుం డను, ఖ్యాతింగనువాఁడు; వాడెకద పూర్వము నా
చేతం గీడ్పడి త్వరగఁ బ్ర, చేతసునాలయముఁ బాసి చెందిన భీతిన్. 452
- క. ఈకాళిందీజలముల, నేకప్రము రాదటంచు నెంచి తనవిష
వ్యాకలితభీతికృ జ్జల, మై కన్నడు నీహ్రదమున నలరెడు నెఱుడున్. 453
- చ. కనుకనె యిందు మానవులుగాని మహోత్తమగోప్రజంబుగా
ని నియతిమైఁ జొరంగ నెటు నేరుచు దప్పి యదెంత యేఁచుచుం
డినను మహోగ్రపావకు కడిందిరుచుల్ గలదుర్విషంబు తాఁ
కున నపవిత్రమా జలముఁ గ్రోలఁగఁబూసవు ప్రాణిసంతతుల్. 454
- చ. అటులగుటన్ మహోగ్రభుజగాధిపు నీహ్రదసీమనుండి సం
కటములు పాపఁగోరియె యింకన్ వెడలించుట నాకుఁ గృత్యమాఁ
జటులవిషాగ్నిసాధ్వసము చక్కఁగఁ బోవఁగ గోవబృందముల్

- పటుతరసాహసం బలర భద్రజలంబులఁ గ్రోలుచున్ గడున్. 455
- క. వనముల నిటఁ జరియింపఁ, గను జాలెడు గోగణములు కమ్రజలంబుల్
తనివారఁ గ్రోలుఁ గనుక నె, పని యిది చేయంగఁదగు నుపాయమువేర్చిన్. 456
- మ. నరలోకంబున నేను బుట్టట ప్రయత్నం బొప్పుఁగా నిట్టి దు
స్తరకృత్యంబులఁ జేయుపొంటఁ గనుకన్ దర్పంబునం బొల్పు నీ
యరగేశాదిదు రాత్మక వ్రజము నోహా యంచు దేవావళిల్
పరికీర్తింపఁగ శాస్తిచేయుటయె యా భద్రంబు లోకాళికన్. 457
- క. కనుకన్ వ్రాదవరపరిసర, మునఁ దటమున నీకదంబభూరుహవర మిం
తనరాని వైభవంబున, ఘనశాఖల వెలయు నదిగొ కనుఁగొన బెడఁగై. 458
- క. భూరుహవర్యము దీనిని, జేరి యసుప్రతతి నొంచు జీవనముల గం
భీరంబగు నీవ్రాదమున, నేరుపునన్ దుముకువాడ నేను జవమునన్. 459
- చ. అనుచు నెదం దలంచి తనహస్తములం గలగోపసాధనా
ళిని నొకచోట నుంచి పయి లీల నెసంగెడు హేమచేల మొ
య్యనఁ గటిఁ జాట్టి కట్టి సుమహత్తరరీతిని గూల మాక్రమిం
చిన యల నీపవృక్షమును జెచ్చెర నెక్కి విలాస మొప్పుగన్. 460
- చ. గురుతరసర్పరాజ విషగుంఫిత భూరిగభీరనీర భీ
కరతరమా వ్రాదంబున నికామముదంబున దూఁకెఁ గృష్ణఁ డి
క్కరణిఁ బడంగ నావ్రాదము గ్రన్నన క్షోభితమై తరంగసం
ఘరయగతాంబుపూరముల త్తొరుహరాజిని ముంచె నేపునన్. 461
- తే. ఇట్లు దూరతటంబున నెసఁగు వృక్ష
తతిని ముంచుచు నుబుకుచు దారుణగతి
మించ నొప్పెను; దత్ఫణిమేదురవిష
దహనకీలాలయుతవారి తమ్ము ముంప. 462
- చ. ఎదుగక శుష్కరూపముల నెంతయుఁ దాపము నొందుచున్న యా
ముదురుమహీజశాఖలు ప్రభూతమహార్తిని బెంచు వారి యు
క్తి దగ జ్వలించె నెంతయును దిక్కుల మంటలు పర్వనట్లు త
ప్పదుగద ప్రాణికోటులకు బాధలు కర్తజముల్ తలంపఁగన్. 463
- చ. కరముల నప్పళించి వ్రాదకాండము భూరితరంగసంఘభీ
కరమయి యొప్పుజేసి తనగాఢబలంబు ఫణింద్రుఁ డోర్వకే
పరుగిడు నంచునెంచుచును బల్విడి నాలుగు ప్రక్కలన్ వడిం
దిరుగుచుఁ గ్రీడసల్పె దివి దేవత లొప్పుగఁ గాంచుచుండఁగన్. 464
- చ. జలచరముల్ కలంగి యొకచక్కటిఁ జేరి యిదేమి కాలమో
ప్రళయముగాఁగఁ దోచెడిని బాధను దీనిఁ దలంగు పెట్టోయ

జ్వలవిషమూర్తి యిందలరువార్త నెలుంగనిబాలుఁ డీతఁ డీ
యిల నిక నుండఁగాఁగలఁడె యాయవమానము వ్యాళ మోర్పునే. 465

చ. అని తలపోయుచుం దటమునందు బిలంబుల నుండె నెంతో యా
ర్తిని ఫణిరాజు తద్ధృదము తీవ్రతరంగములం గలంగుటన్
గని యిది యేటిశబ్ద మెటుగల్గెనో భీతియె లేక యిందుఁ జొ
చ్చిన యతఁ డెవ్వఁడో యనుచుఁ జెచ్చెరఁ బర్విడఁ బూన్కి మీఱఁగన్. 466

శా. ఆతామ్రాయతలోచనుం డగుచు సంహారోద్యమస్ఫూర దు
శ్చేతోభీతికరుండు దుర్విషశుచిస్థితార్చిరత్యుగ్రగ
వ్యూత వ్యాయత దుష్కణావృతుఁడు ప్రాణోన్మైకసంహారదీ
క్షాతాత్పర్యయుతోగ్రజిహ్వఁడు మహాకాళీయుఁ డెంతేవడిన్. 467

క. చనుదేరం గని దుర్విష, ఘనభీతిదర క్షవర్ణకలిత ఫణారా
జిని జూడఁ దగనియట్లు ద, గినభుజగము లొక్కమాటు కినుక మెఱయఁగన్.

క. తనుఁ గూడిరాఁగ నతిజవ, మున వచ్చెను; దత్కళత్రములు బహురత్నా
ళిని బొల్చు భూషణంబులఁ, దనువులు వెలయంగ వేగ ధవుని వెనుకనే. 469

క. అరుడెంచెను; శతసంఖ్యలు, కరము తనూలతలు కడలఁగాఁ గుండలముల్
నిరుపమకాంతుల మించఁగ, గరళము ముఖవాయువులను గడువడి వెడలన్.

చ. ఉరవడి నాగరాజు హరియుద్ధతిఁ గన్గొనలేక యెవ్వఁడో
పురుషుఁ డొకండు వచ్చె నిటఁ బుచ్చెదఁ గాలునియింటి కంచుఁ గా
వరమున నాత్మదేహమను బంధనరశ్మిని జాప్తై నల్లై త
త్తరుణులు క్షేళహేలినముదాయ మహోగ్రముఖంబులన్ హరిన్. 471

క. బలువిడి కఱచిరి శ్రీహరి, చలియించక యట్టై యవ్విషస్పర్శమునన్
గలగుండుపడిన యట్టులు, పలుకులు చేడ్పడఁగ నుండె; బాలకులంతన్. 472

చ. ప్రాదమున దూఁకి క్రూరభుజగాధిపభోగనిపీడితాంగుండై
కడలకయుండఁ గాంచి యింకఁ గల్లునె జీవిత మంచు నార్తి న
య్యదనున నేగి శోకముల నయ్యదువుల్ తగు గోకులంబునన్
సుదతి యశోదఁ గాంచి కడుశోకము పొంగ వచించి రివ్విధిన్. 473

చ. ఇదె మనకృష్ణుఁ డజ్ఞఁడయి యేమితలంచియె మేమెలుంగ మా
ప్రాదమునఁ గాళియుండు గరళానలహేతుల నెట్టివారినే
నదయతఁ జంపుచుండుఁగద యద్ది యెలుంగఁడొయేమొ వృక్ష మె
క్కి దుమికి మున్నె నీరమునఁ గేవలమూర్ఖత నక్క! టక్కటా! 474

క. చని మేము చూడ నిప్పుడు, ఘనసర్పము చుట్టుకొని ని కామక్రోధం
బున భక్షించుచు నుండఁగను గంటి మిఁకేమి చెప్పఁగలమోదేవీ. 475

- మ. మనవీటంగలవారలెల్లఁ జని యవ్వాయావి మర్దించి నీ
తనయుం దోడ్కొని రాఁదగున్ దరలుఁ డేతల్లగ్నమందే యనన్
విని యందుంగల గోపకుల్ తరుణులున్ వే వజ్రపాతంబునన్
తనువుల్ చేడ్పడ మేదినిం బడెడు చందం బొప్ప నిశ్చేష్టులై. 476
- క. ధరఁబడి పొరలుచు నిట్లా, తురులై వచ్చియించి రేమి దోషంబొకొ శ్రీ
హరి యిట్టులయ్యె నెల్లరుఁ, దరలుఁడు మనకృష్ణుఁ గావఁ దగు నిత్తఱినిన్. 477
- క. అనిపల్కు నంత నందుని, వనితామణిఁగూడి యెల్ల వనితలు గోపా
భిని గూడి హృదము చెంతకుఁ, జని హాహాకారములను స్వాంతము లలయన్.
- క. ఎచ్చట మనకృష్ణుం డని, యెచ్చట ఫణి యంచుఁ గజచె నెట్టు లనుచు నా
సచ్చరితున కెటు లీవగ, వచ్చె నటంచున్ యశోద వగవున నడుగన్. 479
- ఆ. అంగనాజనంబు లత్యాగి మడుపును, గాన నేగి రంత గాఢరయము
నను వ్రజంబునుండి నందుఁడు గోపకు, లరిగి రాహుదంబు పరఁగునదికి 480
- క. అతిశయవిక్రముఁడయి య, చ్యుతుఁ డన నొప్పారు రాముఁ డొగి ననుజుఁ గనన్
మతినెంచి పోయె; నందఱు, కృతకృత్యుఁడు గాకయున్న కృష్ణుఁ గని రటన్.
- తే. సర్పరాజవశంగతు శౌర్యరహితు, వలెఁ గనంబడుచున్న యాఖాలుఁ గనిరి;
సర్పభోగసమావృతి జడుఁడుపోలె, మారకుండెను శ్రీకృష్ణుఁ డూహచెలఁగ.
- క. నందుఁడు నిశ్చేష్టుండై, నందనుముఖచంద్రు వగవునం జూచుచు నుం
డెం దల్లియు మాటాడక, నందే కనుచుండె మది మహార్థి గడురుటన్. 483
- తే. శోకకాతరలై గోపి కాకుకేశ, యాక్షు లేడ్చుచు శ్రీకృష్ణు నమలమూర్తి
గనుచుఁ నిట్లనిపల్కి; రితనయుకొఱకు, నీహృదంబునఁ జొత్తు మిం కేమిచెప్ప.
- క. మాదేవి యశోదయు మ, మ్హి దుఃఖమునుండి త్రిప్ప నెటుచాలు? మహా
భేదమున మమ్ముఁగూడియె, యీదామోదరునికొఱకు నీనదిఁ బడెడున్. 485
- చ. తనయుని నీతనిన్ విడిచి ధన్యులపోలిక గోకులంబు నే
మని కనఁబోగలాము; కమలారివిహీన నిశావిధంబునన్
దినపతిలేని యాపగటితీరున దుగ్ధములేని ధేను వ
ట్లనుపమకృష్ణహీన మగు నావ్రజ మింకఁ జెలంగ కుండుఁగా. 486
- ఆ. విధియు మమ్ము నిట్లు వెతలపా లొనరించె, గోపబాలు నితనిఁగూడి పోవ
కొక్క మేమెపోవ నోపము నిజ మని, గోపికలు వచింప గోపకు లొగి. 487
- క. దిగులొంది దిక్కు తోఁపమి, వగచుచు నుండంగ భూరిబలుఁడు సుమతియున్
దగు నూహలు గలవాఁడును, నగు రోహిణికొడుకు వారి యప్పటినుడులన్.
- చ. విని యతిదీనమానసుల విహ్వలతం గనుచుండు వారలం
గనుఁగొని దృష్టులందు రుచిక్రాలఁగ నిట్లని పల్కె; నందుఁడున్
దనయుని పాటుకై వగపు దార్కొన నాతనిమోము చూచుచున్
దనుఁ గనఁ దన్మనోరుజయుఁ దప్పక పాయువిధంబునం దగన్. 489

- ఆ. మూర్ఖ మున్దియున్న ముగ్ధ యశోదయుఁ, దెప్పిటిల్లునట్లు దివ్యకృష్ణ
మహిమమును నెఱింగి మాటాడుచందంబు, గనఁబడంగ నిట్లు లనియె నపుడు.
- క. సురలోకేశా! యేమిది? నరభావము పొందువిధమునకా బరఁగెద వీ
శ్వరతఁ దలంపం జనదో, పరికింపవుగాని తెలియఁబడనిది కలదే. 491
- ఆ. విశ్వమునకు నీవె వెలయుదు నాభివై, యమరతతికి నాశ్రయంబ వీవె
లోకకర్త వీవె లోకరక్షకుడవు, నీవె హర్త వనఁగ నీవె కావె 492
- క. శ్రుతిమయుడవు శ్రీకృష్ణాక్షితి గోపకులంబునందుఁ జెందితివి జనికా
మతిమంతా! గోపకులే, హితులును బాంధవులు నీకు నిత్యరుణమునన్. 493
- ఉ. గోపిక లెల్ల నిందు వగఁగుండెదరిశ్వర! యిట్టివీరి సం
తాపముఁ జూచుచుండియును దత్పరతం బరికింపవేమొ నీ
దాపునఁ జేరినట్టి జనతల్ వగ పొందుట పాడియానొకా
యీపనిఁ దీర్పు మింక నిను నేఁచెడువ్యాశమదం బడంపుమీ. 494
- క. మనుజాశయంబు నిత్యజే, గనఁబఱచితి వర్భకు లిలఁ గావించెడు రీ
తినిజాపితి వికఁక జాలును, వనజాక్షా! యీభుజంగవరుని దురాత్మున్. 495
- క. ఘనదంష్ట్రాయుధుడై భీ,తిని లోకులు చెందఁజేయు తీవ్రతతో నొ
ప్పినవానిచేవ మాన్పుమ, యని పురికొల్పంగఁ గృష్ణుఁ డతిశయశక్తిన్. 496
- క. స్తితభిన్నాఞ్మృత్యుటం డయి,హిత మీయ దటంచు మదిని నెంచుచుఁ దనువుకా
జ్యోతఃఫణిబంధముగా నీ,ల్లి తగకా హస్తద్వయమున లీలయ పోలెన్. 497
- క. ఉరగేంద్రు నదిమి పడగను, గరమరుదుగ వంచి పాదకమలద్వయ మా
శిరమున నిడి శ్రీకృష్ణుం, దురువిక్రముఁ డాడెఁ ద్రిదశు లోహా యనఁగన్. 498
- చ. చరణవికుట్టనంబులను సర్పగణేంద్రుని భోగమందు శ్రీ
హరిచరణాంకముల్ వెలసె నద్భుతరీతిని; వీతగర్వుడై
త్వరపడి సర్పరాజు పరతత్త్వముగాఁ దగుమేటి బాలుఁ డి
క్కరణి నడంచె నాకుఁగల గర్వము నొక్కక్షణంబులోపలన్. 499
- చ. ఆని తలపోసి యీప్రభువె యాను శరణ్యుఁ డటంచు భక్తి మ్రొ
క్కెను; మఱి మూర్ఖునొందె నటు కృష్ణునిపాదవికుట్టనంబు లొ
క్కనియతి గ్రాల భ్రాంతిఁగనె గాఢతరాంఘ్రినిపాతనంబు లొ
ర్తినిగలిగింప రక్తమును దీనతఁ గ్రక్కెను జూడ భీతిగన్. 500
- చ. అవసతశీర్షకంధరుని నాననరాజి గళస్తహాస్మగు
గు వినయవిత్తరాశిఁ గని కుందుచు నీతఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డె
ల్లవిధములకా శరణ్యుఁ డఖిలప్రభు వంచుఁ దలంచి తత్సతుల్
ప్రవిమలబుద్ధిమై నొకట భక్తి చెలంగఁగ వచ్చి శ్రీహరిన్. 501

ఆ. శరణుచొచ్చి తెల్విసంధిల్లఁ బల్కి రో, సకలదేవవంద్య చరణకమల
దేవదేవ మాకుఁ దెలిసె నీమహిమమ్ము, నీవను త్తముండవు నిర్మలుండవు

—ॐ నాగపత్నులు హరి వినుతిండుట. ॐ—

- సీ. భవదంశభూతులే బ్రహ్మసిదేవతల్ తలఁపఁ బరంజ్యోతి వలఘుమూర్తి
వమరోత్తములు నిన్ను సభినుతింపఁగఁ జాల రభవుండ వీవు విశ్వోఘపతివి
కాపున నిన్నెట్లు కాంతలమగు మేము వినుతింప నేర్తుము విశ్వమూర్తి
వగు నీదుమహిమంబు తగునట్లు పల్కుఁగా శక్య మెట్లగు? మాకుఁ జక్రపాణి
- ఆ. త్సాంబుపవనవహ్ని లాకాశ మనుపంచ, భూతములను మిగులఁ జూలుచునట్టి
విశ్వమెల్ల దేవ విభుండగు నెవ్వని, యల్పకాంశములగు నట్టి నిన్ను. 503
- క. తలమే నుతింప మా; కో, జలజాతౌ లోకనాథ శరణు గనిన మ
మైలమిం గావుము కృష్ణా, కలఁడే యింక నిన్ను మానఁ గావ నొకఁ డిలకా.
- చ. కలఁగెను జిత్త మీభుజగ కాంతున కాయువుదూర మయ్యె నీ
వెలఁదుల జీవనం బితఁడె వేయివిధంబులఁ బల్కునేల ని
ర్మలకరుణార్ద్రచిత్త! గుణరాజిత! మాకిట భర్తృభిక్ష మి
మ్ముల దయచేయవయ్య కృపఁ బూనుము దీనుల మొట్టులకా వినకా. 505
- మ అనుచుం గాంతలు వేడుచుండ విని భీతాక్షంబుల్ తగకా గ్లాంతమై
తను వొప్పారిన నెట్టకేలకు మనోధైర్యంబునకా భూరిన
ర్పనికాయాధిపుఁ డార్తుడై పలికె నోభవ్యాత్మ దేవేశ నకా
గనుమా సత్కృప నీవె దిక్కనుచుఁ బల్కుం జాలె మందోక్తులకా. 506
- క. నీదగు నమైశ్వర్య, ప్రాదుర్భూతప్రభావ పరమయశ మిలకా
శ్రీదయిత! నిరతిశయమై, యాదిత్యులకే నుతింప నవశంబుగదా. 507
- క. దానికా నే నెవ్విధమున, మానితభాషల నుతింప మైకొందును శ్రీ
శా! నన్ను సృష్టిచేసితి, వీనియతికా జాలిం బరఁగు మీవని కానకా. 50
- క. ఈరూపమునకుఁ దగువ్యాపారంబున వర్తిలంగఁ బాల్పడితి ని దే
ఘోరంబుగఁ దోఁచెను గద, నేరము నాదేది కలదొ నేనెటుంగ నెటా. 509
- చ. పరుండవు తత్పరాత్ముండ వపారకృపానిధి వీశ్వరుండ వీ
శ్వరులకు నాయకుండవు విశాలజగంబుల కీవె తేడవై
పరఁగుదు వట్టి నిన్ను శుభవాక్కుల నెన్నఁగ నెంతవాడ శ్రీ
వర! కరుణింపవయ్య ధరభక్తులఁ గాచుట నీకుఁ గృత్యమా. 510
- క. నీయాజ్ఞరీతి వర్తిల, న్యాయమెకద! వేటుభంగి నాత్మఁ గడఁగి నేఁ
జేయ నదేవర్యను నను, న్యాయమె దండింపఁ గృష్ణ నారదవరదా. 511
- తే. వేటువిధమున వర్తింప విహితమాను
దండనము, వాక్యమిది నీవె ధర్మశాస్త్ర

మనుచుఁ జెప్పంగఁ దగు నట్లు లైన నాకుఁ

దగును దండన మిత్తటి దర్ప మడఁప.

512

క. తగినగతికొ దండించితి, వగధర! యిది యనుభవించు టర్హము సుమ్మి
తగుఁగద దీనుం గావఁగఁ, బగఁబూనక కాపు మింకఁ బద్దదళాఁడ.

513

క హతపీఠ్యవిషుండ నైతిని, దితిజాంతక గర్వమెల్లఁ దెగియెను నీశ
క్త్యతిశయమున జీవన మీ, క్షీతి నిష్ఠా యాజ్ఞ యిమ్ము చేయుదు నట్లే.

514

చ. అని వినయంబునకొ బలుక నాఫణినాయకు సూక్తు లెల్ల నె
మ్మనమున కెక్కఁగా విని రమాఁతి యిట్లనిపల్కె సర్పరా

జ నిలువఁగూడ దీయమున సన్నిధి నై నను దారపుత్తులం

గొని పరివారయు క్కీ జని గొబ్బున సాగరవారిఁ జేరుమీ.

515

సీ. యమునాజలం బిది యఖిలజనంబుల కెచ్చడునేవ్యంబయి యేభయంబు
గలుగ నీయక యుండఁగాఁ దగు నాపాదచిహ్నముల్ నీవగు శిరములందుఁ

గనఁబడుచుండుట గరుడుండు పన్నగవైరియయ్యును నిన్నుఁ జేరకుండు

నీవారలను గొట్టనేరఁడు సుమ్మని కాళీయు వదలె శ్రీకాంతుఁ డంత

తే. నతఁడు శ్రీకృష్ణునకు మ్రొక్కి యాత్మజాది

పరియుతుండయి పోయెను సరిదధిపతి

నాశ్రయింపఁగ నందలు నాత్మరూప

మును విసాధ్యమునఁ గనుఁగొనుచు నుండ.

516

చ. తనసతులెల్ల నాధునిహ్రదంబును వెల్వడి వెంటరాఁగ భీ

తిని గలిగించు సర్పకుల ధీరుండు సంహృతగర్వఁడౌచు నొ

య్యనఁ జన; గోపకుల్ యముని యంతికిసీచుకు నేగి వచ్చి న

ట్లనఘుని గృష్ణుఁ జూచుచు ముదశ్రుజలంబుల మస్తకం బొగి.

517

క. తడిపిరి; మరలం బుట్టెను, బుడుతం డని విస్తయంబు పొదలుచునుండక

గడుకొని శ్రీకృష్ణుని వారి, నుడులకొ బూజించి రెంతో నూతనభక్తి.

518

క. పరిశుద్ధ సలిలములచే, బరఁగెడు యమునాజలంబుఁ బరికించి మహ

త్తరకార్య మిద్ది యని శ్రీహరినికొ వినుతించి రెంతో యాదృతిమీఱక.

519

చ. మనమున కింపుఁ బెంపఁదగు మాధవుచేష్టితముల్ గలట్టి పా

వనచరితంబు గోపికలు పాడిరి కంఠము లెత్తి గోపు లొ

య్యన బహుమానపూర్వముగ నర్హవిధంబున సన్నుతించి రం

త నిజసహోదయం గలిసి తాఁ జనె గృష్ణుండు తండ్రియింటికి.

520

డెబ్బదియొనిమిదవ యధ్యాయము.

తాళవనవిహారము.

ఉ. ధేనుగణంబు మేపుచు మతిస్థిరతం గను గోపబాలకుల్

- దాను సహోదరుండు వన ధాత్రుల మెల్లగ సంచరించుచు
జానుగఁ దాళకాననము చక్కని క్రీడకు నర్హుమాట చే
దానవుఁ జంపుకోర్కిని వెసం జని బొచ్చిరి స్వేచ్ఛమీఱఁగఁ. 521
- చ. వనమున నందు నిత్యము నివాసముచేయును ధేనుకాఖ్యుఁ డౌ
దనుజుఁడు మర్త్యధేనుసముదాయముఁ జంపుచు మాంస మంతయుం
దినుచు విచారహీనత మదించి ఖరాకృతిఁ బూనియుండు నే
మనుజులు దానిని జొరంగమానుదు రాతనిచర్య లెంచుచుఁ. 522
- సీ. తాళవనం బద్ది లీలాస్పదంబయి చారుఫలంబుల సంతసంబుఁ
గూర్చుచునుండు నిశాధవనం బని చొరఁబూన రెవ్వ కాసరణిఁ బోవ
రట్టులౌట నెఱింగి యచ్యుతుఁ డాచెంత గోవుల మేపుచు గోపబాలు
రాదృతి వెంటరా నందుండె గోపకు లాఫలంబులఁ దిను నానఁ బూని
- అ. హరికి నిట్టు లనిరి హరిఫలంబుల, రామ! కృష్ణ! తినఁగ మేము కోరు
వార మైన నిందు భూరిదానవుఁ డుండు, నంచుఁ జొరంగ మాని రఖిలజనులు.
- చ. కనుఁగొను మీఫలంబుల నికామపరీమళ మట్టె వీచెడుఁ
దినఁగ నభీష్ట మొప్పెడిని ధీరత నున్నఫలంబు లట్టె మే
దిని బడఁగొట్టుమా యనుచు ధీరులుగాని వ్రజార్థకుల్ ముదం
బున వచియింప రాముఁడును బొంగెను గృష్ణుఁడు మెచ్చె నానుడుల్. 524
- క. అనుషమవేగంబున రా, మునితమ్ముఁ డురాముఁడుం బ్రభూతతరంబై
కనఁబడుశక్తిం బ్రాకిరి, ఘనతాళద్రుమము లెల్లఁ గ్రక్కదలంగఁ. 525
- క. ఫలములు మేదిని నిండఁగ, నలఘుక్రమ మొప్పు రాల్చి రాఫలపతనా
కులశబ్దము దెసలందుఁ, విలసిల్లఁగ నాలకించి విహ్వలమతియై. 526
- చ. దనుజుఁడు గార్దభాకృతి సతంబును మెచ్చెడు వాఁడు దుష్టుఁడై
జనుల నడంచి మ్రింగఁ దగుశక్తి నెసంగెడువాఁడు ధేనుకుం
డని తనుఁ బిల్వ నొప్పెడు మదాంధుఁడు కోపము మూర్తిఁ దాల్చెనో
యని తనుఁజూచు వార లొగి నాత్మల నెన్నఁగ నుండువాఁ డటఁ.
- క. చను దెంచె నాదురక్షణ, మునఁ దగు నీతాళగహనమును జొచ్చుటె యె
ట్లని యెన్న రాకయుండఁ, గను బండ్లను రాల్చుటెట్టి కడఁకయొయెఱుంగఁ. 528
- క. అని తలపోయుచు వేగమ, చను దెంచి పిఱింది రెండుచరణంబుల నొ
క్కనియతి నెత్తి హరిం ద,న్నెను తొమ్మునఁ బీడఁగూర్చు నెవముననొ యనఁ.
- చ. ఉరమునఁ బాదయుగ్మహతి యొప్పుక ముందె సరోజనేత్రుఁ డా
చరణయుగంబుఁ బట్టుకొని చయ్యనఁ గుమ్మరసారెపోలికఁ
గిరిగిరఁ ద్రిప్పి యంబరము కేసి యొహోయని యార్చి వైచె న

- త్రుణమునందె ప్రాణములు దాఁచె శరీరమునుండి యంతటన్. 530
- చ. ఆతనికశేబరం బొగి మహాతరతాళమహిమగ్రము
న్నతగతి దాఁకెఁ దధ్ధతిని నవ్యఫలంబులు భూమిపైఁ బడెన్
క్షీతిరుహసంయుతిన్ దనుజసింహు శరీరము నుగ్గునుగ్గుగాఁ
బతనముఁ గాంచెఁ దత్తనువుభారము నోర్వక భూమి బెగ్గిలెన్. 531
- చ. అనిలజవంబునం జెడిన యంబుడ మట్లు ఖరాసురాంగ మొ
య్యన హరిశక్తిఁ జెవచెడ నద్దనుజోత్తము బంధురాజీచ
య్యన నరుదెంచి నందసుతు నద్భుతశక్తి నడంగె రాముఁడున్
దనుజులఁ గొందఱుం దునిమె దర్పము పొంగఁగ గోపు లొననన్. 532
- చ. ధరణి ముహూర్తమాత్రమునఁ దాళసుపక్వఫలంబులన్ మహా
త్తరసురవైరి దేహసముదాయములన్ గడు నిండియుండె భూ
సురమును లావిధంబు గని చోద్యము నందిరి దేవవర్యులన్
గరము సుఖంబుగా మనఁగఁ గంటె మటంచుఁ దలంచి రాత్తలన్. 533
- చ. దనుజుల బాధ పోవఁగనె తద్వనభూమిఁ గనంగనౌ తృణ
మును మెసవంగ నోచె హరి భూరికృపాయుతి గోగణంబు త
ద్వనమున మున్ను దానవుని భక్ష్యముగా మృతినొందుచుండె గా
వునఁ దదుదాత్తసాధ్వసము పోవఁగ హాయిని జెందె నాత్తలన్. 534
- క. ఆ రాసభదై తేయుఁడు, ఘోరాజిన్ సానుజుఁడయి కూలిన గోపీ
సారసనేత్రలు గోపకు, లారమ్యవనంబుఁ జూచి యలరిరి మిగులన్. 535
- చ. దనుజుఁడు కాలుగేహము నితాంతజవంబునఁ జూడఁబోవ నం
దుని తనయుల్ దురాత్ముఁడుగఁ దోచెడు ధేనుకదైత్యుఁ డీల్ల నా
వనమును వీడి గోపవరివారయుతిం బ్రమదంబుఁ దెల్పు ని
స్వనములు చేయుచున్ మురళివాదన మొప్పుగఁ జేయుచున్ దమిన్. 536
- క. అరిగిరి భాండీరాఖ్యం, బరఁగు వనంబునకు వృక్షపంక్తులఁ గనుచున్
ద్వరపడి వంచుచుఁ జెండుచు, సరి బాలురఁ గూడి మిగుల సంతసమొప్పున్. 537
- సీ. ధేనువారంబులఁ ద్రిప్పచు నందందు వానివేరుల నెల్ల వరుసఁ బిల్చు
చును వానికిం గట్టననువగు పాశముల్ స్కంధభాగముల నాసక్తిమీఱఁ
దాలించి వనమాల లొలిఁ గన్పడ సువర్ణాంజనవర్ణవస్త్రాభిరాము
లగుచు మహేంద్రాయుధావళిఁ గూడిన శ్వేతకృష్ణాంబుదఖ్యాతిఁ గాంచి
తే. నట్లు మెఱయుచుఁ బ్రాకృతు లట్లు క్రీడ
లమరసల్బుచు లోకనాథాధిపులయి
ధరణిఁ దిరుగుచు మానవధర్మసంఘ
సక్తి మనుజుతఁ బూజించు సరణిఁ గనుచు. 538

- క. కులముల కనువగునటు క్రీడలఁ దేలుచు సోదరులు కడంగి వనమునకా
బలములఁ దగు వృషభంబుల, చెలువున విహరించి రాత్రిసిద్ధులతోడన్. 539
- వ. మఱియు నారామకృష్ణులు సమానవయోరూపులగు బాలకులం గూడి యాం
దోలికా క్రీడనంబుల, నియుద్ధభేదంబుల త్సేవణీయకృత్యంబులఁ బ్రస్తరప్రహార
విశేషంబుల విహరించుచుండ నాయుర్విరం బట్టుకొనం గోరి యొకమహాసు
రుండు ప్రలంబాఖ్యుండు గోపవేషతిరోహితుండై వచ్చి. 540

ప్రలంబాసురవధము. ౧౦

- ఉ. వారలయంతరంబున నవారితవిక్రమశాలిరీతి శం
కారహితాత్ముండై మనుజకాయమునకా వడిఁ జొచ్చి వారిగం
భీరతరస్వభావమును విశ్వతనుత్వము నెన్న లేక సా
ధారణు లంచు నెంచి మదిఁ దార్కొనురోషముపెంపు దాఁచుచున్. 541
- ఆ. అంతరం బెఱింగి యారామకృష్ణులఁ, జంపఁ బూనెఁ దోలుతఁ జక్రి నవల
రాము నొంపఁ దలఁచి రాక్షసుఁ డోర్పున, వారితోడఁ గ్రీడ వరుస సలిపె.
- క. హరితోడం గ్రీడించెను, హరిసోదరుతోడ సల్పె నవ్వీధిఁ గేళిక
సరిగా వా రాగోపకు, లచుదందఁగ ద్వివిధములుగ నైరి కడంకకా. 543
- సీ. ప్రక్రీడనము సల్పఁ బల్వీడిఁ బూనిరి యందు శ్రీరాముతో హరియుఁ గ్రొత్త
గోపాలకునితోడఁ గోరిక రాముండు నితరగోపాలకు లితరగోప
బాలురతోడ నాప్రక్రీడనము సల్పఁ బూని రందోడినచో నితరుని
వహియించి పరుగిడ వలయు నంచని నియమంబు చేయంబడె మాధవుండు
- తే. గెలిచె శ్రీదాము రాముండు గెలిచెఁ గ్రొత్త
గోపబాలుఁ బ్రలంబుని శ్రీపతిదగు
పక్షమెల్ల జయించెను బరులపక్ష
మెల్ల నోడెను; గెల్చిన గొల్ల లపుడు 544
- క. తా నోడించిన బాలునిఁ బూనిక వాహనముగాఁగఁ బొంగుచు నెక్కం
గా నతఁడు మోచికొని చని, యానెలవున నున్న భూరుహస్కంధమునన్. 545
- తే. ఉనిచి వచ్చుచు నుండంగ నుబ్బుచుండి
రంత శ్రీదాముఁ డావిధి హరివహించి
యట్టై భాండీరభూమిరుహంబుకొమ్మ
యందు నిడివచ్చె నాప్రబలం బాహ్వయుండు. 546
- క. బలరాము నెత్తికొని యి,మ్ములఁ బాతెను జంద్రయుక్తముగ నొప్పుమహా
జలదంబుభాతిఁ బొల్పెను, బలువిడి దానవుండు పర్వపాఱంగ నంతకా. 547
- తే. రాహిణేయుని భార మోర్వంగరాని
యట్టు లయ్యెను దాన నహంకరించి

తనదుదేహంబుఁ బెంచె నాదనుజుఁ డప్పు
డంబుదాళి ప్రావృట్కాలమందుఁ జోలె.

548

సీ. *దగ్ధశైలోపమతనుని స్రద్ధామలంబాభరణాధ్యుని హారిముకుట
భాసురమస్తకుఁ బాదతలన్యాసచలితభూచక్ర విఫులభయంక
రాకారు శకటతుల్యాక్షుని దానపు సంకర్షణుఁడు గని సత్వరముగఁ
దను మోచికొని పోవుటనుగూర్చి యనుజాన కిట్లుతెల్పెను గృష్ణ కృష్ణ యిదిగో

తే. పర్వతోదగ్రమూర్తియై పరఁగు నితఁడు
నన్నుఁ గొనిపోవుచున్నవాఁ డెన్న గోప
తనువు ధరియించి మాయఁ బూనిన దురాత్ము
నితని నే నేమిచేయుదు నిపుడె చెప్పుము.

549

క. త్వరపడి ననుఁ గొనిపోయెడు, మురదానవహరణ వీనిఁ బోకార్చు తెఱం
గరయుమ యన స్థితయుక్తా, ధరుఁడయి బలభద్రుశక్తిఁ దా నెఱుఁగుటచేన్.

చ. అలరుచుఁ బల్కె నేల యిటు లార్య మనుష్యతఁ దాల్పె దీవు ను
జ్వలభవదీయతేజమును వాసవుఁడైన నెదుర్కొనంగ ని
మ్ముల సహింప శక్తుఁడె ప్రభూతరహస్యవిదుండ వీవు నీ
వలసినయట్లు చేయఁదగు వాఁడవు లోకవిభూ! మహాప్రభూ!

551

క. స్మరియింపు కారణంబును, బరమేశా! కారణములు పరఁగెను నీనుం
డి రహిణి జగమెల్లను సాగరమయముగ నుండ నీ వఖండస్ఫూర్తిన్.

552

క. వీరితీనుంటివో మది, నారయుమా నేను నీవు నఖలంబునకుం
గారణ మగుదుము తలఁపఁగఁ, జేరునె భేదంబు మనకు ఊతి నొకపనికై.

553

క. ఇరువురము తనువు లొప్పఁగ, ధరియించితి మివ్వభమున దైవవిధ్యముగాఁ
బరమేశ్వర! లోకగణేశేశ్వర యాత్మఁదలంచి వీనిఁ జంపుము దుష్టున్.

554

క. మనుజుత నిట్టులె తాలించి, నిను నమ్మిన వారికెల్ల నియతహితంబున్
గనఁ జేయుమనుచు హెచ్చరికనుగూర్పఁగఁ గృష్ణహితముగడు వరమనుచున్.

చ. మనమున నెంచి సుస్థితము మానక మోమున నర్తనంబు స
ల్ప నెఱి నొనర్పఁగాఁ దగిన పద్ధతి యోజనచేసి యాప్రలం,
బుని మది వీడనొందునటు భూరిబలంబున నొక్కె నంత నా
దనుజుని భూరిమస్తకము దారుణముప్తిహతుల్ కడుంగడున్.

556

క. వడిబడఁగఁ జేసి నొంచెను, గడుఁగోపము వీతిహాత్రుకై వడి నటఁ గ
న్నడుచుండ రక్తనేత్రము, లుడుగకి మిఁగురులఁ గురియుచుండఁగ నంతన్.

మ. బలరాముం డిటు ముష్టిఘాతముల నప్పాపాత్తుశీర్షంబు ని
మ్ముల నొప్పింపఁగ నేత్రముల్ వెలికి రా మూర్ధంబు మస్తకమున్

- వెలికిం ద్రోయఁగ మోము శోణిత మొగిన్ భీమంబుగాఁ గ్రక్క భూ
స్థలి నద్దానవుఁ డొక్కటం బడి యమస్థానీయముం జేరెఁ దాన్. 558
- చ. దనుజుఁడు ప్రేతనాథుపురిదాపున నిల్వఁగఁ బోవ నద్భుతం
బనఁదగు నిట్టికార్యముమహాత్తరశక్తి నొసర్చినట్టి రా
ముని నుతియించి రెల్లరు ప్రభూతముదంబున మేలు మేలటం
చును; బలభద్రుఁ డత్తఱిని శుంభదభంగుర పౌరుషంబునన్. 559
- క. కూరుఁ బ్రలంబాసురునిన్, ఘోరాజిం దున్ని కృష్ణుఁగూడి వ్రజంబుం
జేరెను గోకుల మెల్లను, భూరిప్రమదంబు గాంచి పొగుచు నుండెన్. 560

దెబ్బదితోమ్మిదవయధ్యాయము.

॥ ఇంద్రయాగమున జేయఁబూన శ్రీకృష్ణుఁడు నివారించుట. ॥

- క. బలరామకేశవులు దోర్బల మలరన్ వేడ్క సల్పఁ బ్రవృట్కాలం
చెలమి విడి యెటకొ పోయెను, లలిఁ జేరె శరత్తు భూస్థలంబున నెలమిన్ 561
- చ. సరసిజముల్ వికాసమున సంతసముం దెలిపెన్ లసత్తను
స్ఫురణముమీఱఁ దారకలు శోభిలుచుండఁ బ్రమోదయుక్తి నం
బరము శరత్సమాగమము భవ్యగతిం గొనియాడుచుండె ని
క్కరణి శరత్తు రా వ్రజ మఖండవిలాసము మీఱ శోభిలెన్. 562
- చ. శతమఖుఁ గొల్వ నుత్సవము సల్పఁగ గోకులవాసు లెల్ల ను
న్నతమగుపూన్కి నుండిరి గనంగన యత్నములెల్లఁ బెల్లుగన్
వితతపదార్థసంగ్రహణ విస్తృతపద్ధతి సాగుచుండె న
చ్యుతుఁ డది గాంచి గోకుల యుత్సవవైఖరి లోఁ దలంచుచున్. 563
- క. కొత్తూహలమున వృద్ధ, వ్రాతంబుం జూచి పల్కె వరమతినిభవ
స్థీతుండై శక్రమహాఖ్యాతంబగు దీనిఁ జేయు నవసర మేమో. 564
- ఉ. ఎవ్వనినుండి మీరు ముద మివ్విధిఁ గంటిరి? దీనిఁజేయఁగా
నెవ్వఁడు ప్రీతుఁడౌ విధి యదెట్టిది? నాకెఱిగింపుఁ డన్న నా
పువ్విలుకానితండ్రి గని పొచ్చె మొకింతయులేక యాదృతిన్
నవ్వుచుఁ బ్రశ్న చే యుతననందనునిం గని నందుఁ డిట్లనున్. 565
- క. మేఘములకు నుదకములకు, దా ఘనుఁడౌ దేవరాజు తనయ! యతఁడె స
ర్వాఘములఁ జెండు నతనియ, మోఘాజ్ఞను మేఘబృందములు వృష్టి నిడున్. 566
- క. వినవయ్య యంబుమయవృ, ప్తిని గురియు ఘనంబు లదియె చెలఁగు రసమునాఁ
గను దానినుండి సస్యము, జనియించును దానిఁ దినియె జంతువు లెల్లన్. 567
- తే. బ్రదుకుచుండును మన కెల్ల బ్రదుకు వృష్టి
ఘూలమునఁ గాదె ధానిచే నోలి దివిజు

లను విధిం దృష్టిచేయనాఁ దనయ! వృష్టి
చేతఁగద గోవు లివి యెల్లఁ జెలఁగుచుండు.

568

క. క్షీరము లొసఁగుచు దూడలతో రంజలుచుండు సుఖము తోఁచుట వృష్టి
ధారణి రంజిలఁగాదె కు,మారా! సస్యములు సర్వమనుజార్థితముల్.. 569

క. వానిన తుష్టియుఁ బుష్టియుఁ, గానంబడు సస్యవృద్ధికితము తృణసం
తానయుతమునా త్కాస్థల; మే నరులకు సుఖద మగుచు నెసఁగుం గాదే 570

క ఖునములు నభ్రతలంబునఁ, గనుపట్టినయంత తుత్తు కాఱియపెట్టం
గను జాలకుండు వృష్టిం, గని నంతనె పొగడుచుండు ఖునములఁ గృషికుల్.

ఉ వారిద మబ్జఖాంధపు ప్రభానిచయంబుల భూజలంబుల
ధారణ మొప్పుజేయు బహుధా పరికించి జగంబు మేలుకై
కోరిక నింద్రుడే కురియుఁ గుంభిని వర్షము కాననే మహా
సారుని దేవతాపతిని త్కాపతు లెల్లరు భక్తిమీఱఁగక. 572

క. ప్రావృట్కాలంబున ముద, మావహిలం బూజచేయ నారంభంబుం
గావింతురు మనమును నటు, గావింపఁగ వలయు మేలు గనినందులకై. 573

చ అని తనతండ్రి పల్క విని యయ్యచురేశునిపూజ నాపి యా
తనికి మహాగ్రహం బడరఁ దా నొనరింపఁగఁ బూని కృష్ణుఁ డి
ట్లనియెను; గర్వ కావళులయందును జేర్పఁగరాదు యాదవా
భిని యదువంశసంభవులు లీలగ గోవుల మేపుచుకా వనికా. 574

క. తిరుగుచు నుండురు వైశ్యుల, యురుధర్తంబుగను క్షీతిని నొప్పుచు విత్తో
త్కరమును గూర్పఁగఁ జాలిన, వరవాణిజ్యంబు మనకు వలనుపడదుసూ 575

తే. మనకు గోవులు పరమవృత్తి నియత మిది
వనచరుభిమాట శాస్త్రోక్త మనఁగ వలయు
వరుస నాన్వీక్షికియుఁ ద్రయీవార్త లవల
దండనీతియు నివియె విద్యలగు నాల్గు. 576

శీ. ఇందు వార్తనుగూర్చి యేను శెప్పెదదాని వినఁదగు నాయనా యనఘ కృషియు
వాణిజ్యమును బశుపాలనమ్మును నాఁగ వార్త వృత్తిత్రయభాసురాశ్ర
య యగు; మహాభాగ! యందుఁ గర్వకులకు వృత్తియాఁ గృషి యను విద్యపణ్య
జీవులకుం బణ్యమే విద్యయగు మన కనఁగ గోవులు శ్రేష్ఠమైన వృత్తి

తే వార్తయందలి మూఁ డగుపక్షములను
దెలియుఁ జెప్పితి నెవ్వఁ డేతీరునఁ దన
బ్రదుకుఁ జూచుకొనం బూనువాఁడు దాని
నాశ్రయింపఁగఁ దగు మాన నయితిగాదు. 577

క. ఏవిద్యచేత నెవ్వఁడు, జీవింఁగఁ గోరుచుండు సిద్ధ మదియెయకా
దైవత మతనికిఁ దండ్రి! యావిద్యయె పూజ్య యగును హర్షము నొసఁగుకా.

తే. అతని కుపకారిక యనంగ నదియె సుమ్మ
మనుజుఁ డెవ్వఁ డేవిద్యచేఁ గనుచు ఫలము
మఱొకవిద్యను బూజించు మానసమున
నిహపరములందు శుభ మొందఁ డెన్న నతఁడు.

579

— నందాదులుగోవర్ధనమును బూజించుట. —

చ. కనుకనె మీరలుక బ్రథిత కాననపంక్తిని సీమలక దదం
తనిచయముక వనాతముల థాత్రిధరంబుల భక్తి మీఱఁగా
ననుదిన మర్చలం దనుపుఁ డయ్యవియే వరవృత్తి గాన నిం
ద్రునిః బరితృప్తుఁ జేయుటకు మూలొన కిత్తటి భూధ్రయజ్ఞముక. 580

ఉ. అవ్వల గోమహాధ్వరము నర్హవిధిక జరపంగఁ బూనుఁ డీ
యివ్వసుధక శుభంబు గనుఁడి యచురేంద్రుని గొల్చు పేలః యీ
మవ్వపుగోధనంబు గిరిమండలముల్ దలపోయ దేవతల్
పువ్విలుకానితండ్రిగను బుద్ధిఁ దలంచుచుఁ బూజచేయుఁడి. 581

సీ. *మంత్రయజ్ఞపరులు ట్లాదేవతలు సీరమఖిపరుల్ కర్షకుల్ ట్లాధవేంద్ర!
గోయజ్ఞనిరతులు గోపాలకులు మనమెల్ల గోపకులుగ నుల్లసిల్లు
వారముకద ధేను పర్వతాశ్రయులమై వర్తిల్లఁగాఁ దగువార మాట
గోవర్ధనాద్రిని బావనవస్తువుల్ గొని పూజచేయుట వినుతినేయు

తే. టయు మహార్హము మీరెల్ల నయముమీఱ
మేధ్యపశువుల వధియించి మేదిసీధ్ర
యజ్ఞమును జేయుఁడి సంశయంబు మాని
గోవ్రజంబుల నొకవోటఁ గూర్చుఁ డింక. 582

క. సమయము వృథచేయక సర్వము సిద్ధ మటంచు నన్ని పర్వతయజ్ఞం
బమలవిధిం జేసి ద్విజో, త్తములం బూజించి భక్ష్యతతులం దృప్తిన్. 583

ఆ. తినుఁడు యాచకులకుఁ దృప్తి నేయుఁడు, హోమ, కృత్య మెల్లఁ దీర్చు డిద్ధభూమి
సురుల భుక్తిఁ దన్నుఁ డురుశరత్పుష్పాఘ, భూషితముల ధేను పూగములను.

క. అలరింపుఁడు పూజనముల, వెలయింపుఁడు, భక్తి నెంతో విపులంబుగ నీ
పలుకుల నన్ని చరించినఁ, గలుగును గిరిమైత్రి ధేనుకాండప్రియమున్. 585

క. నే నొనరించెడు మేలును, గానంబడు నవల ననుచుఁ గమలాక్షుఁడు పెం
పూనినగతిఁ బల్కిన విని, యా నందాదులు నితాంత హర్షాత్తుకులై. 586

తే. మేలుమేలని వినుతించి రోలిఁ గృష్ణు
వచనముల నెల్ల; సంతటఁ బలికి రిట్లు

* అర్చితాం పూజితాం మేధ్యం పశుం హత్వా విధానతః అనియూలము.

వత్స! నీవాక్యముల మేలు వఱులు నిజము

భవవసుమతి నొనర్పంగ వలయు ననుచు.

587

క. మనముల నెంచితి ముట్టే, కొనసాగు గిరింద్రమఖము గోపూజనమున్
దనమా! యని నల్కెను; నంత నతఁడు గోపకుల కెల్లఁ దద్విషయంబున్.

క. వినిపించె నంత గోపకు, లనూన భక్తికొ గిరింద్రు నంతికమును జే

రి నిలిచి దధిపాయనసా, వనమూసంబులకు బలిని వహనగ నిడుచున్.

589

క. ఊతిసుకవద్యుల భక్తిని, శతముల వేలను సుభుక్తి స్వాంతము లలరక

హితవిధి: జేసిరి ధేను, ప్రతమలఁ గైచేసి రెంతో ప్రమదము తనరన్.

590

క. అంతఁ బ్రదక్షిణముల గిరి, కాంతుని నలరించి పృషభగణముల భూషా

క్రాంతశరీరములుగా, వింతగ నొనరించి రవియు వేడుక నార్చెన్.

591

తే. వానిజంకెలు సజలమకా వారిదంపు

గర్జనముఁ బోలియుండె; నక్కాలమందుఁ

బర్హితము మూర్ఛమునఁ జేరి పద్మనాభుఁ

డేనె భూధర మని పల్కె నెంతోవేడ్క.

592

చ. తనువు ధరించి మీ రిడునితాంతమనోహరషడ్రసాన్వితం

బును దమి భక్తియుక వెలయఁ బొల్పెడుదాని భుజించినాడ నె

మ్మనమునఁ దృప్తిఁ గాంచితిని మంచిఫలంబులు మీకుఁ గల్గు నా

విని రలగోపకోత్తములు వింతగఁ జూచిరి తన్నహాకృతిన్.

593

క. పరమేశుఁడు తద్ధూర్ణ స్ఫురణంబున గోపబాల పూగముతోడక

గిరికిభరంబున నిల్చియె, ధరవద్యము రెండవతన తనువుం బ్రీతిన్.

594

క. అలరుచుఁ బూజించెను ని, మ్ముల పంత్యూన వెయిందె భూధరపతిచే

లలితవరంబులఁ గొని గో, పులు యజ్ఞముఁ బూర్తిచేసి పురిఁ జేరి రొగిన్.

595

ఎనుబదియవయధ్యాయము.

— ఇంద్రుఁ డాగ్రహించిగోపకులపై పర్వము గురిపించుట. —

చ. తనసుఖ మిట్లు కృష్ణనిహతంబు రూపఱ నాగ్రహించి దే

వనికరసంయుతుం డగుచు వానవుఁ డేనిచేయ గోకులం

బున నివసించు వారు భయముం గనువారొ యటంచు నెంచి మే

ఘనిదయ మంత కాఁ బనిచి గాధరవం బలకార నిట్లనున్.

596

క. ఘనతతి సంపర్తక మే, పున విస్తృతకీర్తిఁ గాంచుఁ బో మీ రిపు డే

పనిచేయ నాజ్ఞ నిర్దుశా, పని భారం బనక చేయ వలయుం జుండీ.

597

క. నాయావతి విన్నంతనె, యేమనువుననైనఁ జేయుఁడిక దాని మహా

మాయాబల మొప్పుగదా, చేయందగు దానిమీరు చేకొని కడఁకన్.

598

- క. ఇది చేయఁదగునె యనుచు, నృ దగం జేయంగరాదు సరగున మీరి
యదనున గోకులమును నూ, ల్పఁదగుక నందుండు గోప బాలకయుతుండై.
- క. మతిదౌష్ట్యంబునఁ బొల్పుచు, సుతుండౌ కృష్ణుని మనంబు పొవ్వన నన్నుం
గ్రతుభంగవ్యాజంబున, సతదుఃఖతుఁ జేసె హేతు వారసి చూడన్. 600
- క. తనయార్జవమున గోవులు, ధనమౌటం దానఁ బెద్దదాత యనెడు
ర్తిని గాంచె గావునక గో, ధనమును బోకార్పవలయుఁ దగుయత్నమునక.
- క. ఘనవృష్టిపాతమున ధేనునికరముక నొంపవలయు మాత్స్యోత్సాహం
బున నేను వారణోత్తమ, మునువిస్తృతి భూధ్రశృంగమునకు సదృశమై. 602
- క. తనతనువు గ్రాల నొప్పెడు, ఘనదంతావళము నెక్కి కడుసాయము మీ
కొనరింతు వాయుసంగమ, మున ననుచుం బల్కు దేవముఖ్యులనుపునక. 603
- ఆ. ఆబలాహకంబు లనిలుసాముంబున, భయదవృష్టి ధేనుపటలి ముంస
నొక్కక్షణమునందె యుద్వీయు దిక్కులు, నభ్ర మేకధార ననునట్లు. 604
- క. పెనుగర్జ లమరఁ జేసెను; వనటం గుందుచును ధేనువారము కంపిం
చెను గొన్ని యందుఁ జచ్చెను, మనముల దిగులొందికొన్ని మ్రాన్పడియుండెక.
- తే. మోము లడ్డముగాఁ ద్రిప్పి మోప మెడలి
వాన దాడికి నోరృక వత్సగణముఁ
గ్రోడభాగమునక నిల్చుకొనుచుఁ గొన్ని
నిలిచియుండెను బ్రళయంబు గలిగె ననుచు. 606
- సీ. ధేనువు లొకకొన్ని తీవ్రవాహినుల వివత్సలుగాఁ జేయఁ బడియె నొకట
వత్సంబులును దీనవదనంబులై పవనాకంపితగళము లగుచుఁ గృష్ణ !
మమ్ముఁ గాపాడుచూ మానక యంచుచువడువున నార్తనివ్వవము లొప్పు
నిలుచుండె; నంత గోకులమెల్ల గోపికాగోపసంకులమయి గోడుగోడు
- తే. మనెడు నార్తరవంబుల నపుడు నిండి, వెక్కసంబుగఁ దోచె నావేశఁ గృష్ణఁ
దార్తి వాపంగ నెంచె నీయార్తిశతము, ఖిక్వత మధ్వరవిఘ్నంబె కారణ మగు.
- ఉ. గోకుల మెల్ల నీయెదన కూలెడురీతిగఁ దోచుచున్న దీ
యాకులపాటు దీర్ప నగు నందఱు గాచుట నాదుకృత్య మీ
పాకవిరోధిపాచుషము భంగ మొనర్చును భూధరోత్తమం
బీకడఁ దోచెడుక విపులశృంగశతంబులతోడ నెంతయుక 608
- చ. ధరణిధరంబు ప్రస్తరవితానములం దగియున్న దౌట నా
కరముల నెత్తి ఛత్ర మనఁగాఁ దగియుండ ధరించువాడ ని
త్తరుణమునందు గోవ్రజము దానిని బైఁగని క్రింద నిల్చి దు
స్తరమగు నాపదం గడచి శర్మము గాంచు నటంచు నెంచుచుక. 609

—ॐ గోపకనోద్ధరణము. ॐ—

- క. భూరితర భూధరమ్ము ము, రారియు నవలీల మాను లౌరా! యన గం
భీరధ్వను లొప్పుగఁ గర, సారసమున లాగి ఘాస సదృశముగాఁగఁ. 610
- చ కరమున నిల్పె; నంతట నఖండతరా ర్థిని దీనులైన భీ
తిరతుల గోపసత్తముల దిక్కుకయింతయులేని బాలురం
దరుణుల నెల్లఁ బిల్చి గురుధాత్రిధరంబును జూపి మీరు ని
ర్భరగురుతాపముల్ చనఁగ వర్షముపోయినదాఁక నిల్వఁడి. 611
- ఉ. అందఱుగూడి వృష్టిభయ మాత్మల వీడి వివాతదేశమం
దిందు యథార్హారీతి వసియింపుఁడు పర్వత మిద్ది గొప్పదా
నిందజ మిందు నిల్ప నెపు డేభయ మబ్బునో వీఁడు బాలుఁ డ
త్రిం దగ నిల్పగాఁ గలఁడె క్రిందిజనుల్ భయ మందకుండఁగఁ. 612
- చ. అనితలపోయ కుండఁదగు నద్రి యిదెంతయు సారహీనమై
కనఁబడు నాకు నిర్భయముగా వసియింపుఁడు దీనిక్రింద నీ
యనిమిషులైన విఃష్ణుఁ గన నర్హులు గారు చుఁడి యటన్న కృ
ష్ణుని వచనంబులకా వినుచుఁ జొచ్చిరి గోవులతోడ నెల్లరుకా. 613
- తే. ప్రీతివిస్తారితాక్షులై పృథులవృష్టి
బాధ యిసుమంతయును లేక బండ్ల నిండ
భాండములఁ గొంచుఁ జొచ్చి రాపర్వతోత్త
మంబు క్రిందను శ్రీహరిమాట నమ్మి. 614
- క. ఆసారవీడితలునై, వేసరి దిక్కేసి యనుచు విహ్వలమతులౌ
నాసరసిజాక్షు లట వి, శ్వాసము హరియందుఁ గల్లు వారలు గనుకకా. 615
- క. హరికరమున నొప్పెడు భూ,ధరమను ఛత్రంబుక్రిందఁ దమతనయులతో
స్థిరమతులకా వసియించిరి, పరమేశ్వరుకరుణ కెన్నఁ బారము కలదే. 616
- ఉ. అచ్చెరువంది కృష్ణకరమందుఁ జెలంగెడుభూధరంబుఁ బె
హెచ్చరికల్ దగం గనుచు, నియ్యది ఛత్రముపోల్కి నొప్పెఁ జం
చచ్చటల ప్రతాపమునఁ జంపఁగఁ బూనినయింద్రు వాంఛ యి
ట్టిచ్చట వ్యర్థమయ్యెనని యేఁడైఱఁ బల్కుచు నుండి రందఱుకా. 617
- చ. మనములు హాయినిొందఁ దమమానిను లందఱు తృప్తిఁబొందగో
ధనము మహార్థిఁ బాసి తమదాపున నిల్చి ముదంబు నొంద శ్రీ
శునికరుణావిచేష్టితము చోద్యముగా యని గోపకుల్ తమం
తన నుతియించి రాహరిని దక్షిణగిఁ గాచిన దైవ మం చొగికా. 618
- క. గోపకజనపరినుతుఁడై, యాపర్వతవరము లీల హస్తతలమునం
జూపట్టనిశ్చలాకృతి, నాపట్టుననుండె దివిజు లచ్చెరువడఁగకా. 619

చ. హరి యిటులుండ మేఘగణ మత్తటి సప్తదినంబు లెంతో భీ
కరగతి నార్చుచున్ బవినికాయము లెల్లెడఁ బర్వజేయుచున్
గురిసెను వృష్టి నొక్కగతిఁ గుంభినిపైఁ ద్రిదశేశు నానతిన్
శిరమునఁ దాల్చి యిండుకయుఁ జేడ్పడ కెల్లెడ నావరించుచున్. 620

తే. వ్రజము నశియింపఁగా జేయు వాంఛఁ బూను
వృష్టిబాధ యిండుకయును గృష్ణుఁ డద్రిఁ
గరమునం దాల్చియుండంగఁ గలుగ దయ్యె
గోకులం బెల్ల సుఖవృద్ధిఁ గూడియుండె. 621

క. హరి కరమునఁ బర్వతమును, ధరియించుట గోకులము యథాసుఖవృద్ధిం
బరఁగుట గని శపథమ్మును, విరహితఫలమాట నెఱిగి విబుధేంద్రుండున్. 622

క. ఘనముల వారించెను; నిం, ద్రునిశపథము చెడుట మబ్బుతోఁపమి నభమున్
గనుఁగొన విమలతరంబై, తనరుట గోకులము తొలివిధంబున వెలసెన్. 623

క. మరలి గృహంబుల గోపకు, లురుముదమునఁ జేరి; రంత నుర్విధర మా
మురహరుఁడు తొంటిచోటను, స్థిరముగ నుండంగఁ జేసి చింతలఁ బాపెన్.

ఆ. వ్రజనివాసులెల్ల స్వాంతంబులందు న
చ్చైరువుపడఁగఁ గృష్ణుఁ డురుముదమున,
నలరుచుండె; యత్నములు స్వీయములు చెడ
హరిని గాన వచ్చె హరిహయుండు. 625

క. వారణవర్యం బగునా, యైరావతగజము నెక్కి యాహరిఁ గాంచెన్
గోరిక గోవర్ధనగిరి, చేరువఁ దనకోర్కులెల్ల సిద్ధిం బొందన్. 626

సీ. అతులవీర్యమున గోప్రతతుల మేపుచు గోపవేషముఁ దాల్చి గోకులమునఁ
దిరుగుచు విశ్వంబు దివ్యమాయాశక్తిఁ గప్పి గోకులబాలకలితుఁ డగుచు
నలరు కృష్ణునిఁ గాంచె నాతనిచెంగటఁ గనఁబడనట్టి యాకార మూని
యున్నట్టి గరుడుని నొగిఁ బక్షములరెంటు హరిమూర్ధమునను సూర్యాతపంబు

తే. పడకయుండఁగఁ జేసెడు పరమభక్తుఁ
గాంచె; నంతట నేకాంత మెంచి చూచు
నంతలో నొక్కడే యుండె హరి మహేంద్రుఁ
డవతరించి వహిస్థలి కధికభక్తి. 627

క. స్థితపూర్వభాషణంబుల, నతిశయమోదప్రభుల్ల హరి నయన సం
తతి యొప్పు నిట్లు పల్కెను, హతదానవ కృష్ణ కృష్ణ యాదృతి వినుమా. 628

క. నేనేటికి వచ్చితిను, యీనెలవున నన్నుఁజూడ నిది వేటుగ నీ
మానసమునఁ జింతింపకు, మోసీరజనేత్ర నీదు నుద్యమ మెల్లన్. 629

- క. అరసితి భూభారంబును, హరియింపంగ నఖిలమునకు నాధారుడవై
పరమేశ్వరుఁ డన నొప్పెడు, హరి వీవే పుట్టి తిట్లు హరితనువునన్. 630
- తే. ఉత్సవంబును మానుట కొచ్చ కేను, జలదములఁ బంప నవ్వి గోసమతి పొడవ
డంగఁ జేయంగ వర్షించె సంగరంబు, దానఁ గల్గెను; వ్రజము నుద్దామశక్తి.
- ఉ. త్రాసము నొందకుండఁ గృపఁ దద్దయుఁ గాచితి నంతెకాక న
ద్భాసురతేజ మొప్ప గిరివర్చము కేల ధరించి గోవ్రజం
బేసరణి దొలంగకయె యిందు వసింగఁగఁజేసి తార! నే
నీసముదగ్రశక్తిని నెంతయు మెచ్చితిఁ జూడ వచ్చితిన్. 632
- క. నీయాయద్భుతకృత్యం, జేయెడలం గానఁబడ దహీనగుణాధ్యా!
మాయాకల్పితరూపా, యోయాదవవీర దేవతోద్యమ మెల్లన్. 633
- తే. ఇంక సాధింపఁబడు నంచు నేడలంతు, నొక్కరమున నీభూధరోత్తమంబు
నుద్భృతం బయ్యె గోతతి యొక్కరితిఁ, చిల్వఁబడి నీదుప్రాప్తన నిల్వ నయ్యె 634
- క. కారణకారణుడవు నీ, కారణమున గోవు లెల్లఁ గనిరి సుఖంబున్
శ్రీరమణ! గోతతుల్ ననుఁ, బ్రేరేపించుటను నిన్నుఁ బ్రీతి దలిర్పన్. 635
- తే. ఇప్పు డభీక్షింతు జేసెద నింకమీఁద, నీ వుపేంద్రత్వ మొందితి వీమహాభి
షేకమున గోతతీంద్రతఁ జెందవయ్య, పేరు గోవిందుడని నీకు వెలయు నింక.
- చ. అని వచించి వాహనమునం దలరారెడు స్వఃపురీలన
ద్భుతతర నిన్ను గా నలిలకాండఘటంబును దెచ్చి శ్రీహరిన్
దన యనుజన్తు దేవవతి తత్పరుడై యభీక్షింతు జేసెఁ ద
ద్వినముల నామహంబు గుణవంతముగాఁ దనరారె నెంతయున్. 637
- క. ఈవిధి మహంబు సాగఁగ, గోవులు ప్రస్తవనముల్ గుణయుక్తవయః
పావననదులం దడి వెను, గోవిందునియెదుటఁ బ్రీతి గోత్రం జలఁగుచున్. 638
- నీ. అభిషేక మొనరించి యనురేశ్వరుడను ధేనువాక్య చోదితుడయి వాసుదేవుఁ
గనుఁగొని ప్రశ్రయంబున నిట్లు బలికె; నోశ్రీకృష్ణ! గోవులు చెప్పుకొనెడు
వచనాని దీనిని పఠన నాలింపుమా గోవిందుఁ డనుపేర నీవు పిల్వఁ
బడుచు మమ్మేలునూ పరమేశ్వరా యని ప్రార్థించె నిదె ధేనుభావ; మింక
- తే. నాదువిన్నపమాలింపు మేదిగోవయి
నవతరించితి వీవు భారాణసోద
నార్థ మోదేవ నాయంశ మాత్మ గాఁగఁ
బుట్టినాఁ డొకపురుషుండు పూజ్యమతిని. 639
- క. తనుకాంతి నక్షునుం డని, జనులెల్లరు పిల్లు రతనిఁ జక్రధరా! నా
తనయుని రక్షింపుము నీ, ననువునఁ జరియించువాడు బాహుబలమునన్. 640

- క. భారావతరణకృత్యము, నేరుచునన్ నీవుచేయ నెచ్చెలియై నీ
కారంభమునుండి మహావీరుడు గనుకన్ సమస్తవిధులం దోడె. 641
- క. నీయాత్మవోలె నాసుతుఁ, డాయుష్టునుఁ దెన్న నర్హుఁ డన విని మథుడై
తేయారి యిట్టు పల్కెను, నోయనురాధీశ! నీమ నూహ లెటుఁగుదున్. 642
- ఉ. భారతవంశమందు గుణసాహనుడై భవదంశసంభవుం
డై రహిమించు నర్జునుని నాత్మ నెటుఁగుదుఁ బార్థ నాతనిన్
గౌరవ మొప్పు నీధరణిఁ గాయ మిదం దెడుదాఁకఁ గాతు నే
వీరుఁడుగాని నాతనిని విక్రమసంపద మీఱలేడు సూ. 643
- తే. ఈశరీరంబు మేదిని నెనుఁగుచుక, నర్జునుని యుద్ధరంగంబునందు నోర్వఁ
జాలఁ దెవ్వఁడు కంసరాక్షసుఁ డరిష్టుఁ, డట్లై కేశియు ననువీర లవనిఁ గలరు
- తే. కువలయాపీడనామకకుంజరంబు, నరకమంఖులు భూస్థుల నై జశక్తి
మెఱయుచున్నార నీరల మించు వేడ్క, సంహరించెద నామీఁద త్కౌతలమున.
- క. పెనుసంగరంబు కాఁగల, దనఘా! దివిజేంద్ర! యమహాహవమున మే
దినిభార మెల్లఁ బోవం, గను జేసెదఁ బుష్టుగుఱిచి కలఁతఁ గనకుమా. 646
- క. నీతనయు నొంచుశత్రువు, భూతలమున నుండఁబోఁడు పొమ్మిక దివికిన్
నీతనయుఁకొఱకుఁ గుంతి, శత్రుల ధర్మాత్తజశ్వసనభవముఖులన్. 647
- క. కలహంబున విక్షతదే, హులనుగఁ గుంతికి నొసంగ నూహించితి నాఁ
జెలఁగుచు నాలింగనముఖ, ములఁ గృష్ణుని బ్రీతుఁజేసి మురహరుఁ డనువన్. 648
- క. ఐరావత నాగేంద్రున, మారూఢుం డగుచు నేగె నాత్మపురికి; శ్రీ
దారుఁడు గోగోపాన్వితుఁ, డై రయమున వ్రజముఁజేర నరిగెం బ్రీతిన్. 649
- క. గోకులమున గోపకుమారీ, మ్రాక్షిప్రభాతరితి నలచుచున్
బ్రాకటమైతగు వీధిని, శ్రీకృష్ణుఁడు నడిచె గంధసింధురగలిచేన్. 650

ఎనుబదియొకఁడవయధ్యాయము.

— శరదేయుగానవర్ణనము —

- చ. సురపతి స్వర్గపత్తనము చొచ్చినయంత సుఖంబుఁగూర్చు శ్రీ
హరిఁ గని భూధరోత్తమము హస్తతలంబున నిల్పె నన్న ని
ర్భరతరవిక్రమంబునకు రంజిలుచుండెడు వారలౌట నా
దరమున గోపకోత్తములు తధ్యవచస్సులఁ బల్కి రిగలిన్. 651
- చ. కరుణ మెయిన్ మహాభయము గ్రమ్మిరమమ్ము మహామహిధరో
ద్ధరణమునన్ మహిన్ నిలువ భద్రులఁగా నొసరించినాడ వా
తురమునఁ బాటు గోసమితిఁ దోరపువేడుక నిర్భయస్థితిన్
బరమకృపన్ మనంగ సదుపాయము పన్నితి వోమహాప్రభూ. 656

- క. అనుపమ బాలక్రీడయె, యనఁదగు గోపాలత యన నర్హం బెటులౌ
జనవినుత దివ్యకర్తం, బును జేసెడు నీకు నిదొక భూరితరంబే. 657
- చ. జలముల నున్న కాళియుని సత్త్వము దూలఁగఁజేసినాఁడ పు
జ్జ్వలపుభుతేజుఁడై దనుజసత్త్వముఁడైన ప్రలంబుఁ ద్రుంచి తి
మ్ముల ఊతిభృద్వతంసమును బోల ధరించితి వొక్కకేల నో
జలరుహనేత్ర నీపనులు శంకను గల్గఁగఁజేయు నట్టివౌ. 654
- క. ఋతమె వచింతుము నీయ, ద్భృతకృత్యములం దలంపఁ దోచు నరుఁడవే
ఊతిఁబుట్టిన హరివని య, చ్యుతుపాదము లాన పల్కనోపుదు మిట్టుల్. 655
- నీ. దేవతవో లేక దితిజుఁడవో యక్షగంధర్వలందు నొక్కఁడవో యీవి
చారమేటికి? మాకుఁ జక్కనిబంధువ విదె నమస్కారమ్ము లిద్దఱరిత
సస్త్రీకుమారమై చాల దీనంబగు వ్రజమువైఁ గృప నీకు వఱలుఁజొమ్ము
నీవానర్చినకృతి దేవతలందఱు గూడివచ్చినఁ జేయఁగూడునె? మఱి
- తే. బాలుఁడవు వీర్యశాలి వీపట్టణమునఁ, బుట్టుటయె నీచు మనఁదగు బుద్ధి నెన్న
శంక యొప్పుకమాన దోజలజనేత్ర, యనఁగ విని ఊణ మేమియు ననకయుండి.
- క. కని ప్రణయకోపమును గ, న్నొనలం బ్రియ ముప్పతిల్ల గోపకులం గ
న్గొని మత్సంబంధమ్మున, మనమున లజ్జింపరేని మాకు యశంబే. 657
- ఆ. పొగడఁ దగుదు నేను బొం డీవిచారంబు,
వలన నేమిఫలము గలుగు మీకు
నాపయిం ప్రమోద మేపారునేని నే
ధన్యుఁడను దలంప ధాత్రియందు. 658
- క. ప్రియబంధువుపై నునిచెడు, ప్రియమును నాపైన నునుప వేడుకపడుదుకా
బ్రియులార! దేవుఁడను గా, ను యక్షుఁడనుగాను దితితనుజుఁడ నగుదునే.
- క. నే మీకు బాంధవుండను, నామీఁదకా వేటుగా మనంబున నూహల్
ప్రేమమునఁ జేయకుండుండు, నా మాధవుమాటలను వినంగ నె గోపుల్. 660
- తే. ప్రణయకోపంబుననె యిట్లు పల్కె ననుచుఁ
దలఁచుచుం బోయి రిండ్లకు జలజనయనుఁ
డాదరమున శరత్కాల మమల మగుచుఁ
గానఁబడు లెంచి నిర్మలమకా నభంబు 661
- క. శరదబ్రబింబచంద్రిక, బరికించి యరిమళమున భవ్యతమముగాఁ
బరఁగెడు కుముదిని గని తత్పురుచిరవత్రాళి కెంతో చోద్యము గనుచుకా.
- క. ఝంకారంబులదెసలం, బింకంబునఁ బ్రతిరవంబు వెలయఁ జలఁగు మీ
నాంకని దళముల నళిల వి, శంకట వృత్తిం జరింప సంతసపడుచుకా. 663
- క. వనరాజిఁ బుష్పసంభృత, మనుపమమును నొటఁజూచి హరి గోపికలం

- గొనిచని మనఃప్రియంబును, గన నెంచెన్; బిడప రాముః గాంచి ప్రియమునన్
 చ. తనమడినూహలం దెలిసి తత్పరతన్ హలి సమృతింప ని
 ర్జనయమునాతటంబున విశాలవనంబున నొక్కచోట నె
 మ్మనమున కింపుఁ బెంచు మహిమంబున మించెడు నైకతస్థలం
 బునఁ దమిఁ గూరుచుండి యొకపోలిక వేణువు నూఁదెఁ జల్లఁగన్. 665
- ఉ. వీనులవిందుఁ గూర్చుచును వేడుకఁ జిత్తము పొంగఁజేయు నా
 గానము వీనులంబడఁగఁ గ్రన్నన గేహములం ద్యజించి యా
 శ్రీనిలయుండు వేణువును జిత్తముగా ధ్వని మించఁజేయు నా
 మానిత యామునాసలిలమండిత నిర్మలనైకతస్థలిన్. 666
- ఉ. కానఁగఁబోయి రానగరకాంతలు శ్రీహరిఁ జూచువేడ్కతో;
 మానినియోర్తు వారిపదమంజులచిహ్నము లట్టెచూచుచున్
 దానును బోయె, వేటొకనితంబిని శ్రీహరిపాదపంకజ
 థ్యానమునందె చిత్త మిడి యచ్యుతుసన్నిధి కేగె మెల్లనన్. 667
- చ. ఒకతుక కృష్ణ కృష్ణ యని యొప్పుగఁ బిల్చుచు లజ్జచేతఁ బా
 దకమలమట్టె వాడ హరిదాపున కెట్టులొ పోయె నంతటన్
 వికచసరోజనేత్ర మది ప్రేమభరంబున నంధమై తగన్
 బ్రకటవిలాససంపదల బాగునెఱుంగక పోయె నెట్టులొ. 668
- చ. తరణి యొకర్తు కృష్ణఁ బ్రమదంబునఁ గన్గొనువేడ్క మందిరాం
 తరముననుండి పోవు జతనంబును బూని బహిష్కలంబునన్
 గురువు కనంబడంగ వగఁగుందుచుఁ దన్మయతం జెలంగి శ్రీ
 హరిని నిమిలితాక్షియయి యాత్మఁ గనుంగొనఁ దృప్తిమీఱఁగన్. 669
- చ. ఒక్కొకపద్మ నేత్రయును నుద్యమ మొప్పుగ నేరికే గనం
 జిక్కక శ్రీమనోహరునిఁ జిన్తయమూర్తిని గానకోవిదున్
 జక్కనిమూర్తిఁ దాల్చియె యెసంగెడు బ్రహ్మముఁ జూడఁబోయి రే
 యిక్కలఁ జూచినన్ సుదతులెల్లరు పోయినజాడ కన్నడెన్. 670
- క. శరదంబుజవైరి మనో, హరయా నారాత్రి గోపికాజ్ఞాతులతో
 మురహారుడు రాసకారం, భ రసోత్సుకుడై ప్రమోదభరమునఁ గడపెన్ 671
- ఉ. గోపిక లెల్ల గుంపులుగఁ గూడి రమేశ్వరు చేష్టలందె ని
 ప్పావమతుల్ తగంగ బహుభంగుల వేడుకలందుచుండి; రా
 పాపవిదూరుఁ డచ్యుతుడు భామిను లించుకయే నెఱుంగ న
 క్లేపున నేవనంబునకొ యేగెను శ్రీహరిఁ గాన కవ్వలన్. 672
- క. బృందావనాంతరంబున, సుందరు లెల్లరును గృష్ణశుభతమరూపం
 బుం దమిఁ గనుంగొనఁ గోరుచు, బొందుగఁ జరియించి రెన్నో పోకలగుముల్లె.

మ. హరి పాదద్వయి నిందె యుంచె గనుఁ డోయబ్బాతులారా యటం
చురుమోదంబున నెల్లెడం దిరిగి యోహాః యెందు నున్నాఁడో యే
ధరణిం గ్రమ్మరువాఁడో యంచు మదులం దాపంబు దీపింప శ్రీ
తరుణీకాంతు విహారవైఖరులచందం బెల్ల నూహించుచున్. 674

తే. వ్యగ్రమనసులఁ దిరిగి రాయమలదివ్య, వనములం దొక్కచోటనేగనఁబడమికి
జింతలం గుందుచున్ హరి చేరెనెచటి, కో యనుచుయము నాతీర గుల్మసమితి.

క. కనఁబడునేమో కృష్ణం, డని వెదకుచుఁ దచ్చరితము నద్భుతమోదం
బునుగూర్చుదానిఁ బాడుచు, గనకాంగులు నిల్చి రందుఁ గంజాతుఁ గనన్.

చ. హరిచరితంబుఁ బాడుచు మురారిని జూడఁగఁ గోరుచుండ స
త్వరముగ వచ్చె పుల్లముఖవారిరువ్వుం డఖిలప్రపంచరా
డ్వరుఁడు ప్రపంచపాలనము వారక చేయుకృపాసముద్రుఁ డే
తరుణమునందుఁ గ్లేశమును దా నిడనట్టి పరేశుఁ డాదృతిన్. 677

క. తరుణియొక ర్దుక వచ్చెడు, పురుషోత్తముఁ బ్రీతిమీఱఁ బొడఁగని కృష్ణా!
పరమాత్మా కృష్ణా యని, పరిస్ఫుటాబ్జాక్షి యగుచుఁ బలికెం ద్వరఁగన్. 678

చ. వనిత యొక ర్దు భూతికభంగురమై తగ భాలభాగ మా
వనరుహనేత్రునిం గనెడువాంఛను వంచియె దృష్ట్యళిద్వయం
బునను దపస్సుచేయు ముని ముఖ్యునకే గనఁజానియట్టిశ్రీ
శునిముఖహంకజాతమును జొక్కుచుఁ బానముచేసెఁ దృప్తిగన్. 679

ఉ. అంగనయోర్దు కృష్ణఁ బరమాత్ము నిమిలితలోచనాబ్జ యా
చుం గని తచ్చరీరమును జొక్కపుభక్తినిజిత్త పీఠికం
బొంగుచు నిల్చి ధ్యానవిధిఁ బూర్ణముగా నొనరించి యోగస
త్సంగము గల్గువానివలెఁ జక్కఁగ నిల్చియె యుండె నత్తటిన్. 680

చ. హరియును గోపికాంగనల నాదృతి మించెడు భాషణంబులన్
వరుసగఁ గొందఱన్ మఱియు వారనిభ్రాకుటిలప్రకాశసుం
దరతరపీఠాణంబులను దా మఱిగొందఱఁ గొందఱన్ మనో
హరకరపద్మసంగతిని నల్లన నూటడఁజేసె నేర్పునన్. 681

చ. వినుతచరిత్రుడైన హరి వేడుక మీఱఁగ రాసగోష్ఠులం
దనుసమరూపసద్గుణము లందినగోపిక లెల్ల వెంటనుం
డ నిరతకేళిఁ దేలెను; గడంక నటన్ జలదూర్తికారవం
బును నడవంగఁజాలు వ్రజభూపతి మంజులనూపురధ్వనుల్. 682

క. సరసీరుహనేత్రల సుందరవలయప్రచలనోత్థితతనాదమనో
హరనిస్వనములు సురుచిర, శరత్సమయ గేయగీతి సాధురవంబుల్. 683

క. పరుసగ వృద్ధిం బొందెను, శరదుదితమహోత్సవము సమయంబున శ్రీ

హరి కుముదకౌముదీభూ,వరుఁ దుహినాంశుని నుతించె వర్ణ్యవిధిమెయిన్.

క. గోపీజన మెల్లను సం,తాపహరుం డగుచు దివ్యధాముఁడు నగు నా
గోపతి వినుతిని నామ,వ్యాపారసుగేయములను వరుసగఁ బాడెన్. 685

ఉ. రామయొక్కర్తు నాట్యమున రాగసమన్వితగేయకీర్తనో
ద్దామసమాదృతిం దనరి తద్దయు వ్యాకులతఁ జలవ్తనో
జ్ఞామలభాసమానవలయస్ఫుటనాదములకా శ్రమంబు నె
మ్మోమునఁ దోచు బాహులతఁ బొందుగ శ్రీహరి స్కంధమం దిడెన్. 686

చ. అతివయొక్కర్తు గీతముల నాదృతిమీఱ నుతించుచంద మే
వితమునఁ దోచు నట్లుగనె విభ్రమమొప్పు మురారిదౌ కరం
బతులితశక్తిః బట్టుకొని యట్టై కవుంగిటఁజేర్చి చుంబనం
బలిశయమోద మొప్పునటు లత్తఱి జేసెను నేర్పుమీఱఁగన్. 687

ఉ. భీరువాకర్తు గోపకుల వీరుని బాహుయుగంబు భూరిగం
భీర విలాససంపదల వెంపున స్వీయకపోలయుగ్తముం
జేరి కవుంగలించి యతిచిత్రముగాఁ బులకాంకురంబు లిం
పారజనింప స్వేదసలిలాంబుదమూర్తి ధరించె నత్తఱిన్. 688

తే రాసగీతిక గోపికారమణుఁడు తమిఁ,బాడు చున్నంతకాలము పరమనినద
మార! శ్రీకృష్ణ! శ్రీకృష్ణ! యనుచుద్విగుణ,మగుచు వినఁబడఁబాడిరాయతివలెల్ల

క. వనరుహనేత్రుఁడు నడువఁగఁ, జనుదురు వెనువెంట వలన సరణి నడువ నా
తని కెదురేగుదు రాదృతి, వనితలు హరిఁ గొల్చి రిట్లు వాంఛలు వెలయన్.

క. హరి ప్రతిలోమగతిం జనఁ, దరుణులు ననులోమగతులఁ దార్కొని భక్తి
బురుషోత్తము నేవించిరి, స్థిరసేవ్యుం డీతఁ డన్న చిత్తంబులతోన్. 691

చ. మురహారుఁ డిట్లు రాసమున మోదముతో విహరించుచుండఁగాఁ
దరుణులు శ్రీశుసంగతిని దత్సమయంబు క్షణంబుగాఁగ నా
హరిఁ గననట్టికాల మది యల్పమెయైన యుగంబుగాఁ దలం
చిరి; సురనాథుసంగతిని జెందిన చిత్తము లట్టులొగదా. 692

చ. అతివలు రాసమండలమునందు హరిం గను వేడ్కఁ బూని పో
వుతఱిని దండ్రు లన్నలును భూరిముదంబును బెంచునాథులుకా
జతనముమీఱఁ బోవలదు సాధుపథం బిదిగా దటన్న శ్రీ
పతిపదసంగతికా దగిలి యర్విడి రింతయు భీతి తోఁపమిన్. 693

సీ. *తా నమేయాత్తుఁడై తనరియుఁ గై శోరకవయస్కుఁడౌట నిక్కంపుఁబ్రీతి

* సోపికై శోరకవయాఃమానయన్తధునూదనః, రేమేతాభిరమేయాత్తాక్షపానుక్షపితాహితః.
తద్భర్తృపతథా తాను సర్వభూతేషుచేశ్వరః, అత్తస్వరూపరూపాఽసౌ వ్యాప్యసర్వమవస్థితః.౪౨.
అనిపూలము.

గలవానివలె గీడుఁ గలుగఁ జేయనిభంగి రాత్రులఁ బుచ్చె నా రాసనటన
 గీతకృత్యంబులఁ గృష్ణుఁడు తద్భర్తలందు వారలయందు నఖిలభూత
 ములయందుఁదనదై నమూర్తి యాత్మస్వరూపముగాఁగవ్యాపించి పరఁగుచుంట
 తే. దానె యీశ్వరుడై యుంటఁ దన్ను నమ్మి
 నట్టి వారలు తరియించునట్టి విధులఁ
 దానె తెలుపఁగఁ దగియుంట ధరణి జలము
 ననలుఁ డనిలుఁడా కాశంబు నన్ని యెడల. 694

క. వ్యాపించి సర్వభూత, వ్యాపారము సాగఁజేయు ననువున సర్వ
 వ్యాపకుఁడు తానె యాటన్, గోపికలం బొంగఁజేసె గోర్కు లొసఁగుచున్.

— అరిష్టాసురుని శ్రీహరి వధించుట. —

క. ఒకనాఁటిప్రదోషార్ధము, సకలేశుఁడు రాసకేళి సంసక్తిని గో
 పికలంగూడి నటించఁగ, వికటమనస్కుం డొకండు విధి పురికొలుపన్. 696

తే. గోకులమునందు నివసించు గోపకులము, నెల్ల భీతిల్లఁజేయుచు నేగుదెంచె
 నాతఁడె యరిష్టనామ విఖ్యాతదనుజాఁ, డెపుడు కంసున కిష్టుడై యేపుచూపు.

సీ. సలిలపూర్ణాంబుదసంకాశదేహంబు నతితీక్ష్ణశృంగంబు లర్కలోచ
 నములు వెలయుచుండ నైజఖరాపాతమున భూమి వ్రయ్యలుగను నొసర్చు
 చును భూరిజిహ్వాచేతను బలుమాటు లోష్ఠములను నాకుచు స్కంధము లతి
 కఠినములై యొప్పు గదళికాతుల్యలాంగూల మ్ముదగ్ర కకుదమును దగి

ఆ. యుండఁగాఁ బ్రమాణయుతిని మించినదేహా, మలరుచుండ మూత్ర మలసమన్వి
 తమగు తోక చూడఁ దగకయుండఁగ ధేను, తతికి మిగుల భీతి దగులఁజెలఁగె.

క. క్రిందికి జాతిన కంఠంబుం దగఁ దరుఘాతచిహ్నముల మోము భయం
 బొందఁగఁ జేసెడు నట్లుగఁ, గందోయికిఁ దోప ధేనుగర్భములు పడన్. 699

తే. వృషభరూపంబు ధరియించిషష్ఠబుద్ధి, యొప్పుచుండంగదానవుఁడుగ్రమూర్తి
 యగుచు నెల్లరఁ జంపుచు నటవిఁదిరుగు, నయ్యరిష్టాసురుఁడు వచ్చెహరిని జంప.

మ. అతిఘోరాకృతి వచ్చు నయ్యసురు భీమాటోపునిం గాంచి గో
 కతతుల్ భీతి రట్లె యంగనలు దు ర్వాప్యపారపారీణు ను
 ధ్ధతుఁ గన్నంతనె ప్రాణముల్ తొలఁగుచందంబైనఁ గుయ్యో యటం
 చతిదీనానన లాచుఁ గృష్ణ! మురనామాదిత్యవై ర్యంతకా. 701

చ. శరణము గోరువారల విశాలకృపం బరిరక్షసేయు నో
 హరి మధుసూదనా యనుచు సందలు పెల్లున నేడ్చి; రంత శ్రీ
 పరుఁడు మృగేంద్రనాదమును బర్వఁగఁజేయుచు దోస్తలభ్యముల్
 గురరిపుశ్రోత్రముల్ చొరఁగఁ బోద్యము గా నొసరించె వేడుకన్. 702

ఉ. ఆనినదంబు శ్రోత్రయుగళాంతరసీమఁ జొరంగ భీతికృ
ద్దానవుఁ డచ్యుతాభిముఖతఁ వెసఁ బాతెను దీక్షశృంగముల్
శ్రీనిధి కుక్షినిం బొడువ సిద్ధముగాఁ దగియుండ దృష్టి వై
శ్వానరకీలలం గురియ సత్వర మేగె దురాత్ముఁ జాటచేన్. 703

తే. వృషభరూపంబు ధరియించి విక్రమించి
తన్నుఁ బొలియింప నెంచి యద్దానవుండు
పరుగు వాటుట చింతించి పద్మనయనుఁ
డతని బల మెన్ని వధియింప నాత్మనెంచి. 704

ఉ. తా నిలుచున్నయాధరణి దాపున నైనఁబదంబుఁ బెట్టఁగాఁ
బూనకయే యవజ్జుఁ దనబుద్ధి నెఱింగెడుఁగాక వైరియం
చానిఖలాత్ముఁ డాస్యమునయందు స్థితంబు గనంగఁజేయ నా
దానవుఁ డుద్ధతిం జెలఁగి దాపునుజేరఁగ వచ్చినంతనే. 705

క. మకరము చెంతకుఁ జేరిన, సకలపదార్థములఁ గొనెడుచందంబున దో
షకలితు నరిష్టునిం బ, ట్టుకొనెఁ జానువుల నే కడుంగడుఁ గ్రుధచేఁ. 706

ఆ. వానికుక్షియందుఁ బటుశక్తిమైఁ దన్నె,నంతవాఁడు దర్ప మడర శృంగ,
యుగముఁ బూన్కినొడ్డి యుద్ధతిఁ బొడువ రా,దానిఁ బట్టుకొనియే దానవారి.

క. దనుజుని మస్తకమును గళ,మును బీడించుచును వస్త్రమును బ్రాచీనం
బునుజించుకరణిఁ జీల్చెను, వనజాక్షుం డంత శృంగవరముం బెలుచఁ. 708

క. కరమున లాగుచు దాననె, యురుబలమున మోఁచె దాననుగ్రాసురుఁ డా
తరుణమున రక్తధారలు, దొరఁగఁ మృతినొందె మ్రోగెఁ దూర్వములు దివిన్.

చ. సురవరు లాయరిష్టదనుజుండు మృతింగనె నంచు సంస్తుతిం
చిరి వారి; వృత్రదానవుని జిహ్వాఁడు ద్రుంచిననాఁడువోలె న
చ్చరలు భయంబు వానె నిక ధైర్యుల నెల్లెడ హాయిమీఱఁగాఁ
దిరుగఁగ వచ్చునంచుఁ దమితీఱఁగ నాడిరి పాడి రెంతయుఁ. 710

ఎనుబది రెండవయథాయము.

కంసుఁడుధనుర్భాగముచేయంబూనుట. ౭౧

సీ. అట్లు లరిష్టమహాసురుం డీల్లుట ధేనుకాసురుండు మృతిం గనుటయు,
నల్లె ప్రలంబాఖ్యుఁ డంతమొందుటయును గోవర్ధనాఖ్యమో ఊఁడిధరము
పటుశక్తి నెత్తఁగాఁ బడుటయుఁ గాళీయు మద మడంచుటయును ధైరుహద్య
యము మహాన్నతరూపమయ్యుఁ గూలఁగఁద్రోయఁబడుటయుఁ బూతనప్రాణ
తే. బాయుటయు శకటాఖ్యుండు భగ్గుతను గ [ములను
నుటయు నీమొదలయిన పనులు జరగుట

కంసునకుఁ జెప్పె జరగిన కరణియెల్లఁ

బూసగుచ్చినవిధమునఁ బొదలు వేడ్క.

715

క. అరసి యశోదాదేవకు, లిరువురు నొండొరుల గర్భమెట్లో విధించే
బరివర్తన మొందుటఁ గాం, చిరి దుహితఁ గుమారకు నని చెప్పెన్మునియున్

చ. సురముని యిట్లు కంసుఁ డెదఁ జోద్యము శోకముఁ గాంచునట్టిదొ

కరణి నెటుంగఁజెప్పిన నికామము చింతిలిదేవమాని యా

దరమున నీరహస్యములఁ దప్పక చెప్పె నటంచునమ్మి సో

దరిపల్లిపైన నాగ్రహము దారుణరీతిని బెంచె నెమ్మదిన్.

718

తే. దుఃఖమతియాట వసుదేవు దోష మిద్ది, యెల్ల ననుచును సభలోన నుల్లసంబు
లాడి యాదవవీరుల నవమతిగనఁ, జేసి యోజించె నింకేమి చేయుదు నని. 714

క. బలభద్రుఁడు కృష్ణుఁడు దో, ర్బలముల వెలయకయ మున్న బాలుర వీరిన్
జొలియించు టుచిత మని యి, య్ముల నెంచుచు మఱియు నిట్లు భూపతితలఁచెన్.

క. సోదరులు వీర లిరువురు, మేదినిపై రూపబలసమృద్ధు లెసఁగ స
మోదమున నున్న గెల్వం, గాఁడరమే యేరికైనఁ గాన నడఁచ నా. 716

సీ. చాణూరముష్టికల్ సాంద్రబలాధ్యులు మల్లయుద్ధంబున మహి నసములు

గావున వీరిచే గడుబాలకుల రామకృష్ణులఁ జంపించుకృత్య మేను

జేసెద నది యెట్లు సిద్ధించు నన్నచో మాన్యధనుర్యాగమహాముపేర

వారల రప్పించువాడ గోకులముననుండి యంచని మది నొప్పునట్టు

తే. లెంచి యేవిధినైనను మృతిని వారు, గాంచ నట్లుగఁ గృత్యంబు కడఁగి చేయఁ
జనునటంచు మనంబున సకలవిధములను నలంచెను దుష్టుఁడౌటను నతండు.

క. ఈరీతి మదిఁ దలంచుచు, వీరుని నక్రూరు మిత్రుఁ బిలిపించి హలిన్
శౌరిని బిలువఁగ బంపుట, నారదుమత మంచుఁ దలఁచి నయవిధి మెఱయన్.

తే. సఖుని నక్రూరుఁ బిలిపించి సాధుభణితిఁ

బలికె నిట్లని యోదానతి మహాత్మ !

నాదుసంక్రీతికొఱకు వినంగ నగును

గార్య మొక్కఁడు వినఁ జేయఁగాఁ దగుఁజుము.

719

చ. అరదమునెక్కి గోకులము నల్లనఁ జొచ్చి రమేశు నంశ మీ

ధరణిని రెండురూపములఁ దాల్చిన దంచు జనుల్ నుతింప భీ

కరబలయుక్తులై పరుసఁ గ్రాలెడు నవ్వసుదేవపుత్రు లి

ద్వరు గల రంచు వింటిఁ గడు రూక్షపరాక్రమ మొప్పునాసుతుల్.

720

క. ఆరులై ననుఁ బంపెడు నా, తురమున వర్ధిల్లునట్లు తోఁచెడుఁ జుమ్మ

ధ్వరము ధనుర్తహ మనునది, జరగుఁ జతుర్దశిని వేడ్క సాగింప నగున్.

721

సీ. ఆవేడుకలయఁడు నందలు చూడంగ మలయధము సాగు గొల్లవారి

నిర్వరఁ దోడ్కొని యేతెమ్ము తద్యుద్ధమును వారు చేయంగఁ బూనువారు
చాణూరముష్టికుల్ సత్త్వసమగ్రులు మల్లులిద్దఱు నాకు నుల్లసంబుఁ
గూర్చు వారలు గలరోర్చి వారిని గెల్చువారు ధరాస్థలి లేకు సుమ్ము

తే. బాలకులు వారితోడ నీబవర మేచి

యొనరుపఁగ నెల్లసభ్యు లోహా యటంచుఁ

జూచువారలు మఱియును శుంభదమల

సత్త్వయుక్తము గల దొక సామజంబు.

722

తే. కువలయాపీడ మనఁగ నాకుంజరోత్తమముమహామాత్రసంచోదితము సనుపమ
మదియు నాపాపచిత్తుల వెదకి చంపఁగలదు వసుదేవసుతు లని తెలిసినంత.

క. ఈరీతివారు పాలియఁగ, శూరుఁ వసుదేవు గోపశూరుని నందుఁ

నే రణమున వధియించెద, నారయ దుష్టాత్ముఁ దండ్రీ నల్లె వధింతుఁ.

724

ఆ. ఇట్లు లుగ్రసేను నెట్టనవధియించి, యవల గోపకుల మహార్యరీతిఁ

బొలుచు ధేనుధనము నెలమిఁగైకొనువాడ, నన్నుఁ జంపఁబూను పెన్నిమదిని.

క. నిను వదలిన యాదవు లెల్లను నాకుం బగతు రగు టిలాస్థలి జనులె

ల్లను దెలియుదు రక్రూరా, జను లెవ్వ రహితులొ వారిఁ జంపుజతనముఁ.

క. ఒనరించెద నిష్కంటక, మనఁదగి యాదవవిహీనమయి నారాజ్యం

బనుదినము వెలయునదిగాఁ, గనుపట్టం దగును నాదు కాంక్షయు నిదియే.

727

క. కావున మత్ప్రీత్యర్థం, బీ వేగఁగవలయు యాగ మిది చక్కంగా

భూవినుతిఁ గాంచునో యటు, నీవే చేయంగవలయు నిర్మలచిత్తా.

728

సీ. మాహిషంబగు సర్పి మంచితధియుఁ బాలుఁ గైకొని యాదవుల్ కదలివచ్చు

నట్టు లాజ్ఞాపింపు మని యాసతీయంగఁ గంసునియాజ్ఞను గడు ముదంబు

మీఱఁగాఁ దలఁదాల్చి మిక్కిలిపుణ్యాత్ముడను గృష్ణు దర్శింపఁగను గలిగితి

నాజని సఫలంబె నావంశ మున్నతఖ్యాతిఁ గాంచినయదె కద యటంచుఁ

తే. బరమభాగవతుండయి పరఁగు నతఁడు, చనియె నింటికి నీపంపు సత్వరంబ

చేయువాడ నటంచు నిశ్చింతమీఱ, సంత రథమెక్కి వ్రజమున కరిగె వేడ్క.

— శేషదైత్యుడు బృందావనమునకరుగుట. —

క. కంసునిపనుపునఁ గృష్ణుని, హింసింపఁగఁ గేశిదైత్యుఁ డేపున జగముల్

హింసింపఁజాలు శ్రీహరి, సంసారిగ నమ్మి చనియె సత్త్వముపొదలఁ.

730

చ. కరుణ దొరంగి బాలకుని గాలునివీటికిఁ బంపి రమ్ము స

త్వరముగ నంచుఁ గంసనృపవర్యుడు పంపఁగ నల్లె యంచు భీ

కరహయదూపధారియయి గాఢఖురక్షత భూమిపృష్ఠుడై

ఖరకరశీతభానువులఁ గంపితదేహులఁగా నొనర్చుచుఁ.

731

- తే. సటలయుబ్బున నీరదసంఘ మట్టై, చెదరి పోవఁగఁ జేయుచు శ్రీహరి దగు
నట్టి బృందావనముచేర నరిగె; దాని, హేషితభ్వని నాలించి యేమి దనుచు.
- క. పరికించి దానవుఁడె యి,క్కరణిన్ జనుదెంచె ననుచు గాఢభయమునన్
దరుణులు పురుషులు భీతిలి, శరణము శ్రీకృష్ణుఁ డనుచు సరభస మొప్పన్. 733
- క. హరి చక్కఁ జేరి ప్రార్థించిరి కాపుము కాపు మనుచు శ్రీకృష్ణుఁడు గో
పరమణుల యార్తరవములఁ, గరుణం బరికించి మేఘగర్జన మనఁగన్. 736
- క. వినఁబడు నినదంబున ని, ట్లని పల్కెను జాలుఁ జాలు నార్తిగనుట యీ
దనుజుని గేళిని గని భీ,తిని బొందఁగనేల మీమతి ప్రతిభ చెడన్. 735
- క. యాకవవీరుల ధైర్యము, మేసినివై నింకమీఁద మించనొ యల్పం
బీదనుజుబలము హేషా,నాదము వినినంత మీమనంబులు వడఁకెన్. 736
- క. దనుజుల బల మధికంబని, మనమున యోజించి హయముమాడ్కి నిటకు వ
చ్చినవాఁడు దుష్టమతిచే, నని వారలభీతిఁ బాపి యాతని కెదురై. 737
- క. రారమ్ము దుష్ట! కేళి, శూరుండవు నీవు మున్ను సూర్యుడశనముల్
ధీరత శంభుఁడు రాల్చిన, తీరున నిను భూమిమీఁదఁ ద్రెళ్లనొనరుతున్. 738
- ఆ. నోటిపండ్లు రాల నూత్న విక్రమమునఁ, జేయువాఁడ ననుచుఁ జెప్పుచు హరి
కేళి కెదురుపోయెఁ గేళియు వివృతాస్యఁ, డగుచుఁ గృష్ణుఁ జేర నరుగుదెంచె.
- చ. హరియును బాహు వట్టై పొడవై కనుపట్టఁగఁజేసి యాస్యగ
హ్వరమును దూఱఁ జేసె; గతినాత్మత నొప్పు హయంబు శ్రీశు బా
హురతిని భగ్నదంతముగ నొప్పెను వాయుసమాహతిన్ భయం
కరగతి శ్వేతనీరద నికాయలవంబులు తూలుచాడ్పునన్. 740
- క. దనుజునిదేహముఁ జొచ్చిన, వనజాక్షుని బాహు వట్టై వర్ధిల్లె మృతిం
గనఁజేయు వ్యాధి యాఘ్రలు, గని యూరకయుండఁ బెరుగు కరణిం బెలుచన్.
- ఆ. పెరిగి యోష్ణయుగము భేదించె నంతట, ఘనయుక్తరుధిర మానిశాచ
రేశుఁ డట్టై గ్రక్కి యేపుమాలఁగఁ బెద, వులను దెఱచి పడియె నిలను వగను.
- క. చరణమ్ముల ధరఁ దన్నుచు, బురీషమూత్రముల నట్టై భూమి విడుచుచున్
బరిభేదమ్మున స్వేదం, బురుగతి మై నిండఁ గప్ప నూహలు చెడఁగన్. 743
- ఆ. వ్యాధితాస్యఁ డగుచు భయదశరీరుడై, కరము తనువు రెండుగాఁగఁ జీల్చు
బిడుగువడిన తరువు నడవున మృతి నందె, జూచు వారలెల్లఁ జోద్య మంద.
- వ. ద్విపాదపృథ్వీ పుచ్చార్ధశ్రవణే కాక్షీనాసికములై కేళిదానవు దేహశకలములు
రెండు ధరాతలంబునఁ గనుపట్టె నంత. 745
- చ. దనుజుని గేళిఁ జంపి వ్రజభామము భీతి దొలంగి చక్కఁగాఁ
దనరఁగఁ జేసి గోపసముదాయముఁగూడి శ్రమం బొకింతయే

- మనముననైన లేక స్థితమండితవక్త్రముతోడ నందె యుం
డెను హయయాపదైత్యవతి నీల్గిన గోపులు గోపికామణుల్. 746
- తే. విస్తృతస్వాంతములతోడ వెలసి పుండ, రీకనయనుని నను రాగరీతు లలర
వినుతి సల్పిరి; నారదమునివరుండు, జలదమార్దమునుండి యాయిలకు దిగియె.
- క. పరిమితములేని హర్షము, పురికొలుపంగ వచ్చె గృష్ణమూర్తియుఁ గేశిక
బొరిపుచ్చంగ సురహితముగఁ, బరమాదృతిఁ బలికె లోకపాలక! దేవా. 748
- చ. సురభయదుండు కేశి దనుసూనుండు వాని విలాస మొప్పుగా
మరణము నొందఁజేసితివి మాటలు పెక్కిక నేల? దుష్టుఁ డా
శరుండు సురాలయంబునకు సాధువువోలె జనంగఁజాలె నీ
వరుసఁగ సాధుకర్తములు వారిజనేత్ర! యొనర్చి తీజనిక. 749
- క. ఈయద్భుతకర్తంబుల, నీయతులఁ గాంచి చాలఁ దృప్తిఁ గనితి నా
రాయణ తురంగమాస్యన, కా యింద్రప్రముఖు లెల్ల నానతులుసుమీ. 750
- క. ధుతకేసరజాలుం డయి, ఊతినుండియు దివికిదృష్టిఁ జేర్చిన నింద్రుం
డతిభీతిఁ జెందుచుండును, జ్యోతిరహితా! వానిఁ జంపి తుద్యమ మలరక. 751
- క. కనుకక గేశవుండని మే, దిని ఖ్యాతిం గాంచు మీవు దివ్యపురుష! నీ
కనుపమమంగళ మగు నిక, గనువాడం గంస యుద్ధకాలమునందున్. 752
- క. మూడవదినమున మధురం, జూడం గలవాడ సానుజుండగు కంసుం
డోడి మృతింగనఁ దత్కృతిఁ, జూడంగ నాకన్ను లలరుఁజుము శ్రీరమణా 753
- క. అవనీభారముఁ దీర్చంగ, నవతారము గంటి వీవు హరివి విభూ! యీ
యవనిం బెక్కురణంబులు, చవినూపును భూపతులకు శౌర్యస్ఫూర్తిన్. 754
- చ. అరిజనమర్దనా! బహువిధాహవముల్ కొనసాగఁ జేయ నీ
పురుతరయత్న తత్పరత నుండఁగ నేనుఁ గనుంగొనం దగున్;
సురగణకార్య మీయదియు శుంభదవక్రభవత్పరాక్రమ
స్ఫురణమునకా ఫలించె నిట శూరశిఖామణి వీవె శ్రీహరీ. 755
- క. నీచేతఁ బూజు గొంటిని, వే చనియెడ స్వర్గమునకు విశ్వవినుతమై
నీచాతుర్యము వెలసెడు, నీచుల నిమ్రైయి వధింపు నీకు శుభంబౌ. 756
- చ. అని కొనియాడి నారదమహాముని స్వేచ్ఛఁ జనంగ గోపికా
జననయనప్రమోదకరసంహననుం డయి గోపబాలకుల్
తనుఁ గొలువంగ విస్తయయుతంబుగ నొప్పని చిత్త మొప్పు నం
దునితనయుండు సేవకులతో వడిఁ జేరెను గోకులం బొగిన్. 857

ఎనుబదిమూడవ యధ్యాయము.

అక్రూరుడు గోకులమున శ్రీకృష్ణుడర్పించుట.

చ. జనపతియాజ్ఞ నొంది రథసత్తమ మెక్కి జవంబుమీఱఁగాఁ

బ్ర—౩౩

- జనునరదంబు నెంచి మది సంతస మట్టులె పొంగిపాటఁగా
వనరుహనేత్రు దర్శనసుభాగ్యము గల్గెడు నింక నేమి యీ
జనికఁ గొఱంత యంచు నిజసద్దము వీడి చనెం గృతార్థుడై. 758
- తే. చనుచు నక్రూరుఁ డిలెంచె స్వాంతమందు
ధన్యతముఁడను నేనె యీధాత్రియందు
నవతరించిన చక్రియాస్యంబు నేడు
గనుఁగొనం గలవాఁడఁ గావున సుకృతిని. 759
- క. జని ఫలియించె ద్రియామయు, ననువొందఁగ సుప్రభాత యనఁ జెల్లును నే
నును విష్ణుని స్ఫుటపద్దద, శనిభాక్షియు తాస్యమును విలాసము మీఱన్. 760
- క. పరికింపఁ గలనుగాదే; పురుషుల పాపము లడంగుఁబో యెవ్వని సం
స్తరణంబున నల శ్రీపతి, సరసిజనేత్రునిని జూడఁజాలుదు నహహా. 761
- క. శ్రుతులు తదంగంబులు సం, హితలును లోనైన విద్య లేముఖముననుం
డి తగ్గ వెలువడునో స, మృతి నాశ్రీ, కృష్ణుఁ జూచుమహిమముఁ గంటిన్. 762
- క. నిరుపమధామం బది ని, ర్జరులకు నట్టిమోముఁ జక్కం జూడన్
బరికింపఁ గల్గె నేటికి, దరమే నాపుణ్య మెన్న ధాత్రి నెవనికిన్. 763
- క. పురుషోత్తముఁ డెవ్వం డ, భర్తములఁ బూరుషులచేతఁ దా మఖపురుషం
డురుమహిముఁడనఁగ విధియుతి, బరిపూజితుఁడగునొ యట్టిభవ్యాత్మ హరికా.
- క. సకలాధారు జగత్పతి, సకలాపద్ధరణుఁ జూడఁజాలితి; నింద్రుం
డకలుషమతి హయమేధ, ప్రకరంబున నెవనిఁ గొల్చి పడసె నమరతన్. 765
- తే. అట్టియచ్యుతు నజని నే, నచులపుణ్య, వశమునం జూడఁగల్గితి; బ్రహ్మరుద్ర
శక్రభాస్కరముఖ్యు లేచక్రిరూప, మెఱుంగఁ జాలరొ యట్టి సర్వేశు హరిని.
- సీ. కాంచఁజాలితి; నెల్లకడలఁ దానుండుచు సర్వభూతాంతరస్థాయి యగుచు
సర్వాత్మఁడయి వ్యాపి సర్వవిభుండు సత్తామాత్రుఁ డని జనుల్ తన్నుఁ బొగడ
మత్స్యకూర్త వరాహమనుజసింహాద్యాకృతులఁ బూనివెలయుచుఖలులఁ జంపు
చునుయోగులకుయోగమునుదానెయగుచునునరుదుగవర్తించు హరినిగనఁగఁ
- తే. గల్గె నాభాగ్య మెన్నఁగాఁగలనె; లోక
పాలకుండయ్యు న్రజమున భవ్యకార్య
మును ఫలింపఁగఁ జేయఁగ మనుజతఁ గని
వాంఛితాంగము దాల్చిన వాసుదేవు. 767
- క. కనుదమ్ములు ఫలియింపఁగఁ, గనఁజాలితి; నెవఁ డనంతగాత్రమ్మున మే
దిని దాల్చె శిఖరముననుం, డిన యట్టులు నేర్పుదగఁ గడిందిమగటిమిన్. 768
- క. అతఁ డవతరించె భూమిని, జతనమున స్పన్నుఁ బిల్చి సరసవచనసం
తతిచే నక్రూరా! స, మృతిరమ్మని పిల్వఁగలఁడు మాట లిఁకేలా. 769

- చ. జనని యటంచుఁ దండ్రీయని సాధుసఖుండని భ్రాత మామ యం
చను నిజమాయనుండియె బయల్పడఁజాలక మోహితాత్ములై
జనులు భవార్ణంబుననె సంతతముం బడియుండువారొ యీ
శుని సకలాత్ము నాహరిని జూతును మ్రొక్కుదు సన్నుతింతుఁగా 770
- క. ఏవాసుదేవు మనమున, నావహిలం జేయ వితతమగునజ్ఞానం
బావిష్కృత తత్సన్నిధిఁ బోవుకా దూరముగ భీతిఁ బొగులుచు నపుడే. 771
- ఆ. అట్టియోగమాయ కధిపతియై విశ్వమూర్తి యగుచు నున్నమురహరునకు
వందనము లొనర్తు భక్తిభరంబున, దలనువంచి మది హితముగఁ జేసి. 772
- సీ. యజ్ఞవితతులచే యజ్ఞ పూరుషుండని శాశ్వతసమితిచే సాధువాసు
దేవుఁ డంచునుమఱి పావనమతులగు వేదాంతవిదులచే విష్ణువనియు
దలఁపంగఁ బడుచు నుత్తమపూరుషుండగు పరమేశ్వరునకు నమస్కరణ మొప్పు
జేయుదు; జగములఁ బాయక ధరియించు చక్రియందొగి సదస త్త్వ మెల్ల
- ఆ. సంప్రతిష్ఠిత మగు శౌరి యాతఁడు నాకు
సౌమ్యరూపమున నెసంగి దర్శ
నము నొసంగుఁగాక నారాయణస్మృతి
సకలశుభములను నొసంగఁ జాలు. 773
- క. పురుషార్థ మొసంగఁజాలును, హరి నాపరమాత్ము నిరుపమాకారుని నే
శరణము నొందుదు ననుచుం, బరిచరి యోజించుకొనుచుఁ బయనము చేసెకా.
- క. అతిభక్తి నమ్రకంధరు, డతిశయసుగుణుండు నైన యక్రూరుం డ
వ్వితమునఁ బయనము సాగించి తగ్గఁ రవి యస్తగిరికిఁ జేరునదనునకా. 775
- ఆ. గోకులంబుఁ జేరి గోదోహనమునందు, వత్సమునకు నడుమఁ బ్రస్ఫుటోత్ప
లదశకాంతియు క్త లలితదేహుని పుల్ల, పద్మనయను భక్తపాలనరతు. 776
- క. శ్రీవత్సాంకితవత్సుని, భావిలసిత లంబమాన బాహు మహాత్ముకా
బావనసున్మిత మధురో, స్థావిష్కృత దివ్యవచను నాదిరహితునికా. 777
- సీ. తామరసాస్య నుత్తమతుంగరక్తనఖరుఁ బాదయుగమున క్షమను నిలిచి
యున్న నారాయణు సన్నుత కాంచన వస్త్రయుగ్మమును వాంఛమీఱఁ
దాల్చి యున్నట్టి యుత్తమబాలకుని వన్యపింఛవిభూషితుఁ బీనవత్సు
శ్వేతారవిందమ్ముఁ జే ధరించినవాని నీలలతాహస్తు నిర్మలాంగుఁ
- తే. గనియె; హంసేందుకుందాభకన్త దేహు, నీలవస్త్రధరుకా హలి భాలభాగ
లలితునికా హరిసన్నిధి నిలిచియున్న, వానిఁ గాంచెను గన్నుల వాంఛ దీఱ.
- క. తను ప్రచ్ఛయముగ నొప్పుగ, ఘనమాలాచరివృత మగుకైలాసధరం
బన నొప్పేడు బలరామునిఁ, గనుఁగొని యానందబాష్పకలితాత్ముండై. 779
- క. వారల నిర్వరఁగని య, క్రూరుఁడు పులకాంకురములు కోమలతనువుకా

గోరిక గప్పంగ నపు డ, కూరుడె యై యంత రాత్త గుతుకము పొంగన్. 780
క. పరమంబగు థామం బిదె, పరమపదం బిదియె చూడ వర్ణింపంగ సుం

దరవాసుదేవరూపం, బరయంగ రెండుగను దోచె నారా! కంటిక. 781

క. బలరామకృష్ణు లనఁగా, విలసిలు వీరలెసమ స్తవిశ్వాత్ములు వీ
రలు గానిదెద్ది లే దిక్క, దలపోయంగ వీరి గనుట ధన్యుడ నైతిక.

ఆ. సృష్టికర్తయగుచు జెలంగు శ్రీకృష్ణరూపమును గంటి నేత్రఫలము గలిగె
నొక్కమాత్రె యిద్ది యుత్తమహరిసంగ, మునకు బాత్రభూతముగ జెలగిన.

క. ఫలియింప దగినకాలము, చెలఁగె నటం చెంచువాడ శ్రీహరిమేనుక
విలసిల్లు నాదు కరయుగ, జలజము స్పృశియించునేని సత్కార్య మగుక.

క. వారిపాదాంగుళి సంస్పర్శరహితపాపులయి సిద్ధ రాజ త్వదముక
బరమమును బొందఁజాలుదు, రరయంగా బుణ్యపురుషు లన నవ్వారే. 785

సీ. పరమమిత్రుండనై బాంధవుండనునయి యన్యదై వములేని యట్టి నన్ను
నిరుపమబాహువుల్ నిండు ప్రీతిని జూచి యాలింగనముచేయ హరి దలంచె
నేని తీర్థంబుగ మానసమును జేయువాడ నద్దాన నాబంధనములు
కర్మాత్తకములు తెగంగ హాయిగనుండుఁ బ్రణతుండనై కరాబ్జములు చేర్చి

తే. తనువుఁ దాఁకుచునున్న నన్దని ప్రియమున

నోయి యక్రూర యని పిల్చునే యనంతః

డట్టులేయైన జనిఁ గన్నయట్టి మేము

సిద్ధసంకల్పులమెయి చెలఁగఁగలము

786

క. కనిపల్కరింప కున్న ను, జని యది సీ యనఁగ జెల్లుఁ జక్రికరస్ప
ర్శనయున ధన్యము గానిది, తనువే యది కాల్యనే హుతవహునియందుక.

చ. పరమశుభప్రదాత యగు పంకజనేత్రున కెన్న మిత్రుఁ డొ
క్కరుఁడును లేడు బంధువును గానఁబడండ్లొక్కడైన లోకమం

దరియును లేడు ప్రీతికిని నర్హుఁడుగాని జనుఁడులే డదే

వరుస నుపేక్ష్యుఁ డంచు దగువాఁడును లేడిది నిక్కమేకదా.

788

క. విసను భక్తుల బ్రోవం, గా నాదృతిఁ గాంచుచుండుఁ గల్పద్రుమ మె
ట్లూనినకృప నాశ్రితులను, దా నెప్పుడు గాచు నిష్టదానముచేతక.

789

క. ఆరీతిం బరమేశుం, డారసి భక్తాళిఁ బ్రోచు హరిచక్రము దే

వారులఁ జంపిన వారల, నారీమణు లడల నదితినందను లంతక.

790

తే. భక్తులకు నెల్లవాంఛల శక్తికొలది

నిచ్చుచుందురు శ్రీహరికృప గలిగిన

మున్ను బలిచక్రవర్తి, యాపుండరీక

నయను కిరతలమునయందుఁ బయసు నునిచి.

791

- చ. ధరణితలస్థితిం గని యుదారమనోహరభోగసంతతుల్
హరికరుణాతిరేకమున నల్లనఁ బొందెఁ; ద్రిలోకరాజ్యమున్
హరిహాయుఁ డారమేశుకృప నద్భుతరీతిగ శాశ్వతంబుగా
సురచరితం గనం గలిగెఁ జోద్యమే శ్రీపతి ప్రీతిఁబ్లినన్. 792
- క. ఐన నదోఘఁడ నగు నను, మానవపతియైన కంసు మన్నగఁ గనె నం
చూనినక్రుధ మది నెంచునొ, సీ! నరఁజి కరుణ యేమి చేయుదు నింకన్.
- తే. సాధుమతుల తీరస్కృతిఁ జక్కఁ గనిన
యట్టి జనిఁ గాల్పనే వాడె యధముఁ డిలను;
స్వామి జ్ఞానాత్మకుం డెల్ల సత్త్వరాశి
విగతదోఘః డదృశ్యుడై విష్ణు వలరు. 794
- క. అతఁ డఖిలప్రాణులయం, డితరులకుం గానఁబడక హృదయాంబుజసం
స్థితిఁ గాంచుఁ గాన నెల్లర, మతిచర్య లెటుంగు నేటిమాటలు పలుకన్. 795
- చ. కనుక నె భక్తిమ్రునిజగాత్రుండనై సకలేశ్వరేశ్వరుం
డనఁ దగు కృష్ణమూర్తిఁ దన యంశమునన్ జనియించి యవ్యయుం
డనఁ బురుషోత్తముండనఁగ సంతమెటుంగని దైవతం బనన్
వినుతిని గాంచు శ్రీహరిని వేగమ నే శరణంబు వేడెదన్. 796

ఎనుబదినాల్గవయథ్యాయము

—ॐ అక్షరూఢు శ్రీకృష్ణాదులతోసంభాషించుట. —

- క. అని మదిఁ జింతించుచుఁ జ, య్యవ శ్రీహరి పాదసంకజాంతికమున భ
క్తిని వ్రాలి శిరము సోఁకఁగఁ, బ్రణతుండయి వేరు చెప్పి పడియుండె ధరన్.
- చ. హరియు ధ్వజాంబుజాతకులిశాదికచిహ్నమునోజ్ఞపాణి నా
దరమున సంస్పృశించి ప్రమదస్ఫుటభాషలఁ బల్కి లేపి స
త్వరముగఁ గౌఁగిలించుకొని వంశసదాచరణంబురీతి సో
దరయుతి మ్రొక్క నాతనికిఁ దత్పరుడై యతఁ డూరకుండఁగన్. 798
- చ. అలరుచు రామకేశవులు హర్షము పొంగ వచింప నేరకే
నిలిచిన యాదవప్రవరునిం గొని నందుని మందిరంబునొ
చ్చి లలితశీతవర్యమునఁ జెందినవేడుకఁ గూరుచుండ ను
జ్జ్వలవిభవంబుమీఱఁగ సపర్యల న్నర్లవిధిం బొనర్చుచున్. 799
- తే. చక్క భుజియింపఁగాఁజేసి సాధుభణితిఁ
గుశలముల నెల్లఁబ్రశ్నించి కూరుచుండ;
సంత నక్రూరు డెల్లరు హర్షమంద
క్షేమవార్తల నన్నింటిఁ జెప్పి మఱియు. 800

- నీ. వసుదేవుఁ గంసుం డవమతిచేసిసరితి దేవకీదేవి నా దృష్టచిత్తుఁ
 డఖిలకష్టంబుల ననుభవింపంజేసి నట్టివిధంబు నా యాలుమగల
 పై నుగ్రసేనుని పై నున్నకోపంబు గనఁబఱచుటయుఁ దన్ బనుచు నపుడు
 కంసుండు తెల్పిన కష్టవాక్యంబులు విడువకయుండఁ దా నుడివెఁ; గృష్ణుఁ
- తే. డన్ని వార్తల నక్రూరుఁ డాదరిమునఁ, దెలుప నాలించి యిట్లని పలికె నోమ
 హత్త! దానఁతీ! వీని కన్నిఁటికిని, బదు లొనర్తును గంసభూవరుఁ డిఁకధర.
- క. మనఁడని నాచే హతుఁడై, చను స్వర్గంబునకు నంచు స్వాంతంబున నీ
 పును నిశ్చయింపు; మే న, న్న నుగూడియె యెల్లి మధురనామపురంబున్. 802
- క. నినుఁగూడి చొత్తు వృద్ధులు, ఘనమతులును నైన గోపకాంతులు మరియూ
 దనుమీఱ కుపాయనములఁ, గొనివత్తురు చింతఁ బాసి ఊఁఁజీశ్వరునిన్. 803
- క. ఆహవమునఁ దెగినట్టులె, యూహించుచు నీ త్రియామ నొప్పుగ నిచటన్
 మాహాత్మ్యము దళివొత్తెం, గా హాయిగఁ బుచ్చు మీపు కడుధన్యుడవై.
- క. సోదరుల మమ్ముఁ దోడ్కొని, మేదినిపతిఁ జూడఁ బొమ్ము మించినపూనికిన్
 నీదగుచింతలు మూఁడవ, దౌ దినమునఁ దీఱఁ గంసు నని వధియింతున్. 805
- చ. అని పలుమాటుపల్కి మరియాదను నాతని గోపవృద్ధులన్
 మనములఁ బొంగఁ జేసె నిటు మన్ననఁ బల్కుగఁ బొంగి యాతఁ డొ
 య్యన శయనించె నందునిగృహంబునఁ; గృష్ణుఁడు రాముఁడున్ సుఖం
 బున శయనించి రాయుదయ భూధరమందు రవిద్యుతుల్ తగన్. 806
- మ. బలభద్రుండును గృష్ణుఁడున్ నభ మొగిన్ స్వచ్ఛంబుగాఁ దోఁప ని
 మ్ముల మేల్కొంచి యహర్నుభోచితవిధుల్ పొంకంబుగాఁ దీర్చి; రు
 జ్జ్వలతేజంబు వెలుంగ నగ్రజయులిన్ సర్వప్రయత్నంబులన్
 ఖలుఁ గంసున్ వధియించుకొరిగిని జనంగఁబూనె నక్రూరుతోన్. 807
- చ. హరి మధురాపురంబునకు నగ్రజఁగూడి చనంగ నెంచె ని
 త్తరుణమునందె యంచువిని తామరసాక్షులు గోపికాంగనల్
 త్వరపడి హస్తకంకణవితాన మదెల్లను దాటుమాటుగా
 స్వరగతిఁ దెల్ప దుఃఖముల స్వాంతము లార్తిని బొంద వచ్చుచున్. 808
- తే. వేడినిట్టూర్పులం జాల విడుచుచుఁ దమ
 లోనఁ దమ రిట్లు పల్కుంగఁ బూని రందు
 నొకత లోదరి యిట్లనె నూహచెలఁగ
 మధుర కేగిన కృష్ణుండు మరల నిచట. 809
- క. తనుఁజూడఁ బరితేపించెడు, మనలం జూడంగ వచ్చుమాట పొసఁగునే
 వనజాక్షుల కలభాషణ, వినిర్గతంబైన మధువు వీనులఁ గ్రోలున్. 810
- చ. పురవరమందునున్న ననఁబోఁడుల కోమలవాక్పరంపరా
 పరిగత చిత్తుఁడైన హరి పల్లియ నుండెడుగోపగోపికా

విరసవచస్తతుల్ వినఁగ వీనుల కింపును గూర్చ నెంచునే
త్వరపడి పోయి చూడనగుఁ దామరసాక్షు నటంచుఁ బల్కినన్.

811

చ. వనరుహనేత్ర యోర్తు హరిఁబాయుట కోర్వక యవ్వుచెల్ల! యీ
మనపురసారమా హరిని మానక లాగెడు ధాత క్రౌర్య మం
గనలకుఁ దాఁకి యార్జిగనఁగా నొనరించెను గ్రూరుఁ డంచు న
వ్వనరుహసూతిఁ దిట్టెఁ దమివర్ధిలఁ గృష్ణునివీడఁ జాలమిన్.

812

సీ. భావగర్భస్థితవాక్యముల్ సువిలాసకమ్రగతుల్ పురకాంతలకును
గలుగు వారలకటాక్షశరఘాతంబులు గ్రామ్యుడౌ హరిఁ దాఁకఁగా నితండు
తద్విలాసనిగడధార్యమాణుండయి యచ్చటనే యుండు నంతెకాని
మీపార్శ్వముననిల్చి మెలఁగనేహేతువు కలదొ నేఁదెలియంగఁగలనెయనియె;

తే. మఱొకమహిళావతంస మివ్వాడ్కిఁ బలికె
నితఁడె రథమెక్కి కేశపుఁ డేగువాఁడు
మథుర కక్రూరుఁ డనెడునామమునఁ దనరు
క్రూరుఁ డీతఁడు వంచకుడై రమేశు.

813

క. కొనిపోయెడు; నీక్రూరుఁడను రాగపరాయణమున నలరుజనంబు
గననేరఁ డితనిచే నేర్పున శ్రీహరి వంచితఁడయి పోవం బూనెన్.

814

క. మనయక్షయసమ్మోదం, బనఁ దగు శ్రీకృష్ణమూర్తి యక్రూరుఁడు నా
జను లనుక్రూరాత్తునిచే,తను గైకొని పోవఁబడెడు దైవ బలమునన్.

815

మ ఇదె రామున్ జతఁగూడి యవ్వుధురనే యీక్షింపఁగా నేగెడున్
మది నింతేఁ గృపలేడు కృష్ణునకు సమ్మానింపఁ డొక్కింత యీ
సుదతీవ్రాతము స్యందనోత్తమమునం జూడంగనొ నిప్పు డీ
యదయున్ నిల్పఁగ రండు రండు తమితో నాలస్య మింకేటికిన్.

816

చ. గురువులచెంత నిట్లనఁగఁ గూడదుగాని వచింప కూర కి
త్తరుణమునందు నుండ మది ధైర్యము చాలదు దుర్భరంబుగా
విరహామహాగ్ని కాల్పెడిని వ్రేతలచిత్త మనుక్షణం బొగి
గురువు లింకేమిచేయుదురు? గొబ్బున రండు మురారి నిల్పఁగన్.

817

సీ. నందగోపాలకుఁ డిందె యున్నాఁ డింక నెందఱో గోపకు లితనివెంట
మథురకుం బోవు ప్రమదమున నున్నారు గాని యిందొక్కరుం డైనఁ గృష్ణుఁ
బయనంబుచేయుట పాడిగాదని నిల్పు జతనంబు సేయఁగ స్వాంతమందు
దలఁచినవాఁడు లేఁ డలఘుపాపం బిది యనఁదగుఁ గాని వేఱనఁగరాదుఁ

తే. మథురయందున్న మదవతీమండలమున,కిదియె శుభదాత్రి రాత్రి శ్రీకృష్ణవక్త్ర
జలజదర్శన మొగిఁజేయఁ జాలు భాగ్యమ బౌద్ధ వారల నయనముల్ సార్థకములు.

చ. మురహరుఁ డేగు మార్గమునఁ బొంగుచు నడ్డెడువారులేక ష

- త్వరసిజముగ్ధముంగన నెసంగినభాగ్యముగల్గు వారలే
యరయఃగ ధన్యు లామహితు లంగములం బులకాంచితంబులకా
సరిగ వహించుపుణ్యముల సల్పినవారుగదా ధరాస్థలికా. 819
- తే. ఔర! గోవింద సుందరాస్యాచలోకనమున మధురాపురీపౌరనయనములకు
నుత్సవం బగు వారలెంతో కృతార్థు; లిదియె యిచ్చటివారల కింకలేదు 820
- క. తనుణియైనర్తుక కలలో, గురుతరసౌభాగ్యఫలము గోవిందుని శ్రీ
వరుఁ గను నాయుంతియె యీ, ధరనుత్తమురాలు చాలధన్యయుఁ జొండీ. 821
- క. ఏనుడతు లింపుమీఱఁగ, నీసరసిజనేత్రుఁ గృష్ణు నిందీవరభా
భాసురగాత్రుని గాంతురొ, భూసన్నుతిఁ గాంతు వారె పో తలపోయన్. 822
- చ. కరుణ యొకింతలేని విధి కమమహానిధి గోపబాలికో
త్కరమున కట్టెనూపి చిరకాలము నట్టులెయుండనీక స
త్వరముగ నేత్రపద్మములఁ దా హరియించె నిఁకేమి చెప్ప నీ
ధరపయి నిట్టి నిర్ఘృణులు ధాతలు పుట్టిరె మున్ను వింటిరే. 823
- క. అనురాగము శిథిలతఁ గను, మనసులుగల యిట్టిమనకు మంజులమణివ
ర్యనికరయుత వలయంబులు, గనె శిథిలత కేలనుండి కడుఁ జిత్రముగకా. 824
- క. కనుఁడి యక్రూరుం డని, జనులు తనుం బిల్వ నొప్పె సతతము క్రూరుం
డనఁజను నిదె హయముల ని, ల్పనుబూనక తోలుచున్నవాఁడు త్వరఁజనకా.
- చ. జను లిట నెందఱేఁగలరు చానలయార్తిని బాపఁబూను స
న్ననసులు కానరారు మురమర్దను స్వందన మేగుజాడఁ దె
ల్పెనుగద భూమిరేణువులు వేగమ చూడుఁడు దూర మేగె నా
వనరుహనేత్రుఁ డిప్పు డనువార్తను దెల్పెఁ బరాగలేశముల్. 826
- చ. అని బహుళార్థిఁ గ్రాఁగెడు ప్రజాంగన లెంతయు నిక్కిచూడ రా
మునిఁ దమిఁగూడి శ్రీహరియుఁ బోయెను గోకులభూమిభాగ మొ
య్యన విడనాడి యట్టె; జవనాశ్వసమాయుతమా రథంబు యా
మునతట మొందె భాస్కరుఁడు పోలనభోంతరమందు నున్నెడకా. 827
- తే. రామకృష్ణు లక్రూరుఁడు రథమునందు
వెలయుచుండిరి; శ్రీకృష్ణుఁ బలికె దాన
పతియు మీరిద్ద టిందె ద్వీపపతితీర
మందు నుండుఁడు నేను మాధ్యాహ్నికముల. 828
- క. శైవలినీవారిని దగఁ, గావించి జవంబ వత్తుఁ గరుణ నునుపుఁడి
నా విని వారు తథాస్తనఁ, గా వారిం జొచ్చి మునిఁగెఁ గడునియతుండై. 829
- ఆ. ఆచమనముచేసి యతులతేజము పొంగ, స్నాన మాచరించె జలములందె
యొండి మదిని దేవతోత్తముఁ బరమాత్ము, సర్వగతుని హరిని సర్వవంద్యు.

- సీ భక్తిమైనిల్వె నాపట్టుననే వేయిఫణములమాలికల్ పరంగుచుండ
నలరు ననంతుగా నాబలభద్రుని గనుగొనియెను దనుకొంటికుండ
సుమమట్లు స్వచ్ఛమై శోభిల్లుచుండె నున్నిద్రకంజాయతనేత్రము లొగి
బరంగుచుండెను జెంత వాసుకిప్రభృతి డింభకరూపఫణితతి వరుసఁ గొల్చి
- తే. వినుతి సల్పంగ వనమాలికను ధరించి, యసితవస్త్రంబులం దాల్చి హరిరూప
మలర మంజులకుండలములు వెలుంగ, నలరె బలభద్రుఁ డాసలిలాంతరమున.
- క. కనుగొని బలభద్రుని నా,తనియుత్సంగంబునందుఁ దగిన ఘనశౌర్య
ముని నాతామ్రవిలోచను, ఘనభాహుచతుష్కు దీర్ఘకాయ మహాత్ముఁ. 832
- క. దరచక్రాద్యాయుధవర,ధరుఁ గాంచనచేలుఁ జిత్రదామాంచితసుం
దరకంఠ విద్యుదమరే,శ్వరచాపవిచిత్రజలదసన్నిభుఁ డనఁగఁ. 833
- క. వినుతిం గనఁదగు వానిం, దనరెడు శ్రీవత్సచిహ్నధారిని రత్నా
భిని వెలయు మకుటమొప్పుంగను గేయూరములు మెఱియఁగాఁ దగువానిఁ.
- చ. కరమునఁ బుండరీకము తగంగ నదెవ్వరికేని కష్టమే
తరుణమునందుఁ జేయక నితాంతకృపాకరమూర్తియై మహా
త్తరవిభవంబునం జెలంగు తామరసాయతనేత్రుఁ గృష్ణునిం
బరమమునీంద్రహృజ్జలజభాసురపీఠనివాసునిం గనెఁ. 835
- సీ. సనకసనందనాదినిఖిలమునులును సిద్ధయోగు లఘంబుఁ జేరకుండ
నలరుమహాత్ములు నందుండి నాసాగ్రవిన్యస్తనయనులై విశ్వమయుని
దర్శించుచును సదాధ్యానించుచుండంగ నలరుచున్నమురారి నచటఁ గాంచె
బలరామకృష్ణులఁ బరికించి యారీతి విస్తృతస్వాంతుడై వేగ వీర
- తే. లిచటి కెట్లరుదెంచిరో యింతలోన, ననుచు యోజించి భాషింపఁగను దలంప
వాక్కు స్తంభించెదనశక్తివాసుదేవుఁ, డంత నాజలములనుండి యతఁడువెడలి.
- చ. అరదముఁజేరి దానిపయి నగ్రజుఁగూడి వసించుకృష్ణునిఁ
బరమవిలాసమూర్తిఁ గని వారిమనుష్యశరీరముల్ మనో
హరముగఁ బూర్వరీతిఁ దగ నప్పుడె యంబువులందు మున్గి శ్రీ
హరి బలరాముఁ గాంచెను యథార్హముగాఁదగు వారి ముఖ బలెఁ. 837
- రథయమునాజలంబుల రామకృష్ణులంగాంచి యక్రూరుఁడు వినుతించుట. —
- క. మునిసిద్ధులు గంధర్వులు, ఘనతర ఫణు లొక్కరీతిగా వినుతింపఁ
మునుపటి మాడ్కిఁ జెలంగం, గని సద్భావంబు మిగులఁ గాంచి యతండుఁ.
- తే. సర్వవిజ్ఞానమయుఁ జక్రి సర్వరూపు
నీశ్వరుని భక్తిచే నుతియించె నిట్లు;
పరముడై సుంత యెఱుంగంగఁబడని మహిమ
మున వెలుంగుచుఁ జింతాత్రతచువుఁ దాల్చి.

సీ. సర్వత్ర వ్యాపించి సర్వదేహంబులఁ గని యొక్కరూపంబుగాక యన్ని
రూపముల్ దానయై దీపించు నీశున కభివందనంబు లేనాచరింతు;
శబ్దరూపుండయి సంతతాచింత్య హవిరూఢుడై తగు విమలునకును
వందనంబు లొనర్చువాడ; విజ్ఞానరూపమున వెలుంగుచుఁ బరుఁ డనంగఁ

తే. బ్రకృతికంటఁ బరుండనఁ బరమభూత

మయుఁడు నింద్రియాత్ముఁడు సర్వమయుఁడు నైన

హరికి జేమోడ్చు లర్పింతు ననుచు మఱియుఁ

బలికె నీశ్వరుఁ గూర్చి దేవపతి వీవె.

840

తే. ఆత్మవన నీవె మఱిపరమాత్మ వీవె, నీవ యొకఁడవె పంచధానేగడుచుందు
వోహారీ ధర్మమయచిత్త యోమ హేశ, సుప్రసన్నుడవయినాకు శుభములిమ్ము.

క. త్తురుండవు నీ వత్తురుండవు, పరమేష్ఠి సరోజనేత్ర పరమశివ మనో
హరవాగ్వినుతచరిత్రుడ, వరయంగాఁ గలరె నీమహత్త్వము మునులున్.

సీ. వచియింప శక్య మేవరుసఁగాని స్వరూప మట్టిప్రవర్తన మట్టిపేరు
లలరు నీకు నొనర్తు నతిభక్తి జేజేలు విశ్వేశ్వరా! యెందు వినుతిచేయ
నామము వంశము నేమము లేకుండు నట్టిపరబ్రహ్మ మవికృతితను
వజత నీయందు నేహర్వాందుఁ గావున నవని సోకఁగఁ దల నంఘ్రినిలిపి

తే. మ్రొక్కువాడ; నర్థమును భూరికల్ప

నలు పాసంగక యున్నచోఁ దెలియ శక్య

మగునె? కావునఁ గృష్ణుండ వనఁగ నచ్యు

తుండ వనంగను మఱి యనంతుండ వనంగ.

843

తే. విష్ణు వనఁగ నీరీతులఁ బిల్వబడుదు, లెల్లరకు నాత్మవన నీవె యెఱుంగవు జని
నామభేదంబులను నీవె నాకవసతులుగనె పిల్వంగఁబడుదువు తగినయట్లు.

844

క. విరహితవికారుండవు నెల్లరయందును గలదు నీవిలాసతనువు త్వ

ద్విరహితవస్తువు లేదే, వరుసను దలపోయ నీకు వందన మిదిగో.

845

సీ. బ్రహ్మవు శివుండవు భాస్కరుండవు మఱియును విధాతవు ధాతవును సురేశుఁ
డవు సమీరణుండ వన్నివి తోయవిభుండవు ధననాయకుండ వంతకుండ వీవె
యొక్కఁడవయి యనేకోపాధులను నిండి జగములనెల్ల రక్షణము చేయఁ
దగుశక్తిభేదంబు లగణితంబులుగ నొప్పంగఁదాల్తువు; విశ్వసటలములను

తే. నీవె సృజియింతు, పాలియింతు వీవె నీగ

భస్తిరూపమె విశ్వంబు పావనగుణ,

మయమె యీ సృష్టిభవము చింతాత్ముడ వగు

నీకుఁ గలుగునె యోజగన్నిచయ నాథ.

846

వ. సద్రూపం బక్షరంబు జ్ఞానమయంబు ననఁజెల్లు నీకుఁ జేమోడ్చులు. వాసుదేవ

సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధనామంబులఁదగునీకు సాష్టాంగప్రణామంబు లని పలికి యక్రూరుండు భక్తిపరవశత్వమున శ్రీకృష్ణు నంతర్జలంబుల సంస్తుతించి పూజించె. ఆపూజ మానసికం బనందగు. 847

చ. మనమున వేటువాంఛలను మాని పరాత్పరునందె చిత్త మొ య్యన నలరారఁజేసి పరమాత్ముని జక్కఁగ నందె చూచి యో గనియతిమాని తన్నుఁ గృతకార్యునిగాఁ సఫలప్రయత్నుఁగాఁ గను దలపోసె; నంత యదుకాంతుఁడు కంససఖుండు పూనికన్. 848

క. జలముల విడిచి రథంబున, కెలమిం జను దెంచి రథము నేక్కి సహజులన్ బలరామకృష్ణులం దమి, విలాసముగఁ గూరుచున్న విశ్వాత్తకులన్. 849

క. కనుఁగొని విస్మితనయనుం, డనఁ దగునక్రూరుఁ గాంచి హరివచనముల్ తనివిం గల్పింపఁగ ని, ట్లనియెన్ శ్రీకృష్ణమూర్తి యాదృతి మెఱయన్. 850

— శ్రీకృష్ణుం డక్రూరు నమనయించుట. —

క. యామున జలములనడుచు న, దేమి గనుంగొంటివయ్య యింతదనుక నం దేమి మహాశ్చర్యము గల, దోమానితశీల! విస్తయోత్ఫుల్లాతుల్. 851

క. కనఁబఱచెడుఁ జిత్రంబుం, గనుఁగొంటి వటంచు ననినఁ గడుమోదమునన్ వనజాక్ష! యనిపిలచి యతనిఁ గాంచుచు దానఁజి యుదాత్తరవమునన్. 852

క. పలికెన్ శ్రీకృష్ణ! నది, సలిలాంతరమందుఁ జూడఁజాలిన చిత్రం బులఁ గాంచుచున్న వాడను బలికెదఁ దనుభారియైన పరతత్త్వ మిటన్. 853

తే. నేను గాంచినచిత్రమే నిలిచియున్న, దెదుట స్వందనమునయందు నెవ్వరికిని నచ్చెరువు గల్గఁజేయుచు నఖిలవిశ్వమయముగా నొప్పురూపంబు మానినుతము

క. అరుదుగ నొప్పునొ యద్భుతపరుఁడగు నాదేవుతోడ బాగుగ నా కి త్తరుణమునఁ గల్గె సంగతి, మురహరణా యేమిచెప్పఁ బూనుదు నింకన్. 854

క. పరమేశు నతనిఁ గూడియె, యరుగుచు నున్నాడ మథుర కలిమోదమునన్ దురితాత్మఁడైన కంసుని, ధరణీశ్వరుగాఁ దలంచి తత్త్వమెఱుంగకే. 855

క. భీతిం జెందితి నిస్సీ!, యీతను వికఁ గాల్పనే మహేశ్వర! పరపిం డాతతడివనమునఁ దగు, నాతనికొజేటు లొగ్గి యాదృతిఁబడయన్. 856

క. మనమున నెంచితి నకటా, యని పలుకుచుఁ గృష్ణుఁ గనుచు నత్యామోదం బునఁ జొంగుచు వాహనముల, ఘనజవమునఁ బోవఁ దోలెఁ గంసు నడంపన్.

క. సాయంకాలమునకు సరి, గా యాదవముఖ్యుఁగూడి కాంచనచేలుం డాయాస మింతలేక హ,లాయుధుఁడున్ వెంటనుండ నప్పురవరమున్. 859

క. అనుపమము మథుర యన నొప్పినదానిని గాంచె; నపుడు శ్రీతిని బద్ధా తుని గని యక్రూరుం డి, ట్లనియెన్ బరమాత్మ నీవు హలియున్ మథురన్. 860

తే. కాలినడకలఁ జొరఁదగు నోలి నేను, స్వందనంబెక్కి యొకఁడనె చనఁగఁదగును
మీరు వసుదేవుగృహమును జేరుటొప్పు, మీనిమిత్తమే కాదె యామానవపతి.

క. వసుదేవు నవమతికా దుఃఖసమన్వితఁ జేసె; ననుచు గాఢప్రీత్యు
ల్లసితోక్తులాడి యాతఁడు, వెన నరదముఁ గొంచు మథుర వింతగఁ జొచ్చెన్.

— రామకృష్ణులు రాజమార్గమున మథురం బ్రవేశించి రజకుఁ జంపుట. —

క. శ్రీరాముఁడు కృష్ణుం డ, క్రూరుని హితవాక్కులెల్లఁ గోరిక విని య
శ్లే రాజమార్గమున నగ, రీరాజముఁ జొచ్చిరి హితరీతి నడచుచున్. 863

క. జలజాతులు పూరుషులున్, విలసిల్లెడు నెమ్మనముల వింతగఁ దగుపు
త్తుల రామకేశవుల మో, దలతల్ పుష్పించి ఫలవితానము లొసఁగన్. 864

చ. కనుఁగొని రప్పు రాముఁడును గాంచనచేలుఁడు వీర్యవంతులై
కనుఁగొను వారికన్నులకుఁ గమ్రసుఖంబును గూర్చుచున్ జవం
బనువుపడంగనీక చనునట్టి ద్విపార్శ్వకయుగ్మ మట్లుగా
వినుతవిలాససంపదల వింతగతుల్ చెలువారు చుండఁగన్. 865

తే. రాజమార్గంబునం జని రాజగత్ప
తులు తముం జూచువార లుత్సుకత నలర
నంతనొకచోట రంగాహ్వాయమున నొప్పు
రజకుఁ గాంచిరి భూపాంబరములఁ గొనుచు. 866

క. పరిశుద్ధములుగ నొనరిచి, ధరణీశుని సౌధమునకుఁ దాఁ గొని చనుచుం
డె రుచిరవస్త్రంబుల శ్రీహరియున్ రాముండు గోరి రాతనివేడ్కన్. 867

క. కనుఁగొనఁదగి మూల్యాధిక, తను గాంచిన చారువస్త్రతతుల నొసఁగుమా
యని యాచించిరి యాతం, డనుకంపారూఢవిస్తయంబు కనఁబడన్. 868

క. ధరణీశు రజకుఁ డొటం, బరిహాసోక్తులను బల్కి పలుమలు నవ్వన్
హరి యెంచి దురాత్ముఁడు భూ, వరరజకుం డంచుఁ గోప పరవశుఁ డగుచున్

చ. కరతలసంప్రహారమునఁ గ్రక్కున వానిశిరంబు భూమిపై
దొరలఁగఁ జేసి వీతచుచి దోచెడు కోమలవస్త్ర రాజి నీ
లరుచి జెలంగు నంబరములన్ వడిమీఱ గ్రహించి తాను సో
దరుఁడును జక్కఁ దాల్చి ప్రమదంబునఁ దేలుచుఁ జోయి రవ్వలన్. 870

క. చనిచని మాలాకారు స, దనమును జేరంగ వికసితద్వ్యక్ష్యబ్జం
డును విస్తృతచిత్తుఁడు నై, యనఘుం డగుటం దలంచె నొరా వీరల్.

తే. ఎవనికులమునఁ బుట్టిరో యేకృతాంగి, వీరి జననియె యేపుణ్యసారముననొ
వీరిఁ గంటిని గడు మనోహరిరూపు, లనితపీతాంబరధరు లీయర్చకు లిట. 872

క. చనుదెంచు టేమికార్యంబును సాధించుటకొ భూమి బొల్పుగఁ జూడం
గను వచ్చిన దేవతలే, యని యూహించెను స్వభావ మగునాదృతిచేఁ. 873

తే. మఱియు నాపూల నిర్మించు మహితమూర్తి
వికసితాక్షిరాజీవయుగ్మ కముచేత

వారిఁ బూజించె నాదట వార లెలమి

ముఖసరోజము లలర నాపుణ్యపురుషు.

874

చ. కనుఁగొని హరిపుష్పములఁ గ్రక్కున నిమ్ము ధరించుకోర్కి మై
కొనె హృదయంబులం దనుచుఁ గోరిన యాబలరామకృష్ణులం
దనశిర ముర్విపైఁ దగులఁ దత్పరుడై స్పృశియించి యెట్టిప్రీ
తినొ మహనీయమూర్తు లిటు దినుని గేహము చూడ వచ్చుటల్.

875

ఉ. స్వాములు మీరు నాకుఁ గృపనంధిల వచ్చితి రింతె చాలు నీ
థామము పూతమయ్యె జని ధన్యతఁ గాంచఁ గులంబు పావనం
బై మహి మించె మిష్టిపుడె యర్చనలం బరితృప్తి నొందఁగా
నేమముమీఱఁ జెయఁదగు నిల్వఁ డొకించుక సేపు వేడుకఁ.

876

క. అనిపలికి మాల్వజీవికుఁ, డనుమోదంబున ముఖాబ్జ మలరఁగ వారల్
తనుఁ గోరిన పుష్పంబుల, మనోహరాకృతులఁ గూర్చి మనసులు వెలయఁ.

877

ఆ. జనుఁగి మరలమరల నురుభ క్తిమై మ్రొక్కె; బరిమళములఁ జల్లు పావనసుమ
మాల్వముల ధరించి మంచి వంచు నుతించి, వర మొసంగెఁ గృష్ణుడురుతరకృప.

క. భావుకగుణ! నాయాశ్రయ, యై వఱలెడు లక్ష్మీ నీగృహంబున నెపుడే
దా విడనాడక యుండును; నీవపువు బలాధికతి వినీతంబగుఁ జూ.

878

క. ధనహాని నీకు నెప్పుడు, కనఁబడ దోసామ్య! తుహిన కరుఁడు రవియు మే
దనయును దగుదనుకన్ నీ, తనయులు తత్తుత్తు లిట్లు తృప్తనంతతియున్.

880

క. విచ్ఛేదంబును గాంచక, స్వేచ్ఛం దులదూఁగుచుండుఁ జింత లొదవ వో
స్వచ్ఛగుణాకరభోగము, లచ్చాధీనములు నీకు నేకాలమునఁ.

881

తే. సకలసుఖములఁ జొంది నీ వకిలుపాత్తుఁ, డవయిమృతికాలముననాదుహరినామ
మును స్మరించుచునక్షయం బనఁగఁదగిన, పదమునకుఁ జేరఁగఁపు శ్రీ సదనమదియె.

చ. మనమున ధర్మచింత యణుమాత్రము లోపము నొందకుండు నీ
ఘనతమవంశమిందు జనిఁ గాంచనివారలకుం జిరాయు వో,
విను భద్రదన్వయంబునను వింతిగ నొప్పెడు రోగజాలముల్
కనఁబడ వేతఱ్ఱ గులము త్రొస్థలి వర్ధిలుచుండు సుస్థితఁ.

883

చ. అని వర మిచ్చి యాతనికి నందఁగ రాని పదంబుఁ జెరనొ
నని వచియించి మాల్వకరుఁ డాదృతిభక్తులఁ బూజసేయఁ గై

కొని బలభద్రుఁ గూడి నృపకూటవిషాభునిఁ గంసుఁ దున్ను వే
డ్కను జనె బాలకృష్ణుఁడు నికామముదంబున మేను పొంగఁగన్.

884

ఎనుబదియైదవ యధ్యాయము.

— ౧౭ కుబ్జశ్రీకృష్ణుఁడు చందనాదుల యాచించుట. ౧౭ —

- చ. సురుచిర రాజమూర్తమున సొంపుగఁ బోవుచు నొక్కసుందరిన్
బరిమళవస్తుభాజనముఁ బైఁటచెఱంగున మూసి మెల్లఁగా
ధరణిపుమందిరంబునకు దర్పకసాయకమట్లు యకావన
స్ఫురణముమీఱఁగాఁ జనెడు పూర్ణవిలాసవతిం గనుంగొనెన్. 885
- క. తరుణి యది కుబ్జ యనఁగాఁ, బరినుతిఁ గాంచెను ద్రివక్రపరిగణితంబై
సురుచిరదేహము తగె నా, తరుణంబున దానిఁ జూచి తమి హరిపలికెన్. 886
- క. అనులేపన మెవ్వరికో, వనితా సత్యంబు పల్కవలయుం జుమ్మి
వనరుహనేత్రపు నీ వన, ననురాగమునకా సకామయై కుబ్జ హరిన్. 887
- క. కని పలికె లలితవాక్కులు, మనమున కింపొసఁగు చుండుమాడ్కిఁ జెలంగన్
వనరుహనేత్రుని రూపంబును బల్కలు చూచుచున్ బ్రమోదము పొంగన్.
- సీ. కాంత! కంసుం డనుత్తాపతి వర్యుని యనులేపనాఖ్య కృత్యమున నేను
జరియించుదాన నం చరయవేల్కొ కొ త్రివక్ర యనుచు విఖ్యాతిఁగాంచుదానఁ
గంసున కేలాటికమ్మానులేపన మిష్టంబుగాక నేనే యొసంగు
ననులేపనంబుల నాదృతిఁ దగియుండుఁ గావున నన్నెల్లు గారవమునఁ
జూచి సంతానించుఁజుమ్ము; నావిని హరి యోరుచిరాననా యుర్విపతికి
- తే. సర్వ మీయనులేపన మతిరుచిరము, నగుట నిజమేని మామృదులాంగకముల
కనుగుణంబయి తనవారున ట్లొసంగ, వలయు ననులేపనము నిప్పు వక్రదేహ.
- చ. అని తనుఁ గోరుకృష్ణుని మహత్తరభావ యుతోక్తులకా దమికా
విని యలకుబ్జ యాదృతిని వింతగనొప్పెడు దివ్యచందనం
బు నొసఁగె వారిదేహవరముల్ చెలువారెడునట్లు వేగమే
మనముల వార లాసుదలి మానసకుద్ధి నెఱింగి చక్కఁగన్. 890
- క. తనువులనిండఁగ ననులేపనములఁ బూసికొని దేవవర్యులు సురనా
భునిచాపయుతసితాసిత, ఘనములచాడ్పున మనోజ్ఞ కాంతులఁ దగుచున్. 891
- సీ. అంత శ్రీగోవిందుఁ డంగనామణిఁ గాంచి యుద్ధారణవిధాన ముత్తమగతి
నెఱిగినవాడౌట నెఱిఁ జుబుకంబు క్రిందను వ్రేళ్ళు లుంచి పెన్నునుగరాంగు
భుల నిల్చి తత్పదంబుల స్వాంప్రియుగమున నదిమి పైకెత్తె నాహరి కరముల
స్ఫులికియించినంతనే చెలువ దేహము చక్కసాగెఁ ద్రివక్రముల్ సమసిపొయె

తే. నప్పు డాలేమి యతిసుందరాంగ మలర, నంగనారత్న మన నొప్పి యతివిలాస
లలితమై ప్రేమగర్భమై వెలయుపలుకు, లమర నిట్లనిపలికె నిక్కమగుభక్తి. 892

క. కరమున గోవిందుని యం, బరమును బట్టుకొని నాదుభవసంబునకున్
బరమేశ్వర రమ్మా నా, పరిచర్యం గొనుమ కరుణ పర్యం గనుమా. 893

చ. ఆనవిని పద్మ నేత్రుఁ డపు డవ్వనితామణి నాదరించి పా
వనమతి వీవు వచ్చెద భవత్పదసంబున కొక్కమాటు నె
వ్వనమున నమ్మియుండు మని మంజులవాక్కుల నగ్ర జాననం
బును గనుఁగొంచుఁ బల్కి సతిఁ బుచ్చెను బొమ్మని నవ్వుచుం దగఁ. 894

చ. పరిమళచందనాదులను బాగుగఁ బూసి వినీలకాంచనాం
బరములఁ దాల్చి రాముండును బద్ధదళాక్షుండు సత్సరంబ పో
యిరి ధనువున్న శాలకు నహీనవిచిత్రమనోజ్ఞ సత్సుమో
త్కరవసమాలికాభరణ కాండవిరాజిత కంఠభాగులై. 895

క. ధనువును గనుఁగొని రక్షక, జనులను దద్వార్త నడిగి చక్కఁగ వారా
యనుపమ చాపమహత్త్వము, వినిపింపఁగ వినిరి హరియు వేడుక దానిఁ. 896

— ధనుర్భంగము కువలయాపీడగజవధము కృష్ణుఁడొనర్చుట. —

క. కరమున గ్రహించి లీలఁగ, వరశక్తిని దాని నట్టెవంచిన నది యా
తరుణమున రెండుగా భీ, కరనాదము నిగుడ విఱిగఁ గంసుండు బెదరన్. 897

తే. ఆనినాదము పురవరమందు నెల్ల, తావులను నిండె దాన సంతసము నంది
రందుఁ గలసజ్జనులు వగనంది రధిపు, దుష్టమిత్రులు; దానిచే దోచు కినుక.

క. వారలను జొట్టుముట్టెను, భూరిబలోపేతసుభటపూగము చాపం
బారీతి విటుగఁ గొట్టిన, కారణమున నంత రామకాంచనవసనుల్. 899

తే. వీరభటులఁ ద్రుంచి వెడలి రాకార్తుకా, లయమునుండి తగువిలాస మొప్పు;
నంత వ్రజమునుండి యక్రూరురాకను, జాపభంగవార్త భూపతి విని. 900

క. ఇదియేమి చిత్రమో యి, ట్లొదవెను గార్యంబు మనుజుఁ డొక్కవిధమునఁ
మదిఁ దలఁచు దైవ మొకవిధి, గఁ దలఁచు నని యెంచి చాలఁ గలవలపడుచుఁ.

క. తననమ్మినవీరులఁ గృష్ణుని రాముని బొడవడంచు శూరులు వీరే
యని తలఁచి యున్న చాణూ, రునిముప్పికుఁ జేరఁ జీరి రూక్షేక్షణుండై. 902

ఉ. యాదవబాలకుల్ మనపుగాంతరమం దిదె చొచ్చినారు మీ
మీఁదఁ జెలంగునమ్మకము మిక్కిలి నామది వృద్ధి నొందెడుఁ
గాదన కీదినంబున నఖండతరం బగుమల్లయుగ్ధమా
మోదము నాకుఁగల్గుగతిఁ బూనుండు చేయఁగ సాహసంబునఁ. 903

క. ఆయుధంబున వారల; నే యనవుననైనఁ జంపు తేతగు వారే

- నాయంతమునకు హేతువు, లై యున్నా రనుచు వింటి నట్లాటంగదా. 904
- ఆ. మిమ్ము నమ్మియుందు నెప్పుది నిపు డట్టి, సంగరమున వారిఁ జంపి నన్ను
బ్రమదవార్ధిఁ దేలుభంగి నొనర్చుఁ డ, వ్వల నొసంగువాఁడ వాంఛితముల.
- సీ. మఱియొకవిధమున మ్రంద రంచును దోఁచె న్యాయపద్ధతినొ యన్యాయమార్గ
ముననొ వధింప నొ ననుఁ జంపఁబుట్టిన వారలుగావున వారిఁ జంపి
నంతనె నారాజ్యమరయ మీయదియగు; నని పల్కి వార లట్లనుచు సమ్మ
తింపఁగా హ స్తిపుఁ దీవ్రరణోత్సాహుఁ బిలువంగఁ బంచి యుజ్జ్వలమహాత్మ్య
తే. మలర నిట్లను నేడు సభాంగణమున, ద్వారసీమను మ త్తదంతావళంబుఁ
గువలయాపీడమును నునుపవలయు మఱి, గోపబాలుర నయ్యది కూల్పవలయు.
- క. వారలును మల్లయుద్ధము, నేరుపునం జేయ సభకు నిశ్చయముగ రా
ద్వారముకడఁ ద్రొక్కింపుము, వారిని గరిచేత నీవు వైఖరిమెఱయఁ. 907
- చ. అనివచియించి యప్పటిసభాంతరసీమను మంచరాజి చ
క్కనివిధిఁ జేర్పఁగాఁబడుటఁ గాంచి సమీపగతాత్మమృత్యువై
జనపతి భాస్కరుం డుదయశైలముఁ జేరెడువేళ యెప్పుడో
యని తలపోయుచుఁ గడవె నానిశ యెట్టులొ వీతమోదతఁ. 908
- తే. అర్కుఁ డుదయాద్రిమూర్ధంబునందు వెలయఁ
బొరులెల్లరు మంచాగ్ర భాగములను
నిండియుండిరి భూపార్శ్వ నియతమంచ
ముల సభృత్యులు భూతుల్ వెలసి రపుడు. 909
- చ. గురుతరమల్లయుద్ధమును గోరికఁ జేయఁగనున్న మల్లు లా
తరుణమునందు రంగమునఁ దద్దయుఁ బొంగుచు నిల్చియుండి రా
ధరణిపుఁ డున్నయాసనము దాపునఁ, గంసుఁడు మంచవర్య మా
తురమున నెక్కె భూవరు సతుల్ వసియింపఁగ నర్హ పద్ధతిఁ. 910
- క. పరికల్పితంబు లయ్యెను, వరమంచము లందువారు వైభవ మలరఁ
వరుసగఁ గూర్చుండిరి తత్పురవనితలు గణిక లెల్లఁ బొంగెడు వేడ్కఁ. 911
- ఆ. కూరుచుండి రందుఁ బొరయోషిన్తణి, మధ్యభాగమందు మహితశీల
పుత్రగర్ధిని యగు పొలఁతులమిన్న యా, దేవకియును నుండె దీనయగుచు.
- తే. నందగోపాదులగుగోపబృందములును; దగినయాసనములనుండిరగణితతప
ములనొనర్చినయక్రూరుడలరుచుండె, నతనిచెంతనెవసు దేవుఁడధివసించె 913
- సీ. దేవకీదేవియుఁ బావతనయాస్యపద్మము కన్నులవాంఛ దీఱ
నంతకాలముననే నాదృతిఁ జూచెడఁగాక యంచని కోర్కె గడలుకొనఁగఁ
గూరుచుండెను; వాద్యఘోషముల్ చెలరేఁగెనంతఁ జాణూరుండు హర్ష మెసఁగ
నాసభాంతరమునయందుఁ జరింపఁగ ముష్టినుండును బ్రీతిఁ బొంగి బాహు

- ఆ. యుగము నప్పలింప నొగి సభాంతరము హా, హారవము లనిండి యప్పుడుండె
నంత రామకృష్ణు లాసభాంతరమున, కేగుదేరఁ బూస నాగుఁ డనుచు. 914
- చ. కఠిఁ బురికొల్పె నయ్యదియు గండతలచ్యుతదానధారలక
గరము భయంకరంబగుచుఁ గ్రాలుచు హస్తీపకప్రచోదిత
స్ఫుర దురు వేగవంతమయి పొంగుచు రాఁ గని కృష్ణుఁ డట్టై త
త్కరముఁ గరంబునం బెనచి క్రన్ననఁ ద్రిప్పి పరాక్రమంబునక. 915
- చ. ధరఁ బడనేయఁ బ్రాణసముదాయము దేహమునందు నుండకే
పరుగిడఁ జచ్చె నాగజము; బాహుబలంబున నన్నదమ్ము లి
ద్దురు గజదంతముల్ పెఱికి రూక్షతరాస్త్రము లట్లు వానిఁ దా
ల్చిరి; ధరణీశుమత్తకరి చేరెను స్వర్గము శ్రీశుఁ డంటుటక. 916
- ఆ. మత్తహస్తీ జంపి మాధవబలభద్రుఁ, లఖిలమృగములందు హరులరీతి
గర్వలలితవృష్టికలితులై రంగంబుఁ, జేరి రంత వారు చేరినపుడె. 917
- క. అంతట హాహాకారము, నితగఁ జెలరేఁగె నపుడు వీఁడే కృష్ణుం
డంతటఁదగు వాఁడే హలి, యంతర మెఱుంగంగ శక్యమగునె యెవరికీ. 918
- క. అనుచుక విస్తయమునఁ జను, లనుకొను చుండంగఁ గొంద ఆలగోవిందుం
గని వీఁడే శ్రీకృష్ణుఁడు, కనుఁగొంటివె యంచు నొకఁడొ కనికిం జూపె. 919
- ఉ. పూతనయన్న రక్కసిని బుద్ధిచమత్కృతిఁ జంపె మాయచే
ఖ్యాతినిగన్న యట్టి శకటాసురుఁ బాదహతిక గతాసువై
ప్రేతపతిం గనంజనఁగఁ బెంపునఁ జేసె నులూఖలంబునక
మాతయెగట్ట నట్టె చని మద్దులరెంటిని గూల్పె నీతఁడే. 920
- శా. బాలత్వంబుననుండియే విషయుతిక భాసిల్లి దుర్దాంత మా
భీలస్ఫారఫణాళియై యెసఁగి నిర్భీతిక విరాజిల్లు నా
కాళీయోగ్రభుజంగు భోగములపైఁ గాలూని నృత్యక్రియా
కేళిం దేలె నితండె చూచితివె యీ కృష్ణుక మహావిష్ణునిన్. 921
- క. గోవర్ధనభూమిార్ద్రము, నావిష్కృతశక్తి నెత్తి హస్తాంగుళిపైఁ
జేవమెయి సప్తరాత్రము, లావాసవుఁ డద్భుతపడునట్టులు నిల్పెన్. 922
- క. ధేనుకుఁ డరిష్టనామక, దానవపతి కేశియనెడు దైత్యేశుండి
మానితమతిచే హతులయి, రీనిర్జరపూజితుఁడెసుమీ కృష్ణుఁ డనన్. 923
- క. అతఁడే బలరాముం డ, చ్యుతుని పురోభాగమందు నున్నాడు విలా
సతతగతు లొప్పు నరిగెడు, నతివలహృన్నేత్రములకు నానందదుండై. 924
- చ. అనుచమ సత్పురాణముల యర్థమెఱింగిన ప్రాజ్ఞు లెల్లఁ గృ
ష్ణుని యదువంశ ముర్విపయి శోభిలఁ జేయఁగ గోపబాలుడై
జని గనియెం బాత్పరుఁడు చక్రియటంచు వచింతు; రీతఁడే

- వనజదళాక్షుఁ డీశుఁడు విభాసురతేజుఁడు భూతనాథుఁడున్. 925
- తే. అవతరించెను భూభార మడచ విష్ణు
వీరజంబున నిశ్చయ మెన్న నిద్రి;
యనుచు నొకనికి వేటొక్కఁ డనువదించె
బారు లీరీతిఁ దమలోనఁ బలుకుకొనఁగ. 926
- చ. బలుఁడును గృష్ణుఁడున్ నృపసభం గనుపట్టిరి వారిఁ జూచినం
త లలితదేవకీహృదయ తామరసంబుననుండి న్నేహధా
రలు వడి జాతెనో యనఁగ రమ్యచయస్సు లొగిన్ స్రవించె నా
జలరుహనేత్ర పుత్రకుల సంతస మొప్పుఁగఁ జూచుచున్ వగన్. 927
- క. విడనాడె నంత వనుదే, వుండు హర్షరసంబు మిగులఁ బొంగుచునుండం
గొడుకులఁ గనుఁగొని జరనున్, విడనాడుచుఁ దరుణతఁ గని విలసిలుచుండెన్. 928
- క. ధరణిపు నంతఃపురముం, దరు లతివిస్తారితాక్షి తామరసలునై
పరికించిరి బలకృష్ణులఁ, బురజనయోషిద్వితంసపూగము ప్రీతిన్. 929
- క. హరినిన్ బలరాముని నే, త్రరమోత్సవ మొప్పుఁ గనుచుఁ దద్విరతికిఁ గుం
దిరి. వారిలోనఁ గొందఱు, తరుణి మణు లొండొరులను దగు నాదృతిచేన్. 930
- క. పిలుచుచు సంతోషంబునఁ, బలికిరి సఖులార! గోప బాలుని నయనో
త్పలముల మోమును గనుఁడి, తలమే సౌందర్య మెన్న ధాతకునైనన్. 931
- సీ. కువలయాపీడంబుఁ గూల్చునప్పటిదగు నాయాసమునఁ గల్గి నట్టి న్వేద
బిందువు లొప్పుట వికసితశరదబ్జమున హిమాంబువులు గ్రమ్మినవిధంబు
కనఁబడియెడు మనజనంబు సఫలంబెయ్యెన్ నేత్రంబుల కమలత్పత్తి
కలుగు నదృష్టంబు చెలఁగెను; శ్రీవత్సచిహ్నంబు లోకముల్ సిద్ధ మిచట 932
- తే. నున్న వంచుఁ దెల్పు చున్నది చూడఁడి, వక్ష మరిహరణము బాహుయుగము
శత్రుజయముఁ దెల్పు సఖ! వీనిఁ జూడవే; బససితంబు మోము వెలసె నదిగొ. 933
- క. సురుచిర నీలాంబరమే, పరిధానముగాఁగ మీఁది వస్త్రముగాఁగం
బరఁగెడుఁ; జాణూరుఁడు భీ, కరబలుఁడౌ ముష్టికుండు గర్వోక్తితతుల్. 934
- ఆ. పలుకుచుండఁ దుల్యభాషణంబులఁ గృష్ణుఁ, గూడి పల్కుచున్న వాఁడు కనుము;
సాధుచిత్తుఁడు హరి చాణూరుఁడును దను, బాహుయుద్ధమునకు బలిమిఁ బిల్వ. 935
- క. ఆయత్తఁడుచు నున్నాఁ, డోయబ్జాక్షి యిదేమి యొప్పునె యిది యం
చీయుద్ధ మాపు వృద్ధుం, డీయననున నొక్కఁడైన నుండఁ గననుజా. 936
- చ. ఇచ్చడిపు డేగుదేర మది నెంచెడుయావన మొప్పు లేతయై
వపువు తగంగఁ గన్నులకు వారసిహర్ష మొసంగుకృష్ణుఁ డే
డ? ధవినమానకాయము వెడందయురంబును గల్గి చూడఁగా
నపరిమితాఘయుక్తుఁడును నైతగు వీడన నేడ? యక్కటా. 937

- క. ఇరువురు సోదరులును సుం, దరతనువులు నూత్నయావ నము గ్రాలంగ భీ
కరరంగమునఁ జెలంగిరి, తరుణీ! చాణూరముఖులు దైతేయులు సూ. 937
- క. దారుణయాపులు మల్లులు, ఘోరంబు నియుద్ధ మద్ది కోరెడువారల్
సారతరన్యాయంబును, గోరెడు వారనుచుఁ జెప్పఁ గూడునె చెపుమా. 938
- క. ఏలన బలశాలురకున్, బాలకులకు సాగఁబోవు బాహురణంబున్
జాలును దగదని నిల్పుకృ, పాలలితులు లేరుగాదె పద్మదళాక్షి. 939

— రామకృష్ణులు ముష్టికచాణూరులవధించుట. —

- చ. అనుచుఁ దలోదరుల్ పలుకు నాసమయంబున భూమి కంపమొం
దునటు ప్రమోదచిత్తమునఁ దోయజనేత్రుడు కృష్ణుడున్ బలం
బున నరిభీతిదుం డగుచుఁ బొంగెడురాముడు రంగమందుఁ బెం
పునఁ దగి నిల్చి మల్లులసమూహము భీతిలునట్లు బాహుపుల్. 940
- చ. కరముల నప్పళించుచును గన్గొనువారు మహాద్భుతం బిదే
వరుస నెఱింగిరో యనుచుఁ బల్కెడునట్లు చరించి; రప్పడ
య్యిరువుర పాదఘాతముల నీధర బ్రద్ధలుగాకయుండు ట
బ్బుర మని తోచుచుండె; వారి భూరిపరాక్రమసార మేర్పడన్. 941
- తే. వెనఁగ బూనెఁ జాణూరుతో వీరుడైన
హలధరుడు ముష్టికునితోడ నాహవంబు
చేయఁగాఁ బూనె; నత్తటిఁ జెలఁగె వారి
భాషణంబులు శ్రుతులకు భూషణములు. 942
- క. ఇరువురు సోదరు లల్లన, నిరువురు మల్లులును యుద్ధ మేపునఁ జేయం
దొరఁకొన సాధుజనంబులు, పరికించుచుఁ దగునె యిట్టి పద్ధతికలదే.
- సీ. అనుచుండఁజాణూరుఁ డాకృష్ణుడునుబూన్కినొక్కభంగినొక్కరొక్కరిపయిఁ
బడుచుంట నప్పాటు పరువడిఁ దప్పించుకొనుటయు నెల్లరు వినుతిచేయఁ
దగియుండె; నిదెప్రేటు తప్పించుకొను మని హెచ్చరించుచు వార లేచి ముష్టి
తాడనంబుల విచిత్రముగఁ జోరుచుఁ జిల్లకోలల దెబ్బల నోలి నొప్పఁ
- తే. జేసి యార్చుచు నొండొరుఁ జేరి వజ్ర
సన్నిపాతములను నొంచి సత్త్వ మడఁగఁ
జేయఁ బూనుచుఁ బాదముల్ చేర్చి పీడఁ
గలుగఁగా సంతసించుచుఁ గదన మిట్లు. 944
- క. అతిఘోరము గతశస్త్రం, బతిదారుణము నయి యుద్ధ మయ్యెది చూడన్
బ్రతిలేక విరాజిల్లెను, జ్యోతిలేనిబలంబు మిగుల నొప్పు నిరువురున్. 945
- క. పోరాడుచుండి రొక్కట, ఘోరాహవ మద్ది ప్రాణహూటము బలమున్.

- వైరికి వ్యయించి యశమును, గోరినదై చూచుజనులకుఁ మోదదమై. 946
- క. అలరారుచుండె; మల్లుం, డలయక పోరాడుచుండ హరి శక్తియు ని
మ్ముల దాని నడచు చుండెను, గలఁడే హరితోడఁ బోరఁగా నెవఁడైనఁ.
- క. క్రమముగఁ జాణూరుని స, త్వము తగ్గుచునుండఁ బ్రాణతతి యింక నిలువఁ
సమయము లేదని తోచెను, మమతం గాపాడువాఁడు మహి లేకుండెఁ.
- చ. హరియు జగన్నయిండగుట నాతనితోఁ బ్రమదంబుమీఱ సం
గర మొనరించుచుండె శిశుకల్పునిగా రిపునెంచి లీల; న
త్తరుణమునందు స్వేదజలధామము దేహముగా రుడుగ్రుడై
కరములఁ ద్రిప్పుచుఁ మనసు గాఢతరవ్యసనాబ్ధి మున్నఁగఁ. 949
- ఆ. పోరుచుండె నెటులొ భూపతి యప్పుడు, తనదుమల్లునందు దర్పహాని
గలుగుచుంట నెఱిగి జలజాక్షు బలవృద్ధి, యును దలంచి కోపమున మునింగి.
- సీ. వాద్యతాడనముల వలదని వారించె నపుడు మృదంగాది హరివాద్య
రవములు తగ్గె నభ్రమున దేవత లొగిఁ దూర్యనాదములు సంతోష మలరఁ
జేయుచు గోవింద నీయరిఁ జాణూరు మాయంపు వేగంబ మావినుతులఁ
గైకొను విజయంబుఁ గాంచుము దానవుం డీతఁడు గావున నిపుడె చంపు
- తే. మనుచు నంతర్ని తులునయి యమరులెల్లఁ
బలుక నాలించి మల్లుతో బాహుసంగ,
రమున నించుక క్రీడించి యమరత్పత్తి
చేయ నూహించి యవలీలఁ జేవమెఱయ. 951
- చ. కరములఁ బట్టి పై కెగయఁగా వడివై వఁగఁ బూని దిద్దిరం
దిరుగఁగఁ జేసి వానిని వధింపఁగఁబూనియె నూలుమాలు లం
బరమున బంతివోలె బలుభంగులుగాఁ దిరుగంగఁద్రిప్పి వే
ధరణి స్ఫులింప మోఁదె శతథా తను వత్తటి నయ్యె ధూళిగఁ. 952
- చ. అతనిశరీర మత్తరుణమందు నసృగ్బహుధారలఁ గనఁ
వితతభయంబు గల్గుగతిఁ బృథ్విని వే తడిపెఁ; హలాయుధుం
డతులితశౌర్య మొప్పుఁగ మహాసురుతో హరిభంగిఁ దాను ను
ద్ధతుండగు ముష్టికుండ నెడుదానవుతో రణమొప్పుఁ జేయుచుఁ. 953
- మ. హరి చాణూరు వధించు టారసి మహాహంకారు నాదైత్యు ని
ష్ఠురముష్టిఁ దల బ్రద్ధలొవిధమునఁ శూరత్వమేపాఱ నా
తురతం బొండఁగ నొంచి జానుహతి నాధూర్తోరువక్షస్థలం
బురుషీడం గనఁజేసి దేవవరు లోహాఁయంచుఁ గీర్తింపఁగఁ. 954
- క. ధరణిం బడవైచి జనో, త్కరములు గనుఁగొనుచు నుండఁగాఁ బిండిగఁ జే
సి రహితజీవితం జేసెను; హరి తోశలకాఖ్యమల్లు నట్టె బలమునఁ. 955

- క. బలశాలి యనుచు జంకక, బలుముష్టిప్రహరణమున వసుమతిఁ బడి మీ
త్రులు చూచుచుండఁ బ్రాణబలుల బాయఁగఁ జేసెఁ గ్రోధమూర్తి తనరఁగన్.
- సీ. చాణూరముష్టికుల్ సమసిన బలశాలి తోశలఁబూయిండు ధూర్తుఁ డిట్లు
హతుఁడయినం గాంచి యవ్వారిమిత్రులౌ మల్లులెల్లను భీతి నుల్లము లొగి
దల్లడిల్లఁగఁ బాటి రెల్లదిక్కుల కట్టె; రంగస్థలంబున రామకృష్ణ
లుల్లాస మొప్పాట మల్లులు చరియించుకదతఁ జరియించి రిద్దపౌరు
- తే. షములఁ దుల్యవయస్కులై సమబలు లగు, గోపబాలురఁ జీరి యకుంతితగతు
లలర నుండిరి; కోపరక్తాతుఁ డగుచు, గంసుఁ డంతట నేవకగణముఁ బిల్చి.
- క. గోపాలబాలకులు వీ, రీపట్టున రంగమందు నెసఁగుచు నున్నా
రీపాపుల వెడలింపుఁడు, గోపవరున్ నందుఁ బట్టుకొనుఁడు జవమునన్. 958
- క. పాపుఁడు గావున నిగడ, వ్యాపారంబునను వీనిబంధించుటయే
యీపట్టున న్యాయం బగు, బాపుని వసుదేవు వీనిఁ బట్టుకొని తగన్. 959
- తే. వృద్ధులకుఁ జేయఁగారాని విధిని దండ
నమున బాధింపుఁ డిదె గోప సముదయంబు,
కృష్ణునిన్ రామునింగూడి క్రీడచేయు,
చున్న వా రిందు మర్యాద యొప్పుకండ. 960
- క. గోవులు ధనముఖ్యంబులు, గావున వానిన్ హరింపఁగాఁ దగు మఱియే
మే వసుసంచయ మున్నను, వేవేగమ దీసికొనుఁడు వేడ్క మదాజ్ఞన్. 961

—ॐ కంస వధము. ॐ—

- చ. అనుచు విధించుకంసుఁ గని యాహరి నవ్వుచు నెల్లవారు తన్
గనుఁగొన నేలనుండి యొకగంతున కాఘనమంచమూర్ధమున్
గనునటు దాఁటి కంసుని నఖండవిభూతి నెసంగువానిఁ బెం
పునఁ గనులావరింపఁ దనపోకడ నెన్నకయుండు దుర్మతిన్. 962
- చ. కరమున జుట్టుపట్టుకొని గాఢతరంబగుశక్తిమీఱ సుం
దరవరరత్నసంఘఘటితం బగు హరికిరీట మొక్కటన్
ధరణిఁ బడంగ నీడ్చె వసుధంబడు నాతనిమీఁదఁ దాఁ బడెన్
సురవరు లెల్ల నొర యని స్తోత్రముచేయుచు జంపు మంచనన్. 963
- క. జగదాధారుం డగునా, యగణితమహిమాధ్యుఁ డట్టె యాత్మాంగముపైఁ
బగపూని దుముక నోర్వం, గఁగలఁడె యెవఁడైనఁగాని కంసుఁడు ఘనుఁడే.
- చ. హరియు నురస్థలిం బడినయంతనె ప్రాణము లట్టె లేచి స
త్వరముగఁ బోయె నెచ్చటికొ తత్పద మెవ్వరికే నశకృమా
ధరణిపుఁ డుగ్ర నేనవసుధాపతిపుత్రుఁడు కంసుఁ డీల్ల శ్రీ
వరుఁడు శిరోజముల్ కయినిబట్టి వడిన్ వడి నీడ్చె మేదినిన్. 965

- చ. అతిబలమొప్పు భూవరుని యంగము నెల్లెడ రంగమందుఁ గు
త్పిత మిది యంచుఁ దోచెడుగతిఁ హరి యీడ్చెను; గౌరవంబు భూ
పతితఁ జెలంగునాతను వభవ్యముగాఁ గనుపట్టెఁ బ్రాణవి
చ్యుతి గనినంతనే సురుచిరోన్నతియున్ నశియించు టబ్రమే. 966
- మ. హరిచేఁ గంసుఁడు చంపఁగాఁబడిన నుద్యత్కృధ మొప్పార సో
దరుఁడైనట్టి సునాముఁ డాహరిని దోర్దర్పంబునన్ జంప నా
తురమొప్పుం జనుదేర రాముఁ డచటన్ దోర్లీలమైఁ ద్రుంచె నా
మరణంబుం గని రంగమండలము భీమంబై తగెం జూడఁగన్. 967
- క. పరఁగెను హాహాకారము, లురుగతి తచ్చబ్బ మట్టై వ్యోమంబున ని
మరగతిఁ బర్యెను మథురే, శ్వరుఁ డిట్టు లవజ్ఞఁ గృష్ణ బాహుహతుండై.
- క. తనువుఁ దొఱంగుట మాత్రము, జనులకు నప్రీతి నొసఁగె సంతసమున నా
వనజాక్షుఁ డంతఁ జయ్యస, జనకుని పాదముల కెరఁగె శాస్త్రవిధియుతిన. 969
- క. జననికి వందన మర్పిం, చెను దేవకి భర్తఁగూడి శ్రీహరిఁ బ్రీతిం
గనియెన్ బలదేవుండును, జననీజనకులకు మ్రొక్కె సద్భక్తి తగన్. 970
- వ. దేవకీవసుదేవులు శ్రీకృష్ణునిం జూచి తదుక్తవచనంబులు తలంపునకురా నతని
మహత్త్వంబును స్మరించి నిలుచుండియే మనంబుల నమస్కరించి రప్పడు
వసుదేవుండు. 971
- క. సురనాథా! త్రిదశార్చిత, వరదా దయ యునుపవయ్య వారిజనేత్రా
కరుణాకర ముక్తుల ని, రువ్వర నీసంసృతిని దాటఁ బూన్పుము త్వరగన్. 972
- మ. తొలిజన్మంబునఁ బూజితుండ వయి సంతోషంబునం బుట్టి తీ
యిల మద్దేహమునందు దుష్టమతులన్ హింసింప నట్లౌట మ
త్కులమున్ బావిత మయ్యె భూతములలో గూఢంబుగా నుండు వు
జ్జ్వలతేజాండవు భూతభావనుడవై భాసిల్లుచుం దెప్పుడున్. 973
- తే. సముడవై యెల్ల కాలంబు సర్వభూత
మయుడవై యుండు పట్టినీమాయ తెలియ
శక్యమే దేవకీపుత్ర శబ్ద మిద్ది
నీకు నొక్కవిలాసంబు నిర్వికల్ప. 974
- సీ. సర్వదేవార్చితా సవములఁ బూజింపఁబడుదువు చింతింపఁ బడనిరూప
మునఁ దగియుండియు వనజాక్ష యజ్ఞంబు యజ్ఞకర్తయు నీవ యాదిదేవ
సాపహ్నవంబయి యాత్మ నీయందున నలరారుచున్నది యనుపమాన
కరుణచే దేవకీ కాంతకుఁ గొడుకనఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచుట వాసుదేవ
తే. నీకు నొక్కవిలాసంబు శ్రీకళత్ర!, సృష్టికర్తవు నీవె భూ తేశ్వరుండ
నీవె యాద్యంతములులేక యెగుఁగు దీవు, నిన్ను పల్లింప నేర్తునే నీరజాక్ష.

ఉ. మానుషజిహ్వ యియ్యది కుమార యటం చొగి బిల్వం బూను నీ
మానము నెన్న శక్యమె సమస్తజగంబులు వెల్లజేయు దో
శ్రీనిలయా జగంబులకు సిద్ధివి నీవెకదా తలంప మా
యానియతిం గుమార యని యాదృతిఁ బిల్పుట సంభవించెఁ జూ. 976

తే. మాయచేతను గాకున్న మాధవా భ
వత్స్వరూపంబు తెలియంగ వశముగాక
యున్నను గుమారయని పిల్వం జన్నె మాకు;
నీతనువునందె జగమెల్ల నిలిచియుండు. 977

సీ. తలఁపఁ గోష్ఠోత్సంగ ధామమునం దీవు శయనించియుండు వోజలజనాభ
యట్టి నీవెట్లు మర్త్యంగధారివిగాఁగఁ గానంగఁబడుదువు కరుణ యునుపు
మీశ్వరా జగమును నెల్లధర్మంబుల నలరారఁగాఁ జేయ వయ్య భూమి
నంశావతారంబు నంది నాకుం బుత్తుఁ డవె యైతి పరమేష్ఠి వివిధజంతు

ఆ. సృష్టిచేయు నతఁడు శ్రీధరా! నీనుండి, కలిగె నతఁడు మొదలు గా మహీరు
హములవఱకుఁ గలుగు నఖిలప్రపంచంబు, మాయచేతఁ జిక్కు మాడ్కిఁ జేసి.

క. చరియింపఁ జేయుచుండువు, పరమేశ్వర! నీదుమాయఁ బడి కొడు కంచుక
బరికించి కంసుభయమునఁ, ద్వారఁ జేర్చితి గోకులంబు వాంఛానుగతిన్. 979

తే. గోకులంబున నించుక కొఱత గనక, వృద్ధి నొందితి నాపుణ్య విధిని గృష్ణ
సకలదేవతలందు నా జని ఫలయుత, మనఁగఁ దగు నీకుఁ దండ్రినై తనరుచుంట.

ఆ. విష్ణుమూర్తివీపు విశ్వోపకారము, చేయఁబూని పుట్టి తీయిలాస్థ
లమున నాదుపుణ్య మమర ఫలించుట, నాకు సుతుఁడవైతి నలిననేత్ర. 981

ఎనుబదియావయధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణుడు దేవకీవసుదేవులతో సంభాషించుట. ౧౦

క. తొలిజనిఁ జేసినకర్తం, బుల తీరు నెఱింగియుంటఁబొల్పుగ జ్ఞానం
బులఁగాంచిన జననీజన, కులం జూచి పరాత్పరుండు కోరికమీఱన్. 982

క. తనవైష్ణవమాయను గ, ప్పెను వారలఁ జేయఁదగిన పృథు కార్యములక
మనమున నెంచుచు నపు డి, ట్లనియెక దల్లి కుమారు నాదృతి గనఁగన్. 983

క. జనకుఁడు నీవును దలఁచుట, యు నెఱుంగుదు నేను మిష్టు నొప్పుగఁజూడం
గను గోరుచుండుఁ గాలము,చనియెం గార్యాంతరముల సందడివలనన్. 984

ఆ. దుష్టకంసభీతి దోచుట గర్భసం, కర్షమునఁ గొంత కాల మెట్లా
గడపినారు ఘోరు కాపున నట్టిమీ, కష్టములను మాపఁ గడఁగకుంటి, 985

- క. ఈయపరాధము నైపుం, డేయధముండు మాత్రపితల నెంతయుఁ బ్రీతికా
న్యాయమునఁ గావఁ డాతని, యాయుఃకాలంబు వ్యర్థ మనఁ దగుఁ జూడీ.
- సీ. ఆట్టులుండియు నేను నాన్తుల మిమ్మును గాపాడకుండ నిక్కాలమువఱ
కూరక గడపితిఁ; గోరి దేవద్విజగురుమాతృపితృపూజకుండు గాఁగ
నుండు నాతనిజన్మ మొప్పారుసఫలమై తనుధారులకుఁ జేయఁ దగిన కృత్య
మిద్దియే కావున నేఁ జేసివట్టియీ యపరాధమునునై ప నర్హము మహిఁ
- ఆ. గంసభీతి వానఁ గాదె యంబొగి వేడి, వందనంబు సలిపి వరుస నితర
వృద్ధులకును మ్రొక్కి యెలమిఁ బూజించి వా, రెల్ల సంతసముల నెసఁగఁజేసె.
- ఉ. అంతటఁ గంసుపత్నులు మహాహవభూమి శవాకృతిం గనక
సుంతయుఁ గానిభంగిఁ బడి ఊఁచిరజంబున బుగ్గిరియున్న భూ
కాంతుని గంసుఁ గాంచి వ్యధ కాఱియపెట్టఁగఁ జాట్టునిల్పుచుక
వంతలఁగుంది యేడ్చి రొగి వారనిదుఃఖము పెల్లునం గడుక. 988
- ఉ. తల్లులు నట్టె యేడ్చిరి వ్యధకా మది పెల్లుగఁ దల్లడిల్ల భూ
వల్లభవర్య పుత్రక యభవ్యగతికా రణభూమి బ్రుంగితే
తల్లుల మంచు మమ్ము సతతమ్మును గౌరవమొప్పు జూచు నీ
యుల్లమిదేల నిర్దయత నొప్పె నటంచును నార్తిఁ బల్కుచున్. 989
- చ. హరియును వారిదుఃఖమున కార్తిని గాంచుచు నశ్రుపూరముల్
దొరఁగఁగ వారిఁ జేరి యిఁక దుఃఖము మానుండు వ్యర్థ మీవ్యథా
తురత యటంచుఁ బల్కి గతదోషుండుగాఁ దగె మీకుమారుఁ డి
'త్రరుణమునందు నన్న విని దారుణశోకము మాని మానినుల్. 990
- తే. ఊఁడిల్లిరి; మథునామకోగ్రదనుజ, హంత యంతట నుగ్ర నేనాఖ్యుఁ జేరి
చెఱునువిడిపించి యభిషిక్తుఁ జేసె నైజ, రాజ్యపదమున నాత్మజరహితుఁగృహణు.
- సీ. రాజ్యాభిషిక్తుడై రామకృష్ణులఁ దగఁ బూజించి మృతుండగు పుత్రునకును
రంగమండపమున రామకృష్ణులచేత హతులగువారికి నయ్యదనునఁ
జ్రేతకార్యములనువిధియుక్తి నొనరించె; నిట్లార్థవైహిక మెల్లరకును
జక్క నొనర్చి సంసక్తరాజ్యుండయి యొప్పారుచున్న యయ్యుగ్రనేనుఁ
- ఆ. గాంచి పలికె నపుడు కాంచనచేలుండు, భూప! నేనుజేయఁ బూనఁదగిన
కార్య మిద్ది యనుచుఁ గరుణ నాజ్ఞాపింపు, మాత్మ సంశయములనంద కింక.
- ఉ. అమలకులంబు యాదవులదయ్యు యయాతి యొసంగినట్టి శా
పమున నరాజ్యయోగ్యమయి భాసీలకున్నది యింతదాఁక నిం
క మహిఁ జెలంగుఁ బూజ్యమయి త్కౌఠు లొర! యనంగ నేవక
త్వమును పహించి నేను నిట దాపున నుండఁ గొఱంత యేమిఁకన్. 993

చ. మనుజులమాట యేటికి? నమర్త్యుల నెల్లర నాజ్ఞ నిట్లు మో
జనవర యంచుఁ బల్కి మనుజప్రహితోక్తుల లీలచేతనే
మనుజులఁ గాంచియున్న హరి మామతుఁ గన్గొనిపల్కె నిట్లు లో
యనిలవిభూ! త్వరం గదలి యాపురుషహాతునిఁగాన నేగుమీ. 994

మ. కని నామాటగ నిట్లుపల్కు హతపాకా! గర్వమున్ వీడి నా
పనుపుం జేయుచు యుగ్ర సేనునకు నీభాస్వత్సుధర్మన్ జవం
బున నర్పింపుము యాదవక్షితిపుండై పొల్పారు నీరాజవ
ర్చ్యున కర్హం బది యొక్క నన్నవిని వాయుస్వామి హర్షంబునన్. 995

చ. కదలి యమర్త్య వాసమును గానఁగఁబోయి పురందరున్ మహా
ముదమురఁ బొల్పువానిఁ గని మ్రొక్కి పరాకని కృష్ణువాక్యముల్
వదలక తెల్పఁగా వినుచు వాసపుఁ డడై సుధర్మ నిచ్చె న
య్యది పవనాహృతంబగుచు నాహరి చూడఁగఁ జేరె నప్పరిన్. 996

సీ. సర్వరత్నాఢ్యయై సాధుసంస్తుతయయి మాన్యయై తగు సుధర్మను యదూద్య
హులు మురారిసహాయ మొప్పఁగాననుభవించిరి కృష్ణమహిమముచి త్తమందు
నెఱిగియు గురుశిష్యు లేరిరిః జరియింతు రట్టి మర్యాదనే యాశ్రయించి
జగ మెఱుంగఁగ ధర్మసంతతి వీడక; యంతట సోదరు లఖిలశాస్త్ర

తే. విద్యరులునయ్యు సుజ్ఞానవేత్తలయ్యు
గురువు శిష్యుఁడు నను నీతి నరసి ప్రోవ
జగములకుఁ దెల్ప సకలాస్త్రసరణి నెఱుంగఁ
గోరి సాందీపనిం జూచుకోర్కి మిగుల. 997

క. చని రాసాందీపనియున్, మునిపత్నియై కాశ్యపకులమున జనితుండై
ఘనుండై యవంతినగరం, బునఁ గాపురముండై వేదమూర్తి యనంగన్. 998

— రామకృష్ణులు సాందీపనియొద్ద విద్యనభ్యసించుట. —

ఉ. ఆముని నాశ్రయించి తగినట్టులు శిష్యులుచేయు కృత్యముల్
నేమము మీఱఁజేయుచు మునిన్ ముదమొందఁగఁ జేయుచున్ మహా,
ద్వామపరాక్రమంబు తగఁ దద్దయుభక్తి రహస్యయుక్తమై
శ్రీమహితంబు సర్వవిధసిద్ధి పదంబునునై దురూహ్యమై. 999

క. తనరు ధనుర్వేదంబును, మునివరు నుపదేశమాత్రమున నెఱిగిరి; యం
దు నిలిచి యెఱువది నాలుగు, దినములు శాస్త్రాభి నేర్చి ధీమహిమమునన్. 1000

క. అరుదంది యంద టియ్యది, ధరణిం గలదే యటంచుఁ దమ్ము నుతింపన్
బరఁగిరి సాందీపని యె,వ్వరికిన్ సాధ్యంబుగాని వారిచరితమున్. 1001

క. పరికించి యమానుష మిది, ధరఁ జేరిన చంద్రరవులె తప్ప దనుచు నెం

- చి రహి నెఱింగించెను సత్వరముగ సకలాస్త్రములను ధన్యుడ ననుచున్.
- క. ముని యుపదేశించినరీతిని సర్వ మెఱింగి భక్తి దేశికవర్యా
మరముర నెన్ని వరింపం,జను గురుదక్షిణయు నే దొసంగు దగుకో. 1003
- చ అనుటయు నామహాముని మహామతి గావున వారిదౌ మహ
త్త్వనియతి నెంచి ముఖ లవణవార్ధి మృతుండగు పుత్తుఁ దెచ్చి యి
మ్మని తెలియంగఁ జెప్పె దనయాశయ; మంతట రామకేశవుల్
చనిచని యస్త్రసంపదలఁ జాలఁగఁజొల్పుచు నుప్పుసంద్రమున్. 1004
- చ కనుఁగొని సాగరోత్తమ యఖండతరంగవిభూతి నొప్పు నీ
వనువున మద్గురూత్తముల యాత్మజు నిమ్మని పల్కి; రంత నా
వననిధి చేతు లొగ్గి తనబాహుతలంబున నర్ఘ్యపాత్ర మొ
ప్పు ననియె మీగురూత్తముని బాలకు నే హరియించినాడనే. 1005
- క. ఓమాన్యులార; నేనో, యామాన్యుని సూనుఁ గొనఁగ నఘశీలుండనే
నామమునఁ బంచజనుఁ డన, నీమహిఁ బ్రఖ్యాతిఁగన్న హిమఁ డలరెడిన్. 1006
- చ. దనుజుఁ డతండు మీగురువతంసుని పుత్త్రకనిన్ హరించె నా
తని తనువొప్పు శంఖముగ దారుణవిక్రముడైన యాతఁ డొ
ప్పును మదుదగ్రపాథసులఁ బూన్కి వధింపుడు వాని నంచు నా
వనధి యదృశ్యుఁ డయ్యె; హరి వార్తను దాని నెఱింగి యంతటన్. 1007
- చ జలనిధియంతరంబు శరచాపములూని జవంబుమీఱ ని
మ్ములఁ జొరఁబాటి పంచజను మూర్ఖుని దైత్యునిఁ జక్రధారచే
విలయము నొందఁజేసి యలవీరుని యస్థిభవంబు శంఖమున్
బలిమి గ్రహించె శ్రీహరియు; భవ్యతదుత్థనినాద మెంతయున్. 1008
- క. దితిజుల చెవిసోఁకిన చోఁ, మితిమీఱిన తద్బలంబు మిక్కిలి తగ్గున్
గ్రతుభుజులకుఁ దేజం బున్నతిగాంచు నధర్మరాశిసళియించు వడిన్. 1009
- చ. హరియిటు పాంచజన్యమన ఖ్యాతి వహించిన శంఖవర్య మా
దరమున నొత్తి ప్రేతపతి స్థానముఁ జూడఁగఁ బోయె నంత సో
దరుఁ గనఁబోయి రాముఁడు నితాంతబలంబున ధర్మరాజు సం
గరమున నోడఁజేసి యటఁ గల్గుకుమారుని యాతనాగతున్. 1010
- చ. మునుపటి యట్ల దేహమునఁ బొల్పినవానిగ వే యొనర్చినన్
వనజదళాక్షుఁ డన్నయును బాలుఁడు తోఁ జనుదేర వచ్చి యా
తనయుని గాంచుపార్షమునఁ దద్దయుఁ బొంగుచునున్న సద్గురుం
గని తమి నప్పగించె శిశుకల్పుని భేదరు లెల్ల మేలనన్. 1011
- చ. గురునియనుజ్ఞ నొంది యదుకుంజరుఁ డగ్రజుఁగూడి సాధుభూ
వరఁరిపాలితం బగుచు భవ్యవిలాసమునన్ జెలంగి పూ

ర్వరమన నొప్పనమ్మధుర భాసురలీలను జేరి యందు హ
ర్షరతి మెలంగు స్త్రీపురుషసంతతి గాంచెను వేడ్కమీఱంగఁ. 1012

ఎనుబదియేడవ యధ్యాయము.

— జరాసంధుఁడు రామకృష్ణులతోఁబోరి యోడుట. —

- క. బలశాలి జరాసంధుఁడు, ఖలయుతుడై భూతలంబు కడు స్వేచ్ఛమెయిన్
గలుములు తగఁ బాలించెను, గల రాతనికాత్తజలు నికామగుణాధ్యల్. 1013
- ఆ. అస్తి యనియుఁ బ్రాప్తి యనియు వారలపేరు, లిలఁ బ్రసిద్ధి నొందె నిర్వరను ద
గంగఁ గంసుఁ డాత్మకాంతలఁ గాఁ గొనె, విధియుతముగ నట్టి వెలదులు క్రుధ.
- చ. హరి తమభర్తఁ జంపె నని యార్తితగఁ దెలియంగఁజేసి రా
తురమునఁ దండ్రి కాతఁడును ధూర్తభటావళిఁ గూడి రామునిన్
హరిని వధించుకోర్కిమెయి నాగ్రహమూని సయాదవంబుగాఁ
బురమును గాల్పు వచ్చె హరిపూన్ని నెటుంగని మూర్ఖుఁ డౌటచేన్. 1015
- చ. పరిసరమందునిల్చి వగఁ జారుష మట్టె చెలంగ ముట్టడిం
బోరి నొనరింప నాజ్ఞయిడ భూరిపరాక్రమ ముల్లసిల్ల నా
పురమును నాఁగి రాభటులు పోవుట వచ్చుట యాఁగిపోయె నె
వ్వరికిని దక్క దీపురము వైరిబలంబులచేతఁ జిక్కెడున్. 1016
- ఆ. అనుచు మదులఁ దోచె నక్షోహిణులు త్రయో, వింశతులుగ లెక్క వెలసె సంత
గొలఁది యాదవసుభటులఁ గూడి రామకృష్ణులు రణంబు చేయఁ జొచ్చి రపుడు.
- చ. ఇరువురు బాలకుల్ కదన మెట్టు లొనర్తురొ వీరినై నిశో
త్కరములతోడ సంచు సురకాండము లోనఁదలంచి చూడ సం
బరమున నిల్చె నస్తు బలభద్రుఁడు శౌరియు నాత్మలందు నెం
చిరి తమ పూర్వశస్త్రములు చెచ్చెర రాందగు సంచుఁ బూనికన్. 1018
- చ. తలఁచినయంతనే యట సుదర్శనశార్ఙ్గము లక్షయాంబకం
బులఁ దగుతూణయుగ్గమును బొల్పెఁ బురస్థలిఁ జిత్రరీతిగా
హలము నునందనామముసలాయుధమున్; హరి సీరపాణు లు
జ్వలతమసాధనంబులను బాహువు లందొగిఁ దాల్చి యంతటన్. 1019
- మ. సమరంబున్ సలుపంగఁబూనఁగ జరాసంధోగ్రనైన్యంబు లు
ద్యమ మొప్పారఁగఁ బోరి యోడె నధిపుం డట్లయ్యె నాసోదరుల్
క్రమముం దప్పక వారిఁ జెండి పురవర్యంబుం బ్రవేశించి రు
త్తము లానందమహాబ్ధి మున్న రిపుఁడున్ దా నోడి సిగ్గొందుచున్. 1020
- క. తలవంచుకొనుచుఁ బోయెను, నిలయంబున కంతఁ జక్రి నిర్జితుడయ్యెన్

- బలశాలి వైరి యని యెడఁ, దలపఁక యతఁ డోడఁడనుచుఁదలఁచెన్ మిగులన్
 ఆ. బ్రదికి యుండినంత పర్యంత మీవైరి, యోడె ననుచుఁ దలఁచుటొప్ప దనుచు
 హరి తలంచె నంత నాజరాసంధుఁడు, బలయుతముగ మరల వచ్చె ననికీ. 1022
- క. మరలం జని బలభద్రుఁడు, హరియు జరాసంధుతోడ నద్భుతరీతిన్
 దుర మొసరించి జయించిరి, పరబలములఁ బరుని శౌర్యపాటవ మలరన్. 1. 23
- సీ. ఓడి నై న్యంబులఁ గూడి పురింజేరి మరల యుద్ధమునేయ మాగధుండు
 వచ్చుచు నోడుచు వరుసగాఁ బదిపై న నెనిమిదివారము లేకవిధము
 గా సంగరముచేసి ఖండితభటుఁడయి కృష్ణపురోగముల్ జిక్కుతఁ గన
 వగుచుచుఁ బోయెను స్వల్పవీరులఁగూడి యదుబలం బత్యల్ప మైనఁ గృష్ణ
- ఆ. రక్షితంబుగాన రంజిల్లు చుండెను, హరియె చెంతనుండ నపజయంబు
 గలుగు నెట్లు? మనుజకాయంబుఁ దాల్చిన, నది విలాసమెకద యఖిలఁతికీ. 1024
- క. పలువిధములైన యస్త్రం, బుల వైరులవైనె వైచు పోలిక మదిలోఁ
 దలఁచిన భగవంతునిదొ, విలాస మలరారు నెదుట వింతగ నెపుడున్. 1025
- క. ఏమహనీయుఁడు మనమున, నేమాత్రము శ్రమము గనకయే సృజించున్
 దా మనుచుఁ ద్రుంచు జగముల, సామాన్యున కరివధ మన నది యొక పనియే.
- క. ఖనను ధర్మము లెయ్యవి; మానవులకుఁ జెప్పఁబడునొ మాధవుఁ డిల న
 వ్యానిని దాఁ జేయును మఱి, హీనులతో యుద్ధమును నహీనులమైత్రిన్. 1027
- తే. తానుజేయుచు మానవధర్మ మూని
 యుండు సామము దానము నొప్పు భేద
 మట్లే దండము చూపుచు నరసి యొక్క
 తఱి బలాయనమును జూపుఁ దగిన దనుచు. 1028
- క. మనుజాంగము నూనిన వా, రొనరింపం దగిన విధుల నొగి నాదృతిఁ జే
 యనుబూను లీల యనఁ దగు, వనజాక్షున కఖిలలోక వాసున కెపుడున్. 1029

ఎనుబదియెనిమిదవయధ్యాయము.

కాలయవనోత్పత్తిప్రకారము. ౧౨౯

- క. ధరణీసురు గార్హ్యుని నొక, తరుణంబున పండుఁడనుచుఁ దా యాదవుఁడున్
 బరిహాసము చేసెను న, వివిరి యాదవు లెల్ల గోష్ఠవీధిన్ సభలోన్. 1030
- తే. దానఁ గోపించి గార్హ్యుఁడు దక్షిణాప
 ధమున కప్పుడె పోయి పుత్రరతిఁ బూని
 తప మొనర్చెను యాదవతల్లజులకు
 భయము గల్పింపఁబూని యభవునిగూర్చి. 1031

- క. హరు నారాధించుచు ని, ర్భరనియతి నయోరజంబు భజించుచు వ
త్సరములు ద్వాదశసంఖ్యల, జరపంగాఁ దృష్టినొంది శంకరుఁ డంతః. 1031
- క. వరమిచ్చెఁ గొడుకుఁ గనుఁదని, ధరణీసురమకాని నతనిఁ దగినవిధుల నా
దరమున యవనేశుఁడు పు, త్త్రరహితుఁ డలరించె భక్తితాత్పర్యమునన్. 1033
- చ. మునియుఁ బ్ర మోదమంది తనబుద్ధిని వానియభీష్ట మెన్ని త
ద్వనితయు నపు పూతమతి వర్ధిలుచుంటను సంగమించె నం
త ననలసన్నిభుండు గురుదస్యగణాంతకరుండు నైన స
త్తనయుఁడు గల్గె యాదవుల దర్ప మడంపఁగ వీరవద్యుడై. 1034
- తే. కాలయవనుఁ డంచు ఖండితా రాతియకా, నన్న యాశఁ బూని యవనఃత్రియు
నామ మునిచెఁ దనతనయునకుఁ బ్రీతిమై, వయసు రాఁగఁ జేసెఁ బరిఁగ ఊతికి.
- చ. తనయుని రాజుచేసి జర తత్తటపెట్టఁగ సత్తపంబు చే
యను వని కేగె వృద్ధయవనాధిపుఁ డంతటఁ దత్తనూజుఁ డొ
య్యన మదమత్తుడై నృపుల నాత్మ బలోన్నతిమీలువారిశౌ
ర్యనియతి మించువారి రణమందు జయింపఁగఁ బూని వేడుకన్. 1036
- ఉ. నారదుఁ గాంచి మకానిజననాథ జగంబున విక్ర మోన్నతిం
బోరఁగఁ జాలు వారలను భూపతులకా వినఁగోరినాఁడ నీ
వారసి తెల్పుమీ యనిన యాదవవీరులె శౌర్యసంపదకా
ధారణఁ బొల్పువా రనియెఁ దత్త్వవిదుత్తముడై తనర్చుటన్. 1037
- ఆ. వెక్కుసంఖ్యి మ్లేచ్చ వీరులతోఁగూడి, కరులు హరులు రథనికాయములును
గాల్బలంబు ననెడుక్రమమునఁ జతురంగ,బలము లొప్పుచుండ బవరమునకు.
- క. చనియెను యాదవవీరుల, మునివతి యెఱిగింప వారి పొగ రడఁగింపకా
దిసదిన మెంచుచు నీర్వ్యను, గనఁబటచుచు మధుర నొక్క గతిని జయింపన్.
- చ. హరియు నెదందలంచె నిట యాదవనేనలు వీనిచేత సం
గరమునఁ జంపఁగాఁబడును గ్రమ్మట మాగధుఁ డేగుదెంచి యే
తరుణమునందు నొంచునొకొ దారుణసంగరమందు మాగధుకా
విరహితనై న్యుఁ జెసితిని విక్రమసంపదనైన నిత్రణికా. 1040
- ఆ. బలవిహీనుఁడయ్యుఁ బంతంబుమీఱంగ, మరల ననికి రాఁగ మాగధుండు
తలఁచుచుండు మ్లేచ్చధరణీశుఁ డీతండు, కాలయవనుఁ డధికగర్వయుతుఁడు.
- క. బలశాలియునగు నక్కట, విలయము యాదవుల కబ్బె ద్వివిధగతుల ని
మ్ముల దుర్గము గావించినఁ, బలుభంగులఁ గష్టము లొగిఁ బాయునుగాదే.
- చ. అరిజనదుర్జయంబయిన యట్టి సుదుర్గము గట్టువాఁడ నుం
దరులును దానిసాయమున దస్యవధం బొనరింపఁజాలు సం

- గరమును జేయువా రన నిఁకన్ యదువృష్టిముఖాన్వయజాల
దుర మొనరించు టబ్రమని తోచుగఁజేయునె యట్లు గావునన్. 1043
- క. మత్తుండనైనను నేను బ్ర,మత్తుండనేయైన నిద్ర మతి చేడ్పడినన్
జిత్తమునఁగల్గు ముదమున, నెత్తఱినే నితర దేశ మేగినైనన్. 1044
- ఉ. వైరులు యాదవాభిభవవాంఛను బూనకయుండఁ జేయనా
నేరుపుమీఱ నట్టిపని నే నొనరించెద నంచు నెంచి యా
శ్రీరమణుండు వార్నిధిని జిత్తమునందె యెసంగువేడ్కమై
గోరెఁ దదంతరంబుననె కుంభిని ద్వాదశయోజనాకృతిన్. 1045
- తే. పురముఁ గట్టంగ నిమ్మని పరమవిధినిఁ,గోరె నభియు నెంతయుఁ గూర్చి నొసఁగె
నందు నాత్మీయశక్తిచే నపుడె పురము, ద్వారకను గోర్చి నిర్మించె వైభవమున.
- సీ. సురుచిరోద్యానముల్ శోభిల్ల నిరుపమవప్రముల్ తగ సరోవరశతమ్ము
లొప్పుఁ బ్రకారము లుప్పురంబును దాఁకునట్లసంఖ్యలుగ వియచ్చురు లేద
మెచ్చునట్లుగ నుండ మేటిపురం బిదె యనఁగ నిర్మించె నాయమరపతికి
నమరావతిని బూర్వ మమరశిల్పి చమత్కృతిని గట్టినట్లుగ దివ్యశక్తి
- తే. నిట్లు పురమును నిర్మించి యెవ్వ రెఱుంగ,కుండ మథురాపురంబున నున్నయట్టి
యాదవుల నెల్లఁ దనశక్తి నప్పురమును, జేర్చె నారీతి యాదవశ్రీని నిలిపి. 1047
- క. జవమున మథురను బట్టంగ వలయునని కాలయవనకాలుండు రాఁగా
నెవరిని సాయముగోరక, యవనేశుని జంప సరిగె హరి యొక్కండే. 1048
- క. పురివెలుపల యవనేశుని, పరిజను లెల్లరును నిల్చి పంతంబున నీ
పురిఁ గొల్లఁ గొట్టఁ దగునని, త్వరపడుచుండంగ హరియుఁ దా నొక్కండై.
- తే. ఆయుధములను గైకొన కట్టె వెడలె
నతని నాకాలయవనేంద్రుఁ డచటఁ గాంచి,
యితఁడె వసుదేవు సుతుఁ డనియెంచి హస్త
తాడనంబులఁ బట్టంగఁ దలఁచి వెంట. 1050
- క. చనియొను యోగీంద్రులచే,తను మది నిల్పంగఁబడని దామోదరుఁ బ
ట్టను గోరి వెంటనంటెను, జనపతి యజ్ఞుండుగాన సంతసపడుచున్. 1051
- చ. యవనుండు వెంటరాఁగ హరి యూర్చిని బాఱినయట్లు పోయి య
ద్రివరగుహం జొరంబడియెఁ దెంపుమెయిన్ ముచుకుందుఁ డందుని
ద్ర వజరగాఁ బరుండి ఘనదర్పము సూర్యగమాని యుండె; హే
తువు గలదట్టులుండుటకుఁ దోచును గృష్ణున కావిధం బెదన్. 1052
- చ హరి గుహఁ జొచ్చెనం చెఱిఁగి యయ్యవనేశకుమారుఁ డట్టై భీ
కరగుహఁ జొచ్చె శ్రీహరియుఁ గన్పడకుండెను శయ్యయందు సు,

- స్థిరమతి నిద్రపోవునరుఁ జెచ్చెరఁ గాలను దన్నెఁ గృష్ణుఁగా
నరసి స్వకీయజీవిత మ దంతము నొందు తెలుంగకుండుటన్. 1053
- చ. చరణము మేను సోఁకగ నెసంగెడుయోగము మాని యదై ని
ఘరతరదృష్టిఁ జూచెను గడున్ దురితాత్తుని మ్లేచ్ఛ వీరునిన్,
ద్వరఁగఁ దదీయదృష్టిజనితప్రబలాన్ని శిఖా కలాపముల్
వరుస దహించె వానిదగు వర్షము భస్మమయంబుగాఁ బడన్. 1054
- చ. అతులిత కోపదృష్టి దహనార్చుల నాతఁడు నీటుగాఁ బడెన్
క్షీతపయి; నామహామహుఁడు చిత్రచరిత్రుఁడు పూతశీలుఁ డ,
ప్రతికృతి విక్రమాఘ్నఁడు సురప్రకరంబులు దానవాళి యు
ద్ధతి ననినేయ దేవసముదాయము పక్షము మాని దైత్యులన్. 1055
- ఉ. భూరిపరాక్రమం బలరఁ బొం గడఁగించి చిరంబు శ్రాంతినే
కోరి సుషుప్తి యేఁచుటకుఁ గుందుచు వేఁడె వరంబు నంతదై
త్యారులు నిద్రనుండి నిను నారయ కెవ్వఁడు లేఁజూచు దు
ర్వారభవత్కుఁగ్రాన్నిశిఖ భస్మమగుం జుమి వాఁడు వ్రేల్చిడిన్. 1056
- మ. అనుచున్ వేడ్క వరంబొసంగి రతఁడే యయ్యద్రీయం దాబిలం
బున నిద్రించె నెలుంగు దానిహరియుం బోయెన్ భయాత్తుండు నాఁ
గననై వానివధింప నట్లె జరగెం గార్వంబు; నీరీతి నా
మనుజేశుండు దురాత్ముఁ జంపి యెదుటన్ మాయామనుష్యాంగునిన్. 1057
- చ. హరిఁగని యేల వచ్చితిమో యన్వయమేదియో యంచుఁ బ్రశ్న మా
దరమునఁ జేయఁ గృష్ణుఁడను ధన్యమతీ విభువంశమందు నీ
ధర జనియించి శూరసుతుఁ దండ్రీగ నెంచుచునున్న వాఁడ ను
స్థిరయశమొప్పు యాదవుల దివ్యకులంబునఁ బుట్టితింగదా. 1058
- క. అన ముచుకుందుఁడు నెవ్వన, మున నప్పుడు వృద్ధగార్వమునివరుపలుకుల్
దనపూర్వపుణ్యమునఁ దలఁ, పునకున్ రా సర్వమయునిఁ బూతచరిత్రున్. 1059
- ర. బ్రహ్మాండనాయకుని హరి, బ్రహ్మాదిసుపర్వవర్య వర్ణితవిభవున్
బ్రహ్మమును ముక్తిదాత న, జిహ్వాధిపశయను మాని సిద్ధవినుతునిన్. 1060
- క. కని భక్తిపురస్కరముగఁ, బ్రణామ మర్పించి నీవె షరమేశాంశం
బునఁ బుట్టినశ్రీహరి వం,చని యష్టావింశతితమ మగుయుగమందున్. 1061
- ఆ. వృద్ధగార్ధివలన వినినాడ ద్వాపరాంతమున యదుకులమున సుమహితాత్ముఁ
డచ్యుతుండు పుట్టు ననుచు నాహరివీవె, సందియమ్ము లేదు సత్య మిద్ది. 1062
- క. మనుజుల కుపకారంబుం, బొనరింపఁగఁ బుట్టినాపు పూజ్యచరణ! నీ
యనుపమతేజము చూడంగను జాలను దేవదేవ! కరుణింపు మిటన్. 1063

- క. అనుచుఁ సజలాంభోము, గ్వనిఁ బల్కి త్వదీయపాదవనజయుగళనే
వను గోరినాడ మఱియుఁ, మును దేవాసురులకలహమున నేను విభూ. 1064
- క. సురపక్ష మూనియుంటిని, గరుణించితి వపుడు నీవు కమలాక్షా నీ
వరతేజముఁగన జాలక, సురులొగి బాటిరి భయంబు చొప్పుడుట మదిన్. 1065
- ఆ. నేను జూడఁ జాలకే నిల్పితిని బ్రహ్మా! భవమహాభియందుఁ బడినవాని
కొక్కనీవే శరణ మొక్కఁ డన్యుడు లేడు, తలఁప దీనసుజనతాపహరణ
- క. కరుణించుము నామయి నా, దురితంబుల నడఁచి కాపు దోషాచరసం
హరణా! నీవే జలధులు, ధరణీధ్రములు నదులు వనతతులును నీవే. 1067
- చ. ధరణియు నీవే యంబర సదాగతి వారి ధనంజయుల్ మహే
శ్వర! తలపోయ నీవే పర వస్తువు నీవే చరాచరంబులై
పరఁగెడు లోకజాలములఁ బర్వచు వానికిఁ బైన లోన నీ
శ్వరుఁ డన నొప్పుచుండుదువు జన్మము నీకిల నామమాత్రమే. 1068
- నీ. శబ్దాదిరహితుఁ డ జరుఁడు జన్మక్షయవర్జితుండును నన వజులువాఁడ
వీవేకదా; నీదు నెల్ల యంగములను విబుధులు పితరులు విమల యక్ష
గంధర్వరాక్షస గణములు సిద్ధులు నచ్చరల్ మనుజులు సంబరగతు
లలరు పక్షులు పశువులు సరీసృపములు మృగములు మఱియును మేదిసీరు
- తే. హములు జనియించె భూతభ వ్యమ్ము లు నగు
నట్టిచరములు నచరంబు లై నప్రాణి
సముదయంబులు నీనుండి సంభవించు
బరమపురుషా మహాత్మక భవ్యరూప. 1069
- క. తనుధరము తద్విహీనం, బును స్థూలము సూక్ష్మ తరముఁ బొల్పును నీవై
విను నీ కన్యము లే దిల, వనజాక్షా నన్నుఁబ్రోవు వారక యింకన్. 1070
- క. తరియింపరాని భవసా, గరమునఁ బడి తిరుగుచుఁ ని కామము తాపో
త్కరపీడితుండ నగుచుఁ, వరనిర్వృతి గాంచలేక భ్రాంతుండ నగుచున్.
- తే. ఉన్న వాడను మృగత్వస్థ నురుజలాశ
యముగఁ దలపోయు నట్లు దుఃఖముల సుఖము
లనుగ భావించుచున్నాడఁ గనుక నవియె
తాపమున కయ్యె నాకు మాధవ కృపాభి. 1072
- వ. రాజ్యబలకోశ మిత్రపక్షాత్తజ భార్యాభృత్య జనులును, శబ్దాది విషయం
బులును సుఖబుద్ధిచే గ్రహింపఁబడియె. ఇవి యన్నియుఁ బరిణామమునఁ దాప
కరంబు లయ్యె. దేవలోకమున నున్న దేవతలు నాసహాయంబును గోరిరి. కావున
నిర్వృతియనునది నామమాత్రంబ యని తెలియనయ్యె. పరమేశ్వరా! ని న్నా
రాధింపక లోకంబున నెవ్వఁడేని శాశ్వతనిర్వృతిని బొందఁజాలఁడు. త్వన్మా

యామూఢమరస్కుడై జన్మమృత్యుజగాదిబాధల బొందుచు బాపఫలంబు
లనుభవింప యమనికేతనంబున కరుగు అందు మానవుఁడు పాశశతబద్ధుఁడై
దారుణనరకకూపంబుల బడఁ ద్రోయబడు. విశ్వయాపుండ వగునిన్ను గానక
భవంతాయామోహితుండనై తిరుగుచున్నవాఁడ. దుష్టరసంసారగర్తమునుండి
యుపాయంబుఁ దెలియఁ జాలకున్నవాఁడ. అట్టి నేను బరమేశ్వరుఁడ వగునిన్ను
రక్షకుం గాంచి సకలతాపవిరహితశాశ్వత సుఖధామంబుఁ జేర్చు మని
ప్రార్థించె నంత.

1073

ఎనుబదితోవ్విదవయధ్యాయము.

హరివలన వరములాంది ముచుకుండుడు తపంబున కరుగుట.

చ. మనుజవిభుండు తన్ను బహుమానపురస్కరభంగి సన్నుతిం
చినహరి తన్నతిప్రకట సిద్ధికిసమ్మద మంది మృత్యువు
జనియును లేని స్వీయగురుసంపద వెల్లడికాఁగ నివ్వెదం
బున వచియించె రాజమునిపుంగవ! నీనుతి కాత్త మెచ్చితిన్.

1074

చ. మనమునఁ గోరినట్లుగనె మానివరేణ్యసమన్వితంబులై
తనరెడు దివ్యలోకముల ధారణినాయక! పొంది యంగు నే
చ్చను జరియింపు మీ వతుల సంపద యిద్దియె యక్షయంబుగా
గను జెలువారు మత్కరుణ గల్గుట నింకొకమాట చెప్పెదన్.

1075

చ. గురుతరదివ్యలోకములను జని స్వేచ్ఛగ నన్నిభోగముల్
వరుసఁగఁబొంది సద్యశిము వర్ధిల నొప్పుకులంబునందుఁ బ్రా
క్ష్యరణముగల్గునట్టి మహిమంబున నాదు ననుగ్రహంబునకా
ధరణి జనించి యాదట ముదంబునఁ బొందఁగలావు ముక్తినిన్.

1076

చ. అని వచియించు శ్రీహరికి! నాదృతి మ్రొక్కి తదీయసత్కృపం
గని గుహనుండి వెల్వడి నికామము నల్పతరాంగులకా గుబు
ద్ధినియతులకా మనుష్యులను దృగ్విభవంబునఁ గాంచి యిట్లు మే
దినిఁ గలికాల మొప్పు నని ధీమహిమంబునఁ దా నెఱుంగుచున్.

1077

ఉ. ఇందు వసింపరా దనుచు నెంచి నరుండును శ్రీశుండుకా దపం
దెందు నొసర్చిరో మునుఁ యహిసవిధుల్ తగ నాస్థలంబునకా
దెందము తృప్తినిండఁగఁ గడిందిసమాధిని బూని సత్తపం
బుం దగఁజేయఁ బోయె హరి పూజ్యతమాంఘ్రులలోఁ దలంచుచున్.

1078

తే. గంధమాదనపర్వత కాంతునందె, యాశ్రమం బద్ది యొప్పారు; నట్లు కాల
యవను దుష్టాత్ము నుపమచే నంతమొందఁ, జేసి తద్బలమెల్లఁ జెచ్చిర భయమున

క. తను నాశ్రయింపఁ గైకొని, చని ద్వారకఁ జొచ్చి యవను నై న్యంబులపా
టును దెల్పి యుగ్రసేనున, కనఘనకుం దెల్పెఁ దనప్రయత్నం బెల్లన్. 1080

సీ. మధురాపురమునుండి మాతంగహయరథబలముల నెల్లను ద్వారవతికిఁ
జేరిచె నంతట వై రిపీడలులేక యాదవబలమెల్ల నలరుచుండె;
బలదేవుఁ డీరీతి వైరులెల్ల నశింపఁగాఁ బ్రశాంతాత్ముడై కదలిజ్ఞాతి
దర్శనోత్కంఠచిత్తమునందుఁ బొలయంగఁ జనియెను గోకులమునకు సంత;

తే. గోపకులు గోపికలు తన్నుఁ గుతుకమొప్పు
జూడ రా వారలెల్లరు చోద్యమందు
నట్లు కుశలంబు లడిగి ప్రేమాతిశయము
మన్ననయుఁ దోచ వర్తించె మున్నువోలె.

1081

— బలరాముఁడు గోకులమున కరుగుట. —

ఉ. కొందఱు గోపబాలకులు కూర్చి తగం దనుఁ గొంగిలింప నిం
పొందఁగఁ దాను వారిఁ బ్రియ మొప్పుగఁ గొంగిటఁజేర్చె నింకనుం
గొందఱు హాసయు క్తముగఁ గోరికఁ బల్కిన నట్లై వారితో
డం దగఁ బల్కెఁ బూర్వపువిడంబన యొప్పుగ వార లుబ్బంగన్. 1082

చ. హలధరుఁ గాంచి గోపకులు హర్షమునక బహుభంగులక సువా
క్కుల వెడలించి రంతటను గోపిక లాదృతిమీఱ నీసుతోఁ
గలిసినయట్లు పల్కి రిటు కాలము పుచ్చుట న్యాయమే యిటక
గలుగునె మీరు లేమి శుభకాండము లియ్యది నీవెటుంగవే. 1083

క. అని యిటుకొందఱు పల్కఁగ, వనజేక్షణ లింకఁ గల్గు వారలు స్వామీ
మనమునఁ దలంతువే మము, జనపదవసతుల నదొక్క సమయమునందున్.

తే. నగరకాంతల ప్రీతియు సొగసుఁదనము, గాంచి మఱచితివేమొమ మ్మంచుఁదలఁచి
యార్తిఁ గనుచుందు మిపు డది యస్తమించె, గరుణ దర్శన మిచ్చితి గాన దేవ.

చ. హరి యటఁ ప్రీతిమీఱ నెపు డాడుచునుండునె నాగరీమనో
హరవచనంబులక వినుచు నస్తదుదంతము నెప్పుడేని తా
స్మరణము చేయునే నగర సారసనేత్రల యల్పకాల మో
దరతి యడంచుఁబో కపట తత్త్వ మెటుంగని మామకాదృతిన్. 1086

చ. అన మఱియొక్కగోపికయు నార్య! యశోదకుమారకుండు నె
మ్మనమున నేను ప్రీతిఁ దన మంజులగానము నాదరించి పా
డిన శుభవార్త మిత్రులు కడిందివిచారమునక మునుంగఁ బ
ల్కునే యొకవేళనైన మన గోపిక లంచని యైన నెంచునే. 1087

మ. జననిం జూచుటకైనఁ బోవలయు నాసక్తిక ననుంజూడ నెం

చును నెల్లప్పుడటంచు నైన స్థరియిం చుంగాదె నామాటపో
యినఁ బోనీయని హెచ్చరించె; మదిలో నెంతే గ్రుథం గాంచు కా
మిని యొక్కర్తుక యీప్రసంగములతో మే లేమియుక లేదుసూ. 1088.

క. హరి యొనరించిన తక్కిన, సురుచిరకార్యముల నెల్ల శ్రుతు లలరంగా
బరమకృపం జెప్పుము హలధర! యని యాశయముఁ దెల్పెఁ దత్పరమతియై.

క. హరి మమ్ము వీడ మేమా, హరి వీడఁగ శక్య మగునె యటు విధియున్నే
పరికింపఁ దల్లి దండ్రీయుఁ, బరమేశ్వరుఁ డగునుగాదె బ్రాతయు నతఁడే.

క. భరియించుప్రోడ యతఁడే, వరబంధు వనంగ నతఁడే వలదని మైత్రిం
బరఁగెడుమము వీడిన శ్రీహరి యకృతజ్ఞుం డటన్న నాఱడి విడునే. 1091.

ఆ. వీది యెట్టులున్న నీగోకులంబున
నన్నె యాశ్రయించి యున్న వార
లుందు రన్నయూహ లొప్పు రాఁ దగుఁజామీ
హరికి నమృతవాక్కు లమరఁ జెపుమ. 1092

క. గోవిందుఁ డిప్పు డోబల, దేవా పౌరాంగనారతిం జిత్తము సం
భావితమై యుండఁగ మా, వై వాంఛలు వదలుటయును బరికింపంగన్.

తే. మామకంబగు దౌర్భాగ్యమే మతేమి
కాదనుచుఁ దోచె నని యొక్కకాంత విసుగు
తోఁప వచియించె; నింకను దోయజాటు
లాతురంబున బలభద్రు నడిగి రిట్లు. 1094

క. హరి మమ్ము ముదముమీఱఁగ, స్థరియించునె కృష్ణుఁ డెపుడు చనుదెంచు సమా
దరమున మముఁ జూడఁగ నని, పరిహాసోక్తులను జాలఁ బల్కిరి వేడ్కన్.

చ. హలియును సాధురీతిగను హర్ష మొసంగుచుఁ జేమగర్భతఁ
వెలయుచుఁ బ్రౌఢభంగిఁదగి వింతగఁ గన్పడు భాషణంబులన్
వెలఁదుల నూఱడించి హరి వేడుక మిమ్ముఁ దలంచుచుండు వ్యా
కులపడ కుండుండి యనుచు గోపకులం గని ప్రీతి నిట్లనున్. 1096

తే. హరిసమాకృష్టమతులయి యలరు మిమ్ము, సర్వదా సదస్తరించుచుఁ జక్రి యున్న
వాఁడు మీరెల్ల నెంతయు వర్ధిలంగఁ, గోరుచున్నాఁడు నిజమని చేరెగృహము.

తొంబదియవయథ్యాయము.

— ౭౭ బలరాముండు పనమన విహరించుట. —

మ. బలరాముం డట బృంద నాఁదగుచు భవ్యంబైన యారామము
దలరంగా మది గోపికాగణము గోపాభిల్ తనున్ గొల్వ ని

* పితామాతాతథాభ్రాతాభర్తాబంధుజనశృకః=అనిమూలము.

- ర్నలచిత్తుండు మనుష్యదేహమును గార్యంబూనియే తాల్చి ని
స్తులభూభారముఁ బూని శేషుఁ డనఁగా శోభిల్లి సర్వాత్ముడై. 1098
- క. తనజనికిం దగు కార్యం, బొనరిచి యింకను బొనర్పఁ బోలినకార్యా
లని జేయఁ బూని విహరిం,చెను బృందావనమునందు శ్రీశుం డంతన్. 1099
- క. వరుణం డాతనిక్రిడా, పరతంత్రత నెఱిగి నేర్పు భాసిల్లఁగ స
త్వరముగ వాగుణిఁ బిలిచి మ,దిర! నీవి మ్మాన్యునకును దృష్టిదవు కదా. 1100
- క. సతతము నిను నేవించును, హితమని మన్నించుచుండు నేకద కానక
జితనమున నిప్పు డేగుమ, యతనిం గొల్వంగ ననిన నాతనియాజ్ఞన్. 1101
- క. శిరమునఁ దాలిచి వనమునఁ జరియించు ననంతఁ డున్న చక్కటి కేగెక
హరిసోదరుండు బృందా, సురుచిరవన నీపభూజ శోభితధరణిన్. 1102
- చ. మనము ముదభిమగ్నమయి మానితమై తగఁ గేళిసల్పుచో
ఘనమదిరాఁదీమళము పూ,ణబిలంబుల కింపుఁగూర్చ మ
న్ననమెయిఁ గ్రోల నెంచుచు వనంబునఁ దోఁచుకడంబకోటరం
బున జనియించి ధారలుగఁ బొల్పెడు మద్యము నానె నెంతయున్. 1103
- క. తరుకోటర గళ దుద్య, త్పరిమళ మిళితాతిపూత సత దతిజవయు
క్కురఁ ద్రావె నాతురంబునఁ, బరుగిడి తమి వెల్లిదంబు బయలుపడంగక. 1104
- చ. అలరుచు గోపికానివహ మట్టులె గోపకు లెల్ల మద్యధా
రలఁ దమిఁగ్రోలి రంత బలరాముండు గోపిక లోపికన్ స్వరం
బుల మదికింపుఁ బెంచుచును బొల్పెడుగీతము లట్టెపాడ ని
మ్ములఁ గొనియాడుచుక బ్రమదముగ్ధమనస్కుండుగాఁ దనర్చుచున్. 1105
- చ. శ్రమభవఘర్త బిందుకణరాజి శరీరమునందుఁ గన్నడక
యమునరొ! స్నాన మాడఁ దగు నంచు హృదంతరమందుఁ దోఁచె వే
గమ యిటు రమ్మటంచుఁ గడుఁ గైపునఁ బిల్చెను రామమూర్తివా
క్యము మదిరాత్తమత్తజముగాఁ దలపోసి కళిందకన్యయున్. 1106
- చ. పలుకకయుండె దాఁ బిలువఁ బంతమునక వడి రాకయున్న శై
వలిని తెఱిం గెఱింగి మది వారనిక్రోధము పెల్లురేఁగఁగా
హలము గ్రహించి దానిదగు నగ్రముఁ దత్తటినీతటంబునక
హలి తగిలించి యాడె మదిరాయతమత్తత హద్దుమీటుటన్. 1107
- క. దురితాత్మర ల యోఘన, దురితాత్మకురల చాల ధూర్జత నేఁ బి
ల్వి రయమున రాక తక్కితి, వరుగుమ యింక నిచ్చుకొలఁది నన్య ధరణికిన్.
- చ. హలియిటు తన్నులాగ గతి యడ్డిన మున్వలెఁ బోవఁజాలకు
జ్వలతరభంగసంతతుల వర్ధిలనాత్మజలంబుచేత శై

- వలినియుఁ దద్వనస్థలులఁ బొలుచు ముంచె ననుతరంబ యా
జలములనుండి యొక్కసతి చక్కనిదేహముతోడ వెల్వడెన్. 1109
- చ. వెలువడి రాము భీతిఁగని వింతగఁ గంపము గన్పడంగ వి
హ్వలమతియౌచు భీతహరిణాతులు చూడఁదగంగ నివ్వధిం
బలికె మహాత్త! నైపు మనవద్యభవద్గురుశాసనంబు నేఁ
దలఁపక యుంటి నంచుఁ గ్రుధఁ దాల్చుకుమా హల ముజ్జగింపుమా. 1110
- మ. నను మన్నింపుము లాంగలాయుధ! యటన్నక బల్కె రాముండు నక
ఘనసత్త్వం డని యెంచకే యవమతిం గావించి తట్లాట నొ
య్యన సీరాగ్రమునక సహస్రముగ నీయంగంబు వే చీల్చి లా
గను యత్నించెద నన్న వాక్కు విని యుత్కంఠంబు దీపింపఁగన్. 1111
- క. బ్రతిమాలె నతని నెంతయు, మతినిభవముతోచ నదియు మాని యతం డు
ద్ధతి దాని విడిచిపుచ్చెను, గృతమజ్జనుడయ్యె సాధుకీలాలములన్. 1112
- క. యమునాజలముల మజ్జన, మమరిన వెంటనే జలేశు నానతిని మనో
జ్ఞము కాంతియుతమునయి శుభ్రము నగు నొకయుత్పలంబుబలు నలరించెన్.
- సీ. కుండలవరములు రెండు సింగారిం చె నాతని శ్రవణద్వయమ్ము నంత
నమ్మానపద్మమాల్యంబు కంత ప్రదేశమును శృంగారిం చె జలధికాంతి
నలరువస్త్రయుగంబు నంగంబునక వెల్లె నిట్టు లలంకృతు లెల్ల వెలయ
నీలాంబరుడు కాంతిజాలావృతాంగుడై బృందావనంబున వింతమీఱఁ
- తే. గన్పడియె నిట్లు; రాముండు కడు మనోజ్ఞ
విధములక రెండుమాసముల్ వేడ్క నందుఁ
గడపి శ్రీకృష్ణుఁ జూడంగఁ గాంతు యొదవ
వచ్చె ద్వారక కెలమిని బందులఁ గన. 1114
- క. రైవతభూపతితనయను, రేవతిఁ బెండ్లాడి సుతుల రేతేడు లనక
భావింపఁ దగిన వారిని, శ్రీవర్ధనులైన వారి శీలగుణులనుక. 1115
- తే. కనియె రేవతియందు'నిక్కరణిని శతఁ
డుల్లుఖుడు నాఁగఁ జేరొందు నుగ్ర బలులఁ
బ్రీతిఁ జూచుచు రేవతీప్రియుడు బంధు
జనుల కానందదుండయి తుమఁ జెలంగె. 1116

తొంబదియొకఁడవ యధ్యాయము.

— రుక్మిణీ కల్యాణఘట్టము. —

- చ. ఆనివచియించి వ్యాసుడు ద్విజాగ్ర్యగణంబును గాంచివల్కు నో
మునివరులార శ్రీహరివిభూతుల నింకను నాలకింపుఁ డిం

- పును దగఁ గూర్పు భీష్మకుఁడు భూపలలామూఁడు కుండినాఖ్యచ
త్తనమున నుండె నయ్యది విదర్భకు ముఖ్యపురంబుగాఁ దగెన్. 1117
- ఉ. భూరమణుండు రుక్మియనుపుత్రుని రుక్మిణి నాఁ గుమారికం
గూరిమిఁ గాంచె నింక ననుఁగుం గొమరుల్ కలరందుఁ బెద్దవాఁ
డై రహిమించె రుక్మి యసహాయపరాక్రమశాలిఁ రుక్మిణీ
సారసనేత్ర కొండిక యెసంగెడుదూపగుణాభిరామయా. 1118
- చ. తొలిజనిఁ జేయుపుణ్యమునఁ దోచును ప్రీతి య దెల్ల వారికిఁ
జలరుహనేత్రుఁ డాసుదతి స్వాంతమునన్ వరియించె నామెయుం
దలఁచె ముకుందుఁడే ధవుఁడు తప్పక నాకని నెమ్మనంబునన్
వెలసెఁ బరస్పరంబు తమి వింతగ నెవ్వ రెఱుంగకుండఁగన్. 1119
- చ. మురహరుఁడమాను మునిముఖ్యులు రుక్మిణి కృష్ణమూర్తికే
సరియగు భార్యయంచు నిదిచక్కని కార్యముగాఁ దలంచి యీ
శ్వరునకు ని మ్మటంచుఁ బలుభంగులఁ దెల్పిన రోషమూని సో
దరి హరి కీయరా దనుచు దర్పసమగ్రుఁడు రుక్మి పల్కఁగన్. 1120
- చ. మునులిక నేమి చేయఁదగు మూర్ఖుఁడు వీఁ డని యెట్టులైన నీ
వనరుహనేత్ర కృష్ణునకు భార్యయెయో నని యెంచియుండి రం
త నిచట రుక్మి చైద్యుఁడు నితాంతగుణోత్తరుఁ డుత్తమాస్వయం
బున జనియించి కీర్తిగను భూపతి యంచుఁ దలంచి యాత్మ లోక. 1121
- క. అనిశమ్ము జరాసంధుఁడు, తనుఁ బురికొల్పంగ నీయఁ దలఁచెన్ శిశుపా
లునకుఁ; భీష్మకునకు బు, త్త్రుని యాశయమొప్పకున్న ధూర్తుండనుచున్. 1122
- క. తనమాట చెల్లనీయక, పని సాగింపఁగఁ గలండు పౌరుషమున నం
చని యాతని యాశయమే, యనుసరణీయం బటంచు నాత్మఁ దలంచెన్. 1123
- క. శిశుపాలున కిచ్చుటయే, ప్రశస్త మనుపుత్రుబుద్ధి బాటించియె దు
ష్టశమనుఁడు కృష్ణుఁ డని తా, నశక్తుఁ డగుటం దలంప కట్టులె చేయన్. 1124
- క. తానెంచి పెండ్లియత్నముఁ, బూనెం జేయంగ బంధువులఁ బిల్వంగా
మానవనాథులు చైద్యమ, హినాథానుచరు లెల్ల నేతెంచి రొగిన్. 1125
- క. అంత జరాసంధుఁడు భూ, కాంతులు గొల్పంగ భటనికాయముతోడన్
బంతము సాగింపంగ ది, గంతములన్ గీర్తి నింప నరుదెంచె వడిన్. 1126
- క. వేరాశన్ శిశుపాలమ, హీరమణుఁడు కుండినపురి నేడైఱఁ జొచ్చెన్
భూరిబలంబులతో నల, సారసనేత్రన్ గ్రహింపఁ జాలుదు ననుచున్. 1127
- మ. బలభద్రాదులఁగూడి యాదవబలవ్రాతంబు లొప్పారువే
డ్కల రాఁ గుండినపత్తనంబునకు భూకాంతాత్మజన్ రుక్మిణి

- జలజాక్షిన్ శిశుపాలుఁ డేవిధమునన్ సాధించి పెండ్లాడునో
కలయం జూచెద నంచు వెల్వడియె సంకల్పక్రియాదక్షతఁ.
- చ. పురమును జేరి రేపె యగుఁజో మనరుక్మిణిపెండ్లి యంచు నా
తురమున బాంధవావళులు తోచినభంగులఁ బల్కుచుండ శ్రీ
హరి బలరామముఖ్యు లగునాత్మహితంబుచుగోరు బంధువుల్
పరబలభంగహేతువులఁ బల్విడిఁ గోరుచునుండ నేపునన్. 1129
- చ. నరపతిమూర్ధమందుఁ జనునాతిని రుక్మిణిఁ దన్నుఁగోరు సుం
దరిఁ దమిమై గ్రహించె నిది భర్తమె యంచు మహాగ్రహంబుఁనన్
ధరణిపులందుఁ బొండ్రకుండు దర్పసమగ్రుండు దంతవక్త్రుఁ డీ
శ్వరు మడిఁజిమ్ము చైద్యుండు నెసంగెడువేడ్క విదూరభుండునున్. 1130
- ఆ. అతులగర్వమూఁచు నాజరాసంధుండు, శాల్బఘాపముఖులు సత్వరమున
నాగ్రహంబుపొంగ హరిఁ జంపు యత్నంబు, చేయఁబూని రాత్తసిద్ధిలేమి. 1131
- చ. సమరముచేయఁ దాఁకి రట సత్త్వసమగ్రుల రామముఖ్యులన్;
బ్రమదముమీఱి యాదవుల పౌరుష మొప్పుగఁ జూపఁగోరి రా
మముఖులు వారిమార్కొని యమానుష దివ్య మహాస్త్రపంక్తిచే
గ్రమమున వారినొంచి యసుకాండము శిష్టముగాఁగఁ జేయుచున్. 1132
- తే. ఒకరితో నొక్కరును జెప్పకుండఁ బాఱఁ, గా వడింజేసి, రంత సంగరవిధంబు
నెఱింగి కేశవు నోడింప కేఁ బురంబుఁ, జొరంగ నొల్ల నటంచును శూరత దగ.
- క. ప్రతిన యొనర్చుచు రుక్మిణి, క్షీతిపులః జక్కాడినవిధిఁ జెవిఁబెట్టక యు
ద్ధతిఁబాటి శౌరి మార్కొనె; మతి నాతనిగర్వమెల్ల మాన్పు దలంచుచున్.
- చ. అరదముఁ ద్రిప్పి శ్రీహరియు నల్లన మార్కొని వానినై నికో
త్కరమును ద్రుంచి మత్తగజకాండము వేగ హరించి యవ్వలం
దురగములం గలంచి రణధూర్తుల వీరులఁ గీటడంచి రు
క్మిరథముఁ జెండి భూమిఁబడఁ గేతన ముద్ధరిసేసి యార్చుచున్. 1135
- క. తన కదివిలాస మట్టులు, కనఁబడఁగా నిశితవిశిఖకాండంబుల నా
తని ద్రెళ్లనేసి గర్వం, బును మాయంజేసి భూపముఖ్యులు పొగడన్. 1136
- చ. పరిణయమాడె రుక్మిణిని బద్దదళాక్షుండు శాస్త్రరీతి భూ
వరులకు రాక్షసం బనువివాహము శస్త్రము గాన నట్టులే
సరిసరి యంచు మానులొగి సంతసమొప్పుగ నాశిషంబులన్
వరుస నొసంగ దేవతలు వైభవ మెన్ని నుతింప నత్తటిన్. 1137

— ప్రద్యుమ్నచరిత్రము. —

- ఉ. ద్వారకయందు రుక్మిణియుఁ దానును వాంఛలుమీఱి నుండ దు
ర్వారపరాక్రమాన్నితుని బంచశరాంశుని సద్గుణాధ్యు గం

- భీరమనీషుఁ బుత్తుఁ నరి వీరభయంకరుఁ గాంచె రుక్మిణి
సారసనేత్ర చిత్తమున సంతసమాదఁగ బంధు లుబ్బఁగన్. 1138
- క. ఆతఁడె ప్రద్యుమ్నుం డన, ఖ్యాతింగనె వాని శంబరాసురుఁడు మహా
భీతిఁ దొంగిలినన్ హరి, చేతం బలరంగఁజంపెఁ జిత్రరణమునన్. 1139
- చ. అనవిని మోను లిట్టులని రాగమపారగ! వ్యాసమోని యా
తనయుని శంఖరాసురుఁడు తాఁ గొనిపోయెను మాయచేత సం
చును వచియించి తీవు పటుశూరతనొప్పెడు దానవేజ్ఞు నె
ట్లని వధియించె నాతనయుఁ డంతయుఁ దెల్పుచు తప్పరిత్రమున్. 1141
- క. అని ప్రశ్నించిన వ్యాసుఁ, డను మోనిన రేణులార యద్భుతవార్తన్
వినిపింతు దాని వినుఁ డా, తనముఁడు జనియించుట విని దానవుఁ డాత్మన్
తే. తలఁచె నిట్లని వీఁడె యంతకుఁడు నాకుఁ గాఁగలఁడు కాదె వీనినిగడఁగి చంప
జను నటం చెంచి యాఱవదినమునందె, కాలశంబరుఁడెట్టులో గాఢశక్తి. 1142
- క. హరియించి వేగమున సా, గరమునకుం బోయి గ్రాహగణసంయుతి భీ
కరమిద్ది యిందు వైచిన, మరణించు నటంచుఁ దలఁచి మారుని వైచెన్. 1143
- క. దారుణకల్లోలభవ, స్సాగావర్తంబు సాధ్వసప్రదమును నై
పారావారం బయ్యెడి, ఘోరగ్రాహాది జంతుకుల నిబిడందై. 1144
- క. కనుపట్టుచుండె నట వై, చినమాత్రన మత్స్య మొండు చిత్రగతులఁ దోఁ
కనుఁద్రిప్పుచు నామిష మని, మనమున మాహించి మ్రింగె మారుని నతనిన్.
- తే. దానిజత రాంతరమున నుద్దామవహ్ని, దీపితుండయ్యు నతఁడుమృతిని గనకయె
యుండె; వలలొడ్డి జాలరు లుగ్రకర్తు, లభిమత్స్యంబులం బట్టు నపుడు దీని.
- సీ. పెద్దమత్స్యము చిక్కె నద్దిరా! యని కొనిపోయి శంబరున కుపాయనముగ
నీమత్స్యవర్యంబు నిచ్చి రద్దానవఁతికి మాయావతి హేతమనీష
భార్య యొప్పారు నాపడఁతియే సర్వగృహేశ్వరి యగుఁగాన నెల్లపనులఁ
దా నిర్వహించుచుఁ దగురీతిఁ బాపకులకుఁ బనిచెప్పుచు సకలకార్య
- ఆ. దక్ష యనఁగ నొప్పెఁ దన్మత్స్యవిచ్ఛేద, నమున జతరమందు నమలకాంతి
వెలుఁగు బాలుఁ గనియె విషమాక్షదగ్ధస్త, రావనీరుహాదిమాంకురంబు 1147
- చ. కని యెవఁ డీకుమారకుఁడు కమ్రతరాంగుఁడు మత్స్యకుక్షియం
దునిలువ నేమి కారణమొ తొయ్యలి యెవ్వతె వీని మారరూ
పునిఁ గననోచెనో యనుచు భూరిముదంబున నుబ్బుచుండ మా
నిన్యఁతి నారదుం డనియె నిర్మలవాక్కుల నోతలోదరీ. 1148
- చ. హరితనయుండు వీఁడు మృదులాంగుఁడు, లోకములన్ సృజింప సం
హరణముచేయ శక్తిగలయట్టి భవత్పతి సూతికాగృహం

- తరముననుండి మాయఁగొని తా వడిఁ దెచ్చి సముద్రమందు వై
చె, రమణిరో యుషోత్తమము చెచ్చెర మ్రింగెను నామిషాశచేఁ. 1149
- క. ఆమత్స్యము పట్టుపడెఁ, నీమందిరమునకుఁ జేరె నీభాగ్యమునఁ
ధీమహిత వగుటఁ బెంపుమ, యీమానవగత్నమును నభీష్టప్రదమున్.
- క. అనినారదుఁ డుపదేశిం, చిన విశ్వాసంబుఁబూని శిశువును బెంచెఁ
వనజాక్షి రూపసంపదఁ, గని మోహితయగుచుఁ జిత్తకాంక్ష ఫలింపన్.
- చ. ప్రతిదినవర్ధమానుఁడయి బాలకుఁ డల్లన యశావనంబు నొం
డుతఱిని సాభిలాషయియి తోయరుహానన యొప్పె; నంత నా
సుతునకు సర్వమాయలను జొప్పొకయింతయుఁ దప్పకుండ నే
ర్పి తనమనుఁ ప్రమోదమును బెంపువహింపఁగఁ జేసె నంతటన్. 1152
- క. అనురూపుఁడు ప్రద్యుమ్నుం, డని హృదయము నక్షియగము నాతనియందే
యనిశము నిలిపె నతం డా, వనితామణిహృదయ మెఱిఁగి వాగ్వైభవముల్.
- క. కనఁబడ నిట్లని పలికెఁ, వనజాక్షి మాతృభావవర్తనమున్ బో
వనుజేసి యన్యభావం,బున వర్తించెద విదేలపూనికఁ జెపుమా. 1153
- చ. అనవినిపద్మలోచన హృదంతరభావము దాఁచ కివ్విధం
బున వచియించె నీవనఁగఁ బుత్రసమానుఁడ వేలకావొ నే
నును వచియింతుఁ గృష్ణుని తనూజుఁడవౌ నినుఁ గాలశంబరుం
డనఁబడు నాదుభర్త తనదౌకపటంబున నిన్ గ్రహించుచున్. 1155
- చ. ఒరులకు నించుకేని దనయాహ యెటుంగఁగ జాలకుండ సా
గరమున వైచె మీ నొకఁడు గ్రక్కున మ్రింగె నినున్ మహామిషం
బరయఁగ దైవయోగమున నంతికిసీమను జిక్కి నంచు; జా
లరు లలమత్స్యరాజముఁ జెలంగెడు వేడుకఁ బట్టి నెట్టనన్. 1156
- క. కొనివచ్చి మాకు నిచ్చిరి, ఘనమీనోదరమునుండి కాంచితి నిను నీ
జననియు నిప్పటికిఁ వగ, పునఁ గుందుచు నున్నదట సుపుత్రార్తి మెయిన్.
- క. అనవిని ప్రద్యుమ్నుం డా, వనితామణి గౌరవించి బాహుబలస్ఫూ
ర్తిని గాలశంబరాసురు, నని చేయం బిల్పె నాతఁ డతికోపమునన్. 1158
- చ. నిరుపమబాహుశౌర్యమున నిర్జరులన్ వెఱపించువాఁడు గా
ధరణిఁ బ్రసిద్ధిగాంచిన యతం డగుటన్ హరిపుత్రు వీరుగాఁ
బరిగణనంబుచేయక జవంబున మార్కొని పోరుసల్పె శ్రీ
హరిసుతుఁ డుం దదీయచతురంగబలంబుల మార్గణాహతిన్. 1159
- తే. ఒకముహూర్తంబునన త్రుంచె నురుతరబలుఁ
డైనశంబరుఁ డేడుమాయలను బన్ని,

యాహవము చేసెఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డప్తమమగు

మాయచేఁ గాలశంబరు మ్రందఁజేసె.

1160

క. దితిజా ననిఁ జంపి మాయా, వతితో ద్వారకకు వచ్చి వరశుద్ధాంతం

బతిజవమున మాయావతి, జతగా నుండంగఁ జేరె జనని యలరంగఁ.

1161

చ. తనయునిఁ గాంచి కృష్ణువనితామణు లందఱు సంతసిల్లి రం

త నియతసాధుశీలమును దాల్చినరుక్తిణి ప్రేమమీఱఁగాఁ,

దనయునిఁ జూచి యిట్లనియె ధన్య యదెవ్వతయో నవీనయా

వనమున నున్న పుత్రు నిటువంటిమహాత్మునిఁ గాంచఁ జాలెడిఁ.

1162

క. తనయుఁడు ప్రద్యుమ్నుఁడు యశా,వనమున నీరీతి బ్రదుకుభాగ్యము గనె నే

జనని నగునేను దొలిజని, ఘనపుణ్యముఁ జేసినట్లుగా నెంతుఁజుమి.

1163

తే. వత్స! యేపుణ్యవతి నీవు వరకుమారుఁ

డవుగ వెలసెనొ నాయందుఁ దవులుప్రీతిఁ,

గానఁబడితివి నినుఁ జూడఁగా మురారి

తనయుఁడవుగా మనంబునఁ దట్టె నిపుడు.

1164

చ. అనివచియించు నత్తరుణమందు మురారియు నారదుండు వ

చ్చి నిలిచి సాధసీమ మదిఁ జెందినవేడ్కఁ గుమారుఁ జూచున

వ్వనరుహనేత్ర రుక్తిణిని భవ్యమనీషను గాంచి రంత న

మ్మునిపతియున్ వినంగ హరి మోదమునన్ వచియించె బత్నితోన్.

1165

క. ఈతనయుఁడు నీకుం దను, జాతుండే సుభ్రు! వీడు శంబరు మాయన్

ఖ్యాతిం గనిన దురాత్ముని, నీతఱిఁ బొలియించి వచ్చె నిచటికి వినుమా.

1166

తే. దనుజుఁ డాతండె సూతికోదవసితంబు

నుండి నీసుతుఁ గొనిపోయెఁ జండమాయ

నతని వధియించె వీడు మాయావతియను

నింతి యీతనిపత్నియా నీమె సాధ్వి.

1167

తే. శంబరునిభార్య యనుచును సంశయంబు,గనకు మోసాధ్వి కారణంబునువచింతు

వినుము మన్తభుం డంతమొందిన రతియును, వానిఁబుట్టింపఁ బూనిక వర్ధిలంగ.

క. మాయారూపంబున రతి,యే యాశంబరుని ముగ్ధు నెంతయుఁ జేసెన్

మాయామయరూపముఁ గొని,యే యుద్వాహాదులైన కృత్యములందున్.

క. కనఁబఱచె నొక్కరూపం,బును మదిరేక్షణయు స్తరుండె పుత్రుఁడు నీకై

జనియించె నిందు నాతని, వనితామణి రతియె యీమె వార్తందీనిన్.

1170

క. ఋత మని నమ్ముము శంకల, మతిఁ గూర్పకు మీమె నీకు మానితసుగుణో

న్నతిఁ దగిన కోడలగు న, ప్రతిమానుఁడు వీడు సుగుణరాజి జగమునన్.

1171

చ. అని పలుకంగ రుక్మిణి మహత్తరహర్షమునందెఁ గృష్ణుఁడుం
దనయునిఁ గౌఁగిలించె మునితల్లజుఁ డేగె సురేంద్రుఁడతనం,
బునకుఁ బురంబు నెల్లెడల బోరన వాద్యము లొప్పుచుండెఁ బొ
రనికర మాకుమారుఁ గని రంజిలి మేలని పల్కి రంతటన్. 1172

మ. చిరకాలంబుగ నష్టపుత్రయగుచుం జింతిల్లు నీరుక్మిణి
తరుణీరత్నము పుత్రుఁ గాంచు టనఁ జిత్తంబేకదా యంచునె.
ల్లరు నాశ్చర్యము నొంది ద్వారవతి చాలన్ బొల్పె నంచాడుచున్
బరమామోదము తెల్పువేడుకల సల్పం బూని రొక్కొమ్మడిన్. 1173

తొంబదిరెండవ యధ్యాయము.

౧౦ రుక్మిణీపుత్రచరిత్రము. ౧౦

చ. పరమకృపాతి రేకమునఁ బద్మదళాక్షి కుమారుఁడొడలిన్
గరమనురాగభారమున గారవమొప్పుఁగ సత్కరించె, నో
ధరణిసురర్షులార యని తత్కథఁ దెల్పి యనంతరంబ త
చ్చరితము తెల్ప నిట్లనియె సాధుమనీషుఁడు వ్యాసుఁ డాదృతిన్. 1174

సీ. చారుదేష్టుసుదేష్టుఁ జారుదేహు సుషేణుఁ జారుగుప్తుని భద్రచారు వనెడు
వాని శోభనుఁడను వానిని జారువిందుని సుచారుని జారువనెడువానిఁ
దనయుల రుక్మిణి దశసంఖ్యులం గాంచె వారిసహోదరి చారుమతియు
నయ్యె నీరీతిగా నలరెఁ దత్సంతతి; హరికి రుక్మిణి గాక యతివ లేడ్డు

తే. రైరి కాళింది యనులేమ యల్లె మిత్ర, వింద సత్యయు రోహిణి వెలఁదులందు
జాణయగు నాగ్నిచిత్తియు జాంబవతియు, మద్రరాజాత్మజాతయు మాన్యలైరి.

వ. సాత్రాజితియు సత్యభామయు లక్ష్మణయు నను వారునుం గలరు. వీరుగాక
పదాఱువేలసంఖ్యగల నారీమణులు భార్యలైరి. వారెల్లఁ జారుగుణశీలములం
బ్రఖ్యాతిం గాంచి శ్రీహరిపాదారవిందములఁ బూజించుచు లోకో తర
యశంబుఁగాంచిరి. 1176

క. హరితనయుఁడు ప్రద్యుమ్నుం, డురుతరవీర్యంబు గల్గి యొప్పుచును స్వయం
వరమున రుక్మితనూజను, వరియించెను గన్య యతని వాంఛించెఁ దమిన్. 1177

ఉ. సాగె వివాహ మిర్వరకుఁ జానయు భర్తృపదాబ్జసక్తయై
భోగము లెల్ల నిచ్చుమెయిఁ బొందుచు విస్తృతకీర్తిఁ గాంచి నా
నాగతులన్ మనోహరు ననారతముం దమిఁ గొల్పిఁ కాంచె నా
నాగమపారగున్ సుతుని హరిసుమాంబక దివ్య మూర్తినిన్. 1178

— ఆనిరుద్ధజననము. ౭ —

- మ. అనిరుద్ధుం డన నాకుమారకుండు వీర్యస్ఫారతేజంబులన్
 ఘనుడై శౌర్యసముద్రుం డంచు రిపుభూకాంతకుం డంచుఁ గీ
 ర్తిని గాంచెన్; హరి రుక్మిపాత్రిని లసద్దీశాలినిం బత్నిగా
 నొసరింపం దలపోసె రుక్మియును స్పృహన్తత్తుండై యుండియున్. 1179
- క. హరిపాత్రున కనిరుద్ధున, కురుశౌర్యున కాత్మపాత్రి నుద్వాహము నే
 యురతిం గొనియెన్ బెండ్లికి, సరిగిరి హరితోడ నాహలాయుధముఖ్యుల్.
- క. ఆపురము భోజకటమన, దీపించువిభూతి నెసఁగు దివిజేంద్రపురం
 బేపాటి యనుచు నొప్పెడు, నాపురమునఁ బెండ్లిసాగె నరుదుగ నందున్. 1181
- ఆ విమలరీతిఁ బెండ్లి వెలసె శాస్త్రోక్తిని, దప్పకుండ నవల ధరణిపతులు
 సంతసములఁ బొదలి రెంతో వేడ్కఁ గలింగ, నృపతిముఖులు రుక్మి కిట్లు లనిరి.
- క. హలికిఁ ద్యూతంబున నేర్పలవడ కున్నన్ సతంబు వ్యసనం బక్షం
 బులయందుఁ గలదు గావున, బలియా హాలినిన్ జయింపవచ్చున్ మనకున్.
- క. ద్యూతంబుననే నేర్పున, నాతని నోడింత మనిన నౌగాకని యా
 భూతలపతి రుక్మి మనో, జ్ఞాతతనభయందు రాజులందఱు చూడన్. 1184
- త. సాగఁజేసె నక్షత్రుడ సవిధి నందు
 వేయి నిష్కములను రుక్మి వేడ్కఁ గలిచి
 హలధరునినుండి గ్రహించె నవలి దినము
 నందు నిష్కసహస్ర మాహలియె యొడె. 1185
- క. తాలాంకుం డంతటఁ బది, వేలగు నిష్కముల నొడ్డి వెస రుక్మికర
 వ్యాలోలాక్షంబులచే, నోలిం దా నోడె వైరు లురుముదమందన్. 1186
- సీ. బలరాముఁడిటుమాఁడు పర్యాయములు పరాజితుండైనఁ గాంచి యుద్ధతిదలిర్ప
 గాఁ గలింగేశ్వరుం డీగతి నోడ్డితే యని నవ్వె దంతములను గనఁబఱ
 చుచు రుక్మి గర్వంబు నచటఁ గనంబడఁగా నిట్లుపల్కె నక్షక్రియలను
 బండితుండేగామి బలి పరాజితుఁ డయ్యెఁ గంటిరే యీతండు కదనమందు
- ఆ. నక్షవిద్యయందు ననభిజ్ఞుఁ డనఁ జను, సభ్యులార యనుచుఁ జక్కఁ బలికి
 యాకళింగరాజు నాననంబుఁ బ్రదర్శి, తదశనమును గాంచె ధైర్యమూని. 1187
- చ. పరనిజశక్తులం దెలియు భవ్యమనీషయె లేని రుక్మిభూ
 వరులసమక్షం దిటు లవాచ్యములం బలుకంగఁ గ్రోధవి
 స్ఫురితముఖంబుతో హతరిపుం డగుకృష్ణునియగ్రజుండు స
 త్వరముగఁ గోటినిష్కములఁ బందెము పెట్టె జయేచ్ఛ పర్వంగన్. 1188
- ఉ. పందెముచేత నందుకొని పౌరుష మొప్పుగ రుక్మి ద్యూతసం
 క్రందనుఁడౌట నక్షముల త్తాస్థలిపైఁ దొరలంగఁజేసె; నా

పందెము సీరపాణికె శుభప్రదమయ్యె జయించినాడ నే
నిందని రాముడాడె దనయిచ్చ ఫలించుట మోద ముబ్బుగఁ. 1189

ఆ. నేనె గెల్పినాడ నిశ్చయంబుగ నని, రుక్తి పల్కె యనృత రూపచన
ములను బల్కనేల హలధరా! యనియును, బలికె! నాది నాది పందె మనుచు.

చ. ఇరువురు పల్కుజొచ్చి రిది యే జయమైన జితమృతంచు నె
క్కరణి వచించినాడ వని క్రమ్మట నిర్వురు వాగ్రణంబుఁ గో
పరతిని జేయుచుండఁగ నభంబుననుండి గభీరరావముల్
పరఁగఁగ నొప్పెఁ బల్కు బలభద్రుని కోపము వృద్ధి నొందఁగఁ. 1191

ఉ. పందెము గెల్పె రాముడె సభాసదులెల్లరుఁజూడ రుక్తి యీ
పందెము నేనె గెల్పితిని బాగుగ నంచు వచించె మిథ్యగా
సందియ మిందు లేదు తొలి సారి యిదే యిడినాడ నాది యీ
పందె మటంచుఁ జెప్పమి నెపంబుగ నోడె నటన్నఁబాడియే. 1192

ఆ. కార్యమున ఫలంబు గల్గును మాటాడ, కున్న నేమటంచు నొప్పఁ బలికె;
నంత హలధరుండు నాగ్రహసంరక్త, నయనుఁ డగుచు లేచి నయములేక.

క. *తనయెదుటఁ బల్కు రుక్తిని, గనకాక్షంబులను గొనియె కడువడిఁ బ్రహరిం
చెను గాళింగుని రదములఁ, గనఁబఱచుచు నున్న వాని గర్వసమగ్రున్. 1194

క. కని దంతవిహీనునిగా, నొనరించెను స్వర్ణవికృతి నొప్పెడు స్తంభం
బును లాగి వారిపక్షం, బున నున్న క్షీణిశభటసమూహముఁ గూల్చెన్. 1195

సీ. అష్టాపదహతిని నటఁ గూలె రుక్తియు నంతహాహాకార మాసభాస్థ
లమునందు నిండె నెల్లరుఁ బాటిపోయిరి ధరణీశు లందఱు దారుణాగ్ర
హము హలాయుధుఁ డొంద నడలిరి; రుక్తిని హలి వధియించుట హరి వినియును
సుంతయేఁ బలుకక వింతగా నూరక యుండెను రుక్తిణియును హలియును

తే. గోపమందుదు రేమన్నఁ గొడువఁదీర్చు
దరముగా దింక ననుచు నుద్వాహపూర్తి
యగుటఁ దనపాత్రుఁ దోడ్కొని యఖిలబంధు
జనులు వెంటనె రాఁ బురంబునకుఁ బోయె. 1196

— ఆశ్వాసాంతము. —

క. ధరణీజలశుచిమరుదం, బరరవిశీతాంశుయజ్వభ వ్యాకారా
నిరుపమవిజ్ఞానాత్మక, పరిపాలితదీనలోక భవభయహరణా.

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీ కరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితా ప్రాభవ.
కాశ్యపాన్వయప్రభవ. శ్రీజనమంచి వంశాంబురాశి కుముదినీమిత్ర సుబ్రహ్మ
ణ్యమనీషిపుత్రతాండవకృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయ వినిర్మితంబైన
తెలుగు బ్రహ్మపురాణంబునఁ దృతీయాశ్వాసము.

* జహనాష్టాపదేనై వః అనిమూలము.

శ్రీ
తేలుగు బ్రహ్మపురాణము

చతుర్థాశ్వాసము.

తొంబదిమూడవయథాయము.

— సరకాసురవధము —

కరుణామూలముని

స్తోత్రాభీష్టప్రదానతోషితహృదయా

శ్రీకంఠశతధృతిప్రము

భాకల్పితరూపవేంకటాచలనాథా.

వ. మహాప్రభూ! తరువాతివృత్తాంతం బవధరింపుము. మునుల కనంతరకథం జెప్పంబూని వ్యాసుం డిట్లనియె.

ఉ. ద్వారవర్తి సుఖంబుగ నివాసముచేసెడు కృష్ణుఁ జూడఁగాఁ
గోరి త్రిలోకనాయకుఁడు ఊజిసురర్షులు వెంటరాఁగ దు
ర్వారమదంబునక వెలసి రాజతకాంతిఁ జెలంగు దంతి నిం
గోరిక నెక్కి వచ్చె రిపుకూటవినాశముఁ గోరి యొక్కటక.

1

చ. పురవరమందు లోకములఁ బూనికఁ గావఁగ సున్నసర్వలో
కరముఁ గృష్ణుఁ గాంచి నరకప్రబలాసురు చేష్టితంబు దు
ర్భరమయి యద్రిలోకములఁ బాడొనరించువిధంబుఁ దెల్పుగా
దొరకెను వేళయంచు మదిఁ దోవఁగ నిట్లని పల్కె శ్రీహరి.

2

చ. మనుజుత నొందియుం ద్రిదశమండలముం గరుణైకదృష్టితోఁ
గనుఁగొనుచుండ దుఃఖములఁ గానక హాయిగనున్న వార మో
వనజదళాక్ష! నీవు మునివర్యులఁ గావ నరిష్టు ధేనుకుక
దనుజవరేణ్యుఁ గేశిని మదంబునఁబొల్పు ప్రలంబముఖులక.

3

క. అని వధియించితి కంసుని, ఘనహస్తిని బూతనాఖ్యుఁ గనలి శిశువులక
దనివారఁ జంపురక్కసిఁ, బనిపూని వధించితివి సుపర్వసుఖముకై.

4

క. ధరణికి నపకారము చే, యురతిం జరియించువారి సుద్ధతులక శ్రీ
హరి! నీవుచంపినాఁడవు; నిరుపమభవదీయ దర్పనిర్జితరిపులై.

5

సీ. భవదున్నతమనీష బాగుగా వర్ధిల్ల జేయ లోకములు సుస్థితిని బొంద
యజ్ఞముల్ సాగంగ హవిసు తృప్తిగఁజిక్క నమరు లేభేదంబు నాత్మలండుఁ

గనక సుఖంబును గాంచుచు నున్నార; నేను నీచెంతకు దేనిఁ జెప్ప
వచ్చినాఁడనో విను వాసుదేవా విని తత్ప్రతీకారంబుఁ దలఁపు మొనరు

తే. పంగ భూమికుమారుఁడై బాహుబలము
తనరఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాఖ్య పత్తనమునందు,
వెలసి నరకాసురుఁడు మాటుతలఁపలేమి
భూతముల నేఁచు చున్నాఁడ రాతిదమన.

6

చ. సురలను సిద్ధచారణుల శోభిలుకన్నరదానవాళి భూ
వరుల నడంచి తత్పతుల వారక తెచ్చి స్వకీయదివ్యమం
దిరమున నిల్పినాఁడు జలదేవుని భవ్యతమాతపత్రమున్
బరవసమొప్పుఁ గైకొనియె బాహుబలం బది యెట్టిదో కదే.

7

క. సురుచిరమణులం గొన మం, దరపర్వతశృంగవరము దర్పంబుమెఱున్
హరియించె నేమి చెప్పుదుఁ, బరమేశా! నన్నుఁ గన్నపడఁతి యదితి సూ.

8

*ఆ. సాధ్వీయామె సుధను స్రవించు నమృతకుం
డలము లెఘుడు తాల్చు నబరుప్రీతి,
వాని బలిమిఁ గొనియె మానమున్నదె నాకు
నింక నేమిపలుక నిచట నేర్తు?

9

క. ఐరావతమును దీనిని, గోరుచు నున్నాఁడ దెచ్చు కొనిపోవునో యో
శ్రీరమణా! వచియింపఁగ, నేరను దుష్టాత్మ దుష్టనీతుల నింకిన్.

10

క. దీనికిఁ బ్రతికారము నీ, మానసమున నెట్టిదో రమాధవ నీవే
కానం దగు నని పల్కిన, శ్రీనిధి విని సుస్థితంబు చేసి ముదమునన్.

11

క. హరిహాయునిఁ జెంతకున్ రాఁ, గరమునఁ దీసికొని భీతి గలుగదు త్రిదశే
శ్వర! హాయిమీఱఁగా ని, ర్జరపురమున నుండవచ్చు రమ్యవిభూతిన్.

12

చ. అని వచియించి మానసమునందుఁ దలంచెను దార్ఘ్య నంతనే
విసతకుమారుఁ డెంతయును వేగముమీఱఁగ వచ్చి నిల్చె; నిం
ద్రునిఁ జనఁ బంచి దుష్టమతితోఁ దగు భూసుతుఁ జంపఁ గోరి యె
క్కిను విహగేంద్రమూఁపుఁ దనకీర్తిని బెంచెడు సత్యభామతోన్.

13

చ. తనమనసుం గనుంగొనుచుఁ దా నెఱిగింపకయున్నఁ గార్యముం
బొనరుచు నంచు లోఁదలఁచి పొంగెడు వేడుక సత్యభామనుం
గొనిచన నెంచె యుద్ధమునకున్ బతియానతి మాళిఁ దాల్చె న
వ్వనరుహనేత్ర యంతటను వాసపుఁ డాహరిపంపునం జనన్.

14

క. తనకరివరుమూఁపున వే, డ్కను జక్కంగఁ గూరుచుండి కదలి చనియె దే

- వనికరము లుండుచోటికి, జను లెల్లరుఁ దన్నుఁగాంచి సంతసపడఁగఁ. 15
- క. హరిప్రాగ్జ్యోతిషపురమున, కరిగెం దత్పురముచుట్టు నరివారణభీ
కరపాశము లమరుపఁబడి, పరసేనల సాధ్వసంబుపాల్పడఁ జేయఁ. 16
- తే. తగినయట్లుండె వాన్ని సుదర్శనమ్ము
వైచి భేదించె శ్రీహరి; బాహుబలము
మెఱయు మురదానవ్రండును మించువేడ్క
హరిని మార్కొని క్షణములో సంత మొందె. 17
- ఉ. ఆమురదైత్యపుత్తుల సహస్రములై తగువానిసేనలఁ
భామయుఁ గాంచుచుండఁ గడు బౌరుషమూనిత్రివిక్రముండు ను
ద్దామ సుదర్శనప్రబల దావహతాశనకీలలఁ బడం
గా మఱి భస్మమై చనఁగఁ గ్రక్కునఁ జేసె సురాలి మెచ్చఁగఁ. 18
- క. త్రోవఁ మురదైత్య హయ, గ్రీవుని నటుపంచజనునిఁ గీటడగించెఁ
జేవ దర్పింఁగా నర, కావాసముఁ జేరఁ బోయె హరి త్వరమీఱఁ. 19
- మ. హరి యుద్ధం బొసరింప వచ్చె ననఁగా నాలించి భూపుత్రుడౌ
నరకుం డుద్ధతి వాహినీతతి నితాంతస్ఫార దర్పంబునం
ద్వరమీఱం జనుచేరఁగా నడిచి యాదైత్యాంతకుఁ మార్కొనఁ
దుర మెంతో భయదంబుగాఁ జెలఁగె నెందుం జూడ రానట్లుగఁ. 20
- *చాపజ్యోవల్లి మ్రోయఁ శరసముదయముల్ స్ఫారవేగంబుమీఱఁ
గోపాలక్రోధదృష్టుల్ కుమతితతిహృతిఁ గోరి యొందెందు వేవే
వ్యాపించుక లక్ష్మ్యశుద్ధిల్ వఱల నట నటఁ బాటి యవ్వైరివీర
వ్యాపారంబుఁ హరించె హరి గని మదిలో హర్షముం బొందుచుండఁ. 21
- ఉ. సేనల రూపుమాపి హరి చిత్రగతుల్ గనుపట్టుచుండ భూ
సూనుఁడు వైచుశస్త్రముల శుంభదభంగుర బాణసంతతిఁ
దానపు డాపి చక్రశితధారల వానిశిరంబుఁ ద్రెంచె నా
దానపుపాటు గాంచి విబుధప్రకరంబులు వేడ్కఁ బొంగఁగఁ. 22
- ఉ. దానవచక్రహంత యనుధన్యత మాత్మ సమాహ్వాయంబు స
న్దానసమోదదంబయి యమానుషకీర్తిని జెంది వెల్లఁగా
శ్రీనిధి యప్పు డొప్పె దనచెంతఁ జెలంగెడు సత్యభామ యెం
తేని ప్రమోదభారమున నీశునిఁ దగ్గని మెచ్చుచుండఁగఁ. 23
- చ. నరకుండు ప్రాణపంచకమునం బరిహీనుఁడు కాంగ మాతయా
ధరణియు దేవమాతవగు తన్మణికుండముల్ వినీతయై
కరములఁ బూని శ్రీహరి జగత్పతిఁ జేరి భయంబు భక్తియుఁ

- బరంగ వచించె దేవగణ వందిత పాదసరోరుహద్వయా! 42
- చ. కిరితనువాప్ప దానవుని కృత్రిమశక్తిని నీటమున్ది యా
తురమునఁ గ్రిందికిఁ వగపుతోఁ జనుచుండిన నన్నుఁ దేల్చి స
త్కరుణను నిల్వఁబెట్టితివి కంజరుహాక్ష! త్వదంగసంగతిఁ
నరకుఁడు వీడుపుట్టె సురనాయక! నీవె యొసంగి తీసుతుఁ. 25
- ఉ. ఆతని నీవె చంపితివి హర్షము నే నెటులాందుదుఁ బలా
రాతిని గన్న యాయదితి భ్రాజితకుండలయుగ్మ మిద్దియే
యీతటిఁ గైకొనఁ వలయు నీశ్వర! నాసుతు సంతతిఁ ధరి
శ్రీతలమందు నిల్పఁగ మదిం దలపోయుము ప్రార్థనం బిదే. 26
- క. కుజనుల్ భారము పాపం, గఁ జనుఁగదా యన్న వేడుకఁ నాయందే
ప్రజననముఁ గాంచినాడవు, త్రిజగన్నాథా! ప్రసాదదృష్టింగనుచూ. 27
- ఉ. కర్తవు నీవె లోకములఁ గాఢియవెట్టెడు వాడ వీవె సం
హర్తవు నీవె పాలకుడవై తగువాడవు నీవె యన్యథా
కర్తవు నీవె పుట్టుకనుగాంచక నాశము లేక యంతకుఁ
భర్త వటంచు నిన్బొగడ భాసిలువాడవు నీవె యీశ్వరా. 28
- క. లోకాకృతివే యగు నిను, నేకరణి నుతించువాన నీశ్వర! వ్యాపి
త్వాకలననొప్పి వ్యాప్యడ, వైకర్తయుఁగార్యమును గ్రియఁమునయితగుచుఁ
తే. సర్వభూతాత్మభూతాత్మసర్వనాథ, యనుచుఁ బొగడంగఁబడ చునొప్పనిను నేమి
వినుతులం దన్నుదాన నోవిశ్వమూర్తి, యాత్మపనఁ గనుబరమాత్మ వనఁగనీవె
- క. భూతాత్మకుడవు చ్యుతిలే, కేతటి నుండుదువు దేవ తేశ్వరుడవు నీ
ఖ్యాతిని వర్ణింపఁగ నే, నా తగుదును గరుణఁజూడుమఖిలాంశఃతీ. 30
- చ. నరకుఁ డొనర్చినట్టి సుజనప్రకరావమతిఁ డ్దమింపుమా
వరకరుణాధ్య పాపసమవాయముపాయ వధించితివు నీ
కరములఁ జంపఁగాఁబడియెఁ గావున నాతఁడు ముక్తినిొందు నీ
శ్వర! యింక వానిసంతతిని వారక కావఁగదే మదర్శమై. 32
- మ. అని ప్రార్థించిన భూమివాక్కులకు నత్యంతంబు హర్షించి నీ
తనయుం జంపితి వానిసంతతిని దధ్యం బేను జంపంజుమీ
యని వాగ్దానముచేసి భూతసముదాయాత్మస్వరూపుండు న
వ్వనజాతాక్షుఁడు వానియింటఁ గలభాస్వద్ధృత్తు ముల్ గైకొనెఁ. 33
- సీ. కన్యాపురంబునఁ గడు విక్రమంబునఁ గొనివచ్చి నరకుఁ డుంచిన పదాట
వేలవై శతసంఖ్య వెలయు కాంతలఁ గాంచె నుగ్రచతుర్దంష్ట్ర లొప్పనున్న
సామజంబులఁ గాంచె షట్సుహస్రంబులఁ గాంభోజజనపద సంభవముల
నేకవింశతిసంఖ్య నెసఁగు లక్షలఁ దగు నశ్వంబులను జూచె హరియు; నంత

తే. నరకదనుజుని కింకరోత్కరముఁ బనిచి

కన్యకలహస్తిఘోటకగణము నెల్ల
ద్వారవతిఁ జేరఁగాఁ బంపెఁ దత్తఁ ణంబు
తత్పురంబున మఱియు నాదై త్యహరుఁడు.

34

క. నరకుఁడు బలిమిఁ మార్కొన, వరుణుఁడు దీనత నొసంగఁ బ్రాభవ మెడలం
గరిమఁ దొలంగఁగ నుండిన, నిరుపమ మగుఁ ఛత్రముఁగనె నెఱి హరిమఱియుఁ

క. కనియొక మణిపర్వతమును, వనజాక్షుఁడు దాని గరుడవాహనముపయిఁ
మనమలరఁ బెట్టుకొని వా, హన మెక్కి సతీలలామ యాశృతిఁ గనఁగఁ.

36

అ. అదితికుండలముల నామెకు నొసఁగి సం, తనము పుట్టుఁజేయఁ దలఁచి సత్య
భామఁగూడి శక్రపత్తనంబున కేగె, దనప్రతాప మెల్ల జనులు పొగడ.

37

తొంబదినాల్గవ యధ్యాయము.

అదితి హరిని నుతించుట.

చ. గరుడుఁడు వారుణంబగుచుఁ గ్రాలెడు ఛత్రము రత్నశృంగభూ
ధరమును సత్యభామ హరిఁ దద్దయుభక్తిని గొంచుఁ బోయె స
త్వరగమనంబుమీఱ నటవారిజనేత్రుఁడు పాంచజన్య నూ
సురవతి కాత్మ శౌర్యమును జూపెడుకోరిక నొత్తె సంతటఁ.

38

చ. హరికృత పాంచజన్యరవ మల్లనఁ గర్కపుటంబులం బడఁ
సురవరు లర్ఘ్యపాద్యముల శోభిలుపాత్రము లూని యడైవ
చ్చిరి హరిఁ బూజనీయఁ దనుఁజేరిన నిర్జరు లిచ్చు పూజలఁ
గర మరువంది కైకొనియొఁ గామునితండ్రి మునీంద్రు లుబ్బఁగఁ.

39

తే. చనియె సంతట దేవతాసమితి గొలువ, నదితి యావాసమునకు మురాంతకుండు
శ్వేతగిరి సన్నిభంబయి చెలఁగు నామె, సౌధ మయ్యది చొచ్చెను జక్రి యెలమి.

క. కనుఁగొని యట దేవాంబను, వినుతచరిత్రను సుపర్వవిభుఁడుఁ గూడం
జనుదేర మొక్కి మణిమయ, ఘనకుండలయుగము నిచ్చె గారవ మలరఁ.

41

క. నరకసురారి వధంబును, హరి తెల్పుచుఁ గుండలముల నాదృతి నీయం
గర మరుదందుచుఁ ద్రిదశేశ్వరుతల్లియు వానిఁ గొనుచు సర్వేశ్వరునిఁ.

42

క. పరమాత్మ సృష్టికర్తను, హరిఁ గన్నులకటవుదీఱ నట్టై కనుచుఁ ద
త్పరవశతం గనుమనమున, బరికిరించెఁ స్వభావభక్తి వెలయఁగాఁ.

43

దండకము. శ్రీపుండరీకాక్ష భక్తామయధ్వంసకా, దేవదేవా, సమస్త ప్రపంచాత్మ
రూపా, ఖిలాధార, భూతేశ, మానీశ, యోగీశముక్తిప్రదా, చిన్మయాకా
నీకుఁ సమస్కారమోతారక బ్రహ్మరూపా, తలంపంగఁ బ్రాణాత్మచిత్తంబులు ర

బుద్ధియుఁ దక్కునంగంబులుఁ గాంచు నేయేగుణంబుల్ తదాకారమివే
కదా దేవ, సత్వాదికాఖ్యల్ తగఁ వెల్లు మూఁడగుణంబుల్ వడిఁ దాఁటి
ద్వంద్వంబులఁ మీటి శుద్ధంబు బుద్ధం బచింత్యం బమేయంబు భూతాళి
హృత్సంస్థ మంచుఁ మహామోనివద్యుల్ నుతింపంగ నొప్పారు నీయాకృతిం
గాంచ నేరే సమర్థుల్ గలారే, యయారే, సితంబెన్న నీలంబు, రక్తంబునీరూ
ప మంచుఁవచింపంగ సాధ్యంబె, జన్మాదిదుఃఖంబులే లేక స్వచ్ఛాద్యవస్థాళి
వర్జించి సంధ్యాత్రియా మాదిరూపుండవై భూజలాగ్నయ్యింబరంబుల్ మరు
న్తానసంబుల్ తగఁ బుద్ధి నానొప్పు వాడంచు నెన్నంగనై యున్న సర్వేశ్వరుం
డీవ కావే పరేశా నమస్తే నమస్తే నమః.

44

చ. జగముల సృష్టిచేయఁ గడుసంతసమండఁగఁ బ్రోవ మృత్యు వొం
దఁగ నొనరింపఁ గర్త వనఁ దామరసాయతనేత్ర! నీవెక
ర్తృగణము నేలువాడ వన నీవె విరించి యనంగ విష్ణు వం
చు గణుతిసేయ శంభుడన శోభిలు మూర్తులు మూఁడు నీవెకా.

45

ఉ. నీదగుమాయ విశ్వమిది నీరజనేత్ర! సమస్తభంగులఁ
బ్రోదియొనర్పఁగాఁ బడుచు భూరితరత్వము నొంది వ్యాప్తమై
గాదె చెలంగుచున్నయది గాఢముగా మది నెన్న శక్యమే
నీదగు దివ్యవైభవము నేఁ దెలియం దగునంతదాననే.

46

అ. మఱి యనాత్మయందు మహితాత్మవిజ్ఞాన, మమరియుంటఁదావకమగు మాయ
చేతనేగదా విధాతరోయిది నాది, యనెడు మాయ తోఁచు నఖిలమందు. 47

సీ. సంసారమధ్యమస్థలమున నీమాయ చరియించుచుండును సత్యమనెడు
భ్రాంతి గల్గించుచు స్వస్వధర్మాసక్తిఁ దగువారిచే నీవు తత్త్వరూప
యారాధితుండ వయి యలరుచు నుండువు; తావకభక్తులే తత్త్వ మెన్న
లేని యీమాయను జ్ఞాననౌకాసహాయమునఁ దరింతురు హర్షపదము

ఆ. శాశ్వతంబునైన సరణి నొందుదు; రజ, ప్రముఖదేవవరులు పంచజనులు
పశుగణంబు విష్ణుభవమాయయను సుడి,యందుఁ దిరుగువారె యంబుజాక్ష.

క. నీమాయ యంధకార మ, దేమాడ్కిని దాఁటఁజాలకే యందు సదా
వ్యామోహంబునఁ దిరుగుచు, దామసవృత్తుల్ తగంగఁ దగియుందురుసూ. 49

మ. నిను నారాధనవృత్తిఁ గొల్పు నరులే నిశ్చంచలస్వాంతులై
ఘనసంసారసముద్ర మింకఁగ మనఃకాంక్షల్ ఫలింపంగ నొ
య్యన ముక్తింగనఁజాలువారు కనవయ్యా! వీరె త్వన్తాయచే
తనె బద్ధాత్ములు నే ననంగ నిను బుత్రప్రీతిఁ గాంక్షింతుఁజూ.

50

చ. కనుకనె వైరిపక్షమును గాల్పు మటంచును వేడిలిక జనా
ర్థన యపవర్గకాంక్షమెయిఁ దభ్యముగాఁ గొలువంగ లేదు నె

- మృతమున నెన్న నీయదియె మాయ యొనర్చిననేర్పుగాదె యో
యనిమిషవృక్షమా! యొసఁగుమా యొకగోచి నటన్న నెట్టిదో. 51
- క. నిను ముక్తిగోరి యారా,ధనములఁ గొల్వకయై వాంఛితంబులఁ గోరం
గనుఁబూనుట పై నేఁ జె, ప్పినయట్టియుదాహృతికిని బ్రయలక్ష్యంబౌ. 52
- క. కృతపుణ్యజనుల కది స, మృతమా నపవర్గవాంఛ మహితంబె కదా
కృతపాపుల కది తోషమిహితముగ వారల యఘంబయే హేళు వగున్. 53
- ఉ. కావున సత్కృపానిరతిఁ గావుము లోకము నాత్మమాయచే
జేవదలిర్పఁ గప్పిన యశేషజగన్తయ! యవ్యయా! జగ
త్పాపనకారణా! నిగమభావితహృష! మదజ్ఞతల్ చెడం
గా వసుదేవపుత్రక తగం దలపోయుము జ్ఞానదుండవై. 54
- క. కరమునఁ జక్రము దాల్చిన, హరికిన్ నీ కిదియె మ్రొక్కు హస్తాబ్జమునన్
దరముం దాల్చిన నీ కిదె, పరమాత్మా వందనంబు భక్తిదలిర్పన్. 55
- క. గదయును బద్ధము ధరియిం, చుదయామయ నిన్నుఁ గొల్తు శుభదుండ వగుమా
మది నెంతు సూక్ష్మచిహ్నీ, లి దగం జెల్వారు నీదులీలాతనువున్. 56
- క. పరతత్త్వ మెఱుంగఁ జాలను, గరుణింపుము దేవదేవకమలాత్మా! యం
చురుతరభక్తి వేఁడెను, సురమాతయు నెదుటనున్న సురకార్యరతున్. 57
- చ. అని వినుతింప నవ్వచు సురారణి నాఁ దగు దేవిఁ గాంచి య
వ్వనజదళాత్ముఁ డిట్టులను బావనమూర్తివి! తల్లిరో! ననున్
వినుతి యొనర్పనేల కృపవిస్తృతిఁగాంచఁగ నన్నుఁ గావుమా
యనుటయుఁ బుత్రుతో నదితి యల్లగు నీవు సురార్చితుండవై. 58
- క. పురుషోత్తమా! య దెవ్విధి, బరులకు గెల్వంగరాక భాసిల్లుము కీ
ర్తిరమం గను మెల్లెడలన్, వరపుత్రా! యనుచు నదితి వలకు నదనునన్. 59
- క. చనుదెంచి యింద్రవత్సయుఁ, దనయత్తను గూడి కృష్ణు తరుణీమణిఁ గాం
చెను; సత్యభామ యామెకుఁ, బ్రణతుల నొనరించి కరుణ వాంఛించె దగన్. 60
- క. కని యదితి సత్యభామను, దనకోడలిఁ దల్లి నీవు ధరనాదుకృపన్
గనుదువు స్థిరతరయావన, మును మాఱని దేహకాంతి మురహరుప్రీతిన్. 61
- క. అనవద్యాంగీ! భాగ్యం, బున వర్ధిలి సర్వభోగములఁ గనఁగల వం
చనియును దీవించెను నిట్లునుతల్లిని సెలవు వేఁడె హరి మరియాదన్. 62
- క. హరిహాయుఁ దయ్యదితిని గని, హరి నిఁకఁ బంపుమ యటంచు నాజ్ఞనుగొని యా
పరమేశ్వరుఁ దనగృహమున, కరుదందుచుఁ గొనుచుఁ బోయి యాతిభ్యములన్. 63

— పారిజాతావహరణము. —

- క. మరియాదతప్ప కొనరిచె; హరి యంతట నింద్రుఁగూడి యమరావతియం
దరయందగు సుస్థలముల, నరసి వ హోద్యానములను నాదృతి గాంచెన్. 64

- క. తనుఁగూడి సత్యభామయు, మనమున హర్షించుచుండ మథువైరియు నం
దనముఖములఁ దిరుగుచు వే, డ్కను నందలి చిత్రములను గని హర్షించెన్.
- చ. సురలు పయస్సముద్రమును శూరతమీఱ మహాసురుల్ సహా
యరతిఁ జెలంగఁగాఁ దఱచు నాసమయంబునఁ బుట్టి హాటకా
భరుచిని, గాంచి మంజుతర భాసుర మంజరులన్ మనోజ్ఞమై
పరిమళ మొప్ప నూత్నతమపల్లవ కాంతుల వేడ్క నించుచున్.
- తే. చల్లఁదనము నాహ్లాదము నెల్లవారి, కుల్లసిల్లంగఁ జేయుచు నున్నతమయి
నయనపర్వముగాఁగఁ దనర్చునట్టి, పారిజాతద్రుమంబు శ్రీఃతియు నొకట.
- చ. కనుఁగొని నంతనే మది నికామముదంబును గాంచె నట్టిశ్రీ
వనజదళాత్ము నచ్యుతుని భర్తను జూచుచు సత్యభామ యి
ట్లనియె మహాత్త! చూడఁదగినట్టి మహీరుహ మిద్దిద్వారకా
వనముల నేల వర్తిలెడు భంగిగఁ జేయఁగ రాదో యిత్తటిన్.
- చ. మనసున కెక్కునంగనల మండలమందును సత్యభామయే
నను బ్రమదంబు నొందఁగ ననారతముం దమిఁజేయు నంచు నీ
వనియెడు మాట సూనృతమయైన మహాత్తక! పాదపంబు దీ
నిని గొని ద్వారకాపురిని నిల్పుము నాకు మనఃప్రియంబుగన్.
- చ. తరువిది నాదునిప్పుటముఁ దద్దయు వెల్లఁగఁజేయఁ గోర్కిశ్రీ
హరి! మది యందుఁబొల్పెడిని నయ్యది తీర్పుట నీదుభారమై
పరఁగెడుఁగాదె యట్లగుట భవ్యతమోత్తమకల్పకాఖ్యభా
సురతరువున్ జవంబుననె శోభిలఁజేయుము దీనినావనిన్.
- చ. “తరుణులలోన జాంబవతి ధన్యయనందగు రుక్మిణీసమా
ఖ్యరహిఁ జెలంగుభీష్మనృపు కన్యయు నీవలె నెన్నఁగా మనో
హరసుఖవృద్ధిగూర్చునది యారయ లేదు నిజంబు సత్యభా
మరొ” యనుమాట సత్యరుచిమండితమే వనిఁ జేర్పు దీనినిన్.
- క. ఉపచారకృతముగాక య, కపటముగా వాక్యమిద్ది క్రాలునయేనిన్
గృహమీఱ దీనిఁ జేర్పుమ, యిపుడే గోవింద! కృష్ణ! యీతరువరమున్.
- ఆ. పారిజాత మిద్ది హరిమధర్మర్థ్యంబు, నకు నిభూషణమయి ప్రకటకీర్తి
నొసఁగు చుండుఁ గాక యసమానమంజరీ, భూషణమును నేను బొలుపుమీఱ.
- ఆ. కేశపాశమందుఁ గీలించి నాసహ, త్నులసమాహమందుఁ జెలఁగుదాన
నాదుకోర్కి దీర్పు నాథ! యంచని వేడు, సత్యభామఁ జూచి శౌరి నవ్వి.
- చ. వనితరొ! యింతదూర మిటు వాంఛను దీనిని దెల్పనేల! యి
ప్పుని యొకగొప్పయే యిపుడే పంతముమీఱ ఫలింపఁ జేయుదున్

- మనమునఁ గల్గుసందియము మాను మటంచని హెచ్చరించి చ
య్యన నలపారిజాతమును హర్షము సత్యకుఁ గూర్చుదానినిన్. 75
- చ. కరములఁబట్టి లాగి తమకంబునఁ దాడ్మ్యనిపక్షమధ్యమున్
శరణముగాఁగ నిల్పె నది సత్యయుఁ గాంచి ముదంబు నొందె ని
ర్జరవనపాలకప్రతతి శౌరిఁ గనుంగొని కృష్ణ! కృష్ణ! దే
వరమణు పత్నియా శచిని భవ్యచరిత్ర నెటుంగుదేకదా. 76
- క. ఆతన్ని ప్రీతిపాత్రంబై తగు నిప్పారిజాత మనిశము దీనిన్
జేతోమోదప్రదమును, నీతటి నీవిట్లు కొనఁగ నెంతయు ముప్పొ. 77
- క. వినుము పులోమజ ప్రీతిం, గనఁజేయ విభూషణంబుగా దేవతలె
ల్లను సుధమధియించికొనం; గను యత్నముచేసి పాలకడలిని దీనిన్. 78
- క. పడసిరి దీనిం గొనునా, తఁడు మేలును బొందఁబోఁడు తథ్యంబిది యి
ప్పుడు నీవు కోరినాఁడవు, పడయఁగ సాధ్యంబె దీని బ్రహ్మకునైనన్. 79
- క. ఏమటుపాటున నైనన్, బ్రేమాతిశయంబు పాలయ విబుధులసొవ్త్వా
భూమిరుహవరము దీనిని, మామదమునఁ గొనిన బ్రదుకుమాట యన్మతమా. 80
- క. ఎవఁడేఁ గొనిపోవఁగఁ గ, ర్తువశతఁ గాంక్షించు వానిమదమడఁచును వా
సపుఁడు సురావళి గొల్వఁగఁ, బ్రవిదారణమందుఁ దీవ్రవజ్రకరుండై. 81
- చ. కనుకనె కృష్ణ! దైత్యరిపుకాండముతో ననిచేయు యత్న మిం
కను మదిగోర కీవు చనఁగాఁ దగు మాహయొనర్పవయ్య! స
జ్జనులు విపాకదుష్ఫలదసారవిహీనకుయత్న మెన్ని నె
మ్మనముల దుష్టకర్త మనిమానుడు రెంతయు నేర్పుమీఱఁగన్. 82
- క. అనుమాటలు చెవిసోఁకిన, వనితామణి సత్యభామ వారని క్రుధఁబూ
నిన మదితో నిట్లనియెను; వినుఁడి శచి యెవతె దేవవిభుఁ డెవ్వఁడో. 83
- క. ధరణీరుహవర్యముపైఁ, బరమాదృతి వీరి కున్నవడువున మాకుం
బరమాదృతి యుండదొకో, తరువున సధికార మమరతతి కేటికొకో. 84
- ఆ. సకలలోకములకు సామాన్య మీపారి, జాతతరువు; మున్ను జలధిఁ దఱవ
జనన మందె దీని శక్రుండు గ్రహియించె, దాని హేతువేమొ తలఁపఁజాల. 85
- క. సురలును శీతాంశుండును, సిరి యెట్లు జనించి రల్లె సింధుజనితమా
తరువర్యమిద్ది యెల్లర, పరమాదృతిఁ బడయఁజాలు భావింపంగన్. 86
- చ. వెనిమిటి విక్రమాధ్యుఁడను వెంపుతగన్ శచి యడ్డగించెడిన్
గనుకనె మీరుపోయి సురకాంతునిఁత్నిని గాంచి నేను జె
ప్పినయటు పల్కుఁడి; విబుధ బృందవరాంగనరో! మదుక్తి
మ్మనమున నున్ను నేసనిన మామకసాధుని శౌర్యసంగతిన్. 87

ఆ గరువమూని యిట్లు పరుషంబులాడెద, నాబకింపు మీపు హరిహాయునకుఁ
 ప్రీతిపాత్రమవగు వెలదివే నీయందుఁ, బతికి మిగులఁ ప్రీతివఱునేని. 88

ఉ. నాదగుప్రాణనాయకుఁడు నామురిపెంపునుడుల్ మనంబునకొ
 గాదన కాదరించి తనుకాంత మనందగుపారిజాతముకొ
 మేదినిఁ జేర్చు గొంచుఁ జన మిక్కిలికోరెడు శక్తియున్నచో
 నీదయితుకొనురేళ్వరుని నేర్పున నడ్డపడంగఁ బంపుమా. 89

చ. సురపతి యంచు శక్రుఁడని శూరుఁ డటంచును నొప్పు నీమనో
 హరుని నెఱుంగుదుకొ జలరుహాక్షిరొ యైనను మర్త్యనారిని
 పరఁగెడునేను గల్పతరువర్షము భూమికిఁ గొంచుఁ బోయెదకొ
 ద్వరపడి నిల్వరింపు మని దారుణభంగిని బల్కు రక్షకుల్. 90

చ. చని శచిఁ గాంచి నెమ్మదుల శంకతగకొ వచియించి రెవ్విధం
 బున హరిపత్ని పల్కె నటు పాంకముగాఁ; దదనంతరంబ శ
 క్రునిసతి కోపమూని పురికొల్పెను దేవతంబు బతిం ద్వరం
 జని హరి నడ్డగింపుమని; శక్రుఁడు తద్వచనాదరంబునన్. 91

మ. సురసైన్యంబులఁగూడి వే చనియె నాక్షోణీరుహార్థంబు శ్రీ
 హరితో యుద్ధముచేయుకోర్కి; రణమందాసక్తులొ దేవతల్
 పరిఘంబుల్ పరశూలముద్గరగదల్ ఖాసిల్లు నిస్త్రింశముల్
 కరయుగ్గంబుల నొప్పు వజ్రధరుఁ డుత్కంఠకొ దముం బంపగన్. 92

క. హరిఁ దలఁపడఁగాఁ బోయిరి; కరిరాజముమీఁద దేవకాండము సేవిం
 ప రణము చేయఁగ వచ్చిన, హరిహాయునిం గనియె నమ్మురారియు నచటన్.

చ. నిరుపనుపాంచజన్యమును నిర్భరపౌరుషమొప్పు నొత్తి భీ
 కరతరతధ్వనుల్ దిశలఁ గ్రవ్వఁగఁజేసి శరాసనంబు సం
 గరమున కాయితంబుగ నికామజవంబునఁ జేసి సాయకో
 త్కరము సమంత్రకంబుగఁ దగంబరఁగించెను సత్య యుబ్బంగన్ 94

తే. దిశలు విదిశలు నభమును దీప్తసాయ
 కాంచితంబులుగా నుండఁ గాంచి సురలు
 శస్త్రముల నస్త్రములఁ బెక్కుచందములను
 వైచి యార్చిరి; శౌరియుఁ బౌరుషమున. 95

చ. అమరభటాళి వైచినమహాస్త్రము లొక్కొక టొక్కవేయియై
 ఊమఁబడఁ జేసె; నంత విహగప్రభుఁ డంబుపతిప్రయుక్తపా
 శమును విలాస మొప్పునటు చయ్యనఁ దుండము చే గ్రహించి ఖం
 డములుగఁ జేసి యాడె శిశునాగశరీరముఁ బోలె నెంతయున్. 96

- ఉ. *అంతట దేవకీతనయుఁ డంతకుఁ డేసిన దండ మట్టె దు
ద్ధాంతగదాప్రహారమున ధారణిపై శకలాకృతిం బడం
బంతముమీఱఁజేసి ధననాథుని దౌశిబికన్ సుదర్శన
క్రాంతిఁ దిలప్రమాణములు గానొనరించె భయంకరంబుగన్. 97
- ఉ. ఆత్తఱి బుష్పవంతులు తదాగ్రహదృష్టిహృతప్రకాశులై
రిత్తగఁగానఁగాఁ బడి; రరిందముఁడౌ హరి బాణముల్ మహా
దాత్తగతుల్ చెలంగునటు తద్దయుఁ బౌరుష మూని వైవన
ప్పిత్తమ మట్టె తున్నలయి పృథ్విని ద్రెల్లె హృతాత్మగర్వుఁడై. 98
- చ. వసువులు మార్కొనంగ హరి వారిని వీలఁగ నొవ్వఁజేయఁగా
దెసలకుఁ బాఱి; రత్తఱిని దీవ్రపరాక్రములైన రుద్రు లొ
క్కసరణిదాఁకఁ జక్రమున గాత్రములాయతశూలముల్ కడున్
వెస హృతసారతం బడఁగ విక్రమసంపదఁజేసె నేర్పునన్. 99
- సీ. సాధ్యులు మారుతసమితి విశ్వేదేవగంధర్వు లాచక్రి కాండములను
శాల్మలితూలంబు సరణిఁ జిమ్మంబడి; రప్పతం గేశ్వరుం డాత్మవక్త్ర
పక్షనఖాంకురశిక్షణంబున దేవతలఁ జెండె నుపదేవతలను దోలె
నత్తఱి దేవేంద్రుఁ డమరులభీతిని గని వాసుదేవు మార్కొనియె నప్పు
- తే. డిద్వరును బౌరుషమున జయేచ్ఛ లొప్ప
శతసహస్రంబులుగను వర్షంబుకరణి
బాణములఁ గురియించిరి ప్రబల మేఘ
రాజములు వోలె సురమునిరాజి యలర. 100
- క. ఆవిగ్రహమున ఖగ మై, రావతమును జోరి రొక్కక్రమమున నపుడే
దేవతలు సాయపడి తమ, వౌవిక్రమములను జూపి రాహరిహాయుఁడున్. 101
- చ. తనగురుశస్త్రసంతతులు దారుణరూపములైన యస్త్రముల్
వనజదళాయతాక్షు శితబాణపరంపర రూపడంగ నిం
కను ద్వరఁబూనకున్నఁ జెడఁ గార్య మిదంచుఁ దలంచి వజ్రముం
గొనియె సుదర్శనాయుధము గొబ్బునఁ గైకొనె శౌరియుం ద్వరన్. 102
- వ. ఆత్తఱి సచరాచరంబగు త్రైలోక్యంబు హాహాకారమయం బయ్యె. వజ్రచక్రం
బులం దాల్చి నిల్చి యున్న హరిహయహరిహయానుజులం జూచి భూతవ్రాతం
బెల్ల భీతిల్లె నప్పుడు. 103
- చ. హరిహాయుఁ డాత్మతుల్యమగు నట్టిమహాత్తర వజ్రమేయఁగా
హరి భగవంతుఁడౌట నొకయాటఁగ దానిగ్రహించి చక్రముం

* శిబికాంచధనేశస్యచక్రేణతిలకోవిభుః=అనిమూలము. శిబికయను పేరుగలశక్తి.

ద్వారపడి వైవ కింద యింకఁబాటక నిల్వము నిల్వ మంచు భీ
కరరవమొప్పుఁబల్కె; విహగప్రభుతాడిత వాహనుండునై. 104

చ. హృతకులిశాయుధుండునయి యేమియుఁ దోఁపమి నూరకున్న యా
శతమఖుఁ గాంచి కృష్ణుసతి చయ్యనఁ బాటఁ దలంచుటెంచి యీ
వితమునఁ బల్కె; లోకతతి వేడుకఁగాచుచు దేవతాళికిం
బలివయి యొప్పునీవిటులఁ బర్విడఁ జూచుట యుక్తమే యగున్. 105

తే. మఱియు నీవు పులోమజామానినీవ, తంసమున కీశ్వరుండవయి తగుదుగాదె
పారిజాతప్రగాభోగపరత నిన్ను, వలచె నాశచి దీనినే: దలఁపవలదె 106

నీ. పారిజాతప్రగుజ్జ్వలదేవ రాజ్యం బదెక్కడ? మదిసొప్పుపుభుతరప్ర
ణయసమాగత శచీనారీశిరోమణి యెక్కడ? నీవిట్లు లేగఁజూచు
టనునది యెక్కడ? యంగనంజూడక పాటఁజూచుట నీకుఁ బొరుషంబె
శక్ర! ప్రయాసము చాలును సిగ్గును బొందనేటికి! కల్పభూరుహమును

తే. దీనిఁ గైకొనిచనుము నీదేవతలు గ, తవ్యభులుగాఁగఁ బొల్తురు తగనిగర్వ
సంపదన్ నీదుపత్ని న్వసద్దమునకు, వచ్చినట్టి ననుం బ్రీతివఱుగనక. 107

క. ఎవతుకనో కనినట్లులు, సువిహితపద్ధతిని మాని చుల్కునఁ జూచెన్
దివిజేంద్ర! నారీత్వం, బవిమలచిత్తంబు నుంటనాత్మేశ్వరునిన్. 108

తే. పొగడఁజొచ్చితి నేను నిప్పొల్కి తగదు
దానినటులుండ నిమ్ము నీతోనుగలహ
మిపుడు చేయుచునున్నాను హితముమాని
యైన నిప్పుడు చెప్పెద నమలహితము. 109

క. పరధనము పారిజాతము, హరియించుటయేల? దీన నగు ఫలమేమో
పరికింపఁజాలఁ గైకొని, యరుగుము లోకమున చూప నులవడియున్నన్. 110

ఆ. యశమువెలసియున్న నంగన యెవతుక, గర్వయుక్తిఁ గనక కమ్రవృత్తి
నుండఁజాలు? ననిన నుగ్రసంగరమును, మాని యిట్లు పట్టె ముఖవ్రుండార్తి.

వ. చండీ! భేదాతివిస్తరోక్తు లింకఁ జాలింపుము. సర్వప్రపంచనిర్మాణ పరిపాలన
సంహారక ర్తయై విశ్వరూపుండగు నీశ్వరునిచే నోడింపఁబడిన నాకు లజ్జ యెక్క
డిది? ఏప్రపంచస్వరూపునివలన నీప్రపంచము వృద్ధియగునో, అనాదిమధ్యలయుం
డగు నాపరమేశ్వరునకు నమస్కరించెదను. సృష్టిస్థితిలయక ర్తచే బరాజితుండ
నగు నాకు లజ్జయుదయించుననుట వెట్టితనమునఁగాదే. దేవీ సకలభువనమూర్తి
యగు శ్రీహరిమూర్తి యతిసూక్ష్మమగు. తన్నహత్త్వమును సకలవేదతత్త్వజ్ఞ
లగువారికిం దక్క నన్యు లెఱుంగఁజాలరు. అట్టి యజు నీశ్వరుని శాశ్వతుని
నెవ్వఁడు మార్కొనియోడింపఁగలఁ డని నల్కి యూరకుండెనంత. 112

తొంబదియైదవయథాయము.

— పారిజాతముంగొని శ్రీహరి ద్వారకానగరమున కేతెంచుట. —

- మ. ఘనవాహుం డిటుసంస్తుతింపఁగ రమాకాంతుండు తద్వాక్యముల్
విని హాసాంకుర మాన్యపద్మమున వే వే వింతగా నాడ ని
ట్లను గంభీరతఁగాంచు భావమున దేవాధీశ! యింద్రుండ వీ
వన లోకత్రయరాజ, వేమనఁగ మర్త్యవ్రాతసంబంధతఁ. 113
- క. కాలమును ద్రోయువారము, శ్రీలలితా మదనరాధరీతి క్షమింపఁ
బోలును గల్పద్రుమ మిది, సాలవరంబౌట నుచితసంస్థితిఁ గననౌ. 114
- ఆ. పారిజాతమిద్ది చారువనంబున, నిలువఁగా గ్రహింపవలయు దీని
సత్యభామవచనసంగతి గ్రహించి, నాడఁ గాని వాంఛఁ గూడి గాదు. 115
- క. నను నొప్పించఁగ నీవై, చినవజ్రము దీని మరలఁ జేకొను మింద్రా
ఘనమైన యాయుధం బిది, యనఁజను నీయరివిదారణార్థము పుట్టెఁ. 116
- చ. అనవిని శక్రు డిట్లనియె హరివచ స్తతి మోహితాత్ముగా
నొనరుపఁ బూనినాడవు సురోత్తమనాయక! మానవుండ నం,
చని నిను దేవదేవునిగ నాత్మనెఱుంగుదు నోయనంత! యిం
తనఁదగనట్టి సౌఖ్యముల నందితి నేను ద్వదంఘ్రినేవచేక. 117
- క. శ్రుతు లెవ్వండవు నీవని, సతతము వచియించు నట్టిచక్రివి నీవే
క్షితిఁ గార్యార్థము పుట్టితి, వతిశయలోకార్తి నడఁచ నసురుల మాపక. 118
- చ. తరువిది పారిజాతమనఁ దద్దయు భ్రాతని గాంచు ద్వారకా
పురమున కీతరూత్తమముఁ బొంగెడువేడుకఁ గొంచుఁబొమ్మదే,
తరుణమునందు మర్త్యమునఁ దాదకవాసము లేకయుండు నీ
తరు వటనుండ కిచ్చటికిఁ దప్పక చేర్పఁబడుక ధ్రువంబుగఁ. 119
- చ. అనవిని పద్మనాభఁ డటు లొనని యింద్రునిసమ్మతిక సురల్
వినుతి యొనర్పఁగా వినుచు వేగమ తార్జ్యుండు కొంచుఁబోవఁగా
మునులు మహాత్మ! వేదనుతమూర్తి! పరాత్పర; నీకు మ్రొక్కటం
చును వచియించుచుండఁ దను సొంపుగ సత్యయుఁ గాంచు చుండఁగఁ. 120
- ఉ. పాదపవర్యముం బరమపావనరూపముఁ గొంచు శంఖస
న్నాదము దిక్కులక వెలయ నాకులు మోదమునం గనుంగొనక,
శ్రీదయితుండు స్వీయనగరీవరమూర్ధముపైఁ జెలంగ స
మ్మోదమునొంది రెల్లరును భూస్థలికిఁ హరి వచ్చె నం చొగిక. 121
- మ. గరుడుం డల్లనఁ గ్రిందికిం దిగ రమాకాంతుండు సత్యాయుతిక
బురముంజేరి మనోహర ద్రుమవరంబుక నిఘ్నటంబందు ని,

త్వే రహిణా దత్తరురాజసన్నిధిని హృల్లీనాత్మపూర్వస్సత్తుల్
వరుసం దోచు నదెట్టి వారికయినకా వాంఛింప కున్నం ద్వరకా.

122

ఉ. ఏతరువర్యపుష్పముల నెంతయుఁ బొల్పుచరీమళంబు చే
భూతల మట్టై వాసితమపుకా గద మూడగుయోజనంబులుకా,
శీతలవాతపోతములచేత సువాసనచేత నిండి వి
ఖ్యాతిని గాంచుచుండు జను లందఱుమానుష దివ్యగంధముల్.

123

క. కనుఁగొని రాపాదపవర,మున దర్శనమాత్రముననె పొలుపుమిగులు శ్రీ
లనుగూడి యొప్పు నంచని,యును నూహించిరి తదున్న తోన్నతమహిమకా.

124

క. హరిపరిచరు లాత్రిదశే, శ్వరుపురవర్యంబునుండి త్వాపతినగరో
త్కరములనుండియు నరకా, సురపురినుండియును మిగుల సొంపగుమణులున్.

క. ధనచయకరిహయములు స్వం,దనరాజియు నన్నుమిన్నతండంబును గై
కొనిరాఁగ హరియుఁ దత్ప్రియ,లునుగైకొని రాత్తముదములు వడిం బొంగన్.

— శ్రీహరిపదాఱునేపురు కన్యలవివాహమగుట. —

ఆ కొలఁదిదినము లిట్లు సులలితపద్ధతి, సాగ మథుహరుండు భోగివర్య
శయనుఁ డంత మంచినయంబునకా నర,కాసురుని పురంబునందు మున్ను.

క. బలవంతమ్ముగఁ జెఱిలో,ఖలుఁ డుంపఁగ వెతలఁగుండు కాంతలఁ దనునే
లలిఁ గోరువారి సద్వృత్తలఁ బెండిలియాడె నొక్కతరుణమునందే.

128

క. విధి తానెయ్యుజనులీ, విధమున వర్తింపవలయు విశ్వంబున నీ
విధి తప్పఁ గూడదని తా, విధించుగతి శాస్త్రయుక్తవిధిఁ బెండ్లాడెకా.

129

క. వారెల్లఁ దనపుభక్తను,లై రంజిల్లుదురు గాన నఖిలముతానై
కోరిక నుండుంగావున, శ్రీరమణుండు పెండ్లియాడె శ్రీ వెలయంగకా.

130

సీ. వారుపదార్థేలుగా రహిఁ దనరారుచుందురు మఱియును నొక్కనూఱు
సంఖ్యప్రాకృసంఖ్యపై సమధికంబుగ నొప్పు నట్టికన్యకల శ్రీహరిస్వకీయ
మైనరూపమ్ముఁ బదార్థేల నూఱురూపమ్ములు గాఁజేసి పరమపురుషుఁ
డగుట నెల్లరయాత్మలందు వెల్లడికాఁగఁ బెండ్లియాడెను బ్రీతి వెలసినట్లు;

తే. కన్యకలు వారలెల్లరు కమలనయనుఁ,డొక్కతనునే వివాహమైయొప్పెననుచు
నెంచి రాత్తలఁ బ్రత్యేక మీమురారి,నాకె నాథుండు ననుజూచుఁ గాక ప్రీతి.

చ. అని తలపోయసాగిరి; మహాత్ముండు కేశవుఁ డంత రాత్రులకా
వనితల గేహవర్యముల భవ్యమృదూత్తమతల్పరాజి లో,
కనిచయస్పృష్టికర్త యయి గ్రాలుట హాయిగఁ బవ్వళింప నే
ర్చెను నొకకాంతకే తనదుచిత్తము నర్పణచేసి నట్లుగకా.

132

క. హరి నాయంట వసించెను, బురుషోత్తముఁ డొక్కనన్నె బుద్ధి వలచె శ్రీ
వరుఁ డొగి నాకే దక్కెను, సిరి నాదే యనుచు వారుచెందిరి తృప్తికా. 133

తొంబదియాఱవ యధ్యాయము.

— అనిరుద్ధ చరిత్రము —

చ. అని హరిదివ్యమా చరిత మాదృతిఁ దెల్పి పరాశరాత్మజం
డనుపమతచ్చరిత్రము మహర్షుల కింకను దెల్పఁబూని యి
ట్లనియె మహాత్ములార! త్రిదశాధిపపూజ్యుఁడు చక్రి రుక్మిణీ
వనితను బెండ్లియాడి సుతవర్యులఁ గాంచిన వార్తఁ దెల్పితికా. 134

తే. అందుఁ బ్రద్యుమ్నుఁడే యాద్యుఁ డంచుఁ దెలిపి
తినిగదా సత్యభామయుఁ దనయులఁ గనె
భానుముఖులను రోహిణీప్రమద దీప్తి
మంతులైన ప్రపత్నాదిమాన్యులఁగనె. 135

సీ. శాంబవతీదేవి సాంబాదితనయులఁ బడసెను వారెల్ల బాహువిక్ర
మమ్ముల నొప్పిరి; మఱి భద్రవిందాద్యు లానాగ్నిజిత్తికి నాత్మజన్తు
లైరి సంగ్రామజిత్తనువాఁడు తొలికొడు కాశైబ్యకయ్యమహాబలులగు
తనయుల మఱికొందఱను గాంచె నాశైబ్య మాద్రి వృకాదికుమారకులను

తే. గనియె లక్ష్మణతనయుల గాత్రవన్తు
ఖులను గాంచె గాళింపి యకా కోమలాంగి
శ్రుతముఖులఁ బుత్త్రీకులఁగని సొబగుమిగిలె
నితరపత్నులు పుత్తుల నెలమిఁ గనిరి. 136

వ. శ్రీకృష్ణనితరభార్యలందుఁ గలిగిన పుత్తులెనుబదివేలనూలుగురని పరిగణితం
బయ్యె. రుక్మిణీతనయుండగు ప్రద్యుమ్నుండాతనూజలయందుజ్యేష్ఠుండయ్యె.
ప్రద్యుమ్నున కనిరుద్ధుం డనువాఁడుతొలికొడుకు. వాఁడు వజ్రనామకుని
గనియె. 137

క. అనిరుద్ధుఁడు భూరిరణం, బున రుద్ధుండయ్యె బలికిఁ బుత్తుండగు బా
ణునకుం బుత్రి కయగు నుష, యనుదానిం బెండ్లియాడె నతిశయబలుఁడై. 138

క. అనిరుద్ధుఁడొక మును, పెను సంగరమయ్యె నందుఁ బెనఁగిరి హరుఁడుకా
వనజాత్ముఁడు ఘోరంబుగ, దనుజోత్తముఁడైన బాణు దారుణకరముల్. 139

క. హరి కఱకుటమ్ములకా వడిఁ, బరఁగించి సహస్రసంఖ్యబాహువులకా భీ
కరగతిఁ ద్రుంచెను బౌరుష, మురుతరముగ భూమియందు నొప్పారంగకా. 140

చ. అనవిని మాను లిట్టులని రార్యవరా! మునిచంద్రమా యుషాం

- గనకొట కాహరీశ్వరులు క్రందుగఁ బోరిరి వేయిబాహువుల్
దనుజుని వేలత్రుంపఁబడె దానవవైరి శితాంబకాళిచే
వినఁ గడు వాంఛగల్గె గతవృత్తము నెల్లను మాకుఁ జెప్పుమా. 147
- చ. ఇది విననర్హమైన కథ యెంతయు దీన శుభంబుగల్గు స
మ్మద మటులొటఁ జక్క విన మావగు నాత్మలు కోరుచున్న వీ
యదనునఁ గానఁ జెప్పుము మహాత్మ పరాశరపుత్ర నాఁగ నె
మ్మిదనర వ్యాసుఁ డిట్లనియె మేలగు ప్రశ్నమిదౌ దలంపఁగన్. 142
- చ. వినఁడు వచింతుఁ దచ్చరిత వీనులవిందుగ బాణనాముఁ డౌ
దనుజబలాముపుత్రి యుష తా నొకనాఁడు విహారవాంఛ మై
కొన రజతాద్రికిం జని నికుంజతలంబుల విశ్రమించి యీ
శునిఁ దమిఁ గూడి వేడుకల శోభిలు పార్వతిఁ గాంచెనొంటిగన్. 143
- చ. నయనఫలంబుగాఁ బ్రమథనాథునిఁ బర్వతరాజపుత్త్రికన్
నయహితగౌరవంబునఁ గనం దగ నోచితిఁ బూర్వపుణ్యమే
నియతి ఫలించె నిప్పు డనినెమ్మది నెంచుచుఁ దాను గూడ ని
ట్టియానువునం బ్రియుం గలిసి తీవిగ నుండఁగ నెప్పు డబ్బునో. 144
- చ. అనితలపోసె; సర్వహృదయస్థితవాంఛల నెల్లనుం గమం
గొనఁ దగినట్టి మంచుమలకూఁతురు కుంజముచేతనున్న యా
వనితలమిన్నఁ గాంచి యిటువల్కెను భామిని! నీమనోంబుజం
బున ననుతాప మూనకుము పొందుగ నాథునిఁగూడి నావలెన్. 145
- మ. చరియింపం గలవీవు చింతిలకు నాఁ జార్వంగి యాభాగ్య మే
తరుణంబందుఁ జెలంగునో యనుచు సంతాపము నందెన్ మనో
హరుఁ డెవ్వఁడు లభించునో యెచటనో యంచుం దలంచెన్ దగన్
మరలన్ బార్వతి దానినిం దెలిసి యీమాడ్కిన్ వచించెం గృపన్. 146
- తే. సొగసులాడిరొ వై శాఖశుక్లపక్ష, మందు ద్వాదశిరాత్రి నెయ్యమున నీవు
నిద్రఁ జెందంగఁగలయందు నిన్నెవఁ డభి, భవమునొందించువాఁడెపోభర్తనీకు.
- క. పతి యతఁడే కాఁగలఁ డో, యతివా చింతింపకు మని యగజాత వచిం
చి తగఁ దిరోహితయయ్యెను, బలిఁ గోరుచు నుండ నట్లై ద్వాదశిరేయిన్.
- చ. హరుసతి చెప్పినట్లులె యుపాంగన స్వప్నమునందు వింతగాఁ
బురుషుఁ డొకండు తోచి పలుపోకలఁ జిత్తములొంగఁజేసి యా
స్తరశరలక్ష్మ్యభూతగ నమానుషశక్తి నొనర్చి యప్పుడే
యరిగెను వానిపై ని హృదయంబును జేర్చెను రాగసంపదన్. 149

పై శాఖశుక్లద్వాదశ్యాం స్వప్నే యాభిభవంతః । కరిష్యతీనతేభర్తారాజపుత్రి భవిష్యతి =
అనిమూలము.

- చ. కల తనుఁ బాసి పోవ నుష కాంతునిగానక తత్పరాత్మయై
సులలితయాప! నన్వదలువొప్పు నెటుంగఁగఁ జాలనైతి నా
ర్తుల ననుచుంచి చెప్పకయే తోచినయట్టులు నాథ పోయితే
పలుకుల నన్ను నమ్మనటు పల్కలు చేసితి వవివ వమ్ములే.
- చ. అని తలపోయుచున్ మనమునం దిసుమంతయు లజ్జలేకయే
మనసునకెక్కు నెచ్చెలిని మాటికిమాటికి బిల్చి నాధువా
ర్తను వచియించుచుండె; నలతన్ని యుపాసుదతీప్రియంబె చే
యను దలపోయు నిర్మలహృదంబుజ బాణునిమంత్రిపుత్రియా.
- తే. కలఁడు కుంభాండుఁ డనుమంత్రి లలితగుణుఁడు
బాణునకుఁ గూర్పువాఁడు సత్పక్షపాత
మతియు నగు వానిపుత్రిక మహితయాప
చిత్రలేఖ యనంబడు చిత్రలేఖ.
- క. ఆకన్నియ బాణాత్మజ, కేకాంతసఖత్వ మలర నెప్పుడు కార్యం
బాకాంక్షించిన నప్పుడె, యాకాంక్షం దీర్పఁజాలు ననుపమశక్తిన్.
- ఆ. అట్టిచిత్రలేఖ యాయుపావాక్యంబు, లాలకించి యెవని నాత్మఁ దలఁచి
పలుకుచున్నదాన వలుకఁ బూనక నాకుఁ, దెలుపవమ్మ మదికిఁ దేటపడఁగ.
- చ. అనవిని నెచ్చెలిం గనుచు నార్తి మనంబున శాంతిమాన్స ని
ట్లనియెను ప్రీడమాని కలయం దొకమాతనపుష్పబాణుఁ డొ
య్యన ననుఁ గొఁగిలించి ప్రియమార మృదూక్తుల నన్నుఁదేల్చి వే
చనియె నదెట్టులో తెలియఁజాలను వానితెఱంగు నెచ్చెలి.
- తే. చిత్రలేఖయు నయ్యుష చెప్పినట్టి
పల్కులందు విశ్వాస మేర్పడఁగఁ జక్క
వినియె; దనవార్తనెఱిగినదని యెఱింగి
పలికె మఱియును నుష మదిఁ బట్టుదలను.
- చ. వినితివి నాదువాక్యముల విశ్వసనీయము లివ్వియంచు నీ
మనమున నెన్నినట్లు లనుమానములేక యెఱింగితిన్ సఖి
మనుజులలాము నాప్రియుని మస్తథమస్తథు నెట్లుతెచ్చెనో
నను నెటు ప్రాణసంయుతి తనర్పగఁ జేసెదొ యే నెటుంగఁజూ.
- చ. త్వరపడి కార్య మిద్ది ఫలవంతముగాఁ గొనసాగఁజేసినన్
ధర మనుదాన వేఱయినఁ దాళఁగఁజాల ముహూర్తమైన నా
దరమున నన్నుఁ గావుమని తన్ వినయంబున వేడు నెచ్చెలిన్
గరువముమాని పల్కుప్రభుకన్య నుపంగని చిత్రలేఖయున్.
- చ. పలిపెపుఁజీరయందు సురవర్యుల దైత్యుల దేవయోనులై
చెలఁగు మనోహరాంగులను సిద్ధుల మానవులన్ శూణంబులో

పల లిఖించి యచ్చెరువుపర్వెడు నట్లుగఁ జూపె నోయుషా
త్పలదశనేత్రః కాసుదతి తత్పరయై గనె దాని వేడుకన్. 159

సీ. తొలుత గంధర్వవీరులఁ జూచి తలఁ ద్రిప్పె నురగులఁ గనుచు నధరము విఱిచె
సురలఁ గనుంగొని శుభదృష్టులను మూసె నాసురులం గని యీసడించె
మనుజులఁ గొందఱఁ గని మదిఁ ద్రిప్పెను నందకవృష్టుల నరయమానె
బలరాముఁ గృష్ణుని జెలఁగి కనుంగొని మందాక్షవతియయి మాట యుడిగె

తే. నవలఁ బ్రద్యుమ్నుఁగని ప్రీడ యలముకొనఁగ
దృష్టి మరలించెఁ దత్సుతు నిష్టఫలదుఁ
గాంచినంతనె నేడ్వదాంబుకణము లొలయ
నతఁడె యతఁడే యతఁడె యశా ననియెఁ దమిని. 161

చ. అనుపలు కాయుషాలనయాస్యసరోజమునుండి వెల్వడం
గనె తమిఁ జిత్రలేఖయు వగఁ నినుఁగుండఁగఁజేసినట్టి నీ
యనుఁగుయదూద్వహఁ గుటిలు సర్భకతుల్యుని నాదుశక్తిపెం
పునఁ గొనితెచ్చి నీయెడుటఁ బొందుగ నిల్పెదఁ జింతఁదీర్చెదన్. 161

ఆ. అనుచు నూఱడించి యాశ్వాసితస్వాంతఁ, జేసి యోగగమన సిద్ధి వెలయ
ద్వారవతికి నపుడె తరలి పోయెను మాయ, పెంపుఁజూప సఖికి బ్రయముఁగూర్ప

తొంబదియేడవయథ్యాయము.

అనిరుద్ధుని బాణాసురుఁడు నిర్బంధించుట.

చ. అని వచియించి వ్యాసుఁడు మహర్షులతో మఱియుఁ వచించె నిం
క నొకవిశేషముం దెలుపఁగా వలయుఁ వినుఁ డద్ది యేమనఁ
మును పొకచోట బాణుఁడు త్రిమూర్తులలోఁ గడుమేటియైన శం
భుని గని మ్రొక్కి యిట్లనియె భూతపతీ! పరమేశ్వరా! హరా. 163

సీ. వినవయ్య నాదగు విన్నపం బొక్కండు బాహుసహస్రముల్ వఱలు నాకు
సంగరములులేమిఁ జాల నిర్విణ్ణుడనై యున్న వాడ భుజాళికిఁ దగు
ప్రవిచారణం బొక్కపట్టునఁ గలిగిన సఫలతఁ గను నివి సంగరంబె
పొసఁగకయున్న చో భూరిభారమెకాక ఫలమేమిగల్గును భాలనయన

తే. యనఁగ శంకరుఁ డిట్లను పసురనాథ, విను మపూర్వభవధ్వజమునకు నెపుడు
భంగ మొనఁగూడు నప్పుడే సంగర మగు, దనుజసంతతి సంతోషదాయకముగ.

చ. మనసున నీవు కోరినది మంచిదె నీకుఁ బరాక్రమంబుఁ జూ
పను దఱిసంభవించు నన బాణుఁడు సంతసమంది శంభుచే
తను నెలవొంది పోయెఁ బురతల్లజముం గన నొక్కనాడు చ
క్కనిధ్వజ మొక్కపెట్టున నకారణ ముర్విబడెఁ మహాధ్వనిన్. 165

ఉ. దానిని గాంచి సంగరము తప్పక కల్లు నటంచు నెమ్మదిన్
బూనె ముదంబు బాణుడు ప్రభూతపరాక్రమ ముల్లసిల్లు నా
దానపు లెల్ల సంతసముఁ దా రొగిఁ గాంచిరి; యప్పుడే యుమా
మానసవాంఛదీర్పఁ జనె మాయలనేర్చిన చిత్రలేఖయున్. 116

తే. యోగవిద్యాబలంబున నొరు లెటుంగ, కుండ ననిరుద్ధుఁ గొనితెచ్చెఁ జండసాహ
సము బయల్పడఁ బ్రియసఖిస్వాంత మలర, వానిఁ గని యుప సమ్మోదవార్ధిఁ దేలే.

చ. ననవిలుకానిఁ గేరు తననాయకుఁ గూడి సుఖించె నయ్యుమా
వనితయు సౌధసీమఁ బ్రియభాషల జేయసిఁ దేల్పె నాతఁడున్
గొనకొని యించుకేని చ్యుతిఁగోరని వెడమ చిందులాడఁగా
మనసిజకేళి దేలి రభిమానము లూరఁగఁ గాంక్ష లుబ్ధగన్. 168

చ. జరగెను గొంతకాల మిటు సౌధము గాచుభటాళి యెట్టులో
పరపునుషండు వచ్చి నృపు బాలికతో విహరించు చున్న వాఁ
డరయఁగరాని మాన్దమున నంచు నెఱింగి నృపాజ్ఞ నెంచి స
త్వరముగఁ బోయి దేవరిపువయ్యని గాంచి యడంకువల్ తగన్. 169

క. అవధారు దైత్యరాజా, యెవఁడే జొరరానియట్టు లే మొగిఁ గావన్.
సవహరుఁడె యెటుఁగు నెవ్వఁడో, యువజనుఁ డే తెంచి యింటనున్నాఁడు తమిన్

ఆ. అంతిపురిని బొచ్చు నధికారమేలేదు, మాకుఁ జెలులవలన మాటవెంట
వార్త యిద్ది బయలుపడె నింక దేవర, యాజ్ఞ యనెడు కింకరాళినుడులు 171

చ. శ్రుతివివరంబులం గదియఁబొచ్చిన యంతనె యాజ్యధారలన్
హుతవహునట్లు మండిపడి యుద్ధతిమిఱుగ వీరవయ్యలన్
జతనముమిఱుగ బిల్చి జవన త్వము లొప్పగ మీర లేగి యా
పతితుని శాస్తిచేసి యొకపల్కును మన్ననచేయ కాఖలున్. 172

క. కొనిరండు నాదుచెంతకు, నని పంచిన వార లేగి యనిరుద్ధు సద
ల్చిన నుషభీతిన్ మాన్పుచు, దనుజుల మార్కొని యఖండదర్పము పొంగన్.

క. పరవీరహుఁడౌటను శ్రీ, వరుపాత్ముఁడౌట లౌహపరిఘంబున నా
శరవీరులఁ బొలియించెను, సుర లంబరమందునుండి చోద్యం బందన్. 174

చ. తనరణశూరసద్భటవిశానము వ్రండుట కాగ్రహించి స్వం
దనవర మాయితంబగుడు దానిఁ బరాక్రమము మొప్పునెక్కి శ
త్రునిహతియందు నాతురముతోఁపఁగఁజోయెను బాణుఁ డంతఁ గృ
ష్ణనిసుతసూనుఁడున్ దనుజశూరుని మార్కొని పోరె శూరతన్. 175

ఉ. ఓపినయంత నిర్జరు లొహోయనఁ బోరెడు కృష్ణపాత్ముని
కేపగిదిన్ జయింపఁగదర మెన్నినఁ గాదని యెంచి యప్పుమా

యాపరతా గుయుద్ధమున నాతని నొంపఁ దలంచి మంత్రసం
దీపితశక్తిచే దనుజధీరుడు పోరె సురారు లార్వఁగఁ.

176

ఉ. పోరుచునుండి సర్పశరముం బరఁగించె దదీయపాశముల్
చేరి యదూర్వహింకమును జిత్రగతుల్ తగఁ జాట్టి భూఫలిన్
బోరన వైచె; నంత భటఘంజము లాతని వేగబంధనా
గారముఁ జేర్చి యుంచి రటఁగన్యక యార్తిమునింగి యుండఁగఁ.

177

తే. ద్వారవతియందు నొకరాత్రి దన్ను నొరు లె
వరును గనకుండఁ బ్రద్యుమ్ను వరకుమారుఁ
డెచటో పోయె ననువార్త యెల్లచోటు
లందుఁ జక్కఁగ వ్యాపించి యార్తిఁ బెంచె.

178

చ. *నారదుఁ డాముహూర్తమున నాకపురంబుననుండి వచ్చి వా
రారయలేక యార్తిఁ గను టారసి మీయనిరుద్ధు బంధనా
గారమునందు నుంచె దనకన్యకఁగూడె నటంచు బాణుఁ డే
పారెడు కృత్రిమావావము నందున శోణితప త్తనంబునఁ.

179

ఆ. చిత్రలేఖయను విచిత్రవిద్యావిద్యుద్ధయగు నోర్తు బాణకన్యక చెలి
హరితనూజపుత్తు ననిరుద్ధుఁ గొనిపోయె, మాయ కలిమి ననెడు మానిపలుకు.

క. విని యెల్ల యాదవులు నె, మ్మనముల విశ్వాస మలర మన్నించిరి శ్రీ
వనజాక్షుఁ డఖిలవిదుఁ డ, య్యును మానివచింప విన్నయొప్పుం దెలిపెఁ.

181

—ॐ యాదవులు బాణునివై దాడెత్తిపోవుట. ॐ—

క. అంతట రణవృత్తాంతం, బంతట వ్యాపించె వీరులందఱుఁ గుతుకం
బంతస్సుల నుప్పొంగఁగఁ, బంతంబులు పలుకు చనికి బయలు వెడలఁగఁ.

182

చ. గరుడుని నెక్కి శ్రీహరియుఁ గార్తుకవర్యము పాంచజన్యమున్
బరజనభీకరం బగుచు భాసీలు చక్రము నందకంబునుం
గరముల వెల్లఁ రాముఁడును, గాఢహాలాయుధ మూని రాఁగ ని
ర్భరబలమొప్పు రాజసుతవర్గము వెంటను రా సముద్ధతిన్.

183

చ. వడివడిఁ బోయి శోణపురవై భవ మంతయుఁ గాంచి మెచ్చుచున్
దుడుకుతనంబునఁ రిపులఁ దోలుసు గారుల పోతరం బదె
ప్పుడు మడియింపనొనో యని పొంగుయదూర్వహు లెల్లఁ గొల్వ రా
వడి దిని నిల్చి భేదరులు బాణవినాశము గోరు చుండఁగఁ.

184

చ. పురమును ముట్టడించె హరి పొంగెడువేమక సంతలోన నీ

* తం శోణితపుకే శ్రు త్వాసీతం విద్యావిద్యుద్ధయా = అనిమూలము. శోణపురమను నామాం
తరము నీనికిఁగలదు.

- శ్వరభటు లొక్కరితి హరినైన్యముఁ దాకిరి విక్రమాధ్యై లా
హరభటులక జయింప నెట్లులైన సమర్థులుగాని యాదవో
త్కరములమీఱి శౌరి శితకాండములం బరఁగించి వారలక. 185
- చ. దురమున నిల్వరించి యలఘార్తనిశాచరపూర్వరంబు వే
విరహితదాసవౌఘమయి విహ్వలతం గనఁజేయఁ బోవ నం
తరమున మూఁడు పాదములు తత్సమశీర్షము లొప్పుగా శివ
జ్వర మొగి ఘోరరూపమున వచ్చి సుహరిని గాచుకోరికక. 186
- క. హరి మార్కొని ఘోరంబుగ, దుర మొసరిచె నంత దానితోఁ బోరుచు శ్రీ
హరి తద్భస్మస్పర్శన, కరితాపముఁ బొందె నుంత బలరాముండుక. 187
- క. భరియించెం బరితాపము, హరిబలు లొక్కింతకాల మక్షియుగము మూ
సి రహితచేతనులువలెం, బరఁగిరి; పద్మాక్షుఁ డంతఁ బొరుష మలరక. 188
- ఆ. ప్రజ్వలించఁజేసె వైష్ణవజ్వరమును, నవియు రెండు పోరె నందు వైష్ణ
వజ్వరంబు గెల్చె వాసుదేవాంగము, వదలిపోయె నదియు భయము గదుర.
- సీ. నారాయణుని బాహుసారఘాతాపీడనమున విహ్వలమయి నైజశక్తి
తగ్గఁ బర్విడుచున్న యగ్రజచర్తాంబరుని జ్వరమ్మును గాంచి వనజభవుఁడు
వాసుదేవుని జూచి జ్వరము శైవంబును క్షమియింపునూ భక్తకామధేను
రూప యంచని వేడ నేపారుకరుణచే క్షమియించినాడను గమలజన్మ
- ఆ. యనుచుఁ బల్కి స్వీయమగు నీజ్వరంబును
హృదయమందె యడఁగ నిపుడుచేసి
నాడ నిచటి యీరణం బడెవ్వాఁడు నె
మ్మది స్మరించు నతని మాను నిదియు. 190
- క. శైవజ్వరభాధయు నే, యేవరుసలనైన నతని కేమాత్రము లే
కే వసుధ వాఁడు వెలయును, నావాక్కున ననుచుఁ బలికి నారాయణుండుక.
- ఆ. అచట వాసిపోయె నంతఁ బంచాగ్నులు, శత్రువులకుఁ జూడ శక్యములేటు
గాకయుండె వానిఁ గడుశక్తి జల్లార్చి, బాణదనుజనాథ బలము నెల్ల. 192
- ఆ. నీటుచేసె హరియు నెమ్మి నాటాడెడు, భంగి నావిధంబుఁ బరమభోప
మడర నెఱిఁగి దానవావళితోఁ గూడి, బాణుఁ డేగె నపుడు ప్రథనమునకు.
- చ. దనుజునిఁగూడి శంకరుఁడు తానును బోయెచు గార్తికేయుండుక
జనియెను దండ్రితోడ నట జన్యము ఘోరతరంబుగాఁగ సా
గెను, హరకేశవుల్ తమసుకీర్తులు భాసిలఁజేయఁ బూని న
ట్లని నొసరించి రయ్యది మహాభయదంబయి యొప్పె నయ్యెడక. 194
- చ. హరిహరు లొక్కటం జెలఁగి యస్త్రగణంబుల శస్త్రరాజి భీ
కరగతివై వ వానిదగుగాఢసమాహతి లోకజాలముల్

- వరుసఁ దపించె; నీయదియు భావమునం దలపోయఁగా మహా
త్తరలయకాలమే నవవిధంబున వచ్చె నటంచు దేవతల్. 195
- క. మనములఁ దలఁచిరి సంగర,మును దానిం బాఱఁజూచి మురహరుఁ డంతఁ
బెనుకోపంబున జృంభణ, మనునస్త్రము నీశువైన నడరం జేసెన్. 196
- సీ జృంభణాస్త్రము విజృంభింపఁగాఁజేయ దానపుల్ ప్రమథులు తత్తఱపడి
రాయస్త్రవర్యము హరుసోకె సంతట విషశుఁడై ధ్వజమాఁతఁగ విషమాఁతుఁ
డరదంబునంబడి హరితోడ ననిచేయఁ జాలకయుండె; దార్శ్మ్యవఖివితతి
హతిభిన్న వాహనుం డగుచుఁ బ్రద్యుమ్నాస్త్రపరిపీడితుండయి హరియొనర్చు
తే. నట్టి హుంకృతిచే శక్తి యడఁగ గుహుండు
పరుగిడెన్; జృంభణాస్త్రము హరుని నొంప
హరిశరంబులు దైత్యుల నార్తి ముంప
స్కందు శ్రీహరి యోడింప శైవబలము. 197
- క. హరికోల్తల కోర్వక సత్వరముగఁ బాఱంగ నంది వరరథ మొక్కం
డరసి దనుజేశుఁడు న, త్తరుణంబున సిద్ధపఱచె దానిం గనుచున్. 198
- చ. మనమునఁ బొంగుచున్ దనుజమండనుఁడై చెలువారు బాణుఁ డా
వనజదళాఁతుఁ దన్బలము బాహుబలంబున గెల్వఁగోరి చ
య్యనఁ జను దెంచె సద్బటసహాయుండుగా, బలభద్రుఁ డేచి యా
దనుజవరేణ్యువాహినుల దారుణకోపము పొంగ మార్కొనెన్. 199
- క. హలికిం బ్రద్యుమ్నుండు దోర్బలసగపడ తోడుచూపె బాహువులన్ లాం
గలమూని కొండఱఁ బెనుము, సలమునఁ గొండఱను బోరఁజంపెన్ బలుండున్. 200
- క. బలములు బలభద్రుని దగు, హలమున బాణాసురుండు హరిబాణములన్
గలగుండు పడి; బాణుం, డలయక శ్రీకృష్ణుతోడ నని నొనరించెన్. 201
- క. ఇతరేతరంబు బాణ, ప్రతతుల గాత్రములఁ బొలయు త్రాణులు తగ్గన్
మితిమీఱి యొనర్చుచు నుద్ధతిఁబోరిరి శంకలేని తాత్పర్యములన్. 202
- చ. దనుజవరేణ్య సంప్రహితదారుణబాణములం బరాక్రమం
బున హరి తీవ్రసాయకసమూహముచే శకలంబులై ధరి
త్రిని బడఁజేసె; బాణుండును దీవ్రరుషం గొని చక్రి నొంచె నా
తనిమెయిఁ గృష్ణుం డుగ్రుండయి దర్పమడంగఁగ నాఁతఁ దూపులన్. 203
- చ. హరిదనుజప్రభుల్ విజయ మందెడువాంఛలు పర్య నొక్కరొ
క్కరు తమవాఁడియస్త్రములఁ గ్రందుగ వైవఁగఁ బూని రంత న
య్యిరువుర మేనులందుఁ గన నెంతయు భీతిని బుట్టఁజేయు దు
ర్భరహతు లెన్నియో వెలసె; బారుషమూనిన వార్ధ లంతటన్. 204

- క. పరిఘములఁ బోరి రంతట, నిరుపమశస్త్రాస్త్రవితతి నింగిఁ బరఁగుచున్
ధరఁబడెఁ బొడిపొడియై యి,వ్వరుసను సంగ్రామ మద్ది వారకసాగెన్. 205
- చ. హరియును బాణుఁ గూల్పఁదగు నంచుఁ దలంచెను నాత్మయందు; స
త్వరముగ సూర్యకోటి రుచిభాసురమై దితిజాళిఁ జంపు నా
తురమునఁ బొల్పు చక్రమును దోర్లతయందు విలాసమొప్పు దే
వరమణులెల్ల భీతిఁగన బాణుఁడు తత్తటమందఁ దాల్చినన్. 206
- చ. *ప్రళయ మిదేమొ యంచు మునిరాజి తపించెను మాధవుండు బా
ణులయము గోరి వైవఁగ మనంబున నెంచుచు నుండునంతలో
పల దనువంశక ర్మియయి భాసిలి కోటరి నాఁగ బేరుభూ
స్థలిఁగని యొప్పు విద్య దనుజప్రవరుం బరిరక్ష చేయఁగన్. 207
- క. హరిమ్రోల నిల్చెను దిగం,బరయై యావిద్య మ్రోల బాణుని గావన్
బరమాదరమున నిల్పుట, మురహారుఁ డూహించి కనులమూసి శరంబున్. 208
- చ. దనుజవరేణ్యదోర్వనవిదారణ మీయది చేయుఁగాక యం
చును మది నెంచుచున్ వదలెఁ జోద్యముగాఁగ సుదర్శనంబు శ్రీ
శునిదగు నూహ వెంపుననె చూర్ణము చేసెను బాహురాజి య
స్త్రనికరసంప్రయోగరతిఁ దద్దయుఁ బొల్పెడు దాని నప్పుడే. 209
- చ. తనశర మిట్లు బాహుసముదాయము జూర్ణము చేయునంతలో
ఘనతరసాయకంబు రిపుకాంతుని గూల్చెడుదాని నేయఁగా
మనమున నెంచె నావిధ ముమాపతి యాత్మ నెఱింగి వచ్చి సా
మనియతి నొప్పుస్తోత్రమున మాధవుఁ దన్నుచుఁ బల్కె నివ్వధిన్. 210
- మ. కరదండంబులు చక్రధారలఁబడంగా రక్షపూరంబు భీ
కరమై పాఱఁగ నూరకున్న దనుజుం గావంగ నూహించి శం
కరుఁ డోకృష్ట! మహాత్త! నిన్నెఱుఁగుదుం గాదే జగన్నాథుగాఁ
బురుటోత్తంసమ యోసనాతన! జగన్మూర్తి! పరేశా విభూ. 211
- తే ఆదియంతము లేక దేవాదులందుఁ, బశుపతస్త్రులు లోనగువానియందు
నవయవస్ఫురణంబున నలరు దీవు, చేష్ట లివి నీవిలాసముల్ చెప్పనేల? 212
- క. దనుజులఁ జంపు ప్రయత్నం, బనునది యొకలీల నీకు ననఁ జనుఁ గాదే
వనజాక్ష! ప్రసన్నుడవై, దనుజున కభయం బొసంగఁ దగు నీవేళన్. 213
- క. వీనికి నభయం బిచ్చితి, నేనే మును పద్ది సత్యనియతిఁ బొరయఁగాఁ
బూనుము చేయఁగఁ గృష్ణా, దానవుఁ డీతండు నను సదా నేవించున్. 214
- క. నాయాశ్రయమున వృద్ధి న,పాయంబే లేక గాంచె భవ్యవరములే

- యీనీయసురుఁ డొందెఁ గావున, నీయదనున వానినెల్ల నీవె ఫలింపఁ. 215
- ఆ. చేయవలయు ననుచు శితికఁతుఁ డాడిన, హరియు సంతసించి యనియె నిట్లు
సుప్రసన్నవదన సురుచిరకాంతులు, దెసలఁ బర్వ రుషయు వెస నశింప. 216
- సీ. *శంకరా నీవె యొసంగినవరములు ఫలియింపకుండునే బాణుఁ డితఁడు
చాలకాలము క్షమాస్థలమున జీవించుఁగాక నీవాక్యంపు గౌరవమునఁ
జక్రంబు మరలింతు శంకరా! నీచేత దత్తాభయుండగు నుత్తముండు
మద్ధత్తవరుడయి మాటులేకయె ప్రవర్తిల్లును మనకెన్న నుల్లములను
తే. కలదె భేదంబు నవయవంబు లివి వేటు
గాని నీవన నేననఁగా నిరువుర
మనఁగ నొక్కండె యజ్ఞానమునను గప్పఁ
బడిన మూర్ఖులు వేఱించుఁ బలుకుచుండు. 217
- క. అనుచుం బల్కి పురారిం, బనిపి వెసం జనియెఁ దనదుపాత్ముఁడు గలవో
టును జూడ నాగపాశము, లనువుగ గరుడాంగజనితమగు గాలి వెసఁ. 218
- క. తమయంత తామె వదలెను, గమలాక్షుం డాకుమారకంఠీరవుతోఁ
బ్రమదలతోఁ గూడి జయం, బమరం గొని ద్వారవతికి నరిగెం బ్రీతిఁ. 219
- తే. హలధరుండును బ్రద్యుమ్నుఁ డాదియైన, వీరవరు లందఱుం దనుఁ జేరి రాఁగ
ద్వారవతిఁ జేరె శ్రీహరి దానవజయ, సంప్రసారిత యశుఁడయి సరభసమున.
- వ. అనుటయు మాను లిట్లనిరి. 220

తొంబదియొనిమిదవ యధ్యాయము

శ్రీహరి పౌండ్రకవాసుదేవుం జంపుట. ౨౧

- చ. మానవదేహ మూనియె యమానుషకర్త మొనర్చె శౌరి యీ
శానుని దేవనాయకుని సంగరరంగమునఁ జయించె నా
దానవవీరునిఁ గెలిచి ధైర్యమొసంగె సురాళికిఁ మహా
మానివరేణ్య! యింకిను రిమాధవుఁ డెట్టికృతుల్ పొనర్చెనో. 222
- క. ఏయే కాలంబుల హరి, యేయే ఘనకార్యవితతి నెట్లు లొనరిచె
మాయండుఁ గల్గు కరుణను, మాయాతీతుని గుణాభిమానము నెల్లఁ. 223
- క. వినిపింపుము హరిచర్యల, విన వేడుకఁగలదు మాకు విమలాత్మ యనఁ

*త్వయా యదభయం దత్తం తిద్ధత్తమభయం మయా, మత్తోఽభిన్న మాత్మానం ద్రష్టామర్హ సి శంకర. ౪౭. యోఽహం సత్త్వం జగచ్ఛేదం వదేహసురమానుషం, అనిద్యా మోహితాత్మానః పురుషాభిన్నదర్శిణః. ౪౮. ఆనిమాలము.

- మునివతి వారల కిట్లని, వినిపించెన్ శౌరిచరిత విమలోక్తులచేన్. 224
- చ. మునివరులార! నావచనముల్ వినుఁ డాదృతిమీఱి శౌరియున్
మనుజశరీరధారియయి మానిశరణ్యముఁ గాశిఁ గాల్చె గ
ర్వనిరతి మించు పౌండ్రకుని బల్లిదుఁ జంపె నదెట్లు లన్న మే
దిని బలపారుషంబులను దెంచున మించును బౌండ్రకాఖ్యుఁడున్. 225
- తే. ఆతఁడె పౌండ్రక వాసుదేవాహ్వాయమునఁ
బిల్వఁగాఁబడు నెవ్వనే బింక మూని
పోర వధియించుఁ దానె యీభూతలమున
వాసుదేవుఁడ నని యెంచు వాఁడు సతము. 226
- తే. అవతరించెను వాసుదేవాఖ్యుఁడన్యు
డని వినంబడినంతనె యజ్ఞ లిట్లు
పలుకుదురుగాని నాకిం బెఁ గలఁడె మఱొక
వాసుదేవుఁడు తలఁప విశ్వమున నిందు. 227
- చ. వనజదళాక్షుఁ డంచు మునివర్యులు పల్కెడు వాసుదేవుఁడన్
మనుజులఁ గావ నీజగతి మానితెరితిని బుట్టినాఁడనం
చని తలపోసి పంకజదళాక్షునిచిహ్నములన్ ధరించె నా
మనుజవిభుండు కృష్ణనియమానుషచర్యల నాలకించుచున్. 228
- ఆ. స్మృతియైలేక దూతఁ గృష్ణుని చెంతకుఁ, బనిచె నొక్కనాఁడు మనుజపుత్ర
చక్రముఖ్యచిహ్న సంతతి నాయది, విడువు మాహ్వాయమును దడయ కెన్ని.
- తే. మూఢుండవు గాన నాచిహ్నములను చాల్చి, నాఁడ పీజగమున జీవనమ్ముఁ గోరి
తేని వానిని విడనాడి యిచ్చుడె వచ్చి, నాదు శరణంబు గోరుము నందతనయ.
- క. అనిచెప్పఁ బంప దూతయుఁ, జని కృష్ణుని గాంచి ప్రభువచనముల నెల్లన్
వినిపింపఁ గృష్ణుఁ డిట్లని, యెను నిజచిహ్నముగాఁగ నెసఁగుశరంబున్. 231
- క. నేఁడమి నీపైఁ బఱవెద, భూదయితా పౌండ్రక! మముం జల్కునఁగా
నీదయినతుచ్చబుద్ధిని, నాదనక తలంచి తీవు గర్వసమృద్ధిన్. 232
- క. పనుతును యమపత్తనమున, కని చెప్పుము ప్రభువుతోడ నస్తద్వాక్యం
బని మఱియుఁ బల్కు దీనిని, విని చేయంగల్లు పనిని వేగమ చేయన్. 233
- క. మనమునఁ దలంపుమా యని, యును బల్కుము చక్రమూని యుద్ధతిమెఱయన్
జను దెంతు నీదు పురిపయి, కని మఱవక తెల్పుమా సమంచితరీతిన్. 234
- సీ. ఆజ్ఞ చేసితివి రమ్మత్పురంబున కిని యట్లె రేపె నీయానతిమెయిఁ
జను దెంతు నాలస్యమును జేయ నికమీఁద శరణుచొచ్చెదనిన్నుఁ జక్కనిగతిఁ
గర్తనౌదును నీకుఁ గడుదుష్టమతి వగు నీవలనన్ జననిచయమునకు
బాధ తేపోల్కి నెప్పటికిఁ గల్గకయుండ నొనరించువాఁడ నంచనిన దూత

- ఆ. యపుడెపోయి తెల్పె నస్తుపీజానికి, నతఁడు కృష్ణుని నరయుచుండె;
హరియు గరుడునెక్కి త్వరఁగఁ బొండ్రికవాసు, దేవు పురికిఁ జనియె భావమలర.
- మ. హరి యుద్యోగ మెఱింగి కాశిపతి నై న్యంబుల సమగ్రంబులై
పరివేష్టించఁగ వెక్కనుండి హరిసిం బాధించి నిల్పంగ స
త్వరుండై పోయెను బొండ్రికుం డొగి బురోభాగంబునకా గాశికా
ధరణీకాంతుఁడు వెన్నభాగమున నుద్దామాహవక్రీడకై. 236
- క. తను మార్కొనంగ హరియును, మనమున నుల్లాస మలర మంచి దిదే యం
చని యెంచి యుదారస్యం, ననమునఁ దగు పొండ్రి కాఖ్యభాత్రీవిభునిక. 237
- చ. కనుఁగొనియెం; దదీయకరకల్పితశంఖసుదర్శనంబులక
ఘనగదఁ బద్మముక మఱియుఁ గమ్రసుమావళిహార మాయురం
బునఁ, దనశార్ఙ్గముక బలుపుమూపురమందు గనంబడంగ గే
తనమునఁ దార్మ్యచిహ్నము నితాంతము చెల్వచురంగఁ దోఁపఁగక. 238
- క. పరికించె మఱియు నాతని, యురమున శ్రీవత్సచిహ్న మురుతరముగ నొ
ప్పె రహిత మణిముకుటంబును, ధరియించినవాని శిరము తద్ధయు నొప్పెక.
- సీ. కుండలంబులఁ దాల్చి కోరి పీతాంబరంబును ధరియించి యామనుజవిభుఁడు
హరికిఁ గన్పడియె నాయరిమది గంభీరభావంబుఁ దగియుండఁ బొండ్రి కాఖ్య
వాసుదేవుని జూచి వనమూలి పక్కున నన్ని తద్బలముల క్రొవ్వడంపఁ
దలఁచి మార్కొని యష్టి దారుణ నిశ్చింశ గదల శూలంబులఁ గార్తుకముల
- తే. వారు నొప్పించఁ గ్రుధఁ బూని భూరిశార్ఙ్గ, చాపనిర్దుక్త శుచికల్ప శరవితతులఁ
జక్రతీవ్రగదాదికసాధనములఁ, దద్బలంబుల న్రుందించె దత్తణంబ. 240
- చ. వెనుకనె తన్ను మార్కొనెడు వేడుక వచ్చిన కాశిరాజు నై
న్యనిచయముక శరాగ్నిరుచి నాశముచేసె మురారి పొండ్రికుక
గనదగు చిహ్న రాజిఁ దమిఁ దాల్చి చెలంగెడువాని మూఢునిక
గని యిటుపల్కె మూర్ఖ ఊతికాంత త్వదుక్తుల మాతఁపల్కఁగక. 241
- క. వినినాడ నాదుచిహ్నము, లనుమానము వీడి వదలు మను నీయాజ్ఞక
వినినాడ దానిసార్థకము నొనర్చెద నిపుడె కనుము మోదం బలగుక. 242
- ఆ. చక్ర మిపుడె విడుతుసారగదావండ, మిదె త్యజించినాడ నీనుపర్ణుఁ
డిపుడె నీభ్యజంబు నెక్కుఁగావుత మని, చక్రమును దురాత్ము శత్రువు ఖలు.
- క. మృతికొండఁ జేయుఁగా కని, హితమతి నూహించి వైచె నేపున నది యు
ద్ధతు లైరి నపుడె చూర్ణా,కృతిగా నొనరించె సురలు కీర్తింపంగక. 244
- ఆ. గదయు వానిమోదె గరుడుండు తద్భవజ, గరుడుఁగూల్చె నద్ది గనిన జనులు
సాధ్యసంబుమీఱి సల్పిరి హాహాకృతులను గాశిరాజు కలఁగి యంత. 245

క. హరి మార్కొని పోగాడెను, వరమిత్రుని చావుఁ గాంచి బాహుబలమునన్
గరుడధ్వజుఁడును గోప, స్ఫురణంబున శార్ఙ్గచాపమును దీటివెంక. 246

మ. ఖరనారాచము లొక్కసారిగ నసంఖ్యాకంబులన్ వైవ నా
శరవారంబున నొక్కతూపు రిపుచు స్తంబున్ వడిం ద్రెంచి భీ
కరరీతిం గొని కాశికాపురిఁ బడంగఁ జేసె లోకంబు త
చ్చరకృత్యంబున కెంతో విస్తయమెడన్ సందిల్లఁగాఁ జేడ్చుడెన్. 247

చ. హరియిటు పాండ్ర కాఖ్యుని మహత్తరగర్వసమేతుఁ గాశికే
శ్వరుఁ బరివారయు క్తముగఁ జంపి స్వకీయపురింబుఁ జేరి స్వః
పురమును జేరుదేవపతిపోలిక సౌఖ్యమహాభిదేలె; ద
చ్చిర మటు కృష్ణసాయకము చేర్చుగఁ గాశిపురిం బడెన్ వడిన్. 248

మ. జను లద్దానిని గాంచి యేమి దెవఁ డీ చందమునం జేర్చె నం
చనుచున్ విస్తయచిత్తులైరి నరపాలాగ్రాత్మజుం డంతటన్
జనకుం గృష్ణుఁడు చూపె నం చెటిఁగి కృష్ణస్వామినిన్ మీఱుశ
క్తిని బొందన్ మదిఁగోరి సత్తపమునన్ దృష్టుఁ హరుం జేయఁగన్. 249

ఆ. మదిని నిశ్చయించి మాన్యుఁ బురోహితుఁ, గూడి నియతిఁబూని కోర్కె పెంపు
నొందఁ జాలకాల మురుతరవ్రతమూని, ముదితచిత్తుఁ జేసె ముక్తిదు హరు.

క. అవిము క్తజేత్రంబున, నివసించి విధిప్రయుక్తినియతి తనర హై
మవతీశుని బ్రీతుని జేసె వరంబులఁ బడయఁగోరి శితిగభుఁ డంతన్. 251

చ. మనమున మోదమొగ్గు బహుమానముమీఱ నృపాత్మజన్తు ముం
దు నిలిచి కోర్కె దెల్పు మన ధూర్జుడు గావున నాదుతొండ్రఁ జం
పిన యల కృష్ణుఁ జంపఁడగుఁ బ్రీతుఁడవేని తదర్హ కృత్తి నో
ఘనకరుణాసముద్ర! ననుఁ గాఠీయపెట్టక యిమ్ము నాకిటన్. 252

ఆ. నేను గోరినప్పుడే నిర్భరార్భటి, లేచి కృత్తి పదుని నేచవలయు
నిదియె నాదుకోర్కె యీశ్వరా! కరుణింపు, మనఁగ నట్టులే యగు ననె హరుఁడు.

సీ. అంతలోననె దక్షిణాగ్ని కుండమునుండి పొడసూపె నొకకృత్తి భూతభయద
మైనయాకృతితోడ నర్చిస్తతిక రాశవక్త్రయై వెండుకల్ జ్వాలలఁ దగఁ
గృష్ణ కృష్ణా యని యేడ్చెఁ గుపితయై పిల్చుచు హరిఁ గూల్చు ప్రీతి తనర
ద్వారవతికిఁ బోయె దానిరొద్రాకృతి వికృతలోచనముల వికృతజిహ్వః

ఆ. గాంచి జనులు భీతిఁ గలఁగినమనముల, హరి శరణ్యుఁ జేరి యాశ్రయించి
సర్వజగములకును శరణ మీవే కృష్ణ! యనుచు విన్నవించి రార్తులగుచు.

మ. వరమేశా! యలకాశిరాజసుతుఁ డప్పాటన్ దపోయుక్తి శం
కరుఁ బ్రీతాత్తుని జేసి కృత్తి నిపుడే కల్పించె నిన్ జంపునా

తురమొప్పు భయదాగ్నిరోమలను దోడ్తో జిమ్ము నీకృత్య వే
హరియింపం దలపోయుమా యనఁగ లీలార్థంబుగాఁ గృష్ణుఁడున్. 255

వ. సుదర్శనంబుఁ బ్రయోగించె. అదియు నతివేగంబ చని మహాగ్ని జ్వాలామాలికా
జటిలం బై జ్వాలోద్ధారాతిభీషణంబు. నై నరూపంబునఁ దోచు నాకృత్య
వెంటం దవిలె. అదియుఁ జక్రవిధ్య స్తయై యతివేగంబ పాఱఁజొచ్చె. సుదర్శనం
బద్ధానిం బోనీయక వెంటం దగిలె. ఆకృత్యము నతిభీతిం గాళికాపురంబునకుం
బోయిన నవ్విధం బెఱింగి రాజనైన్యంబును బ్రమథగణంబును సకలపరికర
సమేతంబుగా సుదర్శనాభిముఖంబై చనియె. విష్ణుచక్రం బానైన్యంబునెల్లం
గాల్చి స్వరోచిష్టావలలఁ బ్రభూతభృత్యపారనికరంబై సాశ్వమాతంగబృందంబై
యశేషదుర్గభీషణంబై సురలకుంఁగూడ దుర్నిరీక్ష్యంబై యలరువారాణసీపురం
బును దహియించె. పిదప నాసుదర్శనంబు కోపంబుమాని శ్రీహరియంతికంబుం
జేరె. కృష్ణుఁడును దానికొ గారవించి కరంబున ధరియించె ననిన విని మాను
లిట్లనిరి. 256

తొంబదితొమ్మిదవయధ్యాయము.

—ॐ దుర్యోధనుపుత్రికను సాంబుఁ దపహరించుట. —

చ. మునివర! సీరపాణి దగుభూరిపరాక్రమ మాలకింపఁగా
మనముల వాంఛమీతై మహిమంబున మించుతదీయపౌరుషం
బును వినిపింపుమా యమున ముందుగ నాగటిచేత నీడ్చె గా
యన వినియుంటి మింకను దదాయతవిక్రమకృత్యముల్ వినన్. 257

ఆ. వేడు కలరె మాకు వినిపింపుమా యన, వ్యాసుఁ డిట్టులనియె వరుస వినఁడు
గగురుపాటు పుట్టఁగాఁజేయు తచ్చరిత్రములఁ దెల్పువాఁడ ధన్యులార. 258

సీ. బలభద్రుఁడే శేషఘటి యనంతుం డప్రమేయుఁడు భూమిని మించుశక్తి
ధరించువాఁడు నొఁ దచ్చరిత్రము వినఁదగినదే యగు; మున్ను ధార్తరాష్ట్ర
తనయ స్వయంవరదర్శనేక్షణను బంతమున జాంబవతికిఁ దనయుండైన
యట్టి సాంబుఁడు ధీరుడై హరియించెను; దాన మహాక్రోధ మూని భీష్మ

తే. కర్ణముఖులు ద్రోణముఖ్యులౌతాప, ఖనులు దుర్యోధనుం గూడి యని నొనర్చి
యాతని జయించి బంధించి రట్టివార్త, వినిన యాదవు లందఱు వీరు లగుట.

క. మనముల దుర్యోధనముఖు, లనుమానింపకయె గట్టి రస్త్రత్సాంబుకొ
గనువార మెట్టివిక్రమ,మున మార్కొనువారొ యనుచు భూరిక్రుధనున్.

క. పురికొల్పి వారి మార్కొన, నరుగంగా నిశ్చయించి రంత హలియు సం
గరయత్న మాపి మదిరా,తురవాక్కుల నిట్టుపల్కెఁ దోరపువేడ్కన్. 261

- క. నావచనంబును విని మన, యావాసముఁ జేర సాంబునంపుదు రిపుడే
నే వారిచెంత కేగెడఁ, గావున మానంగవలయుఁ గలహము మీరల్. 262
- చ. అని వచియించి వారల మహాగ్రహ మల్లన శాంతిసొందు న
ట్లొనరిచి హస్తినామపురి కుద్ధతిఁ బోయి పురోపకంఠసీ
మను గనుపట్టుసాధుకుసుమప్రకరావృతమౌ వనంబునం
దు నిలిచెఁ గాని దానిఁజొరఁ దోడనె పూనఁ డతండు మానియె. 263
- మ. బలభద్రుం డరుదెంచి బాహ్యవన మావాసంబుగానుంట యి
మ్ముల దుర్యోధనముఖ్యు లక్ష్మణిఁగి సమ్మోదంబునకొ గోజలం
బుల నర్ఘ్యమ్మును లోనుగాఁగలుగు నప్పుజార్హవస్తూత్కరం
బులఁ బంపం గొని వారురా నలరుచుం బూజ్యోక్తు లింపారగన్. 264
- తే. పలికె నిట్లుగ్ర సేనుఁ డిమ్ముల విధించె, గాన సాంబుని వదలుఁడు కడుజవమున
ననిన భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడు నంగరాజు, బాహ్లికాదులు భృతరాష్ట్ర బాలకులును.
- క. కోపం బాకృతిఁ గైకొని, దీపించెడుభంగి మండి స్థిరరాజ్యంబుం
బ్రాపింప ననర్హంబయి, చూపట్టెడు యదుకులము ప్రసూతిస్థితిగన్. 266
- క. తనరారు రాముఁ డాడిన, ఘనవాక్కుల నాలకించి కాటు లివియటం
చును నెంచి పల్కి రిట్లని, యనఘా! బలభద్ర యిట్టు లాడితివేలా. 267
- చ. కురుకులసింధుసంభవులకుకొ షీతి యాదవుఁ డాజ్ఞ చేయఁగా
దొరఁకొనునే విచిత్రముగఁ దోఁపదె మా కిటు నుగ్ర సేనుఁ డి
క్కరణిని నాజ్ఞ చేయుటకుఁ గా నిపు డూల్కొనునేని కారవో
త్కరము సితాతపత్రముల త్రొవరయోగ్యములకొ ధరించుటల్. 268
- తే. వదలుకొందురుగాక యవ్వానివలనఁ, గలుగు మర్యాదయే లేదుగాన నింక
నరుగుమా బలభద్ర! యన్యాయచేష్టి, తము నొనర్చిన సాంబునిఁ దగునె విడువ.
- ఉ. నీవిటు లాజ్ఞ చేసినను నీ విప్రుఁడాడిన యుగ్ర సేనుఁడకొ
భూవిభుఁ డాజ్ఞ చేసినను బూనిన కార్యము మానువారమే
యేవిధినై న మాదగు నహీనత రాజ్ఞను సంధకాదులై
చేవఁ దనర్పుయాదవులు శీర్షములకొ ధరియింపఁగాఁ దగున్. 270
- తే. అధిపతికి భృత్యుఁడే యెట్టు లాజ్ఞ చేయు? నట్టులున్నది యాదవు లాజ్ఞ మాకుఁ
జేయుటన మామకాజ్ఞనుజేయువారు, గాదె యాదవు లనఁగ నీత్యైతలమున.
- క. సమముగ మీకాసనముల, నమరిచి భుజియింపఁ జేయ నాత్మల మీరల్
సములము కురుకులజనిత, క్షమాపతులతోడ నంచు గర్వించి యిటుల్. 272
- సీ పలుక సాగితిరిగా భవదీయదోషంబు గలుగ దిందొక్కింతగాని భృత్యు
దోషముల్ నెమకని దోషంబు మాదియే మాచేతఁ బూజ్యుడం చేచరిత్ర

- పావనుఁ దెల్పితో బలభద్ర! యయ్యది సంప్రీతిచేతనే సాధువంశ
సంభవతం గాదు సంస్తవం బీయది యుష్మత్కులార్హమై యొప్పు ననుచుఁ
- ఆ. బలికి రంతెకాని బంధితు సాంబుని, హరికుమారు విడువ నాత్మఁ దలఁప
రైరి కొరవు లిటు హరిసుతబంధన, నిశ్చితాత్మలగుచు నియతిఁ బూని. 273
- క. అరిగిరి పురమున కంతట, హరియగ్రజుఁ డాదురుక్తు లాత్మఁ గలంతం
బొరయం జేయఁగఁ గోప, స్ఫురణవిఘ్నార్థాంగుఁ డగుచు మూర్ఛితైలియమిన్.
- క. ఆక్షేపించిన తుచ్చుల, దూక్షోక్తుల కాగ్రహంబు రూపాంధుగతిఁ
సాక్షాద్ద్రుం డనఁదగి, వీక్షింపఁ దరంబుగాని వికృతాకృతితోఁ. 275
- చ. హలధరుఁ డప్పు స్వీయమగు నాయుధమౌ హలమెత్తె నప్పుడా
హలిపదఘట్టనంబుల సమాకలితాంగముతో ధరిత్రి యి
మ్ముల వడిఁగుండె నాబలుఁడు భూరి భయంకరకోపనిస్వనం
బుల దిశలక విదిక్కులను బోల ధ్వనించెడునట్లు చేయుచుకా. 276
- క. భ్రుకుటికుటిలాననుఁడై, వికటముగాఁ దామ్రవర్ణ విషమఫలదభీ
తికరాంగము గన్పడఁగా, వికృతస్వర మొప్పు బలికె విధి పురికొలుపకా. 277
- చ. మదమున విఱ్ఱవీఁగుచు నమాత్యులు చెప్పుననత్యవాక్కులకా
కొదువపడంగనీక విని క్రూరతరాత్ములు సారహీను లు
న్నదమనసుల్ దురాచరణమానవిహీనులు నైన కొరవుల్
కదిసి మముం బ్రభుత్వమునఁ గాచుట మాదురదృష్టమే యగుకా. 278
- నీ. ఉగ్ర నేనుం డస్తదుద్యదాజ్ఞనుదాఁట రాదని యెట్టికారణముచేతఁ
గౌరవుల్ తలఁచిరో యారయ నీయది మాదురదృష్ట మీమాడ్కి వెలసె
ననుకొనఁ దగుఁగాదె ఘనమతియగు నుగ్ర నేనునానతిని శచీవిభుఁడును
ద్రిదశులతోఁగూడి త్రిదివంబునందండి శిరమున ధరియించు జెలఁగుభక్తి
- ఆ. ధర్మమూని యలసుధర్మపై నధివసీ, యింపఁదగినవాఁడె యెన్న నుగ్ర
నేనుఁ డట్టివాని నీతార్కరమునఁ గుండఁజేయుచున్నవారు న్యాయ మెడలి.
- చ. మనుజశతంబు తన్నుడువ మానవిహీనత నొప్పునీనృపా
సనమునఁ దుష్టిఁబూను టిది చాలు నిసీ! యలపారిజాతపా
వనసుమమంజరీవితతి వారక తాల్తురుగాదె యుగ్ర నే
నన్యపతిభృత్యపత్నులు ననారత మాతఁ డనర్హుఁ డయ్యెఁగా. 280
- చ. నరఁపతిరాజి కెల్ల ఊతినాథుఁడు కాఁడొకొ యుగ్ర నేనుఁ డా
ధరణిపుమాట యేటి కిట దర్పముపొంగ నకౌరవంబుగా
ధర నొనరింతు నిత్తఱిని దప్పక యట్లానరించి ద్వారకా
పురమున కేగువాఁడ సురపుంజము లుబ్బగ యాదవుల్ కనకా. 281

- సీ. ద్రోణభీష్మలఁ గర్ణ దుర్యోధనుని బాహ్నికుని భూరి దుశ్శాసనుని దురాత్తు
భూరిశ్రవసు శలభూపతినిఁ సోమదత్తు జగత్ప్రాణతనయు విజయు
నాయుధస్థిరు మాద్రియాత్మజదవ్యమును దక్కినకౌరవతతుల నిరవ
శేషంబుగాఁగ హస్తీసన్ధందనహయసంయుతముగఁ బొరిపుచ్చి యొప్పుమెఱయ
తే. వీరవద్య సాంబు వేవేగ తోడ్కొని, యతనిపత్నికూడ నరుగుదేర
ద్వారకాపురీవతంసంబునకుఁ జోయి, యుగ్రనేనముఖుల కొప్పఁజెప్పి. 282
- క. మనమున సంతస మందెడఁ, బనియిది వేటొక్కభంగి బాహుబలముచే
నొనరింపవచ్చుఁ గౌరవ,జనపాలకసుతులతోడ శక్రుననుజ్ఞఁ. 283
- క. ధరణీభారము పోవఁగఁ, గరినగరము దీని దేవగంగానదిలోఁ
ద్వారఁ బడఁజేసెద నిదె యీ,తరుణంబున నేనొర్పఁదగునంచు మదిఁ. 284
- ఆ. చక్క నిశ్చయించి శౌర్యముపొంగఁ దా,మ్రాతుఁడగుచుఁ గృష్ణునగ్రజండు
హల మధోముఖముగ నమరించి ప్రాకార,వప్రమందు నునిచి బలము మెఱయ.
- క. ఆకర్షించెను హలధరుఁ, డాకరణిఁ లాగ హస్తీనాఖ్యపుర మొగిఁ
వే కదలె భీకరధ్వసు, లాకసమునఁ బర్వ నమరు లచ్చెరువందఁ. 286
- చ. కని యటులొటఁ గౌరవనికాయము చిత్తములెల్ల నొవ్వఁగాఁ
జని బలదేవ రామ దయ స్వాంతమునం బొలయంగఁ జేయుమా
మనమున డొంతి నూనుచు నమర్షను సుంతయుఁ బూన కింకనై
నను మముఁగూర్చి పత్తనము నాశ మొనర్పక ప్రీతిఁ గాపుమా. 287
- తే. సుప్రసన్నుడ వగుము నీశూరతఁ గనఁ
బటుపఁ బూనకు సాంబుఁడు భార్యతోడ
విడువఁబడియెను నీదుదోర్విక్రమంబు
మాకుఁ దెలిసెను గద యీసమయమునందు. 288
- క. ఈయపరాధము నైపుము, మాయందుం గల్లుప్రీతి మానధనాగ్రాహ్య !
యోయఁదువర్యా! యని యపు,డే యంగనతోడ సాంబు నింపుదలిర్పఁ. 289
- తే. బంధముక్తుని గావించి బలుని జేరఁ
బనిపి రాసాంబుఁ డత్యంతభక్తి ద్రోణ
భీష్మ కృపముఖ్యులకు నమోవితతిఁ గూర్చి
ప్రియము చూపంగ వారెల్లఁ బ్రీతులగుచు. 290
- చ. పనిపిరి సీరపాణియును భామినిగూడనసాంబుఁ గాంచి నా
మనమునఁగల్గు క్రోధఃపమానుఁడు శీతలుఁ డయ్యె నంచు నొ
య్యన వచియించె; నేటికిని నాపురభాగము ఘూర్ణితాకృతిం
గనినటు చూడఁగాఁబడెడుఁ గా యని వ్యాసుఁడు తెల్పి క్రమ్మఱఁ. 291
- క. వినిపించె మానులకు ని, ట్లని యీయది హలి ప్రభావ మార్యవినుతమై

- తనరారుఁ గానఁ దెల్పితి, వినుఁ డవ్వలివార్త సాంబు వినమితశీర్షుఁ. 292
 క. కని కౌరవులు మహాముద,మునఁ బత్నిఁకూర్చి ద్రవ్యమును మిక్కిలిగాఁ
 దనివార నిచ్చి హలితోఁ, బనిపిరి వారెల్ల ద్వారవతిఁ జేరి రొగిఁ. 293

నూటవ యధ్యాయము.

❧ బలరాముఁడు ద్వివిదుఁ డనువానరుం బొలియించుట. ❧

- క. అని తెలిపి మఱియు వ్యాసుం, డనియెన్ మునులార! యింక నబ్బలదేవుం
 డొనరించిన యద్భుతకృతు, లను దెల్పెద వినుఁడు మది విలాసము లొప్పన్. 294
 చ. నరకమహాసురుండు సురనాయకకీర్తివిరోధి యుండె నా
 హరి వధియించె గాదె దురితాత్ముని నాతని వానిమిత్రుడై
 నిరుపమబాహువీర్యమున నిశ్చలుడై ద్వివిదుండు నాఁగ వా
 నరుఁ డొకఁ డుండె నాతఁడు మనంబునఁ బెకపగఁ బూనె నింద్రువై. 295
 చ. హరి వధియించె బాహుబల మారయ నెవ్వఁడు నాకు నీడు గ
 హ్వరిపయి నంచు దర్పమున వర్ధిలు మత్సఙ్గునిన్ ధరాసుతున్
 సురలపయిన్ విరోధమును జొన్పి ప్రతిక్రియఁ జేయువాడ నే
 వరుసను గాని యం చనియె వాఁ డొకనాఁడు దురాగ్రహంబునన్. 296
 చ. అది మొదలా కపింద్రుఁడు సురార్తికి మూలము యజ్ఞనాశమే
 కద యని నిశ్చయించి నరకాండము మర్త్యమునన్ వసించుఁ గా
 నఁ దొలుత మర్త్యలోకమును నాశము చేసెద నంచు నెంచి యు
 న్నడుఁ డొగి యజ్ఞసంతతుల మానక విఘ్నము లొందఁ జేయుచున్. 297
 తే. సాధుమర్యాదలన్ మాన్పి సజ్జనులకుఁ, దిరుగ రాకుండఁగ బెనుభీతిని జనింపఁ
 జేసి పురముల గ్రామాళి గాసి నొందఁ,జేయుచుం గాల్చెఁ జఁలుడై చిత్రరీతి. 298
 క. పురపల్లిగ్రామాఘాం,తరముల నీసునను గాల్చె ధరణీధ్రుసము
 త్కరదాహంబుగ గ్రామో,త్కరముల నశింపఁ జేసె దర్పస్ఫూర్తిన్. 299
 సీ. పర్వతంబుల నట్టె బాహుబలంబునఁ బెకలించి పాథోధివితతజలము
 లందు వైచెను; దానె యబ్ధిమధ్యంబున నిలిచి కలంచెను జలధి మఱియు
 నతఁడు కలంచుట నాయబ్ధి యుప్పొంగి హద్దుమీఱుచు నగరాళి ముంచెఁ
 జెంతనున్నట్టి విచిత్రపల్లీతతి జలపూరమునయందు విలయ మొందఁ
 తే. జేసె నొక్కొక్కతఱిని వైచిత్ర్య మలరఁ, గామరూపుఁడుగాన నుద్దామతనువుఁ
 దాల్చి సస్యములన్ బహుధా నశింపఁ, జేసె సంతట మానక శిలలవైచి. 300
 క. ఖరతరరూపంబున నే, పొరలాడి యనేకమార్గములఁ బ్రీతిమెయిం
 దిరుగాడుచు సస్యంబులఁ, గర ముత్కంఠన్ నశింపఁగాఁ జేసె వడిన్. 301

- క. దానక జగమంతయుఁ గన, మాననిపీడక నశించె ధ్వానురులు శ్రుతి
ధ్వానమునఁ బెంపు నింపఁగ, మానిరి యజ్ఞములఁ జేయమానిరి పిదపక. 302
- చ. సురహతి సాధుచిత్తమున సొంపున హాయిని గూర్పఁజాలు నా
సురుచిరనందనోపవనశుభ్రతరస్థలరాజిఁ జేరి శ్రీ
హరికిఁ బ్రియాగ్రజన్తుడగు నాబలదేవుఁ డదొక్కవేళ సుం
దరులనుగూడి రేవతియు దాపుననుండ మహాముదంబునక. 303
- క. లలనామధ్యంగతుండై, హల మంతికసీమ వెలయ నమలసురను ద్రా
వె లలిక మృదుగీతంబులఁ, జెలఁగుచు గానంబు మిగులఁ జేసె నసమతక. 304
- చ. ధనఁగతి స్వీయపత్తనవతంసమునందుఁ జెలంగురీతి నె
మ్మనమునఁ గల్లువాంఁఁదలను మానకి వారలఁగూడి కాంచె ని
ట్లనుపమకేళిఁ దేలుసమయంబున నాద్వివిదుండు వచ్చి చ
య్యన హలముఁ గ్రహించి ముసలాయుధ మల్లన సంగ్రహించుచుక. 305
- ఆ. అతనిసమ్ముఖమున నతివిలాసంబునఁ, దిరుగసాగె నందుఁ దెఱవలుంటఁ
గాంచి వారియొడుటఁ గడునవ్వి వారల,సుఖము నట్టై కలఁచె శూరుఁ డగుచు. 306
- ఆ. *పానపూర్ణకరకపటలంబుఁ బదముల, నట్టై త్రొక్కివై చె నవలఁ బడఁగ
నాగ్రహంబు రూపమైనట్లు కన్నడ, బలుఁ దిరస్కరించి కలికె నపుడు. 307
- ఉ. అంతట నూరకుండక మహత్తరశౌర్యము పొంగ గర్వ మ
త్యంతము మీఱఁగాఁ గిలకిలారవ మొప్పఁగఁ జేసె; నివ్విధిం
గాంతలః గూడియుండుటను గానక తక బలుమాటు పల్కఁగా
నెంతయు నాగ్రహించి మదిరేక్షణ లెల్లను జూచుచుండఁగక. 308
- చ. త్వరపడి లేచి రోషమున వాని వధింపఁగ నిశ్చయించి భీ
కరముసలాయుధంబుఁ గొనఁగాఁ గపివర్యుండు చూచి వేగ ప్ర
స్తరమును భీమరూపమును దా గ్రహించి బలంబుమీఱ వై
వ రయముగా హలాయుధుండు బాహుబలోద్ధతి మీఱ నుగ్రుండై. 309
- తే. వానరుండు వైచినట్టి యాప్రస్తరంబు, వేయి శకలంబు లగునట్లు విసరి వైచె
ముసలమును దాననయ్యది పొడవడంగె,నంత ద్వివిదుండు లాఘవ మతిశయిల్ల.
- క. బలమొప్ప నెగిరి భీకరు, బలభద్రుని జేరి వెడఁదవక్షము నొంచక
బలుండును గోపంబునఁ బిడి,కిలి గూరిచి పొడిచెఁ దలను కీలలు దొరఁగక. 311
- క. ఆదెబ్బ నొవ్వఁజేయఁగ, మేదినిపైఁ బడియెఁ బ్రాణమిత్రుని నరకుక
గాదిలిప్రీతిం జూడం,గాఁ దానరిగెడువిధంబు గనఁబడుచుండక. 312
- క. గిరిశృంగ మతనిదగు భీకరదేహస్పర్శమున శకలములుగా న

- చైరవును బుట్టించుచు బడె, ధరణిపయి భేదరులు నితాంతం బలరణ. 313
- క. శిర మది వజ్రయుధు భీ, కరవజ్రముచేతఁ గూల్పఁగాఁబడు గురుభూ
ధర మట్లుపడియెఁ గుసుమో, త్కరమును వర్షించె నమరకాండ మతనిపై. 314
- చ. సుర లచుదెంచి సీరపరిశోభితవివ్యక రా! మహాత్మా! వా
నరుఁ డితఁడాశ గావళిమనంబున వర్ధిలఁగోరి దుష్టుఁడై
సురల మునీంద్రసంఘముల శోకసముద్రమునుండు ముంచె ని
ర్జరసమవిక్రముం డితఁడు చచ్చె భవద్దురుపౌరుషంబునక. 315
- చ. అని వినుతించి రోక్షితిసు రాన్వయసాగరచంద్రులార! రా
మునిచరితంబు లిట్టివయి పొల్చు ననేకము లాలకింపఁగా
జనులకుఁ దెల్పఁగా నెపుడు సంస్తరియింపఁగ నర్హముల్ ఫణి
శుని యవతారమౌట విన శ్రోత్రరసాయన మాచరిత్రమా. 316

నూటయొక్కడవయథ్ధాయము.

— శాపమున సాంబుఁడు స్త్రీయయి లోహమునలమును గనుట —

- చ. మునివరులార! యిప్పగిది భూస్థలి రామసహాయుఁడై దురా
త్మనికరముక మురారి తగుదర్పమునక వధియించి లోకపా
వనచరితంబు తెల్లమగుభంగి నొనర్చుచు భూమిభారముక
గొనకొని తగ్గజేయుచును గోర్కిఁ జరించెను స్వేచ్ఛమీఱఁగన్. 317
- మ. క్షితిభారంబు యుధిష్ఠిరానుజుఁడు తక జేరంగ రా వానితో
జతగాఁ గూడి యనేక రాజపతులక నై న్యవ్రజంబుక రణ
క్షితిపైఁ గూలఁగఁజేసి తీర్చె; నిటు రాజీవాత్ముఁ డాత్మీయన
త్కృతి పూర్తింగన శాపదంభమునఁ బోయెక స్వస్థలిం జేరఁగన్. 318
- క. ద్వారవతిక వీడి వడిం, బ్రారంభించిన మునీశ్వరామరతోష
స్ఫారమహాకార్యంబులఁ, దీరిచి నరతనువు విడిచి దివ్యపదంబున్. 319
- క. తానున్న యక్షయంబగు, స్థానముఁ జేరంగఁ జనియె త్తైసుగులారా!
నా నియతి నాలకించెడు, మానులు సందేహ మాత్మమైకొన మునితోన్. 320
- సీ. పలికి రిట్లుచు విప్రస్ఫారశాపదంభమున యాదవులవంశము నడెట్లు
వదలె మానుషచుగువపువు నేపగిదిని బాసె మా కెఱిఁగింపు వ్యాసమాని
వర్య నావిని యిట్లు వర్ణించెఁ దత్కథ; వినుఁడు మీకెఱిఁగింతు వేడ్క దానిఁ
గౌశికనారద కణ్వ మహర్షులు పింఛారికాఖ్యచే బృథుయశంబుఁ
- ఆ గనిన తీర్థమందుఁ గాంచిరి యదుకుమా,రులను వేడ్కనున్న యలఘుబలుల
వారు యౌవనమదవారణసన్నిభు, లౌట భావికార్య మాతురమున. 321

- క. తముః జేరేపించుట నీ, నుము మానియె జాంబవతికుమారుని సాంబుక
బ్రమదాకృతిభూషితుగా, నమరించి మహర్షులున్న యచటికి సుగతికా. 322
- క. కొనిపోయి వందనంబులఁ, జొనరిచి యిట్లునిరి మానిపుంగవులారా!
వనిత యిది పుత్ర కామంబున నుండెడు దీని కేమిపుట్టునొ చెప్పుఁడా. 323
- చ. అని పలుకంగ మానివరు లాత్మగతంబగు యోగదృష్టిచే
తనె సకలం బెఱింగి ధనదర్పమునకా దముః గేలిచేయ వ
చ్చినయదుపుత్రులం గనుచుఁ జెప్పంగరాని మహాగ్రహంబునకా
మనములు నావిలంబులయి మ్రాచ్చడ వారి వినాశనార్థమై. 324
- క. శాపం బొసఁగిరి కోపం, బేపారంగ నిట్లు; పంకజేక్షణ కిపుడే
చూపట్టు జనిని ముసలము, ప్రాపించును సర్వభూతభయదం బగుచున్. 325
- క. వినుఁ డద్దాననె యదుకులమునకుం గాఁగలదు నాశము జవంబున నం
చనిపల్కి పోయి; రంతటఁ, జని రాయదుపుత్రకులును సరగం బురికిన్. 326
- చ. అరిగి యుదంతమెల్ల నినుమంతయు వీడక యుగ్రసేనభూ
వరున కెఱుంగఁ జెప్పిరి ధ్రువంబుగ సాంబునికుక్షినుండి భీ
కరముసలంబు పుట్టును నికకా గతియే దని చింతనొందున
త్తరుణమునందె యాయసము దారుణమౌ ముసలంబు పుట్టినన్. 327
- క. దానిఁగని యుగ్రసేనుఁడు, మానక చూర్ణంబుగాఁ గుమారులు చేయం
గా నియమించెను దానిని, బూని సముద్రమునఁ గలువఁబోలు నటంచున్. 328
- చ. మనమున నెంచె సంధకకుమారులు చూర్ణముచేయఁ బూని రే
పున నది చూర్ణితంబయియుఁ బొల్పెను శిష్టము తోమరాకృతికా
మునుకొని దాని నెంత బలముంగొని యత్నముచేసినకా మహా
మునితతిశాపశక్తి నది మూర్ఖునిచి త్తముపోలె నిల్చినన్. 329
- తే. ఎంతయత్నముచేసిన నెంతబలము, చూపినను శిష్టభాగంబు చూడఁబడియెఁ
దోమరాకృతిఁ జూర్ణముతోడ దాని, నంబునిధిలోనఁ గలిపి రాయర్థకు లొగి.
- క. దాని నొకచేప మ్రింగెను, దానికా జాలరులు బట్టి తగ ఖండింపం
గానఁబడెఁ దోమరాకృతిఁగా నిల్చిన ముసలభాగకము తత్కుక్షికా. 331
- తే. దాని గ్రహించె జరయనుతన్ని; యీవి
షయము నెఱింగియు సర్వసచ్చక్షమయుఁడు,
హరి మునీంద్రులశాపము నాత్మశక్తి
మార్పఁగా శక్తుఁడయ్యు బ్రహ్మగతి యనుచు. 332
- క. ఊరకయుండెను దేవత, లారసి తద్విషయమెల్ల హరిచెంతకు గం
భీరతరార్థము దెల్పఁగఁ, దా రనిపిరి ధూతనొకనిఁ దత్పనుయమునకా. 333

- క. అతఁ డాకేశపు దర్శించి తగంగా నొంటినిలువఁ జేరి నలికె దే
వతతులు నశ్వవసువులును, శితికంఠులు వాయుసాధ్యసిద్ధులు తెలుపఁ. 334
- క. వారల యనుమతిఁ గైకొని, శ్రీరమణా నీదుమ్రాలఁ జిత్త మలరఁగా
స్వారాట్టు విన్నవించెడు, నారయుఁడీ తద్వచనమునర్థము లెల్లన్. 335
- చ. ధరణిభరంబు వాపుటకుఁ దమైద నమ్మితి మట్టిమమ్ము స
త్కరుణను గావ వత్సరశతంబునకన్నను సుంత యెక్కువౌ,
తరుణము ధాత్రినుండితిరి దైత్యులు దుష్ప్రభువుల్ నశించి రీ
ధరణియు భారహీనయయి త్వద్యుతి హాయిగ నున్న ది త్తటికా. 336
- క. ఇపుడు సనాథులు త్రిదశులు, స్వపదమునకు వేగ రాఁగ సమయం బిదియే
కృప నూప్రార్థన మాత్మఁ ద,లఁపవలయును గృష్ణ యీయిలక బహుసమలన్.
- తే. గడపినాడవు దేవతాగణము వేడు, కోలు మీమది కెక్కినఁ జాలు నింక
ధర వసించుటయని సురథామమునకు,నిపుడు రాఁదగుఁ ద్రిదశులయిష్టమెల్ల.
- తే. ఆలకించియు భూతలమందు నింకఁ, గొంతకాలము నివసింపఁ గోర్కెయేని
కింకరులఁ గూడియుండుము కేశవేశ, యనుచుఁ దెలుపంగ శ్రీహరి యాలకించి.
- క. వినిపించె దూత కిట్లని, తనయాశయ; మేను వింటి దైవతభావం
బును భూమిభార మడఁగెను, గనుకనె యాదవులఁ ద్రుంచుకార్యం బిపుడే.
- క. ఆరంభించితి యాదవ,శూరు లదెవ్వారిచేత ఊఁజింబడ రీ
వీరులను సప్తరాత్రము, లారూఢిగ వ్రతముపూని యంతమునొందక. 341
- క. సంకల్పించితి నామది, నింకక సంద్రమ్మునుండి యీద్వారక నే
వంకక సాధించితి నటు, లింకంగాఁ జేయువాడ నీయంబుధిలోక. 342
- తే. యాదవులనెల్ల నడఁచి యీయభ్యు బురము
మునుఁగఁగాఁ జేసి స్వర్గము గనఁగఁబోవఁ,
దలఁచి యున్నాడ మానవతనువు దీని
సరగ విడుతు సంకర్షణసాయమునను. 343
- సీ. స్వర్గమునకు నేను జను దెంచినట్టులే యింద్రుఁ డెన్నఁగవచ్చు; నివట దర్ప
వంతులై భూదేవిభారంబుగా నున్న యాజరాసంధాదు లంతమొండి;
రవ్వారిచేతనే యవనికి భారంబు వహియింప రాదయ్యె వరుస యాద
వులు నట్టివారలే తలఁపంగఁ గావున నీభారమునుకూడ నిపుడె తీర్చి
- తే. యమరలోకంబునకు దేవతావనార్థ
మరుగు దెంచెద నీమాట హరిహాయునకుఁ,
జెప్పుమా యన దూతయు నన్నడు హరి
పదములకు మ్రొక్కి చేరెను ద్రిదశపురము. 344

చ. హరిహాయుఁ గాంచి కృష్ణవచనావళిఁ దెల్పెను; గృష్ణుడంతటం
 బొరిఁబొరి సర్వభూతములఁ బోకడఁజేయఁగఁజాలినట్టివై,
 ధరణి నభంబునందు జలదంబులయందును స్వర్గమందు భీ
 కరగతిఁ దోచుచిహ్నములఁ గాంచెను ద్వారకాయందు నెంతయున్. 345

తే. అట్టియుత్పాతములు పెక్కు లవని యాద
 వులపినాశనసూచకంబులయి కానఁ
 బడియెఁ బగలును రాత్రులు వానిఁ జూపి
 యాదవుల కిట్లు లనియె శ్రీహరి కడంక. 346

క. ఇట్టి మహాత్పాతంబుల, నెట్టనఁ దొలఁగింపఁగా ననింద్యమహిమఁ గ
 న్నట్లు ప్రభాసమునకుఁ దల, పెట్టితిఁ బోవంగ నిచటి ప్రీతి తొలంగెన్. 347

చ. అనుటయు నుద్ధవుండు పరమాదృతి శ్రీహరికిం బ్రణామముల
 పొసరిచి దేవదేవఁడరిపూర్ణచిదాత్మ! కృష్ణ! నేనొన
 ర్పనుడగు కార్యమేదియొ కృపన్ వివరింపుము నేడలంతు దై
 వనియతి యాదవక్షయము వారక చేయఁగ నున్నయట్లుగన్. 348

క. ఈవంశము నశియింపఁగా విధి యుత్పాతములను గల్పించె నటం
 చే వారక తలపోసెద, నీవిధమున నవశకునము లిటఁ దోచుటచేన్. 349

క. యాదవవంశము నాశంబౌ దైవమునాజ్ఞ ననుచు నాత్మకుఁ దోచెన్
 శ్రీదయితా! నా కేమని, నీడగునానతి యటచ్చ నెన్ని హరి యనున్. 350

చ. అనుపమదివ్యసద్గతి మహత్తరపుణ్యపదంబు మానిరా
 డ్విగుతము ముక్తిదంబునయి విశ్రుతమా బడరీవనంబు నొ
 య్యనఁ గనఁ బొమ్ము మత్కరుణ నయ్యది యొప్పును గంధమాదనం
 బున నట నీకు నన్తనెడుపుణ్యము చేకురు సర్వకాలమున్. 351

క. నరనారాయణపదమై, ధరణికిఁ బావనతఁ గూర్పఁదగి యుండును; నా
 కరుణన్ సిద్ధిం గాంచెదు, పరఁగుము మత్పదరతమగు స్వాంతము తోడన్. 352

చ. కులమును దీని నీజగతిఁ గూడకయుండ నొనర్చి స్వర్గమున్
 గులిశధరాదిసేవితముఁ గూర్చి జొరం జనువాడ నింక నీ
 జలనిధి ద్వారకాపురముఁ జయ్యెన లోఁగొనుఁ దప్ప దిద్ది నీ
 వలరుచుఁ బొమ్ము మేలగుత మంచని కృష్ణుండు పల్క మ్రొక్కుచున్. 353

క. ఆరిగెం గృష్ణుండు తన్నుం, బురికొలుపఁగ నుద్ధవుండు పుణ్యపదంబౌ
 నరనారాయణవాస బహరికాశ్రమమును గనంగఁ దద్దయుఁ ద్వరతోన్. 354

చ. హరి యిటుతేల్ప యాదవులు స్యందనవర్యములందు నెక్కి స
 త్వరగతిచేఁ బ్రభాస మనభాసురకీర్తిని గాంచియున్న యా

సరసున కేగి రాహులియు సారసనేత్రుడు కూడరాగ మృ
త్పూరితిని గోరె; హేతువది తోడదు వారికి నించుకేనియుకా. 355

సీ. కుకురాంధకప్రముఖులు యాదవులు ప్రభాసాఖ్యతీర్థము చేరి హర్షపులకి
తాంగులై శ్రీకృష్ణుఁ డనుమతి నీయంగ సురగ్రోలి రెంతయుఁ ద్వర గదురఁగ
నప్పుడు వారల కనోన్యసంఘర్షణము త్రాగునట్టి యాసమయమందుఁ
గలిగె నద్దాన వారల నాశనముగోరు కలహము పొడసూపె గాఢవహ్ని

తే. పగిది; సంతట వారెల్లఁ బౌరుషంబు
లుబ్బుచుండఁ బరస్పరముగ్రసాధ
నములఁ గైకొని మోఁదుకొనంగఁ బూని
రందుఁ బ్రద్యుమ్నసాంబాదు లమలమతులు. 356

క. కృతవర్షయు ననిరుద్ధం, డతిశయబల మొప్పునట్టి యాదవవీరుల్
క్షితిఁ బేరుగన్న పృథువును, మితిలేనిపరాక్రమమున మించు విష్ణుభువుకా. 357

సీ. * చారుదేష్టాఖ్యుఁ డకూరసుబాహువుల్ కాలంబు పురికొల్పఁగా మహాగ్ర
విక్రమంబులుమీఱి వెస నేరకారూపవజ్రంబులను బరస్పరము వైచు
కొనుచుఁ జోరాడిరి వనజనేత్రుడు హరి వారి వారిం చె దుర్వారరణిమి
దేల యంచన యదుజాల మాహరిసహాయునిగఁ గోరుచును మహాగ్రరీతిఁ

తే. దుంగలును నాయుధములేగఁ దోఁప వాని
గరములం గొని ప్రహరింపఁగాఁ గడంగి
రరుల వారలు తుంగలేయాయుధములు
గాఁగఁ బ్రహరించి రరులను గండుమిగిలి. 358

క. సమవిక్రమములఁ బోరెడు, తమబంధువులను దలంచి త్వరఁగ మృతిని గూ
ర్ప మదిని దలంచి తుంగను, నమరించెను ముష్టియందు నాయుధమునుగకా.

ఆ. ఆగ్రహించి యిట్లు లాతుంగనే యాయు
ధముగఁ గొనియె నదియె దారుణమగు
ముసల మయ్యె మున్ను మున్నీటిలో వైచి
నట్టి శిష్టమెగద యదియుఁ గాన. 360

సీ. యాదవులం జంప నాలోహమును గొని దానిచే వారల దర్ప మలరు
వారిని శేష మేవరుస లేకుండఁగ వధియించె వారలు వాసుదేవ
హతులు గాకుండినయపుడు తుంగలఁగొని యొండొరులం జంపునూహ లమరఁ
బ్రహరించుకొనుచుండి పౌరుషములఁ జూపుచుండిరి వారల నుక్కడంచె;

* విరకారూపిభిర్వజ్రైస్తే నిజఘ్నైః పరస్పరమ్ = అని మూలము. విరకము లనఁగా నొకజాతి
తుంగలు.

- తే. హరియు; వచ్చెను జలనిధియంతరమ్ము
నుండి జైత్రరథం బొండు హుతవహువలెఁ
దేజముల వెదఁజల్లుచు దేవవర్య
సంప్రహితమయి యద్దాని సంద్రమందు. 361
- క. కనుఁగొని దారుకుఁ డశ్వము,లను బట్టుకొనంగ నందు లలితాకృతితోఁ
గనుపట్టెఁ జక్రమునుగద, యును శార్ఙ్గము శంఖతూణయుగములు నసీయుఁ.
- క. దాని నధిష్ఠించిరి శ్రీ,జానియు దారుకుఁడు; నిట్లు ఊణమాత్రమునఁ
మౌనివరుశాపమున యదు, సేనలు యదువీరులును గృశించిరి విధిచేఁ. 363
- క. హరియును దారుకుఁడును సం,గరమున నద్దానియందుఁ గాలుని గనకుం
డిరి, వారు దివ్యరథ మం,బరమునఁ బోవంగ భూమి బలభద్రు నజ్ఞా. 364
- చ. తరువరమూలమందుఁ బ్రమదస్థితిమై మృదులాసనంబునం
గరము విచిత్రరీతిఁ దగి కాలముఁ గోరుచునున్న వానిఁ గాం
చిరి; తదుదారవక్త్రమునఁ జిత్రగతుల్ దగ భూరిసర్ప మొం
డరయఁగ నయ్యె నయ్యదియు నప్పుడె వెల్విడసాగె మెల్లఁగఁ. 365
- ఆ. అతనిమోమునుండి యామహాఘోగభు,జగము సిద్ధవరులు సాధునుతులఁ
దనుపుచుండ నురగతల్లజములు గొల్వ, జలధిఁ జొచ్చె నంత సాగరుండు. 366
- చ. చెలఁగెడుభక్తి నర్ఘ్యమును జేతులఁ జూడఁగ నొప్ప నేగి యి
మ్ముల విధియు క్తమాగతిని బూజ లొనర్చెను బిన్న గేంద్రుఁ డా
జలనిధియందుఁ జొచ్చి ఫణిజాలము గొల్వఁగఁ బోయె నత్రటిఁ
బలుఁ డిటుదేహము క్తిఁ గన వారిజనేత్రుఁడు దారుకుం దగఁ. 367
- చ. కనుఁగొని పల్కె; దారుక వగం గనకుండఁగ నాదుతండ్రికిఁ
ఘనుఁడగు నుగ్ర సేనునకు గాదిలిసోదరుదేహము క్తి నీ
వననిధిలీరమందు యదువంశభవౌఘము మ్రందినట్టిరి
తిని వినిపింపుమా మఱొకతీరున వారు తలంపకుండఁగఁ. 368
- ఉ. సేనును యోగమూని యతినిర్మలలోకము మామకంబునుం
గానఁగఁ బోవునూహఁ గొని కాయముఁ బాసితి నంచుఁ జెప్పుమీ
మానక ద్వార కాపురిని మామకసంగతిఁ గోరియున్న ను
జ్ఞానుల కెల్లఁ దెల్పుము; నికామజవంబున ద్వార కాపురిఁ . 369
- చ. జలముల ముంచుఁ గావుననె న్యందనరాజిని గూర్చి యీపురిఁ
వెలువడుయత్నముం గనుచు విహ్వలతం గనకుండ నుండఁగా
బలయుతుఁ డర్జునుండు ప్రియబంధుగణంబును జూచుకోర్కి రాఁ
గలఁ డది చూచుచుండఁ డని క్రమ్మఱఁ బల్కుము నాదుమాటగఁ. 370
- చ. పురమును గాంచి యర్జునుండు భూరితరంబగు దుగళమొంది వే
యరుగును వానితోడఁ జననౌ జనులెల్ల ను మీఁద సుంతయే

- బురమున నుండరా దతఁడు పోయినచోప్పునఁ బోవఁగాఁ దగున్
ద్వరపడి యంచొగిం బలికి దైవగతిం జనె నంచుఁ దెల్పుమా. 371
- చ. నరుఁ డరుదేర నీవు చని నావచనంబుగఁ బల్కు మిట్లు నా
శరణము గోరియున్న మతిశాలుర వీరిని ప్రీతిమీఱ నే
వరుసను గావఁగాఁ దగునొ వర్ధిలు ప్రీతిని శక్తి కర్మమా
కరణిని గావు మంచనియె గాదిలిమిత్రుఁ డటంచుఁ జెప్పుమా. 372
- తే. మత్పరిగ్రహ మీయది మనుజువితతి
గానఁ గాపాడఁగాఁ దగుఁ గౌరవేజ్య
యనుచు వచియించి జనుల నెల్లను ద్వరపడి
తోడుకొని పొమ్ము విజయుని గూడి నీవు. 373
- ఆ. వజ్రనామకుండు ప్రభువగు యదువంశ,మునకు నింకమీఁద జనులనెల్ల
సత్వరముగఁ గొంచు జనవయ్య దారుకా, యర్జునుండు దుగ్ధిమందఁదగదు.

—
నూటరెండవ యధ్యాయము.

— శ్రీకృష్ణుండు వైకుంఠమునకుం బోవుట. —

- చ. అని వచియింప దారుకుఁ డహార్యతరంబగు దుగ్ధిపూరమం
దును బొరలాడుచి త్తమును దోరపుశక్తిని జిక్కఁబట్టి వం
దనముల మాటిమాటికి నొనర్చి ప్రదక్షిణ మొప్పుజేయుచుం
జనియెఁ దదుక్తులం దెలుపఁ జయ్యన ద్వారవతీపురిం గనన్. 375
- మ. హరియాజ్ఞం దెలుపంగఁ బొరుజను లొరొరా! యిదేకాల మీ
శ్వరు సంకల్పమురీతి సాగు నని పోవంబూని రద్దే నరుం
డరుదెంచెన్ హరిఁజూడ దారుకుండు దుగ్ధిఖాంభోదిమగ్నాత్మఁ డై
స్థిరతం గాంచని లోకవృత్తము నినీ! నీ! యంచుఁ బోనాడుచున్. 376
- క. హరివాక్యంబులు తెల్పఁగ, నరుఁ డాతురపడుచు వజ్రనాముని యదుభూ
వరుఁడేసె; సంత నచ్చట, హరియును భగవంతుఁడ నను నాశయమొప్పున్. 377
- తే. వాసుదేవాత్మకంబయి వజులు తనదు
తనువు సర్వభూతంబుల నునిచి లోక
మయుఁడుగా నొప్పె నపుడు బ్రహ్మ మనుపేరు
హరికిఁ దనరాఁచె; వనజాత్ముఁ డంత మున్ను. 378
- సీ. దుర్వాసుఁడను మౌని ధూర్తుడై యేపల్కు జలికెతో దానిని భావమందు
గౌరవించుచుఁ దనకాయంబు భూస్థలి నున్నదానిని యోగయుక్తుఁ డగుచుఁ
బాదంబు జానువుపై నుండఁగాఁ జేసి శయనించియుండె భూస్థలిని సంత

జర యనునామెయుఁ జనుదెంచె లుబ్ధకుఁ డచటికి వచ్చె లోహమయముసల
తే. శేష మాయుధముగ నొప్పు శింజినీర
వము నొనర్చుచు నందున్న వాసుదేవు
పదము మృగముగ భావించి బాణమోక్ష
ణమునఁ గూల్పంగఁ జొంచె లక్ష్మ్యము తగంగ. 379

చ. అరుదుగ బాణమున్ విడిచి యాపదమున్ మృతినొందినట్లుగా
వరుసఁ దలంచి యచ్చటికి వైశమపొయి చతుర్భుజంబులున్
నరతనువున్ గలట్టిసురనాథనమస్కృతుఁ గాంచె శ్రీహరిన్
బరముని గాంచినంతటనె వందన మొప్పుగఁ జేసి భక్తిచేన్. 380

క. ఊమియింపు మీశ్వరా యని, యమలాత్మం డగుచువేడి యటవీమృగ మీ
క్షమ నిట్టి లున్నదను నూహ మదిం దోఁపంగ నెఱుంగ కజ్జఁడఁ గానన్. 381

తే. హరిణశంకను శరమున నార్తుఁజేసి
తిని గదా నన్ను ఊమియింపు దేవదేవ
యాత్మ పాపంబు ననుఁ గాల్చె నట్టినన్ను
మరలఁ గాల్చుమా కృష్ణ! మాధవ! హరి! 382

చ. అని తనువేడ శ్రీహరియు నాతని కిట్లను సుంతయే భయం
బును మదిఁ జొందకుండుము సుబుద్ధివి గావున మత్ప్రసాదసి
ద్ధిని సుఖభామమై పరఁగు దేవపదంబును జొందఁజాలు దీ
వని వచియించె నత్తఱినె యచ్చటఁ దోచెను వ్యోమయానమున్. 383

క. హరి కరుణ దాని నెక్కియె, సురలోకంబునకుఁ బోయెఁ బోద్యంబుగ నా
హరియును నాత్మను నాత్మన్, బరమాదృతిఁ జేర్చి దేవభావము తనరన్. 384

సీ. బ్రహ్మభూతంబు నవ్యయము నచింత్యంబు వాసుదేవమయంబు భాసురంబు
నభవంబు నజరము నఁగతనాశంబు నప్రమేయము నఖిలాత్మకంబు
నగు తత్త్వమునఁ జేర్చె నామానుషశరీరమందున్న తనతేజ మప్పుడె తన
దివ్యపదంబును దివిజమానీంద్రసంసేవ్యంబు నొందె నీక్షితిని పదలి

ఆ. మానులార! యిట్లు మానవలోకంబునందుఁ దాను జేయ నర్హములగు
పనుల నిర్వహించి భారము మాయించి, నిజపదంబుఁ జేరె నియతి తనర. 385

—
నూటమూడవయధ్యాయము.

— ఎనమండు కృష్ణభార్య లగ్ని ప్రవేశ మొనర్చుట. —

చ. హరి యిటు లాత్మలోకమున కల్లనఁ బోవఁగ నర్హునుండు త
ద్విరహము వోర్వరామి నటవీధిఁ గ్రమ్మరి రామకృష్ణసుం

- దరతనువర్యముల్ గని నితాంతము కుందుచు శాస్త్రరీతి సం
స్కరణముచేసి యవ్వల నెసంగెడు నెవ్వగఁ జూచె నెల్లెడఁ. 386
- ఆ. సర్వబంధువులయు సర్వసద్భటులయు, గాత్రములను ధూళి గ్రమ్మియుండఁ
గాంచి వగపుమించఁ గా నెట్లొ సంస్కార, మొప్పు జేసె సాగరోర్వియందె
సీ. రుక్మిణీప్రభృతినారులు నెనమండ్రపు డాహరిదేహంబు నాశ్రయించి
హృతవహుఁ జొచ్చి రీవితమున వారెల్ల మ్రుండఁగా రేవతీరమణి రాము
తనువుఁ గొఁగిటఁ జేర్చుకొని మండుచున్నట్టియగ్నిఁజొచ్చెనుదేహమద్దియపుడు
కడుశీతలంబుఁగాఁ గనఁబడె; నావార్త నానకదుందుభి యట్లె యుగ్ర
- తే. నేనుఁడును విని రవ్విధి శ్రీపతిఁ గని, నట్టిదేవకీరోహిణు లార్తి మునిఁగి
యగ్నిఁజొచ్చిరి వారల కర్జునుండు, ప్రేతకార్యంబు లెల్లఁ దీర్చె విధియుక్తి.
- చ. తనవిధిఁ దీర్చి యంతటను దారుకుఁ డాడినశ్రీశువాక్యముల్
మనమునఁ దోచ నందుఁగల మానుషసంఘముతోడ వజ్రుని
గొని పయనంబు చేసె; నరుఁ గూడియె శ్రీహరిఁత్తు లెందఱో
చని రిటు ద్వారకాపురిని జయ్యన వీడి క్షణంబులోపలఁ. 389
- క. జనసముదాయము వజ్రుని, గొని యక్కురువంశరాజకుంజరుఁడును మె
ల్లన వారితోడఁ బోయెను, మనమునఁ దగుదుగిళివార్ధిమగ్నుం డగుచుఁ.
- చ. ఘనఁతిగెల్చితెచ్చినయఖండరుచుల్ తగునాసుధర్మ యా
వనరుహనేత్రుఁ డాపురముఁ బాసినయంతనె నభ్రవీధిపైఁ
జని మును పున్నయట్టులె యెసంగెను గల్పకభూరుహోత్తమం
బనఁజను పారిజాతమును నట్టులె పోయెను స్వర్గసీమకుఁ. 391
- క. ఏదినమున శ్రీనాథుఁడు, మేదిని విడనాడి దివికి మించురుచులతో
శ్రీదయితఁగూడి పోయెనో, యాదినమునయందె కలియు నవనింజేరెఁ. 392
- మ. జనసంబాధములేని ద్వారకను జంచత్తుంగభంగార్భటిఁ
దనలో మున్దఁగఁ జేసె సాగరము పద్మానాథు వాసార్హమై
ఘనరోచుల్ వెడఁజల్లు శ్రీగృహ మదేకాలంబునఁ నిల్చునం
చని ముంపం దలపోయఁ డయ్యె సుర లత్యాశ్చర్యముం బొందఁగఁ. 393
- క. అప్పుడు కా దంభోనిధి, యిప్పుటికిఁ దానిముంప నెంచఁడు సుండి
యప్పతియాజ్ఞయొ తనకది, తప్పనిపని యన్నయూహ తగఁదోచుటనో. 394
- క. అనుదినము కేశవుం డా, వనరాశిగృహంబునకును వచ్చుచునుండుఁ
మునులార! వినుఁడు తద్దృహ, మనుషమషునాశకంబు నతిపుణ్యదముఁ. 395
- క. హరికిం గ్రీడాయోగ్యము, పరమంబును నౌట దానిఁ బరికింప నఘో
త్కర మెల్లఁ బాయు మానీ, శ్వరులారా! యవలి కథను జక్కఁగ వినుఁడి. 396

క. నరుడంత వారిఁ దోడ్కొని, యరుగుచుఁ బంచనద మనఁగ నలరారుచు థా
న్యరమాన్వితమయి యొప్పెడు, నిరుపమమా క్షేత్రమందు నిల్పె జనులతో.

— చోరులు కృష్ణపత్నులసొమ్ము లపహరింప నద్దనుఁడు ఖిన్నుఁ డగుట. ౪౯

సీ. అచ్చటనున్న చోరాళి నాయకుఁగూడి యొక్కసార్థుఁడు ధనుస్రాని యున్న
వాఁడు స్త్రీసంఘము బహుళంబుగా నున్న దీతఁడే తోడ్కొని యేగుచున్న
వాఁడని తోచెడి వారిజాతులదేహములు రత్న భూషితంబులుగ నున్న
వివిధ హరించిన నిఁకమీఁద దారిద్ర్య ముండ దంచని యెంచి యరుతరాఘ

ఆ కర్తరతులుగానఁ గడు లోభపరివశ, స్వాంతులగుచు నొక్క సరణిఁ గూడి
మదముపేర్చి ధర్మమార్గ మెఱుంగక, పలికి రిట్లు హ్రారభాషణముల. ౩98

చ. ఇతఁ డొకఁడే ధనుర్ధరుఁ డహీనబలాధ్యుఁడువోలె గామినీ
వితతిని దోడుకొంచు బలువితగఁ బోయెడి నంచుఁ దోచెడి
బతిరహితంబుగా నిపుడు వారిజనేత్రలసంఘ మొప్పె నీ
వితమున వీతఁ డొక్కరుఁడె వీరుఁడుగా మనలన్ హసించుచున్. ౩99

చ. అరుగఁ దలంచె నీ! కనఁగ నస్తదుదారబలంబు గాల్పనే
నరుఁ డితఁడొను వీఁడు సురనాథునిపుత్రుఁడ నంచు గర్వవి
స్ఫురణము మీఱి భీష్మ రవిసూనుని ప్రోణ జయద్భ్రాదూలన్
దురమున గెల్చి పౌరుషముతో నెఱుంగుడు పరప్రతాపమున్. 400

తే గ్రామవాసులబలము లెక్కగొనఁ డీతఁ

డింతయేగాక బలముల వింతపౌరు

షముల గ్రామ్యులు మింతురు త్కౌతలమున

నంచుఁ దలఁచక యవమతి నొంచు నొరుల.

401

క. మన మిందఱి ముండియునే, పనిగల దీజగతి నంచుఁ బలుకుచు లోష్టా
ళిని యష్టుల నాయుధములు, గనుగొని చెలరేగి గుంపుగా నొకఁడొక్కన్.

క. వనితాసంఘము నొంపం, జని రార్పుచు వేలకొలఁది సరభసముగ నం
త నరుఁడు నవ్వుచు నాభీరనివహముం గాంచి భయదరవమునఁ బల్కెన్.

చ. మరణము నొండఁ గోరకుండు మార్గమునప్పి చరింపకుండుఁ డీ
గురువని దైవమంచు నెఱుంగుండు దురాత్మకులార! యింక మీ
రరుగుండు చాలుఁ జాలు ననునాపలుకుల్ చెవి సోకుచుండ భీ

కరగతిఁ జొట్టుముట్టి ధనకొండముఁ గైకొని రేపు మీఱఁగన్. 404

ఆ. అర్జునుండు చూడ నాహరిపత్నుల, బలిమిఁ గొనిరి వారి విలయ మొండఁ
జేయ నరుండు విజయస్థిని గూర్చెడు, దివ్య గాండివంబు దీప్రగతిని. 405

సీ. కరమున నవవీలఁ గైకొని జ్యాలిత దానికింగూర్పంగఁ దలంచె యత్న
మొఠతచేసిన వీర్య మెల్లఁ జూపిన నది సమకూరదయ్యె నాశతమఖాత్త

- జిం డదెట్టులొ కూర్చె వెండియు జ్యాలతశిథిలతఁగాంచెను జిత్తమందు
నెంత యూహించిన నేమహాస్త్రంబైనఁ దోచుదయ్యెను వగతో నతండు
- తే. ప్రకృతిబాణంబుల్ వైచి పౌరుషంబు, చూపెనేగాని యవివారి మాపఁ జాల
వయ్యె భేదింపనుం జాలవయ్యె వహ్ని, యిచ్చినట్టి తూణీరముల్ హితమువదలి.
- క. శరశూన్యము లయ్యెను ని, ర్భరబాణము లక్షయములు భాసీలునవియై
పరఁగుచునుడియు దైవము, పరుడై వేటొక్కచూపు పర్యం జేయక. 407
- ఆ. గోపకులును వారి నోపినభంగిగా, నిల్వరింపఁ బూని నియతిలేక
యూరకుండి రిట్టు లుద్ధతులై చోరు, లెల్ల విత్తరాశి నిట్లు గొనఁగ. 408
- చ. తనమది నెంచె నర్జునుడు ధాత్రిపతిప్రకరంబు నోర్చి నే
ఘనుడ నటంచు నెంచితిని గాని బలం బది కృష్ణదత్తమే
యనఁదగు నాతఁ డేగ బల మాతనిగూడియె పోయె నన్ను నొ
క్కని మిషగా నొనర్చి హరి త్వాపతివర్యులఁ జంపె దుష్టులక. 409
- ఉ. అంతియ కాని నాదయిన యద్భుతశక్తి యొకింతగాని లే
దింతట నేమిచేయఁదగు నెవ్విధిఁ గాంతల వీరిఁ బ్రోవనాఁ
జింతలపాలుగాఁదగిన చిత్తము నాకిపు డొప్పె నక్కటా!
యింతియెగాదె శ్రీహరి యహీనకటాక్ష మొకింత తప్పినక. 410
- క. *అనుచుం జింతించుచు నుండ నటం బోరాళి కృష్ణనారీమణులక
మనసిజఁ డేచఁగ నీడ్చిరి, ధనమునె గొని రందు లోభిదస్యులు పూన్కిక.
- చ. శరములు తూణయుగ్మమున సంక్షయమందినఁ జాపకోటిచే
బరులను గొట్టుచుండె నిటు పాండునృపాలుసుతుండు కొట్టి భీ
కరబలులైన చోరు లొగిఁ గాంచి ప్రహాసముచేసి; రంత నా
నరుండు కనుంగొనంగఁ బటునాదము లొప్పఁగ ప్లేచ్చనాయకుల్. 412
- తే. వృష్టికాంతల సంధకవీరవనిత, లను గ్రమంబున నీడ్చుకొంచును జనంగఁ
గాంచి పార్థుండు తాఁజేయఁ గల్గుకార్యమింక లేదని యోజించియెంతయువగ.
- సీ. ఇది కష్ట మిదికష్ట మెంతయుఁ గష్టమౌ ననుచు దుఃఖించె శ్రీహరియె నన్ను
విడనాడిపోయె నీపుడమి నే నెట్లుందు నదియె గాండీవమౌ నవియె శరము
లదియె స్యందనవర్య మవ్వయే వాజులు నివ్వియన్నియునుండి యేమిఫలము
గల్గెను శ్రీహరికరుణ యొక్కటిలేమి నశ్రోత్రియున కిడునట్టిదాన
- తే. మట్లు నిష్ఫలమయ్యెనే యార! దైవ, బలమే బలవత్తమంబు శ్రీవాసుదేవు
డొక్కఁడే లేమి నన్నియునుండి ఫలము, లేదుగద నేను శ్రీహరిలేని కతన.
- క. బలహీనుడనై యెనినీ, చులచేఁ బరిభూతుఁడనయి ఊణి మృతునియ

* అపాకృష్ణంత చాభీరైః కామాచ్ఛాస్యైః ప్రవప్రజాః = అని మూలము.

- ట్టులే యున్నవాడ; నాచే,తు లవే యదె ముష్టి వేటుతోఁపదు తలఁపఁ.415
- క. మునుపటి యద్భుతుండనె యే,ననఁగాఁ బ్రాకృత్య మెడల నన్నియు వస్తు
య్యెను నాయం దద్భుతను, వనజాక్షుం డిడినయదియె వల దనఁ జెడియెన్.416
- ఆ. భీమునందు నిడియె భీమత్వ మాతఁడే, యిద్ది ద్రువము హరియు నిలను వీడి
యరుగ మ్లేచ్ఛజనులు దురమున నను గెల్చి,రిదె యుదాహరణమునిప్పుడయ్యె.
- క. అని తలపోయుచుఁ దనపుర,మునకుం జని వజ్రనాము భూపాలునిగా
నొనరించె యాదపులకుఁ, వనజాక్షునియాజ్ఞ నంత వనముల కరిగెఁ. 418
- చ. చనియట నాశ్రమంబున నచంచలచి త్తసమృద్ధిగల్గి మా
నినికరసంయుతుం డగుచు నిర్మలయోగసమాధి నొప్పు వ్యా
సుని గని పద్యుగంబు తలసోఁకఁగ మ్రొక్కి వచించె నిట్లుగా
విసయమునఁ; ముసీంద్రుఁడును విస్తితుఁడై నరుఁ గాంచె నొయ్యనఁ. 419
- క. చరణములవైన వ్రాలిన,నరుఁ గాంచి వ్యథాకులత మనంబు వెలయ నా
తురుఁ డగుట నెఱింగెను ముని,వరుఁ డంతట నిట్లు పల్కెఁ బరమకరుణతోఁ.
- చ. మనుజువరేణ్య! కాంతి యణుమాత్రము మోమునలేనియట్లు దోఁ
చెను గతమేమి? గొఱ్ఱియలు చెందెడువేడుకఁ జోవ రేఁగు దు
మ్మును జొరఁ బాటలేదుకద భూసురుఁ జంపఁగ లేదుకాదె శ
త్రునికరముఁ జయింపఁ జని తోడనె యోటమి గాంచ లేదుగా. 421
- సీ. ఏలాకో తెలియంగఁజాల నీముఖకాంతి తగ్గియున్నయది సాంతానికాదు
లును నిన్ను యాచించి మనుజువర్యులు నిరాశలఁ జోవలేదుగా సాధ్య నెవతు
కను గోరి పాపంబుఁ గాంచలేదుగద యద్ధాననే ముఖకాంతితగ్గు విజయ!
విప్రుల కిడక యవిహితమ్ముగ భుజింపవుగద మిష్ట మొకండవుగను దినవు
- తే. *గాదె కృపణులవి త్తంబు ఖలతఁ గొనవు,గాదెసూర్య వాతమునకుఁగానఁబడవు
కద యొకప్పుడు; దుర్జనేక్షణహతుఁడవు,కావుగద యేల యిట్టులుకాంతిమాసె.
- తే. కుండలోనున్న నీటిని గోటమీటు,చుండ నాతుంపురులు మేన నొయ్యనఁబడ
లేదుగద నీచశత్రువుల్ లీల నిన్ను,నని జయింపఁగ లేదుగద నర! చెపుమ.423
- క. ఇక్కొటగాములలోపల, నొక్కఁడు నీకొక్కరీతి నొదవెనొ లేదే
నిక్కరణే గాంతిమాయదు, నిక్కము వచియింపు మని మునినృపతి ప్రీతిఁ.
- క. అన నిట్టూర్పులు పుచ్చుచు, ధనంజయుం డిట్లు పల్కెఁ దన్తునివరునిం
గని వినుమో భగవం తా!, వినిపించెద నాదుదైన్యవృత్తి సకలముఁ. 425
- చ. ఎవఁడు బలంబొ తేజ మన నెవ్వఁడొ వీర్యము విక్రమంబు నా
నెవఁడొ తలంప శ్రీయనఁగ నెవ్వఁడొ ఛాయ యనంగ నెవ్వఁడొ

*కచ్చిన్న సూర్యవాతస్య గోచరశ్వం గతోఽర్జున = అని మూలము...

- ప్రవిమలపుణ్యమూర్తి హరి పద్మదళాత్ముఁ డతండు మమ్ము నీ
యవనిఁ ద్యజించి పోయెను మహాత్మునివెంటనె పోయె నన్నియున్. 426
- క. స్థితపూర్వభాషణుం డగు, నతనిన్ విడనాడి మేము హతసత్త్వలమై
క్షీతి స్థాణురూపులమె యయి, యితరులచే విజితులమయి యిటులుందు మిలన్. 427
- చ. శరముల కస్త్రసంతతికిఁ జాపవరంబునకున్ దలంప నే
పరముఁడు సారభూతుఁడయి భాసిలుచుండెనొ యట్టిసత్కృపా
శరనిధి వాసుదేవుఁడు విశాలరుచుల్ దగుదేవదేవుఁడు
ర్వర మము వీడిపోయె మునివర్య యిఁకేమని పల్కుఁ జాలుదున్. 428
- తే. ఎవనియవలోకనమున భార్గవియు జయము
సంపదున్నతి మము వరియింప నెంచు
నట్టి భగవంతుఁ డాకృష్టుఁ డరిగె మమ్ము
వదలి యన్నియు మమ్మును వదలి పోయె. 429
- చ. అనిమొన ద్రోణభీష్ములును నంగమహీపతియున్ సుయోధనా
ది నిఖిలకౌరవుల్ విమలదీప్తు లదెవ్వని సుప్రభావదృ
ష్టిని దహియింపఁగాఁ బడిరొ శ్రీపతి యాహరి భూమి దీనిఁ బా
సి నిజపదంబుఁ జేరఁజనెఁ జెప్పదు నేమని మానిధూర్జటి. 430
- చ. విరహము చక్రతోఁ గనినవీటిఁడి నే నొకరుండఁగాను మ
ధ్వరణియు యావనం బెడలఁ దద్దయు శ్రీతోలఁగంగ ఛాయయున్
ద్వరపడిపోవ వర్ధిలక తా బహుళార్థిని బ్రుంగియున్న దీ
తరుణమునందు నాదయిన దైన్యముఁ జూచితి గాదె మానిపా. 431
- తే. ఎవని యనుభావమున శాంతసవుఁడు లోను, గాఁగ నొప్పిన వీరులఁ గడఁగి పారు
పాగ్ని శలభాకృతులుగాఁగ నాచరించి, నట్టి నే నిప్పు శ్రీహరి యరుగ భీతి. 432
- క. గోపాలబాలకులచే, నేపు విసర్జించి యోడి యిటు లున్నాఁడన్
శ్రీపతికృప యుండినతటి, దీపించెను గాండివంబు త్రిజగము లందున్. 433
- క. హరికరుణలేని యిత్తటి, నరణ్యమున దుష్టలుబ్ధకావళి లగుడో
త్కరములఁ దిరస్కృతంబయి, సురుచిర కాంతులు నశింపఁ జూడఁదగదు సూ. 434
- చ. వనితల వేలసంఖ్యలను బాహుబలంబునఁ గాచువాఁడ నే
ననుచు ననాథలం గొనుచు నయ్యటవిం జొర నంతలోన ద,
స్యూనిచయముల్ దురాత్మలను జూడఁ దరంబులుగాని లోష్ట్రకా
ష్ఠనికరమున్ ధరించి కడు సాహస మొప్పుగ నీడ్చె నింతులన్. 435
- ఉ. అంతియెగాదు మానివర యాహరిపత్నుల దస్యవర్గ మే
చింతయు లేక యష్టులను జేడ్పడఁదన్ని మదీయశౌర్య మొ

- క్రింతయు తెక్కగాఁ గొనక యేపుతగం గొనిపోయె నిద్దియే
వంతలఁ గూర్చుజాలెడిని వాక్కున నేమనిపల్కఁ జాలుదున్. 436
- క. నాదగు నిశ్చీకత యా, శ్రీదయితుం డరుగఁ జెడుట చిత్ర మదెట్టుల్
కాదు మతేమన జీవము, లీదేహము వదలకుంటయే యద్భుత మా. 437
- తే. నీచు లవమాన మొందింప నే నవమతి, సంతసంకలితుండనై శంక లజ్జ
యును రవంతైన లేకయే యున్నవాడ, జీవముల నున్న శవమనఁ జెల్లు నన్ను.
- చ. అన విని నేను నిట్లనితి నద్దును దుఃఖతుఁ బాండవాత్తుజున్
గనుఁగొని మానులార! సురకాంతకుమారక! చాలు దుఃఖ మిం
కను గడు లజ్జఁబూనుటయుఁ గాంతిని వీడుటయున్ దలంప నిం
కనయిన మానఁగాఁ దగును గాలము భూతగణంబులందు ని
ట్లన్నువుగ నొప్పు దానిగతి నారయఁగాఁ దగ దెట్టివారికిన్. 439
- క. కాలము సృజించుఁ బ్రాణులఁ, గాలమె యవ్వని ద్రుంచుఁ గావున జగముల్
కాలమె మూలముగాఁగల, వోలి నటం చెటిఁగి స్థిరత నొందుము మదిలోన్.
- సీ. సాగరములు నదుల్ త్వాధరంబులు సర్వధరణీయు దేవతల్ నరులు పశువు
లవనీరుహంబులు నహిగణంబులు కాలసృష్టముల్ వీనిని నెఱిఁగి కాల
మే మృతిఁ బొందించు నీవిశ్వ మెల్లఁ గాలాత్మక మని మదియందు నెఱిఁగి
శమము మనంబున నమరింపుమా; కృష్ణమాహాత్మ్యమును నీవు మరలమరలఁ
- తే. దెలిపితివిగాదె యదియట్ల వెలయు భూమి
భార మడఁపంగ హరి యవతార మందె
ధరణి మున్నతిభారసాధ్యసముఁ దాల్చి
సురల సన్నిధికిం బోయి శోక మడర. 441
- క. తనదుఃఖము తెలిపెను మే, దిని దోడ్కొని విష్ణుఁడేరి తెల్పిరి ఊత్యా
ర్త్తని దానిదీర్పఁ బుట్టెను, వనజాతుఁడు కామరూపవై భవ మలరన్. 442
- చ. ధరణిపతుల్ దురాత్తులు మృథంబునఁ జచ్చిరి కార్య మెన్న భూ
తరుణి వ్యథానిరాసమెకదా యది చేకురె వృష్టివంశముల్
వరుస నడంగె నింక ధర వర్తిలి చేయఁగలట్టి కార్యముల్
హరికిఁ గనంగరావు విజయా! కనుకన్ గృతకృత్యుఁడై కడున్. 443
- క. తనలోకంబున కరిగెను, బనియున్న సృజించు దానిఁ బరిపాలించున్
గనుఁగొని కాలము రా దా, నిని సంహృతిఁజేయుఁ దానె నేర్పఱియగుటన్.
- ఉ. కావునఁ బార్థ! నీమది వగం గన లాభములేదు కానలో
నీవు పరాభవంబుఁ గని నేటికి నిందు మహావమాన మి
ట్లీవిధి గల్గెనే యనుచు నెంచి ఫలంబును గాంచలేవుసూ
భావమునం దలంప నరుపారుషముల్ ఫలియించు నొక్కచోన్. 445

- సీ. భీష్ముడు ద్రోణుడు వీరుఁడౌకర్ణుఁడు లోనగుశూరులు మాననీయ
చరితులు నయియొక్క జనుఁడగు నీచేత వధియింపఁబడిరిగా వారిపౌరు
షము తక్కువే యనఁజనదు కాలోత్థమా విలయ మయ్యది నీదువిక్రమంబు
గాదు కావున నీకుఁ గల్గినయవమతిఁ జింతింపఁదగినది సుంతయేని
- తే. కాదు భీష్మాదులకు నని గల్గినట్టి, యప్పరాభవ మీశ్వరు నాత్మభావ
ముననే కల్గెను నీదుశక్తి నది కాదు, నీకు నట్టులె కల్గెను నియతి నిపుడు. 446
- క. చోరభవం బగునవమతి, కీరీతిక వగవనేల? యీశ్వరుఁ డగునా
శ్రీరమణుఁ డన్యతనువులఁ, జేరియె భూతాళిఁ గూల్చు సిద్ధం బిది యా. 447
- క. భవుఁ డుద్భవించుతఱి నీ,దువంక సాయంబు గోరెఁ దోడనే కార్యం
బవితథముగ సాగెను దుది, నవలోకించెను భవత్ప్రహర్షల రిపులక. 448
- ఆ. అతనియాజ్ఞ నీకు నవమతి గల్గఁగాఁ
జేసి రరులు దీని చేత నేమి
తలఁపఁ జనునొ యట్లె తలఁపుము విను మొక్క
పలుకు భీష్మఁ డనఁగ బాలిశుండె. 449
- చ. సురనదిసూను నీవనిని శూరత నొంచితి వన్నమాట నే
పురుషుఁడు నమ్ముఁ గౌరవసమూహము నీవు జయింపఁ జాలుదే
వరులగు కాసనాలయులు పార్థుని నొంచి రనంగ నమ్మున
పురుషులు ధాత్రివైఁ గలరె భూతగణేశ్వరులీల యిద్ది యా. 450
- క. హరిలీలాచేష్టిత మీ, వరుసనే కనుపట్టుచుండు బలవంతులుగాఁ
బరఁగెడు కౌరవులను సాం,పరాయికంబందు నీవు పౌరుష మలరక. 451
- క. ఓడించుట యన నెట్టిదొ, ప్రోడతనంబూని నీవు పొలఁతులఁ గావం
గూడం బాలుచు స్తేనులు, చూడఁగ నీచెంతనున్న సుందరుల వనిక. 452
- క. కొనిపోవుట యన నట్టిదె, యనఁదగుఁ గావున వచింతు నంతయు నున్న
ట్లు నరా! యష్టావక్రం, డనుముని మును నీటమున్దు నంగము తగఁగక. 453
- క. మనమున సనాతనుండగు, వనజాతుని నిల్పి తప మవార్యనియతిమై
నొనరించుచుండె నయ్యద,నున రాక్షసులను జయించి నూత్నవిభూతిక. 454
- క. సురలెల్ల మేరుస్పృష్టము, నరుదుగఁ జేరంగఁ బోయి యం దుత్సవముక
జరపుచునుండిరి దానిం బరికించెడువేడ్క దేవభామిను లెల్లక. 455
- క. జనుచుండి యమ్మునీశ్వరుఁ, గనుఁగొని రవ్వారిలోని కామరుచిరతక
దనరు తిలోత్తమ రంభయు, ననువారలు నింకఁగల్గు నన్నులవిన్నుల్. 456
- చ. మునిపతి సన్నుతించిరి సమూహముగా బహుభంగులక జలం
బున గళమంతదాఁకఁ గడు మున్ద జటావళి గూడియున్న న
మ్మునికీ బ్రదక్షిణంపుఁగ్రమముల్ దగ మ్రొక్కిరి స్తోత్రరాజిచే

- దనిపిరి సుప్రసన్నముఖతామరసుండుగఁ దోచునాతనికా. 457
- తే. మఱియు సన్నుతఁజేసిరి త్వాసురేంద్ర!
యనుచుఁ బిల్చిరి; తరువాత నమ్మునీంద్రుఁ
డతివలారా! ప్రసన్నుడనైతి నేమి
వరము గోరుదురో యిచ్చువాడ దాని. 458
- క. అది దుర్లభమే యైనను, మదిఁ గలసంప్రీతి గల్గమాడ్కి నొనర్తుకా
మదిరాక్షులార! నా విని, ముదమున రంభాదులెల్లఁ బొంగుచు మునితోకా.
- తే. సుప్రసన్నుడవైతి వోశుభగుణాధ్య!
యింక ఫలియింపఁ దగని దదేమియుండు?
ననుచు రంభాదు లనినవాక్కును విని తది
తరవనిత లిట్లు పల్కి రత్తపసితోడ. 460
- క. మునివర ప్రసన్నుడవై యైన నొక్కవర మిమ్ము మాకు నాభుండు హరిగాఁ
దనరారవలయు నావిష్ణుని భర్తగఁ గోరుదుము మనోవృత్తులచేకా. 461
- చ. అనుచు మనఃప్రమోదమున నంగన లాడిన నాలకించి యా
మునిపతి యట్లె యా ననుచు మోమున సుస్థిత మొప్పు బల్కి జీ
వనములనుండి లేచె; మునివర్యునిదేహము చూడ నష్టభా
వినిహతి నొందె వక్రతను వింతగఁ గాంచిరి వార లాతనికా. 462
- మ. తనువక్రత్వము కానరాఁగ స్థితముల్ తద్వక్త్రమార్గంబు లా
య్యనఁ బాయం దలపోసి సంస్కృటములై యత్యంతముకా బాహ్యసీ
మను జేరం గని మాని యాగ్రహమునకా మన్నింప కిట్లాడె నో
వనితారత్నములార! మామకతనూవక్రత్వముం గాంచుచుకా. 463
- తే. హాసరూపావమతి నన్ను నాదరించి
తిరిగదా దానికొఱకుఁ బ్రతిఫల మిదిగొ
కొనుఁ డొసంగెద నాదుకృపను హరిఁ బతిఁ
బడసియును నాదుభూరిశాపహతి మీరు. 464
- తే. దస్యహస్తములం జిక్కి తత్తఱమున, వగలఁ బొగులుండు నా విని వనితలెల్ల
మునిఁ బ్రసన్నునిగాఁ జేయఁ దనిసి లుభ్యహస్తగతులయ్యుండేరుదు రమరపురికి.
- చ. అని ముని పల్కెఁ గావున మహామునిదౌ వరయుక్తి శ్రీనివా
సునిఁ బతిఁ గాంచి శాపమున సొక్కుట దస్యవశంగతత్వముం
గనిరి వరాంగనల్ గనుకఁ గాంతలకై వగ పొందనేల య
ద్భుత! పరమేశ్వరుం డతఁడె సూ సకలంబున కీశుండై తగుకా. 466
- ఉ. ఆపరమేశ్వరుండె జగమంతయు నిండి సమస్తకార్యముల్
దీపితశక్తిఁ జేయును మృతిం దగఁగూర్చును సృష్టికి మనో

- వ్యావృత్తి నెట్టికార్యముల నయ్యయి మార్గములం బొసంగ నా
శ్రీపతియే యొనర్చు నిటఁ జిత్తమునకొ మిముఁ జంపుపూనికకొ. 467
- క. బలమును వీర్యమహత్త్వంబుల లయముం బొందఁజేసె బుట్టినయవియుకొ
విలయంబుఁ గాంచు సత్యము, గలిగెడుఁ బతనంబు వృద్ధిగలదాని కిలకొ. 468
- సీ. సంయోగ మనునది చను విప్రయోగావసానమై క్షయమగు సంచయమ్ము
నని యెఱింగియె పెద్ద లాత్త శోకింపదు కలుగుచో హర్షంబుఁ గనరు నిజము
సజ్జసులకుఁగూడ స్వకృతకర్తములకు శిక్షాంతమగును బాచితము కాన
నర్జునా! యీవిషయము చక్క యోజించి భ్రాతలంగూడియె రాజ్య మెల్ల
తే. వదలి తపమున కేగుము వైశమ చని, నాదువాక్కుగ భర్తజానకును దీనిఁ
దెలిపి నెఱికి మూడవ దినమునం దె, యందఱంగూడి పొమ్ము ప్రయత్న మలర.
- చ. అని వచియింప వ్యాసమునియానతి నొందలఁ దాల్చి భర్తరా
జానకును భీమనేనునకు సోయగమే ఘనభూషణంబుగాఁ
దనరెడు జంటతమ్ములకుఁ దాఁ గనినట్టి మహాద్భుతంబునుకొ
వినినది యెల్లఁ జెప్పెఁ బృథివీపతిముఖ్యులు వ్యాసునానతికొ. 470
- క. అనుజానివంకకొ విని య, ధ్వునుపాత్ముని రాజ్యమునకు శోభం గూర్పం
గనుజాలు పరీక్షిత్తును, మనుజేంద్రునిగా నొనర్చి మాన్యనియతిచేకొ. 471
- చ. హరి తమువీడి స్వాలయమునందుట యద్భుతుశక్తి హీనతం
బరఁగుట దస్యసంతతులు వారనిపూనికఁ గృష్ణపత్నులకొ
గరములఁ బట్టి యీడ్చుట నికామము దుర్గతు లెన్నో తోఁచుటల్
సరిగఁ దలంచి వ్యాసముని సాధువచస్త్రతిభావ మంతయుకొ. 472
- క. మనములఁ దలపోయుచుఁ జింతను బాసి తపోవనంబునకొ నియతికొ వాం
ఛను దీర్చుకొనఁగ నెంచుచు, జనిరి తపం బొప్పుజేయు సద్విధిఁ బూనకొ. 473
- క. వినిపించినాడ వనజా, తుని పుట్టుక యతఁడు పూన్ని త్నోజీస్థలిలో
నొనరించినకృత్యంబుల, మునివరులా రా! మఱేమి మోదము మీకుకొ. 474

—
మాటనాల్గవయథ్యాయము.

— భగవ దవతారదశక సంతకేవలవర్ణనము. —

- చ. అనియిటు లాపరాశరునియాత్మజుఁ డాడిన నాలకించి యా
మునివరు లిట్లుపల్కిరి ప్రమోదరసం బెడఁ బొంగుచుండ నో
యనఘ! త్రిలోకనాయకుని యద్భుతజన్మ విచేష్టితంబు రా
మునిచరితంబు దుర్లభము ముక్తిదముకొ వినినార మాదృతికొ. 475

ఉ. సారసనేత్రుసత్కథలఁ జాలఁగ వింటిమి గాని తృప్తి చే
 కూరదు సుంతయే నిఁకను గోరెడుఁ బ్రీతి వినంగఁ గాన నో
 కారుణికోత్తమా! మఱి జగత్పతిపుట్టుకలెల్లఁ జెప్పుమా
 శ్రీరమణుఁ దలంచుచు విశ్మంఖలవృత్తిని విందు మిత్తటికే. 476

సీ. అమితతేజస్కుండౌ నావిష్ణుకథలెల్ల సత్పురాణములందు సాధుమౌని
 పరిక్షి ర్థితములయి పరఁగుచుండును వాని వినిపింపుమా యని వేడి మఱియుఁ
 బలికిరి సాధువులో పలుకంగ మును వింటి మాదివరాహమై యవనిఁ దెల్పె
 నని తచ్చరిత మెల్ల నవిధులెల్లను గర్తము గుణమును నిర్మలమగు

తే. భావము నభిష్ట మనలేని భవనిదాన
 మును వచింపు తదాత్మక మనఁగ నెదియొ
 మూర్తి యెద్దియొ దానికి మూలదేవ
 త యన నెట్టిదో తన్నహత్త్వ మది యెదియొ. 477

క. ఆయవతారంబున హరి, యేయే కార్యములఁజేసె నిట యజ్ఞార్థం
 బీయవనీసురమకానులు, పాయక వినఁగోరువారు పరమమునీంద్రా. 478

క. కాపున మహావరాహము, పావనచరితంబు లోకపటలసుఖదమా
 నేవడవున నారాయణుఁ, డావారాహంగ మూనె నవిధమెల్లకే. 479

చ. అరిజనమర్దనుండయిన యాదివరాహతనూధరుండు శ్రీ
 హరి నిజదంష్ట్ర చే జలధియందు మునింగెడుభూమి నెట్లు తే
 ల్పె రయముమీఱ గృత్యములఁ జేసెనో వేనిని వానినికా మునీ
 శ్వర! వచియింపుమా వినఁగ సంతస మయ్యెడుఁ గృష్ణఁగాథలకే. 480

తే. ఆనుపూర్విగఁ గర్తము లామహాత్ము, నుద్భవము తత్ప్రకృతియునునొగి వచింపఁ
 దగిన వవ్యానిఁ దెల్పి సంతసముఁ గూర్పుమనిన వ్యాసమహర్షి యిట్లనియె బ్రీతి.

చ. అరుదగుప్రశ్నభార మిటులాదృతి నాపయిఁబెట్టినార లో
 పరమమునీంద్రులార! కడు భారమె యైనను విష్ణుమూర్తి దౌ
 చరితము శక్తికిం దగినచందమునకే వచియింతు దాని నా
 దరణమునకే వినంగఁదగు ధన్యత మీ కమరెకే గడుంగడుకే. 482

క. వినిపింతు విష్ణుజననం, బును బాదము లొక్కవేయి ముఖములు దృష్టాల్
 గన నొక్కవేయి యెవ్వని,కిని గల్గునొ యట్టివానిఁ గీర్తింతుఁ దగకే. 483

సీ. అవ్యయాత్ముని సహస్రాక్షుని దీవ్యత్సహస్రజిహ్వమకుటాంఘ్రిబాహు
 శోభితు హవనంబు శుభసవనంబును దానయై తగునట్టివాని హవ్య
 మును హోతయును నయి తనరారువానిని బాత్రపవిత్రస్రవములు సమిధ
 లును వేదియును దీక్షయును స్రుక్కుసోమముముసలశూర్పంబులుప్రోక్షణయును

ఆ. దక్షిణాయనంబు దానయై తగువాని, సామగుండు సదస్యసదనములును
సదసు తానె యనంగఁ జాలి యధ్వర్యుండు, తానె యగుచు ఖ్యాతిఁ దగినవాని.

వ. యూషము, చక్రము, దర్వియుఁ, జరువు, నులూఖలంబు, ప్రాగ్వంశము, యజ్ఞ
భూమియు, హోతయు, హ్రస్వము, నతిప్రమాణము, చరములు, స్థావరములు,
ప్రాయశ్చిత్తము, సర్వము, స్థండిలము, దర్భలు, మంత్రయజ్ఞవహుం డగు
వహ్నియు, భాగము, భాగవహుండు, సగ్రాసీయు, సోమభుజుండు నెవ్వండని
వేదవేత్తలు వచియింతురో, యట్టి శాశ్వతుని, బ్రభువును, శ్రీవత్సాంకుని,
శ్రీమహావిష్ణుని వినుతింతు. ఎవ్వని ప్రాదుర్భావము లసంఖ్యాకంబులు గతించెనో
యింకను రానున్నవో అట్టిమహాత్మునిగాథను దెలుపవలయు నని ప్రశ్నించితిరి.
ప్రాదుర్భావరూపంబై సర్వపాపహరంబై పరమశుభప్రదంబై యలరుతత్క
థను వివరించెద. తద్గతాంతరాత్ముడనై వాసుదేవుని మాహాత్మ్యమును దివ్య
గుణాన్వితమును, బవిత్రతమంబును వచియించెద నాలకింపుఁ డనిభ్యాస
నియతిఁ దాల్చి మరల వ్యాసమహర్షి యిట్లనియె.

485

క. హరి వేయిదివ్యయుగములు, నిరుపమతేజంబు డాచి నిద్రంగని కా
ర్యరతిఁ మేల్కొను యుగములు, పరిపూర్ణములైనలోకపటలి సృజింపఁ.

486

సీ. బ్రహ్మయుఁ గపిలుండు పరమేశ్వరుండు దేవతలు వారినాయకుల్ దైవతమును
లట్లై సప్తర్షులు నహిగణం బచ్చరమిన్నులు మహిమము మెఱయనొప్పు
నట్టి మహాత్ముడౌ నల్లసనత్కుమారుండు మనుప్రభృతులు గడఁగి సాయ
పడఁగఁ బురాణదేవుండు పురంబుల నెల్ల సృజియించె వై శ్యానరేంద్ర తేజ

తే. మలరుచుండఁగ నేమాన్యుఁ డర్థవాంత

రమున నుండి చరంబచరం బనంగఁ

దనరు లోకంబు నశియింప దైత్యవిబుధ

సమితి లయమంద నురగరాక్షసులు పోవ.

487

క. తా నొక్కఁడుండె నయ్యెడ, దానవు లిక్కురు మదంబు దళిం త్తఁగఁ బెం
పూనిన మధుకైటభు లనఁగా నెగడినవారు ఘోరకలహముఁ గోరఁ.

488

క. వారల కభీష్టవరములఁ, గోరిక మీఱంగ నిచ్చి కూల్చె వారిఁ

జేరిరి వారలు విష్ణుని, నీరీతిం గేళిసల్పె నెంతయు వేడ్కఁ.

489

క. మును కమలనాభుఁ డంబుధి, వనముల శయనింప దేవవరులు నునివరుల్

జనియించిరి పుష్కరమున, పనజాతునివలన నదియుఁ బొష్కరక మనఁ.

490

చ. పరఁగు మురారిసంభవము ప్రాథమికం బదియకా; సురర్షు లా

దరమున వేదసంతతుల చానవహంతృపశాక్రమంబులఁ

నిరతము పాడుచుండు రతినిర్మలవాక్కుల నందునొప్పు సౌ

- కరము శ్రుతిప్రకీర్తితము గావున నయ్యది యే ద్వితీయ మా. 491
- తే. ఎందు హరి సూకరాకృతి నొంది వెలసె, నట్టిసంభవమే వరాహావతార
 వినుతి గాంచెను దానఁ బృథ్విని సముద్ర, పరిగతంబును విపినసాగరయుతముగ
- క. ఏకార్ణవజలమగ్నము, నేకార్ణవజలగతుఁ డయియే దంష్ట్రాగ్ర
 ప్రాకటపదమున నెత్తెను, లోకంబుల హితముగోరి లోలాత్తుం డై. 493
- క. అతఁడె సహస్రశీర్షం, డాతంఁడే లోకపతియు యజ్ఞవరాహం
 బై తగ లోకోక్త్యతిం, దేతంబునఁ గోరి యెత్తె తీతి జలధియుతిక. 494
- ఆ. ఇదె వరాహజన్మ మిద్దాని పిదప నే, నారసింహ మగును ఘోరసింహ
 శిరము మనుజుతనువుఁ జెందినరూపంబు, గాంచి యాహిరణ్యకశిపుఁ డ్రుంచె.
- క. కృతయుగమున బలదర్పిత, దిలిజన్మఁ డొకండు మేటిదిలిజన్మల సం
 తతిమందుఁ బ్రథమగణ్యుఁడు, శతధృతి మది నిల్పి చేసె సత్తప మొకటక.
- ఆ. పదునొకండువేల పై నైదుశతములు, జపము సంతతంబు నుపవసించి
 చేయఁ దొడఁగె వ్రతము సిద్ధింపవలెనన్న, వాంఛ మిగులఘోరభంగి నతఁడు.
- ఆ. శమము దమము బ్రహ్మచర్యయు నొప్పారఁ
 దపముచేయ బ్రహ్మ తా ముదంబు
 నంది నియమమునకు నాదృతిఁ గని యంత
 నాస్వయంభువును దదాశ్రమంబు. 498
- చ. ఖరకరుతేజముం దెగడి కామగమై తగు వ్యోమయానముక
 గర మరుదార శ్వేతఖగ కాండము లొప్పెడుదాని నెక్కి ని
 ర్జర మరు దర్క రుద్ర వసు రాక్షస యక్ష పిశాచ సంఘ కి
 న్నరులును సాగరంబులు క్షణంబులు దిగ్వివిశల్ ముహూర్తముల్. 499
- క. తారలు గ్రహములు భేదర, వారంబులు దేవమౌనివద్యులు సిద్ధుల్
 భూరమాణ్వులు నచ్చర, లారయ గంధర్వముఖ్యు లందఱుఁ గొలువక. 500
- క. చరభూ తాచరభూతో, త్కరములకుక గురువు తానె కావున దయతోఁ
 బరికించి యిట్లు పలికెక, నిరుపమసద్వ్రతమునందు నిరతుఁడ వగుటక. 501
- క. నీయందుఁ బ్రీతిఁ గాంచితి, నోయనఘా! యీతఁడ బాహా యనఁదగి న
 ప్లే యమరు వరముఁ గోరుము, నీయాత్మం దలఁచి దేన హితము లలరునో. 502
- క. అనినకా హిరణ్యకశిపుం, డచు నోపరమేష్ఠి నిర్జరాసురగంధ
 ర్వనికరయక్షోరగులుక, దనుజులు రాక్షసులు మునులు దర్పితపములన్. 503
- చ. అని మొనఁగాని యేవిషయమందునుగాని ననుక శరాస్త్రశా
 పనియతి బాధఁ గూర్పఁగను బాల్పడకుండ వరంబు నీయవే
 మునులు సురాభిమానమున మోములఁ గ్రోధరసంబు పొంగ న

స్తనుఁగొని శాపమీయఁగనుగాంక్షలఁ బూనుదు రట్లు కావునఁ. 504

క. వర మిమ్ము నాకు నెవ్వీధి, నరసిన బాధయె చెలంగ కాత్మసుఖ మదే
వరుసను గల్గుచో యట్టులె, వర మిమ్మా శస్త్రములను బహుళాస్త్రములఁ. 505

చ. తరువులఁ బర్యతంబులను దారుణశుష్కపదార్థయుక్తి భీ
కరమగు నార్ద్రవస్తుతతిఁ గాతీయపెట్టక యుండఁ గా వర
వ్తురుదుగ నిమ్ముక్రిందఁ బయి నారయ నేవిధిఁగాని మృత్యు వా
తురపడకుండఁగా వరము తోరపు నెమ్మి నొసంగుమా ప్రభూ. 506

క. పరిజనవాహనములతో, దురముననే బాధ గనక ధూర్తుల నెల్లఁ
బొరిపుచుశక్తి గల్గఁగ, వర మిమ్మా; నన్ను నెవఁడు బవరమునందుఁ. 507

తే. చంపఁ దలంచునొ వాని నేఁ జంపవలయు
ననెడు కోరికకలదు నాయాత్మయందు,
మృత్యు వొక్కరూఁబున నెసఁగవలయు
నట్టికాలము రాదగు నట్లు లిమ్ము. 508

సీ. *అర్కసోములు వాయు వగ్నియు సలిలంబు నంతరిక్షం బట్లై యాకసంబు
నేనె కావలయును నేనె కామము క్రోధ మహిమి వాసన యములు ధనద
యక్ష కింపురుషనాయకులు ధనాధ్యక్షుఁడును నేనె యగునట్లు ఘనకృప వర
మిమ్ము; నావిని బ్రహ్మ యిట్లు పల్కెను దానవాధిపా వరము లీయవి తలంప
తే. నద్భుతంబులు దివ్యంబులై చెలంగు, వీని నిచ్చితిఁ గామాలీ మానసమున
నెట్లు కోరిన నట్లులే యివి యొసంగు, సంశయములేదు నీ కని శతధృతియును.

చ. వరము లొసంగి స్వీయపరివారము గొల్వఁగఁ బోయె స్వీయమా
పరమనివాసముం గనఁగ భవ్యతమంబయి యద్ది చూడనై
విరజ యనంగ నొప్పు నదివింతగఁ జెంతను బాఱ బ్రహ్మమా
ని రమణులెల్లఁ గొల్వ శ్రుతినిర్మలనాదము లొప్పఁగాఁ దగుఁ. 510

ఉ. ఆవల దేవతల్ భుజగు లాదిగనున్న యమర్త్యభేదముల్
పావనమానులం గలిసి బ్రహ్మ యొసంగిన యవ్వరంబులఁ
వే విని బ్రహ్మఁ జూడఁజని విహ్వలచిత్తము లొప్పు బల్కి రో
భావవిదుత్తమా! దనుజవర్యుఁడు మీవర రాజిచే గడుఁ. 511

చ. మదమున నొం డెఱుంగకయె మమ్మొగి బాధల నందఁజేయు నె
మ్మది గనఁజాల మింకఁ గృప మానససీమఁ జెలంగఁ దద్వధం
బొదవునుపాయ మారయు మదొప్పును జేయఁగ, లేకయున్న ఘో
రదనుజు బాధ యోర్వఁగను రాదు మహాత్మక భూతనాయకా! 512

తే. సృష్టికర్తృ నీవు నీచిత్తమందుఁ

దలఁచుకార్యంబు ఫలియించుఁ దప్ప దద్ది

హవ్యకవ్యములకు నీవ యాదికర్త

వౌట నవి యెట్లు నిలుచునో యరయుము మది.

513

చ. అనవిని బ్రహ్మ లోకహితమై తగువారల వాక్యజాలమున్

విని సకలప్రపంచముల వేడుకమీఱఁగ సృష్టిచేయునే

ర్పునఁ దగువాఁడుగాన సురపుంగవులం గని యిట్లు పల్కె నా

దనుజుఁడు సత్తపకఫలముఁ దప్పక తాను గనంగ నొఁ జూడీ.

514

తే. తపమునకుఁ బొందఁ దగినయు త్తమఫలంబు

గుడిచి యవ్వల దనుజుఁడు కూలుఁ జక్రీ

చేతఁ దప్పక యన విని సిద్ధమాని

సురులు పంకజసంభవు స్తుతులఁ దనిపి.

515

క. అరిగిరి తమతమగృహముల, కురుతరవీడాకరమయి యొప్పెడుకాలం

బరయంగ రాఁ గల దనుచుఁ, బొరిఁబొరి భీతిల్లి ముక్తిఁ బొందుదు మెట్లో.

క. అనుచుం దృష్టిం గాంచుచు, జని రంత హిరణ్యకశిపుసంగతిఁ గని యా

దనుజులు భీకరమూర్తుల, జనులను బాధించి రొక్కసరణి నిరతమున్.

517

మ. వరదానంబున దర్పమొప్ప దనుజవ్రాతంబులం గూడి యా

శరవర్షుండు పవిత్రమానిపనివాసంబుల్ తగం జొచ్చి భీ

కరశబ్దంబుల శంసితవ్రతుల నిక్కంబే వచింపంగ తు

ద్విరహంబుం గన నేర్చి దాంతులయి సంవీతాశులై మించుచున్.

518

ఆ. ధర్మనిరతులగుచుఁ దనరునవ్వానుల, బెదఱఁ జేసె;స్వర్గసదనులైన

సురల నోడఁగొట్టి సురపతిత్వముఁ గొని, యం దెయుండె విక్రమాధికుడయి

క. వరదానగర్వితుండయి, సురవైరి చరించి యెల్లచోటుల దనుజో

త్కరముల యజ్ఞార్హంబుల, సురల నయజ్ఞార్హులుగను శూరతఁ జేసెన్.

520

సీ. ఆదిత్యవసుసిద్ధు లనిలవిశ్వేదేవు లాదియా దివిజు లత్యంతభీతు

లయి మహాబలు విష్ణు నాశ్రయించిరి రక్షకుడవు నీవే యని తడవుసేయఁ

జనదని సదమలజ్ఞానరూపుడ వని యజ్ఞంబు నీవని యాదిమూర్తి

వని భూతమల్లె భవ్యంబు భవిష్యంబు నెల్ల నీవే యని యెల్లసుజన

తే. వంద్యుడవు లోకపతివి దేవతలకెల్ల

దేవుడవు సర్వరక్షక స్థిరపరాక్ర

ముడవు నీవే యటంచును మ్రొక్కి నిలి

మఱియు నిట్లని పల్కి రమర్త్యు లపుడు.

521

- క. సురవర! హిరణ్యకశిపుని, గురుభయముననుండి మమ్ముఁ గుతుకముమీఱఁ
బరిరక్షింపుము నీవే, శరణంబు దేశికుండవు. సత్ప్రభుండవునూ. 522
- క. పరమేష్ఠి వనఁగ నీవే, పరమేష్ఠిప్రభృతులకును బర మవు నీవే
సరసిజదళలోచన! యో, పరజనక్షప్రహర్త పరమకృపాభీ. 523
- క. దనుజుని క్షయముం గోరుచు, నిను దిక్కని నమ్మినాము నెమ్మిని మముఁ గా
వను జను నా విని సంతసమున హరి యిట్లనుచుఁ బల్కెఁ బొగు లడఁగంగఁ. 524
- చ. సురవరులార! భీతిఁగని చొక్కి వడంకకుఁడీ భయంబునుం
ద్వారగ నడఁగు మీ కభయదానము చేసెద సర్గముం దగఁ
మరలను బొందఁగాఁ గలరు మాటలు పెక్కిఁక నేల?దైత్యునిఁ
వరబలగర్వితుఁ దునుమువాడను భూరిపరాక్రమంబునఁ. 525
- చ. అని విబుధార్తి వాపి చనుఁ డంచును వారలఁ బంపి చక్రి యా
దనుజునిచెంత కేగె గురుదర్శము పొంగఁగ మానుషార్థమా
తనువు మృగేంద్రమూర్ధమును దాలించి యప్పు నృసింహమూర్తియుం
గనఁబడఁ జేతఁ జేయినిడి గాఢరవంబును బుట్టఁజేయుచుఁ. 726
- సీ. వృష్టికాలికమేఘ విఫులదీప్తులు తగ వారిదధ్వని సమధ్వని చెలంగ
జీమూతవేగంబు చెలఁగ జీమూత మట్లావరించెడుశక్తి యలరుచుండ
దృష్టశార్దూలంబు తెఱఁగున దర్పంబు కనఁబడ నతిబలుఁ గడు దురాత్ము
నాహిరణ్యకశిపు నతిదృష్ట దైతేయగుణయుక్తునిం జేరి గోరి హస్త 527
- ఆ. ముననె తిగిచి చంపె మునులార! నరసింహ, చరిత మిదియె యవలి చక్రిచరిత
మాలకింపుఁ డంత హరి వామనాకృతిఁ, దాల్చె దైత్యవధముఁ దానుగోరి. 528
- చ. బలవంతుం డగు దైత్యనాయకుండు వోర్వాపారపారీణతల్
చెలఁగఁ న్సర్గము నాక్రమించి బలి సంసిద్ధక్రియాలోలుఁడై
కలుషధ్వంతదివాకరాభ మఖముం గావింపఁగాఁ బూన నా
జలజాతుండు త్రివిక్రమంబులను రక్షింకాంతులఁ జెందుచుఁ. 529
- వ. పరాక్రమించె. అత్తటి విప్రచిత్రి, శివ, శంకురయ, శంకయశ్శిరోఽశ్వశిరో,
హయగ్రీవ, వేగవ, త్కేతుమంతులు, నుగ్రో, గ్రవ్యగ్ర, పుష్కర, పుష్కలా,
శ్వపతి, ప్రహ్లా, దాశ్వపతి, కుంభ, సంహృద, గమనప్రియా, నుష్లాద, హరిహయ,
వారాహ, సంహార, శరభ, శలభ, కుపభ, క్రోధన, క్రధ, బృహత్కిర్తి, మహా
జిహ్వా, శంకుకర్ణ, మహాస్తన, వీరజిహ్వార్కనయన, మృగపాద, మృగప్రియ,
వాయు, గరిష్ఠ, నముచి, శంబర, లిక్షర, చంద్రహంతృ, క్రోధహంతృ, క్రోధవర్ధన,
కాలక, కాలకోప, వృత్ర, క్రోధ, విరోచన, గరిష్ఠ, వరిష్ఠ, ప్రలంబ, నరకేంద్ర
తాప, నవాతపి, కేతుమ, ద్భులదర్పి, తాసిలోమ, పులోమ, బాష్కల, ప్రమద

మదస్వమిశ్రకాలవదన కరాళ కేశినామకులు, నేకాక్ష చంద్రమో రాహు సంహృద శబరస్వను లనురక్షోపీరులు, శతఘ్నీచక్రముసలాయుధంబులందాల్పియు సశ్వయంత్రాయుధోపేతు లయు, బిండివాలంబులం బూనియు, శూలో లూఖంబులంబూనియు, బరశ్వధంబుల ధరించియు, బాశముద్గరంబులఁ గరంబులంబట్టియు, బరిఘమహాశిలాస్త్రహరణంబులుచేయ నాయత్తులయియు మఱియు ననేకాయుధపాణులై భగవంతుం దలఁపడిరి. కూర్మ కుక్కుటశ శోలూక ఖరోష్ట్రవరాహ మార్జారశిఖ వక్త్రంబులు గలిగియు, మహావక్త్రంబులు గలిగియును, నక్రమేషగోహవిమహిషగోధాసల్లక్తిక్రోష్ట్యాఖి దద్ధర వృక మకర క్రౌంచగరుడ వదనంబులు గలిగియు, గజేంద్రచర్మవసనంబులు గలిగియుఁ గృష్ణాజినాంబరంబు గలిగియు, జీరసంవృతగాత్రంబులు గలిగియు, నీలవసనంబుల ధరించియుఁ గిరీటకుండలోక్ష్మీషధారులయియు, లంబశిఖులు, కంబుగ్రీవులు, నానావేషధరులు, నానామాల్యానులేపనులు నయియుఁ దగు రాక్షసవీరులు తమతమయాయుధంబులం బూని జగంబుల నాక్రమించు భగవంతుం జాట్టు ముట్టి రంత.

529

చ. హరియుఁ ద్రివిక్రమాకృతిని నాతతహస్తతలాంఘ్రిసంహతిఁ
సురరిపులఁ మధించి కనఁ జోద్యము భీమతరంబుగాఁ గళే
బరమును బెంచి కైకొనియె స్వర్గమహత్తరరాజ్య మెల్ల నా
వరుసను బెంచు దేహమున భానుశశాంకు లురస్సమంబుగా.

530

చ. కనఁబడి రవ్వలం బెరుగఁగాఁ గనుపట్టిరి నాభితుల్యులై
వనజదళాక్షుఁ డింకఁ దన వర్షముఁ బెంచిన జానుదేశమం
దు నిలిచినట్టు లెల్లరకుఁ దోచిరి; శ్రీహరివిక్రమంబు నే
మని కొనియాడువాడను మహత్తర మయ్యది దివ్యమై తగుఁ.

531

చ. దనుజుల నిట్లునొంచి వసుధాతల మెల్లను నావరించి మా
ర్కొనిన మహాసురావళిని గూలఁగ నొయ్యన విక్రమంచి మే
దినీ సురనాథుఁ డేలునటు తెంపునఁజేసి స్వకీయరూపముఁ
గనఁబడకుండఁజేసె నిదె కంజవిలోచను వామనత్వదేహా.

532

క ఇదె వామనచరితము శ్రీసదనుని ప్రాదుర్భవంబు సద్విజవినుతం
బు దగంజెప్పితి భక్తులు, ముదమారఁగ విష్ణుసుయశముం గీర్తింపఁ.

533

క. వినియున్న వాడఁ; నింకను, మునివరులారా వినుడు మురహారుఁ డవలఁ
జనియించె భూతలంబునఁ, గనఁ దత్తాత్రేయుఁ డనఁగఁ గమాకృతిమై.

534

క. యమ యన నిట్లుండందగు, యమయం దని చూపె యీణకల్పము లగువే
దములను బ్రక్రియలను యజ్ఞములఁ గడు నిల్పెఁ దనదుశక్తి ససముండై.

- ఆ. నాల్గువర్ణములును నష్టధర్మంబుల, నుండ వానినిల్పె నొప్పునట్లు
లతఁడు పుట్టఁ బూను నప్పు డధర్మంబు, వృద్ధినిందియుండె వేయిగతుల. 536
- క. ఋతము నశించె ననృత మొప్పు తగ్గ విహరించుచుండ భూమిఁ బ్రజాసం
తతియందు ధర్మపద్ధతి, చ్యుతిగాంచియె యుండె మునులు శోషిల్లి రొగిన్. 537
- చ. మతివిభవంబుపేర్చి శ్రుతిమండల మెప్పటియట్లు ప్రక్రియా
ప్రతతుల యజ్ఞసంతతుల భాసిలునట్లు లొనర్చి వర్ణసం
తతి మును పొప్పునట్లుగను ధర్మయుతిం గను నట్లుగాఁగ నే
ర్పుతగ నొనర్చె హైహయవిభుం డగునాకృతవీర్యనందనున్. 538
- క. వరదానంబునఁ బ్రోచెను; మరలం దత్కార్తవీర్యమహిమం గని నీ
కరయుగము మదారాధన,పనతంత్రం బయ్యెఁ గాన భవ్యమనీషా. 539
- క. శతదశకంబుగ నొప్పును, క్షీతి సామ్యములేక నీదుకీర్తి వెలయు నే
క్షతయుం గల్గదు నీ కని, కృతకృత్యుని జేసె నమ్మునీంద్రుఁడు దయతో. 540
- చ. ధరణిని ద్వీపవర్యసముదాయముతోడను ధర్మరీతిఁగా
నరవర! ప్రోవఁగాఁ గలవు నాదయఁ గాంచుట శత్రురాజి సం
గరముల నిన్నుఁ జూడఁగను గాని దురం బొనరింపఁగాని యే
వరుస నశక్తులౌదురు ప్రభావము నీయది వర్ణనీయ మా. 541
- క. అని దత్తాత్రేయుఁడు చె,ప్పెను రాజుఁ జూచి యిదియె పీతాంబరుసం
జననంబు చిత్రతరమా, వినుఁ డవ్వలి హరిజననము విశ్రుతతరమున్. 542
- ఆ. జామదగ్న్యుఁ డనఁగ జనియించె నామహా,మహాఁడుకార్తవీర్య మహితవీర్యఁ
గరసహస్రయుతుని ఖండించె నేనాస,మన్వితునిగ సంగ రాంగణమున. 543
- చ. అరదమునందునున్న నృపు నాయతబాహువుఁ గాంచి రాముఁ డు
ర్వరఁ బడఁద్రోసి పౌరుషముభాసీల నేమిర మౌని నంటి సం
గరమున నీదుశక్తి యనఁగా నరిభేద్యము గాకయుండె ని
త్తరుణమునందు మాసెఁగద దర్ప మడంగెఁగదా యటం చనిన్. 544
- క. ఘనఘోష మనఁగ నార్చెడు, జననాయకు దీర్ఘబాహుసముదాయముఁ జెం
డెను బరశుధార జ్ఞాతులు, కనుచుండిరి చేయ నించుకయుఁ దోఁపమిచేన్. 545
- చ. జనపతికోటులం దనరి త్కౌఠరవర్యతతిం జెలంగు మే
దినిపయి క్షత్రియప్రతతి ద్రిష్టురకుండఁగ నిర్వవౌక్కమా
అనితరవిక్రమంబున మహాత్తరశక్తిఁ జరించి చంపె నే
మనుదు మహర్షులార! రస యత్తజి భూపవిహీనయై తగ్గెన్. 546
- మ. ధరణిన్ క్షత్రియహీనయై వెలయ దోర్ధర్పంబునం జేసి కీ
ర్తిరమం బొల్చి సమస్తపాపగిరులం దీప్తంబుగాఁ గూల్చి శ్రీ

హరిఁ బూజించెను వాజిమేధమున నాయజ్ఞంబునక రాముఁ డీ
ధరణికి దక్షిణగాఁగఁ గశ్యపునకుం దా నిచ్చె సంత్రీశుఁ డై. 547

సీ. వాజిమేధమున నాభార్గవరాముండు వారణంబుల సాధువాహనముల
స్యందనవరములఁ జామీకరౌఘంబు గోవుల భూషితకుంజచేంద్ర
ముల నెల్లరకు నిచ్చె లలితయశం బొప్ప నిప్పటికిని రాముఁ డెల్లలోక
ముల హితంబునె కోరి భూరితపంబును బొనరించుచున్నాఁడు భూద్రవర్య

ఆ. మగు మహేంద్రమందు నారాముఁ డవ్యయుఁడయిన విష్ణునంశ మగును నిదియె
జామదగ్నువ్యజన్తచరితంబు పావన,తమము లోకపాపతతి నడంచు. 548

— శ్రీరామచరిత్రము. ౧౯ —

క. ఇరువదినాల్గవ యుగమున, హరి విశ్వామిత్రుఁగూడి యైత్వాకుండై
పరఁగెడు దశరథుఁడను భూ,వరునకుఁ బుత్రుం డనంగ భాసిల్లె ధరణి. 549

క. తనయాకృతి నాల్గుగ నే, యొనరిచి శ్రీహరియె తేజ ముజ్జ్వలమయి భా
నునిమించ రాముఁ డనఁగా, ఘనయశముం గాంచె మానికాండములారా! 550

చ. జగమును గావ రాక్షసులఁ జంపఁగ ధర్మము నిల్పఁ గీర్తిపెం
పుగనఁగ జన్మమెత్తె నృపపుంగవుగా మనుజేంద్రుఁగాఁగ భూ
తగణహితాత్మగాఁగ మునితల్లజు లెల్ల నుతింతు రాతనిక
దగ నతఁడే సమస్తహితధర్మవిదుత్తముఁ డై వనంబులక. 551

క. పదునాల్గు వత్సరంబులు, గొదవ పడకయుండ నిల్చెఁ గూర్చి సహజుఁడై
ముదమారఁ గొల్చు లక్ష్మణుఁడు దనకు సాయముగ విహితుఁడుగ నుండంగన్. 552

క. భూతహితరతుండై తప, మాతతముగఁ జేసె వనిని హాసములు పె
త్కాతనిభార్యయు సీతా, ఖ్యాతిం గను శ్రీపరాంబ యగు మునులారా! 553

క. మునుపే జనించి శ్రీరా,ముని రాకను గోరుచుండె భూపుత్రి యనం
గను బేరుఁగాంచి లక్ష్మీయె, దనుజులనాశంబు గోరి ధాత్రిక వెలసెక. 554

క. పతి ననుసరించి యుండెను, దితిజులు దండకవనంబుఁ దెంపున మనుజ
ప్రతీవిహీనము చేయుని,యతిఁ బూనిరి వార్తదాని నారఘుపతియుక. 555

తె. విని జనస్థానముననుండి విమతహరణ,నియతిఁ బూని చెలంగెను నిర్భరవరు
లాతనిం బులికొల్పి రయ్యాతుధాన,పతి దశాననుఁ డారఘుపతి కవకృతి. 556

సీ. ఓనరింప భూపుత్రి నొయ్యనఁ గొనిసోయెఁ దత్పద మరయుచు దైవతములు
యక్షరాక్షసులు మహాహులు సంగరమందు నిర్జింపశక్యంబు గామి
వెఱగంది యుండి రా వీరు రాక్షసకోటిపరివృతు నంజనఁటలదేహు
లోకత్రయమునకు నేకరణిని భీతి నిచ్చుపాపాత్ముని నెల్లదనుజ

- తే. వంశముల కధినాథు రావణునిఁ గ్రూరు, దుర్జయుని దృష్టు భూరిశాద్ధూలవిక్ర
మునిని దుర్ధరు దుర్నిరీక్ష్యుని విరించి, వరనితతిగర్వితుని గూర్చె వసుధయలర.
- క. ఆతనిమంత్రులు సేనా, వ్రాతం బాత్తజాలు బంధువద్యులు రామ
త్పాతలపతిచే హతులయి, రాతటి రావణునిదేహ మతులాభముగన్. 558
- క. కనఁబడియె వానిబల మా, ర్నిని గూర్చెడు నద్వియయ్యు ధీరుండగు రా
మునిశక్తిఁ దూలె శ్రీరామునితేజ మవార్యమె యగు మునివరులారా. 559
- క. రాముఁడు సుగ్రీవునికై, భీమబలుండైన వాలి వెనుఁ గూర్చెను ద
ద్భూమికి సుగ్రీవుఁడె విభుఁడై మనిచెన్; మఱియు లవణుఁ డనుదనుజుఁ డిలన్.
- సీ. దర్శనమగుండై ధరణిఁ బీడింపఁగ నమృదుపుత్తుని నని వధించె
మధువనంబునయం దుమాసతివరమున మత్తుండై యుండు నున్నత్తుభంగి
నాలవణాసురుం డట్టివానిం జంపె; రఘురాముఁ డింక నధ్వరములఁ జెఱచు
మునిబాధకుల సుబాహునిని మారీచుని బలయుతులను జంపె బవరమందు
- ఆ. యుద్ధశౌండుఁ డగుచు నొప్పు నారాముచే, నని విరాధదనుజుఁ డాకబంధుఁ
డాదియైన క్రూరు లల్లె చంపంబడి, రో మునీంద్రులార రాముఁడె హరి. 561
- వ. శాపమోహితులగు గంధర్వుల నిర్వురం జంపెశ్రీరామునిబాణంబులు హుతా
శన భాస్కరతటిద్దణప్రకాశంబులు. ప్రతప్తజాంబూనద చిత్రపుంఖములు, మ
హేంద్రవజ్రశనితుల్యసారములు నగు వానికింబలిగానిరాక్షసుండు కలఁడే.
విశ్వామిత్రుఁ డారామునకు శస్త్రాస్త్రంబుల నొసంగె వానిచే దుర్ధర్షులగు దేవ
శత్రుల నారాముండు వధించె మఱియును. 562
- చ. జనకునియధ్వరంబు విధిసన్నతమై యలరారుచుండఁ ద
మ్ముని గుశికాన్వవాయమునిమూర్ధను గూడియె పోయి శాంకరం
బనఁ జనుచాపమున్ విఱిచె హర్షము పొంగఁగ లీలవోలె ని
ప్పును లొనరించి మౌనిజనభవ్యసురదుమమై చెలంగుచున్. 563
- క. దశఘోటక మేధంబులు, విశదవిధిం జేసి లోకవీరుం డగుచున్
యశమెల్ల భూమినిండఁగ, దశరథతనయుం డొనర్చి ధరణిం బ్రోచెన్. 564
- సీ. ఆశుభవాక్కును బల్కుఁ డారామచంద్రుఁడు సత్యపరాక్రమశాలి యగుచు
ధరణిఁ గావఁగ మరుత్తతి యనామలముగ వీవంగసాగె నేవేళయందుఁ
బరధనాపహరణఁటుతర పాటచ్చరులు కనఁబడకుండి రిల నదెందు
భర్తృవిహీనలౌ ప్రమదలు కనరాకయుండి రనర్థము లొప్పుకుండె
- తే. నెల్లకార్యంబులును శుభ ముల్లసిల్ల, సాగుచుండెను శ్రీరామచంద్రుఁ డవనిఁ
బాలనము చేయునప్పుడు ప్రాణితతికి, ననిలజలవహ్నిభయము లే దరయ నెపుడు.
- క. బాలకులకు వృద్ధులు పితృ, బాలము తృప్తింగనంగ సల్పెడుక్రియ లే

- వేశసుజేయరు రాముని, కాలంబున ధర్మవృత్తి కలుటకతనకా. 566
- క. నరపతులు భూసురహితా, చరణులు క్షత్రియహితాత్త చమ్యలు వైశ్యుల్
చరణజులు త్రివర్ణహితా, చరణపరుల్ గర్వరహితసవ్యృత్తు లటకా. 567
- చ. తరుణులు భర్తృ నానతిని దాటరు సుంతయు భర్తలుకా స్వకీ
యరమణులకా బ్రియాచరణహారితరోక్తులః దేల్పుచుండు భా
స్కరకులరత్న ముర్విః జరకాలము ప్రోవగ ధర్మరీతి ని
వ్వరుసః బ్రహ్మతతుల్ చెలంగి భద్రములం గనుచుండె నెంతయుకా. 568
- క. చోరులు గనరా కుండిరి, శ్రీరామునికాలమందు శ్రీవర్ధిలైకా
ధారణి భాగము దాంతం, బై రాజిలె ధర్మవృత్తి నపు డుండె లలికా. 569
- సీ. రాముఁ డొక్కఁడె ధరారమణుండు రాముఁడే పాలింపఁదగువాఁడు పరమధర్మ
పద్ధతి నొకవేయి వత్సరంబులయాయు వందఱకుం గల్గె నాత్మజన్తు
లధికసంఖ్యాకులై యన్వయవృద్ధిని జేయుచుండిరి రోగ మేయెడలను
బ్రాణుల బాధింపఁ బాలుపడక యుండె సురలు మానీశ్వరుల్ నరులు కూడి
తే. యుండి రారాముఁ డిలనేలుచుండు నపుడు
గాథ నొకదాని వచియింతు కడంగి సత్పు
రాణవిదులైన సుజనులు; రామునందు
సన్నిబద్ధతత్త్వార్థులై సకలజనులు. 570
- క. మతిమంతుఁడు గురుమహిమా, నివ్వితుఁడు వయస్కురితుఁడరుణనేత్రుఁడుమిగులకా
మితభాషణుండు సురుచిర, శతవత్త విరోధిబింబసమవక్త్రుండుకా. 571
- సీ. ఆజానుబాహువు హరివరస్కంధుఁడు సుముఖుండు గురుభుజశోభితుండు
దశసహస్రాబ్ధముల్ ధరణిఃఖాలించెను రామచంద్రుఁడు ధర్మభూమిగాఁగఁ
బుగ్యజాసామైకరీతులఁ బరియించు నిస్వనములు చాపనిస్వనములు
విరతిఁ బొందక ధాత్రి వెలసె రాష్ట్రంబున నీయుండు భుజియింపుఁ డీయెడలను
ఆ. ననుచు జనులుపలుకు నారవంబులు గల్గి, యుండె రామచంద్రుఁ డురుబలాధ్యుఁ
డమలగుణపయోధి యధికప్రకాశుండు, స్వీయతేజముననె చెలంగుచుండు. 572
- క. శీతరుచికా భాస్కరుని ర, దేతఱినే మించుచుండు నిధప్రభలకా
ఖ్యాతికా సమాస్తదక్షిణ, లై తగఁ గ్రతుశతములను సురావళి గొల్చెన్. 573
- క. పురవరమైన యయోధ్యను, బరిత్యజించియె దివంబుఁ బ్రాపించెను దా
శరధి మహాబలుఁ డిదియే, పరమాత్మనిచరిత మనుచుఁ బలికి మఱియునుకా.
- క. హరి యిత్వోక్తుకులలోద్వహుఁ, డురుతరబలశాలి దానవోత్తము దశకం
ధరుని సబాంధవుఁ జంపియె, యరిగెకా వైకుంఠమునకు నాత్మవసతికికా. 575

శ్రీకృష్ణచరిత్ర సంగ్రహము.

- క. వినుఁ డింకొక కేశవుదా, జననము విఖ్యాతి నొందఁజాలినదానికా

- వినిపింతు మాధురం బనఁ, జనునది లోకార్థిబాప సాధులఁ బ్రోవక. 576
- సీ. ఏయవతారమం దేచినవిక్రమమున శాల్బుఁ జైద్యుఁ గంసుని ద్వివిదుని
నాయరిష్టుని వృషభాఖ్యుని గేశిని బూతనయనఁజను భూరిభయద
రాక్షసి నాఫణిరాజంబుఁ గువలయాపీడగజంబును భీతినించు
చాణూరు ముష్టికు సాధుబాధకులైన రక్షస్సులను శక్తి మ్రుండఁజేసె
- తే. నద్భుతపరాక్రమండుయియలరుబాణు, వేయిబాహువులంద్రుంచెవిక్రమాధ్యు
నరకు యవనుని గూల్చె భూనాథరత్న, హరికుల దుష్టభూపుల నడఁచెఁ గడఁక.
- క. ఇదె లోకహితార్థము హరి, యుదయించిన దివ్యగాథ యొప్పును ఘనమై
పొదలెడు వేడుకఁ గల్గి య, నఁ దగిననామమునఁబుట్టె నారాయణుఁడే. 578
- తే. శంభశక్రామ వాసియై తమను మించు, విష్ణుయశుఁడనువానికి విష్ణుమూర్తి
సకలలోకహితార్థమై సంభవించె, దనదు సద్యశ మెల్లెడఁ దనరఁజేయ. 579
- చ. ఇనియును వీనికంటె గణియింపఁగ నొప్పెడు నవ్వియున్ మహా
దివిజసమీహితంబులగు దేవవిభూతమజన్మముల్ పురా
ణవరములందు బ్రహ్మమునినాథులు పేర్కొన నొప్పుచుండు; శ్రీ
ధవు జననంబులం బొగడఁ చా రమరుల్ వెఱగందుచుండుగా. 580
- క. హరిజననము దెల్పెడు సత్పురాణ మది యెందు వేదపూగనుతము చె
ల్వారునొ యయ్యది పుణ్యద, మై రాజిలుచుండు నోమహామునులారా. 581
- క. వినుతింపఁగాఁదగి లోకనికాయము నేలుచున్న కాంచనమయచే
లుని కీర్తనంబునను ద, జ్జనకీర్తనమునను బితృవిసరము తమి గనుక. 582
- సీ. శ్రీమహావిష్ణువు క్షీతి జనించినకథఁ గరములుమోడ్చి యేనరుండు వినునొ
యోగీశ్వరునిపగు యోగమాయలు పరికీర్తించునో వారు కీర్తిగాంత్రు
సర్వపాపంబులు సమయు సమృద్ధియు భోగభాగ్యంబులు పొదలుచుండు
భగవత్ప్రసాదంబు తగ జవంబునఁ గల్గు మునులార! యమితతేజుని గుణాను
- ఆ. కీర్తనంబు నేను గీర్తింప వింటిరి, గాథ లివ్వి పాపగణము నడఁచు
సకలవాంఛితముల సమకూర్చు నిక నేమి, వినఁగఁ గోరువారొ వేగఁచెపుడ.

నూటయైదవయధ్యాయము.

నరకానుభవప్రకారము.

- తే. పుణ్యధర్మామృతమునకు భూరితృప్తి, గనఁగఁ జాలము మఱియును మునివరేణ్య
త్వన్ముఖామలకీర్తితవాసుదేవ, గాథలక వినఁగుతుకంబు గలుగు మాకు. 584
- క. భూతములకుఁ గల కర్మ, వ్రాతంబుల పుట్టుకయును బ్రలయము గతిసం
జాత విశేషంబులు నీ, వే తగుదువు తెలిసికొనఁగ నీభూస్థలిలోక. 585

- చ. వినఁబడుఁ జేతలోకగతి విశ్రుతమార్గము దుర్గమం బటం
చును మఱిదుగిఖసంతతులఁ జోద్యముగాఁ గలిగించునంచుఁ గ్లే
శనికరదాయకం బనుచు సన్తునివర్య! యెటుంగు దీవు కా
వున నినుఁ బ్రశ్న చేయుదుము భూరిదయన్ వచియింపు మీతటిన్. 586
- క. నరులెట్లు నిరుపమము దు, స్తరమును నొత్తప్పుకమునఁ జనజాలుదురో
పరమమునీ! తన్వార్గము, పరిమితి నెఱిగింపవయ్య పరమకృపాళు. 587
- అ. సర్వవిదుఁడ వీవు జను లెట్లు నరకదుఃఖములయనుభవంబు గనకయుండఁ
గలరో? దానధర్మముల వేనిఁ జేసిన, నియమ మెద్దిపూన నిర్మలగతి. 588
- క. దొరకునొ వచియింపుము మఱి, నరయమలోకంబులకుఁ గనంబడునో యం
తర మెంతయో? మనుష్యులు, సురలోకము యామ్యుఁడము జొర నేవిధియో.
- క. సురపూష్టానము లెన్నియో, నరకస్థానంబు లెన్నో నానావిధపు
ణ్యరతిం జొల్పినవా రె, క్కరణిన్ సురపురికి నేగఁ గలరో చెపుమా. 590
- అ. పాపగతుల మఱిగఁ బాలిశుల్ నరకాళి, కెట్లు పోవు వారొ యెట్టిరాప
మేప్రమాణ మట్లె యెట్టివర్ణము వారి, కమరు నిర్మరకును సంతమందు. 591
- క. అంతకలోకమృతకుం, బంతముమీఱంగ నీడ్వఁబడు జీవులకున్
సంతసములేనితఱి నెటు, లింతయుఁ గన్పట్టు మాకు నెఱిగింపు మనన్. 592
- క. విని వ్యాసమాని యిట్లను, మునివరులారా వినుండు మునుకొనువేడ్కం
గొని యీసంస్కృతిచక్రం, బనునది యజరంబు స్థైర్య మనునది లేమిన్. 593
- క. సురయమమార్గంబు లవే, వరుసం గన్పట్టునొక్కొ వానివిధంబున్
మరణాదిగ సర్వంబు వివరింతు నొక్కొంతయైన వదలక మీకున్. 594
- తే. మార్గము తెఱంగు మీరు నన్ దుర్గమ మని
దేని నడిగితిరో దానితెఱంగు మీకు
విపరముగఁ జెప్పవాఁడను వినుండు యమమ
నుష్యులోకాంతరమితమును దగ నిపుడు. 595
- తే. అద్ది యెనుబదియాలువే లైనయోజ
నములయంతయె యంతర మమర వెలయు
మార్గమం దొప్పుఁ దప్తతామ్రమునుబోలి
తాపకరమయి చూడంగఁ దరముగాక. 596
- క. అవి తప్పక జీవులనంగఁ దగిన ప్రాణులకుఁ బోవఁగాఁ దగి యుండున్
సదమలసుకృతము లొనరుచు, ముదితాత్ములు పోవు వారు పూతాధ్వములన్.
- క. నరకమునకుఁ బాపాత్తుకు, లరుగుదు; రానరకవితతి యమవిషయమునన్
బరఁగెడు నిరుపది రెండుగ, దురితాత్తుకు లందుఁ బూనిక్కి త్రోయంబడుచున్.

వ. బాధలనుభవించు చుందురు. రౌరవ, రౌద్ర, సూకర, తాల, కుంభీపాక, శాల్మల, విమోహన, కీటాద, కృమిభక్ష, లాలాభక్ష, శ్రమనామంబులు కనంబడు. దుర్గంధ భూయిష్ఠంబులగు ప్రవాహంబు లందుఁ గలవు. ఆనదులయందు రుధిరాంభస్సు ప్రవహించు చుండు. అగ్నిజ్వాల, మహాఘోర, సందంశ*శున భోజన, నామకంబులగు నరకంబులు గలవు. వైతరణియనునది భయంకరాకృతినందుఁగనంబడు. అసిపత్రవనంబను నరకంబతికష్టదాయకంబు. అందు వృక్షచ్ఛాయకనంబడదు. తడాగములుకాని, సరస్సులుగాని, వాపికలుగాని, దీర్ఘికలుగాని, కూపములుగాని, ప్రపలుగాని, సభలుగాని, మండపములుగాని, యాయతనములుగాని, నదులుగాని, పర్వతములుగాని, కొంచెమువిశ్రాంతినిగల్గించు నేస్థానవిశేషముగాని యుండుజాడ కనంబడదు. యమలోకంబునకునందఱుపోవలయును. మృతికాలంబు రాఁగా సుహృద్బంధుధనాదుల వదలి జరాయుజాండజన్వేదజోద్భిజ్జములును జంగమాజంగమంబు లనంబడుప్రాణికోటు లన్నియు నామహాపథంబుననే పోవవలయు. దేవాసురమనుష్యు లందఱు వైవస్వతవశంగతులై స్త్రీపున్నపుంసక భేదంబుల భూలోకంబునఁ బుట్టిన జంతువులన్నియుఁ బూర్వాష్టాపరాష్టామధ్యాహ్నాసంధ్యాకాలార్ధరాత్రప్రత్యూషములయం దెప్పుడు కాలము సమీపించునో యప్పుడే తనువుల వదలి పోవలయు. వృద్ధులు, మధ్యములు, యౌవనవంతులు, గర్భముననున్నవారు, బాలకులుంగూడఁ దరుణము రాఁగా మృతిగాంచి యమలోకంబున కరుగవలయును. ప్రవాసమునందున్నను, గృహములయందున్నను, వనములందున్నను, నేస్థలమందున్నను, క్షేత్రములయందున్నను, జలములయందున్నను, గృహమధ్యభాగములయందున్నను, బండుకొనియున్నను, నిలువఁబడియున్నను, గూరుచుండియున్నను, జాగ్రత్సవ్విష్ణుములయందున్న నామహాపథంబు తప్పక పొందఁ దగియేయుండు. మఱియు. 599

క. పరమేష్ఠియిడిన యాయుః, పరిమితి నిం దఖిలఫలనివహములఁగని తే
స్తరణసమయ మరుదేరణ, శరీరముం బాసి పోవఁ జను నాత్రోవణ. 600

సీ. జల మగ్ని విషమును శస్త్రము తుద్యాయధులను వీనిచేతఁ బతనము గలుగుఁ
బర్వతంబున నుండి పడుటయో మఱియొక కారణంబేదియో గల్గ దాని
వంక మృత్యువుగల్గుఁ బ్రాణులకెల్లను దానిని దప్పింపఁ దరముకాదు
స్వీయకర్తంబు లవేయెడఁ జోయినఁ బోనీకఫలములఁ బొందఁ జేయుఁ

తే. బాంచభౌతికమైన యుపఘన మెట్లొ
వదలి యన్యశరీరంబు బరమకష్ట
ములను గుడువంగఁదగుదాని భూరికర్త
వశమునకా దృఢమగుదానిఁ బడసి నరుండు.

క. తనచేసిన కర్తమునకు, ననురూపంబైన సుఖమునైనను దుఃఖం

బునునైన బొందఁగాఁ దగుఁ, దనువద్దానిని ధరించి తాఁ గను ఫలమున్. 602

తే. దుష్టకర్తములను జేయఁ దోచు నరక, మమలకర్తములను జేయ నర్హమైన
సుఖనిధానముఁ బొందును సూర్యసుతుని, పత్తనంబునఁ దప్ప డెప్పట్టున నిది.

చ. తనువునఁ బుట్టునూపు మొగి దారుణవాయుసమిరితంబుగాఁ
దనరుచు మర్తముల్ వెలయు స్థానములన్ గడు సుప్రకాశతన్
గొనకొని బ్రద్ధలౌ నటులఁ గ్రోధ మెలర్పఁగఁజేయు దాని కిం
ధనములతోడ నేవనియు ధాత్రిని గానఁగరాదు చూచినన్. 604

సీ. పంచవాయువులందుఁ బవనోత్తమంబగు నట్టియుదానాహ్వయమ్ము మీఁదు
గాఁ బ్రవర్తించుచుఁ గడఁగి భుక్తపదార్థముల నంబువులను మిక్కిలి జతనము
మీఱ నధోగతి మేదినిబడకుండఁ గా నిరోధించును; దానిచేతఁ
జేయఁగాఁ బడుమున్ను చేసిన జలదానములును నోదనరసములుగ మఱియు

అ. నెవనిచేత నన్న మిడఁబడునో శ్రద్ధ, గలిగినట్టి మదిని లలితగుణుఁ డ
తండు తృప్తి నొందుఁ దా నన్నముం దిన, కున్నఁ దత్ప్రభావ మున్నతంబు. 605

వ. ఎవ్వం డనృతములు పలుకక యొండొరులకుఁ బ్రీతిభేద మొనరింపక యుండు
నో వాఁడాస్తికుడై శ్రద్ధధానుండై యంతమున సుఖమృత్యువుం గాంచు.
దేవబ్రాహ్మణపూజలయం దెవ్వ రాదృతులై యసూయావిరహితులై పరిశు
ద్ధులై, వదాన్యులై ప్రీమంతులై యుందురో వారెల్ల సుఖమృత్యువుం గాం
తురు. ఎవ్వఁడు కామముననొండె సంరంభముననొండె ద్వేషముననొండె ధర్మ
మును వదలకుండునో వాఁడు సౌమ్యుడై సుఖమృత్యువు నొందును. దప్పి
గొన్న వారికి జలమిడి తుధితుల కన్న దానమొసఁగి యెవరు ధర్మపరు లగుదురో
వారు కాలంబు రా సుఖమృతిం గాంతురు. 606

సీ. ధనదాన మొసఁగ శీతంబు జయింతురు చందనదాతలు సతతతాప
మును బొందకుందురు మునుకొని యొరుల కుద్వేగముగల్పించువిషమబుద్ధు
లతిశయవేదన నతికష్టములఁ గాంతు రజ్జానులకు జ్ఞాన మరసి యొసఁగి
నట్టివారలు దీప మాదృతి దానంబు చేయునవ్వారలు సిరి చెలంగఁ

తే. దమముఁ బాయుదు రెవ్వరు తప్పుసాక్ష్య
మిత్తురో యనృతముపల్కి యెవరు మేల
టంచుఁ దలపోయుదురో శక్తిమించ నెవరు
ప్రాణములఁ దీయుదురో వారు పలువిధముల. 607

క. అనుపమకష్టంబులఁ గని, కనుదురు దుర్మృతిని; వేదగణనిండుకు లౌ
జను లొగి భయదాకృతులం, గని దుర్లంధమున నిండి కడు భీషణమై. 608

- క. పరమనికృష్టంబై చను, నరకమునం బడుచుఁ గవ్వనాశంబును గాం
చరు వారికొకట దూతలు, పరుగిడుదురు ముద్గరములఁ బట్టి జవమునఁ. 609
- వ. వారిదర్శనంబునఁ బాపాత్ములకుఁ గంపంబు గలుగుఁ అపుడు భ్రాతృమాతృపిత
రులు దలంచి యాక్రందింతురు. అత్తఱి వారివాక్కు స్ఫుటంబుగాక యేక
వర్ణంబై విసంబడు. దృష్టి చలించు భయాబుర నుచ్చాస్వము భయంకరంబై
కానంబడు అత్తఱి వేదనావిప్లవగు శరీరమును దానివదలు. బాహ్యప్రసారి
యగు తద్దూఁపదేహ మొక్కండు తోఁచు. అయ్యది కర్తముల ననుభవించు
టకు మాత్రము తగియుండు మాతృపితృసంభవ మగుశరీర మది కాదని
యెఱుంగునది. తత్ప్రమాణవయోవస్థలు కలుగుచుండు. అప్పుడు దూతలు
దారుణ యమపాశముల బంధించి కొనిపోవుదురు. ప్రాణికి మృతికాలమురాఁగా
యాతన సంభవించు. యమదూతలు పాశములం దగిలించి లాగుచుండఁ బ్రాణ
వాయువులు కంఠగతంబులగుచుండ శరీరమును వదలి జీవుడువిధిలేక పోవు.
వాయుభూతుండై పాటాశిక కళేబరుండై సకలబంధువుల వదలిపోవు.
వానింగాంచి బంధువు లెల్లరోదనముచేయుదురు. స్వశరీరమును వదలి వాయు
భూతుండై యిట్లు జీవుండుపోవు మఱియు. 610
- ఆ. *అంధకారమయము నరయ దుష్పారంబు, నధికభీతిదంబు నంధకార
బంధురంబు నగుచుఁ బరఁగు నామార్గంబు, పాపకర్తులకు నపార మద్ది. 611
- క. సుకృతాత్ములకు సుగమ్యము, వికటములగు కర్తముల నవిధి నొసరిచి దు
ష్కృతు లనఁబడు వారికిఁ ద, పృథక్ బాధాకరము నగుచుఁ గనఁబడునదియుఁ.
- సీ. దుస్సహంబయి మఱి దుర్నిరీక్ష్యము దురంతంబునునయి యది దాఁటరాక
యతిదుర్గమమునయి యతిసంకటంబయి యహితమై తగియుండు నాపథంబు
యమదూత లొక్కట నతిభయంకరపాశతతులచే నీడ్వంగఁ దారు దుఃఖ
ములను బొందుచు మఱి ముద్గరసంహతులనునొచ్చుచుఁ దూతలను నితాంత
తే. దారుణాకారులను గాంచి తత్తఱిలుచు
నమృహాపథమందె మహారవంబు
చెలఁగ బోవుదు; రెవ్వరు ఊతిని ఊణ
మైన యాయువుగలవారొ యరసి వారి 613
- క. సమయమిదె వచ్చె మీకని, యమునానలిఁ దెల్పి వారినంతకుడకుఁ
క్షును వదలి రండు రండని, యముదూతలు భీకరంబులగునాకృతులఁ. 614
- క. కనఁబడి కొనిపోవుదు రా, పనిఁబూనిన యపుడు వారిభావంబులు మె
త్తనగాక దారుణములుగఁ, గనఁబడుఁ గార్యంబురీతి గట్టిదియగుటఁ. 615

వ. ఋక్షవ్యాఘ్రుఖరోష్ట్రవానరవృశ్చికవృకోలూకసర్పమార్జారగృధ్రశ్వేనసృగాల
సరఘకంకవరాహపశుబేతాశమహిషవాహనంబుల నెక్కి యమునానతి దూతలు
కనంబడుదురు. మఱియు వికారనానారూపంబులఁ దాల్చి సర్వప్రాణిభయం
కరులై దీర్ఘాననంబులు గలిగి కరాళవదనంబు లొప్పార వక్రనాసికలు కనంబడ
వికృతనయనంబులు చూపట్ట మహాహనుకపోలంబులు తగియుండఁ బ్రలంబ
మానదశనంబులు కనఁబడుచుండ మఱియు దశనంబులువదనంబునుమీఱి వికా
రంబుగ వెలుపలఁజూపట్ట మాంసశోణితద్విగ్ధాంగులై యుల్బణదంష్ట్రులై పా
తాశసదృశముఖంబులఁ గనఁబడుచు జ్వలిం చునట్లున్న జిహ్వలం జూడఁ
దరంబుగాక జ్వలిం చుచు బింగళవర్ణంబులై చంచలంబులై తగు నయనం
బులు చూచువారికిఁ బ్రాణోపద్రవంబు కల్పింప మార్జారోలూక ఖద్యోత
శక్రగోపంబులవలెఁ జూడంబడుచు సంకులచికురంబులఁ దోఁపఁజేయుచు
నయనాగ్నిజ్వాలలఁ గ్రక్కుచు నతిభయప్రదాభరణంబుల ధరించి యవి భీమ
సర్పంబుల భంగిఁ గనంబడ ముండమాల లురంబులఁ గన్నడఁ గంఠంబుల
మహాభుజంగంబులు కఱవ నుంకించుచున్నట్లు కనంబడ పూతార్ధస్థులు
వినంబడఁ గేశంబులనుండి వహ్నిజ్వాలలు వెడల బభ్రుపింగళ రోమరాజి
యొప్పుఁ బ్రలంబమానపరిఘోపమబాహుదండంబులు చూచినంతనె భయం
బు నింపుచుండ యమదూతలు చనుదెంతురు. అందుఁ గొందఱు ద్విభు
జులు. కొందఱుచతుర్భుజులు. మఱికొందఱు అష్టబాహువులు మఱియుఁగొందఱు
షోడశభుజులు. ఇంకనుం గొందఱు త్రింశద్భుజులు. కొందఱు అసంఖ్యాతభుజులు.
కొందఱు సహస్రభుజులు. వారియాయుధములు ప్రద్విలజ్జ్వలనాకారంబులు
భయానకంబులు నై యుండు. అందు శక్తితోమరచక్రాదులు ప్రధానంబులు.
వారు పాశశృంఖలదండంబుల భయపెట్టుచు మహారౌద్రాకారంబుల మాన
వుల యాయువు నశింపఁ జనుదెంతురు. యమాజ్ఞ శిరంబులందాల్చి ప్రాణులం
గొనిపోవఁ బరుగిడుదురు. ఏదికర్తృఫలంబుల ననుభవింప యాతనీయశరీర మల
వడునో దానిం గొనిపోవుదురు కాలపాశంబుల బంధించి వజ్రశృంఖలనిగడం
బులం దగిలించి క్రోధంబులఁ దాడనంబుల నలయించుచు యమకింకరులు
ప్రాణు లాతురంపడుచు నేడ్చుచు నాక్రోశించుచుఁ దాతలఁ దల్లులం బుత్తులం
దలంచుకొని దుగ్గిఖించు ప్రాణంబుల వివిధాయుధంబులం బ్రహరించుచుఁ దర్జిం
చుచు భయంకరధ్వనుల నదలించుచుఁ బెక్కండ్రుగాఁ జుట్టుముట్టి కొట్టుచు
దిట్టుచుఁ గొనిపోవుచుండ నాప్రాణి పరితపించుచు ఘోరమార్గంబునఁ గింకరు
లీడ్వఁ బోవు. ఆమార్గంబు కంటక పాషాణాది విషమవస్తు నీరంధ్రంబుగా
నుండు. మఱియుఁ బాపాత్ములు ఔరవజ్రశతంబుల నుత్కటంబై ప్రదీప్త
జ్వలనంబై సూర్యకిరణంబులఁ దపింపఁజేయఁబడు మార్గంబునఁ బోవుదురు.

కింకరుల కంతరవంబులు శివారుతంబులం బోలి యుండు. పాపాత్ముల జంబుకం
బులు భక్షించు. నక్కలు వేరొకలిం బట్టి యీడ్చుచుండ దక్షిణమార్గంబునఁ
బాపాత్ములు పోవుదురు. ఒక్కచో భీతిల్లుచు, వేటొక్కతావునఁ గంపించుచు,
నింకొక్కచోట స్థలద్దతి నొందుచు దుఃఖంబున నాక్రందించుచు నందుఁ బోవు
దురు. మఱియు. 616

క. దూతలు బెదరింపఁగఁ బెను, భీతిం బాలుచును వగల వెల్లువలకా సం
జాతోద్విగ్నమతుల్ తగ, నేతఱినేఁ బోవవలయు. నీమార్గమునకా. 617

సీ. దానముల్ చేయని మానవుల్ కంటకసాంద్రంబులై మఱి సతతతప్త
సికతాళియై సరసీరుహమిత్రుని కరసహస్రంబులఁ గాల్చుబడుచు
భయదంబుగా నుండు పథమునఁ బోవుదు రట్లై జంతువులకు హానిఁ గూర్చు
వారలు శోణితఘోరమై దుర్లంధమై విప్రమూత్రంబునందు మిగులఁ

తే. గానఁబడ దగ్ధచర్మనికాయ మొప్పు
దగినపథమునఁ బోదురు దారుణముగ
నేడ్చుచుకా ధ్వనిసేయుచు నెంతో యార్చి
గనుచుఁ బ్రేతలు తగు త్రోవఁ జనఁగ వలయు. 618

క. శరశక్తిభిండివాలో, త్కరతోమరశూలపరిఘఖడ్గహతుల భీ
కరగతి భేదింపం బడి, యరుగుదు రాత్రోవ జంతుహంతలు వగలకా. 619

క. శ్వాసములు వ్యాఘ్రవృకసం, తానంబులు కంకములును దనువులు తినఁగా
స్వాసములు చేయుచుకా దుచి, గాననివగ తాలత్రోవఁ గడఁగి జవమునకా. 620

క. మొనగల క్రకచంబులచే, తను గోయంబడుచుఁ బశువితానము మాంసం
బును దినఁగోరెడు జను లొ, య్యనఁ బోవందగుదు రామహామార్గములకా. 621

తే. మహిష వృషభ శృంగమండల నిహతుల
భిద్యమానులగుచు భీతి మిగులఁ
బోవుచుందు రందు భూరిమార్గంబుల
మాంసఖాదులైన మనుజు లెల్ల. 622

వ. సూచీభ్రమర కాకోల మక్షికాది భుజ్యమాన శరీరులై మధుఘాతుకులగు
మానవులు పోవుదురు మఱియు. 623

సీ. తన్ను నమ్మినయట్టి తరుణిని మిత్రుని స్వామిని హింసించుజనులు దూత
లఖిల శస్త్రంబుల నట్టై గట్టిగ మోఁద నాతురలగుచు నత్యంతకఠిన
మైన యాపథమున నరుగుదు రెవ్వరు ననపరాధములగు నట్టిజంతు
వులఁ గొట్టువారలు; లలనలఁ బతిభక్తిగలవారి వంచించి కమ్రభూష

తే. శాంబరంబుల దొంగిలి హర్ష మొందు
వారు రాక్షసు లెల్లరు వరుసఁగూడి

తమ్ముఁ దినుచుండ యామృతపథమ్మునందు
నరుగుచుందురు దురవస్థ లలముకొనఁగ.

624

క. కనకము ధాన్యము వస్త్రభవనముల క్షేత్రంబు బలిమి వంచించియె కై
కొనువారు విగతవస్తులుగను జనుదురు ప్రేతలగుచుఁ గాలువసతికిఁ.

625

క. వారలు పాపాత్ము లనం, బేరును గని పాపకర్త విశ్వాసములక
భూరిశిలాలగుడహతిక, దా రలయుచుఁ బోవుచుండు ధర్మవసతికిఁ.

626

సీ. భూరిశోణితమును మోముననుండి క్రమ్ముచు యమసదనము ఘోరరూప
మున నొప్పుదానిని బొందఁబోవఁగఁ దగు బ్రహ్మస్వమును గొని రమణఁ గుడుచు
వారలు విప్రులఁ గోరి కొట్టెడువార లామార్గమునయందు నార్పుచుఁ జను
చుందురు కంఠంబు శుష్కమైయుండ విచ్చిన్నకర్ణాక్షినాసికు లగుచునుఁ

తే. బూయశోణిత దిగ్ధాంగులై యమాజ్ఞఁ
గాలగృధ్రంబులును జంబుకంబులుతము
దినుచునుండంగఁ గింకరుల్ ఘనరవములఁ
గొట్టుచుండంగ నేడ్చుచు మిట్టిపడుచు.

662

క. అరుగుదు రాయమమందిర, పరిసరమున కీవిధమునఁ బరమార్తిని భీ
కరకింకరతాడనముల, దురపిల్లుచు దహనురీతిఁ దోచుపథములక.

628

వ. పోవుచుందురు. రౌరవంబు మానవులకు దుర్గమంబు విషంబునగు. ప్రతప్తతా
మ్రువర్ణాభంబు వహింపజాలాస్ఫులింగకంబు. కురంటకంటకాకీర్ణంబు. వికట స్ఫుట
తాడనములు గలశక్తివజ్రములతో నిండియుండు. తీవ్రకంటకంబు లద్దాని
నిండియుండు. అంగారవాలుకామిశ్రంబై వహింపకదుర్గమంబై, జ్వాలామా
లాకులంబై రౌద్రంబై సూర్యరశ్మిప్రతప్తంబై యామార్గంబు నరకమునకుఁ
గొంపోవు. దేహియామార్గంబుల గొనిపోవంబడుచుండు. ఆత్రోవలఁ బోవుచు
దుగ్ధార్తుఁడై వాపోవుచుఁ బడుచు లేచుచుఁ బోవుచుండు. అట్టితావులఁ బోవు
నపుడు దుగ్ధింబుచున్న జీవుని యమకింకరు లతినిష్ఠురాయుధంబులఁ గొట్టుదురు.
ఇట్లు తాడ్యమానుఁడై యాజీవుఁడు తా నొనరించిన పాపంబులఁ దలంచు
కొనుచు నవశుండు నిష్కరుణు లగుయమదూత లీడ్చుచుండఁ బోవుచుండు.
ఈమార్గంబున నెల్లపాపులు పోవక తప్పదని యెఱుంగవలయు. దూత లీప్రేతల
నగౌరవముగాఁ జూచుచుఁ గొనిపోవుదురు. ఆపురం బీప్రేతలకు భయంకర
తామ్రాయసమయంబుగాఁ దోచుచుండు లక్షయోజనాయామంబు గలిగి చతు
రస్రమై చతుర్ద్వారయుతంబై కాంచనమయస్రాకారవిపులంబై, యింద్రనీల
మహానీలపద్మరాగోఽశోభితంబై యలరారు. మఱియునందు ఘోరరూపంబుల
నుండునరకంబులఁ బడియుండు జీవులుందురు. దేవదానవయక్షరాక్షసాదులు
నందు వసించియుందురు. మఱియు.

629

- సీ. యమపత్తనంబున నలరుఁబూర్వద్వార మతిమనోహరపతాకాన్వితంబు
వజ్రేంద్రనీలసద్వైడూర్యముక్తాఫలాభిమండితమునై యమలగీత
నర్తనంబులను గంధర్వలు నచ్చరలే నిండియుండఁగ నొప్పుచుండు నందు
నమరులు మౌనులు నమలయోగులు సిద్ధగంధర్వముఖులు నికామమోద
తే. మంది విహరించుచుండు; రాయమలపథము, నిర్జరాదులకే పోవనిర్మితంబు
నయ్యె నుత్తరమున నున్నయట్టి ద్వార, మలరుఁగుంటారవంబుల ననవరతము.
- క. చామరభూషితమును నై, శ్రీమెఱయుచు రత్న సారసిద్ధిం దగుచుకా
గామినులు వీణియలతో, నేమమ్మునఁ దన్నుఁ గొల్వ నిత్యం బలరుకా. 631
- క. గీతమ్ములు వాదిత్రము, లేతటినే మానకుండ నెసఁగుచు నుండుకా
శ్రీతరుణి యందే నిల్చెడు,భాతిం గన్నడును శ్రుతిరవములం దెసఁగుకా. 632
- క. మునివితత్తు లందు నుందురు, వినుతింపం దగినధర్మబృంద మెఱిగి న
త్యనియతిఁ దగువారలు దానిన లోనికిఁ జోవుదురు;మునిప్రభులారా. 633
- సీ. గ్రీష్మకాలంబునఁ గీర్తనీయశ్రద్ధ సలిల మిచ్చెడుపుణ్యసత్తమండు
శీతకాలంబున వీతిహోత్తు నొసంగు నతఁడు మార్గశ్రమమంది యున్న
యతిభులకుం బ్రీతి సంఘిసంవాహన మొనరించునాతఁడు మనసునకుఁ బ్రి
యంబుగా మాటాడునాతఁడు దానము చేయునాతఁడు శూరుఁడై యెసంగు
తే. నతఁడు తలిదండ్రులందుఁ బ్రియంబు నునుచు
నతఁడు ద్విజసేవచేయుమహాత్ముఁ డతిథి
పూజకుండు ద్వారమం దందుఁ జోవువారు
దానిమహిమంబు వర్ణింపఁ దరముగాదు. 634
- క. శమనునిపురి దక్షిణభాగమునం గలద్వారవరము కన్త్రమణిసమూ
హమునఁ గడుమించి సోపానములెల్ల ను మణిగణంబునం దగియుండకా. 635
- క. తోమరముల నలరుచు భేరిమర్దశనాదములఁ బరీతం బగుచుకా
గోమలకాహళశంఖర, వామండిత మగుచు నద్ది యలరు నసమతకా. 636
- సీ. సిద్ధసంఘంబులు చెలఁగుచుండును దాన శివభక్తితత్పరుల్ సువిహితముగఁ
గర్తములను జేయుఁగునులు దానింజొత్తు రఖిలతీర్థంబులయందుఁ గ్రుంకు
వారు పంచాగ్నేయులై రహిఁ గనువారు వ్రతమూని మార్గంబువట్టి పోవు
చునె మృతినొందినఁగునులు కాలంజరపర్వతంబున మృతిఁ బడయువారు
తే. హృతవహనియందుఁ ద్రైల్లంచు మృతిని గాంచు
వారు చ్యుతిలేనిఫలము లవ్వారిగాఁగఁ
గడఁగి సాధించువారు సఖప్రభుజన
ధేనుహితమును గోరి మృతిం గని తగ. 637.
- క. పరులకు నుపకృతి చేయం, బరాయణత్వము వహించుభవ్యాత్మకు లా

పురిఁ బడమటిద్వారంబున, నరుగుదు రభ్యంతరంబునందు వసింపన్. 638
 వ. ఆపురంబున దక్షిణద్వారంబు మహాభయంకరంబు సర్వసత్త్వంబులకు నందు భీతి
 గలుగుచుండు. హాహాకారసమావిష్టంబు నగు. అం దంధకారము నిండి యుండు.
 తీక్షణవిషాణసమన్వితంబై యుండు. కంటకవృశ్చికమహాఫణివజ్రకీటవృక వ్యాఘ్ర
 భల్లూకసింహజంబుక శ్వినమూర్ధ్వరగృధ్రంబులు మోములనుండి మహాజ్వ
 లలు గ్రక్కుచు నందు నుండు. పాపాత్ము లాద్వారంబునఁ బ్రవేశింపవలయు.
 విప్రగోబాలవృద్ధాతురులను హింసించు పాపాత్ములు, శరణాగతులను నమ్మిన
 వారిని స్త్రీలను మిత్రులను నిరాయుధులను హింసించువారు నగమ్యాగమనము
 చేయుమూర్ఖులును, బరద్రవ్యాపహరకులును, నిక్షేపాపహర్తలును, విషవ
 హ్నిప్రదాయకులును, బరభూమిగృహశయ్యావస్త్రాలంకారహరులును, రంధ్రా
 న్వేషణతత్పరులు, ససత్యవాదులు, గ్రామరాష్ట్రపురస్థానములకు దుగ్గిము గలు
 గఁజేయువారును, గూటసాక్షిప్రదులును, గన్యావిక్రయకారకులు, సభక్ష్య
 భక్షణరతులు, సుతాన్నపాగాములును, మాతృపితృదుగ్గిప్రదవాక్కులును,
 మఱియు నితర మహాపాతకకారకులు నగువారెల్ల నీదక్షిణద్వారంబునఁ బ్రవేశింపవలయు నని పలికిన మును లిట్లనిరి. 639

—•—
 నూటయాజవయధ్యాయము.

—ॐ నానావిధపాతకవర్జనము. ॐ—

- క. మునివర! యెట్లులు యమపురమున దక్షిణమార్గమందుఁ బోలుచు మహాద్వా
 రనియతరూపంబునఁ బాపినికరములు పోవ మిగుల భీతికరం బై. 640
- క. అన విని వ్యాసుం డిట్లను, మునులార! వినుండు పాపిప్రంజములకుఁ బో
 వనుదగి ఘోరతమంబై, కనఁబడు ద్వారంబు దానికథ వివరింతున్. 641
- నీ. బహువిధ శ్వేపద నివహసమాక్షిర్లమై జంబుకశతనాదితంబు నగుచు
 ఘేత్కార నాదైక భీషణంబునునయి గగురుపాటుం గూర్పఁగల్గి మఱి య
 గమ్యమై ప్రేతనికర భూత ధాకినీసంవృతంబయి రాక్షసగణయుతము
 నై మహాఘోరమై యమరు ద్వారంబును దుష్కృతంబులఁజేయుదోషు లెల్లఁ
 తే. జొత్తు రావేళ మూర్ఛిల్లి సోలుచుండు
 రాత్రి బ్రుంగుచు నేడ్చు రాయమభటు లొగి
 వారి శృంఖలరూపత వఱలుపాశ
 తతుల నీడ్చురు సుంతయే దయయులేక. 642
- క. కట్టుదు రట భూజములకుఁ, గొట్టుదు రతిదీర్ఘ దండకూటంబులతోఁ
 దిట్టుదురు మాటిమాటికి, గట్టులుకం బూనినట్లుగా శమనుభటుల్. 643
- క. ప్రేతలు సంజ్ఞం గనుచున్, వేతొరఁగెడు రక్తపూరవిషధి మునుఁగుచున్.

యాతనలఁ గుడువ దక్కిన, మైతగుడ్వారమునఁ జనుదు రట వడిఁ బడుచున్.

సీ. తీవ్రకంటకవితతినిసూడి శర్కరానిచితమై పాషాణనిచయయుక్త
మై త్తురథారానిభాయనశంకుసంయుతమయి యామార్గ మొప్పు నొకట
భూబిలంబులు చూడఁ బోలనియట్లుండు నం దొక్కచోట లోహంపుసూచి
కలతెఱంగున దంతముల శకలంబులు పడియుండు నెత్తైనపర్వతములు

తే. విటపిజాలసంకీర్ణముల్ తటవిషమము,లును బ్రదీప్తాగ్ని కణములుతనరమార్గ
మదిమహాభీతికరముగ నగపడునటఁ, జనుదురా ర్థిమునుంగుచుజనులధములు.

వ. మఱియు నామార్గంబు కొన్నితావుల విషమగర్తంబులచేతను సుపిచ్చులలో
ష్టంబులచేతను, బరితప్తవాలుకారాశిచేతను, దీక్ష్యశంకుపులచేతను, దప్తాయ
శృంగాటకంబులచేతను, దావాగ్నిచేతను, బ్రతప్తశిలావళిచేతను, హిమంబు
చేతను, దుష్టాంబువులచేతను, వ్యాప్తం బయియుండు. మఱియు నొక్కొక్క
తావున సింహవృకవ్యాఘ్ర దశకీట మహాజలౌకో మక్షికా విషాల్బణ సర్ప
దుష్టగజంబులచే నావృతంబై యుండు. వేటొక్కతావుల మహాశృంగమహి
షంబులచే వ్యాప్తంబై భయంకరం బై యుండు. ఇంక నొక్కతావున రౌద్ర
డాకినీ కరాళ రాక్షస మహాభీషణవ్యాధిశతంబులఁ బీడ్యమానంబై యుండు.
అందెల్లయెడల మహాత్తరధూళివిమిశ్రప్రచండవాయువులు చెలరేగి పాషాణ
వృష్టిఁ గురియించుచుండ దానిచేఁ గొట్టఁబడుచు నిరాశ్రయులై ప్రేతలు
పోవుచుందురు. వజ్రంబు లందెప్పుడు పడుచుండు. భయంకరోల్కలు రాలు
చుండు. ప్రదీప్తాంగారవృష్టిచే దహింపఁబడుచు నందుఁ బ్రవేశింతురు. ఒక్కొక్క
వేళఁ బరాగవర్షంబు వైఁగ్రవృత్త నేడ్చుచుందురు. దారుణమేఘధ్వనులు
పలుమాటులు వినంబడ భయంపడుచుందురు. శరవృష్టి యవయవంబులఁ
జూర్ణము గావింపఁ బరితపింతురు. మహాక్షౌరాంబుధారలచే వ్రణంబులు
దడుపఁబడఁగాఁ బలవించుచు బోవుచుందురు. మహాశీతవాతంబులచే నవ
యవంబులు భేదింపఁబడ వణకుచు వంగుచు బోవుచుందురు. 646

క. పురుషులు పాపాత్ములు తత్పరుషతరాధ్వంబునందుఁ బాథేయము లే
క రయమునఁ బోవ దూతని,కరములు బెదరింప వగపు క్రమ్ముకొనంగన్. 647

క. జలరహితంబయి దుర్గమ, మలఘుతరం బాశ్రయంబె యనలేక శ్రమం
బుల కాధారంబై తగు, విలయక రాధ్వమునఁ బోవ విహ్వలమతు లై. 648

తే. చాలకాలము నడచి పాపాళికిఁ దగు
నరకములఁ బొంది యమదూత లురుభయంక
రాకృతుల నాజ్ఞ చేయఁ దదాజ్ఞరీతి
మెలఁగుచుందురు గతియేదో తెలియరామి.

649.

క. పరవశులై యొంటరిగాఁ, జరియించుచు మిత్రబంధుసంగతి లేమి

- దురపిల్లుచుఁ బ్రాగ్నికృత, దురితంబులఁ దలఁచుకొనుచు దుగళి మొలయఁగన్.
 క. విలపింతురు పలుసారులు, విలయేశ్వరుడూత లొక్కవిధమున భీతిం
 గలిగింప నోష్ఠకంతం, బులు తాలువు లెండిపోవఁ బొక్కుదురు కడున్. 651
- సీ. తనువులు కృశియింప మనముభీతి నశింప నాఁకలియనువహిన్ యడరి కాల్ప
 శృంఖలమ్ములు కేల నెట్టులో బంధింప నుత్తానపాదంబు లొప్పుగూల్పు
 వగచుచు నొకవంక వైరమూనియె యంతకునిదూత లీడ్వంగ మనుజులు తల
 క్రిందుగాఁ దొడ్లుచుఁ గీడ్పడుచుందురు; తుత్పిపాసలు తముఁ జొక్కజేయ
 తే. నన్నపానీయములు లేక యవ్వీ యడుగు
 చును మహార్తిని నశ్రువుల్ కనులనిండి
 యుండఁ గద్దదవాక్కుల బెండుపడుచు
 నడుగుచుందురు నందఱ నన్న మిడఁగ. 652
- క. పరిసరముల మేలగు విధి, నురుభక్ష్యములం దినంగ నొగి గాంచుచు భీ
 కరముగ తుచ్చుచి గాల్పఁగ, భరింపఁగా లేక దీనభాష నడుగుచున్. 653
- చ. పరిమళచందనంబునను వర్షము లెంతయు నొప్పుమీఱ సౌ
 భ్యరతినిమించు వారిగని యద్ధులమై తగుమాకు భుక్తి కే
 వరుసనొ యింత వెట్టుఁడని వారక కోరుచు నేయి క్షీరముల్
 పెరుఁగును శాల్య మన్నమును బ్రీతిని జూచుచు మెక్కునాశలన్. 654
- తే. వేసరుచు నుండు రింకను విమలపాన
 జలముల సుగంధయుతములఁ జల్లనైన
 వానిఁ ద్రావఁగఁ గాంచుచు వారి నడుగు
 చును దిరస్కృతిఁ గాంచుచు వనట నుండు. 655
- క. పరుషములగు వాక్కులఁ గ్రో, ధరతింగని వారుపలుక దతోక్రీడాగ్నిం
 బరితప్తులగుచు నుండ్రా, తరుణంబున దూత లిట్లు తా రనుదు రొగిన్. 656
- సీ. కాలము తప్పక కడుభక్తి నగ్నిలో వేల్వంగ నేలేదు విప్రుల కిసు
 మంతయే నీయలే దన్య లిచ్చుచునుండ వలదని మీరలు పలికినారు
 తత్పాపఫలము నీతఱిఁ బొందఁగాఁదగు నోనీచమతులార హతవహుండు
 కాల్యండు జలములు కడువడి ముంపపు నృపతస్కరులు గ్రహింపఁబూన
- తే. రై నమీపాపమున సమయముననిందు, నెట్లు లాహర మొనఁగూడు నింక మీకు
 దొరకుటనున దసంభవ మరయ ననుచు, వారు పలుకంగఁ జ్రేతలు వగచుచుండు.
- క. అనిశము సాత్వికదానంబును సాధువితతికిఁ జేసి పొల్పెడుధర్మా
 త్త నికరముకొఱకుఁ గల్పిం, ననుబడియెడు నన్న రాశి పరికింపుఁ డిటన్. 658
- వ. ఈయన్న రాశి పర్వతాకారంబున నున్నది. ఇవియే భక్ష్యములు భోజ్యములు
 సుందరంబుగా నున్నవని మఱియు. 659

తే. పానజలములులేహ్యముల్ పరమచోష్య,ములును గన్పడుచున్న విష్ణుల నివేల్ల
దాతలకుఁగాని మీవంటిదారుణదురి,తాత్తులకుఁగాదు మీరీయ నరయ రెపుడు.

క. ధన మించుకయైనను స,జ్జనులకు నేవరుసనైనఁ జాల సుకృత మం
చును దలఁచి యిచ్చినార లె,జనుఁ డెవ్వఁడు యాచకులకు స్వాంత మలరఁగఁ.

ఆ. తోఁచినంతయేని యాచించినంతన, యిచ్చి యగ్నిహోత్రుఁ దృప్తిచేసి
యవనిసురులఁ బూజ నలవరించునొ వాని,కన్న మిడుదు రెపుడు యమునియాజ్ఞ.

క. నారకులారా పరధన, మేరితి నొసంగనొనొ యిట మీకు నటం
చారసి యమదూత లనం,గా రమణా వీడి యాశ కడచన నార్తి. 663

ఆ. పాగులుచుండి దూతపుంజముల్ దారుణా
స్త్రముల లోహముద్గరముల శక్తి
పట్టినములఁ దీవ్రపరిఘతోమరములఁ
బరశుభిండివాల శరవితతుల. 664

క. వెనుకం జేరియె నిష్కరు,ణను గొట్టఁగ ముందుగ మృగనాథ వ్యాఘ్ర
లిని గని భీతిల్లుచు నవి, తినఁ బూనఁగ నేడ్చువారు దీనత తోఁపఁ. 665

తే. వెడలిరాఁగఁ బ్రవేశింప వీలుపడక, వగలఁ బొగులుచుఁ దమకర్మవశత నేడ్చు
చుందు రావీడలకుఁ దాళు నోర్పులేమి, జ్రేతలెల్లను దీనతఁ జ్రేతపపురి. 666

క. దూతగణంబులు నదయతఁ, జ్రేతల నీరితి నేఁచి భీతిపడఁకు నా
పాతకుల యమునిచెంతకు, నేతటినో కొనుచుఁబోవ నెంతురు కడఁకఁ. 667

తే. ధర్మమతి ధర్మకర్తయు ధర్మవేత్త, యైన యముఁ డుండుధర్మాసనాగ్రసీమ
నిట్లు త్రోవలఁ గప్పంబు లెల్లఁ గుడిచి, దూతకృతతాడనంబులచేతఁ బడలి. 668

క. తరువాతఁ బాపకర్త,త్కరముల నొనరించియున్న కడుఁజెడినమతుల్
హరితనయు భయప్రదు భీ,కరనేత్రుని దంష్ట్రలోప్పఁగాఁ దగువానిఁ. 669

సీ. భ్రాభంగకుటిలాతుఁ బాలుచుశ్చక్రపు లొప్పువానిఁ జలాధరు మానితోర్ధ్వ
కేశు నష్టాదశపాశయుగ్భాహునిఁ గోపపరీతాత్ముఁ దాపసజన

రూపు నీలాంజనస్వోచము సర్వాయుధోద్యతహస్తు మహాగ్రదండ
సంయుతు నురుమహిష ప్రభువాహను దీప్తాగ్నితుల్యాతుఁ దీవ్రరక్త

ఆ. మాల్యవస్త్రధరుని మహితాంబురాశిని, ద్రావనెంచువానిఁ బ్రళయమేఘ
ఘోషతుల్యకంతఘోషుని లోకత్ర,యంబు మ్రింగ నెంచునట్టియముని. 670

క. అనలుని గ్రక్కెడు నట్లుగఁ, గనఁబడువానిం బరేతకాంతు నతని చెం
తనెయున్న మృత్యువును; వ,హ్నినిబోలివెలుంగుదాని నెదుటం గనుచుఁ.

ఆ. ప్రళయకాలవహ్నిపగిది భయానక,తనువు వెలయనొప్పు దారుణాకృ
తుని గృతాంతుఁ గాంతు రనయము బాధింప, నరయు నుగ్రమారి యనెడుదాని.

సీ. మఱియు మహామారి నెఱి భూతములఁ ద్రుంచు కాళరాత్రిని బహుకాండశక్తి
 శూలపాశాంకుశ శుంభత్కరౌఘను గనుదురు వెండియు ఖడ్గచక్ర
 వజ్రదండంబుల వరుస ధరించుచు త్సురతూణికోదండకూటములను
 ధరియించి ప్రజలకు దారుణాకృతిఁ గనఁబడుచుండు యమదూతపటలములను
 తే. గనుదు రీపరివారముల్ తననుగొలువ, నలరుచున్న యముండు పాపులకుఁదోచు
 నతనియంతిఁకమున నె భయంబు గల్గఁజేయు నాచిత్రగుప్తుండు చెలఁగుచుండు.

క. శమనుఁడు పాపాత్ముల కర్తములను దలపోసి క్రోధమానసుఁ డగుచున్
 శమమించుక లేకయె తీ, వ్రముగా దండించు భయదవాక్కులఁ జెలుచన్. 674

తే. చిత్రగుప్తుండు ధర్మైకసిద్ధిఁ గోరి, యమలవాక్కుల నీవిధి నపుడు పలుకు
 బాపకర్తములను జేయఁబాలుపడిన, మీయఘమ్ములఁ దెల్పెద న్యాయరీతి. 675

సీ. పరధనంబులఁగొని పరదారలను బొంది చక్కఁదనంబున సాంద్రయావ
 నమ్మున గర్వించి నరకకూషంబులఁ బడఁగోరి చేయుపాపంపుఁగర్త
 ములకు ఫలం బిట్లు కలిగెను బొందక తప్పునే; యాత్మఘాతమునె కోరి
 యొనరించు దుష్కృతమునకు నేడ్చిన నేమిఫలము? కింకరులు మిమ్మలయునట్లు
 తే. కొట్టఁగా నేడ్వ నేమగు? నిట్లు లఘుము, జేసినారలు దీనికి గాసిలంగ
 నొరులఁ దిట్టంగ ఫలము లే దరయ దీని, కెల్ల హేతువు మీకర్త మే యగుఁజొడి.

వ. ఈవచ్చినరాజులం గనుంగొనుఁడు. ఘోరకర్తంబుల నొనరించి దుర్మతులై బల
 గర్వతులై యున్న వారు. రాజులారా! దురాచారలారా! మీరు ప్రజావిధ్వంస
 కారకులు. స్వల్పకాలరాజ్యమునకై దుష్కృతంబుల నొనరించితిరి. రాజ్యలోభం
 బున మోహంబున బలమున విఱ్ఱవీఁగుచు నన్యాయమార్గంబునఁ బ్రజల బాధిం
 చితిరి. తత్ఫలం బనుభవింపుఁడు. ఎందులకయి దుష్కృతము లొనరించితిరో
 యారాజ్యము కళత్రము నిపు డెచ్చట నున్నది? వారిని వదలి మీ రిపు డొంట
 రిగా నున్న వారలుకదా! ఏబలమును నష్టి ప్రజల దండించితిరో ఆబల మిపు
 డెక్కడ నున్నది? యమదూతలు పీడింప నిపుడీదుష్ఫలము ననుభవింపుఁడు.

క. అని బహువిధవాక్యంబుల, మనుజుల రాజులను నాశమనుఁడు సతనిచెం
 తనెయున్న చిత్రగుప్తుండు, మనమున నేశంకలేక మఱిమఱి పలుకన్. 678

క. విని వగతురు యముఁడంతట, మనుజేంద్రులఁ గాంచి పాపమండలమును జె
 ప్పనుగోరి యిట్లు పలుకును, జనపతులారా! వినుండు స్వస్వచరితమున్. 679

తే. చండుఁడు ప్రచండుఁడును మహాచండుఁ డనెడు
 దూత లీమిమ్ముఁ గొనిపోయి పాతకాను
 యాప నారకమయమహాకూపవాసు
 లనుగ నొనరింతు వరుసగా ననుచుఁ బలుకు.

సీ. యమునాజ్ఞయైనంత నాతనిదూతలు జనపతులను బిల్చుకొని జవమునఁ
జనుఁడని చెడరించుచును గిరగిరఁ ద్రిప్పుచును మఱి యఘతుల్యఘనశిలాత
లమునందు వైచుచు యమునాజ్ఞఁ దెల్పుచు బాధింతు రెంతయుఁ బట్టుదలల
నంత వారలనుండి వింతరక్తము స్రవించుచు దాన సంజ్ఞ దప్పను దనంత
తే. దేహి నిశ్చేష్టుడై పడుఁ దివిరి వాయు, వల్లనకా వీవఁగా లేచు నాశరీరి
యతని పాపవిశుద్ధ్యర్థ మతిభయంక, రమగు నరకాభి ముంతురు సమయ మెఱిగి.
వ. ఇట్లు దూతలందఱు పాపాత్ముల నందఱు జేయు చుందురు. వారివారిపాపంబు
లను దడనురూపనరకంబులను బడఁద్రోయుటయు యమునకు నివేదింతురు.
యమునిగాంచి పాపులు బిట్టు దుగిళించుచుందురు. అప్పుడు యముని గాంచి
దూత లిట్లందురు. 682

క. జను నితని దేవ! నీయాజ్ఞను నారకమందు వైచి చక్కఁగఁ బాపం
బును గుడువఁ జేసినారము, విను మీతఁడు ధర్మమార్గవిముఖుఁడు సుష్టి. 683
సీ. అనిశము పాపాత్ముడగు వీఁడు లుబ్ధుఁడు భూరిపాతకయుక్తిఁ బొదలుచుండు
మఱియు దురాచారమానసుండగు నుపపాతకకర్తయు నేతఱి శుచి
యునుగాక హింసారతిని మించు మఱియగమ్యాగమనుఁడు పరాధాపహార
కుండును గన్యలఁ గోరి యమ్మును మఱి కూటసాక్షియు వంచకుఁడు కృతఘ్నుఁ
తే. డునగు మదమత్తుడైన వీఁడును సతంబు
ధర్మనాశనమొనరింపఁ దలఁచు చుండుఁ
బాపకర్తములను జేయఁ బాటుపడును
గాన వీనికిఁ దగినశిక్షను విధింపు. 684

క. పని దీని నిర్ణయింపంగను బ్రభువపు మమ్ము శత్రుకల్పులఁగానే
మనమున నెంతురు ప్రేతలు, వినుమని దూతలు తమంత వినమముతోఁచుకా.
ఆ. ఇట్లు మనవిచేసి యెల్లపాపుల యము, నెదుట నిల్చి నిరయ మెంతసంఖ్య
నమరియుండు నందు నవ్వారిఁ బడఁద్రోయ, నాజ్ఞఁ గోరియుండు రందు మిగుల.
క. కింకరు లింకం గొందఱు, సంకటములఁ బాపులకును సమకూర్చుగ నా
వంకను జనుదురు పాపుల, నింకం గలవారి యముని నెదుటికిఁ జేర్చుకా. 687
క. కొనిపోవ నరకములకుం, జనుచుందురు పాపులను విశాలదృగవల
కనములఁ జూచుచు దగుశిక్షను వారికిఁ జెప్పుచుండు గడు ధర్మమునకా 688
సీ. యముని చెంతనెయుండు నావసిష్టాదులు ధర్మపద్ధతి నెల్ల ధర్మనకును
దెలుపుచునుండు రాతీరున నాతండు విధియించు శిక్షను వినుచుఁ గింక
రులు వారిఁ గొనిపోయి దూక్షనారకములఁ బడఁద్రోయుచుండు రిగిదిఁ బాపు
లను గొనిపోవుచు ఘనత కాంకుశముల దండముద్గరశక్తిదారుణక
తే. కచములను దోమరంబుల ఖడ్గశూల, ముఖమహాయుధములఁ గొని భూరికోప

మూని దండించుచుందురు గాన నరక, కూపములఁ జేరఁ బోరాదు సూరములవి.

క. కాలుని కింకరు లొక్కట, నోలిం బాపాత్ములఁ గొని యొక్కొక్కని దు
శ్శీలముల కనుగుణములయి, పోలం దలపోయ భీతిఁ బుట్టించి కడున్. 690

క. మనమునకు వినుఁగు గూర్చెడు, ఘనరూపములైన నారకంబులఁ ద్రోయం
గను విలపించుచు నుందురు, వినుఁడీ నరకస్వరూపవృత్తాంతంబున్. 691

తే. వాని నామప్రమాణముల్ వరుసఁ దెలుపు
వాఁడ నేమార్గమున మానవప్రకాండ
మేనరక మొందు దానిని నెఱుకపఱతు
వినుఁడు లోకహితార్థమై విమలులార. 692

వ మహావీచి యను నరకంబు గలదు. అద్ది శోణితాప్లుతంబు. వజ్రకంటకసమ్మిశ్రమై
యోజనాయుతవిస్తృతంబై యుండు. అందుఁ బడినవారు వజ్రకంటకపీడితులై
యనేకసంవత్సరము లుందురు. గోవుల పింసించువా రందుఁ బ్రవేశింతురు.
కుంభీపాక నిరయంబు శతలక్షయోజనావృతంబై దారుణరీతి గనంబడు. అందు
వాలుకాంగారసంవృతయై తామ్రకుంభావతి యనునది ప్రవహించుచుండు.
ఆనరకంబున బ్రహ్మహత్యచేసినవారును, భూమిహర్తలును, నిక్షేపాపహారకు
లును బడియుండి యాయుసుకయందలి యగ్నిజ్వాలలచే దహింపఁబడుదురు.
ఆపాపానుభవమున కంతము కానరాకయుండు. రౌరవంబను నారకం
బొక్కం డుండు. ప్రజ్వలించు వజ్రనారాచము లందుం బడియుండు. దాని
యాయామవిస్తృతులు లెక్కింప నలవిగాక యుండు. అందుఁ బ్రవేశించు
పాపుల నామండుబాణములు బాధించుచుండు కూటసాక్షులు చెఱకుపాలవలె
దహింపఁబడుదురు. మంజూషనామక నిరయం బొక్కఁడుగలదు. అది ప్రజ్వల
దయోమయంబు. బలవంతముగాఁ గారాగారమందుంచి మానవుల బాధించు
వారందు దహింపఁబడుచుందురు. అప్రతిష్ఠాహ్వయ దుర్గతి వేటొకండు పొడ
సూపు. అది పూయమూత్రపురీషాన్వితంబు. బ్రాహ్మణపీడచేయువా డం దధోము
ఖంబుగాఁ బడును. విలేపకనరకంబు గలదు. అది లాక్షప్రజ్వలితంబై ఘోరంబై
యుండు. మద్యపానముచేయు బ్రాహ్మణు లందుఁబడి దహింపఁబడుదురు. మహా
ప్రభ యనుపేరుగల నరకం బింకొక్కటి కలదు దీప్తశూలంబులందు నాటఁ
బడియుండు. భార్యాభర్తలకు భేదముకల్పించు వారందు శూలపీడితు లగుదురు.
జయంతియను నదికలదు. అందాయనీశిల కనంబడు. పరదారలఁ గామించువాఁ
డందుఁ బడవేయఁబడు. శాల్మలంబనఁబరఁగు నిరయము పొడసూపు. అందు
గట్టిముండ్లు మండుచుండు. పెక్కుపురుషులం గూడఁగోరు నారి యాశాల్మలీ
తరువును గొంగిలించుకొనవలయు. మఱియు నిరంతర మన్మతము వచించు
వారును, పరమర్థముల బాధించువారును, తన్నరకంబునఁ ద్రోయంబడి నాలుక

చేసింపబడుచుండ నుందురు. ఎవరు రాగకటాక్షమలఁ బరదారలం జూతురో వారు నందుఁ బడఁద్రోయింబడి నారాచసంపీడితనేత్రులగుచుందురు. మాతృభగినీదుహితృస్నుషలఁ గామించువారును, స్త్రీబాలవృద్ధహంతలును దన్నరకంబునఁ జిరకాలముండి బాధలం గుడుచుచుందురు. మఱియు. 693

సీ. రాద్రమై యొకమహారౌరవనరకంబు

కలదు జ్వాలామాలికలఁ బెనఁగుచుఁ
బెక్కు వేలామడల్ వెలయు దానిప్రమాణ
మందుఁ బురంబు గృహంబు క్షేత్ర
మును గ్రామమును గాల్చు మనుజులు చొత్తురు
నరకంబునం దందుఁ జిరసమయము
దహింపఁబడుచు నుద్ధతిమీఱఁ గింకరుల్
బాధింప నుందురు పరమభయద

తే. మైన తామిస్త్రనరకమండమరియుండు, దాని విస్తృతిలెక్కింపఁ దరము గాదు
ఖడ్గపట్టిన భూరిముద్గరకరులయి, కింకరులు ప్రేతలను బట్టి బింక మలర. 694

క. త్వరపడి త్రోయుదు రటఁ ద,స్కరులే చొరఁబాటువారు ఖడ్గాదుల భీ
కరగతిఁ గింకరు లతిశయ, దురితాత్ముల వారిఁ గొట్టుదురు నిరతంబుకా. 695

క. తామిస్త్రద్విగుణం బా, యామము తగ నుండు నొక్కఁ డట నద్ది మహా
తామిస్త్ర నామకంబౌ, భీమం బది సర్పజాలవివృతము సుండీ. 696

వ. ఆనరకంబునందు మాతృపితృహంతలును, మిత్రవిస్రంభఘాతకులును నివసించు
తురు. తత్కాలపరిమాణ మనంతంబ యని యెఱుంగ నగు. అసిపత్రవనం బను
నరకంబు గలదు. అది ఘోరతరంబు. బహుదుఃఖప్రదంబు. పెక్కు యోజనముల
పర్యంత మయ్యది వ్యాపించియుండు. ప్రజ్వలస్థిష్ఠంబు లందు వెలయుచుండు.
వాని లెక్కింపఁ దరంబుగాదు. మిత్రులకు ద్రోహ మొనరించిన వారెల్ల నందు
వసించుదురు. కరంభ వాలుకానరకంబు గలదు. యోజనాయుతపరిమితదూరంబు
వ్యాపించియుండు. వాలుకాంగారకంటకంబులు వ్యాపింప నది కూపాకారం
బుగఁ గనంబడు. అందుండు పాపులను గింకరులు కాల్చుచు నవయవంబులఁ
జీల్తురు. ఆయనుభవంబు చిరకాలం బుండు. భయంకర మిథోహిషాయంబులఁ
బరులఁ బీడించువాఁ డం దుండు. కాళోలనరకం బొక్కండు కలదు. కృమిపూ
యపదిప్లుతంబు. మృష్టపదార్థంబుల నొంటిరిగా భుజించు దుష్టాత్మకుఁ డందుఁ
బడియుండు. కుడ్డలనామకనిరయంబు విఞ్ఞాత్రశోణితపూర్ణంబుగ నుండు.
అందుఁ బంచయజ్ఞక్రియాపీనులు పడియుందురు. సుదుర్గంధనామక నారకంబు
కలదు. మహాభీషణంబై మాంసశోణితసంకులంబై యది కనంబడు. అభివ్యూ
హ్నాసక్తు లందుఁ బడియుందురు. మహావటం బనునిరయం బంధుఁ గలదు.

కృమికీటసమాకీర్ణంబు. శవాకులంబును నగు. కన్యావిక్రయ మొనరించు పాపాత్ముడధోముఖంబుగా నందుఁ బడు. తిలపాకనామక దుర్గతి యొందు కలదు. అది మిగుల భయంకరంబు. పరపీడానక్తు లందుఁ దిలవలెఁ జీల్చు బడుచుందురు. తైలపాకనరకంబు గలదు. జ్వలతైల మందుఁ బొదలుచుండు. మిత్రఘ్నుఁ డాతైలకటాహంబునఁ బడఁద్రోయింబడు. శరణాగతహంతయు నందుండు మఱియు.

697

ఆ వజ్రశృంఖలముల వజ్రకపాటనా, మమునఁ బరఁగు నరక మమరు నుడు దయయే లేక పాలఁ దగ నమ్మి జీవించు, వార లుందురందు ఘోరభంగి. 698

సీ కలదు నిరుచ్ఛ్వాసకం బనునరకంబు తమమున సంధమై. తగ నవాత మగుచుఁ జూడఁగ నశక్యంబుగ నందు విప్రులకు దానం బీయఁ దలచు వలవ దని పల్కునాతఁడు హతుఁడయి పడు నందు దీప్తాగ్నికణసముదీర్ణవమగుచుఁ జాలు సంగారోపచయనామనరకంబు బాడబులకు నీయఁ బలికినట్టి

తే. ధనమునీయని వారందుఁ జనుదురు వగ, ననుభవింపఁగ మఱియు శమనుపురమున గనఁబడునొకమహాపాయయ నెడు నరక, మద్ది నియుతయోజనముల యంతదవ్వు.

క. వ్యాపించియుండు నస్తృతం, బేపట్టుననేని పలుకుహీనులు తలక్రిం దై పడుదురు ఘోరముగా, దీపించుచునుండు నగ్ని తీక్ష్ణరుచులచే. 700

వ. మహాజ్వాలానరకంబు చూపట్టు. అది సార్థకనామధేయంబు. పాపకార్యము లొన రించుబుద్ధిగలవా రందు బడవలయు. వారి నాయగ్నిజ్వాలలు బాధించుచుండు. క్రకచనిరయం బొక్కండు కలదు. అగమ్యాగమన మొనరించినవారు వజ్ర ధారాతీవ్రంబులగు క్రకచధారల బాధితు లగుచుందురు. గుడపాకానరకం బొక్కండు గలదు. వర్ణసంకరకారకు లందుఁబడి తపించు చుందురు. తురధారా నరకంబు కనంబడు. అందుఁ దీక్ష్ణతురనికరము లుండు. విప్రభూమిని హరించిన వాఁ డందుఁబడి చిరకాలం బవయవంబులు క్రోయఁబడుచుండ వెతఁగుడుచు చుండు. అంబరీషనరక మొక్కండు కలదు. ప్రళయానలజ్వాల లందు నిరంతర మెసంగుచుండు. స్వర్ణహారకు లందుఁ గల్పవితతు లుందురు. వజ్రకుఠారనరకము గలదు. వజ్రసంకులంబగు నద్దానియందు ద్రుమ చ్ఛత్రచ్ఛేత్తలు పడియుండు రు. పరితాపనరకంబు పొడసూపు. విషదాతయు మధుహర్తయు నందుఁ బడి యుండుదురు. కాలసూత్రనరకంబు వజ్రసూత్రవినిర్మితంబై యుండు. పరతే త్రగతసస్యంబులఁ గోయువా రందుఁ దపింపఁబడుదురు. కశ్యపంబను నిరయం బు కలదు. మద్యమాద్యనిరతుం డందుఁ బడి పీడింపఁబడుచుండు. ఉగ్రగంధ నిరయంబు లాలామూత్రపురీషావృతంబు కలదు. పితరులకుఁ బిండదానము చేయని వా రందుండవలయు. దుర్ధరనరకంబు చూపట్టు. అందు జలౌకంబులు వృశ్చికంబులు నిండియుండు. ఉత్కృష్టభక్షకు లట నుందురు వజ్రమహాపీడన

మనునది యింకొక్కటి యందుఁ గానంబడు. పరకీయధనధాన్యహిరణ్యంబుల హరించువా రందు నివసించి బాధితులగు చుందురు. వారియంగంబులను యమకింకరులు తిలప్రమాణములుగాఁ గోయుచుందురు అంతియగాక పరులను వధించుచు సంతసించువారు కాకగృథంబులంబోలి యందుండవలయు. మఱియును-

701

సీ. ఆసనశయనంబు లంబరంబును బరకీయమ్ము దొంగిలి న్యాయ మెడలి
వర్తించువార లీబాధలనందుచు నిత్యుదండమువలె నెంతో పీడ
నందుచుఁ గృత్రిమ మైనసాక్ష్యముచెప్పునాతనింగూడి యత్యంతభీమ
ముగఁ గనంబడుచోట మోహ మందుచునుండు; జ్వలితాయసంబయి చాలభీక

తే. రముగఁ గన్పడు నట్టిసరక మొకండు

తగు నయోముఖమనుపేర ధర్మపురిని

బలిమిఁ జెరయందుఁ నుంచిన బహుదురాత్ము

లందుఁ బడవై వఁబడుదు రాయమునియాజ్ఞ.

702

ప పూయమూత్రపురీషము లందు నిండియుండు. శ్రుతిస్తోత్రనిండకులఁ దథోము ఖంబుగఁ బడుచుందురు. పారిలుంఁనరకం బింక నొకండు కనంబడు. శ్వగృథవృ కావళి యందుండు. బాలవృద్ధజనాపహారకు లందుఁ దపింపఁజేయఁబడు చుండు రు. కరాళనిరయం బొక్కం డందుఁ గానంబడు. కరాళంబై ప్రేతసంకులంబై యి ది భీతిని గల్గించుచుండు. బ్రాహ్మణోపవీడకు లందు రాక్షసులు భక్షింపఁబడి తపించు చుందురు. విలేపన నరకంబు చూపట్టు. అది లాక్షప్రజ్వలితంబు. మద్య పానము చేయువా రందుఁ బాపఫలంబు లనుభవింతురు. మహాప్రేతాఖ్య నర కం బింక నొకండు చూడంబడు. దీప్తశూలంబై మహాచ్ఛ్రియంబై యుండు. భార్యాభర్తృభేదకు లందు శూలాగ్రపీడితులగు చుందురు. ఆయనీ శిలాన్విత జ్వలంతినామక నరకంబు పొడకట్టు. పరదారోపనేవకుం డందుండందగు. శాల్మ లీనామనిరయంబు గలదు. ప్రదీప్తదృఢకంటకి భూయిష్ఠంబు. పరచ్ఛిద్రంబుల నన్వేషించువార లందుండురు. ఆకంటకంబు నాలింగనము చేసికొనుచు వగతురు. సత్యం బనృతంబని వారించుచుఁ బరులకు బాధ కల్పించువారుంగూడ నందుం దురు. వారిజిహ్వాలు యమకింకరులచే రెండుగాఁ గోయఁబడుచుండు. ఇంకఁ బాపానుభవముల నెఱింగించెద వినుండు. మాతృభగినీకన్యకల ననుగమించు వాఁడు పహ్నిరాశియందుఁ ద్రోయంబడు. పరకీయధర్మ గృహహిరణ్యముల హరించువారు శూలశక్తితోమర నికృంతగాత్రు లగుచుందురు. ఫలప్రత్రంబులః బరకీయంబుల హరించువారు తృణవహ్నులచే బాధితులగుదురు. పరధనశత్ర త్రంబుల సదా యభిలషించువారు మండుశూలంబుల వృద్ధయంబునందునుపఁ బడి తపించుచుండురు. మనోవాక్కర్తంబుల ధర్మవిముఖులగువారు యమలో

కంబున గురుయాతనలఁ గుడుచుచుందురు. ఇట్లు నరకంబు లసంఖ్యలు గలవు. పాపాత్ము లాయొనరకంబులఁ బడియుందురు. ఈలోకమందు నించుకయైనను శుభాత్మకకర్తంబు నొనరింపక పాపకర్తములను జేయువారు నరకంబులఁ బడి పరితపించు చుందురు. ధర్మప్రకీర్తితం బగుపద్ధతుల వినని పాపాత్ములును, నరకం బులున్నవని నీకెట్లు తెలియునని ప్రశ్నించువారును, నహోరాత్రములు పాప కర్తములనే యొనరించువారును, ధర్మము నించుకయే నాచరింపఁ దలంపని వారును, కర్మఫలానుభవము పరలోకమున లేదనువారును, మహాఘోరనర కంబులం బడి స్వస్వదుష్కృతానుసారిఫలంబుల ననుభవించుచుఁ దమదుష్కృ తంబులం దలంచుకొని వగచుచు నుందురు. నరకవాసంబు దారుణంబై యుండు. స్వర్గవాసము సుఖావహంబై యుండు. అశుభకర్తములకు నరకప్రాప్తియు, శుభకర్తములకు స్వర్గప్రాప్తియుఁ గలుగునని తెలియవలయు నని వ్యాసమహర్షి తెలుపుటయు మహర్షి లిట్లనిరి.

703

నూటయేడవయధ్యాయము.

—●— నరకదుఃఖనివారణోపాయము. —●—

- క. విన ఘోరం బతిదుఃఖద, మునుగా యమమార్గము నఘమూలముగాఁగఁ
వినిపించితివోమునివర, గన నట నరకాళి భీతికరముంఁగాఁగఁ. 704
- క. తెలిపితివి యామృతపద్ధతి, విలయంబును గల్గఁజేయు విన్నంతనె యా
యలఘుతర దుఃఖదముగా, వెలసెడు విధి దాట నెట్టివిధి గలుగదొకో. 705
- తే. ఏయుపాయంబుచే దాని నెట్టులేని, దాఁట నగునో భయంకరదావపాప
కుని మహాఙ్గాలలంబడి కుందకుండ, సులభముగయముఁ జేరెడుచొప్పుఁదెలుపు.
- చ. అనవిని వ్యాసుఁ డిట్లనియె నార్యమహాశయులార! యీజగం
బున గురుధర్మపద్ధతులఁ బూనికమీఱఁగ నాచరించుచు
వినయము భూతవత్సలత విప్రసురార్చనలోలుపత్వము
గని గురుసేవ చేయుటకుఁగాఁ బనిపూనినమానవోత్తముల్. 707
- చ. తనయుల భార్యలం గలిసి తద్దయు ధర్మము లాచరించు నా
మనుజులు ప్రేతనాయకునిమార్గము దాఁటుదు రశ్రమంబునక
వినఁదగు దానిపద్ధతుల వేడుకఁ దెల్పెద మానులార! యే
మనుజులు బ్రాహ్మణోత్తముల మానితపూజలఁ దన్ని విత్తముల్. 708
- క. నానారూపమ్ములుగా, దానంబులఁ దన్నువారొ ధర్మమతులు త
న్తానవులు వ్యోమయానము, లానిర్మలకాంతియుక్తీ నలరెడువానిక. 709
- సీ. రత్న కాంతులను విరాజిల్లునవ్వని నెక్కి మార్గమ్మున నెట్టికష్ట
ములులేక సుఖముగఁ జోవుదు రంతకుపురమునకును మఱి భూసురులకు

శ్రోత్రియులకు భక్తి శోభిల్ల నన్నంబు పెట్టువారలు త్రోవ నెట్టికష్ట
ములను గాంచక భార్య లలరుచునుండఁగ భర్తరాజపురికి ద్వరగ నేగు

తే. దురు విమానంబులను నెక్కి పరమసుఖము

లనుభవించుచు వినుఁ డిట్లు లనుపమాన
సుఖముగాఁ బోవుపుణ్యుల శుభచరితము
సత్యమునె పల్కువారలు సాధుమతులు.

710

క. ఆనుపమ నిర్మల మార్గంబున విహరించెడు నితాంతపుణ్యులు దివిజా
ళినిబోలి యమునిమందిర,మునకుం బోవుదురు శర్మమును గనుచు వడి. 711

చ. హరిపయఁ గల్గుభక్తిని మహాత్ములు నిస్వలునైన యట్టిభూ
సురులకు సాధుగోవులను బొక్కపుభక్తి నొసంగువారు భా
స్కరసుతుమందిరంబునకుఁ జక్కఁగఁబోవుదు రప్పరోవ్రజం
బరుదుగఁ గొల్వ నొప్పు సుఖయానములక మరియాదమీఱఁగ.

712

నీ. పావలు ఛత్రము పరమాననము శయ్య వస్త్రభూషణములు భక్తిమెఱయ
దాన మిచ్చెడుమహాధర్మాత్ములగుదు రాయమపురమున కశ్వదంతి
రథములపై నెక్కి రమ్యపథంబున భక్తిమీఱఁగ గుడపానకంబు
నోదనమును బ్రాహ్మణోత్తములకుఁ బరిశుద్ధాంతరంగులై శుభదనియతి

తే. దానమిచ్చినఁ గాంచనయానములను, యమపురంబున కేగుదు రాదరమునఁ
వారి సేవింప వత్తురు వారవనిత, లాయముని యాజ్ఞ నృత్తగీతాదులమర. 713

వ. ఊర ఘృత దధి గుడ మధువులను విప్రవర్యులకుఁ బ్రయత్నంబునఁ బరిశుద్ధ
చిత్తంబున నొసంగువారు చక్రవాక వాహ్యంబులగు హిరణ్మయవిమానంబుల
నెక్కి గంధర్వవాదిత్రంబులతో యమాలయంబున కరుగుదురు. ఫలంబులను
సురభిపుష్పంబులను దాన మిచ్చువారు హంసప్రయుక్త యానంబులపైఁ గూ
రుచుండి యమనగరంబునకుఁ బోవుదురు. తిలలు తిలధేనువులు ఘృత ధేనువులు
శ్రోత్రియులగు విప్రులకు శ్రద్ధచే దాన మిచ్చువారు సోమమండలసంకాశవోయ
మయానంబుల నెక్కి గంధర్వులు పాడుచుండ యమమందిరంబున కరుగుదురు.
ఎవ్వరు వాపీకూపతడాక సరోదీర్ఘి కాపుష్కరిణులను శీతలజలాశయంబులను
నిర్మించి యిత్తురో వారు హేమచంద్రాభదివ్యఘంటానినాద ముఖరిత వోయ
యానంబులపైఁ గూరిచుండి వ్యజనతాళవృంతములం గొని యచ్చరమిన్నలు
సేవింపఁగాఁ బోయి యమపురంబున సుఖ ముందురు. ఎవ్వరు దేవాలయంబులఁ
గట్టించి విచిత్రతరాయతనంబుల నిర్మించి యందఱ కుపకరింతురో వారు లోక
పాలకవిమానంబుల నెక్కి నానాపుణ్యజన సమాశ్రయం బగుయమనగరంబున
కరుగుదురు. మఱియును.

714

సీ. సర్వభూతములకుఁ జాలఁగా నుపకార మొనరించి పానీయమును నొసంగు
 ధన్యాత్మకులు తృష్ణ తమైడఁబాయంగ వోయియూనంబుల నురుముదముల
 నరుగుదు ధర్మపురమున కెవ్వరు కాష్ఠపాదుకపీతకముల నాన
 నముల యానంబుల వినులాత్మలకునిత్తు రాపూతమతులు సౌఖ్యముగఁ జనుదు
 తే. రాపురంబునకవ్వారి యంఘ్రు లుండుఁ, గనకపీతంబులందు నిక్కముగ నచ్చ
 రలును సేవించు రట్టియాత్రను ముదమున, వారిపుణ్యంబు వర్ణింప వశముగాదు.
 వ. విచిత్రా రామంబుల నిర్మించి యందుఁ బుష్పవృక్షలతలనుండ నేర్పఱచు మా
 నవులును ఫలవృక్షంబుల మార్దంబున నియతిమీఱ వేయఁధన్యాత్ములును శీతల
 వృక్షచ్ఛాయల విశ్రమించుచు నలంకృతులై వారకాంతాసేవితులై చనుదురు.
 సువర్ణరజత విద్రుమమౌక్తికంబుల నిచ్చువారు విమానారూఢులై చనుదురు.
 భూదానము చేయుపుణ్యాత్ములు సర్వకామతర్పితులై పోవుదురు. కన్యాదానము
 చేయువారు దివ్యకన్యావృతులై యమపురంబున కరుగుదురు. సుగంధాగరు
 కర్పూర పుష్పభూషణముల నిచ్చువారు పరమప్రమదాన్నితులై సురుచిరవేషం
 బులం దాల్చి వియద్గమనంబునఁ జనుదురు. దీపదానము చేయువారును, గృహ
 దానము చేయువారును బాలార్కనిభయానంబుల దశదిశల వెలింగించుచుం
 బోవుదురు. జలభాజనంబుల సజ్జనుల కొసంగువారును, కుండికాకరకప్రదాత
 లును, వియచ్చర భామినీసంయుతులై ధర్మపురంబున కేగుదురు. పాదాభ్యంగ
 శిరోభ్యంగ స్నాన పానోదకంబుల నిచ్చువారు విచిత్రయానంబుల నెక్కి
 పోవుదురు. మార్గాయానంబుల బడలినవారికి విశ్రాంతి నొసంగి సత్కరించు
 మాన్యులు చక్రవాకప్రయుక్త యానంబులఁ బోవుదురు. స్వాగతోక్తి సత్కా
 రంబున నే విప్రోత్తము నెవఁ డర్పించునో వాఁ డామార్దంబున సుఖముగాఁ
 బోవును. వెండియు.

716

తే. నతులు బ్రహ్మణ్యదేవున కతిశయకృప, గల్లువానికి నని హరిఁ గరము భక్తిఁ
 బూజచేసెడు పావనబుద్ధు లేగు, వారు యమపురికిఁ మోదసారు లగుచు.
 తే. పాపములఁ జెండు గో వని పరమభక్తి, దాని నర్పించువారలు యానములను
 సుఖముగాఁ బోవుదురు సురలో చోద్యమంద, ధర్మరాజుపురంబున కర్మలిడగ.
 సీ. దంభానృతంబులఁ దద్దయు విడనాడి
 యాయనంతుని బూజ నలరఁజేయు
 వారు సారసయుక్త భూరిమయవోయి
 యానంబు లెక్కి సంయమనిపురికి
 నరుగుదు రెంతొ శాత్రుము దంభమును వీడి
 యేకభక్తముచేసి యీశుఁ గొల్చు
 వారు హంసలచేత వహియింపబడుయాన
 ములఁ బోవుదురు వేడ్కలొలయుచుండ

తే. నాల్గుదినముల కొక్కదినంబునందు

నేకభక్తము చేయుచు నిద్ధరితి

నింద్రియంబులను జయించి యెసఁగువారు

విప్రవాహ్యయానంబుల వేడ్కనెక్కి.

719

క. చనుదురు ధర్మనిపత్తనమును జేరఁగఁమాఁడుదివసముల కొక్కట నీ

తని బూనిన ప్రతములఁ జేయను బూని భుజించునతఁడు హస్తీ రథములక.

క. మనమలర నెక్కి పోయెడు, ననుదినభోజనము మాని యాటుదినములం

దు నొకట నన్నము భక్షించిననరుఁడు జితేంద్రియుఁడయి చెందినవేడ్కక.

క. ద్విరదమ్ము నెక్కి హరిహయు, కరణిక్ యమపత్తనమునఁ గ్రాలుచునుండుక

బురమది యాతని రాకకుఁ, బరమానందమును గాంచుపగిది నెసంగుక. 722

సీ. పక్షిపవాసంబు పాటించుమానవుల్ శార్దూలయోజితస్యందనముల

పై నెక్కి ధర్మనిపత్తనమ్మున కమరాలి గొల్వఁగ వేడ్క నరుగువారు

మాసోపవాస సమ్మతసద్వ్రతము పూనుసంయతేంద్రియులు భాస్కరకరాలి

భంగి దీపించెడు భాసురయానంబు లెక్కి యుముం గాన నేగువారు

ఆ. మఱి దృఢవ్రతముల మన్నించుచుక మహా, చ్ఛబ్దపూర్వకమయి సాధువినుత

మగుచు నలరుచున్న యట్టిప్రస్థానంబు, నాదరించువారు హరిగతుల. 723

క. సురగంధర్వులు కొల్వఁగ, ఖరకరు దీప్తులను బోలి క్రాలురుచులతో

నరుగుదురు యమునిపత్తన, వరమునకుం బ్రీతిమీఱ భవ్యపథమునన్. 724

క. హరిభక్తి గల్గుచిత్తం, బరుదుగ నొప్పారుచుండ నాత్మాంగము ను

స్థిరయోగమ్మున వశమై, పరఁగం జేసెడునతఁడు భాసురరథముక. 725

తే. ఎక్కిపోవును ధర్మఁడున్నెడకువేగ, యగ్నిలోన నారాయణు నాత్మ నునిచి,

చొచ్చు నాతఁడు వహ్నినా శోభిలురథ, మెక్కి యమపత్తనంబున కేగుఁజొండి.

క. అనశనుఁడై విష్ణువు మన,మునఁ దలఁచుచుఁ బ్రాణవర్గమును వదలెడు స

జ్ఞనుఁ డుక్కుబోలు రథవర,మునఁ బోవును ధర్మనగరమునకుం బ్రీతిక. 727

క. జలముల నడుమం జొచ్చి యచలభక్తిక దేవదేవుఁ జక్రాయుధునిం

దలఁచుచుఁ బ్రాణంబులను వదలు నాతఁడు సోమసమరథము నెక్కి వడిక.

క. యమునగరికిఁ బోవును స్వాంగము నెవ్వఁడు గృధ్రములకుఁ గమలాక్షునిచి

త్తమునఁ దలంచుచు నిచ్చిన, యమునింటికి రథము నెక్కి యరుగు ముదమునక.

సీ. వనిత బల్లిని బట్టుకొనుసచయంబున గోవును దొంగలు గొనిచనుతఱి

సాయమొనర్చుచుఁ జచ్చిన సంగరమందుఁ జచ్చినఁ ద్రిదశాంగనాభి

నేవితుఁడై యముసద్దమునకుఁ బోవు వైష్ణవుఁడై తీర్థవర్యములను

దర్శింపఁ జని విజితస్వాంతుఁడై యుండునతఁడు ఘోరపథంబునందు సుఖము

తే. గాఁ జనుక భూరిదక్షిణక్రతువితతిని, సురల నర్పించుసాధుద్విజాలును దప్త

- హాటక ప్రతిమానసద్యానములను, సుఖముగాఁ బోవుచుండు రాశుగమనమున.
 క. పరపీడ నాచరింపక, భరించు నెవ్వఁడు భృత్యవారంబును వాఁ
 డరుగును గనఁజోజ్జ్వలసుం, దరయానము లెక్కి వేడ్క ధర్మనగరికిఁ. 731
- ఆ. ఎవరు భూతవితతి నెంతయుఁ జేమింతు, రఖిల జీవఁకోటి నాదరింతు
 రింద్రియములనెల్ల నిద్రశక్తి జయింతు, రాగ్రహంబు మోహ మంటకుండ. 732
- క. గతమదులై వర్తింతురు, ప్రతిలేనివిమాన మెక్కి ప్రభలు వెలయ న
 ద్గుతనయుపురికిం జనుదురు, గతివైచిత్ర్యంబు మీఱఁగా మునులారా. 733
- సీ. ఏకభావమున రమేశుని బ్రహ్మను శంకరుఁ బూజించు సాధుమతులు
 పరిశుద్ధులై ధర్మపత్తనమున కేగుదురు మాంసమును దిననిరతిఁ గొనక
 యుండువాఁడును శౌచ మురుదయయును గల్లువాఁడు నీయిద్దఱు పరరథముల
 నెక్కి ధర్మనిపురి కేగుదు రరయ మాంసముకంటఁ దినఁగ మిష్టతరవస్తు
- ఆ. విలను లేదుగాన నెలమిఁ దన్తాంసంబు, పదలవలయు మిష్టవస్తువితతి
 వలనఁగలుగు సుఖము వారక గోసహ, స్రముల దానమిచ్చుసజ్జనుండు. 734
- క. తినుచుండి మాంసమును మా,నినవాఁడును దుల్బులనుచు నీరజగర్భం
 డనఘుండు వేదవిదులం,దు నుత్తముండు పల్కె సభను దోరపు వేడ్కఁ. 735
- ఆ. సకలతీర్థములను స్నానంబుచేసిన, సర్వయజ్ఞములను సమధికమగు
 భక్తిజేయఁ గలుగు ఫలమేదియో యది, మాంసములను దినుచుమానఁగలుగు.
- సీ. ఈరితి ధార్మికుఁ లెల్లరు యమలోకమునకుఁ బోదురు యానముల వసించి
 ధర్మని గానఁగా ధార్మికులఁ వారిఁ గని తానె మర్యాదలను నెఱింగి
 గారించును సుఖాగమనాసనాదులఁ బాద్యార్ఘ్యములఁ బ్రియభాషణముల
 మీరెల్ల ధన్యులు కోరి పరోపకారము చేయుమాన్యులు రమ్యచిత్తు
- తే. లెల్లసుఖములఁ గోరియే యిట్టి పుణ్య, కార్యములఁ జేసితి రిదియే కమ్రరథము
 దీనినెక్కి సురాంగసల్ తివిరి కొలువ, స్వర్గమున కేగుఁ డచ్చట సౌఖ్యమలరు.
- క. చిరకాల మొంది సుకృతము, పరిక్షయంబైన సుంత పాపము మిగులఁ
 ధరఁ దదనుభవమునుం గను, నరుండంచునెఱుంగవలయు న్యాయమిదనుచుఁ.
- క. మనుజోత్తముఁ డెవ్వఁడు రవి,తనయుని సౌమ్యాత్మగాఁగఁ దండ్రిగ మదిలో
 ననిశము తలఁచునొ వానికి, ననుపమసంపదలు పొలయు నాశ్చర్యముగఁ. 739
- క. ముక్తిఫలము నిచ్చు భూతసంహారుఁ డా, ధర్మరాజుసేవ తద్దయుఁ దమి,
 సలుపవలయు నతనిసత్కృప సిరి యబ్బు, ధర్మ మఱిండుకాఁడె తథ్యమెన్న. 740
- సీ. కామమొసంగు మోక్షము నిచ్చు మఱియును ధర్మమే తల్లియమంద్రియు నగు
 భ్రాతయు నాథుండు పరమమిత్రుండు స్వామి రక్షకుండును ధాత యాక్షయఫల
 దానదత్తుండు నగు ధర్మముననె యర్థ మద్దానఁ గామము నందువలన
 భోగములును ధర్మమున మహాశ్చర్యము స్వర్గము లభియించు సరసులార,

- తే. తన్ను నేవించువారల ధర్మమెట్టి, భయమునుండియుఁ గాచు దేవత్వమిచ్చు
ద్విజత గల్గించు సత్ఫలవితతి నొసఁగు, నరులప్రాకృత మెప్పుడు నాశమొందు.
- క. ఆతరుణంబున వారికిఁ, జేతము చక్కఁగ స్ఫురించుఁ జెందును ధర్మం
బీతటిఁ జేయందగును స,నాతనపథ మూనఁదగు ననందగు నూహల్. 742
- క. భవములు సహస్రములుగా, నవనిఁ జనియించి పొంద ననువుపడని మా
నవతం గనియును ధర్మం, బెవఁ డాదృతిఁ జేయకుండు నెన్నక మదిలోక. 743
- క. అతఁడును వంచితుఁడే యగు, నతిమత్స్యతుఁడయ్యె నిస్వఁడయ్యె కడువ్యా
ధితుఁడయ్యె మూఁఘఁడయ్యె, క్షీతి నేవకుఁడయ్యె జనిని జెందును జొంఁడి.
- సీ. ఎవరు దీర్ఘాయుష్య మేపార శూరులై పండితులై భోగపరతఁ గనుచు
నారోగ్యవంతులై యతిరూపవంతులై యుందురో వార లీ యుర్వి ధర్మ
మాచరించినవార లంచుఁ దలంపుఁడీ యట్టిధర్మాత్తు లీయమునిపురికి
నుత్తమమార్గమం దొప్పుగా యానంబు లెక్కి పోవఁగ నేర్తు రింక నధర్మ
- ఆ. మాచరించు వారలవనిఁ దిర్యగోన్యనిఁ
బుట్టుచుండు రెవరు భూరినరక
మడఁచు వాసుదేవు నాశ్రయింతురొ వారి
స్వప్నమునను యముఁడు జంకుఁ గనఁగ. 745
- క. జనిమృతులాదియు లేకయె, తనరుచు దై త్యాంతకుఁడయి దర్పంబునఁ బొ
ల్చినవాసుదేవు ధ్యానించినవారిని యముఁడు చూడఁ జింతింపఁ డెదన్. 746
- క. మనసున వాక్కునఁ గర్తం,బున నెవ్వరు కమలనయను భూరికృపావా
రినిధిఁ శరణముఁ గోరిన, వనజాపుని సుతుఁడు కనఁడు వానిన్ భీతిన్. 747
- ఆ. వారు ముక్తిఫలముఁ బడయువారలు జను, లెవరు లోకనాథు నిధిమూర్తి
సతము వందనముల సమధికభక్తిఁ బూ,జింతు రట్టివారు శ్రీశుపదము. 748
- క. కనఁబోదు రొండుచోటికిఁ, జన రేభీలియును లేక సతముందురు వా
రసఘలు గావున దూతల, వనరుహమిత్రాత్తజన్తు వానిపురంబున్. 749
- తే. దానిమార్గంబునుం గానఁగా నరుగరు
వెన్నుఁ బూజించు భక్తులు వితతనరక
ములను గాంతురె మునులార వినుఁడు పాప
ముల నొనర్చియు సతిమోహమును గనియును. 750
- క. హరిఁ బాపతూలహతవహుఁ, బరమాత్ముని గొలిచినట్టి భవ్యాత్ములు పో
వరు నరకమార్గమున నే, పురుషులు శాత్రుముననైనఁ బురుషోత్తమునిన్. 751
- క. స్మరియింతురొ సంతత మా, నరులంగము వదలి లోకనాథునిపదమున్
సురుచిరమును గనఁబోదురు, నిరతము గాకున్న నొక్కనిముసం బైనన్. 752
- క. దనుజాంతకుఁ గీర్తించిన, మన మెప్పుడు క్రోధయుతి విమానితమైనన్
గనుదురు భగవత్సహిమం, బున ముక్తిపదంబుఁ జేదిభూపతిపొల్కిన్. 753

నూటయొనిమిదవ యధ్యాయము.

— ౧౦ ధర్మము సర్వోత్కృష్టము. —

- చ. అసవిని మౌను లిట్లు యమయాతనలెల్ల వచించు వ్యాసవా
క్కును విని సంశయం బమరఁ గొబ్బునఁ బ్రశ్న మొనర్చి రిట్లు ధ
ర్మనిచయవేత్త వీవు బహుమాన్యుఁడవౌదువు కానఁ జెప్పుమా
మనుజున కెన్నఁ దండ్రియును మాత గురుండును బూజ్యు లౌటచే. 754
- తే. ఎట్టి సాయముచేయుదు రెన్న జ్ఞాతి, బంధువర్గము మిత్రనివహ మదెట్టి
సాయ మొనరించు? గృహము వర్షములోష్ట, కాష్ఠసమమనివిడనాడి కడు వగలను.
- క. ఆరిగెడుజనముల నేయే, నరు లరిగెద రనుసరించు నయముగఁ జెప్పుమా
వరమునిచంద్రా! యన నా, దరణముమీఱంగ మౌనితెల్లజాఁ డనియె. 756
- క. ఒక్కఁడె జన్మించును ధర, నొక్కఁడె మరణించు మఱియు నొక్కఁడె దాఁట
జక్కని మార్గము దొరకని, యక్కజమగు లోకములను నతిశయశక్తి. 757
- క. సుకరముగాఁ దరియించును, నొకఁడే దుర్గతికిఁ బోవు నొక్కఁడె యౌ వే
ఱొకఁడును దోడ్పడఁ జాలఁడు, సకలమునకుఁ దానె కర్త సంయములారా.
- సీ. అసహాయుఁ డగుఁజొండి యతనికి నెవ్వరు సాయము చేయంగఁ జాల రవనిఁ
దల్లిదండ్రులు నన్నదమ్ములు తనయులు గురువులు జ్ఞాతులకూటములును
సఖులును జచ్చినజంతువు విడనాడి కాష్ఠలోష్టసమంబుగాఁ దలఁచుచు
క్షణకాల మేడ్చి నిక్కపుఁబ్రీతిలేమిని బోదు రిండ్లకుఁ బరాజ్ఞులు నగుచు
- తే. నాశరీరము సశియించు నాత్మకృతము, ధర్మ మొక్కఁడె వెనువెంటఁ దగిలియుండు
గాన సాయపడంగోర్కి గల్గునేని, ధర్మమును గొల్పవలయు సతంబు జనులు.
- క. వీనరుఁడైనను ధర్మము, బూనిక సేవించునేని పూజ్యతమంబై
మానిత మగుస్వర్గంబును, గానంగాఁ జనును లేవుగా సంశయముల్. 760
- క. ఆరీతిగా నధర్మము, గారవముగ సంగ్రహింపఁగా దుర్గతికి
జేరును గావునఁ బాప, ప్రారంభములందు విముఖు లగుదురు సుజనుల్. 761
- క. మనుజులకు ధర్మ మొక్కఁడె, తనరెడు సాయం బటంచుఁ దత్త్వజ్ఞులు ప
ల్కినబాడ కానఁబడియెడు, మునులారా! లోభ మౌహముల భీతి మెయి. 762
- తే. మఱి యనుక్రోశమున నైన మాన్యుఁ డెపు డ
కార్యములఁ జేయరాదు నిక్కము పరార్థ
ములను గొనరాదు ధర్మార్థములును గామ
మనెడు నీమూఁడు జీవితమునకు ఫలము. 763
- క. కనుక నధర్మముచే రని, యనువున నిష్ఠూఁటిఁ గొనఁగ నార్కుండు యత్నం
బును బూనవలయు నా విని, మునివరు లిట్లనిరి వ్యాసమునిపతితోడ. 764

క. భగవంతా! నీవలనక, దగ వింటిమి పరము హితము ధర్మయుతముగాఁ
గ గణనముగన్న వాక్యంబుగ దాని నెఱింగితిమి విమోహము వాసెక. 765

క. తనునిచయము వినఁ గోరిక, మనముల జనియించె దనువు మనుజుఁడు చావం
గనె సూక్ష్మమగుచుఁ దగఁ గాంచును నవ్యక్తతను సాధుశుభగుణనిలయా.

క. కనులకుఁ గనరాకుండును, గనుక నె యద్దాని నెట్లుగా ధర్మ మ్మై
య్యవఁగూడి పోవఁజాలును, వినిపించుము సంశయములు విడనాడంగక. 767

వ. అనుటయు వ్యాసుం డిట్లనియె. 768

క. ధరణియు జలవాయువు లం, బర మగ్నియు మనసు బుద్ధి పరమంబగుచుం
బరఁగెడు నాత్మయు ధర్మముఁ, బరికించుచునుండు నెల్లభంగుల నెపుడుక. 769

క. ఇవియే ప్రాణుల కెల్లను, దివానిశము సాక్షులగుచుఁ దెల్లంబుగ నె
ల్లవిధముల ధర్మమును గాంచు విలోలముగాని దృష్టి శోభిలుచుండక. 770

సీ. త్వక్కు మాంసం బస్థితతులు శోణితము శుక్లంబు నాఁజనునివి కాయమునువ
దలఁ బ్రాణములు పోవ ధర్మసహాయుండై యంత జీవుఁడు సుఖ మనుభవించు
నిహపరములయందు నిది ధర్మచరితంబు వినఁగఁ గోరుదురేమొ వేగ చెప్పుడ
నావిని యమ్మునినాయకు లిట్లని రిద్ధధర్మచరిత్ర మిపుడు వింటి

తే. మెట్లు రేతస్సు వర్తిల్లు నెఱుంగవలయుఁ
దద్విధం బంచుఁ జిత్తముల్ త్వరపడియెడుఁ
దెలుపుమా యన్న వ్యాసుఁడు తెలిపె నిట్లు
తనువునందున్న యేసుధాశనులు సతము. 771

క. తినుదురొ యన్నముఁ బృథ్వియు, ననిలుండు ననలుండు సలిల మంబరమును జ
క్కనిమనసు దృష్టి నొందును వినుఁ డివియే పంచభూతవితతులు సుండి. 772

తే. మనసు నాఱవదగు సంత ఘనతరాత్మ, శుద్ధమగు నప్పు డొదవును శుద్ధమైన
యట్టిరేతస్సు గర్భంబు నదియె గల్గఁ, జేయు క్లేష్టముతోఁగూడి. చిత్రరీతి. 773

వ. స్త్రీపురుషుల శోణితశుక్ల సంయోగమే గర్భ మనంబడు. ఇదియె రేతోమహత్త్వం
బు ఇంక నేమి వినఁగోరుదు రన విని మహాత్మా గర్భోత్పత్తివిధంబు వింటిమి.
పురుషోత్పత్తి వినఁగోరుదు మన వ్యాసుం డిట్లనియె. పంచమహాభూతంబు
లెవని కభిముఖములు గాకయుండునో వాఁడు దుర్గతినొందు. భూతసమాయుక్తుఁ
డయ్యెనేని జీవితమును గాంచు. అత్తఱి దేవతాపురుషుని శుభాశుభకర్మము
నవలోకింతురు. పంచభూతాంతర్గతులగు దేవతలే కనఁజాలుదు రని తెలియ
వలయు నావిని మును లిట్లనిరి. 774

తే. చర్మమును ద్వక్కు నల్ల మాంసంబు వదలి, భూతపంచకమును వీడిపోయి జీవుఁ
డెందునివసించి సుఖమును డెండ మలర, ననుభవించునుదుఃఖంబు నెట్లు గుడుచు.

సీ. అని ప్రశ్న మొనరింప విని వ్యాసుఁడిట్లను గర్భముఁగూడి నిక్కముగ జీవుఁ
డొందు రేతోయక్తి నిందుబింబాస్యగర్భమునందుఁ బుష్పంబు భాసురమగు
దానిఁబొందును మఱి తరుణమురాఁగ భర్తనిదూతవితితచే ఘనతరమగు
కష్టపరంపర గలుగ దుఃఖించును వారివంకనె తాను వధము గాంచు

తే. ఘోరసంసారచక్రమే క్రూరదుఃఖ
జలధియందు మునింగి క్లేశప్రకార
మిదికదా యంచు నాజీవుఁ డెఱుఁగు నిలను
బ్రాణి యాతఁడు జని దొట్టి వరసుకృతము

776

క. తనకుం దోడ్పడ భర్తం, బునఁ గల్గెడుసత్ఫలములఁ బొందును జన్మం
బునుదొట్టి భర్తమునె తా, నొనరించిన నిత్యసుఖము నొందును సతమున్. 777

తే. నడుమనడుమ నభర్తంబుఁ గడఁగి చేయు
చుండునే నాది సుఖముల నొంది యవలఁ
గుడుచు దుఃఖములను మఱి క్రూరకర్త
ముల నభర్తయుతిం జేయుమూర్ఖుఁ డిలను.

778

క. చిరకాలముండి మృతి గని, ఖరకరసుతుపురికిఁ బోయి గాఢతరముగాఁ
బరఁగెడు దుఃఖములంగని, భరఁ దిర్యగ్యోనులందుఁ దా జనియించున్. 779

క. ఏయేకర్తము లొనరిచి, యేయోనులఁ బుట్టుచుండు నిల జీవుం డా
యాయీప్రకారముల నవి, యీయెడ నెఱింగింతు మీకు నేర్పడ వినుండి. 780

వ. శాస్త్రంబు లితహాసంబులు వేదంబులు ఘోరము యమనగరంబని వర్ణించుఁ
గదా యది మర్త్యలోకంబునందె యని యెఱుంగవలయు. యమలోకంబునఁ
బరమపావనంబులగు స్థానములు దేవలోకతుల్యములు గలవు. తిర్యగ్యోని
వ్యతిరిక్తంబులై యవి యుండు. సద్గతిమంతంబులగు. మఱియు బ్రహ్మలోకసమ
మగుయమునునిభవనంబునందు నియతకర్తబద్ధుడై జంతువు దుఃఖంబు ననుభ
వించు. ఏయేభావంబున నేయేకర్తమున గతినొందు నాతఁడు పొందుఘోరసర
కంబు నెఱింగించెద వినుండు.

781

చ. శ్రుతితతులం బఠించియును ఊజిసురుం డతిమోహపాశసం
యుతిఁ గనుచిత్త మొప్పుఁ గుల మొయ్యన వీడినపాపచిత్తుఁ డా
దృతి ధనమీయఁ బుచ్చుకొనునేని యతండును గార్థభాంగసం
గతిఁ గను దానియాయు వగు త్కౌఠలిపైఁ బడునైదువర్షముల్.

782

క. ఖర మది మృతిగని వృషభత, ధర సప్తాబ్దములు బ్రదికి భర్త నగరికిన్
ద్వారఁ జని ఊతి జనిఁగని బ్రహ్మరాక్షసుండై చెలంగి యతిరభసమునన్. 783

క. తిరుగుచు మాసత్రయ మీ, ధరపై వసియించి చచ్చి థాత్రీసురుడై
పరిపూతుం డగు మఱి యే, నరుఁ డెత్తఱిఁ బతితుడైన నరునాదృతిచేన్. 784

సీ. యజ్ఞము చేయఁగా నగు సత్ఫలంబని పురికొల్పి యాజకుండురుధనంబు
గాంచు నంచను నూహగలిగి తాయాజకుండగునొ యాదుష్టుఁడీయవనిగ్గముల
జాతయందును బుట్టు సరిగ జీవించును బదునైదుసంఖ్య సంవత్సరములు
తరువాత మృతిఁగని ఖరజాతి జన్మించి పంచాబ్దములు పుచ్చి పంది యగుచు

తే. నన్నియే వత్సరములుండి యవలఁ గుక్కు

టమయి పంచాబ్దములు జీవితమునఁ గడపి

జంబుకంబయి జన్మించి సమలు పంచ

సంఖ్యలను బుచ్చి శ్వజని వర్షంబొకండు.

785

క. ఇలఁ బుచ్చి మానవుండై, పలుభంగుల నోర్పులేక పరమార్థుం డై

కలఁగుచు మృతిఁగని మఱి దేవలుండై జన్మించుఁ బాపవర్తనుఁ డగుచున్. 786

తే. అందు విశ్వాసహర్తయై యంత మత్స్య

జన్మ మెత్తును దుర్మతి క్షమ నెనిమిది

వత్సరము లుండి జింకయై వరుస నాల్గు

నెలలు గడపుచు ఛాగమై కలఁగుచుండి.

787

క. ఒక్కవర్ష ముండి చిక్కులఁబడి మఱి, కీటమై జనించి పాటవమున

యవలు తిలలు మినుము లట్లై కుశోత్థముల్, చణకములు పెసలును సస్యజాతి.

వ. మఱియుఁ బెక్కునామంబులం బరఁగుధాన్యంబుల నపహరించుచు మూషికంబై

జనించి లజ్జలేక తిరుగుచుఁ జచ్చి సూకరంబై పుట్టి యప్పుడే రోగంబునం జచ్చి

శునకజన్మంబుగాంచి మరల మానుచుండై పుట్టి యందు మూఁగయై యైదేండ్లు

నివసించి మృతుండై మరల మానవుండై జనించు. పరదారాభిమర్శదోషంబున

వృషకజన్మంబు గాంచు వరుసఁగా సృగాల గృధ్ర వ్యాళకంకబకజన్మంబు లెత్తు.

మఱియును.

789

క. నరుఁ డెవఁడు భ్రాతృదారను, బరికింపక మోహితుఁడయి పాప మనీషన్

బరమాదృతి గ్రహించునొ, త్వరఁ బుంస్కీలత నొందు వర్షం బొకటన్.

సీ. సఖి గురు భూపాల సారసాక్షుల గామమత్తుండై గ్రహించు మానవుండు

పందియై పుట్టుచు బంచవర్షములు తదాకృతిమై నుండి యంత బకము

గాఁబుట్టి పదియేండ్లు గడపి పిపీలికయై మూఁడుమాసమ్ము లవని బ్రదికి

మాస మొక్కఁడు కీటమై సమధికదుఃఖముల నొందికృమియోనిఁ బుట్టి యందుఁ

తే. బదియు నాలుగు మాసముల్ పరమకష్ట

ములను గుడుచుచు గడపి యఘలయ మగుట

మనుజుతం బొందు నిట్లు లీఘనత రాఘ

మునకుఁ గల్గును ఫలములు వినుఁడు పిదప,

791

- చ. ఒకనికిఁ గన్యనిత్తునని యొప్పుగఁ బల్కి మనస్సుమాట వే
 తొకనికి నాకుమారికనె యుద్యమమొప్పుగ నీయఁబూను పా
 పికిని గుబుద్ధిమై గురునిఁ బీడితుగాఁగ నొనర్చుశిష్యరా
 జికిని ద్రిజన్తముల్ గలుగుఁ జెప్పెద వానిఁ గ్రమంబుమీఱఁగఁ. 792
- క. తొలిపుట్టువు శునక వృద్ధపుట్టువు జంబుకం బవలిజన్తం బీ
 యిల ఖరము నగును మఱి యాఖలు లిద్దలు విప్రజనిని గాంతురు గాదే. 793
- సీ. మనసుననే గురుమానిని గామించునట్టిశిష్యునకుఁ బాపాత్మకునకుఁ
 దత్వాపఫలము గాఁ దగుజన్తములు వినుఁ డాది శ్వయోనియం దట్టె పుట్టి
 మూఁడువర్షము లుండి పీడలఁ గుడుచుచు మృతినంది యంతటఁ గృమిజనిఁ గని
 యొకవత్సర మైట్లా యుండి మృతింగని బ్రహ్మయోనిం బుట్టుఁ బరమమౌను
 తే. లార పుత్త్రసమానుఁ డంచారయఁ దగు, శిష్య నిష్కారణము ధనసిద్ధిఁ గోరి
 చంపు గురువు జనించు హింసాప్రధాన, జాతీయం దని యెఱుఁగుఁడీ సత్యవిద్ది.
- చ. జననిని దండ్రి నేసుతుఁడు జాల్మత గౌరవమొప్పుఁ జూడ కా
 ర్తిని గుదియింపఁ జూచు నతిధీరత నాసుతుఁ డంతఁ జచ్చి తా
 జననముఁ గాంచుజొండి ఖరజాతి దశాబ్దము వేగ నక్రజా
 తిని జనియించి వత్సర మతిస్థిరకష్టము లొంది యవ్వలకా. 795
- వ. మానవుండై పుట్టు. ఎవ్వనితల్లిదండ్రులు రోషముగలవారుగఁ జేయఁబడు
 దురో యాతనయుండును ఖరయోనిం బుట్టి పైయట్ల పాపం బనుభవించు.
 అంతియకాక రెండవజన్తమున బిడాలంబై యేడునెలలు బ్రదుకు. పిదప
 మానవుండై పుట్టు. ఎవ్వఁడు మాతాపితల దూషించు నాతండు *సారీకంబై
 పుట్టి పాపంబనుభవించు. ఏతనయుఁడు తల్లిదండ్రులం గొట్టు నాపాపాత్ముండు
 కచ్చపంబై జనించి పదివత్సరంబు లుండి శల్యకంబై పుట్టి మూఁడేండ్లు గడపి
 వ్యాశంబై యాటుమాసములు జీవించి మానవుండై పుట్టువుం గాంచు. ఏమా
 నవుండు తనయధిపతి యాహారంబుఁడిను రాజద్వేషుల నేవించు నాతండు జ్ఞాన
 శూన్యుడై చచ్చి వానరంబై పదియేండ్లుబ్రదికి మూషికంబై సప్తవత్సరములు
 జీవించి శునకమై యాటునెలలు పుచ్చి పిదప మానవుండగు దాచనిచ్చిన
 వస్తువును హరించు పాపమతి మృతుండై యమనగరంబునకుం జని మరలి
 శతజన్తంబుల నానానొనులం బుట్టి కృమి యగు. అందుఁ బద్మనైదువత్సరం
 బలు పుచ్చు. పాపక్షయముకాఁగా మానవుండై పుట్టు. 796
- క. సురకార్య మైనరింపక, త్వరపడి పితృకార్యనిరతిఁ బాటించక యా
 సురపితృదేవతలకు భ, క్తిరతిని దర్పణముచేయఁ దివరక స్వేచ్ఛకా. 797
- క. చరియించునో యామనుజుఁడు, మరణముగని వాయసమయి మహిఁ బుట్టును వ

తృతీయములు నూఱుండును క్షీతి, దరువాతం గుక్కుట మగుఁదదఘము గుడువక.
 తే. మరల వ్యాళంబుగాఁ బుట్టి మాసముండి
 మనుజుడై పుట్టు జనకసమాను జ్యేష్ఠు
 నవమతిం గూర్చు నెవ్వఁ డాయధముఁడు మృతిఁ
 గాంచి క్రౌంచంబుగాఁ బుట్టఁగలఁడు మహిని. 799

సీ. అందుఁ బదేండ్లుండు నవల జీవక మగుఁ దరువాత మనుజుడై ధాత్రిఁ బుట్టు
 వృషలుఁడు బ్రాహ్మణి నెంచక కూడినఁ గృమియోనిఁ బట్టును మృతిఁగని తరు
 వాత సూకర మగు వ్యాధిచే మృతిగని శునకమై జన్మించి తనయఘుఫల
 మనుభవించుచు మఱి యవని మానవుఁడయి జన్మించునందును సంతతిఁగని

తే. చచ్చి మూషికమై పుట్టు జన్మము లిటు
 లెత్తి యెత్తి యఘుంబెల్ల నెంతో వగల
 ననుభవించుఁ గృతఘ్నుఁడు యమనగరికిఁ
 బోయి క్రూరాత్తులై భటుల్ భూరిరుషను. 800

క. తనువేదనఁ జొందింపఁగ, వనటంబొందుచును బెక్కుభంగులుగాఁగం
 గనఁబడునరకంబులఁ బడి, జనియించును భూతలమున జలకీటంబై. 801

వ. దండక ముద్గర శూలాగ్నికుండ దారుణాసిపత్రవన వాలుకాకూట శాల్మలీ
 ప్రముఖనరకంబులను బడియుండునని యెఱుంగవలయు. జలకీటంబై పంచదశ
 వత్సరములుండి గర్భముదాల్చి యట్లే మరణించి పెక్కు తుద్రజన్మంబు లెత్తి
 మరలఁ దిర్యగ్జన్మంబు లెత్తి కూర్మమై పుట్టియుండు. 802

సీ. దధిని దొంగిలు నయ్యధముఁడు బకంబొ భేకంబొ యైపుట్టును గడు నసంస్కృ
 తములగు చేపలఁ దస్కరించినవాఁడు మధుదంశమై పుట్టు మహిని మఱియు
 ఫలములనుకొ మూలముల దొంగిలించినయతఁడు పిపీలికయై జనించుఁ
 బాయసంబు హరించుపాపచిత్తుఁడు పుట్టుఁ దిత్తిరియై మఱి తెంపుచేతఁ.

తే. బిష్టమయభక్ష్యములఁ గ్రూరవృత్తి నపహ
 రించునతఁడు నులూకమై మించు జలముఁ
 గైకొనిన వాయసం బగుఁ గాంస్యహర
 కుఁడును హరితమై పుట్టుఁ గుతలమందు. 803

క. రాజతభాజనహరకుఁ, డీజగతిఁ గపాతజన్మ మెత్తును మఱియుకొ
 భాజనముఁ గాంచనమయము, నేజడుఁడు హరించు నతఁడు కృమికులజుఁడగుకొ.

వ. పట్టువస్త్రముల నపహరించినఁ గురరంబగు. చెఱకు దొంగిలిన నర్తకుం డగు.
 వస్త్రహరకుఁడు శుకంబయి జన్మించు. దుకూలాంబరముల హరించువాఁడు
 హంసంబై పుట్టు. కార్పాసవస్త్రహరకుఁడు క్రౌంచం బగు. పట్టంబు నావికంబును
 హరించిన శశకం బగు. కర్పూరచూర్ణంబు దొంగిలునాతఁడు మయూరం బగు.

రక్షవస్త్రముల హరించుమానవుడు జీవంజీవకంబై పుట్టు. చిత్రవస్తువులను గంధద్రవ్యముల నపహరించిన నెలుకయై పుట్టు. ఆజన్మంబునఁ బంచదశాబ్దము లుండు. క్షీరహారకుడు బలాకాజనిం గాంచు. మోహసమన్వితుండై తైలంబు హరించినఁ దైలపానముచేయు కీటకమై జనించు. ఆయుధధారియై శస్త్రహినుఁ డగు పురుషుని వధించి ద్రవ్యముం గొనిన గార్దభంబై పుట్టువుం గాంచు. ఆజన్మంబున వర్షదవ్యయంబు పుచ్చి శస్త్రహతింగాంచి మృగయోనిం బుట్టినిరంత రోద్విగ్నమానసంబున నుండు. అట్లు వత్సరంబుం బుచ్చి శస్త్రమృతినొంది మీ నంబై జాలబధ్యంబై నాల్గవమాసమందె మృతినొంది శ్వాపదంబై జనించి వత్స రంబులు పదిగడపి వ్యాఘ్రజన్మంబున నైదువత్సరము లుండి శ్రమంబుగఁ బాపంబు నశింప మానవుండై పుట్టు వాద్యముల హరించి లోమశజంతు వగు. పితౄశాస్త్రమును దొంగిలిన ముంగిస యగు. ఘృతమును హరించినఁ గాకమద్గు జన్మంబులం దొక్కఁడు సిద్ధించు. మత్స్యమాంసము దొంగిలిన వాయసంబగు. లవణహారకుడు చిరికాకంబై పుట్టు. విశ్వాసంబున దాచఁబెట్టిన ద్రవ్యంబును హరించువాడు మత్స్యయోనిం బడు. మరల మనుజుండై పుట్టి యల్పాయు నొంది పాపము లొనరించి తిర్యగ్యోనిం బుట్టు. ధర్మము ప్రమాణమని తలంపని మానవులు పాపంబు లొనరింతురు. వారొనరించు వ్రతంబులు నిష్ఫలంబు లగు. సుఖదుఃఖయుతులై వ్యాధిబాధితులై మ్లేచ్చులై పుట్టుదురు. ఎవరు జననాదిగఁ బాపముల వర్జింతురో వా రరోగులై రూపవంతులై ధనసంపన్నులై యుందురు. స్త్రీలు నీపాపముల నొనరించిన నిట్టిఫలంబుల నొందుదురు. ఇట్టి పాపము లొన రించినవారికి భార్యలై పుట్టుదురు. అపహరించుట దోషంబని పరికీర్తితంబు. మునులారా! మీప్రశ్నంబునకు సదుత్తరం బిచ్చితిని. ఈవిషయము మున్ను దేవర్షులకొఱకు బ్రహ్మ చెప్పుచుండఁగా విన్నవాడను. ఆ విధంబంతయు మీకు నెఱింగించితిని. మీ రీగాథ విని ధర్మంబునందె బుద్ధి నిలుపుడని వ్యాసుండు పలుకుటయు.

805

—◆—
నూటతొమ్మిదవ యధ్యాయము.

—◆ శుభప్రాప్తిప్రశ్నము. —◆

చ. అనఘ! యధర్మరూపగతు లన్నియుఁ జెప్పితి వింక ధర్మమా
ర్థనిచయముకా వినంగఁ గడుఁ గౌతుకమయ్యెడి వక్త్రసంతతికా
ఘనుడవు నీవు పాపయుతకర్మములం బొనరించి మేలు నీ
యనిగతి కేగువా రటులై యర్హములై తగుకర్మసంతతికా.

806

క. ఒనరించి శుభగతిం గనఁ, జనుదురుగద వానివిధులఁ జక్కఁగఁ జెప్పుమా
విన వేడుకయ్యె నెట్టివా, మునివర శుభపాపకర్మములు తద్విధులుకా.

807

- చ. అనవిని వ్యాసుఁ డిట్లనియె నత్తెఱఁగెల్ల వచింతుఁ బాపముల్
మనమునఁ గోరి చేయుచును మానము వీడి యధర్మభూతముల్
దను బరికింపఁ దద్వశతఁ దాఁ గను మానవుఁ డందునకా మనం
బున కసుఖంబుఁ గూర్చుసలముం గన నారక మొందుఁ జయ్యనకా. 808
- సీ. ఎవఁడు మోహంబున నెఱుంగ కధర్మంబు నాచరించియు నాత్మయందుఁ జింతఁ
బూని సంతాపంబుఁ బొడఁగని చిత్తసమాధిని గైకొని మరలఁ బాప
కార్యములను జేయకయ యుండునో మఱి తచ్చిత్త మెంత యధర్మకృత్య
ములయొడ నేవగింపును బొందునో వానితను వధర్మవిముక్తిఁ గనుచునుండు
- ఆ. నంత కంతకుకా మహాత్ములై ధర్మజ్ఞు, లైన విప్రవరుల నరసి వారి
కెఱుంగఁ బలుకవలయు నిది యధర్మపథంబు, నాశ్రయించితి మును పాద్యులార.
- క. దాని నిక నాశ్రయింపను, మానసమునఁ దెల్పి దోచె మన్నింపుఁ డటం
చూనినతెల్విని వేడిన, మానును బాపంబు బ్రహ్మమానులకరుణకా. 810
- క. తనమదిఁ గుత్సించు చధర్మనియతకార్యంబు సాధుమండలమున కె
ల్లను దెల్పుకొలది నయ్యది, వినాశముం బొందుచుండు వేగముమీఱకా. 811
- చ. ధరణిసురోత్తమాళిఁ గని దానములం బరితృప్తి నొందఁగా
వరుస నొసంగి పాపములఁ బాఱఁగఁదోలి సుఖించు నిచ్చమై
నురగము ప్రాతదౌ కుబుస మొయ్యన వీడి చరించునట్లు సు
స్థిరమగు హృత్సమాధి గని దివ్యపదంబును గాంచు వేగమే. 812
- చ. వినుఁడు వచింతు దానముల వేని నొసంగిన దుష్కృతంబు లా
య్యనఁ బరువెత్తు దూరముగ నంతట ధర్మము సుస్థితిం గనుకా
మనమున నింక దానములమండలమందుఁ బ్రధాన మేదియో
యనునది గొప్పప్రశ్న మగు నావిధిఁ దెల్పెద నాలకింపుఁడీ. 813
- తే. అన్ని దానంబులందును నన్నదాన, మెక్కుడగుఁ గాన ధర్మంబు నెఱింగినట్టి
యతఁడు సంప్రీతి నతిథుల కన్న మిడగ, వలయు నన్న మెల్లరకును బ్రాణమగును.
- క. దానిన జంతువు పుట్టును, దానకా లోకంబులెల్లఁ దనరుఁ బ్రతిష్ఠం
బూని యటుగాన నన్నమె, యకా నిలను త్తమము చూడ నన్నిఁటియందుకా.
- చ. సురపితృ మౌని మానవులు ఊఁగిని నన్నమునే ప్రశస్త మం
దురు మఱి యన్నదానమునఁ దోచును స్వర్గము ముందు న్యాయవి
స్థరణముమీఱఁ గూర్చిన నితాంతశుభ ప్రదమైన యన్నముకా
ధరణిసురేజ్యసంతతికి దానము చేయఁదగుకా విధికా దమికా. 816
- చ. శ్రుతులను నేర్చి యోగమున సూన్యతవాక్కులఁ జేరుఁగాంచి శాం
తత నలరారు సద్విజులఁ దద్దయు భక్తియుఁ బ్రితియుం దగకా

- హితమగు నన్నదానమున నెంతయుఁ బ్రీతులఁ జేయుఁ దత్ఫలం
బతులిత మంచుఁ జెప్పఁదగు నాతనికిం దగు నేది కోరినన్. 817
- క. ఒకపరి త్కూడివిజేంద్రద, శక మొక్కనియింట సాధుశాకోపేతం
బకలంకము నొనన్న మె, సకమెసకఁగఁ దినిన నది యొసంగదె ముక్తిన్. 818
- క. మన సెంతో శాంతమై యుం, డినఁ జేసిన యన్నదాననియతఫలము గ
ల్లును దిర్యగ్గతి యుండదు, వినుఁడి పదివేపురైన విప్రులు ప్రీతిన్. 819
- తే. ఎవనియింట భుజింతురో యెల్ల పాపములు నశింపఁగ నాతఁడు ముక్తి కేగు
వేదవేత్త మహీసురవృత్తహరుఁడు, బిచ్చమె త్తినయన్నము ద్విజవరునకు. 820
- క. పరమాదృతి నొసఁగినచో, దురితంబులు తొలఁగి సుఖము తోడనె కల్గున్
ధరణీసురవిత్తంబుల, హరియింపక వానిఁ గాచి న్యాయపథమునన్. 821
- క. సమకూడిన విత్తంబున, నమలమహీదివిజవరుల కామ్నా యసమా
హము నేర్చినవారికి నన్నము పెట్టిన దుష్కృతములు నశియించు వడిన్. 822
- సీ. పద్భాగశుద్ధమా సాధుకృష్యంశంబు విద్వన్నహీసురవితతి కొసఁగు
వైశ్యుఁడు పాపాఘవర్జితుం డగుమఱి ప్రాణసందేహమ్ము ప్రాప్తమైన
తఱి నొడల్ దాఁచక దస్యులఁ బోదోలి గోబ్రాహ్మణులఁ గాచి కోరకుండఁ
దనకు లభించిన ద్రవ్యంబునన్ ద్విజవరుల కేళూద్రుఁడు వరుస నన్న
తే. దానమును జేయునతని యుద్దామపాప, ములు నశించును దనుబలమున నహింస
చేత నార్జించినధనంబుఁ బ్రీతిమీఱు, ధరణీసురులకు నిచ్చినఁ దలఁగు నఘము. 823
- క. న్యాయసమార్జిత మగుధన, మేయనువుననైన వేద మెఱిగినద్విజులన్
బాయనిభక్తిని బలిచి మహాయత్నముమీఱు నీయ నఘము లడంగున్. 824
- వ. అన్నమూర్జసక్రంబుగావున నాయన్నదానమున నూర్జస్వియగు. మఱియు 825
- ఆ. సాధుజనులు పూనుసరణి నాశ్రయ మంచుఁ, దలఁచువారు పాపతతులఁ బాసి
సుకృతములను గాంత్తు సారిది దానంబుల, విధమెఱింగి యనిరి విబుధు లిట్లు. 826
- క. దానము లందు త్తమ మగు, దానంబన నన్నమిడుట ధర్మం బనఁగా
మానివరులార! యదియే, సూన్యతపథ మూన దాని చొప్పెఱుంగనగున్. 827
- ఆ. న్యాయపథముచేత నార్జింపఁబడిన ధనంబుచేత నోదనంబు తగిన
వారి కిడుట ముక్తిఁ గూరుచునది యందు, రార్యవద్యు లదియె యనుపమగతి. 828
- క. జనులకు నన్నమె సద్గతి, గనుకన్ దానోత్తమంబుగాఁ జెప్పఁబడున్
మునులార! యన్నదానమె, యనుపమగతి నిచ్చు నంత్యమం దగుసుఖమున్. 829
- క. ఈరితిం బుణ్యాత్మకు, లారసి తద్దాన మొసఁగి యఘముల విడిపెం
పారువిముక్తి గాంతురు, సారన్యార్జితంబు సతము ఫలమిడున్. 830
- వ. ప్రాణాహుతీపూర్వకంబుగా నన్నంబు భుజింపందగు. అన్నదానం బొసంగిన దినం
బవంధ్యంబు. వేదవేత్తలశతంబున కన్నదానము నిత్యము చేయునడుండు నరక

ములఁ గాంచెడు. మఱియు న్యాయ మెఱింగినధర్మాత్తులకును సకలైతిహాసముల నెఱింగినవారికి నన్నదానము చేయఁ బాపంబులు నశించు. పునర్జన్మంబు గలుగదు. అన్నదాననిరతుఁడు రూపవంతుఁడు కీర్తిమంతుఁడు ధనవంతుఁడునై జన్మించు. ఈయన్నదానంబు సర్వధర్మమూలభూతం బని యెఱుంగఁదగునని పారాశర్యుండు పలుకుటయు.

831

—
నూటపదియవయథ్యాయము.

— శ్రాద్ధవిధినిరూపణము. —

- క. పరలోకమునకుఁ జని పుణ్యారతిందగు స్థానములను హాయి గనెడు సత్పురుషులకు శ్రాద్ధమది యెక్కిరణిం దత్పుతులు చేయఁగాఁదగుఁ జెపుమా.
- చ. అనవిని వ్యాసుఁ డిట్లనియె నాదివరాహశరీర మొప్పుఁ దాల్చిన జగదీశమాన్యునకుఁ జేతులు మోడ్చి వచింతు శ్రాద్ధరీతిని బరమర్షు లాదృతిని దెల్పినపద్ధతిఁ బూర్వకాలమందు నియతిఁ గోకనాఁ బరఁగు నూత్న నదీజలమందు దీనులై.
- 833
- క. మునిఁగి తపించెడు పితరుల, వనజాత్ముం డుద్ధరించె వరుస దివిజు లప్పనికై శ్రాద్ధ మొనర్పిరి, వినుఁ డావృత్తాంత మెల్ల వినిపింతుఁ దమిళ.
- 834
- క. అన మాను లిట్లు పల్కిరి, మునిసా! కోకాంబువులను మునుఁగఁగ నేలా ఘనమతులు పితరు లవ్వారిని వారాహుం డదెట్టిరీతిం దేల్చె.
- 835
- సీ. కోకామహాతీర్థ మేకాంతసుఖదంబు భుక్తిముక్తిదము నొఁ బూనిక దానిచరిత మంతయు విని స్వాంతము లలరారె నన వ్యాసుఁ డిట్లును నార్యులార వినుఁడు త్రేతాయుగమునకును ద్వాపరయుగమునకును సంధి యొప్పునపుడు కాంచనభూధరకమ్రపృష్ఠంబునఁ బితరులు దేవతావితతు లొకట
- తే. గూడియుండిరి చక్కనిగోష్ఠి సాగుచుండె సోమసంభవయగు నొక్కకన్య కాంతిమతి దివ్యరూపసంకలిత చేతు, లొగ్గి పితరులముందట నుండె భక్తి.
- 836
- క. ఆనారీతిలకముఁ గని, మానస మలరంగఁ బితృసమానులు పితరుల్ దీనావనులగు దేవత, లానా నన నిట్లు పల్కి రాదృతితోఁచె.
- 837
- క. శుభమూర్తి యెవతవు? నీ, ప్రభుఁ డెవ్వఁడు భీతిమాని పలుకుము నా నాయుభరాజగమన యిట్లును, సభవారెల్లరు వినంగ సాధుభణితిమై.
- 838
- వ. శీతాంశుకళ నగుదు. మీప్రభుత్వమునందు నేనొక్కకోరికం గోరుదు. మీయాజ్ఞయే యని మఱియు నిట్లనియె. తొలుత మూర్ఖులనుపేరు పరఁగె. పిదప స్వధానామంబు తగె. ఇపుడు కోకాహ్వయంబు మీచేత నిరూపింపఁ బడియె. అనుచుండునంత నాపితరు లాసుందరీముఖంబుఁ గాంచుచుఁదృప్తినొంద కుండిరి. అవిధ మెఱింగి విశ్వేదేవతలు కన్యాముఖనిరీక్షకులగు వీరిచెంతనుండుట పాడి

గాదనియు వీరు యోగనిర్దుష్టులనియు భావించి వారిని వదలి స్వర్గమునకుం జనిరి. శీతాంశుఁ డాత్మజాతయగు నూర్జను జూడక యామెయెందుఁ బోయె నని చింతాకులమానసుం డయ్యె. అంత, దివ్యజ్ఞానంబున నాసోముండు తన కొమరిత కామంబునఁ బితరులచెంత కరిగె నని యెఱింగి వా రామెను బ్రీతి తోఁ గాంచుటయుఁ దపోబలమున స్వీకరించుటయుఁ దెలిసికొని కోపపరీతా త్తుండై పితరుల శపింపఁ దలంచి పితరులారా! మీరెల్ల యోగభ్రష్టులై విచే తనులై పతనంబుఁ గాంచుడు. అదత్తయగు నాకన్యకను బాలిశులై కామిం చితిరి. ఈకన్య పితృమతి. వ్రతనియతయు నగు. అట్టిదయ్యు స్వాతంత్ర్య మూని మిమ్ముఁ గామించె గావున నదీరూపిణి కావలయును. కోకయనం బ్రసిద్ధిఁ గాం చఁదగు. హిమాలయప్రాంతమున నుండవలయు. 839

చ. అని హిమరశ్మి శాశమిడ నప్పితరుల్ వరయోగవిచ్యుతిం
గని తుహినాద్రిపాదమునఁ గ్రన్ననదెల్లిరి దుగళితాత్తులై
వనితయు నాహిమాద్రిపయి వారక త్రెల్లి సముద్రసప్తకం
బునఁ గలవారి గల్గి యఘపుంజముఁ దోలఁగఁజాలి యెంతయుకా. 840

క. కోకాఖ్యఁ దాల్చి తీర్థశతాకులయై వేగయుక్తి నలరి మహీధ్ర
ప్రాకటశృంగవ్రజమును, జేకొని ముంచుచుఁ బ్రసిద్ధి జెంది యసమయై. 841

క. ధరణిం బ్రవహించెను బిత్త,వరులెల్లఁ దదీయశీతవారిం గని యో
గరతికా విడి తన్నది యే, తరుణియొ మును తద్విధంబుఁ దలఁపఁగ లేమికా. 842

ఆ. దానిచెంతనుండఁ దాఁ గని తుహినాద్రి, తత్తుధార్తి నెఱింగి దయను బదరి
యనెడు ధేనువరము నత్తఱిఁ బిలిచి రుచ్యమగుపయసు మధువు సంతతంబు.

సీ. వీరికి నొసఁగుమా చారుతరములైన బదరీఫలంబుల భవ్యములగు
కోకాజలంబులఁ గొమరొప్పఁదిని త్రావి పయసును మధువును బ్రత్యహంబు
గైకొనుచును నుండఁగాఁ జను నంచనె నాశైవ విని నియతాంతరంగ
యగుచు నుండఁగ నయుతాబ్దముల్ గడచె నహోరాత్ర మట్టు లోహోయనంగ
తే. జగమునం దిట్లు పితృకర్త సంతతి చెడ, దైత్యు లసురులు రాక్షసుల్ దర్పభయదు
లగుచు రాక్షసులం గూడియప్పితరులు, నిస్సహాయులుగా నుంట నెఱి యెఱింగి.

వ. విశ్వేదేవవివర్జితలుగావున నీపితరులు దుర్బలు లని తలంచివారిందఱుమఁ జనిరి.
వారి రాక నెఱింగి పితృదేవతలు కోకానదీతీరమునందున్న గండోపలంబు
నాగ్రహంబునం గైకొనిరి. ఆవిధముఁ దెలిసికొని కోకానది వేగవతి గావున
నాత్మజలంబుల వారిని ముంచి కనఁబడకుండఁ జేసె. ఉత్తుంగతరంబులఁ దుహినా
దలపాదంబు నావరించె. అంతర్నితులగు పితరుల నెఱింగి దైతేయ రాక్షసులు
విభీతకవృక్షంబు నాఠోహించి నిరాహారులై యుండిరి. కడుశీతలసలిలంబుల

మునింగియున్న పితరు లాకట నకనకంపడుచుఁ దమకష్టపరంపరలం దలంచుకొని
శ్రీజనార్దను శరణువేడం బూని. 845

సీ. జయజయ గోవింద జయ సర్వలోకేశ తావకమాప్రసాదమున మాకు
విజయమయ్యెడుఁగాక విశ్వమోహనరూప! విషమజలంబుల వెసమునింగి
నీకు దాసులమయి నెగడుమ మ్ముద్ధరింపఁగ న్యాయమగు సుప్రభావ! దేవ
యిదె నిశాచరవరు లెల్ల ముష్టేఁడఁగ భయదయాపంబులఁ బ్రబలి తటము
ఆ. నందు నున్న వార లచ్యుతా వైకుంఠ, యోవరేణ్య యీశ! యోవరాహ
రూపధరణ! భీతి నీపాథసులఁ బడి, యున్న మమ్ముఁగావు మురుతరకృప. 846

చ. హరిహయసోదరా! నిరుపమాకృతులొప్పఁగ నాదిమాసురుల్
త్వర మధుకైటభుల్ ప్రబల వారిని జంపినవిక్రమంబునం
బరఁగుదు వీవు భక్తజనవాంఛలఁ దీర్చెడు ప్రోడ వీవు శ్రీ
దరవరశాఙ్గ క్రమృదుతామరసంబులఁ గేలఁదాల్చుచున్. 847

క. తనరుదు వనుఁమశక్తిని, వనరుహనేత్రా! నితాంతభయమునఁ దగు మ
మ్మును దానవు లేచక యుండును గావుము లోక మిది విడంబన గాదే. 848

చ. జనకుండ వీవు లోకములజాలము గావఁగ నట్టి నిన్నదే
దనుజులు నేఁచఁజాలరు నితాంతభయంకరరూపులైన యీ
దనుజులనుండి మ మ్మిపుడు తప్పక కావుము నీదునామకీ
ర్తనమున రాక్షసుల్ వెత లేదం గుదియింపఁగఁ బాటువా రొగిన్. 849

క. భూతంబులు వైరులు వెను, భీతిం బరుగిడుదు రిపుడు పృథ్వీస్థలిపై
నాతతధర్మము స్థిరమగుఁ, జూ తగ నది ప్రియముగాదె శుభయాపహరీ. 850

చ. అనియిటు సన్నుతించుచు నహర్నిశముల్ వెనుభీతిఁ గాంచు పా
వనపితృసంఘముం గనుచు వారిజనేత్రుఁడు సూకరాకృతిం
గనిన జగన్ని వాసుఁడు నికామము తృప్తిని గాంచి కోక నా
జను నదియందు ముద్ది వగఁ జాలఁగఁ దూలినవారి నార్తులన్. 851

క. శిరసుల గండోపలమును, ధరియించినవారిఁ గావఁ దలఁచి మదిని భీ
కరతాప మేను మాన్పెదఁ, దరుణంబున నిష్టై యనుచుఁ దద్దయుఁ బూనికన్. 852

క. ఘనదంష్ట్రాగ్రంబున నా, వెనుశిలఁ బాటంగఁ జిమ్మి పృథుశక్తిని వా
రిని గైకొని కాచెను నా, వనజాతుని స్పర్శమున సువర్ణద్యుతులన్. 853

క. అలరారుచుఁ గోకాధుని, జలములనుండియె తటంబు సరభసముగఁ జెం
ది లలిన్ భీతిని బాయుచు, వెలసిరి శాపంబు పోయె విధునిదియనుచున్. 854

వ. వరాహమూర్తియుఁ బితృదేవతల నుద్ధరించి లోహార్ధంబున జలం బోసంగి
స్వరోమసంభవములగు కుశల సంగ్రహించి స్వేదోద్భవములగు దిలలనుగా

నొనరించి సూర్యప్రభను జ్యోతిస్సుగా నొనరించి కోటివటాధోభాగంబున నిలిచి తుంగకూటంబునుండి యజ్ఞీయములగు నోషధివరంబులను గైకొని మధుక్షీరరసములఁ గంధంబులఁ బుష్పంబుల ధూపదీపంబుల నిర్మించి సరస్సు నుండి ధేనువును సముద్రమునుండి రత్నములను జేకొని దంష్ట్రచే లిఖించి ఘర్తాద్భవములగు జలంబుల భూమిని బ్రోక్షించి కుశలచేఁ దుడిచి ప్రాగ గ్రములై లోమకూపాంతరస్థములగు కుశలను గ్రహించి ఋషుల నాహ్వానించి పితృతర్పణం బొనరించెద నని పలికిన వారు నట్లే యొనర్చుమన నామహాత్ముఁడు విశ్వేదేవతల రావించి మంత్రయుక్తముగ వారికి విష్టరముల నొసంగె. మఱియు నక్షతలచే దేవతారక్షణము నొనరించె. ఆయక్షతలు యవౌషధి సంభవమ్ము లగు. అవి సర్వదిక్కుల రక్షింప నిర్మింపఁబడియె. మఱియు. ౩55

తే. దేవదానవయక్షదైతేయరాక్షసాలియందోక్కండైన నాయక్షతలను నాశ మొందింపఁ జాలఁడు నాశ మొంద, నవియె గావున నక్షతలయ్యె నవియు.

క. మును వాని దేవతలఁ గావను విష్ణువు నియతఁజేసెఁ బద్మదళాక్షుం డును గుశలగంధయవలను, ఘనసుమముల నర్ఘ్య మిడియెఁ గడు విధిమీఱక.

వ. “విశ్వేదేవేభ్య” యనుమంత్రంబున వారి నర్పించె. ఎవరు దివ్యులో యెవరు మానుషులో వారి నాహ్వానించెద నన విశ్వేదేవత లావాహనముచేయు మనిరి. వేదవేత్తయగు నావారాహమూర్తి శ్లిష్టమూర్తాగ్రదర్శలను సతిలలను గా హస్తమునుజానువునం దారోపించి సవ్యముగా నాసనంబు కల్పించె. అట్లే యొకకరంబున నాపితరుల నాహ్వానించె. అపహతమంత్ర ముచ్చరించి యపసవ్య ముగా రక్షణంబు కల్పించె నామగోత్రములుచ్చరించియావాహనంబు గావించె. సమంత్రకముగా నర్ఘ్యంబును “యస్తే పితామహ” యనుమంత్రంబునఁ బితామహునకును, “యస్తే ప్రపితామహ” యనుమంత్రంబునఁ బ్రపితామహునకు నర్ఘ్యం బిచ్చె. కుశగంధతిలపుష్పమిశ్రముగా మాతామహులకు నర్ఘ్యం బిచ్చె. ధూపంబుభక్తిమై నొసంగి “యాదిత్యావసవోరుద్రా”యను మంత్రం బున సర్పిస్తీలకుశాకులమగు నన్నంబు దెచ్చి సుసంస్కృతపాత్రంబున నునిచి మునులం గాంచి యగ్నియందు హోమము చేసెద నని యడిగి వారట్లే యని పలుక నాహుతిత్రితయంబు సోమాగ్నియములకొఱకు నిచ్చి “యేమామక” యనుమంత్రంబు నేడుపర్యాయములు జపించి హుతావశిష్టాన్నమును బితరుల నొక్కొక్కనికి మూఁడేసి పర్యాయము లొసంగి తదవశిష్టాన్నమును బిండ పాత్రమున నునిచి పిదప సరసమై స్వాదువై పాయసపూర్వకమునగు నన్నము నఁద్యుపిత్తమును, అల్పశాకమై బహుఫలంబై షడ్రసంబై యమృతోపమంబు నైనదాని బ్రాహ్మణులకొఱకు సమర్పించె. పితృదేవతలకు దేవపూర్వకంబుగా నన్నమిడియె. పృథివీపాత్రమందు “మధువాతా” యనుమంత్రమును

మంత్రించి యొసంగె వారు భుజించుచుండ మంత్రపంచకంబు జపించె. త్రిమధు
త్రిసువర్ణ బృహదారణ్యక సౌరసూక్త పురుషసూక్తములే మంత్రపంచకంబని
యెఱుంగవలయు. 858

తే. వీనిలోపల జాప్యమై వెలయుపురుష, సూక్తసౌరములను నిష్ఠ శోభిలంగ
నెమ్మి జపించె నాభూమినిర్జరవరు, లొగి భుజింపగ సంతృప్తి నొందినట్లు.

సీ. ప్రశ్నించె వారు త్తరం బల్లె యనిపల్క జలముల విడిచి నిర్మలమనీష
మానము వదలి సమానచిత్తముతోడఁ బిండపాత్రముఁగొని చండకిరణు
నాతపమొలయని యట్టితావున నుంచె నాయన్నమును ద్వివిధాకృతిఁ గను
నట్లు విభాగించి యంత నొక్కొక్కటి మూడుభాగములుగఁ బొందుపఱచి

తే. భూమిఁ బరిశుద్ధమగునట్లు ప్రోక్షణార్హ, మంత్రములఁజేసి కుశలచే మహిని గప్పి
యాకుశలు దక్షిణాగ్రంబులై తనరఁగ, నొనరిచి తదూర్ధ్వభాగంబునను నియతిన.

వ. ఆసనంబుఁ గల్పించుకొని మూలతిలసహితదర్పలయందుఁ గూరుచుండి గంధ
పుష్పాదుల నొసంగి భక్తిపూర్వకంబుగా మంత్రయుతంబుగా నాపిండంబును
బిత్తదేవతల కొసంగె. పితామహప్రపితామహుల కట్లె యొసంగె. మఱియు
నావారాహమూర్తి మాతామహాత్రయంబునకుఁ బూర్వోక్తప్రకారంబున
నిచ్చె. పిండనిర్వాహణోచ్ఛిష్టాన్నమును లేఖజుల కొసంగె. “ఏతద్వ్యః పితరి”
నామకమంత్రమునుచ్చరించి వస్త్రంబుల నొసంగె. ఆవిద్యవ్యంగుశప్రమాణమున
నలరి శుక్లంబులు ధౌతంబులునై యభినవంబులై యొప్పారె. పిదప గంధపుష్ప
దికంబు లొసంగి వానికిఁ బ్రదక్షిణంబుచేసి యాచమనముచేసి విప్రుల నాచ
మింపఁ బ్రార్థించి తొలుతఁ బితరులను, దర్వాత దేవతలను బ్రార్థించి యాభూమి
ని జలంబులఁ బ్రోక్షించి యక్షతపుష్పంబులం జల్లి సతిలజలంబులఁ బితృసుర
లకు నొసంగి మంత్రం బుచ్చరించి పితరులు సంప్రీతు లగుదురుగాక యని
ప్రార్థించి యఘమర్షణమంత్రంబులఁ ద్రివారంబు లుచ్చరించి “యస్తేనామ ఇతీరి
త” వ్దునుమంత్రమును జపించి ధనధాన్యసమన్వితములగు గృహముల నాకొ
సంగుఁ డనికోరి యర్ఘ్యపాత్రముల సపవిత్రకంబులఁ బిండంతరంబున నునిచి
“ఊర్జంవహంతి” యనుమంత్రంబును జపించి. కోకానదీతోయంబులఁ బ్రోక్షించె.
హిమక్షీరమును మధుతిలలను బితరులకుఁ దృప్తిగా నొసంగె. అంత నాద్విజులు
స్వస్తివాక్యంబులు పలుక రజతమును దక్షిణగా నొసంగి యాగదాధరుండు
మనుష్యులకొఱ కిట్టి సంవిభాగక్రియ నొనరించె. బ్రాహ్మణుల త్తఱి “సర్వం సం
పన్న” వ్దుని యుచ్చరింపఁజను నని విధించె. వారిసమృత్తినొంది శిష్టాన్నము నిష్ఠుల
కొసంగె. మఱియు నావిప్రులం గాంచి “యభిరమ్యతా” వ్దున వా “రభిరతాస్త”
యని యుచ్చరించిరి అంత విప్రప్రవరుల కరంబులం బట్టుకొని కొన్ని యడుగులు
నడిచి “వాజేవాజే” యనుమంత్ర ముచ్చరించును సాగనంపుటయు వా రాశీ

ర్వదింప వందనంబుచేసి వారి వీడ్కొని మరలి వచ్చి మధ్యమపిండమును గ్రహించి ఛాయామయియగు భూమియనుపత్నికి వరాహరూపధారియగు ననంతఃకు పిండంబు నొసంగె. ఆమెయు దానిం బరిగ్రహించె. ఇతరపిండమును బట్టుకొని విప్రులకెల్ల నమస్కరించె. అంతఁ గోకానదియు స్వార్థకరంబగు వాక్యమునఁ భగవంతుం బ్రార్థించె. పితరులారా! మీరు మున్ను శశిచే శపింపఁబడి యోగభ్రష్టులై స్వర్గచ్యుతిం గాంచితిరి. మిమ్ము మరల నీవిశ్వేదేవతలు రక్షింతురుగాక. వారాహమూర్తి! యీపితరులు నీయనుగ్రహమును వీరు నేనును యథాపూర్వరూపంబులం గాంతుము. మాకు సోముం డధిదై వతమగుం గాక. దివంబునను భూమిని యోగబలంబున మాకు నివాసంబు గావలయు. కొందఱు కంతరిక్షంబున నొకమాసంబు పుష్టి గలుగవలయు. అనఁ బితరు లిట్లనిరి. 861

క. కిరివర! యీయూర్జయు మా, తరుణియ యగు స్వధ యనంగ ధాత్రీస్థలిపైఁ బరఁగం దగు యోగిని భేదరియున్ మఱి యోగమాత చారుమతియు నై.

క. వరయశమున నీశా! నీకరుణం బెంపొందవలయుఁ గామితదా! యంచురుభక్తిఁ బితరు లడుగం, గరుణించి వరాహరూపకలితుఁడు హరియున్. 863

క. పితరులఁ గోకానది నా, దృతిఁగని యిట్లనియె మీర లేవాంఁచను గోరితి రద్ది యల్లెయగు యముఁ, డతిశయధర్మాత్తుఁ డౌట నధిపతి మీకౌ. 864

వ. సోముఁడు స్వాధ్యాయంబగు. అగ్ని యధియజ్ఞంబగు. ఇది నాకల్పితంబు. అగ్ని వాయుసూర్యులు మీకు నివాసస్థానంబులు. బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులు మీకధిపూరుషులు. ఆదిత్యులు వసురుద్రులు మీకు మూర్తులు. యోగులు యోగదేహులు యోగాధారులు సువ్రతులునై స్వేచ్ఛఁగఁజరించుచు సకలస్రాణులకు ఫలంబు లొసంగుచు స్వర్గనరకభూగతులగు చరాచరజంతువుల నిజయోగబలంబున నాప్యాయితములఁజేయుచు నుండుఁడు. చంద్రపుత్రికయగు నీయూర్జాదేవియుఁ గీలాలమధువిగ్రహయై దక్షపుత్రికయునై స్వధానామంబునఁ బ్రసీద్ధిఁ గాంచఁగలదు. గిరిరాజసమాశ్రీతయునై విఖ్యాతిం జెందు. తీర్థకోటిమహాపుణ్యప్రదాత్రియై మద్భూపపరిపాలితయునై పరిఢవిల్లఁగలదు. ఇది మొదలీనది యందు సర్వాఘనాశకరుఁడనై నివసించెద. వారాహమూర్తినగు నాదర్శనంబును బూజనంబును భుక్తిముక్తిప్రదంబు గోకానదీసలిలపానంబు సర్వాఘనాశకంబు ఈనదియందు మునింగిన సకలపుణ్యంబులు చేకూరు. ఈనదీతీరంబున నుపవసించిన స్వర్గం బొడఁగూడు. దానం బక్షయఫలప్రదంబు. జరామృత్యుభయాపహరకంబు మఱియు. 865

సీ. మాసోత్తమంబగు మాఘంబునన్ శుక్లపక్షమునన్ శీతభానుఁ డుదయమందని తిథియగు నమవసయంధుఁ గోకానదియొడ్డునఁ గరుణమీఱ

మీరుండవలయు నాతీరునఁ దినపంచకము నిల్వఁదగు నట్టికాలమందు
శ్రాద్ధ మెవ్వఁడు చేయు శ్రద్ధచే బితరులకును దిలతర్పణమును బొనర్చు
తే. నతఁడు ప్రాగు క్షఫలముల నందు శంక
యించుకయు లేదు మఱియు నే నెలమి నుందు
నందు నేకాదశీతిథి నట్లె ద్వాద
శిని గ్రమంబునఁ బుత్రుఁ గావున నెవండు. 866

క. ననుఁ గొల్వ నుపవసించునొ, ఘనుఁ డాతఁడు ప్రాగ్విహితసుఖంబులఁ బడయున్
గనుక నిఁకం బొండు సుఖం, బున నుండుండు స్వేచ్ఛ ననుచు భూతేశ్వరుఁడున్.
క. సూన్యతవాక్కులు పల్కుచు, గానంబడ కట్టె యాత్మ కమ్రవసతి శ్రీ,
జాని గనం బోయెను బిత్త, మానులు కోకానదిన్ సమానవిధులచేన్. 868
వ. ఆమంత్రణంబుచేసి పయనంబు సాగించిరి. కోకాతరంగిణియుఁ దీర్థసహితయై
గిరిరాజనికటంబున వసించె. మహిమయియగు ఛాయయుఁ గ్రోడయై పిండ
ప్రాశనబృంహితయై గర్భంబు దాల్చి నరకాసురుం గనియె వాఁడు భూపుత్రుం
డనఁ బ్రఖ్యాతి వహించె. విష్ణు వాతనికిఁ బ్రాగ్జ్యోతిషం బను నగరంబు
నొసంగె. మునులా! భగవంతుని వరాహదూపంబును గోకానదీవృత్తాంతంబు
నెఱింగించితి దీని వినిన నరుండు పాపజాల వినిర్ముక్తుడై పుణ్యఫలంబులం
బొందు ననవిని మాను లిట్లనిరి. 869

నూటపదునొకండవయధ్యాయము.

శ్రాద్ధఫలనిరూపణము. ౧

చ. మునివర! యింకనుం జెపుమ పూజ్యము శ్రాద్ధసుకల్ప మెట్లు లే
వ్వని విషయంబునం దెపు డెవం డొనరింపఁగ నొనా నాఁగ న
మ్మునితతి చేయుప్రశ్నమును మోదమునన్ విని వ్యాసమహాని యి
ట్లనియె మహర్షులార! వినుఁ డత్రైఱింగెల్ల వచింతుఁ జక్కఁగన్. 870
సీ. ఏస్థలంబున నెప్పు డెవ్వరియందు నెవ్వనిచేత నేయేసువస్తువులను
శ్రాద్ధ మొనర్పనొ సాధుమార్గంబున నవిధ మెఱింగింతు నవనిసురులు
క్షత్రియుల్ వైశ్యులు స్వస్వవర్ణోక్తప్రకారంబునన్ ధర్మకలితమార్గ
మనుసరించుచు మంత్రమును జెప్పి శ్రాద్ధంబు చేయంగనొ మఱి స్త్రీలు చరణ
తే. భవులు విప్రానుశాసనపద్ధతిఁ గొని, మంత్రవిరహితముగ విధిఁ దంత్రయుక్తి
వహ్నియాగములేనట్లు భక్తి దానిఁ, జేయఁగాఁ దగు నేలాటిచింతలేక. 871
చ. నిరుపమపుష్కరాదికవినిర్మలతీర్థములందు దేవతో
త్కరసదనంబులన్ శిఖరితల్ల జకూటములందుఁ బూతమా

ధరణివిభాగమందు జలధారలు పర్యేడుచోటులందు స
త్సరసులఁ బుణ్యతోయములదాపున హోదినులన్ నదంబులన్.

872

సీ. నదులసంగమమందు నుదధిస ప్తకమందు స్వసులి ప్తగృహముల మనసునకును
మంచి దీయదియని యెంచఁగాఁదగుచోట్లఁ బెద్దలాజ్ఞాపించుపుష్పిభాగ
మందును దివ్యవృక్షాంతికమందును యజ్ఞార్హములగు నాహ్రదములందు
శ్రాద్ధంబు చేయనౌ సాధుమార్గంబున దాని కనర్హమా స్థలవితతిని

తే. దెలుపువాఁడఁ గిరాతాఖ్య దేశములును
గొంకణ కళింగ కృమి దేశకూటమందు
మఱి దశార్ణంబులందుఁ గుమారికాఖ్య
జనపదంబులఁ దంగణజనపదముల.

873

వ. సింధునద్యుత్తరకూలంబులందును, సర్వదాదక్షిణభాగంబులందును, గరతోయా
నదీపూర్వభాగంబులందును, శ్రాద్ధంబుచేయ నిష్ఫలం బగు. ఇక శ్రాద్ధకాలంబు
లెఱింగించెద. ప్రతిమాసంబున నమావాస్యయందును, బూర్ణిమయందును జేయ
మహాఫలంబు. నిత్యశ్రాద్ధ మదైవంబని కీర్తింపబడుచుండు. నైమిత్తికంబు దేవ
సహితంబుగా నొనరింపఁ దగు. ఇతరకామ్యశ్రాద్ధంబులు ప్రతివత్సరంబు
నొనర్పం దగు. జాతకర్తాదికంబులందు వృద్ధిశ్రాద్ధం బొనర్పందగు. అందు బ్రాహ్మ
ణద్యయంబు విధివిహితంబు. మాతృపూర్వకంబు నగు. కన్యారాశియందు
భాస్కరుఁడు ప్రవేశించిన దాదిగాఁ బదునై దుదినంబులు పూర్వోక్తప్రకారం
బున శ్రాద్ధంబు చేయ మహాఫలంబు లొనఁగూడు. మఱియు నందుఁ బ్రతితిథి
యందును శ్రాద్ధంబు చేయఁ బడయఁదగుఫలంబులం జెప్పెద.

874

సీ. ప్రతివత్సరన్ ధనప్రతతి ద్వితీయను బశులాభ మవ్వలఁ బరఁగుతిథిని
బుత్త్రలాభంబును శత్రుహాని చతుర్థియందును బంచమియందు సిరియు
వృష్టిని బూజ్యత సప్తమీతిథియందు నగును గణాధిపత్యంబు మఱియు
నష్టమి నత్యుత్తమాభివృద్ధియు నవమిని జేయ స్త్రీలాభమును గనంగ

ఆ. నగును దశమియందు నభిమతవాంఛలఁ, బడయ నగును బిదప బరగుతిథిని

శ్రుతిగణంబుఁబడయు చొప్పుగల్గును ద్వాదశిని జయంబుగల్గు ననఘులార 875

వ. త్రయోదశియందు శ్రాద్ధం బొనర్పఁ బ్రజావృద్ధియుఁ బశువృద్ధియు మేథాలా
భంబును స్వాతంత్ర్యంబును బుష్టియు ధీర్ఘాయువు నొనఁగూడు. శ్రద్ధాసమన్వి
తుండై పితృపూజచేసినవానికే పూర్వోక్తఫలంబులు గలుగు. యశావనవంతు
లగు నెవ్వనిపితరులు శస్త్రహతు లగుదురో వారి నుద్దేశించి చతుర్దశియందు
శ్రాద్ధం బొనర్పందగు. దాన వారు తృప్తు లగుదురు. అమావాస్యయందు
జేయుశ్రాద్ధంబు సర్వకామఫలప్రదంబు. స్వర్గంబు పొందించిపిదప స్థిరతరసుఖా
నుభవార్హపదంబునకుఁ జేర్చు. మఱియుఁ బితరుల కేయేపదార్థంబుల నెంతకా

లము తృప్తికలిగియుండునో దానిం జెప్పెద వినుండని వ్యాసుం డిట్లనియె 876
 సీ. పితృదేవతలకుఁ దృప్తిని జేయునొకమాన మలరి హవిష్యాన్న మాదృతి నిడ
 మత్స్యమాంసము రెండుమాసముల్ హరిణ మట్టులె మాసత్రయంబు నాల్గు
 మాసముల్ శశముదొమాంసంబు శాకునం బైదుమాసంబులు నలరఁజేయు
 సూకరమాంసంబు సొరిది షణ్మాసముల్ ఛాగసంబంధిమాంసంబు సప్త

తే. మాసములు తృప్తినొందించు మహితమగుచు

నలరు నైజేయమాంసంబు నెల లెనిమిది

తృప్తిఁ జేయును బితరుల కెలమి మాస

నవక మారురుమాంసంబు ప్రవిమలంబు.

877

క. కలిగించును సంతృప్తి వి,మలగవ్యపలాల మట్లై మాసదశక మి
 మ్ముల నిచ్చుఁ దృప్తిఁ బితృగణ,ములకును నౌరభ మాంసమును బ్రమదంబున్.

క. ఏకాదశమాసంబులు, ప్రాకటతృప్తిం జెలంగుభంగిం గూర్చున్
 శ్రీకలితగవ్యపయసులు, నాకటఁ గుండకయె యుండునట్లొనరించున్. 879

వ. సంవత్సరమాత్రం బద్ది యట్టిశక్తి కలదగు. వార్ధీగ్రణమాంసంబు సల్లోహంబు
 కాలశాకంబు మధువు రోహితామిషాన్నంబు ననునివి సర్వకాలసంతృప్తి
 నొడఁగూర్చు జాలియుండు. గయాశ్రాద్ధ మనంతకాలతృప్తిదంబగుట నిస్సంశ
 యంబు. ఏనరుండు భక్తియోగంబున గుడసమ్మిశ్రతిలలనుగాని మధువునుగాని
 మధుమిశ్రాత్పదార్థముగాని శ్రాద్ధకర్తమునఁ బితరుల కొసంగిన నక్షయఫలం
 బుల నాతని కీయఁజాలియుండు. మాకులంబున నెవ్వఁడేని శ్రద్ధానిరతుండు
 పుట్టునా, జలాంజలి నొసంగునా, మాఘాదిమాసంబులయందు మధుసంయుక్త
 పాయసంబు నొసంగునా, యని పితరులు కోరుచుందురు. పెక్కండు మావంశం
 బునఁ గలుగవలయును. అందొక్కఁడేని గయకుంబోవు. గౌరీసంజ్ఞఁ గలకన్యను
 వివాహమాడు. నీలవృషంబును మాకై వదలు. అని యిట్లు పితృదేవత లాశ
 పడుచుందురు. కృత్తికలయందుఁ బితరుల నారాధించిన స్వర్గంబు కరతలామల
 కంబు. సంతానకాముండు రోహిణీనక్షత్రమందుఁ బితృపూజ చేయవలయు.
 ఆర్ద్రయందుఁ జేసిన శౌర్యంబుగలుగు. పునర్వసువునందుఁ జేయుపూజ క్షేత్రం
 బులఁ గలిగించు. పుష్యమియందు నక్షయధనము గల్గు. ఆశ్లేషమందు నాయు
 వును, మఘానక్షత్రమందుఁ బుష్టిని, బూర్వఫల్గునులందుఁ బుష్టిని, నుత్తరఫల్గు
 నులయందు శాస్త్రపాండిత్యమును, హస్తనక్షత్రమునందు స్వాధ్యాయలాభం
 బును, జిత్రయందుఁ దేజోరూపంబులును, సంతానలాభంబును, స్వాతీనక్షత్ర
 మందు వాణిజ్యలాభంబును, విశాఖానక్షత్రమందుఁ బుత్రప్రాప్తియు, ననూ
 రాధానక్షత్రమునందు మహారాజ్యలాభంబును, జ్యేష్ఠానక్షత్రమున నాధిపత్య
 ప్రాప్తియు, మూలర్క్షమున నారోగ్యలాభంబును, బూర్వాషాఢాతారయందు

యశోలాభంబు, నుత్తరాషాఢయందు, విశేషకీర్తిలాభంబును, శ్రవణభంబున
సర్వకామలాభంబును, ధనిష్ఠయందు మహాధనప్రాప్తియు, నభిజిన్నక్షత్రమందు
వేదవిత్వమును, శతభిషమున భిషక్సిద్ధియుఁ బూర్వాభాద్రపక్షత్రమున నజావిక
లాభంబు, నుత్తరాభాద్రపక్షత్రమునందు గోలాభంబును, రేవతియందు ధన
ప్రాప్తియు, నశ్వినియందుఁ దురంగమలాభంబును, భరణియందాయుష్యంబును
శ్రాద్ధంబొనరించినవారికిం గలుగు. 880

క. తురగముఖతారకలఁ బితృవరులకు శ్రాద్ధంబుచేత భవ్యముదము గ
ల్గ రమణఁజేయు నరుం డీ, వరఫలములఁ బొందుఁ బెక్కువాక్కు లిఁకేలా. 881

క. కనుకన్ గామ్యశ్రాద్ధంబును విధిగాఁజేయ నరుండు పూసం దగు నా
వనరుహమిత్రుండు కన్యాఖ్యనుదగు రాశింగనంగ నరిగెడుతటినిన్. 882

సీ. ఏయేఫలంబుల నెట్లెట్లు పొందఁగఁ గోరుదురో యట్టివారు రవియు
గన్యాఖ్యరాశిసంగతుండైన యప్పుడు శ్రాద్ధంబుచేయ నాసత్ఫలములు
తప్పక పొందుదు రప్పుడు నాందీముఖశ్రాద్ధములఁజేయఁ గడఁగవలయు
నవియు వాంఛల నందగాఁ జేయును, బూర్ణిమయందు విభూతియున్న

తే. యంతలోశ్రాద్ధమొనరింపనమరుఫలము, లనుచు వారాహవచనంబు వినఁగఁబడెడు
దివ్యభౌమాంతరిక్షసంస్థితఁ జెలంగు, స్థావరములు చరంబులు శ్రాద్ధములను.

క. పితరులవలెఁ బిండంబుల, నతిముదమునఁ గోరుచుండు నర్కుండు కన్యా
స్థితిగనఘోడశదినములఁ, గ్రతునిభములు శ్రాద్ధము లపు కాలమహిమచేన్. 884

క. అని నారాయణమూర్తియై, వినిపించెను రాజసూయవీతిమఖములం
బొనరించి దుర్లభఫలంబును గోరు నెవండు వాఁడుపూజ్యనియతిమై. 885

క. జలమూలములను శాకం,బులఁ గన్యారాశి రవియుఁ బొందినకాలం
బులయందుఁ బితరులకు నిర్మలమతిచేఁ దృప్తిచేయ మహిఁ బొందుఁజూడీ.

తే. ఉత్తరాహస్తనక్షత్రయుగ్మమందు, భాస్కరుండుండఁ బితరులఁ బరమభక్తిఁ
దృష్టిచేసిన స్వర్గమం దెంతొకాల, మునికి గల్గును సంశయం బనఁగలేదు. 887

వ. పితృనగరంబు వృశ్చికరాశియందు సూర్యుండు ప్రవేశించునంతదనుక శూన్యమై
యుండు వృశ్చికరాశినతిక్రమింపఁబితరులు దేవతలంగూడినిట్టూర్పులుపుచ్చుచుఁ
దమనగరంబున కరుగుదురు. తృప్తి నేయనియలసులకు శాపంబొసంగుదురు. మఱి
యష్టకాఖ్యపర్వంబులందును మన్వంతరములందును నన్వష్టకలయందును శ్రాద్ధ
మొనర్పందగు. అదిమాతృపూర్వంబుగానుండఁదగు. గ్రహణవ్యతీపాతరవిచంద్ర
సమాగమ జన్తనక్షత్రగ్రహపీడలయందు శ్రాద్ధంబు పార్వణంబగు. అయనవిషువ
ద్వయమునందు సంక్రాంతిలయందు విధిమంతముగా శ్రాద్ధంబు చేయం దగు.
వీనియందుఁబిండనిర్వాపణవిహీనంబుగా శ్రాద్ధమొనర్పవలయు. వైశాఖతృతీయా
తిథియందును, గార్తికనవమియందును సంక్రాంతిశ్రాద్ధనియమంబు ననుసరించి

పితృకల్ప మొనర్పందగు. భాద్రపదత్రయోదశియందుమాఘమావాస్యయందు ను, దక్షిణాయనవిధి ననుసరించి పాయసంబున నొనర్పందగు. వేదవేత్తయు నగ్ని కార్యనిరతుండు నగుశ్రోత్రియుం డింటికరుగుదెంచినంతనే విధియుతంబుగానొక్కనిం బ్రతిగ్రహించియే శ్రాద్ధ మొనర్పందగు. శ్రాద్ధార్హవస్తుసంప్రాప్తియుసాధు సమాగమంబు నెప్పుడగునో యప్పుడే ద్విజోత్తములు శ్రాద్ధంబుచేయందగు. ప్రతిసంవత్సరమందును మాతాపితరుల మృతతిథియందు శ్రాద్ధము చేయవలయు. పుత్రహీనుఁ డగుపితృసోదరునకును జ్యేష్ఠభ్రాతకును దేవపూర్వంబుగాఁ బార్వణశ్రాద్ధంబును దైవవిహీనంబుగా నేకోద్దిష్టంబును జేయందగు. దేవకార్యంబున నిద్దఱును, చితృకార్యంబున ముగ్గురును, నీరెంటియం దొక్కరొక్కరుగాని విప్రులు నిమంత్రితులు గావలయు. మాతామహాలకునిట్లే యొనర్పందగు. ప్రేతీభూతునకు భూమియందుఁ బిండజలంబుల నునుపందగు తర్పణోదకము సకుశముగా జలసమీపమున బహిర్భాగమున వదలవలయు. తృతీయదినమున నస్థిసంచయన మొనర్పందగు. దశమదినంబున బ్రాహ్మణులకును, ద్వాదశదినంబున క్షత్రియులకుఁ బంచదశదినంబున వైశ్యులకు, మాసంబున శూద్రులకు నాశౌచ శుద్ధియగు. సూతకాంతమున గృహమునం దేకోద్దిష్ట మొనర్పం దగును. పిదపఁ బ్రతిమాసమందును చితృపూజ సంవత్సరమునిండ నవ్వల సపిండికరణము చేయవలయు. సపిండికరణానంతరము పార్వణశ్రాద్ధ మొనర్పవలయు. అంత నాపితరులు శుద్ధులై పితృగణమునఁ గలియుదురు. పితరు లమూర్తులు సమూర్తులు నని రెండువిధములుగ నుందురు. నాందీముఖపితరులు. సమూర్తులుపార్వణపితరు లమూర్తులని యెఱుంగ నగు. ఏకోద్దిష్టాశనులగువారు సమూర్తులే యని పితరులు త్రివిధకల్పంబులఁ దృప్తి నొందుదు రని తెలియుండని పలుకుటయు.

నూటపండ్రెండవయధ్యాయము.

సపిండికరణనిర్ణయము. ౨౭

- క. అనవిని మును లావ్యాసుని, గని యిట్లని రోమహత్తకా ప్రేతీభూతునకు సపిండికరణంబును జేయు తెఱంగుఁ దెల్పుము దయ మెఱయఁగన్.
- చ. మునులిటు ప్రశ్న మర్హవిధిఁ బోల నొనర్పంగ వ్యాసమాని యిట్లనియె వినుండు తద్విధము నయ్యది దైవతశూన్య మొక్క యర్ఘ్యనియతి నొప్పు నందును నొకండె ఐవిత్రము వహ్నిహోమముల్ కనఁబడకుండు నాపితృనికాయము పిల్వక రా దొకప్పుడున్. 890
- ప. ఆవాహన వివర్జితంబగుట నసవ్యవిధి నొప్పారు. విషమసంఖ్య విప్రులు భుజింపందగు. మఱి యం దొక్కవిశేషంబు గలదు. ప్రతిమాసక్రియాదికము వివరింతు. సావధానచిత్తంబుల వినుండు. తిలగంధోదకయుతంబగు పాత్రచతుష్ట

యంబు గలదు. పితరులకుఁ బాత్రత్రయంబును, ప్రేతకొక్కటియు నని యెఱుంగుఁడు. ప్రేతపాత్రమునుండి పితృపాత్రత్రయంబున సర్వంబు విడువ నగు. “యే సమానా” యనుమంత్రంబు జపించుచుఁ బూర్వోక్తవిధానంబున శేషక్రియాకలాపం బాచరింప వలయు. ఏకోద్దిష్టవిధియందు స్త్రీలకు నిశ్లే యని యెఱుంగుఁడు. స్త్రీలకుఁ బుత్రాభివంబున నొప్పదనుట మునిసమృతంబు. ప్రతి వత్సరంబును స్త్రీలంగూర్చి యేకోద్దిష్టము చేయవలయు. మృతాహమునందుఁ బితరుల కది యొనర్పకొప్పు. పుత్రాభివంబున సపిండులును దదభివంబున సహోదరులును జేయవలయు. సహోదరులు లేనిచోఁ బాత్రులు చేయందగు. మాతామహాలకుఁ బుత్రికాతనయులు చేయవలయు. ద్వా్యముష్యా యణసంజ్ఞా లన్ననో మాతామహా పితామహాలను యథాన్యాయముగా నైమిత్తికశ్రాద్ధములందుఁ బూజింతురు. వీ రెవ్వరు లేనిచో స్త్రీలే తమ తోఁబుట్టువులకు నమంత్రకముగా నొనరింతురు. వారును లేనిచో రాజు చేయింప వలయు. తజ్జాతీయులే శవోత్సర్జనాదిక్రియల నన్నింటిని జేయ వలయును. సకలవర్ణములవారికిని నృపతి బంధు వనంబరంగు. మునులారా! నిత్యనైమిత్తికక్రియల విధాన మెఱింగించితిని. శ్రాద్ధాశ్రయమగు నిత్యనైమిత్తికక్రియలను మఱికొన్నింటి నెఱుకపఱుతు.

891

- సీ. ఇందూదయము లేకయే యుండు నమవస నిత్యమా పితృగణనియతి కరయ నట్టికాలంబున నాచరింపందగుఁ బితృతృప్తి మఱియు నాపితృవరులకుఁ బ్రాకటముగఁ జేయఁబడు సపిండీకరణానంతరము తండ్రి కవలఁ బూజ్యుఁడగు ప్రపితామహుం డమల పద్ధతిమీఱఁ బితృపిండమును దగ వీడి లేప
- ఆ. భుజుఁడనంగ బరంగుఁ బూజ్యులౌ పితరుల, కవల నుండునట్టి యతఁడ లేప భుజుఁడు నాఁదనర్చుఁ బూజ్యుఁ డయ్యు నతండు, పిండసంగతిని దవిలినదాన.
- వ. బంధుత్వము ననుభవింపందగు నుపభోగమునుమాత్ర మొందఁజాలు. పితృపితామహా ప్రపితామహాలను నీమువ్వురే పిండసంబంధము గలవారలు. పితామహునకుఁ బితామహునినుండి యవ్వలివారెల్ల లేపసంబంధము గలవారు అట్టి వారు మువ్వురే యనియెఱుంగఁదగు. యజమానుఁడు సప్తముఁడగు. ఇదిముని ప్రోక్తమగు సాప్తపారుషసంబంధము యజమానుఁడు మొదలు సప్తపురుషుల దనుక నుండువారను లేపభుజి లనంబడుదురు. వారికిం బూర్వులు సంతకు ముందటివారిలో నరక వాసులును, నందును దిర్యగోఽనియం దుష్కవించినవారును భూతాళియందుఁ జేరినవారును యజమానశ్రాద్ధంబున ముక్తులగుదురు మఱియు వికిరాన్నమునఁ గొందరు తృప్తులగుదురు. పిశాచత్వము నొందినవారు నీవికిరాన్నమును భూమియందుంచిన దృప్తులగుదురు. స్నానముచేయు

నపుడు వస్త్రమునుండి భూమిపైఁ బడినజలముల నేయేపితరులు పాపవశంబున
వృక్షరూపంబుల నుందురో వారికిఁ దృప్తియగును. మఱియు. 893

సీ. గంధంబుదీయు నక్కాలంబునం గ్రిందఁబడునుదకంబుల బాపవశత
భూతంబులై యుండిపొక్కెడుపితరులు సంతృప్తులగుదు రాక్షణమునందె
పిండంబులైత్రేడు కాండంబునం గ్రిందఁబడు జలబిందునివహమువలనఁ
బితరు లెవ్వరు పశువితతిఁ బుట్టియఘంబు ననుభవించుచునుందు రట్టివారు

తే. తృప్తినొందుదు రిట్లులెయెవరు దంత,ములు చెలంగకమునుపె సత్కులజులేమి
కారణంబుననో బహిష్కారమునకుఁ, బాత్రులుగఁ జేయఁబడుచు విపన్నత గని

క. నరకములఁ గుడుచుచుందురొ, పరమాద్భుతరీతి నట్టిబాలకులే శ్రా
ధరతింగను యజమానుల, కరసమూర్జితజలౌఘకణములవలనక. 895

వ. మఱియు బ్రాహ్మణోత్తములు భుజించి యాచమనము నేయుతఱిఁ గ్రిందఁబడిన
జలంబులచేతను, బాదప్రక్షాళనోదకంబులచేతను దృప్తు లగుదురు, ఇట్లు యజ
మాన నిమంత్రితబ్రాహ్మణజలాన్న విక్షేపమునఁ బాపంబు లనుభవించుపితరులు
తృప్తులై యఘనిర్తుక్తు లగుదురు. 896

తే. న్యాయవిరహితపథమున నర్థరాశి
సేకరించుచు శ్రాద్ధంబుచేయ దానఁ
దృప్తి చాండాలపుల్కను లెలమిఁ గనుదు
రాత్మపితరుల కెక్క దాయాస మొకఁడె. 897

సీ. కావునఁ బితరుల కేవగనైనను సంతృప్తిచేయంగఁ జాల సుకృత
మబ్బునంచును గోరునవ్వారు భక్తిచే శోకంబుమాని యస్తోకనియతి
శ్రాద్ధమొకర్పఁగాఁ జను నట్లుగాకున్న నద్దానఁ దృప్తియే యమర దెవరి
కైనను మునులార యందు బ్రాహ్మణులెట్టి వారు గావలయునో వరుస వినుఁడు
ఆ. సంయతేంద్రియులును సంతతజ్వలనార్చకులును నిర్మలాత్మకులును బండి
తులును శ్రోత్రియులును జ్వలనాభ తేజలు, శ్రాద్ధకర్తమునకుఁ జాలువారు. 898

శ్రాద్ధార్థ బ్రహ్మణులు.

వ. త్రిణాచికేతులు, త్రిమధువులు, త్రిసుపర్ణులు, షడంగవేత్తలు, శ్రాద్ధభోజనా
ర్హులు. మాతృపితృసేవానిరతులు, స్వస్తీయుఁడు, సామవేదవిదుఁడు, ఋత్విజుఁడు,
పురోహితుఁ, డాచార్యుఁ, దుపాధ్యాయుఁడు భోజనార్హులు. మేనమామ
యు, మామయు, శ్వాలకుఁడు బంధురబంధువు, ద్రోణపాఠకుఁడు మండలబ్రాహ్మ
ణుఁడు, పురాణార్థవిశారదుఁడు, నకల్పుఁడు, కల్పసంతుష్టుఁడు, ప్రతిగ్రహ
వివర్జితుఁడు, ననువీరు శ్రాద్ధభోజనమునకు నియోగింపఁదగుదురు. వీరెల్లఁ
బంక్షిపాపను లనందగుదురు. 899

క. మును నేజెప్పినవిపులఁ, గనఁజని తొలిదినమునందె కార్యంబిది పే
 ర్కొనఁజాలు నిందు భోజన, మొనరింపఁగ నొప్పుకొనఁగ నొగిడగు ననుచున్.

తే. ప్రార్థనముచేయవలయు నాప్రార్థనంబు

వార లంగీకరించినవైఖరి గని

వారిఁ దోడ్కొని కర్తయు వరుస నియతి

శ్రాద్ధ మొనరింపఁ దగుఁ బితృసమితిఁ గూర్చి.

901

సీ. శ్రాద్ధము చేయుకర్తయు భోక్తలును గ్రామ్యధర్మము చేసినఁ దత్పితరులు
 మాసమొక్కఁడు దురాత్మకుని రేతస్సునఁ బడియుండుదురు తనవవిత నొకఁడు
 శ్రాద్ధభుక్తికిఁ దాను సమ్మతఁగైకొని సంగమించునొ యట్లు శ్రాద్ధభోజ
 నముచేసి యట్టికార్యము చేయునో తత్పితరులును వానిరేతస్సుచేత

తే. మూత్రమునఁ జేయఁబడినట్టి భుక్తిచేత

మాసమొక్కఁడు జీవింతు మానసముల

జింతఁ గదురంగఁ గావునఁ జిత్తశుద్ధి

గలుగుప్రాజ్ఞుల భుక్తికిఁ బిలువవలయు.

902

క. ధరణీదేవత లత్తటి, దొరకనిచో మానుటొప్పు దుష్టద్విజాలం

దరుణీసంగతిఁ జనువా, రురువిద్యానిపుణులైన నొప్పుదు చెప్పన్.

903

క. సరియగు తరుణంబుననే, యరు దెంచిన భిక్షుకుల నియతచిత్తుల నా

దరణమునఁ బిల్చి యన్నము, పరికరయుతముగను బెట్టి ప్రణిపాతములన్. 904

క. అలరింపఁజేయఁదగు యోగులు శ్రాద్ధమునందు భుక్తిగొన నర్హులు ప్రా

జ్ఞులు నట్టివారె యగుదురు, తలపోయఁగ నియత యోగధారులు పితరుల్.

క. కనుకన్ యోగుల భుక్తికి, మునుకొని ప్రార్థింపవలయు భూమిదివిజుల్

గనవేయిసంఖ్యయొకచో, టనునిల్చిన యోగి యొక్కటన్ నిల్చినచోన్. 906

906

తే. యోగి వారలఁ గర్తను నుదధి నొక, జనులఁ దరియింపఁజేసెడుచందమునను

దాను దరియింపఁజేయుఁ బితరుల గాథ, లొగిని గీర్తింపఁబడునుబ్రాజ్ఞ గణమునను.

వ. పూర్వ మైలునికాలంబునఁ బితరు లొక్కతటి “మాసంతతియందెవ్వనికే

నొక్కకొడు కుదయించి యోగులశ్రాద్ధభుక్తికినియమించి పిండప్రదానంబుచేసి

యోగిభుక్తశేషాన్నమును భుజించునో, గయయందుఁగాని మఱియొక్కపితృ

యోగ్యస్థలంబునఁగాని ఖడ్గమాంసంబుచే నొండె, హవిస్సుచేనొండె, కాలశాక

తిలాజ్యంబులచేనొండె, కృసరంబుచే నొండెః బిండప్రదానంబుచేయునోవాని

వంశం బభివృద్ధినొండ నాశీర్వాదింతు” మని పలికిరి. కావునఁ దదుక్తప్రకార

మొనర్చువారి కాపితరు లాశిషంబు లిడుదురు ఖడ్గమాంసము హవిస్సు ననునీ

రెండు సుత్తరోత్తరబలవత్తరంబులు. త్రయోదశియందును మఘానక్షత్రమం

దును విధివిహితముగా శ్రాద్ధ మొనరింపఁదగు. మధుసర్పిస్సమాయుక్తంబుగాఁ

బామసమును దక్షిణాయనంబునఁ బితరులకు సమర్పింపవలయును. ఇట్లు చేయువారు పాపనిర్ముక్తులై సర్వకామముల నొందుదురు. పితరులు తృప్తులైన వసురుద్రాదిత్యనక్షత్రగ్రహతారకలు సంతృప్తి నొందు. ఆయుఃప్రజాధనవిద్యా స్వర్గమోక్షసుఖంబులును రాజ్యంబును శ్రాద్ధతర్పితులగు పితరు లనుగ్రహింతురు. పూర్వాష్టామునకంటె నపరాష్టాము పితృక్రియల కత్యుత్తమంబు. మఱియు.

908

క. తనయింటికివచ్చిన భూమినిర్జరేంద్రులను భక్తిమిగులం బూజిం
చి నియతిఁ బవిత్రకరుఁడై, మనము శుచిత్వంబు గనఁగ మంజులభణితి॥ 909

తే. ఆదరించి మనంబున కధికమోద, మొసఁగు నాననములయందు నుండఁజేసి
శ్రాద్ధకల్పంబుఁ జక్కఁగా సాగఁజేసి, వారి భుక్తిని దన్పుచుఁ బనుపవలయు.

క. పనిపెడుతఱి వందనములఁ, దనుపందగు ద్వారసీమదనుకం దాఁ బో
యి నిలిచి వారలయాజ్ఞను, జనఁదగు నంతర్గ్రహంబు చక్కటి కెలమి॥ 911

తే. చేయఁదగు కృత్యములను దీర్చియే భుజింప
వలయుఁ బితరులకే సల్పవలయు నిత్య
కృత్యము లటంచుఁ గొందఁ జహీనమతులు
పల్కుదురు కొందఁ జద్దానిఁ బాటి గొనరు.

912

సీ నిత్యంబులై నట్టి కృత్యంబు లవివేతె యని కొందఁజందు రెట్లనిన నేమి
యన్నియుఁ బెద్దలయాచారమున కుదాహరణంబులై యొప్పు ననఘులార
శ్రాద్ధాన్న శేషంబు సకలబంధువులను గలిసి భుజింపఁగా వలయు నిట్లు
సంయతాత్ముండయి శ్రాద్ధంబు పితరుల సంతృప్తికై ధర్మసంగతిఁ గొని

తే. చేయఁగాఁదగు నేవిధిఁ జేయ విప్ర, వరులు సంతృప్తులౌదు రావరుస దాని
జరపనౌ నింక శ్రాద్ధభోజనమునేయఁ, బనికిరాని ద్విజాతుల వినుఁడు తెలియ.

— శ్రాద్ధానర్హబ్రాహ్మణులు. —

క తనమిత్రున కపకారము, పొనరించినయతఁడు కునఖముల నొప్పునతం
డును స్త్రీబుఁడు క్షయరోగంబునుగలయాతండు శ్వేత్రి పూజానర్హుల్. 914

సీ. వాణిజ్యవృత్తిని వర్తించునాతఁడు శ్యావదంతుఁడు బధిరాంధకులును
ఖల్వాటుఁడును గాయకంటివాఁడును జడుఁ డల్లెమూఁగయుఁ బంగువంతరమున
పండత నొప్పెడుజనుఁడు దుశ్చర్తుఁడు కరము లల్పములయి కానఁబడెడు
నతఁడును మఱి వికలాంగుఁడు నటు మెల్లకంటివాఁడును నెఱ్ఱకనులవాఁడు

తే కుఘ్మరోగంబుబాధింపఁగుందునతఁడు, కుబ్జుఁడును వామనుఁడుదుష్టుకులజనితుఁడు
వికటుఁ డలసుఁడు మిత్రులవిడిచి వారి, కపకృతిని జేయునాతఁడు నర్హు లెట్లు.

సీ. పశుపాలనంబున బ్రదుకువాఁడును నిరాకృతియును బరివిత్తి యెన్నిచూడఁ
బరివేత్తయగునట్టివాఁడును మఱి పరివేదనికాసూతి వృషలిసుతుఁడు

- తత్తనూజుండు శ్రాద్ధమున భుజింప ననర్హులు వృషలీతనయునివలన [చును
సంస్కారమును బొందుజనుండు ననూఢుండు దిధిషూకతియును భృతిని గొను
- ఆ. జదువుచెప్పువాఁడు చదువ జీతం బిచ్చు, వాఁడు సూతకాన్నభక్షకుండు
వేటకాఁడు సోమవిక్రయ మొనరించు, సాతకుండును శ్రాద్ధపంక్తికరులు. 916
- క. పరవనితాసంగతిముఖ, గురుతరచోషముల నెన్ని కుండంగఁ జేయఁ
బరిభూతినొందువాఁడును, బరధనహరణమున నిందపాలగునతఁడుకా. 917
- క. పతితుండు వృద్ధిగొని జీవితమును సాగంగఁజేయువిధము గనెడుదు
ర్మతియును శత్రుండును బిశునుండు, శ్రుతులఁ ద్యజించినయతండుశ్రుతినిందకులుకా.
- క. దానాగ్ని త్యాగంబున, మానసము దురంతపాపమండిత మగుటకా
జ్ఞానవిహీనుండగు నా, ట్టానిర్జరుఁ డర్హు లెన్నఁగాఁ గారు చుండీ. 919
- క. ధరణిపభృత్యపురోహితు, లరయకా మత్సరియు విద్య యమరనియతఁడుకా
జర గదురునతఁడు మఱి దుర్ధరుండును వైరియును గ్రూరతం దగునతఁడుకా.
- సీ. దేవలకుండు బుద్ధివిహీనుఁ డట్లై నక్షత్రసూచకుండును గర్హితుండు
పర్వకారుండు యోగ్యపద్ధతి లేనట్టియధముల యజ్ఞార్థ మర్థ మడుగు
నతఁడు నీమొదలగు నధముల శ్రాద్ధాన్నభోక్తలుగాఁ జెప్పఁ బోల రెపుడు
వీరుచూచిన భుక్తి విగతఫలంబగుఁ బంక్తిదూషకు లనఁబరఁగుచుండు
- తే. సాధుపరిభవ మట్లై యసత్పరిగ్రహము నొనర్చెడువారికి నతిభయంక
రమగు దండము దైవకృతము హఠాత్తు, గావడింబడుఁ బయిని శంక లిటలేవు.
- క. పరిశుద్ధమతిని విప్రుని, బరిత్యజించియె యెవండు బాలిశుఁ గుడువకా
బరికించి పిలుచు నాతఁడు, ధర వంశమునిల్పుకొనఁగఁ దగఁడు ధ్రువముగకా.
- క. తనునాశ్రయించి తగుయోగ్యుని వదలి మఱొక్కబ్రాహ్మణోత్తము శ్రాద్ధం
బునఁ భోక్తగఁ బిల్చునాయా, మనుజుండు తతోక్తపవహ్ని మ్రందును జొండీ.
- తే. వస్త్రదానంబుచేయని వైదికవిధి, యజ్ఞములు లేవు తపమొప్పు దట్లుగాన
శ్రాద్ధకాలంబునందు వస్త్రముల నీయ, వలయు విప్రోత్తముల కిది లలితపథము.
- సీ. కాశేయక ట్టామ కాశ్వాసములు దుకూలాంబరంబును నూత్న మైనదాని
యందేదియే శక్తి కనుకూలముగ నీయ నఖిలకామంబుల నతఁడు పొందు
నాపు లెన్నియొ యుండ నాత్మమాతను వత్స మరయువిధంబున నన్నదాన
మాతని పితరుల కమలత్పత్తిం జేయు వెదకి యందఱిలోన విప్రవర్యుఁ
- తే. గుడువఁ బిలువంగఁదగుఁ జేరు గోత్ర మమల
మంత్రములు ననునివి కర్త మహితగతిని
బొందఁగాఁ జేయుఁ దత్కులమందు నెవరు
మృతినిగాంచిరొ వారికిఁ దృప్తి నొసఁగు.

- క. సురలకుఁ బితృవరులకు నిర్భరయోగసమాధి నొప్పువారికి స్వాహా
తరుణికి స్వధయను దేవికి, నిరతమ్ము నమస్తతులను నే నొనరింతున్. 926
- క. అను నీమంత్రము శ్రాద్ధం, బునకుం దుదిభాగమందు ముమ్మాలులు ప్రీ
తిని జపియింపంజనుఁ బిం, డనికరనిర్వాపణమ్మునందు నుడువ నౌ. 927
- తే. మనసు నిలుకడఁజేసి యీమంత్రజపము
సలుప వేగంబ వత్తురు సకలసురులు
రక్కసులు నిల్వఁజాలక రయముమీఱఁ
బాటుదురు భీతి మదియందుఁ బర్వఁగాన. 928
- క. మునులార! మంత్ర మిది భవ, వననిధినుండియే తరింపవచ్చుపథంబున్
గనఁబఱచు మూడుఁజగముల, గనఁజేయుం దృష్టి పలుకఁగానేల యింకన్. 929
- తే. తొమసూతము నవ్వంబు నేమ మలర, శాణకార్పాసికంబుల త్తొసురులకు
బట్టిసూత్రపత్రోర్థముల్ వదలి యితర, యోగ్యవస్తువులను నీయనొప్పు శుభము.
- వ. శ్రాద్ధానర్హవస్తువుల నొసంగినఁ బితరు లసంతృప్తులై యరుగుదురుగాన నట్టి
వస్తుదానము వర్జింపఁదగు. పిండంబులఁ బితరులకు నివేదింపఁ జనదు. ఇష్టపదార్థంబుల
యథావిధి నిడవలయు. అగ్నియందుఁ బిండమునుంచఁదగు. సంతానా
ర్థియగుభార్యకుఁ బిండము నీయవలయు. అందును మంత్రపూర్వకముగా
మధ్యమపిండమునే యీయవలయు. ఇతరపిండంబుల గోవుల కొసఁగు
టొప్పు. జలంబుల వైచినఁ బ్రజ్ఞయు యశస్సును గలుగు. దీర్ఘాయువునుగోరిన
వాయసంబుకుఁ బెట్టందగు. కుమారులను గృహంబులను గోరినఁ గుక్కుటం
బుల కిడవలయు. కొందఱు పిండోద్ధరణము విప్రానుజ్ఞచే నిష్టానుసారముగఁ
జేయవచ్చు నందురు. కావున శ్రాద్ధము మునిప్రోక్తమార్గంబునఁ జేయం దగు.
లేకున్న దోషంబు వాటిల్లు. పితరులు విముఖులై యరుగుదురు. యవ, ప్రీహి,
తిల, మాష, గోధూమ, చణక, ముద్గ, శ్యామాక, సర్వపద్రవంబులఁ బితృసంతృప్తి
చేయవలయు. నీవారములు హస్తీశ్యామాకంబులు ప్రియంగువులు పితృప్రీతి
దాయకంబులు. ఆమ్ర, మామ్రాతక, బిల్వదాడిమబీజపూరక ప్రాచీనామలకములు
క్షీరము, నారికేళ పరూషక వత్సక ఖర్జూర ద్రాక్ష నీలకపిత్థ ఫలంబులు పితృ
యోగ్యంబులు. పటోల ప్రియాల కర్కంధూ బదర వైకంకత నారింగ బీజ
పూరఫలములు శ్రాద్ధార్హంబులు. గుడశర్కమత్స్యండినామకములును గవ్య
పయస్సును, గవ్యమగు దధిఘృతములు, తైలము సాగరజనితలవణంబును,
సారసలవణంబును, నివేదింపం దగు. చందనాగురుకుంకుమములు పితృప్రీతిదం
బులు. కాలశాకంబు తండులీయ వాస్తుక మూలకములు నారణ్యశాకంబులు
పితృప్రమోదప్రదంబులు. జాతీ చంపక లోఢ్ర మల్లికా బాణబదరీ వృంతా
శోకాటరూప తులసీతిలక పావంతీ శతపత్రా గంధశేఫాలికాదిపుష్పంబులు సమ

ర్పించుట ఫలప్రదంబు. మఱియుఁ గుబ్జక తగర వనకేతకీ పుష్పంబులు
యూధికాతిముక్తములు శ్రాద్ధయోగ్యములు. కమల కుముద పద్మపుండరీకం
బులు నిందివర కోకనద కష్టారంబులు పితృయోగ్యంబులని యెఱుంగవలయు.
కుష్మంబు, మాంసియు బాలకంబు కుక్కుటీజాతిపత్రకంబు లర్హంబులు. నీలి
కోశీరముస్తములు గ్రంథిపర్ణియు లోనగునవి గంధయోగ్యంబులగుటఁ బితృ
దేవతార్హంబులు. మఱియును- 931

సీ. అగురు చందనములు నల్లె గుగ్గులువనువస్తువు శ్రీవాసవర్ణ్యధూప
యోగ్యవస్తువులు భక్త్యుత్కృతప్రీతిచే నేకరింపం దగు సిద్ధఫలద
ములు ఋషిగుగ్గులు వలరు ధూపార్హమం చనిరి మౌనులు వీనినరసి తెచ్చి
ధూపమువేయ సంతృప్తి నొందుదు రెల్ల పితృదేవతలు సదా ప్రీతమతులు.

తే. చణకములు కోరదూషకసంజ్ఞికములు
రాజమాషము లామసూరములు విప్రు,
షములు మర్కట కోద్రవసంజ్ఞికములు
నైన ధాన్యము లర్హము లనంగరాదు. 932

వ. మాహిషంబు చామరంబు, మార్గంబావికం బేకశఘోద్భవంబు నైఋణబౌష్ట్యంబు
నగుదధిక్షీరములు ఘృతంబును వర్జ్యంబులు. తాల వరుణ కాకోల బహుపత్రా
ర్హసిఫల జంబీరరక్తబిల్వ సాలఫలంబులు పితృయోగ్యంబులుగావు. మత్స్యసూ
కరకూర్మ ప్రముఖజంతుమాంసంబులు పనికిరావు. పూతికమ్మగనాభి రోచనా
పద్మ చందన కాలేయకోగ్రగంధ తురుష్కంబులు వర్జ్యంబులు. పలాండుకుమారీ
కిరాతపిండమూలక గృంజన చుక్రికా చక్ర జీవశతేపుష్పా నీలికా గంధసూకర
హలభృత్య సర్వపలశునములఁ బరిత్యజింప వలయును. మానస్కుండ విషస్కుండ
వజ్రకండ గదాస్థిక, పురుషాల్పములు శ్రాద్ధానర్హంబులు. అలాబువు, తిక్తపర్ణ
యుఁ, గూళ్తాండకటుకత్రయవార్తాక శివ జాత లోమశ వట కాలీయ రక్తవర్ణ
బలాకా, లకుచవిభీతక ఫలంబులు పితృయోగ్యములు కావు. ఆరనాళము,
శుక్త, శీర్ణ, పర్యుషితములు పనికిరావు. ఉగ్రగంధ మగుపదార్థము శ్రాద్ధంబున
నుపయోగింపరాదు. కోవిదారక శిగ్రుకములు ననర్హములు. అత్యుష్ణవస్తువు,
పిచ్చిలమగునది, రూక్షమగునది యామమునకుఁ బూర్వము పక్వముచేయఁబడి
నదియుఁ బనికిరాదు. గతరసపదార్థము నుపయోగింప రాదు. మద్యగంధముగల
వస్తువులు త్యజింపఁ దగినవి. హింగు వుగ్రగంధంబుగాన నదియుఁ ద్యాజ్యమే.
ఘణిశ భూనింబ, నింబ, రాజికస్తుంబురు కలింగో త్థాష్టువేతసముల వదలవలయు.
దాడిమంబు, మాగధియు, నాగ, రార్ద్రక, తిత్తిడులు, నామ్రాతకంబు, జీవక,
తుంబురువస్తువు లర్హంబులు. శాల్మలీముద్గమోదకాదిపదార్థముల భక్తిపూర్వ
కంబుగ నొసంగ వలయు. పానకంబు రసాలగోక్షీరముల నివేదించు టొప్పు.

స్వాదువులై స్నిగ్ధంబులై భోజ్యములై యీషదమ్లకటువులై యుండుపదార్థంబులు శ్రాద్ధకర్తంబునందు యోగ్యంబు లని యెఱుంగందగు. అత్యమ్లమతి లవణం బతితి క్తం బతికటువు నాసురంబునగు పదార్థంబు నివేదింప రాదు. మిష్టంబై స్నిగ్ధంబై యీషత్కట్యమ్లకంబై స్వాదువై దేవభోజ్యంబై తగు వస్తువు నివేదింపం జను. ఛాగమాంసము వార్తికంబు తైత్తిరంబు శశికామి షంబు, శివా, లావక, రాజీవమాంసంబు శ్రాద్ధార్హంబగు. వాద్ద్రేణసంబు. రక్త శివంబు, లోహంబు సింహతుండంబు ఖడ్గంబునగుమాంసం బుత్తమంబు. మను ప్రోక్తంబైనను రోహితమత్స్యమాంసంబు నివేదింపంజనదు. వరాహావ లోకితం బెంతపవిత్రవస్తువైన ద్యాజ్యంబని యెఱుంగందగు. ఆవస్తు వొసంగిన రౌరవనరకంబగు పూర్వోక్తనిషిద్ధపదార్థంబులు వారాహమూర్తిచే బ్రోక్తంబు లయ్యె. విప్రుల కభక్ష్యంబులగు నవి పితృయోగ్యములు గావు. రోహిత సూకర కూర్మ గోధా హంసమాంసంబులు పనికిరావు. చక్రవాక మద్దు శల్క మత్స్య కురరనిరస్థివాసహారికుక్కుట కలపింక మయూర భారద్వాజ శార్ఙ్గ నకులోలూకమార్జార ప్రముఖ జంతువులు శ్రాద్ధనిషిద్ధంబులు. టిట్టిభంబు జంబూకంబువ్యాఘ్ర భల్లూక తరక్షుప్ర ఖఘోరమృగంబుల శ్రాద్ధదినంబున దర్శిం పరాదు వీనిమాంసంబుల భక్షించిన రౌరవాదినరకంబులు గలుగు. గర్జితము ల నీజంతుమాంసములఁ బితరుల కేదుష్టమతి నివేదించునో యతం డాత్మపిత రులను గూడ స్వర్గభ్రష్టులనుగా నొనరించు. కుసుంభశాకంబు, జంబీరంబు, శిగ్రు కంబు, కోవిదారకంబు, పిణ్యాకంబు, విప్రుషంబు, మసూరగృంజన శణ కోద్రవ కోకిలాక్ష చుక్ర కంబుక పద్మక శాకంబులు, చకోరశ్యేనమాంసంబు, వర్తులాలా బుతాలినీ తాళతరుఫలంబులు భుజింప నరకనివాసంబు గలుగు. కావున జాగ రూకుడై పదార్థముల నివేదింపవలయు. శ్రీమద్వారాహమూర్తియగు మహా విష్ణువు పితృయోగ్యపదార్థముల నెఱింగించె. నిషిద్ధమాంస భక్షణంబుకంటె నాత్మమాంసభక్షణంబు మేలని తెలియం దగు. ప్రమాదవశంబున నొండెనజ్ఞాన ముననొండె నభక్ష్యపదార్థంబులం దినినఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు చేయుటొప్పు. ఫల మూలదధిక్షీర గోమూత్ర యావకంబులతోఁ గలిపి యభోజ్యవస్తువుల భుజి చిన నొక్కొక్కదానికి దినసప్తకం బుపవాసంబు చెప్పంబడియె. ఇట్లు ప్రాయశ్చి త్తంబున దేహము పరిశుద్ధం బగు. ఇట్లు వర్జ్యవస్తువుల వదలి విధిమంతంబుగా శ్రాద్ధంబు చేయందగు. విభవోచితంబుగ శ్రాద్ధంబు భక్తిమై నొనరించిన జగం బులఁ దృప్తి నొందించు ననవిని మును లిట్లనిరి.

993

క. జనకుండుండఁగ నాతని, జనకుండు తజ్జనకుండు యమసద్గముఁ జేరం

జన వారికి శ్రాద్ధం బెటు, లొనరింపం దగునొ చెప్పుమ యరుతరరీతికా.

994

- చ. అనవిని వ్యాసుఁ డిట్లనియె నర్హవిధిన్ జనకుండు శ్రాద్ధమే
వ్వనికొఱ కాచరించు నెటు వారక యట్టులె తత్తనూజుఁ డ
ప్పని నొనరింపనొను బరిపాటి యిదొఁగద ధర్మసంతతిన్
జననుతిఁ గాంచు లౌకికము శ్రౌతమునంచు నెటుంగఁగాఁదగున్. 935
- సీ. అనవిని మాను లిట్లని రదెవ్వని తండ్రి మృతినొంద నాతనిపిత సజీవుఁ
డై యుండ శ్రాద్ధ మెట్లాచరింపఁగ నగు ననవుడు వ్యాసుఁ డిట్లనియె మాని
వరులార వినుఁడు తత్సరణి వచించెదఁ దండ్రికిఁ బిండంబుఁ దనయుఁ డిడుచుఁ
దాఁ బితామహునకుఁ దగుభక్తి భోజన మిడి వానితండ్రికి నిడఁగఁ దగును
- ఆ. బిండ మిద్ది యెల్లవిధు లందుఁ దగియుండు, మృతులకెల్లఁ బిండ మిడఁగ వలయు
బ్రదికియున్న యట్టివారికెల్లను భుక్తి, నిడఁగవలయు శాస్త్రహిత మిది యగు.
- వ. అట్టితఱి సపిండికరణములేదు పార్వణశ్రాద్ధ మొనర్ప రాదు. ఎవండు పితృ
మేధాశ్రితంబగు నాచారమును నడుపు నాతఁడు ధనధాన్యాయుర్తుఖంబుల
వెలయు. ఇందులకు సంశయంబు లేదు పితృమేధామృతమనంబడు నీవిష
యంబు నెవ్వఁడు శ్రాద్ధకాలమునఁ బఠించు నాయన్నమును బరమాదరంబునఁ
బితృదేవతలు భుజింతురు. మునులారా! పితృమేధకల్పము చెప్పితిని. ఇది పాప
హరంబు. పుణ్యవివర్ధనంబు నగు. ప్రయత్నపూర్వకంబుగ దీనిం బఠింపవలయు
ననిపలికి వ్యాసమహాముని మఱియు నిట్లనియె. 937

—
నూటపదుమూడవ యధ్యాయము.

— సదాచారప్రశంస. —

- క. మునులార! గృహస్థువు విధి, కనుసరణముగాఁగ దేవతాళిఁ బితృగణం
బును బూజచేయ వలయును, దనయింటికి వచ్చినట్టిధర్మాత్ములకున్. 938
- క. అతిథులకును భోజన మిడి, జతనంబుగఁ దృప్తి నేయఁజను బాంధవులం
గృతకృత్యులఁ జేయం జను, భృతిగొను నేవకులకెల్లహిత మొనరుపనౌ. 939
- క. భూతములకుఁ బశుపక్షుల, కాతతముగ బలులఁ దృప్తి ననురుప నగుఁద
న్నేతఱి భిక్షుకు లార్, వ్రాతము మార్గస్థు లేమి వలసియడిగినన్. 940
- సీ. సాధుమార్గంబునఁ జన నెంచెడుగృహస్థు వాత్సల్యక్షికిఁ దగినట్లు వారి
కుపకార మొనరించు టొప్పు వారలఁగని ధిక్కరించినయట్టి యుక్కుతినున
కెల్లపాపంబులు తల్లడిల్లఁగఁజేయునాధులు వ్యాధులు నగు మఱియును
వాఁడొనరించు సర్వక్రియల్ వ్యర్థంబులయి పోవుననుమాట లాలకించి
- ఆ. మునులు పల్కిరిట్లు వినిపించితివి నిత్య, కృత్యముల నిమిత్తమెన్ని చేయు
నట్టికార్యములను వ్యాసమునీ నరుఁ, డెన్ని చేయఁదగిన వన్ని వినఁగ. 941

- క. కోరిక పొడమెడుఁ గర్తం, బారముఁ ద్రివిధంబుగాఁగ నమరును నిత్యం
బై రహి నైమిత్తికమై, యారీతిం గామ్య మగుచు నలరుంగాదే. 942
- క. వినఁగోరుదు మద్దానికా, మునిరాజ! సదాచరణము మునివినుతంబై
చనుఁగద దానిం జెప్పము, మనుజుండెద్దానిఁ బూన మహి సుఖ మబ్బుకా. 943
- క. పరలోకంబున సుఖముకా, బరమాద్భుతమైనదానిఁ బడయఁగ వచ్చుకా
గరుణించి యట్టి పరనూ, చరణము వినిపింపవయ్య సన్నుతభణితికా. 944
- క. అన వ్యాసుఁ డిట్టులను వినుఁ, డనయం బాచారరక్షణాదృతిఁ బూనం
జనును గృహస్థువు దానిని, గొనకున్న శుభంబు లొందఁగూడు నదెట్టుల్. 945
- సీ. నరుఁడు సదాచారపరిరక్షణము చేయకయే యజ్ఞతపము లక్కరణి దాన
ములునేయ సత్ఫలంబులఁ బొంద నగునెట్లు దీర్ఘాయు వాతఁ డెత్తెఱగునఁ గను
జ్ఞాన మెవ్విధిఁ గాంచు? గాన సదాచార మనునదియే ధర్మమనఁగఁ బరఁగుఁ
దత్సరూపంబు నిత్యతః దెల్పువాడ సదాచార మేకాగ్రమైనమతిని
- ఆ. గావఁ బూనవలయు గార్హస్థ్యధర్మ మీ, వరుస నుండు మఱి త్రివర్గసాధ
నమున యత్న మూనుటమలపద్ధతి గృహస్థువున కనుచుమీమదుల నెఱుఁగుఁడు.
- వ. ఆచారంబు నేకాగ్రమతెంబూని యట్లే రక్షింపవలయు. అది సిద్ధించిన నిహపర
సుఖంబులు గలుగు. పాదమాత్రము సదాచారంబు నాశ్రయించిన శ్రేయస్సు
గలుగు. అర్థమాత్ర మాశ్రయించిన నిత్యనైమిత్తిక క్రియాసిద్ధి గలుగు. కావున
దానిం బరిపాలింపఁ బూను టత్యుత్తమంబు. అట్లే పాపనిర్మూలనార్థము
ధర్మము నాచరింపవలయు. అర్థకామము లిహఫలప్రదంబులగు. ధర్మాచరణంబు
లుగలవాని కీ యర్థకామములు ఫలించు అర్థంబు పరలోకసహాయార్థ మిహ
లోకసుఖార్థ మాశ్రయింపం దగు. కామంబు ద్వివిధంబు అది త్రివర్గావిరోధం
బుగ సమాశ్రయింపం దగియుండు. ధర్మార్థకామము లనునీ త్రివర్గములు పర
స్పరాశ్రయము గలవని తెలియం దగు. విపరీతానుబంధంబు గలవనియు నెఱుఁ
గుట సమంచితంబు. మఱియును. 947
- సీ. ధర్మానుబంధ మర్థంబుగాఁదగు నద్ది ధర్మమనంబడు ద్రవ్య మేపుడు
స్వప్రయోజనపరత్వముగ నార్జింపఁగఁ దగ దట్టు లార్జించుద్రవ్య మెన్న
ధర్మార్జనమునకుఁ దగకుండు నట్టివా ద్రవ్యధర్మంబులు తగినరీతిఁ
గామోషయుక్తత. గ్రాలు నాకామంబు తద్ద్యయార్జనమునఁ దా ఫలించు
- తే. నివ్వి మూఁడు పరస్పర మెన్న సాధకములుగానుండు నివే త్రివర్గములు నాఁగఁ
బ్రథితములు నగుచుండును బృథివియందు, నింక వినుఁడు సదాచారమేదో మీరు.
- చ. మనుజుఁడు బ్రాహ్మమంచు ఊతిమండలిఁ గీర్తిని గన్న కాలమం
దున నిదురింపఁగూడ దది దోచినయంతనె మేలుకాంచి దై

వనియతి లోఁదలంచి కడు భక్తిని ధర్మము నర్థమున్ మనం
బునఁబరిచింతనంబునకుఁ బూనఁగఁజేయఁ దగున్ మహాదృతిన్.

949

ఆ. ఆముహూర్త మిట్టు లాలోచనము చేసి, శయ్యనుండి లేచి సాధుపద్ధ
తిఁ దగ నాచమించి పొదలు శ్రద్ధను శుచి, యగుచు స్నానమాడి యాత్మనియతి.

క. తొలినంధ్య నుపాసింపఁగ, నెలమిం గనవలయు దాని కేకాలము ని
ర్మలశాస్త్రవిహితమో నేఁ, దెలివెద మునివక్త్యులార తెలియుఁడు దానిన్. 951

సీ. తారకలుండంగఁ దాఁ బూర్వసంధ్యను భాస్కరరక్షులు పరఁగుచుండఁ
బశ్చిమసంధ్యను బయ్యపాసింపనౌ ముఖ్యకాలము లివ్వె భూరిఫలద
ములు గాన నెట్టివెతలు లేకయుండఁగా వీని మానఁగరాదు మానవుండు
సంధ్యాద్వయంబు నిశ్చలభక్తితో నుపాసించి యసత్యంబుఁ జెవులకింపు

ఆ. గాని యట్టిఫలుకు మాని యసచ్ఛాస్త్ర, వాదములను వీడి భవ్యవృత్తి
లేనివారిపాండు లేకుండఁ గాలంబుఁ, బుచ్చవలయు ధర్మబుద్ధి గలిగి. 952

క. ప్రాతస్నాయంతనముల, నీతిన్ హోమంబు చేసి నిర్మలచుత్తయై
యేతప్పు చేయకుండుదు, నేతటినే ననుచు నాత్మ నెన్నఁగవలయున్. 953

ఆ. ఉదయకాలమందు నుదధిఁ గ్రుంకెడువేళ, భానుఁ జూడఁ దగదు మానవుండు
దర్పణంబు గనుట దంతథావన మంజ,నము శిఖాప్రసాదనమను నివ్వి. 954

సీ. పూర్వాహ్లామునఁ జేయఁ బూనఁగాఁదగు దేవతర్పణంబును జేయఁదగును నపుడె
గ్రామగృహక్షేత్రకమ్రతీర్థాధ్వములందు విజ్ఞాత్రంబు లాతురపడి
విడువ దోషం బబ్బుఁ బుడమి సస్యముపెట్టి దున్నిన నచ్చోట దోష మవ్వి
వదలిన మఱియు గోవ్రజము పవిత్రంబు గాన నాపనిచేయఁ గలుష మబ్బు

ఆ. వస్త్రహీనయైన వామాక్షిఁ బరభార్య, గనఁగరాదు దోషగణము దానఁ
గలుగుఁ దనపురీషకముఁ జూడరా దద్ది, యాయువును హరించు నార్యులార.

క. ఋతుమతియగు నాతింగను, టతిపాపము తాఁకుటయును నట్టిదె యగు నా
సతితో సంభాషించుట, పతితునిగాఁ జేయుఁ బెక్కుపల్కు లిఁకేలా. 956

క. జలములఁ బురీషమాత్రం,బుల విడువన్ రాదు కామమున నందు సతి
గలయిక నలరించుట తగ, దలఘుతరంబైన పాపమబ్బును దానన్. 957

వ. శకృన్నాత్రకేశకపాలములపై నిలువరాదు. తుషాంగార రజ్జువస్త్రంబులపై
గూడ నిలుచుండ రాదు. మార్గనుధ్యంబునఁ గూరుచుండ రాదు. వస్త్రంబుల
నందుంచ రాదు. మఱియు. 958

క. పితృదేవమర్త్యభూత, ప్రతతులఁ బూజింపవలయు భక్తిగ విభవం
బు తగునొ యెంతగ దానికి, హితమగుపద్ధతిని బిదప గృహి సన్నతియై. 95

ఆ. తా భుజింపవలయుఁ దనవాక్కు నియతిని, గాంచియుండఁ జిత్తకలితశుద్ధి

బ్రాగుదజ్ఞులుములు పరిశుద్ధిదములు భోజనము చేయుటకును శాస్త్రవిధిని.

సీ భుజియించునప్పుడు బుద్ధి యన్నాయ త్తమయి యుండవలయు నాయన్న మె పర
మాత్మ యంచుఁ దలంప నగు దాన మేలగు జాన్వంతరముల హస్తంబు లుండఁ
దగు నిది భోజనధర్మంబు దోష మేదైన లేకుండ నాయన్నముఁ దిని
కొంతభాగము మానఁగూడదు ప్రత్యక్షలవణంబుఁ బాత్రస్థలమున నెందు
ఆ నేని యునుపరాదు మాననౌ నుచ్చిష్ట, మైనయన్నమును మహాతురమున
దారి నడచుచుండి తగదు భుజింపఁగ, నిలువఁబడియు గుడువ వలనుపడదు.

వ. పయనంబు చేయునపుడు నిలుచుండియు విఞ్ఞాత్రముల విడువరాదని శాస్త్ర
సమ్మతంబు ఎట్టియిక్కట్టులందు నుచ్చిష్టంబును భుజింపరాదు. అపరిశుద్ధుడై
మాటలాడ రాదు. వేదంబుఁ బఠింపరాదని వేటుగఁ జెప్పనేల? 962

క. పనియేదిలేక స్వేచ్ఛగఁ, గనరాదు రవీందుతారకానిచయం బా
సనము విభిన్నము కాఁగాఁ, జనదటఁ గూర్చుండి నియతి సల్పఁగ నెపుడే. 963

తే. శయ్య భోజనపాత్రంబుఁ జక్క నమరి, యుండవలయును భిన్నత నొందరాదు
భిన్నము లేయైనవదలుట విధివిహితము, గురువు లరుదేరఁ దా నెదుర్కొని సభక్తి.

క. కొనివచ్చి యాసనవరం, బునఁ గూర్చుండంగఁ జేయఁబూనఁగ వలయు
మనమున కనుకూలించెడు, ననువున భాషింపవలయు నభిముఖుఁ డగుచున్.

క. గురువు ప్రయాణము చేసెడు, తరుణంబున వెంటఁబోవఁ దగు విప్రియ మే
వరుస నొనరింపఁ గూడదు, పరమార్థము దానఁ జెడును బల్కు లిఁకేలా. 966

సీ ఏకవస్తుండయి యెపుడు భుజింపరా దమరార్చనముచేయ ననువుపడదు
బ్రాహ్మణావాహన వహ్ని హోమాదుల నేకవస్తుండయి యెపుడు చేయ
రాదు; నగ్నుండయి రమ్యోదకంబుల సలరుసరస్సునం దైనఁగాని
స్నానంబుచేయఁగాఁ జనదు పరుండరా దట్టులె కంఠాతి యంగమందుఁ

తే. గలుగ రెండుచేతుల గీఱఁగా నఘంబు, గలుగు శిరము నట్టులె గీఱఁగాఁజనదని
శాస్త్రమర్యాదగలదు నిష్కారణముగ, శిరము దడుపంగరాదు తోచినపుడెల్ల.

వ. శిరస్సొనంబు తైలంబునఁ జేయవలయును. నిష్కారణంబుగా నవయవములఁ
దుడుచుకొనరాదు. సర్వానధ్యాయంబుల వేదవతనంబు విడువవలయు. బ్రాహ్మ
ణుల, నగ్నిహోత్రంబును, ధేనువుల, సూర్యు, నొకప్పుడే నవమానింపరాదు.
రాత్రియం దుదజ్ఞులుండై పగట దక్షిణాభిముఖుండై పురీషంబు విడువవలయు.
ఎవరికిబాధ గలుగనిచోట మూత్రపురీషంబుల విడువం దగు. గురువొనరించు
దుష్కృతంబులఁ దడువరాదు. క్రద్ధుడై యున్నగురువు ననుగ్రహింపు మని
ప్రార్థింప వలయు. ఇతరులు గురువును దూషించుచున్నఁ దా వినరాదు దారిఁ
బోవునపుడు బ్రాహ్మణుడు, రాజు, దుఃఖాతురుం డెదురుపడినఁ దాను దొలంగి

వారికిం ద్రోవ విడువవలయు. విద్యాధికునకు గర్భిణియగు వనితకు రోగార్తునకు మహాత్మునకు మూకాంధబధిరమత్తోన్మత్తులకు మార్గంబు వదలవలయు. మఱియును. 968

క. ఆమరనివాసము చైత్యము, సుమహితవిద్యాధికుండు శుభమార్గము చొప్పుమరం దెల్పు గురుండు సతము జను లొగి నడుచునాథముఁ గనఁబడఁగన్.

క. వలగొనిన పిదపఁ బోవఁగ, వలయున్ సుమదామములును వస్త్రములు చెప్పలులోనగు నవి యొరులి, మ్ముల నొందఁగ వానిఁ దాను బూన నఘంబౌ.

సీ. ఆమవసయందుఁ బున్నమయందు సప్తమియందుఁ జతుర్థశియందు మఱియుఁ బర్వములందు నవయవసంతృప్తిని గల్గించు నభ్యంగకము లలనల తోడి పొందును గూడదు మతిమంతుఁడు బాహువుల నెత్తి జంఘలఁబోలఁబైకిఁ జాపియందఱుఁ జూడఁజతురత గన్పడ నిలుచుండ రాదు కావలయుననుచుఁ

ఆ. బాదముల విదుర్పరాదు పాదముపైనఁ, బాద మునుపరాదు బాలుఁ బతితు నసతియందుఁ దమిని నాదృతిఁగని దాని, పనులఁ దీర్చువాని మన మలరఁగ.

క. కలసి మెలంగుట యనుచిత, మెలమిం బరుమర్తములకు నెవ్విధి బాధల్ గలుగు నటు కొట్టఁ జన ద, న్యుల కపకారంబునేయు టొప్పదొకతఱిన్. 972

తే. హాసమునకేని విలపించుటనుచితంబు, దంభమగునభిమానంబుఁ దైత్త్యమొక్కతఱిని బూనఁగరాదు విద్యదర్శరుండు వ్యసనమునఁ గుందువారిని నంగహీను.

సీ. మూర్ఖు నున్నతుని మూఁగను న్యూనాంగు ద్రవ్యవిహీనుని దాను గాంచి పరిహాసవాక్యముల్ పలుకుట కొఱగాదు శిష్యుఁ బుత్రుకుని శిక్షింపనొరుల దండంబుఁ గొనరాదు తనపాదమున నాసనము లొగికొనిముదం బమరదాని పైని గూర్చుండఁ బాపముగల్గు సంయావ కృశరమాంసంబుల నశనమునకుఁ

తే. దనకుఁగా నేకరింపరా దనిరి మునులు, పగలు రాత్రి యతిధిపూజ గడియించి తా భుజింపఁగఁ దగు ననితత్త్వవిదులు, పలికి రాచారతత్త్వంబుఁ దెలియుకొఱకు.

ఆ. దంతథావనంబు తగుఁ జేయఁ బ్రాగుద, జ్ఞుఁడెయగుచు వాక్కుపాదల నియతి శాస్త్రనియతిఁ గనని త్రోరుహలతలను, దంతములను దోమఁ దగదు నిజము.

క. *నరుఁ డుత్తరముగనేఁ బడ, మరగానేఁ దలనిడి విధిమర్యాద నెదం బరికింపక శయనింపన్, దురితంబులె కాక యశకృతులు వే తోచున్. 976

క. శతమఘదిక్కుగఁ దలనిడి, మతిమంతుఁడు నిద్రవోవ మంచిగలుగు సూర్యతనయుదిక్కుగఁ దలనిడి, కృతశయనుండైన గల్లు నెల్ల శుభంబుల్. 977

క. తొలిజామునఁ బరిమళయు, గ్జలముల స్నానంబుచేయఁ జన దుపరాగం బులఁ దప్పఁ ద్రియామను మ, ద్ద్యులు స్నానముచేయరాదు దుష్కలమగుటన్.

క. దినమే స్నానార్హం బౌ, నని మానులు పల్కి రిట్లె హస్తతలమునం

- దున వస్త్రమునిచి యంగం,బును దుడువన్ రాదు కేశములఁ జేతులచేన్. 979
- సీ. విదలింపఁగారాదు వెస వస్త్రముల హస్తతలముల నుడుకంగఁదగదు స్నాన
మునకు ముందుగ గంధమును బూసికొనరాదు నరుణవస్త్రముల నేయదనునందుఁ
గట్టఁగారాదు చక్కనిరంగునన్ మించు వసనంబులన్ నీలవసనములను
ధరియింపరాదు వస్త్రము మాయఁగాఁ ద్రిప్పి కట్టరా దంచులుగల్గనట్టి
- ఆ. యంబరమును బ్రాతఃదగువస్త్రమును గట్టి, జనదటంచుఁ బలుకు శాస్త్రవితతి
కీటదూషితంబు కేశావపన్నంబు, శ్వాసము లొగి ముట్టఁ జాలినదియు. 980
- వ. శునకవీక్షితంబును, సారతరభాగంబు తీయ మిగిలినదియు, బృష్ఠభాగమందుండు
నదియు నవిహితంబు నగు మాసంబుఁ దినరాదని శాస్త్రమర్యాద యని
యెఱుంగవలయు. ప్రత్యక్షలవణంబునెత్తఱినే భుజియింపరాదు. చిరకాల
కృతంబును శుష్కంబును బర్యుషితంబు నగుపదార్థము భుజియింపంజనదు.
ఆ వస్తువులు పిష్టశాకేక్షుపయఃకృతంబు లైనచో భుజింపవచ్చునని యెఱుంగ
వలయు మాంసవికారముల నట్లే వదలఁదగదు. 981
- క. భానుం డుదయించెడుతఱి, నేనియు నస్తాద్రి కేగు నెపు డట్టితఱిన్
మానవుఁడు శయనమును విడఁగానగు నిద్రింపరాదు కలుషమొదవుటన్.
- సీ. స్నానమొనర్పక సంవిష్టుఁడునుగాక స్థిరచిత్తుఁడునుగాక క్షీతిని గూరు
చుండియు శయ్యపై నుండియు భుజియింపఁ జనదని రార్యులు శబ్ద మొనరఁ
జేయుచు భుజియింపఁ జెందు దోషము లంద్రు సేవకులకుఁ దృప్తి సేయకుండ
భుజియింప రా దొకప్పుడును సుస్నాతుఁడై రెండువేళల దిన నిండుసుఖము
- ఆ. కోవిదుండు పరునికోమలిఁ గోరరా, దట్లుకోర నిహము నవలఁ బరముఁ
బాడుసేయు నద్ది పరఁగ నిష్టాపూర్తికములఁ జెఱచు దోషగణముఁ గూర్పు.
- క. పరదారగమనవాంఛయె, దురితాకర మంతెకాక తొలఁగించుఁజూడీ
గురుతరమకా నాయుష్యము, పరికింపం దీనిఁబోలు పాపము గలదే. 984
- ఉ. కావున భావమందుఁ బరకాంతను దల్లిగ నెంచఁగాఁ దగున్
దేవ ధనంజయ ప్రణతి తృప్తిని బొందఁగ వారి హోమపూ
జావిధులం బొనర్చుటయు సద్గురువందన మాచరించుటల్
కావలె ముందుగా నవలఁ గాఁదగు భోజన మద్ది యొప్పెడున్. 985
- ఉ. ఘనము శబ్దగంధములు ప్రీతి హరించు పరాగముల్ గనం
గానఁ బడంగఁ గూడ దుదకంబుల వానినె యాచమింపఁగా
నొ నవి నిర్మలంబులయి హారిరుచిం దగియుండఁగావలెన్
మానవుఁ డుత్తరాస్యఁడయి మానసశుద్ధిని నాచమింపనొ. 986
- ఉ. తూరుపుమోముగా నయిన దోషహరంబగు నాచమింపఁగా
నీరములోని మృత్తికయు నిర్మలవస్తువివర్జితంబునొ

ధారణి నున్న మృత్తికయు ధామగతంబగుమట్టిపుట్టలోఁ
జేరినమన్ను శుద్ధికయి చేకొనరాదని రార్యమానిపుల్.

987

క. ఒకఁ డుపయోగించినమృత్తిక గైకొనఁగూడ దైదుతెఱఁగులఁ దగుమృ

త్తిక లివ్వి యయోగ్యము లని, సకలవిదుల్ యల్లి రెల్ల శాస్త్రవిధులుగా. 988

వ. కరపాదప్రయోగంబు జూనర్చి దుడిచికొని సమాహితాత్మం డై యంతర్జాను
హస్తుం డై త్రిచతుర్వారంబు లాచమనంబు చేయవలయు. రెండుపర్యాయ
ములు స్వావయవంబుల మూర్ధంబును జలకణంబులం దడుపందగు. అదియొ
పరిమార్జనం బనంబడు. ఆచమనము చేసినపిదపఁ గార్యారంభ మొనరింపవలయు.
తుష్టినను జంతువేదియేని తన్ను నాకినను వాయువు తీవ్రగతి వీచినను నిష్ఠీవ
నాదు లొనరించినను శుచితం గాంచ నాచమింపవలయు. అస్పృష్టస్పృశ్యనంబున
నాచమనంబును భాస్కరదర్శనంబును యోగ్యంబు లగు ఇందు యథాసంభవ
ముగా నాచరించునది. లేకున్నదక్షిణశ్రవణము తాకినను శుద్ధియగు. ఇందు
మొదటిది లేకున్న రెండవదియు నది లేకున్న మూడవదియుఁ జేయం దగినవి.
ప్రథమవిధి లభించు నవకాశం బుండఁగా రెండవమూడవవిధుల నాశ్ర
యించు టుచితంబుగాదు. 989

క. పనిమాని దంతసంఘంబును సంఘర్షణవిధానమున శబ్ధింపం

గను జేయరాదు తనతను,పునఁ దాడన మొనరుపంగఁ బోల దొకపుడుక. 990

క. ధ్యానించునపుడు నిద్రంబూనెడుతరుణంబునందు భుజియించుతఱిక

భూనిర్జరుండు వేదముఁ, దా నించుకయైనఁ జదువఁదగ దనిరి బుధుల్. 991

సీ. ఇరుసంధ్యలందును దరుణిఁ గూడఁగరాదు పయనంబుచేయుట పాడిగాదు

శ్రద్ధమై స్వపితృతర్పణ మపరాహ్లాంబునం దొనర్పం జను నమరపితృవి
ధులను శిరస్సొన మెలమిఁ జేయంజనుఁ బ్రాగుదజ్ఞులుఁ డయి పరఁగునియతి
శ్శక్రుకర్త మొనర్పం జను నిజకులమునఁ బుట్టినదైనను బూవుఁబోడి

ఆ. యంగహీనయైన నంగీకరింప రా, దామె రోగహీనయైన వదల
వలయు స్వీయజననివంశంబునం దైదవదగు కన్యయైనదవిధిగద. 992

క. జనకునిపార్శ్వంబునఁ బుట్టిన యేడవకన్యకను గడిందివిచారం

బునుమాని గ్రహింపం దగ, దనిరి త్రికాలజ్ఞులైనయట్టిమునీంద్రుల్. 993

క. తనభార్య నెంతో యత్నంబునఁ గావందగును నీర్వ్యూహానందగ దహం

బున శయనమైధునంబులఁ, బనిపూనియె వదలవలయుఁ బాపభయమునక. 994

సీ. పరజనసంతాపకర మగుకర్తంబుఁ జేయుట జంతువుల్ చేరియుండ

వానిఁ బీడించుట మానఁగాఁ దగునండు సర్వవర్ణంబుల చానలను ర
జస్వలలక మానఁ జను నాల్గురాత్రులు కన్యక జనియించు కారణమున
నైదవరేయి భార్యనుగూడఁగాఁజన దాటవదగుదిన మాదియైన.

- ఆ. యుగ్మతిథులయందే యువిదను గూడనౌ, సరిదినములయందు సంగమింపఁ
దనయు లొదవుదు రని తనయలు బేసిది,నములఁ గూడ ననిరి విమలమతులు.
- వ. పర్వంబులందు దారసంగమంబున ధర్మశూన్యులును సంధ్యాకాలసంగమంబున
పండులును దనయులు గలుగుదురని శాస్త్రమర్యాదగలదు తురకర్తమునందు
రిక్తతిథుల వదలవలయు. అవినీతులు వచించువాక్కుల వినరాదు. హీనున కా
దరంబు నుత్కృష్టాసనంబు నీయరాదు. తురకర్తమందును, వాంతియైనతఱిని,
వనితం గలసినయపుడును, బ్రాజ్ఞుడు సచేలస్నానము చేయవలయును. శ్మశా
నభూమిని ద్రొక్కినపుడు నట్లే చేయందగు. దేవవేదద్విజాతులు సాధువులు
సత్యనిరతులు గురువులు పతివ్రతలు బ్రహ్మవేత్తలు యజ్ఞకర్తలు తపస్వులు
కనఁబడిన నిందించుట పరిహసించుట చేయందగు కృత్యములు గావు. గృహ
స్థువు ధవళాంబరములఁ దాల్చి శ్వేతపుష్పమాలికల ధరించి సతతము మాంగల్య
వేషమున నుండవలయుఁగాని యమంగళవేషంబున నుండరాదు. ఉద్ధతోన్నతి
మూఢావినీతులం గూడి పండితుఁడు పయనంబు చేయం జనదు. దుశ్శీలుని
వయోజాతిదూషితుని మిత్రునిగా గ్రహింపఁగూడదు. అతివ్యయశీలురను వై
రులను గలిసి యేపనియుఁ జేయరాదు. కార్యదతులు కానివారిని, సజ్జననిందితు
లను, విటసంగతిగలవారిని, దరిద్రులను, వాదైకపరులను, నీచులను గూడియుండ
రాదు సుహృద్దీక్షిత భూపాలస్నాతక శ్వశురులు తనయింటికిరాఁగా నెదురు
చని విభవానుసారము వారి నర్చింపవలయును. యథావిభవంబుగఁ బ్రతివ
త్సరమందును వీరి నర్చింపవలయును. వారిసాగనంపి కృతకృత్యుండు గావలయు
నని పలికి వ్యాసముని మఱియు నిట్లనియె. 995
- చ. అనలునిఁ బూజలం దనిపి యాహుతులం బరిత్యజ్తుఁడేసి యం
దును దొలి యాహుతిఁ విధికిఁ దోరపుభక్తి నొసంగి యవ్వలఁ
గనఁబడునాహుతిఁ ప్రజలఁ గాంచిన తక్కినబ్రహ్మసంజ్ఞులం
దనిపి తృతీయహోమమున ధామసుధాశనులం గ్రమంబునఁ. 997
- క. తనుపం దగునాల్గవవరి, నొనరుచు నాహుతిని గశ్యపోర్విసురమా
నిని దృష్టిజేయ నొప్పును, బనివడి యనుమతికి నాల్గవది యగుదానిఁ. 998
- సీ. ఒసఁగి తృప్తునిజేయుటొప్పును గృహబలి యొనరింపఁదగు నవ్వలను గ్రమమున
నిత్యమా క్రమవిధిని మును చెప్పితిఁగానొ యారీతిఁ దప్పక యాచరింపఁ
నగు వైశ్వదేవంబు నవలఁజేయందగు వచియింతుఁ దద్విధి వరుస మీఱ
దాన నేయేచోట్ల దైవతములఁగూర్చి యాహుతి నీయఁగా నొను యట్టి
- తే. తావులనెవాని నునుపంగఁ దగును వేటు, వేటుగను దోషమబ్బునా విధి నొనర్ప
కున్నఁ బర్జన్యునకు నట్లే యుదకమునకు, ధాత్రికిని బలి నీయంగఁ దగునుజొండి.
- వ. ఆయాహుతులు మూడును మృత్పాత్రంబున నునుపందగు. వాయువునకును
బ్రతిదిక్పాలకునకును, బ్రహ్మకు నంతరితూధిదేవతకు సూర్యునకు విశ్వేదేవత

లకు విశ్వభూతులకు నుషఃకాలమునకు భూతపతికి నుత్తరదిక్కున నునుపవలయు. “స్వధానమ” యనుమంత్ర ముచ్చరించి పితరులకు దక్షిణభాగంబున నుంచవలయు. అనవ్యంబుగా నవి యిడవలయునని శాస్త్రమర్యాద గలదు. వాయవ్యంబున నాహూతి నిడుతటి “యత్తైతత్తే” యనుమంత్రం బుచ్చరింపందగు. ఆయాహూతులపై నన్నావశేషమిశ్రంబుగా జలంబులఁ బోయవలయు. దేవతలకు భూదేవతలకు నమస్కరణం బవ్వల నొనర్చుటొప్పు. పాణిదక్షిణ భాగంబున నంగుష్ఠోత్తరభాగంబునఁ గలరేఖ బ్రాహ్మతీర్థ మనంబడు. అది యాచమనార్హంబు. తర్జన్యంగుష్ఠమధ్యభాగంబు పితృతీర్థం బనంబడు. నాందీముఖంబునందప్పఁ దక్కినకాలంబులఁ బితరుల కాతీర్థంబుననే తృప్తి చేయందగు. అంగుళ్యగ్రంబు దైవతీర్థ మనంబడు. దేవక్రియ లద్దానిచే నొనర్చు దృప్తియగు. కనిష్ఠికామూలంబు బ్రహ్మతీర్థ మనంబడు. అందుఁ బ్రజాపతిదైవమును దృప్తుని జేయు టొప్పు. ఈతీర్థంబుల నాయాయీదేవతలకుఁ దృప్తి చేయవలయునని విధి విధించు. ఇందు భేదంబు చేయరాదు బ్రాహ్మతీర్థంబున నాచమనంబు ప్రశస్తంబు. పితృతీర్థంబునఁ బితృకార్యములును, దైవతీర్థమున దేవతాక్రియలు నొనర్చవలయు. ప్రజాపత్యంబున బ్రహ్మపూజ చేయవలయు. నాందీముఖంబున బిండోదకక్రియ యవశ్యకంబు. జలాగ్నుల కేకకాలంబున సంబంధంబుఁ గూర్పరాదు. మఱియు.

1000

క. గురుదేవపితరులును భూ, సురులును గన్పడగ వారిశుభసన్నిధిని
జరణము లగపడఁ జేయుట, దురితంబని పెద్దలండ్లు దోష మెఱుఁగుట. 1001

ఆ. పాలుత్రాగుచున్న నాల నింకొకరికి, జూపరాదు శౌచ మేపగిదిని
నల్ప మధికమైన నాచారపద్ధతి, మానరా దటండ్లు మౌను లెలమి. 1002

క. మతిమంతుఁడు వదనానిల, హతి ననలుని మండఁజేయ నఘమగువెజ్జ
శ్రుతియొడిగిన విప్రుఁడు స, మ్మతి ఋణమిచ్చెడు కృపైకమహితాత్మండు. 1003

క. జలముల నొప్పెడునదియును, వెలసిన యచోటనుంట వితతసుఖం బీ
యిల నీనాలుగువిధములు, చెలఁగనిచో నుండరాదు చేటాదవుఁజూడీ. 1004

సీ. స్వాధీనభృత్యుఁడౌ నవనీశ్వరుఁడు ధర్మతత్పరుం డుండునాస్థలమునందు
నివసింపఁగాఁ దగు నృపుఁ డధర్మాత్ముఁడె యైనచో నచోట నలరు నెట్లు
సుఖములు మఱియును శుభచిత్తులై యైకమత్యము వెలయ ధర్మమగురీతి
వర్తించుపౌరు లేవసతి నుందరొ యందుఁ బ్రజ్ఞుఁడు నివసింప నర్హమగును

తే. మచ్చరము పూనకుండిన మనుజు లుండు

తావున వసింపఁగాఁదగు దాన సుఖము

గలుగు గర్వవిహీనులౌ కర్షకు లెటఁ

దఱచు వసియింతు రచోటఁ దగు వసింప.

1005

- చ. వలసినయప్పు డౌషధసువస్తువు లన్నియు నెందునుండు నా
స్థలము వసింప నర్హమని సాధువు లండ్రివి మూఁడు లేనిభూ
ముల వసియింప రాదు మఱి పూర్వవిరోధియు సంతతోత్సవం
బులును జగీషువౌన్మృత్యుఁడు మూఁడివి యెందుఁ జెలంగు నాధరక. 1006
- క. మతిమంతుఁడు వసియింపఁగ, నతిశయదుఃఖంబు లొదవు నట్లాట శుచి
వ్రతులు సదాచారులు నౌ,క్షీతిసురు లున్నట్టిభూమిఁ జేరుట యనువౌ. 1007
- క. పరులను దిరస్కరించెడు, ధరణీపతి సస్యముల సతంబౌసఁగు మహా
త్తరకేదారము లుండెడు, ధరయును వాసార్హ మనిరి ధర్మవిదగ్ధుల్. 1008
- చ. మునివరులార! మీకు హితముకా మదిఁగోరి వచించినాడ ధ
ర్మనిచయ మింకఁ బల్కెదను మానవు లెట్టిపదార్థరాజిని
దినఁదగు వేనిని దినఁగఁ దృప్తిని బొందక పాపరాశిని
గనుదురొ తద్విధంబు వినఁగాఁ దగియుండును శ్రద్ధమీఱఁగక. 1009
- క. అన్నము పర్యుషితంబై, యున్నను స్నేహాక్త మగుచు నొప్పినచో సం
పన్న మె యగుఁ జిరసంభృత, మన్నమఘం బందులేదు హరిఫలదమా. 1010
- సీ యవలు గోధుమలు నానలరుధాన్యంబులఁ జేయఁగాఁ బడినవి సిద్ధధేను
పయసుచే నిర్మింపఁబడినవియు నగుసద్వస్తువుల్ స్నేహసంభరితములుగ
నుండకున్నను దోష మొప్పుదు భుజియింప శశకంబు నుడుము కచ్చపవరాహ
ములు నేదుపంది చేపలును భక్ష్యంబులౌ గ్రామసూకరము భక్ష్యంబు గాదు
తే తామ్రచూడ మభక్ష్యము దై నతములఁ,బితరులం దృష్టిసేయఁగ విధి నిడి మఱి
దాని బ్రాహ్మణత్వప్తికై తగును గొనఁగఁ, బ్రోక్షితం బెట్టి దై నను బోలుఁ దినఁగ.
- వ. ఔషధార్థము పూర్వోక్తమాంసంబు దినఁదగు. శంఖ పాషాణ సువర్ణరజత
రజ్జువస్త్రములకును, శాకమూలఫలంబులకును, విదలచర్మములకును, మణిప్రవాళ
మాక్షిక నిర్మితపాత్రములకును, జరుసనామకయజ్ఞపాత్రమునకును, జలప్రో
క్షణంబున శుద్ధి యగు పాషాణనిర్మిత పాత్రంబులకు జలప్రోక్షణంబును బరస్పర
పాత్రసంఘర్షణంబును బరిశుద్ధిం గల్పించు. సన్నేహపాత్రములకు నుష్ణోదకతా
ళనంబు శుద్ధికరంబు. చేటలకు జింకచర్మములకు ముసలోలూఖలములకు మడ
తగానున్న వస్త్రములకు జలప్రోక్షణంబు శుద్ధిని గల్పించు. వల్కలముల కన్నిం
టికి జలప్రోక్షణము మృత్తికాసేచనంబు ననునీ రెండుపద్ధతులు శుచితం జేకురఁ
జేయు గొఱ్ఱెలరోమముల నిర్మింపఁబడిన సకలవస్తువులకును గేశములకు నిట్లే
శుద్ధి యని యెఱుంగ నగు. ఆవాలకుఁ గల్కము తిలకల్కము ననునీ రెండును
బావనతఁ గల్పించు. ఉపఘాతముగల పదార్థములకు శోధనంబై శుద్ధి యగు.
కార్పాసకములకు జలభస్మము శుద్ధికరంబు. దారుదంతాస్థిశృంగములకుఁ జెక్కు
టయై శుద్ధియగు. మట్టిపాత్రములకుఁ బునఃపాకమున శుద్ధియగు. ధైక్షంబు

కారుహస్తంబు పణ్యవస్తువు యోషిస్తుఖంబు శుద్ధంబై యగుననియు దానికి శుద్ధ్యంతరంబు లేదనియు మునుల మతము. యోషిద్వితోజద్వంద్వంబు చరిశుద్ధంబని యెఱుంగవలయు. దాసవర్ణసంస్కృతపదార్థంబు శుద్ధంబు. చిరాతీతంబు యోగ్యంబగునని మునులు వచించిరి. మఱియు. 1012

సీ. ప్రవహించుచుఁ గంధరహితములై యున్న జలములు శుద్ధమ్ము లిలయుఁ గొంత కాలముసాఁగఁగాఁ గడు శుద్ధినిఁగాంచుఁ గాల్చిననుఁ ధేనుగణము త్రొక్కి ననుశుద్ధియగునని మును లొప్పజెప్పిరి; జలమార్జనమ్మున నలుకుట మఱి గోమయోదకమును గోరి చల్లుట దర్భసమ్మార్జనమునను సరగ శుద్ధ

తే. మగును గోఘ్రాతమునఁ గేశములను గీట
కముల మక్షికముల నశుద్ధమగు నన్న
మున మృదంబువులును భస్మమును జిలికిన
భోజ్యమగు నంచుఁ బలికిరి మునులు ఘనులు. 1013

వ. బొదుంబరపాత్రము లష్టుముచే శుద్ధములగు. త్రపుసీసములకు జలంబై శుద్ధికరంబు కంచుపాత్రములకు భస్మోదకము పరిశుద్ధిం గల్పించు. ద్రవపదార్థములు తడిపిన శుద్ధంబులగు. అశుద్ధపదార్థయుతంబులగు వస్తువులకెల్ల మృత్తోయములు శుద్ధికరంబులు. ఆదుర్వాసన పోవునంతకుఁ దాఁక గాదు. ఆవల శుద్ధంబులై యగు. ఇతరద్రవ్యములు వర్ణగంధములఁ దొలఁగించినంత శుద్ధియగునని ప్రాచీనసదాచారము. చాండాల క్రవ్యాద వినిపాతితంబగు మాంసంబు శుద్ధంబు రథ్యాగతంబగు తైలాదికంబు శుద్ధంబని యెఱుంగందగు. గోతృప్తి నొసంగుజలంబు పావనంబని యెన్నంబడు. రజస్సు వహ్నియు నశ్వగోచ్ఛాయారశ్మలు పవనుఁడు. భూమియు జలశీకరంబులు మక్షికాదులు దుష్టసంబంధంబున నపరిశుద్ధిం గాంచవు. అజాశ్వములు ముఖమువలనఁ బరిశుద్ధము లగు. గోవత్సములయాననములు శుద్ధములు గావు. తల్లి నేవ్విదము శుద్ధము. ఫలపాతనంబున బక్షి శుద్ధిం గాంచు. మఱియు. 1014

సీ. ఆసనశయనముల్ యానంబు నదియిరుదరులనుండుతృణంబు తరణి చంద్రరశ్మిలు మఱిజగత్ప్రాణసంస్పర్శతఁ బరిశుద్ధి గాంచును బణ్యవస్తువులు నల్లై యనుచును దెలియంగఁదగియుండు; మార్గమునడుచునమయమునందున్నానంబునందు యుత్పానంబులందు నాచమనము చేయుట సాధుమతము

తే. వస్త్రధారణమందు నావరుస నాచ, మింపఁగాఁదగు; మఱి స్పృశియింపఁ దగిన వారిసంస్పర్శమునను ద్రోవలుగలియున, చుడును గర్దమజలములఁ బొదలు శుద్ధి.

వ. పక్షేష్టకచితలకు వాయుస్పర్శమే శుద్ధికారణంబు. ప్రభూతోహతంబగు నన్నమునఁ బైభాగము వదలిజలంబులు ప్రోక్షించిన శుద్ధియగు. ఆచమనంబు

చేసి మృజ్జలంబులఁ జల్లఁదగునని మహాత్ములు వచించిరి. దుష్టాన్నభోజనం
బునఁ ద్రిరాత్రంబు లుపవసంపవలయు. 1016

క. తెలియక చేసినపాపంబులకుం బాచితము ప్రోక్తముగదా చక్కం
దెలిసియె యొనరించిన యఘ,ములకుం బాచితము లేదు మునినరులాం. 1017

సీ. ఋతుమతియైయున్న యతివ వివస్త్రయాతస్వంగి సూతికఁ దాఁక శుచితఁ
గోరిన స్నానంబుగూడు నందురు శవహారుని స్పృశియింప నట్లే స్నాన
మర్హంబు మనుజునియస్థి సన్నేహంబుఁ దాఁకిన స్నానంబు తగు శుచితకు
న్నేహశూన్యాస్థిని స్పృశియింప నాచమనమున శుద్ధుండగు నరుండు ధేను

ఆ. దర్శనమును జేయఁదగు శుద్ధి రవిదర్శనమున శుద్ధి యగును విమలమతిని
బైని జెప్పినట్టి పాచితముల చేని, నైనఁ జేయవచ్చు నర్హమగుట. 1018

క. మలమును నుద్వర్తనమును, విలంఘనము చేయరాదు వేశ్మమ్మున న
మృలమూత్రోచ్ఛిష్టమ్ములఁ, గలిగింపఁగదా పాపకార్యము గానక. 1019

ఆ. ఐదుపిడికిఁబులకు ననువగు మృత్తికఁ, దీసి వెలికి వైచిత్ర్యప్తిమిఱుఁ
బరునిజలములందుఁ బరమాత్ముఁ దలఁచుచు, స్నాన మాచరింపఁ జను నరుండు.

ఉ. హ్రాదినులక స్వభావముగ రాజిలు మధ్యలయందు గంగయం
దాదిసరస్సులందు నియతాత్మకుండై మునుఁగంగ నొప్పు స
మ్రోదముమిఱుఁగాఁ దరుసమూహముఁ దీగలఁబెంచి తత్ఫలం
బాదటఁ గోరి రక్షణము నాదృతిఁజేయువనంబులం దొగిక. 1021

ఉ. కాలముగాని కాలమునఁ గారణ మెయ్యదియున్న నిల్వఁగాఁ
జాల వగల్ జనించు మనుజుప్రతతిక వగపాలు చేయు గీ
తాళిని బాడరాదు పరునంగనతోఁ బలుకంగరా దదే
వేశను దేవతాసవనబృందము నిందయొనర్చువారితోక. 1222

క. పితరుల శాస్త్రంబులనుక, యతులను యజ్వలను దిట్టునట్టి కుమతినం
తతితోఁ గలిసి మెలంగుట, హితమే కాదనిరి ప్రాజ్ఞులెల్లఁ గడంకక. 1023

క. వారిస్పృశించుట పల్కుట, గారాని దటండు దానిఁ గావించినచో
సారసమిత్రుని జూచుట, ఘోరాఘహరం బటండు కోవిదులెల్లక. 1024

సీ. ముట్టుదోషముగలముగుదను గాంచినఁ బతితుని శవముఁ బుంస్తవంబులేని
మనుజు విధర్తుని మరణంబునందున్న వాని సూతికను శవంబు మోయు
వారలఁ బరదారవాంఛకులను గన్న భాస్కరుదర్శింపవలయు దాన
సంశుద్ధి గల్గు భోజ్యంబు గానట్టివస్తువులను పండభిక్షుకులఁ బిల్లె

తే. గుక్కుటంబును ఖరమును గ్రూరు శ్వపచు
నట్లే యపవిధ్దు మృతహారకాదులను స్పృ
శించినక స్నాన మొనరింపఁ జేకురుఁ బరి
శుద్ధి యనిపల్కి రాద్యులు శ్రుతుల నరసి. 1250

- క. ఋతుమతిని గ్రామకోలము, మతినెటుగకఁ దాఁకన్నానమాత్ర మె యనుచుకొ
స్మృతిమతము సూతికాశౌ, చత దూషితులైన నరులసంస్పర్శమునకా. 1026
- క. కలుగు నఘమట్లై విధిగా, జలముల మునుఁగంగఁ బాయు సత్కర్తము లే
ఖలునిగృహంబుననిత్యము, విలయముగనుచుండునట్టివిమతునిదాఁకకా. 1027
- తే. తాఁకినంతన స్నానంబు దగు నొనర్ప, బ్రాహ్మణత్యక్తుడగువాని బాపకారి
వస్తుభక్షకు స్పృశియింపవచ్చుఁ బాపమదియొ స్నానంబునంబోవు ననిరిమునులు.
- చ. కనుకనే నిత్యకర్తము లఖండవిధిం బొనరింప నొప్పు వా
నిని విడువంగఁ గల్గెడును నీచత నిత్యములైన కర్తముల్
పొనరుపనట్టివాని కగుభూరితరంబగుపాప మెట్టిదో
వినుఁ డెఱిఁగింతు సద్విజ్ఞాఁడు విచ్యుతదానజపాగ్నిహోత్రుఁ డై. 1029
- క. పదిదినము లుండెనేనియు, మది నించుక శంకలేక త్కౌఁపతి రెండుకా
బదియుదినంబులు వైశ్యుఁడు, పదునైదుదినంబు లట్లై పరవశమతియై. 1030
- ఆ. కర్తహీనుడగుచుఁ గాలంబుఁ గడపిన, శూద్రుఁ డొక్కనెలయు శుభతమస్వ
కీయవిధులమాని కేవలేంద్రియలోలుఁ, డగుచునున్న బాప మలరు దాన. 1031
- సీ. జాతంబు మృత మనఁ జనెఁడునాశౌచంబునందుఁ గర్తముల నెట్లైన మాని
ప్రాగు క్తదినముల నేగతితో పుచ్చ నఘములేదండ్రు మహాత్ము లరసి
తరువాతఁ గర్తసంతతి యథార్హంబుగా నొనరింపదగు వంశమున జనించి
నట్టి యాతఁడు మృతినంద గోత్రజాలెల్ల బాహ్యస్థలమునందుఁ బరమనియతి
- ఆ. సలిల మిడఁగఁదగును జచ్చినవానికి, నస్థిసంచయ మనునట్టికర్త
మాదిదినమునందు నైన నాల్గవదిన,మందు నేడవదినమందునైన. 1032
- క. నవమదినంబున నైనను, సవిధి నొనర్పంగఁదగును స్వకులజనకు నా
ల్గవదినమందే యొనరుపఁ,గవలయునని పల్కి రార్యగణహితచర్యుల్. 1033
- వ. అస్థిసంచయనానంతరము తదంగస్పర్శము పాపప్రదంబుగాదు పిదపఁ బ్రేతము
నుద్దేశించి యన్నికర్తము లాచరింపం దగు.మృతదినమందు సపిండులను స్పృశిం
చిన దోషంబు లేదు. సగోత్రసపిండులకుఁ బరస్పరస్పర్శం బట్లై యెఱుంగందగు.
శస్త్ర రజ్జు బంధన వహ్ని విషజనితమృతుల విషయంబున నీనియమంబులేదు.
వారిజ్ఞాతుల స్పృశించు టొప్పు. బాలుండు దేశాంతరస్థుండు, ప్రవ్రజితుండు
మరణించినవంశ్యులకు మూఁడుదినంబు లాశౌచంబు. బంధువుల కాశౌచంబు
స్నానపర్యంతంబె యని యెఱుంగవలయు. సపిండులకు సంపిడమృతియందెట్లై
యాశౌచంబు జననాశౌచమం దీవిధియేయని తెలియవలయు. సమానోదకుల
యందు సమానోదకులకు నీవిధంబె యారోపింపవలయు. 1034
- క. తనరు సచేలస్నానము, తనయుం డుదయించినంతఁ దండ్రికి మఱి యా
జనకుం డెచ్చటనుండియొ, చను దెంచిన నపుడె చేయఁ జను స్నానంబుకా. 1035

- క. తనయుం డవ్వల నొక్కఁడు, జనియించునయేని తొలుత జన్మించినయా
తనయునినుండియే లెక్కింపనుజను గవలందు నిదియే సరణి తెలియుఁడి 1036
- సీ. వరుసగా బ్రాహ్మణబాహుజోరుజ పాదభవులకుఁ బదియును ద్వాదశదిన
ములు పదునైదును ముప్పదిదినములు జనననిమిత్తకాశౌచ మలరు
నవ్వల స్వస్వకర్తావళి చేయఁగా యోగ్యులౌదురు శాస్త్ర మొప్పఁజెప్పె
నిట్లు ప్రేతముఁగూర్చియే యొనర్పందగు సవిధి నేకోద్దిప్తసంజ్ఞనలరు
- ఆ. శ్రాధ మర్హులైన త్వాదివిజాలఁ బిల్చి, దాన మీయవలయు దేనిఁ జేత
మనుభవింపఁగోరు నాత్మగృహంబునఁ, గలవొ యేది దాని గారవమున. 1037
- ఉ. దానముఁబట్ట నర్హుఁడగు ధారణిదేవుని బిల్చి భక్తిమై
దీని గ్రహింపుమీ యనుచుఁ దృప్తిగ నీఁదగు నద్ది సత్ఫలం
బీ ననుమోద మొందు నదియెప్పుడు నాశము నొందకుండు నో
మానివరేణ్యులార విధిమంతముగా నొనరించుకర్తముల్. 1038
- వ. సత్ఫలంబుల నొసంగు. ఆశౌచదినంబులు పూర్ణంబులుకాఁగా జలస్పర్శనంబుచేసి
వాహనానుధంబుఁ దాఁకవలయు. పిండోదకప్రదానకాలమందు వాహనా
నుధంబుల వర్ణానుసారంబుగా నీయందగు. సమగ్రవిధివిహితకర్తంబు లిహ
పరంబుల సమగ్రఫలంబుల నిచ్చు మఱియు. 1039
- క. అనుదినము వేదపాఠం, బొనరించుట మేలు దాన నొడఁగూడును బా
వనతేజము ధర్మంబున, ధన మార్జింపంగవలయుఁ దగు నియమమునకా. 1040
- చ. క్రతువు లొనర్చి దేవత లఖండముదంబును బొందఁజేయఁగా
హితమగు దేన నాత్మ క్రుధ యేఁచఁ దపింపదొ దేన నేవగిం
పు తగ జనింపదో యదియే పోలు నొనర్పగ శంకమాని స
త్తతులు రహస్య మంచు ననుమానముమాని వచింతురో యదే. 1041
- ఆ. చేయరానిదంచు శిష్టులు పల్కిరి, మంచియూచరణము మహిని నిదియే
ధర్మ మర్థ కామతతుల నీయాలోకములను బొందఁ జేయఁ గలుగు నివియే.
- సీ. ఈచెప్పినట్టి సత్కృత్యంబులే చేయ నాయుష్యమొదవును హర్ష మలరు
బుద్ధియు వికసించుఁ బోవుఁ బాపములు సుకృతంబు లబ్బును సుఖము లమరు
యశము కీర్తియుఁ గల్గు నమరు బలంబుఁ దేజంబును బుష్టియు సాధుగుణము
లభియించుఁ గాన నలఘుమతు లీరితి నాచరింపం దగు నమరనగర
- తే. వాస మిద్దానఁ గల్గును బ్రాహ్మణాది,వర్ణములు దీని వినఁదగు భక్తిజేయఁ
దగును వినినంతనే మేలు దత్తైకంబ, కలుగ దారితినొనరింపఁ గలుగు ఫలము.
- చ. వినినది నెప్పుదికా నిలువ వింతగఁ జేయనగుం బ్రయత్న మా
పని కొనసాగునేని గురుపాపములెల్ల నశించు స్వర్గలో
కనిరతవాస మబ్బు నెఱుంగం దగు నీయది సారభూతమై
మునినుతమై చెలంగుటను మూర్ఖులచెంగటఁ జెప్పవచ్చునే. 1044

తే. నాస్తికునకును దుష్టమనంబుగలుగు, వానికిఁ దాంభికునకు దుర్వర్తనమునఁ
దిరుగు వానికిఁ గుత్సితధిషణునకును, జెప్పఁగారాదు దానిచే జేటొదవును.

నూటపదునాల్గవయధ్యాయము.

శ్లోకములు. ౧౭

- క. ఈరీతి వ్యాసముని శ్రాద్ధారంభము లోను గాఁగ నమలవిధుల వి
స్తారముగ వచించిన మును, లాఠీతుల నాలకించి యతిశయభక్తిఁ. 10.6
- క. కలికిరి మునీంద్ర వర్ణంబుల కాశ్రమములకు ధర్మములు వేర్వేఱం
బొలుపారుఁగాదె నాల్గు విధులఁదగు నవాని వివరం దోచెడునూహల్.
- క. వినిపింపవయ్య నా విని, మునులకు నిట్లునుచుఁ జెప్పె భూసురభూమి
శనికరములకుఁ వైశ్యుల, కును శూద్రుల కొనరుపఁగఁ దగుఁ ధర్మంబుల్.
- క. వానిం దెలియం బల్కెద, మానీశ్వరులార! వినుఁడు త్వాదివిజులకుఁ
దానము దయయుఁ దపంబును, మానసశుద్ధియును వేదమంత్ర పఠనముఁ.
- క. సురతృప్తి నొనర్పఁగ న, ధర్మములఁ జేయుటయు హవ్యవహుఁ గొల్పుటయుఁ
నిరతము జలములుగల యా, ధరణి వసించుటయు నొప్పు ధర్మములగుటఁ.
- నీ. జీవనమునుగోరి చేరి సద్విజులచే యజ్ఞము చేయించుటదియు ధర్మ
మథ్యాపనము న్యాయమైన దానముగొంట యజ్ఞార్థమగునేని యదియు ధర్మ
మగు లోకహిత మగునట్టి కార్యము చేయఁ దగు నహితంబగు దానిఁజేయఁ
జన దెప్పటికిని నకలభూతములందు మైత్రియుఁ దగునదె మహితధనము
- తే. గోవునందు రత్నమునందుఁ గోర్క సమము
గాఁగ నుండఁగఁ దగుఁ బరకనకదార
లందు నేమాత్ర మాశ చేయంగరాదు
స్వాంగనారతి ఋతుసమయంబునఁ దగు. 1051
- చ. నరపతి స్వేచ్ఛ త్వాదివిజనాథుల కాదృతి దాన మీయనౌ
సురలను యజ్ఞకర్తముల శుభ్రతరాత్ములఁ జేయనౌను ని
ర్జరులకుఁ దృప్తి యజ్ఞముల సంతతముం దగుచుండు వేదపా
ఠరతియు రాజవద్యులకు డంబముగాని విధానమే యగుఁ.
- తే. శస్త్రజీవిక భూమిరక్షణము నివ్వ
జీవికలయందు నుత్తమజీవిక లని
తెలియఁగాఁదగు నందుఁ బృథ్వీప్రపాల
నము ప్రధానంబు దానినె యమరు ముక్తి. 1053
- క. ధరణీపాలనముననే, నరపతులు కృతార్థులగుట న్యాయము మఱి య
ధర్మముల కభిభూతము భూవరరక్షయే లేకయున్న వర్ధిలుగాదే. 1054

- చ. కుమతులకెల్ల సాధ్వసముఁ గూర్చి మహాత్ముల కెల్లవేళలం
 బ్రమదము గల్గఁజేసి ధరఁ బాలన మొప్పుఁగఁజేయురాజు మో
 దముఁ గని యూర్ధ్వలోకములఁ దప్పక పొంది సుఖించు నందు వ
 ర్ణములకు రక్షకుం డతఁడె న్నాయము తత్పరిపాలితం బె యా. 1055
- సీ. పాశుపాల్యము కృషి పరమధర్మంబున వాణిజ్యమునను బ్రవర్తనంబు
 చేయుట వైశ్యుల న్నాయధర్మంబులు వీనిచే జీవనమాను వారి
 కని పితామహుఁడు బ్రహ్మయు నన భాసిల్లు సృష్టికర్తయె విధిఁ జేసె మున్ను
 వారి కధ్యయసవములు దానంబును శస్త్రకర్తము లగు సంతతంబు
- తే. నిత్యనైమిత్తికము లన నెగడు కర్త
 ముల నొనర్పంగఁ దగును ద్విజులనె యాశ్ర
 యించి కర్తము లున్నవి యెలమి వానిఁ
 గాచుటయె ధర్మ మనఁ దగుఁ గాదె యెందు. 1056
- వ. క్రయవిక్రయలబ్ధ ధనంబులచేఁగాని శిల్పలబ్ధద్రవ్యంబులచేఁగాని శూద్రుండు
 దానము చేయందగు. పాకయజ్ఞమె యాతనికి యజ్ఞం బగు. పితౄది
 కర్తములు పాకయజ్ఞంబుచే జేయం జను. అన్నిజాతులకు భృత్యాదిపోషణా
 ర్థమే పరిగ్రహ ముక్తం బయ్యె. విశేషించి ద్విజులకు ఋతుకాలదారగమనం
 బును, సర్వభూతదయయుఁ దితిక్షయు నభిమానశూన్యతయు సత్యశౌచ
 ప్రియవాదిత్వములు మైత్రియు నస్పృహయు నకార్యణ్యము ననసూయయు
 ననునివి సామాన్యగుణంబులగు ధర్మంబు లని యెఱుంగందగు ఈచెప్పిన
 వన్నియుఁ జతురాశ్రమములకు సామాన్యలక్షణంబు లగు. ఇక నుపధర్మం
 బుల వచించెద. 1057
- చ. ధరణిసురుండు తొత్తమగు ధర్మము నాపదయందుఁ బూననౌ
 సరణిని దానిఁ బూనినను జక్కఁగ వృత్తి పాసంగదేని నె
 వ్వరుసనౌ వైశ్యధర్మమున వర్తిల వచ్చును; వైశ్యశూద్రధ
 ర్మరతిని బూని క్షత్రియుఁడు మానము తూలకయుండఁగాఁ జనుక. 1058
- తే. దాన జీవింపఁ జాలరయేని వాని, వదలఁగా వచ్చు నివ్వి సద్వర్తనములు
 కాక యాపన్నివృత్తికిఁ గా వచింపఁబడియె నేవిధినైన సద్వర్తనమున. 1059
- సీ. సంసారయాత్రను సాగింపఁగాఁ జనుఁ గర్మసాంకర్య మేకరణినైన
 నొనరింపఁ గూడదు; మునులార వర్ణధర్మము లిట్లు శాస్త్రసమ్మతముగాఁగఁ
 జెప్పితి నాశ్రమసిద్ధధర్మంబుల వివరించెదను వాని వేడ్క వినుఁడు
 బాలకుం డుపసీతుఁడై లలి వేదంబు నభ్యసింపఁగఁ బూననగును గురుని
- తే. గృహమునందుండి నియతుఁడై యెఱుడు శుచిత
 నంది యాచారవంతుఁడై యాదరమున

గురుని శుశ్రూషలం దన్ని కోరి వేద

సంగ్రహము చేయఁగాఁజను సద్యఃతుండయి.

1060

క. ఇరుసంధ్యలయందును భాస్కరు నన్నిని గొల్వవలయు సద్గురువునకు

బరమంబగు భక్తి నను, స్కరణము చేయంగవలయు సాధ్యభిముఖత.

1061

చ. గురువాకచోట నిల్వఁబడఁ గోరిక శిష్యుఁడు నిల్వనొ స్థలాం

తరమున కేగఁ బోవఁదగు ధారణి నాతఁడు గూరుచుండఁ ద

ద్గురుసమధాత్రి శిష్యుఁడునుగూడ వసింపఁగ రాదు నీచమా

ధరణిని గూరుచుండఁ జనుఁ ద్యాజ్యము లొ బ్రతికూలకృత్యముల్.

1062

చ. గురువు వచింప వేదము నకుంతితభక్తిఁ బఠింపనొ బురో

ధరణి వసించి యాదరము తప్పని యానతి భిక్షమెత్తి శ్రీ

హరిమయ మంచు నన్నము జపాంతమునం గుడవంగనొ నదీ

పరిసరమందు మూత్రమును బర్వగఁజేయఁగరా దదెప్పుడు.

1063

క. తొలుతను దేశికుఁ డానది, జలముల మునుగంగ నంత ఛాత్రుండు విధి

సలుపందగు స్నానము ద, ర్భలు సమిధలు శుద్ధజలము పరిపాటి మెయి.

1064

క. ఒనఁగూర్చు దగును శిష్యుఁడు, పనివడి కాలోచితముగ బ్రహ్మపఠన మొ

య్యనఁ జేయుచు నది ముగిసిన, మన మలరంగ దేశికానుమతి నంది త్వర.

క. గురువునకు శక్తికొలదిగఁ, బరమేశ్వర్యామటంచు భావించి ప్రయ

త్నరతి సమార్జించిన వసు, వురుభక్తి నొసంగఁ దృప్తి నొంది యతండు.

1065

సీ. అనుమతి నేయ గార్హస్థ్య మొందఁగఁ దగు ననురూపయగుపురంద్రుని వరించి

స్వీయకర్తమున నార్జించినవిత్తముఁ దనయాశ్రమమునకుఁ దగినయట్లు

వ్యయ మొనర్చుచు శక్తియంతవట్టును విధిఁ బాయక కర్తాళి వచునఁజేయ

వలయుఁ దర్పణమును వాంఛించుపితరుల యజ్ఞంబుఁ గాంక్షించు నమరవరుల

తే. నన్నమును గోరుచున్నట్టి యతిధిగణము, నాదృతిం దన్పఁగాఁదగు నట్లే వేద

పఠనమున వకానివరుల నపత్యలభి, చేఁ బ్రజాపతిఁ దృప్తులఁ జేయవలయు.

క. బలికర్తవ్యున భూతం, బుల సత్యముచేత నిఖిలభువనంబును ని

మ్మలఁ దృప్తిఁ జేయనగుఁ ద, త్ఫలమునఁ బరలోకసుఖముఁ బడయు నతండు.

క. భిక్షొన్నము నార్జించియె, భక్షింపం దగునుజుండి వటువులు మఱియు

భిక్షులు వారల కెల్లను, గుక్షిమహాత్మ్యై నొకటఁ గూర్చుటచేత.

1069

తే. అనుపమానంబు గార్హస్థ్య మనఁగఁబడును

వేదసంగ్రహమునకుఁ బవిత్రతీర్థ

ములను స్నానంబు చేయంగ భూప్రదక్షి

ణము నొనర్పంగఁ జరియింతు రమలమతులు.

1070

సీ. ఆహారమునుగోరి యనికేతనులయి సాయంకాలమునకు గృహస్థుఁ డున్న

చక్కటికి రాఁగ సత్కరింపందగు వారి గృహస్థుండె భక్తిమీఱ

- నట్లుగావుననే గృహస్థు వాఘారమా నెల్లరకని చెప్పి రెల్లమునులు;
తనయింటి కతిథి రాఁదాను స్వాగతమును బల్కియాసన మిడి వైభవంబు
తే. కొలఁది భోజనమిడి శయ్యఁ గూర్పవలయు
నతిథి భగ్నశుండై పోవ నతనిపాప
ములు గృహస్థుని బొందుచుఁ బుణ్యములను
నతిథికిం జేర్చుఁ గావున నాదరమున. 1071
- క. అలరింపవలయు నతిథులఁ, దులువతనంబూని వారిఁ దోలుట గరువం
బులఁ దెలుపుమాటలాడుట, గలఁగెడునటు దూఱుట యుపమాతకరణమున్.
క. పదుషంబులు పలుకుటయును, దురితంబును గల్గఁజేయుధూర్తు లతిథులం
బరులనుగా భావించురు, బరమేశులఁగాఁ దలంపవలయుం జొండీ. 1073
- క. నిరుపమమగు నీవిధి నే, పురుషుఁడు చక్కంగఁజేయఁ బూను నతఁడు సం
సరణమయబంధము క్తుఁడు, పరమపదార్థుండు నౌచుఁ బరఁగు ధ్రువముగన్.
సీ. వయసు చెల్లినయంత భక్తుండైన గృహస్థు వాత్స కృత్యంబెల్ల నర్హరీతిఁ
గొనసాగుటంజేసి యనుపమానందంబుఁ గను మునులార! సత్తనయులందు
భార్య రక్షించెడుభారంబు మోపంగఁ జను నామె వదలకవనముఁ జొరంగఁ
దలఁచినఁ దనతోడ దారను గొనిపోవఁ జనును వానప్రస్థ మనఁగ నదియె
- తే. బర్ణములు మూలసంతతి ఫలములు నను
వాని నాహారముగఁ గొనవలయు నందు
జటలుధరియించి చికురముల్ శ్మశ్రువులును
వెలయ భూమిని శయనించి విమలవృత్తి. 1075
- క. మునియై సర్వాతిథియై, తనకాయము వల్కలములఁ దగు చర్మమునన్
గనఁబడకుండఁగఁ గప్పం, జనుఁ గాశకుశలనునైనఁ జనుఁ గప్పంగన్. 1076
- క. పరిధాన ముత్తరీయము, నరయంగా నివియై త్రిషవణాఖ్యస్నానం
బు రహింజేయుచు విధి ని, ర్జరపూజ నొనర్పవలయు సంతతనియతిన్. 1077
- చ. హుతవహునందు శాస్త్రవిధి హోమముచేయుచు వచ్చినట్టి యే
యతిథులనైనఁ బొమ్మనక యాదృతిఁ బూజలఁ దన్నుచున్ బలిన్
జతనముమీఱ భూతముల సంతసమందఁగఁ జేయుచున్ ముని
ప్రతతిని గూడి వర్తిలుట భద్ర మటంచు నెఱుంగఁగాఁ దగున్. 1078
- క. వనతరుసంభవతైలం, బున నభ్యంగంబు చేయఁబోలును ద్వంద్వా
లిని నోర్పుటయేతపమగు, మునులారా! ధర్మము లివె ముఖ్యమ్ము లగున్. 1079
- క. వానప్రస్థం డీగతి, దానియతింగూడియున్న దహియించును బా
పానినకాననంబుల, శ్రీనిర్మలలోకములను జేకొనుఁ గడఁకన్. 1080
- క. వినుఁడు చతుర్థాశ్రమ మనఁ, గను బేరొందినది మోక్షకలితునిగాఁ జే

- యునదియు నగు సన్న్యాసం, బనునదియే తద్విధులను నాదరమొప్పక. 1081
- ఉ. నాలవయాశ్రమంబును గొనంగఁ బ్రయత్నముచేయువాఁడు పు
త్రాళిఁ గళత్రమందు ధనమందు నెసంగెడు వాంఛ మానఁగాఁ
బోలును ధూతమత్సరుఁడు మోహవియుక్తుఁడనై కృపారసం
బోలి సమస్తభూతతతి నొప్పుగఁ బర్వఁగఁ జేయఁగాఁ దగుక. 1082
- సీ. త్రైవిర్ణికోచితధర్మంబులకొ మానఁ దగుఁ దదారంభసంత్యాగమందు
నిరతుండుకాఁదగు నెయ్యరయం దరివర్గంబునం దొక్కవరుస మైత్రి
నిల్పఁగాఁదగు జంతునికరమం దొకరీతి భావ ముంపం దగు వాక్కుచేత
మనసుచేతను గర్తమున నండజజరాయుజాదులయందుఁ బ్రియంబు నెఱపఁ
తే. గాఁదగు నొకప్పుడేని నిష్కరుణఁ బూనఁ
గూడ దెల్లసంగంబుల వీడవలయు
గ్రామమం దేకరాత్రంబె గడప వలయుఁ
బురమునం బంచరాత్రముల్ పుచ్చవలయు. 1083
- క. మనసునఁ దిర్యక్కులయం,దును ప్రీతియు ద్వేషమును విదూరంబుగఁ దో
లనుదగు నొకప్పుడే నది, దనమదిఁ జొడమావకుండఁ దా నియతుండై. 1084
- తే. కాలమును బుచ్చఁగాఁదగు గ్రామమునకొ
పురమునకొ ప్రాణయాత్రకై పోయినపుడు
గృహములం దగ్ని చల్లారి యెల్లరును భు
జించియుండఁగ భిక్షార్థ మేగవలయు. 1085
- క. దొరకినచో మోదంబును, దొరకనిచోఁ జింతయు మదిఁ దోషకయుండక
దిరుగకవలయుకొ భుక్తియు, శరీరభరణార్థమె యని స్వాంతమునందుక. 1086
- వ. తలంపవలయు. మాత్రాసంగవర్జితుండై పూజాలాభమునకు హర్షింపక తదలా
భమున నేవగింపక యుండవలయు. అతిపూజితలాభములచే యతి ముక్తుం
డయ్యు మరల బద్ధుండగు. కామక్రోధదర్పలాభమోహాదులు దోషజనకంబు
లగుట వానికొ వదలి పరివ్రాట్టు నిర్తముండై యుండవలయు. సర్వభూతంబుల
కభయం బిచ్చి మెలఁగు పరివ్రాట్టు పరలోకంబున కరిగినను దద్దేహదర్శనంబు
భయజనకంబుగాదు. తనశరీరమం దున్నయన్నిని బూజించి స్వముఖంబునందు
హోమమొనర్చి కృతకృత్యుండు కావలయు. భిక్షోపగతహవిస్సులచే జితాన్నిని
దృష్టి నొందించి శరీరంబు వదలి ముక్తిపదంబు నొందు. మోక్షాశ్రమంబునం
బడు నీసన్న్యాసంబు ధర్మంబు దప్పుక యనుష్ఠానంబునఁ బొంది సంకల్పితబుద్ధి
యుక్తుండై యనింధనంబగు జ్యోతివలె ద్విజాతీయతి బ్రహ్మపదంబున కరుగునని
తెల్పిన మునులిట్లనిరి. 1087

నూటపదునైదవ యథాయము.

అనాచారస్వరూపఫలములు. ౧౭

- క. మునినాథా సర్వజ్ఞుడ, వన భూతహితుండ వనంగ నమలాత్ముడ వం
చును విఖ్యాతిని భువి గాంచినకాలత్రయ మెటుంగు సిద్ధమతివి సూ. 1088
- తే. నీవెటుంగని దిల లేదు నిశ్చయంబు, వర్ణముల కెల్ల నేకర్తవశత నధమ
గతి ప్రవర్తిల్లు నెట్టిదొ కర్తవశత, నుత్తమంబయితగుగతి యొప్పుచుండు.
- క. దాని నెఱిగింపు శూద్రుడు, దేనిం బూనంగ బ్రహ్మతేజోయుతుడ
మానివరా! విన గోరిక, మానసముల బొదలె దేన త్కాదివిజౌండుక. 1090
- క. చరణభవుండయి పృథ్వి, బరగును వచియింపు మనంగ వ్యాసుం డనుభూ
ధరవర్య మనంగ యశమును, ధరియించినతుహినశిఖరి దాత్రిక వెలయుక.
- సీ. భూరిథాతువ్రాత భూషితంబయి ద్రుమవ్రతతీప్రకీర్ణమై వర్ణనీయ
వస్తువారంబుల భాసిల్లి యాకొండతే.డు చెలంగును బోడిమిదగ
దచ్చిఖరంబున దహనశీతాంశుతీత్యాంశునేత్రుండయి యఖిలదుష్ట
సూదనుండయి ఫణిశోభితహరుడై తా మహాదేవుడక నామమూని
- ఆ. శంకరుండు వెలయు శైలజ తత్పత్ని, యసమరూపమహిమ మలరు సాధ్వి
యొక్కనాడు శంభు నుగుతరయోగింద్ర, నేవితాంఘ్రిజలజా జేరిమొక్కి.
- చ. తనదు మనోహరాంబకనితాంతరుచుల్ శివుదివ్యపద్మయం
బున బొలయంగ లేచి గిరిపుత్రిక యిట్లువచించె నన్విధం
బును వినిపింతు సాధుమునిభూపతులార వినుండు శంకరా
యని కయి మోడ్చి నీవు దనుజారివి దుష్టులఁ ద్రుంతు వెప్పుడుక. 1093
- చ. కుమతి యొనర్చు నామఖముఁ గూడవటంచుఁ దలంచి భూరివి
ఘ్నము గలిగించినాడవు జగంబున నాలుగువర్ణముల్ నితాం
తము వెలయంగఁజేసెను విధాతయు నందును వైశ్యుఁ డెట్టిక
ర్తము నొనరింప శూద్రతను త్కాపతి దేని నొనర్ప వైశ్యతక. 1094
- చ. ధరణిసురుండు భూమివిభుతక గనువారొ యెటుంగఁ జెప్పు ము
ర్వరఁ బ్రతిలోమజాతులకుఁ బాయక చేయఁగ నైనధర్మ మె
క్కరణఁ జెలంగు నెట్టిదగుకర్తము చేసిన భూసురుం డొగిం
జరణజకాతిఁ బుట్టు నటు త్కాపతి పుట్టును నందె తెల్పుమా. 1095
- చ. ఇదె యొకసంశయంబు మది నెప్పుడు తోచును దీనిఁ దీర్చి
మ్మద మొదవంగఁజేయుము క్షమాసురతం గనువారొ క్షత్రియుల్
మొదలగువారు నావిని ప్రమోదమునక హరుఁ డిట్లుపల్కె నో
సుదతిరొ బ్రహ్మణత్వ మది చొప్పుడుటే యరుదొఁ దలంపఁగక. 1096

సీ. బ్రాహ్మణుల్ సాధుస్వభావంబునన్ శుద్ధు లట్లై క్షత్రియవైశ్యు లంఘి భవులు
నను వీరలు స్వభావమున నె సంతకుద్ధులు దుష్కర్తమున ద్విజుల్ తొలఁగువారు
స్వస్థానముననుండి సమధికబ్రాహ్మణజాతిధర్మంబు తొనర్చవేద
పఠనాదులను జేసి పరమమతిం గూడి బ్రాహ్మణత్వము నొందువారు క్షత్రి

తే. యాదు లనుచు నెటుంగు మోయబ్బనేత్ర
క్షత్రియార్యులు ద్విజులొట త్తాసురత్వ
మిట్లు గాంతురు భువి విప్రుఁ డెవఁడు విప్ర
ధర్మమును బాసి క్షత్రియధర్మ మూని.

1097

క. పరివర్తించునొ వాఁ డీ,ధరణిన్ విభ్రష్టుఁ డగుచు ధాత్రీశుండై
పరికింపఁ దదర్హములగు, పురుషార్థములందు బుద్ధి పుట్టఁగనుండున్.

1098

తే. మోహలోభాదిదుర్గణపుంజములను, బొందినట్టి మహీసురుఁ డొందు వైశ్య
జాతిజన్మము స్వకులార్హ సాధుధర్మములను వీడినకతమునఁ గను నధమత.

తే. వైశ్యుఁ డీరీతి శూద్రసంభవముఁ గాంచుఁ, దదుచితంబగు ధర్మంబు దానుగనుట
విప్రుడైన స్వధర్మంబు విఫలమనుచుఁ, బాయ శూద్రత నొందును బలుకులేల.

చ. ధరణిసురుం డెవండు తనధర్మముఁ బాసి జఘన్యజోక్తధ
ర్మరతిని బూను దుర్గతికి మానము దూలి యతండు పోయి భీ
కరతరతాధలం గుడిచి క్రమ్మఱ భూమిని శూద్రయోనియం
దరుదుగఁ బుట్టు స్వీయమగునట్టి కులంబును బాయు టర్హ మే.

1101

చ. క్షితిపతియేని శూద్రులకుఁ జెప్పినధర్మము నాచరించి దు
ర్గతిఁ గను వైశ్యుఁ డట్లైయగుఁ గావున నాపదయందుఁదక్క సం
తతిఁ దగుధర్మముల్ వదలఁ దప్పదు నారక మంత శూద్రసం
తతి జననంబు నట్లగుట ధర్మముఁ దప్పఁగ రాదు సుంతయున్.

1102

చ. చరణభవుం డెవండు విధిసమ్మతమౌ నిజవంశధర్మమున్
వరుసఁ ద్యజింప కాదృతిని వానినె యాచరణంబుచేయు స
త్వరముగ వాఁడు జ్ఞానియయి ధర్మవిదుం డయి సత్ఫలంబులన్
బరమశుభంబులం గనును బ్రహ్మ వచించెను మున్ను దీనినే.

1103

ఆ. ధర్మకాములగుచుఁ దగువారు నైష్ఠికు, లగుచు యోగవిద్య నభ్యసించి
ముక్తులగుదు రనుచు మును బ్రహ్మశాసించె,వినుము గర్హితాన్న విషయ మింక.

సీ. ఉగ్రచిత్తుండయి యొప్పుపాపాత్తుని యన్నంబు శ్రాద్ధాన్న మట్లై సూత
కాన్నగణాన్నమ్ము లతినింద్యములగు ఘుష్టాన్నమ్ము భుజియింప నఘము గలుగు
శూద్రాన్నమును నొకచోట నెవ్విధినైన భుజియింపరా దది భూతహితము
గాకుంట దేవయోగ్యముగాకయుండుట భక్షింపరా దని పలుకుదు రొగి

తే. నమరు లంఘిభవాన్న మే యగ్రజన్తు
కుక్షి జీర్ణింపకుండ నాక్రూరుఁ డంత
మొందు నాతండు యజ్వయైయున్న శూద్ర
గతికిఁ బోవును నిక్క మోకమలనయన.

1105

- క. చరణభవునన్న శేషం, బురుతరమా బ్రహ్మపదమునుండి ద్విజాల స
త్వరముగ లాగును శూద్రతఁ, ద్వరఁ గనఁగాఁ జేయు నిద్ది తథ్యము తరుణీ.
- వ. ఏజాతియన్నంబు కుక్షినుండ మరణించునో యాజాతిధర్మము లతని నాశ్రయిం
చునని యెఱుంగవలయు. బ్రాహ్మణత్వమును సుఖముగాఁ బొంది దుర్లభమగు
దాని నెవం డవమానదృష్టిం బరికించునో యభోజ్యాన్నముల నెవండు భక్షిం
చునో వాఁడు బ్రాహ్మణ్యాహీనుండగు. సురాపానముచేయువాఁడును, బ్రహ్మ
హత్యయొనరించువాఁడును, సువర్ణచోరుఁడును, భగ్నవ్రతుఁడు, దొంగయు,
నశుచియు, స్వాభ్యాసవర్జితుఁడును, బాపియు, లుబ్ధశతనైకృతికులును,
వ్రతహీనుండును, వృషలీభర్తయు, గుండాశియు, సోమవిక్రయముచేయు
వాఁడును, హీనసేవకుండును నగువిప్రుఁడు విప్రతను విడనాడి శూద్రయోనిం
బుట్టువుం గాంచు. గురుతల్పగుండును, గురుద్వేషియు, గురుకుత్సారతియు,
బ్రహ్మద్వేషియు నగువిప్రుఁడు బ్రహ్మత్వహీనుఁ డగు పూర్వోక్తకర్తముల మాని
శుభకర్తము లాచరించిన శూద్రుఁడు విప్రతం గాంచు. వైశ్యుఁడు క్షత్రియతఁ
బొందు. శూద్రుఁడు సకలకర్తముల యథాన్యాయమ్ముగ యథావిధిగ నాచరిం
చుచు విప్రగృహంబున నతిథిభుక్తశేషాన్నమును భుజించుచు నగ్రిమవర్ణంబు
లకుఁ బరిచర్యచేయుచు నిర్మలచిత్తుడై తన్మార్గంబునఁ జరింపఁజాలు మఱియు.

— శూద్రజాతిధర్మవిశేషములు. —

- సీ. దేవద్విజాత్యర్థపావనకర్తము లాచరించుచుఁ బ్రీతి నతిథిహితముఁ
గూర్చుచు సవిధిగాఁ గోమలిఁ గూడుచు నియతించై కొనుచును నియతభోజ
నముచేయుచును సజ్జనప్రజమును గాంచఁ గాంక్షించుచుకొ శిష్టగణము తినఁగ
మిగిలినయన్నంబు మేలని భుజియించుచును వ్యర్థముగ మాంసమును భుజింప
తే. కయె చరించెడు శూద్రుండు కాంచు వై శ్యతను మహామునులార సత్యంబె పలికి
గర్వమునువీడి ద్వింద్వసంకలన మెడలి, సామవేదంబుఁ బఠియించి సాధునియతి.

- చ. అనవరతంబు యజ్ఞముల నయ్యమరావళిఁ దృప్తిచేయుచుకొ
మనము పవిత్రమైతగ సమస్తవిధంబులఁ బూజ్యమైనవే
దనికరముం బఠించుచును దాంతి నెసంగుచు బ్రాహ్మణాళిఁ బూ
జనములఁ దన్ముచుకొ సకలజాతులయం దససూయకుండునై.

1109

- వ. గృహస్థవ్రత మాదృతి సాగించుచు రెండుకాలములు భుజించుచు శిష్టభోజ
నుండై నిష్కాముఁ డగుచు నిరహంకారుడై యగ్నిహోత్రు నారాధించుచు

నతిథిపూజకుండై చరించువైశ్యుండు క్షత్రియజాతి జనించి యందు జన్మ
ప్రభృతి సంస్కారముల నొంది యుపనీతుండై వ్రతపరుండై విప్రజాతిఁ బ్రభ
వించు. మఱియు. 1110

సీ. యజ్ఞంబు లొనరించి యధికదక్షిణ లిచ్చి శ్రుతులను బఠియించి సురపురంబు
గనువాంఛలను జొంది యనవరతాగ్నిహోత్రముఁ బూజించుచు సమృదమున
జనులఁ బాలించుచు వినయంబు గాంచుచు నార్ద్రహస్తప్రదండై ఋతంబు
వచియించుచుఁ ఘనభాసురధర్మమ౯ దండంబున౯ దుష్టతతి హరించి

తే. ధర్మకామార్థములకు సాధకుండయి మఱి
కార్యకరణయంత్రుండయి కరముఁ బ్రజల
నుండి యాజవభాగంబు నొగి గ్రహించు
చును విషయసుఖములఁ గోరక నియతుఁ డయి. 1111

వ. స్వచ్ఛందధర్మప్రవర్తనంబుగలిగి యుచితకాలంబునఁబత్నింగూడుచు సదోపవాస
నియమంబు గలిగి వేదపాఠననిరతుండై త్రివర్గంబుల నుపాసించుచు నన్నకా
ములగు శూద్రులకు నన్న మిడుచు స్వకార్యసుఖంబుల నాదరంబు గాంచక
పితృదేవాతిథులకొఱకుఁ బదార్థంబుల సంగ్రహించుచు స్వగృహమునందే
భుజించుచు ద్వికాలములయందగ్నిహోత్రు నారాధించుచు గోబ్రాహ్మణా
ర్థమై యుద్ధమునఁ బ్రాణములనైన విడువ నుద్యమించుచు బ్రాహ్మణుం డగు.
మఱియు. 1112

తే. జ్ఞానవిజ్ఞాన సంపన్నుండై నితాంత, వేదపారగుండై ధర్మవిహితబుద్ధి
యైన వైశ్యుండు స్వీయకర్తాతిశయత, క్షత్రియుండయి విఖ్యాతిఁ గాంచఁ గలఁడు.

క. మును చెప్పినసత్కర్మములను దక్కువయైన యక్కులంబున జననం
బును గాంచినశూద్రుండు ద్వీజుఁడనఁబడు నాగమముఁ జదువ నర్హుండునగు౯.

చ. ధరణిసురుండు శీలమును దప్పి కువృత్తుల నాశ్రయించి యె
వ్వరుసనొ భుక్తినిం గొనుచు బ్రాహ్మణతం బెడఁబాసి శూద్రుండై
ధరఁ జరియించు శాస్త్రవిహితంబులు గాఁదగు కర్మముల్ పొన
ర్చి రహితపాపుండై ద్వీజతఁ జెందును శూద్రుండు నైనఁ జక్కఁగ౯. 1115

తే. ఇంద్రియంబుల నిర్జించి హృదయశుద్ధి
నొందుటే ముఖ్యతమ మని యూహచేయ
వలయు నవిగల్గు శూద్రుండు బ్రాహ్మణువలె
సేవ్యుఁ డగునని మును బ్రహ్మ చెప్పెఁగాదె. 1116

క. తనకులకర్తవ్యములఁ దప్పనిశూద్రుండు శుద్ధుండనుచు బ్రాహ్మణముఖ్యుల్
మనమున నెంచఁగఁదగు నని, వనజాక్షి! మదీయసాధుభావ మ్మిదియే. 1117

క. జననము సంస్కారము శ్రుతియును సంతతిహేతువు లనుటొప్పుదు ద్వీజతం

- గనుటకువృత్తమే ముఖ్యం, బని యెటుంగుము సుందరాక్షి యాత్మ ధ్రువముగఁ.
- క. ధర బ్రాహ్మణుఁ డధికుం డని, పరమేష్ఠి విధించె మున్ను భవ్యం బగువృ
త్తరతిం గాంచియె యదిగల, చరణభవుండేనియున్ ద్విజతఁ గాంచుఁ జూమి.
- ఆ. సర్వసమత యొకఁడె సాధువిప్రస్వభా, వమని నాదుమతము వారిజాక్షి!
నిర్గుణంబు మఱియు నిర్మలంబగు బ్రహ్మ, మాత్మ నెవనికుండు నతఁడె ద్విజాఁడు.
- సీ. పరదేవి! యివ్వె స్వభావసుస్థాననిదర్శకంబు లటంచు ధాత సృష్టి
కాలంబునం దెల్పె నీలోకమున బ్రాహ్మణుఁడె గురుక్షేత్రంబు పుడమిఁ బాద
మట్లు చరించు నాయమలమా క్షేత్రంబునందు బీజావాప మనెడు కర్త
మునుఁ జేయఁగాఁడగు నని యెటుంగుము దేవి యద్దియే కృషియన నౌర్ధ్వమార్గ
తే. మునకు సాయముచేయును మనసుతుష్టి, నొందసత్పథమూని యోగ్యోర్వియందు
నాటు బీజమువలెబ్రాహ్మణప్రవరుని, యాత్మ నిడినట్టి దానంబె యధికతమము.
- తే. బ్రాహ్మమార్గంబె తనకునాశ్రయమటంచు, వర్తనము చేయఁగానగు బ్రహ్మపతన
మందు నాదృతి గనెడుగృహస్థువునకు, నొసఁగు దానముసత్ఫలమొసఁగుఁజొమ్ము.
- సీ. వేదముచేత జీవించువానికి నీయఁగారాదు స్వాధ్యాయకలితమతికి
నీయఁగాఁ డగు నిట్టిహితధర్మ మూనియె యాహితాగ్నియునయి యమలవృత్తి
నలరు విప్రుండు వేదాత్మకుం డనఁ జను నట్టిబ్రాహ్మణ్యంబు నంది దానిఁ
జక్కఁగా రక్షింపఁ జను దానమును బ్రతిగ్రహమునీరెండు సత్కర్మరతుని
- తే. విషయమునఁ డగుఁ బార్వతీ! విస్తరించి
చెప్పినాడను జాతిసంసిద్ధధర్మ
ములను విప్రుఁడు శూద్రుఁడౌ భూమిసురుఁడు
గాఁగ మాటును శూద్రుఁ డిక్కరణిఁ జొచ్చె.

1123

—•—
నూటపదాటవయధ్యాయము.

—•— సదాచారప్రశంస. —•—

- చ. అనవిని పర్వతేంద్రుతనయామణి భూతగణేశ! దేవతా
దనుసుతవందితా! నరులు ధర్మ మధర్మము నెట్లు లెంచి చే
యను విడనాడనుం డగునొ యావిధ మెల్ల నెటుంగఁ జెప్పుమా
మనమున నొప్పుసంశయము మానెడున ట్లొనరింపవే దయఁ.
- క. మనమున వాక్కునఁ గర్తంబున వేనింజేయ బంధముగఁ దోచునొ వే
నిని జేయ నవ్వ వడలునొ, వినిపింపుము దేవవర్య వినుతపదాబ్జా!
- తే. ఎట్టి శీలంబునఁ దేవ! యెట్టికర్త, మున నదెట్టిసదాచారమున నదెట్టి
సద్గుణంబుల మానవుల్ స్వర్గమునకు, జేరుదురొ యావిధంబును జెప్పవయ్య.

1124

1125

- మ అని ప్రశ్నింప సదాశివుండు మదిలో హర్షంబు పొల్పార ని
ట్లను ధర్మంబు నధర్మముం దెలిసి ధర్మాత్మంతనిష్ఠఁ జెలం
గిన యోపార్వతి! బుద్ధివృద్ధియగు నేగింబాపు నేపథతిఁ
వినినఁ దాని నెఱుంగఁజెప్పెదను సద్వృత్తంబు నాలింపుమా. 1127
- సీ. సత్యధర్మంబుల సరణి నెఱింగి సుశాంతులై దాంతులై సర్వలింగ
వర్జితులై తగువా రధర్మంబున ధర్మంబునఁ దారు దగులు కొనరు
ఛిన్నసంశయలయి చెలఁగుచుందురు వార; లుత్పత్తివిలయంబు లొదవు నెట్లొ
యవ్విధంబెఱింగి రాగాదుల విడనాడి సర్వవర్జనులయి సర్వవేత్త
తే. లగుచుఁ బొలుపారు పూరుషు లఖిలకర్త, బంధనంబులచే జిక్కుపడరు కర్త
వాఙ్మనస్సుల హింస నెవ్వారుచేయ, రట్టివారలు కర్తబంధాళిఁ గొనరు. 1128
- సీ. ప్రాణాతిపాతవి రహితులై శీలంబు గలిగి దయాగుణకలితు లగుచుఁ
బ్రియులుద్యేష్యులు సములయితగుచుండఁగ దాంతులై వర్తించు తత్త్వవిదులు
కర్తబంధముల నిక్కముగ బద్ధులుకారు; సర్వభూతములపై సాధుకరుణ
వెలయ విశ్వాసపాత్రులయి సమస్తజంతువులకుఁ గుశలంబు సవిధిఁ జేయఁ
తే. దలఁచి హింస నొనర్పంగ దలఁచుండు, వారు స్వర్గంబు చేరెడువారటంచు
నెఱుంగఁగాఁ దగు; బరవిత్త మేవగించి పరులదారలఁ గోరక భక్తులగుచు.
- క. తమకుఁ ధర్మంబుగఁ లభముగాఁగఁ జెలంగునట్టిద్రవ్యంబునఁ గా
లము పుచ్చుచుఁ దగునరులే, యమరపురిం జేర నర్హులనుచుఁ దెలియుమా.
- క. జననియని సోదరీమణి, యని పుత్రికయు నని యెవనియాత్మ పరస్త్రీ
లనుగూర్చి చింతచేయునొ, జను లవ్వారలు సురేంద్రసద్భార్తు లనఁ. 1131
- క. తనజాయయందు రతుఁ డయ్యును విధిహితకాలనియతి యొప్పుఁగ గ్రామ్యం
బనఁబడు సుఖమునె కోరక, తనరా రెడు జనులు స్వర్గభామార్హు లిలఁ. 1132
- క. ధనచౌర్యవిరహితులుగా, ననవరతము తృప్తిస్వీయమగువి త్తముచేఁ
గనుచుఁ గలిగినవిత్తంబున సుఖముం గాంచునరులే పో స్వర్గార్హుల్. 1133
- క. పరదార సాధుసన్నత, చరితావృతనయను లగుచు సచ్చీలమునఁ
బరఁగుచు జితేంద్రియులు నగు, నరులే స్వర్గంబునకుఁ జనంగా నర్హుల్. 1134
- క. తరుణీ! దైవకృతం బగు, సురుచిరపథ మిదియె దీని సుజనులు గొల్వఁ
దరమగు నకపాయకృతం, బురుతరమును నొపథంబె యొగి నేవ్యంబొ. 1135
- క. ఊరకయే యొరులకు నప, కారము చేయంగరాని కమ్రపథమె యా
ధీరులకుఁ నేవ్యము క, త్తారాధన మర్హదాన మమలతపంబుఁ. 1136
- క. శీలము దయయును శౌచము, జాలంగా నాశ్రయించుజనులే స్వర్గం
బాలస్యములేకయె చొరఁ, జాలుదు రితరాశ్రయమునఁ జాలరు సుమ్మి. 1137
- క. అన విని యుమ యిట్లనియెఁ, మనుజులకుఁ వాక్కుచేత మహి బంధింపం

- గనుఁజాలునదియు ముక్తిని, గనఁజేయఁజాలునదియుఁ గర్తము గానఁ. 1138
- క. దానిస్వరూపముఁ దెలియఁ,గా నెఱిఁగింపంగఁదగును గరళగళా! యం
చానెలఁతమిన్న ప్రశ్నం, బీనియతిం జేయ శంభుఁ డిట్లని పల్కెఁ. 1139
- క. తనకై యొండొరులకునై, మనమున శంకింపకయై కుమార్గంబున ధ
ర్మనిరతి వీడి యన్యతవా,క్కును బల్కరొ దివము నరులకుఁ వారి కగుఁ.
- తే. జీవనమునకొ ధర్మసంసిద్ధికొఁటకొ, కామసంసిద్ధికో మృషాకలితవాక్కు
వల్క కున్నట్టి సుకృతులు స్వర్గపురికి, జేర నర్హులుసుము సరసీరుహఁక్షి. 1141
- ఆ. అమలవర్ణములను హరితరంబయి, మధురమునగుపల్కు మఱియుఁ బాప
వర్జితమును బలుకువారును సురపురి, కరుగువారలంచు నరయఁ దగును.
- క. పరుషము కటుకము మఱి ని,ష్ఠురమును నగుపల్కు పలుకఁజూడక భూతో
త్కరమును బాధింపక తగు,పురుషులు స్వర్గంబునకును బోవుదురు సతీ. 1143
- సీ. పరులకు హింసను బాటించుమాటను బలుకక ప్రియమిత్రములకు భేద
మును గల్గఁజేయుమాటను జెప్ప కొరులకు బాధలఁ గల్గించుపనికి బోవ
కుందు రెవ్వారొ యాయుత్తముల్ స్వర్గంబుఁ జేరువారలు సరసీరుహఁక్షి;
చిత్తపారుష్యంబుఁ జెందక పరబాధ గల్గించుపనికి దాఁ గాలుద్రవ్య
- ఆ. కెల్లభూతములను నెలమిఁ గాంచెడు శాంత,మతులు స్వర్గధామ మతిజవమునఁ
జొరఁగ నర్హతములు శుభమునే కోరుచు, శతదురుక్తి బాసి శాంతమూని.
- క. పరబాధలఁ గల్గించెడు, నిరతింబూనకయై సాధునిశ్చితపథ మా
దరణమున నాశ్రయించుచు, బురుషులు స్వర్గంబునకును బోవఁగ నర్హుల్.
- ఆ. కోపమూని పలుకఁగూడదు శతవాక్కు, హృదయభేదనమ్ము నది యొనరుచు
శాంతకోపులై న సాధువులే స్వర్గ,మునకుఁ బోవ నర్హు లని యెఱుఁగుము. 1146
- క. ఇదియే ధర్మస్థితి నీ,కు దగఁ వివరించినాడఁ గోమలి శుభస
త్యదయాద్యమలగుణంబులఁ, బదిలముగా నెఱిఁగి కొల్వవలయుఁ వానిఁ.
- క. పరివర్జింపందగు మృష,పురుషులచే శ్రద్ధమీఱఁ బూఁబోడిరొ! నా
గిరిజయు నిట్లనియెఁ శం,కర! యేకర్తమున నరుఁడు కట్టుపడియెడుఁ. 1148
- క. మనసున బద్ధుండగు దా,నిని జెప్పుము తద్విధంబు నే నెఱుంగం గో
రినదాన ననిన శంకరుఁ, డనియెఁ మానసికధర్మ మనునది యెన్నఁ. 1149
- క. ఘనమగుఁ దత్సంయోగం,బునఁ బూరుషు లుండ్రు దేనిఁ బూనిన స్వర్గం
బున కేగువారొ దానిని, వినిపించెదఁ జక్క నీవు వినుమా తస్మి. 1150
- క. దురపకృతిఁ దుర్లయమున, దురితాకృతి దుర్తనమునఁ దోడనె జగతిం
బురుషుఁడు బద్ధుం డగుఁ జా,తరుణీమణి వినుము శ్రద్ధఁ దద్విధమెల్లఁ. 1151
- మ. జనశూన్యంబగు కాననంబునఁ బరస్వంబుం దగం గాంచి నె
మ్మనముం దానిఁ గొనంగఁబూననటు లేమాన్యుండు స్వాధీనమం

దునఁ జిత్తంబును నిల్పఁజాలునొ సుమంత్రుం డాతఁడే దేవలో
కనివాసంబున కర్ణుఁ డంచెఱుంగుమా కంజాక్షి ! సత్యంబుగన్.

1152

క. గ్రామంబున గేహంబున, నేమానపు లుండనట్టిదే యగునడవిన్
హేమముఁ బరకీయముఁ గని, యేమనుజుఁడు గొనఁదలఁపఁడో యేగునుదివికిన్.

క. పరదారలఁ గామంబునఁ, బరికించి రహస్యరీతి స్వాంతంబున నే
పురుషుఁడు కోరఁడో యాతఁడె, సురపురికిం బోవఁజాలు శుభగుణనిలయా

క. అరిమిత్రులఁ దుల్యగతిన్, నరు లేవ్వరు కాంతురో మనంబున మైత్రిం
బరమాదృతిఁ జూపుదురో, పురుషులు వారలె దివంబుఁ బొందఁగ నర్హుల్.

చ. శ్రుతులఁ బఠించి భూతదయశోభిల నాచరణంబు చక్కనై
స్మృతిహితమై తగంగ సతతేష్టము సత్యముపైఁ జెలంగ స
మృతిఁ దనవిత్తమే తనకు మానసత్పత్తిద మౌచునుండ స
త్కృతియయి పొల్చుమానవుఁడె యేగును స్వర్గముఁజేరఁ బార్వతీ.

1156

సీ. ఆయాసమే లేక యపగతవైరులై మైత్రమానసులయి మఱియు సర్వ
భూతదయోపేతులై తగుమానవుల్ స్వర్గంబుఁ జేరంగఁ జాలువారు
జ్ఞానులై సత్క్రియల్ మానక చేయుచు క్షమగల్గి సజ్జనసమితికి హితు
లై ధర్మమిది యని యగు నిద్రియయధర్మమని యెఱుంగుచునుండు మనుజులుదివి

తే. కరుగ నర్హులు శుభకర్తమందు నశుభ, కర్తమందును ఫలమునఁ గాంక్షసేయ
కర్తరీతిని వానిఁ జేయంగఁ దలఁచు, మానవులు స్వర్గగాము లోమంజులాంగి.

తే. పాపసంకల్పములు మాని బ్రాహ్మణామ, రప్రియంబునఁ దగి దయ రాజిలంగ
నలరుచుండెడుమానవు లమరపదము, నందు నివసింపనర్హు లోయబ్జనేత్ర.

క. వినిపించితి శుభకర్తము, లను వానిఫలంబులను జలరుహనయనరో
వినఁ దలఁతువొ యిక దేనిని, ననుశంకరుఁ గాంచి యుమయు నడిగెం బ్రీతిన్.

క. నరులం గూర్చిన శంకో, త్కర మొలనెను నామనమునఁ గావునఁ దానిం
దరుమం జాలినపద్ధతిఁ, గరుణించి వచింపవయ్య క్రమ్మఱ నాకున్.

1160

చ. మనుజు లదెట్టికర్తమును మానక చేసిన దీర్ఘ కాలజీ
వనమును గాంతురో భువిని వర్ణ్యతపస్సును దేనిఁ జేసినం
గనుదురో చాల నాయువును గర్తము దేని నొనర్ప నల్పమై
కనఁబడునాయు వన్విధముఁ గర్తవిపాకమునున్ వచింపుమా.

1161

తే. మందభాగ్యులు కొందఁ ఆమందభాగ్యు
లొక్కకొందఱు నకులీను లొక్కకొంద
రమలకులవంతు లొకకొందఁ ఆవని గలుగఁ
గారణంబేమియో వినఁ గాంక్ష కలదు.

1162

క. ధరఁ గొందఱు దుర్ధర్మ్యులు, తరుమయులంబోలి కానఁదగుదురు మఱియుం

- బరికింప వేడ్కఁ గొలిపెడు, పురుషులు కొందఱు చెలంగఁ బొడఁగననగుఁజూ
 క. దానికి హేతువ దేమో, మానసవిజ్ఞానహీనమనుజులు తగ నే
 మానో హేతువు పండితు, లొనరు లొకకొందఱుండ నగుహేతువెదో.
- తే. జ్ఞానవిజ్ఞానభావులై మానసబల, మలరఁ బ్రాజ్ఞవరేణ్యులై యవనిఁ గొంద
 టుండఁగల హేతువేదో నా కొప్పునట్లు, చెప్పవయ్య కృపాకర! శ్రీనివాస.
- తే. అల్పవాక్కులు కొందఱు అత్యధికవాక్కు
 లొక్కకొందఱు కనఁబడుచుండు రవనిఁ
 గారణంబేమొ దీనివ్యాఖ్యానసరణిఁ
 బలుకవయ్య మహాదేవ పరమకరుణ. 1166
- చ. అనవిని దేవి! కర్తృఫల మన్న నదెట్టిదో నీకుఁ దెల్పెదన్
 మనుజులు దానిఁబొందనగుమార్గము విస్తృతిమీఱునట్లు తె
 ల్పిన మదిసంశయం బెడలు భీతమృగాయతనేత్ర! యోగుల
 య్యును క్షణమాత్రజీవితులు నొప్పుదొలంగిన వారలయ్యునున్. 1167
- చ. కరమున దండముం గొనినఁగాని చరింపఁగ లేకయుండియున్
 నిరతము శస్త్రధారణము నెమ్మి నొనర్చుచు మానవుల్ మనో
 హరమగు భూతసంఘము మహాత్తరయత్నముమీఱునట్లుగాఁ
 బొరిగొనుచుండు రించుకయుఁ బూనరుసుమ్ము కృపం దలోదరీ. 1168
- క. భూతానుకంప లేకయె, చేతస్సున భూతహింస చేయఁ దలఁచుచున్
 భీతికరయత్నులయి నరు, లేతఱిఁ జరియించువార లిందునిభాస్యా! 1169
- క కృమికీటకములకై నను, దమి రక్షకుఁ డెపుడుగాక దయమాలి చరిం
 చుమనుజుఁడు ఘోరతరనిర,యము నొందును సత్యమిద్ది యంభోజాక్షి. 1170
- క. దీనికి విపరీతంబుగఁ, గానంబడు ధర్మమూని క్షమఁ బుట్టిన యా
 మానవుఁడు స్వర్గపురమున, దా నివసింపంగఁ బోవుఁ దథ్యము సాధ్వీ. 1171
- క. నిరయము హింసాత్ముఁడు నిర్దరపురము నహింసకుండు సత్వరమే కాం
 తురు నారకమున యాతన, లురుతరముగఁ బొందుచుండు నుజ్జ్వలగాత్రీ.
- క. సురపురమునను సుఖంబులు, పరమాద్భుతములుగఁదోఁచుఁబార్వతి! యొకఁడో
 యిరువురొ వేయింటికి నా, నిరయంబుఁ దరించువారు నిశ్చయ మతివా. 1173
- చ. నరకమునుండి యెవ్వధిని నై జమహాసుకృతంబుచేత భీ
 కరతరపాపముల్ గుడిచి త్తౌఘలిఁ బుట్టినవాఁడు స్వల్పభా
 గ్యరతిఁ జెలంగి యల్పమగునాయువుగల్గి చరించుఁ బాపముల్
 దొరకొని చేయుమధ్యునకుఁ దోఁచును హింసయొనర్చుబుద్ధియున్.
- చ. జననము పాపమూలమయి త్తౌఘలిఁ గల్గినభూతరాశి కొ
 య్యన నహితుండుగానగుచు నల్పతరాయువు గాంచియుండు నా

- జననము పుణ్యమూలమయి సాధుహితం బగునేని భూతహిం
సను మదిఁ జేయఁ గోరఁడు విశస్త్రుఁడు నౌఁ గృపగల్గి వర్తిలున్. 1175
- క. దండింపఁ డొరులఁ బ్రాణుల, ఖండింపం డంతెకాక ఘాత మొరుల కు
ద్ధండగతిఁ జేయఁ బూనఁడు, దండించినవానినైన దయఁ గను నతివా. 1176
- క. తనయందుఁ బ్రీతి యెట్టిదో, జనులందఱియందుఁ బ్రాణిసంచయముపయిన్
దనప్రీతి ననుచు సజ్జనుఁ, డని యెటుఁగుము స్వాంతమందు నద్రికుమారీ. 1177
- ఉ. పూరుషుఁ డిట్టివాఁడు కనుఁ బో యమరత్వము సౌఖ్యజాలమున్
గోరినయట్టి వాంఛలనుగూడ గిరింద్రకుమారి! యిట్టిఁడో
పూరుషుఁ డొక్కఁడే గలుగ భూస్థలి దీర్ఘతరాయు వొందు నీ
దారియె నీదుసంశయవిదారణదక్ష మటంచు నెన్నుమా. 1178
- తే. ప్రాణిహింసావిమోక్షణపరత నజుఁడు
సదుపదేశ మొనర్చె నోసాధి! యిట్టి
మార్గమును బూను నెవ్వండు మానవుండు
వాఁడు సుఖవృద్ధిఁ గాంచు ధ్రువంబు ధ్రువము. 1179

—
మాటపదు నేడవయథ్యాయము.

—ॐ స్వర్గప్రాప్తి నరకప్రాప్తికారణములు. ॐ—

- చ. అనుటయు గౌరి లోకహిత మాత్మఁ దలంచి మహాత్మ యెట్టివ
ర్తనమున నెట్టి యాచరణతత్పరతన్ మఱి యెట్టికర్తముల్
పానరిచినంతమాత్రమునఁ బూరుషుఁ డాయమరాలయంబునం
దున నివసింపఁజాలుఁ దమితో నది యెట్టిది దాన మిచ్చినన్. 1180
- క. సురపురిఁ బొందఁగఁజాలును, బరమేశ! వచింపు వినఁగ వాంఛ గలదు నా
హరుఁ డిట్లను దాతయు భూసుర సత్కారాదరుండు సురుచిరమతియున్. 1181
- సీ. దీనార్తులఁగృపణాదినిఖిలజీవుల కెలమి భక్ష్యములను నెవ్వఁ డొసఁగి
సత్కరించునో వాఁడు చలిచేత బాధింపఁబడువాని కాదృతి వస్త్రమొసఁగి
మన్నించువాడును మఱి యుండ నీడను జలిపందిరుల జలాశయముల సర
సులను నిర్మించెడు శుభగుణాధ్యుఁడు నిత్యకర్తములనుభక్తిగలిగి శుచిత
ఆ. నొనరఁ జేయునాతఁడును శయనాసన,యానగృహములను ధనాదికముల
సుర్వరను గుణాలి నొప్పుకన్యక యోగ్యవరున కిచ్చునతఁడు స్వర్గసుఖులు.
- చ. అమరపురిన్ వసించి తగునట్టిసుఖంబుల నందుఁ గాంచుచున్
సమయము చాలఁగాఁ గడపి సంతస మిచ్చెడునందనాదులం
దమరసరోజనేత్రులసహాయమునన్ జరియించి మర్త్యలో
కమున జనించు సాధుగుణకల్పితమూర్తిని సత్కులంబునన్. 1183

సీ ధనధాన్యములుగల్గి తనరుసుఖంబులఁ గాంచును సత్కార్యగణ మొనర్చు
సకలభోగంబులఁ జక్కఁగాఁ బొందును దానశీలత నొప్పమానవులకు
నబ్బజుం డీగతి నమరలోకప్రాప్తి సాధించె నీరీతి జనులుచేయఁ
బ్రయదర్శనులునయి వెలయుచుందురు దేవి! దానమీయఁగలేని మానవు లొగి
తే. నధమగతి కర్హులగుదు రేయధమమనుజు, లన్నదానము చేయఁగనర్హులయ్యు
దానిఁజేయక కుమతులై దీనబధిర, కృపణులను నంధులం గని కృపను మాని.

క. అతిథులను భిక్షులను స, మృతిఁ గాంచక వార లడుగమాటాడక లో
భత నొంది ద్రవ్యముండియు, నితరులకుఁ సాయపడక యెలమిఁగుడుచుచున్.

ప. వస్త్రదానంబుచేయక స్వసుఖమునే కోరుచు గోదానం బొనరింపక పరమా
న్నము నితరులకుం బెట్టక యొక్కండె భక్షించుచు నుండువారు నిరయంబు
నొందుదురు. దానవర్జితులకు నిరయంబు గల్గినట్లే నాస్తికులకుం గల్లును. నరక
యాతనల ననుభవించి మరల మనుజులొకంబునందు తుత్పిపాసాపరీతాత్తులై
సర్వజనబహిష్కృతులై సర్వభోగనిరాశులై యధమజీవనులై పుట్టువుం గాంచి
దుగ్గిలం చుచుందురు. హీనకులప్రసూతియే కలుగు. అల్పభోగనిరతి వారికిం
గల్లు. మఱియు.

1186

క. కొందఱు దాంభికు లగుదురు, కొందఱు గర్వంబుగల్గి కొఱమాలినరీ
తిం దగుకార్యము లొనరుచు, చుందురు తమపాపఫలము లొందుటఁ దన్వీ.

సీ. ఆసనార్హునకు సదాసన మీయనివాఁడును దుష్టమాస్వాంతమొప్పు
మార్గమీయఁగఁ దగుమనుజునకున్ మార్గ మీయని దుర్మతి యెలమివిధులఁ
బూజింప నర్హుఁడౌపురుషుని బూజింపనట్టి నీచుండు పాద్యాదు లీయఁ
దగినవారికి వానిఁ బొగరునఁ గూర్చనివాఁడును వ్రీతిచే భక్తిచేత

తే. గురువు సంతుష్టుఁ జేయనికుమతి గర్వ
యోగమున లోభమునఁ బూజలొప్పుఁ జేయ
నర్హులను గౌరవింపనియట్టివాఁడు
వృద్ధులను నిందచేసెడువిమతుఁ డవని.

1188

క. అతికష్టంబుల నొందుచు, నతివా! మృతిఁగాంచి నిరయమం దుందురు దు
ర్గతిఁ జాలకాలమును గాంచి తగఁ నీచాన్వయమునఁ జెందుదురు జనిన్.

క. ధరణిన్ నీచులుగాఁగం, బరిగణితులునౌ శ్వపాకపంశంబుల దు
ర్భరపాపవశంబున నీచరతిం గని పుట్టుచుండు సారసనేత్రా.

1190

క. గురువుల వృద్ధుల నిస్కీలి, పరిభవముం గనఁగఁజేయపాపాత్ములు జా
తిరహితులయిండ్లఁ బుట్టుదు, రరయుము విషయంబు దీని నంబుజనేత్రా.

1191

తే. దాంభికుఁడుగాక యభిమానధనుఁడుగాక, దేవతాపూజకుండు నతిథులనెల్ల
గౌరవించునతండు జగంబునందుఁ, గల్గుపూజ్యులఁ బూజింపఁ గల్గనతండు.

1192

సీ. ప్రియవాక్కులం బల్కి నయయుక్తిఁ జరియించునతఁడును సర్వకర్తాభివాంఛ
వెలయఁగా నుండెడువిమలాత్మఁడును సర్వభూతంబులందుఁ బ్రమోదమునుచు
ఘనుఁడును ద్వేషంబు గననిమాన్యుండును సుముఖుఁడుశ్శక్తుఁడుశుభవచనుఁడు
స్వాగతంబున భూతపూగంబునకుఁ గారవంబు గనంజేయువాఁ డహింస

ఆ కుఁడును సత్యవాది గురుపూజకుఁడు సాధు
మార్గదాత యతిధిమండలంబుఁ
గొలుచునతఁడు మఱియుఁ గూడినకార్యముల్
చేయువాఁడు దివముఁ జేరఁగలరు.

1193

చ సురపురినికొ వసించి సురసుందరులందమిఁగూడి సౌఖ్యముల్
నిరతముఁ గాంచుచుకొ ధర జనింపఁగ వచ్చి విశిష్టవంశమం
దురుగుణయుక్తిఁ బుట్టి సుఖయోగము నొంది కుబేరతుల్యుడై
గురువులఁ గొల్చి సజ్జనులకుకొ ధనమియఁగఁజాలి హృష్టుడై.

1194

ఆ. సర్వభూతములకు సమృద్ధుండయి లోక, వంద్యుఁ డగుచు నలరి స్వకృతకర్త
ఫలము నొందుఁ జిమ్ము పార్వతీ! విధిహిత, ధర్మతత్త్వ మిదియె ధాత్రియందు.

సీ. భయకృదాచారుడై భయము భూతాళికిఁ గలుగఁజేయుచుఁ గరంబులఁ బద
దండరజ్జువులచే స్తంభలోష్ఠంబుల జంతువులకు సాధ్యసంబు గలుగఁ [ముల
జేయువారలు హింసచేయ నూహించెడువారలు ద్వేగంబు వాని కెట్లా
గలుగంగఁజేయువారలు జంతువులఁ దోలి పట్టుకొనంజూచువారు నిరయ

ఆ. ములను బడుదు రందుఁ గలుగుకష్టంబులఁ, జాల ననుభవించి చాలకాల
మునకు మనుజులొనిఁ బుట్టుదు రధమవం, శమున వివిధకష్టదమున నతివ.

క. తనదుష్కర్తవశంబున, మనుజులకుం గొఱయెగాక మానవగణమం
దును నీచుఁ డనఁగ బేరుం, గనుచుండును నిదియె దుష్టకర్తవిధముల్.

1197

ఉ. భూతములం గృపంగనుచు బొంకముగాఁ గృపఁ బెంచుదృష్టితో
నేతఱినే విరోధము నదెవ్వరితోడను గాంచ కింద్రియ
ప్రాతమునుకొ జయించి ఊతిఁ బ్రాణులకెల్ల భయంబుఁ గూర్పకే
చేతమునందు హింసలను జిగతనచేయక సాధువృత్తియై.

1198

క. మంగళకరకర్తంబుల, సంగతిఁ గాంచుచుఁ జెలంగుసాధులు సౌఖ్యం
బుం గనుచు స్వర్గమున సుర, పుంగవసము లగుచు నుండు పో మృగనేత్రా.

చ. సురపురిఁ బాసి పుట్టువును ఊఁగిని బొందెడువేళయందు నే
వరుసను గప్తముం గనక భవ్యతమాన్వయజన్మ మొంది సౌ
ఖ్యరతిని గాంచు వానిఁగని కాంతరొ! భూతము లెవ్వయేని భీ
కరుడని యెంచకుండు దయగల్గుట భూషణ మెల్ల వారికికొ.

1200

క. ఇదియే సాధుజనంబులకుఁ దగినమార్గంబు బాధ కూడదు దానకొ

- సదమలచారిత్రా! యన, ముదితయు శంకరుని గాంచి భూతహితంబున్. 1201
- క. తనమది గోరుట మఱి యి,ట్లని ప్రశ్నముచేసె శంకరా! యుత్సాహం
బును గాంచి విశారదులై, యనుపమవిజ్ఞానసంపదధికాత్ములు నై. 1202
- సీ. జ్ఞానయుక్తిం దగి సమధికప్రజ్ఞచే నలరారి పాండిత్యములఁ జెలంగి
కొందఱు మానవులుందురు దుష్ప్రజ్ఞులై జ్ఞానవిజ్ఞానహన్యమాస
చిత్తులై కొందఱు క్షీతిఁ గానఁబడుచుందు రిది యెట్టికర్తమునఁ దగు దేనఁ
బ్రజ్ఞలభించు దుష్ప్రజ్ఞ దేనం గల్గు నట్టికర్తమురీతి నభవ! దేవ
- ఆ. పూజితాంఘ్రికమల! భూతేశ! తెలుపుమా, సంశయముఁ దొలఁగుసరణి సకల
ధర్మముల నెఱుంగఁదగుదీపు జనుషాంధులగుచు రోగకర్మితాంగులగుచు.
- క. నరులందు పండులై యుండురు గొందఱు కారణంబు తోఁపదు మది శం
కర! యట్టికర్తపద్ధతి, పరికించి యెఱుంగఁ జెప్పు భావం బలరన్. 1204
- వ. అనుటయు మహాదేవుం డిట్లనియె. 1205

— ౧౧ దుశ్శిఖికారణము. ౧౧ —

- చ. నిగమములం బఠించి స్మృతినిర్మలధర్మగణం బెఱింగి సి
ద్ధిగతుల మర్తముల్ తెలిసి ధీమహిమంబునఁ జాల మించు వి
ప్రగణము నిత్యమున్ గుశలపద్ధతి దానివిరుద్ధపద్ధతిన్
దగ నడుగంగఁ గోరుదు రుదారపదంబును జొందుపజ్జనుల్. 1206
- ఆ. ఆశుభకర్మజాల మాచరింపక శుభకర్మములను జేయఁ గడగి యలరు
వారు స్వర్గలోకవాసార్హు లగుదురు, ధరణిసుఖము లొండఁ దగుదురతివ.
- చ. అమరపదంబునందున మహత్తరశర్మము లొంది భూమి జ
న్మము గనువాగు బుద్ధిమహిమంబున నోప్పుచు యజ్ఞరాజిచే
నమరులఁ దృప్తిచేయఁ దగినట్టి సదాచరణంబు గల్గె శ
ర్మములను గాంచఁ జాలుదురు రాజముఖి! విను మింకఁ జెప్పెదన్. 1208
- క. పరదారలను గుదృష్టిం, బరికించెడు దుర్జనస్వభావముగలవా
రురుపాపత జాత్యంధులు, దురితాత్ములునగుదు రిలను దోయరుహాక్షి. 1209
- క. మనసు ప్రదుష్టంబగుటన్, వనితల నంబరవిహీనవర్షలఁ గనఁ గో
రునరులు రోగార్తులు పాపనియతఫలభాక్కులునయి పరఁగుదురు సతీ. 1210
- సీ. మూఢులై దుష్టసముదయసమ్మతదురాచారులై ధరణి నెవ్వారు కామ
వశత వియోనివ్యవాచుంబు గోరుదు రట్టిదుష్టప్రజ్ఞులైనపురుషు
లిల నపుంసకులయియే పుట్టుదురుసుమ్ము పశువుల బంధించు పాపమతులు
గురుతల్పగులయినక్రూరులు మఱి ప్రకీర్ణగ్రామ్యధర్మలొనరులు క్షీబు
- ఆ. లగుదు రనిన నుమయు నభవుతో మఱియును, బ్రశ్న మిట్లు చేసెఁ బాపకర్త
మనఁగ నెద్ది యెట్టి దనవద్యకర్తమా, దేనిఁ జేయ సుకృతి మానవుఁ డగు.

- చ. నరుడు శుభంబు గాంచెడుమనంబున సద్గతిఁ బ్రశ్న చేయు భూ
సురులను ధర్మతత్త్వచరిశోభితకర్తముఁ దా నెఱుంగఁగా
నిరతము గోరుచుండు మది నిర్మలమౌ గుణరాజి నొందు నా
తురుఁ డగునట్టివాఁడు గనుఁ దోయరుహానన స్వర్గవాసమున్. 1212
- ఉ. ఆతఁడు పుణ్యసంక్షయత నంది ధరన్ జనియింపఁగోరుచోఁ
జేతము సాధుమార్గమునఁ జేరుట ధారణచేయుశక్తినిం
ప్రీతిగఁ గాంచు పెంతయును వింతగ నొప్పుట సంభవించు వి
ఖ్యాతకులంబు గల్గు మది రాక్షిరొ సజ్జనమార్గ మిట్టిదౌ. 1213
- ఆ. ధర్మమార్గ మిదియె తగు భూతికరమయి, నరుల హితముఁ గోరినాఁడఁ గాన
నిర్ణయించినాఁడ నీకుఁ చెల్పితి దీని! మఱియు దేని విన నును! మది గలదౌ.
- చ. అనవిని యద్రిపుత్రియు మహాత్మునితో నిటు ప్రశ్న చేసెఁ దె
ల్పిని నిసుమంత గాంచి యవలీలఁగ ధర్మము వీటిఁబుచ్చి వే
దనికరవేత్తలం గనుముదంబును గాంచక కొందఱుండ నే
లని మది సంశయం బొదవె నయ్యది తీర్పఁదగున్ మహేశ్వరా. 1215
- చ. వ్రతములఁ జేయుకోర్కి తగ భక్తియు నింద్రియనిగ్రహంబు ను
న్నతమగు శ్రద్ధయుం గలిగి నైజము చక్కనిదై చెలంగ నీ
క్షితిపయిఁ గొందఱుండురు విశిష్టతరవ్రతయుక్తి లేకయే
దితిసుతతుల్యు లౌచు నియతిం బెడఁబాసియె కొందఱుండురూ. 1216
- ఉ. కొందఱు యజ్ఞజాలములఁ గూర్చి నొనర్తురు వీతమోహులై
యుండురు కొందఱు టిట్లగుట కోభవనాశక! కారణంబు భూ
మిం దగు నేమొ తెల్పు మన మించెడువేడుక నీశ్వరుండు దే
విం దమిఁ గాంచి యిట్లనియె వీనులవిందుగ నాలకింపుమా. 1217
- తే. ఆగమాలోకధర్మమర్యాద లెల్లఁ, బూర్వనిర్మితములు వానిఁ బూనిక నెన్ని
యనుసరింతురు సజ్జను లట్టివారె, పార్వతి! దృఢవ్రతులనఁగఁ బరఁగుచుండు.
- క. ఎవ రిల నధర్మమును ధ, ర్మవత్సలతఁ గాంచుచున్ బ్రమదమునఁ దగువా
రొ వరుసఁ గర్తృభ్రష్టులు, సువిమలమర్యాద లేని సుభగమృన్మయల్. 1219
- అ. బ్రహ్మరాక్షసులనఁ బరఁగుదు రవ్వారె, నరకముక్తి గాంచి ధరణి బుట్టు
వును గనంగఁ జాలి యనుపమదయలేక, యజ్ఞముల నొనర్ప నాశగొనక. 1220
- క. నరులం దధములుగా నే, పరిగణనము చేయఁబడుచు వైశమక్రూరా
చరణులుగాఁ దగియుండురు పరదేవి! వచించినాఁడఁ బద్ధతి దీనిన్. 1221
- వ. ధర్మపద్ధతి యిట్టిదై యుండు. దీనికి విరుద్ధం బధర్మపద్ధతి యనంజను. అని పార్వ
తీ పరమేశ్వరసంవాదంబుఁ దెలిపి వ్యాసుండు మహర్షులం గాంచి మఱియు
నిట్లనియె 1222

నూటపదునెనిమిదవయధ్యాయము.

— వాసుదేవమాహాత్మ్యము. —

- చ. జగములతల్లి గౌరి యిటు శంకరుఁ డాదృతిఁ బల్కినట్టి ధ
ర్మగణము వీనులార విని మానసతృప్తిని విస్తయంబు నెం
తో గనియెఁ దీర్థయాత్రలకు నుద్యమ మొప్పఁగఁ బోవునట్టి మా
నిగణము తద్గిరింధ్రమున నిల్చి మహేశుని జూచుకోరిక. 1223
- తే. వచ్చియుండినవారౌట వాసుదేవు, సూక్తులక విని మోదంబు నొంది హరుని
వందనంబుల నలరించి వర్ణనములఁ, దనిపి పూజించి లోకహితంబుఁ గోరి. 1224
- క. హరునిం బ్రశ్నించిరి శం,కర దక్షక్రతువినాశకర! నీకు నమ
స్కరణ మొనర్తుముశంకో, త్కరమును దొలఁగించుకొనెడు కాంక్షపాదలుటక.
- క. ఒకప్రశ్న మొనర్తుము దా,నికే దగు నుత్తరముఁ గృపకు నీరధి వగుటక
సకలేశ! యిమ్ము బహుభీ,తికరము భవసాగరంబు తీక్ష్ణము నగుక. 1226
- క. తలఁచిన యంత గగుర్పా,టులఁ గల్లఁగఁజేయుఁ గద కడుం గాలము స్వ
ల్పులు మానవు లం దుందురు, కలదే మోక్షంబు కుభవకంధికి నెపుడేక. 1227
- తే. ఏయుపాయంబుచే దాని నీఁదఁ గలరొ,
యల్పమతులగు మానవు లమరవంద్య!
దాని వినఁగోరుదుము కాంక్ష మానసముల,
నెలకొనియె నాఁగ శివుఁ డిట్లు పలికె గరుణ. 1228
- సీ. మునులార! వినుఁడు దుగ్గినికరభాక్కులై కర్తపాశౌఘసంకలితు లైన
మనుజులు సంసారవననిధి దాటంగ వాసుదేవునిని గొల్వంగఁ బూను
టొక్కటియే మార్గ మున్నది వేటొక్కపథము గానఁగరాదు వాఙ్మనసులు
గర్భము ననునీత్రికరణసంశుద్ధిని శంఖచక్రగదాంబుజాతహస్తు
- తే. వాసుదేవుని భజించువారు పరమ, పదముఁ గాంతురు దానిని వదలువారు
పశుసమానులు వారలబ్రదుకు రోఁత, వారిచిత్తము దుష్ట మేవరుసనైన 1229
- క. అనుటయు నామానులు శం,భుని గాంచి వచించి రిట్లు భూతేశ! జగ
ద్వినుత భగనేత్రహరణా, వినఁ గోరెద మామహాత్మ్యవిమలచరితముక. 1230
- క. అని యడిగిన శంకరుఁ డిట్లనియెఁ బితామహునికంపె నధికుఁడు హరి నా
శనరహితుఁడు పురుషోత్తముఁ, డనఁబడుఁ గృష్ణుం డనంగ ఖ్యాతిం గాంచుక.
- సీ. కనకసమానకాంతిని గల్గి యంబరమందు సూర్యునివలె నఖిలభువన
కాంతిప్రదుండయి కమనీయతేజంబు వెలయంగ దశబాహువులు చెలంగ
దనుజాళిహంతయై వినుతి చేవాళిచేఁ గాంచుచు శ్రీవత్సకలితుఁ డగుచు
సర్వదేవేశుఁడై సర్వలోకేశుఁడై వాసుదేవుఁడు పొల్చు బ్రహ్మ యతని
- తే. యుదరభవుఁ డగు నేనన్న నుత్తమాంగ,భవుఁడనగుదును గేశాళివలనఁబుట్టు

నెల్ల జ్యోతిస్సు లమరులు నెల్లయసురు, లతనిరోమాళినుండియె యవతరింత్తు.

క. తనుసంభూతులె ఋషు లొ, య్యన లోకములెల్ల నట్లె యగు బ్రహ్మగృహం
బన సర్వదేవగృహమనఁ, గను నతఁడే యంచు వలఁపఁగాఁ జనుమీరల్. 1233

క. ఆమహనీయుఁడె సర్వత్త్వామండలి సృష్టిచేసె సర్వేశ్వరుఁడై
నీమమున విలయకరుఁడౌ, నోమానివరేణ్యులార! యురుశక్తి మెయిన్. 1234

క. సురవరుఁ డాతఁడె దేవో, త్కరవిభుఁ డాతఁడె సర్వధర్మవిదుఁడు నాఁ
బరముఁడు నా సర్వగుఁడనఁ, బరఁగు మహాత్ముం డతఁడె వరమునులారా. 1235

సీ సర్వతోముఖుఁడయి సర్వకర్తయునయి యొప్పారు నాపురుషోత్తముండు
వాసుదేవునికంటెఁ బరముండు లేఁ డెన్న నెల్లలోకంబుల నెందుఁ గనిన
శాశ్వతుం డన మహాసంపన్నుఁడన వెల్లు గోవిందుఁ డనఁగఁ దగున్ సమస్త
ధరణీశ్వరులను యుద్ధంబునఁ జొలియించు దేవకార్యమును సాధించుపంట

ఆ. మనుజతనువుఁ దాల్చు మానాధుసాయము, గనకయున్న దేవగణము లెల్లఁ
గార్యసాధనమునఁ గారు శక్తులు సర్వ, విభుఁ డతఁడె దేవవిభుఁ డతఁడె. 1236

క. భూతౌఘవందితుఁడు సుర, భీతిహరుఁడు జ్ఞానరూపవిలసితుఁడు ముని
వ్రాతశరణ్యుఁడు శతధృతి, యాతని నాభిస్థితుం డె యగు మునులారా. 1237

క. తనువున నే నుండుదుఁ ద, త్తనువున వసియించి సుఖము తగ నుండు సురల్
వనజాక్షుఁ డతఁడు శ్రీయుతిఁ గనుపట్టును శార్ఙ్గచక్రగద లొప్పారన్. 1238

క. నందక మనియెడుఖడ్గము, సుందరతత్కరమునందు శోభిలు గరుడుం
దొందును ధ్వజమున సుస్థితి, బృందారకులెల్లఁ గొలువ వెలయు నసముఁడై.

సీ. సాధుశీలంబున శౌచదమంబుల భూరిపరాక్రమంబునను వీర్య
మున శరీరమున దర్శనమున నారోహణప్రమాణమున ననంతశక్తి
నార్జవసంపద నాన్యశంస్యమ్మున బలమున రూపసంపదను దివ్య
ములు నద్భుతములునై వెలయునస్త్రంబులఁ జెలువారి శ్రీహరి స్వీయయోగ

ఆ. మాయఁ గూడి సాధుమతి యలకార స, హస్తనేత్రుఁ డగుచు నాత్మహితుల
మెచ్చుకొనుచు బంధుమిత్రుల కుపకార, ముల నొనర్చుచున్ విభూతిఁజొలయు.

క. క్షమయన. నాతనియందే, యమలగతిన్ వెలయు జ్ఞానమాదృతి నిచ్చున్
గమలాక్షుఁడె భయహరుఁ డన, క్షమ వెలయును బ్రహ్మమానిసత్తములారా.

వ. సర్వభూతశరణ్యుండును, దీనపాలనాదరుండును, వేదవిద్వరుండును, సర్వ
భూతనమస్కృతుండు నాశ్రితోపకారకరణపరాయణుండు, నరిభయదుండు, నీతి
జ్ఞుండును, నీతిసంపన్నుండును, బ్రహ్మవాదియు, జితేంద్రియుఁడును దేవతాభి
వృద్ధిని బరమార్థముగా భావించువాఁడునై మానవధర్మమార్గస్థాపనార్థ మియ
వని నవతరించు చుండు. మనువంశమున గోవిందుఁ డవతారంబు నొందు.
మనుపుత్త్రిం డంశుఁ డనఁ దగు. పిదప నంతర్ధాముం డనఁ బుట్టు. వానికొడుకు

హవిర్ధాముండు. తత్తనయుండు ప్రాచీనబర్హి యగు. వానికిఁ బ్రచేతఃప్రముఖులు
పుట్టుదురు ప్రచేతసునకు దత్తుండు గలుగు. ఆతఁడు ప్రజాపతియగు. వాని కాది
త్యుండు కొడుకు. వానిపుత్త్రిండుమనువు. వాని కిలుండు. వానికి సుద్యుమ్నుండు
బుధునకుఁ బురూరవసుండు, వాని కాయువు, వానికి నహుషుండు, వానికి
యయాతియు, వానికి యదువు, వానికిఁ గ్రోష్ఠువు, వానికి వృజినీవంతుండును,
వానికి నుషంగురుండును, వానికి శూరుండగు చిత్రరథుండును, వానికి జిన్ని
కుమారుండుగ శూరుండును గలుగుదురు. చరిత్రగుణశాలురగు వారి వంశం
బున యజ్ఞంబులు విస్తరిల్లు. క్షత్రియశ్రేష్ఠుండగు నాశూరుండు విఖ్యాతింగాంచి
మహామతియై స్వవంశోద్ధారకుం డగుతనయుని వసుదేవ నామునిం గాంచు. ఆన
కడుండుభినును పేరాతనికిం జెల్లు. ఆతనికుమారుండు శ్రీమహావిష్ణువు వాసు
దేవుండనం బ్రభవిల్లు. దాతయు బ్రాహ్మణసత్కర్తయు బ్రహ్మభూతుండునై యా
మహాత్ముండు వెలయు. వృద్ధులగు రాజులకు మోక్షమును గల్పించు. మఱియు.

క. గిరిగహ్వరమున శ్రీహరి, జరచే సంధింపఁబడిన శౌర్యగుణాధ్యక్ష
దురమున జయించి భూవర, వరరత్నాధ్యుండగుఁ జొండి వరమునులారా!

క. *క్షితి వాసుదేవుఁ డప్రతిహతవీర్యుండౌచు విక్రమాధ్యుండయి భూ
పతిభూపతి యనయశమున, నతిశయవిఖ్యాతింగాంచు నాహరిమఱియున్. 1244

ఉ. ద్వారకయందు నుండి వసుధావిభులందుఁ గువృత్తులన్ దురా
చారులఁ జెండి దీనతను సంతతముం జెలువారకున్న యీ
ధారణిఁ గాచు నట్టిపరదైవమునుం గనఁబోయి భక్తిచే
ల్వారఁగఁ బూజచేసి వివిధాగమసూక్తుల సంస్తుతించుచున్. 1245

క. ఆరాధింపుండు శాశ్వతు, సారసభవుఁ బూజచేయుచందంబున నన్
వారిజసూతిని గనుఁగొనఁ, గోరెడు మీరెల్లఁ బొందు గోవిందుఁ గనన్. 1246

క. పరు వాసుదేవుఁ గాంచిన, సరసిజభవు నన్నుఁ గన్న సత్ఫల మబ్బున్
బరికింప శంకలే దా, పురుషోత్తముఁ జూడఁ జనుట పోలును మీకున్. 1247

తే. ఓతపోధనులార! ఓద్ధోద్భవుని బి,తామహుని గాంగ శ్రీకృష్ణుఁ డలఁపవలయుఁ
బుండరికాక్షుఁ డనుకంప పొలయ నెవని, గాంచుఁ బ్రీతిని గనుదేవగణమువాని.

క. పరమేష్ఠి యట్టివానిం, బరికించు మహాదరణము వర్ధిలుచూడ్కిన్
నరుఁ డెవఁడు కేశవునిపరి, సరమును జేరంగఁ గోరి సంసేవించున్. 1249

క. వానికి యశమును గీర్తియు, మాననిసుఖ మబ్బు నయ్యమర్త్యపురియు శ్రీ
జాని కృపన్ లభియించును, మోనియగున్ వాఁడు ధర్మమహితుండు నగున్.

తే. ధర్మవేత్తలచేత సదానమస్కృతుండగు నాదేవదేవేశ్వరుండు నిరంజ [నిజము.
నుండు పరంధాముఁ డీడ్చుచిత్తుండు రమేశు, డతనిఁ బూజించుటయేధర్మమనఁగ

*పృథివ్యామప్రతిహతో వీర్యేణాపి భవిష్యతి, విక్రమేణ చ సంపన్నః = అని మూలము.

- నీ ఆదేవదేవుఁ డీయవనిఁ బ్రజాహితమును బెంపునొందించుమనసుతోడ
 ధర్మరక్షణమును దమిఁ జేయుమునులను బుట్టించెఁ బెక్కండ్ర భూధరేంద్ర
 మనఁదగు గంధమాదనమునఁ దపమొప్పునట్లు సనత్కుమారాదులైన
 మహనీయు లున్నారు మౌనులారా! యట్లు గావున వాగ్మియు భావితాత్మఁ
- ఆ. డఖిలధర్మవేత్త యగువాసుదేవుఁడు, తనను గొలుచువారిఁ దాఁ గృపార్థంబు
 దృష్టిఁ గాంచుఁ దన్ను నెంచువారిని గార,వించుఁ దన్ను నాశ్రయించు జనుని.
- క. తా నాశ్రయించి యుండును, మానవుఁడెవ్వఁడు భక్తిమహితుండయి స
 మ్మానించుఁ దన్ను వానిక, శ్రీనియతుం జేయు వానిఁ జేరి వసించుక. 1253
- క. ఈరీతి వాసుదేవుని, భూరికృపారాశిఁ గొలువఁ బూనునతఁడు పెం
 పారుతఁపం బొనరించిన, సారఫలం బబ్బుఁ దద్భజనమున వినుఁడి 1254
- క. సుజనులు శ్రీపరమేశ్వరుని జగన్నాథుని మహాత్ము నిచ్చలు దేవ
 వ్రజపూజితుని దురాసదు, భజించుటే యుత్తమంబు వరమునులారా. 1255
- క. మనసున వాక్కునఁ గర్తంబున వందన మొప్పుజేయఁ బోలును హరి కీ
 శుని వాసుదేవు యత్నంబునఁ గొల్పిం దగును బూర్వపుణ్యం బున్నక. 1256
- చ. ఇదియొ భవార్థవంబుఁ దరియించెడుమార్గము దేవకీసుతుక
 ముదమునఁ గొల్చువారు సురమూర్తులఁ గాంత్రు మహావరాహమై
 త్రిదశులఁ బ్రోవఁ బూనినపతిక హరి లోకపితామహుక సదా
 మదిని దలంచి మ్రొక్కుదును మౌనినృపాత్తములార! భక్తిమై. 1257
- క. ఆతనితనువున లోక,వ్రాతము చూడంగనొను వసియింతుము సం
 ప్రీతిని గనుచుఁ దదంగ,స్థితావాసమున నిద్ది సిద్ధము చుండి 1258
- చ. అతనికి జ్యేష్ఠుడై హిమవదద్రిని దేహరుచిక గలంచుచుక
 క్షీతి బలదేవనామము ప్రసిద్ధముగాఁ దగియుండఁగా హలం
 బతులమహాయుధంబుగ స్వహస్తమునక ధరియించి మించి యీ
 క్షీతి జనియింపఁగాఁ గలఁడు సిద్ధముగా మునులార! శాపునక. 1259
- క. శిరములు మూఁ డాహలికిక, బరమేశునకుం జెలంగు ఫణిపతి యనుచే
 ర రహిం దగిన యనంతుఁడె, ధరఁ బుట్టె నటంచు మీరు తలఁపుం డెదలక.
- ఆ. కశ్యపాత్మజుఁడగు గరుడుఁడు బలవంతుఁ, డయ్య నెవనిశక్తి నరయఁ జాలఁ
 డయ్యనంతుఁ డవని నాత్మభోగంబున, నావరించి యుండు ననవరతము. 1261
- తే విష్ణు వీతంఁడె భూభారవిరతికొఱకు, బుట్టె రామహృషీకేశ పూర్వపురుష
 కేశవాదినామంబులఁ గీర్తనీయుఁ, డగును బలకృష్ణ లీరీతి నలరుచుండు. 1262
- క. అనుపమరూపంబులతోఁ, గనుపట్టుదు రట్టిమూర్తికలితుల దర్శిం
 పనుఁ జనుఁ దద్దివ్యకథక, వినిపించితిఁ గొలువుఁ డట్టివిష్ణుక జ్ఞుక. 1263

నూటపందొమ్మిదవ యధ్యాయము.

శ్రీకృష్ణపూజాఫలము. ౧౧

- చ. అని యిటు వ్యాసమానియు మహాత్ముడు శంభుడు విప్రమహానులం
గని వచియించినట్టి హరికమ్రకథానిధిఁ దెల్ప మాను లా
తని నిటు ప్రశ్న చేసిరి ముదంబును గూర్చంగఁజాలి చిత్తమై
ఘనతరము క్షిదంబు నగుకాంచనచేలునిసచ్చరిత్రమున్. 1264
- తే. అఘహరము పుణ్యదంబుధన్యము నపార, భవమహాంబుధితారకఁజటుతరంబు
నైనదానిని వింటిమి మాననీయు, వాసుదేవుని బూజించువార లేలమి.
- సీ ఏగతిఁ బ్రాపింతు రిద్దమునీడ్యమాముక్తిని గాంతురే భూరిసుఖము
లనొసంగఁ జాలుస్వర్గవీతఁడంబును గాంతురే యట్టులు గాక వీని
రెంటిని గాంతురే శ్రేష్ఠులలో శ్రేష్ఠుడవు గాన నీశంకల వదలింపు
జగమున నీకన్న సత్తముఁ డెవ్వఁడు గలఁడు నావిని వ్యాసుఁ డెలమి వారిఁ
- ఆ. గాంచి పలికె నిట్లు మంచిప్రశ్నము చేసి,తిరి మునీంద్రులార! దివ్యకథను
విష్ణుభక్తిఁ జాల వెలయించుదానిని, సర్వసుఖదమనంగఁ జాలుదాని. 1266
- క. హరి దేవకీతనూజునిఁ, బరమేశ్వరుఁ గొలువ నీక్షిం బట్టినయంతఁ
నిరుపమముక్తి లభించును, నిరతము పూజింప ముక్తినిం గను టరుదే. 1267
- క. వారికి స్వర్గము మోక్ష, ద్వారప్రాప్తియును దుర్లభంబులు గావో
ధారణిసురలారా! హరిఁ, గోరి తమిం గొల్పుజనులకుం గామితముల్. 1268
- క. అన్నియు ఫలియించును ర,తోన్నతభూధ్రంబు నెక్కి యూహకుఁ డగువా
ని న్నెఱి గ్రహించు నటు సుర,సన్నతుఁ డగు కృష్ణువలన సకలార్థంబుల్.
- ఆ. కొదువలేక యుండ నొదవును మునులార, కల్పవృక్ష మెక్కి కాంక్షితము
లగు ఫలములఁ గొనెడునట్లు శ్రీకృష్ణునిఁ, గొలువ నభిచుతములు కొదువపడవు.
- క. అనిశము శ్రద్ధగొని కృష్ణుని విధిగాఁ బూజచేయ సులభంబుగఁ జొం
దును నరుడు ధర్మ మర్థమును గామము మోక్షపదము మునులార! త్వరన్.
- క. జగదీశునిఁ బరిశుద్ధం, బగుచిత్తముతోడ విధిగ నారాధింపం
గఁ గలుగు సురదుర్లభము ల,నంగఁ డగుసత్ఫలము లెన్నినం జిత్రంబౌ. 1272
- క. నరు లేవరు వాసుదేవునిఁ, బరాత్పరున్ లయములేక భాసిలు పరమే
శ్వరు నర్చింతురొ లోకో,త్కరమున దుర్లభ మనంగఁ గలదె తలంకన్. 1273
- క. పురుషులు వారలె ధన్యులు, హరి నెవ్వరు పూజనముల నలరింతురొ పా
పరహితులు వారె కోర్కులఁ, బరిమితి మించంగఁ జొందువారలు వారే.
- క. ధరణీదివిజులు బాహుజ,వరు లర్చులు శూద్రులట్లె వనితలు శ్వపచుల్
హరి దేవేజ్యుని విధిమెయి, బరిపూజితుఁ జేయఁ గల్గుఁ బరమగతి త్వరన్.
- క. కనుక మునీశ్వరులారా, వినుడి మీరెల్లఁ బ్రశ్నవిధి నడిగిన యా

- మనుజునకు మహాత్మునకుం, గననగు సద్గుణ శాస్త్రగణనార్హములకా. 1276
- సీ. మనుజుదేహము రోగమున కాలయం బశాశ్వతము జరామృతీయుతము సలిల
బుద్బుదసంకాశమును మాంసశోణితపూతిగంధాన్వితము వఱి మూత్ర
విష్టాన్వితం బస్థివితతియు నపవిత్రమును స్నాయువులు చర్మమును శిరలును
కలుగ నసహ్యమై కనఁబడునదియును నగుఁగాన నద్దాని నవని విడిచి
- తే. కామగతి యావిమానముఁ గన్తు గంధ, యుతము గంధర్వగీతసంయుతముఁడరుణ
తరణివర్ణాన్వితము మనోహర ములైన, తుద్రకింకిణు లొప్పంగ సొంపుగులుక
క. తనరారుదాని నెక్కియె, వనితారత్నములు త్రిదశవరులును గంధ
ర్వనికరములు గొలువఁగ లో, కనికరపతిసద్గుణములకుఁ గన్తు విభూతికా. 1278
- క. అలరుచుఁ బ్రత్యేకంబుగఁ, బొలుపొందెడు వేడ్కమీఱఁ బోయి సుఖంబుల్
చెలంగఁగ బహుమన్వంతర,ములకాలం బుండువారు పూజలఁగనుచుకా. 1279
- చ. అనునమరమ్య గేహములయందు నలంకృతిఁ బొల్చి యంబరం
బునఁ దగి సౌఖ్యదం బగుచుఁ బొల్చెడు లోకముఁ జేరి యందు హా
యిని గనుచుకా మనూక్తమగు నేయదికాలమొ తద్దశాయతం
బును నగుదానిఁ బుచ్చి సురపుంగవు లొననఁ బూజ్యమానుడై. 1280
- తే. వినుతగంధర్వలోకంబు వేడ్క నొంది
యిరువదొక్కండు మనువుల దెంతకాల
మంతకాలంబు వసియించు నందుఁ బెక్కు
సుఖములం బొంది పోవును సూర్యగతికి. 1281
- వ. అందుఁ ద్రింశత్తన్వంతరానంతరముండి బ్రహ్మలోకంబునకుం బయనంబుచేసి నలు
వదిమన్వంతరంబులకాలం బందు నివసించి జరామరణవర్జితులకుం గలుగు
భోగంబులం బొంది విమానంబున నక్షత్రలోకంబున కేగి యేఁబదిమన్వంతరం
బులకాలం బందు నివసించి దేవలోకంబున కరిగి యటువదిమన్వంతరంబు
లటఁ బుచ్చి శక్రలోకంబునకు మరలం జని డెబ్బదిమన్వంతరంబులు నివాసము
చేసి యటనుండి యత్యుత్తమప్రాజాపత్యలోకంబుఁ జేరి యెనుబదిమన్వంతరం
బులు గడపి పితామహలోకంబు నొంది తొంబదిమన్వంతరంబు లటఁ బుచ్చి
పిదప భూలోకంబున కేతెంచి పవిత్రవిప్రప్రవరకులంబున జన్మించి వేదవేదాం
తశాస్త్రపారగుండై సుఖానుభవంబునఁ దృప్తుండై లోకాంతరంబునకుంబోవు.
ఇట్టి జన్మములు పదికాఁగా శ్రీవారిలోకంబుఁ బొందఁజాలు. అం దక్షయ
భోగంబు లనుభవించి శతమన్వంతరకాలతుల్యసమయంబు గడపి వారాహ
భవనంబు నొందఁజాలు నందు. 1282
- చ. సురుచిరదేహముల్ వెలయ సొంపగుకుండలముల్ తగకా మనో
హరతరవేషముల్ పొలయ నల్లై చతుర్భుజముల్ చెలంగ శ్రీ

హరివలె నొప్పుచుండుజను లందఱు నం దిటులే చెలంగు వా

రరయఁగ భోగితల్పునకు నన్నివిధంబులఁ దుల్యలే సుఁదీ.

1283

సీ. పదికోట్లవేల సంవత్సరంబులు దేవవందితులై యందు వఱలుచుండి

యటనుండి నరసింహునాలయంబునకేగు వర్షకోట్యయుతముల్ వరుససుఖము

లనుభవించుచు నందు హరి నేవచేయుచు నివసించి యవ్వల నిర్మలతను

వైష్ణవపదమున వసియింపఁగాఁ బోవు సిద్ధసంఘంబులు చెలంగు నందు

తే నయుతవర్షంబు లుండి బ్రహ్మపదవరము

మరల నొందును నట బహుమాన మొప్పు

బెక్కువర్షంబు లుండు నావిమలపదము

నుండి నారాయణపురంబు నొందు నతఁడు.

1284

క. చిరకాల మందు భోగోత్కరములఁ బొందుచు వసించి కదలి మృదుమనో

హరతనువున ననిరుద్ధుర,గరమునకుం బోవు దేవగణవినుతుండై.

1285

క. పదునాల్గువేల కోట్లుగఁ, గుదిరిన సంవత్సరములు కూరిమి నందుం

బొదలెడుసుఖములఁగనుచుండుఁ,దమిళజరమృతీయుఁబొరఁబడు నెయిచ్చోటక.

వ. అందు సుఖంబులఁ దృప్తుండై ప్రద్యుమ్నలోకంబునకుం బోయి విగతజ్వ

రుండై లక్షకోటిశతత్రయవత్సరంబులు స్వచ్ఛందగమనంబునఁ దిరుగుచు బల

శక్తిసమన్వితుండై యటనుండి సంకర్షణలోకంబునకుం బోయి చిరకాలంబుండి

యిష్టోపభోగంబులఁ బరితృప్తి నొంది వాసుదేవునందుఁ జేరు. ఆపరతత్త్వంబు

నొందిన జరామరణభీతియనునది తోఁపకయుండు. అందుండి మరలుట సంభవిం

పదు. ఈరీతిగా బుద్ధిమంతుఁడు కర్మఫలముల ననుభవించు. వాసుదేవార్చనం

బున ముక్తియుఁ గలుగు సంశయంబు లేదని పలికి మఱియు మహామునులకు

వ్యాసుం డిట్లనియె.

1287

— అశ్వాసాంతము. —

క. పరిశుద్ధాంతఃకరణా, భరణా సుకృతైకగమ్య భవ్యశరీరా

నిరుపమ మహిమోద్ధామా, నిరంజనా నిర్వికల్ప నిత్యైశ్వర్యా.

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితా ప్రాభవ

కాశ్యపాన్వయప్రభవ శ్రీజనమంచివంశంబు రాశికుముదినీమిత్రసుబ్రహ్మణ్యమ

నీషిపుత్రి తాండవ కృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయవినిర్మితంబైన

తెలుగు బ్రహ్మపురాణంబునఁ జతుర్థాశ్వాసము

శ్రీః

తెలుగు బ్రహ్మపురాణము

— పంచమాశ్వాసము. —

నూటయిరువదవ యధ్యాయము.

పర్వతజా వాణీ

రూపాయిత సత్త్వముఖ్య రూఢగుణా హృ

త్తాపహరా త్రిదశేంద్ర

వ్యాపారాధార వేంకటాచలనాథా.

1

వ. మహాప్రభూ! యనంతరవృత్తాంత మాకర్ణింపుము.

2

— ఏకాదశీమాహాత్మ్యము. —

క. మునులార! వాసుదేవా, ర్చన మేతిథియందు భూరిసత్ఫలముల ని

చ్చుకొ దానిఁ జెప్పువాడను, వినుఁ డేకాదశి యనంగ వెలయుం గాదే.

3

క. ఇరువక్షంబుల నాతిథి, పరమోత్తమ మనుచుఁ బొగడఁబడు నుపవాసం

బరయఁగ సత్ఫలదం బగుఁ, బురుషోత్తముఁ డలరు దానిఁ బొగడం దరమే.

4

సీ నిశ్చలస్వాంతుఁడై నిర్జితేంద్రియుఁడయి స్నానంబుచేసి శాస్త్రహితసరణి

ధౌతవస్త్రంబులు ధరియించి విష్ణుని బూజించి శ్రద్ధయు భూరిభక్తి

వెలయుచు నుండఁగ లలితపుష్పంబులఁ బరిమిళగంధధూపముల దీప

ములఁ జారునై వేద్యముల నుపహారములను జపహోమములను బ్రదక్షి

తే. ణముల స్తోత్రంబులను మనోహరము లనంగఁ

బొగడఁబడుగానముల మ్రొక్కులును మొదలగు

విధుల శ్రీహరిఁ బూజించి విష్ణుకథల

సంస్మరించుచు దివముఁ బుచ్చంగవలయు.

5

క. రాతిరి ప్రజాగరంబున, గీతికలను విష్ణుకథలఁ గీర్తించుటచేఁ

జేతోభక్తిం బుచ్చిన, శ్రీతరుణీపతిపదంబుఁ జేరు ధ్రువముగఁ.

6

క. అన విని మునులు ప్రజాగరమున గీతంబునను గల్లుపుణ్యము మాకుఁ

వినిపింపు లోకహితముగ, వినుదుము శ్రీవిష్ణుభక్తి వృద్ధిం గనఁగఁ.

7

క. అన విని వ్యాసుం డిట్లని, యెను వినుఁడీ మానులార యెఱింగింతును శ్రీ

శుని గీతికాఫలంబును, ననుపమజాగరమునందు నగుఫలమెల్లఁ.

8

- చ. కలదు పురీవతంసము నికామమనోజ్ఞ మవతినాఁగ భూ
స్థలమున విశ్రుతిం గనుచుఁ జక్రగదాదరధారియై మనో
జ్ఞలలితదేహ మొప్పుహరి చక్కనితేజము వెల్లఁజేయ ని
స్తులమహిమోన్నతిం దెలుపుచున్ సుకృతాకృతి చెన్నుమీఱఁగన్. 9
- ఉ. ఆపురిచెంత గీతికలయందుఁ జమత్కృతి గల్గి యెంతయున్
శ్రీవతిభక్తి పెంపెనఁగ సిద్ధగుణుండగు పుల్కసుం డొకం
డొపిక సాధువృత్తిఁ గొని యుత్తమరీతి ధనంబుఁగూర్చి యే
పాప మొనర్పఁబూనక కృపామతి భృత్యుల నెల్లఁ బోచుచున్. 10
- చ. హరిపయి గల్లుభక్త్యతిశయంబున శ్రీహరివాసరంబునన్
బరమదృఢవ్రతంబు నుపవాసవిధిన్ జరపంగఁ బూని శ్రీ
వరు వరదానదక్షుని గృపానిధి గీతికలన్ నుతించుచున్
నిరుపమవిష్ణునామముల నేర్పున నించి మనోజ్ఞ భంగిగన్. 11
- క. అదియే భగవత్పూజగ, మది నెంచుచు నాపరేశు మాధవు నభవున్
సదయుని నెదుటం గాంచిన, హృదయము ముద మొందునట్లు లెంచుచు నుండున్. 12
- సీ. పక్ష గాంధార నైషాద పంచమ ధైవతస్వరంబులను గీతములఁ జక్కఁ
బాడుచు శ్రీహరిపరతంత్రుడై గాథలను స్మరించుచును రాత్రిని విధియుత
జాగరణంబునఁ జనఁ జేయుచుండుఁ బ్రభాతంబునన్ లేచి పక్షనేత్రు
నకు వందనముచేసి సకలబంధులఁగూడి ద్వాదశి స్వీయసద్గమనఁ గన్య
- ఆ. కలును దాను భుక్తి సలుపును ముందుగా
నెల్లవారి కన్నమిడి యనంత
రమునఁ దానుఁ గుడుచు సమయ మావిధిఁ బుచ్చు
హరిని ముదితుఁ జేయు చనవరతము. 13
- క. హరినామచిహ్నగీతో,త్కరమును బాడుచును బ్రీతిఁ గాలంబును భ
క్తిరతిం బుచ్చుగఁ గాలము, చిరతరముగ నేగెఁ గీర్తి చెలఁగుచు నుండన్. 14
- చ. ఒకపరి చైత్రమాసమున నొప్పెను రెండవపక్షమందు శ్రీ
శుకరుణ నొంద మార్గ మన శోభిలు శ్రీహరివాసరంబునన్
సకలవిదున్ బరాత్పరుని జక్కఁగఁ గొల్వఁగఁ బుల్కసుండు మి
త్రకలితుడై వనంబునకుఁ దాఁ జనె భక్తిరసంబు పొంగఁగన్. 15
- చ. వనమునఁ గల్గుపుష్పములఁ బంకజనాభుని బూజచేయఁ దే
జని యట ఊప్ర నాఁగ సుయశంబున మించిన సత్తరంగిణి
గని తదుపాంతకాననముఁ గాంచి విభీతకభూరుహంబు క్రిం
దను వసియించు ఘోరతరదానపు నొక్కనిఁ గాంచె నంతటన్. 16
- సీ. దానవుం డాతని గానసంబునఁ గని భక్షించుకోరిక బట్టుకొనియొ

నపుడు చండాలుఁ డిట్లనియె నన్నుం దిన సమయ మీయది గాదు విమలచిత్త
రే పుదయంబునఁ బ్రీతి భక్షింపుము తప్పక వచ్చెదఁ దరలి యిచటి
కీదినంబునఁ గల దేను జేయందగు గొప్పకార్యము దానికొఱకు నన్ను

తే. వదలు మేఁ దప్ప కిచటికి వత్తు రేపు
విష్ణుశుశ్రూష నొనరింప విధిని రేయిఁ
జేయఁదగు జాగరణమును జేయఁగూడ
దిట్లు వ్రతవిఘ్నమును రాక్షసేశ యనిన.

17

క. దనుజుం డాతనిఁ గని యి, ట్లనియెం బదిదినము లాయె నాహారమ్ముం
గొనఁ జిక్కదు నేఁ డబ్బెను, దినువాఁడను నిన్ను తుత్తుదీఱఁగ శ్వపచా. 18

క. వదలను నిన్నిఁక నాఁకలి, గుదియించెడు నన్నుఁ దాళఁగూడునే దీనిక
బదులిడకు మనెడు పుల్కసు, నదయునిఁ గని సాధువాక్కు లలరఁ బలుకుచుక.

క. మృదువాక్యముల ఫలంబా, యదయునకుం దెల్పుచుక బ్రహ్మంబున నో
సదమాంతకరణా! వ,చ్చెద రే పని సత్యవాక్కు చెప్పితిఁగాదే. 20

క. శపథ మొనర్తును సూనృత, మె పరమదైవం బటంచు నెన్ని మఱియు రా
త్రి పతియు సూర్యుండు వాయువు, కృపీటయోనియును జలముక్షితియునభంబుక.

క. మనసు నహారాత్రంబులు, వనజా ప్తసుతుండు దైవభావంబున నొ
ప్పినరెండు సంధ్యలును గను, మనుజునిచేష్టితములెల్ల మానక నియతిక. 22

క. పరదారగమనమున నే, గురుతరపాపంబు గల్గుఁ గోరి కుటిలతం
బరధనము హరించినని, పురదోషం బెద్దిగల్గు సుర ద్రావినచోక. 23

క. కలుగు నదేపాపము వి.ప్ర.లఁ జంపిన నేయఘంబు పొందునొ గురుదా
రలఁగూడ నెట్టి కిల్బిష, మొలయునొ వంధ్యాపతికి నెదొప్పునొ యఘముక.

క. వృషలీపతి కబ్బెడు కిల్బిష మెట్టిదో దేవలునకు వృజినం బేదా
విషమాహారముఁ గొనినక, యుషమాంసముఁ గొనినఁ గలుగఁజాలు నఘంబుల్.

సీ. క్రోడమాంసాశికిఁ గూర్చమాంసము దినువానికి నూరక మానసీష్ట
మున మాంసమును దిను మనుజునకుక బృష్టమాంసము భక్షిం చుమానవ్రనకు
సఖులకు హానిని సలుపువానికిఁ గృతఘ్నునకు రెండవవెండ్లి గోరువనిత
వరియించువానికి నిరతము పాపకర్తములఁ జేయుచునుండు మర్త్యునకును

తే. సూతకాన్నంబు దినువాని కేతఱిఁ గృప
ణుఁడగు వానికి వంధ్యకునుక సతంబు
పరునియన్నము గోరెడునరున కెట్టి
పాప మబ్బునొ పొందు నప్పాపము నను.

26

క. అమవసయందును షష్ట్యష్టములందుఁ జతుర్దసులను సంగమ మొనరిం
చు మనుజునకుఁ గల్గెడుపాపము నాకుంగల్గు మాటఁ బాసితి నేనిక. 27

- క. ఋతుమతియగు సుందరిఁ గా,మతఁ బూనుచుఁ జిత్త మేచ మ్రాన్పడి శ్రద్ధం
బితరులకు శ్రాద్ధ మొనరిచి, జతనమునం గూడఁ గలుగఁజాలు నఘ మగున్. 28
- వ. సర్వస్వ స్నాతకభోజన జనితపాపంబును, మలభోజనజనితాఘంబును, మిత్ర
భార్యగమన, పిశున, దంభ, మాయానురక్త, మధుఘాతుక, బ్రహ్మణవాద్ధానా
కరణ, కన్యకాన్యత, గోశ్వతరాన్యత, స్త్రీబాలఘాతుక, మిథ్యాభిభాషి, దేవ
వేద ద్విజ నృప పుత్ర మిత్ర సాధ్వీఘాతుక గురుమిథ్యాపచార గ్రామ
దాహక, గృహదాహక, వనదాహక, గోహననక, పరివిత్తి, పరివేది, తత్కన్యా
దాతృ, ప్రతిగృహీతృ భ్రూణహత్యాకర్తృ ప్రముఖులకుం గలుగుపాపంబులు
నాకుం గలుగు. వెక్కుమాట లేల? రాక్షస! భీమంబు దుర్వాచ్యంబునగు
శపథంబు నొనరింతు వినుమని యిట్లనియె. 29
- చ. తనసుత వంక జీవనము తానె యొనర్చెడు దుష్టకర్తుడున్
ధనమును గోరి సూన్యతము తప్పియె సాక్ష్యము పల్కుకూరుడున్
జనులు తిరస్కరింప నొకచందమునం దగకున్నవాని య
జ్ఞనిరతుఁ జేయుయాజకుఁడు పండుఁడు నొందునఘంబు నాకగున్. 30
- తే. నీచభాషలు వినువాఁడు నీతిమాలి
సన్న్యసించి జవంబున సంత్యజించు
వాఁడునున్ బ్రహ్మచర్యంబు వదలువాఁడు
కాముకుఁడు పొందుపాపంబు గలుగు నాకు. 31
- క. వినుమా రాక్షస! రానై, తినయేని మదుక్తపాపతిమిరము నను ముం
చునుగాక యనెడు శ్వపచు వ, చనములు విని విస్తయంబు సరగునఁ దోపన్.
- క. దనుజుం డిట్లనుఁ బొవ్తూ, మునినుతమా సత్యసమయమును గావుము నా
విని చాండాలుఁడు పూవులఁ, గొని శ్రీవిష్ణ్వలయమునకుం జను దెంచెన్. 32
- క. ధరణీసురున కొసంగినఁ, బరమాత్ముని శుద్ధవారిఁ బ్రతౌళితుఁ జే
సి రహిం బూజించెను నీ, వరుసం బూజావిధానవరనియమంబున్. 33
- తే. పూర్తి నొందించి యింటికిఁ బోయి యుపవ
సించి యారేయి మేల్కని శ్రీహరి మది
నునుచుకొని వాద్యములతోడ వినుతగీతి
కలను బాడుచు సద్భక్తి గడపె నంత. 34
- క. తెలతెలవాతిన శ్వపచుఁడు, జలజాతౌ కావవయ్య చండాలుని న
న్నెలమి నని మ్రొక్కి తా మును, పలికిన సమయంబు దీర్ఘ బయనం బయ్యెన్.
- చ. దనుజుఁడు తన్నుఁ గాంచిన సుదారుణకాననభూమి కేగుచో
మనుజుఁ డొకండు తన్నుఁ గని మానితశీల! యదెట్టిచోటికిం
జనియెదవో యటన్నఁ దనసత్యము చెప్పిన నాతఁ డాదృతిం

గని మఱియున్ వచించె వినుఁ గర్తముపద్ధతి శ్రద్ధమీఱఁగన్.

37

క. ధర్మార్థకామముక్తులు, నిర్మలపురుషార్థము లన నెగడును వానిన్
బేర్చిని సాధింపఁగఁ దను, వర్తిలిఁ గాపాడవలయు నందురు మానుల్.

38

తే. ఎంతో యత్నంబొనర్చినో యీశరీర
మును దగం గాచికొందురు మునులు బ్రదికి
ధర్మధనశర్మములఁ గనుఁ దదుపరి నప
వర్గమును గాంచు నయ్యదె వరము గాన.

39

క. బ్రతికినఁ గీర్తిం గాంచును, మృతినొందినఁ గల్లు నద్దియేమో తెలుపన్
క్షీతిఁ గలవారికి శక్యమె, హిత మెన్ను మటన్న శ్వపచుఁ డిట్లని పలికెన్.

40

క. వినవయ్య సాధుచిత్తా, మునినుతమా సత్యమార్గమును నమ్మి వనం
బున శఙ్ఖంబులు చేసితి, నన నాతం డిట్లు పల్కె నాశ్వపచునితోన్.

41

తే. మూఢమతిఁ బూనితివి ధర్మములను వినవు
మనువు పల్కినయాధర్మమార్గ మెఱుఁగ
వాక్కా గోస్త్రీద్విజాతుల నొగిని గావఁ
బెండ్లితఱి మిత్రభాషణవేళలందు.

42

క. ధనమెల్ల నపహృతంబయి, చనునప్పుడు ప్రాణహరణసమయంబున నొ
ప్పు నసత్యభాషణ మ్మదియును బాపము గూర్పఁ జాల దోసాధుమతీ.

43

తే. ధర్మవాక్య ముద్వాహంపుఁదరుణమందు
వనితలందును రిపులందు వంచనమ్ము
చేయుతఱి ద్రవ్యహానియుఁ జేకురుతఱి
నాత్మనాశము చేకురునపుడు తగదు.

44

క. అనువాక్యమువిని శ్వపచుం, డనియెన్ మహితాత్మ యిట్లు లనఁదగునే నీ
కును భద్రమగునుగాతన్, జనపూజ్యము సత్య మగును త్కౌఠలి నెపుడున్.

45

క. ఋతముననే సుఖ మబ్బును, క్షీతితలమున నన్నమాట చెవిఁ బడదో సూ
నృతముననే సూర్యుండును, బ్రతాపమును దాల్చువాఁడు పరమేశుకృపన్.

సీ. జలము రసాత్మక మలరు సత్యంబున నగ్నియు జ్వలియించు ననిలుఁ డల్లె
వీచుచుండును సత్యవిరహితునకు ధర్మ మర్థకామములు మోక్షాభ్యుపదము
సత్యహీనుండగు జనునకు లభియింప వద్దాని నూనిన నవ్విగలుగుఁ
గావున సత్యవాక్యము విడనాడఁగఁ దగునె పరబ్రహ్మతత్త్వ మనఁగ

తే. సత్యమేగద సత్యమే సర్వయజ్ఞ
మయము స్వర్గసుఖంబన మహిని సూన్య
తమెకదా దాని విడనాడఁ దగదు సుమ్మి
యనుచు మాతంగుఁ డానరు నట్టె వదలి.

47

- క. చనియొక బ్రాణులఁ జంపెడు, దనుజుండు న్నెడకు మాటతప్పక చనుదెం
చిన శ్వపచు బ్రహ్మరాక్షసుఁ, డనూనదృష్టిని దగంగ నటఁ గని మదిలోక. 48
- తే. విస్తయోత్సుల్లనయనుడై వివిధగతుల
మస్తకంబును ద్రిప్పి యిమ్మాడ్కిఁ బలికె
సాధు సాధు మహాభాగ సత్యవాక్య
పాలకా! నిన్నుఁ దలఁపను బ్లవునిగాఁగ. 49
- క. సూనృతలక్షణు నిన్నే, మానసమునఁ దలఁతుఁ జున్ము త్తాసురవర్యుం
గా నీకర్తము చేతనె, మానసపరిశుద్ధి గల్గె మాట లిఁకేలా. 50
- తే. సకలకల్యాణలక్షణు సత్యమార్గు
నిన్ను నడిగెద నొకమాట యన్న! ధర్మ
సంశ్రయా రాత్రియందు శ్రీశగృహమందు
నేమి చేసితివో తెల్పు మో మహాత్మా! 51
- చ. అని దనుజుండు ప్రశ్నము మహావినయంబున నిట్లు చేయఁగా
విని శ్వపచుండు పల్కె విను విష్ణుగృహంబున రాత్రి నేనొన
ర్చినపని సత్యముం బలికి చెందఁగఁ జేయుదుఁ బుణ్య మిప్పు నేఁ
జని పరమేశు మందిరము సన్నిధిఁ గ్రింద వసించి భక్తితోక. 52
- చ. శిరమును వంచి జాగరము చేసితి విష్ణుమహత్త్వగీతికా
స్తరణసుఖంబుఁ గాంచుచు నిశాసమయం బిటుపుచ్చినాఁడ నా
చరిత మిదే యటన్న విని చయ్యన నాతఁడు వేడె సాధుస
చ్చరిత యదెంతకాలముఁ బ్రజాగరణంబునఁ బుచ్చినాఁడవో. 53
- ఆ. భక్తి యలర విష్ణు భవ్యమందిరీసీమ, నున్న వాడ వనిన సన్నతి దగ
నతఁడు పలికె సుస్థితాస్యుడై యిర్వది, వత్సరములు విష్ణువస్త్యసీమ. 54
- క. ప్రతిమాసై కాదసులం, దతిభక్తిని జాగరణము సధికనియతి స
ల్పితి నాఁగ బ్రహ్మరాక్షసుఁ, డతివిస్తయ మొదవ నిట్లు లడిగెక మరలక. 55
- క. మతిమంతా! నేఁ జెప్పిన, గతిఁ జేయం దగును లక్ష్మికాంతుని మది స
ప్తుతిఁ గూర్చ నొక్కరాత్రి ని,యతిఁ జేసిన జాగరణమహాఫల మిమ్మా. 56
- క. నిను వదలెద లేకున్నక, నినుఁ బట్టి భుజింతు నమ్ము నిజ మిది నిజమా
ననృతంబు గాదు సుష్టి, యని యూరకయుండె శ్వపచుఁ డపు డిట్లనియెక. 57
- చ. దనుజవరేణ్య! స్వేచ్ఛమెయి దారుణమై తగుతుత్తు నాపఁగా
ననుఁ దినవయ్య నిన్నటిదినంబున నేవచియించినాఁడఁ జ
మ్మన విని రాక్షసుం డనియె యామయుగప్రకృతప్రజాగరం
బునఁ దగుపుణ్యమిమ్ము కృపఁ బూనుము నాయెడ నింతయేనియుక. 58
- క. హరిగీతికాయుతంబయి, పరమం బగు నద్ది దానఁ బావనమతి నై

ధర మనియెద నన శ్వపచుడు, మరలం బలికె గతప్రమదమున నిట్టుల్. 59
క వలయసంబద్ధవచో, జాలము పలుకంగ నన్ను సరగునఁ దినుమా

లోలతఁ గోరకు పుణ్యం, జేలీల నొసంగఁ జాల నిద్ధఫలంబున్. 60

మ. అనుమాతంగుని గాంచి యాయసురుఁ డార్యా! యేదురాత్తుండు నిక
గనఁగాఁ జాలును? బాధఁగుంఁర్పఁ దలఁచున్? గాంతుం దినంబూను? ని
న్ననిశం బుత్తమధర్మకర్మపరితృప్తున్ గనం బాపముల్
చను దూరంబుగ నొక్కమాట వినుమా సాధూత్తమా యాదృతిన్. 61

సీ. పాపాత్ముడై దీనుడై పాపవిషయాళి మోహితుఁడయి మఱి మూఢుఁడు నయి
నరకార్తుఁడయి తగునరువిషయంబున సాధువుల్ కృపఁబూనఁ జాలి యుందు;
కావున నాపయిఁ గరుణను బూనియే యామైక కాలంబు హరిభవనము
నందుఁ బ్రజాగర మతిభక్తి నొనరించినట్టిపుణ్యము నిమ్ము హర్ష మొదవ

తే. గృహమునకుఁ బొమ్ము నావిని యేను బోవ
నొల్ల నింటికి జాగర మొనరుపంగఁ
గల్గుపుణ్యంబు నియ్యంగఁ గాంతు గొనను
దినుము నామేను నను శ్వపచునిని గాంచి. 62

క. పక్కున నవ్వుచు రాక్షసుఁ, డిక్కరణిం బల్కె రాత్రి యేగెడుతఱి నీ
పక్కడఁ బాడిన గీతిక, నొక్కం డిడుఫలము నాకు నొసఁగుము చాలున్. 63

తే. పాపపంకంబునుండి కృపం దరింపఁ
జేయవయ్య యటంచని చేతు లొగ్గి
వేడు రాక్షసుఁ గని కృపగూడ శ్వపచుఁ
డనియె నోరాక్షసా! తొలి జననమందు. 64

క. బనరించితివో సత్కర్తనికరమును వికృతముగ సమస్తవిధములన్
గనినన్ దోష మొనర్చుట, జననంబిది బ్రహ్మరాక్షసము తగె నీకున్. 65

చ. అనుటయు బ్రహ్మరాక్షసుఁ డహంకృతిమాని విసీతుడై మనం
బునఁ దలపోసెఁ బూర్వభవముం దనచేసిన కర్మజాలమున్;
గనఁబడె నవ్వి స్పృష్టముగఁ గావున నిట్లని చెప్పె నార్య వే
వినుము మదీయపూర్వజనివృత్తము మత్కృతకర్మరీతియున్. 66

తే. దేనిచే నాకు నిట్టినిందింపఁ దగిన, రూప మబ్బెనొ యతితరక్రూరరాక్ష
సాఖ్య మేదొలిజననంబునందు సోమ, శర్మ యను బ్రాహ్మణుండను సాధువర్య. 67

చ. శ్రుతులఁ బఠించి వృత్తి గుణశోభితుడై తగు దేవశర్మ కే
సుతుఁడను సోమయాజియయి సూనృతవాదియునై చెలుంగె నా
పితయు నొకప్పు డొక్కనృపవీరుఁడు యజ్ఞముచేయఁ బూనె నా
క్షితిపతి యజ్ఞకర్తమున సిద్ధిగనం దగఁ డెల్లభంగులన్. 68

వ. సూత్రమంత్రబహిష్కృతుండగు నాతనికిఁ గర్తాసక్తి జనించె. నాతండ్రి లోభ మోహసమన్వితము డగుట నాయధ్వరంబున నాగ్నిధ్రుండను ఋత్విజుండయ్యె. ఆయజ్ఞంబు సమాప్తంబయ్యె. నేను మార్ఘ్య మూని దంభసమన్వితుండనై ద్వాదశదినకరణీయమహాక్రతువు నొనర్పం బూనితి. దానియందు నాకుఁ గుఱి శూల యొదవె. పదిదినములు గడచె రాక్షసముహూర్తంబున విరూపాక్షునకు నాహుతి నిచ్చుచుండ మృతి నొందితి. ఆదోషంబున బ్రహ్మరాక్షసుండ నైతి తెలివిమాలి మంత్రసూత్రస్వరవివర్జితంబుగా హోమము చేసితిని. యజ్ఞవిద్య నెఱుంగుట ముఖ్యంబు. అట్టిదానిఁ దెలియఁ జాలనైతి. ఆకర్షవిపాకంబున బ్రహ్మరాక్షసుండ నైతిని. పాపమహాసముద్రంబున మునింగిన యీనన్ను నీవు ద్ధరింపుము. జాగరణకరణగీతికాఁతన యామమాత్ర లబ్ధఫలంబు నాకొసం గుము. నావుడుఁ జాండాలుం డాతనిం గాంచి యిట్లనియె. 69

ఆ. ప్రాణివధభయంబుఁ బాపు నేగీతిక, కడపటిదగు యామకమగీతి కాఫలంబు నీకుఁ గడఁగి యొసంగెద, ననిన ని మ్మనంగ నాతఁ డొసఁగె. 70

సీ. శ్వపచుఁ డంతట నాత్మసాధుగీతఫలంబుఁ దలఁచి ముహూర్తార్థలలితజాగ రణఫలంబును గూర్చిరాక్షసత్వముపాయుఁగాకయం చొసఁగె రాక్షసుఁడుదాని గ్రహియించి తత్పాదకమలంబులకు మ్రొక్కి హృష్టుడై యప్పుడె యేఁగెభక్తి వెలయఁ బృథూదక విఖ్యాతతీర్థంబునకు నందు లఘుభోజనంబుఁ గూడ

ఆ. మాని తప మొనర్చి మానె శరీరంబు, నపుడె రాక్షసత్వ మంతరించె గీతికాపృథూదకాతతీర్థ సత్ఫలమునఁ జనె నతఁడు బ్రహ్మకడకు. 71

క. ఆపదము దుర్లభంబై, దీపించు నటక వసించె దివ్యతనువు తక్ బ్రాపింప లక్షవర్షము, లోపిక శర్తానుభవము నొంద నతండుక. 72

క. ధరణిక్ బ్రాహ్మణకులమునఁ, బరమాద్భుతనీతి శాస్త్రపండితుడై పు ట్టై రహిక్ దద్యాసురవరు,చరితము వచియింతు మరల సన్తునులారా. 73

క. మాతంగుశిష్టచరితం, బీతటి వచియింతు వినుఁ డహీనతరం బౌ ప్రితిని రాక్షసుఁ డీగతిఁ, జేతగప్రమదమునఁ బోవ శ్రీశుఁ దలఁచుచుక. 74

తే. ఇంటి కేతెంచి జ్ఞానం బడెంతొ వృద్ధి నొంద నియ తేంద్రియండయి యుర్విసురుని చరితముక లోఁ దలంచి విషణ్ణుఁ డగుచుఁ బరమశుచి గాన సుతులకు భార్యఁ జూపి. 75

క. జననిని గాపాడం జనుఁ, జనియెద శ్రీహరిని గొల్వ సత్సుతులారా యని భూమికి వందన మిడి, చనియెం గోకాముఖాఖ్యసత్పదము గనక. 76

వ. అది మొదలు స్కందవసతివఱకుం జని యందు స్కందుని దర్శించి ధారా చక్రంబునకుఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి యటనుండి కదలి పరమోచ్చశిలావిరా

జితంబగు వింధ్యధరణీధ్రంబునకుం బోయి పాపప్రమోచనతీర్థంబునకుం జనియె.
 చాండాలవంశజుండగు నాతం డందున్న నమాచరించి విముక్తపాపశేషుండై
 తనపూర్వజన్మజాతుల స్మరించె. అందొక్కజన్మంబున నతండు వేదవేదాంగ పార
 గుండు, మతిమంతుఁడు నగు భిక్షువై యుండె. ఒక్కదినంబునఁ దస్కరులు
 రాత్రియందు గోవుల దొంగతనంబునఁ దోలుకొనిపోవుతఱి భిక్షుం డాతండు
 వాని విడిపింప సమర్థుండయ్యు నూరకుండె. ఆయధర్మదోషంబునఁ జాండాల
 జాతి జనించె. పాపప్రమోచనతీర్థంబున న్నానముచేసి సర్వదాతీరంబున మృతుం
 డయ్యె. రెండవజన్మంబున మూర్ఖుండగు బ్రాహ్మణుండై కాశీనగరంబున జనించె.
 అందు ముప్పదివత్సరంబులు నివసించె. వికృతాకారంబునఁ దిరుగుచు యోగ
 మాయాబలాన్నితుండై యున్నమహాత్ము నొక్కనిం గాంచి పరిహాసార్థ మాత
 నికి నమస్కరించి సిద్ధపూరుషా నీకుం గుశలంబెకదా. యెందుండి వచ్చితివి. నా
 విని యాతఁ డంతర్ధృష్టి సంతయు నెఱింగి స్వర్గలోకంబునుండి వచ్చితిని
 యుత్తరంబు చెప్పె. అదివిని చండాలుఁ డాస్వర్గంబున నారాయణోరు ప్రభవ
 యగు నూర్వశి నెఱుంగుదువే యని ప్రశ్నించె నంత.

77

ఆ. సిద్ధుఁడెట్లు పలికెఁ జేడియమిన్నను, శక్రచామరమును సరగఁ దాల్చి
 యుండుదానిఁ గంటి నూర్వశి స్వర్గాభరణము సాధుజన్మరాజితాంగి.

78

క. అనవిని సన్తార్థంబును, మనమునఁ దలపోయ కిట్లు మఱియుం బ్రశ్నిం
 చెను మిత్రవర్య నావా, ర్తను దానికిఁ జెప్పఁగలవె తద్వాక్యంబున్.

79

ఆ. మరల నాకుఁదెల్ప మది నెంతు వే యన, నట్లె చేయువాఁడ ననియె నతఁడు;
 దాన మోదమందెఁ దల్పిద్దుఁ డంతట, మేరుగిరికిఁ బోయె సారనియతి.

80

సీ మరలఁబోయెను సురపురి కందు నూర్వశి కనఁబడఁగా విప్రుఁ డనినయట్లె
 తెలిపిన నూర్వశి పలికెఁ గాశీపురిఁ గలవిప్రు నెఱుంగను బలికిన దిది
 సత్యమంచెఱుంగుముసాధుయోగీంద్ర నా విని యామహాత్ముఁడు నేవ్విచ్చుదిరుగు
 చుండి యొక్కెడఁ గాశి నురుపుణ్యరాశిని గనఁగోరి యటఁజేరి కమ్రమూర్తి

ఆ. విశ్వనాథుఁ గొల్చి వేడుకఁ బోవుచు, నాద్విజాధముని మహాపరాధుఁ
 గనియె నొక్కనాఁడు కడుఁ బూనిక నతఁడెట్లు, ప్రశ్నచేసె నేమి పలికె నాతి.

ఆ. ఏమిచెప్పు మనియె నాముని యూర్వశి, నిన్నెఱుంగ ననియె నేమొకాని
 యనఁగవిప్రుఁ డాగ్రహమున నోష్ఠములాడ, మరల నడుగవయ్య మామఱోక్తి.

క. నిను నెటులెఱిగెను విప్రుఁడు, వనితా యని యద్ది యేమి వలుకునో దానిం
 గొనివచ్చి నాకుఁ జెప్పుచు, యనవిని యట్లేయటంచు నతఁ డొకతఱినిన్.

83

క. సురపురి కరిగి మహేంద్రున, గరిసుండియె వచ్చుదానిఁ గాంతామణి నాఁ
 బరఁగెడు నూర్వశిఁగని భూసురవాక్యముఁ దెల్పెనదియుఁ బోద్యంపడుచున్.

సీ. మహితాత్మ! యొకనియమము నీవు దెల్పుము దేన నాద్విజవర్యు నేనెఱుంగఁ

- జాలుదునో యట్లు సలుపకున్న నెటుంగఁజాల నావిని యట్లు సలుపువాఁడఁ
గోమలీ!యని సిద్ధుఁ డీమహి కేతెంచి ద్విజానకుం దెల్పుఁడు ద్విజాఁడు సిద్ధుఁ
గని పల్కె నీయెదుటనె శపథముచేయు వాఁడను శకటంబు వీడువాఁడ
తే. నిఁక భుజింపను దెల్పుచూ యిప్పులు కన,సిద్ధుఁ డొకపరి సురపురిఁ జేరి యూర్వ
శిని గనుంగొని తద్వాక్యమును వచించె, దాని వినిపల్కె మూర్ఖశి మానివర్య.
- తే. ఇప్పు డెఱింగితి న వ్యాని నీనియమము
తెలుపుటకొ మూర్ఖుఁ డాతండు ద్విజాఁడు నయ్యు
సతతపరిహాసకుఁడు సుమ్ము చాలు నింక
ననుచు నిజగేహమునకు నేగెను మునియును. 86
- క. తనయిచ్చకొలఁది భూమిక, గనుచుం జరియించుచుండఁ గామిని స్వర్గం
బుననుండి కాశికిం జని, తనమదిగల కోర్కెలెల్లఁ దత్సమయమునకా. 87
- సీ. ఫలియింపఁ జేయంగఁ బటువగు మతోన్యదరితీర్థజలములఁ బ్రీతి మున్ది
యతిభవ్యరూపంబు నందియుండఁగ నప్తమూర్ఖుఁడాతండు కాంతమునుఁగుచున్న
యాతీర్థమున కేగి యచ్చరమిన్నను గనుఁగొనియెను దానిఁ గాంచినంత
స్మరవీరుఁ డాతని స్వాంతముఁ గలవిలపాటు నొందఁగఁ జేసె బలముకొలఁది
- ఆ. దాని కార్తిసొంది తగినచేష్టలఁ జూప, మూర్ఖశియు నెఱింగి యోగిఁబ్లి
నట్టివాఁడు వీఁడె యని సస్తితాస్యయై, పలికె నిట్లు లతని భావమలర. 88
- క. మతిమంతా! నావలనకా, హితఫల మెద్దానిఁ బొంద నెంచితో చెపుమా
మతినెన్ని దాని నొనరుతు, నితరము వచియింప నమ్ము మీ యీనుడినికా. 89
- చ. అనవిని మూర్ఖుని ప్రుఁ డను నాత్మహితంబును గోరి నాయెడం
గినుక వహింప కెంతయును గీర్తిని గాంచుము ప్రాణరక్షణం
బున నన నాలకించి సురపుంగవు మన్ననగాంచు నాతి యి
ట్లనియెను నేమముం గనుచు నార్య! క్షణంబిట నిల్వ మాదృతికా. 90
- క. నారాక నిరీక్షింపుము, నా రమణీవాక్యమున ననంగవశుం డా
ధారణీసురుఁ డాతండు త,న్నారీమణిరాకఁ గోరి నవయుచు నుండెకా. 91
- క. సురనారియు స్వర్గమునకు, సరిగెకా మఱి మాసమునకు నట కేతెంచెకా
బరికించె గృశునిఁ నాభూ,సురు మూర్ఖుని దీర్ఘవర్య శుభతీరగతుకా. 92
- ఆ. భోజనంబు మాని పొగులువానిం గాంచి, వృద్ధవేష మాని వెలఁదిమిన్న
యానదీతటంబునందు శర్కరచేత, శకటమును రచించి స్వాదుఘృతము. 93
- క. తేనెయు నందుం గూరిచి, యానెలఁత జలంబునందు నవగాహము స
మ్మానమునఁ జేసి విప్రుని,దా నెలమిం బిల్చి పల్కెఁ దరళాక్షి తగకా. 94
- క. ధరణీసుర! తీవ్రంబు, పరమంబగు నొక్కవ్రతముఁ బట్టితి సౌభా
గ్యరతియె దానికి హేతువు, నిరుపమవిధి దాని నేను నెఱివేర్చితిఁ జా. 95

- క. వ్రతము తుడిక నేనా నిష్కృతి నీకు నొసంగుదానః జెచ్చెతి దానికొ
క్షీతిసుర! పరిగ్రహింపుము, వితతంబగు తత్ఫలంబు వే వివితం బొ. 96
- సీ. అనుటయు నాబ్రాహ్మణాధముః డిట్లను శర్కరావృత మిద్ది త్తమ నొసంగఁ
దగునె యాఁకటిచిచ్చు దహించు నాకుక్షీనడిగెదఁబల్కుమా యవ్విధంబు
నావిని దేవతానలినాక్షి శర్కరాపిష్టసంయుతమయి వెంపుఁగాంచు
శకట మీయవి దీని సంగ్రహింపుము మఱి ప్రాణాళి సంతృప్తి బరఁగఁజేయు
- ఆ. మొక్కకొంతకాల మోవిప్ర యనవిని, దాని సంస్తరించి దారుణ మగు
నాకలి తను నెంత యార్చినొందించుచు, నున్న నిట్లు పల్కె నుపదమిన్న. 97
- క. వినుచూ! పరిగ్రహింపంగనుజాలను నియమ మే నొకటఁ బూనితి నీ
ధ్వునిచెంతఁ గాన శకటంబును దిన మూర్వశిని దెలియు పోలికకొఱకై. 98
- క. పలికితి నట్టులు గావున, నిల నెవ్వరికే నొసంగు మిద్దాని ననకొ
నలినాక్షి విప్ర! నీచేః, బలుకంబడు శకట మద్ది భక్ష్యం బెటులొ. 99
- క. తరుమయముగ నిర్మితమై, ధరణిం దగుఁగాదె యిదియుఁ దలఁపు మటులు గా
దరయుము తుభ నిన్నేఁచెడుఁ, ద్వరగా భక్షింపవయ్య ధాత్రీదివిజా. 100
- చ. అనవిని విప్రుఁ డిట్లనియె నయ్యమకాంగనతోడ నట్టిభే
దనియతిః బోల్చి నేఁబలుకఁ దత్సమయంబునఁ గానఁ గైకొనకొ
మనమునఁ గోర్కొచ్చుట్ట దన మానిని యిట్లను భక్షణంబుచే
యను మది గొల్పదేని కొని యాలయసీమకుఁ బొమ్ము బ్రాహ్మణా. 101
- తే నీకుటుంబము భక్షించు నిర్మలమగు, దీని నా విని నేను మందిరము చేరఁ
బోవ నొల్లను దివినుండి పాలఁతియొర్తు, త్రిజగదుత్తమరూప యేతెంచె నిటకు.
- క. మదనార్తుడ నగునా కా, సుదతీమణి గానఁబడియె సోయగము మదిం
గుదియింప వేడితిని న, న్ను దయం గడుఁ దేర్చె మఱియును నిల్వ మిటకొ.
- క. త్వరపడి వత్తు నటంచుం, బరమాదృతిఁ బల్కె నీవు వచ్చెడుదాఁకకొ
స్థిరచిత్తుడనై యుండెనఁ, దరుణీమణి యంటి మున్ను తన్వీయు నరిగెకొ. 104
- క. చనియెకొ మూలం బొకఁ డా, వనితామణిఁ బొందువేడ్క వర్ధిలఁగా న
త్యని మతిమై వ్రతమూనితి, నన మూర్వశి స్వీయరూప మపుడు గ్రహించెకొ.
- తే. భావగంభీరవాక్కును బల్కె నిట్లు, సాధుసాధు మహిదేవ సత్యనిష్ఠ
వ్రతముఁ బూనితి హతమున వసుధ నన్ను, గాంచుకొరిక మూర్వశికాంత నేన.
- క. నీమదిఁ గలభావంబును, నేమమ్ముఁ బరీక్ష చేయు నెపమున నదియే
యీమాడ్కిఁ జెల్లె నిశ్చిత, మా మానస మనుచుఁ దెల్లమయ్యెకొ నాకుకొ.
- క. ఋతతపుడవైన మునివై, క్షీతి నొప్పితి వింక నీవు సిద్ధిం గనఁగో
రితివేని వేగ పొమ్మా, జతనంబున నేను బల్కుచందమునఁ దమికొ. 108

వ. సూకరవోద్దేశంబు గనంజను అద్ది రూపతీర్థాభిధానంబున నలరు అందు నీ
తపంబు సిద్ధించు. నన్ను బడయంగలవు. అని పలికి వియద్గమనంబున మూర్వశి
స్వర్గంబునకుం బోయె. సత్యతపుం డగునాబ్రహ్మణుండు రూపతీర్థంబునకుం
బోయి యందు శాంతిపరుండై నియమవ్రతుండై పరిశుద్ధచిత్తుండై దేహంబు
త్యజించి గంధర్వలోకంబున కరిగె. అందు మన్వంతరశతపరిమిత కాలంబు సుఖం
బుండి మరల ధరణి సత్కులంబునం బుట్టి ప్రజారంజనతత్పరుండగు రాజయ్యె.
ఆతండు సంపూర్ణదక్షిణ లొసంగి బహువిధయజ్ఞంబు లొనరించి పుత్రులం
బడసి వారిపై రాజ్యభారం బునిచి శౌకరవదేశంబునకు మరలంబోయి
రూపతీర్థంబున నియతుండై మృతిం బొంది శక్రలోకంబునకుం జని యం
దనంత కాలంబు సకలసుఖంబు లనుభవించి పుణ్యశేషంబునఁ బ్రతిష్ఠానపురం
బున బుధపుత్రుం డగుపురూరవసుండై పుట్టి యూర్వశింగూడి యుండె. ఇట్లు
సత్యతపుండు రూపతీర్థంబు సేవించి భగవంతుఁ డగువిష్ణు నారాధించి కడపట
ముక్తి నొందె ననుటయు మహర్షు లిట్లనిరి.

109

నూటయిరువదొక్కడవయథాయము.

భాస్కరాదిదేవతారాధనక్రమము. ౧౦

చ. మునివర కృష్ణమూర్తి దగుభూరిమహాత్మ్యముఁ దెల్పునట్టి గీ
తనికరసుప్రభావము నితాంతఫలప్రదజాగరంబురీ
తిని విని మోద మందితిమి దివ్యతరస్తుతిచే జనంగముం
డనుపమముక్తి నొందెఁగద యాపురుషోత్తముభక్తి యేవిధికి. 110

క. స్థిరముగఁ గుదురునొ దానికి, నురవగు కర్తం బదేదొ యున్నతతప మే
కరణి నొనర్పం దగునో, పరమాదృతిఁ బల్కవయ్య బ్రహ్మమునీంద్రా. 111

చ. అనవిని వ్యాసమాని పరమాత్మునిచిత్రచరిత్ర మాదృతికి
వినుఁ డిదె తెల్పువాఁడ విధివిస్తృతిఁ గాంచెడునట్లు విష్ణునం
దనితరసాధ్యభక్తి సుమహాత్తరమా ఫలమిచ్చునద్ది యె
ట్లు నిలుచుఁ దత్ప్రకారము కడుం దెలియం దగుఁగాదె యేరికికి. 112

చ. కులిశముఖాతిఁ దీవ్రమయి కుండఁగఁజేయుచు సర్వభూతముల్
గలవిలపాటు నొందునటుగా నొనరించుచు దుస్తరంబుగాఁ
జెలఁగుచు దుగ్గిదంబునయి చెల్లుభ వార్ణవముం దరించుకో
ర్కులు ధర నెల్ల మానవులకుఁ దగుఁగాదె తలంచి చూచినకి. 113

తే. పశువులును బతు లాదియాపరమనీచ, జాతులం బలుమాటును జన్మ మంది
యెట్టులో మర్త్యజాతిని బుట్టువుఁ గను, నందు విప్రత్వమొందట యబ్బురంబు.

- సీ. అందు వివేకియై యలరుట చిత్రంబు ధర్మబుద్ధియు నందుఁ దారసిలుట
యత్యద్భుతం బగు నందు శ్రేయస్సమార్జవబుద్ధి గల్గుట సమధికంబు
పాపక్షయం బగుపర్యంత మివ్వీయుఁ గలుగ వంచెఱుంగనాఁ గమలనేత్రుఁ
డగు వాసుదేవునియందు జగన్తయునందు భక్తియుఁ గల్గ దఘము లెల్లఁ
తే. బొలిసిసం గాని యట్టి శ్రీజలజనయను, నందు భక్తి యదెవ్విధి నమరు నట్టి
పద్ధతిం దెల్పువాఁడ నోపరమమాను, లార వినుఁ డంచుఁ బలికె గంభీరభణితి.
- క. పురుషున కెవనికి నితరా, మరులందుం గల్గుభక్తి మానసకర్తా
త్కరముల వాక్కును జక్కంగఁ, బరిశుద్ధంబులుగఁ జేయుఁ బావనులా 116
- క. దానక శ్రీకృష్ణునిపై, మానస మలరారు నట్టిమాన్యుఁడు పిదపక
మానక హుతవహుఁ గొల్పును, దానక భాస్కరునియందుఁ డగు భక్తిరతుల్.
- సీ. అవ్వల ననుదిన మాదిత్యుఁ బూజించు భాస్కరుం డెప్పుడు ప్రముదితాంత
రంగుం డగునొ శంకరప్రభుపాదాబ్జములపయిఁ గుదురును భూరిభక్తి
యప్పుడు సవిధిగా హరుని బూజించును యత్నంబుమీఱ నాహరుఁడు తృప్తుఁ
డైనచోఁ గేశవునందు భక్తి చెలంగు నవ్యయుండయి సకలాధిపుఁ డగు
తే. వాసుదేవుని బూజించు వరుస దాన, భక్తిముక్తులు ప్రాప్తించు మునివరేణ్యు
లార యన విని యిక్కిరి వారు వ్యాస, మానివరుఁ గని సంశయమానసముల.
- క. పలికిరి మునివర్యా! భూతలమందున వైష్ణవులుగఁ దగుదురు గద మ
ర్త్యులు కొంద తేల వారలు, జలజాతుని భక్తిఁ బూజ సల్పరు చెపుమా. 119
- చ. అనుటయు వ్యాసుఁ డిట్టులను నాదిని భూతములకా సృజించు బూ
నినపరమేష్ఠియకా ద్వివిధనిర్మితఁ గాంచఁగఁ జేసె; నాసురం
బనియును దైవతంబనియు నయ్యది పొల్పు ధరిత్రయందు దై
వనియతమా స్వభావమునఁ బర్యేడు భూతగణంబు చక్రినికా. 120
- క. పూజింతురు మఱి యాసుర, తేజంబున నొప్పునద్ది దితిజాంతకుఁడౌ
శ్రీజానిని దూషించెడు, నీజగతి నటంచు నెఱుంగుఁ డింకకా వినుఁడి. 121
- క. మనుజాధము లొకకొందఱు, వనజాతుని మాయచేత భవసాగరమం
దునఁ ద్రోయంబడి జ్ఞానము, చనఁగా హరి నెఱుంగ సుంత చాల కలసులై.
- ఆ. అధమగతికిఁ బోదు రచ్యుతుమాయ గ.హ్వరియె గాన నిర్జరాసురాళి
చేత నెఱుంగఁబడక చిత్రమోహనకరి, యగును దుస్తరంబె యగు నరులకు.
- క. విని మునివర్యులు వ్యాసునిఁ, గని యట్లని యిక్కి రార్య కంజాతునిమా
యను దుస్తరంబుఁ దెల్పుము, వినఁగాఁ గౌతూహలంబు వెలసెకా మాకుకా.
- చ. మునివరు లిట్లు ప్రశ్నము విభూతికరంబును జేయ వ్యాసుఁ డి
ట్లని వచియించె స్వప్నగతమై తగుఁ గాదొకొ యింద్రజాల మో

మునిపతులార! యట్టిదియ పోల్చుగ మాయ జగంబులం దనం

తన గురుశక్తి లాగుంగద దానిఁ బరాత్పరుమాయ నెవ్వఁడే.

125

క. తెలియఁజాలఁడు దానిని, దెలియఁగ నొకకేశవుండె ధీరుఁడు మఱి య

న్యులులేరు తెలియఁ దగువా,రలు భూమిని నిజము మానిరత్నములారా. 126

క. మును నారదుఁ డనువిప్రునకు నెద్ది బోధింపఁబడెనొ గుప్తము మాయం

గనుతెఱుగు దానిఁ జెప్పెద, వినుఁ డద్ది విడంబనముగ వెలయుం జొండీ. 127

—ॐ ఆస్తిధరాజవృత్తాంతము. ॐ—

క. మును పాస్నీధ్రుండను మే,దినిపాలుఁడు విశ్రుతుండు దీప్తయశస్సున్న

ర్తిని నొప్పెఁ గామదమనుం, డనుతనయుఁడు గల్గె శుచిత నలరె నతండున్.

సీ. ఊమ భూషణంబుగ జనకశుక్రూపయై కృత్యంబుగా భర్తనిత్యత యను

గుణమలంకృతిగాఁగఁ గొమరారు నాసుతుఁడఖిలజనులను నెయ్యమునఁ బ్రోచు

శ్రుతిశాస్త్రములయందుఁగృతపరిశ్రముఁడయియవనియశస్సున్న ర్తినతఁడుమించె;

దజ్జనకుఁడు ప్రీతిఁ దనయున కుద్వాహమును జేయఁ బూనఁగఁ దనయుఁ డొప్పు

తే. డయ్య దారను గ్రహియింప కియ్యెడ నిటు

వలదనుట కేమిహేతువో పలుకు మెల్ల

వారు సుఖసంపదం గోరి దారసంగ్ర

హము నొనర్తురు సుఖమూల యగుఁ గద సతి

129

క. కనుకనె నీవును దానిం, గొనఁ దగు నని తండ్రి యడుంగఁ గొడు కతనిపయిం

గనుపట్టు గౌరవంబునఁ, దనభావముఁ దెల్పకుండె ధైర్యవిభూతిన్.

130

క. ఊమ సుంతగాంచి తనయుని, మమతం గని పల్కెఁ దండ్రి మరలన్ దానం

గొమరుఁడు ప్రోత్సాహితుఁడై, సుమహితచిత్తా మదుక్తి సారిదిన్ వినుమా,

తే. నాదునామానురూపత నమరు మాయ, వైష్ణవిని బరిపాలిని భాసమాన

నాశ్రయించితి నా విని యాత్మజన్తుఁ, జేరఁగా బిల్చి యిట్లని చెప్పెఁ బ్రీతి. 132

క. ఇది ధర్మము గా దివ్యధిఁ, బొదలినఁ బురుషార్థసిద్ధి పొందునె నిన్నున్

మది నిల్పఁగూడ దీవిధి,ని దనయ పండితుఁడు దీనినిన్ మెచ్చుఁడుసూ. 133

క. నావాక్యము సార్థకముగ, గావింపుము తండ్రి నీకుఁ గానఁ బ్రభుఁడనై

యీవిధి శాసించితి మన, పావనవంశంబు నిట్టి పట్టుదలలచేన్.

134

క. తనయాభావంబున భూ,రనరకపాథోధి ముంపరాదుకదా య

ట్టి నియతిఁ బూనకుమా యన, జనకాజ్ఞల నాలకించి సంతతవశుఁడై.

135

క. అలరారు తనయుఁ డీగతిఁ, బలికెన్ సంసారవిషయవార్తన్ మిగులం

దెలిపెడు పురాణగాథను, దలపోయుచు భక్తిభావతన్ ప్రాధోక్తిన్.

136

సీ. జనక! నావాక్యము సకలవిధంబుల హేతుయుక్తంబయి యొసఁగియుండుఁ

గావున నాలింపఁగాఁ దగునీచేత; నామానురూపమై యీమహిఁ దగు

- సత్యము సల్పంగఁ జను మహారాజ! జరామరణంబుల నీమ మెడల
నట్టి జన్మములు సహస్రముల్ పొందితి నింతకు మున్ను నే నెన్నిమాలు
తే. లో కళత్రము లొందితిఁ బ్రకటసుఖ
ములను బొందితి వారలు విలయ మొంద
వగలఁ బొగిలితి మఱియొక్కవాక్కు వినుము
తృణము గుల్మము లత వల్లి దివ్యతరువు 137
- క. కాకోదరమృగతతులు న, గౌకములు పశుప్రకాండ మువిద పురుషుఁ డ౯
లోకప్రసిద్ధజీవ, స్తోకము గా నవతరించి ఊణ్ణ మనితి. 138
- క. శతపర్యాయము లీగతి, ఊతిఁ బుట్టితి మఱి సుకృతవిశేషంబున దే
వతతిం బేర్వడసిన సం,తతులకా జన్మించియుంటిఁ దత్త్వ మ్మిది యా. 139
- వ. కిన్నరకింపురుష విద్యాధర మహారగ యక్షగుహ్యక రక్షోదాన వాప్సరఃకులం
బులం బుట్టితి. ప్రవహించుచుండు నదీరూపంబులం దాల్చితి. పెక్కుజన్మంబు
లెత్తితి. పెక్కుమాటులు మృతిం గాంచితి. దారసంయోగశీలుండ నగునా
జన్మవిడంబన యిట్లు చెల్లె. దీనికి ముందటిదగు మాండవజన్మంబున సాగినచరిత్రం
బాలకింపుము. అది తీర్థమాహాత్మ్యసంభవంబు. మనుష్యనిర్జర గంధర్వ మహా
రగ విద్యాధరకిన్నరాది జాతులం బుట్టి యొక మహర్షి పంశంబునం బుట్టితి. సుత
పుండనునామంబు నా కత్తఱిఁ జెల్లె. 140
- చ. మురహారుడై మధుఘ్నుఁ డనఁబొల్పు జనార్దనునందు నాకు సు
స్థితరథక్తి చేకురె సతిప్రియచిత్తముతోడ సద్వ్రతో
త్కర ముపవాసముల్ సలిపి కాంచనచేలునిఁ జక్రి నందకా
భరణుని బద్ధహస్తు విధిభంగులఁ బ్రీతుని జేసితిం గడుకా. 141
- చ. గరుడుని నెక్కి చక్రి ననుఁ గన్తుదయకా బరితుష్టుఁ జేయునా
దరమున వచ్చె భక్తవరదానసమథుఁ డనంగనొప్పు నా
పరమపురాణపూరుషుండు భవ్యతరస్సుటనాద మొప్పుగా
వరములఁ గోరుమా యనుచు! వాని నొసంగెద నంచుఁ బల్కినకా. 142
- చ. మనము ముదంబురాశిఁ గడు మజ్జనకృత్యము సల్ప శ్రీహరిం
గని పురుషోత్తమా నను నికామదయకా వరదానయుక్తి నొ
య్యనఁ బరితుష్టుఁజేయ మది నాదృతిఁ బూనితివేని వాంఛ చొ
ప్పున వరమేను వేడెదను భూతపతి! పరమేశ్వరా! హరి. 143
- క. ఎది యనుపమానగతి నొప్పి దగకా దుస్తరము నాఁగఁ బృథ్వి వెలయు నీ
యది మాయ దాని నెటుగకా, మదిగోరెద వాసుదేవ మాధవ యంటికా.
- చ. అనవిని శౌరి యిట్లనియె నార్య! యదేటికొ మాయ యెట్టిదో
కనుఁగొనఁ గోరినాడవొ జగంబున నెవ్వరు కోరలేడు దీ

నిని వరధర్మ కామముల నీకు నొసంగెదఁ బుత్రపౌత్రులఁ
దనువున రోగమంటనివిధంబు నొసంగెద నంచుఁ బల్కినఁ.

145

సీ. మరల నమ్మాధపు మహితాత్ముఁ దమిఁగాంచి ప్రార్థించితిని దేవ యవని ధర్మ
కామార్థముల గెల్వఁ గలదద్దియే యగు నట్టి నీదగుమాయ నరయ వేడి
తిని గాన దాని విధిం దెల్పి కరుణింపు మనుటయు నాప్రభు వవ్యయుండు
మద్వాక్య మాలించి మాయను నస్పదీయను లోకమున నెవ్వఁడైన నెఱుంగ

తే. జాలఁ డద్దాని నెఱిఁగిన జనుఁడు లేఁడు

పూర్వ మొకసారి నారదముని యనంగ

బ్రహ్మతనయుండు నాయందు భక్తిరతిని

మించువాఁ డెంతో వేడుక మిగుల నన్ను.

145

క. నీవలెనే భక్తిరతిఁ, భావించి కృపాంతరంగు వాంఛాప్రదునిం

గా వఱలఁ జేసె నెంతయు, నావిధమున భక్తిసలుప నాతనికడకుఁ.

147

క. వర మీయఁ బోయినాడను, వర మిట్టులె యాతఁ డడిగె వల దీవర మో

నిరుపమభక్తిధనాధ్యాయ పరమర్షి యంటిఁ గాని పట్టుదలమెయిఁ.

148

తే. ఇద్దియే నాదుకోరిక హితము దీని, నాకు నెఱిఁగింపు మనికోరె నారదుండు

నంత నోమానివర! నీటియందు మున్గి, యుండినట్టైన నెఱుంగుదు వొక్కరీతి.

క. అనినంత నతఁడు జలముల, మునిఁగెను దత్కాలమందె ముదితగ మాతెఁ

వనఁజాక్షి కాశిపతికిం, దనయయు నయ్యెను సుశీలతం దగి యుండెఁ.

150

చ. నిరుపమయశావనాధ్యయయి నిర్మలశీలమునం జెలంగు నా

తరుణిని జారుధర్మరతి ధారణి మించి విదర్భదేశభూ

వరసుతుఁడో సుధర్మనకు వాంఛలు పొంగ నొసంగె భార్యగా

నరపతిపుత్రుఁ గూడి యలనారియు సౌఖ్యమహాభిఁ దేలుచుఁ.

151

చ. జరపుచునుండెఁ గాలమును స్వర్గపురంబు నలంకరించు కో

ర్మి రహితపాపుఁడై తగుధరిత్రివిభుండు చనంగఁ బుత్రుఁ డా

దరమున రాజ్యమేలెఁ దనతండ్రి పితామహులదియైన భూ

వరు లొగి నేలినట్టి నయభవ్యపథంబున మర్త్య లుబ్ధుగఁ.

152

చ. తనయులు తత్కుమారులు నితాంతము వృద్ధిగనంగ సాధ్యియా

వనరుహనేత్ర తోడయి యభంగురవృత్తిని దెల్పుచుండఁగా

వినయము తోడునీడవలె వింతగ నొప్పంగఁ జాలకాల ము

ర్విని బరభీతిఁ గాననిప్రవృద్ధిని జొల్పెసలారు నట్లుగఁ.

153

క. పరిపాలించెం దదనంతరమున దుర్దైవవశత దారుణమా సం

గర మయ్యె మామతోడనె, సురలకునేఁ జేయఁదగని చొప్పున నందుఁ.

154

క. తనయులతోఁ బొత్తులతో, జనపతి కాతనికిఁగల్గె సంగరమృతి యా
తనిబలములు మృతి నొందెను, మనుజేశుఁడు కాశిపతియు మ్రందె సబలుఁడై.

తే. అతనితనయులు పొత్తులు నందుఁ బడిరి
వార్త యయ్యది చెవిసోక వారిజాతీ
యాసుధర్మనిపత్ని పుత్రాన్వితముగఁ
బతియు జనకుండు రణమునఁ బడుట కడలి.

156

చ. పురమును వీడి యాసమరభూమికిఁ బోయి మహా త్తరంబుగా
జరగిన సంగరంబుఁ గని సంతతితోడ బలంబుతోడ ని
ర్జరపురి కేగియున్నపతి రాణువఁ దండ్రిని దత్తుతావళిం
దురగముఖంబులం గనుచుఁ దోడనె భూమిని వ్రాలె నార్తయై

157

క. స్మృతి యించుక రాఁగా దుర్మత్తులై యిట్లాహావమున మ్రందిరి గాదే
పతియుం బితయుం దత్సంతతియున్ బలయుక్తి ననుచు దైన్యముతోఁపన్.

క. విలపించి తత్కళేబరములఁ గైకొని రాఁగఁబంచి మునుకొనుచింత
గలఁగుచు జననీసన్నిధి, కలఘుగతిం బోయి యామె యార్తిం గనుచున్.

159

సీ. కాశీపురంబునఁ గల్లుమహాశ్శశానంబున భ్రాతృగణంబు తత్త
నయుల స్వాత్మజులను నాథుని దండ్రిని జితులపైకిం జేర్చి శిఖిని దానె
తగిలించి హుతవహుఁ డగణితహ్వలల మిన్నందున త్తటి మెలఁత యట్టె
హాకుమారక మనోహరరూప హానాథ హతండ్రి యనుచు నత్యంతదుఃఖ

ఆ వివశచిత్తయగుచు జవమున హుతవహుఁ, జొచ్చె నంత నచట నచ్చెరువుగ
నారదుండె యయ్యె నారీమణియై వహ్ని, స్ఫటికనిర్మలప్రభల వెలింగె.

160

క. ధరయది పూర్ణజలంబుల, సరోవరం బయ్యె దానిసన్నిధియందే
హరియుఁ జతుర్బాహుండై, దరగదలు సుదర్శనంబు చాల్చి కరములన్.

161

చ. పకపక నవ్వి నారదుని బల్కె మహర్షివరా! త్వదాత్మజం
డకలుషచిత్తుఁ డెచ్చట? మహార్తి మునింగెదవేల? వానికై
సకలమెఱుంగుబుద్ధి యది చయ్యనఁ బాటెనొ యంచుఁ బల్కె నీ
గ్గు కడఁగి తన్ను ముంపఁ గడుఁ గుందుచునుండె నదేమి పల్కె.

162

చ. మరల రమాధవుం డనియె మామకమాయ యనంగ నెట్టిదో
సురమునిచంద్ర! యిప్పటికిఁ జొప్పడెనే యిటువంటి దంచు నా
సరసిజగర్భముఖ్యులకు శక్యముగా దెఱుంగంగ రుద్రని
ర్జరపతులే యెఱుంగమని సత్యము పల్కుదు రట్టిమాయనున్.

163

క. నీ వేమెఱుంగం జాలుదు, వీవిధిఁ గుమతిం జెలంగి తీయెడ ననగా
నావాక్కులు విని గర్వము, పోవఁగ దేవాదిదేవ! భూతగణేశా.

164

- చ. తెలియఁగఁ జాల నీదయిన దివ్యమహత్త్వము బాలిశుండ నో
జలరుహనాభ! నీదుపదసారసభక్తియు సంతకాల మి
ప్పులఁ జనుదేర నీస్మరణముకా గడుఁ జేసెడునట్టి తెల్వియుకా
గలుషము లేమిచేయనటు గ్రాలెడు చిత్తము నా కొసంగుమా. 165
- క. ఎచ్చోట నార్తి గూర్చెడు, నచ్చితి నాకేర్పడియెనొ యాస్థలమున నో
సచ్చరితా! తీర్థం బొకఁ, డుచ్చతరఖ్యాతి జగతి నొండఁగ వలయుకా. 166
- ఆ. సకలపాపములను త్తయత నొండఁగఁ జేయ, వలయు నద్ది యిట్టి పరము నాకుఁ
గరుణనిష్టు, మఱియుఁ గాంచనగర్భుని, గూడి నీవు నందుఁ గూర్చితనర. 167
- క. నిలువంగ వలయు నని ముని, పలికిన హరి యీవిధమున భాషించెను; న
ట్లలరు సితోదకతీర్థం, బిల నీచితి యున్న చోటనే మునివర్యా. 168
- చ. అనవరతంబు నే నిచట నాదృతి నిల్పెద శంకరుం డుదీ
చిని నిలుచుకా విరించి దగు శీర్షము రుద్రుఁ డదెప్పు త్రుంచుఁ బా
పనికర మద్ది యుగ్రతరభంగిని నేఁచఁ గపాలమోచనం
బునకుఁ దవ్విదీయతీర్థవరముం గనవచ్చును బో మునీశ్వరా. 169
- చ. జలముల నిందు భక్తిమెయి స్నానము చేయఁగలండు దాన భూ
స్థలిఁ బడునాపురాంతకుని శంకరహస్తమునుండి భీతిని
గలుగఁగఁ జేయుచున్న శ్రుతికాంతుకపాలము, నాటినుండి యు
జ్జ్వలయశ మొందు నీయది కపాలవిమోచనతీర్థ మంచొగి. 170
- వ. అది మొద లీతీర్థవర్యము నంబుద వాహనుండు విడువకయుండు. బ్రహ్మవధ మిందు
జరగె నన్న యపఖ్యాతి దీనిం బాయు. విశేషించి సకలతీర్థస్నానపుణ్యదంబగు
నీతీర్థంబును విడువక రాక్షసాంతకుఁ డుండుట నిది యవిముక్తమనం బ్రఖ్యా
తింగను. అవ్యయంబనియు వినుతింతురు సకలపాపముల నొనరించిననీచుఁ
డిందుఁ బ్రవేశింపఁ బాపనిర్ముక్తుఁ డగు. అప్పుడు నన్ను స్మరించిన శుద్ధమానసుం
డగు. భగవదనుగ్రహపాత్రునకు ముక్తిదొరకుట శ్రమంబు కాదుకదా. ఎవండు
రుద్రపిశాచసంజ్ఞఁగాంచి యోన్యంతరంబునఁ బుట్టునో యతం డిందు స్నాన
మొనరించిన విముక్తపాపుండై విప్రగేహంబునఁ బుట్టువుం గాంచు. ఆతండు
మృతినొందు కాలంబున రుద్రుండు తారకమంత్రం బుపదేశించును కావున నీక్షే
త్రంబున మృతిగల్గుట సుకృతవిశేషంబున ననవలయు. అనిపలికి శ్రీహరి పయో
రాశికిం జనియె. ఆపిప్పుండు సురలోకంబున కరిగి గంధర్వరాజపూజితుం డై
యుండె. ఇది నీకుం దెలిపితిని. రహస్యంబు దెలిపెద. మదీయమూయ తెలియ
శక్యము కాకయుండు. దాని నెఱుంగఁగోరితివేని జలంబుల మునుంగుము.
అని హరితెలుప నాతండు భావ్యర్థయోగంబున నందుమునింగె. అంత నా
ద్విజుండు కోకాముఖంబునఁ జండాంగేహంబున జన్మించె. ఆడన్యంబునఁ గన్యా

రూపం బలవడియె ఆకన్య యాపవతియు శీలగుణోపపన్నయు నై నిండుజవ్వ
నంబు నొందె. ఆమెను జాండాలపుత్తుండగు సుబాహువు పెండ్లియాడె. ఆతండు
కురూపుండగుట నామె కభిమతపతి కాకయుండె. ఆతని కాయువతి యభిమత
భార్యగఁ దోచె ఆదంపతుల కిద్దరుకొడుకులు నేత్రవిహీనులు గల్గిరి. పిదప
బధిరయగు నొకపుత్రికయు జనించె. ఆయువతి తనభర్త దరిద్రుండు కురూపుండు
నగుటయుఁ దా ముగ్ధయగుటం దలంచుకొనుచుఁ బ్రతిదినంబు శోకించుచుండి
దైవవశంబున నొక్కనాఁడు కలశహస్తయై జలాహరణార్థ మాసరస్సున కరిగి
మంతర్జలంబులం బ్రవేశించె సంత.

171

చ మరల ధరామరాకృతిగ మాతె సుశీలత యొప్పె సత్కియో
త్కరరతి యచ్చె నచ్చెరువుగల్గె నిదేమని; యంతలోనఁ ద
త్తరుణిని గాన కామెపతి దగ్గఱనున్న జలాశయంబునం
జిరసమయంబు పుచ్చుటకుఁ జింతిలి చూడఁగఁ బోయె నార్తుఁడై.

172

చ. ధునితటచుండుఁ గుండయును దోచెను దానిసమీపమందు న
వ్వనితయుఁ దోచదయ్యె వగఁ బైకొన నాతఁడు కంతమెత్తి యే
డ్చెను గళనాద మట్టెవిని చెచ్చెట సంధకుమారయుగ్మ మొ
య్యనఁ జనుదెంచె గూతురును నార్తి మునుంగుచు వచ్చె సంతటక.

173

చ. పిత విలపించుచుంటఁ గని పెల్లుగ నేడ్చిరి వార లంత నా
యతివను గూర్చి తత్పతియు నచ్చటివిప్రులఁ గాంచి యోమహా
మతిధనులార యొక్కసతి మద్భవాసీమకు నీళ్లు దేర నీ
క్షితి కరుదెంచె దా మరలఁ జేరదు గేహ మదేమి హేతువో.

174

చ. అనవిని వార లిట్టులని రాసుదతీమణి యీనదిం బొరం
గనితిమి కాని యీతటముఁ గ్రమ్ముఁ జేరినజాడఁ జూడలే
దని తనురెంత చూచిరొ యదంతయుఁ దెల్పిన నీటఁజచ్చెఁ గా
మిని యని యశ్రుపూరముల మించినఁజూడ్కుల నేడ్చె దీనుఁడై.

175

చ. తనయులఁ బుత్రికం గలిసి బాగుణదుఃఖము నొందునాతనిం
గనుఁగొని భూమిదేవుండుగఁ గ్రమ్మజనూతిన యామె యార్త యై
తనదగు పుల్కసత్వమును దా దలపోసి శ్వపాకుఁ గాంచి యి
ట్లనియె నిదేల యేడ్చెదవో యంగన యెవ్వతే! నీ వెపండవో.

176

క. వగచిన లాభం బించుకయుఁ గల్గునే మాధ్వ్యమేల యుడుగు మనఁగ ని
ట్లుగఁ బల్కె సంధు లీసుతు, లగుదురు వినఁజాల దీమదాత్మజ సుమ్మి.

177

క. ధరణీసుర! వీరల నె, వ్యవసను రక్షింపఁజాలువాడను వగ పె
క్కరణిని బాయంజేయుదుఁ, దరమే భరియించ వీరిఁ దభ్యము చెపుమా.

178

- చ. అని వచియించి పూత్యతుల నట్టె యొనర్చుచుఁ బుత్రసంయుతిఁ
వనటఁ గృశించి యేడ్చె నిటువంటి మహార్తుని గాంచి యాద్విజం
డనుచమమా కృపం గనుచు నార్తిని బాపి స్వవంశవృత్త మొ
య్యన నెఱింగించె నాశ్వపచుఁ డావిధమెల్ల నెఱింగి హృష్టుఁ డై. 179
- క. తనదగు కోకాముఖమును, గనఁబోయి మునింగె నందుఁ గన్ముజలములం
దును మున్గినంతమాత్రంబున దానిమహామహాత్వమున ననఘం డై. 180
- సీ. వ్యోమయానం బెక్కి యుర్వీసురేజ్యండు కనుచుండ స్వర్గంబుఁ గానఁబోయె;
నాజలంబుల మున్గి యతివ మృతింగనె నంచుమోహంబున నాతఁ డెంచెఁ
గాని యందుం జొరఁగా విమానం బెక్కి సురపురి సుఖయింప నరిగెఁ గాదె;
మునివర్య! యీవిధంబునఁ బుట్టువులఁ గని ధరణీసురత్వంబుఁ దాల్చియున్న
- ఆ. నేను మరల నార్తి నూనినమది వైశ్యజాత్యందుఁ బుట్టి సాధుతీర్థ
వరమహాత్వముననె వంశస్థుతిం గల్గి, కోకయనెడు నదికిఁ గూర్చి మెఱయ. 181
- క. చనినాఁడ నియత హక్కును, మనసునుగలవాఁడ నగుచు మహితవ్రతముం
గని నాక శేబరంబును, వనటం గుండించి శుష్కభావము గనఁగన్. 182
- క. ఒనరించి దివముఁ బొందితిఁ, గనినాఁడ సుఖంబు లందుఁ గన్ముఱి నీయిం
టను బుట్టితి హరికృపచే,తను జాతిస్థుతియుఁ గల్గెఁ దభ్యం బనఘా. 183
- సీ. అట్టి నే నతిభక్తి హరిని నారాధించి కోకాముఖంబునఁ గూరుచుండి
త్యక్తశుభాశుభోద్దామఫలుండనై యున్నాఁడ ననియిట్టు లొప్పు బలికి
తండ్రికిఁ బ్రణమిల్లి తత్త్వణంబున నామహానదికిం బోయి హరిని విష్ణు
వారాహమూర్తిని భక్తి నారాధించి సిద్ధిసొందెను మఱి శ్రీప్రదమయి
- ఆ. తీర్థవర్యము నగు దివ్యకోకానదీ,ముఖమునందుఁ బుత్రముఖ్యయతిని
దనువు వదలి దోషతెలులెల్ల విడిపోవ, స్వర్గపురము నొందఁజాలెఁ బ్రీతి. 184
- వ. అని యిట్లు పరమేశ్వరుమాయ సురలకుంగూడ దుర్విచింత్యయనియు, స్వప్నేం
ద్రజాలప్రతిమయనియు నెఱింగించి యమ్మాయచే జగంబులు విమోహితంబు
లగునని వ్యాసుండు మునులకుం దెల్పిన విని మాను లిట్లనిరి. 185

—◆—
నూటయిరువదిరెండవ యధ్యాయము.

—◆ మహాప్రళయవర్ణనము. —◆

- చ. మునిగణనాథ త్వద్వచనమూలమునన్ జలజాక్షుమాయ దే
వనికరమే నెఱుంగనటు భాసిలునంచును దన్తహత్వమున్
మననము చేయఁగాఁ దగును మానుల కంచు నెఱింగినార మిం
కను వినఁ గోర్కిపుట్టెడిని మాయ యడంగుట యెట్టులో కదే. 186

- తే. అది యడంగ మహాప్రళయం బటన్న
 పేరుగాంచును గాల మంచేరొ పలుక
 వింటి మావిధమెల్లను వినఁగ నెంతు
 మంతయుం దెల్పు కల్పాంత మనఁగ నెదియె. 187
- మ. అని ప్రశ్నింపఁగ వ్యాసమానివరుఁ డౌరా! ప్రశ్న మత్యుత్తమం
 బనఁ జెల్లుం గద యుత్తరంబు వినుఁడీ యమ్మాయ యెట్లంతముం
 గనునట్లుండునొ ప్రాకృతంబయిన యీకల్పాంతమందే లయం
 బన నేలాగు ఘటించు నవిధము యోగాయాధశక్తున్నతిక. 188
- క. కనుఁగొందుఁ గానఁ దెలిపెద, వినుఁడీ మునులార! నాల్గువిధములఁ దగుకా
 లనియతి యుగసంజ్ఞం దగు, వనజజానకు నవ్వి వేయిభంగులఁ జనినక. 189
- తే. ఒక్కపగ లగుఁ గృత మన నొప్పు యుగము
 మొదటిదొఁ ద్రేతయన రెండవదగు ద్వాప
 రంబు మూడవదగుఁ జతుర్థంబు కలి య
 నంగదగు నివ్వి కీర్తి యెసంగ వెలయు. 190
- వ. దైవవర్షద్వాదశసహస్రంబులు యుగప్రమాణంబు లగు. స్వరూపంబువలన
 నన్నియు సమానంబులు. అందుఁ గృతయుగ కలియుగంబు లాద్యంతంబులని
 పరిగణింపఁబడు. మొదటిదగు కృతయుగంబున సృష్టి బ్రహ్మచే జేయంబడు.
 కలియుగంబున నుపసంహారంబును జేయంబడు నన విని మును లిట్లనిరి. 191

— శ్రీ కలిస్వరూప నివరణము. —

- ఆ. కలియుగస్వరూప మెలమి వచింపుమా
 విస్తరించి వేదవిహితరీతి
 నాల్గుపాదములను వెల్లుధర్మము దేని
 యందుఁ గొఱత గాంచి యార్తి గనునొ. 192
- సీ. మును లిట్లుప్రశ్నింప విని వ్యాసుఁ డిట్లనుఁ బ్రశ్నమియ్యది చాల రమ్యమగును
 విస్తరించియె దానివిధము దెల్పెదఁ; గలికాలంబునందు నెక్కరణి గనిన
 వర్ణాశ్రమాచారవరధర్మములు గల్గ వాదుష్టకలికాలమందు మఱియు
 వేదచతుష్టయవిహితధర్మంబులే వర్ణాశ్రమాచారభవ్యవిధులు
- ఆ. గాన నవ్వి చెల్లఁగాఁజాల వింకను, ధర్మములు వివాహకర్మములును
 సాగ వందు శిష్యసమితియు గురుభక్తి, నందకుండి యతని నిందచేయు. 193
- చ. తనయులు భక్తిఁ బ్రీతిఁ దలిదండ్రులఁ గొల్వరు ధార్మికుల్ కనుం
 గొనఁ గనరారు, హవ్యవహుఁ గూర్చినసత్కియ లొప్పకుండు, జా
 తిని మరియాదఁ గాంచనిగతిం జెలరేఁగి దురాత్మసంగతిం
 గను బలవంతుఁ డుర్వర నికామవిభుత్వముఁ గాంచుచుండెడిక. 194

- శా. ఏవర్ణంబులనుండియేని ధనమం దిష్టంబు పైకొంట క
న్యాయవారంబును సంగ్రహించి సుగుణానల్పుండుగాకుండ దు
ప్రాప్తీణ్యంబును గన్న పూరుషునకున్ ద్రవ్యార్థమై యుష్మియే
జీవింపం దలపోయుచుండునరులే చేల్వారుచుం ద్రాకలిన్. 195
- ఆ. పాత్రమనక యెవఁడు భర్తం బొసంగిన, దానికై మఖంబు దాను జేయు
భూసురుండు; పాపపూగంబును హరింపఁ, బాచితంబు చేయు వలసినట్లు. 196
- చ. ఎవనికి నేదితోచిన నదే యగు శాస్త్రము పండితోక్తి య
న్నవిధము గానరాదు సురనాయకతుల్యులె యెల్ల వారలం
చెవరి నదెవ్వఁడే కొనఁ డదెంతటికార్యమునందునైన దు
ష్టవిషయ మంచు నెన్నకయె సర్వవిధంబుల విత్తకాంక్షచేన్. 197
- ఆ. ఎవరినైన నాశ్రయింతురు మఱి యుప, వాసమేల దాన వచ్చునట్టి
ఫల మదేమి? శ్రమమే ఫలమని పలుకుదు, రలసు లగుచు మనుజు లక్కలిఁ దగ.
క. ధనమున్ వీడుట కించుక, మన సొప్పకయుండు, వసుధ మనుజు లేవరు దే
నిని జేయఁ బూనుదురొ దా,నిని భర్తమటంచు నెంత్రు నియతి నశించున్. 199
- క. ధన మించుకయేఁ గల్గిన, మనుజుఁడు గర్వాంధుఁ డగును మానినులకుఁ గే
శనికరమే గూఢమదంబును గల్గం జేయుఁ గలి విభూతిం గనుఁడి. 200
- చ. ధనములు రత్నవస్త్రసముదాయములున్ నశియింపఁగాఁ గలిన్
వనితలు కేశభూషితలు వర్ధిలుచుందురు భర్త నిర్ధనుం
గని త్యజియించి విత్తఘనుఁ గ్రన్ననఁ గూడుదు రంగనల్ తమం
తన ధనవంతుఁ డెందఱికో తా ధవుఁడై చెలువారుచుండెడున్. 201
- క. ధన మెవ్వఁ డధికముగ ని,చ్చునొ వాఁడె కులీనుఁ డంచు సోయగమున నొ
ప్పిన వాఁడంచును భర్తగ, వనితలు కామింత్రు కులము వాసి యడఁగెడున్.
- మ. ధన మొప్పుంగఁ బ్రభుత్వ మబ్బు నదియే తథ్యంబుగా సత్కులం
బును గూర్పంగను జాలియుండు ధనముల్ పోవున్ గృహాంతంబులై
ధనమే పోయిన సన్తతుల్ చెడును విత్తం బెల్ల భోగాంతమై
కనరాకుండుఁ బరోపకారమున కొక్కండైనఁ బూనం డిలన్. 203
- చ. తరుణులు స్వేచ్ఛ వర్తిలుచుఁ దమైవరైన నదల్తు రన్నయా
తురమును మాని స్వేరిణులతోఁ జెలిమింగొని యట్లై తారునుం
దిరుగుచు న్యాయహీనపుగతిన్ గణియించిన విత్త మొప్పునా
పురుషులఁ గోరి యన్వహము పొల్తురు గర్వయుతిన్ వసుంధరన్. 204
- తే. సుహృదుఁ డర్థించినన్ మనుష్యుండు ధనంబు
సుంతయే నీయకుండును శుభదపథము

మాని యెల్లప్పు పొదుష మాని యుండుఁ

జిత్త మెల్లరకును గలిచిత్త మిదియె.

205

క. పాలిచ్చినంత దనుకనె, యాలపయిఁ గౌరవంబు హర్షంబును ద
తాఁలంబున నుండును దగు, కాలంబున వృష్టియుంట కల్గదు ఊతివై. 206

క. జనులు నిరంతర మాకలి, కిని భీతిలి యుండు దృష్టిఁ గీలించి నభం
బున వృష్టి గురియు పెప్పడొ, యని చింతిలుచుండు పల్కు లవియేల యింకఁ.

సీ. పర్ణముల్ మూలముల్ ఫలము లాహారమా మానవులకు సస్యహాని యగుట
నియతి యొక్కఁడు తప్ప నిర్మలతప మొండుఁ దక్కఁ దాపసులకు నిక్క మరయ
మానవులకు భేద మాన దించుకయును; వర్షంబులేమి నెవ్వగలఁ బొగిలి
తమ్ముఁ జంపుకొనంగఁ దలఁతురు దుర్భిక్ష మనవరతము సాగు నవనియందు

తే. కష్టములె యెల్ల కాలంబు గలుగుచుండుఁ
బరవశులునయి మర్త్యులు తిరుగుచుండు
సుఖము కలలోనివార్తగ ఊణి నొప్పు
నెల్లయెడలఁ బ్రమాదంబె యొసఁగుచుండు.

208

చ. మనుజులు స్నానకృత్యమును మాని భుజింతురు దేవతాగ్నిపూ
జనములు నాతిథేయములు సాగవు శ్రాద్ధము లేలయంచు న
మనుజులు పల్కుచుండు తనుమానము హ్రస్వ మగుఁ నిరంతరం
బును ధనకాంక్షయే కలుగుఁ బుత్రులు పెక్కురు భాగ్యమల్పమా. 209

చ. దొరకినయన్నముం దినుచుఁ దోచినరీతి మెలంగుచుండు రా
నరులు కులప్రసంగములు నాశమగుఁ వనితల్ తమంతనే
తిరుగుచునుండు స్వేచ్ఛ మెయి స్త్రీప్రజఁ గాంచుచు నుత్తమాంగముఁ
గరములరెంటఁ గోఁకికొనఁగాఁ దగువాడుక వారి కొప్పెడుఁ. 210

చ. పతియును దేశికుండు నొకపద్ధతిఁ దెల్పిన దానిమీఱియే
యతివ లనావృతాంగముల నమ్మరుకేళిని దేలుచుండు సం
తతము స్వప్నానాదృతిని దాల్చి దురాగ్రహ మాని దేహసం
స్కృతి కనుమోదముం గనక సీత్యుతిఁ బల్కుచు దబ్బితాడుచుఁ. 211

సీ. మఱియు దుశ్శీలలై మానినుల్ దుశ్శీలతం దగుపురుషులఁ దవిలియుండు
కులకాంతలును బురుషులయందుఁ దమిమాని సద్వృత్తిశూన్యలై క్షమజెలంగు
చుందురు బ్రాహ్మణు లొగి వేదపాఠనమును మాని వ్రతములఁ బోల విడిచి
హాయిగ నుండు గృహస్థులు హోమాదికృత్యముల్ మానుచు నిత్యదాన

తే. ములను మానుచు వనవాసముల నొనర్ప, నిష్టపడి నీచవస్తువు లెలమిఁ దినుచు
బిచ్చ మెత్తుచునుందురు పితృహితంబు, చేయఁగాఁ బూనరాత్మజుల్ ఊతినిగలిసి.

వ. మఱియుఁ బుత్రులు స్నేహసంబంధయంత్రులు లగుదురు. రాజులు ప్రజా
రక్షణంబు మాని ద్రవ్యాపహరణై శుల్కవాణిజంబును బన్నుచు జనుల
నెవ్విధంబునైన వంచించు చుందురు గజాశ్వరథవంతుఁ డెవ్వండగు నాతంఁడె
రా జగుచుండు. రాజకులోత్పన్నుండైన నతండు దుర్బలుండైన భృత్యుం
డగు. వైశ్యులు కృషివాణిజ్యములు మాని శూద్రవృత్తి జీవింపఁ గోరుదురు
శిల్పికర్తమే వారికి జీవనోపాయం బగు. శూద్రులు భైక్ష్యజీవితములయి ప్రవ
జ్యచిహ్నితులై యధమవృత్తు లగుదురు. మఱియుఁ బాపండుసంశ్రయ
వృత్తి నాశ్రయించి యసంస్కృతులై నీచులై వర్తింతురు. మఱియు 213

సీ. పన్నులవలనఁ జొప్పడుబాధ లొకవంక దుర్భిక్షములనుండి తోచుబాధ
లొకవంక బాధింప సకలజనుల్ కుందుచుందురు గోధుమ లొప్పు నెచట
యవలుపండునొ యెందు నచటికాహారార్థ మరుగుచుందురు జను లార్తు లగుచు
వేదమార్గము చెడ విపులఁ బాపండుమతము వృద్ధి నొంద నధర్మ మట్టె

ఆ. తలను నిక్కఁబెట్టఁ దగినంత యాయువు, జనుల కుండ కల్పజంతువులకు
వలెనె యల్ప మగుచు నొలయఁగా శీఘ్రంబ, మ్రుందు చుండు కలినిమానులార

చ. అరయక శాస్త్రమార్గముల నాత్మకుఁ దోచినరీతిగా భయం
కరతప మాచరింతు రటుగావున భూపతిదోషయుక్తిచే
నరులకు బాల్యమందె మరణంబు గనంబడుచుండు నక్కటా
తరుణుల కేడువర్షములు దాటకముందె ప్రసూతి యొప్పెడున్. 215

క. పురుషుల కెనిమిది తొమ్మిది, పరికింపఁగఁ బదియునైన వత్సరము లవే
పరమావధిగా సంతతి, యరఁగును గలికాలమందుఁ బల్కు లింకేలా 216

తే. వినుండు ద్వాదశవర్షముల్ వెడలకుండఁ, బలితకేశులు నగుదురు వత్సరంబు
లిరువ దెవ్వరికైనను ధరణి బుచ్చు, శక్య మెవ్విధిఁ గాకుండు సాధులార. 217

సీ. ప్రజ యల్పమగును వ్యర్థపుణిహ్నములు గల్గి దుష్టాంతరంగులై శిష్టహాని
నొనరించుచు నదెట్టులో కాలవశమున మృతి నొందుచుందురు హీనగతిని;
బాపండువృత్తియే పనుపడు నందందు నెప్పు డెప్పుడు కలి యప్పుడప్పు
డభివృద్ధి నొందునం చారయుఁడీ విచక్షణులార! వేదమార్గమును నాశ్ర

ఆ. యించుసాధువులకు నెప్పుడు హానియకా, నపుడె కలియు వృద్ధియైనయట్టు
లూహ చేయవలయు నుర్వి ధర్మాత్ముల, సత్కృతులును వరుస సాగకుండ. 218

క. ఎప్పుడు నశించునొ యక్కలి, యపుడే యభివృద్ధి నొందు నని యూహించుకొ
విపులాత్ములకున్ జను; తీరి, నెపు డధ్వరనాయకుండయి యెరుఁగెడు హరినిన్.

క. క్రతువులమూలంబునఁ బూజితుఁ జేయక మానుదురొ విజృంభించె గలి
క్షితిపతి యని తలఁపం జను, మతిమంతుల కివియె తత్పమయ మెఱుఁగుగతుల్.

సీ. వేదవాదములందు విముఖత పాపండవాదంబులందుఁ బ్రమోద మలరు
నేకాలముననొ యహీనబలంబునఁ గలియున్న దనుచును దలఁపఁజనును
మఱియొక్కఁ డుచితమామాట నాలింపుఁడు కలియుగంబునను జగద్విభండు
సర్వకర్తయు మహేశ్వరుఁడు నొవిష్ణువు నర్చింపకుండుదు రాదరమున

తే. భూరిపాపండమతహతబుద్ధు లగుచు, వేదములచేత దేవతాద్విజులచేత
జలములను జేయుశుచితచే ఫల మదేమి, యనుచునీరీతి దుర్బుద్ధు లగుచు నరులు.

క. మనములు పాపండమతం, బున నుపహతి నొందిచెడఁగఁ జోలని గతిఁ దోఁ
చినఁ బల్కుచుండు వర్షం, బన నల్పము సస్యఫలము లల్పము లగున్. 222

తే. ఫలము లల్పసారంబులై పరఁగువస్త్ర
ము లొగి జానువులంతలో ముగియు వృక్ష
ములు శమీప్రాయములు వర్షములు తలంప
శూద్రతుల్యాచరణము లై ఊణి వెలయు.

223

సీ. అణుసమానములు ధాన్యంబులొ ఊరమ్ము లజభవంబులై యగు నావుపాలు
దొరకవు మానవుల్ తోఁచినతఱి వట్టివేరులగంధంబుఁ జారులేప
నముగఁజేయుచునుసంతసముగాంతురుమఱియత్తమామలెయింటియందుగురువు
లైయుండు భార్యయు నామెసోదరులును మిత్రులై యుందురు మేదినిఁ గలి

ఆ. కాలమందు మానికాంతులార వినుఁడు, తల్లి యెవతె యెవఁడు తండ్రి యనఁగఁ
దనయుఁ డనఁగ నెవ్వఁడని కర్తబద్ధులై, భార్యవంకవారి పలుకులు విని. 224

చ. ఇతరుల లెక్కసేయకయె హీనమతుల్ దగఁ బల్కుచుండు రీ
వితమున నంగవాక్కులను వింతగఁ జిత్తమునుండి కల్గు దో
షతతుల కట్టె చిక్కి యఘసంతతినే యొనరించుచుండు వా
రితలఁపు క్రూరమై వివిధరీతులఁ బర్వచు నుండు దుష్టమై.

225

ఉ. సూన్యతముం ద్యజించి పరిశుద్ధతఁ బాసి రవంతయైన హీ
మానక స్వేచ్ఛమై దిరుగ నూహలుచేయుదురాత్ములైన యా
మానవఱోటి కారయ సమస్తము దుగ్గిళకరంబునై తగున్
మానివరేణ్యులార! శుచి మానసు లుండరు పోలఁ జూచినన్.

226

తే. వేదతపసులు పితృదేవవిబుధకార్యములు చెలంగక విప్రవర్యులు కనంగ
రాకయుండెడునక్కలి నేకడనొ యొకండు సుకృతంబు సుంతయక్కజముగాఁగ.

క. ఒనరుప నది సత్యయుగం, బున విధిచుంతముగఁ జేయుపుణ్యంబును బో
లును నా విని మునివరు లి, ట్లని రోమునివర్య సంశయం బొకఁ డొదవెన్.

ఆ. ఎట్టికాలమందు నేచోట నెంత యల్పమగు ధర్మ మొనరుపఁగ ననంత
ఫల మొసంగు దానిఁ బలుకుము విన వేడు, కయ్యె ననఁగ వ్యాసుఁ డిటు పలికె.

- సీ. అల్పశ్రమంబుల నధికఫలం బిచ్చు కలికాలమనునది ఘనముగాదె
మఱియు విశేషించి మానిసుల్ శూద్రులు కాసంతధర్మంబు కడంగి చేయ
ధన్యులె యగుదురు; తరువాతి వార్తను వినుడు సత్యయుగంబునను నరుండు
ద్వాదశాబ్దంబులు ధర్మకార్యము చేయఁ గలుగు నెట్టిఫలంబు కడంగి త్రేత
- ఆ. యందు వర్షమొక్కఁ డక్కార్యమునఁ బుచ్చు, గలుగు సంతఫలము లలితభక్తి
ద్వాపరమునఁ బూని తద్ధర్మ మొకమాస,మం దొనర్పఁ గలుగు సంతఫలము.
- క. కలియం దొకదినదినమునె, కలుగుం దత్ఫలము ధర్మకార్య మొనరుఁడ
దలఁచు దపోజపదానం,బులు మఱియుఁ బ్రహ్మచర్యముఖ్యములఁ దమి. 231
- క. ఒనరుపఁ బూర్వోక్తఫలం, బొనఁగూడును వినుడు మఱియు నుత్తమధర్మా
లీని దెల్పెద ధ్యానము కృత,మున యజ్ఞము త్రేతయందు ముఖ్యంబు లగుఁ.
- తే. ద్వాపరంబున నర్చన మౌషిక నొన,రుఁడగ నేఫల మబ్బునొ రూఢి గలిని
శ్రీశనామకీర్తనమునం జెలఁగునద్ది, యనుచుఁ దలపోయుఁడి!మీర లాత్మలందు.
- క. స్వల్పయాసంబుననె య,నల్పఫలం బబ్బు నందునఁ గలియందే
యల్పము ధర్మము చేయఁగఁ, గల్పాంతముఁ దానఁ గలసుఖం బొనఁగూడుఁ.
- క. కనుకనె కలియుగ కాలం,బునఁ దృప్తిగ నున్న వాఁడ మునులార! ఫలం
బును గోరి యల్పధర్మం,బును జేయ మహాఫలంబుఁ బొందు నరుండుఁ. 235
- సీ. వ్రతచర్యలను మించుబ్రహ్మాణుల్ వేదంబుఁ బఠియింపఁ దగుమఱి పరమధర్మ
పరులగు విశ్నులు పరమధనంబుల యజ్ఞంబు లొనరుప నగును విధిని
గావున వ్యర్థముల్ గావె యవ్వియు ధన మదియేల విశ్రుల కల్పసుఖము
నొసఁగెడు గద యది యెసఁగుఁ గోరికగల్గ నరకంబునంబడు నరసిచూడ
- ఆ. నదియె తుచ్చతరమ యనఁదగు నియతుల, కంతెకాక యవిధి నది వ్యయింప
దోష మబ్బుఁగాన దుష్టముల్ వస్తువు, లవ్వి సాయపడఁగ నగు నచేల. 236
- వ. ధనవస్తుసహాయమునఁ జేయఁదగు ధర్మంబులందుఁ బారతంత్రము పొడసూపు.
కావున వాని నాశ్రయింపనేల? మహాక్షేశంబున లోకమును దృష్టిపఱచు
యజ్ఞంబుల నాచరింప లేదనుకొంటంత యేల? ద్విజశుశ్రావణముచేతనే
శూద్రుడు పాకయజ్ఞాధికారము కలవాడగు. అంతియకాక తనలోకమును
జయించిన వాడగు. కావునఁ గ్లేశార్జితధర్మకర్మలగు ద్విజాతులకంఁపెశూద్రుండు
శుశ్రావణంబున నుత్తముఁ డనంబరఁగు. భక్త్యాభక్త్యదోషంబును వారి
లేదు. కావున ద్విజాతిశుశ్రావణ ముత్తమం బని చెప్పంబడియె. మఱియ
మానవులు స్వధర్మావిరోధంబుగ ధన మార్జింపవలయు. తద్ధనంబు పాత్రముల
యందు వినియోగింపందగు. యథావిధి దేవతలనా రాధింపంజను ధనమార్జించు
నపుడు మహాక్షేశంబు గలుగు. తత్పాలనమున సంతకంఁపె శ్రమంబు గలుగు.
దానిని సత్పాత్రములం గాంచి వినియోగించునపు డంతకంఁపె గష్టంబు గలుగు.

కావున ధనజనితఫలంబు గహనంబని పెద్దలు వచింతురు. ఈమొదలగు కష్టంబులకుఁ బాలయి ద్విజులు నిజలోకముల జయింపవలయు. జపతపములు లోనగు వానిం జేసియుఁ బుణ్యలోకంబుల సాధింపంజను. 237

ఉ. కాంతయు వాఙ్మనంబులను గర్తమునకా బతినేవచేసి తా
నెంతయుఁ బుణ్యలోకముల నిచ్చును గోరినవానిఁ బొందెడిం
గాంతునిగూడి; భూరితర కష్టమునం బురుషుండు చేయ కొ
క్కింతయుఁ గాంచలేడు మది నెంచిన స్త్రీల కిదే యొనర్ప నా. 238

క. కనుకనె రెండవమార్గం, బనునది కాంతలకుఁ గాననగు నే వచియిం
చినవాడ మీరు కోరిన, ఘనతరవిషయంబు నింకఁ గాంక్షియు దేనిక. 239

క. వినఁగల్గునా దానిని నే, వినిపించెదఁ గలియుగమున విపులశ్రమ మొం
దని లఘుమార్గంబున ఫలమును గాంతురు మానవు లొగి భూలోకమునకా.

ఆ. ఆత్మసుగుణసాగరాంభస్సులం దమ, పాపపంకములను బరమయత్న
మునను గడిగికొనినపురుషులు పుణ్యపదమును గాంచగలరు తథ్యమిద్ది. 241

వ. ద్విజశుశ్రావణంబున శూద్రులును బతినేవచే భామినులు ననాయాసంబునఁ
బుణ్యలోకంబులం గాంతురు. కావున నీపూర్వోక్తత్రితయంబు ధర్మసంరాధ
నంబున నాకుం బరమసమ్మతంబు. కలియుగాంతంబున స్వల్పతపస్సున మహా
ఫలంబు లభించు ధన్యులగువారు పరమనిష్ఠ ధర్మంబు లాచరింతురు. మీరడిగిన
ప్రశ్నంబులకు నుత్తరం బిచ్చితి. ప్రశ్నింపనివిషయంబులంగూడ సంబంధంబు
నాశ్రయించి వచియించితి. ఇంక నే నేమిచేయవలయు నానతీయుం డని వ్యాస
మహర్షి ప్రశ్నించిన మును లిట్లనిరి. 242

—
నూటయిరువదిమూడవయధ్యాయము.

—
అయిగాంతస్వరూపనిరూపణము. —

క. *మునివర! యాసన్నమొ చెంతకులేక సుదూరమందె తగునో కాలం
బును ద్వాపరవిధ్వంసన,మును గోరుదు మెఱుంగఁదెల్పుముందుగదానిక. 243

తే. అది యుగాంతముగద దానియందు మేము

ధర్మతృష్ణను వీనినే దవిలి పరమ

సుఖము నల్పకర్తంబునఁ జూరఁగొనఁగఁ

దలంచుచున్నాము కాలము దారుణముగ. 244

క. జనులకు నుద్వేగము భీతిని గల్గంజేయునట్టి తెఱఁగున రాఁగాఁ

గని పెట్టియుగాంతాహ్వాను,ముననున్నదిధర్మహానిముందుగఁజేయన్. 245

* ద్వాపరవిధ్వంసము=సందేహనిరాకరణము.

- క. తలఁచుచునున్నది కారణములతో నద్దానిఁ దెలుపుము మునివతంసా
కలఁగెడుమామనములు నా, బలికే వ్యాసుండు మూఁడవదగు యుగమునకా.
- చ. ధరణిపతుల్ ప్రజావనిధానమునం దసమర్థులై నిరం
తరము స్వరక్షణాదృతిని దత్పరులై కరమున్ గ్రహించునా
తురమునఁ బొల్చియుందురు విధూతపరాక్రములౌచు విప్రులుకా
జరణభవైకవృత్తిఁ గొని సల్పుచునుందురు జీవనం బెటో. 247
- సీ. శూద్రులు తమవృత్తి ఊణీసురుల కిచ్చి బ్రాహ్మణవృత్తియుఁ బరమమైన
వారియాచారముం బాటించుచుందురు; శ్రోత్రియుల్ కాండశృష్టులును గర్త
రహితులై మఱి యధ్వరముల నొనర్పక యొకసంక్తిగాఁ గూరుచుండి యన్న
మును దినుచుందురు భూరిశిష్టాచారములు గానఁబడకుండు ముఖ్యధర్మ
- తే. మర్థసంగ్రహణంబెయ్యె యమరియుండు, మద్యమాంసప్రియంబె యహ్మనపులకు
సంతతము గల్గియుండును సఖులదార,లను గ్రహింపఁగఁ జూతు రమ్మనుజులాత్మ.
- క. పురుషాధములన వారలు, పరఁగుడు రక్కాలమందు బాహుజవృత్తికా
ధర నొప్పించోరు లుందురు, ధరణీశులు చోరవృత్తిఁ దగిలి సతంబుకా. 249
- క. తిరుగుచునుందురు గౌరవ,పరిహీనత భృత్యు లెల్లఁ బ్రభునాజ్ఞలనే,
పరిపాటింపక ద్రవ్యాహరణంబునఁ బొదలుచుండు హర్షము మిగులకా. 250
- చ. ధనములె గౌరవింపఁబడు ధర్మరతిం గనుసాధువృత్త మే
మనుజులచెంతనైన బహుమానము నొంద కడంగు హీనవృ
త్తిని దెగనాడువారలు క్షీతిం గనరారు యుగాంతమందు నిం
కిను వినుఁ డందుఁ బూరుషులు కన్నడుచుండు వినాసులై కడుకా. 251
- ఆ. వెండుకలను ముడిగవేయక విడిచియె, తిరుగుచుండు సన్మతిం దృఢించి
పదియుఁ బైననాటు వత్సరములు దాట, కుండఁ దనయులఁ దగుచుండుస్త్రీలు.
- సీ. చూడంగఁబడు *నట్టిశూలములుగజనపదములు మఱిచతుష్పథము లెల్ల
శివశూలములుగాఁగఁ జెలఁగుచుండును గేశశూలలైస్త్రీలెల్లఁ జూడఁబడుదు
రయ్యుగాంతంబున నందలు బ్రహ్మముఁ దెలుపుచుందురు చాలఁ దెలిసినట్లు
వాజసనేయిక బ్రాహ్మణులే యుండు రంఘ్రిజప్రతిములై యనుదినంబు
- ఆ. వాదతత్పరులయి వసుధపైఁ జండాలు, సమతః గాంచుచుం గపాయవర్ణ
వస్త్రధారులునయి వరనియమంబులఁ, బాసి ముండు లగుచు వాసి విడిచి. 253
- క. పలువరుస శుక్లవర్ణము, గలిగివెలయ భిక్షుగులయి క్షమఁ దిరుగుదురు
జ్వలమూర్తులగుచు; శూద్రులు, తెలుపుదు రాధర్మపద్ధతికా మునులాగా. 254
- ఆ. శాత్యబుద్ధిగల్గి సతతంబు జీవింతు, రంఘ్రిభవులు ద్రవ్య మధికశక్తి

- నార్జవంబుచేసి యంతట శ్వాసద,ములె కనంబడియెడఁ బలువిధముల. 255
- క. గోవులకు ఊయత వాటిలు, నావిధమున సాధువులకు నగు సంత్యజు లిం
పావహిలక మధ్యములుగ, నావారలె యంత్యజులుగ నగుదురు మఱియున్.
- తే. లజ్జయనుమాట తోచ దెల్లరకు యుగము, చనెడువేళను దఁము యజ్ఞంబుచేసి
వానిఫలముల నమ్ముదు రూనువేడ్క, బ్రాహ్మణులు పెక్కుమాటలు పలుకనేల.
- క. ఋతువులు విఁరీతంబుగ, ఊతిఁ దగురెండేడ్లవయసు చెలఁగు వృషభముల్
మతివిభవంబున లాంగల, మతిశయభారంబుఁ దాల్పు నర్హంబు లగున్. 258
- ఆ. చిత్రవృష్టిగురియు ఊతిపైని బర్జన్యుఁ, దెల్లవారు శౌర్య ముల్లసిల్ల
భూమినేలఁ జాలి పాలుతురు సత్కుల,జులుగ నీచవంశజులుగఁ దగియు. 259
- క. పితృకృత్యంబులు చేసిన,వితమున భావింతుసుతులువితగయుగమున్
జ్యోతిగాంచువేళధర్మము, చ్యుతినేకాంచునుదలంపఁజోద్యముకాదే. 260
- సీ. ఊషరక్షేత్రంబు లొప్పారునెల్లెడ మార్గముల్ తస్కరమండలాన్ని
తములగు నెల్లరు ధనమువాణిజ్యమూలముననె గ్రహియింతు మమతఁబూని
తండ్రికై యిచ్చినధనము పంచుకొనంగఁ దలఁతురు లోభతఁ దనయు లొగిని
నపహరింపఁగ నెప్పు డాలోచనముచేయుచుండు రెల్లరును లోభోపహతము
- తే. లైన చిత్తంబులను బగఁ బూనుచుండు, రొక్కరొక్కని నోర్వంగ నూహగొనరు
సౌకుమార్యమురూపముచారురత్న,తతియునశియించు నాయుగాంతమ్మునందు.
- క. వనితలు కేశాలంకృతు,లను బూని చరింతు రతివిలాసంబుమెయిన్
మనుజులు నిర్విర్యులునై, కనఁబడుదురు పౌరుషంబు కడచన నందున్. 262
- క. పరభార్యలనే కోరుచు, బురుషులు వర్తింతు మఱియుఁ బూతాచారో
త్కరము నశించు ననార్యులై, ధర నిండి చెలంగుచుండు తత్కాలమునన్.
- క. ఉపయోగింపని రూపము, లపరిమితము లౌచుఁ గాననగుఁ బురుషాల్పం
బు పఠినిబిడంగనాతతి, విపులాస్థల మౌను జిహ్వావితతు లన నివే. 264
- ఆ. యాచకులె ధరిత్రియందుఁ గనంబడు,చుండుగాని యియ నూహచేయు
వారు గానఁబడరు వసుధేశ చోరాగ్ని,దండనముల భీతి దగుఁ బ్రజలకు. 265
- సీ. సస్యముల్ ఫలము నీజాలక యుండును బ్రాయమునందుండువారు వృద్ధ
లక్షణములతో వెలయుదురు శీలము నశియించు సుఖమె సంతతము కోరఁ
బడుచుండు; మఱియును వర్షముల్ తగువేళఁ బరుషవాతములు వీవంగ శీక
రములఁ బోలిన చిన్నులమరును వృష్టిగాఁ బరలోకవార్త నెవ్వరికినైన
- తే. సందియంబుగ నుండు వైశ్యప్రకాండ,వర్తనంబూని రాజులు వరుస ధాన్య
మమ్మి ధనము సమార్జింప నాత్మఁ గోరు,వారు బాంధవు లిలఁ గానఁ బడకయుండు.

- ఉ. చెప్పినమాట సార్థకము చేయఁదలంపక యుంటకాక నేఁ
జెప్పఁగ లేదటండ్రు మఱి చెల్లవుగా శపథంబు లుర్వియం
దప్పఁగొనంగ దానిమరియాదను నిచ్చుటనంగ శూన్యమాఁ
జెప్పఁ దరంబుగాదు కనఁ జిత్రముగాఁ దగుఁ గాల మద్దిరే. 267
- క. సంతోషించిన దానికి, సుంతయు ఫల మబ్బకుండుఁ జూడఁబడు ఫలం
బెంతయుఁ ద్వరఁ గ్రోధంబున, కంతటిదుష్కల మగు యుగాంతంబనఁగన్.
- సీ. *మేకలు పాలకై మేటికష్టంబుల పాలుసేయంబడుఁ బాప మనక
యవిధిచుంతములుగ యజ్ఞముల్ సాగును బండితవృన్ములై పరమసత్య
మును వీడి శపథంబులను జేయుచుందురు మనుజులు శాస్త్రోక్తమనఁగ నిదియె
యంచుఁ జెప్పెడువార లత్తఱిఁ గనఁబడకుందురు భూమియం దొక్కరొకరు
- ఆ. సర్వవేత్తలగుచు సాధువులం దూల, నాడుచుందు రెల్లనరులు కవులై
కాని యొక్కడైనఁ గవికానివాఁ డుండఁ, డాయుగాంతకాలమందు నెచట.
- క. తారలు వియోగతం గను, ధారణి సురలెల్లఁ గర్తతత్పరులే గా
రారయ రాజులు నిరతము, చోరులుగా నుండు మిగులఁ జోద్యముకాదే.
- క. జలకుండలికం దాలించి, ఖలవృత్తిం బూని హింస కడఁగి యొనరుపం
దలఁచుచు సురఁ ద్రావుచు విచ్చలవిడి బ్రహ్మమును దెల్పఁ జాలుదు రల్పుల్.
- తే. అశ్వమేధంబు చేయుదు రాయుగాంత
మందు ద్విజసత్తములు సయోగ్యజనులకును
యాజకులునయి బ్రాహ్మణుల్ యజ్ఞకర్త
ములను జేయింతు ద్రవ్యాశఁ బూని యపుడు 272
- వ. అభక్ష్యభక్షణంబు సామాన్యధర్మం బగు. బ్రాహ్మణులు ధనతృప్తార్తులయి యుం
దురు. భోశ్శబ్దంబుఁ బఠించి సకలకార్యంబులు నడపుచుందురు. నారీమణులు
సక్షత్రములు వివర్ణంబులగు. దశదిక్కులు విపరీతములుగఁ దోచుచుండు.
సంధ్యారాగము విదగ్ధాంగంబై కానంబడు. కొడుకులు తండ్రులకుం బని చెప్పు
దురు. కోడం డ్రతలకు మరియాద నేర్పుదురు ఆయుగాంతకాలమందుఁ
బ్రమదలు పురుషులు నిట్టియాచారంబులం బూనియుందురు. దేవతాత్పత్తి
చేయక యగ్నుల వేల్వక ద్విజులు భుజింతురు. భిక్షమును బలిని మాని పురు
షులు భుజింతురు. మఱియు. 273
- క. పతులు శయనింపఁగాఁ గని, యతివలు వంచించి వారి నన్యులకడకున్
మతివిభవంబునఁ జోవుదు, రతికష్టములొర! యాయుగాంతపుసరణుల్. 274
- ఆ. వ్యాధిబాధలేక యతిరూపవంతులై, యున్న పతుల విడుతు రువిద లప్పు

- దోర్వలైనకతన నుద్ధతి గాంతురు, తలఁచ రన్న దానతత్త్వ మాత్మ. 275
- క. ఉపకారము చేసినఁ బ్ర,త్యుపకారము చేయఁ బూన రొక్కరు కాలం
బు పరీక్షింపఁగ దుష్టము, ససావభూయిష్టమాట సాధువులారా. 276
- చ. అనవిని మౌను లిట్టులని రట్టియు గాంతమునందు ధర్మ మా
ర్తిని గని డింద దండుగలు తెచ్చుని రాజులు తమ్ము నేఁచ మే
దినిపయి నేప్ర దేశమున దీనత మానవు లుందు రేపదా
ర్థనిచయ మాదృతిం దినుచు రమ్యగతిం జరియింతురో కదే. 277
- క. ఏకర్తంబుల నొనరుప, నాకాంక్షింతురొ తలంపులన నెట్టివియై
యాకాలంబునఁ గల్గునొ,కో కాయము లెంత వగుచు నొప్పునొ చెపుమా. 278
- క. ఆయు వననెంత యుండునొ, యేయాశ్రయమున నదెట్లు కృతయుగము దగ్గ
న్యాయాధారముఁ గందురొ,యోయార్యా! తెలుపవయ్య యొప్పుగ ననినకా.
- క. అని ప్రశ్నించిన వారలఁ, గని యిట్లు వచించె మానికాంతుండు వ్యాసుం
డనుమానమేగఁ దెల్పెద, వినుఁడీ ధర్తంబు వరుస విచ్యుతి గనినకా. 280
- చ. మనుజులు సద్గుణావళుల మాని సుశీలము ఊణమొంద నొ
ప్పునిపను లాచరించుచు నభవ్యతరాంగము లొప్ప నాయువొ,
య్యనఁ గృశతం గనంగ బలహానియు దానఁ జెలంగ దానిచే,
దనురుచి పొల్లువోవ మఱి దానిన వ్యాధులు తమ్ముఁ బైకొనకా. 281
- క. దానక నిర్వేదము తగ, దానిన యాత్మావబోధతం గని దానం
గానఁబడ ధర్తశీలతఁ, బూనియె కృతయుగముఁ గందు మునివరులారా. 282
- సీ. ధర్తశీలతయుఁ గొందఱకు నుద్దేశమాత్రముగల్గు మధ్యస్థత నదిగల్గి
యుండుఁ గొందఱకు నదొప్పు నించుకగాఁగఁ గొందఱకు మఱి కొందఱ కది
కుతుకమాత్రంబుగ జతపడియుండును బ్రత్యక్షమును మదిఁ బరమమగు ప్ర
మాణముగాఁ గొంద్రు మనుజులుమఱికొంద ఱనుమానమే ప్రమాణనియమమని
తే. తలఁతు రొకకొంద టీరెండు తగ వటండ్రు,కొంద తాదృతినాస్తిక కూటమందుఁ
గలుగఁ గొందఱు ధర్తంబు విలయమొందఁ, జేయుచుందురు విజ్ఞాన సిద్ధి లేమి.
- క. మేమే పండితులము మఱి, మేమే సర్వజ్ఞుల మని మించుగరువముం
దా మాని ద్విజులు మూర్ఖులు, నై మహినికా సంచరింతు రాకాలమునకా. 284
- క. తమమదులకుఁ దోచిన విషయమునందే శ్రద్ధగలిగి యఖిలస్మృతిశా
స్త్రములకా బహిష్కరింపుచు, నమలజ్ఞానంబులేమి నతిదాంభికు లై. 285
- క. నరు లక్కాలంబున నుం,దురు; వరుసగ ధర్తమిట్లు దొసఁగుం గన సా
దురతిం గని శుభకర్తముఁ, బరంపరగ నాచరింపఁ బనుపడుదు రిలకా. 286
- క. దానము శీలము వరుసగ, మానవులకు నెఱుగవచ్చు మఱి దోషములం

దానొనరిచి దాచును గని, మానవు లేమైన ననకమాన రటంచుకొ.

287

ఆ సర్వభక్షుడగుచు స్వీకృతపాపంబుల

దాచుకొనుచు గరుణఁ దలఁచుకుండు

సిగ్గుమాలి యిదియె చిహ్న మాయుగము తు

దను గనుఁగొనఁగఁగల దని యెఱుఁగుండు.

288

సీ. అద్దియే తగుఁ గషాయంబగు కాలము చరయుండు జ్ఞాననిష్ఠాంత మద్ది

తత్కాలమున నల్పధర్మ కార్యంబున సిద్ధించు ఫలములు చెప్పనేల?

యేకాలమున జాతులెల్ల విప్రులకు శాశ్వితవృత్తి కల్పింపఁజాలి యుండు

నాకాలము కషాయ మన నొప్పు మఱియు మహాయుద్ధవాతవృష్ట్యాతపములు

తే. గలుగునేకాలమున నది యిలఁ గషాయ, మనఁగ నొప్పును రక్షస్సు లపుడు విప్రు
వేషములనుండు రాజులు విషమబుద్ధు, లగుచు నల్పులపల్కుల నాదరింతు.

సీ. వేదపాఠంబులు వినబడకయె యుండు యజ్ఞకర్తంబులు నట్లె యడఁగు

రాజులు కుమతులై తేజంబు దూలంగ నుందురు గర్వలై యుండు ప్రజలు

క్రవ్యాదు లెల్లెడ బ్రహ్మరూపంబున సర్వపదార్థభక్షకులుగాఁగ

వెలసి వృథావ్రతములు చేయుచుందురు మూర్ఖులై విత్త మెప్పుడుతలంపు

ఆ. లకును రాఁగ లుబ్ధులవలె తుద్రులు తుద్ర, వేషభాషణులుగ విపులయందు

మనుజు లుండు ధర్మముననుండి చ్యుతిఁగని, సాధువృత్తి మాని చంచలులయి

మ. పరవిత్తంబుల దొంగిలింపఁగ నెదం బాటించుచుకొ సాధ్వశౌ

పరభార్యామణులం బ్రధర్షణవచోవారంబులకొ భీతలై

దురపిల్లంగ నొనర్చుచుకొ గపటమై దుర్వృత్తమై బాంధవో

త్కరమిత్రాళిని మోసపుచ్చుచుఁ బ్రజాకాండం బదొప్పుకొ ధరకొ.

291

చ. జను లిల నిట్టి మార్గములు సాధువులంచుఁ దలంచుచుండఁగా

మునులు బహుస్వరూపముల భూమిని గన్పడకే చరింపఁగా

ధనమద మాని యొప్పెడు ప్రధానుల నెల్లరు గారవింతు వ

ర్తనము గణింప రానిదగు ద్రవ్యమె పూజ్యమగుకొ ధ్రువంబుగకొ.

292

సీ. సత్యంబు దొంగిలి సాధువులగువారు వస్త్రముల్ దొంగిలువారు భక్ష్య

భోజ్యకరండ్డోఘముల దొంగిలెడువారు చోరులవిత్తరాసులను దొంగి

లించెడువారును ద్రుంచువారలతలల్ త్రుంచువారును నయి దుష్టు లగుచు

నాయుగాంతంబున నవనిజనుల్ పొల్తు రిట్లు చోరులచేతనే సతంబు

తే. తస్కరులు చంపఁగాఁబడ ధాత్రిఁ గృతయు

గమున కెంతయొ మేలు గల్గంగఁ గలదు;

సారహీనంబు సత్క్రియాసరణి శూన్య

మగుచుఁ గాలంబు తుభితమై యమరియుండు.

293

చ నరు లపు డాద్దులై గురువనంబులఁ జేరుదు రిండ్లనున్న భూ
వరకరబాధ పెంపడఁచుఁ బ్రాభవమెల్ల నడంగు నంచు నా
తురమున గ్రామముల్ వదలి తూర్ణమ పోవుదు రెందునైన ని
ప్పురుసున బాధలేక యెటా వర్ధిలవచ్చు నటన్న యూహలన్.

294

క. క్రతుకర్తములు నశింపఁగ, దితిజులు శ్వాపదము లెల్ల దెసల నెసఁగ స
ర్పతతియును మూషికంబులు, క్షితి వర్ధిలి నరుల భీతిఁ జెందఁగఁ జేయన్.

295

క. ఆరోగ్యము డేమము ఘన, వారము సద్వృష్టినిడుట బంధకుశల మీ
ధారణి నుద్దేశింబుల, నే రంజిల మనుజు లుందు రెట్టులొ భీతిన్.

296

సీ. ఆయుగాంతంబునయందు మనుష్యులు తమకుఁ దారే నృపుల్ తమకుఁ దమరె
చోరులు నయి గడు సులుగాఁగఁ జెలఁగుచు గుంపులుగాఁగూడి ట్తోడినెల్ల
కడల నుందురు; బంధుగణముల నెడఁబాసి తమదేశములఁ బాసి యమలవృత్తి
వదలి నిస్సారులై భయదయుగాంతకాలమున నుందురు; పుత్రులఁ గొనికొని

తే. కిని దరించి భయంబునఁ జనుదు రెటకొ; కొంద తాకలిబాధచేఁ గుంది యిట్టు
లంగవంగకళింగసమాహ్వయముల, నట్లై కాశ్చీరకోసలాఖ్యముల మఱియు

వ ఋషికాంతిగిరిద్రోణుల నాశ్రయించి మానవు లుందురు. కొందఱు హిమ
వత్సార్కవంబును గొందఱు లవణార్ణవకూలంబును సమాశ్రయింతురు. జీర్ణ
పత్రంబులను వస్త్రంబులుగాఁ గొందఱు ధరింపఁ గొందఱు వల్కలాజినంబుల
ధరింతురు. అరణ్యంబుల మ్లేచ్ఛగణంబులం గూడి కొందఱు లుందురు. జనశూన్యంబు
గాక యరణ్యభూయిష్టంబుగాక భూభాగం బుండు. రాజులు ప్రజలఁ గావఁ
జాలనివారయ్య రక్షకులవలె నుందురు. మృగమత్స్యవిహంగశ్వాపదసర్ప
కీటక మధుశాక ఫలమూలంబులై యాహారంబుగా మానవులు జీవింతురు.
జీర్ణపర్ణఫలంబులం దినుచు వల్కలాజినంబులం గట్టి మునిజనులచందంబున
నిర్వృత్తులై నివసించుదురు. బీజములు స్నేహవర్జితంబులై యుండు. కాష్ఠశంకు
పులచే నాహతంబులై నను స్నేహమొదవక యుండు. అజైడకఖరోష్ట్రంబులఁ
బరిపాలింప జను లాసక్తులగుదురు.

298

చ. మనుజులు భుక్తిలేమికిని మాటికిమాటికి భ్రాంతచిత్తు లై
వనములయందు నుండియు స్రవంతులకూలములందుఁ జేరి పా
వనజలపూరమున్ బలిమి వారనిపూనిక నడ్డరింతు దా
నిన జల మబ్బు సస్యములు నిండుగఁ బండునటన్న యాశచేన్.

299

వ. మఱియు ననియమంబుగ నంకురించిన తనూరుహంబులు సమలాంతరంబులై నిండి
యుండ బహ్వపత్యులై కొందఱును బ్రజాహీనులై కొందఱును గులశీలవివర్జితు
లై యుందురు. ఇట్టులాకాలంబున నధర్మజీవను లై యుందురు. హీనులు వృద్ధి
నొందుదురు. ధర్మంబు హీనతం గాంచు.

300

సీ. ముప్పదియేండ్లయి యొప్పును బరమాయు వాకాలమునఁ దగు నందఱకును
బలహీనులై దేశముల గ్లాని గాంచుచు జరయు శోకంబును సంతతార్థిఁ
దమ్ము ముంపఁగ జీవన మైట్ల జరపుచు నుందురు రోగాభిలాలయ నవయ
వములు క్షీణత నొందుఁ బరమాయు వల్పమ౯ భావనచే విషయావలోడ

తే. నము నశించును గొంతకాల మిటు సాగ, సాధువులఁ జూచువేడుక సాధునేవ
లాప్పజేయంగఁ గోరిక లప్పు డెల్ల, జనులకుం బుట్టు రానున్న సత్యశక్తి. 301

క. వ్యవహారంబులు క్షీణము, లవుఁ గామములెల్ల సిద్ధి నందనికతన౯
జవ మలర ధర్మశీలత, నవధానము సాధుగోష్ఠినందఁగఁ దనరు౯. 302

క. క్షయపీడితు లౌవారల, కయశంబునఁ జింతెపుట్టు న త్తరుణమున౯
స్వయముగ సంస్కారములు వ,లయు ననునూహలుకడుంజెలంగు ననువుగ౯.

చ. వరుసగ సాధుసత్తముల భక్తిని గొల్వఁగ దాన మీయ స
త్యరతిని గాంచఁ బ్రాణితతి నాదృతిఁ బ్రోవఁగ బుద్ధి గల్గుఁ దాఁ
జరణము ధర్మ మున్న వరుస౯ దగు శ్రేయము నొందుచింత; యీ
కరణి గుణాభిమానము తగంగ మరోహరవృత్తి చొప్పుడు౯. 304

క. అనుమానంబున ధర్మ మె, ఘనమగు నద్దాని నొందఁగాఁ దగు ననుచిం
తను బూనుదు రత్తటి: గా,వున ధర్మము వృద్ధినొందఁ బూనుం ద్వరగ౯.

క. ఏయేమార్గంబుల ధ,ర్మాయత్తక్రియలు తగ్గె నట్లే మరల౯
న్యాయము తలయెత్తుట ధర, నాయారీతులను వృద్ధినందుం ద్వరగ౯. 306

చ. కృతయుగ మప్పుడే జనులదృగ్గతమా నపు డెల్లసాధువు
త్తితతులు చెన్నుమీటు మఱి తృప్తియు నెల్లర కుండుఁ బాప మే
వితమున వృద్ధినొందు నటువృద్ధిని గాంచుఁ గమాయకాల మీ
క్షీతినని మీరెటుంగఁ దగు శ్రీపతిభక్తియే ధర్మచిహ్న మా. 307

తే. కాలమొక్కండె శీతాంశుఁ డోలి వృద్ధి
క్షయము గల్గినయటు తోచుకరణి ధర్మ
వృద్ధిహానులు కృతయుగ మిద్ది యనుచు
దుష్టకాలం బిదంచును దోషఁ జేయు. 308

క. తమసునఁ గప్పంబడు నా, యన్ముతాంశునికరణి దుర్యమా యుగ మొప్పు౯
దమ మెడఁబాసినఁ గన్నడు, నన్ముతాంశునిభంగి సత్యమనుయుగ మలరు౯.

సీ. కలియుగంబున జనంబులు పర బ్రహ్మము వేదార్థములు హేతువిస్తృతముగ
నరయఁగాఁబడి వానియందు విశ్వాసము గలవారు గాకుండు లలితసత్య
యుగమందు బ్రహ్మము తగ నెటుంగఁగరాని దని తలఁపంబడు ఘనతపంబె
చేయఁగాఁదగు నని న్యాయ ముత్తమ మని యిష్టవాదంబులై యెసఁగుచుండు

తే. దపము సర్వోత్తమంబని తత్త్వదృష్టి

స్థిరముగా నెన్నఁబడు గుణోత్కరము కర్త

స్థితి దగునని గుణములచేతఁ గర్త

ము లొగి శుద్ధంబులగు నని తలఁపఁబడును.

310

చ. పురుషులఁ గాంచి దేశమును బోలఁ దలంచుచుఁ గాలలక్షణం

బరసి మహర్షు లట్టితఱి నాయుపధతులకా హితంబు లా

సరణుల నొప్పుఁ జేసిరి విచారము నొందకయుండ నాలుగై

పరఁగెడు ధర్మముఖ్యముల పద్ధతు లివ్వని తెల్పి రాదృతికా.

311

తే. ధర్మ మధికామము లుత్తమతమ మగు, నట్టిముక్తిని సురసమూహప్రతిక్రి

యలును దెల్పిరి చేయంగ వలసినట్లు, మఱియు నాశీర్వాదించిరి మంచిగలుగ. 312

క. ప్రతియుగమందును నాయు, ర్నితయును యుగమానములను మించెడువృత్తి

ప్రతతిని దానిర్వభావము, సతిశయకృప నిర్ణయించి రాక్షసులు మున్నే. 313

క. జననము మరణము ననువీ,నిని గూడి ధరాతలమున నిల్వఁగలేమి

జనుచుండుఁ బుట్టుచుండును, గనజాలదు స్థిరతఁ బ్రాణికాండము ద్రువమా. 314

క. తిరుగుచుఁ గర్త వశంబున, మరణంబును గాంచి మరల మహిఁ బుట్టుచు నీ

కరణిం బరిభ్రమించును, స్థిరతం గనఁగలదె సుంత స్వేచ్ఛయుఁ గలదే. 315

నూటయిరువదినాల్గవయధ్యాయము.

ప్రాకృతప్రతిసంచరకథనము. ౧౭

చ అని మఱియుకా వచించెను మహర్షి వతంసుఁడు వ్యాసుఁ డోమహా

మునివరులార! భూతములపూగముఁ గాంచిన మూఁడుభంగులై

చను ప్రతిసంచరంబులను త్వాస్థలివర్తిలు నంచుఁ దోచెడుకా

వినుఁ డలవానిపద్ధతుల వేడ్క జనించెడు విన్నయంతనే

316

తే. పరఁగునవి నైమిత్తిక ప్రాకృతికము

లనియు నాత్యంతికంబని యందు బ్రాహ్మ

మనఁబడును థాత్రి నైమిత్తికాఖ్య నద్ది

తుదను బ్రతిసంచరంబని మది నెఱుఁగుఁడు.

317

వ. ఆత్యంతికంబు మోక్షం బనంబడు. ద్విపరార్థకంబు ప్రాకృతం బనంజను. నా

విని పరార్థసంఖ్య యెట్టిదో తెలుపుము ప్రాకృతప్రతిసంచరంబు ద్విగుణి

కృతంబుగా నేల? విస్తరించి వచింపుమని మునులు ప్రార్థింప వ్యాసుం డిట్టులను.

స్థానమునుండి స్థానంబొక్కటొక్కటియు దశగుణం బనియెఱుంగంజను అందుఁ

బదు నెనిమిదవభాగంబు పరార్థంబను పేరం బరఁగు. ఆపరార్థంబు ద్విగుణంబైన

నదియె ప్రాకృతలయం బననొప్పు. అవ్యక్తంబునందు సకలంబు వ్యక్తంబగు. ఆదికారణంబునందె లయంబుకొందు. మానుషనిమేషకాలంబు మాత్రా మాత్రప్రమాణంబువలన లెక్కింప నాదికాలం బగు. నిమేషంబులు పదునైదు కాష్ఠాసంజ్ఞఁ దనరు. అవ్వీ ముప్పదియైనఁ గలయనం దగు. పదునైదుకలలు నాడికాసంజ్ఞఁ జెప్పంబడు జలప్రతనప్రమాణంబునం జూచిన నవి సార్థత్రయో దశసంఖ్యకు సమానంబు లగు. చతురంగుశంబులగు హేమమాషంబులు నాల్గింట ఛిద్రంబుచేసిన నది మాగధప్రమాణంబున జలప్రస్థమనంబడు. రెండు నాడిక లొకముహూర్తం బనియు, నవి ముప్పదియైన నహోరాత్రంబనియు, నవి ముప్పది యగునేని మాసం బనియు, నవి పండ్రెండు గూడిన సంవత్సరం బనియు, నాసంవత్సరంబె దేవలోకంబున నహోరాత్రం బనంబడునంతటికాలం బనియు నెఱుంగం దగు మనుష్యమాసంబున మున్నూటయఱువది వర్షంబు లైన దేవతలకు సంవత్సరం బగు. అవ్వీ పండ్రెండువేలైనఁ జతుర్యుగంబులగు. చతుర్యుగంబులు వేయియైన బ్రహ్మలోకంబున నొక్కపగ లగుననియెఱుంగుండు. అదియె కల్పంబు అందుఁ బదునలువురు మనువులు పరిభ్రమింతురు. ఆకల్పాంతము బ్రహ్మనైమిత్తికలయం బనువేరం బరఁగు. తత్స్వరూపం బత్యుగ్రంబు. దాని నెఱింగించెద. ముందు ప్రాకృతలయస్వరూపం బెఱింగించెద నని వ్యాసుం డిట్లనియె.

318

సీ. యుగచతుష్టయము వేయిగ సాగ భూతలమెల్ల క్షీణప్రాయమే యయి తగు నప్పు డనావృష్టి యత్యుగ్రమై నూటవత్సరంబులదాఁకఁ బరఁగు నప్పు డల్పసారములగు నట్టిజంతువులును మృతినొందు బాధలు మితికి మించ నత్తటి శ్రీకృష్ణుఁ డాహారరూపంబు నంది లయంబు సేయంగఁ బూను

తే. భూతగణములు తనకుఁజే బొదలు నవ్వీయైన లయకాలకృత్యంబు నరసి చేయఁ దలఁచి రవిసప్తరశ్మిల వెలసి తానె, జలములను బీల్చు నిశ్శేషములుగ శక్తి.

చ. జలములనెల్లఁ బీల్చి మఱి జంతుసమూహమునందుఁ బ్రాణరూ పలలితమా రసంబు నొకభంగిని బీల్చును దాన శోషతఁ గలఁగు సమస్తభూతలము కంధితరంగిణు లద్రు లద్రిజం బు లగునదుల్ రసాతలము మూలమునం గల తోయ రాశియున్.

320

తే. క్షణముననె విలయంబును గాంచునంత జలము గన్నడకుంట భాస్కరుసహస్ర కిరణములు సప్తవిధములై పరఁగు నందు భాస్కరులు సప్తసంఖ్యలఁ బ్రబలుదు రిటు.

321

సీ. తపనురశ్మిలును గ్రిందను మీఁద వ్యాపించి దహించు జగములఁ దత్క్షణంబ భాస్కరురశ్మి లీవరుస మండుచు ముజ్జగంబులఁ గాల్ప సర్వంబు స్నేహ

విరహితమై మండి విలయ మొందును భూమి కూర్మకృష్ణసమతే గొనంగఁ దక్షిణ
యట్లుండు నిర్వృక్షమై; యంతఁ గాలాగ్ని రుద్రుండు భీతికరుండు నగుచు

తే శేషఘణివరఘాత్కార చిత్రభాను

సంతతానంతతాపాతిశయమువలన

వేగ దహియించుఁ బాతాళవితతి నవల

ధరణి కెగఁబ్రాకి దహియించు దారుణగతి.

322

వ. అంత నిలువక స్వర్గలోకంబు దహియించి జ్వాలామాలాభీకరుం డై యెల్లెడ
వ్యాపించియుండు. అత్తజీ సర్వబ్రహ్మాండంబు లంబరతుల్యంబులై యుండు. పిదప
నాసంవర్తాగ్ని చల్లారు. లోకద్వయనివాసు లాతాపభరంబు సహింపనోపక
నిలువ నవకాశంబులేక మహర్లోకంబునకుం బోవుదురు. అందును మహాతాప
తప్పులై జనలోకంబుఁజేరుదురు. ఇట్లు సర్వంబును దహియించి రుద్రరూపియగు
జనార్దనుండు ముఖనిశ్వాసవాయుపులనుండి మేఘంబులం బుట్టించు.
ఆమేఘంబులు గజకులప్రఖ్యంబులై తటిద్వంతంబులై గర్జాయుతంబులై సంవ
ర్తకాదినామంబుల ఘోరాకారంబులై యంబరంబున వ్యాపించు. అందుఁ
గొన్ని యంజనవర్ణంబులు. కొన్ని కుముదాభంబులు. కొన్ని ధూమ్రవర్ణంబులు.
మఱికొన్ని పీతవర్ణంబులు. ఇంకఁ గొన్ని హరిద్రవర్ణంబులు. మఱియుఁ గొన్ని
లాఠూరసనిభంబులు. ఇంకను గొన్ని వైడూర్యమణిచ్ఛాయంబులు. ఇట్లు
మహేంద్రనీలశంఖకుండజాతీంద్రగోపమనశ్శిలాఽద్వపత్రవర్ణంబులం జెలువారి
యంబరంబున వెలసి ఘనాఘనంబులను విఖ్యాతి నలరి యుండు. మఱియు
నొక్కొక్కప్పుడు పురవరాకృతిం దాల్చుచు, భూమిధరసన్నిభంబు లగుచుఁ
గూటాగారనిభంబు లగుచు, స్థలంబులట్లు వెలయుచు, మహాకాయంబులం గను
ఁజెట్టుచు మహాత్తరధ్వనుల దిక్కుల నించుచు, నభస్థలం బెల్ల తుణమాత్రంబున
నావరింపఁజాలి వృష్టిధారల నాయగ్నిని జల్లార్చు. ఇట్లులామేఘంబులు త్రైలో
క్యంతరమున వ్యాపించిన సంవర్తానలంబు శాంతింపం జేయు. ఇవిధంబున
సమృహానలంబు శాంతించిన శతవర్షంబు లామేఘంబులు జగంబుల నీట
మునుంగుంజేయుచు వర్షించు. సంతతవృష్టిధారల లోకంబుల ముంచుచుఁ
ద్రిలోకంబులు జలమయంబులుగా నొనరించు. మఱియు.

323

క. తమ మావరింపఁగా జంగమములు స్థావరము లెల్లఁ గడచనఁగా మే

ఘము లొక్కరీతి శతవర్షములు మహాంభస్సులను నెసంగం జేయున్.

324

వ. ఇట్లు నిరంతరవర్షధారల యథాపూర్వంబుగా జలంబుల వ్యాపింపం జేయ
సృష్టి యంతయు జలస్వరూపంబై యుండునని యెఱుంగ వలయు నని పలికి
పారాశర్యుండు మహర్షులం గాంచి మఱియు నిట్లనియె.

125

సీ. మునిసప్తకస్థానమును నాక్రమించి మేఘంబులు వర్షింపఁగా జలముల
జగమెల్ల లీనమై సమయంగ నేకార్ణవాకృతినుండు శ్రీహరియు స్వీయ
నిశ్వాసమున నుండి నిర్భరగతిమీఱు వాయువుఁ గల్పించు వాత మదియు
జలదంబులను వినాశమునొందఁగాఁజేయు శతవత్సరంబుల సమయమందు

ఆ. నపుడు భూతమయుఁడు హరి భూతభావనుఁ

డప్రమేయమహిముఁ డాది తుదయు

లేని దేవదేవుఁ డానిర్భరానిల

మొక్కతృటిని బీల్చి యుక్కడంచు.

321

క. ఏకార్ణవరూపంబున, నేకనఁబడు నీజగమున నీశుఁ డనంత

ప్రాకట ఫణివరశయ్యక, శ్రీకలితుండై పరుండుఁ జిత్రమహిముడై.

327

క. జనలోకవాసులై తగు, సనకాదులు సిద్ధవరులు సామోక్షులఁ ద

న్ననిశము నుతించుచుండఁగ, వనజాసనలోకమందు వసియించు ఘనుల్.

328

ఆ. మోక్షకాంక్షఁ దన్ను ముక్తిప్రదునిఁగాఁగఁ, దలఁచుచుండఁదా సలిలములందుఁ

బవ్వలించి చాలఁ బ్రఖ్యాతిగని యాత్మ, మాయ యనఁగ నెగడిమాన్యయగుచు.

క. అలరారు యోగనిద్రను, విలాసముగ నొందితనదు విమలాత్మను ను

జ్జ్వలవాసుదేవనామముఁ, దలపోయుచునుండు వేఱు తలఁపన లేమిన్.

330

క. ఇదె నైమిత్తికమని చె, ప్పడగిన ప్రతిసంచరంబు బ్రహ్మాకృతిచే

తఁ దనరి హరి శయనించుట, కద యిందునిమిత్తమాను గథ నిఁక వినుఁడి

సీ. సర్వాత్మయగు హరి సంచరించిన జగమెల్లఁ జరించు సర్వేశుఁ డెపుడు

కనులు మూయునొ యద్దై కడువడినశియించు మాయామయాకృతిమహితమైన

శయ్యనుండుటె నేత్రజలజముల్ మూయుట వినుఁ డింకఁగాలప్రవృత్తిమీరు

పద్మసంభవునకుఁ బగలన నాల్గుయుగంబులు వేయి వారంబులు చన

తే. నగుఁగదా జలమయముగ నలరుజగము

లెప్పు డదిరాత్రి పగలంతయే యయితగు;

దానితుద మేలుకాంచి మాధవుఁడు సృష్టి

కృత్యమందుఁ బ్రవర్తించు నిత్య మిదియు.

332

క. వనజభవుని రూపంబును, గొని సృష్టి నొనర్చుననుచుఁ గోరిక మున్నే

వినిపించినాడనుగదా, మునులారా! ప్రళయనామమునఁ దగు దీనిన్.

333

తే. అంతరప్రళయంబను నాఖ్యవెలయు

నంచు నెఱుఁగుఁడు నైమిత్తికాఖ్య లయముఁ

దెలిపితిని బ్రాకృతంబని వెలయునట్టి

దానిఁ బ్రతిసంచరము వినఁదగును మీరు.

334

వ వృష్టిభావ మహావృష్టి వాయుప్రసారప్రముఖంబుల నూర్ధ్వమధ్యమాధో
లోకంబు లన్నియు నడంగ మహదాదివికారంబగు విశేషసృష్టియు నశింప
శ్రీకృష్ణేచ్ఛాకారితంబగు ప్రతిసంచరంబు ప్రవర్తించు. 335

సీ. భూమిగంధాదికంబును నీరు గ్రసీయించు నాత్మగంధంబగు నవని యవలఁ
బ్రళయార్హయయి యుండుఁ బాగుగ గంధతన్తాత్రము నశియింప త్తాస్థలంబు
జలమయంబయి యుండఁ గలదు; జలంబులు జవమొప్పు భూరినిఃస్వనము గల్గి
ప్రవహించి సర్వప్రపంచంబుఁ బూరించి నిలుచును బ్రవహించు వలసినట్లు

తే. జగము లానీటియందు మజ్జనముసల్పు, నట్లు లుండును జలగుణంబై తనర్చు
నట్టి యారసతన్తాత్ర మంతరింపఁ, జేయు జ్యోతిస్సు మించెడు స్వీయశక్తి 336

క. సమయమున నష్టు సంత, స్తములై తోయంబులు రసతన్తాత్రవి
శమునక నిస్సారములౌ, నమృతము జ్యోతిస్సునందు నణఁగుం జొండీ. 337

చ జలములు తేజమం దిమిడి శాంతరసంబులుగాఁగ నగ్నియుక
వెలయుచు నాజలంబులను వేగమ పీల్చి జగంబు నిండి వ
ర్తిలు నపు డగ్నిరక్తులను దివ్యవధంబును దక్కులోకముల్
గలఁగుచు నుండు; నాజ్వలనగాఢతరం బగు తేజ మొయ్యనక. 338

క. అనిలుఁడు దిగమ్రింగును సంతనె లోకము లనిలునందుఁ దగియుండుఁ జొండీ
యనిలుఁడు నిస్సారుండయి, కనఁబడు నేవేళ నట్టి కాలంబందుక. 339

వ. రూపతన్తాత్రంబు వాయ్వంతర్భూతం బగు అప్పు డావాయు వెల్లెడల వ్యా
పించి యవార్యగతిం జరించుచుండు. జగంబులు వాయ్వంతర్భూతంబులై కనఁ
బడకయుండు వాయువు తిర్యగూర్ధావధోభాగంబుల వ్యాపించియుండఁ దద్గు
ణంబగుస్పర్శతన్తాత్రంబు నాకాశంబు గ్రసీయించు. అంత వాయువు నశించి
నట్లుండు. ఆయాకాశం బరూపం బరసం బస్పర్శం బగంధం బమూర్తిమంతం
బయి యెల్లెడల నావరించి యుండు. ఆయాకాశంబు శబ్దలక్షణంబు శబ్దమా
త్రంబై యాకాశంబని యెఱుంగవలయు. సర్వంబు నావరించి యుండునది
యనుట శాశ్వతప్రతీతిగదా. అంత నాశబ్దగుణంబును భూతాది గ్రసీయించు.
భూతేంద్రియంబులు భూతాదియందు లీనంబు లగు. ఈభూతాది యభిమానాత్మ
కంబై తామసం బనంబడు. మహాబుద్ధివిచక్షణయగు భూతాది సప్తప్రకృతులలో
నొక్కటియని యెఱుంగవలయు. ఇవి యొక్కటొక్కటి యొక్కొక్కదానియం
దంతర్భూతంబగు చుండు బ్రహ్మాండము నావరించి యున్న జలంబుల నన్నియు
సంతర్భూతంబు లగు. సప్తదీప్యవసముద్రములు గలిగి సపర్వతకాననంబై యున్న
యదకావరణంబును దేజస్తత్త్వంబు గ్రసీయింపఁ జాలియుండు. ఆజ్యోతిస్సు
వాయువును, దానినాకాశంబును, దానిని భూతాదియు, దానిని మహాతత్త్వం

బును దానిం బ్రకృతియు గ్రసింపఁజాలియుండు. సర్వంబునకుఁ బ్రకృతి
హేతువు. ప్రధానంబు పరమకారణంబు. మఱియును. 340

క. మునులార! ప్రకృతి వ్యక్తం, బని యవ్యక్తం బటంచు ఖ్యాతింగను దా
నిని వ్యక్తంబును గ్రసియిం,చును నవ్యక్తంబు దీని చొప్పెలుఁగనగున్. 341

ఆ. శుద్ధ మక్షరంబు శోభాకరంబు నిత్యంబు నేకమునయి యఖిలతత్త్వ
ములను గలిసియుండి పాలుచు నవ్యక్తంబు, భూతతతి తదంశముననె వెలయు.

క. పరమాత్మ యనఁగ నయ్యదె, పరిపూర్ణం బనఁగ నదియె పరతత్త్వము నాఁ
బరఁగెడునది యదియే యీ, శ్వరనామం బదియె తాల్పఁజాలును జొండి 343

సీ. నామజాత్యాదిక నానాప్రకారకల్పన దానియందు నాశనము గాంచు
నదియె సత్తామాత్ర మనఁగ జ్ఞానాత్మకమనఁ బరమాత్మ నాఁగను జెలంగుఁ
బరమధామం బన బ్రహ్మంబనంగను బరమేశ్వరుండన భవ్య మనఁగ
నాధారభూతమై యలరుతత్త్వంబన విష్ణువనంగను వేదవేద్య

ఆ. మనఁగ నన్నివిధములను వినుతింప నాఁ
గర్త మెల్ల రెండుగాఁ బొసంగు
చుండు నటఁ బ్రవృత్త మొప్పునాద్యము నివృ
త్తము ద్వితీయ మనుచు దలఁపుఁ డింక. 344

క. ద్వివిధంబగు కర్తంబున, సవమూర్తి యజింపఁబడును సాధుజనులచేఁ
బ్రవిమలవేదత్రితయో, కవిధిని నదియే ప్రవృత్తకర్తం బనఁగన్. 345

ఆ. యజ్ఞపురుషుఁ డనియు యజ్ఞేశ్వరుండని, యట్టికర్తమందు నాఖ్యకలుగు
జ్ఞానయోగకలన జ్ఞానమూర్తియటంచు, బూజితుఁ డగుచుండుఁ బురుషవరుండు.

సీ. అవియే నివృత్తకర్తాహ్వయంబునఁ దగుఁ దన్తార్థమున విష్ణు ధర్మమూర్తి
ముక్తిఫలప్రదుఁ బూన్కిఁ బూజింతురు హ్రస్వదీర్ఘప్లుతాఖ్యల ధరించు
వస్తు పుర్విని నది వాగుక్తమే యగుఁ దత్త్వ మాలోచింప సత్త్వమూర్తి
పరమాత్మ సకలకల్పనలకుఁ దగువాఁడు వాగవిషయుఁ డన వఱిలువాఁడు

ఆ. వ్యక్తమనుచుఁ జెప్పఁబడుచు నవ్యక్తనామమునఁ జెలఁగి యవ్యయమనువేర
నలరియతఁడె వెలసి యాధారభూతుడై, విశ్వమూర్తి శివుఁడు విష్ణువు నగు.

క. పరమేశుఁ డతఁడె నిత్యుండు, పరమాత్మ ము ననుచుఁ జెప్పఁబడువాఁ డతఁడే
స్థిరుఁ డతఁడె యతనియందే, పరమేశ్వరి ప్రకృతి కలిసి భాసిలు నొకటన్. 348

వ. ప్రకృతిపురుషు లనువేరఁ బరఁగువారిలో నాదియగుప్రకృతి పురుషునియందు
నా, బురుషుం డవ్యాకృతాత్మయందును గలిసిపోవుదురు. మునులారా! ద్విప
రార్థాత్మకంబు కాలం బని చెప్పఁబడియెఁగదా యందుఁ దొలిభాగంబు పగలని
రెండవభాగంబు రాత్రియని యెఱుంగుండు. ప్రకృతి యెప్పుడు పురుషుని

మందు లీనతం గాంచునో యపుడు రాత్రి ప్రవర్తించు. పగటియంతకాలంబు రాత్రియు నుండు. శాశ్వతుండగు పరమాత్మకు నహోరాత్రంబులు లేవు. ఉపచారముగాఁ గల్పింపబడియె. ఇదియే ప్రాకృతలయస్వరూపంబు. తరువాతి వృత్తాంతంబు వినుండని వ్యాసుం డిట్లనియె

349

నూటయిరువదేనవ యధ్యాయము.

— ఆధ్యాత్మికతాపస్వరూపము. —

- క. వినుఁ డాధ్యాత్మికముఖములఁ, జనుతాపంబులను దెలిసి సాధువు స్వాంతంబునఁ దోచుజ్ఞానవైరా,గ్యనియతి నాత్యంతికమన నగులయ మొందున్.
- క. శారీరము మానస మను, పేరున నాధ్యాత్మికము ద్వివిధమై తోచున్,
శారీరము బహుభేదము, గా రహి వర్ణింపఁబడెడుఁ గద మునులారా. 351
- సీ జ్వర శూల శీర్షసంభవరోగములు ప్రతిశ్చాయ భగంధరార్శములు గుల్మ మతిశయశ్వాసశ్వయథురోగములు ఛర్దిముఖములు బహుభేదములుగ నలరు నక్షిరోగంబులు నతిసార మనునది కుష్ఠాంగ మనునది క్రూరమైన యామయం బనునిట్టివగు రోగములచేత గాత్రసంతాపంబు కలుగుచుండు
- తే. మానసం బన నెట్టిదో మానులార
వినుఁడు కామము క్రోధము ద్వేషలోభ
భయములున్ మోహము వివాదభవము శోక
మట్లసూయయు నీర్ష్యయు నవమతియును. 352
- క. మచ్చరము ననెడురీతుల, బెచ్చపెరిగి మానసములు విషమార్తులు దే
హెచ్చసుఖంబును జెఱచును, హెచ్చుగఁ దాపంబుఁగూర్చు నెన్నిగతులనో.
- తే. ఆధిభౌతిక మనుదాని ననువదింతుఁ,
బక్షిమృగమానుషపిశాచ రాక్షసోర
గముఖములఁ గల్గుబాధలు క్షమఁ బ్రథం గను
నాధిభౌతికములు నాఁగ నవనియందు. 354
- వ. మఱియు ననిలవర్షములనుండియు శీతోష్ణవిద్యుత్సమాహములనుండియు ననేకవిధంబులుగాఁ బొడసూపుచుండు మఱియు. 355
- క. కలిగెడు ఘనసంతాపంబులు చెప్పఁగఁబడును సాధుముఖ్యులచే నీ
యి॥ నాధిదైవికము లని, బలుబాములఁ బెట్టు నివ్వి పలుకఁగ నేలా. 356
- వ. గర్భజన్తజరా జ్ఞానమృత్యు నారకసంభవం బగుదుశిఖంబు సహస్రధా బాధించు చుండు. బహుమలావృతంబగు సుగుమారగర్భంబునందు నుల్బసంవేష్టితంబై జంతువు భగ్నపృథ్వీ వాస్థిసంహతి యై యత్యష్టుకటుత్తిష్ఠోష్ణలవణంబు లగు

మాతృభోజనపదార్థంబు లతిశయతాఃకంబు గల్పింప బాధల ననుభవించుచు దుగ్గిరించుచు, బ్రసారణాకుంచనాదులఁ దనదేహమునకుఁ దా నధిపతియుఁ గూడఁ గాక శక్తస్తూత్రమహాపంకంబుల శయనించి సర్వప్రకారంబులఁ బీడింపబడుచు నిరుచ్ఛాస్వసంబై సచేతనంబై చరించుచు జన్మశతంబుల స్మరించుచు, మహా త్తరదుఃఖంబు ననుభవించుచు నిజకర్మనిబంధనంబున నుండు. పురీషాస్పృహృతశ్శుక్లావీలాననుండై ప్రాజాపత్యనామక వాయువిశేషంబునఁ బీడ్యమానాస్థిబంధనుండై సూతిమారుతంబు లధోముఖంబుగఁ దన్నుండఁజేయఁ గ్లేశంబులం గుడుచుచు మాతృజఠరంబునుండి నిష్క్రాంతి నొందు. మూర్ఛ నతిశయంబుగఁ జొంది బ్రహ్మవాయువు తన్ను స్పృశింప విజ్ఞానభ్రంశంబు నొందు. పుట్టినపిదపనే యాజ్ఞానంబు నశియించు నని యెఱుంగుఁడు. కంటకంబులఁ గ్రుచ్చుఁ బడినయల్లును, గ్రకచంబులఁ గోయఁబడినల్లును, బూతివ్రణంబులు బాధింపఁ గృమివలె నాతురుండై ధరణిం బడు. అట్టితఱి నాపురుషుండు కంఠాయనంబునందు నశక్తుండై పరిభ్రమించు. స్రవసానాదికాహారంబును బరేచ్ఛచేఁ గొనుచుండు. ఆశుచియై శయనించు. కీటదంశంబులు పొడువ నేడ్చుచుండు. కీటాదికంబు లెంత బాధించినను దాని నాపుకొన సమర్థుండుగాక ప్రాజ్ఞస్తకృత పాపఫలంబులగు దుఃఖంబుల బహువిధంబుల ననుభవించుచుండు. మఱియు.

- చ. అనుపమజన్మదుగ్గిరిముల నందియు జేలతనంబుచేతఁ దోఁ
చినయల యాధిభౌతికపిచిత్రమహాత్తరదుగ్గిరిజాలమున్
మనమున నెంచఁజాలఁడు సమస్తవిధంబుల మూఢుఁడౌచుఁ జే
తనము మలావలంబుగ నితాంతము గన్పడుచుంట దీనుఁ డై. 358
- సీ. నేనెవండను? బోవఁగానైన చోటెద్ది? యెందున్న వాడ? నాయందుఁ గల్లు
నాత్మయెయ్యది? యెట్టిదగు బంధనమ్మున బద్ధుండనై యున్న వాడఁ గార
ణం బన్నను నకారణంబన్న నెట్టిది? కార్యకారణములక్రమ మదెద్ది?
వచియింపఁ దగునెద్ది? వచియింపఁగారాని దెయ్యది? యిట ధర్మమెన్న నెద్ది?
- ఆ. యెది యధర్మ మనఁగ? నెందువర్తింపనొ, జేయఁదగిన దెద్ది? చేయరాని
దెద్ది? గుణ మనఁగనెయ్యది? దోషంబ, దెద్ది? యని విచార మింత గొనక. 359
- క. నిరతము పశుసములగు న, స్పృహమౌలతోఁ జెలిమిచేసి పూజ్యపథంబున్
బరికింపలేక శిశ్నో, దరత్పృష్ఠిని జేయుచును వెతల్ కనుచుండున్. 360
- క. తామసభావమె యజ్ఞత, తా మనుజుఁడు దానిఁ జొంది తగఁ గార్యంబుల్
నేమ మెడలి చేయును మఱి, యేమా దుష్కర్మఫల మదేకద చూడన్. 361
- క. మునివరులు కర్తలొకంబునకున్ ఫలమౌను నరకము ధరణిఁ గలయ
మ్మునుజులకని సిద్ధాంతంబును జేసిరి కాన మూర్ఖపూగంబునకున్. 362
- క. నిరతంబు దుగ్గిరిమే యగుఁ, బరలోకమునందు నిందుఁ బరికింపంగా;

జరతాకుననంగము జర్జరమై యవయవములును నశక్తము లగుచున్. 363

క. చలియించి దంతపంక్తి శిథిలతం గన నరములెల్లఁ దీరు వదలి సం
కులతం గాంచంగ దూరస్థలమునఁగల దానిఁ గాంచఁజాలక దృష్టుల్. 364

సీ చలియించుచుండఁ దారలు గానఁబడకుండ నాసికావివరంబునం జెలంగి
రోమపుంజములు విరూపత వెలువడ వపువు చలింపఁగఁ బ్రకటములయి
యస్థులు కనఁబడ నవనతపృష్ఠాస్థిసంహతి యొప్పుంగ జీతరదహానుఁ
డతిశయతన్ వెల్ల నాహార మల్పమై చేష్ట లల్పములయి చిత్రరీతిఁ

ఆ. గనఁబడంగఁ గృచ్ఛ్రగతి చంక్రమణశయ, నాసనాదికముల నంది మంద
తను జెలంగు శ్రుతిసయనగళములఁ గూడి, లాల లందమడఁపఁ జాలఁదూలి.

క. తనకున్ లోఁబడ కంగము, లనయము బాధింప మృతికి నభిముఖుడై తా
ననుభవమున నెఱిగిన వ, స్తునికరముల నప్పు ముఱచుచున్ విహ్వలుడై. 366

క. ఒకమాట : ల్కి శ్రమమున, వికలత్వము గనుచు శ్వాసవేగము కాసా
దికరోగములను నిదురఁ గ, నక యొగులసహాయమును మనంబున సతమున్ 367

తే. కోరుచును లేవఁ గూర్చుండఁ గూడశిక్తిఁ
గనక యచ్యులసాయమే గొనుచు భృత్య
వితతిప్రత్యః శత్రుముల్; సతము దూఱ
నవచుతిం గాంచుచున్ శుచిత వదలంగ. 368

సీ. ఆహారమునను విహారమునను గోర్కి యభివృద్ధి నొందఁగా నాత్మపరిజ
నములై హాస్యోక్తు లనంగ బాంధవు లెల్లఁ దనుఁ జేరరాక యంతటనే నిలువఁ
దనజన్మఫల చున్యజనిఁ బొందినట్లుండ యహవసంబును దనయాత్మఁ దలఁచు
కొనుచు సంతాపంబుఁ గని యూర్పుపుచ్చుచు జరయందునిట్టి దుస్తరకుఫలము

తే. లను నిరంతర మొందుచు జనుఁడు కాల
గతిని బొందును వినుఁడు తత్కాలజనిత
దుఃఖములఁ దెల్పువాడను దోచు నవ్వి
భయదములుగాఁగ ననుభవాటువులుగను. 369

వ. శ్లథద్ధీవాంఘ్రిహస్తుం దై కంపంబు నొందుచు ముహూర్తముల్లభగ్గాని యై
ముహూర్తబృజ్జానబలాన్వితుండై హిరణ్యధాన్యతనయ భార్యాభృత్యగృహదుల
యం దత్యంతాసక్తి గలిగి మమతానులుం దై క్రకచంబులంబోలి మర్రచ్చేదన
చణంబులగు రోగంబులు బాధింప దారుణవాణంబులచేతంబలై ఛిద్యమానాస్థి
బంధనుండై దృష్టిచలింప హస్తపాదంబు లచ్చతంత్రంబులై యుండ సంశుష్య
మాణతాలోవ్యకంఠుండై ఘురఘురధ్వనిచేయుచు మాట వెడలకున్నును దాను
శ్వాసపీడితుండయి యున్నను మహాతాపంబు ననుభవించుచున్నను తుఘాతు

రుండై యమకింకరులు తన్ను నేచుచుండ నతికష్టంబున నుత్క్రమించు. ఆవల నతిశ్రమంబున యాతనాశరీరంబుం గాంచు ఇవియెగాక యింక ననేకకష్టంబులు భయంకరాకారంబులు మరణకాలంబునఁ బొడచూపు. ఇంక నరక దుగ్గిఖంబుల వివరించెద నాకర్ణింపుఁ డని వ్యాసుం డిట్లనియె. 370

— నరకదుగ్గిఖములు. —

- క. యమకింకరపాశసమూహము గళమునఁ దగిలియుంట యమదండకఘాతము యమదర్శన మత్యుగ్రమార్గసందర్శనంబు క్రమముగఁ గలుగున్. 371
- ఆ. వాలుకాకరంభవహ్నియంత్రంబుల, శస్త్రములను బాధ సలుపుచుండ యాతనావిశేషమందుఁ జిక్కి నరుండు, పూర్వకృతము నెన్ని పాగులుచుండు.
- సీ. క్రకచక్రారలఁదమగాత్రముల్ గోయంగఁ గుయ్యాయటంచాత్రిఁగూయువారు మూసలలోఁ జొన్ని గాసిలఁ దపియింపఁజేయఁగా వేసట చెందువారు భూరిభీతికరకుఠారధారలఁ జెండ నబ్బబ్బ తాళలే మనెడువారు భూవివరంబులఁ బూడ్చుచుండఁగ నోర్వజాలక వెతలచేఁ దూలువారు
- తే. శూలముల వేయ వ్యాఘ్రవక్త్రాళిఁ ద్రోయ
గ్రద్ధ లంగంబులం దినఁ గడఁగి మూఁగ
జిటుతపులు లంగముల నెల్లఁ జీల్చి గ్రమ్మఁ
దాళఁజాలకయుండు బాధలు గలంప. 373
- చ. సలసలఁ గ్రాగుతైలమున సాధ్వసరూపులు కాలకింకరుల్
తొలఁగకుఁ డిందులోఁ బడుడు తోడనె యం చొగిఁ ద్రోయుచుండ నా
ర్జులఁ గనువారు టొరఘయధూతసుఖాయతకర్థమంబునన్
బెలుచనె త్రోయ సందుఁబడి విహ్వలతం గనుచున్న వారలున్. 374
- సీ. ఉన్నతస్థలములనుండి క్రిందికిఁ ద్రోయ తేషయంత్రకములఁ జిమ్మివేయ
బహువిధరూపసాహములకుఁ దగినట్టి భూరితాపంబులఁ బొందఁ జేయఁ
బ్రాణులు సంతాపపడుచుండు నరకబాధల నెన్ని చెప్పంగఁ దరముగాదు.
మునులార నారకములయందె దుగ్గిఖముల్ గలుగునంచుఁ దలంపవలదుమీరు
- తే. స్వర్గమందును బాపకష్టముల ననుభవించుపద్ధతి గల దఘసంచయంబు
చేయువారికి నిర్వృతి చెందుమార్గ, మరయఁగా లేదు చెప్పెద నవనివార్త.
- చ. జననము నొందుఁ గోరుతఱి సాధ్వసదాయకమాను గర్భమం
దును వసియించుకాల మది తొమ్మిదిమాసము లంతమాత్రమా
జని గని యస్తమించు మఱి జన్మము గాంచును మృత్యువొందు నే
మని వచియించువాడఁ గ్రమ మారయ నీవిధి సాగుచుండఁగన్. 376
- వ. కొందఱుపుట్టువుం గాంచినంతనె మృతింగాంతురు కొందఱు బాల్యంబున, మఱి

కొందఱు యశావనంబున నృసింహాంతురు. ఎయ్యది మనుజులకుఁ బ్రీతికరంబగు పదార్థంబో యదియే దుఃఖదాయకంబగుచుండు. దుఃఖబీజంబు నగుచుండు. కళత్రపుత్రమిత్రార్థగృహక్షేత్రంబుల సుఖంబుకల్పింపఁబడదు. నిరంతరదుఃఖంబై కల్పింపఁబడు. ఇట్లు సంసారదుఃఖభాస్కరతాపసంతాపితచేతస్కులకు విముక్తి పాదపచ్చాయ తప్ప సుఖప్రదంబు వేటొందులేదని యెఱుంగందగు. త్రివిధ దుఃఖంబుల ననుభవింపఁ బుట్టినవారికిని గర్భజన్తజరాదిస్థానంబుల నొందఁ బాత్రులగువారికిని సుఖంబుగలుగుమార్గంబు పండితు లనువదించిరి. అదెద్దియన సుఖ భాగైకలక్షణంబై యతిశయాహ్లాదజనకంబై తగు భగవత్సేవయని యెఱుంగుండు. వేఱుమార్గంబు గానరాదు. కాబట్టి తత్ప్రాప్తికై ప్రయత్నంబు చేయవలయు.

377

సీ. భగవదంఘ్రుబ్రహ్మసంప్రాప్తికి హేతువుల్ జ్ఞానంబుఁ గర్మము శాస్త్రవితతి యందుఁ బ్రోక్షంబుగ నమరు జ్ఞానంబది యాగమోక్తము వివేకాగతంబు నని రెండు తెఱఁగుల నలరు నాగమభవం బనఁగ శబ్దబ్రహ్మ మని యెఱుంగుండు సద్వివేకమున సంభవ మగునది పరమము బ్రహ్మము భవ్యము నగుఁ

తే. గాఱుచీకటి దీపంబుకరణి జ్ఞానభాను వజ్ఞానమను ధ్యాంతపటల మట్టై తొలఁగఁ జేయును గర్మముకొలలితఁకథము, దీపతుల్యముగాఁగ మదిందలఁపుండు.

క. వినుండు వివేకోత్థం బనఁజను జ్ఞానము సూర్యకోటిసంకాశము దీనిని వేదంబుల నారసి, మనువే వచియించె జ్ఞానమండనులారా.

379

క. కనుకనే యీవిషయంబున, ననువగు సంబంధమెన్ని యాదృతి వచియింతును బ్రహ్మమ్ములు రెండుగ, మునిసమ్మతములుగ వెలయుఁ బూజ్యతరములై.

సీ. అందు శబ్దబ్రహ్మమనియుఁ బరబ్రహ్మ మనియు నామంబులు తనరుచుండు నందు శబ్దబ్రహ్మమందు నిష్ఠాతుండు పరమాత్మ నొందంగఁ బరమయోగ్యుఁడని విధియించె శాస్త్రాలి విద్యలు రెండువిధములఁ దగునని వేదమునను నాలవదనఁబడి క్రాలు నధర్వణ మనువదించెను వినుఁ డందుఁ దొలిది

తే. గాఁగ నొప్పుఁ బరావిద్యచే గలుగును, నక్షరప్రాప్తి రెండవ దైనవిద్య యొప్పు ఋగ్వజురాదిగా నుర్వియందు, దానిఁ బఠియింప నుత్తమతమఫల మగు.

వ. అవ్యక్తమని, యజరంబని, యచింత్యంబని, యజంబని, యవ్యయంబని, యని శ్లేశ్యంబని, యరూఢంబని, పాణిపాదాదివిహీనంబని యేది చెప్పంబడునో యద్దే సర్వగతంబై, భూతయోనియై, యకారణంబై, వ్యాప్యంబై, వ్యాప్తంబై యుండునట్లు జ్ఞానులు పరికింతురు. అవియె పరబ్రహ్మంబు. పరంధామము. ముముక్షు జనవేద్యము. శ్రుతివాక్యోదితంబు. సూక్ష్మంబు. విష్ణునామంబు. పరమపదంబు. జంతులవులయుత్పత్తిప్రళయంబుల, నగతిని, గతిని, విద్యావిద్యల నెఱుంగు. అదియే భగవంతుఁ డనియుఁ జెప్పంబడు. జ్ఞానశక్తి బలై శ్వర్యవీర్య లేజంబులు

భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబులు. హేయగుణాదులు దానిచే జెప్పబడరాదు. ఆపర
మాత్తయందు సర్వభూతములు నివసించు. భూతాంతర్యామియై వాసుదేవుం
డన వర్ణింపఁబడువాఁ డాతఁడె యని యెఱుంగఁదగు. 382

క. మును మునులు ప్రజాఁతి ని, ట్లనువుగఁ బ్రశ్నింపఁ బలికె నతఁ డుత్తర మా
వనజాక్షునకు నచింత్యున, కునామమును వ్యాఖ్యచేయఁ గూరునె తలఁపన్. 383

క. వినుఁడీ యాతఁ డనంతుం, డనఁబరఁగున్ వాసుదేవుఁ డనఁగాఁ జెలఁగున్
మునులార భూతములయందు నివాసముచేయు నవియునుం దనలోనన్. 384

క. నివసించఁగా భరించును, భువి దానన్ వాసుదేవపూజ్యహ్వయ మెం
తొ వినుతిఁ గాంచెను సృష్టికిని విభుండు విధాతయు నగు నిర్మలుఁ డతఁడౌ.

సీ. అతఁడె భూతౌఘప్రకృతి యననొప్పారు గుణదోషములనెల్లఁ గూడక తగు
సగుణుడై నిర్గుణుడుగనయి సర్వావరణములమీఁటి సర్వమున కాత్మ
దానయై యలరారుఁ దద్వాప్యసృతంబగు భువనాంతరాళంబు వివిధబహుళ
కల్యాణగుణగణ కలితాత్మఁ డగు నెల్ల సర్గములు తదీయశక్తిలేశ

తే. ముననె కల్గిన వనుచు నమ్ముడు మునీంద్రు
లార! స్వేచ్ఛగఁ గొనుమహాకారములను
జగములకు నెల్లవిధముల సాంద్రశుభముఁ
గూర్చ నెంచును దుగిఖాళిఁ గూర్చఁ కతఁడు. 386

వ. తేజోబలైశ్వర్యమహావరోధుం డై స్వవీర్యశక్తిప్రముఖగుణైకరాశి యై యు
త్కృష్టులలో నుత్కృష్టుండై యుండు. ఆతనికడఁ గ్లేశాదులు నిలువఁజాలవు.
వ్యష్టిసమష్టిరూపంబులనుండు భగవంతుం డతఁడె యగు. అవ్యక్తరూపుండు
వ్యక్తరూపుండు నగు. సర్వేశ్వరుండు, సర్వదృక్కు, సర్వవేత్త, సమస్తశక్తి
సంపన్నుండు, పరమేశ్వరుండు నతఁడే యని తలంపవలయు. నిర్దోషంబై పరిశు
ద్ధంబై నిర్మలంబై యేకరూపంబై తెలియందగు తత్త్వం బిదియే. జ్ఞానైక
గమ్యంబై యజ్ఞానావేద్యంబై యుండు నని పలికిన మహర్షు లిట్లనిరి. 387

నూటయిరువదియాఱవయధ్యాయము.

—ॐ యోగమహాత్మ్యము. ॐ—

తే. సకలదుగిఖసంయోగ భేషజము యోగ
మనుచుఁ దెలియంగనయ్యె నవ్యయుని నజాని
బరుని బురుషోత్తముని దానివలన నెఱుంగఁ
గోరువారము తెలుపుమీ కోర్కెమీఱ.

388

చ. అని తనుఁ బ్రశ్న సేసెడుమహామునులం గని యోగవిద్యరం

డని ప్రథగన్న యోగినిధి వ్యాసుఁడు మిక్కిలి ప్రీతినొంది యి
ట్లనియె భవాబ్ధిబాడబ మటంచు నుతింగనుయోగ మేను జె
ప్పను దలపోసితికా మఱియు బాగుగ దానిని యభ్యసించినం
తనె కడు దుర్లభంబనుప్రథంగను మోక్షము చేకురుంగదా.

389

సీ. యోగశాస్త్రంబుల నొగి బఠించుచు భక్తి గురువు నారాధించి నిరుపమాన
ములగు పురాణావళుల నితిహాసాలి వేదంబులను జక్క విధిఁ బఠించి
యాహారమును యోగ మభ్యసించెడువేళ వదలఁగాఁ దగు దోషవారములను
దేశ కాలంబుల తీరు నెఱుంగుచు నిర్దవ్వందువై మఱి నిష్పరిగ్ర

ఆ హుండయి బుద్ధియొప్పు యోగంబు విధి నభ్య

సింపఁ బూనవలయుఁ జెలఁగి సక్తు

వును భుజింపవలయుఁ బూతఫలక్షీర

ములను గంజిఁ దక్రమూలములను.

390

క. యావకకణపిణ్యాకము, లే వరములు సిద్ధి నొసఁగు నివియే యోగ
ప్రావీణ్యంబు నొసంగెడు, నా వాక్కు చెలంగుఁ బండితాదృతిఁ గనుచున్.

391

ఆ మనసు వికలతఁగని ధ్వాతపై శ్రాంతమై, తుధితమగుచు నుండఁ గూడదండ్లు
యోగవిద్యనుమఱియునుద్వంద్వపద్ధతి, నున్న శీతలముగనున్న తఱిని.

392

సీ. ఆత్మష్టమేయైనయట్టి కాలంబునఁ బెనుగాలివీచు నావేళయందు
శబ్దంబు వినఁబడునమయంబునకా జలాభ్యాశంబునకా జీర్ణమైనగోష్ఠ
మందుఁ జతుష్పథమందు సరీస్రస్థానంబుచెంత శ్మశానమందు
నద్యంతమునను ధనంజయుసన్నిధిఁ జైత్యంబునం గూఁపసన్ని ధాన

తే. మందు వల్చికమందు భయంబు గల్గుతఱిని నెండినయాకులతల్పమందు

యోగమును నభ్యసింపరా దోష్ప దద్ది,చేటు నెంతయుఁ జేకూరఁజేయు నిజము.

క. ఈఁల్కిన దేశంబులఁ, జేపట్టక మూఢతయును జెందనిమదితో

నోపిక యోగాభ్యాసము, నేపురుషుఁడు చేయు వానికే సిద్ధించున్.

394

ఆ. ఇట్టిదుస్థులముల నే యోగమును బూనఁ, గలుగు విఘ్నదోషముల వచింతు
జడతగలుగు స్మృతికిఁ జాలలోపం బబ్బు, బధిరతయు లభించుఁ బలుకు రాదు.

క. కను లంధంబులుగాఁ దగుఁ, దనుతాపము జ్వరభవంబుఁ దగియుండును గ

ల్లును జ్ఞానహాని యటుకా,వున యోగాభ్యాసనిరతిఁ బూను నతండున్.

396

తే. శ్రద్ధ వహించి దేహరక్షణము చేసి

కొనఁగవలయును దనువె సాధనము ధర్మ

ముఖ్యపురుషార్థములకు నిమ్ములఁ దలంప

విజనమగు నాశ్రమంబున విధిని గాంచి.

397

సీ. అతిరహస్యస్థలమందు నిశ్శబ్దముగా నుండుతఱిని యోగంబు నభ్య
సింపఁగవలయును కీతిధరంబున నిర్భయంబగుతావున యందు శూన్య
సద్దమునందును సంతతశుద్ధమై యది రమ్యనూప్తలమందు దేవ
తాలయంబున గాత్రియందుఁ బశ్చిమయామమందు నేఁ నొలియామమందు నేని

తే. సంయతావయవంశయి సాంద్రనిష్ఠ
నభ్యసింపఁగఁ దగును, బూర్వాష్టామధ్య
మాష్టాములయందు యుక్తమానస్థియు మిత
మైన యాహారమును గొని యాదరమున.

398

చ. తనవగు నింద్రియంబుల మహత్తరనిష్ఠ జయించి యొప్పునా
సనమునఁ బ్రాజ్ఞులుం డగుచు సాధకుఁ డెంతయుఁ బూన్కిమీఱఁగా
ననుదిన మొక్కరీతిగనే యభ్యసనంబు నొనర్పఁగాఁ దగున్
మనసునకున్ సుఖం బొసఁగుమాడ్కిని నాసన మొప్పఁగాఁ దగున్.

399

సీ. కదలక యదియుండఁగాఁదగు నత్యుచ్చితంబును మిగుల నీచంబునైన
యాసనమందుల కర్హంబు గాదండ్రు; నిస్పృహఁ డపగతానృతుడు శుద్ధ.
మానసుండును యుక్తమా నిద్రగలిగి క్రోధంబు జయింపఁగఁ దగినశక్తి

తే. గలిగి యభ్యాసమును జేయఁ గడఁగవలయు, సర్వభూతహితంబును సమధి కాధ
రంబు ద్వంద్వసహిష్ణుత రమ్యదేశ,వసతి యనునివి యుండఁగా వలయు సతము.

వ. గాత్రంబు మస్తకంబు పాదంబులు సమంబులుగా నుండఁ గూరుచుండవలయు.
హస్తద్వయంబు నాభియందుంచి శాంతుండై పద్మాసనంబున నలరుచు, నాసా
గ్రమున దృష్టి నిలిపి వాఙ్మయతండై ప్రాణాయామం బొనరింపవలయు.
సాధకుండు స్వేంద్రియగ్రామంబు నియతిం బొందఁగూర్చి మనస్సుచే హృద
యంబునందు దీర్ఘంబుగాఁ బ్రణవంబుఁ దలంచుచు సంవృతాననుండై సునిశ్చ
లుండై తమోవ్యాపారంబును రజోగుణంబుచేతను, రజోవ్యాపారంబు సత్వ
గుణంబుచేతను నిరోధించి నిర్మలంబై శాంతంబై మనస్సు నిలువఁ గూరు
చుండి సంవృతలోచనుండై సమాధిఁ బూనవలయు మఱియు.

401

సీ. సాధకుం డొగిని హృత్సరసిజకోటరమందు లీనంబయి యఖిలమందు
వ్యాపించి ముక్తిదుండయి నిరంజనుండయి పురుషోత్తముండనఁ బొలుచుతత్త్వ
మందుఁ జిత్తముఁ జేర్పనగుఁ గరణేంద్రియభూతంబులను దొలి పూన్కిమీఱ
క్షేత్రజ్ఞునందు న్యసింపఁగాఁ దగు మఱిమట్టి క్షేత్రజ్ఞ మహాత్ముడైన

ఆ. షరమపురుషునందుఁ బరిగతుఁ డగుచుట్లు, కూర్పవలయు నిట్లుకూర్చి నిమిత్తః
భవ్యతమము నగుచు వాలాగ్రశతతమ, భాగలక్షణమగు షరమపదము 42
పూని మనోదీపంబునఁ, గానం గా వలయు యోగకల్పంబున నీ
ధ్యానము ముఖ్యతమం బగు, మానుల కిది సాధ్యమెయగు మాట లిక్కేలా

వ. కూర్తం బంగంబులను బోలె నింద్రియముల లోఁబఱచుకొని చంచలంబగు
మనస్సు పరమాత్మయందు లీనంబగు దనుక సాధింప వలయు. అట్టి శక్తికలిగిన
తఱి యోగసిద్ధి యని తలంపఁ జను. విషయత్యాగంబు యోగసిద్ధిచిహ్నంబు.
ఎప్పుడు చిత్తంబు నిర్విషయంబగు నప్పు డది పరమాత్మయందు విలీనంబగు.
యోగికి సమాధి కుదిరినఁ బరమపదంబు లభించు. 404

తే సర్వకర్తములం దసంసక్త మగుచు
చిత్త ముండునొ యోగికి నత్తఱిఁ దగు
నవ్యయానంద మనునది యపుడె కలుగు
సాధునిర్వాణ మని చెప్పఁ జను ధ్రువముగ. 405

సీ. ధామత్రయాతీతు సామవేదస్తుతుఁ దుర్యాఖ్యుని బరిశుద్ధుని ననంతఁ
బురుషోత్తముని యోగమునఁ బొంది ముక్తుడౌ సంశయంబులు లేవు సాధులార
నిస్సృహుండయి కర్తనిచయంబులందును సర్వత్ర ప్రీతిదర్శనుఁడు నగుచు
సర్వంబునం దశాశ్వతబుద్ధి యలరంగ నొప్పియుండునయేని యోగిబంధ

తే. ముక్తుడౌ వేటుమార్గంబు బుద్ధిఁ దలఁచఁ గానరా దింద్రియంబులగుణమునెప్పు
గొలువఁగారాదు వైరాగ్యకలన దాని, నాత్మవశమున నుండునట్లౌ నొనర్ప.

క. అది యభ్యాసబలంబునఁ, గుదురును వేటొక్కత్రోవఁ గుదురదు యోగం
బది కేవలపద్మాసన,ము దగం గుదిరినను సిద్ధిఁ బూనదుచుండీ. 407

వ. నాసాగ్రనిరీక్షణంబు కుదిరనం జాలదు యోగం బనఁగా నింద్రియమానసంబు
లొక్కరీతిం గూడుటయే యని యెఱుంగవలయు. ఈయోగంబె విముక్తిదం
బని యెఱుంగవలయు సంసారమోక్షహేతు విదియే యని నిశ్చయింపుఁడు.
అని వ్యాసుండుఁ బలికి యింకేమి వినఁగోరుదురో తెలుపుం డనుటయు నామ
హర్షికృపకు సంతసించి మహర్షు లిట్లనిరి. 408

—
నూటయిరువదియేడవయఃభ్యాయము.

—ॐ సాంఖ్యయోగనిరూపణము. ॐ—

క. నీవచనాబ్ధిభవామృత, మేవిధమున నెంత గ్రోల నింకిను గ్రోలం
గావలయు ననెడియాశయ, వేవిధములఁ గల్గె మాకు విబుధమునీంద్రా. 409

తే. కావునకా ముక్తిదమగు యోగమును దాని
సాంఖ్యవిస్తృతిమీఱంగ శ్రవణత్మప్తి
గాఁగ వచియింపుమా ప్రజ్ఞగలిగి శ్రోత్రి
యుండయి యజ్ఞయు ననసూయకుండును నగుచు. 410

సీ. సత్యధర్మనిరతస్వాంతుడై తగువాడు పరమపదంబు నేభంగిఁ గనునొ

తపముచేతనొ బుద్ధిధర్మమైతగు మేధచేతనో త్యాగంబుచేతనొ మఱి
సాంఖ్యంబుననొ బ్రహ్మచర్యంబుననొ యోగముననొ మోక్షముగల్గుననువదింపు
మింద్రియములకును హృదయంబునకు నెట్లు లేకాగ్రత పాసంగు నేయుపాయ

తే. మునను బూరుషుఁ డీతత్త్వమును దెలియఁగ
శక్తుఁడౌ నీవిధంబును జక్కని విధి
మాకుఁ దెల్పుమ యని వేఁడ మానివచ్యుఁ
డిట్లు యోగస్వరూపంబు నెఱుకపడఁగ.

411

క. పలుకంగఁబూని యిట్లను, గలుషముల నడంచు జ్ఞానకలన విడిచి ని
స్తులతపము విడిచి యింద్రియముల నొంచుమహాప్రభావమును విడిచి ధరణి.

తే. సర్వసంత్యాగమును మాని శాశ్వత మగు
ముక్తిపదమును వేఱొక భూరిమార్గ
మునను జొందఁగ రాదని మనములందు
నెన్నుఁడి నిశ్చితం బది యెంచిచూడ.

413

సీ. వినుఁడు చుహాభూతవితతి ప్రాకృష్టియశాః బరమేష్ఠికిని బ్రాణివర్గమందు
నాభూతములె నిండియలరుచుండునుదద్విధమును దెల్పెదభూమితనువునొసఁగు
జలములు స్నేహంబుసమకూర్చు జ్యోతిస్సునయనంబుల నొసంగు న్యాయరీతిఁ
బ్రాణంబు మఱియు నపానంబు ననువాని నాశ్రయించినవాయు వఖిలదేహ

తే. ములను వెలయుఁ గోపాకాశముగ బలంబు
గాఁగ విష్ణువు కోవంబుగా మహేంద్రుఁ
డగ్నిభుక్తిచ్చగా నుండు ననుచు మీరు
తెలిసికొనుఁ డింకనుక జక్కఁ దెలుపువాఁడ.

414

వ. సరస్వతివాక్కు నాశ్రయించియుండు కర్ణములు త్వశ్శ్రుతువులుజిహ్వనాసికలు
నను నీయైదునాహారద్వారము లని యెఱుంగవలయు. శబ్దస్పర్శరూపరసగం
ధంబు లింద్రియార్థంబు లగు. ఇంద్రియములయందు మనస్సు నిలిచినఁ బ్రవృత్తి
గల వగు. అవి స్వతంత్రములు కావు. హృదయాశ్రితభూతాత్మ మనస్సునఁ
గలియు. ఇంద్రియములకెల్ల నధిపతి మన స్సుగు. ఆమనస్సు నియమించుటకు
మార్పునొందించుటకు భూతాత్మ యధికారి యగు. ఇంద్రియములు. నింద్రి
యార్థములగుశబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు చేతనయు మనస్సు ప్రాణాపానములు జీవుఁడు
దేహధారులకు దేహాశ్రితాధికారభూతము లగుచుండు సత్త్వమునకు నాశ్ర
యంబులేదు గుణశబ్దంబుచాలదు. చేతనయు దానికి లేదు. ఆసత్త్వము తేజ
స్సును సృజించు. గుణముల సృజించు. ఇట్లుసత్త్వదశవిభాగములుగలదేహము
పోడశగుణాత్మకం బగు పండితుఁడగువాఁడు మనస్సుచే నాత్మయం దాత్మను
జూచుచుండు.

415

సీ. పరమాత్మఁ జక్షుస్సు పరికింపఁజాలదు కనఁజాల దింద్రియగణము దానిఁ
బరమదీక్షంబుగ భాసిల్లు మనసుచేఁ బరమాత్మవీక్షింపఁబడుచు నుండు
శబ్దంబు మఱియును స్పర్శంబు రూపరసములు గంధమును దేహమును లేక
యింద్రియంబులులేక యెంచఁగు నాపరమాత్మ స్వశరీరమున మనశ్శక్తిఁ జూడ

తే. వలయు నవ్యక్తమగుచు సర్వవపులందు.

సర్పితం బగుచుండు నాయాత్మతత్త్వ

మేవ్వఁ డద్దాని గాంచునో యిల నతండె

ముక్తుడని యెంచఁదగు మౌనిముఖ్యులార.

416

క. వినయము విద్యయుఁ గలవి, ప్రాని యందును గోవునందుఁ బాలుచున్విసమునం
దును గుక్కయందు దానిం, దినుమాలనియందుఁ దుల్యశృష్టులు విబుధుల్.

ఉ. ఆపరమాత్మ స్థావరములందును జంగమరాశియందు సుం

దీపితతేజ మొప్పు నొకతీరున నొంటిగ నుండు నాతండే

భూపరిణామజంతువులఁ బుట్టఁగఁ జేయును గాచుఁ ద్రుంచుఁ ద

ద్వాప్యృత మీజగత్తనుచు నాత్మఁ దలంపుఁడు సత్య మాతండే.

418

తే. ఆత్మ నెల్లభూతంబులయందు భూత

ములను నాత్మను యోగప్రభూతశక్తిఁ

గాంచునో యేవ్వఁ డాతం డఖండతేజః

డైన పరమాత్మఁ గనఁజాలు నని యెఱుంగుఁడు.

419

క. తనయందుఁ గల్గినాత్మను, గనఁ జాలుఁ బరాత్మయందు భునుఁ డాతండే

యనిశము గనుచుండిన ను, క్తిని గాంచు నటంచు మీరు తెలియుఁడుమదిలోన్.

తే. సర్వభూతాత్మభూతుడై సర్వహితుఁడు

నగుచు నలరారు పరమేశు సరయ సురలె

కోరుచుందురు దానినె కోరుచుండు

ముక్తినిం గోరువార లాసక్తిసతము.

421

సీ. పతుల కాకాశపథమున మత్స్యమ్ములకుఁ బావనతమజలములయందు

గతి యెట్లుచూడ శక్యముగాదొ జ్ఞానులగతి యట్లే తెలియ శక్యంబుగాదు

భూతజాలంబులఁ బూని యాత్మను నాత్మయందె కాలము కూర్చ నర్థమగును

గాలము దేనియం దోలి భూతాళిని బరిపక్వములఁజేయఁ బాలుపడచు

తే నుండు నద్దాని దెలియ గాకుండు నెవరి, కైనఁ బైనను గ్రిందఁ దిర్యక్ప్రదేశ
మందు నంతరమందు నేయది కల దని, దెలియ రాకుండునదె యాత్మ నలుకు లేల.

క. లోకము లివియెల్లను నం, దే కలిసి చెలంగు బాహ్య మేన్నఁగఁ గనరా

దేకిరణిం బరికించిన, శ్రీకలితం బదియె యగుచుఁ జెలఁగు నసమతః, 423

వ. అది సర్వాగ్రస్థానం బై బాణంబు లక్ష్యంబున నిమిడునట్లు సర్వంబుల లోఁగొని యుండు. ఏకారణంబునను దాని కింతంబు లేదు. మనోజవంబుగలిగి యుండు దానికంటె సూక్ష్మతరంబగు పదార్థంబులేదు. స్థూలతరంబగునదియు లేదు సర్వవ్యాప్తపాణిపాదంబై సర్వస్థితచక్షుశ్శిరోముఖంబై సర్వగతశ్రోత్రంబై సర్వంబు నావరించి యాతత్త్వం బుండు. అది యణువులకంటె నణు తరంబు. మహాత్ములకంటె మహాత్ము. ధూతాంతర్భాగంబున నది వ్యాపించి యుండు. ఆతత్త్వంబు క్షరంబని యక్షరంబని ద్వివిధంబుగఁ బరిగణింపఁబడు. క్షరంబు సర్వభూతంబులయందు నుండు. అక్షరం బమృతత్వమునకిని కల్పింపఁ బడియే. శరీరం బనుపురంబు నవద్వారములు గలదియగు దానియందు హంస నామంబున వశియైయుండు. చరాచరభూతంబులయం దిట్లె యుండునని యెఱుంగవలయు సర్వభూతంబులకు హంసంబు సంచయంబుఁ గూర్చుట నజఁ డగుపరమేశ్వరునకు హంసనామంబు సుప్రసిద్ధం బయ్యెనని పారదర్శులగు మహాత్ములు వచింతురు.

424

తే. హంసనామంబునం దగు నద్ది క్షరము
గాఁగఁ గూటస్థనామంబు గలది యక్ష
రముగ నెఱుఁగంగవలయు దీర్ఘమగు దృష్టి
గల్గువాఁ డక్షరమునొంది కనఁడు భవము.

425

చ. అని వచియించి వ్యాసముని యాదృతి మౌనులతోడ నిట్లును
వినితిరి గాదె సాంఖ్యమును విస్తృతిమీఱఁగ నేను దెల్ప నిం
కను వచియింతు యోగము నికామము శ్రద్ధతగంగ నాలకిం
పనుజను బుద్ధియున్ మనసు బాగుగ నై క్యము నొందఁగాఁ దగున్.

426

తే. ఇంద్రియంబులు వానితో నేకతం గ
నవలయును దాదృశమగు జ్ఞానంబు నాత్మఁ
దృఢముగా నుండఁదగు నదియే యనుత్త
మమగు జ్ఞానం బటంచు శాస్త్రము వచించు.

427

సీ. అట్టిజ్ఞానము శాంతావలంబనమున నంతరింద్రియనిగ్రహమున మఱియు
నాధ్యాత్మచింతచే నాత్మయందే క్రిడసల్పు బుద్ధిని శాస్త్రసరణి జేయు
సత్కర్మమునఁ గల్గు సమధికయోగదోషముల నైదింటిని సాధుకవులు
నిర్ణయించినవాని నెఱి గెల్వఁగాఁదగు దానఁ బూర్వోక్తమాజ్ఞాన మొప్పు

తే. స్వప్నభయములు క్రోధలోభములు కామ
మివ్వయే పంచదోషంబు లెఱుఁగవలయు
వీనిని జయించుపద్ధతిఁ బూని వినుఁడు
శమముచేఁ గ్రోధమనెడు దోషము జయించి.

428

సీ. సంకల్పజాలవర్జనమునఁ గామంబు సత్త్వసంసేవనసరణి నిద్ర
 ధృతిని శిశ్నోదరవితతదోషంబులఁ బాణిపాదకృతపాపముల నేత్ర
 ములను జయింపఁగా వలయుఁ జక్షుశ్శ్రోత్రకృతపాపములఁ జాలఁజతనము దగ
 మనసుచేతనె జయింపను దగువాగ్దోషములను సత్కర్తృనిష్ఠల మఱియును

తే. భయము నప్రమాదమున దంభమును బూన్కిఁ

బ్రాజ్ఞసంసేవనమున నొయ్యన జయింప

వలయు నివ్వియె దోషావళుల జయించు

మార్గములు వేయిత్రోవలు మహిని లేవు.

429

క. అనుదిన మీదోషగణంబు నిట్టి పద్ధతి జయింపఁ బోలును శుచివి

పుని దేవతలను బూజలఁ, దనుపం దగు వారిగన్నఁ దగు వలగొనఁగన్. 430

చ. మనముననేని హింసగలమాటను గర్వయుతంబుగాఁగఁ బ

ల్కను దగదంచు నార్యులు నికామము పల్కిరి బ్రహ్మతేజమే

గనఁదగు శుక్రరూపత జగంబుల కద్దియె జీవభూత మం

చు నెఱిగి దానిఁ గావఁ దగు శూరత యన్న నదే చుఁడీ ధరన్. 431

వ. ధ్యానాభ్యయన దాన సత్యంబులు నార్జవంబు లజ్జయు క్షమయు శౌచం బాత్మ
 శుద్ధియు, నింద్రియనిగ్రహంబు ననువీనిచేఁ దేజంబభివృద్ధిఁగాంచు పాపంబులు
 నశించు. సర్వభూతసముండై లభ్యాలభ్యంబులందు భేదబుద్ధిం బొరయక వర్తిం
 చుచు లభించునాహారంబునఁ దృప్తిం గాంచుచు జితేంద్రియుండు నగుతేజస్వి
 పాపంబుల దహింపఁ జాలియుండు. కామక్రోధంబుల వశమున నుంచుకొని
 బ్రహ్మపదంబు సేవింపవలయును. ఇంద్రియమనంబుల కైక్యముగల్గించినఁగాని
 యందుల కర్హుండు కాఁడు. మఱియు.

432

క. తొలిరేయియందునే నిమ్ముల రాత్రి పరార్థముననొ పూనిక మనసుం

గలుపం దగు నాత్మను నిద్ర, సలలితయోగై కసిద్ధి సన్తాన మగున్. 433

సీ. పంచేంద్రియంబులఁ బరఁగుజంతువునకు నొకయింద్రియంబైన వికలమగున

యేని ప్రజ్ఞ నశించు నిధపర్వతపాదముననుండి జలము లొయ్యన ప్రవిండు

నట్లు సాధకుఁ డింద్రియములను దొలుతనె వశముచేసికొనంగ వలయు నవల

మనసును ఝషహంత మత్స్యంబులకు మున్ను కూర్తాళిగ్రహింపఁగోరునట్లు

ఆ. పిదప శ్రోత్రములను బిష్టుటఁ జక్షుస్సులను ననంతరంబ తనదునాల్క

నవల ఘ్రాణము నిటు లారసి యోగియు, మనసుతోడఁ గూర్పఁ దనరు సిద్ధి.

క. తనసంకల్పంబుల నొయ్యన మాని మనస్సు నాత్మయందు నిలుపఁగాఁ

జనుఁ బంచేంద్రియములనున్, మనసున నీరీతి యోగమార్గము చెలఁగున్. 435

ఆ. ఇంద్రియములు మనసు నెన్నుచు శ్రేష్ఠంబు, గాఁగ వెనుక నుండఁగా మనస్సు

నట్లే నాత్మ నిలువ నాపరమాత్మయుఁ, జక్క వెలుగఁ జాలు సాధులార. 436

చ. హృదయము నిర్మలంబగుడు నెంతయు ధూనుము పోవ నగ్ని యె
ట్లుచితగుచుల్ వెలుంగఁ దనయుగ్రకరంబులు మేఘ మెట్లొ పో
వఁ దపనుఁ డొప్పునట్లుగ; నభంబున వైద్యుతమైనయగ్ని యె
ప్పిద మగు నట్లు లాత్మయునువెల్లును యోగియు దానిఁ గాంచెడిన్. 437

ఆ. దానియందె సర్వమా నదె సర్వంబు, నందునుండు నట్టి యాత్మ వెలయ
గాఁ గనుంగొనంగఁ గలఁడు యోగియు నట్టి, తరుణమందు ననుచుఁ దలఁపవలయు.

తే. అట్టిపరమాత్మ హృదయంబునందు బ్రాహ్మ
ణోత్తములు జ్ఞానశక్తిచే నొప్పఁ గాంతు
భృతియుఁ బ్రజ్ఞ భూతహితవృత్తి యెవరికిని
గలిగియుండునొ వారె పో ఘనులు జగతి. 439

క. మునులార! యిట్లు కాలంబు నెఱింగి వ్రతంబుఁ జక్కఁ బూని స్థిరముగా
మనసును నిల్పఁగఁ జాలిన, ఘనమతి యొంటరిగనుండి కడుఁ బూన్కితగన్.

ఆ. యోగ మభ్యసించి యొప్పిన తత్పిత్తి, కలఘుఫలము గాఁగ నక్షరాఖ్య
మందుఁ గలియు వాని యాత్మయు మఱి జనిఁ, గాంచ దెన్నిచూడఁ గా వసుధను.

వ. ప్రమోహంబు భ్రమం బావర్తంబు ఘ్రాణశ్రవణదర్శనాద్భుతస్పర్శనశీతోష్ణ
మారుతంబులు లోనగువానియోగబలంబున జయించి ద్వంద్వసముండై
యోగపరిచయంబలవరించుకొనినవాడు త్రిలోకంబులఁ జూడఁ గలండు.
గిరిశృంగంబు, చైద్యంబు, వృక్షమూలంబులు యోగాభ్యాసంబునకు నర్హ
స్థానంబులు. ఏకాగ్రచిత్తుండు కావలయు. యోగాభ్యాసంబునఁ జంచలంబగు
మనస్సు నియమింపఁగలండు. వేఱొండుపాయంబున దానినొంపఁజాలఁడు. లక్ష్య
మం దద్దాని జేర్చియుంచుట మంచిమార్గంబు. శూన్యగారంబున నివసించుట
యోగికి యుక్తంబు. మనోవాక్కాయకర్మంబుల నియతుండై యుపేక్షాపరుండై
నియతాహారండై లభ్యలభ్యసముండై యుండుటయోగిలక్షణంబులు. మఱియు.

చ. తనకు నమస్కరించిన నితాంతము భక్తిని సన్నుతించినన్
మనసున మార్పునొందక సమంబుగఁ జూచుచు వారికిన్ శుభం
బును నశుభంబుఁ గల్గునటు బుద్ధిఁ దలంపక యుండుటే తగున్
ఘనుడగుయోగి కిట్టివె తగంగఁ బరీక్షలు శాస్త్రరీతిగన్. 443

తే. లాభములుగల్గునపు విలాసతఁ గన, కవ్వితొలగిన యతఱి నార్తి గనక
సర్వభూతసమానుండై శ్వసనుఁ బోలి, యుండఁగాదగుమునులార యోగిసతము.

క. సమదర్శనుండై స్వస్థత, నమరెడి మనమొప్పు సాధువై యాటునెలల్
సుమహితవృత్తిం దగునరు, శ్రమ శబ్దబ్రహ్మ మెదుటఁ గన్నడి ప్రోచున్. 445

- సీ. సమలోష్ఠకనకపాషాణుడై శ్రమమొందు వారలఁ బరికించి వరుస యోగ
మభ్యసించుచు సారమనలేని సంసారముననుండి విరమించు కొనును యోగి;
యంతియె కాని మోహంబు నొండఁగు యోగమార్గమునకా నీచ మనుజుఁ డేని
ధర్మకాంక్షిణియగు తరుణియేని విముక్తిఁ గాంచుఁ బురాణంబు త్సయములేక
ఆ. తనరు నద్దియజము తగ సనాతనము నిం, ద్రియములకును గోచరింపనిదియు
నగు విముక్తిపదము నందుదు రీయోగ, సిద్ధి గనినవారు సిద్ధ మిద్ది. 446

నూటయిరువది యెనిమిదవయథాయము.

— ౨౨ మోక్షప్రాప్తిమార్గము. ౨౨ —

- క. అని యిట్లు వ్యాసముని చెప్పిన విని యష్టాను లెంతో ప్రీతి యలర ని
ట్లని రిట్లు వేదవచనము, జను లొగి గర్తము వదలఁ జను నని పలుకన్. 447
- తే. విద్యచే నేదిశను బొందు విమలచిత్తుఁ
డెట్టిగతి గర్తమునఁ బొందు నిద్దివినఁగఁ
గోరువారము మాదగుఁకొర్కిఁ దీర్ప
వలయు నీరెండు ప్రతిపూలములుగఁ దగును. 448
- క. ఒకదాని కొకటి వైరం, బెకదా యన్యోన్యమైత్రి యీరెండిటి కిం
చుకయైనఁ గలదె యన విని, సకలజ్ఞుఁడు వ్యాసుఁ డనియె సన్తునులారా. 449
- క. వినుఁ డీవ్యాఖ్యానముతో, వను దెల్పెదఁ గర్తమనఁగ వఱలెడుమార్గం
బును విద్యయనెడుమార్గం, బును జక్కఁగ శ్రద్ధమిగులఁ జొలయుచు నుండన్.
- క. త్సరమని కర్తము మఱియ, త్సరమని విద్యయును జెప్పఁగాఁబడు రెంటిక
నరుఁ డొందుపదములను వి, స్తరముగ నెఱిగింతు గహనసామ్యము లివియా.
- క. కల దనుచు నెవఁడు ధర్మము, పలుకునొ యది యుక్త మగును భావింపఁగ లే
దిల ధర్మమనుచుఁ బల్కెడు, పలుకును జెవిఁబెట్టరాదు పండితుఁ డెపుడే 452
- తే. యక్షసాదృశ్యమగు నిది యక్షుని దిదె, యన్నయట్టులు గానుండు సన్నుతింప
గలదనెడు మాటయే సత్యకలిత మగును, నాస్తికోక్తుల నాలింపఁ డాస్తికుండు.
- క. ఇరు తెఱఁగుల ధర్మం బిలఁ, బరఁగుకా వేదోక్తమయి ప్రవర్తనచిహ్నం
బరయఁగ నొకదానికగు ని, తరమునకు నివృత్తిలక్ష్య తగియుండుఁజాఁ డీ. 454
- సీ. కర్తము జంతువు కడఁగి బంధించును బంధనమును విద్య వదలఁజేయు
నిట్లులొటఁగదా ప్రవృత్తి కర్తం బగుఁ దన్నివృత్తియె విద్య తజ్జులార
కావున శాస్త్రసంఘాతపారావారపారీణులై తగు పండితు లొగి
గర్తములను జేయకయె యుండు, కర్తముచేతనే కాదె చచ్చినసమస్త

తే. జంతువులు పోడశాత్త కాశాశ్వతతను, వును ధరించును విద్య చేతను స్థిరమయి
యక్షరాత్మకమైన దేహంబుగలుగు, నంచు నెఱుంగంగ వలయు వేదార్థపదులు.

క. నరు లల్పమతులు కొందఱు, పరినుతిఁ గావించు కర్మవధితి వేనో
త్కరహిత మార్గంబున నాదరమున నేవించుచుండు దాని సతంబుకా. 456

చ. పురుషుఁ డెవండు శ్రేష్ఠుగుబుద్ధిఁ జెలంగునో ధర్మతత్త్వమా
ర్గరతిఁజెలంగునో యతఁడు కర్మము నెన్నఁడు ప్రాపిసీనుపు
ష్కరములఁ ద్రాగువాఁడు లఘుకల్పితకూపజలంబుఁ గ్రోల నా
దరణముఁ బూన నట్లనుచుఁ దత్త్వవిదు త్తములార యెంచుచుడి. 457

సీ. కర్మఫలంబులుగా సుఖదుఃఖముల్ జనిమరణంబులు తనరుచుండు
విద్యకు ఫలముగా విమలపదం బొందు తేగియుండు నటఁ జేర వగ యొకవదు
విమలపదం బొందు సనుహితపుణ్యుండు మరణంబు నొందఁడు మహిని బుట్టు
పును గాంచఁడుక్షయంబు గనఁడువృద్ధినిబొందఁడదియె బ్రహ్మంబునవ్యక్తమమృత

తే. మచలమును శాశ్వతంబు నొనర్చిపదము
విద్యచేఁ బొందఁజాలును విమలయోగి
దానిఁగనఁ జాలు వికృతి నాఁదగదు దాని
నమృత మని చెప్పఁగాఁదగు నార్యులార. 458

చ. పరమపదంబు దానిఁ గను పండితుఁ లించుకయైన ద్వంద్వముల్
గురుతరపీడఁ గూర్చుగను గుండరు మానసకర్మమైనఁ జే
యరుసతతంబు జంతువులయందు సమత్వము గల్గి మైత్రియుం
బరమహితంబు గోరుచును వర్ధిల్లుచుందురు లోక మం దొగికా. 459

వ. విద్యామయుం డగుపురుషుఁ డొక్కఁ డుండుకర్మమయుండగువాఁ డొక్కఁడుం
డు. జ్ఞాని చంద్రసమస్పర్శుండై సూక్ష్మకల్వానితుండై మెలంగుచుండు. ఈవిష
యుబు మహర్షి పరిగీతంబు వర్ణించు నలవిగాక. యుబరంబునఁజక్రతంత్రపు సుతిం
పశక్యంబుగాని యట్లుండు. ఏకాదశవికారాత్మకుండై కలాసంభారసంభృతుండై
కర్మగుణాత్మక మూర్తిమంతుండై కర్మరతుం డుండు నని యెఱుంగవలయు.
ఏవానియందు దేవుం డాశ్రయించి పుష్కరంబునఁ జంద్రునిబోలి యుం
డునో యోగజితాత్మకుం డగునతనిక్షేత్రజ్ఞుం డని యెఱుంగం జను సత్వరజ
స్తమోగుణంబులు జీవగుణంబు లని యెఱుంగుటకు జీవం బాత్మగుణం బని
యెన్నికఁ గాంచు ఆత్మ పరమాత్మగుణం బని చెప్పఁబడు సచేతనంబు జీవగుణం
జనియు సర్వత్ర యాజీవుండు సంచరించుననియుఁ దెలియం డగు. తదుత్కృష్ట
నిగా క్షేత్రజ్ఞుని మహాత్ముని కర్మితును. సత్తభువనంబులు కల్పించఁబడియె
అని పలికి వ్యాసుండు మరల నిట్లనియె. 460

- క. భువిలో క్షేత్రజ్ఞులె ప్రకృ, తివికారు లటంచు నన్ని తెఱఁగులను సుధీ
నివహనుతిం గాతురు శ్రీ, శువిభూతి నెఱంగలేరు సుండి యవ్వారల్. 461
- క. వారి నొకశక్తియుతులుగ, శ్రీరమణుఁ డెఱుంగఁ డాత్మఁ జెలఁగెడుశక్తి
వారె ప్రపంచము నడుపుదు, రారయ లోకోపకారు లనవారెకదా. 462
- తే. సాధుహాయములఁ గట్టినస్యందనంబుఁ, గడపుసారథివలెనెసగ్గముఖకార్య
ములను వారలె యొనరింతులలితరీతి, మనసుతోఁగూడునింద్రియమండలమున.
- సీ. ఇంద్రియంబులకంటె నెన్న నర్థంబులు శ్రేష్ఠంబు లగు మఱి చిత్త మరయ
వానికంటెను మిన్నగా నెన్నఁబడుచుండు మనసుకంటెను బుద్ధి వినుతిగాంచుఁ
బరమం బటంచును బండితవరులచే నద్దానికన్నను నాత్మ వరము
దానికంటె మహత్తు దానికన్ననుమిన్న యవ్యక్త మనునది యమృతతత్త్వ
- తే. మంతకంటెను మిన్నయా నంతకంటె
మించునది లేదు పరగతి యెంచ నదియె
యదియె పరకావ్య యనఁదగు నఖిలభూత
ములను గూఢాత్మయెంతయు వెలయుచుండు. 464
- క. అది యెఱుంగ నశక్యం బగుఁ, గద దానిన్ సూక్ష్మదృష్టి గలపెద్దలు నే
ర్పుదగ్గ సుసూక్ష్మబుద్ధిని, సదమల మని తెలిసికొందు సద్భక్తియుతిన్. 465
- వ. మేధాసహాయంబున నంతరాత్మయందు లీనంబగుతత్త్వంబును, మనస్సుతో
షష్ఠంబులగు నింద్రియంబులచే నింద్రియార్థంబులను నెఱుంగుదురు. యోగని
ష్ఠాతుండు పరమధ్యానంబున విద్యాసంపాదితంబగు మనంబును నిలిపి భగవత్ప
రతంతుడై ప్రశాంతాత్మడై పరమపదంబు నొందఁగలఁడు. సర్వేంద్రియము
లకువశ్యంబగునాత్మగలిగి చలితస్త్వతియై యాత్మసంప్రదానంబున మర్త్యుండు
మృత్యువు నొందు. 466
- తే. సర్వసంకల్పముల మాని సత్త్వమందుఁ, జిత్తమును నిల్పి కాలంబుచేతఁజిక్కు
పడక ముక్తిని బొందును బండితుండు, చిత్తము ప్రసన్నతంగాంచిచెలఁగుచుండ
- క. యతియు శుభాశుభకర్త, ప్రతతిని దత్ఫలముల దుసిఁ బాటింపకయే
సతతం బాత్మను గనుచు వి,హితసుఖమును గాంచఁజాలు నెన్న ఘనుండౌ. 468
- సీ. స్వప్నంబునం దోచు శ్వశ్రేయసం బట్లు నిర్వాతమగుచోట నిశ్చలముగఁ
దనరుదీపంబుచందమునఁ బ్రసాదలక్షణము నెఱుంగఁగాఁ గలఁడు ధీరుఁ
డేపద్ధతిని యోగి యెప్పుడు పూర్వాపరములగు నాత్రిభాగముల నాత్మ
యం దాత్మ యోజించి యల్పమా నాహారమును గొని నిశుద్ధముగఁ జెలంగు
- ఆ. నాత్మ యలరుచుండ నాపరమాత్మను, గనును; సర్వవేదగతరహస్య
మసద్భశం బనామయము పరమాత్మవి,శ్వాసదంబు నయినశాస్త్ర మిదియె. 469

- క. దీనిని సచ్చిఘ్నలకుఁ, సూనులకుఁ దెలుపఁదగును శుభతమధర్మ
ఖ్యానంబుల మఱి సత్యాఖ్యానంబుల నగ్ర్య మిద్ది యగు మునులారా. 470
- క. పదివేలవర్షములు పట్టుదలకా శాస్త్రాంబుధి గడుకా మతిబలమొ
ప్పుఁ దగినయట్లు మధించిన, నొదవెడు సారం విదియె మహాన్నతము నగుకా.
- తే. ఇదియె దివ్యామృతం బగు నిద్ది దధిస, మున్నవం బగునవనీత మురుతరుతర
శాఖనుండి జనించిన జాతవేద, సునికణం బంచు నెఱుంగుడు మనములందు.
- సీ. విమలాంతరంగుల కమలమోక్షప్రాప్తికొఱకు శాస్త్రావళి గుప్తమైన
యర్థంబు దీని సమర్థించి రాద్యలు స్నాతకులకు నిది శాస్త్రవర్ణ
ముపదేశ్యము నగు వా రొగింబుత్తులను జెప్ప వలయును దీనిని బ్రబలశాంతుఁ
డగువానికే చెప్పఁదగు నశాంతునకు నదాంతునకు నదపోవంతునకును
- ఆ. వేదవేత్తగాని విప్రున కనుగతుఁ, డయిచెలంగకుండు నట్టివాని
కీర్ష్యగలుగువాని కెన్నఁ జక్కనిమార్గ, మాశ్రయింపకున్నయతనికి మఱి. 473
- క. గురు ననుమతిలేని మహా, త్తరకార్యముచేయునట్టి దంభునకు నిరం
తరచిత్తశుద్ధిహీనున, కరయంగఁ దర్కంబు నెఱుంగనట్టి జడునకున్. 474
- ఆ. పిశునవృత్తిగలుగుపేదకును జెప్పఁదగదు శ్లాఘనీయుండుగఁ జెలంగి
శాంతచిత్తుఁ డగుచు సత్తపోవంతుడై, ప్రియుండునైనయట్టిపృథ్వీసురుని. 475
- క. కనినంతన యుపదేశిం, పను జనుఁ దనమాట వినెడుపట్టికిఁ బ్రియశి
ష్యునకుఁ విసీతునకు నొ,య్యనఁ జెప్పక వలయు నిది రహస్యం బగుటన్.
- క. ఇతరునకుం జెప్పం దగ, దతిశయపాపంబుగల్గు నట్లొనరిచినకా
మతిగల్గ రత్నపూర్ణ, క్షీతి నిచ్చిన నీయవచ్చుఁ జెచ్చెఱు వ్రీతిన్. 477
- తే. దీనిమాత్రము సుంతయుఁ దెలుపరాదు, సర్వవస్తువులందు శ్రేష్ఠంబె యగుట
గుహ్యతమమైన దీనిని గోర్కి మదిని, నిలుపుకొనఁదగు మునులార! పలుకు లేల.
- వ. ఇది మహర్షిసమృతంబు. వేదాంతపరిగీతంబు. మీరు ప్రశ్నింపఁ జెప్పితి. మీకుఁ
గలశంకలఁ దీర్చునదియు నామనంబునంగలదియు నగు దీనిని జక్కఁగా ధరిం
పుండు. ఇంక నేమి వినఁగోరుదు రన మహర్షు లిట్లనిరి. 479
- తే. మరల నధ్యాత్మతత్త్వంబు మౌనివర్య, విస్తరించి వచింపుమా వినఁగ వేడు
కయ్యె మేమెట్లు సరి తెలియంగఁగలమొ, యవిధంబునఁ గరుణింపుమనిన నతఁడు.
- చ. *మనమున సంతసం బలర మానుల కిట్లను శాంతచిత్తులై
యనఘులు నైనవారలకె చూడరతత్త్వముఁ దెల్పువిద్య చె
ప్పనుదగు దానిఁ బూరుషులై పాతము చేయఁగ నర్హు లేరు దా
నిని వచింపుంతు వ్యాఖ్యవలె నెన్ని వినుండు విను క్కీ చేరుదున్. 481

* ఆధ్యాత్మం యదిదం విప్రాః పురుషస్యేహ పథ్యతే. అని మూలము.

క. ధరణి జలంబులు జ్యోతియు, మరుత్తు వ్యోమంబు నివియె మహితంబులుగాఁ
బరినుతిని మహాభూతము, లురుకార్యక్షమములనుచు నొప్పుగఁ గాంచున్.

తే. ఇవ్వి భూతావళిలయందు నెసఁగి ప్రాణ
వంతములఁ జేయు నన విని భ్రాంతచిత్తు
లగుచు నన్తకాను లిట్లుని రాకృతి యెటు
వాని కగు నద్ది కనరానిభంగి యెట్లు.

483

సీ. ఆకాశ మెట్లు దేహములందు నుండును? దాని వర్ణింపుమా మౌనీవర్య
యింద్రియగుణతతి యెద్ది యద్దాని నేవిధమునఁ గనవచ్చు విశదపఱపు;
మన విని వ్యాసుఁ డిట్లునియె నీవిధమెల్ల వర్ణింతు దానిదత్త్వం బదెల్ల
మీరు సమాహితులై రమ్యతత్త్వంబు వినుఁడు శబ్దశ్రోతవిష్ణుపదము

తే. లనెడు నివి మూఁడు నాకాశమునకు లక్ష
ణములు చేప్తయు నట్లె స్పర్శమును బ్రాణ
ము ననునీ మూఁడు లక్షణము లగు వాయు
పునకు నని యెన్నఁబడుచుండు ఘనులచేత.

484

వ. రూపంబును జక్షు ర్విపాకంబు లనునీమూఁడును దేజోలక్షణములు. రస రసన
స్వేదంబు లనుమూఁడు నుదకలక్షణములు. ఘ్రీయప్రాణశరీరంబులు మూఁడును
భూమిలక్షణంబులు. ఈయింద్రియగ్రామంబు పాంచభౌతికం బని యెటుంగఁ
దెల్పితి. మఱియు

485

సీ. అనియనకుఁ స్పర్శ మనునది రసము జలమునకు గుణము తేజమున కెన్న
గనురూప, మంబరంబునకు శబ్దము గంధ ముర్వికి గుణమయి యొప్పుచుండు
మనసు నైజముబుద్ధి యనునివిమూఁడు స్వయోనిజంబులుగాఁగనొప్పుగుణము
లీగుణంబులజస్ర మేవిధినైనను నియమంబు దాఁటక నిర్మలగతి

ఆ. నలరుచుండు ననుచు నరయుండు కూర్తము
స్వేంద్రియములఁ జాఁచి యెలమి ముడుచు
కొనెడునట్లు బుద్ధి యనునది మింద్రియ
గ్రామమందు విభుతఁ గాంచి యుండు.

486

వ. పాదతలంబులకుఁ బైన వెరుకఁ గ్రిందును జూచుకృత్యంబునందు బుద్ధి యొప్పి
యుండు. గుణంబులచే బుద్ధియాద్వేబడు. బుద్ధిచేనింద్రియంబు లాకర్షింపఁబడు.
మనస్సుతో నాలుగునింద్రియములు బుద్ధికి లోఁబడినవియగు. బుద్ధ్యభావమున
గుణములుండవని యెటుంగవలయు. పంచేంద్రియములు నాఱవదగుమనస్సు
పంచేంద్రియము లనికీర్తింపఁబడు. బుద్ధి సప్తమస్థానంబు నాక్రమించు. క్షేత్ర
జ్ఞుం డప్రముఁ డని కీర్తింగాంచు. చక్షురింద్రియంబు చూచుటకే యుపయక్తంబు

మనంబు సంశయించు. బుద్ధియధ్యవసానార్హం బగు. క్షేత్రజ్ఞుండు స్వామియై
కార్యంబు సాధించు. సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు మూడు స్వయోనిభవంబు
లని యెఱుంగుండు. సర్వభూతంబులయందు సమంబులై యుండు. వానిగుణం
బులం బరీక్షించుపథతిని వినుండు. 487

ఆ. ఆత్మయందుఁ బ్రీతి యలరు నెత్తజేఁ బ్రశాం
తముగనుండు నాత్మ యమల మగుచు
నదియె సత్త్వగుణముగఁ దగు నంచు నెఱుంగ
వలయుఁ జూడి మోనివర్యులార. 488

క. తనువున మనసునఁ దాపము, గనుపట్టునొ యెట్టితఱిని గాఁదగును రజం
బునఁ గల్గుమారుపని మీ, మనముల నెంచంగ వలయు మాట లిఁకేలా. 489

తే. మనసు వ్యామోహయు క్తమై షటియు విషమ
మగుచు సప్రతర్క్యము నుం యరయఁ జాల
కజ్జతం గని యుండుఁ గార్యంబులందు
నదియె యగును దమోగుణ మార్యులార. 490

సీ. ఆనందము ప్రియప్రహర్ష ముల్ స్వామ్యము స్వస్థాత్మచిత్తత పరఁగెనేని
కారణంబుననో యకారణంబుననో యవెల్ల సత్త్వగుణంబు లేయటంచు [హ
నరయఁగాఁ దగియుండు నభిమానము మృషావచనము లోభంబునక్షమయుమో
మెపుడు వృద్ధిం గాంచునెట్టులేయైనను రాజసగుణము లరమ్యములును

ఆ. గా నెఱుంగవలయు మాననిమోహప్ర,మాదములును దంద్రి షటియు నిద్ర
యప్రజోధితయును ననునివి కల్గినఁ, దామసగుణము లని తెలఁప జనును. 491

క. మన మొక కార్యము చేయఁ,గను దలఁచును బుద్ధి దానిఁ గడుఁ జింతింపం
గను బూను హృదయమును బ్రియ,చునియో కాదనియొ యెంచునట్లగుటతగన్.

తే. మూడువిధములుగాఁ గర్తము పురికొల్పుఁ
గార్య సాధన మప్పు డిక్కరణిమూడు
పనిని సాధించు; నింద్రియప్రతతికన్న
సర్థములు శ్రేష్ఠములు మనం బంతకంటె. 493

క. ఘనమగును దానికంటె, వినుతింగను బుద్ధి యాత్మ వేధంగులుగా
వినుతింపఁబడెడు నద్దా,నిని మించి యటంచును మదినిం కలఁపఁ జనున్. 494

క. మనుజునకు బుద్ధి యాత్మయుఁ, గనుపట్టుఁ బ్రధానములుగఁ గడఁగి తెలఁప నం
దును బుద్ధి యాత్మ నాయిక, యనఁబడు నది పిక్కలిసొంద నంతయు నట్లౌ. 495

క. మనసు చలించును నింద్రియ, మనిమి త్తమ కలఁతనొందు నట్లౌటను బు
ద్ధిని బ్రభ్యిగాఁ దలంపం, జను నని యార్యులు వచింతు చక్కని మతిచేన్.

సీ. బుద్ధి శ్రోత్రేంద్రియమును గూడనది వినుఁ ద్వ్యగ్యుతిఁ గనునట్టితఱినిస్పర్శ
మగునట్లు లగును నయనములఁగూడిన నవి చూడఁగాఁజాలు నట్లే జిహ్వ
గలిసిన రుచి గాంచఁగాఁ జాలు రసనయు ఘ్రాణేంద్రియముగూడఁగా నదియును
వాసనచూచు నీవరుసఁగ బుద్ధి యేంద్రియమును గూడు వృత్తి నొందు

తే. నదియు లేకున్న శక్తిలే కద్ది యుండు;
బుద్ధిభావమునకుఁ దగుపోల్కిఁ బురుష
వృత్తి తగియుండు నొకతఱిఁ బ్రీతి నొందు
నొక్కతఱి శోకముం బొంది యుండుఁ జొండి.

497

క. కలకాలము సుఖములనే, గలిగి చెలంగుటయు దుఃఖకలితుండయి యే
విలపించుటయును లే ది, మ్ముల బుద్ధివికారరీతిఁ బొలుచు మనుజుఁడు. 498

క. సరిదధిఁపతియకా జలనిధి, పరికింపఁగ వేలదాఁటి పరుగిడఁ డట్లే
పురుషుండు బుద్ధిభావము, సరిగాఁ గనుఁగొనుచు వృత్తిసరణిని గాంచు. 499

వ. వాంఛలు పొడముతఱి మనస్సు బుద్ధి నాశ్రయించు. బుద్ధ్యధిష్ఠానమందు త్రిగు
ణంబులు బ్రవర్తించు నని యెఱుంగ వలయు. ఇంద్రియంబు లెల్ల మేధ్యంబు
లనియే యెఱుంగవలయు. బుద్ధి యేయేవేళల నేదేది చేయుం దలంచు నాయా
కార్యజాలం బింద్రియంబు లొనరించుచుండు. బుద్ధిభావము మనస్సునందలి
భాగంబుగ వర్తించు. రజోగుణం బుద్రేకం బగుతఱి సత్త్వం బడంగియుండు.
సత్త్వరజ స్తమోగుణంబులు మూడును బుద్ధ్యనుకూలప్రవృత్తిం దగియుండును
వీనింకూడి బుద్ధియుఁ బ్రవర్తించు. చక్రభాగంబులు రథనేమిసరణిఁ బ్రవర్తించు
చందంబున వీనిప్రవృత్తి సాగునని యెఱుంగుండు బుద్ధిప్రధానంబులగు నింద్రి
యంబులచేఁ బ్రదీపార్థము మనస్సు చెప్పంబడుచుండు. ఉదాసీనులచే
యోగంబు స్వేచ్ఛగా నిశ్చయింపఁబడులాగున నింద్రియకార్యంబులు నిశ్చ
యింపఁబడియే. బుద్ధిమంతుఁ డీప్రవృత్తి యింద్రియస్వభావంబని మోస
మొందఁడు. యోగి విగతమత్సరుండై శోకింపక సంతోషింపక ప్రవర్తించుచుండు.
కామగోచరంబు లగునింద్రియంబులచే నాత్మకనుంగొన శక్యంబు గాకయుండు
బహుమార్గంబుల నాశ్రయించి ప్రవర్తించుచు జితేంద్రియులుగాక కృతపు
ణ్యులుగాక యుండువారిచే నాత్మతత్త్వం బెఱుంగఁబడదు. ఎప్పుడు మనస్సు
నిర్మలంబై తేజోవంతంబగు నట్టితఱి దీక్షిచే నాకృతికనఁబడునట్లు పరమాత్మ
కనంబడు. దీనికి యోగంబై ప్రధానసాధనంబు. తమస్సంవృతంబగుఁదార్థంబు
చూడ శక్యంబుగాక ప్రకాశంబు సాయపడఁ గనఁదగియుండునట్లు తమోగు
ణంబునఁ జూడశక్యంబుగాని యాత్మ యోగప్రదీప్తిచేఁ జూడశక్యంబగు నని
నిశ్చయింపుండు జలములం దిరుగుపక్షి నీటఁ దడియక యుండునో విముక్తాత్మ
యగు. యోగి యట్లే గుణదోషంబుల బాధింపంబడక యుండు. అట్టివాఁడు

కృతప్రజ్ఞం డనంబడు. వాడు విషయముల సంచరించినను వానికి లోబడఁ
డని తెలియుడు. మఱియు. 500

- క. ఏయోగికి బరమాత్మను, నేయెడలం జూడఁగోర్కి యేర్పడునో సదా
యాయోగి కర్తముల రతిఁ, బాయును మోక్షంబు హస్తభవమై యుండున్.
- తే. సర్వభూతాత్మ భూతుని సంగతిఁ గన, ముక్తి యబ్బురమే గుణముల నతంఁడె
కలుగఁజేయును నవి యాత్మఁ గలతకొందఁ, జేయఁజాలవు సతతంబు సిద్ధ మిద్ది.
- సీ. ఆత్మను గుణవార మరయంగఁ జాలదు దాని నాపరమాత్మ తా నెఱుంగఁ
గలఁడు గుణంబుల లలి ధరియించును దానె ద్రష్టయు నయి తనరుగాన
క్షేత్రజ్ఞ సత్త్వంబు స్థిరమతి నూహించి వానియంతరము లీవరుస నెఱుంగ
వలయును క్షేత్రజ్ఞఁ డలఘుశక్తి గుణాలి సృజించు సత్త్వంబు సృష్టిచేయఁ
- తే. జాల దీరెండు వేతైన సమయమందు, నొకటిగా నున్నజేయంగ నోపు మశక
మట్లుదుంబర మేకమై యలరు నట్టులనుచు యోజింపుఁడే మీర లన్వహంబు.
- వ. ముంజంబున నిషి క యుండునట్లు వేఱుగనున్న యట్లు తోచి కలిసియే యుందురు.
ఒకదానియం దొక్కటి ప్రతిష్ఠితంబై యుండునని యెఱుంగుండని పలికిమహర్షు
లకు వ్యాసుండు మరల నిట్లనియె. 504

—
నూటయిరువదితొమ్మిదవ యధ్యాయము.

— విశిష్టధర్మ వర్ణనము. —

- తే. వినుఁడు క్షేత్రజ్ఞఁ డలరుచు విభుఁడయితగ, సత్త్వమఖిలగుణంబుల సరగసృష్టి
చేయు నదియే వికారంబుఁ జెందుచుండు, నీశుఁ డెప్పు డుదాసీనుఁడే తలంప.
- సీ. ఈగుణసృష్టియు నెన్న స్వభావమా సత్త్వంబునకును సూత్రంబు నూర్ణ
నాభి సృజించుచందమున సత్త్వము ప్రవర్తించుచునే యుండు నెంచ మరల
దని కొందఁ టందు రయ్యది నై జమందురు కొందఱు సత్త్వంబుకొలఁది నెఱిఁగి
సృజించు విరమించు స్వేచ్ఛ నందురు కొందఱీ యుభయంబును నెంచియేది
- తే. సాధుమార్గమొ దానిని జక్క నిర్ణ
యించుకొనఁదగియుండు నిట్లెంచ నొక్క
సంశయముతోచు నది తీర్ప సాధ్యపడని
యట్టులుండును మునులార యరయుఁ డెలమి. 506
- వ. ఆత్మయను తత్త్వం బనాదినిధనంబు. దీనినెఱింగి మనుజుఁడు చరించందగు. కోప
మొందక ప్రహర్షంబు గాంచక నిత్యంబు విగతమత్సరుండై చరించు టొప్పు.
ఈసిద్ధాంతము మదినిల్పిన జగన్తిథ్యాజ్ఞానంబు కలుగు సంశయములు తొలంగు.
జలపూర్ణప్రవాహమును మనుజులు దాటునట్లు శాశ్వతంబుగాని భూలోకం

బు నీజ్ఞానంబుగలవాఁడు నిస్తరించు. విద్వాంసుండైన నీయజ్ఞానరూపసంసార
సాగరంబున మునింగినఁ దరింపఁజాలఁడు. తత్త్వవేత్త యగువాఁ డీజలంబులకు
దూరంబుగానుండును. కావున నీవిషయమును జక్క నాలోచించి కేవలజ్ఞానం
బు నాశ్రయించి యాశాలతను ఛేదించి భూతముల కగతియగు గతి నాలో
చించి యుత్తమంబగు శమంబు నొందవలయును. 507

సీ. ఇదె జన్తసామగ్ర్య మిద్ధాని విప్రుండు పట్టుదలంబూని పరమనియతి
ననుసరింపందగు నద్ది యాత్మజ్ఞాన సన్నిభ స్నేహైక సత్ఫలంబు
దీని నెఱుంగుటే ధీమంతులక్షణ మింతకంటె నెఱుంగ నేదికలదు
తత్త్వ మిద్ధానిని దగనెఱింగినమనీషులు కృతకృత్యులై సుఖనివాస

తే. మైనసత్పద మొందుదు రాత్మ వేత్త, లకు మహాభయ మెందుఁగల్గదు విమూఢు
లైన వారికిఁ బరలోకమందు సాధ్వ్యసము దురంతము గల్గు నిశ్చయముసతము.

క. దీని నెఱుంగుటఁ గల్గెడు, దానికి మించినది లోకతతి లేదనియే
మానసముల నెంచుడు స, న్నానులు మీరొంట వేఱుమాట లిక్కేలా. 509

క. నరుఁ డిట్టి విమలవిజ్ఞానరతిం గనఁడే జగజ్జననిఁ జూడఁగ లేఁ
దురుతర తేజోమూర్తిని, బరమేశ్వరుఁ గానలేడు బాలికుఁ డగుటకా. 510

క. సతతము దుఃఖాకులుఁ డగు, గతి యాతని కిట్టి దగును గల్గషరహితం
బతులతమునైన జ్ఞానము, మతి నొప్పించో లవంబుమాత్రపు వగయుకా. 511

క. కలుగదు ప్రాగ్భవపాపా,వళి యాతని నొంపలేదు భవ్యపదమునం
గలకాల మామహాత్ముని, నిలుపుం బెక్కేల మకానినిర్జరులారా. 512

వ. అనభిసంధిపూర్వకంబుగ నొనరించిన పురాకృతంబు జ్ఞానంబు దహించు. ఏది
ప్రియమో యేది యప్రియమో యీయుభయంబునం దేదియొనరించిన నదిఫలం
బుం బ్రసవించు నని వ్యాసమహర్షి పల్క మును లిట్లునిరి. 513

క. మునివర యేధర్మము మిం,చినధర్మము లేదో యావిశిష్టసమాఖ్యం
దనరిన ధర్మముఁ దెలుపుము, మనుజుల కుపకార మగుట మహితం బగుటకా.

చ. అనవిని వ్యాసుఁ డిట్లునియె నాద్యమునిస్తుతమైన ధర్మముకా
వినఁదగు మీర లంచు నెద వేడుకగల్గియె యుండు నావిశి
ష్టనియతధర్మ ముత్తమము సత్ఫలదంబు వినుండు శ్రద్ధతో
మునివరులార! యింద్రియసమూహము వే మధియించుఁ జిత్తముకా. 515

ఉ. కావున వాని బుద్ధిని నికామము లోఁబడఁ జేసికొంచు నిం
పావిధి స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగు నర్భకులకా జనకుండువోలె స
ద్భావము నొందఁగూర్పఁదగు వానిమనస్సునఁ గూర్పు టొక్కఁడే
పాపనమా తపం బదియె భవ్యతమంబగు ధర్మ మెంచినకా. 516

తే. సర్వధర్మంబులను మించఁజాలు నద్ది, పరమధర్మంబు నాఁబడు ధరణి నదియె
విద్యచే నిందియములను విమలమనసు, తోడనాఁజింటినిం గూర్పఁజూడవలయు.

క. దానినె యాత్మయు దృక్తి, బూనందగియుండు నెన్ని పోలిక లున్నన్
గానక వాని నివొక్కటి, యే నిశ్చలవృత్తిమీఱ నేవిధినై నన్. 518

తే. అభ్యసించిన జాలు గృహంబునందు, గలుగువస్తువులెల్ల నిక్కముగఁ జెడును
గనఁబడెడువాని గనకుండఁ గాంతమీఱ, నాత్మచేనాత్మఁ గనఁజాలు నతఁడునిష్ఠ.

క. అనలు విధూముని చందంబున సర్వాత్ముని మహాత్ముఁ బూనికఁ జూడం
గనుజాలు వారె జ్ఞానంబునఁదగు బ్రహ్మణులు నాఁగఁ జొల్తురు ధాత్రిన్. 520

చ. సుమనలభూరిశాఖలను శోభిలునాత్మ మహాద్గుచుంబు నే
త్రములను గానఁజాలదు నరవ్రజ మింక నదేటిపుణ్యమో
యమలఫలంబు గాంచుటెటో యంచుఁ దలంపుఁడు మౌనులార జ్ఞా
నమునఁ జిదాత్ముఁ జూచు మునినాథుఁడు వేటొకఁ డేల చేయఁగన్. 521

వ. ఎవ్వఁడు సర్వంబునుం గాంచుచో నూమహాత్ముఁ డంతర్వర్తియై యుండుయోగి
జ్ఞానదీప్తంబగు మనస్సున నాత్మచే నాత్మను గాంచఁజాలు. మీరు నాయాత్మను
జూడ నభ్యసించి విరాగులరై యుండునది. సర్వపాపములు నశింపు. విముక్తి
చేకురు. కుటుంబంబుపోవ నలరారు నురగంబు చందంబున మీరుందురు. దానికి
నిరుపమబుద్ధి ప్రధానంబనం జను. అది చేకూరినఁ జింతాజ్వరములుపోవు. సర్వ
తస్సంవ్యాప్తప్రవాహంబై ఘోరాకారంబై లోకంబుల నెల్లమంచి వేయఁ
జాలి, పంచేంద్రియగ్రాహంబులు గలిగి మనస్సంకల్పరోధసంబై లోభమోహ
తృణచ్ఛన్నంబై కామక్రోధరూపసరీరృపంబై సత్యతీర్థానృతక్షోభంబై క్రోధమ
యపంకంబై యవ్యక్తప్రభవంబై శీఘ్రగమనంబు గలిగియుండు సుసారమహా
నదీవతంసమును బుద్ధితరణి సహాయంబునం దరింపుఁడు. అది యకృతాత్ములచే
దుస్తరం బగు ఆమహానది సుసారసాగరాభిముఖంబుగఁ బాలు. యోనిపాతా
శదుస్తరం బని యెటుంగ వలయు. మఱియు నది యాత్మజన్మోద్భవంబు జిహ్వా
వర్త భీషణంబు దురాసదంబు ధృతిమంతు లగుమనీషులే దానిం దరింపఁగలరు.
దానిం దరించినవారు సర్వతోముక్తులై విధూతపాపులై యాత్మజ్ఞానసంపన్నులై
శుచిమంతు లగుదురు పరమోత్తమబుద్ధి సంపన్నులై బ్రహ్మపదస్రావు లగుదురు.

తే. సర్వసంక్లేశములనుండి సత్వరముగ, విడువఁబడి సుప్రసన్నై కవిమలబుద్ధి
యలరఁగా గతకల్మషుం డగుచు నెల్ల, తావులను గల్లుసర్వభూతముల సమత.

క. కనుఁగొనుచుఁ గోప మందక, ఘనహర్షము గనక ఘాతుకత్వము విడి యా
త్మను గాంచఁజాలు నట్టిం, డని తెలియఁగనొను మీర లాదృతిమీఱన్. 524

తే. ఇట్టిజ్ఞానము కుదురున యేని దాని
కంఠే మించినధర్మంబు గలదె యొకఁడు

బుధులు తలపోయుదురు సర్వభూతహితము

దలచువారలుగావున ధాత్రియందు

525

సీ. ఇదియొ ధర్మంబని యెల్ల ధర్మంబుల నెఱిగినమునులు సత్యేష్టమతులు
ఁల్కిరి దీనినే పరమపవిత్రధర్మంబుగా సుతులకు రమణఁ దెల్ప
వలయును దండ్రులు సులలితమతియయి ప్రయతుడై హితుఁడయి ప్రజ్ఞగలిగి
యనుగతుఁ డగువాని కాత్మవిజ్ఞానంబు సర్వగుహ్యతరంబు సాధుతమము

తే. నాత్మసాక్షికమునునయి యమరుదీని, దెలుపఁగాఁ దగు నిట్టినియతి జెలంగ
కున్న వనితకు నరునకు నెన్న పండు, నకును దెలుపంగరాదు జ్ఞానదము నగుట.

తే. బ్రహ్మ మనునది భూతభవ్యభవ మసుఖ, మట్లదుఃఖము నని చెప్ప నగును దీని
నాత్మ నెఱిగినపురుషులు నంగనలును, మరల జన్మంబు నొంద రీత్యైతలమున.

క. *మతములు సర్వవిధంబుల, శీతి ఖ్యాతిని గాంచిన వని చెప్పితి మీకున్
మతిమంతులార యవి శాశ్వతముగ నుండినను నుండు సమయు నొకతఱిన్.

చ. వినయముఖంబులై తనరు విశ్రుతసద్గుణరాజి నొప్పి ప్రి
తిని దయఁబూని యున్న సుతు ధీయుతుఁ గాంచి ముదంబు మీఱఁగా
జనకుఁడు యుక్త మంచెఱిగి జ్ఞానము దీనిని దెల్పఁగాఁ దగున్
దనయుని వృద్ధిగోరి పరితాపముఁ బాపు నటన్న నమ్మికన్.

429

— మోక్షోపాయము. —

క. విని యిట్లుపలుకు వ్యాసవ, చనములఁ బ్రశ్నించి రిట్లు సాధుమునీ! ము
క్తిని బొందునుపాయంబును, వనజభవుం డొప్పురీతిఁ బల్కెను గాదే. 530

క. ఆమార్గము నిరపాయం, బై మానితమునయి తనరు నట్టియుపాయం
బే మదుల నెలుఁగఁ గోరుదు, యోమానివరేణ్యయనంగ నురుమోదమునన్.

సీ. వ్యాసుండు వచియించె వర్ణ్య మీయది యగు నిపుణదర్శనమయి నెగడుచుండు
నేయుపాయమున సర్వేష్టదార్థంబులు వెదకంగఁబడు దాని వినుఁడు భక్త
పరులార! యిల ఘటోపకరణమందున్న బుద్ధి ఘటోత్పత్తిఁ బొదలకుండు
నట్లు ధర్మాదుపాయార్థమం దనృధర్మములనిష్ఠయును గారణము గాదు

తే. తూర్పుసంద్రమునం బోవు త్రోవ యద్ది
పశ్చిమాబ్ధికిఁ బోవదు పరమమార్గ
మొక్కటియె మోక్షమునుబొంద నొప్పియుండు
దానిఁ దెల్పెద వినుఁడు తత్త్వజ్ఞులార.

532

క. శ్రుచేతఁ గ్రోధమును గా, మము సంకల్పంబు చేయమానుటచే స
త్త్వము నేనించుట నిద్ర జ, వమునన్ గెల్వంగవచ్చు బ్రాజ్ఞుఁడు పూన్కిన్.

* యథా మతాని సర్వాణి తథైతాని యథాతథా, కథితాని మయా వి.ప్రా. భవంతి
సభవంతి చ అసిమూలము.

సీ. భయము జయింపంగవలయుఁ బ్రమాదంబు పొరయనియునికిచేఁ బొలుచుజ్ఞానమున క్షేత్రమును గావఁబూనంగఁదగు ద్వేషమును నిచ్చుఁ గామంబు మొదగలుగువానిని ధైర్యకలన గెల్పందగు నిద్రను బ్రతిభను నిరతమమల[లుగాఁగఁ విజ్ఞానమున గెల్వ విమలాత్తు లేంతు దుపద్రవంబుల యోగపరుఁడు నియత

తే హితమితాశనముననె జయింపఁ గలుగు;

మోహలోభంబులను సదా మోదయుక్తిఁ

బాఱఁదోలంగఁ జనును దత్త్వంబు సతము

దలఁచుట విషయంబుల గెలువఁ దగును.

534

క. మనమందు ననుక్రోశంబును బూని యధర్మముఁ గ్రమమున గెల్వఁగ వచ్చు నుపేక్ష ధర్మమును గెల్వనుబోలునటంచు సాధువరు లందు రిలన్.

535

క. చిరకాలము కార్యంబును, జరపుటచే నాశ గెల్వఁజను సంగంబుం

బరివర్జించుట తనదగు, నురుసామర్థ్యంబు గెల్వ నొప్పుం జొండీ.

536

సీ. నిరతంబు కూడక జరపుటచే న్నేహమును యోగశక్తి తుధను జయింపవలయుఁ గారుణ్యసంకలితమానాత్మచే నాత్మను గెల్వంగ నగును ధరను బరితోషమునఁ దృప్తఁ బాఱఁదోలందగుఁ దంద్ర నుత్థానసందానముననె గెలువవచ్చు వితర్కముల నిశ్చయంబున బహుభాషలను మానవరత శౌర్య

తే మున భయంబును వాఙ్మనంబులను బుద్ధి,చేత గెల్వంగవలయును సిద్ధమైన జ్ఞానచతుస్సుచేతఁ జక్కంగ నెఱిగి,యనుచుఁ బల్కిరి ప్రాజ్ఞ లోయాద్యులార.

వ. ఆత్మజ్ఞానమయంబు. శాంతి దానిఁ బొందింపవలయును. శాంతస్వాంతంబునఁ బరిశుద్ధకర్మంబునఁ బరిపక్వచిత్తుండు కావలయును. పంచసంఖ్యాకంబులని జ్ఞానలచేఁ బరిగణింపఁబడు యోగదోషంబుల వదలందగు. కామక్రోధలోభభయస్వప్నంబులు యోగదోషంబులు. వీనిని యోగసాధనంబున జయింప వలయుం గాని వేఱుసాధనంబున శక్యంబుగాదు. ధ్యానాధ్యయనదానసత్యలజ్జాజ్ఞవత్ మాశౌచాచారంబులు నింద్రియశుద్ధియు సంయమంబునను వీనిచేఁ దేజంబు వృద్ధి యగును. పాపంబులు నశించు. సకలసంకల్పంబులు సిద్ధించు. విజ్ఞానంబు క్రమక్రమంబుగ వృద్ధియగు. ఆతేజస్వీ ధూతపాపుండై లఘూహారుండై జితేంద్రియుండై కామక్రోధముల స్వవశంబున నుంచుకొని బ్రహ్మపదంబు నొందు అమాధత్వంబు నసంగిత్వంబు. కామక్రోధవర్జనంబు అదైన్యంబు ననుదీర్ణత్వంబు ననుద్వేగంబు ననునివి మోక్షంబు నొందుటకు మార్గంబులు. ముచుత్తుపు ప్రసన్నుండు విరులుండు శుచి వాక్కాయమనోనియతుండు కావలయునని వ్యాసుండు పలుక మహర్షు లిట్లునిరి.

538

నూటముప్పదియవవయధ్యాయము.

— యోగసాంఖ్యమతజ్ఞానుల కాచరింపఁదగు ధర్మములు. —

చ. మునివర! సాంఖ్యయోగములు భూస్థలి విస్తృతకీర్తిగాంచు నం
చనుట యథార్థ మౌగద మహత్తరభేదము వానికొప్పు నం
చని విననయ్యె దాని కగునట్టి సుసంగతకారణంబును
వినవిన వేడుకయ్యె గురు, వేత్తపు నీవుకదా తలంచినా.

539

క. అనుటయు వ్యాసుం డిట్లను, మునులా రా! సాంఖ్యశాస్త్రమును సాంఖ్యులు చ
క్కని కారణముల శ్రేష్ఠం, బనుదురు యోగముల యోగు లందు రటులుగా.

సీ. సర్వజ్ఞులౌ మునిచంద్రులనీశ్వరుం డెట్లు ముక్తుండగు నెన్న నగుచుఁ
దగిన కారణములఁ దత్త్వ మాలోచించి యోగంబు శ్రేష్ఠమై యొప్పు నందు
సాధుద్విజాతులు సాంఖ్య ముత్తమమని కారణంబును దెల్పినారు మున్నె
గతులెల్ల నెఱిగి నిక్కము సర్వవిషయములందు విరక్తుడై యంతమందు

ఆ. విమలపదము నొందు విధిహితముగ నని, మోక్షదర్శనచుయి పొలుచుసాంఖ్య
మును మనోజ్ఞతమముగను వచింతురు స్రాజ్ఞు, లఖిలతత్త్వగతుల నరసి యరసి

వ. స్వప్రక్షంబునందు సమర్థంబై హితంబునగు కారణంబుఁ దెల్పువచనంబు
గ్రాహ్యంబు. ఇదియే మహామునుల మతంబు మీరును దీని కారణంబులం
బరీక్షించి యేది యుక్తమో దానిం గ్రహింపుడు.

542

క. యోగులు ప్రత్యక్షంబునె, బాగుగఁ గారణముచేత వాంఛింతురు సాం
ఖ్యాగమవేత్తలు శాస్త్రం, బేగతి యని యెంచువార లెల్ల విధములన్.

543

ఆ. ఇవ్వెరెండుఁ గలియ నెల్లరకున్ సమ్మతములె యగును దీనిఁ దత్త్వవిధులు
శ్రేష్ఠములనియె తలఁచిరి వీని విధిగతి, ననుసరించి ముక్తి నందు నరుడు.

544

సీ. సాంఖ్యయోగములందు సమముగా శౌచంబు భూతాఘములయందుఁ బూనఁదగిన
దయయును సుప్రతఘాతంబును జెప్పఁబడియెనై నను దలంపంగ భేద
మరసినఁ గన్పడు; ననిన మానులు సంశయాత్ములై ప్రశ్నించి రాదరమున
ప్రతశౌచదయలు దర్శనముల నీరెంటి సమములె యైన భేదమది యెట్లు?

ఆ. కానఁబడునొ తెల్పఁగాఁ దగు నన వ్యాసుఁ, డనియె నిట్లు; రాగ మట్లై మోహ
కామములును స్నేహ మామెయిఁ గ్రోధంబు, యోగమందు స్థిరత యొప్పుదేని.

వ. ఈదోషపంచకంబు గలుగునని యోగజ్ఞులు చెప్పుదురు. మత్స్యంబులు ఘోల
జాలమును భేదించి మరల జలంబులం బ్రవేశించుచందంబున యోగంబున
స్థిరతంగాంచి వీతకల్పఘటై యుత్తమగతిం బ్రాపింతురు. బలవన్మృగంబులు
బంధనయంత్రమును జించివైచి స్వేచ్ఛగా గమ్యస్థలంబునకుం బోవునట్లు
యోగులు సర్వబంధవినిర్ముక్తులై నిర్మలమార్గంబు నాశ్రయింతురు. లోభభవంబు

లగు బంధనంబుల వదలించుకొని యోగబలాన్నితలై నిర్మలంబు శుభంబు నగుమార్గంబుం బడయం జాలుదురు. నిశ్చలంబులగు బంధములనుండి సంశయచ్ఛేదమున నిర్మలపదంబు నొంద యోగమార్గంబు వదలిన వేటొకమార్గంబు గానరాదు. ఆవిలచిత్తు లాబంధనంబులం జిక్కి నశింతురు యోగబలహీనులు దుర్బలమత్స్యంబులు జాలంబును భేదింపఁజాలక యందె మ్రందుట్లు కర్తబంధంబులనుండి తప్పించుకొనం జాలక సంసారాంధువునఁ గూలుదురు. వారికి యోగంబులు దుర్లభంబులు దుర్బలశకుంతంబులు సూక్ష్మబంధంబులం జిక్కి విడిపించుకొను మార్గంబు సూహింపఁజాలక మ్రందునట్లు, బలవచ్ఛకుంతంబులు తప్పించుకొని పోవునట్లు యోగాశక్తులు పరితపింతురు. యోగబలాన్నితులు పరమపదంబుం బ్రాప్తింతురని యెఱుంగవలయు.

546

- ఆ. కర్తబంధనములు కడఁగి బంధింపంగ, యోగబలములేని యుత్తములును పరమపదము నొంద రురుయోగబలసిద్ధు, లతిసులభముగాఁగ నందుదు రొగి.
- క. అనలుం డల్పుండయి బల, మనునదియే లేక తానె యడఁగునటులు యోగనియతబలహీనుఁడు బంధనముల విడిపించుకొనఁగఁ దా నర్హుఁ డెటా. 548
- క. ఉరుతరదారువులకా శుచి, పరివృద్ధిఁ జెలంగుమాడ్కిఁ బావనయోగస్ఫురణమున బంధనంబులఁ, బరిమార్పం జాలు యోగి పరమునులారా. 549
- చ. అనలుఁడు వృద్ధి నొంది బలమార సమీరణుఁ గూడి భూస్థలంబును దహియించునట్లుగఁ బ్రభూతమనోహర తేజమొప్పఁ దత్త్వనియతశాంతి చేకురఁగ భవ్యతమంబగు జ్ఞాన మొప్పు యోగి నిఖిలకర్తబంధములఁ గీడ్పడ కున్నతి గాంచు ముక్తుడై.
- 550
- క. తనదివ్యతేజమున లయ, మున భాస్కరునట్లు లోకమును క్షణమాత్రంబున శోషిల్లం జేయంగను జాలు నటంచు నెఱుంగఁగాఁ దగు మీరల్.
- 551
- క. బలహీనుఁడు ప్రోతోజలముల నీడ్వంబడెడు భంగి భూరివిభేదంబుల నొప్పుయోగమునదుర్బలుఁడుకా విషయాళినీడ్వంబడుఁబూన్కి మెయిన్.
- క. ద్విరదము ప్రోతోజలముల, బరుగిడకుండంగ నడ్డపడు లాగున సుస్థిరయోగబలముగల్గిన, పురుషుఁడు విషయాళిఁ జిక్కి పొందఁడు కుగతికా.
- సీ. ఉరుయోగబలమున నొప్పెడుపురుషులు మనువుల బ్రహ్మల మతీయు భూతముల వేనినైన నిమ్ములఁ బ్రవేశింపంగఁజాలుదు రాతని శమనుఁడేని యంతకుఁడేని క్రోధావిలచిత్తుఁడౌ మృత్యువేనియుఁ జంప నెంతమాత్రమైనఁ జాలరు; యోగమూని యమితతేజుఁడైన యామాన్యునియందు నంద
- తే. తొగిఁ బ్రవేశింతు రట్టిఁడౌ యోగితన్నుఁ బెక్కుభూతంబులను శక్తివెంపు మెఱయ

ధరణిని గూడఁజాలును దాల్చ ననుచు
నాత్మలం దెన్నుఁడి మీర లన్వహంబు.

554

వ. ఒక్కతఱి యోగి విషయంబుల నేవించుంగాక మరల నుగ్రతరతపస్సినరింపఁ
జాలు. మరల దానిమాని చరింపఁజాలు సూర్యుండు తేజోగుణంబులఁ బ్రవేశించు
నట్లు యోగిచర్య లొప్పునని తలంపఁజనుమనోబలంబుగలవానికి యోగంబు
వృద్ధిసాధనం బగు. యోగి ముక్తిప్రదాతయగు విష్ణునిం గాంచఁజాలు. యోగ
ప్రోక్తబలంబుల వివరించితి. ఇంకఁ దన్నిదర్శనార్థము కొన్ని యోగవిషయం
బులం దెల్పెద. ఆత్మసమాధానంబునందును ధారణను గూర్చియు సూక్ష్మ
ములగు యోగనిదర్శనంబులం జెప్పెద నాకర్ణింపుఁడు.

555

ఆ. అప్రమత్తుడై నయట్టి భానుష్కుండు, లక్ష్యభేదనమ్ము లలి నొనర్చు
నట్లు యోగివర్ణుఁ డవ్యయపద మొందు, సంశయంబులేదు సాధులార.

556

సీ. స్నేహపాత్రంబయి చెలఁగి నిశ్చలమయి పూర్ణమై తగుమనంబున సమాహి
తాత్ముడై యోగి యొయ్యనము క్రిపద మొందుసోపానముల నెక్కు నోపికగను
వాఁడు సంయతుఁడయి వలసినట్టులు వాని దాఁటు చందంబునఁ దత్త్వవేత్త
నిశ్చలయోగంబు నెఱి నాశ్రయించును; దాన నాత్మను సుశుద్ధమగునట్లు
తే. లొగి నొనర్పఁగజాలు మహాగ్రదీప్తి, భానుఁ డంధకారంబును బడలుపడఁగఁ
జేయుమాడ్కిని నియతుఁడై సింధుగతము, నొకనుం గర్ణధారుండు నైజశక్తి.

క. దరిఁ జేర్చునట్లు లందలి, పురుషులు పత్తనము నొందుపోలిక యోగ
స్ఫురణంబున నిర్మలమై, పరఁగంగా నాత్మజేయుఁ బట్టుదల దగఁ.

558

క. సులభంబుగాని ముక్తిస్థలమునకుం బోవుయోగి తనలఘుతను వీ
యిల డించి విగతకల్మషఁ, దలఘూత్తమచిత్తుఁడగుచు నమరులు పొగడఁ.

సీ. సాధువాహనముల సాయమునకా బుద్ధిమంతుడౌ సారథి వింతదోఁచ
నిష్టదేశమునకు నెంతయుఁ ద్వరమీఱి ధన్వియా పురుషసత్తముని జేర్చు
నట్లు ధారణములయందు సమాహితుండౌయోగి లక్ష్యముక్తాంబకంబు
వలె శీఘ్రముగ మహాభవ్యపరంధామమును జేర్చు యోగంబుననియెఱుంగుఁ

ఆ. డాత్మయందు నాత్మ నావహింపఁగఁ జేసి
యొవ్వఁ డుండు నతఁడె యచలుఁ డనఁగ
నతఁడు బంధనములయందుఁ జిక్కక యుష
మట్లు శాశ్వతపద మందు నిజము.

560

వ. నాభి మస్తక కుక్షి హృదయ వక్షః పార్శ్వ నేత్ర శ్రవణఘ్రాణంబులయందు
మహావ్రతపరాయణుం డగు నేయోగి తనయాత్మచే సూక్ష్మమగు నాత్మను
గాంచునో యామహాయోగి సత్వరంబు శుభాశుభకర్తముల దహించి విముక్తి
పదంబు నొందు ననవిని మహర్షు లిట్లనిరి.

561

- క. మునివర్య! యెట్టియాహా, రనియతి నెవ్వని గెల్చి ప్రబలుండయి సా
ధునికరనుతుండై యోగియు, ననుపమపద మొందుఁ జెపుమ యాభావంబున్.
- సీ. అన వ్యాసుఁ డిట్లను యావకంబును యాక్షమును ద్రావి చిరకాలము నిటు లేక
వస్తువాహారంబు వాసిగాఁ గైకొని ప్రబలుండై తగుయోగి పలుకులేల
పక్షమాసర్తువుల్ పయసుతోఁగూడిన జలములఁ ద్రావి గుహలఁ జరించు
యోగియుఁ బ్రబలుండై యొప్పారు; నొకనెలకొఱతలేకుండఁగఁ గోర్కొమీఱ
- తే. నుపవసించి శుద్ధాత్ముడై యురుబలంబు
గలిగియుండును యోగి; నిక్కముగఁ గామ
మట్లై క్రోధంబును జయించి యధికశీత
మును మహోష్ణము వృష్టిని బోల గెల్చి. 563
- క. బలశాలియగును యోగియు; గలవిలపాటొందఁజేయు గాఢభయంబున్
జ్వలనాభశోకపౌరుషముల స్వాపము విషయనివహముల గెల్చి తగన్. 564
- క. అతిదుర్జయమ్ముగఁ దగున, రతి స్పర్శము నిద్రఁ దంద్రఁ బ్రబలశ్రద్ధన్
జతనముగ నూని గెల్చిన, మతిమంతులె యాత్మ మిగుల మహితముగాఁగన్.
- క. ఒనరింపఁజేయఁ జాలుదు, రనయము రాగాదులెల్ల నంతికమున ని
ల్వనులేక పాటిపోవం, గను జేయంజాలుదురు నికామప్రజ్ఞన్. 566
- క. దీనికి నధ్యయనంబును, ధ్యానంబు సహాయములగు ధరణీదివిజుల్
మానితచిత్తులు నియతులు, నైనన్ మార్గమిది దుర్గ మనఁదగియుండున్. 567
- తే. అట్లుగావునఁ జేరంగ ననువుపడదు, ధరణీసురులందు నొక్కఁడే దగినశ్రద్ధ
మార్గ మిద్దాని నూనిన మహితపదము, నందఁగాఁగల్గు నంచని యరయుఁడాత్మ.
- సీ. బహుసరీసృపజాలబహుశంబు శ్వభ్రంబుభంగి నిస్తోయంబు భయదము మఱి
బహుకంటకంబు తీవ్రంబు నాహారవస్తువిహీన మెంతయు దుర్గమంబు
దావపావకదగ్ధ ధరణీరుహశాఘంబు తస్కరాక్షిర్ణంబు దారుణంబు
నగువనంబున నొక్కఁడైనఁ బ్రవేశించి దాఁటంగనోపు నాచందముననె
- తే. యోగమార్గంబుఁబట్టి బహుశ్రమముల
కోర్చి ముక్తిని బొందంగ నోపు నొకఁడు
మార్గ మెంతయు దుష్టమై మహిఁ జెలఁగిన
నవల మంచిస్థలంబున్న నమలమె యగు. 569
- క. అసిఘాతాతుల్యంబై, యెసఁగెడు ధారణ యనంగ నిది దుర్గంబై
యసదృశమైకన్పడుఁ బాపిసముదయాసాధ్య మిద్ది పెక్కుగతులచేన్. 570
- క. ధారణవిషమంబై తగు, ధారణ నూనిన నరుండు తా దుర్గతికిం
జేరఁడు దానిన్ విడిచిన, పూరుషుఁ డుత్తమపదంబుఁ బొందు టదెట్లన్. 571

తే. కర్ణధారుడులేని నౌకవిధ మొప్పు, భారణయేలేని నరుగతి తలఁపనేల?

భారణాదికయోగవితాననిష్ఠ, విధిగ నందిననరుడు పవిత్రతముడు 572

క. మరణాది జన్మదుఃఖో, త్కరమును గాంచడు సుఖంబె కను నిరతంబున్

బరమంబు బహువిధాగమ, పరినుతమున్ మానివర్యపరికి ర్నితమున్. 573

తే. జ్ఞానిసేవితమును నగుదాని యోగ

మార్గమును నాశ్రయించునమ్మానవుండె

పరమపావనమూర్తి నాబడును ధ్రువము

యోగమిది విప్రులందె మహాత్తమంబు. 574

వ. ఈయోగంబు బ్రహ్మమయంబు. బ్రహ్మశంకరనారాయణులను ధర్మబ్రహ్మపుత్రు

లను యోగనిష్ఠులనుగాఁ దలంపంజను. తనున్న కష్టంబనియు, రజోగుణం

బహంకారజనకంబనియు, సత్త్వంబు శుద్ధంబనియుఁ జెప్పంబడు పరాత్పర

యనంబడు ప్రకృతిని, వరుణపత్నియగు సిద్ధిని, సుమహాతేజంబును, ధైర్యం

బును, శశాంకుని, నాకాశంబును, విశ్వేదేవతలను, చితరులను, సకలభూధరంబు

లను, సాగరంబులను, నదులను, నగనాగసాధ్యయతులను, దిక్కులను, గంధర్వ

సిద్ధులను, బురుషులను, స్త్రీలను, జూడంజాలి యోగి మహానుభావుండె యుండు

నని యెఱుంగవలయు. మహామునులా రా! ఈయపాఖ్యానము మహాత్త

మంబు. యోగంబుల ననుభవించిననరులు నారాయణమూర్తి పదంబు నొందు

దురు. ధ్రువంబని పలికిన మహామును లిట్లనిరి. 575

నూటముప్పదొక్కడవయథ్యాయము.

— మోక్షము దుర్లభంబని వ్యాసుడు చెప్పట. —

క. పరమమునీంద్రా! సాధూ, త్కరసమృతయోగమార్గ కమ్రచరిత మా

దరమున వర్ణించితి రే, కరణిక్ శిష్యునకు గురువ్రకథ వర్ణించున్. 576

క. ఇపుడు దయామతి సాంఖ్యంబు పరమ మని పల్కినట్లు పూజ్యనియమ మె

ట్లు పరిక్షింపందగుఁ ద, త్త్విపరత వర్ణింపవయ్య తద్ధర్మములన్. 577

తే. మూడులోకంబులన్ సాంఖ్యమును మహాత్త

మ మని వర్ణింతు రాదాని మహితధర్మ

ముల నెఱింగింపుమా యని మును లడిగిన

వ్యాసమునిపతి యారీతిఁ బలికెఁ బ్రీతి. 578

సీ. వినుఁ డార్యమునులార! విదితాత్ములౌసాంఖ్యులకు విహితంబులౌ ప్రకటధర్మ

ముల. యతుల్ వృద్ధులు మునిపతులౌ కపిలాదులు వర్ణించి రవ్వి యుత్త

మోత్తమంబులునయి యొప్పెడు బహుగుణలాభంబు దోషవిలయముదాన

గలుగు; జ్ఞానమున సకలదోషవిషయములను లెక్కపెట్టి నేర్పున జయింపఁ

తే. దగనిమానుషదోషసంతతిః బిశాచ,విషయముల నౌరగంబుల విధిని తెక్క
 పెట్టి గంధర్వవైతృకవిషయములను, బశువులాదిగఁ గలజంతుపటలిః గూర్చి.
 క. తెలియందగువిషయంబులఁ, చెలిసి సుపద్ధునిగుఱించి తెలియందగువా
 ని లలికా తెక్కించి మరు,త్తులగూర్చిర విషయసంతతులను మఱియుకా. 780

వ. మహర్షి రాజర్షి విషయంబుల నాసురవిషయంబుల వైశ్వదేవవిషయంబుల దేవర్షి
 విషయంబుల యోగశాస్త్రవిషయంబుల నిష్పటివిరించివిషయంబులఁ దదాయుః
 కాలంబులోకవార్తలనెఱింగి విషయాభిలాషుల కంతకాలంబురంగలుగుదుగిళ
 విషయంబునెఱింగితిర్యక్త్వంబునంబడువారునునరకంబులంబడువారునుబొందు
 కష్టంబులం బరికించి, స్వర్గగుణంబులం దలంచి స్వనోషంబులఁ బరీక్షించి వేద
 వాదదోషంబుల వైదికగుణంబులజ్ఞానయోగదోషంబులఁ దద్గుణంబుల సాంఖ్య
 జ్ఞానదోషగుణంబులఁ జక్కంబరిశీలించి దశగుణంబగు సత్త్వంబును నవగుణం
 బగురజస్సుచష్టగుణంబగు తమస్సును, సత్త్వగుణం బగుబుద్ధినిషడ్గుణంబగు సభం
 బును ద్రిగుణంబగు తమస్సును, స్వగుణం బగురజస్సును నేకగుణంబగుసత్త్వం
 బును మరలనెఱింగి ప్రళయమార్గంబును సత్త్వంబునం దలపోసి జ్ఞానవిజ్ఞానసం
 పన్నులు సూక్ష్మదేణువులు నభంబునొందుచుట్లు శుభంబగు మోక్షంబు నొందు
 దురు. మఱియుదృష్టిని రూపంబుతోడను, ఘ్రాణంబుగంధగుణంబుతోడను, శ్రో
 త్రమును శబ్దగుణంబుతోడను, జిహ్వనురసగుణంబుతోడను, జర్తమును స్పర్శ
 గుణంబుతోడను, వాయువును దదాశ్రితునిగను గూర్పవలయు. మోహము
 తమోగుణయుక్తంబు. లోభముమోహసమాశ్రితంబు విష్ణువునుగ్రాంతంబునం
 దును, శతమఘునిబలమందును, జాతవేదసుని గోష్ఠప్రదేశంబునందును, దేవినుద
 కంబులందునుజలంబులను దేజస్సునందును, దేజస్సువాయువునందును, వాయువు
 నాకాశంబునందును, నభంబుమహత్తునందు నున్నయట్లుతలంపవలయు. మహా
 త్తునందుఁదమస్సును, రజస్సుగూడమహత్తునందును సత్త్వంబు నాత్మయందును,
 నాయాత్మ నీశ్వరునందును, నాదేవుని మోక్షంబునందు నున్నయట్లు ధ్యానింప
 వలయు. మోక్షంబు దేనియందు నున్నయట్లు కానంబడదు. దేహంబును సత్త్వ
 సమావృతంబు పోడశగుణయుక్తంబునుగా స్వభావంబును భావనను తెలిసికొని
 దాని దేహమాశ్రితంబెయని నిశ్చయించియాత్మను మధ్యస్థితంబుగాఁ జింతించు
 వానికిఁ బాపంబు లంటవు విషయాభిలాషులకు ద్వితీయంబు కర్తృంబు.
 ఇంద్రియంబుల నింద్రియార్థంబుల నాత్మసమాశ్రితంబులని యెఱింగిమోక్షంబు
 దుర్లభంబని శ్రుతిహితమార్గంబున నిశ్చయించి ప్రాణాపానవ్యానోదాన
 సమానంబులను దత్త్వంబురంజింతించి యాద్యంబగు ననిలతత్త్వంబు భావించి
 రెండవయనిలుని మరలఁ బుట్టినవానినిగా ధ్యానించి యొక్కొక్కదానిని
 సత్తథా విభజించిప్రజాపతులను, ఋషులను బహువిధసృష్టి భేదములను, బహు

సంఖ్యాకులుగ నుత్పత్తిగాంచిన సక్షులను, రాజులను, దేవదేవులను, మరుత్తులను, సూర్య తేజోభాస్వరులగు బ్రహ్మదేవులను నైశ్వర్యభ్రష్టులను దిలకించి మహాభూతసంఘంబుల నాశమును విని వాక్కులకుఁ బరిశుద్ధి గతి యిది యని తెలిసికొని పాపకర్మలకుఁ బూజార్తులను దలంచి యమలోకంబున వైతరిణియందుఁ బడువారలకుం గల్లు దుఃఖంబుల భావించి బహువిచిత్రజన్మములం గాంచుపాపకర్మరతభూతప్రతతుల సంభావించి శోణితోదకభాజనంబగు జఠరవాసంబు నాలోచించి మాతృజఠరంబును శ్లేష్మమూత్రపురీషతీవ్రపూతిగంధసమన్వితంబుగను, శుక్రశోణిసంఘాతంబుగను మజ్జాన్నాయురగ్రహంబుగను శిరాశతసమాక్షిర్ణంబుగ నూహించి యది నవద్వారపురంబుననుండునని యాలోచించి తనహితంబును దలంచి వివిధయోగముల నభ్యసించి తామసరాజససాత్వికజంతువుల దుర్గతి సుగతుల నూహించి విదితాత్ములగు సాంఖ్యుల భావంబు వితర్కించి చంద్ర తేజస్సునకుం గలుగునుపద్రవంబును శంకించి తారాగణపతనంబు గాంచి నక్షత్రంబుల మార్పుల నూహించి ద్వంద్వంబులకుం గలుగుకృపణంబగు విప్రయోగంబును గాంచుచు, భూతంబు లనోన్యన్యంబు భక్షించు నశుభాచారంబును దిలకించుచు బాల్యమందె మోహస్రాదుర్భావంబును గని రాగమోహంబులయుత్పత్తి నెఱింగి యొకానొకచో సత్త్వసమాశ్రయత్వం బూహించి యనేకసహస్రంబుల నొక్కండు మోక్షంబు నిచ్చయించునని యెఱుంగవలయు.

581

క. శ్రుతిపూర్వకముగ మోక్షం, బతిదుర్లభ మనెడుజ్ఞాన మలవడు మఱి సం గతవిషయంబులగౌరవ, మతిసంగతవిషయములను నూధ్యస్థ్యంబున్. 582

తే. కలిగియుండుట యూహించవలయు విషయ.

ములను దౌరాత్య మొలయుట తెలియవలయు

సత్వములు ప్రాణములఁ బాసి సరగ వేటు

జంతుజన్మము లొందుట చనుఁ దలంప.

583

క. జననం బందినజంతువు, చనుఁగద యమసద్గమునకు శాశ్వతవాసంబును గాంచ నేటి దిల నెది, యనియుం దలంపంగ నొప్పు నమలమనీషణ్. 584

సీ. సాత్వికజంతువుల్ సతతదుఃఖంబులఁ గనుటయు నూహింపఁ జను సుజనుఁడు బ్రహ్మఘ్నులకు నెట్టిపాటు గల్గునో దానిఁ బతితుల కతిఘోరగతి యెట్లు గలుగుచుండునో దానిఁ గడుఁ బూన్కిదలపోయవలయు; సురాపానవాంఛ దురితాత్ములగు భూమిసురులదుర్గతియును గురుదారగమనసక్తులగుపాప[బూను

తే. లకును జేకూరుదుర్గతులను జననులఁ

గాముకులగుచుఁ బ్రేమించుఖలులకుఁ దగు

దుర్గతుల నెంచవలయు సాధువులు మఱియు

మునుజు లెట్టిలోకంబులఁ గనఁదగుదురొ.

585

క. అనుచు నెఱుంగఁగాఁ జను, మునులారా! యెట్టిజ్ఞానమున నశుభములై

తనరు మహాపాపంబుల, నొనరుచు వారలకుఁ గల్గు నుపదుర్గతులన్.

586

క. అరయుచుఁ దిర్యగ్యోనుల, నుపదుఃఖములం దలంచు టొప్పును జ్ఞాన

స్ఫురణంబున నీగతి వి, స్థరపాపులగతుల సుకృతిసరణుల నెల్లఁ.

587

వ. విశేషించి యెఱుంగవలయు. వేదవాదంబులయు, విచిత్రర్తువులయుఁ బఠ్యా
యంబులం బరికించి, సంవత్సర మాస పక్ష దివస క్షయంబులం బరిశీలించి చంద్ర
వృద్ధిక్షయంబులం దలపోసి ప్రత్యక్షంబున వానిగతుల సరయుచు సాగరంబుల
యుపచయాపచయంబులఁ బరికించుచు మేఘజాలంబున నభివృద్ధినాశంబులం
దిలకించుచు విశేషించి యుగసంయోగంబుల లక్షించుచు, దనయహంకరణవై
క్లబ్యంబులఁ దత్వవృష్టి సరయుచు నాత్మదోషంబుల శ్రద్ధ నెంచుచు, నాత్మ
గతంబులై సర్వంబు లని యెఱుంగుచు స్వదేహదుస్థితి దోషాశుభభావం
బుల బరిక్షించుచు, యోగంబు సాధించి ముక్తికొందవలయు ననిపలికినమాను
లిట్లనిరి.

588

—ॐ దేహస్థితపంచదోషవివరణము. ॐ—

క. మునివర! యుత్పాతంబుల, జనియించెడు నెట్టిదోషసంతతులం గాం

చినవాఁడవో వచింపుము, మనములఁగల సంశయములు మట్టుపడంగన్.

589

చ. అనవిని వ్యాసుఁ డిట్లనియె నాద్యులు సాంఖ్యులు మార్గవేత్తలం

చని నుతిగాంచుచున్న కపిలాదులు దేహజపంచదోషముల్

గనఁదగునంద్రు వాని వినఁగాఁ దగు సంశయముల్ తొలంగునం

చని వచియింపఁబూనె వినుఁ డయ్యవి కామము క్రోధనిద్రలుకా.

590

తే. భయము శ్వాసయు ననునివి ప్రతితనువునఁ

గానఁబడుదోషముల్ గాన క్షమను గ్రోధ

మును జయింపంగ వలయుఁ బావనమనీష

సేవచే నిద్రనొంచుటయే విధంబు.

591

సీ. సంకల్పనితతివర్జనమునఁ గామంబు నప్రమాదమున భయంబు నల్ప

మైనయాహారంబుచే నిజశ్వాసంబు నడఁపంగవలయు గుణాలి గుణము

లను దోషములదోషమునుజక్క నెఱింగి హేతుశతంబులఁదగ హేతువు నెఱింగి

చిత్రంబులను బెక్కుచిత్రంబుల నెఱింగి జలఘనతుల్య మీజగ మటంచు

తే. విష్ణుమాయాశతంబు లవివృతమంచు

జిత్రభిత్త్యుపమానతఁ జెందు నంచు

మఱియుఁ దృణసార మంచు నేమాత్రమేని
యర్థమిందు లేదం చెద నరయవలయు.

592

క. తమమున సంభ్రమితము వర్షమునకా బుద్బుదము లట్లు సారముగ నే
త్రములకుఁ గనఁబడు మఱి నా, శముకొందిరయట్టు లెన్నఁ జాలుఁ గవులచేక.

తే. సుఖము గల్పించునట్లుండు సొరిది భయముఁ
గూర్చుచుండును మఱి రజోగుణమునందుఁ
దమమునందు నిమగ్నమై దంతిపంక
మగ్నమయి యున్నచాడ్పున మదికిఁ దోచు.

594

చ. కనుకనె సాంఖ్యు లొద్విజులు గాఢతరంబగు మోహ మొందకే
జనకృతమైన స్నేహమును సంతతిఁ దుచ్చుమటంచు నెంచి దా
నిని విడనాడఁజూతురు వినిర్మలమై తగుజ్ఞానయుక్తిచే
తనె తెలియంగ శక్యమగు ఛాత్రిని సాంఖ్యము సర్వభంగులక.

595

శీ. నిర్మలజ్ఞానసందీప్తి నెటుంగఁగాఁ దగినది సాంఖ్యము ధరణియందు
నత్యుత్తమంబయి యనుపమానంబయి మునివినుతంబునై పాలుచుయోగి
జనము రాజసగుణంబునఁ బుట్టు దోషాళిఁ దామసదోషసంతతిని మఱియు
సాత్త్వికసుగుణసంజనితపుణ్యంబులఁ దనుభవస్పర్శగంధముల వదలి

తే. యాత్మవిజ్ఞానశస్త్రంబు నమలతీవ్ర
తమతపోదండమునను సాధనయుగంబు
నను మహాదోషములను నాశనముచేయ
వలయు మునులార! వినుఁ డింక లలితపథము.

596

వ. దుఃఖమయోదకంబును చింతాశోకమహాహ్రదంబును వ్యాధిమృత్యుమహాఘో
రంబును మహాభయంకరమహారగంబును దమఃకూర్తంబును, రజోమీనంబును
నగుసంసారఘోరనదిని సాంఖ్యజనితప్రజ్ఞ చేదరింపవలయు. మఱియునీలోకంబు
జరాదుర్గమంబు స్పర్శదీప్తిపంబు. కర్తాగాఢంబు. సత్యతీరంబు హింసాశీఘ్రమహా
వేగంబు. నానారససమాకులంబు. నానాప్రీతిమహారత్నంబు. దుఃఖజ్వరసమీరి
తంబు. శోకతృష్ణామహావర్తంబు. తీక్ష్ణవ్యాధిమహారుజంబు. అస్థిసంఘాతసంఘ
ట్టంబు. శ్లేష్మయోగంబు. దానముక్తాకరంబు. ఘోరశోణితోదారవిద్రుమంబు.
నానాజ్ఞానసుదుష్కరంబు. రోదనాశ్రుమలతౌరంబు. సంయోగపరాయణంబునగు
ఇట్టిజన్మలోకంబు నొంది పుత్రబాంధవపత్తనం బహింసాసత్యమర్యాదంబు. బృం
దానుగామి. సర్వభూతపయోదధి. మోక్షదుర్లభవిషయంబు. బాడబాసుఖసాగ
రంబు ననియెఱింగి యతులుసిద్ధులు ననఘులు నగుసాంఖ్యులు జ్ఞానయోగంబున
దుస్తరంబగుజన్మమును బాయఁజాలి విమలమగు నభంబుం బ్రవేశింతురు. 597

- క. చనుదెంచుజ్ఞానసిద్ధులఁ, గనుఁగొని భాస్కరుఁడు రశ్మికరముల వారిం
దనచెంత నిల్పు బ్రవహం, బనువాయువు వారియందు నావేశించుకా. 598
- క. సరసిజతంతువు లట్టులు, మరుత్తు వారలనుబొంది మర్యాదచుహః
దరమునఁ బొందం జేయును, బరిహృతరాగాధికులను బ్రాజ్ఞుల యతులకా. 599
- క. తపమే ధనముగ వీర్యం, బపరిమితయశంబుగాఁగ నలరెడువారికా
సుపరిస్ఫుటగంధము సూక్ష్మపరమముకా శీతలము సుఖస్పర్శంబుకా. 600
- క. కనఁగ మనోజ్ఞమునగు నా,యనిలము మారుతగణంబునం దుత్తమమై
యనుపమలోకంబులఁ జేర్చునుజాలును గాన వారిఁ బరమప్రీతికా. 601
- ఆ. నభమునందు నిల్వ నయముగఁ జేయును, వారినంత నభము చారుగతిని
దా వహించి రజముదాఁటినగతిఁ జేర్చు, రజము వారిఁదాల్చి రయముమీఱ
- క. నిరుపమసత్వగతిం గనఁ, బరమప్రమదమునఁజేయుఁ బంతంబున నా
పరమాత్ముల సత్త్వంబును, ధరించి నారాయణాఖ్యదైవముఁ జేర్చుకా. 603
- క. పరమాత్మను జేర్పఁగ నా,పరమమునీంద్రులను చాల్చు బరమాత్మను గాం
చి రహితకల్పమలయి యన,వరతము బ్రమదంబుమీఱ వసియింతు రటకా.
- క. అమృతత్వమొందు వారలు,క్షమ మరలంబుట్టుబోరు గతియును బరమం
బమలంబు నగుచు దగు ద్వం,ద్వము లందుం బీడఁగూర్ప వాంఛింప వటకా.
- ఆ. ఆర్జవమ్ము సత్య మనవరతముఁ గూర్పఁ, జాలువారికె యది సత్త్వదంబు
పొందఁజాలి యుండు భూతాల్లిపై దయ,గలుగువారల కది సులభమగును 606
- చ. ఆన విని మాను లిట్టులని రప్పదముం బరమంబు నొంది పా
వనతము నవ్యయుకా గొలిచి భవ్యతరవ్రతసుస్థిరత్వముం
గని మరలకా జనికా మృతిని గాంచక యందు వసించువారొ మే
దినిపయిఁ బుట్టివత్తురొ మలింగల సంశయముల్ తొలంగఁగకా. 607
- తే. పలుకుమా సత్య మిందేది గలదొ దాని
నిన్ను వదలి యీన్యాయంబు నున్నదున్న
యట్లు పల్కఁగ నొక్కరుఁ డవనిఁ గలఁడె
యిదియెగద మోక్షదోషముం చెన్నఁబడును. 608
- క. ఈమోక్షదోషముల విడి, యామానులు విష్ణులోకమందు నియతిజ్ఞా
నామలమానసులై స్థితి, నేమాడ్కిం గనిరొ తెల్పుమీ మునివర్యా. 609
- క. వారల ప్రవృత్తి లక్షణ, మేరీతియొ ధర్మమార్గ మెట్టిదొ జ్ఞాన
స్ఫూరాంబుధి ముగ్ధిన ముని,ధీరులు దుఃఖాంతరంబు దీనులభంగికా. 610
- క. కనుదురొ పొందరొ చెపుమా,యన వ్యాసమునీంద్రుఁ డనియొన్యాయకథమునకా
వినిపింతుఁ బ్రశ్నమిది య,త్యనుపమసంకటకరంబు నగు ధీరులకేకా. 611

ఆ. విన్నయంత మోహవిషరాశి ముంచును, బలుకువాడఁ దగినపలుకు దాని
శంకదీర్చునట్టి సరసమార్గంబున, వినుడు దీని తత్త్వమును గడంగి. 612

సీ. కపిలాదెమునుల సంకల్ప మీవిషయమం

దరయఁగ నెటులుండు నద్దితెల్పు

పాడఁ; నింద్రియములు వరుస దేహిశరీర

ము నెటుంగు నింద్రియములనునాత్మ

కరణముల్ సూక్ష్మముల్ పరికించు నవ్వాని

బరమేశ్వరుఁడు చూచుఁ బరముకృపకుఁ

బాత్రుఁ డెవ్వఁ డగు వానిపాపంబులు

నశియించు నంబుధినాథు లేల

ఆ. విలయ మందుభంగి వెస మఱియును నింద్రియములతోడ సుప్తినందుదేహి
తనువునందు సూక్ష్మతరముగఁ జరియించు, నాత్మ నభమునందు ననిలుపొల్కి.

వ. ఆయాత్మ యథాన్యాయంబుగ స్మరించి వానిం దిలకించు యథాపూర్వంబుగ
నఖిలకర్తవ్యంబుల నెటుంగు. తత్కాలంబున నింద్రియంబులు స్వస్వస్థానంబుల
ననీశంబు లగుట విషహతసర్వంబులంబోలి విలీనంబు లగు. ఇంద్రియంబులు
తమతమస్థానంబుల నడంగియుండ నందు నాత్మ వానిగతులం బ్రవేశించి
సూక్ష్మంబై చరించు. సంశయం బిందులేదు. సత్వరజస్తమోగుణంబు లనుబుద్ధి
గుణంబుల మనోగుణంబుల నభోగుణంబుల వాయుగుణంబుల స్నేహజగుణం
బుల నాపోగుణంబులఁ బార్థివగుణంబుల మఱియు సర్వగుణంబుల వ్యాపించి
క్షేత్రజ్ఞలయం చాత్మ సంచరించు. క్షేత్రజ్ఞుండు కర్తవశంబున శుభాశుభం
బులం గనుచుండు. శిష్యులు మహాత్ముఁడగు గురువు నెఱింగినట్లు లింద్రియంబు
లాతనిం దెలియు. ప్రకృతి సతిక్రమించి శుద్ధంబు సూక్ష్మంబు పరాయణంబునగు
సారాయణతత్త్వంబు నిర్వికారంబు నిరంజనంబు పరాత్పరంబు సర్వపాపవిము
క్తంబు నని యెటుంగవలయు. నిర్వకారంబునిర్గుణంబు నగునాతత్త్వంబునందు
మనస్సు నింద్రియంబులు శిష్యులు సద్గురువునంతికంబు నొందుగతిఁ దదాజ్ఞా
ప్రకారము ప్రవర్తించు నట్లుండి చెప్పినచొప్పున జేయుచుండుమోక్షవిషయం
బున సాంఖ్యయోగప్రోక్తమార్గం బిదియ. మహాప్రాజ్ఞు లగుసాంఖ్యు లిట్లు
యోగంబు నాశ్రయించి పరమగతిం బొందుదురు మునీంద్రులారా! ఈజ్ఞానంబు
నకుఁ దుల్యంబగు జ్ఞానం బొందులేదు ఇందు మీకు సందియం బుదయింపదని
విశ్వసించెద సాంఖ్యజ్ఞానం బత్యుత్తమంబు. మున్ను బ్రహ్మ మక్షరంబు సనాత
నంబు శాశ్వతంబు నని చెప్పంబడియెగదా. అనాదిమధ్యనిధనంబు నిర్ద్వంద్వంబు.
సర్వకర్తృకంబు. శాశ్వతంబు. కూటస్థంబు. నిత్యంబు నని శమాత్మకు
లగు మహాత్ములు దేనిం జెప్పదురో సర్వస్థితిలయంబు లేద్దానియందుఁ బ్రవర్తి

ల్లునో దానినిబ్రహ్మంబని శాస్త్రంబులయందుఁ బ్రవక్తలగుమహర్షులువచింతురు.

సీ. సర్వవేదంబులు ధ్వాసురపద్యులు సామవిజ్ఞనులును సకలవిదుని

బ్రహ్మణ్యఁ బరము దైవంబు ననంత నచ్యుతుఁ బరమాత్ముని సతము వేడు
చుందురు సాంద్రభక్తుద్దీప్తిసాంతు లగుచు యోగులుచు సాంఖ్యమతనిష్ఠు
లఖిలదర్శనులు పరాత్తు నమూర్తిని సాంఖ్యమూర్తి యటంచు సత్త్వనిష్ఠఁ

తే. దలఁచుచుండు రభిజ్ఞానములునతనికిఁ, గలవటంచువచింతు రుత్కంఠ మునులు
క్షమను ద్వివిధభూతంబు లగమ్యగమ్య, సంజ్ఞగలయవి గలవని చను దలంఁ.

క. వానిని జంగమ మనునది, దా నుత్తమ మనుచుఁ గీర్తిఁ దగియుండును సు
జ్ఞానము గొప్పదిగాఁ దగు, బూనికఁ దలపోయ యోగమున సాంఖ్యమునక.

క. శ్రుతులందుఁ బురాణములం, దతిశయముగ సాంఖ్యరీతి నలవడుజ్ఞానం
బతిలోక మండు మానులు, క్షీతిదానికి నీడులేదు. చెప్పఁగ నెదియుక. 617

క. ఏమాత్ర మేని జ్ఞానం, బీమహిలోఁ గల్గియున్న నిది సాంఖ్యగ మే
యేమాడ్కిఁ గనిన నని మది, నోమానివ రేణ్యులార! యూహింపఁ దగక.

సీ. ఇతరశాస్త్రంబుల నెఱుంగంగఁ బడునదియును బలంబును జ్ఞానమును విముక్తి
తపము సూక్ష్మంబులౌధర్మముల్ మొదలగునవియెల్ల సాంఖ్యమం దర్హరీతి
నుక్తంబు లగునని యూహింపఁగాఁ దగుఁ దద్విపర్యయము సద్ధర్మమనఁగఁ
దగదు సాంఖ్యులు సంతతంబు సుఖంబున హితఫలంబును గాంతు రిట్టి సాంఖ్య

ఆ ధర్మముల నెఱింగి తగురీతి నాచరించుచు సుఖంబు గాంచి సురపదంబు
నుండి మరల భూమి నొంది విప్రాయత,నములఁ బుట్టుచుండు రమలమతులు.

చ. తనువును బాసి సాంఖ్యులు నితాంతము యోగబలంబుచేత దే

వనికరనేవ్యమై మిగుల భాస్వరమై తగు ముక్తి నొందువా

రనితరసాధ్యసద్గతుల నామహనీయులు పోవువారు లే

దెన యన వారి కెత్తఱిని నేర్పడ నంచు నెఱుంగుఁడీ తగక. 620

వ. తిర్యగ్గమనంబు సాంఖ్యులయందుఁ గానంబడు. కావున సాంఖ్యమం దభిరుచి
యెల్లరకు నుండవలయు. శిష్టసమ్మతంబగు మార్గ మయ్యదియని తలంపుఁడు.
అధోగతి వారలకు లేదు పాపాత్ములకు నుండఁదగు తావుల వారు నివసించరు.
సాంఖ్యంబు విశాలరమణీయ పురాణ పరమమార్గంబు. మహార్ణవతుల్యం బగు.
అట్టి మతంబు నాశ్రయించినపుణ్యాత్ములు నారాయణుం గాంతురు కావున
నీరసతత్త్వంబు మీకం దెలిపితి శ్రీమన్నారాయణునం దీవిశ్వంబెల్ల నిమి
డియుండు. సృష్టికాలంబున బహిర్గతంబుగాఁజేసి సంహారకాలంబున హరించు.
అట్టిమహాపురుషు నాశ్రయింపుఁ డని వ్యాసమహర్షి పలికిన మును లిట్లునిరి. 121

నూటముప్పదిరెండవ యధ్యాయము.

❖ పసిమకరాశజనక సంవాదము. ❖

- క. మునివర! యక్షరమను దా,నిని బల్లఱుఁ జెప్పితీవు నిత్యంబగు దా
నిని; క్షర మనునద్దానిని, వినవలతుము వానికున్న భేదముఁ జెపుమా. 622
- మ. శ్రుతిపారంబును గాంచినా వని మునీంద్రుల్ నిన్ను మెచ్చంగ నా
దృతిఁ బ్రశ్నించితి మీక్షరాక్షరవిధం బిద్ధానితత్త్వంబు మా
నితతుల్ సద్యతు లౌ ననంగఁ జెపుమీ నిత్యంబు సంతృప్తి నొం
ది తగ్గఁ ధ్యానము చేయువార మన నుద్దీపించు మోదంబునకా. 623
- మ. మునులం గాంచి వచించె వ్యాసముని యిహోల్కిన్ వినుం డొక్కగా
ధను బూర్వంబున సాగినట్టిదియుఁ జిత్రం బిద్ధి యం దెంచఁగా
ననువై నట్టిదియున్ సదుత్తర మిదౌసం చీరు మోదంబునుం
గనఁగా జేయునదైనదానిఁ బలుకంగా నెంచితిన్ బూన్కిమై. 624
- ఆ. మును కర శజనకమునిపాలకపసిమ,లకును సాగినట్టి సకలసంశ
యాపనోదక మగునట్టి సంవాదంబు,గలదు సంశయములఁ దొలఁచు నద్ది. 625
- సీ. భాస్కరసంకశ భాభాసమానుఁడై యుచితాసనంబున నొప్పుచున్న
సంయమింద్రు వసిమృ జ్ఞానంబు నై శ్రేయసంబు నెఱుంగఁగా జనకరాజ
చంద్రుఁ డిట్లనుచుఁ బ్రశ్నము చేసె నత్తటి ముని పరమాత్మను మనసునందు
నిలిపి యధ్యాత్మగతులఁ బరికించుచు నుండె నత్తటి నృపుం డొప్పుమీఱు
- ఆ. భక్తి వందనములఁ బఠించి స్వచ్ఛంద, నుకృతఫలముగాఁగ శోభిలు మృదు
మధురవాక్కు లలర మహనీయతపమున, నలరు మానిచంద్ర కలదు శంక. 626
- క. ఎందుం జన వారలు మర,లం దగఁ బుట్టువును నీయిలాస్థలి గనరో
బృందారకవంద్యము ముని,వందారము బ్రహ్మము కరమము నగుఁగాదే. 627
- క. మును లద్దానిం బొందిన, మనుజులు మఱి రారు పుట్టి త్కాస్థలి కని నె
వ్వునములఁ దలంతు రక్షర, మని కల్కుదు రెల్లయెడల నదియె శివదమా. 628
- తే. అదియె క్షర మనుచుం జెప్పనగును దాని
యందె జగ మెల్లను లయించు నట్లుగాన
నక్షరం బని క్షరమని యదియె చెప్ప
నగును దత్తత్వ మెట్టిదో యనఘ! చెపుమ. 629
- సీ. అనవిని మానీంద్రుఁ డనియె రాజేంద్ర యీజగమెల్ల నెందుండి జాటునొ యది
యెంతకాలము నిల్చి యిల నుండునో యదె ద్వాదశసాహస్రవర్షమితము
కల్పమం చనుచు యుగంబులు నాలుగు దానియంతరమునఁ దగిలి యుండు
ననుచుఁ జెప్పంబడు నద్ది శతావర్తనములఁ గాంచిన శతానందున కొక

తే. పగ లగునుగాదె రాత్రియుఁ బరిమితిని ద

దనుగుణంబె యటంచుఁ దదంతముననె

మరలఁ గల్గునటంచుఁ గర్తము లనంత

ములయు తగుటను సృజించు భూతతతుల.

630

క. పరమేష్ఠి యిట్లు సృష్టికా, మరలం జేయంగ వెలయు మహాధిప! యె

వ్వరివంకఁ బుట్టు జగములు, పరమేశుఁ డెవఁడు మూలపద్ధతి తానా.

631

క. విను మద్దానిం దెల్పెద, జనకా! యణిమాఖ్య మనఁగఁ జని లఘిమాఖ్యం

గనిప్రాప్తి యనుచుఁ జెప్పం, జని యీశానాఖ్య మించి సర్వముతానై.

632

సీ. జ్యోతిర్వరూపమై శోభిల్లి సర్వతత్సంవ్యాప్తపాదహస్తంబె యగుచు

సర్వతత్త్వైర్న లోచనవదనంబు సర్వతత్త్వైర్న సర్వ మాప

రించి యుండును దీని నెంచువారలు కొందఱ తాదిహిరణ్యగర్భాఖ్య మనుచు

బుద్ధి యనంబడు భూతాది యనంబడు ననుచుఁ గొందఱు యోగమున మహాత్ము

తే. గాఁ గనంబడు ననియు నిక్కరణిఁ గొంద, అది విరించినమాఖ్యను నలరు నందు

రొక్కకొందఱుసాంఖ్యులు పెక్కునామ, ములనుబరఁగునటంచునుబలుకువారు.

క. అతిచిత్రరూపమును దాల్చి తగ్గ విశ్వాత్ముడగుచుఁ జింతింపఁగనే

కతగల్గి యక్షరుం డని, యతఁడే చెప్పంగఁబడు మహాత్ములచేతకా.

634

క. ఆతఁడె త్రైలోక్యంబును, జేతశ్శక్తి ధరించుఁ జిత్రంబుగ న

స్థై తనయాకృతి బహురూ, పాతతనామములఁ గాంచు నట్లుగఁ జేయుకా.

635

ఆ. విశ్వరూపుఁ డనఁగ వెలయు నత్తటి మఱి, వికృతినొంది జగము వెలయుఁ జేయు

నాత్మచేత నపుడె యాదియా ప్రకృతియు, నతనిగూడు సృష్టి యమరునపుడె.

క. నేనను భావము తోచిన,చో నప్పుడె వ్యక్తమె యగుచును బరమేశుం

డూనినశ్రద్ధ జగంబుల, వే నిర్మితి నొప్పఁజేయు వివిధగతులచేకా.

637

వ. అది యవిద్యాసర్గంబనియు మహత్తనీయు నహంకారంబనియు జెప్పంబడును.

ఒకదానినుండియే చరంబని యచరంబనియు తెండుదప్పించు. అవియె విద్యా

విద్యలను నామంబులఁ బ్రఖ్యాతిం గాంచు శ్రుతిశాస్త్రానుచింతకులచే నీనామ

కరణంబు చేయంబడు. అహంకారమునుండి భూతసర్గంబు తృతీయంబని యెఱుం

గుము అహంకారంబులందు వైకృతసర్గంబు చతుర్థం బనంబడు. జ్యోతిర్వా

యునభోజలపృథ్వులు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు నను దశవర్గంబు యుగప

దుత్పన్నం బగు అర్థవద్భూతసర్గంబు పంచమం బని యెఱుంగుము శ్రోతత్వ

కృతు ధ్వాణ వాగ్మస్త పాద పాయు లిందములు బుద్ధింద్రియములు కర్తేంద్రి

యములుయుగపత్కాలజనితంబులనియే నమ్ముము. ఇవి మనస్సుతోఁ గూడఁ గల్గి

నవి. ఈచతుర్వింశతితత్త్వములనుండి సర్వాకృతియుఁ బ్రవర్తిల్లు. ఆయాకృతిం గాంచి తత్త్వజ్ఞులగుబ్రాహ్మణులు శోకింపరు. జనకభూపాలా! యీతైత్రిలోక్యం బిట్లుత్పన్నంబయ్యె. సయత్ననాగగంధర్వకిన్నరమహారగచారణపిశాచదేవర్షిని శాచరదంశకీటమశకంబై సపూతికృమిమూషికంబై సభవకశ్వపాకచండాలంబై సహస్రశ్వఖరశార్దూలంబై యుండు నరకార్థవంబున సృష్టియంతయు నిమిడి యుండు నని తలంపుము. జలభూమ్యాకాశంబుల దేహధారుల కెల్ల స్థానం బులు గలవని నిశ్చయింపుము. అవ్యక్తం బిట్లు తైత్రిలోక్యంబుగ మాతీన శ్లాఘుంగుము. భూతాత్మయగుభగవంతుఁ డక్షరసంజ్ఞం జెలంగు. జగంబు లాయత్తరంబునుండి జనించు టక్షరంబనియాతత్త్వంబునకు నామాంతరంబు గలదు. అవ్యక్తప్రభవం బగునీజగంబు మోహాత్మకంబు క్షరవివర్జనం బగునది యక్షరం బనంబడు అక్షరంబు నొందినదెల్ల మరలి రాదని యెఱుంగుము. పంచవింశతితత్త్వాత్మకంబైన తనువవ్యక్తంబునుండి యుదయించు. అదినిత్యంబు సత్త్వసంజ్ఞికంబు. సత్త్వసంశ్రయణంబున సత్త్వంబనంబడు. అమూర్తియగునది సృజించునపు డాసృష్టియంతయు మూర్తిమంతంబగు. చతుర్వింశతితమంబు మూర్తియగు. పంచవింశతితమం బమూర్తియగు. అదియే సర్వమూర్తివిశేషం బుల వ్యాపించియుండు. తా నమూర్తియయ్యు మూర్తిమద్భూతంబులకుఁ జేతనంబై చరింపఁ జేయుచుండు. సర్గప్రళయధర్మంబున నవియు సర్గప్రళయాత్మకంబగు. నిర్గుణంబైనను గుణసంజ్ఞితంబై కనఁబడుచుండు. 638

క. పరతత్త్వం బీరీతిగ, వరుసకా సర్గాంతము లను బహుకోటులు నిర్భరభక్తి నొనర్చుచుఁ బ్రకృతిరతిం గనియుండు నిట్టి తెఱఁ గెవ్వరికిఁ. 639

క. తెలియఁగ నశక్యమే యగుఁ, బలుకులు వేయేల లోకపాలకుఁ డతఁడే ఖలహరణుఁ డతఁడే త్రిగుణం, బులఁగూడి యనేక యోనిపుంజములందుకా.

క. జననం బందుచు మృతినిం, గనుచుండు నటంచు జ్ఞానకణహీనులు దేవుని నతనిగూర్చి యల్కుదు, రనఘుని తత్త్వం బెఱుంగ నలవియె తలఁచక. 641

సీ. సహవాస సన్ని వాసములనుబట్టి నే నన్యుండ నని యెన్న కందరవలె సగుణుడై యుండునాసర్వేశ్వరుండు తమోగుణయుక్తుడై తమోగుణవికార భావంబులకా బహుభంగులఁ దగువానిఁ బొందుచుండును రజంబునను రాజ సములగు భావప్రజంబుల నొందును సత్త్వగుణంబున సాత్వికముల

తే. భావములనొందువరుస సత్త్వంబు రజము, తమము ననువీని బొందెడుతఱిని శుక్ల మట్లై లోహితకృష్ణంబులయిన వర్ణములు గలట్టిరూపంబులఁ బొందునతఁడు.

క. మునులారా! యీరూపము, లను బ్రాకృతములుగ నెడఁ దలంపుండు వీనిం గొను భూతములకుఁ గల్గెడు, ఘనఫలముల నాలకింపఁగాఁ దగుమీకుకా. 643

క. నిరయముఁ దామసజంతు, త్కగము గనుక రాజసములు గాంచు మనుజుతక

బరికింప సాత్వికమ్ముల, మరపదముం గాచు సుఖమమరునందుఁ గడున్. 644
 క. తమపాపంబునఁ దిర్య, క్త్వము గాంతురు పుణ్యసావకలన మనుజుజ
 న్నముఁ గందు పుణ్య మొనరుప, నమరతఁ గాంతురు నిజంబె యని నమ్ముఁ డెదన్.
 తే. ఇదియె యవ్యక్తవిషయ మంబెన్ని మునులు
 ముక్తిమార్గంబుఁ దెల్పిరి భూరితరము
 గాఁగఁ బంచవింశతితమంబయి గ్రాలుదాని
 జ్ఞానముననే గనందగు మానులార. 646

నూటముప్పదిమూడవయధ్యాయము.

నానావిధసంసారప్రాప్తిప్రకారము.

- క. అనితెల్పి వసిష్ఠుం డి, ట్లను నప్రతిబుద్ధతను దనంతన బోధం
 బును గాంచు నొక్కదేహం, బునుండి వేటొక్కతనువుఁ బొందున్ వరుసన్.
 తే. ఇంచుకంత భేదంబు లేకెల్ల దేహ, ములను వర్తింపుచుండుఁ బక్షులతనువులఁ
 బశుశరీరంబులను గాంచు వరుసనొకట, దేవతాభేదతనువులఁ దేజరిల్లు. 648
- క. తనమున సద్గుణములు తగుఁ, గపటము నశియించు సుగుణకాండంబున దో
 పపరీతగుణము లడఁగును, సుపర్వలోకంబు సర్వశుభదము గలుగున్. 649
- క. మనుజుతఁ గాంచియె స్వర్గం, బున కేగంగల్గుఁ బ్రాణి పోలఁగఁ బాపం
 బును జేయ నమరుఁడొందును, మనుజుత ననితెలియవలయు మతిమంతు లొగిన్.
- సీ. మనుజుతనుండియె ఘనపాపములచేత నరకాలయము నొందు నరుఁడు కోశ
 కారమన్ కీటంబు కల్పితగృహమునఁ దన్ను బంధనములు తగులుకొనఁగఁ
 జేసికొనంజూచు నేసరణిని దంతుగుణముల నిత్యంబు కోరియల్లె
 యవగుణంబులచేత నమలగుణంబులఁ దొలఁగించి నరకంబుఁ దూఱుఁ బ్రాణి
- ఆ. *యని యెఱుంగవలయు నపగతద్వంద్వండు
 ద్వంద్వములకుఁ జిక్కుఁ దదనురూప
 యోనులందుఁ బుట్టు నొగి నట్టిమర్త్యుని
 బహువిధముల రోగపటలమేఁచు 651
- వ. శీర్షరోగం, బక్షిరోగంబు, దంతశూలంబు, గళగ్రహంబు, జలోదరం, బతిసా
 రంబు, గండమాలా, విచర్పికా, చిత్రశుష్కంబు, లగ్నిపీడయు, సిద్ధాపస్తారంబులు,
 మఱియు నితరద్వంద్వంబులు శరీరప్రాకృతికరోగంబులు కర్తానుసారంబుగ
 నుప్పతిల్లు. వానినెల్ల ననుభవింపవలయు. అభిమానాతిమానంబుల సుకృతం
 బులు ఫలింపఁ జాలకుండు ఏకవస్తుండును, జతుర్వస్తుండును, భూతలశయ

* ద్వంద్వమేతి చ నిర్ద్వంద్వస్తాను తాస్విహయోనిషు. అని మూలము.

నుండును, మందూకశాయయు, వీరాసనస్థితుండును, నయి ప్రాక్తనపుణ్యావిశేష
వశంబున సంచరించుచుండు. ఒక్కొక్కప్రాణి యాకాశంబున వీరాసనంబు
కల్పించుకొను శయ్య యంబరంబున నమర్చుకొను. ఇష్టకాప్రస్తర చక్రక
ప్రస్తర భస్మప్రస్తరంబుల శయనించు. భూమిశయ్యానులేనుం డగు. వీర
స్థానాంబుపాకంబుల శయనించు. ఫలకశయనుం డగు. ఫలగృహాన్విత వివిధ
శయ్యలయందుం బగుండు. ఉద్యాన ఖల లగ్న త్వక్ష్మాజిన ట్టామాన్వితం
డగు. మణివాలపరీథానుండగు. వ్యాఘ్రచర్మపరిచ్ఛదం డగు. సింహచర్మపరీ
థానుం డగు. పట్టవస్త్రం డగు. ఫలకపరిథానుండును, గటకవస్త్రధారియు,
గటైకవసనుండును, జీరవాసుండును, మఱియు ననేకవిధవస్త్రంబుల ధరించు
వాఁడు నగు. మఱియును.

652

సీ. చిత్రతరాహార చిత్రరత్నంబుల ధరియించు నేకరాత్రంబు నడుచు
గడువ భుజించు నొక్కండేకభోజనంబును జేయుచుకొని దినంబును గడపును
నాలుగు నెనిమిదినాఁడుల కొక్కట నాహారమును గొను నాలుదినము
లకు నొక్కపర్యాయ మొకపూట భుజియించు నెనిమిదిగళుల నెన్నియొక్క

తే. మాటు దినుచుండు నిర్విధి మాసమునకు
నొకట భుజియించు మూలమ్ము లోలి దినును
ఫలములం దినుఁ బవమానభక్షణమున
జరపుఁ గాలంబుఁ బిణ్యాక మరసి తినును.

653

ఆ. పెరుగు గోమయంబుఁ బ్రియమున భక్షించు, గోవుమూత్ర మరసిగ్రోలుఁగాశ
పుష్పములను దినును భూరికై వాలంబు, నాసమై గ్రహించు నర్హరీతి.

654

తే. పండిరాలినయాకులఁ బరిణతఫల
ములను భక్షించుచుం గష్టముల నొసంగు
పాచితంబుల సిద్ధికై పరమనియతి,
నాచరింతురు కొండ జీయవనియందు.

655

సీ. చాంద్రాయణాదికసద్వ్రతంబుల యథావిధి నొనర్తురు కొండ ఆధికభక్తి
నాశ్రమమ్ములకెల్ల నర్హంబులైనట్టి కార్యంబులకొ ధర్మకలితముల న
ధర్మసంయుతములఁ దవలియొనర్తురు మఱికొండ అుర్విధర్మంబులెయని
పాపండమతహితపద్ధతులం గూడి తద్ధర్మములఁ జేయఁ దలంచుచుండు

తే. రింకఁగొండలు మనుజు లెయ్యెడలలేని
శిలలఛాయల నివసించు రెలమిఁ గొండ
అల్లెప్రసవణంబులయందు విజన
పులిసతలముల నుందురు పూన్కిమెఱయ.

656

క. వనముల నుపవనముల ని, ర్జనములుగాఁ దలఁచి యుండఁ జనునంచు వసిం

పనుబూనుదు రింకగొండలు, ఘనకాననములను శైలకందరతతులక. 657

ఆ. ఆశ్రయించియుండు రట బహునియమము, లూనియుండు కొండలుగ తపము
చేయుచుండు వివిధసిద్ధులఁ గోరుచు, యజ్ఞభేదముల సమాచరింతు. 658

చ. అనుపమవిద్యలం జదివి యార్తులకుఁ మఱి గ్రుడ్డివారికిఁ
జననము దొడ్డి బీదలయి స్వాంతిము దూలఁగ నుండువారికిఁ
ధనము నొసంగుచుకా ధరణి దైవత బాహుజ వైశ్య శూద్రులకా
గనికర మూని తోచినటుగా నుపకారము చేసి ప్రోచుచుకా. 659

ఆ. ధరఁ బ్రసిద్ధులగుచుఁ దగువారి కొప్పునీ, సద్గుణములైన సత్త్వరజసు
లక్ష్మి తమసు మఱియు నర్థధర్మంబులు, కామమాదిగాఁగఁ గల వలెల్ల. 660

ఆ. ఆత్మయందు వెలయు నట్లభ్యసించుచు, వేటువేటుగాఁగ విభజనంబు
చేయుచుండు మఱియుఁ బాయనిభక్తిచే, నగ్నిహోమవిధుల నలరఁజేసి. 661

సీ. యజ్ఞకృత్యంబుల నలరింతు మఱియు స్వధాకారముల సమస్తతులఁ గొండ
ఱలరింతు పితరుల యాజనాధ్యాపనముల మఱియుఁ దానములఁ బ్రతిగ్ర
హమున యజ్ఞక్రియ నన్యసత్కార్యంబులను దేవతాప్రీతి నొనరుతు రొగి
గాని వారల కెల్లఁ గలవు జన్మభయంబు మృతిభయంబును వీని హితవిధులె

తే. మాను లెల్ల సనాతనమా నిది తగఁ
గర్తజాలం బటందురు కమరూప
మలరఁ బ్రకృతియె భయవిలయములఁ జేయు
విధిదినాంతంబునందానె విగుణయగును. 662

చ. ఖరకరుఁ డాత్మరత్నల నికామముఁ గాలము తప్పకుండ నే
వరుస జగంబులకా వెలయుభంగి నొనర్చుఁ బరాత్పరుండు న
ప్పురుసున సర్వకార్యములఁ బద్ధతిమీఱ కొనర్చుచుండు నా
త్మరతిని సంతసం బలర ధర్మముమీఱక నేర్పచ్చమీఱఁగకా. 663

చ. క్రియలఁ గ్రియాపథంబుననె కేవలసక్తుఁడనై యొనర్చుచుకా
నియమముఁబూని సత్వముఖనిర్మలసద్గుణనాథుఁడౌచు న
వ్యయుఁ డపుడొప్పు; సత్పదమె యాతని కత్తఱి నొప్పు నందు రొ
క్కయెడ నదేమిలోపమును గన్పడ దాతనిశక్తి యెట్టిదో. 664

తే. ప్రకృతి యెల్లజగంబుల వఱలఁజేసి, యపుడు గ్రుడ్డివిగాఁ దగునట్లు చేయు
రజసు తమసును వ్యాపించి రహి ననేక, భంగులుగఁ దోచునట్లుగఁ జొంగిచేయు.

సీ. ఈరీతి ద్వంద్వంబు లెల్లను గడువంగ నావలననె యివ్వినాశకాల
మందు లయించు నాయందె వసించు నీవానినెల్లను దాటవలయు ఘనుండు
వీని దాటినయంతగాని పుణ్యఫలంబులను జొంద సురలోకమునకుఁ బోవఁ
జాలఁ డిందే యుండి సకలసుఖంబుల ననుభవింపందగ దనుపమాన

తే. సుఖములను నంచుడలఁచు నీక్షోణియందె

సాధుకృత్యంబులను జేయ స్వర్గమొందు

నెల్లజాతులయందు నాకెసంగవలయు

శర్మ మనునూహ గలయట్టిజనుఁడు సతము.

666

వ. సత్కార్యంబుల నొనర్పవలయు. దానదుఃఖంబులు గలుగదని సగుణబ్రహ్మంబు దలంచు. మహారాజా! మతియు నాలకింపుము. మానవజన్తంబు దుఃఖబహుళంబు. నిరయంబునఁబడుటయె తద్ధర్మంబని తోచు నిరయంబునుండి మరల మానవజన్తంబు నేనొంపితిని. దానినుండి దేవత్వము లభించె. మరల మానవత్వంబుగలిగె. దానినుండి నరకానుభవంబుగలిగె. దానినుండిపూర్వోక్తప్రకారంబున మరల మానవత్వదేవత్వములు గలిగె ద్విజాతుల కాత్మ యిట్లే గుణయుక్తంబై యుండు. దానిచే దేవమనుష్యులయందు నిరయంబు నొందునవకాశంబు గలుగు. మమత్వముం గూడి యందే పరిభ్రమించుచుండు, మరణాంతములగు దేహములందు సర్గకోటిసహస్రంబులు చెల్లుచుండు. ఎవ్వండు శుభాశుభఫలాత్మకంబగు కర్మమ్ము నొనరించు వాఁడు తదనుగుణఫలంబులం బొందఁజాలు. ముల్లోకములం దనుభవింపఁజాలు ఫలంబుల నాతం డనుభవించుచుండు. ప్రకృతి కామగతిం గర్తము లొనరించి తత్ఫలంబులం గుడుచు. తిర్యజ్జనుష్యదేవమూర్తులం దాల్చి యాయాఘలంబుల నొందుచుండు. ప్రాకృతస్థానములు మూడని యెఱుంగుము. ఆలింగప్రకృతిత్వమువలన లింగముల చేతను నూహింపఁబడుచున్నది. అట్లే పౌరుషంబగులింగ మనుమానమువలన నెఱుంగంబడుచున్నది. మానవుఁడు లింగాంతరమునొంది యుత్తమప్రాకృతలింగము నొందును. అది యచ్యుతంబు. ప్రాణద్వారముల నధిష్ఠించి యాత్మయందుఁ గర్మములఁ దలంచు. శ్రోత్రాదులైదును గర్తేంద్రియంబు లనఁబడు. రాగాదులు గుణములతో గుణములయందుఁ బ్రవర్తించు. నేను వీనిని జేయు వాఁడను. ఇవి నాయుంద్రియములు. అని నిరింద్రియుఁడు తలంచు. అవ్రణుఁడు వ్రణవంతుఁడ నని తలంచినట్లు లీయాహకన్పడు. ఆలింగుఁడు తన్ను లింగిగాఁ దలంచునట్లు కాలశూన్యుఁడు తనకాలమును లెక్కించునట్లు, సత్త్వశూన్యుఁడు స్వసత్త్వము గణించునట్లు భవవిరహితుఁ డాత్మభవంబును జింతించునట్లు నమృతుఁడు మృతునిగాఁ దన్నుఁ జింతించుకరణి, నచరుఁడు తన్నుఁ జరించువానిగా నూహించుచందంబున నక్షత్రుఁడు నాత్మక్షేత్రమును గమనించు లేవ నసంగుఁ డాత్మసంగంబును బరికించులాగున నక్షరుఁడు తన్ను త్తురసహితుగా నెన్ను విధంబున నబుద్ధతవలన నిట్లు చింతించునని యెఱుంగుము. ప్రతిబుద్ధుఁడు కాకుండుటవలన నబుద్ధజననేవనమువలనఁ బతనాంతములగు సర్గకోటిసహస్రముల నొందుచుండు. కుబుద్ధియుతుం డీలాగునఁ బరిభ్రమించుచుండుం గాని

ముక్తినిందం జాలడు. పంచదశీకల యోనియని చెప్పబడు ప్రతిదినాభి
వృద్ధి నొందుచు సోముండు పదాఱుకళలచే నిండియుండు. అబుద్ధిమంతుడు
కళచే జనించుచుండు. ధీమంతుఁ డట్లు జనింపఁడు పోడశీకల సూక్ష్మమైనది.
అదిసోమునిచే ధరింపబడు. దానిని మాత్రము దేవత లుపయోగింపరు. త్రిగు
ణాత్మికయగు ప్రకృతికి సగుణబ్రహ్మమే త్రిగుణాత్మకుఁ డగు నని యెఱుంగ
వలయు నని కలికిన జనకుం డిట్లనియె.

667

నూటముప్పదినాలుగవ యధ్యాయము.

— అర్థజ్ఞానకూన్యలకు వైయర్థ్యము. —

- క. మునివర! క్షరమున కక్షర, మునకుఁ సంబంధమున్న పోలిక యలరుఁ
వనితకుఁ బురుషునకును ని, ట్లనుబంధము గల్గుఁ బురుషుఁ డగు నున్న తిచేఁ.
- చ. పురుషుఁడులేక గర్భమును బూనఁగఁజాలదు పుష్పగాత్రి యా
తరుణియై లేకయున్న యెడఁ దా బురుషుండు స్వవంశవర్ధనుఁ
బురుషుని బొందఁజాలఁడు విభూతియు వ్యర్థమై యకానుగాఁ బర
స్పరసహవాససంశ్రయతఁ బాటిలు సంతతి జంతుసంతతిఁ.
- 669
- మ. రతికై యొండొరు లొక్కటం గలయిక్క రాజిల్లఁగా సద్గుణ
ప్రతీతిఁ గూడగఁ గాలమందు నొకరూపం జేర్పడుఁ దాని వి
స్తృతదృష్టాంతముతో వచింతు మునిసంఘేంద్రా! వినంబోలు నా
వితముఁ బూరుషునందు నెట్టిగుణముల్ బృందంబుగాఁ జొప్పడుఁ.
- 670
- ఆ. జననియందు సుగుణసముదయ మింపొందు, నవ్విగలిగియుండు నాతనూజు
నందునంచు నెఱుంగనగుఁగాదె యందును, స్నాయువితతి యస్థిసముదయంబు.
- సీ. మజ్జయు ననునివి మానుగ జనకునివలనను ద్వగ్రక్తములును మాంస
మనునివి గల్గును జననినుండి యటంచు వినుచున్న వారము వేదశాస్త్ర
ములయందు నీవిధి పలుకంగఁబడియెడు శ్రుతులందు మఱిశాస్త్రవితతియందు
నెదిప్రమాణంబని యెఱుంగంగ నగునది సజ్జనాదృతమగుసరణి యిద్ది
- ఆ. యగు సనాతనంబు నవ్విధిఁ బ్రకృతియుఁ, బురుషుఁ డొప్పువారు మోక్షధర్మ
ములు చెలంగ వట్టిపోలికనుండునే, దెలుపవయ్య నాకుఁ దేటపడఁగ.
- 672
- క. దీనితెఱం గెల్లను నిజ,మౌ నిది యీవిధి నటంచు నార్యవరా! మే
మో నియతముక్తికాముల,మై నెగడుదు మట్టిమాకు నర్హవిధమునఁ.
- 673
- ఆ. ఎని యనామయంబొ యెని యజేయం బెని, యజర మెని యతీంద్రియంబొ యట్టి
దానితత్త్వమెల్ల జ్ఞానధనా! తెల్పు, వయ్య తేటపడఁగ నెయ్య మలర.
- 674
- చ. అన విని యవ్వసిన్యముని యాజనకావనిపాలుఁ గాంచి యి

ట్లనియెఁ ద్వదుక్తి వేదహితమై మఱి శాస్త్రనిదర్శనంబుగాఁ
దసరెడుఁ దత్త్వవేత్తవయి థాత్రిఁ జెలంగుదు నీవు కావునకా
జనవర! యుత్తరం బిడుదుఁ జక్కఁగ దానిని నాలకింపుమా.

675

క శ్రుతిశాస్త్ర గ్రంథము సమృతి నీవు నెఱుంగుదైన మాన్యజనసమీ
హితమైన తదర్థము నో, ఊతిసా! వినిపింతు శ్రద్ధఁ జేప్పుము మదినిన్.

676

సీ. వేదాళియును శాస్త్రబృందముఁ బరియించునాతఁడు చక్క గ్రంథార్థ మెల్ల
నెఱుంగకపోయిన నెల్లప్రయాసము వ్యర్థమా; నర్థంబు నరయని యతఁ
డవ్వానిభారంబు సంతయు మోసెడువాఁడె యశా; మఱియు నవ్వాని శ్రమము
నిష్ఫలంబే యగు నెఱి గ్రంథతాత్పర్య మస్తాదృశులనెల్ల నరసి యడుగ

తే. జెప్పియుండమె తత్త్వంబు చిత్తసీమ

నెఱుంగు నెవ్వాఁడు తద్భావ మెఱుంగఁజాలు

నతఁడు; స్థూలమనీషుఁడౌ నతఁడు తత్త

దర్థమెఱుంగఁగఁ గోరఁ డెట్లు నమదిని.

677

క. ఆమందమనీషుఁడు గ్రంథామేయార్థము నెఱిఁగి యద్దానివిధం
జేమాడ్కి నిర్ణయింపం, దా మది నెంచంగఁజాలు థాత్రీనాథా.

679

తే. గ్రంథతత్త్వంబు నెఱుంగక కడఁగి వ్యాఖ్యఁ

జేయ నెవ్వఁడు పూనుఁ బాపాయతిమతి

దంభమున నొండె లోభతత్పరతనొండె

వాఁడు నిరయంబునకుఁ బోవువాఁడు సుమ్ము.

679

క. మనసు వినిశ్చలభావం, బును గాంచనియానరుండు పూజ్యార్థంబుక
గని నిర్ణయింపఁ జాలఁడు, గనుకకా వాఁ డాత్మ నెఱుంగఁగలఁడే చెపుమా. 680

చ. ధరణివరా! తదర్థమును దత్త్వవిదుత్తము లెట్లు తెల్పిరో
వరుస వచిం చెదకా వినుము వర్ణ్యతమం బగుసాంఖ్యమందుఁ బా
మరజనదుర్గమం బగుచు మాన్యహితం బగుయోగమందు నే
గురుతరభావ మొప్పునది, కూర్చి వచింపఁగఁ బూనితిం గడుకా.

681

సీ. యోగవిశేషంబు లొప్పుగఁ బరికింప సాంఖ్యవద్ధతి దానిఁ జక్కఁగూడి
యుండుఁ గావున సాంఖ్యయోగంబుల నెవండు చక్క నెఱుంగు నాజనుఁడెబుద్ధి
మంతుఁడౌ; జర్తంబు మాంసంబు రుధిరమేదస్సులు మజ్జ పిత్తంబు స్నాయు
వస్థిచయంబు నా నమరు నివన్నియుఁ గూడ నింద్రియములు కొమరుమిగులు

ఆ. నీవు నన్ను బ్రశ్న మీవిధమునఁ జేయఁ, జాలితినిగ దీని సారమెల్ల

నిట్టి యింద్రియముల నెఱుంగుటయద్రవ్య, మునకు ద్రవ్యమునకుఁగనుముభాతి.

క. తనువుననుండియే తనువును, జనియించుకా బీజ మొప్పుజాలును బీజం

బుననుండి యిట్లు గావున, జనకము జన్యంబు ననెడు సరణిదెలియుమా. 683

వ. నిరింద్రియం బగుబీజంబునకు నిర్ద్రివ్యదేహికి గుణంబు లెట్లు ప్రవర్తిల్లు పరమేశ్వరుండు నిర్గుణుండు కదా. గుణములు గుణంబులయందుఁ బుట్టుచు నందే యడంగు చుండు. ఇట్లు ప్రకృతిజన్యగుణంబులు జనించుఁగాని ప్రకృతియందడంగ కుండు. త్వష్టాంస రుధిర మేదఃపిత్త మజ్జాస్నాయువులను నీయెనిమిదియుఁ బ్రాకృతంబగు శుక్రంబుతోఁగూడి పున్నపుసంక స్త్రీలింగ సంజ్ఞల నొందు. వాయువే పురుషుడనియు రసమనియుఁ జెప్పబడు. అలింగప్రకృతి లింగంబులగు నాత్మజుల నొందు మూర్తంబునందుఁ బుష్పఫలంబులచే నమూర్తంబులగు నశ్లే యనియెఱుంగుము. అనుమానంబున లింగ మెట్లు గలుగునని నిర్ణయించు టొప్పు. లింగంబులందుఁ బంచవింశతితత్త్వాత్మకంబు నియతాత్మకంబుండు. ఆపరమేశ్వరుండనాదినిధనుండు అనంతుఁడు. సర్వదర్శనుండు. కేవలండునగు అభిమానిత్వమువలన గుణములయందు గుణం బలరారు నని చెప్పబడు. గుణవంతునకు గుణంబులు గలుగుంగాని నిర్గుణునకు గుణంబులు కల్గునే. గుణదర్శను లిట్లు తత్త్వంబు నెఱుంగుదురు. ఎప్పుడు ప్రాకృతగుణంబులివియని యెఱుంగునప్పు డాతఁడు గుణవంతుఁడె యగు. ఆతండు గుణభేదంబులంజూడజాలు. మఱియు.

684

యోగప్రకారము.

తే. సాంఖ్యయోగం బతీతంబు స్వాంతమునకు
నందురు మహాత్ములై నట్టి యార్యవరులు;
బుద్ధ్యమానంబుఁ జక్కంగ బుద్ధి నెరుంగఁ
జాలకుండియు నెఱిగిన సరణిఁ దలంచు.

685

సీ. అట్లులే చక్కంగ నరయజాలనివాని నవ్యక్తు నీశ్వరుం డనుచుఁ బిలుతు
రతనినే నిర్గుణుం డందు రధిష్ఠాత యనియు నిత్యుండని యందు ప్రకృతి
వగుగుణములు నిర్వ దాపయివైదగు నని సాంఖ్యయోగంబు నందు గుశలు
వైపరమైపువు లగువారు పల్కుదు రెప్పు డవ్యక్తంబు నెఱిగియుండి

తే. యుం దదవస్థాపనమున నుద్యోగరశూన్యులగుదురో వారు తెలిసిన యట్టిదాని
భేదమును జూడఁజాలక భేదమే కను, చుందురంచు దలంపుమా యుర్విసాధ.

వ. బుద్ధ్యమానం బగువస్తువును రెండింటం వేఱుగాఁ దలంతురు. పరస్పరం బదిక్షరక్షరనిదర్శనంబు. ఏకత్వం బక్షరంబని, నానాత్వము క్షరంబని పలుకుదురు. ఇదిపంచవింశతినిష్ఠంబు. దీనికేకత్వదర్శనంబును. నానాత్వదర్శనంబును గలదు. తత్త్వని త్తత్త్వములకు వేఱువేఱుగ నిదర్శనం బిదియే యగు. పంచవింశతి తత్త్వంబుగలది తత్త్వంబనియు, నిస్తత్త్వంబు పరంబనియుఁ జెప్పబడు.

వర్జ్యంబునకు నాచారంబు వర్జ్యంబు. తత్త్వంబునకంటె దత్త్వంబు సనాతనం
బగునన విని జనకుం డిట్లనియె. 687

సీ. మానివరా! నీవు నానాత్వమనియు నేకత్వంబనియుఁ జెప్పఁగలిగె సంశ
యము వీనికి గలయట్టి భేదం బేమొ తెలియంగవలయు మీ వలన దీని;
బుద్ధం బనియును బ్రబుద్ధంబనియు బుద్ధ్యమానం బనియు వింటి మందబుద్ధి
నగుట వీనికిఁ గల యాభేద మెఱుంగంగఁ జాలక యున్నాడఁ దత్త్వ మెల్ల

ఆ. సంశయము వీడ సరగునఁ జెప్పుమా, యక్షరక్షరముల కైనకార
ణమును దెలియఁ జాల నమరుకృపం దెల్పు, మార్య బుద్ధిమాంద్య మంతరింప.

వ. నానాత్వైకత్వదర్శనంబు ద్వంద్వం బనిరుద్ధంబు బుద్ధ్యమానంబు. మఱియు
విద్యావిద్యలు నక్షరక్షరంబులు సాంఖ్యయోగంబులు చక్క వినవలతు. వచి
యింపు మనుటయు వసిష్ఠుం డిట్లనియె. 689

క. వినవయ్యా రాజేంద్రా, ఘనమగు ప్రశ్నంబునైనఁ గల దుత్తర మిం
దునకు మఱి యోగకృత్యం, బునువేఱుగఁజెప్పువాఁడ బుధవినుతముగఁ. 690

సీ యోగంబునకు ధ్యాన మొప్పు ముఖ్యంబయి యదియె దానికి బలమగునుజొమ్ము
విద్యల నెఱిగిన విద్వాంసు లద్దియు ద్వివిధ మందురు మనస్థితియు నొప్పు
వలయు నేకాగ్రతఁ బ్రాణసంయమనంబు నను నివి రెండును ధ్యానగతులు
వినుము ప్రాణాయామ మనునది నిర్గుణసగుణమానససంజ్ఞ క్షమఁ జెలంగు

ఆ. మూత్రమును బురీషమును వదలెడుతఱి, సగుణనిర్గుణముల సంజ్ఞ నలరు
భోజనమ్ము చేయఁ బూనునప్పుడు మాన, సమన నదియె చెల్లు త్కాత లేంద్ర. 691

వ. అందు దొలిరెండింటి నొనరించి వెంట భుజింపరాదు. తక్కినపుడు భుజించు
టొప్పు. ఇంద్రియముల ఇంద్రియార్థంబులవలన మనస్సుచేనివ ర్తింపఁజేయవలయు.
దశవారంబులు గాని ద్వాదశవారంబులుగాని యిరువదినాలుగువారంబులు
గాని ప్రాణాయామపద్ధతిం బూనవలయు. చోదనలచే నాత్మను మతిమంతుఁడు
పురికొలుపవలయు. మనీషిబృందంబుచేఁ జెప్పంబడునట్లు నిశ్చలుండై యుండుపర
మాత్మను ధ్యానింపవలయు. సతత మావిశ్వాత్మకు నెఱుంగుచుండ వలయు న
ని వినుచున్న వారము. ధ్యానంబునకుఁ బ్రధానద్రవ్యంబు నిశ్చలమానసం
బనుట నిశ్చయంబు. మఱియు. 692

చ. విరహితసర్వసంగుఁ డయి వీతచలత్వమునొంది యింద్రియో
త్కరమును జక్క గెల్చి హితకల్పిత భుక్తిని గొంచుఁ బ్రాగ్విభా
వరిఁ బరరాత్రమందు దృఢభక్తి మనంబు హృదంతరమ్మునఁ
స్థిరమయి నిల్వఁ జేయ నగు సిద్ధి యిదే యగు యోగవిద్యకుఁ. 693

క స్థిరముగ నింద్రియములను, వరుసఁ నిల్వంగఁజేసి వాని మనసుతో
సరికూర్చి మనసు బుద్ధియు, స్థిరముగఁ గూడంగఁ బూనికఁ జేయుచు నియత్తి.

తే. గ్రావమట్లు నిశ్చలుడయి కడంగి స్థాణు
వట్లు కంపింపకుండి దార్వాకృతిఁ జల
నమును బొందకయుండి నిత్యమును బుద్ధి
విధివిధానజ్ఞుఁ డగు నేని విమలుఁ డగును.

695

సీ. అట్టియోగాభ్యాస మనవరతము చేయునాతఁడు దేనినేనైన వినుడు
వాసనచూడఁడు వస్తువు నెద్దానిఁ గనఁడు స్పర్శంబును మనసుచేత
నెఱుంగఁడు సంకల్ప మెద్దాని జేయఁడు మదిని నూహింపఁ డిద్దమును బోలి
సంతయేనెఱుంగఁడు సుజనుఁ డట్టిండెసూ ప్రకృతినిర్మలుడని పలుకుచుండు
తే సజ్జనులు వాని నాతఁడే సాధుయోగ, నిరతుఁ డాతఁడే ధరణి నిర్మలుండు
యోగి యాతఁడే మనసును బాగుపఱుపఁ, జాలియుండుటమఱి చెప్పనేలభూప.

క. దీపము దీప్తివిశిష్టంబై కర్వును గ్రిందమీఁద నన్నిదిశల న
ట్లే పరమయోగి యెల్లెడఁ, జూపట్టును స్వీయదేహశోభల మిగులక. 697

క. ఎందఁ జన నెంచిన చో, నందుండును గతివిశేష మలరంగ జనులె
ల్లం దారు చూచుచోటనె, పొందుగ నున్నట్లు చెప్పఁబూనుదు రధిపా. 698

క. హృదయస్థు సంతరాత్తను, సదమలతేజోభిరాము శాశ్వతు నట్లే
మదిఁ దలఁతుగు మాబోంట్లు తదుదితంబగు గతివిశేష మొప్పు నసమమై. 699

సీ. పొగలేనిసప్తార్చిపాలిక రత్నల నలరారునట్టి సప్తాశ్వుపగిది
వైద్యుతంబగు నగ్నివడుపున నాత్మను బరమాత్మునికా యోగివరుఁడు గాంచు;
మహితాత్ములై ధృతిమంతులై జ్ఞానులై తగుపెద్ద లెవ్వనిఁ దమహృదంత
రమునఁ గాంతురొ యట్టిబ్రాహ్మణుల్ బ్రహ్మయోనిజులమృతాత్మకునిగ నయోని

తే. జనిగ నాదేవుఁ దలఁపోయఁ జను నరేంద్ర
యట్టితత్త్వంబు యణువులం దణువు మఱి మ
హత్తులందు మహత్తర మనఁగఁ బడును;
సర్వభూతస్థమై కనఁజాలకుండు.

700

వ. బుద్ధిద్రవ్యంబుచేతను దృశ్యంబగు మనోదీపంబుచేతను లోకకర్తయుగు నాపర
మేశ్వరుండు మహత్తరంబగు తమఃపారముననుండియుఁ దామసుండు గాఁడని
యెఱుంగుము వేదపారగులగు తత్త్వజ్ఞులు తమోదూరుండని పలుకుదురు.
విమలుండు, విమతుండు, నిర్లింగుండు, నలింగసంజ్ఞకుండు, సనియు నామచో
త్తుఁడే పొగడ్తం గాంచు. రాజేంద్ర! లోకంబున యోగంబె మహత్తరంబు.
పరమాత్మను గనుఁగొనుటకన్న యోగలక్షణంబు వేటొండు గలదే. ఇట్లు
యోగి యోగనిష్ఠుఁడేసి యజరుం డగుపరమాత్మను గాంచు యోగదర్శనం
బిట్టిదని నీకుం చెప్పితిని. ఇంక సాంఖ్యజ్ఞానంబు వివరించెద. అది కరిసంఖ్యా

నిదర్శనంబు. పరమాత్మ నవ్యక్తుండనియుఁ బ్రకృతిని బరాంబయనియు సాంఖ్యులు పలుకుదురు. దానినుండి మహత్తత్త్వం బుదయించు. అదియే ద్వితీయంబని యెఱుంగుము. 701

సీ. ఆమహత్తత్త్వంబునందుండియొకద యహంకారము జనించె నదే తృతీయమని వింటి మఱియు నహంకారముననుండి పంచభూతంబులు ప్రభవమందె ననిసాంఖ్యవిజ్ఞాను లనువదింతురు భూప యివెవసుప్రకృతులై యెసగువీని యెనిమిదివికృతులు గను పోడశశబ్దతఁ బంచవిశేషముల్ పంచసంఖ్య

ఆ. వెలయు నింద్రియములు గలిసి షడ్వింశతి, తత్త్వములనిసాంఖ్యధర్మవిదులు పలుకుచుందు; సాంఖ్యపద్ధతియిద్దాని, మూలమున నెనిలిచి పాల్చుచుండు. 702

క. దేనికి నెది జనకంబగు, దాననె యయ్యది లయించు ధరణీశ్వర! పెం పూనిన ప్రతిలోమంబులు, డానే గ్రహించు దివ్యతత్త్వ మ్మొకట౯. 703

తే. ఆనులోమ్యమునుండియే యవనిఁ బుట్టి ననియుఁ బ్రతిలోమమునయందు నంతమొందు గుణములందె గుణంబులు క్రుంగుచుండు సాగరంబుల నూర్పుల చందమునను. 704

సీ. ప్రకృతివో సర్గంబు ప్రలయంబు నిట్టివే యగుఁజొప్పు ప్రలయంబునందు నేక తనుగాంచు సృష్టిని దగుబహుత్వంబున నంచు విజ్ఞానులై నట్టిఘనులు తలపోయఁజను; దీని కలయంతరాత్మయే యగు నధిష్ఠాత సత్యము భూప యేకత్వబహుతల కెల్లను బ్రకృతియే కారణంబగును నేకత్వ మరయఁ

తే. బ్రళయమునయందె మఱి బహుత్వము ప్రదర్శ నార్థమగుసృష్టియందు నాయాత్మ ప్రసవ ధర్మమున నొప్పుప్రకృతిని దగ సృజించు బహువిధంబులఁ జొడసూపవలయు ననుచు. 705

వ. అదియే క్షేత్రంబు పంచవింశంబగు నాత్మ యం దలరు. అదియే యధిష్ఠాత యని మునిసత్తములచే బరికీర్తితం బగు. అధిష్ఠానమునుండియధిష్ఠాతక్షేత్రం బులకగునని మున్ను విన్నవాడ. క్షేత్రంబు నెఱుంగుట క్షేత్రజ్ఞుండనంబడు. అవ్యక్తికంబగు పురంబున నుండుటఁ బురుషుండనంబరఁగు. క్షేత్రంబనన్యంబు. క్షేత్రజ్ఞుండనన్యంబు. క్షేత్రమవ్యక్త మనంబడు. పంచవింశకత తత్త్వంబు జ్ఞాత యనంబడు. అట్లే జ్ఞానంబనన్యంబగు. జ్ఞేయం బనన్యం బగు. జ్ఞానం బవ్యక్తసంజ్ఞం దనరు. పంచవింశకత తత్త్వంబు జ్ఞేయసంజ్ఞనొప్పు అవ్యక్తంబె క్షేత్రం బనియు సత్యంబనియు నీశ్వరప్రధానం బనియుఁ జెప్పంబడు. అనీశ్వరం బతత్త్వంబు పంచవింశకత తత్త్వంబని చెప్పంబడు. సాంఖ్యదర్శనం బింతియ యనియెఱుంగు

దగు. ఏతద్విషయంబున నింతకంటె లెక్కింపఁ దరంబుగాకయుండు. సంఖ్య చేయుటవలనఁ బ్రకృతి యనిపిలువంబడునందురు. నలువదియనియునిరువదినాలు గనియుఁ దత్త్వంబుల లెక్కింతురు. సహస్రవిధంబుల లెక్కించినను గొఱంత నొందకుండు. పంచవింశకంబు నిస్తత్త్వంబు ప్రబుద్ధాత్మయై బుద్ధ్యమానమనియు నదియై చెప్పంబడు. ఎత్తరుణమున నాత్మను దెలిసికొనునో యప్పుడు కేవలం డనంజను. జనకరాజేంద్రా! ఈదర్శనంబు చక్కఁగా వివరింపం బడియె. దీని తత్త్వంబు నెఱింగినవారు సమత్వము నొందుదురు ప్రకృతిసర్గంబెల్లఁ బ్రత్యక్షంబై యగు కాపుర సమృద్ధిదర్శనంబనం జను. నిర్గుణునినుండి గుణవిశిష్ట యగు ప్రకృతి యుదయించు. వీనికిఁ బునఃపునరావృత్తిని లెక్కింప నశక్యం బైయుండు. క్షరభావంబు గానరాదు. షరస్పర మవ్యయం బనంజను. కుమ తులు భిన్నభావంబు గాంతురు. సుమతు లభేదంబు గాంతురు కాపుర వారు పరిశుద్ధపదంబును గాంతురు. కొందఱిద్దానితత్త్వంబు చక్క నెఱుంగఁజాలక వ్యక్తిభూతు లగుదురు వ్యక్తంబునె యనువర్తించుట నట్టిఫలంబుగలుగు. సర్వం బవ్యక్తంబనియై చెప్పంబడు అసర్వంబు పంచవింశకంబని యెఱుంగుము. ఎవ్వరీవిషయంబు నెఱుంగుదురో వారు సంసారభయంబు నొంద రని తెలిపి వసిష్ఠముని మఱియు నిట్లనియె.

706

—
నూటముప్పదియేనవయథ్యాయము.

— విద్యావిద్యాస్వరూపకథనము. —

చ. జనవర! సాంఖ్యతత్త్వమును జక్క వచించితి విద్యకవిష్టం
బుననె యవిద్యకుం గలుగుపొలిక భేదము నిర్వచింతు శ్ర
ద్ధను వినవయ్య! సృష్టిలయధర్మ మెఱింగినపెద్దలెల్ల నా
త్మను దలపోసి సూన్యతవిధంబునఁ బలుకుదు రేదో దానినిక.

707

క. వినిపించెద నవ్యక్తంబు నభేద్యం బొనటంద్ర మునులు మఱియు సృ
ష్టిని లయమును విద్యనవిద్యనుగాఁ బలుకుదురు వారియాశయ మెల్లక.

708

ప. చక్క నెఱుంగం దగియుండు సాంఖ్యమం దభినివేశనంబునఁ బల్కిన మహర్షుల
వచనంబులు సూన్యతంబులుగాన వాని నెఱింగించెద. కర్త్రేంద్రియంబులకెల్ల విద్య
బుద్ధింద్రియంబని చెప్పంబడు. బుద్ధింద్రియములకెల్ల విశేషములు గలవని విని
యున్నవాఁడ. సర్వవిషయంబులకు మనస్సును విద్యనుగాఁ బలుకుదురు. మనస్సు
నకుఁ బంచభూతములు విద్యలని పల్కంబడు. పంచభూతంబులకు నహంకా
రంబు విద్యయని నిర్ణయింపం బడు. అహంకారము బుద్ధియు విద్యలని స్మరిం
పుము. బుద్ధిచేఁ బ్రకృతిని దానిచే నవ్యక్తము నెఱుంగందగు. తత్త్వములకుఁ

బరమేశ్వరుం డధినాథుం డగు. విద్యను జక్క నెఱుంగుట సమంచితం బగు. తద్విధియు ముఖ్యంబెయగు. అవ్యక్తంబును విద్యయనియుఁ బంచవింశకత త్త్వం బనియుఁ జెప్పుదురు. జ్ఞేయజ్ఞానమునకు సర్వంబునకుఁ బారగం బవ్యక్తంబె యగు. జ్ఞాన మవ్యక్తంబనియుఁ బలుకుదురు. విజ్ఞాత పంచవింశకసంజ్ఞాండుగు. జనకభూపాలా! విద్యావిద్యలరీతి నెఱింగించితిని. ఊరాక్షరభేదంబు నెఱింగించెద.

709

సీ. ఇవిరెండును ఊరంబులే యనిఁజుల్కుదు రివి యనక్షరములె యపు నటండు
కారణం బెఱిగింతు జ్ఞానంబునుండియె జ్ఞానంబు గలుగును గాన దీని
విను మివ్విరెండును విద్యద్వితితచేత నాద్యంతములులేని వనియె చెప్పఁ
బడునివ్విరెండు నీశ్వరసంజ్ఞ గలవని నిర్ణయింపంబడు నియతత త్త్వ

తే. సంజ్ఞకములంచు విమలవిజ్ఞానధనుల
చేతఁ జెప్పఁగఁబడు దీని హేతువేదా
వినుము సర్గప్రళయములఁజనుస్వభావ
మలవడుట నవ్యయంబె యవ్యక్తమగును.

710

౪. ఆయవ్యక్తంబు గుణసర్గంబుకొఱకుఁ బ్రవర్తించుట మహదాదిగుణంబులఁ బర
స్పరసంయోగంబునం బుట్టంజేయు. అధిష్ఠానంబునె తేత్ర మందురు. అదియె
పంచవింశకం బనంబడు. యదంతర్గుణజాలంబు గలదో యది యవ్యక్తాత్మయందుఁ
జెందు. తద్గుణంబులచేఁ దదహంకారంబు పంచవింశకంబందుఁ బ్రలీనం బగు.
గుణంబులు గుణంబులందు విలీనంబులగు. ప్రకృతి యొక్కండె మిగులు.
అప్పుడు తేత్రజ్ఞుండు ప్రధానుండై యుండు. ఎప్పు డక్షరంబగు ప్రకృతి గుణ
సంజ్ఞితయై యెవ్వనిగూర్చి పోవునో యప్పుడు గుణంబులయందు నిర్గుణత్వం
బలవడు. ఇట్లే తేత్రజ్ఞుండు తేత్రజ్ఞానపరిక్షయంబునఁ బ్రకృతితోడ నిర్గుణం
డనంబడునని పెద్దలుపలుక వింటిని. ఈతేత్రజ్ఞుం డెప్పుడు ఊరుండనంబడు నపుడు
ప్రకృతి గుణవతియై గుణంబులు బ్రవర్తల్లఁజేయు. మఱియు నాత్మనిర్గుణత్వ
మును బ్రకృతి నెపుడు తెలిసికొనునో యపుడు విశుద్ధుం డగు. ప్రకృతిపరివర్జ
నంబె యిందులకుం గారణంబగు. బుద్ధిమంతుఁ డెపుడు నేను వేఱు. వీడు
వేఱని తలంచునో యపు డితఁడవ్యధత్వము నొందు మిశ్రత్వము నొందఁడని
యెఱుంగుము. ప్రకృతిచేతనే తేత్రజ్ఞుండు మిశ్రుండుగఁ జేయంబడు. ఎపుడు
ప్రాకృతగుణజాలంబునుగూర్చి యేవగించునో యపుడు నిర్మలుండై సర్గప్రవృత్తి
మాని యుండునని తలంపుము. ఇదేలనాచేఁ జేయంబడియె? నేనెవఁడను? గాల
నిమజ్జనుండనేల నైతిని? మత్స్య మజ్జానమువలననుదకంబునుండితాను వేఱుగ
నున్నట్లు తలంచునో నేనునట్లే తెలియమినాత్మనన్యంబుగఁ దెలియఁజాల కుంటిని.
ఇట్టివన్ను నేనే నిందించుకొనఁ దగును. కుబుద్ధుండనైతిని. ఈసర్గసంసారమున

మునింగితిని. చక్కగాఁ జింతింపని కారణమున మోహమునొంది యొకదాని కంటె నింకొకటి వేఱని జనునికంటె వేఱొకజనుఁడు భిన్నుఁడని తలంచితిని. వీఁడు నాకు బంధువు. వీనితోడ నాకు లయముగలదు. సామ్యము నేకత్వత నొందుటెట్లొ యట్లున్న వాఁడను. నేనిపుడు తుల్యత్వమునే చూచుచున్నాఁ డను. కాన వీనితోసమానుఁడను. ఇది విమలంబగు నవ్యక్తంబు. నేను నిట్టివాఁ డనే యగుదును. ఆ నే నజ్ఞానసమ్మోహమునఁ దెలియఁజాలమి సంవృత్తుండ నైతిని. సంసర్గతినంసర్గములవలన నింతకాల ముంటిని. అట్టినేను వశీభూతుఁ డనై యిక్కాలము నెఱుంగఁజాలనైతిని. ఉత్తమాధమమధ్యములలో నెట్లు కాలము గడపితిని? సమానమాయతో నెట్లు సహవాస మొనరింతును? అబుద్ధ భావముగలవాఁడ నగుట పోవుదును. ఇంచే స్థిరముగానున్న నుందును. వంచ నమువలన నీకాలమునుగూడి యుండను నిర్వికారుఁడనగునేను సవికారయగు నీప్రకృతిచే వంచింపఁబడితిని. ఇతరాపరాధములు నాకు లేవు. ఇదియొక్కటియ యపరాధము. నేనుసంసక్తుఁడనై పరాఙ్ముఖుఁడ నైతి నో అందువలననే బహు రూపుఁడనై మూర్తిమంతుఁడనైతిని అమూర్తిమంతుఁడనమూర్తాత్మనగు నేను మమత్వముచే బ్రధర్షితుఁడ నైతిని. కావునఁ బ్రకృతిచే నాయాయయోనుల యందుఁ బడఁద్రోయఁబడుచు నిర్తముఁడనయ్య మమత్వమున వికారమునొందింపఁబడితిని. బహుజన్తములం గాంచి నష్టసంజ్ఞుండనై నష్ట చేతస్కుండనై సమత గాంచఁజాలక యహంకారముసంగతింగాంచితి. ఆయహంకార మాత్మను బహువిధంబుల వెలయించి నన్నుం గూడుచున్నది. ఇపు డిద్దాని నెఱింగితిని, నిర్తముఁడనై నిరహంకృతుఁడనైతిని. మనస్సుచే నిత్యమహంకారకృతాత్మకం బగు మమత్వంబు కల్పింపఁబడుచుండు. దీనిసంబంధము నింక వదలి నిరామ యంబు నాశ్రయించెద. ఇంకదీనింగూడియుండ నోప. దీనిసంగతి నాకుక్షేమంబు లేదు అని యిట్లు చక్కనూహించి పంచవింశకంబగుతత్త్వం బక్షరత్వము నొందు. క్షరమును, వదలు. మఱియు నవ్యక్తంబు వ్యక్తధర్మంబుగలదియగు. నిర్గుణంబు సగుణంబగు. నిర్గుణంబును దొలుతటిదిగా భావించిన విజ్ఞానంబుగలిగి భ్రాంతి తొలంగునని యెఱుంగుము. క్షరాక్షరభేదంబు సవిస్తరంబుగ వచించి తిని. శ్రుతినిదర్శనంబువలన జ్ఞానసంపన్నంబగు నీరహస్యము నే నెఱ్ఱెఱింగితి నో నిస్సందిగ్ధంబుగను సూక్ష్మంబుగను, విశుద్ధంబుగను నీకు నెఱింగించెద వినుమని వసిష్ఠుండు మరల నిట్లనియె.

711.

— సాంఖ్యయోగాభేదత్వము. —

తే. సాంఖ్యయోగంబుఁ దెలిపితి శాస్త్రవిహిత
మగు నిదర్శనమున సాంఖ్యమందుఁ జెప్పఁ
బడినయోగంబె యోగతత్త్వజ్ఞవిహిత

మనుచుఁ దెలియంగఁ దగు నరేంద్రాధినాథ.

712

- సీ. సాంఖ్యశాస్త్రోక్తవిజ్ఞానము తలపోయఁగను బ్రబోధనపరం బనివచింతు
శిష్యహితార్థము చెప్పంగఁబడును విస్పష్టంబుగను నట్టిశాస్త్ర మెంతో
విస్తృతిగలదని వివరింతు పెద్దలు; కనుక నీశాస్త్రమందునఁ బునర్భ
వపురస్కరముగఁ దత్త్వము లిర్వదియైదుగా నిర్ణయించిరి సూన్యతాత్మ
తే. లట్టి సాంఖ్యతత్త్వంబు నెయ్యమున నిపుడు, వర్ణితంబయ్యె బుద్ధ మప్రతివిబుద్ధ
మట్లె బుద్ధ్యమానంబు నొనందు మూఁడ, వదగు బుద్ధత్వసంజ్ఞితం బిదియెరీతి.

నూటముప్పదియాఱవయథాయము.

—ॐ అజానకు నానాత్వకథనము. ॐ—

- క. అని మఱియు వసిష్ఠుం డి, ట్లనియెను రాజేంద్ర వినుమ యవ్యక్తంబే
యనఁబడు గుణనిధియగు నని, మునితతిచే గుణయుతమయి భూతవితతులక.
క. జనియింపఁజేయుఁ ద్రుంచును, జని లేనిదియయ్యు నది యజ మనెడుసంజ్ఞక
గనియుండుఁ గ్రీడచే వికృతిని గాంచును గాని యది మదిం దలపోయక.
ఆ. అవికృతంబెయగుఁ దనంతన యాత్మను
బహువిధములఁ బర్వి వఱలఁ జేసి
బహుతఁ గాంచుఁ దెలియఁబడకుండు నవికృత
మయ్యు వికృతిగాంచి యలరుచుండు.

716

- క. తెలియనిచందంబుననే, వెలయుచు గుణియగుచు లోకవితతులఁ బెంచుక
విలయం బందఁగఁజేయును, గలిగిన యప్రతిమశక్తిఁ గడుఁ దా వెలయుక. 717
వ. అవ్యక్తబోధనంబువలన బుద్ధ్యమానంబని వచియింతురు. అవ్యక్తం బగు
నాతత్త్వంబు సగుణంబని నిర్ణయింప వలనుపడదు. నిర్గుణంబనియుఁ జెప్ప
శక్యంబుగాదు. కాలాంతరకారణాంతరంబుల నయ్యే పేరులం బరఁగుచుండు.
ప్రపంచతత్త్వంబుం దలంచినతఱి నది యవ్యక్తం బనంబడు. బుద్ధ్యమానం
బగునాతత్త్వము మమాత్మకసంజ్ఞ గలదగునని వేదసమ్మతంబు. అన్యోన్యప్రతి
బుద్ధంబుచే నచ్యుతం బవ్యక్తం బనియు వచియింతురు పంచవింశకంబు మహా
త్మము. దాని నెఱుంగ శక్యముగాదు. షడ్వింశకంబు విమలంబు బుద్ధం
బప్రమేయంబు సనాతనంబు నగు. పంచవింశకతత్త్వం బట్టిద. చతుర్వింశకం
బెఱుంగఁదగియుండు. తత్త్వభావంబు దృశ్యాదృశ్యంబుగ నుండునని ముసీం
దుల భావంబు. అవ్యక్తంబు బ్రహ్మ మని యెఱుంగుము. ఇరువది నాలుగ
వదియు నిరువదైదవదియు నాత్మను గాంచుచుండు. ఆత్మయిట్టిదని యెఱిం
గినతఱిఁ దద్భిన్నంబ నేనగుదునని యవిరెండును దలంచు. అట్టియవస్థయం

దుః బరబ్రహ్మము ప్రకృతి విశిష్టతం గ్రాలుచుండునని యెఱుంగుము.
షడ్వింశకతత్త్వంబు నెఱింగిరమహాత్ముండు బుద్ధుండె యగు. ఆపరబ్రహ్మ
మన్యక్తంబు సర్గప్రళయధర్మముగలదిగా నెఱింగి దాని వదలు. నిర్గుణప్రకృతిని
గుణయుక్తగ నచేతనగ నెఱుంగు. అట్టితఱి గేవలధర్మండగు నాపరమేశ్వరుం
డవ్యక్తదర్శనంబున నిర్మలుండగుచు వెనుంగు తా దనయందె సర్వంబును
గాంచుచుఁ గ్రీడించుచుండు ఇదియె తత్త్వం బని పెద్దలందురు. 718

తే. తత్త్వసంశ్రవణంబునఁ దత్త్వవేత్త
యన జనుం డొప్పు; నిర్వదియైమతత్త్వ
ములె యటందురు సాంఖ్యులు తలఁపఁ దత్త్వ
విదుండు సంసారమున మున్ది వెతలఁ బడఁడు. 919

క. ఎవరికిఁ దత్త్వజ్ఞానం, బనితథముగఁ దెలిసియుండు నట్టింద్రే యీ
భవసాగరముఁ దరింతురు, సువిమలగతి నంచుఁ దెలియు ట్తోజీశవ గా. 720

క. ఇరువదియాఱవతత్త్వం, బరయఁగ నే నైతి ననుచు నాత్మఁ దెలియు నా
నరుఁ డజరామరుఁ డగునని, ధరణీంద్రా! తెలియుము సచుతం గను నతఁడే. 721

వ. చేతనంబుతోఁగూడిన పంచవింశతికున కేకత్వంబు లభించు. అప్పు డతఁడు బుద్ధి
యందుఁ దత్త్వంబు నాలోచించుచుండు నని యెఱుంగందగు. బుద్ధ్యమాన
బుద్ధునిచే సమత నొందంబడు. ఇది సంగ ధర్మంబు. ఆత్మ నిస్సంగంబే యగు.
నిస్సంగాత్ముని గూడిన షడ్వింశంబు కర్మజం బనఁబడు నందురు. పరమాత్మ
యెపు డవ్యక్తమును దృఙ్చించునో యపుడు నిర్మలాత్మతత్త్వంబు నెఱుంగు.
షడ్వింశకప్రబోధమునఁ జతుర్వింశం బగాథంబగు. బుద్ధునిలక్షణంబు శ్రుతిని
దర్శనము ననుసరించి తెల్పితిని. ఈబుద్ధ్యమానప్రబుద్ధులకు మశకోదుంబరంబు
లకుఁగల సంబంధము గలదనవలయు. మత్స్యేదకములువలె నరి కన్యత్వము
గూడ లభించు. రాజేంద్రా! నానాత్వేదకముల నిట్లే యెఱుంగం దగు.
జ్ఞానవిజ్ఞానసంజ్ఞితంబగు మోక్షం బట్టిదని చెప్పంబడియె. పంచవింశతికుని
దేహంబం దేదిప్రవర్తించుచుండునో యదియే ముక్తినొందింపందగినదని యూ
హింపుము. పెద్దలెల్ల నవ్యక్తదర్శనంబువలన నిట్లు సిద్ధాంత మొనరించిరి.
పూర్వోక్తవస్తు విట్లే ముక్తి నొందుననియు వేఱుచూర్ణంబు లేదనియు సిద్ధాం
తంబు. ఇది యొండొకదానింగూడి పరధర్మము నాశ్రయించి యితరమనియుఁ
జెప్పంబడు. విశుద్ధముంగూడి విశుద్ధధర్మము కలదగు. అశుద్ధప్రకృతింగూడి
యశుద్ధం బగుచుండు. బుద్ధునింగూడి విశుద్ధ మనందగియుండు. శుచియనియు
బలుకం దగు. విమలాత్మసంయోగమున విమలాత్మయు నగు. విమోక్షిం
గూడి విమోక్షసంజ్ఞం బడయు. ఇట్లే సంయోగమున విమలాత్మయనియుఁ
గేవలాత్మయనియు స్వతంత్రమనియుఁ బ్రఖ్యాతిం గాంచుచుండు. యథార్థ

తత్త్వం బింతదనుక వచించితిని. నీ వమత్సరండ్లవై బుద్ధిచే గ్రహించి సనా
తనంబు విశుద్ధంబు నాద్యంబునగు బ్రహ్మము నెఱుంగుము. 722

క. శ్రుతినిష్ఠలేని జనునకు, హితమని బోధింపఁబోకు మిద్ది యెఱిగినం
జ్యోతిలేని పదము గననగు, హితమంచుఁ దలంచి యెవ్వఁ డెఱుంగఁ దలఁచునో.

క. వానికి నుపదేశింపుము, మానసమునఁ బొదలు శ్రద్ధ మహిఁబడి వినతిం
బూనినవానికిఁ జెప్పుము, దీనికా ధరణీంద్ర! యతఁడె తృప్తిఁగని వినుక. 724

సీ. అన్యతమాడెడునట్టి యధమునకును శత్రునకుఁ గ్లిబునకు వంచనమునొనర్చు
నలవాటుగలవాని కమలవిజ్ఞానికిఁ బండితునకు మఱి పరున కెలమి
బాధలఁగల్గించువానికి నీతత్త్వమును దెల్పుఁబూనకు; మనుజునట్టి
వాని శిష్యునిగాఁగ భూనాథ! కొనకుము; శ్రద్ధగలట్టి సజ్జనున కచుల

తే. గుణయుతునకు నకీర్తికిఁ గుందువాని, కమలయోగనిష్ఠునకు నెయ్యంబుమీఱఁ
బలుకుమా సాధుమతికి నిమ్ములఁ బ్రశాంతి, గలుగు వానికి మది దయగల జనునకు.

చ. అనుపమశీల మొప్పెడు మహాత్మునకుఁ విధిమీఱరాదు త
ప్పని తలపోయు వానికి నహర్నిశముల్ కువివాద మట్టె చే
యని గుణరాశికిఁ బహువిధామలశాస్త్రపురాణవేత్తయా
జనునకు సాధువేషమునఁ జాలఁబ్రియంబు గలట్టివానికికా. 726

క. హేతువులం గోరకవిను, నాతనికికా దత్త్వమిద్ది యడిగినయంతకా
జేతఃప్రియమునఁ జెప్పుము, భూతలనాథా! రహస్యముగఁ దగుదీనికా. 727

సీ. పూర్వోక్తగుణములఁ బొలుచువానికిఁ దప్ప నన్యుల కెలమినీయంగఁ దగదు
పరమము బ్రహ్మము నిరుపమానము విశుద్ధము గాన నెఱుంగక తత్త్వమిద్ది
యొరులకుఁ దెల్పిన దొనఁగూడు నయశం బపాత్రదానంబొటఁ బార్థివేంద్ర
బహురత్నపరిపూర్ణయు హితసత్ఫలదయు నగుభూమినెల్ల నీయఁ దగుఁ గాని

తే. తత్త్వ మిద్దాని నీయకు తగునటంచు
నవ్రతున కెప్పుడే నింద్రియముల గెల్చి
నియతుడై తత్త్వ మెఱుంగంగ నెఱిఁదలఁచెడు
వాని కడిగిన యంతనె వరుసఁ జెప్పును. 728

క. వినిపించినాఁడ నీ కో, జనకా పరమంబు బ్రహ్మసంజ్ఞితము సనా
తన మాదిమధ్యరహితం, బనంత్యము విశోకము నగు నమలవిషయముకా. 729

ఆ. ఇంక నీకుభయమదెవ్విధముననైన, నుండదనుచు నమ్ము ముర్ఖినాథ
యిది యగాధ మజర మెత్తఱి నస్మృతంబు, నిర్గతామయంబు నిత్యశివము. 730

సీ. వీతభయంబునా విమలాంతరంగుడై పరవాదసంజ్ఞిత పరమమోహ
మును వీడి దీనియందున గలతత్త్వార్థ మెఱిగిన ముక్తుఁడా నెఱి నరుండు

నరవరా! యిది హిరణ్మయగర్భం దనువదింపఁగ వినినాఁడను భక్తిమీఱ
దానిని నీకు నిత్తఱిని బోధించితి దీని నావృతి విన జ్ఞాన మబ్బుఁ

ఆ. బ్రహ్మమునకుఁ దగిరభంగి నుత్తర మిడి, నాఁడఁ బెంచి చెప్పఁగూడ దెపుడు
విన్నయంత నీకు వివరించితిని బ్రహ్మ, సదము నొందఁజేయుభంగి దీని. 731

క. అనితెల్పి వ్యాసముని యిట్లనియెను మునులార! బ్రహ్మమనజనుదీనిఁ
విని తెలిసికొన్నవారికి, బురరావర్తనము లేదు పూజ్యం బగుటఁ. 732

క. మునిఁతి వసిష్ఠుఁ డిద్దా, నిని బల్కెం బూర్వ మదియె నియతిని మీకే
వినిపించితి నిరువదియై, దనుసంజ్ఞం బరఁగు దాని యమలచరితముఁ. 733

క. నరుఁ డెవ్వం డిద్దానిని, బరమాదృతి వినియు బుద్ధిఁ బరికింపక యా
దరమున ధ్యానింపక ను, స్థిరమతి స్థిరయింప కుండుఁ దీవ్రశ్రద్ధఁ. 734

క. పునరావృత్తిం గను నతఁ, డనుమానంబేల? యిద్ది యశఁము నొసంగుఁ
మననము చేయం దగు స, న్తునులార! తలంపుఁ డెదల మునుకొనుశ్రద్ధఁ. 735

వ. కరాళజనక వసిష్ఠసంవాదసారం బగుట నిది పరమపవిత్రంబగు. హిరణ్యగర్భుని
వలన వసిష్ఠమునికి లభియించె. అమ్మునినుండి నారదుండు సంపాదించె. నారద
మునినుండి యీయుత్తమవిషయంబు నే నెఱింగితిని. ఈనిర్మలవిషయంబును
వినుట మీకిక శోకంబు గలుగదు. భిన్నములగు క్షరాక్షరంబుల నెఱుంగునో
యతనికి సంసారభయంబు లేదు. ఈతత్త్వంబెఱుంగకయున్న సంసారభయంబు
గలుగక మానదు. దీని నెఱుంగనిమూఢుండు పెక్కు నుపద్రవంబులఁ బలు
మాటు గాంచుచుండు. పెక్కుసారులు మృతిం గాంచుచు జననంబుం గను
చుండు. దేవలోకంబు నొందినను మరల మనుష్యలోకంబు నొందు. 736

సీ. అజ్ఞానసాగరం బరయ నగాఢంబు ఘోరతరంబయి కూలఁద్రోయు
చుండుఁ జెంతకుఁ జేరునురుపాపమతులను ముంచుచు నుండును మూర్ధమైత్త
కుండగ నద్దానినుండి తరింపఁగఁజాలక నిత్యంబు కూలుచుండు;
రవ్యక్షమై మఱి యది యగాఢంబయి శాశ్వతంబయి యుండు సాధులార!

తే. యట్టివిరజస్కముననుండి యట్టైముక్తి, గాంచివితమస్కులై తమిఁ గనుండు; దీని
సారసారతరంబు మోక్షప్రదంబు, నెఱుంగఁజెప్పితి నావృత్తి యిందులేదు. 737

వ. నాస్తికున కిద్ది యుపదేశింపరాదు. భక్తిశూన్యునకుం దెల్పరాదు. దుష్టమతికిఁ
జెప్పరాదు. శ్రద్ధాహీనున కిందు లవంబేని బోధింపరా దని పలికె నని తెల్పి
లోమహర్ష ణుండు మునుల కిట్లనియె. 738

నూటముప్పదియేడవయథాయము.

— బ్రహ్మపురాణశ్రవణఫలము. —

చ. మునుసిటు వ్యాసమౌని మునిముఖ్యులకెల్లను నీపురాణమున్
ఘనతరసత్కథానిచయకాంతముఁ దెల్పెను శ్లక్ష్మవాక్కులన్
వినుతములై దశాష్టకసువిస్తృతదోషయుతిం బొసంగ కా
మునివరువాక్కు లుల్లసిలు మోదమునిపుచు సజ్జనాళికిన్.

739

తే. అస్తమలములు శుద్ధంబు లఖిలశాస్త్రసారములు నౌచు వ్యాసులసాధువాక్య
ములు చెలంగెడు సజ్జను లెలమిఁ బొగడు, నీపురాణము కాలిసమీహితమయి.

తే. సాంఖ్యయోగభాసురమయి సాధుసమ్మ
తమయి మఱియును బూర్వపక్షములు వాని
పడఁచు సిద్ధాంతములు తగ నాద్య మగుచు
బ్రహ్మనామమునం దగి పావనమయి.

841

సీ. వాంఛాప్రదంబయి పఱిలుదీనిం దెల్పి విరతినొందెను వారు వీనులలర
నీపురాణము వేదహితము నాద్యము విని హృష్టులై విస్మయతుష్టులలర
వ్యాసమహర్షి నిబ్బంగి నుతించిరి సాధుమునీశ్వర! సర్వవేద
సమ్మతంబగుచు వాంఛలనెల్ల నీజూలి పాపహరంబయి పరమపావ

తే. నమయి తనరారు నిట్టి బ్రహ్మమనుషేరఁ
బరఁగెడు పురాణవర్యంబు భవ్యకరుణఁ
జెప్పితిరి దాని వింటిమి చిత్రపదస
మన్వితము నక్షరంబునై యలరుచుంట.

742

క. జగముల మూఁడింటను నీ, కగమ్యవిషయంబు విద్యలం దింతయు లే
దుగదా సర్వజ్ఞుండవె, యగుదువు సురలందునున్ బృహస్పతి వోలెన్.

743

క. పరమబ్రహ్మరిని నిను, పరదుని నులియింతు మెలమి వందనవితతిన్
గురుఁడ వని గొల్తు మెప్పుడు, భరతావనిఁ దెల్పఁబడియె వరధర్మంబుల్.

744

నీదుగుణముల వర్ణింప నేర్తురెవరు? నాల్గువేదములఁ జదివినఘనుఁడవగు
దువు సమస్తాంగముల్ నేర్చితివి మహాత్మ, యట్టి విజ్ఞానమూర్తికి నమలమతికి.

క. నతులొనరింతుము వ్యాసా, మతిమద్వర్యా! మనోజ్ఞమానవధర్మ
ప్రతతిని దీపమువలె నీ, ఊతి వెలయఁగఁ జేసితివి విచిత్రవినోదా.

746

తే. అజ్ఞతాతిమిరాంధుల కల్పదృష్ట, లొదవఁ దిరిగెడువారల నొగిని జ్ఞాన
మనెడునంజనవర్తిచే నపగతరుజులుగ నొనర్తువు కరుణ వెలుంగుచుండ. 747

చ. అని వినుతించి వ్యాసముని నర్హవిధంబులఁ బూజనేసి యా
తనిదగు మన్ననం బడసి తద్దయు నేడుక తొంగలింప నా
మును లొగి స్వాశ్రమంబులకుఁ బోయిరి; సాధుమహర్షులార! య
మ్ముని వచియించినట్టివిధముం గొని బ్రహ్మపురాణ మిత్తఱిన్. 748

తే. మీకుఁ దెల్పితి నిది ఖ్యాతిమించి వెలయు
మిగులఁ బ్రాచీనమగును బాపగణహరము
ప్రశ్నమున కర్హమగునట్లు ప్రతివచనము
పలికినాడను వ్యాసునిపరమకరుణ 749

సీ. ఇది గృహస్థులకు నెల్లవిధంబుల శ్రోతవ్య మగు యతివ్రాతమునకు
బ్రహ్మచారులకును బఠియింపఁ దగియుండు వినఁదగియేయుండు ధనము సుఖము
నొసఁగు మానవులకు నున్నపాపము లేగు బ్రహ్మపరాయణుల్ బ్రాహ్మణాదు
లిద్దాని నియతులై యెలమి వినందగు దాన శ్రేయముగల్గుఁ బూని నియతి

తే. బ్రాహ్మణుడు దీనిఁ బఠియింప వఱు విద్య
క్షత్రియుఁడు విజయంబునఁ గ్రాలు వైశ్యుఁ
డక్షయధనాన్వితుం డగు సంఘిభవుఁడు
సకలసుఖములఁ బొందు నిస్సంశయంబు. 750

క. నరుఁ డేయేభావంబుల, స్మరించుచుకా దీని భక్తిఁ జదువుకా శుచి యై
పరిపూర్ణకాముఁడై యతఁ, దురుక్తిర్తిం బొందునంచు నూహింపుఁడొగిన్. 751

సీ. ఈపురాణము కిల్బిషేంద్రనదహనంబు సర్వశాస్త్రవరంబు నుర్వి సర్వ
పురుషార్థదంబునై పాలుచుఁ గావున దీని వేదసమ్మితమును విస్తరించి
మీకు వచించితి శ్రీకరంబగు దీని వినినఁ బాపంబులు విలయ మొందు
నాప్రయాగంబున నట్లై పుష్కరమునయందుఁ గురు క్షేత్రమందు నర్చు

తే. దాహ్వాయక్షేత్రమునయందు నధికభక్తి, నుపవసించిన నేఫలం బొప్పు నద్ది
యీపురాణంబు వినినంత నెసఁగు ననుచు, నమ్ముఁ డాత్మల నోమునినాథులార.

క. నెలలొగి బండ్రెండును వ,హ్నుల వేల్చిన నేఫలంబు నొందు నరుఁడు త
త్ఫల మీపురాణపఠనా,మలకార్యమువలనఁ గలుగు మాట లిఁకేలా. 753

తే. భాద్రపదమాసమునయందు ద్వాదశితిధి

యమునయందు స్నానముచేసి యధికభక్తి

మధుర వేంచేసియున్న యమ్మాధవుఁ గనఁ

గలుగు ఫలమబ్బు దీని నిష్టులఁ బరిపఁ.

754

క. హరిపై మదిఁ జేరిచి నీపురాణవర్యముఁ బరిపఁ బొలుపాదును సా
గరకన్యక దర్శించిన, వరఫల మని తలఁపవలయు బ్రాహ్మణులారా.

755

క. శ్రుతిసమ్మిత మగు దీనిం, బ్రతిదినముఁ బరిపఁ వినినఁ బరమేశ్వరుఁ డు
న్నతిమీఱ నుండు లోకము, గతిగాఁ బొందంగవచ్చుఁ గడువడిమీఱన్.

756

సీ. బ్రాహ్మణుం డెవ్వఁడు పర్వంబులందెల్ల దీనిని వినిపించు మానవులకు
హరితిథి ద్వాదశియందు నాతఁడు విష్ణులోకంబునకు నేగు నేకశంక
మాతనియందున్న నప్పుడ నశియించు నిది యశస్యంబు సుఖదము దీర్ఘ
మగునాయువియ్యంగఁదగియుండుఁగీర్తియుఁగలుగు నుబ్బయ్యుబలమువలయు

తే. ధన్యమగు దీనిఁ బరియింపఁ దలఁగు దుఃఖ

సంతతులు మాఁడుసంధ్యల సాధునియతి

దీనిఁ జనివిన వినిన సుస్థిరఫలంబు

లబ్బుఁ జింతలు తొలఁగు సత్యమిది వినుఁడు.

757

క. దీనింజదువఁగ రోగము, మానును బద్ధుండు బంధమండలముక్తుం

డై నెగడు భీతుఁ డభయతఁ,దా నుండు విఘ్నముఁ దాపదలు వాయఁదగున్.

క. జాతిస్తరత్వమును విద్యాతిశయం బాత్మజతతి యమలధివణయుగ

జేతోధృతి కళుగణములు, ప్రీతియు ధర్మంబు కావవిస్తృతి ధనమున్.

759

క. కని యవల మోక్షమును దన్ననుజుఁడు గను మదినిదోచుమాడ్కిని వాంఛ

గొనసాగుచుండు సంశయ, మనఁగా లే దిందుఁజూడి మహామతులారా!

760

చ. వరదుని సత్కృపాజలధి స్వర్గము నట్లపవర్గమిచ్చు నీ

శ్వరుఁ గవలాక్షు భక్తిగని స్వాంతము పొంగఁ బరించుదీని నే

నరుండు వినంగ నోపునొ మనంబు తదేకత నొప్పుచుండ దు

స్తరభవవార్ధి దాటి సుఖధావము ముక్తిని గాంచుఁ జయ్యెనన్.

760

క. పాపగుణంబులు తూలఁగ, నేపాటు సుఖంబులొంది యిట స్వర్గమునక

దీపించు సుఖములం గని, శ్రీపతిపద మొందు నవల శ్రీహరికరుణన్.

762

మ. తమధర్మంబునఁ బ్రీతిగల్గి హరిపాదస్సారభక్తిక స్వకీ

యమనంబుల్ తగ ముక్తికాములయి భూతార్థిం దొలంగింప ని

త్యముః గాంక్షించుచు నొప్పుభూసురులచేతఁ వీరభూపాలిచేఁ
దమిమీఱంగఁ బరిప నౌ నిది పవిత్రంబౌట నెల్లప్పుడున్. 763

క. అనుదిన మూరుజుఁ డటు వం, శనియతిగల శూద్రుఁడును బొసంగెడుభక్తి
వినినను బరించినను ము, క్తిని నందు సుఖంబు నిందుఁ గీర్తినిబొందున్. 764

మ. మునులా రా! పరలోక వాసులకు సమ్మాదంబు గూర్పంగ నో
పినచుట్టంబగు ధర్మమందు మనసుం బెంపొందఁగాఁజేసెడున్
ధనముల్ కాంతలు సౌఖ్యమిచ్చునటు తత్కాలంబునందోఁచుఁ జిం
తనె నిత్యం బొసంగున్ బురాణ మిది నిత్యస్ఫూరసౌఖ్యం బిడున్. 765

సీ. ధర్మంబుచేతనె ధాత్రియు లభియించు స్వర్గంబు దాననె పడయఁజాలు
నాయువుఁ గీర్తియు నాధర్మమునఁ గల్గుఁ దపముచేయఁగ శక్తిధర్మ మిచ్చు
దానమోక్షము గల్గు ధర్మ మె తలిదండు లదియె మిత్రంబిందు నందు నగును
రక్షించునదియు ధర్మంబె యౌ ముక్తిని నొసంగు నద్దియు మఱియును సమస్త

తే. వాంఛల నొసంగునది యదె వసుధ ననుచుఁ
దలఁపఁగాఁ దగు నట్టిదౌ ధర్మము విడి
చిన మఱొక్కటి లేదిల సిద్ధమాను
లార! యీపురాణము ధర్మసార మరయ. 766

తే. ఇదిరహస్యము శ్రేష్ఠంబు హితము నగును, వేదసమ్మిత మాట ధర్మేతరరతి
గల్గువానికి బోధింపఁ గలుగు నభిము, నాస్తికున కట్లె బోధించినఁ దగు నభిము.

చ. మునివరులార యర్హమయి పొల్పు పురాణము దీనిఁ జెప్పితిన్
మనుజు లొనర్చుపాపముల మాయఁగఁజేయుచు ధర్మవృద్ధినిం
గనఁగ నొనర్చుచున్ జెలఁగుఁగా యిది వింటిరి మీరు నన్నిఁకం
బనుపుఁడు మీయనుజ్ఞఁ గొని స్వస్థలికిన్ జనువాఁడ సిద్ధికై. 768

క. అని వేడఁగ సూతమునిం, గనుఁగొని మునివర్యు లెల్ల గాఢప్రేమం
బున గారవించి పంపఁగ, ననుమతిగొని రంతఁ జనియె నాశ్రమమునకున్. 769

— ఆశ్వాసాంతము. —

క. అనుపమ తేజోరూపా, ఘనకరుణాదూరితమునిగణహృత్తాపా
వినికృత్తఘోరపాపా, యనూనమహిమాధ్య వేంకటాచలభూపా. 770

చ ఉపనిషదోఘసన్నుతనిజోత్తమచిత్రచరిత్ర మానిపూ
జ్య పరమపూరుషార్థ మహామలపచ్చతపత్ర సామజే

దపదకృతస్తుతిప్రవరతత్పర భక్తజనార్తిభంజనై

కపర మహాత్తమాహ్వాన సుఖప్రదకేషగిరింద్రసుప్రియా.

771

మాలిని.---

నిరుపమగుణగణ్యా నిర్జరాళీశరణ్యా

స్థిరవిమలసుకీర్తి సిద్ధధర్మానువర్తి

పరమసుఖదనామా భక్తహృత్పద్మధామా

సురుచిరమణిభూషా సూనృతస్థానభాషా.

772

గద్యము. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాక్తగీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ కాశ్య
పాస్వయప్రభవ శ్రీజనమంచివంశాంబురాశికుముదిసీమిత్రసుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్రతాండవకృష్ణాపరాభిధేయకేషాద్రినామధేయవినిర్మితంబైనతేలుగుబ్రహ్మ
పురాణమునఁ బంచమాశ్వాసము.

సర్వము సంపూర్ణము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.